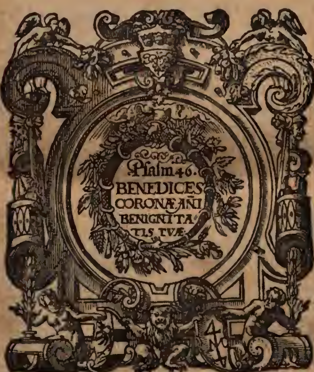
OPERVM D.

INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI

EIVS NOMINIS III. VIRI ERVDI-
tiſſimi ſimul ac grauiſſimi

TOMVS SECVNDVS.

CONTINENS
Epiſtolarum cùm Decretalium tum aliarum Lib II.
Conſtitutionum Decretalium, Lib V.



COLONIAE
APVD MATERNVM CHOLINVM.
M. D. LXXV.
Cum gratia & Priuilegio Cæſareæ Maieſtatis.

INNOCENTII III. PONT. MAXIMI DECRETALIVM, ATQVE ALIARVM EPISTOLARVM, LIBER PRIMVS.

DE LEGITIMA SVI ELECTIONE: QVAE VT FAVSTA, *reipublicaq́; salutaris existat, omnes Deum orare iubet.*

INEFFABILIS sapientia conditoris sic omnia, quæ alto cõsilio simul ab æterno præuidit, per labentiũ temporũ vices mirabili quadã dispositione dispẽsat, vt nec error in ordine, nec in opere sit defectus: cùm diuina scriptura testante cuncta fecerit in numero, pondere, & mensura. Licet ergo nihil in terra sine certa causa, propriaq́; ratione disponat, imperfectũ tamen conditionis humanæ non solùm in causis operũ deficit perscrutandis, verumetiam in ipsis causarum operibus vix sufficit admirari. Quod vtique considerans Apostolus exclamabat: O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quamuis enim vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas, & omnia opera eius iudicia sunt, testante propheta: vsque adeò tamen successus hominum humiliationem & exaltationem eorum dextera Domini, licet iusta, occulta tamen ratione procurat, vt causa nobis non modici stuporis existat, quòd in regimine potestatis, iuniores quandoque senioribus anteponit. Vt iuxta Prophetam, filij nascantur pro patribus, qui super omnem terram principes constituti, dominici nominis recordentur: sicut de nobis ipsis à Domino factum est, & est mirabile in oculis nostris. Sanè felicis memoriæ Celestino patre, ac predecessore nostro VI. Id. Ian. viam vniuersæ carnis ingresso, & in Lateran. basilica (sicut moris est) honorificè tumulato, fratres nostri, videlicet Episcopi, Præsbyteri & Diaconi Cardinales, & nos ipsi cum eis simul in vnum secessimus, vt tanto licentiùs & tutiùs de substitione Pontificis tractaremus, quanto tractatus ipse maiorem deliberandi copiam, & amplioris circunspectionis consilium requirebat. Cumq́; Missarum solemnibus in honorem sancti spiritus celebratis requisitæ fuissent omniũ voluntates, ad insufficientiam nostram oculos extenderunt: humano forsan æstimantes arbitrio, in sacculo Beniamin scyphum argenteum inuenire. Licet plures ex ipsis ætatis, ordinis, & meriti ratione potuissent ad tantæ dignitatis apicem dignius euocari. Cuius siquidem dignitatis onus cum insufficientia nostra penitus recusaret, vtpote nostris debilibus humeris importabile, sub illius tamen confidentia & exemplo, qui infirmitatem beati Petri trina prius negatione probatam, post trinæ confessionis vocẽ in gubernatione suarum ouium confirmauit. Quod personæ nostræ multiplex imperfectio denegabat, in ipsius contulimus voluntatem, fratrũ nostrorũ acquiescentes instantiæ: ne reluctatio diuturna dissidij pareret detrimentum, aut dispositioni diuinæ videretur aliquatenus obuiare: spectantes quod ille, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: qui nouissimum fratrem virum vtiq; secundum cor suum in regem de postfœtantes assumpsit, de lapidibus suscitabit filium Abraæ, vocans ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: vt infirma eligens fortia quæq; cõfundat. Nos igitur ecclesiasticæ prouisionis solicitudinem assumentes, & non modicũ confidentes de vobis, quos nobis Dominus ad tantę difficultatis ons leuiùs perferendum solicitudinis nostræ voluit esse participes: Vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus insufficientiam nostram vestris orationibus apud Dominum adiuuetis: & circa commissam nobis dominici gregis custodiam diligenter, & vtiliter vigilantes, defectum nostrum humiliter supplere velitis: & iniunctam nobis ecclesiastici oneris grauitatem vigilanti studio comportare. Nos enim vos

 tam-

tamquàm principalia membra eccleſiæ honorare intendimus, & in neceſsitatibus veſtris (quantũ Dominus permiſerit) adiuuare. Datum Lateran. quinto Id. Ianuarij.

IN EVNDEM MODVM, ILLVSTRI FRANCORVM REGI VSQVE ad verbum illud, aſſumentes: Vt in religione Catholica & Romana eccleſia obſeruantia permaneat.

AC conſiderantes quantum regnum Franciæ in eccleſiæ ſemper permanſerit vnitate, tibi tanquàm ſpeciali eccleſiæ Rom. filio Literarum noſtrarum primitias duximus deſtinãdas: ſerenitatem regiam rogantes, monẽtes, & exhortantes in Domino, & in remiſsionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus ſanctam Rom. eccleſiam matrem tuam taliter reuereri, & honorare procures, vt inclytæ recordationis L. patris tui veſtigia in ipſius deuotione ſequaris, & nobis ad apoſtolicæ ſedis gubernationem Domino diſponente aſſumptis humiliter & deuote (ſicut decet principem Chriſtianum) aſsiſtas. Nos enim in his, quæ ad honorem tuum ſpectant, quantum cum Domino poſſumus, libenter intendimus: & circa perſonam regiam paternæ gerimus charitatis affectum.

IN EVNDEM MODVM, ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET ALIIS RELIgioſis in regno Franciæ conſtitutis, vſq; ad verbum illud, conſiderantes: Vt pro recens electo Pontifice Deum orent.

COnſiderantes nos ex propria infirmitate deficere, niſi ſuffragijs veſtris, & pijs precibus apud Dominum adiuuemur, vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatenus apud eũ, à quo ſperamus dirigi greſſus noſtros, aſsiduis orationibus veſtris inſtetis: vt nos ad laudẽ nominis ſui, & eccleſiæ incrementum, commiſſam nobis ſolicitudinem taliter implere concedat: vt & nos retributionis æternæ præmium mereamur, & populus noſtræ gubernationi commiſſus in lege mandatorum eius per nos verbo proficiat, & exemplo. Nos enim vos tamquàm ſpeciales eccleſiæ filios, per quos nomen Domini dignius, & excellentiùs prædicatur, tanto amplius intendimus in veſtris neceſsitatibus adiuuare, quanto in maiorẽ eccleſiæ redundaret iniuriam, ſi iura veſtra quorumlibet pateremur occupari.

PARISIENSI EPISCOPO, VT ILLVSTREM FRANCORVM REGEM moneat, & inducat ad recipiendam Reginam vxorem ſuam, quam eiecerat.

CVM omnia orta occidant, & aucta ſeneſcant, ne operum Domini primitiæ penitus deperirẽt, poſuit Deus ſementem iuxta ſpecies ſuas in aliquibus creatorum, vt quæ ſecũdum curſum temporis deficerent, in ſe ipſis in ſua ſemente proficerent, & in reparatione ſui generis vberiùs proſilirẽt. Sic etiã, ne homo ad imaginem Dei factus, & tam volucribus cœli, quàm piſcibus maris, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram, munere diuino prælatus, in ſterilem cinerem ſterilis ipſe rediret, formata muliere in auxilium eius de latere dormientis audiuit: Creſcite & multiplicamini, & replete terram. Cùm ergo ex tunc Adæ poſteritas ſibi inuicem iungi conſueuerit fœdere nuptiali, vſque adeo in hoc ipſi cooperata eſt, & poſt lapſum parentis dextera conditoris, vt iuxta illud euangelicum: Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet: nõ humanæ adinuentioni, ſed diuinæ auctoritati potius aſcribatur matrimonij ſacramentum. Per quod (licet inter homines contrahatur) ſignificatur tamen in Chriſto coniunctio eccleſiæ, ac animæ fidelis ad ipſum: iuxta illud Apoſtoli: Hoc autem dico, magnum ſacramentũ in Chriſto, & in eccleſia. Vnde, quantum in nobis eſt, eccleſiæ filijs debemus ſummo ſtudio præcauere, ne ſi quis impiè agens in ſe ipſum partem ſui corporis, quia ſcindere omnino nõ poteſt,

teſt, à ſe forſan auellere attentarit, animam ſuam à diuinæ bonitatis amplexibus efficiat alienam, & propter hoc totam eccleſiam tanto amplius ſibi reddat offenſam, quanto minus prouidè figuram deſponſationis eius ad Chriſtum, quantum in ipſo fuerat, maculauit. Hæc autem non ad inſtructionem tuam, quem diuinæ legis notitiam pleniùs nouimus obtinere, ſed, vt intentionis noſtræ vehementiam exprimamus, præſentibus literis duximus explicanda. Qui quanto chariſsimum in Chriſto filium noſtrum Philippum Francorum Regem Illuſtrem puriùs diligimus, & ſpeciali quodam priuilegio intendimus amplius honorare, tanto infra nos ipſos fortius contriſtamur, quòd chariſsimam in Chriſto filiam noſtram Francorum reginam illuſtrem, quanto in eo fuit, à ſe minus licite nixus eſt amouere. Ad cumulum præterea noſtri doloris accedit, quòd, cum vniuerſi progenitores eius veri fuerint religionis Chriſtianæ cultores, inter quos illuſtris memoriæ L. quondam Rex Franciæ pater eius præ cæteris ſui temporis præcipuus diuinæ fuit legis amator, regla ſerenitas quã ipſi vellemus non minus in obſeruantia mandatorum Domini, quam regni hæreditate ſuccedere, contra ſalutem & famam ſuam dictam reginam à conſortio thori remotam in remotis partibus regni Francorum (licet inter religioſas priuatas tamen perſonas) vitæ ſuæ curſum implere compellit. Licet autem felicis recordationis Celeſtinus Papa prædeceſſor noſter apud eum potuerit obtinere, vt reginam ipſam in gratiam & beneuolentiam ſuam receptam ad regni conſortium reuocaret: Nos tamen non de meritis noſtris, ſed diuina potius miſeratione ſperantes, & de puritate tuæ ſolicitudine cõfidentes quem literaturæ, honeſtatis, & conſanguinitatis intuitu eſſe credimus in eiuſdem regis oculis gratioſum, precum noſtrarum primitias, per te ipſi ex parte noſtra porrectas, ab ipſo confidimus tanto libentius admittendas, quanto amplius de ipſius ſumus ſalute ſoliciti: & per huius apoſtolicæ petitionis effectum nõ tam noſtris commodis quàm integritati ſui nominis conſuletur. Rogamus igitur fraternitatem tuam, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apoſtolica tibi ſcripta mandamus, quatenus eundem Regem ex parte noſtra diligentius moneas, & inducas, & in remiſsionem ei peccatorum iniungas, vt prædictam Reginam in plenitudinem gratiæ Regalis admiſſam, maritali ſtudeat affectione tractare: Vt ad mentem reuerſus, in laudem Domini cum Petro decantet: Nunc ſcio vere quia miſit Dominus Angelum ſuum, & tulit me de manu Herodis, illius ſcilicet, qui, ſicut olim animam pueri eius, hactenus ſanguinem ſitiebat. Verendum ſiquidem ei credimus, ne præter offenſam diuinam, & humanam infamiam, irreparabilem etiam iacturam incurrat. Cum enim ex ea, quam contra interdictum eccleſiæ ſuperduxit, legitimam nequeat ſobolem procreare, ſi forte (quod abſit) vnicus eius filius rebus eximeretur humanis, regnum eius ad extraneos deueniret. Qui quoniam eidem reginæ ſui negauit corporis poteſtatẽ, ipſius promerentibus culpis, multis anguſtijs irruentibus nunquam optata potuit felicitate gaudere, ſed præter alias afflictiones tota gallicana prouincia famis fuit ſterilitate percuſſa, & niſi quantocius reſipiſcat, flagellum Dei contra ſe poteſt grauius formidare. Quòd ſi forſan (quod abſit) ſalubribus monitis tuis, quæ ſæpius iterari volumus apud ipſum, acquieſcere nõ curarit, quantuncunq; nobis moleſtum exiſtat eum in aliquo moleſtare, id non poterimus, ſicut nec debemus ſub diſsimulatione tranſire. Huic aũt ſtudio tanto diligentius debes inſiſtere, & intentione omnimoda imminere, quãto creatori amplius tua in hac parte ſolicitudo placebit: & glorioſius etiam tibi erit, ſi per tuam inſtãtiam fuerit Domino faciente completum, quod non potuit per aliquorum prudentiam, ſeu diligentiam hactenus adimpleri. Datum Lateran.

STRIGONIEN. ARCHIEPISCOPO DE DILATIONE *voti ſui pro negocio regni Vngariæ.*

NON eſt dicendus voti tranſgreſſor, qui, quod vouit, de auctoritate ſedis apoſt. iuſta tamen ex cauſa diſtulerit adimplere. Sane ſignificauit nobis chariſſ. in Chriſto filius noſter Henricus Vngariç rex illuſtris, quod cum

in regni turbatione consilium & auxilium tuum sibi senserit hactenus profuisse, vtilitati eius non modicum derogaret, si Hierosolymam (sicut ex voto teneris) regno pergeres impacato. Cum igitur nobis immineat de honore ipsius Regis, & statu regni Vngariæ solicite cogitare, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus non prius iter arripias Hierusalem adeundi, quàm regnũ ipsum fuerit tranquillitati pristinæ faciente Domino restitutum, vel super hoc receperis ab apost. sede mandatum. Datum Laterani.

EIDEM DE REFORMATIONE MONASTERII DE TELEQVI.

CIRCA reformationem monasteriorum, & augmentum eorum tanto potius tenemur esse solicíti, & ipsorum grauaminibus præcauere, quanto ad nos specialius pertinet, & plantare religionem in Dei ecclesijs, & fouere plãtatam. Verum ad audientiam nostram noueris peruenisse, quòd monasterium de Telequi ad tantam dissolutionem ordinis, & temporalium rerum exinanitionem per prælatorum est incuriam deuolutum, vt nec statutus in eo regularis ordo seruetur, nec fratres ibidem ad Dei seruitium deputati, congrue possint de ipsius redditibus sustentari. Volentes igitur vt idem monasterium in statum pristinum tuo studio reformetur, illud solicitudini tuæ quandiu nobis, & successoribus placuerit, duximus committendum, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus taliter ipsius reparationi studeas imminere, vt diuini nominis cultus in eo de die in diem potius augeatur, & fratrum necessitatibus vitæ necessaria congrue ministrentur. Datum Laterani.

ABBATI S. MART. DE CONSPIRATIONE FACTA *contra Henricum regem Vngariæ.*

EX literis, quas charissimus in Christo filius noster Henricus Vngariæ rex illustris ad sedem apostolicam destinauit, nobis innotuit quòd contra serenitatem regiam cum nobili viro A. duce fratre ipsius temere conspirasti, cui etiam adhuc diceris inhærere. Cum igitur felicis memoriæ Celestinus Papa prædecessor noster sub pœna excommunicationis vniuersis in Vngaria constitutis cauerit inhibere, ne dicto duci contra salutem regiam consilium darent aliquod, vel iuuamen: nos tibi, quem publica fama contra ipsius prædecessoris nostri prohibitionem (sicut dicitur) venisse demonstrat, salutationis alloquium denegãtes, ad nostram duximus præsentiam euocandum, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus vsque ad festum exaltationis sanctæ crucis proxime venturum nostro te conspectui repræsentes, & obiecta sufficienter, & rationabiliter responsurus. Datum Laterani.

FERRARIEN. EPISC. DE OBSERVATIONE CONSTItutionum factarum ab ipso in monasterio de Nonantul.

CVM ecclesiæ per orbem vsquequaq; diffusæ ab apostolica sede tanquam à suo capite magisterium recipiãt, & doctrinam, & stabilitatis debitæ munimine roborentur, expedit nobis, qui ad ipsius regimen sumus (licet insufficientes) Domino disponente vocati, vt sic ad vniuersas ecclesias nostræ cõsiderationis aciem extendamus, earumq; commodis, & profectibus imminere curemus: quod, illo auxiliante, qui est omnium bonorum largitor, debitus illarum status per aliquorum insolentiam perturbari non possit, nec contrarijs casibus subiacere: sed tam temporalibus, quàm spiritualibus semper proficiant institutis. Audiẽtes sane, sicut tuarum nobis tenor aperuit literarum, studium, & diligentiam, quam circa releuationem Nonantulanensis monasterij, quod multorum asseritur debitorum onere prægrauatum, & tam in temporalibus, quàm

quàm in spiritualibus non modicum imminutum impendere procurasti, multa fuimus exultatione repleti: solicitudinem tuam magnis in Domino laudibus commendantes, quam & ipsius abbatis nuncius in præsentia dilectorum filiorum P. tituli sanctæ Ceciliæ presbyteri, & G. sanctorum Cosmæ, & Damiani diaconi Cardinalium, quos ei concessimus auditores, laudabiliter commendabat: afferens tamen, quòd idem abbas contra ordinationem tuam in nulla venerat, aut venire volebat. Nos igitur ratũ habentes, & firmum, quod circa quasi desperatam curationem supradicti monasterij à te laudabiliter statutum esse dignoscitur, præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenus cõstitutionem in eodem monasterio per tuam prudentiam factam irrefragabiliter facias obseruari. Contradictores, sicut expedire videris, ecclesiastica censura compescẽs. Verum quia præfatum monasterium de negligentia, & graui culpa præsidentis abbatis ad horribilem diminutionẽ, & inopiam asseritur deuolutũ, vt omnis occasio scandalorum tollatur de medio, & locus ille recepto peroptato reformationis solatio valeat aliquando respirare, volumus, atque mandamus, vt si prædictus abbas (sicut tuis literis intimasti) ordinationem tuam impediuit aliquatenus, vel turbauit, præsertim cum manifeste sit de dilapidatione suspectus, ac etiam infamatus, eum vsque ad persolutionem debiti à monasterio ipso localiter, & ab ipsius administratione amoueas, & in cælla, quæ est Paduæ, facias in necessitatibus prouideri. Quod vtique si ipse adimplere forte contempserit, eũ ad id omni contradictione, appellatione, & excusatione cessante, per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra compellas. Dextrarijs autem, & alijs equis, quos idem abbas habere dignoscitur, In manibus tuis receptis, & venalitati suppositis, vt de illorum precio pars debiti (prout expedit) persoluatur. Præterea noueris ad nostram audientiam peruenisse, quòd postquam N. monachus præsentium lator ad Romanã ecclesiam iter arripuit veniendi, prętaxatus abbas in contemptũ apostolicæ sedis, & nostrũ, eũ officio beneficioq; pro sua voluntate suspendit, & administratione, quam habebat in cælla, quæ est apud Ferrariam, eundem sua temeritate priuauit. Quod vtique graue admodum, & molestum ferentes, fraternitati tuæ per pręsentia scripta mandamus, quatenus, si verum est quod asseritur, officium, & beneficium, nec non & administrationem, quam idem monachus prius noscitur habuisse, illi auctoritate nostra restituas, & facias pacifica possessione gaudere. In expensis etiam moderatis, quas veniendo ad Romanam ecclesiam fecisse perpẽditur, de bonis monasterij eidem facias prouideri. Datum Laterani iij. nonas Februarij.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE DE TRANSFERENDO MONASTERIO, quod B. quondam comes de Bichor ædificare incœpit, ad loca tutiora.

EAM de serenitate regia fiduciam obtinemus, vt quæ à nobis postulat, iuste posse credamus, & honeste compleri. Ea propter charissime in Christo fili tuis precibus annuẽtes, monasterium illud, quod B. quondam comes de Bichor ædificare incœpit, & morte præuentus consummare nõ potuit, in locum tutiorem, & magis idoneum transferendi, si de assensu diocesani episcopi fieri poterit, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli &cæt.

NOBILI VIRO A. DVCI DE PROSECVTIONE VOTI Regis Vngariæ patris sui defuncti.

LICET vniuersis liberum sit arbitrium in vouendo, nec necessitas in votis locum habeat, sed voluntas, vsque adeo tamen solutio necessaria est post votum, vt sine propriæ salutis dispendio alicui resilire non liceat ab his, quæ sponte, ac solenniter repromisit. Accepimus siquidem, quòd cum inclitæ recordationis B. quõdam rex Vngariæ pater tuus ageret in extremis, & de sua penitus conualescentia desperaret, votum quo vouerat Domino Hierosolymitan. prouinciam In forti manu, &

brachio extento, corde tamen humili, & hnmiliato spiritu, visitare, sub interminatione maledictionis paternæ cõmisit tuæ fidei exequendũ: & tu intellecta pia voluntate parẽtis, assumpto crucis signaculo, te id impleturũ sine dilatione qualibet promisisti. Verũ eodẽ patre tuo sublato de medio cũ Hierosolymitanũ iter te accipere simulasses, assumptæ peregrinationis oblitus, quã cõtra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum, & regnum Vngariæ cõuertisti aciem bellatorum, & multa contra serenitatem regiam malignorum vsus consilio commisisti. Nos autem, quos diebus istis ad pontificatus officium (licet immeritos) Dominus euocauit, tam paci regni Vngariæ, quàm tuę volentes saluti cõsulere, nobilitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus postpositis cæteris solicitudinibus vsque ad festum exaltationis sanctę crucis proxime venturum, debitum acceptæ crucis exoluens, propositum iter arripias, & humiliter prosequaris. Ne, si onus tibi à patre iniunctum, & à te sponte susceptum occasione qualibet detrectaris, paterna te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumẽto priueris, cuius recusaueris onera supportare. Sciturus ex tunc anathematis te vinculo subiacere, & iure quod tibi, si dictus rex sine prole decederet in regno Vngariæ, competebat ordine genituræ priuandum, & regnum ipsum ad minorẽ fratrem tuum appellatione postposita deuoluendum. Datum Laterani iiij. cal. Februarij.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHAE, ET SVFFRAGANEIS EIVS de promotione Domini nostri Papæ, & negocio terræ sanctæ.

REX regum, & Dominus dominantium, qui prodigia facit in cœlo sursum, & in terra deorsum, omnipotentiæ suæ iugiter operatur indicia, ecclesiam suam per varias substitutiones pontificum mirabiliter innouans, & noua semper prole fœcundans: & sic senium eius sua virtute consumens, vt his, qui fideliter in ipsius regimine militauerant, ad æternæ felicitatis brauium euocatis, filios suscitet in parentes, & in nouam infantiam rubiginem transferat vetustatis. Inter cætera siquidem incõprehensibilia diuinæ dispositionis iudicia, & inuestigabiles vias eius magnæ miserationis esse credimus argumentum, quod sic à tædio solicitudinum, & curarum momentaneæ mortis compendio prædecessores pro meritis respõsurus absoluit, vt egenum de puluere suscitatum, & pauperem erectum de stercore sedere faciat cum principibus, & solium Petri, quo nihil est inter homines gloriosius, obtinere, vt post vespertinos fletus lætitia matutina succedat, & ecclesia super parentis obitu de substitutione filij consoletur, sicut diebus istis de nobis à Domino factum est, & est mirabile in oculis nostris. Sane felicis memoriæ Celestino patre, ac prædecessore nostro VI. Idus Ianuarij viam vniuersæ carnis ingresso, & in Lateran. basilica honorifice tumulato, tanta fuit inter fratres nostros super pontificis substitutione concordia, vt eo cœlitus ipsorum desiderijs aspirante, qui facit vtraq; vnum, & concurrentes parietes in se angulari lapide copulauit, omnes vniuersaliter vnum saperent, & idem singulariter postularent: nos in summum pontificem ipso die depositionis eiusdem prædecessoris nostri vnanimiter assumentes. Nos autem in eo ponentes spem nostram, qui beatum Petrum in gubernatione suarum ouium confirmauit, & apostolis repromisit, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad consummationem seculi, ecclesiasticæ solicitudinis onus (licet insufficientes) assumpsimus, non de nostris meritis, sed diuina potius miseratione sperantes, quæ vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt: & perficit laudem ex ore infantium, & lactentium. Attendentes igitur quàm alto diuinitatis consilio Deus rex noster ante secula salutem in medio terræ dignatus est operari, soluẽs in ea septem libri signacula, quem nemo potuit aperire, nisi Leo de tribu Iuda: Vos qui terram ipsam suscepistis ab eo spiritualiter gubernãdam, specialiter per literarum nostrarum primitias duximus visitandos: monẽtes attentius, & exhortantes in

Domi-

Domino, vt flagellum, quo vos & in vobis totam ecclesiam Dominus visitauit, patienter, & humiliter supportantes, id nostris, & vestris meritis imputetis, qui peccatorum nostrorum clamoribus indignationem eius nunquam destitimus prouocare. Certos enim nos prophetica reddit auctoritas, quòd si ambulassemus in lege Domini, & vetam spei nostræ fiduciam posuissemus in eo, qui respicit terram, & facit eam tremere, tangit montes, & fumigabunt: vnus nostrum mille, & duodena millia hostium effugasset. Vt igitur dolor noster & vester in lætitiam, & tristitia in gaudium conuertatur, immolemus Domino super aram cordis intenrionem, & super altare corporis opera nostra, quæ sua sunt, non quæ nostra quærentes. Nisi enim pijs orationibus, & nostris, & vestris actibus indignatio fuerit diuina placata, nec residuum terræ natiuitatis eius tueri poterimus, nec insultus hostium sustinere, quinimmo residuum locustæ brucus assumet, & fient nouissima deteriora prioribus. In ieiunio igitur, & fletu, & planctu, in operibus pietatis, in charitate non ficta, in corde contrito, & humiliato spiritu reuertamur ad Dominum Deum nostrum, qui pius est, & misericors, & præstabilis super malitia, commissos nobis populos verbo pariter, & exemplo ad pœnitentiam inuitantes, vt nostris operibus, & intentione placatus, non det hereditatem suam in opprobrium, & in dominium nationum, ne forte consentiant aduersarij nostri, & dicant: Manus nostra excelsa, & non Deus, fecit hæc omnia. Nos enim propositum gerimus, & habemus in votis quantum ille permiserit, à quo speramus dirigi gressus nostros, ad subuentionem vestram efficacius laborare, & liberationi Hierosolymitanę prouinciæ (si datum fuerit desuper) solicitius imminere. Datum Laterani.

IN EVNDEM FERE MODVM MAGVNTIN. ARCHIEPISCOPO, *& episcopis de regno Alemaniæ in vltramarinis partibus constitutis vsq; in finem.*

ROGAMVS insuper, & fraternitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta mandamus, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus scutum fidei, & salutis galeam assumentes, prælium Domini studeatis viriliter, & efficaciter præliari, de cœlo auxilium, & nostrum etiam subsidium expectantes. Credimus etenim, & pro certo tenemus, quòd si corda vestra pœnitentiæ fuerint medicinâ purgata, & non in multitudine, ac fortitudine vestra spem posueritis, sed in Deo, Philisteos Israelitæ fugabunt, & inloricatum Goliam Dauid inermis in funda, & lapide præualebit. Datum Laterani.

DVCI LAVANNIAE LANTGRAVIO DVRINGIAE, ET ALIIS *de regno Alemaniæ in vltramarinis partibus constitutis, vt sint feruentes in seruitio* IESV *Christi.*

QVANTA sit circa genus humanum benignitas conditoris, primæ creationis opera, & recreationis miracula, quæ in fine seculorum dextera Domini voluit operari, immo etiam vniuersa, quæ in cœlo sunt, & in terra testantur: cum hominem ad imaginem suam creatum, diuinitatis suæ voluerit esse participem, omnia subijciens sub pedibus eius, oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi: & tandem vt ruinam nostram repararet, post lapsum proprio filio suo non pepercerit, sed pro nobis omnibus tradiderit illum in crucis altario immolandum, & cum iniquis eum permiserit reputari. Vnigenitus siquidem Dei filius, vt hominem perditum ad regna cœlestia reuocaret, à dextra patris in inferiores partes terræ descendes, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & se vsque ad mortem humilians pro nobis crucis non dubitauit subire tormentum. Quid igitur retribuemus Domino, pro omnibus quæ retribuit nobis? Sane nec tribulatio, nec angustia, nec fames, nec nuditas, aut gladius, ab ipsius nos debebit, aut poterit charitate diuellere, si exuberantiam beneficiorum

eius circa nos misericorditer habitam internæ considerationis oculis attendamus: quinimmo secundum prophetam: Calicem salutaris seruus accipiet, & nomen Domini inuocabit. Hoc vos diligentius attendentes, vt illud euangelicum impleretis: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: assumpto crucis signaculo ad vindicandam iniuriam IESV Christi Hierosolymam petiuistis ad nationes illas inhumanas, & barbaras in digito Dei fortius edomandas, quæ illorum etiam sæuitiam (quod peccatis nostris ascribimus) sunt in nos sæuiendo transgressæ, quibus propheta imprecando declamat: Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam &c. vsque sepeliret. Rogamus igitur discretionem vestram, monemus attentius, & hortamur in Domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus assumpti laboris grauitate studeatis taliter adimplere, præliũ Domini præliantes, vt vestris exigentibus meritis, de cœlo vobis auxiliũ ministretur. Cum enim abnegatis desiderijs carnis, Domino proposueritis in puritate cordis & corporis militare, cauendum vobis existit, ne contra votum à vobis in terra vestræ natiuitatis emissum, in terra peregrinationis vestrę, vbi steterunt pedes Domini, per immissionem malorum angelorum consensu praui operis veniatis. Et per hoc modicum fermenti totam massam corrumpens, cum vobis reddat offensum: sine quo nec residuum terræ natiuitatis Domini tueri poteritis, nec incursus hostium sustinere. In eo igitur, & non in vestra multitudine cõfidentes, qui docet manus vestras ad prælium, & digitos vestros ad bellũ, qui conterit bella, qui currum, & exercitum Pharaonis proiecit in mare: state in fide, viriliter agite, Philistinorum aciem expugnantes. Nos enim &cæt. vt suprà. Datum Laterani.

ELECTO, ET DECAN. ET MAG. N. DE LEVENNES CAN.
Cameracen super cognitione causæ, quæ inter Præmonstratensem, & Prumiensem ecclesias vertitur super possessionibus de Hanapia.

IN nostra præsentia constituti dilecti filij magistri Iac. & N. Atrebaten. procuratores Prumiensis ecclesiæ ex parte abbatis, & conuentus de rato literas exhibentes, contra Præmonstratensem ecclesiam proposuere querelam, asserentes quòd cùm causa, quæ inter ipsas ecclesias super possessionibus de Hanapia vertebatur, dilectis filijs G. præposito S. Gereonis, R. & S. magistris Coloniensen. ab apostolica sede commissa fuisset, ipsi in possessionem rerum, de quibus vertebatur quæstio, Prumiensem eccelesiam induxerunt. Præmonstraten. verò appellatione interposita, recedentes ipsam non fuerunt infra biennium prosecuti: propter quod Prumiensen. circa finem biennij confirmationem possessionis suæ à sede apostolica impetrarunt. Elapso verò biennio ad I. quondam Cameracensem Episcopum, & dilectum filium abbatem sancti Bartol. pro Præmonstratensi ecclesia fuit commissio impetrata. Sed memorato Episcopo viam vniuersæ carnis ingresso per ipsos non fuit quæstio terminata. Prædicti autem Prumienses subsequenter à felicis recordationis Celestino prædecessore nostro ad dilectũ filium abbatem sancti Victoris, & bonæ memoriæ P. cantorem Parisien. literas impetrarunt. In quibus continebatur expressum, quòd ipsi factum Colonien. iudicum facerent obseruari. Sed quia prædictus cantor tunc temporis sedem apostolicam personaliter visitabat, in illius mandati non fuit executione processum. Tãdem verò Præmonstraten. causam eandem venerabili fratri nostro episcopo, & dilectis filijs cantori Atrebaten. & abbati sancti Bartholomæi Nouiomen. obtinuere committi: qui post inhibitionem prædictorum abbatis sancti Victoris, & cantoris Parisien. & post appellationem à procuratore Prumien. ecclesiæ legitime interpositam, dictos Præmonstraten. causa rei seruandæ in possessionem rerum, de quibus erat controuersia, induxerunt. Cæterum dilecti filij abbas Calmolten. Geruasius, & Robertus canonici, & nuncij Præmonstraten. ecclesiæ ex parte abbatis, & Conuentus Præmonstraten. literis de ratihabitione

tione exhibitis, econtra pro suá ecclesia proponere curauerũt. Quod antequam supradicti iudices Colonien. sententiam pro ecclesia Prumien. proferrent: eo quòd propter quasdam minas in præsentia iudicum factas, & eorum officio nõ repressas, aduocatum coram ipsis habere non poterant. & quia ad extraprouinciales iudices trahebantur, ad sedem apostolicam appellarunt. Cuius appellationis suffragio illam dictam dicunt sententiam non tenere: tum quia ijdem iudices, lite nondum contestata coram eis absente parte aduersa de proprietate dederunt senrentiam: tum quia Præmonstraten. ad prosecutionem appellationis infra biennium specialem nuncium direxerunt. Præterea præfati Cameracensis episcopus, & abbas sancti Bartholomæi, quibus causa fuerat delegata partibus legitime citatis, presentibusq; earum procuratoribus legaliter ordinatis, ab eisdem Præmonstraten. testes ad infirmandam dictam sententiam receperunt. Quorum attestationem episcopus, & cantor Atrebaten. & abbas sancti Bartholomæi Nouiomen. auctoritate suffulti, de mandato apostolico sententiam Colonien. iudicum reuocantes, iudicauerunt Præmonstraten. possessionem rerum, de quibus fuerat litigatum, debere, sicut ante litem possederant, quietè, & pacificè possidere. Nolentes igitur, vt eiusdem causæ decisio vlterius prorogetur, prædictorum omnium inquisitionem, & decisionem canonicam vestræ duximus experientiæ committendam: per apostolica vobis scripta districte præcipiendo mandantes, quatenus partibus ad vestram præsentiam conuocatis, & inquisita super præmissis, & alijs omnibus, quæ inter se super eodem negocio duxerint proponenda diligentiùs veritate, tam principalem, quàm incidẽtes quæstiones, sublato appellationis obstaculo, fine canonico terminetis, facientes quod exinde duxeritis statuendum, per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Si qua vero partium legitime citata præsentiam vestram adire, vel iudicio parere cõtempserit, vos nihilominus, quantũ de iure poteritis, & probationes præsentis partis recipere, & in causæ cognitione, ac decisione procedere non tardetis. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint præter assensum partium à sede apost. impetratæ. Quòd si omnes & cæt. Datum Lateran. ij. nonas Feb.

P. BASILICAE XII. APOSTOLORVM, ET B. TITVLI SANcti Petri ad vincula presbyteris Card. ap. sedis Legatis super colligationibus factis cum episcopis, & consulibus ciuitatum Thusciæ.

CVM apostolica sedes quasi lucerna super candelabrum sit disposita, nec ciuitas possit abscondi, quæ supra montem est constituta: nos, qui ei (licet immeriti) præsidemus, diligenti debemus cura satagere, quatenus luceat lux nostra coram hominibus, vt videntes opera nostra bona glorificent patrem luminum, à quo bona cuncta procedunt. Nos enim debemus esse sal terræ, quòd si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltra, nisi vt foras emissum ab hominibus cõculcetur. Absit igitur à sedis apostolicæ puritate, vt, cum Deus virgam peccatoris non dereliquerit, supra sortem iustorum ad colligationes illicitas cum operantibus iniquitatem declinet: quin potius dissoluat colligationes impietatis, soluat fasciculos deprimentes. Sane cum dilectus filius Prior sancti Fridiani nobis, & fratribus nostris tractatum illum, quem cum episcopis, & consulibus ciuitatũ Thusciæ habuistis, & verbis exposuisset, & ostẽdisset in scriptis, nõ modica sumus admiratione cõmoti: cum forma colligationis huiusmodi in plærisq; cap. nec vtilitatẽ contineat, nec sapiat honestatẽ. Immo cum ducatus Thusciæ, ad ius, & dominium ecclesiæ Rom. pertineat (sicut in priuilegijs ecclesiæ Rom. oculata fide perspeximus cõtineri) nullã inter se sub nomine societatis colligationẽ facere debuissent, nisi saluo per omnia iure, pariter & auctoritate sacro sanctæ Ro. sedis, q (disponente Domino) cunctorũ fideliũ mater est, & magistra. Cũ & illud debuissent attendere, quod infirmũ erit penitus ædificiũ quod

quod super hoc fundamentum non fuerit stabilitum. Quocirca discretionem vestram rogamus attentius,& exhortamur in domino,quatenus,sicut viri prudentes,& prouidi, ad profectum,& honorem tam ecclesiæ Rom.quàm Thuscię solicitius intendatis:& vt vobis nostræ voluntatis propositum elucescat, dilecto filio. N. latori præsentium super his, quæ vobis ex parte nostra duxerit proponenda,indubitata fide credatis. Nos enim firmum gerimus in voto propositum,à quo nec mors, nec vita nos poterit separare, fideles & deuotos ecclesiæ de corde puro,conscientia bona,& fide non ficta diligere,& contra malignas opprimentium insolentias apostolicæ protectionis clypeo defensare. Datum Lateran.

CAPITVLO SANCTAE ANASTASIAE, VT ELECTVS PER POtentiam laicalem intrusus cassetur, & alius de licentia apostolica deligatur.

EX illo singularis excellentiæ priuilegio,quod vnigenitus Dei filius IESVS Christus Apostolorum principi Petro concesſit,sanctorum patrum postmodum instituta manarunt, vt maiores causæ ad sedem apostolicam perferentur, quatenus quid super eis deberet statui,circunspecta ipsius responsio declararet. Cum igitur in ecclesia vestra,quæ sub obedientia sedis apostolicæ perseuerans græcorum hactenus, & ritum seruauit,& linguam,per laicalem potentiam præter nostram auctoritatem & electionem vestram non tam latinus quàm barbarus sit intrusus: Nos de fratrum nostrorum consilio intrusionem ipsam irritam decernentes, ne diutius pastoris solatio vestra careret ecclesia, vobis humiliter postulantibus secundum statuta canonum,& antiquam eiusdem ecclesiæ consuetudinem liberam concedimus licentiam eligendi, per Apostolica vobis scripta mandantes,quatenus talem vobis in pastorem electione canonica præferatis, qui non minus prodesse desideret,& nouerit,quàm præesse. Datum Lateran. viij. Id. Februarij.

CAPVAN. REGIN. ET PANORMITAN. ARCHIEPISCOPIS, VT dent operam ad remouendum intrusum,& alium eligendum. His scriptum est in eundem fere modum vt supra,vsq; ad verbum illud,eligendi.

VNDE fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ad hoc diligenti solicitudine laboretis, vt dictus intrusus à memorata remoueatur ecclesia, & ab ipsius Capitulo electio possit in ea canonica libere celebrari. Datum Lateran. V. Id.Februarij.

ILLVSTRI ROMANORVM IMPERATRICI SEMPER AVGVsta, vt in ipsa electione impedimentum non præstet.

SI creditas tibi regendorum populorum habenas laudabiliter moderari desideras,& concessam tibi à Domino terrenæ iurisdictionis potentiam benigniùs exercere, ei necesse habes vt seruias, cui seruire regnare est,& per quem gressus tui semper in melius dirigentur. Verum si eum tota intentione dilexeris,eam te oportet solicite venerari,& conseruare in statum debitæ libertatis,sub cuius capite leua eius,& quam dextera eius (sicut in canticis legitur) amplexatur: cuius zelus comedit eum,& iniuria non modicum prouocat ad vindictam.Cum autem ex illo singularis excellentiæ priuilegio,&c. fere in eundem modum vt suprà,vsque ad verbum eligendi. Ideoque serenitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac in remisſionem tibi iniungimus peccatorũ, quatenus nullins impedimenti obstaculum interponas, quo minus electionem possint canonicam celebrare, cum ad eum solùm haberi debeat in electione respectus,cuius ministerio qui assumitur, alligatur. Datnm Lateran. V. Idus Februarij.

PARISI-

PARISIEN. EPISCOPO, VT LICEAT PRAESBYTERO MICHAELI in sacerdotij officio ministrare, non obstan. quòd ad euitandum lepra periculum virilia sibi fecit abscidi.

EX parte dilecti filij Michaëlis presbyteri fuit in audiëtia nostra propositum, quòd cum sibi sentiret lepræ periculum imminere, de cõsilio medici virilia sibi fecit abscidi, vt posset à tam grauis infirmitatis vitio liberari: & vt prouideremus ei super executione sui officij à nobis humiliter postulauit. Quoniam igitur canones sanctorum patrum huiusmodi à sacri altaris administratione non prohibent, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si rei veritas ita se habet, & memoratus Michael aliâs idoneus est, vt sui officij ministerium exequatur, nullius contradictione, vel appellatione obstante, auctoritate fretus apostolica liberam ei tribuas facultatem. Datum Lateran. iiij. Idus Februarij. C. Ex parte, de corpore viciatis.

EPISCOPO ET ABBATI SANCTI LVPI TRECEN. VT RECEPTA A G. presbytero canonica purgatione de crimine homicidij sibi obiecto ipsum absoluat, si legitimus accusator non comparuit, & crimen notorium non existit.

ACCEDENS ad præsentiam nostram G. presbyter lator præsentiũ tam relatione sua quàm literis quorundam abbatum, nostro apostolatui demonstrauit: quòd cum inter ipsum, & quendam alium clericum quæstio verteretur, & idem clericus aduersarius suus ad diem assignatam sibi ad præsentiam iudicum properaret, & fuisset in itinere interemptus. Venerabilis frater noster Senonen. Archiepiscopus habens eundem præbiterum suspectum super occisione clerici memorati, licet contra illum nullus apparuerit legitimus accusator, & ipse paratus esset canonice suam innocentiam demonstrare, in eum tamen suspensionis officij sententiam promulgauit. Quoniam igitur (sicut iustum non est, vt culpabiles absoluantur, sic esset à iuris tramite alienum, si puniret iudicij seueritas innocẽtes) discretioni vestræ præsentium auctoritate mandamus: quatenus si contra prædictum præsbiterum super homicidio legitimus non cõparuerit accusator, & crimen notoriũ non existit, vos ab eo canonica purgatione recepta, latam in eũ suspensionis sententiã de auctoritate sedis apostolice relaxetis, nec permittatis eum super prędicto homicidio vlterius indebite molestari. Si vero de homicidio confessus fuerit legitime vel conuictus, vos ei sublato contradictionis, & appellationis obstaculo, pœnam canonicam infligatis. Quod si ambo tu frater episcope, & cæt. Datum Lateran. iiij. Non. Februarij.

ARCHIEPISCOPO, ET ARCHIDIACONO TRANEN. SVPER TRANSactione habita inter episcopum, & canonicos Vestanenses de quadam episcopali capella, & rebus alijs.

SIGNIFICANTIBVS dilectis filijs Vestanen. canonicis, nostris est auribus intimatum: quod cum Vestanen. episcopus fuisset olim ab ipsis in præsentia Celestini bonæ memoriæ prædecessoris nostri super ecclesiastica dilapidatione cõuentus, & de causa ipsa extitisset plurimum disceptatum ad transactionem de vtriusq; partis assensu postmodum venientes, promisit dictus episcopus thesaurum ecclesiæ, videlicet capellam episcopalem quinquaginta vncias auri, & amplius valentem, & pannos sericos octo cum priuilegio ecclesiasticæ libertatis restituere, & quædam alia adimplere: sicut in authentico scripto in præsentia prædicti prædecessoris nostri exinde confecto, & auctoritate sedis apostolicæ confirmato plenius continetur. Quam transactionem non curauit prædictus episcopus postmodum obseruare, nec prefatum thesaurum, sicut promiserat, restituere: immo deteriora prioribus agens, duas ecclesias sancti Ioannis & sancti Iacobi,

promoueri, eos auctoritate nostra tibi liceat ordinare. Alioquin illos, quos ad officium illud magis idoneos, ac necessarios fore cognoueris, nobis per tuas literas significare curabis. Nos enim deliberato consilio respondebimus, quid tibi super hoc fuerit faciendum. Datum Laterani XII. cal. Martij.

IVRAMENTVM FIDELITATIS EXHIBITVM DOMINO INnocentio, successoribus eius, & Romanæ ecclesiæ à Petro præfecto vrbis, Oddone de Palumbaria, Oddone de Monticillo.

ALTERA die post consecrationem Domini Innocentij Papæ III. Petrus Vrbis præfectus in consistorio lateranensis palatij publice iurauit ei, & successoribus suis, atque Romanæ ecclesiæ fidelitatem contra omnem hominem, & recepit ab eo inuestituram præfecturæ per mantum: ac deinde fecit ei ligium hominum inter manus ipsius, qui donauit ei cuppam argenteam in signum gratiæ. Consecratus est autem idem Dominus Innocentius Papa III. eadem die solenniter in apostolica sede, qua beatus Petrus apostolus in episcopali fuit cathedra collocatus. Eadem die fecerunt ei fidelitatem Oddo de Palumbaria, & Oddo de Monticillo.

SPIREN. ARGENTIN. ET VVORMACIEN. EPISCOPIS pro liberatione Salernitani archiepiscopi.

QVANTAE præsumptionis, & temeritatis existat in rectores ecclesiæ manus inijcere violentas, in euangelio Dominus protestatur, qui se in ministris suis affligi asseruit, & in apostolorum principe alibi se prohibuit iterum crucifigi. Hoc etiam pœnæ qualitas manifeste declarat, eum excommunicationis sententia in ipso actu feriat delinquentes: si non solum in fratres, & coëpiscopos nostros, sed etiam in minoris ordinis clericos violentiam præsumpserint operari. Ne autem solos violentiæ huius actores aliquorum præsumptio crederet esse punitos, facientes, & consentientes pari pœna plectendos canonica censura condemnat: eos etiam delinquentibus fauere interpretans, qui cum possint, manifesto facinori, desinunt obuiare. Quod bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster hactenus diligenter attendens, auctores, & fautores captionis, & detentionis venerabilis fratris nostri Salernitani archiepiscopi excommunicationis nunciasset vinculo innodatos, nisi per imperiales nuncios sæpe fuisset ei ac firmiter repromissum, quòd idem archiepiscopus sine dilatione qualibet libertati pristinæ redderetur. Ne autem detentio eius nobis de cætero imputetur, si circa liberationem eius inuenti fuerimus neglig ẽtes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus nobilem virum Vuicel. de Berc. ex parte nostra diligentius moneatis, vt eundem archiepiscopum à detentionis suæ carcere absolutum ad nos eum honore remittat, nobilitatem eius gratiarum actionibus prosequẽtes, quod circa eum spiritum compassionis exhibuit, & quantum licuit, solatium ei humanitatis impendit. Quòd si (quod non credimus) admonitionem vestram, & venerabilis fratris nostri Surrini episcopi, & dilecti filij abbatis sancti Anastasij, quos ad hoc specialiter destinamus, eum dimittere forte noluerit, excommunicatum ipsum publice nuncietis: & si qua forsan ab aliquibus ecclesijs beneficia possidet, ea ipsi per censuram ecclesiasticam auferri mandantes, totam terram eius immo totam dioecesim, in qua idem archiepiscopus detinetur, vel ad quam translatus fuerit detinendus, supponatis sententiæ interdicti. Nos enim dilectis filijs Capitulo Maguntin. dedimus in mandatis, vt sententiam vestram faciant inuiolabiliter obseruari. Volumus autem nihilominus, & mandamus, vt vniuersis Alemaniæ principibus in remissionem suorum criminum iniungatis, vt solicitudinis suæ studium efficaciter interponant: quod eis mediantibus archiepiscopus ipse libere ad nos quãtocius reuertatur: significantes eis, quod si id (quod absit) impletum non fuerit, in totã Alemaniã interdicti cogemur sententiã promulgare. Quod si omnis &c.

SVTRINEN. EPISCOPO ET ABBATI SANCTI ANASTASII, PRO *reconciliatione Philippi Ducis Sueuiæ, & liberatione archiepiſcopi Salertinani.*

CVM ei ſimus diuina prouidentia in eccleſiæ Romanæ regimine ſubſtituti, qui à Domino, vt delinquentibus, non ſolum ſepties, ſed & ſeptuagies ſepties indulgeret, audiuit: & maius gaudiũ eſſe nouerimus Angelis Dei ſuper conuerſione peccatoris vnius, quàm ſupra nonaginta nouem iuſtos, qui non indigent pœnitentia, euangelio proteſtante, eos qui à ſe anathematis iugum excutere cupiunt, vt ad eccleſiaſticam redeãt vnitatem ex paſtoralis officij, ad quod vocati ſumus, debito recipere benigne tenemur, & receptos miſericordiæ gremio confouere. Intelleximus ſiquidem tam per te frater epiſcope, quàm per alios, quorum relationibus fidem non modicam adhibemus, quod nobilis vir, Philippus dux Sueuiæ, qui propter inuaſionem, ac detentionem patrimonij beati Petri, & noſtri excommunicationis fuerat vinculo innodatus, eccleſiæ reconciliari deſiderat, & reſtitui ad eccleſiaſtica ſacramenta, ac ſuper his pro quibus notatus fuerat, ſatisfactionem omnimodam exhibere. Licet autem ſuperioris ſententiam minor relaxare non poſsit, & propter hoc dux ipſe ad ſedem eſſet apoſtolicam deſtinandus, vt ab ea quæ ipſum vinculis excommunicationis inuoluit abſolutionis beneficium obtineret, ſperantes tamẽ, quod per ipſius ſtudium venerabilis frater noſter Salernitan. archiepiſcopus de longeuæ detentionis ergaſtulo liberetur, laborem itineris ipſi ſub ea conditione duximus remittendum, ſi noſtram ſuper hoc, ſicut bonæ memoriæ C. pp. prædeceſſori noſtro per te frater epiſcope obtulit, impleuerit voluntatem. Ideoq; diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eodem archiepiſcopo libertati priſtinæ reſtituto, & recepto à duce iuxta formam eccleſiæ iuramẽto, quod ſuper omnibus, pro quibus ab eccleſiæ fuit communione amotus, mandatis apoſtolicis, omni dolo, & excuſatiõe poſtpoſitis, debeat obedire, munus abſolutiõis ipſi auctoritate freti apoſtolica impendatis. Quòd ſi forſitan eundem archiepiſcopum, vel non potuerit, vel noluerit abſoluere, ſeu etiam forte diſtulerit, ad eccleſiam Romanam accedat, à nobis iuxta eccleſiæ conſuetudinem abſoluendus.

EISDEM PRO LIBERATIONE NOBILIS MVLIERIS SIBILIAE, FILII, *& filiarum eius, & aliorum captiuorum regni Siciliæ detentorum in Teutonia.*

INTER cætera, quæ Dominus in nobis mirabiliter, & miſericorditer operatur, magnæ reputãdum eſt miſerationis indicium, cũ eis pœnã accelerat temporalẽ, quibus vltio debebatur æterna, ſicut in regno Siciliæ diebus noſtris intelligimus accidiſſe. Cũ enim Siciliæ populus, & cæteri de eodem regno effœminati, ocio, & pace nimia diſſoluti, de ſuis diuitijs glorianres ſeſe in voluptatibus corporis laſciuius exercerent, aſcendit in altum fœtor eorum, & traditi ſunt ob multitudinẽ peccatorum ſuorum in manibus perſequentium, vſq; adeo autem in eos, quod dolentes dicimus, furor exarſit hoſtilis, vt quidã eorum turpi morte damnati, in tribulatione cordis, & corporis animas exhalarent, quidam membrorum mutilatione deformes fierent abiectio plebis, & ludibrium populorum. Maiores vero ipſorum compedibus, & nobiles manicis ferreis alligati captiui, & exules in Teutonia macerentur. Reliqui hæreditates ſuas in extraneis transferri videntibus, & domos ſuas ſubijci alienis. Verùm ne compaſsionis noſtræ ſolatium, qui patiẽtibus ex ſuſceptæ adminiſtrationis debito compati volumus, & tenemur, penitus ſubtrahatur, quibus ipſe Dominus iam videtur ex parte placatus, venerabilibus fratribus noſtris, vniuerſis archiepiſcopis, & dilectis filijs, nobilibus viris, marchionibus, ducibus, baronibus, & alijs Alemaniæ principibus dedimus in mãdatis, vt dilectã in Chriſto filiam noſtrã nobilem mulierẽ Sibiliam, filium, ac filias eius, & cæteros de regno Siciliæ, qui in Teutonia detinentur, à detentionis ſuæ vinculis abſolutos ad nos liberos, excuſatione & dilatione ceſ-

ſante remittant. Inde eſt quòd diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſi mandatum noſtrum forte non fuerit adimpletum, vos in detentores eorum excommunicationis ſententiam proferatis, & terras eorum, immo totam dioeceſim, in qua nobiles ipſi tenentur, vel ad quam fuerint forte tranſlati, interdicto ſubdatis, neutram relaxaturi ſententiam, donec ipſi libertati fuerint priſtinæ reſtituti. Dilectis etiam filijs Capitulo Magunt. per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, vt ſententiam, quam vos propter hoc contigerit promulgare, ratam habeant, & faciant inuiolabiliter obſeruari.

RAVENNATI ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS, VT CARſendino ſubdiacono Domini Papæ, Legato in Exarchatu Rauen. & comitatu Brittinorij diligenter aßiſtant.

NVSQVAM melius eccleſiaſticæ conſulitur libertati, quàm vbi eccleſia Ro. tam in temporalibus, quàm ſpiritualibus plenam obtinet poteſtatem. Cum enim apoſtolica ſedes mater ſit eccleſiarum omnium, & magiſtra, tanto fortius ſubiectos ſuę temporali iuriſdictioni populos ab eccleſiarum, & eccleſiaſticorum iniurijs cohiberet, quanto amplius in eius iniuriam, & eccleſiarum omnium præiudicium redundaret, ſi eccleſias in eius patrimonio cōſtitutas non ſeruaret in ſtatu debitæ libertatis. Cum igitur inter cætera, quæ nos, & fratres noſtros inducunt, vt Exarchatum Rauennæ, Marchiam, & Thuſciam ad dominium noſtrum, ad quod pertinēt, reuocemus, ſecuturam exinde immunitatem eccleſiarum veſtrarum non modicum attendamus: vos negocium ipſum tanquam ſpeciale, ac honori veſtro plurimum profecturum deberetis aſſumere, & ad implendum noſtræ beneplacitum voluntatis efficaciter laborare. Cum ergo dilecto filio Carſendino ſubdiac. noſtro in Exarchatu Rauennæ, & comitatu Brittinorij huius ſpecialiter iniunxerimus legationis officiū, ſperantes quòd ad illud vtiliter adimplendum veſtro non modicum ſtudio adiuuetur, fraternitati veſtræ per apoſt. ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ei taliter in his, quæ vobis ex parte noſtra propoſuerit, adeſſe curetis, vt honori apoſt. ſedis, & noſtro deferre, & eccleſiarum veſtrarum libertatem videamini vtiliter procurare: ſcituri quòd ſicut gratum habebimus, & acceptum, ſi ſtudium, & diligentiam veſtram operis experientia in inſtanti articulo commendarit, ſic moleſte feremus, ſi ſollicitudo veſtra in hac neceſſitate reperta fuerit defeciſſe.

REMEN. SANCTAE SABINAE CARD. ET SENONEN. ARchiepiſcopis, & epiſcopo Melden. ſuper conſolatione Comitiſſæ Campaniæ de morte filij ſui.

COMPATI patientibus, & dolentibus pium eſt cōdolere: vt qui ex diuerſis rerum euentibus ſolam habent dolendi materiam, in fraterna compaſſione remedium conſolationis inueniant, & ſaltem ex humanitatis ſolatio valeant recreari, dum in eorum reſtauratione, quæ doloris fomitem ſubminiſtrant, ſpes nulla videtur eis penitus ſupereſſe. Illis verò præcipue compaſſionis oportet ſpiritum adhiberi, qui pro ſexus muliebris fragilitate in aduerſis facilius emerguntur: & difficiles ad conſolationem præ ſpiritus infirmitate reſurgere, maiori videntur in his, & alijs auxilio, & conſilio indigere. Cum igitur dilecta in Chriſto filia nobilis mulier M. Comitiſſa Campaniæ in morte filij ſui bonæ memoriæ Comitis Henrici dolorem, nec immerito eum interna ſpiritus commotione conceperit, & vehementius affligatur, nos mentis afflictione non ficta compatientes, eidem cum mortis huius diſpendium, non ſolum in eius damnum conuerti debeat & dolorem, verum etiam in multiplex totius chriſtianitatis incommodum ex præſenti periculo imminēte redundet, fraternitati veſtræ per ap. ſcripta mādamus, quatenus dolorem ipſius piæ conſolationis verbis, & cōmonitionibus lenien-

tes ipsam,& possessiones eius tanquã dati ei tutores à nobis ab incursu molestãtium auctoritate apostolica defendatis, nullatenus permittentes,vt in his, quæ ad dotem eius noueritis pertinere,iniuria,seu violentia ei ab aliquo inferatur, sed possessionem eiusdem dotis ipsius cõtra quoslibet temerarios præsumptores pacificam conseruetis.Si qui vero iam dictę Comitissę aliquam super his iniuriam inferre præsumpserint, vel grauamen, vos eos (si necesse fuerit) vt à sua præsumptione desistant, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis.Quòd si omnes &c. Datum Lateran. V. cal. Martij pont. nostri anno I.

FERENTINATI EPISCOPO. CONSVLTATIO SVPER CAVSA MATRIMOnij inter L. virum,& P. mulierem,quam primo iurauerat, & aliam postmodum desponsauit.

Cap. Sicut. ext. De spõsal. & matrimonijs.

SICVT ex literis tuæ fraternitatis accepimus, cum L. parochianus tuus P. mulierem se ducturum in coniugem,in manu patris eius P. iurantis, quòd eam ipsi traderet in vxorem,proprio iuramento firmarit, nec per virum steterit, sed per mulierem potius,quo minus matrimonialis inter eos solennitas sit secuta. Quatuor postmodũ, vel quinque annis elapsis,idem L. G. mulierẽ per verba de præsenti,vt eius consanguinei asserunt,desponsauit: propter quod frater prædictæ P. suam deposuit in tua præsentia quæstionem.Quia vero quid super his agendum sit, nostro postulas responso doceri,fraternitati tuæ taliter respondemus: quòd si tibi constiterit quod idem L.P. mulierem per verba de futuro, G. vero per verba despõsauerit de præsenti,imposita ei pœnitentia competenti,quia primam fidem irritam fecit,nisi forsan in iuramento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in vxorem,præfixerit, nec per eum steterit, quin ad statutum terminum matrimonium consummarit,secundum cõtractum legitimum iudices: & ad illud seruandum eum, si opus fuerit ecclesiastica districtione,compellas: nisi forsan aliud quid obstiterit,quod ipsum debeat impedire.Quod si forte per verba sponsalitia de futuro cum vtraque contraxit, iuramentum primum (sicut licite factum est) ipsum seruare compellas, de secundo ei pœnitentiam iniuncturus.Quod si de his tibi non constat ad plenum,tam diu adhuc cognoscas de causa,donec super his sufficientius instruaris.Quod enim in attestationibus, quas ad sedem apostolicam destinasti,de compaternitate habetur, non facit ad causam:cum neuter contrahentium sit illa persona,qua mediante inter parentes eorum compaternitas est contracta. Datum Lateran. V. cal. Martij pontificatus nostri anno primo.

CANONICIS ARGENTINEN. SVPER QVAESTIONE CVIVSDAM præbendæ,quæ inter Arnulfum,& F. sancti Thomæ præpositum vertitur.

CVM partes inter se super mota quæstione cõueniunt,vel altera renunciat quæstioni,ad hoc solum exigitur officium iudicis,vt quod à partibus fit,faciat inuiolabiliter obseruari, ne cui contra cõpositionem,aut cessionem per se factam liceat vlterius prosilire. Sanè cùm dilecti filij Arnoldus nũtius,& concanonicus vester,& F. præpositus sancti Thomæ ad nostram præsentiam accessissent, super præbenda, de qua per dilectum filium P. tt. sanctę Ceciliæ præsbyterum Car. tunc apostolicæ sedis Legatum Idem præpositus fuerat inuestitus,in nostra, & fratrũ nostrorum audientia disceptarunt.Cumq; nos auditis quæ hinc inde proposita fuerant,de communi cõsilio fratrum nostrorum sententiam formare, ac ferre vellemus, dictus præpositus ad nos humiliter,& deuote accessit,& ius (si quod sibi competeret) in eadem præbenda in manibus nostris spontaneus resignauit. Nos igitur ecclesiæ vestræ volentes in posterum paci,& tranquillitati cõsulere, recepta resignatione ipsius,ei super eadem prębenda perpetuum silentium imposuimus, & vos,& ecclesiam vestram ab impetitione ipsius super eam præsentium auctoritate reddimus absolutos. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam

nostræ

noſtræ abſolutionis infringere, &c. Datum Lateran. VI. nonas. Martij, pontificatus noſtri anno primo.

TERRACONEN. ARCHIEPISCOPO. ET SACRISTAE VICEN.

de confirmatione R. electi ſancti Benedicti de Bages, & irritatione intruſi per potentiam laicalem.

AD vniuerſalis eccleſiæ ſolicitudinem (licet inſufficientes) Domino diſponente vocati, de grege nobis commiſſo ſolicitam curā debemus gerere, & tanquam paſtores ſeduli faciente Domino prouidere, ne ouis morbo infecta incurabili, oues cæteras ſuo cogat contagio morbo ſimili laborare. Noſtris ſiquidem auribus ex multorū relatione, ac plurium literis innotuit prælatorum, quòd bonę memoriæ quondā abbate ſancti Benedicti de Bages de carnis ergaſtulo (ſicut Domino placuit) ad meliora vocato, conuentus eiuſdem monaſterij pars maior, & ſanior, vota in dilectum filium R. nunc abbatem eiuſdem monaſterij tranſtulerūt. Verum ſuadente illo, cuius eſt proprium pacem turbare, duo eiuſdem loci monachi à cæterorum fratrum voluntate vnanimi ſecedentes, accerſitis ſibi ſæcularibus viris B. ipſius monaſterij, monachum in abbatem nō ſunt veriti nominare: qui laicali & ipſorū potentia fretus, prædictum R. ad audientiā dilecti filij G. ſancti Angeli diacon. Card. qui tūc in partibus illis legationis fungebatur officio, appellauit: & cū idem Cardinalis, quæ vtraq; pars coram ipſo propoſuit, diligētius audiuiſſet, & ſuper eiſdem inquiſiſſet diligentius veritatem, prędictam electionem ſæpe nominati R. ratam habuit, & eam auctoritate, qua fungebatur, apoſtolica confirmauit. Idem quoq; Cardinalis tranquillitati eiuſdem monaſterij deſiderans prouidere, ac inter fratres materiam extinguere iurgiorum pro pacis bono, præpoſituram eiuſdem monaſterij ſupradicto intruſo contulit, & eam ab eodem abbate ipſi, quoad viueret, cōcedi pręcepit, & iuramentum fecit impendi, ne ipſum ab eadem præpoſitura vllo tempore, ſine cauſa rationabili amoueret. Dictus autē præpoſitus vnde humiliari debuerat, in elationem erectus, obedientiam, quam abbati ex præcepto Cardinalis debebat impendere, ipſi exhibere contempſit, immo domos, homines, & cætera bona eiuſdem monaſterij occupans, ea in vſus proprios, & illicitos transfundere non veretur, à monaſtica etiam profeſsione, ac fratrum conſortio ſe reddens penitus alienum: nullis quoq; beati Benedicti obtemperans inſtitutis, non ſe tantum, verumetiam totum monaſterium diſſolutione, ac enormitate ſuæ vitæ graui compellit infamia laborare. Quia igitur timendum eſt, ne pars corrupta ſynceram contaminet, niſi falce fuerit apoſtolica reſecata, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi prædicta veritate nituntur, prædictum præpoſitum ab adminiſtratione præpoſituræ remotum, vt abbati ſuo exiſtat obediens, ſicut debet, per cenſurā eccleſiaſticā, appellatione poſtpoſita, compellatis. Nullis literis obſtantibus harū mentione non habita à ſede apoſtolica impetratis. Datum Lateran. VI. nonas Martij.

COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. CONFIRMATIO SVPER QVIBVSDAM

eccleſijs præpoſituræ Colocen. eccleſiæ de Capituli conſenſu collatis.

IVSTIS petentium &c. vſq; ad verbū illud Aſſenſu. eccleſias ſanctæ Mariæ de Ioth, ſancti Mauritij de Both, & eccleſiā de Vnta, quas præpoſituræ Colocen. eccleſiæ de cōſilio, & aſſenſu tui Capituli cōtuliſti, ſicut prouide factum eſt: & præpoſitus Colocen. eaſdem iuſte poſsidet, & quiete, auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Decernimus ergo &c. Datum Lateran.

HVGONI COMITI, ET MARSVCTO PISANIS CANONICIS SVPER

quæſtione cuiuſdam pignoris, quæ inter R. & Gallicianum Piſanos vertitur.

SIgnificante dilecto filio Rubeo ciue Piſano, ad noſtrā noueritis audientiam perueniſſe, quòd cum domū ſuam, cum horto Galliciano Piſano ciui pro ducentis quinquaginta duabus libris pignori obligaſſet: & pro-

 miſiſſet,

misisset,cautione præstita iuramenti,quòd nisi domum ipsam statuto inter eos termino recolligeret,eundem creditorē vlterius super ea minime molestaret, infra statutum tempus,per certū,&fidelem nuucium,prout ei videbatur,creditori mutuatam pecuniam remisit: quam idem nuncius infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat,non persoluit. Cumq; postmodum prædictus R. ab Imperatore captus,pariter & detentus, multa pericula sustinuerit,& labores, nec dicto G. satisfacere potuerit, vt debebat,nunc(per Dei gratiam) libertati pristinæ restitutus,paratus est pecuniam reddere creditori: licet ipse prorsus eam recusaret recipere,quia ei non fuit statuto termino persoluta. Cum igitur pactum legis commissoriæ sit in pignoribus improbatum , & quātum in eo fuit prædictus Rubeus iuramenti debitum adimpleuerit,cum per eum, quem certum, & fidelem nuncium sperabat,pecuniam remiserit termino constituto:& dum in imperiali fuit captione detentus,satisfacere non potuerit creditori, deuotioni vestræ præsentium auctoritate mādamus, quatenus (si præmissis veritas suffragatur) prædictum creditorem,vt sorte sua contentus existat ,pensionibus præfati pignoris computatis, in sortem & domum ipsam , & hortum præfato Rubeo omni postposita dilatione resignet, per censuram ecclesiasticam pacto,vel tali iuramento nequaquam obstante admonitione præmissa,sublato contradictionis,& appellationis obstaculo,compellatis. Datum Lateran.

POTESTATI, ET CONSILIARIIS VITERBIEN. QVOD IN TRACTATV HAbito inter ipsos Perusinos,& Rectores Thuscia sine mandato apostolico non procedant.

DILECTIS filijs Consulibus Perusin. qui nos super tractatu illo consuluerant,quem ipsi vobiscum cum rectoribus Thusciæ habuerūt, literis nostris dedimus in responsis,vt quia tractatus ille, quem rectores inter se inierant,minus debito ad honorem, vtilitatem, & profectum ecclesiæ pertinebat:& nos dilectis filijs B.basilicę duodecim apostolorum, & P. tituli sancti Petri ad vincula presbyteris Card. qui tractatum illum nobis plenius expresserunt,nostrum,& fratrū nostrorum significaueramus beneplacitum volunratis, tam diu ipsi Consules Perusini supersederent his,quæ disposita fuerant consummandis, donec literas nostras reciperent,mandatum super hoc apostolicum plenius cōtinentes. Ideoq; sicut Perusinis ipsis per literas significauimus, ita nunc discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus , quatenus super tractatu illo nullatenus procedatis, prius quàm super hoc literas receperitis speciales nostræ intentionis,& propositi expresśiuas: cum & vos nostrum super hoc debuissetis consulere beneplacitum voluntatis. Datum Lateran.

P. BASILICAE XII. APOSTOLORVM, ET B SANCTI PETRI AD VINcula,presbyteris Cardinalibus apostolica sedis Legatis super eodem.

SVper negocio societatis Thusciæ per dilectum filium Priorem sancti Fridiani nostram,& fratrum nostrorum vobis aperuimus volūtatem : ad cuius executionem negocij vos dare credimus operam efficacem. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus,quatenus si rectores Thusciæ ad id exequendū,quod per dictum Priorem vobis significauimus: induxistis vt Pisan. id ipsum pariter recipiant, & obseruent moneatis attentius, & nisi vobis paruerint interdictum minime relaxetis. Si vero prædicti rectores adhuc non sunt voluntatem nostram,quam persępe fatum Priorem significauimus,executi,quia satis videretur austerum,si Pisan. ciuitas occasione societatis illius,quam nos(sicut nostis)conduximus to taliter approbandam,tam diu interdicto ecclesiastico subiaceret: volumus, & mandamus,vt ab eiusdem ciuitatis ciuibus cautione recepta, quodq; pro honore,& exaltatione ecclesiæ & libertate eorum ordinauerimus suscipiant, & obseruent, interdictum sine dilatione qualibet relaxetis. Si aūt super his debitam habere non poteritis cautionem,quia ciuitas ipsa (sicut dicitur) nunc temporis quasi videtur rectore carere,qui plenam in ea exercere valeat potestatē,spe bone pro-

promiſsionis, quam nobis eiuſdem ciuitatis nuncij fecerunt, quod noſtro Piſani ciues debeant parere mandato: honeſta ſicut videritis occaſione concepta in eadem ciuitate diuina officia appellatione remota detis licentiam celebrandi. Ita tamen quod ſi poſtmodum rectores Thuſciæ mandatum noſtrum ſuſceperint, & ſeruauerint, ciuitas ipſa interdicto ſubiaceat, niſi & ipſam celeriter ſuſcipere curauerit, & ſeruare. Datum Lateran.

EPISCOPO, ET CAPITVLO TRAGVRIEN. QVOD B. PRESBYTER NON *teneatur ad obſeruantiam habitus monachalis, ex eo quod cum graui ægritudine laboraret à quodam Monacho indutus eſt habitu Monachali.*

SICVT Tenor veſtrarum literarum nobis aperuit, cum P. lator præſentiũ in ſacerdotali eſſet officio conſtitutus, & tanta rerũ temporalium indigentia laboraret, quòd nec ſibi, nec ſuis progenitoribus, ſeu fratribus in neceſsitatibus proprijs poſſet aliquatenus prouidere, proprij corporis laboribus, & maris periculis multis ſe non dubitauit exponere: vt de ſuo labore, & acquiſitione honeſta, ſuã, & ſuorum poſſet indigentiam releuare. Contigit autẽ poſt hæc, quod ipſe lõge à veſtra ciuitate cõſiſtens, tam graui cœpit ægritudine laborare, quòd extra ſe poſitus deſperaret de vita prçſenti, & dum in tali eſſet articulo cõſtitutus, à quodam ſimplici monacho indutus fuit habitu monachali, & ad monaſterium deportatus. Deinde paucis diebus elapſis, cum iam eſſet in principio ſuæ conualeſcentiæ, depoſuit habitum, & de licentia eiuſdem loci abbatis monaſterium dereliquit: & cupiens progenitorũ indigentijs ſubuenire, à vobis ſuppliciter poſtulauit, vt poſſet, ſicut prius, in ſacerdotali officio miniſtrare, & vobiſcum pariter conuerſari. Quid autem ſuper his vobis fuerit faciendum, ſacro apoſtolicę ſedis oraculo humiliter petitis edoceri. Nos igitur veſtræ conſultationi taliter duximus reſpondendum, quod licet iſta duo inter ſe repugnantia videantur, vt ſcilicet quiſquã ſit extra ſe poſitus, & de præſenti vita deſperet, ſi tamẽ eo tempore, quo poſitus extra mentẽ aſſeritur, indutus fuit habitu monachali, cũ alienatus nõ ſentiat, ac per hoc nõ valeat cõſentire, præfatũ presbyterũ denuncietis ab obſeruatione monaſtici ordinis abſolutũ, niſi poſtquã mentis ſuæ factus eſt compos, voluntate ſpontanea profeſsionem fecerit monachalẽ. Datum Laterani.

MEDIOLANENSI ARCHIEPISCOPO SVPER QVAESTIONE, *quæ inter ipſum, & monaſterium ſancti Donati de Scozula.*

AD hoc vnxit nos Deus oleo lætitiæ præ conſortibus noſtris, vt diligamus iuſtitiam, & odiamus iniquitatem quod tunc laudabiliter adimplemus, cum via regia incedẽtes, nõ declinamus ad dexteram, neq; ad ſiniſtram aliquatenus deuiamus, ſed iuſte, quod iuſtũ eſt perſequentes, nec pauperis perſonã attendimus, nec honoramus vultũ potentis: quia non eſt perſonarũ acceptio apud Dominũ, dum etiã merita ſubtili examinatione diſcutimus, & precum attendimus qualitatẽ, vt cuilibet reddamus ius ſuũ: & preces, quæ rationi nõ conſonant, rationabiliter repellamus. Veniens ſiquidem ad apoſtolicã ſedem dilectus filius abbas de Scozula, nobis & fratribus noſtris expoſuit, quòd cũ M. quondã Mediolanẽſis archiepiſcopus prędeceſſor tuus ſuper cauſa, quæ inter ipſum, & monaſteriũ ſancti Donati de Scozula diutius fuerat agitata, poſt multas cõmiſsiones tãdem obtinuiſſet, venerabili fratri noſtro Veronenſi epiſcopo Romanæ eccleſiæ Card. literas deſtinari, & ipſe iudex delegatus partibus in ſua præſentia cõſtitutis ſuper iudicio poſſeſſorio, partim pro monaſterio, partim pro archiepiſcopo ſententiam protuliſſet, procuratore ipſius monaſterij quæſtionem de proprietate poſtmodum intentare volente, pars archiepiſcopi dilationes, & inducias ſæpius poſtulauit. Cumque ſæpenumero idem archiepiſcopus præfato Veron. per literas direxiſſet, quòd ipſius iudicium nullatenus declinaret, vtraque parte apud Nouariam coram nuncio ipſius epiſcopi, qui ad hoc miſſus fuerat exiſtẽte, archiepiſcopus iuriſdictionem delegati iudicis oppoſuit expiraſſe: aſſerẽs cauſam poſſeſsionis

tantum,& non proprietatis fuisse commissam. Et quia super possessione pronũciauerat semel functus suo officio, super quæstiõe proprietatis deinceps cognoscere non volebat,& his allegatis prædictus archiepiscopus appellauit. Ad hæc pars monasterij contra proposuit: quòd causa, quæ inter archiepiscopum,& monasterium vertebatur, fuerat memorato episcopo absolute,& indistincte commissa,& sic continentiam causæ diuidi nõ debere dicebat. Adiecit etiam, quòd cum archiepiscopus toties postulauerit dilationẽ,& locum à iudice, in quo antea illum super illa proprietatis quæstione respondere deberet, eũ postea recusare nequiuit, vel aliquatenus appellare, præsertim quia absente parte aduersa (sicut est prælibatum) ipsemet eundem iudicem postulauerat,& in rescripto apostolico fecerat appellationis remedium adhiberi. Has nimirum rationes cũ iudex plenius aduertisset actorem, legitima citatione præmissa, in possessionem, quæ fuerat per ipsum episcopum eidem archiepiscopo adiudicata, vsus cõsilio virorum prudentum mitti decreuit, à qua tamẽ archiepiscopus monasterium postmodum violenter eiecit. Cumq; dilectus filius G. tunc Prior, nunc vero abbas eiusdem monasterij,& G. nuncius aduersæ partis super hoc ad sedem apostolicam accessissent, bonæ memoriæ C. papa prædecessor noster supradictis omnibus per dilectos filios nostros Hug. tt. sancti Martini, præsbyterum,& G. sanctæ Mariæ in Aquiro diacon. Card. quos eis auditores concesserat, plenius intellectis per bonæ memoriæ Al. Albanen. episcop. sic suum interpretatus fuit rescriptum: quòd tam causa possessionis, quàm proprietatis fuerat iudici delegato cõmissa,& quòd idem iudex ob dictas rationes ab archiepiscopo non potuisset etiam per appellationis obstaculum recusari. Volens igitur idem prædecessor archiepiscopo,& abbati sine iustitiæ læsione deferre, prælibatam possessionem apud venerabilem fratrem nostrum Vercellen.& bonæ memoriæ Nouarien. episcopos pro suæ voluntatis arbitrio sequestrari præcepit: venerabili fratri nostro Regin.& felicis recordationis tunc Mutinen. episcopis, per apostolica scripta præcipiens, vt partes ad suam præsentiam conuocarent,& nullius contradictione vel appellatione tam super principali, quàm super incidenti obstante de causa proprietatis, infra duos menses plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent,& possessionem ei parti postmodum resignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum. Cumq; literæ ipsæ ad dictos Mutinen.& Regin. episcopos peruenissent, partibus in ipsorum præsentia constitutis, procurator archiepiscopi cautionem obtulit, vt contumaciam, si qua præcesserat, expurgaret: quam procurator monasterij recipere noluit, nisi possessionis sequestratione præmissa,& saluo iure, quod ei ex commissione huiusmodi cõpetebat, vt à se tanquam à possessore peteret in iudicio. Cumq; procurator archiepiscopi è cõtrario responderet, quòd ab eo peti, velut à possessore, deberet: disceptatione protracta in longũ terminus expirauit, infra quem episcopi memorati de proprietate cognoscere debuissent. Cæterum nuncius monasterij iterum ad ecclesiam Romanam accedens, per archiepiscopum stetisse asseruit, quòd nec possessio sequestrata fuerat, nec super proprietate processum in causa: propter quod dictus prædecessor noster venerabili fratri nostro Bobien. episcopo per apostolica scripta mandauit, vt possessione cum fructibus perceptis, ex ipsa monasterio restituta, audirent postmodum, si quid haberent partes inter se inuicem quæstionis. Qui cum abbatem iuxta tenorem mandati apostolici in possessionẽ, quam Veronen. adiudicauerat, per suum nuncium mãdasset induci, Hugo de Camerario ipsum abbatem ex ea violenter eiecit, qui cum suis complicibus tam nũcium episcopi, quàm abbatem,& monachos armata manu fugauit,& naui, cuius vehiculo illuc accesserant, igne combusta cællas monasterij deprædatus. Conuersis pluribus verberatis, domos extra claustri ambitum constitutas, cum quibusdam animalibus,& quodam homine non erubuit concremare. Quod postquam ad eiusdem prædecessoris nostri audiẽtiam nuncio ipsius abbatis referente peruenit, venerabili fratri nostro Ferrarien. episcopo districte præcipiendo mandauit, quatenus partibus conuocatis,& possessione cum fructibus à tempore sententiæ prædictũ Veronen. prolatæ perceptis, ex ipsa monasterio restituta

ſtituta de proprietate cognoſcerent, & eo in adiudicata ſibi poſſeſsione indemni ſeruato, quod iuſtum eſſet, ſtatueret, & faceret auctoritate apoſtolica, ſublato appellationis obſtaculo, firmiter obſeruari. Eos autem, qui ſe apoſtolicis mandatis opponerent, vel monaſterium ſuper poſſeſsione alterius moleſtarent, per ſententiam excommunicationis appellarione remota compeſcerent, & dictũ Hugonem, & eius complices, donec monaſterio de ablatis omnibus, & illatis iniurijs ſatisſacerent competenter, & cum lireris eius apoſtolico ſe conſpectui præſentarent, nunciaret excõmunicatos, & ſaceret ab omnibus euitari: niſi tu frater archiepiſcope hãc in ipſos diſtrictionẽ (prout tibi mandatũ ſuerat) exerceres. Dictus vero Ferrarien. receptis ſuper hoc literis apoſtolicæ ſedis, ſicut ex literis eius accepimus, admonitione præmiſſa, in Hugonem de Camerario, & complices eius te infra ſtatutum rerminum eum excõmmunicare nolente, excõmunicationis ſentenriam promulgauit: & cum tu legitime citatus ab ipſo, nec accederes, nec ſufficientem mitteres reſponſalem, ſed abſentiam tuam verbis, & literis excuſares, ſalua quæſtione proprietatis, poſſeſsionem monaſterio reſtiruendam pronũciauit, & cum abbatem in eam per nuncium ſuum feciſſet induci, idem abbas ab ea deiectus fnit: te ſrater archiepiſcope Hugo de Camerario, & dilectis filijs Conſulibus Mediolanen. mandantibus per violentiam armatorum: propter quod idem abbas poſtulabat à nobis, vt ſententiam reſtitutionis tories laram pro eo deberemus auctorirate apoſtolica confirmare, & poſſeſsione ſibi cum ſructibus reſtitura, faceremus eum abſq; moleſtatione gaudere. Verum dilectus filius Paſſaguerra procurator tuus, & ſocij eius petitionẽ abbaris non eſſe admittendã, ea præſertim ratione dicebant: quod abbas ipſe in literis, quas ad Bobien. & Ferrarien. epiſcopos à ſede apoſtolica impetrauit, veritatem ſuppreſſerat, & expreſſerat falſitatem. Suggeſſerat enim Veronenſem epiſcopum ſalua quæſtione proprietatis ſuper poſſeſsione promulgaſſe ſentẽtiam, cum non niſi cauſa rei ſeruandæ abbatem decreuiſſet in poſſeſsionem induci. Tacuit etiam veritarẽ, cum de ſatisdatione coram dictis Reginen. & Mutinen. epiſcopis oblata per archiepiſcopũ nullam fecit apud ſedem apoſtolicam mentionem. Nos igitur ſuper his, & alijs, quæcunq; fuerũt hinc inde propoſita, cum fratribus noſtris archiepiſcopis, & epiſcopis apud ſedem apoſtolicam cõſtitutis conſilio maruro intelligentes, quod dictus Veronen. abbatem in poſſeſſionem cauſę rei ſeruandæ ſolummodo decreuiſſet induci, ſicut erat conſentaneum rationi, vtpote coram quo ſuper proprietate lis nòn ſuerar conteſtata, & quod per eundem M. quondam archiepiſcopum non ſtetiſſet, quin ſatiſdationem infra annum oblatam præſtiterit, & contumaciam, ſi qua præceſſerar, expurgarit. Attendentes etiam abbatem ipſum per ſuppreſsionẽ veritatis, & falſitaris expreſsionem literas ad Bobien. & Ferrarien. epiſcopos impetraſſe, non ſententiantes, quia lis coram nobis conteſtata non fuit: ſed reſpondentes abbati petitionem eius iuxta formam præſcriptam non eſſe admittendam, reſpondimus, & ipſum ſcriptis carere mandauimus, quæ per mendacium impetrauit, in eum ſtatum cauſæ continentiam reducentes, in quo fuerat, cum dictus prædeceſſor noſter cauſam proprietatis Mutinen. & Regin. commiſit, mandato ſequeſtrationis penitus reuocato: ſententiam tamen excõmunicationis in Hungonem de Camerarlo, & complices eius prolatam volumus, & mãdamus vſq; ad ſarisfactionem condignã inuiolabiliter obſeruari: non tam quia fuit à delegato prolata, quàm quòd per delegatum exiſtit poſtmodum confirmata. Ne autem monaſterio in ſuo videamur iure deeſſe, moderatas expenſas, ex quo Veronen. ipſum in poſſeſsionẽ Induci decreuit vſq; ad tempus ſatisſactionis oblatæ propter hoc factas, ipſi reſtituendas eſſe cenſemus: & à re ſufficientem præberi ſtandi iudlcio caurionem. Sententiam autem à dicto Veronen. ex maiori parte pro Mediolanen. Eccleſia, partim pro monaſterio promulgatam, quæ rationabiliter lara eſt, & ab vtraq; parte recepta, ratam habemus: & ſi quid ex his, quę monaſterio adiudicata fuerunt, ipſi nõ ſunt hactenus reſignata, ipſi reſtitui cum perceptorum ſructuũ integritate mandamus. Nulli ergo omnino hominnm liceat huius noſtræ diffinitionis paginam infringere &c. Datum Latetan. vj. nonas Martij.

VNIVER-

VNIVERSIS EPISCOPIS PER MARCHIAM CONSTITVTIS.

De confirmatione sententiæ latæ per Legatos Ro. Curiæ contra Marcoualdum.

ET zizania non auellere ante messem, euangelica doctrina præcipimur: & malos vsq; ad sententiã tolerare, canonica institutione monemur: verũ & zizania in manipulos colligata cõburere debemus post messem, & iniquos post sententiam euitare. Hoc siquidem attendentes, licet Marcoualdus multa contra libertatem ecclesiasticam, & ecclesiæ patrimonium præsumpsisset, cum tamen excommunicare distulimus, ne si admonitio non præcederet ad proferendam sententiam, nõ zelo rectitudinis, sed ex odio moueri potius videremur. Cæterũ cum dilecti filij nostri C. tituli sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli sanctæ Priscæ presbyteri Card. apost. sedis Legati de mandato nostro Marchiam fuissent ingressi, & dictum Marcoualdum per suas literas attentius monuissent, vt ab ecclesiarũ incendio, villarum, & castrorum deuastatione, quæ in eorum oculis perpetrabat, desisteret, & exercitum dimitteret: cuius occasione tota ferè Marchia vastabatur: nec ipse eorundem Legatorum monitis paruisset, in eum propter cõtumaciam excommunicationis sententiam protulerũt. Nos igitur, quod ab eisdem Card. factum est, ratum habentes, ac volentes inuiolabiliter obseruari, præsertim cum plura subsint, quare fuerit excõmunicationis sententia feriendus, vtpote qui fidem ecclesiæ multotiès præstitam violauit, qui patrimonium ecclesiæ inuadere, ac detinere præsumpsit, & illud sæpe commonitus, restituere non curauit: fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus tam eũ, quàm complices eius excommunicatos publice nuncietis, & faciatis per vestras dioceses nunciari. Nos enim prædecessorum nostrorũ statuta sequentes ac attendentes, quòd magis oporteat Deo seruire, quàm hominibus, omnes, qui ei Marcoualdo fidelitate sunt, vel sacramento astricti, apostolica auctoritate à sacramento absoluimus: & ne ipsi fidelitatẽ obseruent, modis omnibus prohibemus: cum fidelitatem, quam aliqui Christiano principi iurauerunt, Deo, eiusq; sanctis aduersanti, & eorum præcepta calcanti nulla mandẽtur auctoritate seruare. Omnes autem, qui ei post denunciationem ipsam diuina præsumpserunt officia celebrare, vsq; ad mandatum nostrum suspensionis præcipimus sententiæ subiacere. Ideoq; præsentium vobis auctoritate mandamus, quatenus omnes, qui ei iuramenti, vel fidei tenebantur religione astricti, denuncietis, & denunciari faciatis per sedem apostolicam absolutos.

LAVDEN. EPISCOPO SVPER QVAESTIONE CVIVSDAM PRAEBENdæ, *quæ inter Nouariense Capitulum, & Iacobum clericum vertitur.*

CVM ecclesiasticæ prouisionis officiũ, ad quod sumus (licet immeriti) Domino disponente vocati, nos iuxta verbum apostoli: Sapientibus, & insipientibus constituerit debitores, sic nos conuenit perlatas ad apostolatus nostri notitiam quæstiones subtili indagatione discutere, & eas iudicio, vel rationabili mediante concordia terminare: & quas per nos non possumus, alijs de auctoritate nostra committere diffiniendas: quòd nullus in conspectu sedis apostolicæ sui iuris se conqueri valeat sustinuisse defectum: & nos sicut ex cura tenemur, solicitudinis pastoralis iusta iudicare, & iustitiã diligere videamur. Pro quæstione siquidẽ, quæ inter dilectos filios Nouarien. Capitulum, & Iacobum clericum super præbenda Nouariensis ecclesiæ vertebatur, tam nuncij Capituli, quàm idem Iacobus ad sedem apostolicam accesserunt: & dum in nostra, & fratrum præsentia foret vtraque partium constituta, pro ipso Iac. taliter fuit in nostro auditorio allegatum: quòd cum olim de mandato bonæ memoriæ F. tt. sancti Marcelli presbyteri Card. tunc apostolicæ sedis legati de primo tunc vacatura in Nouariensi ecclesia præbenda fuerit inuestitus eidem stallo chori, & loco Capituli assignatis, & ad eandem postmodum filius dilecti filij Saxonis Vulgamini nobilis ciuis Romani, de auctoritate apostolicæ sedis admissus: qui super possessione, & fructibus præbendæ ipsius à consanguineis prædicti

Iacobi molestias sustinuit,'& pressuras: de quibus fructibus inter ipsum Iac. & præfatum nobilem amicabilis tandem compositio interuenit, quia super præbenda ipsa eidem Iac. silentium fuerat impositum, vt de ea mouere non posset vlterius quæstionem. Placuit tandem bonæ memoriæ C. prædecessori nostro præfati Iacobi cõsideratis laboribus, & expensis, præbendam Nouariensis ecclesiæ, quæ fuerat magistri B. de Suno, ad preces quorundam Cardinalium eidem, conferre, & ipsum de eadem manu propria per annulum inuestire: Nouarien. Capitulo districte præcipiendo, quatenus ipsum Iac. electione, quam de pluribus personis in Nouariensi ecclesia in canonicos assumendis, & constitutione, quam de fructibus fecerant præbendarum: quæ omnia idem prædecessor noster de fratrum consilio irritauerat, alienatione etiam obligatione, vel assignatione eiusdem præbendæ nequaquam obstantibus, fratrem, & canonicum nomine dictæ præbendæ sine qualibet difficultate postposita appellatione reciperent, & eundem in ipsius præbendæ possessionem inducerẽt corporalem: stallum ei in choro, & locum in Capitulo assignantes. Alioquin scirẽt dilecto præposito sancti Gaudentij Nouariensis subdiacon. nostro, & R. canonico de Gorgozula ab ipso prædecessore nostro datum firmiter in mandatis: vt ipsi ea exequi per districtionem canonicam appellatione postposita non tardarent. Quæ omnia in eiusdem prædecessoris nostri literis manifeste perspeximus cõtineri. Cumq; dicti canonici mãdata apostolica & præcepta surdis auribus pertransirẽt, præfati executores auditis quæcũq; ex parte canonicorum fuere proposita, & in scriptis redacta receptis post multas admonitiões, & dilationes postulatas ab eis, habito prudentium virorum consilio, exceptiones canonicorum nõ esse admittendas decernentes, iuxta tenorem mandati apostolici, stallum ipsi Iac. in choro, & locum in Capitulo assignarunt: & vnus executorum R. scilicet de Gorgozula de mandato, & voluntate alterius eum in corporalem præbendæ possessionem induxit, & supradictos canonicos post admonitiones plurimas, nisi mandato apostolico infra dies quindecim obedirent, vinculo excõmunicationis astrinxit: sicut in instrumentis, quæ nobis exhibuit, continetur. Econtrario vero Nouarien. canonici respondentes, exceptiones quàm plurimas allegabant, quibus ipsum Iac. à perceptione præbendæ repellere omnimodis intendebant, dicentes: quòd per literas, quas à predicto Cardinali F. impetrauerat ipse Iac. pro præbenda post appellationem legitime interpositam, fuerat inuestitus: & præfatus prædecessor noster, quod de eo per Cardin. factum fuerat irritauit, & quòd post cassationem factam contra prohibitionem apostolicam fructus præbendæ auctoritate propria inuadere non expauit. Insuper etiam inuestituram præbendæ, & executionis literas à prædecessore nostro per falsam suggestionem obtinuit, quia se beneficiatum in alia ecclesia non exposuit, nec dixit, quòd ad illas duas præbẽdas, quæ in Nouarien. vacabãt ecclesia, quarũ vna fuerat magistri R. & alia magistri P. nunc Nouariensis episcopi, tunc canonici, vnus sacerdos, & alius, qui proximo deberet in presbyterum ordinari, concesso duobus arbitrio ante generalem illam ordinationem factam, in Nouariensi ecclesia electi fuerãt concorditer, & admissi. Vtrinq; præterea multa alia fuere proposita, quæ literis præsentibus non iussimus admisceri. Volentes igitur cuique suam iustitiam conseruare illæsam, quia de præmissis nobis certitudo dari non poterat (vt decebat) factum ipsum fraternitati tuæ de fratrum nostrorum consilio duximus committendum: per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus partibus ad tuam præsentiam conuocatis, nisi infra duos menses legitime tibi cõstiterit prædictos sacerdotem, & alium, qui proximo debebat in presbyterũ ordinari, ante ordinationẽ illam generalem de sedis apostoricæ auctoritate cassatam, ad illas duas prębendas electos canonice, & admissos auctoritate nostra, sublato cuiuslibet contradictionis, & apellationis obstaculo, cæteris exceptionibus non obstantibus, ipsum Iac. faciatis præbendæ illius, de qua per præfatum prædecessorem nostrum noscitur inuestitus, pacifica possessione gaudere: præsertim cum exceptionẽ illam, quòd pręfatus Iac. in alia ecclesia beneficium possideret, ei non possent opponere, qui varia beneficia in diuersis ecclesijs obtinebat.

Illos

Illos autem cẽsura ecclesiastica appellatione postposita compescatis, qui mandatis nostris in hac parte seduxerint, temeritare qualibet opponendos. Quod si legitime vobis constiterit, præbendam illam, de qua proponitur inuestitus, alij prius sicut dictum est canonice collatam fuisse, vos ei super eadem præbenda omni contradictione, & appellatione cessante perpetuum silentium imponatis: attentius prouisuri, quòd taliter hac vice mandatum apostolicum exequamini, quòd ad nos vlterius querela eadem non feratur. Testes autem, qui nominati fuerint, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, quo minus testimoniũ perhibeant veritati, tum ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. Nullis literis obstantibus præter assensum partium à sede apostolica impetratis. Datum Lateran. V. Non. Martij.

LAVDEN. EPISCOPO DE QVAESTIONE CVIVSDAM PRAEBENDAE, quæ inter Nouariense Cap. & Albertum Siccum vertitur.

CVM illius vicem (licet non suffragantibus meritis) geramus in terris, de cuius vultu prodit iudicium, & vidẽt oculi æquitatem, si delatas ad nos controuersias iudicio iusto dirimimus, vel mediante cõcordia terminamus, officij nostri debitam prosequimur actionem, & gratum Deo exhibere dignoscimur famulatũ. In præsentia siquidem nostra tam dilecti filij nũcij Nouarien. Capituli, quam Iacobus Siccus pro fratre suo Alberto Sicco super controuersia, quæ inter ipsos vertebatur de præbenda Nouariensis ecclesiæ constituti, suas in nostro, & fratrum nostrorum proposuerunt auditorio quæstiones: & primò fuit pro ipso Alberto Sicco taliter allegatum, quòd cum olim præfatus Iacobus pro fratre suo ad Romanam ecclesiam accessisset, felicis recordationis Celestino Papæ prædecessori nostro humiliter supplicauit, vt bonæ memoriæ tũc Nouarien. episcopo daret suis literis in mãdatis, vt si maiorem partem canonicorum in Albertum fratrem suum cognosceret consentire, ipsum in fratrem, & canonicum ab eis omni contradictione, vel appellatione postposita recipi faceret, & haberi, & præbendam ei, cum se offerret oportunitas, assignaret. Cuius petitioni præfatus prædecessor noster annuit, & episcopo, iuxta quod postulauerat, suas literas destinauit: qui visis literis, & conuocato populo, cognoscens maiorem partem canonicorum in prænominatum Albertum vnanimiter consentire, eidem Alb. stallum in choro, & locum in Capitulo assignauit: qui Alb. in eadem ecclesia stetit, cantauit, & legit, & cũ alijs diuina officia celebrauit. Super electione & institutione, cuius taliter facta dilectus filius Obizo de Castello subdiaconus noster Nouarien. canonicus ad curiam Romanam accedens, ab eodem prædecessore nostro confirmationem obtinuit, sicut in literis eius manifeste perspeximus contineri. Cũq; magister Hugo de Racaneto eiusdem ecclesiæ tunc canonicus, in Calabria factus fuisset episcopus tempore præcedenti, ipso Iac. & fratre suo promotionem suam penitus ignorantibus, dilectus filius Io. Torniellus subdiaconus noster fuit de præbenda præfati Hugonis per prædictum prædecessorem nostrũ ad preces imperiales, & quorundam cardinalium inuestitus. Postmodum vero Nouariensi episcopo viam vniuersæ carnis ingresso, cum venerabilis frater noster P. Nouariensis episcopus, tunc canonicus in eiusdem ecclesiæ pontificem fuisset assumptus, possessionem præbẽdæ ipsius præfatus Iacobus credens fratri suo de iure competere, de voluntate, & assensu ipsius episcopi, & quorundam canonicorum, cum quibusdam alijs introiuit, & anseres, & pullos de prouentibus ipsius præbendæ acceptos deportauit ad propria, & cum amicis suis sine cuiuslibet contradictione comedit. Cum autem præfatus Ioannes Torniellus reuersus ad propria, super inuestitura sibi facta præbendæ iam dictæ à sede apostolica literas reportasset, idem Iacobus pro fratre suo, quia præbenda ipsa primo vacauerat, cum ipso Io. litigare incœpit: & sic ambo pro facto ipso ad sedem apostolicam accesserunt. Cumq; postmodum hæc omnia præfato prædecessori nostro

per quosdam Cardinales intimata fuissent, ipse deliberato consilio, ipsum Iacobum nomine fratris sui de præbenda, quæ fuerat magistri P. nunc Nouarien. episcopi, tunc canonici, ad maiorem eius, quod factum fuerat, firmitatem per annulum inuestiuit, & literas super hoc cōcessit eidem præsentibus quibusdā Nouarien. qui factum eius conabantur omnimodis impedire. Nouariensi Capitulo districtè præcipiens, vt quod ipse fecerat non præsumerent ratione qualibet immutare. Præterea dilectis filijs Ricardo Hyporien. & magistro Marescotto canonicæ Gualteri præpositis, Romanę ecclesiæ subdiacon. dedit ipse prędecessor noster firmiter in mandatis, vt Nouarien. canonicos ad executionem mandati nostri per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellerēt. Qui partibus cōuocatis, & rationibus hinc inde auditis, vt inuestitura eiusdem prædecessoris nostri rata haberetur, & firma, & inuiolabiliter seruaretur, sententialiter præceperunt: licet præfati canonici illi sententiæ obedire noluerint, & parere. E contra verò nuncij Nouarien. ecclesiæ allegationes prædictas suis allegationibus modis, quibus poterant, repellebant, dicentes ipsum Alb. post appellationem interpositam ab ipso episcopo institutum, & literas apostolicas veritate tacita impetratas, & quod ad suggestionem falsi inuestituram, & executionem ab ipso prædecessore nostro præbēdæ obtinuerat memoratæ: quia se habere aliud beneficium in honorabili ecclesia non exposuit, nec quòd esset alius ad eandem præbendam admissus, canonice intimauit. Dicebant enim ipsi nuncij, quòd cum in Nouarien. ecclesia duo tantum essent presbyteri, & duæ tantum præbendæ vacarent, quarum vna fuerat magistri B. de Suno, & altera magistri P. nunc Nouarien. episcopi, tūc canonici, vnus sacerdos, & alius qui proximo deberet in presbyterum ordinari, concesso duobus arbitrio in Nouarien. canonicos electi sunt, ad illas duas præbendas concorditer & admissi. Allegationes etiam aliæ fuerunt ab vtraque partium recitatæ, quas literis præsentibus non duximus inserendas. Volentes igitur (prout tenemur) cuique suam iustitiam conseruare, discretioni tuæ de fratrum nostrorum consilio factum ipsum duximus committendum, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus conuocatis ad præsentiam tuam partibus, si infra duos menses legitime præfatus Alb. in vestra poterit præsentia cōprobare, se possessionē nominatæ præbendæ, de qua fratrē suū Iac. nomine suo prædecessor noster per annulum postmodū inuestiuit de assensu prædicti episcopi, & quorundam canonicorum ante institutionem præfatorum presbyteri, & alterius, qui proximo debebat in presbyterum ordinari, accepisse, vel hoc etiam non probato nisi prælibati canonici legitime demōstrauerint, institutionem duorum illorum, sacerdotis videlicet, & alterius in præfatis præbēdis canonice factam ante generalem illam ordinationem, quam prędictus prędecessor irritam censuit, & inanem. Tu ipsum Alb. alijs exceptionibus non obstantibus facias præbendam eandem sublato contradictionis, & appellationis obstaculo pacifice possidere, præsertim cum exceptionem illam, quòd dictus Alb. beneficium in alia honorabili ecclesia possideret, ei non possent opponere, qui varia beneficia in diuersis ecclesijs obtinebant. Illos autem censura ecclesiastica sublato appellationis impedimēto compescas, qui se mandato nostro in hac parte duxerint temeritate qualibet opponendos. Si vero præfatus Alb. legitime non probauerit, se possessionē illius præbendæ, qualē prescripsimus, accepisse, & memorati canonici electionē sacerdotis, & alterius ad illas præbēdas, generalem ordinationem canonice probauerint præcessisse, tu ei super eadem præbenda perpetuū silentium cōtradictione, & appellatione cessante imponas: attentius prouisurus, quòd taliter hac vice mandatum apostolicum exequaris, quòd vlterius ad nos querela eadem non feratur. Testes autem, qui nominati fuerint, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, quo minus testimonium perhibeant veritati, ad id per districtionem ecclesiasticam appellatione remota compellas. Datum Lateran. III. nonas Martij.

G. LVNEN. EPISCOPO EIVSQVE SVCCESSORIBVS CANONICE *substituendis in perpetuum, super concessione, & confirmatione Abolen. monasterij, ad Romanam ecclesiam pertinentis.*

AMPLA diuino munere manus apostolicæ sedis hos humiliat, hos exaltat, his superflua subtrahit, alijs necessaria subministrat. Ipsa etenim tanquã mater omnium generalis cum personarum merita, & temporis, & loci qualitatem attendat, hos onerat, hos honorat, immo sæpius honorẽ oneribus, & onus honore compẽsans, & onerat honoratos, & oneratos honorat. Hac siquidẽ ratione inducti, specialem gratiam, quam ad personam tuam tuis exigentibus meritis, & Lunen. ecclesiã propter te gerimus, attendentes, ac volentes ipsius ecclesiæ vtilitate consulere de communi fratrum nostrorum cõsilio monasterium Abolen. quod ad iurisdictionem sedis apostolicæ pertinebat, cum pertinentijs suis tibi, & per te, ipsi ecclesiæ concedimus, confirmamus, & præsentis scriptis priuilegio cõmunimus, ram te ipsi prodesse, quàm præesse volentes, vt honorem, quẽ super hoc tibi exhibemus attendens onus, & prouisionem ipsius monasterij taliter exequaris, quòd in temporalibus, & spiritualibus per tuum studium (actore Domino) reformetur: nec tu aut successores tui priuilegium ammittere debeatis, si concessa vobis abusi fueritis potestate. Decernimus ergo, &cæt. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum &c. Datum per manum Rainaldi Domini. pp. notarij, Cancellarij vicem agentis. XVII. Calend. Aprilis, indict. prima, incarnationis Dominicæ, anno M. C. XCVII. pont. vero Domini Innocentij pp. iij. anno I.

ABBATI. ET CONVENTVI MONASTERII ABOLEN. VT *Episcopo Lunen debeant obedientiam, & reuerentiam exhibere.*

AMPLA diuino munere manus, & cætera vt supra ferè in eundem modum vsque ad verbum reformetur. Quo circa vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsi tãquam episcopo vestro reuerentiam, & obedientiam de cætero exhibentes, salubria monita, & præcepta ipsius irrefragabiliter, ac sine qualibet contradictione seruetis. Datum Lateran.

KESNEN. ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS, VT IMPVgnatores B. Ducis Poloniæ, nisi ab ipsius molestatione destiterint, *ecclesiastica censura percellant.*

APOSTOLICAE sedis benignitas, sicut ex debito pastoralis officij, ad omnes fideles generaliter affectum charitatis extẽdit: sic eos, quos circa seruitium suum, & Christianitatis honorem deuotiores inuenerit, speciali tenetur patrocinio confouere. Vnde fidem, & deuotionem dilecti filij nobilis viri Boleclai Ducis Poloniæ sancta Romana ecclesia, cuius sumus regimini (sicut Domino placuit) deputati, manifestis iamdudum experta indicijs, merito ipsum brachijs specialis dilectionis amplectitur, & in iustis petitionibus eius inueniri gaudet facilis & benigna. Sane cum pluries, sicut accepimus, apostolicum receperit fraternitas vestra mandatum, vt memoratum ducem, quem sicut catholicum principem, & ecclesiæ Romanæ filium specialem, quadam dilectionis prærogatiua complectimur, ab impugnatoribus suis auctoritate cura retis apostolica defensare, sibiq; cõtra hostium suorum violentos insultus ecclesiasticæ defensionis clypeum indulgere: nondum tamen, sicut nobis intimatum est, commodum aliquod de literis apostolicis reportauit, nec prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificũ iussiones, quæ super hoc sæpius emanasse noscũtur, effectus est debitus subsecutus. Quare merito de inobedientia potestis, & negligentia repræhendi. Quia igitur in eo loco nos clementia diuina cõstituit, vt suam cuilibet debeamus iustitiam conseruare, fraternitati vestrę per apostolica scripta mandamus, & districte pręcipimus, quatenus vniuersis Polonię Ducibus ex parte nostra curetis districtius inhi-

inhibere, ne præfatū ducem in personam, vel rebus offendere præsumant quomodolibet, vel turbare, aut ei super his, quę in pręsentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum iustis modis poterit (Deo propitio) adipisci, molestiam inferre audeant indebite, vel grauamē. Quod si cōmonitionibus vestris acquiescere forte noluerint, vos eos ad hoc per excommunicationis sententiam auctoritate nostra sine appellationis obstaculo compellatis. Nos enim sententiam, quam in ipsos propter hoc ratione præuia tuleritis, ratam habebimus, ipsamq́; faciemus (auctore Domino) vsq; ad satisfactionem congruam firmiter obseruari. Prouideatis autem, vt quilibet vestrum tamdiu faciat eandem sententiam per suam diocesim obseruari, donec mādatum nostrum celeri fuerit executione completum. Datum Laterani VIII. Idus Martij.

VVORMACIEN. EPISCOPO, VT FESTVM CONVERSIONIS BEATI *Pauli celebret, & faciat per suam diocesim solenniter celebrari.*

CVM post euangelicam veritatem ecclesia Dei apostolica præcipuè doctrina resplendeat, & beatus Paulus ad instructionem gentium, & fidem Catholicam propagandam præ cæteris apostolis laborarit, miramur non modicum, & mouemur, quòd, sicut nostris est auribus intimatum, festum conuersionis eius in diocesi tua non colitur, licet passionis anniuersarium ibi solenniter recolatur, cùm non minus conuersio eius, quàm passio sit christicolis omnibus ueneranda. In conuersione siquidem Saulum ab impugnatione fidelium reuocauit dispēsatio IESV Christi, in passione vero Paulum ob prædicationis officium Neronis crudelitas interfecit. Ibi dextera Domini fecit virtutem, hic tyranni gladius intulit passionem: ibi Dominus animam persecutoris saluauit & corpus, hic seruus nequā apostoli prædicantis corpus sine animæ læsione peremit. Præterea non paucioribus eius conuersio cōtulit, quàm passio profuisset, cum plures sint, ad quos prædicationis eius sonus exiuerit, quàm qui eius exemplo subierint passionem. Nobis enim viuendo profuit, sibi contulit patiendo: nobis etiam iam conuersus, vt similes eius essemus exceptis vinculis cupiebat sibi aut dissolui, & esse cum Christo affectabat ardentiùs moriturus: nec ipsius fuisset passio gloriosa, nisi sancta conuersio præcessisset. Cum igitur ob ipsius merita ex antiqua ecclesiæ institutione festum conuersionis eius à fidelibus recolatur, & turpis sit omnis pars suo toti non congruens, nec deceat à capite mēbra discedere, fraternitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino, ac per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus iuxta consuetudinem apostolicæ sedis, cuius magisterium imitari teneris, festum conuersionis eiusdem apostoli, & tu ipse obserues in posterum, & facias per totam Vuormacien. diocesim solenniter celebrari, in honorem ipsius apostoli diuinis laudibus diligentius, & solicitius vacaturus. Datum Laterani nonis Martij.

Simile argumētum ex Calixto I. refert Gratianus c. 1. distin. 12. Et Innocentius nōster in c. Cum nō liceat: ext. de præscriptionibus.

VNIVERSIS PRESBYTERIS PER DECANATVM DE SPARNON. *in Carnoten. diocesi constitutis, de confirmatione priuilegij eisdem concessi ab episcopo Carnoten.*

CVM prælati ecclesiarum ad id quod pium, & canonicum est, discreta consideratione trahuntur, cum frequenter detur vsus procliuior in peiora, & libēter audimus, & eis in his fauorem apostolicum indulgemus. Quoniam igitur ex publico instrumēto venerabilis fratris nostri Raginaldi Carnoten. episcopi nobis manifeste innotuit, quòd ab omnibus violentijs, taleis, & exactionibus vos perpetuo absoluisset, & super hoc suum vobis priuilegium indulsisset, ne contra iuris ordinem in aliquem vestrum aliquando suspensionis sententiam promulgaret, nec res alicuius vestrū occuparet aliqua ratione, nisi forte decederet intestatus, & hoc idem sit per venerabilem fratrem nostrum Senonen. archiepiscopum, & dilectos filios Capitulum Carnoten. ecclesiæ confirmatū (prout in instrumentis eorum

noscitur plenius contineri) ad postulationem vestram, vt ab indebito cesset gravamine, robur confirmationis apostolicæ duximus apponendum, & ad maiorem rei euidentiam ipsius authenticum confirmationi nostræ de verbo ad verbum mandauimus inserendum. Raginaldus Dei gratia Carnoten. episcopus omnibus, ad quos literæ istę peruenerint, perpetuam in Domino salutem. Cum hucusq; nostris, & prædecessorum nostrorum episcoporum Carnoten. temporibus presbyteri episcopatus Carnoten. taleis, & exactionibus oppressi fuerint indebite, & grauati, hoc etiã in oculis omnium videatur omni bono dissonũ, & saluti animæ contrarium, proborum hominum sano consilio vtentes, & saluti animæ nostræ prouidentes, vniuersos presbyteros in decanatu de Sparnone constitutos ab omni vi, violentia, taleis, & exactiõibus perpetuo absoluimus. Ita etiam quòd nullus presbyterorum decanatus de Sparnone, nisi ordine iudiciario suspendi poterit, nec res alicuius saisientur, nisi ipsum intestatum (quod absit) viam vniuersæ carnis ingredi contigerit. Si quis autem huic nostræ constitutioni obuiare, seu contraire præsumpserit, subiaceat excommunicationi. Quod vt ratum, firmumq; permaneat, præsentem paginam in testimonium fecimus annotari, & sigilli nostri auctoritate in testimonium roborari. Datum Carnoti anno gratiæ M. C. LXXXXV. X. Calend. Nouembris. Hanc ergo constitutionem, & indulgentiam eius (sicut superius annotata est) ne debeatis vlterius indebite aggrauari, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo &c.

In eundem modum vniuersis presbyteris decanatus Braiolen. vniuersis presbyteris Archidiaconatus Pissiacen. vniuersis presbyteris decanatus de Rupe forti, vniuersis presbyteris decanatus de Corbauilla, vniuersis presbyteris decanatus de Alneolo, vniuersis presbyteris Dunen. Archidiaconatus, vniuersis presbyteris decanatus Particen, vniuersis presbyteris decanatus Drocen. & vniuersis presbyteris decan. Brucrolen.

ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS PERVSINIS, DE CONfirmatione constitutionum inter se mutuò assensu facta.

AD tollendas lites illas, quas fraternum plerunq; odium cõmitatur, per quas etiam quies, profectusq; claustralium impeditur, speciali solicitudine intendere nos oportet, quanquam generaliter omniũ fidelium amplecti pacem, & quærere ex iniũctæ nobis pastoralis curæ officio teneamur. Ea siquidem consideratione diligenter inducti, cum ad notitiam nostram super obseruatione ordinis in ecclesia vestra vobis diuisis adinuicem, & propter hoc ad sedem apostolicam laborantibus quæstio peruenisset, dilectum filium G. sancti Adriani diaconum Card. vobis designauimus auditorem. Mediante itaq; ipsius vigilantia studiosa inter vos super discordia illa per Dei gratiam amicabiliter conuenistis: & certam inde constitutionem mutuo consensu formastis: quæ futuris temporibus à vobis, & successoribus vestris perpetuo debeat conseruari. Eam autem nobis fecimus recitari, & auditam auctoritate curauimus apostolica confirmare, rationabilem ipsam, & sine prauitatis vitio cognoscentes: vnde ad maius iudicium firmitatis constitutionem eandem præsenti scripto duximus inserendam. Est ergo in ipsius vestræ compositionis principio constitutum, vt in ecclesia vestra sint octo regulares canonici, & professi, duo alij clerici, qui in subdiaconatus, vel accolitatus officio tam interius, quàm exterius sufficiant deseruire: in quorum seruitio nullus omnino laicus admittatur: prædictorum autem octo maior archipresbyter erit, alius ordinarius, sequens camerarius fiet, ita quòd archipresbyter inter oẽs prælationis officium obtinebit, vtpote cum sit penes eum omnis circa domum ipsam auctoritas, & ipso præsente cũcta cessent officia, & per eũ, cũ assensu tamẽ omniũ fratrũ, vel maioris partis, eũ necesse fuerit, disponatur. Ordinarius vero claustrũ debet ex officio custodire, signare diligenter, & auscultare à singulis lectiões: quia nullus debet legere, nisi lectio, q̃ legẽda est, prius ab eo fuerit auscultata: diuina officia in ecclesia temperabit, & qua voce vtendũ sit, seruato moderamine prouidebit: religionem faciet obseruari, vices archipresbyteri in ipsius absentia suppleturus: excessus quoq;, si qui essent (quod absit) in Capitulo referet:

ret: & eum conſilio fratrũ abſente archipresbytero, pœnitentiã ſuper his imponet: libros debet nihilominus cuſtodire. Hæc omnia, quæ præmiſimus, ſi vtrũq; iſtorũ abeſſe contigerit, per tertium debet ſine recuſatione ſuppleri. Camerarius ſiquidẽ omnia debet recipere, & etiam ei cõuenit reſignari quicquid ad manus deuenerit aliorũ. Ipſe vero, qđ cuiq; opus erit, iuxta facultates domus prouide diſpenſabit: mancias, & alia, quæ fuerint neceſſario danda, intus, & foris cũ conſilio archipresbyteri ſine murmure tribuet: quo abſente recipiet hoſpites, & eis hilariter miniſtrabit. Cum aũt fuerit archipresbyter eligendus, eligentur prius à Capitulo tres de ipſis fratribus bonæ opinionis, & vitæ, quorũ vnus ſit presbyter, alius diaconus, tertius ſubdiaconus, qui exquiſita ſeorſum, & per ſcripturam fratrum omnium voluntate illum eligent, & in ſede cõſtituent, in quẽ maioris, & ſanioris partis vota concurrent. Quo facto eidem habenti regulam beati Auguſtini præ manibus, tribuent oẽs obedientiæ manũ. Erit aũt talis electus, qui vel ſit ſacerdos, vel poſsit ad ſacerdotium promoueri. Ipſe vero archipresbyter ordinarium, & camerarium, prius tamen aſſenſu fratrũ omnium, vel ſanioris partis requiſito ſeparatim, inſtituet: & ipſe camerarius per vnamquanq; hebdomadam ſuper datis, & receptis reddet coram archipresbytero, & fratribus in Capitulo rationẽ. Nouitios quidem ad regularis ordinis obſeruantias aſpirantes, archipresbyter cum cõſilio fratrum, vel ſanioris partis recipiet. Sublato vero illo, quod de profeſsione dicitur, ad mandatum noſtrum cum ſubintelligatur non poſitum, & expreſſum ſoleat vitium generare. Cæterum nouitij clauſtrum ingreſsi, in vltimo chori debent per manum archipresbyteri inſtitui, ibique debent per octo dierum numerum reſidere. Poſtmodum ſi ſacerdos fuerit, in vltimo ſacerdotum ſtallo: ſi vero diaconus, in vltimo ſui ordinis ponendus erit: & ita de cæteris ſtatuetur. Præterea circa neceſsitates fratrum ita fuit de conſenſu mutuo diſpoſitum, & ſtatutum, vt videlicet quiſque canonicorum duas habeat interius breues camiſias, & duas bracas, ſine quibus nunquam iaceat, & vnam exteriorem camiſiam cum pellicia: quæ duo vſque ad talos pertingant. Cortibaldum inſuper, ſubaros quoque in hyeme, ſetulares habeant in æſtate, caligas tam lineas, quàm laneas, & ſcafones ſimiliter habeant duplicatos: capas nigras ſinguli de mantellario habeant, vel nadiuo: pelles agninas albas, duobus linteolis in lecto, & vno coopertorio ſint contenti: nõ tamen cõtra ordinẽ erit, ſi archipresbyter, ſicut alijs plus laborat, & plus oneris ſuſtinet, plus cõſequatur honoris. Camerarius vero, qui noua dat veſtimenta canonicis, vetera recipiat in traditione nouorũ. Sane menſura panis, & vini reſeruanda eſt archipresbytero, & Cap. diſtinguenda, ſcilicet archipresbyter pro duobus canonicis portionem habebit, qui etiam à camerario eleemoſynã dandam recipiet, habens cum camerario ipſe donandi vſque ad viginti ſolidos facultatem. Sine aſſenſu verò communi, vel minoris partis, prædictam ei ſummam excedere nõ licebit. Prȩterea nulli clericorum licitum erit ſtare in refectorio, vel choro prȩſente cõuentu, niſi capa, vel toga regulariter induatur· in quibus duobus locis cõtinuum conuenit ſilentium cõſeruari: ad quæ loca ipſis præſentibus nulli patebit laicorum ingreſſus. Sine licentia quidem archipresbyteri, vel ordinarij, ſi præſentes fuerint, clauſtrũ exire alicui canonico nõ licebit: quibus abſentibus, ſufficit tantum, vt ab eo, qui maior erit, licentia requiratur. Nunquam aũt licebit alicui canonico ſcholas adire, nec in hoc excuſabit eum licentia expetita, immo ſequetur excommunicatio præſumentem, nec poſt ad locum ſuum, vel officium admittetur, ſalua tamen apoſtolicæ ſedis auctoritate. Cæterũ cum archipresbyterum, vel quemlibet de fratribus ad aliquẽ locum traxerint negocia certa domus, de manu camerarij expenſas recipient, quarum ei reſiduum (ſi forte aliquid ſuperfuerit) reſignabunt: archipresbyter cum ad aliquem locũ ire voluerit, fratris, quẽ elegerit, ſocietatẽ habebit. De exitu fratrũ à clauſtro, quod regula præcipit, obſeruetur, vt videlicet ille eat, cui archipresbyter duxerit iniũgendum. Dictum etiam fuit, quòd quiſque fratrum, & etiam camerarius faceret hebdomadam ſuam, niſi neceſsitas iuſta impediat: & tunc officium ſuũ per aliquem de fratribus exequatur. Ad hæc ſeruientes laicos, qui ſunt, vel pro tem-

porc necessarij erunt, remouere, vel recipere ad officium cameratij pertinebit: quibus etiam mercedē, præmissa in omnibus auctoritate, & consilio archipresbyteri pro recepto, vel recipiendo seruitio soluet: & illi deuote fratribus seruient, qui deuotius, & cum maiori reuerentia studebunt tanquam maiori, & digniori archipresbytero famulari. Nulli ergo omnino hominū liceat huius paginam constitutionis, & nostræ confirmationis infringere, &c. vsque ad verbū, contraire: salua in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Siqua igitur &cæt. Datum Laterani nonis Martij.

LITERAE CONSVLVM, ET POPVLI MONTIS BELLI de fidelitate Romanæ ecclesiæ facienda.

SANCTISSIMO patri, ac Domino I. Dei gratia summo Pontifici, Petricius, Azius, Sandonus, & Henrigerus Consules Montis Belli cum omni populo ipsius Castri debitam fidelitatē cum omnimoda reuerentia. Ea nos vestræ paternitatis beatitudo ex temporum mutatione nouerit collegisse, quæ profectò vobis gaudium portant cum honore, dummodo ad ipsa clementer oculum eleuare dignemini. In archiuio igitur sanctæ Romanæ ecclesiæ credimus ex maiorum memoria forciam antiquatum, qualiter ad eius dominationem Castrum nostrum peruenerit: & ideo nō est opus insinuare, quod luce clarius constat: nec vnquam ab aliquo negari poterit, quòd non fuerit de comitatu Comitissæ Matildis: sed præualente aduersus ecclesiā Dei publica olim potestate dominationem suam in ipso Castro ecclesia non valuit exercere. Nunc vero, quia omnipotens Deus sic disposuit, vt tempore vestro filiorum dispersiones ad sinum catholicæ matris redeant, patris imperium per omnia seruaturi. Hinc est, quod vnanimes vno voto omnes quærimus, & diligenter petimus dominium vestrum, vestræq; sanctitati tanto deuotius fidelitatem facere cupimus, quāto indubitanter vos credimus spiritum Dei habere, atque ideo accepisse potestatem, vt omnia in statum rectitudinis vestra sapientia reducatis: facta in præsumptoribus vindicta, & ligatis in compedibus, qui contra catholicam Romanam ecclesiam ausi sunt minus iusto pugnare. Cōmendamus itaque misericordiæ vestræ Castrum, ecclesias ipsius, clerum, & omnem populum, rogantes cum omni humilitate, quatenus ad ista, quæ postulamus, mora sublata respondere dignemini. Quod si placet de latere vestro mittere, cui vestra debeamus vice intendere, illius cōcordiæ sumus, & esse volumus, vt facta fidelitate vobis donationem Castri iuxta vestrum mādatum assignemus: ea videlicet ratione, vt cum omni integritate tam noua, quàm vetera nostra iura seruentur illæsa, nec aliquando imminui nobis debeant, vel in peius aliquatenus commutari. Illud attendat sanctitas vestra, quòd pro fortitudine loci multi nobiscum confœderari cupiunt, sed nulli date responsum volumus, donec à misericordia vestra nuncium recipiamus.

MARSICANEN. EPISCOPO, SVPER CAVSA MATRIMONII inter B. virum, & O. mulierem, quam prius desponsauit, & aliam duxit postmodum in vxorem.

SIGNIFICASTI nobis per literas, quòd cum B. vir O. mulierem prius carnaliter cognitam desponsasset, eam postmodum non cognouit, immo ipsa ad partes illas transeunte, sibi aliam copulauit, ex qua filios, & filias iam suscepit. Verum quia eadem O. ad te reuersa, vel virū ipsum sibi restitui postulat, vel dari licentiā contrahendi, & tu, quid super his fieri debeat, nostris quæris literis edoceri: fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si dictus vir eam desponsauit per verba de præsenti, ad ipsam cogendus est de iure redire: quod si forsan in desponsatione ipsius verbis vsus est de futuro, imposita vtrique pœnitentia de fide mentita, mulieri eidem nubendi cui voluerit in Domino liberam tribuas facultatem. Datum Lateran. VIII. Calend. Martij.

ABBATI,

ABBATI, ET FRATRIBVS SANCTI PROSPERI REGINEN. *vt omnes alienationes, ſeu obligationes, quas Guido quondam ipſius monaſterÿ abbas fecerat, irrita ſint, & inanes.*

OFFICIO noſtro plurimum expedire dignoſcitur conſeruationi eccleſiarum, & maxime earum, quæ iuris beati Petri exiſtunt, ſolicita meditatione intendere, & ne iura earum diminui valeant, vel per occupationem illicitam deperire, vigilem nos conuenit curam, & ſolicitudinem adhibere. Hac itaq; ratione inducti, & officio noſtro, quo ſpecialius monaſterio veſtro, quod beati Petri iuris exiſtit, in ſuo iure adeſſe tenemur attentius prouocati, omnes alienationes, ſeu obligationes, quas Guido quondam abbas monaſterij veſtri poſt primum iuramentum, quod de non alienãdo in electione ſua præſtitit, & etiam in ſchiſmate de poſſeſsionibus prælibati monaſterij quocunque titulo fecit, in præiudicium ipſius eccleſiæ ad exemplar felicis recordationis Alexandri, Lucij, & Cæl. prædeceſſorũ noſtrorum Romanorum Pontificum irritas, & friuolas eſſe decernimus, & auctoritate apoſtolica viribus penitus carere cenſemus. Datum Lateran. X V. Calend. Aprilis.

Super hoc etiam ſcriptum eſt conſulibus Reginen. vt poſſeſsionum prædictarum detentores ad reſtitutionem earum tradita ſibi poteſtate compellant.

ANTIOCHEN. PATRIARCHAE, QVIA APAMIEN. ELECTVM IN TRIpolitan. *eccleſiam ſine licentia Domini pp. tranſtulit ipſum, à confirmatione Epiſcoporum à Domino pp. ſuſpenditur, quouſque ab eo aliud ſtatuatur.*

CVM ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, & per eum eccleſię Romanę Dominus noſter indulſit, canonica poſtmodũ manauerint inſtituta cõtinentia maiores eccleſiæ cauſas eſſe ad ſedẽ apoſtolicã perferendas: ac per hoc translationes epiſcoporũ, ſicut depoſitiones eorũ, & ſediũ mutationes ad ſummũ apoſtolicę ſedis Antiſtitẽ de iure pertineãt: nec ſuper his pręter eius aſſenſum, aliquid debeat atẽtari, miramur nõ modicũ, & mouemur quod tu prædeceſſoris tui exempla ſecutus, qui motu proprię volũtaris Mamiſtan. in Tharſen. dicitur tranſtuliſſe, La. quondã Apamien. electũ in Tripolitan. eccleſiam tranſtuliſti: nec tibi ſufficit dicti prædeceſſoris tui præſumptionẽ ſolummodo imitari, immo etiam in iniuriam noſtram ipſius tranſgreſſus exceſſum nouo quodam mutationis genere paruificaſti, maiorem & magnum quodammodo minoraſti epiſcopare Archiepiſcopum, immo potius dearchiepiſcopare præſummens, cum dictus prædeceſſor tuus dictum archiepiſcopum de Tharſen. eccleſia in eccleſiam tranſtulit ſimiliter dignitatis: licet enim dictus L. nondum fuiſſet in archiepiſcopum conſecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiſcopalia quantum ei licuerat miniſtrarat, ſicut ipſius nobis relatione innotuit, qui ſe Valenien. epiſcopum, cum in noſtra eſſet præſentia conſtitutus, aſſeruit confirmaſſe. Ne igitur perpetrandi ſimilia cæteris audacia præbeatur, ſi tantus exceſſus relictus fuerit impunitus, te ab epiſcoporum cõfirmatione duximus ſuſpendendum, quouſque ſuper hoc aliud ſtatuamus, ſciturus, quòd hoc nos ab exauditione petitionis, quam pro venerabili noſtro archiepiſcopo Mamiſtan. porrexeras, reuocauit. In cæteris aũt quantum cum honeſtate potuimus, te curauimus exaudire. Datum Lateran. X V I. Calend. Aprilis.

Cap. 1. De translatione Epiſcoporum.

DICTO TRIPOLITAN. EPISCOPO, PER QVOD IN APAMIEN. ECCLEſia *in Archiepiſcopum electus in Tripolitan. ſe fecit transferri, à pontificalis officÿ executione ſuſpenditur, quouſque à Domino papa aliud ſtatuatur.*

CVM ex illo, & cętera, vt ſuprà vſq; ad verbũ illud, mouemur. Quòd cũ in Apamien. eccleſia in Archiepiſcop. fuiſſes electus, & cõfirmatione ſuſcepta quãtum tibi licuerat, archiepiſcopalia miniſtraſſes, ſicut ex tua nobis relatione innotuit, qui olim apud ſedem apoſtolicam cõſtitutus, venerabilem fratrẽ noſtrum Valenien. epiſcopũ te

confessus es confirmasse,in Tripolitan. te transferri fecisti,nouo quodam promotionis genere non promotus,sed potius minoratus. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur,si tantus excessus relictus fuerit impunitus,te ab executione pontificalis officij duximus suspendendũ,donec super hoc aliud statuamus. Datum Lateran.

SVESSION. EPISCOPO DE CONCESSA SIBI LICENTIA RE-cipiendi ius patronatus cuiusdam capellæ à P. præposito Compendien

IVSTIS petentium &c. vsque ad verbum illud, assensu. Recipiendi appellatione remota ius patronatus à dilecto filio P. præposito Compẽdien. in capella, quam in Castro de nouo construxit, sicut illud ipse tibi potest iuste conferre, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli ergo &cæt. Datum Lateran. XIII. Calend. Aprilis.

EIDEM, VT CAPELLAM SIBI A PRAEPOSITO COMPENDIEN. COLLAtam dedicare valeat, & de parochia disponere cum licentia episcopi Atrebaten.

PROPOSITVM est nobis,quòd cum in Castro Compẽdien. vna tantum parochia fuerit ab antiquo,ea iam in tãtum excreuit, quòd in tres valet diuidi competenter, ex quarum qualibet plures etiam possunt viuere sacerdotes.Propositum est insuper nobis,quòd dilectus filius P. præpositus Compẽdien. capellam quãdam apud idem Castrum construxit proprijs redditibus,& ditauit, quam per te tãquam per diocesanam episcopum petit solenniter dedicari: vnde fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt liceat tibi sine appellationis obstaculo secundum Deum, & canonica instituta tam de parochia illa disponere, quàm dedicare capellam, si à venerabili fratre nostro Atrebaten. Episcopo, cui super hoc scribimus,licentia fuerit tibi collata. Datum Lateran. VIII. Calend. Aprilis.

ATREBATEN. EPISCOPO, VT SI EI CONSTITERIT, QVOD parochia Castri Compẽdien. ad episcopum Suesionen. pertineat, disponendi de ipsa liberam ei tribuat facultatem.

EX parte venerabilis fratris nostri Suessionen. episcopi Apostolicis est auribus intimatum,quòd,cum in Castro Cõpedien.&c. vt suprà vsque ad verbum illud, sacerdotes. Verùm cum in eadem parochia vna sola sit constructa ecclesia,& in ea vnus solus presbyter institutus,& ad eam non modica conueniat populi multitudo, contingit aliquando, quòd propter penuriam sacerdotum plerunque parochiani defectum in spiritualibus non modicum patiuntur. Volentes igitur parochianis ipsis in hoc solicitudine paterna consulere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si parochiam ipsam ad dictum episcopum constiterit pertinere, disponendi de ipsa secundum Deum, & canonica instituta liberam ei tribuas auctoritate apostolica, remoto appellationis & contradictionis obstaculo, facultatem. Datum Lateran. VIII. Calend. Aprilis.

BVRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO DE SENTENTIA LATA PRO CANOnicis Lemouicen. per Dominum Cœl. & de ipsius reuocatione veritate cognita per eundem, & quod Dominus Innocen. præcipit executioni mandari, quod factum est per Dominum C.

CVM felicis recordationis C. pp. prædecessor noster bonæ memoriæ P. Petragoricen. episcopo dederit in mandatis, vt si S. quondam episcopus, & canonici Lemouicen. dilectum filium nostrum Guid. Marnoli presbyterum infra viginti dies post susceptionem litterarum suarum in canonicum, & fratrem nollent recipere, ipse sine appellationis obstaculo id exequi nõ tardaret: eisdem canonicis prçceptũ illius, & commonitione ipsius episcopi contemnentibus, termino viginti dierum

elapso,

elapso, cum dictus episcopus ad ecclesiam Lemouicen. mandatum præfati prædecessoris nostri executurus accederet, quidam canonici Lemouicen, cum quibusdam clericis, & aliorum canonicorum seruientibus, & laicorum multitudine iuxta portas ciuitatis suę, in illũ, & eius socios irruētes in quodam cœmiterio præfatum G. presbyterum, & quosdam alios in facie ipsius episcopi nimis turpiter, & inhoneste tractarũt, & duris verberibus affecerũt, & ablatis eis equitaturis, donec longe à ciuitate expulerant, ingenti clamore fuerunt ipsos cũ lapidibus insecuti: & P. subd. vsq; ad effusionem sanguinis in capite percusserunt. Episcopus vero reuersus ad propria, prædictũ G. presbyterũ de Lemouicen. canonica iuxta mandatũ apostolicum solenniter inuestiuit, & idē prędecessor nostrer inuestituram ipsam ratam, & firmã habens, auctoritate curauit apostolica confirmare. Verum cum idem presbyter cum literis ab eodem prædecessore nostro super inuestitura concessis ad propria remeasset, Aldouin. Bruschare ipsius ecclesiæ canonicus contra ipsum à Capitulo destinatus, aduersus eũ multa proponens, à præfato antecessore nostro ecclesiam ipsam per indulgentiã sedis apostolicæ ab ipsius impetitione obtinuit prorsus absolui. Cæterum quoniã idem prædecessor noster postmodum multorũ relatione cognouit, quòd ea, quæ contra præfatum presbyterum fuerant allegata, à veritate penitus discreparant, venerabili fratri nostro Bituricen. archiepiscopo sub omni districtione præcepit, vt non obstante indulgentia illa, vel alia, si quam in ipsius presbyteri præiudiciũ impetratam esse cõstaret, vniuersos canonicos Lemouicen. ecclesię publice singulis festiuis diebus nunciaret, omni dilatione, excusatione, cõtradictione, occasiõe, & appellatione postpositis, tãdiu excõmunicationis, & eorũ ecclesiæ interdicti sentẽtiæ subiacere, donec præfatũ presbyterũ ad canonicam ecclesiæ suæ, de qua est auctoritate apostolica per supradictum episcopum inuestitus, admitterent, & permitterent illum eam in pace tenere: alioquin illos tam excommunicatos, quàm ab officijs, beneficijsq; suspensos, pœnam de contemptu debitam recepturos, ad sedem apostolicam nullius contradictione, vel appellatione obstante, transmittere nõ tardaret. Illos vero, qui in sæpe dictũ presbyterum, & predicti episcopi socios manus temerarias iniecerunt, tamdiu anathemati subiacere, & omnium officiorũ, ac beneficiorũ, sine appellationis diffugio, auctoritate suffultus apostolica extorres decerneret, donec eidē episcopo, & eorum socijs, ab illis foret de illatis iniurijs plenarie satisfactum, & cum literis ipsius archiepiscopi veritatē rei plenarie continentibus venirent ad sedem apostolicam absoluendi. Prædictus aũt archiepiscopus eos officio, beneficioque suspendit, & ecclesiam Lemouicen. supposuit interdicto, quam sententiam ipsi canonici seruare penitus contempserunt. Nos igitur quod super hoc factũ est, ratum habentes, & firmum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mãdamus, & districte præcipimus, quatenus iuxta præscriptam formam vltimam transmissam archiepiscopo memorato, sublato cuiuslibet cõtradictionis, & appellationis obstaculo, in prædicto negocio procedere nõ omittas: procuratori præfati presbyteri eius nomine sine cuiuslibet interpositione personæ stallum in choro, & in Capitulo locum assignans. Nullis literis obstantibus dicto G. præsente, & respondere parato in harum præiudicium à sede apostolica impetratis. Datum Laterani XVII. Calend. Aprilis.

HVBALDO PISANO ARCHIEPISCOPO, EIVSQVE SVCCESSORIBVS

canonice substituendis in perpetuum, de confirmatione Turitanen. Calaritan. & Arboren. prouinciarum primatus.

SI sua cuiq; iura illibata seruamus, & eos, qui in ecclesia Dei pro iniuncto sibi officio, & deuotione syncera plus alijs elaborant, dignæ retributionis vicissitudine diligentius, ac specialius honoramus: quod nostrum est iuxta commune debitum (sicut debemus) exequimur, & apostolicæ sedis honorem integre custodimus. Proinde cum felicis memoriæ prædecessor noster Innocentius papa de discordia, & guer-

guerra, quæ inter Pisan. & Ianuen. ciuitates extitit, multas hominum clades, & Christianorum captiuitates innumeras peruenisse considerans, vtriusq; partis saluti tam spiritualiter, quàm temporaliter paterna solicitudine studuerit prouidere, atq; pro bono pacis, & recompensatione episcopatuum, quos vtiq; à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus ecclesiæ Pisanæ concessos, in insula Corsicæ à prædecessore tuo bonæ memoriæ archiepiscopo Vberto accepit, in Galluren. iudicatu duos episcopatus Galtelin. videlicet, & Ciuitaten. & Populonien. episcopatum sibi, eiusq; successoribus, & per eos ecclesiæ Pisan. cōcesserit, & metropolitico iure subiecerit. Nos, qui in sedis apostolicæ administratione (licet indigni disponente Domino) sibi successimus, eandem cōcessionem, antecessorū nostrorū bonæ memoriæ Adriani, Alexandri, Clementis, & Cœlestini papæ vestigijs inhærentes, auctoritate apostolica confirmamus, & ratam manere censemus. Prædecessorum quoq; nostrorum vestigijs inhærentes, vobis primatus honorem Turritan. prouinciæ confirmamus. Ad maiorem etiam honoris cumulum Pisan. ciuitatis, vt Pisan. ecclesia, cum vniuerso eiusdem ciuitatis populo in fidelitate, atq; deuotione sacrosanctę Romanæ ecclesię iugiter perseueret, & in ipsa quotidie augumentetur, pro deuotione quoq;, & honestate tua frater Vbalde Pisan. archiepiscope, personam tuam, & per te Pisan. ecclesiā amplioris munimine volumus decorari. Tibi ergo, tuisq; successoribus primatum super Calaritan. & Arbonen. prouincias datum cōcedimus, & auctoritate sedis apostolicæ confirmamus: ita quidem, vt eos ad concilium vocandi, excessus eorum corrigendi, & in doctrina apostolica confirmandi, atq; cætera omnia, quæ ad ius primatus pertinent, in eos exercendi habeatis liberam facultatem. Verūtamen supradictarū duarum prouinciarum archiepiscopos ad concilium non vocabitis Pisas, sine conscientia Rom. pontificis. Super Turritan. vero prouinciam, dignitatem primatus, sicut à prædecessoribus nostris ecclesiæ Pisan. concessum est, habeatis: legationem quoq; Sardiniæ à prædecessore nostro Papa Vrbano prædecessoribus tuis concessam, & felicis memoriæ Innocentij, & sanctæ recordationis Eugenij, atq; Anastasij, & Cœlestini Romanorū pontificum priuilegijs in perpetuum roboratam, tibi, tuisq; successoribus præsentis scripti pagina confirmamus, & confirmationem ipsam ratam, & inconuulsam perpetuis temporibus decernimus permanere. Deniq; vt Pisan. ciuitas, quæ fauore cœlestis numinis de inimicis Christiani nominis victoriā frequenter obtinuit, & eorum vrbes plurimas subiugauit, amplius honoretur, equo albo cū nacho albo in processionibus vtendi, & crucē, vexillum scilicet dominicū, per subiectas vobis prouincias portandi, & per spaciū illud Vulteran. episcopatus, quo de Pisan. episcopatu ad Populonen. transitur, tibi, tuisq; successoribus licentiam damus. Pallij quoq; vsum fraternitati tuæ cōcedimus, vt videlicet eo secundū consuetudinā Pisan. ecclesiæ perfruaris, & in cōsecrationibus trium episcoporū in Corsica, Alerien. videlicet, Aiacen. & Sagonē. ac prædictorū duorū in Sardinia, & Populien. episcopi, quorū Metropolitanus existis. *Si qua igitur in futurū, &c.*

VICENTIN. EPISCOPO, VT FEVDA, ET BENEFICIA INTERFECTO-*ribus Vicentin. episcopi per sententiam sublata non restituantur eisdem, nec alia conferantur.*

Cap. ad aures de pœnis.

AD aures apostolatus nostri peruenit, quòd cū quidā parochiani tui ausu diabolico bonæ memoriæ I. quondam Vicentin. episcopum prædecessorem tuum nequiter peremissent, feuda, & beneficia, quæ à Vicentin. ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerūt cū multa deliberatione sublata. Quia igitur maiori etiā sunt animaduersione plectendi, nos bonæ memoriæ Cœlestini prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, tam tibi, quàm successoribus tuis arctius inhibemus, ne alicui ex prædictis malefactoribus, aut eorum hæredibus prædicta beneficia restituantur vlterius, seu de nouo alia quælibet conferantur. Si quis autem (quod non credimus) cōtra hoc aliquid attentauerit, ipsum auctoritate apostolica decernimus officij, beneficijq; sui dignitate carere. Quòd si aliquæ literæ aliquando super

hoc

hoc appatuerint impetratę, quę totius facti non cōtineant veritatem, illas penitus vacuamus. Volumus etiam, vt præsens pagina sub sacristę ecclesię Vicentin. custodia deponantur, & episcopo Vicentin. qui pro tempore fuerit, annis singulis ostendatur. Nulli ergo, &c. Datum Laterani XII. cal. Aprilis.

ZAMOREN. EPISCOPO DE RELAXATIONE SENTENTIAE, *quam legatus ecclesiæ Rom. in ipsum, & ecclesiam tulerat Zamoren.*

PRAETER debitum officij pastoralis, quod nos omnibus constituit debitóres, personam tuam tanto amplius diligimus, & syncerius amplexamur, quanto amplius es præditus scientia literarum, & tam in canonico, quàm ciuili iure peritus. Hoc siquidem attendentes cum ad sedem apostolicam, dum adhuc bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster viueret, accessisses, ab excommunicationis sententia, quam dilectus filius noster G. sancti Angeli diacon. Card. iu re, dum in partibus Hispaniæ legationis fungeretur officio, tulerat, te, & ecclesiam Zamoren. absoluimus: & pœnam, si quam ex eo quòd celebraueras post interdicti, & excommunicationis sententiã, quam in te post appellationē interpositam eundem Cardinalem tulisse dicebas, merueras, tibi, & ecclesiæ tuæ de sedis apostolicæ benignitate remisimus: & cum plenitudine gratiæ nostræ te ad propria duximus remittendum. Datum Laterani VII. Cal. Aprilis.

SANCTAE MARIAE, ET SANCTI PETRI DECANIS, ET VV. *Cancellario Laudunen de causæ cognitione, qua inter Archidiac. Laudunen. & magistrum R. Balbum super donatione ecclesiæ de Ascheri.*

CVM accessissent ad apostolicæ sedis præsentiam dilecti filij E. presbyter, & T. clericus pro quæstione, quæ vertebatur inter dilectos filios H. archidiaconum Laudunen. & magistrum R. Balbum super donatione ecclesiæ de Ascheri, eis dilectum filium nostrum L. tituli sancti Stephani in Cælio Monte presbyterum Card. concessimus auditorem: in cuius fuit præsentia ex parte præfati magistri R. & sacerdotis ab eo præsentati taliter allegatum, quòd cum ecclesia prædicta vacaret, cuius donatio dictis R. canonico, & H. archidiacono Laudunen. pertinebat, archidiaconus eam cuidam puero, nondum vigesimum annum attingenti, contulit, memorato magistro penitus reclamante. Cumq; idem magister archidiaconũ memoratum rogasset, vt in personam idoneam conuenirent, ipse archidiaconus propositum mutare nolente, ecclesiam eandem prælibato E. presbytero cōtulit, qui in ea posset personaliter deseruire: & ne super hoc in præiudiciũ suum aliquid fieret, ad sedē apostolicā appellauit. E contra pro parte aduersa nuncius respondebat, quòd præfatus archidiaconus præfatam ecclesiam in suo archidiaconatu positam, tanquam ipsius loci archidiaconus, & patronus, cuidam subdiacono literatura, & moribus commendando, concessit: & ferè super ecclesia ipsa quantum est in narratione negocij, vna erat partis allegatio vtriusq;. Cum igitur iuxta sacrorum canonum instituta illi sint in domo domini præferendi, qui maioribus studijs, & meritis adiuuantur, nec infra ætatem legitimã constitutis animarum cura tribui debeat, vel committi, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si legitime vobis constiterit ius patronatus eiusdem ecclesiæ ad illos duos communiter pertinere, ac præfatum Archidiac. (reclamante iam dicto magistro R.) ecclesiam memoratam illi, qui nondum ætatis suæ annum vigesimum attigisse proponitur, contulisse, vos eius penitus ordinatione cassata sæpe nominatam ecclesiam, non obstante contradictione vel appellatione cuiuslibet, memorato E. sacerdoti, de quo nobis à multis laudabile testimonium perhibetur: si idoneus est auctoritate apostolica assignetis, & faciatis ipsum eandem pacifice possidere, ducentes in statum pristinum quicquid post appellationem ad sedem apostolicam legittime interpositam temere noueritis attentatam: nullis obstantibus literis, Si quæ apparuerint à sede apostolica præter assensum partium impetratæ. Datum Lateran. ix. Cal. Aprilis.

LVCEN. EPISCOPO ABBATI DE MELON. ET PETRO IOHANNI ARchidiacon. Astoricen. super causa cognitione, qua inter Aurien. episcopum, & Abbatem Cellæ nouæ vertitur, quem dicebat sibi lege diocesana subiectum.

CVM dilecti filij F. Aurien. decanus nuncius venerabilis fratris nostri Aurien. episcopi, & magister Robertus monachus Cellæ nouæ, & abbatis sui nuncius ad sedem apostolicam accessissent, nos eis dilectum filium P. sanctæ Mariæ in via lata diacon. Card. concessimus auditorē: coram quo fuit ex episcopi parte propositum, quòd cum idem episcopus abbatem sibi lege diocesana subiectum, quam ad synodum, ipse non solum non accessit ad ipsum, immo etiam sancti Petri, & sanctæ Columbæ Prioribus, & Archipresbytero Cauci in Aurien. diocesi constitutis prohibuit, ne ad ipsius episcopi synodum accedere attentarent, licet etiam vocarentur. Cumq; dictus episcopus, vt saltem humiliter Abbatem ad bonū obedientiæ reuocaret, & vinceret in bono malum, ipsi mandasset, vt eum ad statutum terminum in Monasterio expectaret, licet episcopus illuc, iuxta quod promiserat, accessisset, abbatem non reperit, & portas monasterij clausas inuenit, nec ad monachos ei aditus est concessus: propter quod Abbatem suspendit, & monasterium interdixit. Verum cum nec propter hoc Abbas ipse à suo contumaciæ proposito resiliret, nec latas in se, ac monasterium sententias obseruaret, in eum excommunicationis sententiam promulgauit, quam dictus episcopi nuntius à nobis petijt confirmari. Cæterum nuntius partis aduersæ petitionem eius non esse admittendam proposuit: quia licet Monasteriū ipsum infra metas Aurien. diocesis sit constructū, liberum tamē semper extitit, & ab omni iurisdictione, ac iugo Aurien. ecclesiæ à tempore suæ fundationis exemptum. Præterea si episcopus aliquam in eo (quod verum nō erat) iurisdictionem haberet, quia tamen abbas ab omni grauamine prius ad sedem apostolicam appellarat, sentētiam in eum, & monasterium postmodum latam, nullam idem nuntius obtinere asseruit firmitatem. Conquestus est etiam idem nuntius ex parte Capituli Cellæ nouæ, quòd dictus episcopus abbatē eorum adeo circumuenit, quòd contra immunitatem ipsius ecclesiæ ipsis nescientibus ei obedientiam repromisit. Nos igitur super prædictis per memoratū Cardinalem instructi, quia causa ipsa in nostra non poterat præsentia terminari, vtpote cum nuntius Monasterij super procuratione, vel rati habitatione literas non haberet, eam vestro duximus examini committendam: discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus si vobis constiterit Abbatem ipsum ad sedem Apostolicam super hoc ante quàm episcopus in eum suspensionis, vel excommunicationis, & in Monasterium interdicti sententias tulerit, legitime appellasse, vel Monasterium esse à iurisdictione ipsius Aurien. exemptum, eo non obstante, quod Abbas ab episcopo (sicut dicitur) circumuentus, præter fratrum suorum assensum ei obedientiam repromisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant, sententias illas iudicetis appellatione remota penitus non tenere: alioquin faciatis eas per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter vsque ad satisfactionem congruam obseruari. Quod si forsan abbas ipse in exemptionis probatione defecerit, nec legitima se poterit præscriptione tueri, licet probet se ante prædictas sententias appellasse, nihilominus tamen monasterium ipsum Aurien. iudicetis ecclesiæ subiacere, in cuius diocesi est fundatum. Similiter, eo in appellationis probatione deficiente, si nobis de exemptione, vel legitima præscriptione cōstiterit, tam Abbatem, quàm Monasterium ab eiusdem episcopi, & ecclesiæ ipsius super hoc impetitione penitus absoluatis, & faciatis quod decreueritis per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari, in mandato apostolico sine appellationis obstaculo procedentes.

Quod si omnes &c.

Datum Lateran. VII. Calend. Aprilis.

SENONEN.

SENONEN. ARCHIEPISCOPO DE IRRITATIONE CVIVSDAM *indulgentia, quam episcopus Carnoten. a Domino Cœlestino in ipsius Archiepiscopi praiudicium impetrarat.*

QVANTO excellentius personam tuam speciali prærogatiua meritorum, & sacrarum scripturarum intelligentia diuina bonitas illustrauit, tanto efficacius in his, quæ honestatem, seu æquitatem continent tibi fauorem apostolicum volumus impertiri, & te in iustis petitionibus exaudire. Ex continentia siquidem literarum tuarum, quas audita promotione nostra per nuntium tuũ nobis dirigere festinasti, apostolatui nostro patēter innotuit, quòd venerabilis frater noster Carnoten. episcopus quadam indulgentia, quasi à sede apostolica impetrata, quã de conscientia bonæ memoriç C. prædecessoris nostri vix credimus emanasse, contra te vti præsumit: per quam tibi subtrahitur iurisdictio absoluendi eos, qui ab ipso sunt excommunicationis vinculo innodati: nisi prius sub examine dilectorum filiorum N. Columben. & N. sancti Germani de pratis abbatum discussum fuerit, vtrum ipsi excommunicati de iure sint absoluendi: propter quod honori tuo, & dignitati ecclesiæ tuæ non modicum præiudicium generatur. Volentes igitur tuis, & ecclesiæ tuæ grauaminibus (prout conuenit) obuiare, præfatam indulgentiam penitus irritantes, nullas vires habere decreuimus, quominus in hoc ius metropolicum valeas exercere: dantes prædictis Abbatibus firmiter in mandatis, vt auctoritate illius indulgentiç, vel aliquarum literarum super hoc directarum ad eos procedere de cætero non præsumant. Datum Lateran. nono Calend. Aprilis.

ELECTO, DECAN. ET MAGISTRO NICOLAO DE LEVENNES *Canon. Cameracen vt in literis transmissis eisdem de causa cognitione, quæ inter Præmonstraten. & Prumien. ecclesias vertitur super possessionibus de Hanapia, subsequens clausula præcedenti clausulæ præponatur.*

CAVSAM, quæ inter Præmonstraten. & Prumien. ecclesias super possessionibus de Hanapia vertitur, discretioni vestræ commisisse meminimus fine canonico terminandam. Sed quia in literis illis animaduertimus fuisse insertum: quòd si alterutra partium legitime citata præsentiam vestram adire, vel iudicio parere contemneret, vos nihilominus præsentis partis probationes recipere, & quantum de iure possetis in causæ cognitione, ac decisione procedere minime tardaretis. Nos volentes vt clausula illa, quantum de iure poteritis, quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inserenda, clausulam illam de probatione receptionum præcedat, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsam intelligentes ibidem in eadem causa iuxta tenorem literarum illarum procedere nõ tardetis: attente prouiso, vt si literarum auctoritate priorum in eodem negocio legitime est processum, firmum, & stabile perseueret. Alioquin, si occasione clausulç memoratç aliquid cõstiterit in alterutrius partis præiudicium attentatum, id viribus decernimus cariturum: volẽtes nihilominus, & mãdantes, vt in decisione ipsius negocij (sicut præmissum est) tam super principali quàm super incidentibus quæstionibus, appellatione remota canonice procedatur. Nullis obstantibus literis præter assensum partiũ à sede apostolica impetratis. Quod si oẽs, &c. Datum Lateran. XIII. Calend. Aprilis.

ARMACHANO ARCHIEPISC. QVOD MVLIERI POST PARTVM *acturæ gratias non est ecclesiæ aditus denegandus.*

VOLENS fraternitas tua per responsionem apostolicam edoceri, humiliter à nobis expetijt, vtrum mulieres statim post partum debeant ecclesias ingredi, vel ab earum ingressu per dies aliquot abstinere. Licet autem secundum legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarẽt ingres- *Cap. 1. De purificatione post partum.*

 su: quia

ſu: quia tamen lex per Moſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt: nos ſanctorum Patrum veſtigijs inhærentes taliter tibi duximus reſpondendum, quòd poſtquam vmbra legis euanuit, & illuxit veritas euãgelij, ſi mulieres poſt prolem emiſſam acturæ gratias intrare voluerint, nulla proinde peccati mole grauantur, nec eccleſiarum aditus eſt eis aliquatenus denegandus, ne pœnam illis in culpam conuertere videamur. Si tamen ex veneratione voluerint aliquandiu abſtinere, deuotionem eorum non credimus improbandam. Datum Lateran.

AVERSAN. EPISCOPO. VT QVICQVID IN ECCLESIA, VEL *dioceſi Auerſan. in promiſsionibus. vel conceſsionibus præbendarum, & beneficiorum factum eſt per potentiam laicalem, caſſetur.*

FRATRIBVS, & Coëpiſcopis noſtris in his quę rationabiliter & honeſtè requirunt, apoſtolicum libenter impertimur aſſenſum, & commiſſarum eis eccleſiarum neceſsitatibus vtiliter prouidemus. Ea propter venerabilis in Chriſto fratrer tuis precibus annuentes, ac ſequentes Canonũ inſtituta, quicquid in eccleſia, vel dioceſi Auerſan. in promiſsionibus, vel conceſsionibus præbendarum, & beneficiorum per laicalem impreſsionem factum fuit, prætentium auctoritate caſſamus, & nullam obtinere decernimus firmitatem. Nulli ergo, &c.

ABBATI LVCAE, MAGISTRO GERARDO. G. ARCHIPRESB. SANCTI SE- *nerini procuratoribus eccleſiæ Salernitan. abbati Barch. Capreaquen eccleſia præceptori, vt quicquid in eccleſia, vel dioceſi Salern. archiepiſcopo N. in vinculis detento in conceſsionibus præbendarum, beneficiorum, eccleſiarum attentatum eſt per potentiam laicalem, caſſetur.*

INCVMBIT nobis ex officij debito paſtoralis, vt quæ in eccleſiaſticæ libertatis præiudicium attentantur, infringere debeamus, & in ſtatum debitum reuocare. Ea propter venerabilis fratris noſtri N. Salernitan. Archiepiſcopi conſulentes honori, quicquid in eccleſia, vel dioceſi Salernitana in conceſsionibus præbendarum, beneficiorum, eccleſiarum, & alijs eccleſiaſticis per Ioannem principem, & magiſtrum Gerardum, qui memorato archiepiſcopo detento in vinculis locũ eius inuadere per laicalem potentiam attentarũt, occaſione intruſionis factum eſt, vel ſtatutum, præſentiũ auctoritate caſſamus, & carere decernimus robore firmitatis. Datum Lateran.

ABBATI, ET MONACHIS DE GALDO, VT LICEAT EIS MO- *naſterium, & habitationem circumpoſitam ad tutiora loca transferre.*

QVAE pro religioſorum locorum neceſsitate petuntur à nobis, animo gratanti concedimus, & honeſta petentium deſiderijs fauorem apoſtolicũ gratius impertimur. Quia igitur in medio prauæ, ac peruerſę nationis poſiti, graues à vicinis veſtris moleſtias, & grauamina non modica ſuſtinetis: ac volentes eorum nequitiam fugiendo vitare, licentiã poſtulaſtis à nobis ad loca tutiora monaſterium, & habitationem circumpoſitam transferendi, veſtris precibus inclinati liberam vobis ſuper hoc concedimus auctoritate apoſtolica facultatem, vt in maiori quiete monaſticæ profeſsionis officium exequi valeatis. Nulli ergo &c. Datum Lateran.

PICTAVEN. EPISCOPO SVPER CORRECTIONE MONA- *ſterij tam in capite, quàm in membris.*

LICET eccleſiarum omniũ cura nobis immineat generaliter, ad illos tamen ſpecialius nos conuenit aciem noſtræ conſiderationis extendere, in quibus ab antiquo diſciplina conſtituta dignoſcitur ordinis regularis,

laris,& per aliquorum insufficientiam à religionis obseruantia proponuntur, quod non conuenit declinasse. Dilectus siquidem filius magister B. Prior de Azaico pro se,& quibusdam alijs monachis sancti Maxentij in audientia nostra proposuit,quòd cum olim in eodem monasterio multa inordinata existerent, per bonæ memoriæ Vu. Pictauen. episcopum, & dilectum filium N. tunc eleemosynarium Cellen.nunc abbatem Aureæ Vall.iudices à sede apostolica delegatos,fuerunt quædam pro reformatione ipsius monasterij constituta,quæ sedilectus filius N. abbas ipsius monasterij obseruaturum præstita fide promisit:sed postmodum non(sicut promiserat)obseruauit, immo(quod deterius est) quosdam monachorum iuramento, quosdam etiam fide sibi astrinxit, vt in nulla causa aduersantes eidem suæ in omnibus pareant volũtati.Præterea Prioratus, & obedientias,quibus præesse monachi consueuerant, sibi retinet, & appropriat, redditus eorum in vsus proprios expendendo,& cum in ijs, & multis alijs (prout dicitur) modum religionis excedat,religiosum statum ipsius monasterij minuit,& immutat.Adiecit eriã,quòd idem abbas pluries monachis de sæculari potestate minas incutiens,& terrores præposuit coram eis, quòd Prioratibus monasterij faceret per sæcularem potentiam violentiam irrogari. Postmodum vero Prioratus de Azaico, qui cõuentui in pane qnotidiano deseruit, fuit à laicis occupatus, quod prædicti monachi ex abbatis voluntate asserũt cõrigisse.Verum dilectus filius magister Vu. de mercato scriptor noster, procurator eiusdem abbatis non esse vera,quæ de iam dicto abbate dicebantur,omnimodis asserebat,ac prædictũ magistrũ B.Priorem de Azaico absq; abbatis licentia ad sedem apost. accesisse.Quia vero super præmisis nõ potuimus elicere veritatem, causam ipsam de vtriusque partis assensu vestro duximus examini committendam: per apost. vobis scripta præcipiendo mãdantes,quatenus ad monasterium ipsum pariter accedentes,inquiratis ab vniuersis, & singulis monachis, & alijs etiam,quos videritis expedire,de præmisis diligentius veritatẽ,& solum Deum habentes præ oculis,quæ tam in capite,quàm in membris inueneritis corrigenda,auctoritate apost. appellatione postposita corrigatis,& statum ipsius monasterij in melius,auctore Domino, reformetis: vt & solicitudo vestra appareat commendanda,& idem monasterium regularibus proficiat institutis: præfato abbati districtius inhibentes, ne per laicalem potentiam monachos suos, vel Prioratus monasterij lædere qualibet temeritate præsumat, vel eis per se, quominus monasterij iustitiam prosequantur,molestias irrogare. Volumus enim firmiter,& mandamus, vt quæ in eodem monasterio secundum Deum corrigẽda,vel statuẽda duxeritis, faciatis auctoritate nostra, sublato cõtradictionis, vel appellationis obstaculo, per cẽsuram ecclesiasticã inuiolabiliter obseruari. Ad hæc volentes indemnitati prædicti magistri B.qui negocijs monasterij sui accepta licentia à Cap. ad sedem noscitur apost. laborasse (sicut conuenit) præcaueri,præsentium vobis auctoritate mãdamus, quatenus si quid super Prioratu suo de Azaico,postquam iter arripuit, inueneritis immutatum, auctoritate nostra cessante appellatione in statum debitum reducatis.Si vero nobis de illicita iuramentorum præstatione constiterit,ea denuncietis auctoritate apost. nõ tenere.Testes autem &c. vsque ad verbũ cogatis.Nullis literis obstan. præter assensum partium &c. Quòd si omnes tu fratet episcope &c. Datum Lateran. pridie nonas Aprilis.

LAVDEN. EPISCOPO, VT LITERAS CASSATIONIS SVPER electione Canon. in ecclesia Nouarien. quas Iac. iudex furtiue surripuit, in iudicio non recipiat,vel earum auctoritate procedat.

CVM Iacobus iudex Nouarien. apud sedem apost. cõstitutus id obtinuisset à nobis,quod à bonæ memoriæ C. Papa prædecessore nostro nunquam meruerat obtinere,scilicet quòd causa ipsius sub certa forma tuo committeretur examini, fine debito terminandi, receptis literis super causa ipsa ad dilectum filium Ioannem notariũ, & subdiaconũ nostrum accesit,& literas cassationis super electione canonico-

rum in eccl. Nouarien. facta sibi petijt transcribendas concedi. Postmodum vero ipsis literis eidem notario nostro contra promissionem suam minime restitutis sine licentia nostra, qui ei nec fuimus in aliquo, nec esse volumus onerosi, & dicti notarij conscientia minus honeste recessit. Ne igitur dicto notario nostro, immo nobis in ipso impune se gaudeat illusisse, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus prædictæ cassationis literas nec recipias in iudicio, nec in aliquo sine speciali mandato nostro ipsarum auctoritate procedas. Datum Laterani.

TRECEN. EPISCOPO, QVOD LICEAT EI VOTVM redimere per alium religiosum.

Cap. Magnæ: de voto & voti redemptione.

MAGNAE deuotionis indicium, & syncerę in Christo tuæ fidei esse credimus argumentum, quem vt nouissima tua Domino côsecrares, nec senectutis iam imminêtis incommoda, nec discrimina viæ, nec dubia fides, & constans inconstantia pelagi terruerunt, quin pro salute animæ tuæ, ac libertate Trecen. eccl. & deuotione terræ Natiuitatis Domini Hierosolymitan. prouincia disponeres visitare. Cû enim Trecen. ecclesia (sicut ex tua relatione didicimus) côtra eccle. libertatem indebitis grauaretur angustijs, & pręssuris, nec per alium, quàm per N. quondã campaniæ Comitem, tum in vltramarinis partibus constitutum afflictionibus eiusdem eccle. posse crederes de facili subueniri, côfisus de liberalitate ipsius, quem si ad eum accederes, tibi super necessitatibus eccle. tuæ credebas humiliter prouisurum, præter consilium charorum tuorum ad ipsum proposuisti accedere, ac in signum peregrinationis, & deuotionem terræ orientalis crucê Domini assumpsisti. Licet autem vt non vacuus in conspectu Domini appareres, sed aliquos tecum manipulos in aream Dominicum exultatione deferens, sermonem ad populum feceris, vt aliqui tecum assumpto crucis signaculo subirent itineris grauitatem: vix vnus inter omnes apparuit, qui verbû tuum reciperet, & impleret: tu vero vt laudabile propositû fine clauderes meliori, viam aggressus cum Placentiã peruenisses, super morte ipsius Comitis tristes recepisti rumores: propter familiam tamen dissimulato mœrore progressus in Thusciam quosdam familiares tuos obuios habuisti, qui te volebant inuitû etiam ab itinere reuocare, asserentes iter tuû nec tibi, nec vltramarinis partibus expedire, cû Gallicanis omnibus exinde redeuntibus terra illa defensanda, in Teutonicorum manibus remansisset. Quãuis aût super morte ipsius Comitis immensam tristitiam concepisses, & præcipuam intentionêtuam esse conspiceres iam frustratam, noluisti tamen sine consilio apostolicæ sedis, quæ disponête Domino cunctorû fidelium mater est, & magistra, ad propria remeare. Ingressus igitur postmodû vrbê, & in nostra præsentia constitutus intentionis tuæ propositû, ac statum Trecen. ecclesiæ nobis humiliter expressisti, nostrum, & fratrum nostrorû consiliû cum deuotione requirens. Venerabilis etiam frater noster Senonen. archiepiscopus Metropolitan. tuus statum Trecen. ecclesiæ, ac dispendiû, quod ex absentia tua incurrere poterat, semel, & iterû nobis per suas literas intimauit: propter quod disposuimus deliberare cum fratribus, an cum eadê Trecen. ecclesia misericordiam faceremus, te ad gerendam ipsius solicitudinem remittentes, an (sicut tenebaris) ex voto te iter arreptû perficere pateremur, & vtrum horum tam saluti tuæ, quàm terræ orientali potius expediret. Et quidem tria præcipuê duximus in hoc negocio attendenda: quid liceat, quid deceat, quid expediat: quid liceat secundum æquitatê, quid deceat secûdum honestatê, quid expediat secundû vtilitatem. Sane non videbatur contra votû, & tam laudabile propositû licitû vt venires, cû vox clamet prophetica: Vouete, & reddite domino Deo vestro, vt primû ad consilium, secundû vero ad imperium referatur. & in euangelio: Reddite quæ sunt Dei, Deo. Votum enim istud non est dubium esse Dei, cui te obliganeras in vouendo, sed nec decere quomodo libet videbatur, cum sit scriptum in euãgelio: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei. & in Genesi. Vxor Loth, quæ retro respexit, in salis statuam legatur fuisse

fuisse conuersa. & in Actibus Apostolorum: Anania, & Saphira, qui abierunt retrorsum sancto spiritui mentientes à conspectu apostolorum principis mortui scribantur successiue delati. Præterea non videbatur aliquatenus expedire, cum ex absolutione tua, si fieret scandalum posset laicorum mentibus generari, dicentium: Vbi est Deus clericorum? Et hoc exemplo credentium se ad voti obseruantiam non teneri, quòd viderent per ecclesiarum rectores apost. sedis auctoritate deponi, per quod graue dispendium terræ orientali contingeret, peruenire. Quod enim agitur à prælatis, facile trahitur à subditis ad exemplum: iuxta quod Dominus inquit ad Moysem in Leuitico: Si sacerdos, qui est vnctus peccauerit, facit delinquere populos. Verum ætatis iam in te senescentis defectus, & canicies, quæ vix labores, & dolores suos tolerare poterit etiam in quiete, in contrariũ allegabant, & ecclesiæ Trecen. suspiria, cui vinculo pastoralis solicitudinis alligatus, sine ipsius assensu votum peregrinationis emittere forsitan non debueras, & dicti Metropolitan. tui, qui nos, vt Trecen. ecclesiæ misereremur, solicite inuitabat, & instantia nos in partem contrariam non modicum inducebant. Ipsum etiam quod ex sui forma sanctum, & honestum votum erat ex persona vouentis minus licitum videbatur: quæ licet pennas habeat, quibus satagat aduolare, ita tamen astrictæ sunt nexibus præsidentis, vt liberum non habeat absque ipsius permissione volatum. Cum enim iuxta sacrorum canonum instituta, clericus absque episcopi sui licẽtia peregrinari non debeat, & episcopus non minus, immo potius sedi apostolicæ sit astrictus, videri poterat, quod absque eius generali vel speciali licentia votum peregrinationis, quo te tamdiu absentares, emittere non deberes. Minus etiam votum ipsum terræ orientali videbatur expediens, quæ plus pugnatorum subsidium, quàm clericorum, quos & officium, & dissuetudo reddit imbelles, ministerium in instantis articuli necessitate requirit. Quamuis enim orationibus tuis, & aliorum terra illa vehementer indigeat, quia tamen iam impletum est verbum Dei dicentis: Veniet hora, & nunc est, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem. & infrà: Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum in spiritu, & veritate oportet adorare. Videri poterat quòd non minus in ecclesia tua, quàm in terra orientali proficiẽtes pijs orationibus apud Deum in his, quæ pro liberatione ipsius iuste, ac humiliter postularis. Et vtinam cum Moyse posses in montem ascendere, vt te manibus extensis, orante Iosue pugnas in solitudine Amalechitas in ore gladij superaret. Credebatur etiam, quòd terræ orientali magis accederet, si quod in tuis, & tuorum clericorum procurationibus fueras impensurus, secundum alicuius religiosi arbitriũ transferretur in subsidium bellatorum. Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum Domini obligabat, quàm votum hodie obligat in ecclesia, primogenita, quæ Domino mandabantur offerri: quædam redderentur Domino, vt primogenita leuitarum: quædam redimerentur, vt aliarum tribuum: quædam commutarentur in aliud, sicut primogenitum asini, quod oue commutabatur. Ex hoc attendentes, quòd votum etiam commutari possit in opus aliud pietatis, præsertim cum bonæ memoriæ A. Papa prædecessor noster votum peregrinationis etiam redimi posse, vel in aliud commutari responderit requisitus: non curantes quid os iniqua loquentium loquatur, dum tamen non recedamus à tramite veritatis, cum secundum apostolum, gloria nostra sit testimonium conscientiæ nostræ, & scandalum non curantes, præsertim quia non in tenebris, sed in luce procedimus: de illius auctoritate securi: qui cum audisset à discipulis, nónne scis, quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? respondit: Sinite illos, cæci sunt duces cæcorum. & iuxta apostolum: Si hominibus placerem, Christi seruus non essem: Tibi pro te, & sex famulis tuis de communi fratrum nostrorum, & tam archiepiscoporum, quàm episcoporum, & aliorum prudentium consilio, quos per Dei misericordiam multos nobiscum præsentes habuimus, licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, vt omnes expensas, quas fueras in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui religioso committas in necessa-

rios vsus terræ illius sine diminutione qualibet transferendas. Sic enim & orientali prouinciæ, quæ plus tuis, quàm te in articulo necessitatis instantis indiget tua subuentione proficies, & Trecen. ecclesiæ tua præsentia, & regimine vtilius prouidebis: ac per hoc animæ tuæ salubrius consuletur: laborem etiam laboribus recompēses, solicitius instando vigilijs, deuotius vacans orationibus, & ieiunijs fortius te exercens, ac super grege tuo vigilans solicitudine pastorali. Ad hanc autem indulgentiam tibi de benignitate sedis apostolicæ faciendam, id etiam specialiter nos induxit, quòd iter tuum iam non videbatur vltramarinæ prouinciæ fructuosum, à qua ferè omnes Gallici remearāt. Et cum pro salute animæ tuæ, ac libertate Trecen. ecclesiæ prædictum Comitem assequēda præcipue votum peregrinationis emiseris, eo sublato de medio, quia cessauerunt causæ, facilius cessare potuit & effectus. Nulli ergo &cæt. Datum Laterani Idibus Martij.

LECCLIEN. EPISCOPO, ABBATI DE BRON. ET PRAEPOSITO Traiecten. vt inquirant contra Archiepiscopum Treuirensem, super obiectis criminibus: & si culpabilis erit, suspendant.

CVM irrepræhensibilem deceat esse pontificem, & is, cui animarum cura committitur, tanquam lucerna super candelâbrum doctrina, & exēplo omnibus debeat elucere, quoties ad apostolatus nostri notitiam de fratribus, & coēpiscopis nostris aliqua perferūtur, quæ modestiam non sapiant pastoralem, & famam boni nominis labefaciant quomodolibet, vel denigrent, dolemus admodum, & turbamur, & ad ea diligentius indaganda, & animaduersione debita corrigenda, apostolicæ solicitudinis intendimus apponere medicinam. Sanè cum de venerabili fratre nostro Treueren. archiepiscopo dilectus filius maior Treueren. Decanus ad apostolicam accedens præsentiam, multa quæ à maturitate noscuntur pontificalis officij aliena, felicis recordationis C. Papæ prædecessori nostro, & alijs fratribus suggessisset, licet per eundem prædecessorem nostrum ipse archiepiscopus vocatus fuerit, & citatus, vt ad Romanam ecclesiam de obiectis accederet respōsurus, venire tamen distulit, & neglexit, nec sufficientes curauit dirigere responsales: cum etiam ipse archiepiscopus prædictum decanum ad Romanam ecclesiam appellauerit, & ab eo fuerit appellatus, & ab vtroque appellationis prosequendæ terminus constitutus. Quia vero sæpe dictus decanus in expectando apud nos morā fecisse dignoscitur longiorē, & pro sua, & ecclesia Treueren. cōsequenda diutius iustitia laborasse, ne videremur clausis oculis præterire, & sic de nostri possemus executione officij repræhendi, si super his, quæ contra prædictum archiepiscopum opponebantur, non faceremus inquirere solicitius veritatem, & eum de contemptu, quem apud sedem apostolicam habere dignoscitur, non curaremus animaduersione debita castigare, inquisitionem ipsius negocij vestræ duximus experientiæ committendam: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus conuocatis ad præsentiam vestram partibus, & auditis quæ contra prædictum archiepiscopum præfatus decanus proponere voluerit, & probare vtriusque partis probationes, & allegationes vestro sigillo signatas nostro apostolatui transmittatis, præfigentes vtrique parti terminum competentē, quo omni dilatione, & excusatione postposita, nostro se curent conspectui præsentare. Si vero supra memoratus archiepiscopus in termino ei à vobis præfixo ad præsentiam nostram personaliter accedere non curauerit, vos eum ex tunc auctoritate nostra denuncietis publice, sublato appellationis obstaculo, officio, beneficioq; suspensum, & faciatis latam in eum suspensionis sententiam, per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Si autem intèr cætera, quæ iam dictus decanus contra archiepiscopum proposuerit, memoratum legitime probauerit, quod ipsum, & E. socium postquam iter arripuerunt, ad sedem apostolicam veniendi iam dictus archiepiscopus expoliauerit, vel fecerit spoliari, vos taliter ablata ipsi decano, & socio suo omni postposita

faciatis

faciatis dilatione restitui, & ipsum archiepiscopum ab officio pontificali suspensum ad nostram præsentiam dirigatis. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &cæt. Quòd si omnis, tu frater episcope &c.

ZAMOREN. ARCHIEPISCOPO, ABBATI SALTVS NOVAL. ET *Priori sancti Marci, vt restituta Legionensi ecclesia archidiaconatus possessione, causam iure finiant.*

CVM sicut audiuimus inter Legionen. & Lucen. ecclesias olim super archidiaconatu de Tria Castella in præsentia felicis recordationis Lucij Papæ III. prædecessoris nostri præsentibus nuncijs vtriusque partis causa diutius agitata fuisset, tandem Legionen. ecclesiæ fuit adiudicata possessio, datis executoribus, qui eam in possessionem illam corporaliter inducere non differrēt. Cumque in possessionem prædicta ecclesia fuisset inducta, venerabilis frater noster N. Lucen. episcopus partem possessionis illius, fructusque perceptos sibi retinere præsumpsit, licet sententiæ fuisset insertum, quòd facta restitutione plenaria de causa proprietatis Legionen. ecclesia responderet. Nuper vero idem Lucen. episcopus ad dilectum filium G. sancti Angeli diac. Card. tunc apostolicæ sedis legatum accedens ad quosdam ignotos & remotos, ab ecclesia Legionen. iudices literas impetrauit: ad quorum citationem cum Legionen. nuncij accessissent, latam per ecclesiam sententiam allegarunt, & nolentes, nisi facta restitutione plenaria, respondere, sedem apostolicam appellarunt, ne contra præfatam sententiam posset aliquid attentari. Duo vero ex ipsis iudicibus nihilominus procedentes in causa, possessionem archidiaconatus adiudicare Lucen. ecclesiæ temere præsumpserunt: ecclesiam vero Lucen. expulsis ministris Legionen. ecclesiæ, suos ministros, & quosdam milites in possessionem induxit, qui recipientes ecclesias, & pro sua voluntate bona diripientes, earū fructus ex illis iniuste percipiunt, canonicos Legionen. ad possessionem nullatenus accedere permittentes. Quia igitur quod per sedem est apostolicam diffinitum, nullius volumus temeritate quassari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit præfatam Legionen. ecclesiam auctoritate apostolica fuisse in possessionem inductam, vos amotis detentoribus eius ipsam ecclesiam Legionen. non obstante temeritate iudicium prædictorum ab ipso Card. delegatorum, per censuram ecclesiasticam in possessionem dicti archidiaconatus plenariam, sicut in authentico instrumento dicti prædecessoris nostri insertum esse vobis constiterit, auctoritate apostolica sublato appellationis obstaculo corporaliter reducentes, causam postmodum audiatis, & appellatione remota fine debito terminetis: prouideatis quoque solicite, ne à prædicto prædecessore nostro sententiam quilibet temere violare præsumat. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &cæt. Quod si omnes, &cæt. Datum Romæ apud sanctum Petrum XV. Calend. Maij.

ALIFANO EPISCOPO, QVOD CLERICOS PRAESVMENTES *ipsum ad tribunal seculare trahere, possit per excommunicationis sententiam coërcere.*

IVSTIS petentium, &cæt. vsque ad verbum illud, Assensu. Vt clericos tuos, qui cōtumaces, aut inobedientes extiterint, qui etiam in ecclesiasticis causis, & beneficijs conferendis te per appellationem præsumpserint ad iudicium trahere sæculare, nisi admonitionē tuam ab his præsumptionibus duxerint desistēdum, tibi eos liceat per excōmunicationis sententiā cohercere auctoritate tibi præsentiū indulgemus. Præterea si quid vacante se vsque ad tempus consecrationis tuæ in præiudicium

tuum fuit in Alifana ecclesia temere attentatum, liberum tibi sit legitime reuocare. Datum Romæ.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS HOSPITALIS HIEROSOLYMITAnis, vt ecclesiæ Tripolitana ecclesiam de Nephin vnà cum decimis, iuxta decretum Pontificis resignent.

EA quibus apo. S. manum diffinitionis apponit, illius volumus firmitatis stabilitate fulciri, vt nulli liceat in scrupulum quæstionis deducere, quod tantæ sedis est auctoritate statutum. Sane venientibus ad præsentiam nostram dilectis filijs nostris S. Priore sancti Michaëlis, & Aimerico canonico Tripolitan. nuncijs ipsius ecclesiæ Tripolitanæ, & super ecclesia de Nephin. & decimis suis, ac tribus casalibus, quæ occasione literarum bonæ memoriæ C. papæ prædecessoris nostri vos occupasse temere asserebant, contra vos proponentibus quæstionem tam ipsis, quàm nuncijs vestris eis se opponentibus, venerabilem fratrem nostrum P. Portuen. episcopum, & dilectos filios Guld. tt. sanctæ Mariæ transtyberim presbyterum, & G. sancti Angeli diaconum Card. concessimus auditores: in quorum præsentia eum ab vtraque parte fuisset diutius allegatum, & ex fideli relatione nobis super causæ meritis nuda veritas appareret, post deliberationem habitam inter fratres nostros super his diligentem de consilio eorundem, decreuimus ecclesiam Tripolitan. in eum statum possessionum integre reducendam, quam habuit antequam per venerabilem fratrem nostrum N. Nazarenum archiepiscopum, & dilectum filium N. abbatem montis oliueti destinatum à venerabili fratre nostro N. patriarcha Hierosolymitan. occasione mandati prædecessoris nostri prædictarum rerum possessio vobis adiudicata fuisset. Ideoque vobis per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus iuxta quod est sententiatũ à nobis, possessionem tam ecclesiæ de Nephinis, quàm aliorum quæ superius sunt expressa, cum integritate fructuum ex eis ab illo tempore perceptorum memoratæ Tripolitan. ecclesiæ contradictione, occasione, & appellatione cessantibus pacifice resignantes, nullam ei super eadem possessione violentiam præsumatis, aut iniuriam irrogare: ne in causa proprietatis propter rebellionem vestram iactatam poßitis incurrere gra uiorem. Noueritis autem nos venerabilibus fratribus nostris N. Tiren. archiepiscopo, & episcopo Sidonien. mandasse, vt si vltra mensem possessionem illam (quod non credimus) contra sententiam nostram præsumpseritis detinere, ipsi vel alter eorum (si ambo nequiuerint interesse) auctoritate nostra suffulti prædictam ecclesiam de Nephinis, cum prædictis omnibus non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet ecclesiæ Tripolitanen. assignent, & eam in corporalem possessionem omnium prædictorum inducant: quoslibet contradictores, aut nostræ sententiæ obuiantes per seueritatem ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Nullis literis obstantibus, præter assensum partium à sede apost. impetratis. Datum Lateran.

ANAGNINO EPISCOPO, QVOD LICEAT EI PRO EMPTIOne Castri, ecclesiæ bona cum voluntate Capituli, pignori supponere.

AD vniuersalis ecclesiæ regimen Domino disponente vocati, sic ecclesiarum cõmodis, & profectibus volumus (prout debemus) efficaciter prouidere, quòd tam in temporalibus, quàm spiritualibus proficere valeant, & statum semper debeant recipere meliorem. Inde est quòd cũ in desiderio habeas, & proposito Anagnin. ecclesiã iuxta officij tui debitum, in possessionibus ampliare, & iustis modis eius vtilitatibus imminere, gratum nobis, & acceptum existit, & votis tuis super hoc volumus patrocinium apostolicum impertiri. Quia igitur Castrum acuti pro ecclesiæ tibi commissæ vtilitatibus cõparare laboras, & tam tuæ, quàm ipsius ecclesiæ facultates non sufficiant ad pretium exoluendum, vt in præsenti articulo

culo cum toto tuo Capitulo, vel maiori, & saniori parte de possessionibus ipsius ecclesiæ valeas pignori obligare, auctoritate præsentium liberam tibi concedimus facultatem. Nulli ergo &cæt. Datum Lateran.

ADEM. PICTAVEN. EPISCOPO, DE CONFIRMATIONE *electionis suæ in Episcopum Pictauensem.*

CVM iustus Dominus iustitiam diligat, & vultus eius videat æquitatem, nos, quos ipse gratuito cœlestis gratię dono vicarios suos esse voluit, & apostolorum principis successores, sicut ipse ambulauit, ambulare oportet diligentes iustitiam, & iniustitiam persequentes: ne si in cõtrarium (quod absit) forte fecerimus, illud nobis valeat coaptari: Væ, qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Cum enim iustitia, & iudicium sit correctio sedis huius, quam licet insufficientibus meritis obtinemus, si iudicium non fecerimus inter virum, & virum, aut si attenderimus in iudicio vultum potentis ad iniustitiam declinantes, pronunciabunt labia nostra iniquitatem: quoniam secundum prophetam: Pronunciabunt, & loquentur iniquitatem omnes, qui iniustitiam operantur: & infructuosæ poterimus ficulneæ comparari, quam euangelicus pater familias succidi mandauit, & terram conquestus est inutiliter occupare. Hoc nos, & fratres nostri volentes cautius euitare, cum I. Dolen. Monachus charissimi in Christo filij nostri R. illustris Regis Angliæ, & G. Pictauen. decani, ac fautorũ eius procurator, assistentibus sibi subdecan. & magistro Vu. de Talebore canonico Pictauen. ex vna parte, & dilecti filij Vu. Succentor, magister Rainaldus, Ioannes Aeris, I. Arnaldi, I. Emen. Ioannes, Butember. Lucas montis Maurilij, Guid. Haimo, Henr. & Ric. canonici Pictauen. ex altera super electione tua ad sedem apostolicam accessissent, audientiam eis in consistorio publico duximus concedendam, vt tanto pluribus iudicij veritas innotesceret, quãto causæ meritum ad plurium notitiam deueniret. Propositum fuit autem pro electione in præsentia nostra, quòd bonæ memoriæ Vu. prędecessore tuo viam vniuersæ carnis ingresso, tam personæ, quàm vniuersi canonici Pictauen. cũ de põtificis substitutione tractarẽt, vota sua in sex de canonicis vnanimiter cõtulerunt, iuramento à singulis corporaliter præstito, quòd eum, in quem illi pariter conuenirent, in electum reciperent, & obedientiam ei, ac reuerentiam exhiberent. Cumq; infra sex mensium spacium dicti electores inter se conuenire minime potuissent, venerabili fratri nostro Burdegalen. archiepiscopo ad Capitulum euocato, & compromissione in eius præsentia innouata, dictum archiepiscopum omnes humiliter rogauerunt, vt quem illi sex eligerent, pro Capitulo reciperet, & electionem eius sine dilatione qualibet approbaret. Electores igitur singuli sub debito olim præstiti iuramenti, fide interposita in manu dicti archiepiscopi firmiter promittentes, quòd secundum Deum, quem de gremio ecclesiæ pastorali regimini magis idoneum existimarent, eligerent, secedentes in vnum in te concorditer conuenerunt, & cum concordiam suam dicto archiepiscopo nunciassent, ipse quod factum fuerat, approbauit. E contra vero pars aduersa proposuit, quòd reuera in sex canonicos fuerat ab omnibus compromissum: ita tamen quòd meliorem clericum de gremio Pictauen. ecclesiæ cũ pace ipsius ecclesiæ, ac principis, infra certum diem eligerent, ac tamdiu electionem, quam facerent, occultarent, donec habita pace principis decan. electum in Capitulo nominaret. Sed cum electores ipsi inter se minime conuenirent, à compromisso singulos absoluerunt. Et licet prima compromissio in dicti metropolitani fuerit postmodum præsentia innouata, quia tamen in die compromissionis, sicut eis iniunctum fuerat, nullatenus elegerunt, eorum auctoritas expirauerat: propter quod vlterius eos nec potuisse, nec debuisse procedere asserebat. Fuit etiam ex eadem parte subiunctum, quod cum die compromissionis (vt dictum est) non fuisset in electione processum, electores ipsi ad celebrandam electionem diem alterum statuerunt, in quo, quoniam

niam ad Capitulum non venerunt, dictus decanus apostolicæ sedis audientiam appellauit. Sed ipsi appellationi minime deferentes extra ciuitatem in loco secreto non vocatis decano, & alijs, elegerunt: propter quod decan. & fautores eius in venerabilem fratrē nostrum N. Nanneten. episcopum conuenerūt. Cæterum pars ecclesiæ, quod (sicut superius est expressum) in electione processerit, voluit in continenti probare: decretum producens in medium quorundam etiam ex eis, qui videbantur parti alteri consentire, manibus roboratum, & quorundam abbatum proferens literas, quæ quod decan. cantor, subdecan. & magister Vu. de Talebore in electione ipsa post publicationē eius se consentire cōfessi fuerant, continebant. Adiecit etiam quod cum electores ipsi die innouatæ compromissionis in te vnanimiter conuenissent, & electio ipsa fuisset per eundem archiepiscopum approbata, archiepiscopus ad Capitulum veniens, quod factum fuerat, tacito tamen nomine tuo canonicis intimauit, qui se id tantum habere vnanimiter responderunt: & vt electio non publicaretur eadem die, ab archiepiscopo postularunt, dantes ei osculum pacis: quod ab electione ipsa nullatenus resilirent, immo eam omnes, & singuli defensarēt. Quia vero postmodum propter contradictionem Comitis infra ciuitatem Pictauen. te non audebant publice nominare, in locum tutum, & idoneum conuenerunt, quod in ciuitate fecerant publicantes. Vnde cum in die innouatæ compromissionis electores conuenerint, & nisi per decanum, & partem suam stetisset, quod fecerāt, parati fuerant publicare, ac cum ex literis eorundem abbatum cōstiterit, quòd decan. cantor, subdecan. & magister Vu. de Talebore electioni se post publicationem etiam confessi fuerint cōsentire, exceptiones ab aduersa parte propositas sibi asseruit nullum præiudicium generare. Præterea subdecan. & magister Vu. in ipsa quęstionis examinatiōe ad fratrū concordiā sunt reuersi. Verùm Vu. de Helemosina dilecti filij O. Pictauen. Comitis procurator pręfato I. monacho assistenti proposuit: quod quia electio ipsa post appellationē nec in statuto termino, nec assignato loco fuerat celebrata: & quoniam assensus principis non fuerat postulatus in ipsa, & persona tua principi erat ex certa ratione suspecta, erat penitus irritanda: ad quod fuit ex altera parte responsum, quòd non per eam steterat, quo minus certo loco, & tempore electio publicata fuisset, quæ ante appellationem fuerat celebrata, & quòd assensus principis non erat de consuetudine Pictauen. ecclesiæ aliquatenus postulandus: qui te, & fratres tuos, nō vt hostes, sed vt deuotos suos in Pictauia tolerarat. Nos igitur auditis quæ hinc inde proposita fuerant, electionem fuisse canonicam cognoscentes, & de persona idonea celebratam, eam de communi fratrum nostrorum consilio per sententiam confirmauimus, & te sequente die ministerio proprio in episcopū curauimus consecrare. Ne igitur super his aliqua in posterū dubietas oriatur, sententiam ipsam auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Datum Laterani VIII. Idus Aprilis.

ZAMOREN. EPISCOPO. VT SINE TITVLO ORDInato clerico prouideatur.

Cap. Cū secundū Apostolum, de prabendis & dignit.

CVM secundum Apostolum, qui altario seruit, de altari viuere debeat: & qui ad onus eligitur, repelli non debeat à mercede: pariter à simili vt clerici viuere debeāt de patrimonio IESV Christi, cuius obsequio deputantur, vt ipsa nominis ratio persuadet. Cū enim à cleros quod est sors, vel hæreditas clerici appellētur, quia in sui ordinatione vel assumuntur in hæreditatem Domini, vel assequuntur hæreditatem in ipso, vt vere possint psallere cum Propheta: Dominus pars hæreditatis meæ. Dignum est vt ecclesiæ stipendijs sustententur, in qua, & per quam diuinis obsequijs ascribuntur. Licet autem prædecessores nostri ordinationes eorum, qui sine certo titulo promouentur, in iniuriam ordinantium, irritas esse voluerint, & inanes, nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel successores ipsorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur: ne for-

ne forte clamores pauperum clericorum, quos in aures Domini Sabaoth credimus introire, indurata facie negligere videamur. Inde est, quòd cum dilectus filius Bernardus lator præsentium, à G. bonæ memoriæ prædecessore tuo (sicut asserit) in officiũ fuerit subdiaconatus nullo præsentante promotus, nec vllum sit ecclesiasticum beneficium assecutus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si eum cum dilectis filijs I. decano, N. magistro scholarum, & Helia, canonicis Zamoren. quibus examinationẽ ipsius duximus committendam, idoneum esse repereris, & ecclesiastico beneficio non indignum, tamdiu ei vitæ necessaria congrue subministres, donec per te in Zamoren Ecclesia, vel in alia fuerit competens ecclesiasticum beneficiũ assecutus: sciturus pro certo, quòd si per examinationem illorum fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatum nostrum neglexeris prouidere, cum hoc nobis per eorum literas innotuerit, ad id exequendum te per districtionem ecclesiasticam compellemus, quia sicut nolumus iniusta præcipere, sic cum iusta præcipimus, volumus efficaciter exaudiri. Datum Laterani III. nonas Aprilis.

DECAN. ASTORICEN. VT SIT DECESSORVM SVORVM *iure atq; priuilegijs contentus, nec grauent suum Capitulum.*

DILECTI filij Capitulũ Astoricen. nobis intimare curarunt, quòd cum tu olim ad apostolicam sedem accedens, asseréres dignitatem decanatus de nouo fuisse in Astoricen. Ecclesia institutam: & ideò in ambiguo remanebat, quid ad tuum officium pertineret, rescriptum ab eadem sede super hoc reportasti quod in hac ambiguitate Astoricen. Ecclesia consuetudinem suæ Metropol. sequeretur: vbi ex speciali consuetudine decan. multis se gaudet priuilegijs decoratum. Vnde quia eadem Astoricen. Ecclesia dignitatem decanatus à longis retro temporibus noscitur habuisse, licet qui eo fungebatur honore promoueretur aliquando; & destituetur pro episcopi, & Capituli voluntate, nec decani, sed Prioris nomine vocaretur, secundum consuetudinem ferè omnium ecclesiarum Hispaniæ, quæ tunc temporis ibi vigebat, cum etiã alius decanus ibidem fuerit institutus, decanus re, ac nomine appellatus, literas illas per falsi suggestionẽ, & suppresionem veri asserunt impetratas: nec te debere per illas aliquod commodum reportare, sed carere potius taliter impetratis. Ea propter per apostolica tibi scripta præcipiendo mandamus, quatenus, si vera sunt, quæ dicuntur eo iure, illaque potestate, quibus antecessores tuos vsos fuisse constiterit, maneas omnino contentus: nec amplius de cætero in præiudicium episcopi, vel Capituli præsumas exigere, immo si quid forte amplius recepisti, penitus id in pace dimittas. Quod si forte nostro mandato acquiescere nolueris, noueris nos Ven. fratri nostro Episcopo, & dilectis filijs N. Abbati de Carrazedo, & Decano Zamoren. iniunxisse, vt te ad prædicta moneant, & inducant: & si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota, iustitia mediante compellant. Datum Laterani VI. Calend. Aprilis.

Illis scriptum est super hoc.

MAGDEBVRGEN. ARCHIEPISCOPO, VT A LAICIS INTRVSVM *amoueat, aliumq; Pragensem Episcopum canonice eligi curet.*

EX parte Pragen. Ecclesiæ in audientia nostra fuit propositũ, quòd cum H. quondã Pragen. episcopus fuisset viam vniuersæ carnis ingressus, D. clericus in eorũ ecclesia præter electionem Capituli per laicalem potentiam se intrusit, licet nec mores, nec vita ei ad obtinendum tantum officium suffragentur. Volentes igitur eidem eccle. paterna solicitudine prouidere, fraternitati tuæ per apost. scripta mãdamus, quatenus ad locum idoneum euocatis, qui propter hoc fuerint euocandi, si tibi constiterit de prædictis memoratum clericum ab eadem eccle. omni contradictione, & appellatione postposita, prorsus amoueas, & ab officio, beneficioque suspen-

suspensum, ad nostram nō differas præsentiam destinare. Canonicis etiam Pragen. eligendi sibi Pastorem idoneum iuxta formam canonicam, concedas auctoritate nostra liberam facultatem: sciturus nos dilecto filio nobili viro N. Duci Boëmiæ per apost. scripta mandasse, vt tibi super his vtiliter, & potenter assistat, & prædictam ecclesiam nō patiatur ab eodem clerico teneri diutius occupatam. Datum Laterani VI. Idus Aprilis.

Canonicis etiam ipsius eccl. scriptum est, vt illo amoto per archiepiscopum ad canonicam electionem procedant.

AVXITAN. ARCHIEPISCOPO, VT CLERICI QVI SE à laicis intrudi curant, puniantur.

QVANTO modernis temporibus inimico humani generis suggerente malitia hominum solito plus excreuit, tanto solicitiori diligentia nos prouidere oportet, vt ea quæ in ecclesia Dei minus ordinate, & contra normam ecclesiasticam attentantur, deliberatione prouida corrigantur. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri peruenit, quòd clerici tuæ prouinciæ nimiæ auiditatis feruore succensi, in ecclesijs, quas propter insufficientiam suam cum sint minus idonei, per prælatos obtinere non possunt, per seculares potestates quasi violenter faciunt se intrudi: vnde fit, vt ecclesiæ ipsæ, quæ ad ordinationem prælatorum libere pertinere solebant, laicali seruituti subdantur, & irreparabile detrimentum incurrant. Nos igitur (prout officij nostri debitum exigit) volentes ipsarum ecclesiarum grauaminibus prouidere, talia de cætero fieri auctoritate apost. inhibemus, fraternitati tuæ præsenti pagina indulgentes, vt illos, qui hactenus attentarunt talia, vel deinceps attentauerint, possis appellationis sublato diffugio, si prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, canonica censura punire, & amouere ab ipsis ecclesijs, si quos inueneris ecclesias obtentas taliter obtinere. Datum Laterani XV. Calend. Aprilis.

AVXITANO ARCHIEPISCOPO, VT VAGI MONACHI ad cœnobium reuocentur.

Cap. Quāto, De officio ordinarij.

QVANTO deuotio religiosorum virorum studiosius mandatis diuinis inhæret, & creatori suo placere per opera sanctæ conuersationis intendit, tanto humani generis inimicus ad seductionem eorum suæ fraudis malignitate laborat, & varijs modis eis præstat materiam excedendi, & animas eorum inextricabili laqueo nititur irretire. Ad audientiam siquidem nostram noueris peruenisse, quòd monachi, canonici, & alij regulares in tua prouincia constituti, cum deberent potius in claustro iuxta regularia constituta diuinis obsequijs vigilare, de obedientijs, & redditibus, quorum curam gesserunt pecunia congregata claustrum abhorrentes, per curias principum, & potentum discurrere non verentur, & muneribus suis illorum sibi gratiam, & fauorem acquirūt, ac de eorum familiaritate confisi in conuentu suo graues dissensiones commouent, & cæterorum humilitatem in spiritu arrogantiæ contemnentes, prælatorum mandatis ipsorum inobedientes, & contumaces existunt, & contra illorum prohibitionem secularium negociorum solicitudinibus se immergunt. Quoniam igitur propter hoc ordo religionis non modicum eneruatur, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus quoscunque tales inueneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium suum in manibus prælatorum suorum sine difficultate resignent, conuertendum in vtilitatem domus secundum arbitrij tui consilium, & regularem vitam obseruent. Si prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter commiserint, per suspensionem officij, & beneficij appellatione remota compellas. Datum Laterani XIIII. Calend. Aprilis.

AVXITAN.

AVXITAN. EPISCOPO, VT HAERETICIS OBSISTAT, & gladio coerceat.

INTER cætera, quæ nauiculam beati Petri fluctuantem in mari concutiunt diuersatum turbine procellarum, illud animum grauius nostrum affligit, quòd licentius, & perniciosius solito contra orthodoxæ fidei disciplinam ministri diabolicæ præuaricationis insurgunt, iuxta quod beatiss. apost. Paulus doctor gentium exprimit in Eulogio epistolæ suæ: Simplicium animas miserabiliter illaqueant, & post se trahunt in damnationis interitum, ac superstitiosis, & fictitijs adinuentionibus sacrarum scripturarum intelligentiam peruertentes, eccle. Cath. vnitatem rescindere moliuntur. Quoniam autem pestis huiusmodi erroris (sicut ex tua, & plurium assertione cognouimus) in partibus Vasconiæ, ac circumpositis terris fortius inualescit, per tuam & aliorum coepisc. tuorum industriam huic morbo tanto efficacius volumus obuiari, quanto magis est timendum, quòd pars syncera trahatur, & ex tali contagione, quæ paulatim (velut cancer) irrepit, mentes fidelium inquinentur corruptelæ vitio generalis. Ideoque fraternitati tuæ præsenti pagina indulgemus, per apo. scripta firmiter iniungentes, quatenus ad extirpandas hæreses vniuersas, & eos qui sunt hac fece polluti, de prouinciæ tuæ finibus excludendos, modis quibus poteris, operam tribuas efficacem: in ipsos, & omnes illos, qui cum eis aliquod commercium, aut manifestæ suspitionis familiaritatem cōtraxerint, sine appellationis obstaculo eccl. districtionis exercendo rigorem, & etiam (si necesse fuerit) per principes, & populum eosdem facias virtute materialis gladij coërceri. Datum Lateran. Calend. Aprilis.

AVXITAN. ARCHIEPISCOPO, VT HABENTES PLVRES DIGNItates, retenta vna, reliquas resignare cogantur.

DIGNITATES, & cætera beneficia ecclesiastica pia fidelium deuotione constituta fuerunt, certis assignanda personis: vt per ipsas personas in ecclesijs deuotum seruitium iugiter impendatur. Verùm quidam, qui rectam, & piam ordinationem ecclesiæ præuaricare minime pertimescunt, in diuersis ecclesijs plures sibi archidiaconatus, vel alias dignitates vsurpant: propter quod ecclesię debitis defraudantur obsequijs, & ex hoc in eis non leue scandalum generatur. Ea propter venerabilis in Christo frater tibi auctoritate præsentium indulgemus, quatenus illos, quos plures archidiaconatus, dignitates, vel personatus in eadem ecclesia per totam Auxitan. prouinciam habere constiterit, si prælati eorum post tuam commonitionem id exequi negligenter omiserint, data illis optione, quem maluerint retinēdi, reliquos possis appellatione remota priuare, ipsosq; si super hoc contumaces apparuerint, per censuram ecclesiasticam coërcere. Datum Lateran. Calend. April.

Scriptum est autem eidem archiepiscopo in eundem modum contra eos, qui plures abbatias habent.

VNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS, ET ALIIS ecclesiarum prælatis, ad quos literæ istæ peruenerint.

NE promotionis nostræ primitias Domino negaremus, qui cū vniuersa opera nostra consecrare tenemur, statim post electionem nostram tam pauperum, quàm aliorum apud sedem apostolicam existentium petitionibus intendere cœpimus, & eorum negocia promouere: ne si ocio tanto tempore vacaremus, corpus, & animus ex ociositate torperent. Verùm quoniam insolitum fuit hactenus, vt sub dimidia bulla ad tot, & tam remotas prouincias literæ apostolicæ mitterentur, & ex hoc literæ ipsæ diutius, quàm vellemus possint ex alicuius dubitatione suspendi: vt quorum interest, parcamus laboribus, & expensis, vniuersas literas, quæ ab electionis

ctionis nostræ die, vsque ad solennitatem consecrationis sub Bulla dimidia emanarunt, parem cum illis firmitatem obtinere decernimus, quæ in Bulla integra diriguntur. Nulli ergo &c. Datum Laterani III. nonas Aprilis.

ARCHIEPISCOPO PRAEPOSITO S. ANDREAE, ET SCHOLASTICO S. Petri Colonien. vt fraudulenta priuataq́; beneficiorum permutatio rescinditur.

Cap. Cum vniuersorũ. de rerũ permutatione.

CVM vniuersorum fidelium ab ipso Domino IESV Christo pastoralis sit nobis cura commissa, solicitudini nostrę dignoscitur expedire, vt sic debeamus quoslibet in suis rationibus confouere, quòd aliorum iura in conspectu ecclesiæ dispendium non sustineant, sed firma, & illibata debeant permanere. Intelleximus siquidem (dilecto filio Gisleberto canonico sancti Ioannis in Leodio referente) quòd cum ipse, & Lambertus clericus ducti quadam animi leuitate de permutatione præbendarũ suarum inter se tractare cœpissent, quia vtilitatem vtriusque imminere credebant: tamen idem L. clericus occasione dictæ permutationis præbenda eiusdem G. quam in ecclesia sanctæ Mariæ Namucen. habebat, cuidam suo consanguineo asignata, præbendam sancti Bartholomæi, quam sæpe dicto G. repromiserat, nequaquam voluit resignare: & sic idem G. (vt asserit) sua spe remansit omnino frustratus. Cũq́; super hoc in præsentia venerabilis fratris nostri Leodien. episcopi fuisset diutius litigatum, tãdem idem L. sedem apostolicam appellauit, & cum dictus G. ad nostram præsentiam, non sine magno periculo, & labore accesisset, idem L. nec venit, nec pro se curauit sufficientem mittere responsalem. Cum igitur deceptis, & non decipientibus iura subueniãt, fraus etiam, & dolus nemini debeant patrociniũ impertiri, licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare, vt tandem simplicitati venia tribuatur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptũ, ab ipsa Namucen. præbẽda, quam diu dicitur possedisse, amoto consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eandem sublato appellationis obstaculo, G. faciatis restitui memorato, & eũdem ipsius pacifica possessione gaudere. Nullis literis &c. Quòd si omnes, tu frater archiepiscope cum eorum altero &c.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO, DE CITATIONE Pasaguerræ causidici ad dicendam causam Romæ.

BENEVOLENTIAM, quam circa Mediolanen. ecclesiam, & ciuitatem gerimus, in minori quondam officio constituti, in opere demonstrauimus, & nostræ intentionis affectum ostendimus in effectu. Nuper etiam diuino munere ad summi pontificatus officiũ euocati, inter ipsa nostræ promotionis exordia, volentes Ecclesiæ Mediolanen. deferre negocium eius, quod ex maiori parte fuerat immutatum, in debitũ statum reduximus: in quo vsq́; adeo visi fuimus eiusdẽ ecclesiæ iustitię prouidere, vt Passaguerra causidicus tuus ad pedes nostros procidens publice in consistorio acclamaret. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Cæterum cum postmodum iuxta tenorem pronunciationis nostræ, dilecto filio abbati de Scozula expensas restitui faceremus, licet frequentes oblocutiones, & detractiones eiusdem P. frequenter dissimulassemus, tandem coram fratribus nostris proponere detrahendo præsumpsit, quòd eum in pronunciatione nostra iniuste grauaremus, ac postmodum iniquitatem iniquitati, ac pręsumptionem præsumptioni apponens, à nobis illicentiatus, immo post interdictum nostrũ abscessit. Licet autem & peccatores sumus, & nati de peccatoribus, illius tamẽ & vices agimus, & locum tenemus, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui habet in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium, qui dixit apostolis: Qui vos spernit, me spernit: &

qui

qui me spernit, spernit eum, qui me misit. Cum ergo iuxta canonicas sanctiones quædam sint culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, ne quis huius temeritatis exemplo præsumat ponere os in cœlum, cum eius lingua transeat super terram: nos vtique non nostram prosequentes iniuriam, sed zelum exercentes ecclesiasticæ disciplinæ, vniuersa, quæ idem P. pro se, ac suis à sede apostolica impetrauit, præsentium auctoritate cassamus: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandantes, & sub obtentu gratiæ nostræ districte præcipientes, quatenus ea cassata denuncies, & carere prorsus robore firmitatis. Ad hæc districte tibi præcipiendo mandamus, vt nisi dictus P. infra quindecim dies post susceptionem præsentium satisfaciendi nobis de tanto excessu, in manu tua iuratoriam præstiterit cautionem, vel infra quindecim alios dies iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi, de tanto nobis satisfacturus excessu, ex tunc eum singulis diebus Dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis, facias tam per Ciuitatem Mediolanen. quàm per totam diocesim excommunicatum publice nunciari: taliter super hoc mandatum apostolicum impleturus, ne culpa ipsius in te possit meritò retorqueri. Datum Romæ apud S. Petrum Idibus Aprilis, pontificatus nostri anno I.

ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT DECRETVM PRIVILEGII *& exemptionis cleri à talleis & exactionibus obseruetur.*

APOSTOLICAE sedis requirit auctoritas, vt quæ confirmationis ipsius munimine fulciuntur, firma debeant, & illibata persistere, nec possint alicuius temeritate cassari. Vnde cum venerabilis frater noster N. episcopus Carnoten. presbyteros in sua diocesi per Carnoten. Pisiacen. Dunen. & Drocen. archidiaconatus cõstitutos, ab omnibus violentijs, talleis, & exactionibus duxerit absoluendos: eisdem cõcedens, quod in aliquem ipsorum nullam præter iuris ordinem suspensionis sententiam promulgaret, nec res alicuius occasione aliqua occuparet, nisi forte decederet intestatus: sicut tam in suo, quàm tuo authentico perspeximus contineri, & nos vt ab indebito illorum grauamine conquiescat, duximus confirmandum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus idem factum, sicut ratione præuia est statutum, tam nostra, quàm tua facias auctoritate seruari: eundem episcopum, siue alios, si qui forte contra confirmationem nostram temere duxerint veniendum, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa, cessante appellatione compescens. Datum Romæ apud sanctum Petrum XVIII. Calend. Maij, pontificatus nostri anno I.

ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT IPSE ILLOS INSTITVAT, *quos Carnotensis instituere recusabat.*

AVDIVIMVS quòd venerabilis frater noster episcopus Carnoten. ita, quandoque sequatur motum propriæ voluntatis, quòd cum ad vacantes ecclesias in sua diocesi personæ idoneæ præsentantur, ipse licet eis nihil de iure possit obijcere, eas tamen instituere contradicit. Cum ergo per te, qui eius Metropolitanus existis, ipsius velimus suppleri defectum, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si idem episcopus personas idoneas à dilecto filio N. Pisiacen. archidiacono canonice præsentatas admittere post trinam commonitionem tuam factam, diligenter eidem malitiose forte distulerit, tu nostra fretus auctoritate, sublato appellationis obstaculo eas instituere non omittas: ita tamen, quòd nullum ex hoc episcopo in posterum præiudicium generetur.
Datum Romæ apud sanctum Petrum XVIII. Calend. Maij, pont. nostri anno I.

RECTORIBVS THVSCIAE, QVOD ARCES ASSISII *aliasq́; terras nolint ab ecclesia alienare.*

MIRARI cogimur,& moueri,quòd ea de nobis profana quadam facilitate sentitis, quæ filij de patre, Christiani de apostolico sentire non debent: qui licet peccatores simus,& nati de peccatoribus, illius tamen vices exercemus in terris, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. qui cum sit Dominus omnium, habēs, in vestimento,& in femore suo scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium: in nobis honoratur,cum honoramur:& contemnitur, cum contemnimur: ipso testante, qui ait: Qui vos spernit, me spernit: & qui me spernit, spernit eum,qui misit me. Vos enim non solum sentire, sed etiam dicere iam præsumitis, quòd nos in fraude procedentes, & dolo cum C. quondam Duce Spoleti cōuenimus sub quodam simulationis velamine satagentes, arcem Assisij, & aliam terram ad nos fallaciter reuocare, vt eam ipsi C. restituere valeamus: per quod non modicum murmur, & scandalum contra Romanam Ecclesiam inter societatem Thusciæ suscitastis, sicut ex literis dilectorum filiorum P. Basilicæ XII. Apostolorum & B. tt. Sancti Petri ad vincula presbyterorum Card. Legatorum nostrorum accepimus: qui manifeste fatentur, quòd ex hoc nota nobis infidelitatis,& leuitatis ascribitur. Sane si puritatem intentionis, & sollicitudinis diligentiam,quam in hoc facto gessimus, rectius velitis aduertere, liquido videritis,cum non in tenebris,sed in lumine ambulamus,quòd Patrimonium ecclesiæ non ad opus alterius, sed ad eius dominium, & profectum Italiæ intendimus perpetuò reuocare. Si nobis non creditis,vel operibus credite, quæ manifesta sunt indicia veritatis. Cum enim excommunicationis sententiam latam in præfatum C. confirmauerimus, & fecerimus inuiolabiliter obseruari,licet idem C. pro satisfactione nuncios, & literas ad nos frequentius destinaret, vix tandem concessimus, vt non nobis, sed fratribus nostris eius nūcij loquerentur: in quorum præsentia iurauere, quòd dictus C. illis mandauerat, nec mandatum postea reuocauerat, vt in animam eius iurarent, quòd tam de persona, quàm de terra mandatis nostris omnimodis obediret. Remissum est tandem ad illum, vt adhuc certius nosceretur, si quid nuncij sui fecerant, ratum haberet,& vellet efficaciter adimplere. Quo firmius promittente, venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum, & dilectum filium G. sancti Adriani diac. Card. Narniam destinauimus, qui publice coram multis episcopis,& cōsulibus ciuitatum, assistente populo Narnien. iuramentum eius super euangelium, crucem, & reliquias corporaliter præstitum receperunt: nec sic eum voluerunt absoluere, nisi prius vniuersam terram, quam ipse tenebat, plenarie restitueret: & vniuersos, qui ei tenebantur, à debito fidelitatis absolueret: quod ipse fideliter adimpleuit, restituens ciuitatem Fulginatem, & Hyteramnem,& aliam terram, quam ipse tenebat: vniuersos à iuramento suæ fidelitatis absoluens,& faciens eos nobis hominum exhibere. Cumq́; nuncios suos cum senescalco nostro dirigeret, vt nobis arcem Assisij restitueret, contradicentibus Assisinatibus,& Perusinis etiam impedimentum præstantibus, quod intendebat, non potuit adimplere. Ecce culpam aliorū in Rom. eccle. retorquetis,& nobis detrahitis, vt eos aliquatenus possitis excusare. Nouit ille, qui nihil ignorat, quòd ita se veritas habet,& ad hoc intendimus, vt quos à iugo duræ conditionis eripimus, sub apostolicæ protectionis dextera teneamus: quæ vere de se dicere potest: Iugum meum suaue est,& onus meum leue. Manifestum est huius veritatis indicium, quod contra Marcualdum pro multis incendijs depredationibus, vastationibus ecclesiarū statuimus, & iugiter procuramus, sicut vos credimus non latere. Vobis igitur in his, quæ salutem continent,& honorem consulere cupientes mandamus, atque præcipimus, quatenus omni scrupulo dubitationis,& suspitionis seposito, de nobis quæ sinistra sunt non credatis· qui (nouit Deus) in puritate procedimus: volentes ecclesiæ Patrimonium ad honorem ipsius,& profectum Italię non alienis tradere, sed nobis ipsis perpetuo conseruare.

seruare. Quod autem tractatum illum, quem præfati Card. vobiscum habuerant, nos, & fratres nostri non duximus totaliter approbandum: ex eo tantum noueritis processisse, quòd in ipso quædam intelleximus contineri, quę non sapiunt ecclesiasticam honestatem, & sicut iura nostra nobis seruari volumus illibata, sic aliorum iura volumus illibata seruare. Si vero factum vestrum cupitis apost. protectionis munimine roborari, sine quo validum esse nõ potest: ne si forte vẽtus tempestatis insurgat, diruat ædificium, quod super arenam inuenerit fabricatum, cum eisdem Card. tractatum ipsum ad honorem, & profectum ecclesiæ, commodũ, & defensionem vestram taliter moderemini, vt eum honeste possimus, & rationabiliter acceptare: ne si forte secus egeritis cum tempus tentationis aduenerit, sine sedis apostolicæ patrocinio subsistere non possitis, & contingat nouissima vestra fieri deteriora prioribus: vt gladius vos deuoret, quem timetis. Sciturí, quòd interdictum positum in ciuitate Pisana duximus relaxãdum: ita tamen quòd cum tractatus ipse iuxta consilium nostrum à vobis fuerit moderatus, nisi Pisani pariter in hoc vobiscum conuenerint, in eos interdicti sententia reuocetur. Datum Romæ apud sanctum Petrum XVI. Calend. Maij, pontificatus nostri anno primo.

In eundem fere modum Consulibus, & populo Perusinis.
In eundem modum Consulibus, & populo Asisinatibus. In eundem fere modum P. Basilicæ XII. Apostolorum, & B. tt. sancti Petri ad vincula presbyteris Card.

PETRO CANONICO SANCTI HYLARII PICTAVEN. NEPOTI QVONdam magistri Aimerici de Partiniaco, qua prabenda sui auunculi in ecclesia S. Hylarij Pictauiensi donatur.

PLENITVDINEM potestatis, quam ab eo, qui est pater misericordiarum, accepimus, cum eis debemus potius dispẽsare, cum quibus misericorditer est agendum. Qui si forte (quod absit) misericordes, sicut & pater noster misericors est, in huius dispensationis officio non essemus, merito nos tangeret inter alios dispensatores Apostolus, de quibus illam quæstionem inducit: Iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur: vnde tanto cautius agere nos oportet, quanto ea, quæ sub huius considerationis intuitu statuuntur, à nobis, stabilitate volumus persistere firmiori. Defuncto siquidem nuper in vrbe bonæ memorię magistro Aimerico de Partiniaco auunculo tuo, misericordia moti fuimus erga te, quem vidimus omni consilio, & auxilio destitutum, & audiuimus in Cancellaria nostra fuisse fideliter conuersatum. Vnde nos propter hoc ad prouisionem tuam vehementius excitati, ad desolationis tuæ remedium præbendam, quam idem auunculus tuus in ecclesia S. Hylarij Pictauen. olim habuerat, sicut de plenitudine potestatis nobis concessa licebat, tibi misericorditer duximus concedendam, te per annulum proprijs manibus solenniter inuestientes de ipsa. Vt igitur quod super præbenda ipsa de te factum est, robur in posterum obtineat firmitatis, & ne temeritate cuiuslibet valeat immutari, inuestituram ipsam auctoritate tibi apostolica cõfirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum XV. Calend. Maij, pontificatus nostri anno I.

G. ARCHIDIACONO, CANTORI, ET CANCELLARIO TORnacen. de collatione cuiusdam prabenda in ecclesia Antuerpiana.

SICVT ex literis dilectorum filiorũ Præpositi, & Capituli Antuerpien. nobis innotuit, cum bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster eis dederit in mandatis, vt L. clericum in canonicum ecclesiæ suæ reciperent, & in fratrem stipendium ei ecclesiasticum asignantes: ipsi attendentes, quòd literę illæ fuerant veritate tacita impetra-

tæ, vtpote quia idem L. plura habebat ecclesiastica beneficia, de quibus honeste poterat sustentari, quorum in eiusdem prædecessoris nostri literis mentio non fiebat, præbendam vacantem Gulielmo clerico nullum habēti ecclesiasticum beneficium contulere. Verum dictus Lambertus accedens ad eorum ecclesiam in ea nomine dictæ præbendæ per quosdam abbates, quos secum duxerat, petijt installari: quod quia obtinere non potuit, tam ipsos Præpositum & canonicos, quàm dictum G. ad sedem apost. appellauit, & eos postmodum coram officialibus venerabilis fratris nostri N. Remen. archiepiscopi vocari fecit ad causam: sed coram eis statuto termino noluit comparere. Cumque post hæc ad dilectos filios N. Sancti Remigij, & N. sancti Nicasij abbates, & N. decano Remen. idem L. literas super hoc apostolicas impetrasset, & ipsi vices suas dilecto filio nostro magistro Sigerio Cameracen. archidiacono cōmisissent, quia ipse nec de causa cognoscere, nec exceptiones admittere voluit, dictus G. ad apostolicæ sedis audientiam appellauit. Cum autem G. procurator eius ad nostram præsentiam accessisset, B. clericus ex parte præfati L. ecei aduersarium esse proposuit. Vnde eis dilectum filium nostrum G. S. Mariæ in aquiro diaconum Card. concessimus auditorem: ex cuius postmodum relatione cognouimus, quòd cum idem B. pluries vocatus ad caussam fuisset, multoties à præsentia dicti Card. discessit contumax, & tandem à præsentia nostra se penitus absentauit. Ne igitur causa ipsa remaneat diutius indecisa, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis, quicquid in eiusdem G. & Capituli post appellationem ad nos legitime interpositam præiudicium fuerit forsitan attentatum, in irritum reuocantes, quod de ipso G. canonice factum est, appellatione remota ratum haberi faciatis, & firmum, & mandetis irreuocabiliter obseruari, & dictum L. à molestatione ipsius monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescentes, faciatis eundem G ipsius præbendæ (sicut iustum fuerit) pacifica possessione gaudere. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &cæt. Quod si omnes, duo vestrum &cæt. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Idibus Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

EPISCOPO ALIFANO, QVOD TEMPLI REPARATIO- *ne aliquid locare queat.*

IVSTIS petentium, &cæt. vsque ad verbum illud, Complere. Sanè quia sicut nobis exponi fecisti, pro reparatione ecclesiæ tuæ multorum tenetis onere debitorum oppressus, nos tuis grauaminibus prouidere volentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt tenimentum, quod Petrus Iudicis Gulielmi nunc mortuus olim habuisse proponitur, si absque præiudicio iuris alieni fieri potest, sub locatione debita secundum approbatam ecclesiæ tuæ consuetudinem, tibi liceat retinere. Nulli ergo omnino, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum XVII. Calend. Maij, Pont. nostri anno primo.

DILECTO FILIO FRATRI RAINERIO, DE REVOCANDIS *incestu nuptys, & seruando fœdere pacis.*

AVCTOR noui & veteris testamenti Dominus DEVS noster, vt confunderet fortia, humilia frequenter elegit, in veteri synagoga, in Patriarch. & reges de Postfetan. assumens, & in noua Ecclesia gentium in apostolos eligens piscatores. Qui cum ecclesiam sponsam suam prole multiplici fœcundarit, ponens filios eius sicut nouellas oliuarum in circuitu mensæ suæ, nos quos ipse (licet immeritos) erexit de stercore, & de puluere suscitauit, & Petri voluit solium obtinere, quamuis maioris auctoritatis viros, vtpote cui tanquam capiti vniuersa membra ecclesiæ obsequuntur, in partem Hispaniarum ad pacem inter principes

cipes reformandam, & dissoluendas colligationes iniquitatis destinate possemus, tibi tamen exemplo eius, qui elegit humilia, hoc onus solicitudinis duximus iniungendum: vt humiles humiliter foueas, & punias fortius contumaces. Sane ad audientiam nostram peruenit, quòd chariss. in Christo filius noster N. Rex Castellæ illustris, Regi Legionen. qui eum secundo gradu consanguinitatis contingit, filiam suam neptim illius (nec copulare dicamus) supponere incestuose præsumpsit, ponens carnem brachium suum, ac credens per ipsum persecutionem effugere imminentem: non attendens quòd maledictus homo, qui spem suam ponit in homine, & quòd non est consilium contra Deum. Vnde nos eorum vtrique dedimus in mandatis, vt tam turpem contractum abominabilem in conspectu Domini, & iudicio fidelium detestandum, omni dilatione, & excusatione postpositis reuocent, & vniuersas colligationes impietatis dissoluant, quas inter se sub huius incestus specie inierunt. Accepimus etiam, quòd N. rex Nauarrorum treguas cum dicto rege Castellæ initas fregit, & Castella fidelitatis per violentiam occupauit: propter quod à dilecto filio nostro G. S. Angeli diacon. Card. tunc apost. sedis legato, excommunicationis in personam eius, & in terram interdicti promulgata fuit sententia. Ideoque discretioni tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus dictos Castellæ, & Legionen. reges ad reuocandum contractum tam illicitum, iuxta formam mandati nostri moneas diligentius, & inducas: & si super hoc (quod non credimus) fuerint contumaces, in personas eorum excommunicationis, & in terram interdicti sententias non differas promulgare: facturus eas vsque ad satisfactionem congruam inuiolabiliter obseruari. Super eo autem, quod de rege Nauarræ dictum est, inquiras diligentius veritatem: & si sic inueneris (vt superiùs est expressum) latam in eum, & terram eius sententiam per totam Hispaniam publicari facias, nec eam, nisi sufficiēti satisfactione recepta, relaxes. Quòd si forsan in eum, vel regnum eius dicta non fuit sententia promulgata, nihilominus tamen si cum Sarracenis contra Christianos, & præcipue contra dictum regem Castellæ (sicut dicitur) coniurauit, anathematis eum seueritate percellas, & terram eius vsque ad dignam satisfactionem subijcias interdicto. Volumus etiam nihilominus, & mandamus, vt si dicti Castellæ, & Legionen. reges, ad mandatum nostrum, & commonitionem tuam dictum contractum illicitum retractarint eos, vt aliter inter se, & cum N. rege Portugaliæ honeste conueniant, & cæteros reges, vt inter se pacis studeant fœdera reformare: super quo te præcipue volumus esse solicitum, per excommunicationis & interdicti sententiã, appellatione remota cogere non omittas. Sciturus nos vniuersis archiepiscopis, & episcopis Hispaniarum dedisse firmiter in mãdatis, vt quicquid super prædictis, quicquid etiam contra Sarracenos duxeris statuendum, recipiant humiliter, & obseruent. Nos etiam sententiam, quam propter hoc in contumaces duxeris proferendam, ratam habebimus, & faciemus (auctore Domino) inuiolabiliter obseruari. Verum quoniam sæpe dictus Card. in dictum Legionen. regem, & Astoricen. Salamantin. Legionen. & Zamoren. Episcopos, excommunicationis sententiam promulgauit, & terram ipsius regis supposuit interdicto: volumus nihilominus, & mandamus, vt tam à dicto rege, quàm episcopis ipsis standi mandatis apostolicis, sufficienti cautione recepta, latam in eos excommunicationis, & interdicti regni Legion. sententiam appellatione postposita, nostra fretus auctoritate relaxes, si cognoueris quòd super illicita copula nostris velit obedire mandatis. Quamuis enim dictos episcopos punire grauiter de rigore possemus, de mansuetudine tamen eos duximus tolerandos. Venerabilem autem fratrem nostrum N. Zamoren. Episcopum volumus pro absoluto haberi, vtpote cui apud sedem apostol. constituto, munus fecimus absolutionis impendi.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum XVI. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

FRATRI RAINERIO, DE EODEM FERE ARGVMENTO.

PER alias literas tibi mandasse meminimus, vt ab N. illustri rege Legion. sufficienti cautione recepta, quod apost. mandatis obediat: si cognoueris, quòd super incestuosa copula nostro debeat parere mandato, munus ei absolutionis impendas, & interdictum promulgatum in terram ipsius apost. fretus auctoritate relaxes. Nos autem id ad maiorem cautelam discretioni tuæ duximus committendum, vt tam in absolutione ipsius, quàm in relaxatione interdicti, sicut videris expedire procedas. Datum Romæ apud S. Petrum XI. Calend. Maij, Pont. nostri anno primo.

AQVEN. ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS, *vt contra hereticos Commissarijs apostolicis auxilio sit.*

CVM vnus Dominus IESVS Christus vnam tibi sponsam (ecclesiam videlicet) ex gentibus congregatam elegerit non habentem maculam, neque rugam, quæ ipsi tanquam capiti suo in vnitate fidei deseruiret, miramur plurimum, atqne dolemus, quòd quidam tunicam inconsutilem scindere molientes, diuersas sibi ecclesias, immo potius Sathanæ synagogas confingunt, doctrinam euangelicam, apostolicam, & propheticam deprauantes, & ad defensionem sui erroris in suæ salutis perniciem peruertentes: qui iniquitatem suam iustitiæ specie pallliantes, vt salutentur in foro, & vocentur ab omnibus Rabbi, & soli recta sabere, ac iuste viuere videantur, magisterium ecclesiæ Romanæ refugiunt, & nouis adinuentionibus auditorum corda seducunt: trahentes post se simplices, & indoctos: vt cæci cæcis ducatum præbentes: tam duces, quàm ducti, immo seductores potius, & seducti, in perditionis foueam dilabantur. Ipsi etenim, vt occultius virus suæ iniquitatis transfundant in plures, fel draconum in aureo calice Babylonis propinant, iustitiæ vultum prætendunt, & studentes simulatis operibus charitatis eos amplius circumueniunt, quos ad Religionis propositum viderint ardentius aspirare: illum sui erroris imitantes magistrum, qui sub vmbra dormit in secreto calami, & locis humentibus: qui flunium absorbet, & non miratur: habet enim fiduciam, quòd Iordanis influat in os eius. Hi sunt sane caupones, qui (secundum Prophetam) aquam vino commiscent: qui tetenderunt arcum, & parauerunt sagittas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde, destruere molientes, quæ spiritus sanctus in scriptura perfecit. Quos Apostolus Paulus ad Timotheum prophetico spiritu describens: Nouissimis (inquit) temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium conscientiam: habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, & os de vita. & infrà: Erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem connertentur. Inter quos in prouincia vestra quosdam, qui Valdenses, Catari, & Paterini dicuntur, & alios quoslibet qnibuscunque nominibus appellatos in tantum iam accepimus pullulasse, vt innumeros populos sui erroris laqueis irretierint, & fermento corruperint falsitatis. Cum igitur ad capiendas huiusmodi vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam Domini sabaoth, species quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in id ipsum, vt virga Moysi maleficorum fantasmata deuoret, dilectum filium fratrem Rainerium, virum probatæ vitæ, & conuersationis honestæ potentem diuino munere in opere, & sermone, ac cum eo dilectum filium fratrem Guidonem virum DEVM timentem, & studentem operibus charitatis, ad partes ipsas duxerimus destinandos, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districte præcipimus, quatenus eos benigno

nigno recipientes, & tractantes affectu taliter eis, contra hæreticos aßiſtatis, vt per ipſos ab errore viæ ſuæ reuocentur ad Dominum: & ſi qui forte cōuerti non poterunt, ne pars ſyncera trahatur, de veſtris finibus excludantur, vt terra veſtra huiuſmodi miniſtris ſathanæ penitus effugaris, verbum prædicationis veſtræ gratanter recipiat, & ferat fructum temporibus ſuis. Ad hæc ſub eadem vobis diſtrictione præcipimus, vt omnia, quæ idem frater Rainerius contra hæreticos fautores, & defenſores eorum duxerit ſtatuenda, recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obſeruetis. Nos enim tam ea, quæ ſtatuerit contra eos, quàm ſententiam, quam in contumaces tulerit, faciemus (auctore Domino) inuiolabiliter obſeruari. Ad hæc nobilibus viris, Principibus, Comitibus, & vniuerſis Baronibus, & Magnatibus in veſtra prouincia conſtitutis, præcipiendo mandamus, & in remißionem iniungimus peccatorum, vt ipſi benigne recipientes, pariter & deuote eis contra hæreticos, tam viriliter, & potenter aßiſtant, vt ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, poteſtatem ſibi traditam probentur laudabiliter exercere: & ſi qui hæreticorum ab errore ſuo commoniti noluerint reſipiſcere, poſtquam per prædictum fratrem Raineriū fuerint excommunicationis ſententia nominati, eorum bona confiſcent, & de terra ſua proſcribant: & ſi poſt interdictum eius in terra ipſorum præſumpſerint commorari, grauius animaduertant in eos, ſicut decet Principes Chriſtianos, vt area fœderis præcedente, cum tubis, ac Ioſue ſequente cum populis vtriſque pariter conclamantibus: Muri corruant Hyerico, fiatq́; perpetuum Anathema: ita quòd ſi quis de illo, vel regulam auream furari præſumpſerit, cum Hacar filio Carmi lapidibus obruatur. Dedimus autem dicto fratri R. liberam facultatem, vt eos ad id per excommunicationis ſententiam, & interdictum terræ appellatione remota compellat: nec volumus ipſos ægre ferre aliquatenus, vel moleſte, ſi eos ad id exequendum tam diſtricte compelli præcipimus, cum ad nil amplius intendamus vti ſeueritatis iudicio, quàm ad extirpandos hæreticos, qui non nobis ſubſtantiam temporalem, ſed ſpiritualem vitam ſurripere moliūtur. Nam qui fidem adimit, vitam furatur: Iuſtus enim ex fide viuit. Scribimus etiam vniuerſo populo veſtræ prouinciæ, vt cum ab eiſdem fratribus R. & G. fuerint requiſiti, ſicut ipſi mandauerint, contra hæreticos accingantur: illisqui pro conſeruatione fidei Chriſtianæ in tanto diſcrimine, quod eccleſiæ imminet ipſis aſſiterint fideliter, & deuote: illam peccatorum ſuorum indulgentiam concedentes, quam beati Petri, vel Iacobi limina viſitantibus indulgemus. Dedimus etiam eidem fratri R. firmiter in mandatis, vt omnes, qui hæreticis, poſtquam ab eo excommunicati fuerint, receptaculum præſtare, & in mercimonijs, vel cohabitatione participare præſumpſerint, vel eos in ſua peruerſitate fouere, excommunicationis ſententiam ſolenniter non differat promulgare, & pari eos cum hæreticis pœnę ſubiacere decernat. Nos autem auctore Domino ſententiā ipſam, vſque ad ſatisfactionem congruam ſeruari ſine refragatione qualibet faciemus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum XI. Calend. Maij, Pont. noſtri anno I.

In eundem modum Narbonen Archiepiſcopo, & Suffraganeis eius.

Scriptum etiam ſuper hoc Auxitano Archiepiſcopo, & Suffraganeis eius. Vienen & Suffraganeis. Arelaten. & Suffraganeis. Ebredunen. & Suffraganeis eius. Terraconen. & Suffraganeis eius. Lugdunen. & Suffraganeis eius, & omnibus Principibus, Baronibus, Comitibus, & vniuerſis populis in ipſorum dioceſibus prouincijs conſtitutis.

VNIVERSIS ARCHIEP. ET EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIArum *Prælatis, vt religioſos nec ipſi perturbent, nec perturbantes ferant.*

HIs præcipue Prælati eccleſiarum fauorem ſuum debent efficaciter exhibere, qui ſpiritu Dei ducuntur, & vacant aßiduè operibus charitatis, ne ſi forſan eorum non fulciantur auxilio, vel in religione tepeſcant, vel affectum eorum effectus debitus non ſequatur. Sane, ſicut multorum veridica relatione didicimus, hoſpitale S. Spiritus, quod apud montē Peſſulanū dilecti filij fratris Guidonis ſolicitudo fundauit,

inter

inter cætera nouæ plantationis hospitalia, & religione fulget, & maioris hospitalitatem charitatis exercet, sicut hi, qui eorum eleemosynas sunt experti, plenius didicere. Ibi enim reficiuntur famelici, pauperes vestiuntur, necessaria ministrantur infirmis, & magis indigentibus maior consolatio exhibetur: ita vt magister, & fratres ipsius domus non tã receptores dici debeant, quàm ministri indigentiũ, & illi soli egeant inter pauperes, qui pauperibus necessaria charitatiue ministrant. Cũ igitur dictis fratribus de benignitate sedis apost. duxerimus indulgendũ, vt in locis, quæ ipsis à fidelibus offerentur, de cõsensu vestro eis sine præiudicio vicinarum ecclesiarũ cœmeteria ad opus fratrum, & familiæ suæ tantum, & oratoria fabricent, vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apo. vobis scripta mandamus, quatenus si qui fidelium in parochijs vestris domos aliquas, vel possessiones eis obtulerint, devotionis obtentu eos non impediatis, quominus sine pręiudicio vicinarum ecclesiarum, & vestro, in eis ecclesias erigant, & ad opus fratrum, & familię suæ tãtum cœmeteria construant, immo potius construendi vtranque ipsis licentiam concedatis, eum constructa fuerint dedicationem ecclesijs, & cœmeterijs benedictionem sine difficultate qualibet collaturi, & in oratorijs ipsis ad præsentationem eorum, sine vestro, & vicinarum ecclesiarum præiudicio sacerdotes idoneos instituere nullatenus differatis, qui correctioni vestræ subiaceant, & per vos amoueantur, si ratione suorum excessuum fuerint amouendi. Mandamus præterea vobis, vt cum ab eis fueritis requisiti, singuli vestrũm de malefactoribus eorum in sua prouincia cõstitutis, eis exhiberi faciant iustitiæ complementum, malefactores ipsos ad hoc per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa, si necesse fuerit, compellentes. Datum Romæ apud S. Petrum X. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

ARCHIEPISCOPO TRANEN. IVVENAT. ET BOTONTINO *Episcopis, vt ablata ecclesiæ bona restitui curent.*

SICVT ex literis tuis frater archiepiscope, & venerabilis fratris nostri Hydrontini archiepiscopi, necnon & conquestione lachrymabili dilectorum filiorum abbatis, & fratrũ S. Mariæ de Ponte Brundusij nuper accepimus, Nicolaus diaconus Gaufred. & Vnfredus cartepani fratres eius, Rogerius filius Gaufridi, Rogerius Pirunteus, Iudex, & Isaac, & filij eius, Conuersan. Nicolaus Veteranus, Vrsus, Iacobus, Saluadeu, Andreas presbyteri, Iaconus Riccardi sanctorum Iaconus, Rogerius de Hydrunto, cum suis cõplicibus tam clericis, quàm laicis, eos à monasterio suo per violentiam expulere: res ipsorum, & aliorum etiam sibi commissas exinde asportantes. Cum igitur id monasterium nostri specialiter iuris existat, nos eius oppressioni paterno compatientes affectu, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus prænominatos diaconum, & alios tamdiu auctoritate nostra excommunicatos publice nuncietis, donec ablata conquerentibus restituant vniuersa, & super tantis excessibus satisfacturi, ad plenum nostro se conspectui præsentarint. Volumus etiam, vt donec ijdem fuerint restituti, in vicinis monasterijs eisdem faciatis, in necessarijs prouideri. Datum Romæ apud S. Petrum XIIII. Calend. Maij.

GVIDONI FVNDATORI HOSPITALIS SANCTI SPIRITVS, EIVSQVE *fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis, in perpetuum. de confirmatione & priuilegijs eiusdem.*

RELIGIOSAM vitam eligentibus, & cætera, vsque ad verbum illud, Annuimus. Et præfatum hospitale S. Spiritus apud montem Pessulanũ cõstructum, in quo diuino estis obsequio mancipati sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & pręsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidẽ statuentes, vt fratres inibi commorantes, secundum rationabiles institutiones tuas perpetuò Domino debeant

debeant famulari. Præterea quascunque possessiones, &cæt. vsque ad verbum, Vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum hospitale situm est, cum omnibus pertinentijs suis, domos, vineas, terras, hortos, & omnia, quæ in terretorio Montis pessulani, & in locis circum adiacentibus possidetis: domum, quam habetis in Massilia, cum omnibus suis pertinentijs: domum, quam habetis in villa, quæ dicitur Amillau. cum omnibus pertiuentijs suis: domum, quam habetis in loco, qui dicitur Clap de mala vetula, cum omnibus pertinentijs suis: domum, quam habetis in villa, quæ dicitur Mesols, cum omnibus pertinentijs suis: domũ quam habetis in burgo sancti Iuliani de Bridi, cum omnibus pert. suis: domum, quam habetis in villa, quæ dicitur Bragaac, cum omnib. pertinẽtijs suis: domum, quam habetis in argenteria de Chacers, cum omnibus pertin. suis: domum, quam haberis in ciuitate Trecen. cum omnibus pertin. suis: & domum, quam habetis in vrbe Roma iuxta S. Mariam Transtyberim, cũ domo, quæ est in loco, qui dicitur S. Agatha in introitu vrbis Romæ, cũ omnibus pertin. suis: statuentes, vt omnes domos, quas in præsentiarum iuste habetis, vel in posterum rationabiliter poteritis adipisci, prædicto hospitali S. Spiritus Montis pessulani, & procuratores eorum tibi fili G. & successoribus tuis perpetuo subiacere debeant, & humiliter obedire, & correctionem tuam, & successorum tuorum recipere humiliter, & seruare. Liceat insuper vobis in domibus vestris sine præiudicio vicinarum ecclesiarum cum consensu diocesani Episcopi construere cœmeteria, ad opus fratrũ vestrorum, & familiæ tantum, & oratoria fabricare: in quibus ad præsentationem vestram instituantur per diocesanũ Episc. copum capellani, & amoueantur per eum cũ deliquerint, vel aliter etiam corrigantur. Liceat quoque vobis liberas, & absolutas personas è sæculo fugientes, &cæt. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum vestrorum, post factam in loco vestro professionem, fas sit absque procuratoris sui licentia, &c. Chrisma vero, & oleum sanctum, &c. per diocesanum Episcopũ sine prauitate, & exactione aliqua vobis præcipimus exhiberi. Obeunte vero te nunc eiusdem loci magistro, &c. Decernimus ergo, &c. salua sedis apostolicæ auctoritate, & diocesani episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, &c. Cunctis autem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij, Cancellarij vicem agentis IX. Calend. Maij, indictione prima, incarnationis Dominicæ anno M C XC. VIII. Pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III anno I.

CLVGIEN. EPISCOPO, VT VLTRA ANTIQVVM NVMERVM *receptis Canonicis Ferrariensibus faciat prouideri de excrescentibus fructibus.*

CVM M. Ferrarien. canonic. F. presbyteri, B. & B. & G. canonicorũ Ferrarien. & magister G. Ferrarien. Capituli procuratores ad sedem apostolicã accessissent super quæstione, quam de præbendis, & redditibus habebant ad inuicem, dilectum filium nostrum N. S. Mariæ in Cosmedin Diaconum Card. eis concessimus auditorem: coram quo dictus M. pro se, & quatuor socijs suis proposuit, quòd Ferrarien. Canonici, vt eo amplius suos redditus augumentarent, quo prouentus Ferrarien. Ecclesiæ, qui diuidi consueuerant inter plures, in vsus cederent pauciorũ: quatuordecim præbendas tantum, præter id, quod mensæ communiter deputarũt, in eadem ecclesia contra antiquam consuetudinem statuere. Postmodum vero contra constitutionem ipsam voluntarie venientes, dictos quinque in canonicos recepêre, nullis præbendis assignatis eisdem: & licet eorum redditus non modicum fuerint augumentati, nondum tamen eis voluere ex super excrescentibus redditibus prouidere. Verùm dictus magister G. procurator partis aduersę asseruit, quòd olim de communi tam canonicorũ, quàm tunc Ferrarien. Episcopi voluntate quatuordecim præbendarũ numerus in Ferrarien. Ecclesia prouida fuerat deliberatione statutus, & apostolicæ protectiõis præsidio roboratus. Tandem

Cap. Cum M. Ferrarien de Cõstitutionibus.

Tandem vero cum vna in eadem ecclesia præbenda vacasset, ad multam quorundam instantiam duos ad eam, ac postmodum ad preces venerabilis fratris nostri V. Ferrarien. Episcopi dictum M. & quendam alium sine præiudicio dictæ constitutionis in canonicos recepêre: ita quòd ipsi de canonica nihil perciperent, donec primi duo præbendas essent integre assecuti. Cumq; per canonicorum Industriam procuratum fuerit, vt ex possesionibus, quas eadem ecclesia tempore longo possedit, plures eis redditus soluerentur super excrescentes redditus communi mensæ, quæ minus sufficiens fuerat communiter deputare: quod dicti quinque postmodum petiere contra Capituli constitutionem in beneficium assignari. Quia vero super his plena nobis, sicut idem Card. asseruit, exhiberi non poterat certitudo, causam ipsam tuo duximus examini committendam: mandantes, quatenus eum in cõstitutione prædicta, & confirmatione sedis apost. vel fuerit, vel esse debuerit (sicut consueuit) expressum, nisi in tantum excrescerent ecclesiæ facultates, quod pluribus possint sufficere competenter: & cum idem Canonici in derogationem suæ constitutionis ad vacaturas præbendas quatuor recepêre, vltra numerũ cõstitutum antiquis canonicis, præbendas cum integritate percipientibus consuetas super excrescentes redditus prædictis canonicis appellatione remota facias assignari: ita tamen quòd si ex eis pares cum alijs potuerint sortiri præbendas, quod superfuerit in communes canonicorum vsus, siue vt prius statuerant, siue aliter prout melius videbitur, conuertatur: conuocatis in irritum omnibus quæcunque ab alterutra partium in præiudicium alterius post motam quæstionem coram Episcopo Ferrarien. circa præbendas, vel possessiones fuerint innouata. Nullis literis obstantibus præter assensum partium, &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum XII. Calend. Maij.

ILLVSTRI REGI PORTVGALIAE, VT CENTVM BIZANTIOS & quatuor vncias auri Romanæ ecclesia debitas persoluat.

SERENITATEM Regiam volumus non latere, nos in regestis bonæ memoriæ Lucij II. Rom. Pontificis reperisse, quòd recolendæ mem. A. pater tuus quatuor auri vncias annuatim Romanæ Ecclesiæ constituit censuales: ad quorum solutionem se, & hæredes suos in posternm obligauit. Cæterum cum idem pater tuus vsque ad tempora felicis memoriæ A. Papæ prædecessoris nostri Ducis esset nomine appellatus, ab eodem meruit obtinere, vt tam ipse, quàm eius hæredes regio nomine vocarentur. Vt autem idem pater tuus sacrosanctam Rom. ecclesiam matrem suam honore debito præueniret, & vt deuotionem, quam circa ipsam habebat, ostenderet in effectu, centum Bizantios annuatim Romanæ ecclesiæ constituit censuales: quos post susceptionem regij nominis nec ipse soluit, nec tu postmodum soluere curauisti. Cumq; id felicis recordationis Celestino Papæ prædecessori nostro relatum fuisset, magistro Michaëli tunc ecclesię Rom. notario, quem ad partes Hispanię destinarat, per suas dedit literas in mandatis, vt te ad exoluendum censum annuum moneret diligentius, & inducere procuraret, & si opus esset auctoritate fretus apostolica compellere non differret. Tu autem eidem, prout tibi placuit, respondisti, quòd dictus pater tuus pręfato A. antecessori nostro pro annuali censu decem annorum mille aureos miserat: & cum non illi decem anni essent expleti, ipsos cẽtum aureos iterum soluere minime tenebaris, licet illos eidem prędecessori nostro non pro censu, sed deuotione, quam ad eum habebat, liberaliter donauisset. Rogamus igitur regiam serenitatem, monemus, consulimus, & hortamur, per apostolica scripta mandantes, quatenus prędictum censum dilecto filio fratri Rainerio persoluere non postponas: alioquin noueris nos eidem dedisse firmiter in mandatis, vt te ad solutionem illius diligenter moneat, & inducat, & sicut expedire viderit, appellatione remota compellat.

Datum Romæ apud S. Petrum VIII. Calend. Maij.

CAPELLANIS SANCTI IOANNIS DE PERSICETO, VT EPIscopo & Archipresbytero non negetur visitationis procuratio.

SIGNIFICAVIT nobis dilectus filius N. Archipresbyter sancti Ioannis de Persiceto, quòd quia in sententia à bo. memoriæ C. Papa prædecessore nostro prolata, qua statutum est, vt venerabili fratri nostro N. Bononien. Episcopo, parochiam suam causa confirmationis puerorum prædicationis, & correctionis annis singulis visitanti, procurationem exhibeat, de vobis non fit mentio specialis, ei non vultis in exhibitione procurationis ipsius subsidium aliquod exhibere, licet in alijs, quæ dicto episcopo exhibet, & in his, quæ apostolicæ sedis Legatis impendit, certam ei portionem de consuetudine impendatis. Cum igitur eidem Episcopo ob communem profectum dioecesim visitanti communis procuratio debeatur, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus dicto Archipresb. eam portionem in expensis, quas in procuratione ipsius fecerit, impendatis, quam ei consueuistis in alijs etiam exhibere: & de subtractis hactenus eis, vt tenemini, satisfacere non tardetis: alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro Ferrarien. Episcopo dedisse firmiter in mandatis, vt vos ad id monitione præmissa (si iustum fuerit) per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat. Datum Romæ apud Sanctum Petrum X. Calend. Maij, pontificat. nostri anno I.

Illi scriptum est super hoc.

ARCHIEPISCOPO, ET ABBATI S. PETRI FORIS PORTAM. ET Magistro Borno subdiacon. nostro, archidiacono Viennen. vt si abbas Casæ Dei sui eligendi Abbatem Fauerniacensem habet, per ipsum electus confirmetur.

CVM dilectus filius N. abbas Casæ Dei, sicut ex eius insinuatione didicimus, H. quondam Fauerniacen. abbate viam vniuersæ carnis ingresso, prout ad eum de iure spectabat, vellet ipsi monasterio consulere, in abbatem dilectum filium M. monachum Casæ Dei N. priorem Vallis trāsuersæ præfecit eidem cænobio in pastorem, cui cum ad mandatum ipsius abbatis pars monachorum ipsius monasterij, sicut proponitur, debitam impenderet obedientiam, & honorem: reliqui tamē, qui Gillebertum nomine tunc in laicali habitu positum, sibi à prædicto abbate Casæ Dei in abbatem præfici postulauere, institutioni prædictæ cum obtinere non possent nullatenus quod volebant, nixi sunt contraire, asserentes ius electionis ad Fauerniacen. Capitulum pertinere, dum tamen in persona, quæ esset de Casæ Dei Capitulo conuenirent: super quo cum ab eisdem fuisset ad sedem apost. appellatum, præfatus G. per laicalem potentiam de administratione abbatiæ post appellationem interpositam fuit inuestitus, & taliter institutus, monasterium ipsum detinet occupatum. Cumque memoratus M. ab abbate Casæ Dei institutus, & L. Fauerniacen. professus prosecututi appellationē emissam, pro parte Casæ Dei ad sedem apost. accessissent, & inter eos & Hugonem, qui procuratorem Fauern. Capituli se gerebat, tempore felicis record. C. pp. prædecessoris nostri quæstio fuisset diutius agitata, post promotionem nostram volentes causam ipsam fine debito terminari, eis Ven. fratrem nostrum I. tt. S. Clementis Viterbien. & Tuscanen. Episcopum, & dilectum filium G. S. Georgij ad velum aureum diacon. Card. concessimus auditores: in quorū præsentia cum multa fuissent proposita, & pro parte Casæ Dei super dubijs, probationes oblatæ, quia dictus Hugo vt legitime posset stare in iudicio, mandatum sufficiens inuentus est nō habere, causa ipsa remansit hactenus indecisa: ideoq; eiusdem causæ cognitionem, & decisionem, de fratrum nostrorum consilio vestræ discretionis examini plenarie committentes, per apost. vobis scripta mandamus, quatenus partibus ad vestram præsentiam conuocatis, si vobis cōstiterit electionē Fauerniacen. abbatis, ad abbatem Casæ Dei legitime pertinere, quod per eum super electione iam dicti M. rationabiliter factum esse noueritis, sub-

lato contradictionis,& appellationis obstaculo, auctoritate apostolica confirmetis,& prædicto G. vel alio quolibet illicito detentore amoto, faciatis ipsum abbatiam prædictam per censuram eccle. appellatione remota pacifice possidere. Nihilominus quoque volumus,& mandamus, vt monachis Fauerniacen. tam illis, qui abbati Casæ Dei obediunt in hac parte, quàm alijs de bonis monasterij, donec causa finem debitum sortiatur, faciatis: sicut expedit prouideri. Si qui vero se temere duxerint opponendos, quominus mandatum apostolicum impleatur, à temeritate sua per censuram eccle. appellatione postposita, compescatis: alioquin causam audiatis,& eam appellatione remota, fine debito terminetis, facientes quod decreueritis per censuram eccle. à partibus firmiter obseruari. Testes autem,&c. eadem districtione, appellatione remota cogatis. Nullis literis obstantibus præter assensum partium à sede apostolica impetratis. Quod si omnes,&c. Tu frater Archiepiscope cum eorum altero,&c. Datum Lateran.

CAPITVLO SPOLETANO. VTRVM MERETRICEM DVCERE *possit post mortem vxoris, cui viuente vxore adhæserat.*

Cap. Significastis, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

SIGNIFICASTIS nobis per literas vestras, quòd cum N. ciuis Spalaten. quandam mulierem duxisset legitime in vxorem, ea relicta cuidam meretrici adhæsit:& cum ab eius contubernio ad thorum non posset legitimum reuocari, vos in eum excommunicationis sententiam protulistis. Verum cum medio tempore N. vxor ipsius viam fuisset vniuersæ carnis ingressa, meretricem, cui adhæserat, desponsauit. propter quòd à nobis requiritis, quid sit vobis in hoc articulo faciendum. Nos igitur inquisitioni vestræ secundum formam canonicam respondentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, nisi alter eorum in mortem defunctæ vxoris fuerit machinatus, vel ea viuente fidem sibi dederit de matrimonio contrahendo, matrimonium illud legitimum iudicetis, excommunicato munus absolutionis si petierit iuxta formam ecclesiæ impensuri. Datum Romæ apud S. Petrum VIII. Calend. Maij.

ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT COMPELLAT DECANVM *& Capitulum Laudunense, M. Petrum in canonicum recipere.*

INTER cætera, quibus ad vniuersalis ecclesiæ gubernationem instruimur, ille, cuius gratia non meritum nostrum ad eiusdem regimen nos prouexit, mirum,& mirabile nobis suæ benignitatis reliquit exemplum: in eo videlicet, quod sicut de beato Petro, cuius sumus (licet immeriti) successores, à Domino factum esse videmus, infirma mundi elegit, vt fortia quæque confunderet, misericorditer præuidēs, quòd qui sæcularium pondus ante suam vocationem sustinuerat passionum, fragilitatem humanæ conditionis expertus, fratribus suis melius compati sciret,& commodius misereri, dum sibi conscius de se haberet euidens in similibus argumentū Hæc vero ante nostros oculos proponentes, postquam dilectus filius noster magister P. de Cassaneto seriem negocij sui nobis exposuit, paterna super eum moti fuimus pietate: cuius factum, cum ex certitudine rei, quam nos dum olim minori fungeremur officio, tractaueramus, in parte plenioris fidei testimonium adiuuaret, ad succurrendum ei,& labores ipsius inutiles releuandos, animi studium solicitioris assumpsimus: ne miseranda ipsius afflictio, quę iam ei perplexitatem dubiam minabatur, sedem apostolicam expertem esse solitæ misericordiæ, ac remedij debiti causaretur. Tibi siquidē satis credimus esse notum, qualiter facta resignatione à dilecto filio Vu. de Bochar in quodā canonico Laudunen. de præbenda eiusdem ecclesiæ, quæ per commutationē præbendarū dilecto filio H. tunc Siclinien. canonico, à bonæ memoriæ N. decan. Remen. auctoritate apostolica assignari debebat, prædictus magister per venerabilem fratrem nostrum N. Laudunen. episcopum de prębēda fuit inuestitus eadē, & tam

& tam in choro,quàm in Capitulo,per dilectos filios N. decanum,& canonicos Laudunen. adhibitis solennitatibus debitis iuxta Laudunen. Ecclesiæ consuetudinem institutus.Super quo cum inter ipsum,& dictum N. controuersia suborta fuisset,& appellatio ad sedem apostolicam interiecta, licet idem magister cum magnis laboribus,& expensis ad eandem sedem accedens post diutinam expectationem, quæ sub intemperie periculosi temporis imminente ipsum tædio multo,& diuersarum persecutionibus incommoditatum,affectum fere vsque ad extrema deduxit, suum negocium contra memoratum N. pro suo desiderio compleuisset: eo tamen postmodum causa infirmitatis absente ad instantiam sæpe fati H. tunc ad apostolicam sedem præsentis per bonæ memoriæ C. prædecessorem nostrum de fratrum consilio omnia retractata fuere. Sicq; ipse magister sua spe frustratus, omnino post destitutionem suam sedem apostolicam fuit iterum adire coactus,nullum sibi videns remedium superesse,nisi eius desolationi multiplici sedes apostolica duceret misericorditer prouidendum.Propter hæc igitur,& alia multa,quæ causam eius fauorabilem reddiderunt,nos circa ipsum paternum gerentes affectum, prædictis N. decano, & canonicis Laudunen. mandando districtè præcipimus, vt eundem magistrum,qui per dictum episcopum in eorum ecclesia institutus fuisse dignoscitur,& per ipsos in fratrem admissus, saluo eo, quod de præfato N. sedes apostolica sententialiter diffiniuit,non obstante contradictione,vel appellatione cuiuslibet,canonicum habeant tam in choro,quàm in Capitulo,& in alijs,quę ad canonicum pertinent,fraterna eum charitate tractantes. Præterea ipsis firmiùs inhibemus,ne aliquem in canonicum recipere aliquo modo præsumant, donec antedictus magister præbendæ beneficium in præfata ecclesia plenarie sit adeptus. Vnde fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus memorati N. decanus,& canonici mādatum nostrum neglexerint adimplere,tu eos ad receptionem eius(prout dictum est)faciendam, sublato appellationis obstaculo,per districtionem ecclesiasticam,monitione tamen diligenti præmissa,compellere non omittas: quoslibet qui mandato apostolico se duxerint opponendos,eadem censura compescens. Noueris autem,quòd quia nolumus vt idem episcopus occasione alicuius promissionis,seu cuiuslibet auctoritate rescripti à sede apostolica impetrati, ad eludendum mandatum nostrum se valeat excusare,ipsi districtè præcipimus,vt donec idem magister in eadem ecclesia fuerit præbendæ beneficium assecutus, nulli alij præbendam modo quolibet assignare præsumat. Quod si forte præsumpserit, id irritum decernimus penitus,& inane. Decet enim vt quia præbendam ei, quam de iure non potuit,assignauit eam,quam de iure potest,assignet: ne præbendam illi fraudulenter visus sit assignasse. Datum Romæ apud Sanctum Petrum X. Calend. Maij,Pontificatus nostri anno I.

In eundem fere modum Episcopo Laudunen. In eundem fere modum decan. & Capitulo Laudunen.

ABBATI, ET CONVENTVI S. BENEDICTI IN EBERA, VT in alio ordine monachorum legime ad sacros ordines promotus, ministrare non prohibeatur.

ACCEDENS ad præsentiam nostram dilectus filius Ioannes monachus vester,humiliter nobis exposuit,quòd cum olim in minori constitutus ætate se ad vestrum ordinem transtulisset, postmodum infirmitate coactus egrediens ad aliam religionem, de consilio se transtulit saniori: in qua omnes ordines se asserit assumpsisse. Verum quia vtrum in illis ordinibus officium suum exequi debeat, vos audiuimus dubitare,per apostolica vobis scripta mandamus,quatenus nisi aliud canonicum impedimentum obsistat, eundem monachum in suo permittatis officio libere ministrare.

Datum Romæ apud S. Petrum X. Calend. Maij,Pont.nostri anno I.

ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS, VT OMNIA DE *bonis ecclesiæ illicite alienata, reuocentur.*

QVAE in monaſteriorum, & religioſorum locorum præiudicium attentantur, in ſtatum conuenit debitum reuocari, nec firmitatem debent aliquam obtinere, quæ in enormem damnum ipſorum minus licite præſumuntur. Ea propter venerabilis in Chriſto frater eccleſiæ tuæ volẽtes vtilitati conſulere, auctoritate tibi præſentium indulgemus, vt quæ in eccleſia tua, & in omnibus pertinentijs eius illicite alienata inueneris, tibi liceat legitime reuocare. Nulli ergo &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum XI. Calend. Maij, &cæt.

EIDEM, NE RES ET BONA ECCLESIAE ALIENENTVR: *præſertim quæ ſunt de menſa Epiſcopi.*

Cap. poſſeſſiones. De rebus eccleſiæ alienã. du, vel non.

POSSESSIONES ad menſam tuam, vel Capituli pertinentes alienare non debes, aut eccleſias, in quibus conſueuerunt monachi miniſtrare, clericis, vel laicis aſsignare perſonis. Ideoq; fraternitati tuæ auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne poſſeſsiones, caſalia, vel eccleſias, quæ non conſueuerunt in beneficium aſsignari, alicui petenti concedas, immo potius eccleſiam Sancti Clementis de Meſſana, quam Gerardo Teutonico, & Sancti ſepulchri eccleſiam ſimiliter de Meſſana, quam Falconi canonico, & beneficium quod Thomæ filio I. Ferrarij, in graue præiudicium eccleſiæ tuæ diceris contuliſſe, ad priores vſus non differas, appellatione poſtpoſita reuocare. Datum Romæ vt ſuprà.

VVALTERO ROTHOMAGEN. VT CLERICI AD RESI*dentiam perſonalem apud ſuas eccleſias compellantur.*

CVM ſcriptum ſit: Qui non laborat, non manducet, incongruum credimus, & indignum, vt clerici eccleſijs illis non ſeruiant, quarum amplis redditibus ſuſtentantur. Significaſti ſiquidem nobis, quòd quidam canonicorum Rothomagen. eccleſiæ, qui redditus ex ea percipiunt, & præbendas, in ipſa reſidentiam non faciunt, quam deberent: propter quod eadem eccleſia debito fraudatur obſequio ſeruitorum. Ea propter venerabilis in Chriſto frater tuis precibus annuentes, ad faciendam eos reſidentiam (ſicut ius, & eccleſiæ conſuetudo depoſcit) per cenſuram eccleſiaſticam compellendi liberam tibi concedimus auctoritate apoſt. facultatem. Nulli ergo omnino hominum &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum X. Calend. Maij, Pont. noſtri anno I.

EIDEM, DE PERMVTATIONIS CVIVSDAM CVM *Anglorum rege initæ confirmatione.*

CVM emergentium litigia quæſtionum vix poſsint ſine alterutrius litigantium læſione iudicialiter diffiniri: ſi quando partes inter ſe ſuper mota quæſtione honeſtè conueniunt, tanto libentius compoſitioni eorum præſidium apoſtolicum impertimur, quanto per hoc neutrum lædimus, & amplius vtrunq; iuuamus. Intelleximus ſi quidem tam ex literis tuis, quàm reuerendiſs. in Chriſto filij noſtri Ricardi Angliæ regis illuſtris, & plurium aliorum, quòd ſuper diſcordia, quæ inter te, & eũdem regem ſuper villam Andeli cum Rupe, ac inſula mota fuerat, regia ſerenitas euangelicum illud attendens: Qui ſe humiliat, exaltabitur: & quanto maior es, humilia te in omnibus: Humiliauit magnificentiam ſuã, & ſeueritatem regiam paſſus eſt emolliri, vt ad honorem eius, cui ſeruire regnare eſt, amicabilem tecũ compoſitionẽ iniret, & in vtilitatem Rothmagen. Eccleſiæ molendina quæ habuit apud Rothmagum cum villis de Diepa, & Boreilles, & manerio de Louers cum omnibus pertinentijs, & libertatibus ſuis, & miniſterio de Louers, & foreſta de Aliermont (ſicut in authentico eiuſdem regis confecto exindo

exinde plenius continetur) tecum perpetuo commutaret. Nos igitur permutationem ipsam, sicut amicabiliter facta est, & ab vtraq; parte recepta, & authentico ipsius regis exprimitur, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti patrocinio cōmunimus. Ad maiorem aūt huius nostræ confirmationis euidentiam, authenticum ipsum de verbo ad verbū nostris duximus literis exprimendū, quod tale est. Riccardus Dei gratia rex Angliæ, Dux Normaniæ, Aquitaniæ, Comes Andegauiæ, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus, iustitiarijs, senescalcis, vicecomitibus, præpositis, ministris, balliuis, & omnibus fidelibus suis salutē. Cū sacrosancta ecclesia sponsa sit Regis regum, & vnica dilecta illius, per quem reges regnant, & principes gubernacula posśidenr, tanto ampliorem ei volumus deuotionem, & reuerentiā exhibere, quanto certius nō regiam tantū, sed omnem à Domino Deo esse credimus potestatē. Vnde sicut venerabilis Rothomagen. Eccle. quæ inter vniuersas terrarū nostrarum plurima celebritate dignoscitur enitere, pro rerum necesśitate, vel temporum nostris ducit vtilitatibus opportuna diligentia consulendum. Sic nos eiusdem matris nostræ cōmodis, & augmentis digna cōpensatione dignum ducimus respondere. Sane villa Andeliaci, & quibusdam alijs adiacentibus locis, quæ erāt Rothomagen. Ecclesiæ minus sufficienter firmatis, inimicis nostris in terrā nostrā Norman. per eadē loca patebat ingressus, per quæ incendijs, & rapinis, necnon & alijs hostilitatis sæuitijs in eandē terram nōnunquam licentius grassabantur. Quocirca venerabili patre Vualtero archiepiscopo, & Capitulo Rothomagen. debitum habentibus ad nostra, & prædictę terræ nostrę damna respectum, facta est hæc permutatio inter Eccle. Rothomag. & archiepiscopum Rotho. Vualterum ex vna parte, & nos ex altera parte de Manerio, de Andeli in hac forma, scilicet quòd idem archiepiscopus de conscientia, & volunrate Domini Papę Cœlestini III. & de assensu Capituli Rothomagen. Ecclesiæ, & coepiscoporum suorum, & cleri eiusdem archiepiscopatus, concesśit, & in perpetuum quietum clamauit nobis, & hæredibus nostris prædictum Manerium de Andeli cum nouo castello de Rnpe, & cum Foresta, & cum alijs omnibus pertinentijs, & libertatibus suis, exceptis ecclesijs, & prębēdis, & feudis militum, & excepto Manerio de Fraxinis, cum pertinentis suis. Quæ omnia idem archiepiscopus Ecclesiæ Rothomagen. & sibi, & successoribus suis retinuit, cū omnibus libertatibus, & consuetudinibus suis, & cum omni integritate sua in perpetuū: ita quòd tam milites, quàm clerici, & omnes homines tam de feudis militum, quàm de præbendis, sequentur molendina de Andeli, sicut consueuerunr, & debent: & molitura erit nostra: archiepiscopus autem, & homines sui de Fraxinis molent, vbi idem archiepiscopus volet, & si voluerint molere apud Andeli, dabūt molituras suas, sicut alij ibidem molentes. In escambium autem prædicti manerij de Andeli, cum pertinentijs concesśimus, & in perpetuū quieta clamauimus Ecclesiæ Rothomagen. & prædicto archiepiscopo, & successoribus suis omnia molendina, quæ nos habuimus Rothomagi, quando hæc permutatio integre facta fuit, cum omui sequela, & molitura sua, sine aliquo retenimento eorum, quæ ad molendina pertinent, vel ad molituram; & cum omnibus libertatibus, & liberis consuetudinibus, quas solent, & debent habere. Nec alij licebit molendinum facere ibidem ad detrimentum prædictorum molendinorum, & debet archiepiscopus soluere eleemosynas antiquitus statutas de eisdem molendinis. Concesśimus etiā eis villam de Diepa, & villam de Boteilles cum omnibus pertinentijs, & libertatibus, & liberis cōsuetudinibus suis, exceptis eleemosynis constitutis in manerio de Diepa à nobis, & antecessoribns nostris: quarū summa est trecentæ, & septuaginta duæ libræ, quæ debēt solui per manum prædicti archiepiscopi, & successorum suorum his, quibus asśignatæ sunt. Concesśimus etiam eisdem Manerium de Louiers cum omnibus pertinentijs, & libertatibus, & liberis consuetudinibus suis, cum ministerio de Louiers, saluis ad opus nostrum venatione nostra, & destructione forestæ: ita tamen quòd non sit in reguardo. Concesśimus etiam eis totam forestā de Aliermont cum feris, & omnibus alijs pertinentijs, & libertatibus suis, sicut eam ha-

buimus.Hæc aũt omnia in escãbium prædicti manerij de Andeli,cum prædictis pertinentijs data habebunt Ecclesia Rothomagen. & prædictus archiepiscopus, & successores sui,in perpetuũ cum omnibus libertatibus,& liberis consuetudinibus suis,sicut prædictum est. Homines aũt prædicti archiepiscopi de prædicto escambio habebunt omnes libertates,& liberas consuetudines, quas habuerũt homines de Andelí dum manerium ipsum esset in manu ipsius archiepiscopi. Hæc etiam omnia, quæ idem archiepiscopus in hoc escambio recepit, vuarantizabimus nos,& hæredes nostri Eccle. Rothomagen.& prædicto Archiepiscopo,& successoribus suis in perpetuũ contra oẽs homines: ita quòd si aliquis escambium aliquod est recepturus pro aliquo prædictorum, quæ memoratus archiepiscopus hic recepit,nos vel hæredes nostri faciemus illud escambiũ,& Ecclesia Rothomagen. hæc prædicta in perpetuũ pacifice possidebit. Nos aũt quãtũ rex potest, excõmunicamus, & concedimus, ꝙ incurrat indignationẽ omnipotentis Dei quicunq; contra hoc factũ venerit. Testibus his, Huberto Cantuarien. archiepisco, Ioãne Vigornien. Hugone Conuentren. Sauarico Bathonien. Henrico Bayocen. Garino Ebroicen. Lisiardo Sagien. Vuillielmo Lexouien. Vuillielmo Constantien. episcopis N. abbate sanctæ Trinitatis de Monte Rothomagen. Regino S. Vuandreg. Victore S. Georgij, N. vlterioris portus, Osberto de Pratellis, N. de Augo, N. de Corneuillis abbatibus, Ioanne Comite Maurit. Othone Comite Pictauen. Balduino Comite de Albamare, Rad. Comite Augi, Vull. Matiscallo Comite de Strigoill. Vuillielmo filio Rad. Sen. Norm. Roberto de Tumehã Sen. Andrea, Vuillielmo de humeto, Constabl. Norm. Giliberto filio Renif. Hugone Brun. Gaufrid. de Lezimaco. Vuillielmo de Rupibus, Rad. camerario de Tancaruill. Vuillielmo Marcel. Rad. Tcissim Gaufredo de Sai, Roberto de Harccort,& multis alijs. Datum per manum Eustachij electi Helien. tunc agentis vices cancellarij, apud Rothomagum, anno ab incarnatione Domini M C XC VII. XVI. die Octobris: anno regni nostri VIII. Nulli ergo omnino hominum &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij, Cancellarij vicem agentis VI. Calend. Maij: indictione I. Incarnationis Dominicæ M.C XCVIII. Pontificatus vero Domini Innocentij Papæ III. anno I.

ATREBATEN. TORNACEN. ET MORINEN. EPISCOPIS, ET N. ELECTO Cameracen. de electionis negotio super electione præpositi Siclinien. terminando.

CVM illius vicẽ (licet immeriti) geramus in terris, cuius virga regni virga esse dignoscitur æquitatis, delatas ad apostolatus nostri notitiã quęstiones sic nos conuenit examinatis diligentius causarũ meritis iusto iudicio diffinire, quòd in nostri non appareamus executione officij negligentes,& cuiq;, prout tenemur, suam videamur iustitiã cõseruare. Sane licet tempore felicis record. C. pp. prædecessoris nostri quæstio inter dilectam in Christo filiam N. nobilem mulierem vxorem quondam Philippi Comitis Flandrien. & Capitulum Siclinien. ecclesiæ, super electione præpositi fuerit diutius agitata,& super causa ipsa rescripta sæpe apost. emanassent, nouissime tamen vtriusq; partis nuncij ad sedem apostolicam accedentes, post eiusdem prædecessoris nostri obitum suas proposuere in nostro auditorio quęstiones. Et primo quidem dilectus filius magister Egidius, præfatæ Comitissæ procurator,& nuncius pro ea taliter allegauit: Quòd cum obeunte G. quon. Siclin. præposs. Siclinien. præpositura vacaret, ipsa, ad quam terra illa iure dotalitij ex dono prædicti Com. fuerat deuoluta, sicut idem Comes à longis retroactis temporibus, cum Siclinien. præpositura vacauit, in eadem ecclesia præpositum dignoscitur elegisse: vti suo iure cupiens virum idoneum, literatũ,& honestum, qui non habebat alium personatũ, magistrũ E. in præpositũ Siclinien. elegit,& ad Siclinien. ecclesiã destinauit: rogans,& postulans à canonicis eccle. memoratæ, vt ei ius suum cõseruantes illæsum, illum, quẽ ad eos destinauerat, reciperent in præpositũ nõ differrent: quẽ cum in ecclesia canonici residentes admittere

mitterc penitus recusassent, ipsa Comitissa ius suum, & electionem, quam fecerat, sub apostolica protectione constiruit, & ad Romanã ecclesiam appellauit. Postea vero cum de cõmuni assensu Capituli ecclesiæ memoratæ fuerit in rerposita appellatione prohibitũ, ne quis ab eis nominarerur in præpositũ, nisi communi deliberato consilio, sicut in literis quorundã canonicorum eiusdẽ ecclesiæ manifeste conspicitur contineri: quinq; tantũ canonicorum dilectũ filium Ioannem de Bitunia, qui septẽ alias habere dicitur prẹlatutas, aliorũ assensu minime requisito, qui erant absentes, & qui residentes in eadẽ ecclesia erant apud Siclinium nõ vocatis, nullumq; assensum ipsi electioni præbentibus, in præpositum elegere, & installauere: contra cuius installationẽ ex parte Comitissæ iterato fuit ad sedem apostolicam appellatũ. Verum cum causa eadẽ tibi frater N. Atrebaten. episcope, & tuis cõiudicibus fuisset ab apostolica sede cõmissa, & ab examine vestro neutra parrium appellasset, prẹdictus Ioãnes de Bitunia ignorante parte alia nuncium suũ latenter ad sedem apostolicã destinauit, & se simplicem clericum Ioannem scilicet de Bitunia dolose faciens appellari, & falso significans violentiam per Comitissam Siclinien. canonicis irrogatam, & de interpositis appellarionibus ab eadem Comitissa mentione non habita, se asserens electum canonice in præpositum, à præfato prædecessore nostro ad venerabilem fratrem nostrum N. episcopum, & dilectos filios N. decanum, & N. præpositum Sucssionen. literas imperrauit: quibus datum est in mandatis, vt eandem Comitissam denunciarẽt, excommunicarionis vinculo detineri, & tamdiu ab omnibus euitandã, donec ecclesiæ Siclinien. & passis iniuriam de ablatis omnibus, & irrogatis iniurijs satisfaceret cõpetenter, & de speciali esset mãdato sedis ap. absoluta. Qui etiam solicite prouideret, vt si electione præpositi ad dictos canonicos ex legirimis eorum assertionibus cognoscerent pertinere, sæpe nominatæ nobili, & cuilibet laicæ personæ perpetuum silentium imponerent, & facerent præpositum ipsum collatæ sibi canonice dignitatis, appellatione remota, pacifica possessione gaudere. Iudices autem ipsi nulla causæ cognitione præhabita, vel etiam citatione præmissa, tenotem mandati apostolici præfatæ Comitissæ, cum suis literis direxerunt: eidẽ districtè mandantes, quatenus præposito ecclesiæ, & canonicis Siclinien. de illatis iniurijs cum plenaria damnorũ restitutione satisfacerẽt cõpetenter: scitura, quòd donec quod mandauerat, adimpleret, & de speciali esset mandato apostolico absoluta, ipsam, & officiales suos, & alios bonorũ Siclin. eccle. inuasores pro excõmunicaris haberẽt: Et vobis fratres N. Torniacen. & N. Morinen. Episcopi, vt hoc denũcictis omnibus auctoritate dederunr apostolica in mandatis. Post hæc vero cũ præfata Comitissa ab eisdẽ citata iudicibus procuratorẽ suum ad præfixũ sibi locum, & terminum destinasset, licet se excõmunicatione crederet non teneri, sufficientẽ tamen obtulit cautionẽ, quod ecclesiæ pareret iudicio, vel mandato, vt absolutionis beneficiũ mereretur. Quod cũ ab ipsis iudicibus non posset aliquatenus obtinere, & vsq; ad productiones restium fuisset in causa ipsa processum, & iudices testes ex parte Comitissæ productos admittere noluissent, mandato prædecessoris nostri minus rationabiliter inhærentes: in quo continebatur expressum, vt si electionem præpositi ad iam dictos canonicos ex legitimis eorũ assertionibus cognoscerent pertinere, prænominatẹ nobili & cuilibet laicẹ personẹ perpetuum silentium imponerẽt, & facerẽt præpositũ ipsum collatẹ sibi canonice dignitatis, appellatione remota, pacifica possessiõe gaudere. Procurator eiusdẽ Comitissæ ab eorum manifestis grauaminibus sedem apostolicam appellauit. Ipsi vero iudices nihilominus contra Comitissam sententiam protulere: à quorum sententia, sicut & prius ad Romanam fuir ecclesiam appellatum. Tandem vero dilectis filijs N. Sancti Quintini, & N. Roien. decan. & N. cantori Peronen. fuit causa eadẽ à Se. ap. delegata. Quorũ iudiciũ, quia sicut & primi iudices prædictã Com. satisdare volentem, absoluere, & testes suos admittere recusarunt: quia vnus ipsorum iudicum aduocati aduersẹ partis parruus, vel auunculus dicebatur, & alter cum causa ipsa sub eorum examine tractaretur, à prædicto Ioanne de Bitunia Duacen. præbendẹ donationem recepit. Procurator sẹpe fatẹ Co-

mitissæ penitus recusauit, & ab eis tanquam à suspectis, ante post sententiam sedem apostolicam appellauit. Et quoniam priores, & posteriores iudices in causa ipsa tam inordinate processerant, postulabat eadē Comitissa, vt quicquid factū esset per eosdem iudices, & in eius foret præiudicium post appellationē legitime interpositā attentatum, irritū fieret, & inane: præsertim cum cōmissio illa ad Suessionen. iudices veritate nosceretur tacita impetrata. Econtra vero dilectus filius magister Robertus aduersæ partis procurator, & nūcius respōdebat, quòd cum defuncto G. Siclinien. præposito fratres eiusdem ecclesiæ de successoris electione tractarent, & primo die non potuissent in personam idoneam conuenire: tandem prædictum I. de Bitunia, in Siclinien. præpositum vnanimiter elegerunt, & installarunt: ne quid in præiudicium electionis eorum fieret sedem apostolicam appellantes. Clericus etiam Comitissæ, qui præsens aderat, nihilominus Romanam ecclesiam appellauit. Ipse autem Ioannes de Bitunia electus taliter in præpositum, omnium hominum ad præpositurā pertinentium in pace recepit homagia, & eodem die fructus præposituræ quiete habuit, & sine contradictione percepit. Præfata vero Comitissa Flandriæ cum sæpius suas literas ad Siclinien. Capitulum direxisset, vt magistrum C. clericum suum eligerent in præpositum, & non posset ab eis quod postulauerat obtinere, per se, & ministros suos ad res canonicorum, & illius, quem elegerant, & ad personas eorum manus extendit, personas male tractauit, & bona diripuit violenter. Cum autem ad venerabilem fratrem nostrum N. Remen. Archiepiscopum sanctæ Sabinæ Card. tanti excessus quæstio deuenisset, & eam, & fautores eius excommunicationis sententiam innodasset, quia tandem in manu eiusdem archiepiscopi de illatis iniurijs, & ablatis rebus promisit satisfacere competenter, ab excommunicatione extitit absoluta. Verum quia postmodum non seruauerat quod promisit, ab eodem Archiepiscopo fuit eadem sententia innodata, de excōmunicatione ipsius circumpositis Episcopis literis destinatis. Cumque super his omnibus ad prædictum prædecessorem nostrum quæstio delata fuisset, ipse prædictis Suessionen. iudicibus causam ipsam (vt prædictum est) terminandam commisit: qui secundum quod in mandatis receperant procedentes, vtriusque partis receptis testibus, cognoscentes ius electionis ad Siclinien. Capitulum pertinere, dictam electionem auctoritate apostolica confirmare, & præfatam Comitissam denunciauere excommunicationis sententiæ subiacere. Cum vero præfata Comitissa nuncium ad sedem apostolicam direxisset, & de vtriusque partis assensu prædictis N. sancti Quintini, & N. Roien. decan. & G. cantori Peronen. causa eadem fuisset cognoscenda commissa ipsi auditis diligenter quæ hinc inde fuere proposita, de prudentium virorum consilio prædictorum iudicum sententiam approbare, ea auctoritate apostolica confirmātes: pro quo idem magister Robertus cum instātia supplicabat, vt quod erat per priores iudices sententiatum, & approbatū, nihilominus à secundis nostra quoque confirmaretur auctoritas, & res canonicorum, & dicti electi, quas prædicta Comitissa per se, & fautores suos occupauerat, faceremus cum integritate restitui, & de iniurijs satisfieri competenter. Nos igitur, quibus ex susceptæ incūbit administrationis officio diligere iustitiam, & odire iniquitatem, cum fratribus nostris vtriusque partis allegationes, & rescripta diligentius intuentes, cognouimus euidenter commissionem ad Suessionen. iudices per precum mendacia impetratā, cum ipsius Ioannis suppressum fuerit nomē cuiuslibet dignitatis, & interpositæ appellationis à Comitissa, vel ab alio nulla in eis mētio haberetur, & mendax precator carere debeat impetratis. Præterea non est aliqua ratione credendum, quòd idem prædecessor noster sine causæ cognitione præfatam Comitissam voluerit excommunicatione notari, vel ei super iure suo perpetuum imponi silentium, cum merita causarum partium assertione pandantur. Item ipsi iudices Suessionen. videntur in rescriptis, quæ perspeximus discordare: cum in literis, quas posterioribus iudicibus direxere se asserant vtriusque partis receptis testibus ad sententiā processisse, & in rescripto prolatæ sententię se non vtrunque, sed ex parte canonicorū recepisse testimonia fateantur. Ex præmissis

itaque,

itaque,& alijs rationibus tam priorum,quàm posteriorum iudicum inordinatas sententias cognoscentes,quicquid super causa ipsa occasione prædictarum commissionum ordinatum dignoscitur,vel statutum,de fratrum nostrorum consilio decernimus nō tenere:ad illum statū idem negociū,reducentes, quem ante commissionem primam dignoscitur habuisse. Vt autem vtriq; parti sua debeat iustitia respondere,causam ipsam duximus secundum formam canonicam committendam. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum.

REMEN. ARCHIEPISCOPO S. SABINAE, *de eodem argumento.*

SICVT officij nostri debitum,& solicitudo requirit,iuste prolatas sententias apostolico munimine roborare,sic eiusdem officij ratione compellimur eas,super quibus inordinate processum esse dignoscitur,ad viam rectitudinis reuocare,& irritare penitus,quæ videntur contra sanctiones canonicas attentata.Sane cum inter dilectam in Christo filiam N. nobilem mulierem quondam vxorem Philippi Comitis Flandren. & Siclinien. Capitulum super electione Siclinien. præpositi olim quæstio suborta fuisset,& super causa ipsa, quamplures cōmissiones à sede apostolica emanassent,nouissimæ vtriusq; partis nuncijs in nostra,& fratrum nostrorum præsentia constitutis, & vtriusque partis rescriptis, & allegationibus diligenter inspectis, de fratrum nostrorum consilio quicquid super causa ipsa occasione prædictarum commissionum à sede apostolica obtentarum ordinatum dignoscitur,vel statutum,decreuimus non tenere: ad illum statum idem negocium reducentes,quem ante commissionum literas dignoscitur habuisse. Volentes igitur vtriq; parti (prout tenemur) in sua iustitia prouidere, causam ipsam de nunciorum vtriusq; partis assensu tuæ duximus experientiæ committendam,per apostolica tibi scripta mandantes,quatenus ad tuam præsentiam partibus conuocatis,solum Deum habens præ oculis.Qui iustitiam diligit, & affectat,omni personarū acceptione seposita,audias quæ hinc inde proposita fuerint diligenter,vt causam eandē appellatione remota,decidas,faciens quod decreueris per censuram ecclesiasticam,à partibus firmiter obseruari.Testes cogantur appellatione remota. Nullis literis obstantibus præter assensum partium &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum III. Calend. Maij.

CANTVARIEN ARCHIEPISCOPO, NE IN LAESIONEM *aliarum ecclesiarum nouam capellam ædificare pergat.*

QVANTO personam tuam sinceriori charitate diligimus, tanto maiori dolore turbamur, quoties ea de tuis audiuimus operibus, quæ pontificali derogant honestati.Cum enim Cantuarien. Ecclesia,cui pręesse dignosceris inter Anglicanas ecclesias celebris habeatur,& inter alias consueuerit religione florere,nos,& fratres nostri graue,& molestum gerimus, quòd sicut dilecti filij nostri N. Prior, & conuentus eiusdem ecclesiæ humili nobis conquestione monstrarunt, tu ad ipsius desolationem ecclesiæ satagis multipliciter,& laboras in constructione nouæ capellæ de Lamehe,contra prohibitiones felicis recordationis Vrbani, & Clemētis Romanorum Pontificum,bonæ memoriæ N. prædecessori tuo factas post appellationes multiplices ad sedem apostolicam interpositas in magnum Cantuarien. ecclesiæ præiudicium propria temeritate procedens, & de bonis eiusdem ecclesiæ canonicos instituens: in eadem A. cuius si quidem constructione capellæ,si eam,quam debes Romanæ ecclesiæ reuerentiam,& obedientiam exhiberes,& commissæ tibi ecclesiæ prouisionem, & solicitudinem gereres, quam teneris tibi, & honori tuo melius consulens penitus destitisses, nec super eo procedere studuisses, quod prædecessori tuo sic districtè cognosceres à S. apost. interdictum. Cum igitur diminutionem Cantuariensis Ecclesiæ, sicut nec debemus, nolumus aliquatenus sustinere, prædictorum prædecessorum nostro-

nostrorum vestigijs inhærentes, de fratrum nostrorum cōsilio fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus omni mora, & excusatione postpositis (si etiam ab ecclesia tua absens fueris) aliquatenus nō obstante, quicquid post appellationes tam tempore prædecessoris tui, quàm tuo, ad sedem apostolicam interpositas, vel inhibitiones antecessorum nostrorum in opere actum capellæ dignoscitur memoratæ, infra triginta dies post susceptionem præsentium tuis expensis non differas demoliri: in irritum prorsus reuocans, & deducens quicquid de instituendis canonicis, & alijs, circa capellam ipsam factum est, vel enormiter innouatum. Clericos prætera, qui in capella ipsa post inhibitiones apostolicas diuina officia celebrarunt, tamdiu ab officio, & beneficio teneas pro suspensis, donec super hoc satisfecerint competenter vniuersis operibus demolitis, quæ apud eādem capellam facere præsumpsere, & vniuersa quæ post appellationem in prædictorum fratrum suntattentata grauamen, in exeniorum videlicet ecclesiarum & aliorum inuasione, quæ ante appellationem habuerant, in statum pristinum appellatione remota reducas: sententias excōmunicationis, & interdicti, quas in quosdam ipsorum fratrum temere diceris promulgasse, publice nuncians non tenere, ac decætero circa statum ipsius monasterij cōtra prohibitionem nostram huius occasione negocij non præsumas aliquid innouare: illicitos inuasores villarum, possessionum, & redditũum prædictorum fratrum vsque ad satisfactionē idoneam vinculo excommunicationis astringens. Si vero (quod non credimus) mandatum nostrum infra statutum terminũ neglexeris, vel distuleris adimplere, quia iustũ est vt ei obedientia subtrahatur, qui sedi apostolicæ negligit obedire, venerabilibus fratribus nostris suffraganeis tuis per scripta nostra mandauimus, vt tibi reuerentiam, seu obedientiam non impendant. Quod si forte ab eis, vel eorum aliquo contra prohibitionem nostram tibi feceris aliquam obedientiam, & reuerentiam exhiberi, scias te ex tunc ab episcopali dignitate suspensum, & tamdiu ipsi sententiæ subiacere, donec satisfacturus de contemptu te nostro conspectui repræsentes. Non autem distinguimus vtrùm in loco à nostris prædecessoribus interdicto, vel alio in prædicta cōstructione capellæ, & canonicorum institutione processeris in Ecclesiæ Cantuarien. præiudicium, & grauamē eadem contradictionis causa durante, nisi quòd ex hoc magis credimus eidem ecclesiæ derogari, quod in remotiori loco prior fabrica est translata. Datum Romæ apud S. Petrum.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum vniuersis Suffraganeis Cantuarien. Ecclesiæ.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS AD QVOS LITERAE ISTAE *peruenerint, meretrices ducere in vxorem pium & meritorium est.*

Cap. Inter opera. de sponsal. & matrim.

INTER opera charitatis, quæ imitanda nobis auctoritate sacræ paginæ proponuntur, sicut euangelica testatur auctoritas, non minimum est, errantem ab erroris sui semita reuocare, ac præsertim mulieres voluptuosè viuentes, & admittentes indifferenter quoslibet ad commertium carnis, vt castè viuant ad legitimi thori consortium inuitare. Hoc igitur attendētes præsentium auctoritate statuimus, vt omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in vxores, quod agunt in remissionem proficiat peccatorum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum tertio Calend. Maij, pontificatus nostri anno primo.

ABBATI CLVNIACEN. OMNES ALIENATIONES BALMENSIVM *monachorum reuocantur: & ipsi Abbati Cluniacensi subijciuntur.*

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum illud, Assensu. Venditiones, & alienationes, quæ factæ sunt ab excōmunicatis, & rebellibus monachis Balmen. Ecclesiæ Cluniacen. apostolica auctoritate subiectis, irritas penitus nunciamus: districtius inhibentes, ne quis eis sub prætextu cuiuslibet obligationis aliquid credere, vel in aliquo obedi-

obedire præsumat. Præterea feudatos, qui Balmen. ecclesiæ fidelitatis iuramento tenentur, ab illa fidelitate quantum ad hoc, vt monachos illos contra iurisdictionem Cluniacen. monasterij tueātur, decernimus absolutos. Volumus autem, atq; præcipimus, vt tibi vel nuncijs tuis fidelitas ab eisdem feudatis, & obedientia debita nomine Balmen. monasterij impendatur. Nulli ergo, &cæt. Datum Romæ apud sanctum Petrum.

ARCHIEPISCOPO BISVNTIN. ET SVFFRAGANEIS EIVS, VT CLVniacensibus ad corrigendos Balmenses & subyciendos auxilio sint.

CVM Balmen. monasterium cum omnibus pertinentijs suis ex culpa, & delicto monachorū eiusdem cœnobij Cluniacen. ecclesiæ apostolica sit auctoritate subiectum, quia eiusdem monasterij monachi præceptis apostolicis inobedientes & ecclesiæ Cluniacē. rebelles existūt, dilectis filijs Comitibus, & Baronibus per Bisuntin. prouinciā constitutis, dedimus nostris literis in mādatis, vt monachis ipsis rebellibus, & excommunicatis, exclusis, qui in terris eorū domos habent monasterio Balmen. subiectas, ipsos cū apendítijs suis à Cluniacen. ecclesia faciant potestate sibi concessa pacifice possideri. Et super hoc venerabili fratri nostro Matisconen. Episcopo per scripta nostra mandauimus, vt Comites, & Barones ipsos (si mandatū nostrum neglexerint adimplere) ad hoc per excommunicationis sententiam in personas, & interdicti in terras eorum de nostra fretus authoritate, cessante appellatione cōpellat. Quo circa fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus sententiam, quam dictus Matisconen. episcopus in Comites, & Barones memoratos, & terras eorundem tulerit, obseruetis, & faciatis appellatione remota per vestras dioceses inuiolabiliter obseruari. Datum Romæ apud S. Petrum.

EPISCOPO, ET PRIORI S. PETRI MATISCOnen eiusdem argumenti.

INAVDITAM sæuitiam Balmen. monachorum, quam olim in magistrum O. ecclesiæ Rom. nuncium præsumpserunt ijdem monachi nequiter exercere, discretioni vestræ forte credimus non ignotam, cum ex ipsorum nequitia, & pœna, quam exinde sustinuisse noscuntur, id iam peruenisse credamus ad exteras regiones. Sane sacrosancta Romana Ecclesia, quæ ecclesiarum omnium caput est, & magistra, licet semper consueuerit iuxta Prophetam misericordiam, & non iudicium exercere, tamen quia ex offensa illorum honor prædictæ ecclesiæ lædebatur, maxime cum factum fuerit in aperto, ne alijs præberetur materia similia perpetrandi, & ipsi de impunitate possent quomodolibet gratulari, in ipsos iuxta excessum eorum sentētiam promulgauit. Cum enim Balmen. Monasterium per fratres inibi congregatos odore bonæ opinionis, & religionis decore florere debuerit, quia veterem hominem cū suis actibus sequebantur in peccatis eorum, diabolo suadente contabuit. Vnde tam in spitualibus, quàm temporalibus miserabiliter fuerat imminutum. Cæterum cum placuit altissimo, vt tantis malis finem imponeret, & locum ipsum ad suum seruitium misericorditer reuocaret, facies eorundem fratrum imple re ignominia voluit, vt per hoc suum nomen inquirerent, & ad viam rectitudinis inuiti etiam remanerent. Inde est, quòd felicis recordationis Eugenius Papa prædecessor noster prædictum Balmen. monasterium cum omnibus pertinentijs suis Cluniacen. Eccle. subdidit, & ab ea in perpetuum statuit possidendum: quod tam ipse, quàm felicis recordationis Vrbanus, & Cœlestinus prædecessoris nostri priuilegiorum suorum munimine confirmarunt. Verum quia eiusdem monasterij monachi venerabilis fratris nostri N. Bisuntin. Archiepiscopi (sicut dicitur) fauore subnixi, præceptis apostolicis inobedientes, & Ecclesiæ Cluniacen. rebelles existunt, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus prædictos monachos, si ad cōmonitionem vestram Cluniacen. Ecclesiæ obedire noluerint, auctoritate no-

te nostra nuncietis excommunicationis sententiæ subiacere, & faciatis tãquam excommunicatos ab omnibus arctius euitari. Vbertum insuper, & Leobaudū, & alios, si qui forte munus absolutionis obtinuere, ab apostolica sede, atq; Hay. dictum priorem Iusanen. monasterij, quãdiu Cluniacen. Ecclesiæ inobedientes extiterint, sublato appellationis obstaculo, eiusdem excommunicationis vinculo astringatis. Volumus prætera si quid per eos contra dictorum priuilegiorum tenorem in præiudicium Cluniacen. Eccle. à sede apostolica fuerit impetratum quomodolibet, nullius penitus existere firmitatis. Quod si ambo, &cæt. tu frater episcope &cæt. Datum Romæ apud S. Petrum.

PRAEPOSITO, ET FRATRIBVS S. IVENCI DE PAPIA, *vt Carnelum clericum recipiant in canonicum*

PLERVNQVE contigit, vt intentionem suam adinuentionibus, & suggestionibus falsis ita pallient petitores, quòd auditor beneuolus ad impendendum quod postulant seductus, fraudulentis persuasionibus inclinatur. Veruntamen apostolicæ sedis auctoritas, si quando taliter comperit se delusam, in auctorū pœnam, fraudis, & malitiæ suæ commenta retorquet, & illi paterno affectu prouidet, in cuius grauamen credebantur & iniuriam introduci. Hoc autem ea ratione inducimus, quia vos receptis literis, & precibus felicis memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri pro receptione dilecti filij Carnel. clerici nuntium proprium ad ipsius præsentiam direxistis, falso ei per ipsum (vt apparet ex sequentibus) suggerentes, quod ecclesia vestra tam onere paupertatis, quàm clericorum numero prægrauata non sufficeret illum admittere, nec posset ei nullatenus prouidere. Cumq; per dilectum filium nostrū Hug. tt. sancti Martini presbyterum Card. quem super hoc dederat auditorem, auditis grauaminibus, quibus vos premi falso id nuncius asserebat, effectis ad tempus à iam dicti petitione clerici benignius absoluti, vos in elusionem mandati sui sex in vestrum cōsortium admisistis: nec grauauit vos senarius numerus, quos ad interuentum ap. sedis vnius receptio irrationabiliter molestabat. Quia igitur ex hoc facto satis manifeste apparet, ꝙ contra preces apo. sedis doli, & astutię clypeo vos armatis nolumus quòd absolutio memorata prædicti clerici receptionem impediat, quam fraudulenta, falsaq; suggestio procurauit. Cum omnino fuerit suggestioni vestræ contrarium, quod per vos postmodum in sex canonicorum receptione fecistis. Ideoq; discretioni vestræ per ap. scripta mãdamus, atque præcipimus, quatenus iam dictum C. clericum non obstante absolutione per surreptionem obtenta, ob reuerentiam beati Petri, & nostram, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, in fratrem vestrum, & canonicum liberaliter assumatis: stallum in choro, locum in Cap. & beneficium sicut vni ex alijs canonicis ei sine difficultate qualibet assignãtes. Alioquin noueritis nos dilectis filijs magistris M. Præposito canonice Gualteri subdiacon. nostro Martin. & Opizo canonicis S. Michaëlis maioris Papien. nostris literis districtius iniunxisse, vt inquirant super præmissis diligentius veritatem: & si rem nouerint ita esse, vos ad receptionem eius, & ad assignationem beneficij sublato appellationis obstaculo ecclesiastica districtione cōpellant: quoslibet, qui mandato apost. se duxerint opponendos, eadem districtione compescentes. Non enim est verisimile, quod tunc vnius tantum receptio vestram grauasset ecclesiam, quæ grauata in ampliori numero non apparet. Datum Romæ apud S. Petrum XIII. Calend. Maij, Pont. nostri anno I.

Scriptum est illis super hoc.

BITVRICEN. ARCHIEPISCOPO, QVOD EPISCOPOS AD *aliam ecclesiam transferre absq; licentia Papa non liceat.*

NE si vniuersis vniuersa licerent par videretur in singulis iurisdictio singulorum, & ex hoc Petri nauicula sine remige fluctuaret: Dominus noster eam ad humani corporis similitudinem figurauit, ponens Ro. Eccl. caput

caput eius,& ad suum,& ipsius obsequium cæteras secundum varia officia dignitatum ei pro membris adaptans,non vt omnia membra eundem actum haberent,sed dum permanerent in vnius corporis vnitate: sic ad implendam legem Christi,alter alterius onera supportaret,vt capiti suo,in quo est plenitudo sensuum,suis vicibus deseruirent,nec eius sibi officium alicuius præsumptionis audacia vsurparent.Huius autem Domini,& magistri omnium magisteriũ S. patres diligentius attendentes,maiores eccle.causas, vtpote cessiones episcoporum,& sedium translationes sine apo. sedis licentia fieri vetuere, vt ea, quæ sola obtinet plenitudinẽ potestatis,de his disponeret: nec liceret alicui de episcopatu ad episcopatum sine ipsius auctoritate transire. Quod venerabilis frater noster Turonen. Archiepiscopus minus quàm honori suo expediret, attendẽs, posuit quodammodo sedem suam ad aquilonem,& pacis thalamum violauit, magistrum V. de Chymeleio,qui in Abricen. Ecclesia electus fuerat,& per Metropol.suum postmodum confirmatus,in ea diutius ministrauerat in Andegauen.Ecclesia transferre præsumens,& in ipsa episcopum propter auctoritatem sedis apostolicæ consecrare: cum dubium esse nõ debeat,quod post electionem, & confirmationem episcopatui Abricen. sacramentali coniugio fuerit alligatus,ac propter hoc,secundum Apostoli verbum,quærere solutionem non debuit,nisi tantùm ab eo,quem illius constat esse vicarium, qui dicit in Euangelio: Quod Deus coniunxit,homo non separet. Vnde idem quoq; magister de Chymeleio huius non est credendus præsumptionis immunis, qui sponte passus est taliter se transferri. Ne igitur tanta præsumptio remaneat impunita,& ex hoc accrescat alijs audacia delinquendi, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus,quatenus,licet hoc factum videatur esse notorium,quod etiam ipsius archiepiscopi nuncij non præsumpsere in nostra præsentia diffiteri: ad abũdantiorem tamen cautelam inquisita diligẽtius veritate (si verum est, quod asseritur) dictum archiepiscopum à confirmatione, & consecratione Episcoporum: memoratũ vero V. à pontificalis officij executione,donec super hoc aliud statuamus,omni contradictione, & appellatione cessante, auctoritate nostra suspendas: inquiras præterea solicitius veritatem,si venerabilis frater noster N. Rothomagen. Archiepiscopus dictum V. vt sic transiret, absoluit, quãuis hoc ipsum non videatur aliqua posse tergiuersatione celari: cum ipsius nobis literæ fuerint præsentatæ, per quas eum liberum & absolutum ad regimen Andegauen. Ecclesiæ trãsmittebat,& si præmissis veritas suffragatur, eundem archiepiscopum pari pœna cum alio percellere non omittas,ne sit immunis à pœna, qui non est alienus à culpa.Sicut enim aliorum iura volumus illibata seruare, sic iura nostra nolumus violari, cum charitas exigat ordinata, vt post Deũ primo nos ipsos,ac deinde proximos diligamus. Illud autem in defensionem erroris,& excusationem excessus, nemo debet inducere, quod sanctæ memoriæ Pelagius Papa constituit, inquiens inter cætera: Si consecrandi episcopi negligentia prouenerit,vt vltra tres menses ecclesia viduata constat, communione priuetur,quousq; aut loco cedat,aut consecrandus se offerre non differat. Quod si vltra quinque mẽses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, nec ibi,nec alibi consecrationis donum percipiat, immo Metropolitani suo iudicio cedat,cum rectè intelligenti dubium esse non debeat,quin in alio casu loquatur,ne forte quod est statutum ad pœnam,trahatur ad gratiam,si per hoc Metropolitano liceret eum,quem electum in Episcopum confirmauerat,vt ad maiorem episcopatum transiret absoluere. Sed & huiusmodi cessio,quæ potius est dicenda deiectio,non sit sine Romani Pontificis concessa licentia, cuius fines nemini licet excedere,qui per illam cõstitutionem Metropolitanis indulsit, vt eos qui consecrari contempserint post præfinitum tempus, ex illius constitutionis licentia possint deijcere, vt nusquam decætero valeant consecrari. Nec dicitur eccle. viduata,quasi sponsum non habeat,sed quia cũ sponsus eius nondum sit consecratus,adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta. Ne vero nouum aliquid super hoc statuere videamur, quod cõtra venerabilem fratrem nostrum N. Patriarcham Antiochenum,& L. Tripolitanum dictum

ctum Episcopum in simili casu sedes statuit apostolica, præsentibus literis fideliter duximus exprimendum. N. Antiocheno Patriarchæ, &c. Cum ex illo generali priuilegio, quod beato Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulsit, canonica postmodum manauerint instituta continentia maiores ecclesiæ causas esse ad sedem apostolicam perferendas, ac per hoc translationes episcoporum, sicut depositiones eorum, & sedium mutationes ad summum apostolicæ sedis Antistitem de iure pertineant, nec super his præter eius assensum aliquid debeat attentari, miramur non modicum, & mouemur, quòd tu prædecessoris tui exempla secutus, qui motu propriæ voluntatis Mamistan. in Tarsen. dicitur transtulisse. La. quondam Apamien. electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisti, nec tibi sufficit dicti prædecessoris tui præsumptionem solummodo imitari, immo etiam iniuriam nostram ipsius transgressus excessum, nouo quodam promotionis genere paruificasti maiorem, & magnũ quodammodo minorasti episcopare archiepiscopum, immo potius dearchiepiscopare præsumens: cum dictus prædecessor tuus dictum archiepiscopum de Tharsen. eccle. in ecclesiam transtulit similis dignitatis: licet enim dictus L. nondũ fuisset in archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiscopalia, quantum ei licuerat, ministrarat, sicut ipsius relatione nobis innotuit: qui sic Valenien. Episcopum, cum in nostra esset præsentia constitutus, asseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tantus excessus relictus fuerit impunitus, te ab episcoporum cõfirmatione duximus suspendendum, quousque super hoc aliud statuamus. L. dicto Tripolitano Episcopo. Cum ex illo &c. vt suprà, vsque ad verbum mouemur. Quod cum in Apamien. Ecclesia in archiepiscopum fuisses electus, & confirmatione suscepta, quantum tibi licuerat archiepiscopalia ministrasses, sicut ex tua nobis relatione innotuit, qui olim apud sedem apostolicam constitutus, venerabilem fratrem nostrum N. Valenien. Episcopum confessus es confirmasse, in Tripolitanum te trãsferri fecisti nouo quodam promotionis genere, non promotus, sed potius minoratus. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia præbeatur, si tãtus excessus relictus fuerit impunitus, te ab executione pontificalis officij duximus suspendendum, donec super hoc aliud statuamus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum V. Calend. Maij.

EPISCOPO, CANTORI, ET MAGISTRO P. DE CORBOLIO PARISIEN. *canonico, vt N. in canonicatu Tornacensi per illos defendatur.*

CONFIRMATIONIS nostræ manum in his, quæ per prædecessores nostros non sine maturitate consilij nouimus instituta, necnon & ex eorum auctoritate pariter, & mãdato sortita sunt, effectus debiti complementum non tantum libẽter apponimus, verum etiã in eos, qui ad institutiones huiusmodi eludendas in contradictionis & rebellionis aculeum erigũtur, grauiter (sicut tenemur) insurgimus ad vindictam: vt sic rebellium, & superborum contumacitas elidatur, & ecclesiæ Romanæ institutio, submoto cuiuslibet temeritatis obstaculo, sua gaudeat libertate. Tenor siquidem literarum dilecti filij H. decani Parisien. quas felicis recordationis C. papæ prædecessori nostro tanquam nobis directas accepimus, nos instruxit, quòd mortuo in vrbe bonæ memoriæ magistro Henrico de Sognies canonico Tornacen. ecclesiæ, præbendam eius dilecto filio Bernardo clerico de insula de sedis apost. benignitate concesit, eũq; de ipsa per annulum propria manu inuestiens, præbendam ipsi cõfirmauit eãdem: super quo tam venerabili fratri nostro N. Tornacen. episcopo, quàm dilectis filijs N. decano, & Capitulo Tornacen. districtè præcipiendo mandauit, vt factum suum in hac parte irrefragabiliter obseruantes, præfatum Bernardum in suum canonicum admitterent, & in fratrem: inhibens etiam illis, ne ad præbendam illam aliquem alium in fratrem assumerent. Scripsit tam præfato decano, quàm bonæ memoriæ P. cantori Parisien. cum districtione præcepti,

pti, vt eis in huius mandati executione cessantibus, ipsi auctoritate apostolica suffulti, nō obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, quæ præmissa sunt exequi nō tardarent: atq; ipsum in possessione præbendæ illius corporaliter inducentes, facerēt eum nihilominus possessione quieta, & integra fructuū perceptione gaudere. Eos insuper, qui institutioni eius, ac inuestituræ tam solemniter factæ seducerent opponendos, per districtionem ecclesiasticā, sublato appellationis obstaculo compescētes, si quid forte interim in ipsius clerici præiudicium de illa fuisset præbenda statutum, penitus irritarent. Verum memoratus Decanus, sicut ei de ipsius rescripti auctoritate licebat, solus executioni horū diligenter insistens, non semel, sed sæpius suis literis destinatis eo ordine, quo decebat, episcopū, & Capitulum attentè cōmonuit, vt præceptum apostolicum quamtocius adimplentes dictum B. qui de præbenda Tornacen. vacante per manum apostolicā, sicut dictū est, inuestituram acceperat in choro, & in Capitulo tam liberaliter, quàm libenter admitterent, & præbendæ fructus ex integro absq; omni difficultate cōferrent. Episcopus vero, licet sæpe tā literis, quàm viua voce cōmonitus, ab eo (vt decuit) semper exhibuit se rebellem, nullatenus volens institutioni apostolicæ cōsentire. Sed tamē Parisijs veniens, cum prædictus B. vehementer instaret, præsente te frater episcope, necnon & dilecto filio N. abbate) sanctæ Genouefę procuratore ipsius episcopi Tornacen. cum multis alijs religiosis, & honestis personis, post multas altercationes, & rationes hinc inde propositas de cōmuni consilio magistrorū prudentium, & iurisperitorū, qui uocati ad litem conuenerant decidendam, cum allegationes prædicti episcopi nullam vim, aut vigorem haberent, sæpe fatum B. auctoritate apostolica sententialiter in corporalem præbendæ illius possesionē induxit: eo modo laborās, quòd decanus ipse, totūq; Capitulum Tornacen. eundē clericum in fratrem, & canonicū suum cōmuniter receperūt, & adhibitis solennitatibus, quæ debent in admittendis canonicis adhiberi, stallū in choro, & locū in Capitulo ei libenter assignarūt: ita quòd statim, & deinceps, sicut & reliqui iuxta consuetudinē ecclesiæ, plena, & integra perceptione fructuū est gauisus. Et vt mandatū apostolicū ex ordine cōpleretur, idem executor quicquid circa Huluinū ipsius B. aduersariū, vel alium ab episcopo, vel quolibet alio forte fuisset in eius præiudicium attentatū, cum ipso Capitulo Tornacen. penitus irritauit, solo Episcopo in sua rebellione contumaciter perdurante. Nos igitur quod ab eodē decano auctoritate apostolica prouidè super his omnibus est statutū, debitum volentes effectum sortiri, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, & districtè pręcipimus, quatenus si idem episcopus, vel Huluin. siue alius prænominatum B. canonicum Tornacen. super illa præbenda, quam ipse tam solenniter est adeptus, post monitionem vestram duxerint impetendum, aut possessionem præbēdæ qualibet occasione turbandam, eos per seueritatem districtionis ecclesiasticæ omni cōtradictione, & appellatione cessante compescere nullatenus omittatis: nihilominus faciētes, vt prænominatus episcopus suū in hoc velit adhibere consensum. Nolumus enim (sicut nec fieri conuenit) vt apost. sedis institutio tam solēniter celebrata, & tot, tantorumq; virorū approbationibus, & sententia vnanimi roborata, temeritate, seu cōtradictione quorumlibet infirmetur, aut factum, quod de tanti consilij maturitate, ac prouida consideratione processit in recidiuæ quæstionis scrupulum relabatur. Nullis literis obstantibus harum mentione non habita, &c. Quod si omnes, &c. Tu frater episcope cum eorum altero &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum III. Calend. Maij, Pontificatus nostri anno primo.

LAMECEN. EPISCOPO, ET G. MONACO QVONDAM EPISCOPO LAMECEN. & Priori de ecclesiola, vt causam inter Bracareum Archiepiscopum & canonicum S. Martini de Castro, de exemptione institutā definiant.

CVM venisset olim ad apostolicam sedem N. canonicus sancti Martini de castro, nobis exposuit, quòd bonæ memoriæ N. quondam Bracaren. Archiepiscopus de consilio fratrum, & canonicorum suorum assensu,

Illustris quoque Portugal. Regis A. & vxoris eius M. Reginæ precibus inclinatus, ecclesiæ sancti Martini de Castro priuilegium exemptionis indulsit, & eam ab omni iure episcopali prorsus absoluit: propter quod possessionem quãdam in villa de Molas, & duo casalia in terra de Regaldos, ex quibus tantundem, vel eo amplius percipiebat ecclesia, dictus archiepiscopus in recompensationẽ accepit, sicut in priuilegio continetur, quod per sedem apostolicam fuit postmodum cõfirmatum: ita quòd eadẽ ecclesia, ecclesiæ Romanæ certũ censum annis singulis exhiberet. Verum econtra venerabilis frater noster N. archiepiscopus Bracaren. asseruit, quòd eadẽ ecclesia, cũ adhuc parochialis existeret, & postmodum cum per I. quondam Bracaren. archiepiscopum facta esset canonica regularis, iura episcopalia Bracarẽ. ecclesiæ persoluebat. Tandẽ vero canonici eiusdẽ ecclesiæ dicto archiepiscopo duo casalia conferentes, relaxationẽ iuris episcopalis pro parte quadam impetrarunt ab eo. Sed dissensione postmodum super hoc exorta, idem canonici casalibus prędictis receptis, iura episcopalia memorato archiep. & successori eius diutius persoluerunt. Adiecit etiam idem archiepiscopus, quòd ipse ab eadẽ ecclesia, sicut ab alijs monasterijs Bracaren. diocesis iura parochialia, & procurationes annuas aliquam diu recepisset: quæ cum sibi præsumpsissent postmodum denegare, post primam, secundam, & tertiam commonitionem suspensionis in Priorem, & in monasterium interdicti sententiam promulgauit, ac postmodum tam Priorem, quàm conuentum, quia sententiam ipsam seruare nolebant, excommunicationi subiecit. Cumq; postmodum coram dilecto filio G. sancti Angeli diac. Car. qui tũc in partibus illis legationis officio fungebatur, quæstio super hoc fuisset aliquandiu agitata, & tandem venerabili fratri nostro N. Priori sanctæ Crucis ex ipsius delegatione commissa, pars aduersa lite pendente ad apostolicam sedem accedens, veritate tacita confirmationem prædicti priuilegij impetrauit. Allegabat etiam idem archiepiscopus ex priuilegio taliter impetrato nullum debere sibi præiudiciũ generari, & se ante omnia debere restitui: cum eum iure cõsueto Prior, & canonici auctoritate propria spoliassent. Quia vero nobis ad plenum non constitit de præmissis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis, audiatis hinc inde proposita, & quod iustum fuerit inter eos appel. postposita statuatis, & faciatis quod decreueritis auctoritate nostra firmiter obseruari. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

ARCHIEPISCOPO MEDIOLANEN. VT CANCELLARIAM DIgnitatem in ecclesia Mediolanensi vacantem, subdiacono Pontificis conferat.

IN his, quæ nõ solum ad spiritualia, verum etiam ad sæcularia pertinent, te credimus adeo eruditum, vt satis inter bonum, & malum discernere debeas, & agnoscas, qbus inter deuotos, & fideles tuos ad maioris renumerationis stipẽdia tenearis. Vnde (quod absit) tanto maiori appareres repræhensione notandus, si merita tuorum bene viuentium absque remuneratione debita sub dissimulationis oculo pertransires, quanto minorem in his excusationem tuæ prouidentia circunspectionis admittit. Sane si velles etiam diffiteri non posses, quantum dilectus filius Henricus Subdiaconus noster pro te tam apud sedem apostolicam, quàm aliâs fideliter laborauerit, & deuotè, pro quo tanto confidentius preces nostras pro ipso tibi duximus porrigendas, quanto iustiori causa, quæ ad id efficaciter nos inuitat, ipsas credimus adiuuari: cum eas, quas tanquam primitias tibi dirigimus, apud te mereri speremus audientiam cum effectu, & si etiam secus eligeres faciendum, nulla rationabilis tibi excusatio superesset, ad prouisionẽ dicti subdiaconi congrua oportunitate se temporis ingerente. Inde est, quod cum, sicut audiuimus, Cancellariæ dignitas per annũ, & vltra, iam in ecclesia Mediolanen. vacauerit, licet iurisdictio conferendi eam ad nos iuxta Lateranen. statuta Cõcilij pleno iure sit deuoluta, cũ nec per te infra sex menses, nec per Mediolanen.

Capi-

Capitulum, infra sex alios fuerit ordinata. Nos tamen tibi tanquam fratri charissimo deferre volentes, deuotionem tuam rogamus affectuosius, & monemus, per apostolica tibi scripta præcipiendo mandantes, quatenus eidem subdiacono, qui tam per se, quàm per consanguineos suos, tibi, & ecclesię tuæ plurimũ esse poterit fructuosus, & ad ipsius executionem officij probatur idoneus, quem nos etiam quadam prærogatiua speciali diligimus, dictam Cancellariam sine cuiuslibet difficultatis obstaculo, tam nostrarum precum intuitu, quàm ipsius meritorum, & probitatis obtentu, non differas assignare: ita, vt ipse in hoc bonitatis tuæ dulcedinem valeat experiri, nosq; in nostratum exauditione precum tuæ probate possimus deuotionis affectum. Quod si postquam literas nostras receperis ad eludendum mandatum nostrum in præiudicium iuris canonici, quod nobis cõperit ex Lateran. statuto Concilij, de ipsa Cancellaria (quod non credimus) aliquid duxeris statuendum, nos id irritum decernimus penitus, & inane: sicq; (auctore Domino) faciemus idem mandatum efficaciter adimpleri, quod ad consumationem præsentis negocij, quę de ipso non ficte incepimus, finis congruus subsequatur. Datum Romæ apud S. Petrum.

EPISCOPO, ET CLERO PLACENTIN. VT PALAVICINVM compellat ad restituendum ablata Cardinali S. Mariæ.

QVI monitis acquiescere nolunt, & mandatis apostolicis obedire, nec ad obediendum minus etiam inducuntur, canonicæ seueritatis in se debent experiri rigorem, vt effectus ab eis obtineat, quod interminatio non potuerat obtinere. Sane cum olim consulibus, & populo Placentinis dederimus in mandatis, vt V. Palauicini filium, & socios, ac fautores iniquitatis ipsius commorantes, in vestro districtu ad restitutionem eorum, quæ dilecto filio nostro P. Sanctæ Mariæ in via lata, diacono Card. cum de prouincia legationis suæ rediret, violenter abstulerant, tradita sibi potestate compellerent: alioquin Ecclesiam Placentinam subijceremus Ecclesiæ Rauennati: ac si nec sic mandatis apostolicis obedirent, episcopali dignitate tam Placentin. quàm Parmen. ecclesiam priuaremus: quia quod mandabatur adimplere hactenus distulerunt, ne mendacij arguamur, recedere non possumus à tramite veritatis, aut non concludere in effectu quæ prędiximus cõminando. Ea propter eorum contumaciam attendentes, præsentiam auctoritate de consilio fratrum nostrorum statuimus, vt nisi infra quindecim dies post receptionem præsentium mandatum, quod per alias eis literas fecimus, curauerint adimplere, Ecclesia Placen. Eccle. Rauennati subiaceat: & vos venerabili fratri nostro N. Archiepiscopo Rauennati respondeatis, & ipsius nõ præsumatis mandatis, & admonitionibus contraire, donec nobis, & eidem Card. plenarie fuerit satisfactum, tam Placentin. quàm Parmen. Ecclesiam episcopali dignitate (dante Domino) priuaturi, si nec sic nobis fuerit plenarie satisfactum. Ideoq; per apostolica vobis scripta mãdamus, & districtè præcipimus, quatenus eidem archiepiscopo respondere curetis: alioquin noueritis vos officio, beneficioq; suspensos. Mandauimus autem eidem archiepiscopo, vt vos ad obediendum sibi per cẽsuram ecclesiasticã, & aliter (si opus fuerit) appellatione remota compellat. Nos enim sententiam, quam in vos, si contumaces fueritis, tulerit, ratam habebimus, & faciemus (auctore Domino) inuiolabiliter obseruari. Charifs. quoq; in Christo filiæ nostræ C. Imperatrici, & tam Francorum, quàm Anglorum Regi, & nobilibus viris N. Comiti, & Baronibus Campaniæ N. Duci Burgundiæ, ac N. Comiti Maurinen. firmiter præciendo mandamus, vt bona mercatorum Placentinorum, & Parmen. qui deinceps fuerint in terra corũ inuenti, tamdiu apud se sub custodia fideli detineant, vel faciant in tuto deponi, donec nobis, & eidem Cardinali fuerit plenarie satis factum, & ipsi quid de his facere debeant, mandatum à nobis receperint speciale. Consules etiam Placentin. nisi nobis iuxta mandatum dilecti filij G. Sanctæ Mariæ in porticu diacon. Card. apostolicæ sedis legati cu rauerint satisfacere & terminum, quem ipse eis ad satisfaciendum præfixerit, se nouerint excõmunicationis vinculo innoda-

 tos.

tos. Mandamus aũt rectoribus Lombardię, vt cõsules ipsos, & potestatẽ Parmen. ad sua consilia non admittant, immo eos sicut excõmunicatos arctius studeãt euitare. Scribimus quoque vniuersis archiepiscopis, episcopis, & aliarum ecclesiarum prælatis in Lombardia constitutis, vt si consules Placentini, vel potestas Parmen. in ciuitates, vel quascunq; terras Lombardiæ forte deuenerit eis præsentibus, in ciuitatibus, vel terris ipsis diuina prohibeant officia celebrari. Omnes autem literas, quæ pro eorum contumacia edomanda de mandato nostro super hoc negocio sunt confectæ, eidem Card. transmittimus, eis, ad quos diriguntur, nisi infra quindecim dies post susceptionem præsentium nobis iuxta formam literarum, quas idem Cardinalis ad vos primo detulit, ad plenum satisfactum fuerit, assignandas: ei dantes firmiter in mandatis, vt te frater episcope, & clericos Placen. ad obediendum memorato archiepiscopo, cui vos ex tunc decernimus vsque ad dignam satisfactionem esse subiectos, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellat. Quòd si forte Cardinalis memoratus in terra non fuerit, venerabilibus fratribus nostris N. Mediolan. Archiepiscopo, & N. episcopo Cuman. excutionẽ huius apostolici mandati committimus, vt ambo, vel alter eorum, si his exequendis nequiuerint interesse (sicut præmissum est) in ipsius execurione apostolica fretus auctoritate procedat. Illud etiam relinqui nolumus incorrectũ, quod interdictum in ciuitate, & diocesi positum non plene (sicut dicitur) obseruatur, cum auctoritate nostra prolatum fuerit, & à nobis postmodum confirmatum. Vnde vobis in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt vos illud inuiolabiliter obseruetis, & faciatis per vestram diocesim inconcusse seruari: eos qui cõtrauenire præsumpserint, officio, beneficioq; suspensis, ad sedem apostolicam tu frater episcope transmissurus. Datum Romæ apud S. Petrum XI. Calend. Maij. Pontificatus nostri anno I.

Scriptum est prædictis omnibus super hoc, iuxta quod in eisdem literis continetur.

EPISCOPO, ET CAP. PARMEN. DE EADEM RE.

QVI monitis &c. vt suprà. In eundem fere modum vsque ad verbũ illud Compellerent. Alioquin Burgum sancti Domini eximeremus à iurisdictione Parmen. Ecclesiæ, quia ipsi quod mandabatur &c. vsque ad verbum illud de cõsilio fratrum nostrorum. Burgum sancti Domini ab Eccle. Parmen. vsque ad satisfactionem congruam eximimus potestate, tam vestram, quàm Placen. Ecclesiam &c. vt suprà vsque ad verbum illud satisfactum. Scribimus autem charissimæ in Christo filiæ C. Imperatrici &c. vsque ad verbũ illud speciale. Omnes autem literas, quæ pro eorum contumacia &c. vsque ad verbũ illud firmiter in mãdatis. Vt clericos in Burgo sancti Domini cõstitutos, à iugo Ecclesiæ Parmen. absoluat, & publice tantum Ecclesiæ Romanæ teneri. Quod si forte Card. memoratus in terra non &c. vsque ad verbũ illud procedat. Ideoq; per apostolica vobis scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus cũ idem Burgum sancti Domin. à vestra fuerit iurisdictione exemptum, nullam in ecclesias, vel clericos eius exercere præsumatis decætero potestatem sub pœna excommunicationis: vobis nihilominus inhibẽtes, ne Huberto Palauicini filio aliquid de prouentibus Parmen. Ecclesiæ impendatis, nec eũ, vel suos, vel aliquos pro eo patiamini de ipsis aliquam vsurpare, vel qualemcunq; accipere portionem: cõtra quod hactenus egisse dicimini fraudulenter. Illud etiam impunitũ relinquere nec possumus, nec debemus, quod interdictum in ciuitate vestra, & diocesi positum, non plene (sicut dicitur) obseruatur, præsertim cum auctoritate nostra prolatum fuerit &c. vt suprà vsque in finem. Datum vt suprà.

RAVENNATI ARCHIEPISCOPO, DE EADEM RE.

CVM apud sedẽ apost. potestatis resideat plenitudo, non est admiratione ducendum, si pensatis subditorũ meritis, nũc exaltat humiles, nunc deprimit contumaces. Sane cum ipsa mater sit omnium generalis, vt in subli-

sublimatione humilium ad obediendum prouocet contumaces, & in contumacium depressione tam superbis, quàm humilibus audacia subtrahat contemnendi, & mansuetos extollit, & deponit supercilium superborum. Ideoq; Placentinorum contumaciam attendentes, præsentium auctoritate statuimus de fratrum nostrorum consilio, & voluntate communi, vt ecclesia Placentina ecclesiæ Rauennati subiaceat, & venerabilis frater noster Episcopus, clerus Placentin. tibi obedientiam, & honorem exhibeant, donec nobis, & dilecto filio P. sanctæ Mariæ in via lata diac. Card. iuxta tenorem literarum, quas eis direximus Placentiam, satisfactionem curauerint plenariam exhibere, auctoritate tibi apostolica indulgentes, vt eos ad obediendum tibi, & respondēdum (sicut superiùs est expressum) compellendi liberam habeas facultatem. Nos enim sententiam, quam in eos propter hoc tuleris, ratam habebimus, & faciemus (aucto re Domino) inuiolabiliter obseruari. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

OVETEN. EPISCOPO, VT EX COLLEGIO CANONICOrum iterum fiat monasterium.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum illud Effectum. Significasti siquidem nobis, quòd cum in ecclesia sancti Seruandi institutio abbatis, & monachorum ad te de iure pertineat, monasterium ipsum conuersum est in canonicam sæcularē, & cuidam clerico in beneficiū assignatum, quod tu quantum in te fuerat emēdare intēdens, monasterium ipsum in priorem religionis statum desideras reuocare. Ea propter venerabilis in Christo frater tuis precibus annuentes, vt ecclesiā ipsam ad debitum religionis statū reducas, instituendi ibidem abbates, & monachos, sicut ad te pertinet liberam tibi cōcedimus auctoritate apostolica facultatem. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum VI. Non. Maij.

FRATRI RAINERIO, VT CVRET OVETENSEM EPISCOpum à Rege Legionen. eiectum restitui.

CVM venerabilis frater noster Oueten. Episcopus interdictum, quod in regnum Legionen. apostolicæ sedis auctoritate prolatum fuerat, & ipse seruauerit, & in sua diocesi fecerit obseruari, & propter hoc de regno Legionen. exilium coactus fuerit sustinere, iustum non esset aliquatenus, vel honestum, si de receptione ipsius in absolutione regis, & regni à te, vel nullatenus vel nimis tepide tractaretur. Ideoq; discretioni tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus si iuxta formā, quam tibi dedimus, Regem Legionen. duxeris absoluendum, ex debito præstitæ cautionis illi præcipias, antequam interdictum regni relaxes, vt non impediat, quominus dictus Episcopus suæ restituatur dioceli, & tam de damnis illatis, quàm de fructibus inde perceptis recompensationem ei exhibeat competentem, & ei faciat ablata cum integritate restitui. Noueris autem nos eidem episcopo de speciali gratia concessisse, vt eum regni Legionen. relaxaueris interdictum, latam in suam diocesim interdicti sententiam, & hactenus obseruatam per se, vel nuncium suum auctoritate nostra cum tuo consilio valeat relaxare. Vnde nihilominus volumus, & mandamus, vt prædictum episcopum non impedias, quominus secundum prædictam formam per se, vel nuncium suum diocesim Ouetensem absoluat. Datum vt suprà.

TERRACHONEN. ARCHIEPISCOPO, NE INTRA SEPTENNIVM proxime vacatura beneficia conferantur, sed redditus conuertantur in vsus creditorum.

IMMINET nobis ex susceptæ administrationis officio vt ecclesiarum profectibus taliter intendere debeamus, quòd ipsi in statu debito persistentes salubribus proficere valeant institutis. Sane ad nostram noueritis audientiam peruenisse, quòd ecclesia tibi commissa propter beneficia

tam mansionarijs,quàm nō mansionarijs assignata,cum ipsius redditus ad hoc sufficere non valeant,iam fere ad nihilum est redacta. Volentes igitur eiusdem ecclesiæ profectibus paterna solicitudine prouidere, fraternitati tuæ per apost. scripta præcipiendo mandamus,quatenus,si vera sunt, quæ dicuntur de possessionibus ad mensam tuam pertinentibus,infra septennium nulli beneficiū de nouo assignes,nisi necessitas,vel ecclesiæ vtilitas postulauerit, vt per hoc saltē respirare valeat ab oncre debitorum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum V. Calend. Maij.

PRAEPOSITO N. DECAN. ET CAP. CAMERACEN. VT A DEcessore suo & a se institutum recipiant in canonicum.

Cap. Propo suit. de cōcessione prabenda.

PROPOSVIT nobis dilect. filius Thebaldus presbyter,quòd cum bonæ mem. C. Papa prædecessor noster post preces, quas vobis pro receptione ipsius in fratrem,& assignatione præbendæ,ad donationem vestram spectātis in eccl. vestra proximo vacaturæ,eidem faciendas porrexerat,mandatum vobis apost. destinasset, & bonæ mem. N. decan. Remen. executorem cōcessisset eidem,decanus ipse vos in executione mandati apost. contumaces inueniens, & rebelles, ipsum de præbēda primo vacatura in ecclesia vestra,quæ ad donationē Cap. pertinent, auctoritate apost. inuestiuit: vobis præcipiens,vt eum in canonicū recipientes,& fratrem,ipsi stallum in choro,& locum in Cap. conferretis,ecclesiarum vobis introitu interdicto, si quid mandabat differretis infra triduum adimplere. Vos autem nec mādatum eius exequi voluistis,nec ab ecclesiarum cessastis ingressu, immo potius in elusionem mandati apost. causa diffugij ad eundem decanum appellastis: & cum ipse decanus morte præuentus in negocio ipso vlterius non potuisset procedere,& præbenda,quæ ad donationem vestram spectabat in ecclesia Cameracen. vacasset,eam alij assignastis,in eundem presbyterum excommunicationis sententiam promulgantes,quia literas eiusdem decani sibi in testimonium reseruauit. Cum autem propter hoc idem presbyter ad eiusdem prædecessoris nostri præsentiam accessisset, sicut ex literis eius nobis innotuit,ipse quod ab eodē decan. factum fuerat,ratum volens haberi,collationem præbendæ factam à vobis penitus irritauit, & eundem presbyterum ab excommunicationis vinculo ☞ absolutum, de ipsa manu propria per annulum inuestiuit. Licet autem intentionis nostræ non sit inuestituras de vacaturis factas,contra canonum instituta ratas habere, qui secūdum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare,attendentes tamen,quòd idem presbyter non de vacatura,sed de vacante per prædecessorem nostrum fuerat inuestitus, vtpote quæ post cassationem cōcessionis à vobis factę intelligebatur vacare,discretioni vestrę per apost. scripta mandamus,atq; præcipimus,quatenus amoto ab eadem præbenda quolibet detentore,eam ipso T. omni dilatione,excusatione,& app. postpositis cōferatis,& permittatis ab ipso pacificè possideri,ei stallum in choro,& locum in Cap. cum plenitudine honoris canonici assignantes: alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro N. Cathalaunen. episcopo dedisse firmiter in mandatis, vt ipse id auctoritate apost. exequatur: contradictores eccle. censura cessante appellatione percellens, si vos super executione mandati nostri desides fueritis, vel remissi. Nos enim sicut nolumus iniusta præcipere, sic in iustis præceptis nolumus pati repulsam, qui prompti sumus omnem inobedientiam secundum apost. verbum vlcisci: nullis literis &c. harum tenore tacito &c. Datum Romæ apud Sanctum Perrum.

In eundem fere modum N. Cathalaunen. Episcopo.

MATTHAEO ABBATI, ET CONVENTVI S. SPIRITVS DE ARENVLIS.

SACROSANCTA Rom. Eccle. &c. vsq; ad verbū illud suscipimus. Ad indiciū autem huius nostræ protectionis paginæ nobis,nostrisq; successoribus vnum Bizantum annis singulis exoluetis. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum VI. Nonas Maij.

N. OXO-

N. OXOMEN. N. OSCEN. ET N. DERTVSEN. EPISCOPIS, VT *causam Archiepiscopi & Capitulum Terrachonense contra monasterium Riuipollense determinent.*

VENIENS olim ad apostolicā sedē Vuillielmus monachus Riuipollen. causam, quæ inter venerabilem fratrem nostrum N. archiepiscopum, & dilectos filios canonicos Terrachonen. ex vna parte, & monasterium Riuipollen. ex alia super villa, & honore de centū cællis vertebatur ad quosdam obtinuit iudices delegari. Verū quoniam ipse in falsitate bullæ nostræ fuit publice depræhensus, & suspectus habetur, ne præter literas, quas à nobis obtinuit, aliquas alias sub falsa bulla in Hispaniam destinarit, fraternitati vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus nullis literis super hoc impetratis obstantibus, & reuocato quicquid earum auctoritate est forsitan attentatum, audiatis causam, & eam fine debito terminetis, facientes quod statueritis per censuram eccle. inuiolabiliter obseruari: audituri nihilominus causam, quæ inter Terrachonen. Eccle. & monasterium Riuipoll. super castro de Analech vertitur, & fine canonico decisuri. Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. Nonas Maij.

PHILIPPO ILLVSTRI REGI FRANCIAE, DE CONFIRMATIONE *fœderis inter ipsum Regem, & comitem Flandriæ.*

LICET ex iniuncto nobis apostolatus officio cūctorum teneamur prouidere quieti, & pacem inter singulos exoptare, quietem tuam, & regni tui tanto specialius conseruare volumus, & debemus, & inter magnificentiam regiam, & homines suos firmæ pacis existere fœdera, studiosius affectamus, quanto personam tuam specialiori diligimus in Domino charitate, & pacem tuam, & regni tui ad eccle. commodum cognoscimus efficacius redundare. Ea propter chariss. in Christo fili tuis iustis precibus inclinati, & petitionibus tuis quantū cum Deo possumus, gratū impertientes assensum, felicis mem. C. Papæ prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, compositionem factam inter serenitatem tuam, & dilectum filium nostrum Balduin Comitem Flandriæ pro pace perpetuò seruanda, sicut rationabiliter facta est corā viris religiosis, & prudentibus, & scripto authentico roborata, & firmata pluribus iuramētis, & ab vtraq; parte recepta, auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Ad maiorem autem ipsius facti notitiam authenticum prædicti Comitis, de verbo ad verbū præsentibus literis apponi fecimus, & transscribi: cuius tenor talis est. Ego Bald. Comes Fland. & Hainen. notū facio vniuersis præsentibus pariter, & futuris, quod ego concessi, & iuraui Domino meo Ligio Philippo illustri Regi Franciæ, quòd omnibus diebus vitæ meæ bona fide, & sine fictione ipsum iuuabo contra omnes homines, qui possunt viuere, & mori, præterquam de terra Hainen. contra Dominum meum Episcopum Leodicen. si ipse vellet inquietare Regē Franciæ, vel Rex Franciæ eum, siue cōtra Dominū Imperatorem de eadem terra, neque Regi Franciæ de huiusmodi auxilio faciendo nūquam deero, quādiu idem Dominus meus Rex Franciæ rectitudinē mihi facere voluerit in curia sua, & me facere iudicari per eos, qui me iudicare debent in curia Regis Franciæ: & hoc faciam Domino meo Regi Franciæ assecurari per iuramenta viginti hominum meorū de Hainen. quos elegerit Rex Franciæ in hunc modum. Ipsi iurabunt, & literas suas patentes Regi Franciæ inde dabunt, quod mihi cōsulent, & volent, & efficient ad posse suum bona fide, vt hanc cōuentionem teneāt Domino Regi Franciæ integrè: & quòd si ab hoc resiliero, in captionem Domini Regis Frāciæ ibunt Parisios infra quadraginta dies, postquam id sciuerint, vel per se, vel per submonitionem Regis Franciæ, nisi infra eosdem quadragita dies Regi Franciæ emendatum fuerit: nec de captione Regis Franciæ exibunt, donec illud sit emendatum, & quotiescunque me cōtinget ab hac conuentione resilire, toties Parisios in captione Regis Franciæ ire, & captionem ei tenere tenebuntur ad eundem modum, qui prædictus est. Eandem securitatem faciam fieri

Iuramentum comitis Flandriæ. quòd præstitit Regi Gallorum.

fieri domino Regi Franciæ cōtra omnes homines à quadraginta hominum de terra mea Fland. quam modo teneo, quos ipse Rex Franciæ elegerit: & quàm citoad me venerit per ius meum terra, quam Comitissa vxor quondam auunculi mei N. Comitis Fland. Philippi tenet nomine dotalitij à quadraginta hominum eorum illius terræ, quos Rex Franciæ elegerit, eandem securitatem fieri, & præstari faciam Domino meo Regi Franciæ. Et quicunque morientur ex his, qui hanc fecerunt Regi Franciæ securitatem, hæredes eorum eandem securitatem præstare Regi Franciæ faciam. Quicunque hominum meorum de vtraque terra prædicta huiusmodi securitatem domino Regi Franciæ noluerint, terras suas eis auferam, nec reddam, donec Regi Franciæ dictam fecerint securitatem. Et interim alios ad electionem Regis Franciæ faciam tegi facere illam securitatem: cæterum dominum N. Remen. Archiepiscopum, & N. Atr●aten. & N. Cameracen. & N. Tornacen. & N. Morinen. Episcopos rogabo, & bona fide requiram, quod quotiescunque me à prædictis conuentionibus resilire contigerit, toties me excommunicent, & terram meam totam interdicto supponant, non obstante aliqua appellatione, donec id emendatum sit Regi Franciæ: & literas meas patentes tam archiepiscopo, quàm dictis episcopis dabo continentes me his concessisse, quod hanc iustitiam possint in me exercere, non obstante appellatione, si à dictis cōuentionibus resiliero: & efficiam ad posse meum, quod ipsi literas suas patentes super hoc dabunt Regi Franciæ. Ita etiam quod quicūq; successerint Remen. archiep. & memoratis episcopis ad idem faciendum super me, & super terram meam Domino Regi Franciæ tenebuntur: Dominū Papam etiam, & alios summos pontifices Domini Papæ successores rogabo, & literas meas patentes, quas tradam Regi Franciæ, quatenus domino Regi Franciæ suas super hoc confirmationis dent literas, & iustitiæ in me, & terram meā exercendæ, si ab his resiliero. Sciendum præterea, quòd Domino meo Philippo Regi Franciæ, & hæredi suo quito feudum Bolen. & feudū Gumar. & feudum Osiaci, siquid in illis feudis habeo, quæ omnia iuraui, & sigillo meo rata firmaui. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

Scriptum est autem super hoc Vuillelmo Remen. Archiepiscopo, & Suffraganeis eius, vt apost. freti auctoritate dictam compositionem faciant, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstac. per excōmunicationis in personas, & interdicti sententiam in terras inuiolabiliter obseruari.

N. CISTRIEN. ET N. CLARAEVALLEN. ABBATIBVS, VT PER *Archiepiscopum Rothomageum, post interpositam à Philippo Gallorum rege appellationem, attentata reuocent.*

DEFERENDVM Regi, quasi præcellenti, cum in generali testetur Apostolus, illi deferre specialiter volumus, & deferri desideramus ab alijs, quem certis nouimus argumētis, & fidei Catholicæ integritate præcellere, & inter cæteros reges in deuotionem Rom. ecclesiæ proposito persistere firmiori. Hinc est, quòd nos attendentes fidem, & deuotionem, quam charissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum illustris, non solū circa Rom. ecclesiam, verum etiā circa ecclesias vniuersas, quasi ex liberalitate innata creditur exhibere, de venerabilis fratris nostri N. Rothomagē. archiepiscopi discretione miramur: quia (sicut audiuimus) cum idem rex super facto Andeliaci ab ipso Archiepiscopo, tanquā à suspecto iudice appellarit, ne aliquid posset in eius præiudiciū generari: nihilominus idē archiepiscopus ipsum infestat, eiusq; terram in sua prouincia cōstitutam ecclesiastico minatur supponere interdicto. Vnde nos canonum statuta sequentes, si quid post appellationem illam rationabiliter interpositam in eius præiudiciū fuerit attentatū, irritū decernentes penitus, & inane præfato archiepiscopo mādauimus districtius inhibentes, ne prædictum regem de cætero propter hoc molestare, aut in terram eius sententiam promulgare præsumat, quamdiu coram vobis, qui neutri partium meritò debetis esse suspecti, parere voluerit æquitati. Quo circa discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus si sæpe dictus archiepiscopus post appellationem illam eodem rege taliter iuri stare

ſtare parato in prædictam terram aliquam in grauamen ipſius duxerint ſententiam promulgare, vos noſtra freti auctoritate illam denũcietis, ſublato appel. obſtaculo non tenere. Ne vero propter loci diſtantiam eidem Archiepiſcopo graue ſit ad veſtram præſentiam pro cõſequenda iuſtitia laborare, præſentium vobis auctoritate mandamus, vt quoties neceſſe fuerit ad locum congruum accedatis, & ſine perſonarum acceptione, iuſtitia mediante, procedere non tardetis. Nullis literis obſtantibus, ſi quæ apparuerint veritate tacita, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum.

ODONI THERDONEN. EPISCOPO, QVOD OMNES RELIGIOSOS ſibi ſubiectos liceat ad obſeruationem interdicti compellere: ſaluis priuilegijs ſummorum Pontificum.

OFFICII noſtri debitum, & ſolicitudo requirit, vt fratres & Coepiſcopos noſtros in iuſtis debeamus petitionibus ſpecialius exaudire, nec eorum ſententias, quas in contumaces, & rebelles duxerint rationabiliter promulgandas, permittamus temeritate qualibet violari. Cum igitur (ſicut tua nobis inſinuatio patefecit) multi religioſi tuæ dioceſis contra generalem interdictum ante poſitum diuina non metuant officia celebrare, fraternitati tuæ auctoritate præſentium duximus indulgendum, vt liceat tibi omnes tuæ dioc. ſaluis priuilegijs, & indulgentijs Rom. pontificum ad obſeruantiam interdicti à te poſiti appellatione remota canonica diſtrictione compellere. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum.

GRADEN. PATRIARCHAE, VT DECIMAS A SIBI SVBIECTIS parochianis recipiat: etſi hactenus ſub alijs Epiſcopis habitarunt.

SI quãdo à fratribus, & Coepiſcopis noſtris à nobis requiritur, quód à tramite rationis non deuiet, eorum poſtulationi facilem nos conuenit præbere conſenſum: vt eò fortius circa iniunctum ſibi officium intendere valeant, & in noſtra deuotione perſiſtere, quo ſe à nobis benignius, ac celerius ſenſerint exauditos. Inde eſt, quód cum eccleſiam ſancti Achindan. apud Conſtantinopolim te habere proponas, quidam Suffraganeorum tuorum decimas à parochianis eiuſdem eccleſiæ, qui de tuis partibus ad eandem parochiam ſæpe domicilia transferunt, ea occaſione inſtanter requirunt, quia patres eorum, aui, ſiue proaui decimas ipſis aliquãdo perſoluerunt, & ad ipſas decimas extorquendas nonnunquam ſuos Vicarios tranſmittere non formidant: nõ attendentes quód licet ipſi parochiani eorum aliquando fuerint, ex quo ſe ad alienam parochiam tranſtulerunt, manum nõ licet cuiquam in meſſem mittere alienam. Ideoq; nos indemnitati tuæ ſolicite prouidere volentes, fraternitati tuæ præſentium auctoritate concedimus, vt liceat tibi à parochianis præſcriptæ eccleſiæ tuæ beati Achindan. non obſtante quód eorum anteceſſores prædictis Suffraganeis tuis, dum in ipſorum parochia permanebant, decimas perſoluerũt, liberè decimas percipere, & tenere nihilominus etiam ius conuentuale, quod in capellis eccleſiæ prænominatæ tibi de iure competit, ſine contradictione cuiuslibet de auctorit. noſtra valeas exercere. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum IIII. Non. Maij, Pontificatus noſtri anno primo.

ABBATI, ET CONVENTVI BELLAE VILLAE, QVOD LICEAT IPSIS cum conſenſu Epiſcopi, & ſine detrimento alterius oratoria extruere.

CVM à nobis petitur, &c. vſque ad verbum illud effectum. Vt igitur apoſtolici fauoris obtentu religio veſtra (Deo dante) grata in ſpiritualibus, & temporalibus recipiat incrementa, ſtatuimus vt vobis de cõceſſione noſtra ſit licitum in locis, in quibus cõpetens fratrum numerus à vobis fuerit inſtitutus, cũ aſſenſu dioceſani epiſcopi ſine detrimento iuris alterius, oratoria ſine cuiuslibet contradictione conſtruere,

vbi

vbi fratribus morantibus cum familijs suis secundum statuta ordinis vestri, diuina valeant officia ministrari. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Non. Maij, pont. nostri anno primo.

EISDEM. DE PROCVRATIONE EXHIBENDA
fratribus S. Hyrenei.

QVANTO Creatori vestro sub religionis habitu astricti estis deuotius famulari, tanto solicitius nos conuenit prouidere, ne per immoderationem oneris grauitatem aliquatenus possit in vobis monastici professus ordinis impediri. Accepimus autem vobis significantibus, quòd ab ipso domus vestræ fundationis primordio de fundatoris voluntate processit, vt fratribus S. Hyrenei procurationem vnam annis singulis liberaliter exhiberet, cum terras, vel redditus non teneatis ab eis, propter quos huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi. Verum tunc temporis propter fratrum, & seruientium paucitatem domum vestram exhibita procuratio nõ grauabat, cum fines leuium non excederet expensarum: sed nunc tantum ibi excreuit numerus seruitorum, & fratrum, quòd ad faciẽdam procurationem vix modo quatuor marchæ sufficerent, quæ pro vna sufficienter fieri consueuit. Vt igitur per apostolicæ solicitudinis curam vestris possit in parte ista grauaminibus prouideri, auctoritate vobis præsentium indulgemus, ne vltra primã mensuram in procuratione ipsa sitis vlterius prædictis fratribus obligati, sed expensis illis, quæ sufficere consueuerant sint contenti, nisi forte facultates ecclesiæ vestræ in tantum excreuerint, quòd sine grauamine ampliato fratrum numero ad soluendum debitum procurandi, extendi possit quantitas expensarum. Nulli ergo &c. Datum vt suprà.

ABBATI, ET CONVENTVI S. VEDASTI, STATVTA ET
laudabiles cœnobij istius consuetudines Pontifex confirmat & approbat.

CVM à nobis petitur &c. vsque Vestris postulationibus inclinati. Rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ à bonæ memoriæ P. sancti Grisogoni presbytero Card. tunc Legato sedis apostolicæ approbatas, & per M. quondam abbatem sancti Vedasti de consilio maioris, & sanioris partis Capituli redactas in scriptis, & tam sigilli ipsius, quàm Card. eiusdem munimine roboratas, auctoritate apostolica cõfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus, inhibentes ne vel tu fili abbas, vel tuorum quilibet successorum cõtra eos temere veniat, nec vos filij monachi contrauenienti aliquatenus pareatis. Adijcimus etiam, vt sicut in instrumento earundem consuetudinum continetur, curias, & domos obedientiarum, in quibus monachi consueuerant hactenus ministrare, nunquam vlli laico sub quocunque censu temere concedere præsumatis, sed tam res ecclesiæ vestræ, quam obedientiatum, ipsius per fratres vestros, & monachos custodiantur, & fideliter pertractentur. Ad hæc auctoritate vobis apostolica districtius interdicimus, ne obuentiones charitatum annuos etiam redditus refectioni fratrum, & pauperum in anniuersarijs deputatos in alios vsus, nisi euidẽs ecclesiæ necessitas, vel vtilitas exigat, præter communem assensum, vel maioris partis consilij sanioris aliquatenus conuertatis: sed tam dictæ obuentiones, quàm & redditus ipsi per Priorem, & monachos, quos Capitulum ad hoc deputauerit, fideliter reseruentur. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. nonas Maij.

GERARDO. ET CONVENTVI VIRZILIACEN. VETERES
consuetudines laudabiles approbat: & noua ijs priuilegia confert.

QVAMVIS vniuersa loca religiosa fouere, ac diligere teneamur, illis tamen propensiorem curam impẽdere nos oportet, quæ specialiter beati Petri iuris existunt, & ad nostram nullo mediante prouisionem pertinent, & tutelam. Inde est, quòd nos iura monasterij vestri volen-

volentes integra conseruari,& cõtra molestationes indebitas vos,& idem monasterium speciali communire priuilegio libertatis,ad exemplar felicis memoriæ Vrbani,Clem.& Cœlestini prædecessorum nostrorum auctoritate apostolica prohibemus,ne vllus omnino archiepiscopus, episcopus, aut alius ecclesiarum prælatus,nisi de speciali mandato Romani pont. vel Legati ab ipsius latere destinati,in monasterium ipsum,abbatem, vel aliquem fratrum vestrorum interdicti,suspensionis,vel excommunicationis sententiam promulgare præsumat:quod si fecerit eam decernimus non tenere. Libertates præterea, & immunitates, & rationabiles eiusdem monasterij consuetudines hactenus obseruatas,tam inanimarum cura presbyteris ecclesiarum Virzilij, Asconij, Sancti Petri,Castri insulæ, & Monterione committenda, & contrahendis matrimonijs,& legitime dirimendis,& excommunicandis,vel absoluendis,suspendendis,destituendis,& restituendis presbyteris,clericis, & parochianis ecclesiarum illarum, quàm in alijs negocijs, & sacramentis ecclesiasticis ratas esse decernimus,& eas auctoritate apostolica vobis, vestrisq́; successoribus confirmamus: districtius prohibentes, ne quis possesiones,iura, vel bona prædicti monasterij præter conscientiam sedis apost. cui specialiter est subiectum quomodolibet alienare,vel antiquas,& rationabiles eiusdem monasterij consuetudines, & hactenus obseruatas,violare præsumat. Quod si à quoquam fuerit attentatũ, omnino statuimus irritandum. Addicimus etiam, vt si ecclesiarum prælati à vobis canonice tertio requisiti,manifestos malefactores vestros interdicere, & excõmunicare neglexerint, licitũ sit vobis, & successoribus vestris, vt eos candelis accensis vice nostra excommunicetis,& interdicatis, nuncietisq́; excommunicationis,& interdicti vinculo innodatos: quos tamdiu volumus sicut excommunicatos,& interdictos ab omnibus euitari, donec de perpetratis excesibus satisfaciant competenter. Et si delicti qualitas hoc exegerit, ad sedem apostolicam cum testimonio literarũ abbatis, vel Cap. veniãt absoluendi. Liceat insuper vobis,sicut à benignitate sedis apost. instãtius postulastis, vt in solennitate, quam in transactione Beatæ Mariæ Magdalenæ infra quadragesimam annis singulis celebratis,ad gloriam Dei,& laudem eius solemnitatis ipsius reuerentiam, Gloria in excelsis Deo,ad missas de festiuitate ipsius in monasterijs vestris solemniter decantetis. Nulli ergo,&c. Datum Romæ apud S. Petrum.

EISDEM, DE PRIVILEGIO, IN FRAVDEM ALIORVM, *& quo priuilegiati abutuntur, impetrato, reuocando.*

AD audientiam apostolatus nostri peruenit, quòd canonici Castri censurij à sede apostolica indulgentiam impetrarunt, ne pro iniurijs à dominis eiusdem Castri vicinis ecclesijs irrogatis, Castrum ipsum subijci valeat interdicto, cuius libertatis occasione prædicti domini malignandi materiam assumentes, vobis, & ecclesijs vestris damna plurima,& iniurias intulerunt: de quibus nullam potuistis consequi rationem, Ideoq́; præsentibus vobis literis indulgemus, vt præscripta indulgẽtia in præiudicium iustitiæ, & iuris monasterij vestri nullas vires obtineat in posterum, vel effectum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

GERARDO ABBATI VIRZILIACEN.

CVM à nobis petitur &cæt. vsque ad verbum illud assensu. Deuotioni tuæ præsenti pagina indulgemus, vt liceat tibi, & successoribus tuis homines tuæ subditos potestati ciuili iudicio experiri, coram te volentes lite mota iuris ordine obseruato, ad iudicium conuocare,& cogere appellatione remota ad iudicium, quod iuste tuleris obseruandum. Nulli ergo &cæt.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum X. Calend. Maij.

ABBATI, ET CONVENTVI VIRZILIACEN. NE PRAELATI VIsitantes, multitudine ministrorum ecclesias grauent.

CVM ad quorundam malitiam coercendam in Cōcilio fuerit Lateranen. multa deliberatione statutū, vt archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, archipresbyteri etiam & decani certū euectionis numerum, & personarum in ecclesiarum visitationibus non excedant, quia sicut audiuimus, quidam ex prędictis personis id in ecclesijs vestris nequaquam obseruant, super eo commoditati vestræ salubriter duximus prouidendū. Ideoq; discretioni vestræ præsentium auctoritate concedimus, vt si prænominatæ personæ numerum euectionis, & personarum in Concilio constitutum, cum ecclesias visitāt, excedere forte præsumpserint, & pro illis procurationem exegerint, liberum sit vobis auctoritate apostolica denegare: & si propter hoc in ecclesias vestras, vel clericos vestros aliquam sententiam promulgauerint, ipsam auctoritate apostolica decernimus non tenere. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

EISDEM, CONCORDIAM SVPER PROCVRATIOne cum Comite Niuernen. approbat.

Cap. Cum ad quorū. dā. de excessibus prælat.

CVM à nobis pētitur & cæt. vsque ad verbum illud iustis precibus inclinati. Conuentionem inter vos ex vna parte, & dilectos filios nostros nobilem virū Petrum Comitem Niuernen. & Agnetem vxorem ipsius ex altera, per solicitudinem venerabilis fratris nostri O. Hostien. Episcopi, tunc apost. sedis legati, mediante charissimo in Christo filio nostro Philippo Rege Francorum illustri vnanimiter factam, super obligatione procurationum, quas ipse Comes in pascha, & festiuitate Sanctæ Marię Magdalenæ ab ecclesia vestra accipere dicebatur, pro mille quingentis marchis argenti facta, sicut in eorundem Regis N. Episcopi, Comitis, & Comitissæ, & bonæ memoriæ N. Archiepiscopi Senonen. & venerabilium fratrum nostrorum N. Eduen. N. Lingonen. N. Antisiodoren. & N. Niuenen. Episcoporum, scriptis authenticis, & testimonijs pro bono pacis, & concordia continetur, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Præterea vobis districtius sub excommunicationis pœna vetamus, ne de pecunia ista liceat vobis, vel successoribus vestris aliquid relaxare. Decernimus ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum.

SENONEN. ARCHIEPISCOPO, N. EDVEN. N. LINGONEN. N. ANtisiodoren & N Niuernen Episcopis. vt concordiam, de qua epistola præcedenti. Comitis hæredes atque successores obseruare cogant.

VESTRA nouit vniuersitas, quæ conuentio interuenerit inter dilectos filios nostros Girardum abbatem, & fratres Virziliacen. & nobilem virum P. Comitem Niuernen. atque Agnetem vxorem ipsius super obligatione procurationum, quas ipse Comes à cœnobio Virziliacen. in pascha, & festiuitate beatæ Mariæ Magdalenæ recipere dicebatur. Cum igitur compositionem illam ad exemplar felicis memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri, qui eius processum plene cognouit, auctoritate apostolica duxerimus confirmandam, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, firmiterq; præcipimus, quatenus si prædicti Comes, & Comitissa, vel hæredes eorum ab illa compositione resilierint, & non obseruauerint eam, quemadmodum in authenticis scriptis venerabilis fratris nostri Octauiani Hostien. Episcopi, tunc apostolicæ sedis legati, & charissimi in Christo filij nostri Philippi Regis Francorum illustris, & eorundem Comitis, & Comitissæ, & vestris euidentissimè continetur: vos eos auctoritate nostra suffulti ad obseruationem eiusdem conuentionis, & singillatim, & communiter per excommunicationis, & interdicti sententiam, sublato appellationis impedimento

dimēto cogatis. Volumus autem vt ficut vos ad hoc tenemini, ita & vestri successores ad idem in posterum teneantur. Datum Romæ apud S. Petrum.

ARCHIEPISCOPO SANCTI ANDREAE DE PALLIAN. VT VXOREM, quam maritus ob prauam suspitionem abiecerat, recipere cogat, & clericum de suo crimine gloriantem suspendat.

QVAM sit graue crimen in clericis gloriari cum malefecerint, & in rebus pessimis exultare, nullus sanæ mentis ignorat. Accepimus sane (quod non sine dolore referimus) quòd cum Riccius de Gerrone R. filiam suam cuidam Ioannis nomine tradiderit in vxorem, Petrus diacon. eccle. S. Petri filius A. sacerdotis non erubuit publice profiteri, se prædictam fœminam carnaliter cognouisse: vnde factum est quòd prædictus vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Quapropter per apostolica tibi scripta mādamus, quatenus si tibi constiterit de præmissis, omni contradictione, & appell. cessante præfatum clericum ab officio, & beneficio suspendere non postponas, compellens virum, vt vxorem suam recipiat, eiq; (sicut iustum est) officium exhibeat maritale. Datum vt supra. IIII. Idus Maij. pont. nostri anno primo. *Cap. quam sit graue de excessibus prælatorum.*

BRIXINEN. ELECTO.

SI gratis factam tibi à sede apost. gratiam recepisses, nec eius benignitate fuisses abusus, priuilegium forsan non mereris admittere, dum non abutereris concessa tibi à sede apost. potestate. Cum enim (sicut accepimus) bo. mem. Celestinus papa prædecessor noster tibi misericorditer indulsisset, vt aliquandiu morareris in scholis, vt paginæ diuinæ vacares, beneficij huius ingratus, & indulgentiam ipsam indecenter interpretans sæcularibus legibus adhæsisti, non attendens quòd secundum Apostolum, nemo militans Deo implicat se negocijs sæcularibus. Quia igitur abusionem tuam non possumus æquanimiter sustinere, discretioni tuæ per apost. scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus omni mora, & excusatione cessante, ad gerēdam solicitudinem ecclesiæ tibi creditæ reuertaris, aliquem bene instructum in diuina pagina, per quem proficere possis, tecum si volueris, deducturus: ne forte, sicut in annis, ita pariter & in actibus iuuenem te ostendas. Datum Romæ apud S. Petrum.

N. DECAN. N. CANTORI, ET I. MORELLI CANONICO Xantonen. vt Vuillielmum scriptorem Papæ curent in canonicatu Pictauiensi pacifice tueri.

NOBIS nec immeritò ad cumulum indignationis accedit, quòd multi apost. sedis reuerentiā minime attendētes in tantæ rebellionis aculeum eriguntur, quòd ad receptionem eorum etiam quos nostris seruitijs insistere, nobisq; familiariter adhærere non dubitant, difficiles se ostendunt, grauiterq; repugnant, vt mandata apostolica eludantur, quod tanto nobis cedit ad dedecus, tantoq; acrius nos cōmouet contra eos, quanto ignominiosius videretur, si propter remissionē, ac tepiditatem nostram eorum infecta negocia remanerent: quibus non solū ad simplices preces nostras, verum etiā nobis tacentibus deberet liberaliter prouideri. Sane, sicut ex literis venerabilis fratris nostri N. episcopi, & dilecti filij N. archidiaconi Engolismen. accepimus, cum ipsi à bonæ memoriæ Cœlestino papa prædecessore nostro mandatum apostolicū recepissent, vt dilectū filium magistrū Vuillielmum de marcheio scriptorem nostrū canonicum instituerent in ecclesia Pictauen. contradictores excōmunicationis sententia percellentes, ijdem mandatū illud fuerunt (prout decuit) executi. Nos aūt quod ab eis rationabiliter factū est approbātes, venerabili fratri nostro N. Pictauen. episcopo, tūc apud sedē apostolicā existenti, viua voce iniunximus, vt ipsum scriptorē illius canonicæ plena, & pacifica faceret possessione gaudere. Ipse vero (quod graue gerimus plurimū,

 & mo-

& molestum) propter contradictionem quorundam canonic. suorũ, cum nullum velit in suę nouitatis exordio molestare, id exequi prætermittit: licet de ipsius scriptoris (vt asseruit) promotione lætetur. Nolentes igitur, vt pro quorũlibet contradictione quod apost. fuit auctoritate statutũ, citra perfectionis terminos relinquatur, sed potius celeri compleatur effectu per apost. vobis scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus prædictum script. nostrũ canonicam ipsam, quam auct. apost. est adeptus faciatis auctoritate nostra sublato contradictionis, occasionis, & appell. obstaculo plene, & pacifice possidere: quoscunq; contradictores, vel rebelles inueneris, per districtionẽ eccle. appel. postp. cõpescẽtes. Insuper quia prædicti canonici Pictauẽ. quandã proposuere ordinationem de canonicis (vt dicitur) se facturos, prænominato Vuill. prorsus exclusso, nos si quid in elusionẽ mandati apost. eo non admisso prius fuerit attentatũ penitus irritantes, volumus nihilominus, & mandamus, vt ipsis auctoritate nostra curetis districtius inhibere, ne in illa procedere ordinatione præsumãt, donec mãdatum nostrum de præfato Vuillielmo, secundum formã præscriptam fuerit adimpletum: sciturі quòd sicut gratum nobis plurimum, & acceptũ existet, si mandatum nostrum per vos diligenti fuerit executioni mandatum, ita dolebimus, nec poterimus in patientia sustinere, si in executione illius negligentes inuenti fueritis, & remissi. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint harum tenore tacito, &c. Quod si omnes duo vestrum, &c. Datum Romæ, vt suprà. II. Non. Maij.

N. PICTAVEN. ET N. PETRAGORICEN. EPISCOPIS, ET ARnaldo Archidiacono Petragoricen. Ecclesia, vt Cadunienſe deformatum monasterium instaurent.

INSINVATIO dilecti filij Ay. abbatis Cadunien. nobis expositã patefecit, quòd cum ab antiquo Abbatia Cadunien. non solum pastorem, sed etiam habitum, & regularem obseruantiã de Cistercien. ordine suscepisset, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus cœlestium donorum proficiens incrementis: tandem per quosdã indisciplinatos filios voluntatis propriæ sectatores, qui ceruices suas indomitas ab illo iugo suaui, & salutari minus licenter excutere præsumpsere, ad tantæ desolationis miseriam peccatis exigentibus iam deuenit, vt à malitia inhabitantium in ea (sicut testimonio plurimorum didicimus) defectum minetur pariter, & ruinam. Volentes igitur tantæ dissolutionis materiam per vestram solicitudinem amputari, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mãdamus, quatenus ad locum pariter accedentes, quicquid corrigendum inueneritis, tam in capite, quàm in membris auctoritate freti apostolica solum Deum habentes præ oculis, corrigatis, & monitione diligẽti præmissa, vt ad ordinem Cistercien. redeant, à quo formam religionis sumpserunt, ad emendationem ipsius loci, tam in capite, quàm in membris, prout expedire videritis, procedatis: quod statueritis facientes, per censuram ecclesiasticam nullius cõtradictione, vel appellatione obstante firmiter obseruari, solicite satagentes, vt conspirationes, & vitium proprietatis radicitus extirpentur. In quo si quis monachorum moriens fuerit, vel fratrum inuentus, Christiana careat sepultura. Nullis obstantibus literis &c. veritate tacita impetrate. Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum vt suprà. VI. Idus Maij.

N. EPISCOPO, N. ARCHIEPISCOPO PETRAGORICEN. ET R. Archipresbytero de Marmuntes, in Petragoricen. diœcesi constitutis, vt latam contra Abbates intrusos sententiam tueantur atq; defendant.

DE commisso nobis statu ecclesiæ nos oportet esse solicitos, vt si forsan in eius corpore sit infectum quicquã morbi contagio, quod simplicitatẽ corporis valeat offuscare, illud vel debitæ correctionis capiat medicinam, vel ne corruptione ipsius pars syncera trahatur, ab vnitate corporis penitus amputetur. Sane dilectus filius A. abbas Cadunien.

dunien. in nostra præsentia constitutus nobis exposuit diligenter, quòd cū Cadunien. cœnobij cōmissum sibi regnū assumpsisset, ne aliqua de cōmissis quibus antiqui hostis versutia ab ouili suo posset surripere, iuxta vocem Dominicam ad fratres suos conuersus sæpius hortabatur, vt Domino in sanctitate conscientię, & iustitia coram ipso seruire studentes, sectatores essent bonorū operū, & propria, quæ iuxta formā sui ordinis eis habere aliquatenus non licebat, ad cōmunem vtilitatem ecclesiæ resignarent, & ad Cistercien. ordinē, de quo primum patrem acceperunt, voluntate vnanimi se transferrēt. Cæterum quidam ex ipsis patris sui monita contemnentes, & ea, quæ salutem propriam continebant, ægro animo sustinentes, in ipsum insurgere præsumpserunt, & diabolica instigatione seducti & patrē, & pastorem pariter cōspiratione nefaria ab administratione abbatiæ nixi sunt amouere. Tandem vero cum idem abbas ex iniquitate filiorum domui suæ timeret imminere periculum, In quosdā abbates monasterij suī subditos, & subiectos simul cum parte altera, cautione iuratoria interposita, super quærelis suis voluntarie cōpromisit. Tali tamen conditione adiecta, vt cum discretorum virorū cōsilio, & aliorū abbatum filiorū, & fratrū ecclesiæ Cadunien. quærelas ipsas iudicio, vel concordia terminarent. Verum cum ad statutū arbitrij diem alterutra partiū conuenissent, dicto abbate proponente contra monachos, & probare parato, quod conspirationē fecerant cōtra ipsum, & ipsis in iure confessis propriū se habere, supradicti arbitri exclusis viris honestis, ex cōsensu partiū iuxta formam cōpromissi ad arbitrandum receptis, & non vocatis abbatibus, fratribus, & filijs ad diem assignatū, sententiam promulgarunt, & ipsos monachos nullam conspitationē fecisse penitus asserētes, de proptijs abbati reddendis nihil pronunciauere. Vnde cum idem abbas se multipliciter grauari cognosceret, tum quia probationē suam de cōspiratione nolebant admittere, & bonos viros, & honestas personas exclusetant, tum quia de restituendis proptijs nullam prorsus fecerant mentionē, & abbates, fratres, & filios ad arbitrandum nō conuocauerāt, tam se, quàm abbatiā suam apost. protectioni supposuit, & à tam manifesto grauamine sedem apostolicā appellauit. Vnde proprio nuncio ad sedem apostolicam destinato, bonæ memoriæ Cælestino prædecessori nostro facti seriem plenius explicauit, qui prouida deliberatione A. bonæ memoriæ Petragoricen. Episcopo dedit firmiter in mandatis, vt personaliter ad cœnobiū Cadunien. accedens, quod ibi statuendū, seu corrigendum cognosceret, auctoritate apostolica nullius contradictione, seu etiam cōpromissione prorsus obstante, tam in capite, quàm in membris corrigeret: & extirpatis vitijs, virtutes ibidem inserere laboraret: & si quid post appellationē ad sedem apostolicā interpositam inueniret circa statum ipsius abbatis temeritate qualibet attentatum, illud in irritū reuocaret. Cū igitur memoratus episcopus mandatum apostolicum recepisset, & iuxta formam ipsius ad monasteriū Cadunien. accedere festinaret, abbatem de Faesia, quem eiecto pastore proprio præscripti monachi cum abbate de Gundunio in eadē ecclesia post appellationem ad sedem apostolicam factam pręsumptuose intruserant, cassauit penitus, & amouit tam ipsum, quàm abbatem de Gundunio, qui eum intruserat, & fautores, & electores ipsius excommunicationis vinculo innodauit. Quam sentētiam dicti abbates, & monachi obseruare penitus cōtempsere. Vnde iam dictus A. Cadunien. abbas compulsus est ad sedem apostolicā laborare. Nos igitur latam à memorato episcopo sententiam in prædictos Faisen. & Gundunien. abbates, & aliorum eorum fautores, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes, & firmam, præsentium vobis auctoritate mandamus, quatenus ipsum tamdiu faciatis auctoritate nostra, nullius cōtradictione, vel appellatione obstante, inuiolabiliter obseruari, donec pastorem suum A. vnanimi voluntate recipiant, & debitam sibi obedientiam, & reuerentiam impendentes, de perpetratis excessibus iuxta disciplinam sui ordinis satisfecerint cōpetenter: in irritum reuocātes quicquid in prædicti abbatis præiudicium post appellationem ad apostolicā sedem obiectam constiterit immutatum: ipsos monachos auctoritate apost. cōpellentes eidem abbati satisfacere in expensis mutuatis, dum ad sedem apostolicam

licam per suos nuncios,& etiam in propria persona coactus est laborare. Nullis obstantibus literis harum tenore &c. Quòd si omnes &c. Dno vestrum &cæt. Datum Romæ vt suprà VIII. Idus Maij. Pont. nostri anno I.

VENERABILIBVS FRATRIBVS ARCHIEPISCOPIS, ET Episcopis ad quos litera ista peruenerint.

CVM in ecclesijs dilectorum filiorum nostrorum abbatis, & fratrũ Vitziliacen. per eos capellani constituantur, qui debeant ipsis de temporalibus respondere, dignum est, & consonum rationi, vt sicut ex consuetudine obseruatur, super his controuersia mota ad iudicium ab eisdem fratribus compellantur. Ideoq; fraternitati vestræ præsentibus literis inhibemus, ne capellanos ipsos, vel eosdem fratres, contra tenorem priuilegiorum suorum in audientia vestra pro temporalibus subire iudicium compellatis, vel si spontanei accesserint in præiudicium memoratorum fratrum vllatenus admittatis. Sed si quid super his quæstionis emergat, coram eis secundum ordinem iuris experientes suam iustitiam consequãtur. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARVM PRAElatis, ad quos litera ista peruenerint: de immunitate & priuilegijs monasterij Beatæ Mariæ Virziliacensis.

LICET vniuersa loca religiosa fouere, ac diligere teneamur, illis tantum propensiorem curam impendere nos oportet, quæ specialiter beati Petri iuris existunt, & ad nostram nullo mediante prouisionem pertinent, & tutelam. Inde est, quòd nos iura monasterij beatæ Mariæ Magdalenæ Virziliacen. volentes integra conseruari, & contra molestationes indebitas fratres, & idem monasterium speciali cõmunire priuilegio libertatis, ad exemplar fe. record. Vrbani, Clementis, Cœlestini prædecessorũ nostrorũ auctoritate apost. prohibemus, ne quis vestrũ in monasterium ipsum abbatem, aut aliquem de fratribus eiusdẽ monasterij interdicti, suspẽsionis, vel excommunicationis sententiam promulgare præsumat: quod si fecerit, eam decernimus non tenere. Libertates præterea, & immunitates, & rationabiles eiusdem monasterij consuetudines hactenus obseruatas, tam in animarũ cura presbyteris ecclesiarũ Vitziliacen. Asconij, S. Petri, Castri insulæ, & Monterione cõmittenda, & cõtrahendis matrimonijs, & legitime dirimendis, & excõmunicandis, vel absoluendis, suspendendis, destituendis, & restituendis presbyteris, clericis, & parochianis ecclesiarũ illarũ, quàm in alijs negocijs, & sacramentis ecclesiasticis rata esse decernimus, & eas à vobis præcipimus inuiolabiliter obseruari. Nihilominus etiã vobis pręsentiũ auctoritate mãdamus, quatenus subditos vestros, de quibus ad vos prædictorũ fratrum fuerit perlata querela, ad necessitatem satisfactionis debitæ, contradictione, & appellatione cessante per excõmunicationis, & interdicti sententiã cõpellatis. Alioquin eis auctoritate apostolica indulsimus, vt eos candelis accensis vice nostra excommunicent, & nuncient excõmunicationis & interdicti vinculo innodatos: quos tamdiu volumus sicut excõmunicatos, & interdictos ab omnibus euitari, donec de perpetratis excessibus satisfaciant cõpetenter. Præterea quoniam (vt audiuimus) parochiani præfati monasterij, qui pro manifestis excessibus à memoratis fratribus quandoq; sententiam ecclesiasticę districtionis incurrunt, interdum ad alia loca se transferunt, vt sic sententiam, & iustitiam fratrum eludant, districtè mandamus, atq; præcipimus, vt eos, qui taliter duxerint correctionem ecclesiasticam contemnendam pariter, & alios malefactores eorundem fratrũ, qui vel à vobis, vel ab ipsis, aut ab alijs fuerint excommunicationis, & interdicti vinculo innodati, cum requisiti fueritis per parochias vestras tamdiu, sicut excommunicatos, & interdictos faciatis ab omnibus euitari, donec idem malefactores satisfacere compellantur: & si dilicti qualitas hoc exegerit, ad sedem apostolicã cum testimonio literarum abbatis, vel Capituli veniant absoluendi. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

GERARDO ABBATI MONASTERII BEATAE MARIAE MAGDALENAE *Virziliacen. eiusq́; fratribus tam præsentibus, quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum, de eodem argumento.*

RELIGIOSIS votis annuere, & ea operis exhibitione complere, officium nos inuitat suscepti regiminis, & ordo exigit rationis. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clemẽter annuimus, & præfatum monasterium S. Mariæ Magdalenæ Virziliacen. in quo diuino mancipati estis obsequio, ab illustris memoriæ Gerardo Comite ipsius loci fundatore, & vxore eius Berta beato Petro Apostolorum principi propria deuotione oblatum, apostolicæ sedis patrocinio cõmunimus, & ad exemplar prædecessorũ nostrorum piæ recordationis Leonis, Gregorij, Vrbani, Eugenij, Alexandri, Lucij, Vrbani, Gregorij, Clemẽtis, & Cœlestini Romanorum Põtificum statuimus, vt idem monasterium in nullo teneatur alicui, nisi tantum Rom. Eccle. respondere, & illum vobis in abbatem dari volumus, & præponi, quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & beati Benedicti institutionem elegerint, & Romanus Pontifex prouiderit ordinandum, aut suggestione monachorum eiusdem loci consenserit ordinatum. Sane consecrationem monasterij vestri, & ecclesiarũ, quæ sunt in circumadiacenti villa Castri insulæ, & Monterione, chrisma, oleum sanctum, benedictionẽ abbatis, ordinationes monachorum, & clericorum, & cætera ecclesiastica sacramenta vobis, à quo malueritis catholico episcopo suscipienda concedimus: qui apostolica fultus auctoritate quod postulatur, indulgeat. Ecclesiæ vero eiusdẽ monasterij per diuersas prouincias constitutæ, & earum altaria ab episcopis, in quorum diœcesi sunt, cõsecrentur: cœmeteria benedicantur, sacerdotes, & clerici ordinentur, chrisma, & oleum suscipiatur, siquidem gratiam, atq; cõmunionem apostolicæ sedis habuerint, & ea gratis, ac sine prauitate voluerint exhibere. Alioquin pro eorum susceptione catholica, quem malueritis episcopum adeatis: qui similiter apost. fultus auctoritate, quod postulatur indulgeat. Porro diœcesano episcopo in monasterio vestro, nisi forte ab abbate fuerit inuitatus, nec stationes agere, nec missas liceat publicas celebrare, neq; vllam in eodem cœnobio, & circumadiacenti villa, & in ecclesijs Asconij, S. Petri, quæ sunt in radice montis ipsius sitæ, & in ecclesijs Castri insulæ, & Monterione dominationem exercẽdi, vel interdicendi habeat potestatem. Mansuro in perpetuũ prætereа decreto penitus prohibemus, ne abbatem, vel monachos persona qualibet sæcularis ad curiã suam iudicandos, vel in causam ducendos vocet: nec abbas, vel monachi, aut eorũ homines ab ecclesia, cui seruiunt, iudicãdi coacti pro susceptione iudicij curias principum adeant aliquorũ, neq; per alicuius principis potestatẽ abbas cum hominibus ecclesiæ Virziliacẽ. si qua inter eos quærela emerserit, in causam intret: nec aliquis eos aduersus abbatẽ defendere audeat, vel tueri: nec Burgen. vel homines ecclesiæ Virziliacen. præter abbatẽ, & monachos, quisquã principũ ad suam curiam iudicandos, & distringendos, puniendósue ire cõpellat. Ad hæc sæpe dicto monasterio auctoritate apostolica confirmamus, quęcunq; prædictorũ fundatorum, seu quorumcunq; fidelium legitima collatione, aut alijs iustis modis noscitur possidere, & quæcũq; iustè in futurũ, & canonice (largiente Domino) poterit adipisci. Prætereа quieti vestræ prouidentes auctoritate apost. interdicimus, & sub excõmunicationis vinculo prohibemus, vt infra pertinentias monasterij vestri crucibus determinatas nullus hominum capere, inuadere, seu bona sua auferre, siue assultum, vel quamlibet offensionẽ facere, neq; per alicuius Ducis, vel Comitis auctoritatem quisquã sine licentia vestra in eodem monasterio missas celebrare, & oblationes detinere præsumat. Nihilominus quoque prædecessorũ nostrorũ fe. mem. Vrbani, Eugenij, Alexãdri, Lucij, Vrbani, Gregorij, Clementis & Cœlestini Rom. pontificum vestigijs inhærentes, statuimus, vt in ecclesijs, & capellis vestris per diuersas prouincias constitutis presbyteri à vobis, vel fratribus vestris eligantur: vt episcopis, in quorum diœcesi

 sunt,

sunt, præsententur: à quibus, si idonei fuerint, curam animarum accipiant: ita quidem quòd de plebis cura teneantur episcopis respondere. De oblationibus vero, decimis, alijsq; redditibus, sicut à prædecessoribus nostris vobis cõcessum fuisse dignoscitur, in curia vestra suam iustitiam exequantur: quod si facere forte noluerint, subtrahendi eis temporalia ipsa liberã habeatis auctoritate apost. facultatẽ. Sententiam insuper super causa, quæ inter vos, & bo. memo. S. quondam Eduen. episcopum vertebatur, à Domino Vrbano prædecessore nostro de communi consilio, & assensu fratrum prolata, & à felicis record. Clemẽte prædecessore nostro postmodum confirmatam auctoritate apost. concedimus, & præsentis scripti pagina communimus: quæ quidem sententia talis est. Controuersiæ, quæ sub examine sedis apost. terminantur, literarum debent memoriæ cõmendari, ne tractu temporis in recidiuæ quæstionis scrupulum deducantur. Meminimus autem piæ memoriæ prædecessorem nostrum Lucium Papam venerabilibus fratribus nostris T. Portuen. & N. Albanen. episcopis, & nobis adhuc in minori officio constitutis iniunxisse, vt in causa inter venerabilem fratrem nostrũ N. Eduen. episcopum, & monasterium vestrum diutius agitata, testes ipsius episcopi audiremus, eo sicut recolimus patenter expræsso, vt super his articulis, in qbus ius episcopale monasterij priuilegia excludebãt, nulla per testes inquisitio haberetur, sed super alijs, de quibus ab Episcopo quęstio cõtra monasterium mouebatur. Testibus itaq; præfato tenore receptis, & depositionibus eorũ redactis in scriptis fuit indulta cõmissio, pro alijs testibus producendis diffinitiua sententia apost. sedis examini reseruata. Proinde postea quæ acta sunt sub iudicibus delegatis, tam episcopi, quàm monasterij procuratoribus statuto termino in nostra præsentia constitutis, post multa hinc inde proposita ab Episcopi procuratore quæsiuimus, vt quicquid peteret, scripturæ serie declararet: qui licet antea per aduocatum subiectionem monasterij cum alijs petijsset, tandem libello porrecto confessus est, quòd nihil in corpore monasterij vendicaret, sed in ecclesijs in villa circumadiacenti monasterio constitutis clero, & populo earundem, & quibusdam alijs ius episcopale Domino suo restitui postulabat: quorum possessionem Eduen. ecclesiam habuisse, & præter iuris ordinem amisisse, sufficienter probatum esse testibus asserebat: & ideo attestationes aperiri cum instantia requirebat. Ecõtra vero Virziliacen. nec litem fuisse super his, quæ exempta sunt per priuilegia, contestatam, & se libere vsos suis priuilegijs affirmabant. Nos vero priuilegijs monasterij diligenter inspectis, villæ circũadiacentis ecclesias, scilicet sancti Petri, sancti Christophori, sancti Stephani, sanctæ Marthæ, sanctæ Crucis, & sancti Iacobi plena, & pari cũ monasterio gaudere reperimus libertate. Quia ergo (sicut dictũ est) nostri nõ fuit prædecessoris intentio, vt super his, quæ in priuilegijs eximuntur, vel haberetur quæstio, vel testimoniũ redderetur, attestationes oẽs super his, si quæ sunt exhibitæ, duximus irritandas. Sane libertatẽ monasterij ex ipsa procuratoris episcopi confessione tenentes, & priuilegiorũ claram seriem in alijs, quæ licet exempta in quæstione deducebantur, attentius intuentes, procuratori episcopi de consilio fratrũ nostrorum super subiectione monasterij, & omnibus, quæ in priuilegijs eximuntur, per diffinitiuam sententiam silentiũ perpetuũ ita duximus imponendũ, vt in ecclesijs supradictis clero, & populo earũdem, & villa circumadiacenti nihil iuris, nihil cõsuetudinis, nihil omnino quisquã, præter Romanam ecclesiam, secundũ quod priuilegia continent, quę diligenter inspeximus, habeat potestatis, veruntamen principalem super ipsis priuilegijs quæstionem, si ea episcopus non in parte, sed totaliter tentauerit improbare, ipsi liberam reseruamus. Decernimus ergo, &c. vsq; ad verbũ illud fatigare. Aut de proprijs animalibus, quę in cellis eius sunt, decimas exigere, sed omnia, &c. salua in omnibus sedis apostolicæ auctoritate, & in illis ecclesijs, quæ exemptæ non sunt diocesano tũ episcoporum canonica iustitia. Ad inditium aũt, tam iurisditionis Romanæ ecclesiæ, quàm libertatis vestræ, librã vnam argenti nobis nostrisq; successoribus annis singulis exsolnetis. Si qua igitur &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij vicem agentis Cancellarij. III.

Non.

Non. Maij. indict. prima incarnationis Dominicæ. M. C XCVIII. pontificatus vero Domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

VVILLIELMO REMEN. ARCHIEP. S. SABINAE CARDINALI, vt electo Cameracensi liceat resignare, &c. & vt eligatur alius idoneus à Capitulo, intra mensem, vel instituatur auctoritate apostolica.

CVM illos, qui ad prælationis officium euocantur, esse deceat solicitos, & attentos, vt tanquam boni Pastores vigilias noctis custodiãt super grege sibi cõmisso, ne lupus rapiat, vel dispergat, qui propter impedimentum cordis, aut corporis aliquã-doad huius officij onus electi suam insufficiẽtiam recognoscunt, & malunt prælationis officium resignare, quàm velint sub eorum regimine gregem dominicũ deperire: gratũ exhibent Domino (sicut credimus) famulatũ, & petitionibus eorũ fauor est apost. impendendus: quia tutius est in ecclesia non præesse, quàm nõ prodesse, qui præsunt: licet aũt occulta cordium ille solus intelligat, qui renum est scrutator & cordium. Quia tamẽ à nobis tam ex parte tua, quàm dilecti filij N. Cameracen. electi extitit postulatũ, vt si idem electus cuiuspiam infirmitatis conscius, propter quam ad regimen ipsius ecclesiæ insufficiens dignoscatur, vellet sine prauitate aliqua resignare, liceret tibi eandem recipere cessionem. Volentes quantum eum Deo possumus Cameracen. ecclesiæ prouidere, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt si electus ipse propter prædictam causam sine prauitate renunciare voluerit, resignationem ipsius apostolica auctoritate recipias, & ascitis tibi venerabilibus fratribus nostris N. Atrebaten. & N. Ambianen. episcopis canonicos prædictæ ecclesiæ studiosius moneas, & inducas, vt infra mensem post admonitionem vestram, personam idoneam sibi communiter iuxta sanctionem canonicam eligant in pastorem. Si vero in electione facienda omnes, vel maior, & sanior pars non potuerunt cõuenire, vt ab eadem ecclesia dissensionis in electione amoueatur materia, per quam iam dudum plurima sustinuisse dignoscitur detrimẽta, ex tunc, tu pariter cum prædictis Episcopis, vel eorum altero, si ambos habere non poteris, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet præficiendi ipsi ecclesiæ personam idoneam in pastorem liberam habeas authoritate apostolica facultatem. Nulli ergo &c. Datum Romæ vt suprà. V. Idus Maij. pontificatus nostri anno primo.

EIDEM, QVOD NOVAM CATHEDRAM IPSI ERIGERE LIceat: cœnobia tamen in illos vsus non conuertantur, sed cœnobia permaneant.

CVM ad ecclesiastici honoris augmentum tuam tuam solicitam cognoscimus voluntatem, tanto tibi propensiùs in Domino congaudemus, quanto personam tuam synceris charitatis brachijs amplexamur, & te tanquam præcipuum ecclesiæ membrum, in domo Domini desideramus euidentiùs elucere. Peruenit siquidem ad audientiam nostram, quod cum ad ampliationem diuini cultus, & honorem Ecclesiæ Gallicanæ, in Castro tuo, quod Mosouim dicitur, in Abbatia eiusdem Castri disposuisses nouum episcopatum erigere à felicis recordationis C. Papa prædecessore nostro super hoc licentiã postulasti: qui fratrũ deliberato cõsilio, sicut in eis literis cõtinetur, tibi per præscripta sua cõcessit, vt de assensu charissimi in Christo filij nostri. N. Illustris regis Francorũ, de cõsilio etiã venerabilium fratrum nostrorũ. N. Atrebaten. & N. Ambianen. episcoporũ illud apostolica authoritate suffultus, nullius cõtradictione, vel apel. obstante in huiusmodi agere procurares, quod ad honorẽ Dei, & ecclesiæ cognosceres pertinere: illos ecclesiastica districtione percellens, qui tibi super hoc ducerẽt temeritate qualibet resistendũ. Nos igitur eiusdẽ prædecessoris nostri vestigijs inhærẽtes de fratrũ nostrorũ consilio, vt in prædicta abbatia iuxta præscriptam tibi formam à prædecessore nostro episcopatum erigere valeas, vel si malueris in eodem Castro cathedralẽ eccle. cui præficiatur episcopus, fabricare, liberã tibi cõcedimus authoritate apostolica facultatem: ita tamen quòd ab eodem Monasterio Mo-

nachi

☞ nachi nullatenus excludantur, ne forte venire contra sanctiones canonicas videremur, quibus prouida fuit deliberatione statutum, vt quæ semel DEO dedicata sunt Monasteria, semper maneant monasteria, eum, & hodie generaliter statuatur, vt ordo monasticus, qui in aliquo monasterio, secundum Deum, & Beati Benedicti regulam dignoscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Si vero prædictorum episcoporum copiam habere non poteris, tu eum eorum altero iuxta præscriptam formam in ipso negocio procedendi habeas potestatem. Nulli ergo, &cæt. Datum vt suprà.

EIDEM, QVOD IPSI IN NOVO SVO EPISCOPATV, *dignum aliquem virum præficere liceat.*

CVM in ecclesia DEI ex dispositione diuina locum obtineas digniorem, petitionibus tuis tãto libentius fauorem apostolicum impertimur, quanto eas credimus ex maturiori deliberatione procedere, & personam tuam cognoscimus ad augumentationem ecclesiasticæ dignitatis solicitius aspirare. Cum igitur tibi, tam à felicis recordationis. C. Papa prædecessore nostro, quàm à nobis de fratrum nostrorum consilio sit indultum, vt infra Castrum tuũ, quod Mosomum dicitur, in Abbatia eiusdem castri valeas episcopatum erigere, vel si malueris in eodem Castro aliam cathedralem ecclesiam, cui præficiatur episcopus fabricare, vt laudabile tuæ voluntatis propositum melior sequatur effectus, & ad exaltationem noui episcopatus studeas affectuosius, & intendas, personæ tuæ, quam prærogatiua dignitatis honorare uolumus, speciali auctoritate præsentiũ indulgemus, vt liceat tibi, quoad vixeris, personaliter in eodem episcopatu, eorum requisito assensu, quibus Episcop. præficiendus extiterit: nullius contradictione vel appellatione obstante, personam idoneam instituere in pontificem, qui populo sibi commisso præesse valeat, & prodesse. Nulli ergo, &c. Datum &c. vt suprà. VII. Idus Maij.

MAGISTRO GVISELIN. SVBDIACONO NOSTRO CANCEL- *lario Tornacen. sententia Cardinalis Remensis à Papa confirmatur.*

CVM à nobis petitur &c. vsque ad verbum illud Effectum. Ad audientiam nostram si quidem te referente peruenit, quòd cum felicis rec. C. Papa prædecessor noster causam, quæ vertebatur inter te, & Laurentium clericũ de Brugis, super præbenda spectante ad Magisterium scholarum sanctæ Mariæ in Brugis, venerabili fratri nostro Vuillielmo Remen. Archiepiscopo Sanctæ Sabinæ Card. commisisset fine debito terminandam, ipse allegationibus vtriusque partis auditis, & cognitis, de prudentum virorum cõsilio, te ab ipsius impetitione absoluit, super hoc perpetuum silentium imponens eidem. Nos igitur quod per eundem Archiepiscopum factum est, volentes debitam firmitatem habere, prębendam ipsam, sicut iustè possides, & quietè deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, &c. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum IIII. Non. Maij.

TORNACEN. EPISCOPO. VT A DECESSORIBVS *alienata reuocet.*

CVM ecclesiarum omnium cura nobis immineat Pastoralis, sic nos conuenit circa vtilitatem ipsarum attentius vigilare: vt quæ male ordinata sunt in eis in statum reuocentur (auctore Domino) meliorem. Intelleximus siquidem per petitionẽ ex tua nobis parte porrectã, quod redditus duodecim altariũ, qui ad mensam episcopalem specialiter fuerãt deputati, quidam prædecessorum tuorũ retroacto tempore minus rationabiliter distraxere. Volentes igitur tibi, & Ecclesiæ tuæ paterna solicitudine prouideri, vt redditus illos, qui in pręiudicium tuum à mẽsa episcopali irrationabiliter sunt subtracti, tibi liceat appellatione rem. legitime reuocare, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo &c. Datum &c. vt suprà VI. Non. Maij.

CANO-

CANONICIS ECCLESIAE BEATAE MARIAE TORNACEN.

vt fructus altarium Vicarijs aequaliter diuidantur.

CVM à nobis petitur,&c. vsq;ad verbum Assensu. Vt redditus,qui à diuersis donatoribus ad vsum vicariorum ecclesiæ vestræ,qui non sunt maioris altaris seruitio deputati per tempora vices proueniunt, colligantur in vnum,& per ministros vestros intereosdem vicarios æqualiter diuidantur,qui communi assensu Capituli, secundum antiquam,& rationabilem ecclesiæ vestræ consuetudinem institui valeant,& similiter amoueri, liberam vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem. Decernimus ergo,&c. Datum &c. vt suprà. VIII. Idus Maij.

CANONICIS, ET CLERICIS TORNACEN. ECCLESIAE.

CVM à nobis petitur &c. vsq;ad verbum Postulationibus inclinati. Ne coram alio Iudice trahamini, nisi per appellationẽ in causam, quamdiu sub examine venerabilis fratris nostri episcopi Tornacẽ. vel dilectorum filiorum decani,& Capituli vestri stare iuri volueritis,præter quàm de nostro, vel legati nostri mandato,auctoritate vobis præsentium indulgemus. Liceat quoq; vobis cum generale interdictum terræ fuerit,exclusis interdictis,& excommunicatis,clausis ianuis,non pulsatis campanis,& suppressa voce diuina officia celebrare. Nulli ergo &c. Datum vt suprà. IIII. Idus. Maij.

CANONICIS ECCLESIAE BEATAE MARIAE TORNACEN.

quod fructus maioris altaris possint diuidere.

CVM à nobis petitur,&c. vsque ad verbum illud Assensu. Vt redditus, qui per temporum vices à diuersis personis ad vsum vicariorum maioris altaris ecclesiæ vestræ proueniunt,colligantur in vnum,& per ministros vestros inter vicarios æqualiter diuidantur: qui communi assensu Capituli,secundum antiquam,& rationabilem ecclesiæ vestræ consuetudinem institui valeant,& similiter amoueri,liberam vobis auctoritate præsentium concedimus facultatem. Decernimus ergo,&c. Datum Romæ apud S. Petrum.

CANONICIS ECCLESIAE BEATAE MARIAE TORNACEN.

confirmatio constitutionis cuiusdam,super fructibus beneficij luonis.

CVM à nobis petitur, &cæt. vsque ad verbum illud Tuis postulationibus. Gratam conuenientiam impendentes,institutionem,quam super fructibus beneficij,quod fuit olim Hyuonis de vinea,cuius etiam donatio ad vos nullo medio pertinebat,de voluntate,& consilio venerabilis fratris nostri Stephani Episcopi vestri in Ecclesia vestra fecistis, videlicet, vt fructus illi ad agenda communia negocia Capituli perpetuo debeant applicari, sicut ipsa institutio rationabiliter facta est,& hactenus obseruata,& in authentico exinde confecto plenius continetur,auctoritate apostolica confirmamus,& cætera. Nulli ergo,&cæt. Datum &cæt. vt suprà. II. Calend. Maij. pontificatus nostri anno primo.

N. ELECTO CAMERACEN. SANCTI AVBERTI, ET SANCTI

Gillent Abbatibus,vt iniustam interdicti sententiam reuocent.

CVM in ecclesia DEI omnia fieri debeant ordinate, non est à prælatis ecclesiarum ex impetu, vel pro quæstu ad sententiam procedendum: sed ad hoc eò maiori debent maturitate procedere, quò turpius,& absonum magis existit de prolata temerè sententia, quàm de ferenda minus rationabiliter reprehendi: quorum alteri, primo videlicet pœna ex præsumptione debetur, secundo verò venia pro ignorantià, vel diligentia minori donatur. Sane significantibus dilectis filijs N. Abbate,& conuentu S. Vedasti Atrebaten. didici-

didicimus, quòd si quando inter eos, & venerabiles fratres nostros Episcopos, & dilectos filios Archidiaconos, in quorum parochijs aliqua eorum obedientia, vel capella consistit, super aliquo controuersia vertitur, vel alicui ipsorum non satisfaciunt iuxta desiderium postulantis: ipsi ecclesias eorum in suis parochijs constitutas interdicto subijciunt, & interdictum ipsum, nisi placati muneribus non relaxant. Volentes autem Ecclesię Sancti Vedasti paterna solicitudine prouidere, eisdem Episcopis, & Archidiaconis per scripta nostra praecipiendo mandauimus, ne eius ecclesias, sine manifesta, & rationabili causa interdicto supponant, nec occasione saecularium negotiorum, aut quaestionũ emergentium, seu causa lucri captandi, capellanos, in eius ecclesijs commorãtes impediant, quominus in ecclesijs suis diuina valeant officia celebrare. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, si praefati Episcopi, vel Archidiaconi forsan, in ecclesias eorundẽ Abbatis, & conuentus sẽntentiam interdicti minus rationabiliter duxerint promulgandam, vos de sententia ipsa, appellatione postposita cognoscatis; & eam post cognitionem, si talem ipsam inueneritis, auctoritate freti apostolica relaxetis. Nullis literis &c. harum tenore tacito. Datum Romae apud Sanctum Petrum II. Calend. Maij. pontificatus nostri anno primo.

ATREBATEN. EPISCOPO, ET N. CAMERACEN. ELECTO, VT concordia inita, & bona fide interposita transactio obseruetur.

VIRIS religiosis, & his praecipue, qui beati Benedicti regulam sunt professi, nõ credimus expedire, vt ocio claustrali postposito contra instituta sui ordinis discurrãt per curias saeculares, aut saecularibus negocijs inuoluãtur. Inde est quòd nos dilectorũ filiorũ N. abbatis, & cõuentus sancti Vedasti Atrebaten. religioni, & honestati cõsulere cupientes, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus, si nobiles viri N. comes Aionien. & Betunen. aduocatus à cõpositionibus, quas idem comes, cum eisdem fratribus super possessionibus de Haspra. & pater praefati aduocati super possessionibus de Saillis, & earũ appendicijs voluntate propria inierunt, temere resilire voluerint, eos ad obseruationem compositionũ ipsarũ, sicut sine prauitate factae sunt, & ab vtraq; parte receptae, à nobis etiã confirmatae, monitione praemissa per distinctionem ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis literis, &c. vt suprà. Datum vt suprà.

N. REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARD. ET ABBATI sancti Remigij, & N. decan. Remen. vt Nouiomensem Episcopum tertia decimarum parte contentum esse, & vexatione monasterij S. Vedasti abstinere, iubeant.

SIGNIFICANTIBVS nobis dilectis filijs, abbate, & conuentu sancti Vedasti nostro est apostolatui referatũ, quòd Martinus quondam eiusdem monasterij abbas, tertiam partẽ decimationis de Moilaiuis, & de Ernaldmensnil. ab R. quondam. Nouiomien. episcopo recepit ad censum, & ei tantam se redditurum promisit annis singulis pensionem, quod reliquae duae tertiae cum illa tertia vix sufficiunt, ad solutionem ipsius, vnde ecclesia beati Vedasti iacturam enormem dicitur incurrisse, propter quod venerabili fratri nostro N. Nouiomien. Episcopo dedimus in mandatis, vt illa tertia parte decimationis praedictę (sicut iustum est) de caetero sit contentus, & ecclesiam ipsam super exactione praemissae pensionis amodo non molestet. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus si supradictus Episcopus mandato nostro parere noluerit, & pręmissis veritas suffragatur, vos auctoritate nostra suffulti memoratum Episcopum sua tertia manere contentum, & ab ecclesiae supradictae super exactione pensionis illius molestatione cessare (sicut iustum est) monitione praemissa per districtionẽ ecclesiasticam appellatione remota cogatis. Si qua vero partium legitime citata

tata &c. facientes quod decreueritis &c. Nullis literis &c. vt ſuprà, quod ſi omnes &c. tu frater Archiepiſcope cum eorum altero &c. Datum vt ſuprà.

N. ELECTO CAMERACEN. SANCTI AVBERTI, ET SANCTI GILLENI *abbatibus in Cameracen. diœceſi conſtitutis, vt Epiſcopos per cenſuras compellant, monaſterium S. Vedaſti, contra ſuos aduerſarios iure tueri.*

VT loca religioſa & fratres in eis diuinis obſequijs deputati violentiæ non ſubiaceant laicali, ſed inſtituta ſui ordinis colāt potius inquiete, ſpecialis eſt eis gratia faciēda, ne pro ſui iuris defectu ſæcularibus immiſceri negocijs compellātur, & ad curias diſcurrere ſæculares. Hac igitur conſideratione inducti, dilectis filijs abbati, & conuentui ſancti Vedaſti Atrebaten. prouidere volentes, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſi de malefactoribus ſuis per diœceſanos Epiſcopos iuſtitiam nō potuerint obtinere, vos poſt trinam admonitionem eiſdem epiſcopis factam malefactores eorūdem fratrum ad exhibitionem iuſtitiæ, per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellatis, facientes quod decreueritis per diſtrictionē eccleſiaſticam inuiolabiliter obſeruari, nec ſententiam in eos latam à vobis, niſi damna, & iniurias paſsis prius fuerit ſatisfactum, aliquis audeat relaxare. Volumus etiam nihilominus, & mandamus, vt cum ab eodem abbate, & fratribus fueritis requiſiti ad eorū monaſterium accedentes, quæ corrigenda fuerint in capite, vel in membris auctoritate freti apoſt. corrigatis. Nullis literis &c. vt ſuprà, quod ſi omnes &c. duo veſtrum &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

N. GRADEN. PATRIARCHAE, VT CAVSAM ARCHIDIACONI *Icruiſini contra clericos de Quinto iure definiat.*

CONSTITVTI præſentia noſtra dilecti filij Iacobus, & Oliuierius nūcij clericorum plebanatus de Quinto, & dilectus filius N. Archidiaconus Taruiſinus pro cauſa, quæ inter ipſos ex vna parte, & Archidiaconum memoratum ex alia ſuper iure ipſius Archidiaconatus fuerat agitata, & tandem ad nos per appellationē delata diffinitioni eius contrarijs affectibus intendebant, & cum vellent ad inuicem litigare dilect. filium G. SS. Coſmæ & Damiani Diacon. Card. ipſis conceſsimus auditorem. Cumq; partes in eius eſſent præſentia conſtitutæ, prædicti nuncij pro ipſis, & parte ſua firmiter aſſerebant, quòd cauſa eadem poſt tractatum diutinum amicabili tandem fuerat compoſitione ſopita: quam quidem Archidiaconus iuramento, Epiſcopus vero ſub pœna mille librarum ſe promiſerat firmiter ſeruaturum. Ex aduerſo autem prædictus Archidiaconus proponebat, quòd cum videret partem aduerſam ſibi ſuper obſeruatione compoſitionis factæ moleſtiam irrogare, bonæ mem. Clem. Papæ prædeceſſori noſtro ſuam curauit proponere quæſtionem: qui tandem ipſum à præſtito iuramento poſt cauſæ cognitionem abſoluit, & licentiam ei dedit, vt Archidiaconatus ſui iura, non obſtante compoſitione illa, proſequi non ceſſaret, præſertim cum eam præfatus Epiſcopus non ſeruaſſet, & tam ipſe, quàm plebani ſocij eius ſuper hoc contra mandati apoſtolici formam eum plurimum moleſtaſſent. Econtra præmiſsi nuncij affirmabant, quod Epiſcopus ſuus contra compoſitionem non venerat, immo ipſi archidiac. quærenti reſpōderat, quod paratus erat facere quod deberet, ſicut per inſtrumentum publicum oſtendebatur, & quod archidiaconus contra iuramentum licitum, ac ſponte interpoſitum nulla debuiſſet ratione venire. Et ſi forte ſibi eſſet aliquo modo (quod non credebant) indultum, prius quæ contra compoſitionis formam præſumpſerat, emendare penitus tenebatur, quàm ſtatueretur aliquid ſuper negocio principali. Cæterum cum in præſentia Card. prædicti diutius litigaſſent, tādem auditis per eum quæ duxerant proponenda, fratrum noſtrorum conſilio habito diligenti, cauſam ipſam ſub certa forma tuæ fraternitati duximus commit-

 tendam,

tendam, per apost. tibi scripta mandantes, quatenus vtramque partem ad obseruationem compositionis prædictæ, quam licitam esse comperimus: & ideo iuramentum pro ipsius obseruatione interpositum censuimus fore seruãdum: non obstante absolutione prædicta, quam credimus per subreptionem obtentam, per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo cõpellere nõ omittas: in irritum apost. auctoritate reducens, si quid contra compositionem prædictam per prædictũ archidiac. cuiuslibet auctoritate rescripti noueris immutatum. Si quid vero postmodũ inter eos fuerit quæstionis, partibus ad tuam præsentiam conuocatis audias, & illud appell. re. debito fine decidas. Volumus præterea nihilominus, & mandamus, quatenus clericos, & laicos, qui occasione quæstionis prædictæ, quam cum archidiac. habuerunt, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sunt vinculo innodati secundum ecclesiæ formam absoluas: illos, qui ipsis bona sua per violentiam abstulerunt, ad restitutionem eorum sicut iustum fuerit ecclesiastica censura remota appell. compellens, & non permittas, quòd ipsis super beneficijs suis grauamen, vel aliqua molestia ab aliquo indebite inferatur. Illos vero quos ecclesias violasse, & manus in clericos temerarias iniecisse cõstiterit, tamdiu facias sicut excommunicatos ab omnibus arctius euitari donec passis iniuriam, &c. & cum testimonio literarum &cæt. Datum vt suprà, &c. IIII. Idus Maij.

ARCHIEPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARVM PRAELATIS, MARCHIOnibus, Comitibus, Baronibus, & alijs nobilib. viris, & vniuersis Christi fidelibus ad quos litera ista peruenerint, vt commissarijs apostolicis contra hæreticos auxilio sint.

CVM ad capiendas vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam Domini Sabaoth, species quidem habentes diuersas sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum, & hæreticos ab fidelium cõsortio excludendos: dilectum filium fratrẽ Rainerium potentem diuino munere in opere & sermone, & cum eo dilectum filium fratrem Guidonem virum Deum timentem, & vacãtem operibus charitatis, ad partes vestras duximus destinandos: vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, & in remisionẽ iniungimus peccatorum, quatenus eos benigne recipientes pariter, & deuote contra hæreticos ipsis potenter & viriliter asistatis, eis consilium, & auxilium impendentes. Verum quia frater Rainerius pro arduis ecclesiæ negocijs in Hispaniã de mandato præcessit apostolico, volumus nihilominus, & mandamus, vt vos fratres Archiepiscopi, & Episcopi, cum à dicto fratre Guidone fueritis requisiti, in hæreticos, quos ipse vobis nominauerit spiritualem gladium exeratis, laici vero bona eorum confiscent, & eos eijciant de terra sua, & corũ paleas separent à frumento. Omnibus autem, qui pro conseruatione fidei Christianæ in tãto discrimine, quod ecclesiæ imminet ipsis astiterint fideliter, & deuote, illam peccatorum suorum concedimus indulgentiam, quam beati Petri, vel Iacobi limina visitantibus indulgemus. Datum Romæ &c. vt suprà. III. Idus Maij.

ABBATI SANCTI VEDASTI, QVA APPROBAT PONTIFEX eius voluntatem, quòd ex cœnobio factum olim collegium sæculare, ad cœnobium reuocare laboret.

PIAE postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, ne refrigescat charitas postulantis ex longioris moræ fastidio, vel ex breui etiam dilatione tepescat. Significasti siquidem nobis, quod cũ ecclesia sancti Petri de Castro sita iuxta monasterium tuum libera sit, & sicut ipsum monasterium ab episcopali iurisditione penitus sit exempta, & in ea olim esse cõsueuerint canonici sæculares prædecessores tui, vt possessiones ipsius in suos vsus conuerterent, & in ipsa facerent per monachos ministrari, indulgẽtiam à sede apostolica impetrarunt. Verùm quoniam in ea minus solemniter Domino deseruitur, ad ampliandum ibidem cultum diuini nominis canonicos sæculares, prout tibi quondam fuerãt, in ea ordinare deside-

desideras,& eis certos redditus asignare. Ea propter dilecte in Domino fili intentionem tuam laudabilem attendentes,auctoritate tibi præsentium indulgemus,vt de consilio fratrum tuorum,vel maioris,& sanioris partis in ea canonicos sæculares instituas,& tam de bonis monasterij tui,quàm de his, quæ ibi à fidelibus offerentur,redditus eis competentes asignes: ita tamen,vt in nullo libertas illa depereat,quam ei prædecessores nostri Romani pontifices contulere. Nulli ergo &c. Datum Romæ &c. Idibus Maij. pontificatus nostri anno primo.

B. MAGISTRO SCHOLARVM, ET VALBERTO CANONICO TARVISINIS, Episcopi trucidatores à solo Papa absoluendi,excepto articulo mortis.

SVPER eo de quo nos vestra discretio requisiuit,videlicet,quid faciendum sit de his, qui captioni bonæ memoriæ V. Bellunen. episcopi ex qua dignoscitur à quibusdam alijs crudelisime interemptus,se diabolico instinctu interfuisse fatentur si ad ecclesiam redire voluerint,in qua sint forma recipiendi ab ea,vobis taliter respondemus,quod cum tam enorme flagitium debita velimus seueritate punire, ne facilitas veniæ incentiuum præbeat delinquendi si communioni fidelium reconciliari desiderant,ad sedem apostolicam veniant absoluendi, nisi forte articulus mortis imimineat,vel hostilitas impediat capitalis: quibus in vtroq; casu recepta,secundum formam ecclesiæ sufficientisima cautione, quòd nostris debeant obedire mandatis,absolutionis beneficium nostra auctoritate potestis impendere: ita tamen quod opportunitate recepta suscepturi mandatum ad sedem apostolicam accedere non postponant. Prouideatis autem attentius, ne quid contra præscriptam formam quomodolibet attentetis. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

N. ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO TVRONEN. CITANTVR AD audiendum sententiam proferre in causa ipsorum contra ecclesiam Dolensem.

LICET in Ezechiele legatur: Animália ibant, & non reuertebantur, tamen sequitur in eodem: Animalia ibant, & reuertebantur. Quamuis autem hæc vocum dissonantia secundum sanum consonet intellectum,& varias expositiones habeat mysticas,& morales, possunt tamen per animalia munda, quæ ruminãt & vngulam findunt,Rectores ecclesiæ non incongrue designari: qui discernendo findunt vngulam,& ruminant meditando: qui dum aliqua statuunt, quæ postmodũ non retractant,eunt,& non reuertuntur.Cum vero aliquid statuunt,quod postmodum reuocant consilio saniori,eunt,& (sicut de animalibus legitur) reuertuntur. Vtinam autem prędecessores nostri Romani Pontifices in diffinitione illius veteris, & nondum inueteratæ, sed pro vetustate notisimæ quæstionis, quæ inter Turonen. & Dolen. ecclesias fuit diutius agitata,& adhuc sub iudice lis est,animalibus,quæ ibant, & non recurtebãtur possent secundum formam expositionis suprapositæ comparari: vt quod super ea statuerunt, taliter receptũ fuisset à partibus,& seruatum,quod nec causa ipsa in recidiuæ cõtentionis scrupulum denuo deuenisset: nec nos oporteret super ea cum partibus laborare.Sane,quamuis causa ipsa frequẽter fuerit per sedem apostolicam diffinita, peccatis tamen exigentibus redijt male sana cicatrix in vulnus antiquum, hodieque manent vestigia veteris quæstionis,& euidenter apparent ex damnis,quæ vtraq; partium eius occasione vehementer incurrit, sicut ipsi nouistis,nec nos etiam ignoramus.Quod si verum inspicimus,& attendimus causas controuersiæ diuturnæ,per vos interdum stetisse videtur quo minus legitimum finem acceperit quæstio toties suscitata.Nam (vt nõ longe petamus exemplum) cum bonæ memoriæ Cle. Papa prædecessor noster partes ad iudicium citauisset,terminum eis certum præfigens,& cum postmodum de voluntate partium prorogasset, licet dilectus filius N. Dolen. electus ad sedem apostolicam, propter hoc in persona propria nõ sine multo grauamine accesisset,tu tamẽ frater Archiepiscope nec

venisti, nec misisti ad nos idoneum responsalem, sed nuncios solummodo minus sufficienter instructos pro sola dilatione petenda. Nolentes autem dictas ecclesias huius occasione discordiæ nō sine magnæ vtriusque dispendio diutius laborare, festum dedicationis beati Michaëlis proximo futurum pro peremptorio termino vobis, & parti aduersæ duximus præfigendum. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus ad prædictum terminum, quicquid de te frater Archiepiscope quocunque modo contingat, per vos, vel procuratores idoneos ad sedem apostolicam accedatis, nostræ dispositionis formam, vel iustæ diffinitionis sententiam recepturi. Cum enim instantia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarū sollicitudo continua, de plenitudine potestatis, quā super omnes ecclesias ab ipso IESV Christo suscepimus, ea cupimus consilio saniori disponere, sicut viderimus expedire, quæ ad pacem, & vtilitatem proueniant ecclesiæ vtriusque: alioquin ex tunc in diffinitione ipsius causæ, vel dispositione (dāte Domino) procedemus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Idibus Maij. pont. nostri anno primo.

In eundem fere modum Bituricen. Archiepiscopo. Licet in Ezechiele, &c. vsque ad verbum illud Procedimus Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, vt suprà memoratis Archiepiscopo & Capitulo Turonen. ex parte nostra districtè præcipias, vt in termino sibi peremptorio constituto nostro se conspectui repræsentent, & literas nostræ citationis per tuos nuncios ipsis factas præsentari. Datum Romæ &c. vt suprà. XVII. Calend. Iunij. &c.

N. ARCHIEPISCOPO TARENTASIEN. ET N. EPISCOPO AVgusten & Abbati Boni montis. qua committitur ijs causa Episcopi & Capituli Lausannensis.

LICET iniunctæ nobis administrationis officium profectibus nos admoneat intendere singulorum, & tanquam de commisso nobis grege rationem Domino reddituri cunctos, facere exoptemus quæ ad vitam proficiant sempiternam. Fratres tamen, & Coëpiscopos nostros, qui in partem sunt solicitudinis euocati, sic vellemus commissi eis officij executionem diligenter peragere, quòd non lucerna sub modio, sed supra candelābrum posita videretur. Verum cum de ipsis ea nostris auribus referuntur, quæ in infamiam pontificalis dignitatis redundant, dolemus admodum, & turbamur: quia iuxta diuinæ legis sententiam: Si sacerdos, qui est vnctus peccauerit, facit delinquere populū. Olim siquidem cùm venerabilis frater noster N. Lausannen. Episcopus felicis recordationis C. Papæ prædecessori nostro à Capitulo suo delatus fuisset in multis, idē prędecessor noster venerabili fratri nostro N. Maurianen. Episcopo, & dilectis filijs N. Bellæ vallis, & N. de charitate abbatibus apostolica auctoritate pręcepit, vt ad ecclesiam Lausannen. personaliter accedentes, quæ in eadem tam in capite quàm in membris digna correctione cognoscerēt, studerent diligenti solicitudine emendare. Qui cum die statuta Lausannam accessissent, & fecissent in præfati Episcopi, & Capituli præsentia commissionis literas recitari, sicut in eorum literis perspeximus contineri, ipsum episcopum, & Capitulum ad compositionem amicabilem faciēdam inducere studuerunt. Tūc Capitulum duo instrumēta exhibuit, quorum vnum erat sigillatum septem sigillis arbitrorum, in quos tam canonici, quàm episcopus compromiserant memorati: alterum vero erat sigillo iam dicti episcopi consignatum, in quo se fatebatur reatum periurij incurrere, si à facta compositione à iam dictis arbitris ratione qualibet ab arbitrio resiliret. Episcopus autem in præsentia delegatorum iudicum, quòd compositionem illam nō tenuerat, nec teneret, proposuit: asserens quòd canonici antea à compositione resilierant, & emendationem, quam super quibusdam articulis præfati arbitri ei facere compromiserant, nondum poruerat obtinere: & ideo se non incurrisse reatum periurij fatebatur: quia canonici prius compositionem infregerant, & compositionis chartam arbitri non curauerant emendare. Econtra vero Canonici respondebant, quòd nec ipsi à compositione resilierant, nec aliquid arbitrī in compositione promiserant emēdare. Licet autem è contra episcopus se probare

bare promitteret, quod dicebat, in præſentia tamen ipſorum iudicum non probauit. Cumq; præfati canonici ſuper monetæ diminutione, & exactione noui pedagij memoratum epiſcopum conuenirent, & peterent, quod ab arbitris pręceptum fuerat obſeruari: reſpōdit Epiſcop. memoratus, quòd moneta erat procul dubio diminuta, nec licuit arbitris ſuper hoc aliquid arbitrari, cum tanquā Domino monetæ licitum ei ſit eam pro ſuo beneplacito minuere, & augere, & iſte fuit vnus de articulis, in quibus emendationem arbitrij poſtulauit. Pedagiū autem à quadraginta annis acceptum fuiſſe aſſeruit, & in grauamen inimicorū ſuorum ſe illud propoſuit ſtatuiſſe. Cumq; adijcerent canonici antedicti, quod præter illa, quæ in compoſitionis inſtrumento contendebantur, alia vellent contra eundem epiſcopum proponere, & probare, reſpondit Epiſcopus, quòd eos aliquatenus non audiret: quia non tenebatur coram ipſis iudicibus reſpondere: cum literæ commiſsionis non ex parte Capituli (ſicut cōtinebatur in eis) ſed per falſam ſuggeſtionem fuerint impetratæ: quia P. de Exchandens, qui eas impetrauit, mandatum non habuit, vt talia poſtularet, ad quod P. ipſe reſpondit, quòd, licet cum ad Romanam eccleſiam acceſsit, non omnibus ſuum propoſitum reuelauerit, ſed quibuſdam: poſtquam tamen redijt, commiſsionis literas omnibus, qui aderant in Capitulo legit, & exhibuit, & vniuerſis ipſæ literæ placuerunt: & ideo aſſerebant, Epiſcopum debere coram eidem iudicibus reſpondere: quia ratihabitio retro trahitur, & mandato comparatur. Et quoniam eorum iudicium noluit ſæpe fatus epiſcopus ſubintrare, licet ipſi iudices in eadem eccleſia multa digna correctione cognoſcerent, & à ſtatu præſtino miſerabiliter corruiſſe, & bona tam epiſcopi, quàm Capituli, viderent plurimum imminuta, in executione tamen mandati apoſtolici vltra procedere noluere, negocium ipſum ad Roman. eccleſiam remittentes. Ad hæc tam literis Capituli Lauſannen. quàm religioſorum Abbatum, Comitum, & Baronum eiuſdem diocesis, & aliorum multorum noſtro apoſtolatui eſt ſuggeſtū, quòd idem epiſcopus bona ipſius epiſcopatus dilapidādo conſumpſit, matrimonia non iungenda coniungit, & diuortia celebrat indiſcrete: & cum incontinentię laboret infamia, familiaritatem amplectitur iniquorum, iuſtitiam denegat poſtulātibus, & quibuslibet contumilioſe reſpondet, in ſe non oſtendens manſuetudinem paſtoralem. Prçterea contra eundem multa alia proferuntur, quę longum eſſet literis præſentibus enarrare. Super quibus ſiquidem omnibus, tanto dolemus vehementius, & mouemur, quanto eundem Epiſcopum tanquam in Romana eccleſia enutritum, & ab ea in pontificalis officij dignitatem aſſumptū, quantum cum Deo poſſumus ſynceriori charitate diligimus, & ſpecialius amplexamur. Quoniam igitur, quæ de præmiſſo epiſcopo referuntur ſub diſsimulatione tranſire non poſſumus, nec debemus, inquiſitionem ipſius negocij de fratrum noſtrorum conſilio veſtræ duximus experientiæ committendam, per apoſtolica vobis ſcripta diſtrictè præcipientes, quatenus ad locum cōpetentem pariter accedentes, & partibus cōuocatis ſolum Deum habentes præ oculis, appellatione poſtpoſita audiatis hinc inde propoſita, & atteſtationes & allegationes vtriuſq; partis diſcuſſas, & examinatas canonice, ſub ſigillis veſtris nobis dirigere procuretis, pręfigentes vtriq; parti terminum cōpetentem, quo ſufficienter inſtructæ ad recipiendam ſententiam veſtro ſe conſpectui repræſentent. Si vero præfati canonici ab accuſatiōe deſtiterint, & probare noluerint quod proponunt, vos ſi præfatus epiſcopus ſuper his fuerit infamiæ nota reſperſus, purgationem ipſi canonicam indicatis, vt cum tribus epiſcopis ſuā ſi valet innocentiam purgare, nō differat, & eam ſi præſtiterit auctoritate apoſtolica admittētes, eum ab impetitione canonicorum penitus abſoluatis, & ab obiectis criminibus denuncietis inſontem. Verum ſi ſe non poterit iuxta ſanctiones canonicas expiare, vos eum diſpenſum ad noſtram præſentiam ſublato appellationis obſtaculo tranſmittatis, vt in negocio ipſo (ſicut expedire viderimus auctore Domino) procedamus: attentius prouiſuri vt mandatū apoſtolicum ita prudenter ac diligēter exequi ſtudeatis, vt nos deuotionē, & ſolicitudinē veſtrā poſsimus merito commendare. Volumus aūt nihilominus, & mandamus, vt eidem epi-

scopo districtius iniungatis, ne bona Lausannen. ecclesiæ huius occasione negocij quomodolibet alienare præsumat, in quorum distractione dicitur hactenus satis enormiter excessisse. Si qua vero partium legitime citata vestram præsentiam adire contempserit &c. Nullis literis obstantibus harum tenore tacito &c. quod si omnes &c. Tu frater archiepiscope, cum eorum altero &c. Datum &c. vt suprà Idibus Maij.

PHILIPPO ILLVSTRI FRANCORVM REGI, VT REpudiata pellice legitimam vxorem recipiat.

LICET dextera Domini suam fecerit in nostra promotione virtutem de terra suscitans inopem, & de stercore erigens pauperem, & illud nos voluerit dignitatis soliũ obtinere, vt non solum cum principibus sed de principibus etiam iudicemus: cum tamen conditionem humilitatis vestræ conspicimus, & de quo ad quid simus vocati pensamus, præter generale debitum pastoralis officij, quod singulis nos constituit debitores, tibi, & regno tuo specialiter nos fatemur teneri, in quo nos recolimus in studijs literarum ætatem transegisse minorem, ac diuino munere quantæcumq; scientiæ donum adeptos beneficiorum impensam multiplicem suscepisse. Ad cumulum aũt huius præcipuæ dilectionis accedit progenitorum tuorum grata memoria, quos sicut Christianissimos principes, nec ventus turbinis, nec impetus tempestatis ab ecclesia Romana potuit aliquando separare, quin potius tanto amplius in ipsius deuotione seruirent, quanto fortius in nauiculam nostri piscatoris fluctus insurgerent, & mare tumultuosius ventorum incursibus fluctuaret. Vnde cum in minori quondam officio constituti serenitatem regiam, & regnum Franciæ speciali amplexati fuerimus dilectionis affectu, nunc ad apicem summi pontificatus (licet insufficientes) assumpti, priuatis affectibus, cõmunibus superuenientibus causis tam ardentius in regiæ serenitatis dilectione flagramus, vt occasionem nobis precemur à Domino indulgeri, per quam affectus interior prodeat, in effectum, & prærogatiua synceritatis, quã ad te gerimus in opere pateat vniuersis. Verum quanto amplius celsitudinem tuam honorare cupimus, & ad profectum tuum ardentius aspiramus, tanto magis de tua sumus salute soliti, & grauius ferimus, si nostræ charitatis affectus circa serenitatem tuam, te præsertim dante materiam, videretur (quod absit) refrigescere, vel tepere. Sane quãtum scandalum sit exortum ex superinductione illius, quam post multiplices inhibitiones ecclesiæ, quarum vnam factam per bonæ memoriæ M. sanctorum Ioannis, & Pauli presbyterum Card. tunc apostolicæ sedis Legatum, & dilectum filium C. subdiaconum, & notarium nostrum, cum felicis record. C. pp. prædecessoris nostri literas in tua fecerc præsentia recitari, quæ inhibitionem apertius continebãt, ad te nouimus peruenisse, & post datas, & receptas epistolas venerabilibus fratribus nostris N. Suesśionen. & N. Nouien. episcopis, nuncijs tuis propter hoc apud sedem Apostolicam constitutis superinducere voluisti: tibi credimus ex parte liquere: in quo ad discretionẽ veritatis non debet vincere sensualitas rationem. Nosti etenim, quod morbus iste iam vicina corrumpit, & ad excusandas excusationes in peccatis factus es cæteris excusatio, & in nos & Romanam ecclesiam detractionem non modicam suscitasti. Quantũ aũt ex hoc te ipsum læseris, ex eo manifestè perpenditur, quod omnia tibi contraria successerunt, quæ prius prospera succedebant, nec datum est tibi frui etiam pace diurna, quin, & si nõ corpus, mentem saltem solicitudo grauis vrgeret, quod tibi esse debet euidens argumentũ, quod propter hoc diuinam indignationẽ incurreris. præsertim cũ superinductę consanguinitas opponatur: charissimæ aũt in Christo filiæ nostræ N. Reginæ Frãciæ, nõ nisi impedimentũ fuisset affinitatis obiectũ. Vt igitur saluti tuæ consulas, & honori, vt nos & Romanã ecclesiam à labijs iniquis, & lingua liberes dettactrice, vt Dominũ tibi reddas propitium, quem iratum tibi hactenus reddidisti, rogamus serenitatem regiam, monemus, & exhortamur in Domino, & in remissionẽ iniungimus peccatorum, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus in te ipsum aciem

Innocentij tertij erga regnũ Fraciæ voluntas.

aciem tuæ conſiderationis reflectens, ſic tuos actus dijudices, vt ab alijs non debeas iudicari. Memor eſto cōditionis tuæ, & nouiſsima iuxta verbū ſapientis attendens, quod ſcandalū in eccleſia parit, quod nobis detractionē generat, quod in perniciem tuæ ſalutis vertitur, & in diſpendium totius regni redundat: alios ſimili corrumpens exemplo, corrigas per te ipſum ſuperinductā de finibus regni Francorum, remoueas, & eam reducas in regnū, & Reginam appelles, ac facias appellari: mandans ei ab omnibus, tanquam Reginæ deferri, quam à te minus rationabiliter abieciſti. Quod ſi poſtmodum vſque adeo ſerenitatem tuam oriens ex alto reſpexerit, & cor tuū lux illā dignata fuerit illuſtrare, quæ illuminat oēm hominem venientem in hunc mundū, vt prædictā Reginam, quam ex teſtimonio plurium, quibus eſt religionis, & dignitatis ratione credendū miræ ſanctitatis, & honeſtatis audiuimus eſſe, retineas in gratia coniugali: præſertim cum vix nobiliorem ducere poſsis, & id tibi plurimū expedire noſcatur, in his facilius, & ad votum tuū celerius exequendis, quæ ſerenitati tuæ diebus iſtis incumbunt, gaudebimus plurimum, & in agendis tibi gratiarum actionibus aſſurgemus. Quod ſi forſan (quod abſit) deſuper datum nō fuerit, ſicut de iure tenemur, iuris tibi licentiam nō negamus, quominus facta prius reſtitutione audiamus, & exaudiamus quod rationabiliter duxeris proponēdum. Si aūt (quod non credimus) nec famæ tuæ, nec honori conſuleres, nec mandatis noſtris, nec monitis obedires, quantumcunque nobis moleſtum exiſteret te in aliquo moleſtare, contra te tanto amplius moueremur, & manum curaremus apoſtolicā aggrauare, quanto ſerenitatem tuam ſyncerius diligimus, & quos amamus ſeuerius arguere intendimus, & durius caſtigare. Cum (inſpirante Domino) immutabilem animum, & inflexibile propoſitum habeamus, nec prece, nec pretio, nec amore, nec odio declinandi à ſemita rectitudinis, ſed via Regia incedētes, nec ad dexteram declinabimus, nec deuiabimus ad ſiniſtram, ſine perſonarum acceptione facientes iudicium, quia non eſt perſonarum acceptio apud Deum. Non ergo poſſes quantumcunque cōfidas de tua potentia ſubſiſtere ante faciem, non dicimus noſtram, ſed Dei, cuius (licet immeriti) vices exercemus in terris cum auctore iuſtitiæ, qui eſt veritas pro iuſtitia, & veritate pugnātes inimici tui in te, ac Regum Franciæ præualerent, nec valeret temporalis tuus, & exiguus potentatus diuinæ ac æternæ repugnare omnipotentiæ maieſtatis. Facias ergo fili chariſsime de neceſsitate virtutem, & nobis in hoc immo creatori tuo, per quem viuis, & regnas, humiliter ſatisfacias, quatenus, & ipſum tibi reddas propitium, & nos tibi conſtituas amplius debitores: ſciturus pro certo, quod niſi mandatum noſtrum hac vice curaueris adimplere, non differemus vlterius, quin officij noſtri debitum exequamur. Datum & cæt. vt ſuprà, XVI. Calend. Iunij.

Innocentij PP. in iuſtitia conſtantia.

VVILLIELMO REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARDInali, vt exiſtat conſeruator priuilegiorum eccleſiæ S. Germani de pratu, Pariſijs.

PIA patrum prędeceſſorum nōſtrorum ſolicitudo ſe circa ſtatum eccle. in ſua integritate ſeruandum mirabiliter exhibuit circūſpectam, vt videlicet ipſas, quæ ſæcularium turbationum fluctibus cōcutiuntur aſsiduis, protectione ſedis Apoſt. ſpecialiter permuniret, & cū ipſa præſens omnibus adeſſe nō poſſet per cōuenientia inſtrumenta eiſdem indulta, ſuæ potentiam auctoritatis extendens peruerſorum malitiā coërceret. Sed cum malitia hominum excreuerit in immēſum, nec modū ſibi peruerſitas eorū effrenata imponat, nos, quos eidem ſedi gratia diuina præfecit, qui prædeceſſorum noſtrorū mandata ſeu inſtitutiones ſoluere non venimus, ſed implere iuxta malitiam temporis, in his eſſe rigidiores oportet. Inde ſiquidem eſt, quod cum Eccleſia ſancti Germani de pratis Pariſien. quæ Romanę ſedis filia deuota, & ſpecialis exiſtit, Priuilegiorum, Indulgentiarum, cōfirmationum, & libertatū plura obtinuerit à Romanis pontificibus inſtrumēta, quibus prælati eccleſiarum, & quam plures alij minime deferentes ea infringere,

ipsisq; temere obuiare non dubitant, sicq; libertatibus sibi concessis vti plene non valeat, & in pluribus sustineat detrimentum, te obseruatorem eorum, quę ad ipsius Ecclesiæ tranquillitatem à sede apostolica sunt indulta specialiter duximus concedendum. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si quos indulgentijs, confirmationibus, priuilegijs, seu quibuslibet alijs instrumentis apostolicæ sedis, seu alijs immunitatibus à quibuscunque monasterio sancti Germani de pratis præuia ratione concessis, per quæ libertas debet ecclesiastica integra conseruari, temere inueneris obuiantes, eos per censuram ecclesiasticam, monitione præmissa sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, quemadmodum videris expedire, à sua temeritate compescere non moreris, ipsiusque iura monasterij sancti Germani studeas illibata seruare. Nullis literis, &c. harum mentione non habita &c. Datum &cæt. vt suprà. V. Idus. Maij.

ROBERTO ABBATI SANCTI GERMANI PARISIEN. EIVSQVE FRATRI-*bus, tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum, quod eos recipiat sub protectione apostolica, veteraq; priuilegia, non paucis additis, confirmet.*

IN eminenti apostolicæ sedis specula ad hoc sumus licet immeriti disponente Domino constituti, vt iustas petitiones debeamus libẽter admittere, & eis studeamus effectũ vtilem indulgere. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus annuentes monasterium beati Germani de pratis, in quo diuino mancipati estis obsequio, quod propriè beati Petri iuris existit, ad exemplar felicis memoriæ Paschalis, Innocentij, Lucij, Eugenij, Anastasij, Alexandri, Lucij, Vrbani, Clementis, & Cœlestini, prædecessorũ nostrorum Rom. pontificum, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina cõmunimus, in primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & beati Benedicti regulam, in eodem Monasterio, institutus, &c. vsq; ad verbum illud. Obseruetur. Præterea quascunq; possessiones, &c. vsq; ad illud Illibata permaneant. Per præsentis itaq; priuilegij paginã vobis, vestrisq; successoribus in perpetuum confirmamus, vt quæcunq; libertas, quæcunq; dignitas priuilegio beati Germani scriptis Ehildeberti, Elotharij, atq; aliorum regum Francorũ vestro monasterio collata est, eidem permaneat illibata. Ad hæc volentes te dilecte fili Roberte Abbas, & monasteriũ tuum honoris, & gratiæ priuilegio decorare, ad instar dictorum prædecessorum nostrorum Alexandri, & Cœlestini vsum mitræ, & annuli, atq; sandaliorum tibi, & per te successoribus tuis de cõsueta sedis apostolicæ benignitate duximus indulgẽdum. Præcepimus autem, vt chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, ordinationes, & quæcunq; vobis ex põtificali sunt ministerio necessaria, à nullo catholico episcopo vobis, vestrisq; successoribus denegentur. Sane missas, ordinationes, stationes, ab omni episcopo, vel clero Parisien. Ecclesiæ in eodem monasterio præter voluntatem Abbatis, vel cõgregationis fieri prohibemus, nec habeant potestatem aliquid ibi imperandi, sed nec diuina officia ipsis interdicere, nec excommunicare, nec ad synodum vocare, aut abbatem, aut monachos, presbyteros, aut Clericos ecclesiarum ipsius loci, tribuimus facultatẽ. Addicimus etiam vt in parochialibus ecclesijs, quas extra Burgum beati Germani tenetis, presbyteri per vos eligãtur, & Episcopo præsentur, quibus, si idonei fuerint, episcopus animarum curam cõmittat, vt ei de plebis cura, de rebus vero tẽporalibus ad monasteriũ pertinentibus, vobis respondeãt. Quod si facere forte noluerint, subtrahẽdi eis tẽporalia, q̃ à vobis tenent, liberã habeatis auctoritate apostolica facultatẽ. Auctoritate etiã apostolica statuimus, & vobis de consueta clemẽtia & benignitate sedis apostolicę indulgemus, vt nullius legationi, nisi à latere Romani Põtificis specialiter fuerit delegatus subiacere, vel subesse amodo debeatis: nec alicui liceat obtentu legatiõis ab apostolica sibi sede indultę vos vel successores vestros, seu monasteriũ vestrũ, vel Ecclesias, q̃ infra Burgũ beati Germani sunt, vlla interdicti, vel excom-

excommunicationis sententia prægrauare, vel super vos, aut super dictas Ecclesias iurisdictionem aliquam exercere: nisi specialiter hoc fuerit à Romano Põtifice illi mãdatum. Præterea compositionem, quæ inter monasterium vestrũ, & bonæ memorię Guidonem quondam Senonen. Archiepiscopum super procurationibus, quas à vobis in quibusdam villis petebat, rationabiliter intercessit: sicut prouide, ac sine prauitate facta est, & recepta, & hactenus obseruata, atque in instrumento exinde confecto plenarie continetur, ratam habentes, auctoritate apostolica duximus confirmandam. Ad maiorem autem euidentiam compositionis ipsius rescriptum illud de verbo ad verbum huic priuilegio duximus inserendum: cuius tenor talis est: In nomine sanctæ, & indiuiduæ trinitatis. Guido Dei gratia Senonen. archiepiscop. omnibus, ad quos præsentes literæ peruenerint, in Domino salutem. Notum fieri volumus vniuersis præsentibus pariter, & futuris, quod discordia, quæ erat inter nos, & Fulconem abbatem sancti Germani de Pratis, & ipsam ecclesiam de procurationibus, quas ab eis petebamus in Emant, & Balneolo, & sancto Germano iuxta Musteriolum in præsentia Domini Philippi Francorũ regis ita terminata est. In hoc siquidẽ quitauimus N. Abbati, & ecclesiæ sancti Germani in perpetuũ procurationes, quas in prædictis locis petebamus ab eis, tali modo: quòd abbas, & successores sui nobis, & successoribus nostris, vel nostris certis nuncijs pro procurationibus illis reddẽt singulis annis octo libras Parisiẽ. apud Emãt in octauis Paschæ. Et si nos, vel successores nostri venerimus semel in anno ad Emãt, vel Balneolum, vel ad villã, quæ dicitur sanctus Germanus, Abbas, & successores sui, aut ille, qui domũ tenebit recipiẽdos & successores nostros, & viuemus ibi nos, & successores nostri nocte vna sumptibus nostris proprijs: infra quod ille, qui domum tenebit, non tenebitur aliquid dare nobis, vel successoribus nostris, præter hospitium, nisi hoc de gratia facere voluerit. Et si nos, vel successores nostri semel recepti fuerimus, in vno prædictorum locorũ, non tenebuntur monachi recipere nos, siue successores nostros in aliquo illorum trium eodem anno. Nos autem fecimus quitari iam dictæ Eccle. & Abbati medietatem decimæ lanæ, à presbyteris, qui sunt in ecclesijs sancti Germani, per archiepiscopatum Senonen. constitutis, scilicet Emant, Balneolo, villa, quæ dicitur sanctus Germanus iuxta Musteriolum Matriolis, & presbyteri dictarum ecclesiarũ aliam medietatem eiusdẽ decimę habebunt. Nuncij aũt Abbatis Sancti Germani facient fidelitatem presbyteris, qui in dictis ecclesijs erant, & presbyteri per nuncios suos nuncijs Abbatis de dicta decima communiter, & fideliter quærenda, & inter se diuidenda. Quod ne valeat alicuius obliuiõe deleri, vel malitiose peruerti, sigillo nostro fecimus id confirmari, astantibus ecclesiæ nostræ personis Salone dec. Manasse archidiac. Vulielmo thesaurario, Gaufrido p̃centore. Testes huius rei sunt Stephanus abbas sanctæ Genouefæ, & canonici illius, Hugo almaricus milo. N. abbas sancti Remigij Senonen. magister Ansell. de cãcellaria, Ogerius de Auons. Actum apud fontem Blaudi anno ab incarnatione Domini M. C. X C I. Deinde prohibemus, vt monasterij vestri monachos vbicunq; de mandato Abbatis habitauerint, nullus præter Rom. Pont. vel legatum ab eius latere missum absque speciali mandato apost. sedis, vel præter abbatem, ad quem cura, & custodia eorum pertinet, excõmunicet, aut interdicat. Obeunte vero &c. vsq; ad verbum illud Eligendũ. Electus aũt vel à Romano Pontifice, vel à quo maluerit catholico Episcopo munus benedictiõis accipiat. Sane noualiũ &c. Apostolica insuper auctoritate vobis duximus indulgendũ, vt infra parochias ecclesiarũ ad iam dictũ Monasteriũ pertinentiũ nullus oratorium, capellam, vel ecclesiã ædificare, aut cœmeteriũ facere, sine diocesani episcopi, & vestro consensu, audeat, nisi forte templarij vel hospitalarij fuerint, quibus hoc Apostolicæ Sedis priuilegijs indultũ fuisse noscatur. Paci quoq;, & tranquillitati vestræ pontificali volentes prouisione prospicere, præsenti priuilegio duximus statuendũ, vt si quis terras ad vos de iure spectantes, in quibus portionẽ habetis, vel campos donatione, aut venditione, seu quolibet alio alienationis titulo, in aliam ecclesiã, vel religiosa loca transtulerint, ecclesijs illis, vel locis religiosis vltra annum, & diem, eas

sine

sine assensu vestro non liceat retinere, sed iuxta cōsuetudinem Gallicanarum ecclesiarum talibus personis precio, seu dono concedant, quæ vobis, & monasterio vestro iura vestra cum integritate persoluant. Decernimus ergo &c. salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, &c. Datum Romæ apud S. Petrum, per manū Rainaldi Domini Papæ notarij, Cancellarij vicem agentis. II. Idus Maij. Inditione prima incarnationis Dominicæ Anno. M. C. XCVIII. Pontificatus vero Domini Innocentij Papæ III. anno primo.

HVGONI ABBATI SANCTI DIONYSII, EIVSQVE FRATRIBVS TAM præsentibus, quàm futuris, regularem vitam professis imperpetuum, quod eorum iura priuilegiaq; confirmet.

EFFECTVM iusta postulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo postulat rationis: præsertim, quando petentium voluntates, & pietas adiuuat, & veritas non relinquit. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clemēter annuimus, & pręfatum monasteriū sancti Dionysij, quod specialiter beati Petri iuris existit, in quo diuino estis obsequio mancipati ad exemplar felicis recordationis Zachariç, Stephani, Leonis, Alexandri, Paschalis, Calixti, Innocentij, Eugenij, & Lucij, Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secūdū Deum, & beati Benedicti regulam &c. vsque ad verbum Obseruetur. Præterea quascunq; possessiones, quæcunq; bona &c. vsque ad verbum Permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis, donationem præbendarum in ecclesia sancti Pauli. In episcopatu Parisien. ecclesiam sancti Leodegarij, ecclesiam S. Martini in strata, cellam beatæ Mariæ prope Corbolium, super fluuium Essonesitam, cum appendicijs suis, eccle. de Trembleiaco, monasterium beatæ Mariæ de Argentolio, quod situm est super fluuium Sequanam, cum pertin. suis. In archiepiscopatu Rothomagen. ecclesiam S. Petri del Caluo monte cum tribus capellis sibi adiacentibus, scilicet S. Mariæ, sancti Ioannis, & capella de calloel. eccle. de Cergiaco, quæ nec synodum, nec circatam persoluūt, ecclesiam de Busiaco, ecclesiam de Sagiaco, ecclesiam de Cormelijs, ecclesiam de Caiz, ecclesiam de monte Gerulfi, ecclesiam de Ablegijs, ecclesiam de sancto Claro, ecclesiam de monte Genuoldi. In Normania vero ecclesiā de Mo. Renniaco, ecclesiam de Liliaco, ecclesiam de Floriaco, ecclesiam de Berneualle, ecclesiam de sancto Martino, ecclesiā de Fregellis. In episcopatu Carnoten. ecclesiam de Trapis. Concesionem etiam patronatus ecclesiæ beatæ Mariæ de medonta cum omnibus possessionibus, & appendicijs suis à charissimo in Christo filio nostro Philippo illustri rege Francorū vobis prouide factam: ita quod decedentibus canonicis eiusdē eccle. loco eorum vestri monachi ordinentur, per quos gratius in eadē ecclesia Deo seruitiū assidue impēdatur. In episcopatu Aurelianen. ecclesiā de Toriaco, Campū manerij Villare, Vendrous, Villā Meui, Fiens, Luins. Ad hæc cōpositionem illam, quā bonæ memoriæ Henr. quondam Syluanecten. Episcopus super diuersis querelis, quæ inter vos & nobilē virum Vull. de Melloto, tam in talijs, quàm in corueis, & Terris cēsualibus, & quibusdam alijs vertebantur, statuit obseruandā. Concessionē vobis, & per vos monasterio vestro factā à bonæ memoriæ Guidone quondā Senonen. archiepiscopo, & eius antecessoribus de ecclesijs de bella, de sancto Lupo, de Iosanuilla, de ver. de Firiaco, de Grandipute, de sancto Audoeno: præsentationem etiam presbyterorum in eisdem ecclesijs, concessionē similiter vobis factā à bonæ memoriæ Rog. quōdam Cameracen. episcopo, & eius antecessoribus Gualchero, Odone, Nicolao de ecclesia de forest, altari de Solemio, altari de vernuilo cū decimis, & omnibus appendicijs eorū, portionē cuiusdā decimæ de Ruu. Item cōpositionē, quam iam dictus Syluanecten. episcopus super controuersia, quæ inter vos, & Albertum de monte Omorio de quadam viatura, & quibusdam prauis consue-

consuetudinibus vertebatur, statuit obseruandam. Cõcessionem quoq; cænobio vestro factam à venerabili fratre nostro Philippo Beluacen. Episcopo tam de personatu, quam de præsentatione in Ecclesijs sacerdotum, videlicet Ecclesiam Sancti Martini de Colle, Ecclesiam de Asnerijs, ecclesiam de Villiaco, ecclesiã de Ciris, ecclesiam de Croi, ecclesiã de Morentiaco, ecclesiam de Masliers, ecclesiam de Nosaico, ecclesiã de Murno, & ecclesiã de Buxorta. In pago Meten. cellam nouã cum omnibus appẽdicijs suis, videlicet Hulspere, Asminge, Emelingas, ecclesiã de Fulcrepa, salinas, ac patellas saleninarũ apud Massaltiẽ. In episcopatu Laudunẽ. altare de cadursa, altare de sancto Gaberto, altare de Pirolis, Altare de Seiriaco, cũ cappella sancti Dionysij, quæ est apud Ribomontẽ. In Iusa valle, altare de Sorbeis, altare de Altrepia, altare de Rosbes, altare de Rochenijs, altare de serenis fontibus, ex dono illustris memoriæ Ludouici quondam regis Frãcorum, quicquid in villa de trapis habebat, præter annualem hospitationẽ, quando ibidem iacuerit, & talliam, quam apud Gergiacũ in Vuscasin. & apud cormelias vobis donauit. Ex dono bo. mem. Gaufredi Carnoten. Episcopi, Altaria de Monaruilla, & de tubrido. Ex dono Aluisij bo. memoriæ quondam Atrebaten episcopi, Altare de Anechin. Ex dono illustris memoriæ, Eduradi scilicet, & Vull. quondam Regum Angliæ Deherstiam super fluuium Sabrinæ sitam, Tantoniam molam cum appendicijs suis. Ad hæc comitatum Vulcasini, qui iuris beati Dionysij est, quem illustris memoriæ Ludouicus quondam Rex Fancorum, per Sugerium quondam abbatem sancti Dionysij in beneficiũ, & feudum suscepisse cognoscitur: quoniã is possidet cuius nomine possidetur, tibi, tuisq; successoribus confirmamus. Vicariam quoque & omnimodam iustitiam, ac plenariam libertatem iuxta Villam sancti Dionysij, sicut subscriptis terminis destinguitur à fluuio videlicet Sequanæ, à molendino, quod vulgo appellatur baiart, vsque ad supremum caput villæ, quæ vocatur alberuillare, quã præfatus rex iuris esse beati Dionysij recognoscens, eidem monasterio restituit, vobis nihilominus confirmamus. Præterea omnimodam potestatem, omnemq; iustitiam, & vniuersas consuetudines nundinarum indicti ipsius regis liberalitate vobis concessas, vt perpetuis eas quiete obtineatis temporibus, confirmationis nostræ munimine roboramus. Ad hæc refutationem prauæ consuetudinis, quã Bucardus de monte Morentiaco in vineis vestri monasterij, in Diogico villa sitis habebat, & Roragici terræ suæ. Similiter compositionẽ initam inter monasterium vestrum, & ecclesiam sancti Exuperij Corbolien. in præsentia bonæ memoriæ Ioannis quondam Carnoten. episcopi super integritate præbendæ eiusdem ecclesiæ. Ad exemplar insuper felicis memoriæ Innocentij, & Anastasij Rom. Pontificum prædecessorum nostrorum, compositionem super controuersia, quæ quondam inter monasterium vestrum, & monasterium sancti Michaëlis vertebatur, sicut in eorundem Romanorum pontificũ plenarie cõtinetur, auctoritate apostolica cõfirmamus. Has siquidẽ cõpositiones oẽs, seu refutationes, sicut absque prauitate factæ sunt, receptæ, & in scriptis authenticis cõtinentur, & etiã hactenus sunt seruatę, apostolico munimine roboramus. Sane noualiũ vestrorum, &c. liceat quoq; vobis clericos, &c. prohibemus insuper, &c. discedentem vero, &c. Auctoritate quoq; apostolica prohibemus, ne aliquis abbas monasterij ipsius, terras redditus ad ipsum spectãtes, parentibus suis, aut alijs domos, vel etiam ea, quæ de caducis proueniunt, aut ministeria domus, nisi illa tantum, quæ sunt seruientium clericorum, dare præsumat, nec pecuniam vltra centum libras sine assensu totius Capituli vel maioris, & sanioris partis muruo suscipere audeat. Nulli quoque monachorum quicquam sine consensu abbatis ab aliquo mutuo recipere liceat. Is autem, qui ministerium domus habuerit, vltra centum solidos mutuo non accipiat, præter abbatis consensum. Statuimus etiam, vt abbas sigillum proprium habeat, sicut est de consuetudine hactenus conseruatum. In parochialibus autem ecclesijs, quas habetis liceat vobis sacerdotes eligere, & diocesano episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint episcopus animarũ curam cõmittat, vt ei de spiritualibus, vobis aũt de tẽporalibus debeant respõdere. Iustitias etiã, aut offi-

cia

cia laicorum, quæ bonæ memoriæ Vu. quondam abbas eiusdem monasterij ad manus suas ab omnibus in Burgo sancti Dionysij commorantibus legitime reuocauit, de cætero alijs assignari. Regulares etiam consuetudines à prædecessoribus vestris, & à vobis hactenus obseruatas aliqua leuitate mutari, nisi de tua, siue tuorum fuerit prouidentia successorum cum consensu Capituli, vel maioris, & sanioris partis, auctoritate apostolica prohibemus. Nouas præterea, & indebitas exactiones ab archiepiscopis, episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, vel alijs ecclesiarum prælatis omnino vobis fieri prohibemus: chrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum, seu monachorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi, à quocumque malueritis suscipiatis episcopo, siquidem catholicus fuerit, & gratiā apostolicæ sedis habuerit, & ea vobis, & absque aliqua prauitate voluerit exhibere. Inhibemus insuper, vt infra fines parochialium ecclesiarum vestrarum nullus sine diocesani episcopi, & vestro assensu, cappellam, vel oratoriū ædificare præsumat, saluis priuilegijs Romanæ ecclesiæ: missas sane publicas celebrari, aut stationes in eodem monasterio, præter abbatis voluntatem, fieri prohibemus: sed nec interdicere, nec excōmunicare, nec ad synodum vocare, vel abbatem, vel ipsius loci monachos, episcopis, aut episcoporum ministris permittimus facultatem. Apostolica etiam auctoritate vobis duximus indulgendum, vt non nisi legato à latere Romani pontificis destinato, legationis obtentu teneamini respondere. Porro tam tibi, quàm tuis successoribus licentiam indulgemus, in grauioribus negocijs sedem apostolicam appellare, nec appellātes ante negocij finem læsio vlla contingat, quatenus auctore Deo in sanctæ religionis studijs quieti, ac seduli permanere possitis. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, &c. sepulturam vero, &cæt. libertates insuper dignitates, &c. obeunte vero, &c. vsque ad verbum Eligendum. Electus autem, vel à Romano pontifice vel à quo malucrit, catholico episcopo munus benedictionis accipiat. Decernim. ergo, &c. salua sedis apostolicæ auctoritate, & in prædictis ecclesijs diocesanorum episcoporum canonica iustitia. Si qua igitur, &c. Datum vt suprà, &c. II. Idus Maij.

ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI DIONYSII, NE BENEficia nondum vacantia, vel petantur, vel etiam conferantur.

EX parte vestra fuit in audientia nostra propositum, quod quidam clerici, quorum vita, & conuersatio ignoratur, ecclesias, præbendas, & beneficia nondum vacantia sibi contra decretū Lateranen. Concilij conferri volentes, vestrum monasterium intendunt multipliciter aggrauare. Nos igitur volētes eidem cœnobio vestro super his paterna in posterum solicitudine prouidere, auctoritate vobis præsentium indulgemus, vt salua sedis apostolicæ auctoritate à talium impetitione maneatis penitus absoluti. Nulli ergo, &c. Datum vt suprà.

ABBATI, ET CONVENTVI CISTERCIEN. VT PRO SE, TOT grauissimis omnium ecclesiarum negotijs occupato, Deum orent: Deq́, summi Pontificis dignitate atq́, oneribus.

DVM non solum quid in summo Pontifice, verum etiam in quolibet episcopo requiratur, aduertimus, & grauitatē officij pastoralis, & præteriti temporis attendimus libertatem, & fere prorsus in insufficientia nostra deficimus, & in eo solo, cuius vices in terris gerimus confidentes, de nostris meritis non speramus. Quamuis enim varijs simus negocijs occupati, vtpote quibus omnium ecclesiarum solicitudo semper incumbit, aliquando tamen in vos ipsos nostræ considerationis aciem reflectentes, dum priorem statum præsenti conferimus, & vtrumque ad alterū rationis lance pensamus, seruos seruorum (prout in compendio salutationis literarum nostrarum apponitur) nos esse agnouimus: qui non solum de nobis, sed

bis, sed de omnibus omnino fidelibus tenemur Deo reddere rationem. Cumq; suscepti regiminis onus, quod est debilibus nostris humeris importabile, cogitamus, illud propheticum posse nobis credimus coaptari: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Et vtinam illud nobis coaptari non valeat: Exaltatus autem, humiliatus sum, & confusus: ne forte simus ex illis, de quibus inquit scriptura: Deiecisti eos dum alleuarentur. Quem enim sanæ mentis, & intelligentiæ plene non terreat verbum illud Apostoli ad Timotheum in sua loquentis epistola: Oportet episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, pudicum, ornatum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, suæ domui bene præpositum. Nam (vt difficultatem Capitulorum sequentium taceamus) qui se poterit irrepræhensibilem exhibere, cum secundum Ioannem Apostolum: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est, cum, & de illo, qui peccatum nõ fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, dictum fuerit: Ecce homo vorax, potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus, & alibi seductor, & habens dæmonium, appellatus fuerit, & cũ impijs deputatus. Cum etiam si actus nostros in obseruatione mandatorum suorũ ille dirigeret, nec nos permitteret declinare ad dexteram, vel sinistrã, à quo bona cuncta procedunt, refrenare tamen non possemus os iniqua loquentium, vel cauere nobis à labijs iniquis, & lingua dolosa. Quia igitur nõ de nostra virtute confidimus, sed de vniuersalis ecclesiæ prece speramus, vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur attentius, quatenus præter communem orationem, quæ pro nobis fieri consueuit, insufficientiam nostram vestris orationibus specialius adiuuetis: puras manus sine disceptatione leuantes ad Deum de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta petentes, vt quia non sunt in homine viæ eius, ipse, qui pro nobis factus est homo, dirigat gressus nostros in semitis suis, vt vestigia nostra nullatenus moueantur. Sed ipse, qui dat omnibus affluẽter, & non improperat, gratiam suam in nobis multiplicet, motus interiores deponens, & actus exteriores modificans: quatenus ea semper, & meditemur interius, & exterius operemur, quæ ad laudem nominis eius, ad salutem animæ nostræ, nec non, & profectum totius ecclesiæ debeant prouenire: nec nobis, sed sibi det gloriam, qui est gloriosus in sanctis, concedens nobis per suam misericordiam ineffabilem, quod sic transeamus per bona temporalia, vt non amittamus, immo potius consequamur æterna. Datum &c. XII. Calend. Iunij. Pont. N. anno prim.

Scriptum est autem super hoc N. Abbati, & conuentui Claræ vallen. N. Abbati, & conuentui. S. Victoris Parisien. N. Abbati & conuentui Præmostraten.

N. ANDINACHANEN. ARCHIEPISCOPO, VT POST ACCEptam *Episcopi Rathobotensis, electionem alterius confirmet.*

PER alias literas tuæ fraternitati mandasse meminimus, vt venerabilem fratrem nostrũ N. Rathoboten. episcopum ad recipiendam curam suæ diocesis, quam aliter, quàm debuerat, resignarat, compelleres, & si forsan eam postmodũ in tuis manibus auctoritate sedis apostolicæ resignaret, ecclesiæ ipsi in personam faceres electione canonica prouideri. Verum ne personam dilecti filij fratris G. reprobasse forsitan videamur, si idem Episcopus resumptam curam pastoralis officij spõtaneus voluerit in tuis manibus resignare, & clerici eiusdem ecclesiæ ipsum in episcopum canonice duxerint eligendũ, cõfirmandi electionem ipsius, & eum in episcopũ cõsecrandi tibi licentiã non negamus. Datũ Ro. &c. XV. Cal. Iunij.

P. PRESBYTERO CANONICO SANCTI MICHAELIS MAIORIS PAPIEN. *quod confirmetur sententia, lata per Cardinalem S. Mariæ in causa P. & Iacobi, clerici Papiensis.*

CVM tam tu, quàm dilectus filius Iacobus clericus Papien. pro controuersia ecclesiæ sancti Michaëlis præbendæ, quæ inter te, & ipsum verteba tur, in nostra essetis præsentia constituti, vobis dilectum filium P, sanctæ

Mariæ in via lata, diacon. Card. concesſimus auditorem: ante cuius præſentiam taliter fuit ex parte ipſius I. allegatum, quòd olim Stteuua quondam præpoſitus, & canonici dictæ eccleſiæ de cõmuni conſenſu, & voluntate vnanimi ſeptem clericos in canonicos elegerunt, inter quos ipſe in ſexto loco fuit ab eis nominatus canonice, & electus. Cumq; procedente tempore duo ex ipſis electis obiſſent, & de canonicis ipſius eccleſiæ vnus in præpoſitum fuiſſet aſſumptus, & duo viam vniuerſæ carnis intraſſent, & primo vacatura præbenda deberet ipſi aſsignari, & ipſe præpoſitus ad iam vacantem præbendam eum recipere recuſaret, ipſe cognoſcens quod præbendam ipſam alibi conferre volebat, ne tua electio, & receptio fieret, ſedem apoſtolicam appellauit, & curauit quãtum potuit fortius inhibere, & ad Romanam accedens eccleſiam ad dilectos filios B. maioris eccleſiæ, & magiſtrum I. ſancti Romani præpoſitos Papien. literas impetrauit: qui cognito per teſtes idoneos, & quoſdam canonicos eccleſiæ memoratæ de electione ipſius, ſtallum ei in choro, & locum in Capitulo, & refectorio aſsignarunt. Sed quia in literis apoſtolicis de præbenda, quæ iam tibi collata fuerat, mentio non fiebat, iterum ad apoſtolicam ſedem acceſsit, & ad dilectum filium N. Abbatem ſancti Petri in cœlo aureo, & prædictum præpoſitum ſancti Romani literas reportauit, vt ipſi cauſam audirent, & eam appell. rem. fine canonico terminarent: qui vtriuſq; partis rationibus auditis, ac teſtibus, quos ipſe I. produxerat receptis, & atteſtationibus publicatis pro eo ſententiam promulgarunt, quam poſtulabat auctoritate apoſtolica confirmari. Econtra vero tu taliter reſpondebas, quod cum felicis memoriæ Vrb. Papa prædeceſſor noſter duos vellet clericos in præfata eccleſia ordinare, ipſi ad mandatũ apoſtolicum declinandum ſex de nobilibus Ciuitatis Papien. ad vacaturas præbendas, quę non eſſent ſacerdotales in clericos nominarũt. Poſtmodum vero quidam de fratribus eiuſdem eccleſiæ conſanguineus I. antedicti, præpoſitum, qui tunc erat, & quoſdã de fratribus rogauit attente, vt eum poſt dictos ſex electos in clericũ nominarent: qui pluribus de fratribus irrequiſitis, qui præſentes erant, fiat ſicut dicitur, reſponderũt: pro quo dicebas eius electionem aliquã nõ fuiſſe, quia quàm plurium fratrũ præſentium nõ fuit requiſitus aſſenſus, cum electio cõſenſum, vel ſaltem requiſitionem fratrum exigat ſingulorum. Dicebat etiam dilectus filius N. præpoſitus tuus, in eiuſdem Cardinalis præſentia cõſtitutus, quod à felicis recordationis C. Papa prædeceſſore noſtro idem I. per ſalſam inſinuationem, & tacitam veritatẽ ad prædictos præpoſitos Papien. obtinuit, per quam ſe nõ eſſe cogendum præfato I. reſpondere in præſentia ipſorum iudicum allegauit: quia pro eodem negocio ſpecialem nũcium ante citationem ad ſedem ap. deſtinarat, & quoniã ipſi iudices tam ipſam exceptionem, quàm alias, quas proponebat, admittere noluerunt, ipſe ſedem apoſtolicam appellauit: qui appellatione cõtempta ante litis cõteſtationem pro ipſo I. ſententiam protulerũt: quã ideo nõ tenendam dicebat, quia poſt appellationes legitime interpoſitas, & nõ ſeruato fuit iuris ordine promulgata. Poſt modicum aũt temporis ſæpe dictus I. contra te, qui tam per præpoſitum, quàm canonicos prædictæ eccleſiæ, vacantem præbendam canonice fueras aſſecutus, literas ad prædictos Abbatem, & prępoſitum impetrauit, quorum tu nolens iudicium ſubintrare, quia vnus eorum conſanguineus erat I. antedicti, & alter ſuper eadem cauſa tertiò iudex fuerat delegatus, ſedẽ apoſtolicam appellaſti: qui licet morte prædeceſſoris noſtri eorum iuriſdictio expiraſſet, ſententiam tamen cõtra te protulerunt, quam ſicut poſt appellationẽ à ſuſpectis iudicibus, & mandato expirato irrationabiliter latam, auctoritate poſtulabas apoſtolica infirmari. Prædictus itaque Cardinalis auditis hinc inde propoſitis, & diligenter inſpectis de mandato noſtro habito prudentum virorum conſilio, cognoſcens præfatam electionem contra Lateranen. concilium celebratam, canonicam non fuiſſe, cum in ea fratrum pręſentium aſſenſus non fuerit requiſitus, & ideo ſi quid ex ea, vel ob eam factũ fuit aliquo modo, vel ſecutum, nullius debebat exiſtere firmitatis, eundem I. nihil iuris in præbenda quam poſtulabat habere ſententiando decreuit, & te, & eccleſiam prædictam ab impetitione ipſius, occaſione electionis prædictæ penitus liberauit.

beranit. Nos verè eiusdem Car. sententiam approbantes, eam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. vt suprà. X V. Calend. Iunij.

N. ABBATI SANCTI DIONYSII, DE ELECTIONE *sui in Abbatem confirmatione Apostolica.*

LAVDABILIS vita in tuo degentium monasterio, quam ille à quo cuncta bona procedunt per morum consonantiam mirabiliter ordinauit, se nobis exhibet plurimum in Domino commendādam, & ex eo, quod in ordinationibus ecclesiæ tuæ cum maturitatis multæ consilio in voluntate vnanimi fit processus, quem in factis suis exulans tāquam peregrina dissensio cordium non perturbat, vehementer inducimur, vt eorum concordiæ noster concurrat assensus, & quæ rite aguntur fauore apostolico prosequentes apponendo manum nostræ confirmationis, eadem approbemus. Sane per literas dilectorum filiorum conuentus eiusdem monasterij sancti Dionysij nobis innotuit manifeste, quod in electiōe tua tanta concordia fuerit animorū, vt ab eo qui fidelium mentes vnius efficit voluntatis, omnium vota in vnum directa fuisse credantur. Vnde nos paci, & trāquillitati ecclesiæ tuæ plurimum congaudentes in Domino, eorumq; petitioni clementius annuentes, ipsam electionem de te canonice celebratam, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Datum &c. vt suprà. X I I. Calend. Iunij. Pont. nostri anno I.

N. AGRIGENTIN. EPISCOPO, QVOD IPSI LICEAT *monasteria transferre ad loca tutiora.*

IN his, quæ pro religiosorum locorū reparatione requiris à nobis, & quæ postulas pro statu ecclesiastico cōseruando, tanto libentius assensum tibi apostolicum impertimur, quanto ad id amplius pastoralis officij debitum nos inducit. Significasti siquidem nobis, quod quædam monasteria in tua diœcesi cōstituta, tempore seditionis inter Sarracenos, & Christianos exortæ, depauperata quædam negligentia abbatū deserta, quædam vero omnino destructa fuerant, quæ ad tutiora desideras loca transferre. Insuper in reditu tuo possessiones quasdam, & decimas ad mensam clericorum Agrigentinen. ecclesiæ pertinentes inuenisti alienatas ab ipsa, quas intendis ad vsum ipsius de auctoritate sedis apost. reuocare. Ea propter ven. in Christo frater, tuis præcibus annuentes, fratern. tuæ auct. apost. indulgemus, vt monast. ipsa cum dignitatibus suis ad loca tutiora cum consilio Metropolitani tui transferre possessiones, & decimas, & alia, tam mobilia, quàm immobilia illicite alienata, à mensa ecclesiæ, ad eam tibi liceat legitime reuocare. Nulli ergo &c. Datum &c. vt suprà, IIII. Idus Maij.

ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI GERMANI ANTISIODOREN. *quatenus indulgetur ijs, quod sacrum chrisma, & oleum, atq; consecrationes ab alio catholico Episcopo accipere liceat, si Antisiodorensis gratis impartiri nolit.*

EX multiplicitate querelarum vestratum, quas aduersus fratrem nostrum N. Antisiodor. episcopum præpositas à vobis audiuimus, ipsum monasterio vestro vsq; adeo arbitramur infestū, vt per eum (sicut dicitis) sine difficultate non possitis pōtificalia percipere sacramenta. Nos autem, quibus imminet vniuersorum necessitati prospicere, volentes vobis ex ministerio suscepti regiminis prouidere, ne pro duritia ipsius Episcopi defectum in talibus incurratis, præsenti vobis scripto duximus indulgendum: vt si memoratus episcopus à vobis humiliter requisitus, chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, benedictionem abbatis, & ordinationes monachorum, qui fuerint ad ordines promouendi, gratis, & sine prauitate vobis indulgere noluerit, vel malitiose distulerit, liceat vobis alium, quem malueritis catholicum adire Pontificem: qui auctoritate nostra fretus, vobis, quod postulatur, indulgeat. Indulgemus etiam vobis,

bis,vt siquando homines monasterij vestri vinculo tenentur excommunicationis astricti,pro eorum absolutione præfatus episcopus,vel quilibet alius potestatem non habeat pecuniam extorquendi.Et si in eos,quia propter hoc pecuniam nõ exsoluũt, ecclesiastica fuerit sententia promulgata, eam decernimus auctoritate apostolica non tenere.Nulli ergo &c. Datum &c.vt suprà. XVII. Calend. Iunij.

N. LINGONIEN. EPISCOPO, QVOD CONTROVERSIAM INTER ipsum & suum Capitulum exortam grauatè audierit,& vtrique parti certum agendi terminum præfigit.

LICET iuxta testimonium veritatis necesse sit, vt veniant scandala,quia tamen secundum idem: væ homini illi per quem scãdalum venit, dolemus non modicum, cum inter viros ecclesiasticos, qui pacem euangelizare tenentur,seditionis alicuius materia pullulat, & litigiorum incentiua subcrescunt, cum in ecclesiæ corpore omnia debeant in vinculo pacis,& vnitate tractari. Quamuis autem super quorũlibet ecclesiasticorum virorum discordia plurimum doleamus, maiori tamen dolore concutimur,cum vel pater in filios,vel filij seditionem suscitant in parentem,& illos discordia diuidit: quibus ad vnius ecclesiæ obsequium deputatis deberet esse cor vnum,& anima vna.Sane cum tu Lingonien. ecclesiæ caput existas,dilecti autem filij decanus,& canonici Lingonien. sint membra ipsius, ac tua,tanto vos vellemus ad inuicem charitatis vinculo couniri, vt vicissim vestra onera portaretis,& tu membris dolentibus cõdoleres, & ipsi suis tibi vicibus in vnitate spiritus deseruirẽt. Verum (sicut accepimus) inimico homine super seminante zizania,tanta inter vos discordia est suborta, vt dictis canonicis te coram venerabili fratre nostro Lugdunen. archiepiscopo, super dilapidatione,& insufficientia in causam trahentibus, tu ad apost. sedis audientiam appellaris,festum beati Lucæ prox. futurum terminum appellationi prosequẽdæ præfigens,quem ijdem canonici ad dominicam,qua cantatur Iubilate Deo, proximo præteritam,sicut eorum continebant literæ, coartarunt. Nos igitur vtriusque partium deferre volentes,ne sub intemperie aëris, & caloris distemperantia cogamini ad sedem apostolicam laborare,fraternitati tuæ sub peremptorio per apostolica scripta mandamus,quatenus hinc ad festum beati Michaëlis proximo futurum apostolico te conspectui repræsentes,canonicorum responsurus obiectis,& propositurus,siquid proponere volueris contra ipsos, nisi forsan interim inter vos pacis possint fœdera reformari. Scias autem nos partem aduersam ad eundem terminum citauisse,ita vt illi, quorum nomina per tuas nobis literas expræssisti,personaliter ad nos accedant, his, quæ proposueris, responsuri. Ad hæc tibi fortius inhibemus,ne occasione huius discordiæ bona ecclesiæ tuæ dilapidare præsumas. Datum, vt suprà.

N. ATREBATEN. ET N. SYLVANECTEN. EPISCOPIS.

PIA patrum, prædecessorumq; nostrum solicitudo. Require superiùs pagina 103. Et sicut scriptum est pro ecclesia S. Germani de Pratis, ita scriptũ est pro monasterio sancti Dionysij in Parisiẽsi dioecesi cõstituto.

N. ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI GERMANI ANTISIODOREN. quod excommunicatio Episcopi Antisiodorensis iniusta,& contra iuris ordinem inflicta, non obliget.

GRAVIS ex parte vestra fuit in auditorio nostro quærela proposita,quod venerabilis frater noster N. Antisiodoren. episcopus, & presbyteri eiusdem dioecesis homines vestros absq; manifesta,& rationabili causa non seruato iuris ordine, excommunicationi subijciunt pro suę arbitrio voluntatis. Volentes igitur grauamini vestro paterna solicitudine prouidere, si prædictus episcopus, & presbyteri in homines vestros excom. sententiam,absque manifesta,& rationabili causa & iuris ordine non

non seruato duxerint promulgandam, eam decreuimus non tenere & vos auctoritate apostolica diuina eis officia celebretis. Nulli ergo &c. Datum &c. vt suprà. XVII. Calend. Iunij.

EISDEM, QVOD LICEAT ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM *pro iustitia adire, si Antisiodorensis eam administrare negligat.*

CVM venerabilis frater noster N. Antisiodoren. episcopus, vsque adeo (sicut dicitis) sit vobis infestus, vt de parochianis suis malefactoribus vestris, per eum iustitiam nō possitis habere, nobis imminet prouidendum, ne pro defectu iuris monasterium vestrum violentijs pateat, & incursibus malignorum. Ea propter dilecti filij præsentibus vobis literis indulgemus, vt ad venerabilem fratrem nostrum N. Senonen. Archiepiscopum pro coërcendis ipsis malefactoribus vestris recursum habere possitis, qui defectum ipsius episcopi de auctoritate nostra debeat in hac parte supplere. Nulli ergo &c. Datum vt suprà.

N. EPISCOPO, ET N. DECAN. MATISCONEN. QVA IIS *causa ecclesiæ Eduensis & cœnobij Balmensis committitur.*

EXPOSITA nobis Eduen. ecclesiæ petitio continebat, quòd cum olim felicis recordationis C. pp. prædecessori nostro deposuissent, de Balmen. monachis, quæstionem de terris, & ecclesijs in vallepol liniaci constitutis, & idem prædecessor noster causam ipsam venerabili fratri N. Cabilonen. episcopo, & dilecto filio N. abbati de firmitate commisisset fine debito terminandam, à præfatis tādem monachis, fuit ab eisdem iudicibus appellatum. Ille vero, qui abbas ipsius monasterij diceba-tur, ad prosequendam appellationem accedens, semel se tantum apostolico cōspectui præsentauit, & de appellatione facta mentionem faciens illicentiatus recessit. Cumq; nuncius Eduen. ecclesiæ ad appellationem prosequendam ad sedem apostolicam destinatus apud eam fuisset longo tempore commoratus, idem prædecessor noster peremptorie citauit monachos antedictos, eis sub excommunicationis pœna præcipiens, vt ille, qui se gerebat abbatem cum aliquibus ipsius monasterij monachis, in festo beati Lucæ proxime præterito ad eius præsentiam sufficienter instructi accederent, vt Eduen. ecclesiæ plenarie respōderent, & satisfacerent Romanæ ecclesiæ de contemptu. Ipsi vero licet iuxta formam mandati Apostolici non venissent, quidam tamen monachorum ad Romanā ecclesiam accesserunt, quos nuncius præfatę Eduen. ecclesiæ inuenit apud sedem apostolicam commorantes, qui de suo negocio diffidētes ante causæ discussionem, vt magis aggrauarēt Eduen. ecclesiam, recesserunt, & ad venerabilem fratrem nostrum N. Beden. Episcopum, & dilectum filium N. abbatem de Balerna, & N. priorem boni loci per subreptionem præfato nuncio Eduen. ecclesiæ ignorante literas (vt dicitur) reportarunt. Postmodum vero, cum præfato nuncio Eduen. ecclesiæ, se quidam N. Balmen. monachus opposuisset, eis dilectos filios I. tt. Sancti Stephani in cœlio monte presbyterum, & G. Sancti Adriani, Diac. Card. concessimus auditores. In quorū præsentia cum aliquandiu litigassent, & sua scripta eisdem Cardinalibus tradidissent, monachus ipse illicentiatus recessit, & noluit sententiam expectare. Cum igitur cuiq; simus in sua iustitia debitores, & nolimus aliquem de fraude sua commodum reportare, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus conuocatis ad vestram præsentiam partibus, si vobis constiterit Eduen. ecclesiam à præfatis monachis, prædictis terris, & ecclesijs præter iuris ordinem spoliatam, vos ei auctoritate nostra prædictas terras, & ecclesias cū fructibus inde perceptis, non obstante cōtradictione, vel appellatione cuiuslibet, resignetis: prædictis literis nequaquam obstantibus, quas etiā morte præfati prædecessoris nostri credimus expirasse. Post restitutionem vero integram ablatorum, & expensarum, quas canonici Eduen. ecclesiæ in appellatione monachorum prosequē-

da, quam ipsi monachi prosequi non curarunt, se rationabiliter fecisse probabũt, audiatis siquid emerserit quæstionis, & illud sine debito appellatione postposita terminetis. Quod si ambo, &c. tu frater episcope, &cæt. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Idibus Maij. Pontificatus nostri anno primo.

CAPITVLO MEDIOLANENSI, VT PRAEBENDAM ET DOmum Episcopo Terdonensi, suo collega restituant.

SYNCERITATEM eorũ, qui feruentiores in ecclesię deuotione persistunt, ecclesia Romana ampliori benignitate consueuit amplecti, & iuxta meritorum suorum prærogatiuam eis debiti honoris gratiam impertiri. Insinuauit siquidem nobis venerabilis frater noster O. episcopus Terdonen. quod cum bonæ memoriæ Cœlestinus prædecessor noster, eidem per apostolicam indulgentiam concessisset, vt beneficia, quæ habebat, quando fuit ad officium Põtificale vocatus, ei liceret vsq; ad triennium possidere, & auctoritate illius indulgentiæ, præbendam, quam in ecclesia vestra fuerat assecutus, integre possedisset, ita quod in electione archiepiscopi vestri, sicut vnus canonicorũ vocẽ habuit, & in venditionibus, alijsq; negocijs Mediolanen. ecclesiæ, ipsius tanquam canonici fuit requisitus assensus, & in instrumentis etiam manum subscriptionis apposuit. Nos super quo de prudentia vestra miramur, post appellationem ab ipso episcopo ad nos interpositam, ex quo etiam iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, non expectantes terminum in ipsa indulgentia præfinitũ, cum ipse (sicut asserit) non renunciauerit indulgentiæ, in cõtemptu ecclesiæ Romanæ præsumpsistis de ipsa præbenda in eius præiudicium ordinare, & eam cuidam clerico assignastis, ac domũ eius non estis veriti occupare. Nos ergo (si verum est quod asseritur) reuocãtes in irritũ, quicquid per vos contra formã præscriptæ indulgentiæ in præiudicium eius noscitur attentatum, vobis per præsentia scripta mãdamus, atq; præcipimus, quatenus tam præbẽdam, quàm domũ ei restituere minime differatis, & antequam præscriptus terminus cõpleatur, cum interim non intelligatur vacare præbenda, super ipsa nullum ei grauamen, vel molestiam irrogetis, sed eũ plena, & quieta permittatis illius possessione gaudere. Alioquin noueritis nos, venerabili fratri nostro N. Vercellen. episcopo dedisse firmiter in mandatis, vt ipse auctoritate nostra sine appellationis obstaculo quę præmisimus exequatur. Datum &c. VIII. Calend. Iunij. Pont. nostri anno primo.

Illi scriptum est super hoc.

N. ARCHIEPISCOPO SENONEN. VT COGAT EPISCOPVM Eduensem cum abbate Flauiniano initam concordiam obseruare.

CVM olim dilectus fil. G. abbas Flauiniacen. pro iniurijs, & grauaminibus, quæ ipsi ven. fra. noster episcopus Eduen. intulerat, ad sedem apostolicam accessisset, & ibidem nõ sine dispẽdio, si forte aliquis aduersarius appareret, diutius expectasset: tandẽ nũcij eius post moram diutinam aduenerũt, qui cum parati fuissent ad inuicem litigare, facta compromissione hinc inde legitima in venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. episcopum cõuenerunt, eodem post multam deliberationem arbitrij sententiam proferẽte: qua ipse episcopus in scriptum de vtriusq; partis assensu redegit, pœna hinc inde statuta, si quis ab arbitrio resiliret, sicut in scripto authentico eiusdẽ episcopi cõtinetur. Inde est, quod eidẽ episcopo Eduensi mandamus, vt sententiam illam arbitrij absq; refragatione qualibet studeat obseruare. Si enim contra eam (quod non credimus) temere ipsum venire contingeret, nullatenus dissimulare possemus, quin eum ad obseruationem illius, vel ad solutionem pœnæ statutæ, præuia ratione cogeremus inuitum. Vnde fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus diligenter inquiras, vtrũ prædictũ arbitriũ à partibus obseruetur, & per quam partem, & ex qua causa stare cognoueris, quominus ipsum obseruetur arbitriũ, & secundum formã ipsius

fiat

fiat restitutio ablatorũ, nobis nõ differas intimare, atq; in irritũ app. postposita reuocans, si quid in præiudiciũ ipsius abbatis, vel ecclesiæ suæ post iter ad sedem apostolicam arreptum, & post appellationẽ ad sedem apostolicã positam temere inueneris attentatum, non permittas ipsos indebite molestari. Verum quia a nrequã idem abbas iter arripuisset ad sedem Ap. veniẽdi, tam eum, quàm obediẽtes ei excommunicasse prædictus Eduen. episcopus dicebatur, & terram eius supposuisse sententiæ interdicti, licet eædem sententiæ latæ minus legitime viderentur, cum ipse abbas prius ad sedem apost. (vt asserit) appellasset, per dictum tamen Ostien. Episcopum, ad maiorem cautelam munus ei fecimus absolutionis impendi. Datum Romæ &c. XI. Calend. Iunij.

Scriptũ est autem Eduen. episcopo, vt ipsam sententiã arbitrij absq; refragatione qualibet studeat obseruare.

HVGONI ABBATI VIRZILIACEN. ECCLESIAE, QVA CONFIRMAT *electionem ipsius: hortaturq́; vt magno & forti animo tantum opus aggrediatur.*

CVM status ecclesiarum, & rigor monasticæ, ac canonicæ disciplinæ ex maiori parte pendeat ex prælatis, vtpote, qui probitatis, vel prauitatis exemplo, vel informant subditos, vel corrumpunt, cũ aliquis ad officium prælationis assumitur, per quẽ committenda ei ecclesia in spiritualibus possit, & temporalibus suscipere incremẽtum, gaudemus plurimũ, & electioni canonicæ apostolicũ libenter impertimur assensum. Significarunt siquidẽ dilecti filij N. Prior, & cõuentus Virziliacen. per literas suas, & ijdem dilecti filij, monachi, & nuncij eorum sua nobis relatione monstrarunt, quod G. quondam ipsorũ abbate viam vniuersæ carnis ingresso, volentes suæ ecclesiæ filiali solicitudine prouidere, in te vota sua vnanimiter contulerunt, patrem te sibi, & fratribus suscitantes: qui eis vtilius, & melius præsis, & prosis: cum te non aliunde vocatũ, sed de ipsis eisdem vnanimi cognoueris electione assumptum. Circa cõmendationẽ quoque personæ plurimũ institerũt, asserentes per eosdem nuncios, & literas, quòd talis existas, qui & temporalia vtiliter dispensare noueris, & spiritualia laudabiliter ministrare, & per quem possint proficere, vita pariter, & doctrina. Præterea venerabilis frater noster Senonen. archiepiscopus per literas suas, & electioni canonicę testimonium perhibuit, & personam idoneã esse asseruit ad officiũ abbatię. Nos igitur super forma electionis nuncijs & literis ipsorum, super idoneitate verò personæ fidem dicto archiepiscopo adhibentes, quẽ credimus nihil nobis cõtra conscientiã suggesturum, quod ab ipsis canonice factũ est auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio cõmunimus. Hortamur aũt, vt in eo confidens, qui aperit ora mutorũ, & linguas infantium facit disertas, solicitudinem, ad quam ipsius es prouidentia euocatus, assumẽs, talem te subiectis exhibeas, vt te non tam prælatum, quàm patrem experiantur, & sic se in bonis à te foueri congaudeãt, quod circa correctionem excedentium rigorem in te vigere sentiant monasticæ disciplinæ. Datum, vt suprà.

N. ARCHIEPISCOPO, ET N. ARCHIDIAC. SENONEN. *qua clericus qui casu puerum occiderat absoluitur.*

EXPOSVIT nobis dilectus filius M. presbyter de stabulis, quod cũ olim inuitatus à quibusdam pueris de manu vnius eorum arcum recepetit & sagittam, & eam dirigere voluerit in arborem, quæ obstabat, manu errante sagitta eadẽ discurrens per aërem, puerũ quendam valde distantem modicum vulnerauit in capite: propter quod idem puer creditur postmodũ expirasse. Quod cũ idem presbyter bonæ memoriæ G. prædecessori tuo frater archiepiscope sponte curasset humiliter cõfiteri, ipse pœnitentiã, & contritionẽ ipsius attendẽs, super beneficio ecclesię de stabulis, quã in archidiaconatu tuo fili archidiacone adeptus fuerat, misericorditer dispensauit, vt ipsum, quoàd viueret possideret: mandans eidem, vt ad sedẽ apostolicã accederet, mãdatis super officio apostolicis pariturus. Quia vero in hoc

non ex voluntate (sicut asserit) sed casu deliquit, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si verum est (quod asserit) factam cum eo misericordiam attendentes, quod à dicto archiepiscopo factum est ratum habentes, & firmũ, eum super beneficio prædicto propter hoc nullatenus molestetis, aut patiamini ab alijs molestari. Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

N. TRECEN. EPISCOPO, VT PLVRA BENEFICIA HABENTES resignare cogantur: & quod clericos suos, quando publica salus postulat, ad maiores ordines suscipiendos compellere queat.

INIVNCTI nobis officij ratione compellimur, & charitatis debito provocamur fratribus, & episcopis nostris in suis iustis petitionibus fauorem apostolicũ impertiri: vt qui specialiter in partem nostræ solicitudinis sunt vocati, tanto commissum sibi officium liberius exequantur, quanto se, & iura sua maiori viderint sedis apostolicæ benignitate iuuari. Ea propter venerabilis in Christo frater tuis iustis precibus benigno com. as. ad exemplar prædecessorum nostrorum felicis memoriæ Lucij, & Clementis Romanorum Pontificum auctoritate tibi præsentiũ indulgemus, vt clericos tuæ diocesis qui cõtra statuta Lateranen. cõcilij prauæ cupiditatis ardore, plures Ecclesias, vel ecclesiastica beneficia detinere contendũt, cum de prouentibus vnius ipsi congrue valeant sustentari, ad canonicum valeas reducere moderamen. Clericos vero ecclesiæ tuæ, quos necessitas postulauerit ad sacros ordines promoueri, secundũ priuilegium M. prædecessori tuo, & successoribus tuis à felicis record. Alexandro pp. prædecessore nostro indultum, liceat tibi, si idonei fuerint, nec de canonica poterint institutione repelli, ad eosdem ordines suscipiendos, secundũ canonum instituta compellere, vel si inobedientes fuerint animaduersionis ecclesiasticæ sententia cogere: nisi cõtra hoc alicui fuerit sedis apostolicæ auctoritate indultum, vt ad suscipiẽdos ordines nõ cogatur. Et quia Trecen. ecclesia tuæ prouisioni cõmissa, tuo debet moderamine gubernari, nec vllus in messem tibi creditã falcem debet ausu temerario mittere, præsentium auctoritate statuimus, vt nulli subditorum tuorũ liceat post appellationẽ ad te rationabiliter factã, parochianos tuos excõmunicatione percellere, vel cõmissas tibi ecclesias supponere interdicto. Quod si præsumptum fuerit, sententiã decernimus nõ tenere, & si nõ præcedẽte appellatione sententia talis ab aliquo subditorũ tuorũ fuerit irrationabiliter promulgata, sententiã talẽ valeas (prout iustũ fuerit) relaxare. Nullis literis institutioni canonicæ præiudiciũ facientibus à sede ap. impetratis. Dat. Rom. apud S. Petrũ.

N. SENONEN. ARCHIEPISCOPO, ET N. TRECEN. EPISCOPO, ne quid in proprium commodum, & successorum detrimentum canonici constituant.

Cap. Cum omnes. de cõstitutionibus.

CVM omnes vnũ corpus simus in Christo, singuli aũt alter alterius membra, nõ debent maiores minoribus, aut seniores iunioribus inuidere: si oẽs, qui in vna ecclesia vni Domino famulantur, pari gaudeant libertate, cum pondus, & pondus, mensura, & mensura, vtrunq; abominabile sit apud Deũ, & euangelicus pater familias pari mercede primos vineæ suę operarios remunerauerit, & extremos. Verũ ad audientiam apostolatus nostri peruenit, quòd dilecti filij Trecen. Canonici proprijs inhabitantes commodis, & aliorum profectibus inuidentes, nouum fecerunt in Trecen. ecclesia constitutũ, vt eis tam in pͤsentia sua, quàm absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadẽ ecclesia post illam institutionẽ fuerunt, vel de cætero fuerint instituti, redditus ex ea in absentia nõ percipiant, sed tunc solũ, cũ in ea fuerint residentes: cũ secundũ Trecen. ecclesiæ cõsuetudinẽ oẽs in hoc cõsueuerint esse pares, statuerũt etiã, vt cum singulis præbendis annexæ sint vineæ, ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineæ decedentiũ ad successores nõ transeãt, sed prouentus earũ inter singulos diuidãtur. Cũ igitur quod quisq; iuris in alterũ statuit, ipse debeat in eodẽ, & sapientis dicat auctoritas, patere legem quam tuleris, fraternitati vestræ per

apostolica scripta mandamus, quatenus antiquos canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum tam præbendarũ, quàm vinearũ coæquetis antiquis, secundũ priorem cõsuetudinem vsq; ad tẽpus prædictæ institutionis seruatam, vel secundum rationabilem institutionem deinceps obseruandã, illos per districtionẽ eccle. percellentes, si qui duxerint renitendũ. Nullis literis &c. harum tenore &c. quod si ambo &c. alter vestrum &c. Datum.

TRECEN. EPISCOPO. INITAE CONCORDIAE
confirmatio Apostolica.

IVSTIS petentium &c. vsq; ad verbum Assensu. Compositionem super abbatia Belli loci, quoad vixeris ordinãda inter te ex vna parte, & dilectos filios Alesmum Abbatem Calmonten. Robertum, & Geruasium canonicos Præmonstraten. nomine Abbatis, & totius conuentus Præmonstraten. apud ecclesiam Romanam agentes ex altera, per dilectum filium S. tt. sanctæ Praxedis presbyterum Car. de mandato apostolico celebratam, sicut sine prauitate qualibet facta est, & ab vtraque parte recepta, & in eiusdem Car. authentico plenius continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum.

N. XANCTONEN. EPISCOPO, VT PRIOR DE
Prato dilapidator deponatur.

INTER ea, per quæ status ecclesiæ vacillat, sæpius est causa potior incuria, seu perniciosa negligentia prælatorum. Nam cum forte caput est languidum, est necesse quod membra langueant, & infecta morbi contagia, nec fomentum medentis capiunt, nec pristinæ possunt de facili restitui sanitati. Sane dilecti filij pauperes Canonici de Prato Apostolatui nostro significare curarunt, quod cũ Petrus nunc Prior ipsorum olim in Grandimoten. ecclesia sub religionis habitu per annos plurimos permansisset, arctam tandem deuitans regulam, ad ollas carnium redire voluit, & oblitus voti, quod fecerat ad canonicos se transtulit regulares, & in ipsa ecclesia de Prato voluit eligi in Priorem. Cumq; domus sibi dominium commissum iam esset à fratribus, debacchatur in gregem subditum, nec illorũ bona distrahere pertimescit, sed solus fugiens fratrum mẽsam atq; collegium, ab illorum quidem consortio se reddit sæpius alienum. Vnde quisque passim ad libitum impune potest excedere, & sic perit honestas ordinis, per quam locus olim florueat, & vilescit, quòd charũ omnibus religionis, hospitalitatisq; gratia præpollebat. Adiecerunt insuper, quòd cum domus bona deficerent plures ibidem canonicare præsumpsit: laicos etiam contra approbatam ecclesiæ consuetudinem multos intrudere non expauit, sed quod ab eis fuerat elargitũ non transfundit in vsus fratrum egentium, sed male acquisita iuxta motum propriç voluntatis expendit. Nolentes igitur, vt arbor sterilis occupatam diutius terram detineat, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus de veritate prædictorũ inquirere nõ postponas, & si rem noueris ita esse, ipsum ab administratione prioratus amoueas, & prædictis canonicis eligendi personam idoneam auctoritate nostra liberam tribuas facultatem: dictumq; Priorem, vt ad claustrum prædictum redeat, per censuram ecclesiasticam appellatione cessante compellas: & cum antiqua sit ipsius ecclesiæ consuetudo, & approbata, vt in singulis officijs singulæ personæ ponantur, quæ ordinanda videris auctoritate nostra disponas. Nullis literis veritate, & iustitiæ præ. &c. Datum vt suprà. II. Idus Maij &cæt.

N. XANCTONEN. ET MAG. P. PETRAGORICEN.
Archidiac. eiusdem fere argumenti.

INTER ea vt sup. vsq; ad verbum Sanitati. Insinuantibus equidem nobis dil. filijs monachis, de Brantonio nostro fuit apostolatui declaratũ, quòd cum Abbati suo domus dominium &c. vsque ad verbum facultatem:

tem: excepto quod vbi superius dictum est canonicare: hic dicitur sine fratrum assensu monachare,& cum antiqua sit ipsius ecclesiæ &c. vsque in finem, vt supra. Nullis literis &c. vt suprà. Datum &c. VI. Calend. Iunij.

N. ABBATI, ET FRATRIBVS PRAEMONSTRATEN. VT DISCIplina monastica obseruetur,& quòd Pontifex eam non velit turbare.

VSQVE adeo nos,& prædecessores nostros flagrans religionis vestræ fama respersit, vt odore synceræ opinionis vestræ in Domino delectati super his,quæ à vobis in communi Abbatum vestri ordinis Capitulo statuuntur,nisi vel honore nostro,vel iustitiæ apertius obuiarent nullatenus dubitemus, quin ad ea secundùm Deū,& statuta vestra rectè,ac rationabiliter procedatis. Sane cum prædecessores nostri Romani pontifices ordini vestro priuilegium indulserint speciale,& speciali semper gratia vos fuerint prosecuti,in his,quæ ad correctionem fratrū vestrorum pertinent,vos non intendimus aggrauare,quominus in delinquētes exerceatis liberè canonicam disciplinam. Præsentatæ siquidem nobis fuerūt ex parte vestra binæ literæ,à sede apostolica diuersis temporibus impetratæ: in quarū primis bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster sententiam, quam in Balduinum,& Hugonem eius socium tuleratis ratam habens, & volens inuiolabiliter obseruari, vobis mandabat, vt neutrum eorum admitteretis ad consortium vestrum,præter mandatum sedis apostolicæ speciale: nisi forsan in tantū ad vos in corde contrito,& spiritu humiliato accederent,quod eorum postulatio vobis videretur misericorditer admittenda. In alijs vero vniuersitati vestræ mandauit,vt memoratum B. nulla facta mentione de ordinis disciplina in vestrum consortiū admittere nullatenus differretis. Quia vero (sicut vestræ literæ cōtinebant) in eiectione prædictorum B. & H. & fautorū eorum exulauit à vobis scandalum,& pax inter vos,& cōcordia plena regnauit, ne ex receptione talium cōcordia vestra turbetur,quid de his, vel alijs, quod secundum statuta vestri ordinis à vestro consortio amouistis,vel duxeritis imposterum amouēdos, statuendū fuerit,vestræ discretioni relinquimus: ne per nos rigor vestri ordinis eneruetur. Ad hæc vobis auctoritate apostolica indulgemus,vt si pro receptione alicuius,qui à vobis eiectus fuerit,literas vobis apostolicas duxerimus destinandas,eum nullatenus recipere teneamini, nisi literis nostris expressum fuerit: salua ordinis disciplina. Datum &c. vt suprà. V. Idus Maij.

P. ABBATI PRAEMONSTRATEN. ET EIVSDEM ORDINIS ABBATIBVS, qua confirmatur constitutio,quòd Praemonstratenses non debeant vti mitra,& chyrotecis.

QVAE in fauorem religionis,ad subtrahendam dissolutionis materiam sunt prouide instituta,firma debēt,& illibata seruari, & ne infringi valeāt apostolico præsidio communiri. Significasti siquidem nobis,quòd communi consilio Abbatum vestri ordinis statuistis, quòd nullus Abbatum vestrorum mitra,vel chirothecis vtatur, ne forsan ex ipsis supercilium elationis assumat,aut sibi videatur sublimis,eū his vti se viderit,quæ pontificibus,& maioribus ecclesiarum prælatis à sede apostolica sunt concessa. Nos igitur institutionem ipsam,sicut à vobis prouide facta est,& recepta,auctoritate apostolica cōfirmamus,& præsentis scripti pagina cōmunimus: statuentes,vt si qua forsan ecclesia laxioris ordinis vestram voluerit regulam profiteri,huiusmodi pontificalibus,etiam si ea prius habuerit, vlterius nō vtatur,immo potius humilitatē seruet,& in ea statuta vestri ordinis imitetur. Præsenti quoque institutioni addicimus,quod nullus fratrum vestrorum ad apostolicam sedem accedens,vel recedens ab ipsa,vel aliâs incedat in habitu sæculari,nisi euidens hoc necessitas postularit. Inhibemus præterea, ne quis cōtra statuta generalis Capituli,siue in habitu,siue in vniformitate officij, seu etiam in temporalibus temere venire præsumat: quod si quis præsumpserit regulariter puniatur. Nec aliquis assumat honorem,ad quem fuerit forsan electus

sine licētia, vel præcepto illius, cui obedire tenetur, nisi forte ipse sibi eam malitiose præsumpserit denegare, vt tandem pro licentia obtinenda maiori liceat supplicari. Nulli ergo, &c. Datum &c. IIII. Idus Maij.

P. ABBATI PRAEMONSTRATEN. ET CAETERIS EIVSDEM ORdinis Abbatibus, confirmatur constitutio quòd Pramonstratenses conuersos recipere non teneantur: nec bona sua alienare possint.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbū Effect. Significastis siquidem nobis, quòd ad implendum illud apostolicum: ab omni specie mala abstinete vos ad reprimendum os loquentium iniqua, qui detractionibus gloriantur, & opinionem iustorum nituntur multipliciter infamare: olim in communi Capitulo statuistis, & postmodum sub interminatione grauis pœnæ sæpius innouastis, vt nullam de cætero in sororem recipere teneamini, vel conuersam, præsertim cum ex hoc aliquādo incommoda fueritis multa perpessi. Nos igitur institutionē ipsam, sicut de communi cōsilio abbatum ad cōmune Capitulum cōuenientium prouide facta fuit, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti pagina cōmunimus. Ad hæc addicimus, ne aliquis abbas, vel cōuentus possessiones ecclesiarum vestri ordinis, præter assensum generalis Cap. vendere audeat, vel sine patris abbatis licentia cōmutare. Nulli ergo, &c. Datum &c. III. Idus Maij.

N. DECAN. N. CANTORI, ET MAGISTRO P. CANONICO Remen. vt ablatum contumeliose equum abbati restitui curent.

SIGNIFICARVNT nobis dilecti filij N. Abbas, & fratres Præmonstraten. quòd cum dilectus filius Hugo de petraponte Archidiaconus Laudunen. in promotione ipsius abbatis palefridum ab eo obtentu cuiusdam prauæ consuetudinis exegisset, quia super hoc ei acquiescere recusauit, conuersum quendam ipsius de equitatura, cui insedebat, deponere, & eam secū abducere per violentiam nō expauit. Vnde nos eidem archidiacono per literas nostras mādauimus, vt similia de cætero nō præsumat, immo de hoc ipso eidem abbati satisfactionē exhibear cōpetenrem. Ideoq; discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si dictus Archidiaconus ea, quæ præmissa sunt adimplere noluerit, tam eum, quàm alios, qui probene dicendis, installandis, vel deducendis ad sedem ram ab abbaribus, quàm alijs ecclesiasticis personis palefridum, vel aliud exigere, vel extorquere præsumpserint imposterum, vel hacten. pręsumpserunt, nisi ad commonitionem vestram à sua præsumptione destiterint, & de perceptis taliter satisfecerint competenter, excommunicationis censura appellatione postposita percellatis, & sicut excommunicatos faciatis ab omnibus arctius euitari. Quod si omnes duo vestrum, &c. Datum Romæ &c. IIII. Idus Maij.

Scriptum est autem ipsi archidiacono super hoc.

VNIVERSIS ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, IN QVORVM PAROCHIIS grangia Pramonstraten. ordinis sita sunt, ne procurationis pratextu contra apostolica priuilegia Pramonstratenses grauentur.

SI veri Christianæ religionis amatores, & cultores essetis, religiosis viris in personis, vel rebus nullam molestiam inferretis, quorum potius tenemini grauaminibus obuiare. Verum conquerētibus dilectis filijs Abbate, & fratribus ordinis Præmōstraten. nostris est auribus intimatum, quod licet in eorū priuilegijs inhibitū sit expresse, ne quis archiepiscopus vel episcopus, nisi in manifesta necessitate in eorum grāgijs hospitetur, quidā vestrū in singulis grangijs eorundē fratrū in suis diocesibus constitutis, procurationes exigunt annuarim: quę si eis aliquando forte negantur, ministri eorum de animalibus eorundem fratrum prædas violenter abducunt, quas vel pignori obligant, vel alienant omnino: nec fra[...]ibus

ipsis

ipſis reſtituunt, donec pro requiſita procuratione certa pecunia perſoluatur: qui vt auaritiam ſuam, & exactionem excuſent, friuolas exigendæ procurationis cauſas aſsignant: vel quod in grangijs ipſis decimæ colligantur, vel quod canonici, qui parochialem eccleſiam in vicinis locis obtinere noſcuntur, aliquando commorantur in grangijs, vel quod in eis clauſtrum ſororum habetur, quæ potius ex acceſſu veſtro materiam diſſolutionis accipiunt, dum confabulantur cum clericis, & per officinas diſcurrunt, quàm doctrinam recipiant ſalutarem. Quia vero cauſæ huiuſmodi friuolæ ſunt, nec earum occaſione fratres ipſos in exhibendis procurationibus credimus eſſe cogendos, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & diſtrictè præcipimus, quatenus fratres ipſos cõtra indultam ſibi à ſede apoſtolica libertatem, nec in prædictis, nec in alijs aggrauetis, nec exactiones aliquas ipſis imponere præſumatis. Alioquin non poterimus ſub diſsimulatione tranſire, quin eorum indemnitati contra exactiones veſtras paterna ſolicitudine conſulamus. Datum Romæ &cæt. vt ſuprà.

N. EPISCOPO, N. DECAN. ET N. ARCHIDIACON. SVESSIONEN.
vt ob turpe & illicitum iuramentum puniantur, nec tamen ſeruare debeant.

SIGNIFICAVIT nobis dilectus filius abbas ſancti Eligij Nouiomen. quod cum olim Monaſterium ſancti Eligij abbatis eſſet regimine deſtitutum, omnes fratres ipſius Monaſterij de ſubſtituendi abbatis electione tractantes, ſacramento firmarunt, quòd quicunq; aſſumeretur ad officium abbatiæ tres tantum obedientias modicas, & exiles in manu ſua teneret: ſingulos monachos inſtituẽs in ſingulis reliquarũ. Poſtmodum aũt in abbatem aſſumptus cum quoſdã monachos ratione ſuorũ exceſſuum à cõceſsis ſibi obedientijs intenderet amouere, alijs reſiſtentibus non ſolum eos obedientijs non priuauit, immo potius ſeruato priori iuramento in veritatis verbo promiſit, quod nullum de cætero, niſi de conſilio, & aſſenſu duorum obedientiariorum, & trium, vel plurium aliorum conceſſa ſibi obedientia ſpoliaret, nec ad venerabilem fratrem noſtrum Remen. Archiepiſcopum ſanctæ Sabinæ Card. nec ad apoſtolicæ ſedis audientiam appellaret ſuper iniurijs, quæ ſibi à monachis inferrentur. Qui tamen poſtmodum de conſilio quorundam monachorum, licet non habito præfato numero præpoſitum eiuſdem monaſterij ab officio ſuo amouit, in quo minus vtiliter miniſtrabat. Quia igitur hæc ſub diſsimulatione tranſire nõ poſſumus, nec debemus, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de prædictis, tam abbati, quàm monachis pœnam debitam infligatis, & impoſita eis de læſione fidei pœnitentia competenti, quod illicite iurauere eos cogatis appellatione remota nullatenus obſeruare. Quod ſi omnes &c. tu frater epiſcope, &c. Datum, vt ſuprà. Idibus Maij.

P. ABBATI PRAEMONSTRATEN. VT DISSOLVTI ATQVE
rebelles monachi puniantur: ſeruetur q; monaſtica diſciplina.

INTER cætera deſideria cordis noſtri, & hominis interioris affectus, hoc præter diuinam gratiam quaſi præcipue affectamus, vt temporibus noſtris melius religio Chriſtiana proficiat, & inſtituta regularia per nos de die in diem amplius conualeſcant. Multũ enim Chriſtianæ fidei deperiret, ſi rigor monaſticæ, ac canonicæ diſciplinę eneruaretur per incuriã prælatorum, aut diſſolueretur (quod abſit) per negligentiam noſtram, qui tenemur errata corrigere, & bene acta fortius roborare. Accepimus ſiquidem, quod cum Petrus Rufus, Rainaldus de Ribe monte, Iohannes de Leeris, Arnulfus Delier Canonici ſancti Martini Laudunen. contra abbatem ſuum nequiter coniuraſſent, & eum ſuper dilapidatione domus, niſi fuiſſent multipliciter infamare, qui eam pro maiori parte releuauerat ab onere debitorum, detecta eorum malitia, per fratres, qui exteriores obediẽtias procurabant,

curabant, ipsos censuisti per Abbatias Præmonstraten. ordinis diuidendos. Verum ipsi correctionem tuam nullatenus admittētes, immo iniquitate iniquitati addita hoc fecerūt, vt quidam eorum fautores coram te, & alijs Abbatibus Præmōstraten. ordinis in Abbatem suum per violentiam irruentes, manus in eum inijcerent violentas, & vsque ad effusionem sanguinis eum inhonestè, ac turpiter pertractarent: qui cum postmodum non inuenissent, qui eos contra te in hac malitia tueretur, ad te (sicut videbatur) cum humilitate reuersi postulatam veniam acceperunt. Sed quidam eorum in priori proposito perdurātes, quibusdam rebus monasterij furto sublatis fugam latenter arripere præsumpsecrunt. Quia vero dubitas, ne super receptione talium te aliquatenus molestemus, & propter hoc seriem facti nobis duxisti per tuos nuncios exprimendam, quod de his, & similibus sit agendum, tuæ discretioni relinquimus, ne per nos religionis vestræ rigor depereat, vel in aliquo minoretur. Datum Romæ, vt suprà. IIII. Idus Maij.

VNIVERSIS ABBATIBVS, ET PRAEPOSITIS PRAEMONSTRATEN. ORdinis in Saxonia & confinio Saxoniæ constitutis, vt omnes Abbates atq; præpositi Præmonstratenses iuxta regulæ constitutionem, certis temporibus Præmonstratum veniant: nullo priuilegio excusante.

IN eo sumus loco, & officio constituti, vt viros religiosos manutenere, ac defendere teneamur, nec patiamur regularia instituta per aliquorum insolentiam eneruari. Accepimus siquidem, quod à prima plantatione religionis vestræ generalis institutio emanauit, vt abbates, & præpositi vestri ordinis certis temporibus conueniant Præmonstratum, vt si qua forsan vel institutionibus vestris, vel personis fuerint corrigenda, de communi Abbatum, & præpositorum consilio corrigantur, & reformentur in melius, quæ visa fuerint reformanda. Verùm vos contra hanc tam generalem, & necessariam constitutionem temere venientes, ad generale Capitulum non acceditis, nec vultis communibus institutionibus vestri ordinis obedire, asserentes vos à sede apostolica exemptionis priuilegium impetrasse: quod tamen non profertis aliquatenus in cōmune. Quia igitur hoc in dissolutionem ordinis non est dubium redundare, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, vt cum in priuilegijs generali Capitulo Præmonstraten. ab apostolica sede indultis cōtineatur expresse, ne quis ordinem ipsum professus contra communia instituta priuilegium impetrare præsumat, vel impetratū audeat retinere. priuilegio, quod vos à sede Romana obtinuisse asseritis, non obstante, immo potius ad commune Capitulum statutis temporibus accedatis: vt inde recipiatis correctionem, vnde formam religionis, & ordinis accepistis. Alioquin noueritis nos dilectis filijs abbati Præmonstraten. & cæteris abbatibus eiusdem ordinis in generali Capitulo cōuenientibus Præmonstratum, dedisse firmiter in mandatis, vt si ad commonitionem ipsorum venire cōtempseritis Præmonstratum ad generale Capitulum celebrandum, vos excommunicationis sententia ap. re. percellant, & faciant sicut excommunicatos ab omnibus arctiùs euitari. Venerabilibus etiam fratribus, archiepiscopis, & episcopis in Saxonia, & in confinio Saxoniæ constitutis, districtè præcipiendo mandauimus, vt si post commonitionem vobis factam ab ipsis inuenti fueritis contumaces, cum à præfatis abbate, & generali Capitulo Præmonstraten. super hoc fuerint requisiti, vos excommunicationis censura nihilominus appellatione remota percellant, & ecclesias vestras sententiæ interdicti subijcere non postponant.

Datum Romæ. &c. III. Idus Maij.

Illis scriptum est super hoc.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS. ET CAETERIS ecclesiarum prelatis Vt Premonstratenses Monachos ab iniurijs & contumelijs defendant.

NON absq; dolore cordis, & plurima turbatione didicimus, quod ita plerisque partibus ecclesiastica censura dissoluitur, & canonicæ sententiæ seueritas eneruatur, vt viri religiosi, & hi maximè, qui per sedis apostolicæ priuilegia maiori donati sunt libertate, passim à malefactoribus suis iniurias sustineãt, & rapinas, dum vix inuenitur, qui cõgtua illis protectione subueniat, & pro fouenda pauperũ innocentia, murũ se defensionis opponat. Specialiter aũt dilecti filii nostri N. abbas, & fratres Præmonstraten. & cæteri ordinẽ ipsorum professi, tam de frequentibus iniurijs suis, quàm de ipso cotidiano defectu iustitiæ conquerentes, vniuersitatem vestram per literas petierunt apostolicas excitari, vt ita videlicet eis in tribulationibus suis contra malefactores eorum prompta debeatis magnanimitate consurgere, quòd ab angustijs, quas sustinent, & pressuris, vestro possint præsidio respirare. Ideoq; vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus illos, qui in aliquẽ de prædictis fratribus (instigante Diabolo) manus violentas iniecerint, siue possessiones, vel res, seu domos Præmonstraten. aut aliorũ fratrũ ipsius ordinis, vel hominũ suorũ irreuerẽter inuaserint, aut ea, quæ prædictis fratribus è testamento decedentiũ relinquuntur, cõtra iustitiã detinuerint, seu in ipsos fratres cõtra apostolicæ sedis indulta sententiã excõmunicationis, aut interdicti proferre præsumpserint, vel decimas laborũ, seu nutrimentorũ suorũ spretis priuilegijs apostolicæ sedis extorserint: si laici fuerint, publicè candelis accensis excõmunicationis sentẽtia percellatis: Clericos aũt, Canonicos, siue Monachos appellatione remota, ab officio, & beneficio suspẽdatis, neutrã relaxaturi sententiã, donec pdictis fratribus plenarie satisfaciãt, & hi præcipuè, qui pro violenta manuũ iniectione vinculo fuerint anathematis innodati, cũ diocesani episcopi literis ad sedem apostolicã venientes, ab eodem vinculo mereantur absolui, nisi fortè monachi vel canonici regulares per Abbates, vel priores suos post satisfactionem congruam secundũ ordinis disciplinam, fuerint absoluti. Villas aũt, in quibus bona prædictorum fratrum, seu hominum suorum, per violentiam detenta fuerint quandiu, ibi sunt, interdicti sententiæ supponatis. Datum Romæ &c. Idus Maij &c.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum pro fratribus militiæ templi.

SYLVANECTEN. EPISCOPO, NE ALICVI DIMIDIA prabenda conferatur: nec prabenda secentur.

CVM in Turõnen. concilio inhibita sit sectio præbendarum, & de rigore iuris redintegrari debeant officia decurtata, vix de tua possumus fraternitate sperare, quod præbendam aliquam ad preces nostras conferres alicui, qui ad duplex mandatũ bonæ memoriæ Cle. Papæ prædecessoris nostri, quod prædicti concilij erat auctoritate munitũ, dimidiam præbendam dilecti filij magistri Aimerici noluisti aliquatenus integrare, immo vacantem præbendam, de qua iuxta tenorem mandati apostolici dimidiæ debueras supplere defectum, alij in contemptum Sedis apostolicæ contulisti. Ne igitur quod de prædicto magistro inceptum est, remaneat imperfectũ, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus de præbenda ad donationem tuam spectante, quam primò in ecclesia tua vacare contigerit, non obstante inuestitura de non vacante, contra statuta Lateranen. concilij facta, eiusdem magistri dimidiam non differas integrare, nec aliquem de cætero ad dimidiam præbendam admittas. Alioquin tam diu te noueris à præbendarum collatione suspensum, donec eidem magistro super integratione dimidię fuerit satisfactum. Dilectis etiam filijs canonicis, Syluanecten. districtiùs inhibemus, ne priusquam satisfiat eidem magistro, aliquem in ca-

in canonicum, vel fratrem admittant, etiam si contra statuta Lateranen. concilij de vacatura fuerit inuestitus, vel stallum in choro, vel locum in Capitulo vacaturæ nomine assecutus. Nullis &c. harum mentione &cæt. Datum Romæ &c. VII. Calend. Iunij &c.

Illud scriptum est super hoc.

ILLVSTRI REGI ANGLIAE, QVATVOR AVREOrum annulorum mysterium explicat.

INTER opes terrenas, quas mortalis oculus concupiscit, quasi cariora desiderat aurū obrizum, & lapides preciosos: licet autem his, alijsque diutius excellentia regalis abundet, in signum tamē dilectiōis, & gratiæ, quatuor annulos aureos, cū diuersis lapidibus preciosis tuæ magnitudini destinamus, in quibus te volumus spiritualiter intelligere formam, & numerum, materiam, & colorem: vt mysterium potius quàm donum attendas. Rotunditas enim æternitatē significat, quæ initio caret, & fine. Habet igitur regalis prudētia quid in annuli forma requirat, vt de terrenis trāseat ad cœlestia, de temporalibus ad æterna procedat. Quaternarius aūt, qui numerus est quadratus, constantiam mentis insinuat, quæ nec deprimi debet aduersis, nec prosperis eleuari. Quod tūc laudabiliter adimplebit, cùm quatuor virtutibus principalibus fuerit adornata, videlicet iustitia, fortitudine, prudentia, temperantia. Intelligas igitur in primo iustitiam, quàm exerceas in iudicijs: in secūdo fortitudinem, quam exhibeas in aduersis: in tertio prudentiā, quam obserues in dubijs: in quart. temperantiā, quā in prosperis nō dimittas. Per aurū verò sapientia designatur, quia sicut aurū præeminet vniuersis metallis, sic sapientia donis omnibus antecellit, Propheta testante, qui ait: Requiescet super eum spiritus sapientiæ, & intellectus, &c. Nihil est, quod magis oporteat regē habere. Vnde rex ille pacificus Salomon, solam à Deo sapientiam postulauit, vt populū sibi cōmissum sciret prouidè gubernare. Porro Smaragdi viriditas, fidē: Saphiri serenitas, spem: Granati rubicunditas, charitatē: topatij claritas operationē significat, de qua Dominus ait: Luceat lux vestra corā hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificent patrē vestrū, qui in cœlis est. Habes igitur in Smaragdo qđ credas. in Saphiro, quod speres: in Granato, quod diligas: in Topatio, quod exerceas, vt de virtute in virtutē ascēdas, donec Deū deorum videas in Syon. Datum Romæ apud S. Petrū. IIII. Cal. Iunij.

N. EPISCOPO, LEXOVIEN. VT PENSIONES ad verum moderamen reducantur.

CVM à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum Assensu. Auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt ad debitum statum reducere possis appellatione postposita pensiones ecclesiarum tuæ diocesis contra Lateranen. concilium augmentatas. Nulli ergo &c. Datum Romæ &c. XII. Calend. Iunij. Pont. nostri Anno primo.

EIDEM, VT FRVSTATORIAE APPELLATIONES non recipiantur: & reliqua debito tempore finiantur.

LICET sit appellantibus deferendū (vt sacrorum canonū approbāt instituta) non tamen vsq; adeo relinquenda est appellantibus effrenata licentia motus iudicis euadendi: vt ea, quæ correctione indigent, in aliorū, & appellantium detrimentū, remaneāt incorrecta, vel alterius ius esse diutius oporteat in suspenso, aut ei debeat præiudicium aliquod generari. Sane proposuisti nobis in nostra præsentia cōstitutus, quòd cū multi plerūq; de tua diocesi aduersarios suos sub examine tuo cōueniant, ijdem ad oppressionem eorū appellationes frustratorias interponunt, nec ipsas volunt prosequi, vt tenētur. Quocirca fraternitati tuæ auctoritate præsentiū indulgemus, vt cū à tuis subditis, ad sedē apostolicā fuerit appellatū, licitū tibi sit cōpetentem [illegible] terminū ad prosequendā appellationē præfigere: in-

fra quem si contempserit appellationem prosequi, quam emisit, ex tūc in ipso negotio procedendi appellatione interposita non obstante, nisi appellans impedimento fuerit impeditus, liberam habeas facultatem. Nulli ergo, &c. Datum &c. XIII. Calend. Iunij, &c.

R. ET R. ARCHIDIACON. BAIOCEN. ET H. ARCHIDIACONO *Constantien. De cuiusdam Decani audacia coërcenda: & ne absoluatur nisi lęsis prius satisfecerit.*

QVERELA venerabilis fratris nostri N. Lexouien. episcopi nobis exposita demonstrauit, quòd N. minor Decanus ven. fratris nostri N. Rothomagen. Archiepiscopi, & Simon cappellanus eiusdem ecclesiā sancti Candidi minus reuerenter intrantes, in Lucā presbyterum non tantum manus iniecēre violentas, verū etiā ad sacra vestimenta manus sacrilegas extendere præsumpsernnr, atq; tam ecclesiam ipsam, quàm clericos eius alijs iniurijs intolerabiliter molestantes, eandē Parochiam contra iustitiam inuasēre, corpora mortuorū in eorum præiudiciū ad suā ecclesiam deferentes. Quia igitur præter hæc enormia dictus decanus quandā mulierem prægnantem pede taliter dicitur percussisse, quod ex eo fecit aborsum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit de præmissis, prædictum decanum ab officio, beneficioq; suspensum, & cappellanum ipsum tamdiu appellatione postposita nuncieris, vt excōmunicatos ab omnibus arctius euitari, donèc passo iniuriam satisfecerint cōpetenter, & cum vestrarum testimonio literarum ad sedē apostolicā veniant absoluēdi. Nullis literis &c. Quod si oēs &c. duo vestrū, &c. Datum vt supra. V. Calend. Iunij.

N. EPISCOPO EBROICEN. ET N. ARCHIDIACON. LEXOVIEN. *Vt à Rodulpho milite constructam ecclesiam consecrent, dedicentq;.*

DILECTVS filius nobilis vir Radulphus de Rupetra miles, nobis humiliter fecit exponi, quòd cū in diuersis ecclesijs ius obtineat patronatus, in quadam capella sua de Rupetra, quæ est in suo proprio matrimonio constructa, de auctoritate nostra proponit canonicos instituere sæculares: ita quòd redditus prædictarū ecclesiarū decedentibus carū Prælatis ad eosdē canonicos deuoluātur. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus inquiratis super præmissis diligentius veritatē, & prout id (secūdum Deū) videritis adimplendū, eiusdē nobilis propositū effectui māncipare cūretis. Quod si ambo &c. tu frater episcope &c. Datum &c IIII. Cal. Iunij, &c.

N. ILLVSTRI REGI NAVARRAE, VT REGI ANglorum quadam castella tradat.

CHARISS. in Christo filius noster N. Rex Anglorū illustris, trāsmissa nobis conquestione monstrauit, quod quædam Castella, videlicet castrum sancti Ioannis de Pede portæ, & de Rochabrun. quę bonæ memoriæ pater tuus in dotē cum filia sua liberaliter ipsi concessit, pro tua detines volūtate, & adhuc ea reddere cōtradicis. Vnde regiā magnitudinē rogamus attentiùs, & hortamur per apostolica tibi scripta, mandantes, quatenus Castella illa sine qualibet difficultate restituas conquerenti: alioquin noueris nos venerabili fratri nostro N. Archiepiscopo Narbonen. scripsisse, vt te ad restitutionē eorum per cēsurā ecclesiasticā monitione præmissa cessante appellatione iustitia mediante cōpellat. Datum vt supra.

N. PRIORI, ET CONVENTVI BVRGVLIEN. QVOD ABBAS *ipsorum & cœnobij bona obligare non possit.*

QVANTO per professionē monastici ordinis diuinis estis obsequijs fortius obligati, tanto ea solicitius volumus remouere, quæ normā religionis, & profectus spirituales in vobis suscitatis dissensionibus poterant facilius impedire. Ideoq; volentes quieti vestræ, & indemnitati monasterij benignitate

gnitate apostolica prouidere, præsentium vobis auctoritate concedimus, vt abbas, qui pro tempore fuerit sine maioris, & sanioris partis assensu vestrum, nisi manifesta, & rationabilis causa emerserit, per quã sine manifesto, & graui monasterij detrimento id euitare non possit, domum vestram grauibus non possit debitis aggrauare. Quod si fortè ten tauerit, ad soluendum ea, quæ contra formam nostræ concessionis acceperit, personas, seu monasterium vestrum nullatenus eis volumus obligari: quibus ante contractum debitum hæc forma nostræ concessionis innotuit. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. III. Cal. Iunij.

N. BRACHAREN. ARCHIEPISCOPO, ET N. ABBATI DE Burtq. Vt causam ecclesiæ S. Christinæ de Longos, & Hospitalariorum ratione decimarum audiant.

EX quæstione dilecti filij P. prælati ecclesiæ Sãctæ Christinæ de Longos nobis innotuit, quod cum Menendus miles, quasdam possessiones suas infra Parochiam eiusdem ecclesiæ, in quibus prædecessor ipsius P. vineas plantauerat, & domos construxerat in expensis ecclesiæ supradictæ, cum alijs possessionibus suis domui hospitalis, cũ ipsius prædecessoris assensu in ecclesię maximum præiudicium cõtulisset, hac tamen condirione retenta, vt domus hospitalis prænominatæ ecclesiæ de omnibus possessionibus prælibatis deberet persoluere decimas annuatim. Hospitalarij quamuis decimas ipsas ecclesiæ diu persoluerint sine lite, nũc eas eidem auferũt, violenter fulti potentia laicali: Quia igitur omnibus ad nos clamantibus tenemur iustitiam exhibere, discretioni vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus euocatis quos præter hoc noueritis euocandos, causam inter eos au. & appellatione remota mediãte iustitia terminetis. Nullis literis veritati, & iustitiæ, &c. Quod si ambo &c. tu frater archiepiscope &c. Datum.

N. BITVRIEN. ARCHIEPISCOPO, N. ABBATI S. EPARCHII, ET N. Decan. Petragoricen Vt causam inter Episcopum & Capitulum Engolismensis, super numero canonicorum, audiant.

ACCEDENTES ad præsentiam nostram circa promotionis nostræ primordia, Vu. Presbyter, & R. Diaconus nuncij Engolismen. Capituli proposuêre firmiter coram nobis, quòd venerabilis frater N. Engolismen. episcopus, cum ecclesiam ipsam per auctoritatem mandati apostolici ordinasset, grauatam illam attendens sterilitate temporis, & longarum turbatione guerrarum, ipsam sufficienter ordinatam fuisse publicè recognouit, & super hoc promisit testimoniales literas se daturũ, & quòd eis literas apostolicas, quarũ occasione processerat, resignaret. Innotuit etiam nobis per literas bonæ mem. Cle. PP. prædecessoris nostri, quas in medium produxerunt, quòd tempore dilecti filij Iord. tt. sanctæ Pudentianę presbyteri Card. cum ibi fungens legationis officio, quosdam ad præbendã ipsius eccl. nominasset, idem episcopus suo testimonio demõstrauit, ecclesiam in facto illo multipliciter prægrauari, cũ esset de personis idoneis sufficienter ornata, à quo tempore nõ est canonicorum numerus imminutus, sed auctus. Per literas insuper venerabilis fratris nostri N. Burdegalen. archiepiscopi ostendebant, quòd anno præterito, cũ dilectus filius Greg. sancti Angeli Diacon. Card. tunc apostolicæ sedis Legatus de partibus Hispaniæ remearet, hoc idem ei fuit testificatus episcopus, & eis tunc non fuerat canonicorum numerus imminutus. Verùm cum episcopus post promissionẽ factam vtrasq; literas denegaret, à Capitulo requisitus, canonici contra eum suspitionis materiam conceperũt: præsertim cum ad eorũ (sicut dicebãt) audientiam peruenisset, ipsum cũ archidiacono de ordinanda ecclesia literas alias à sede apostolica impetrasse: super quo ab eis sæpe commonitus exprimere noluit veritatem. Vnde cum propter hoc ad sedem apo. appellassent, statum ecclesiæ protectioni apostolicæ sup-

 ponen-

ponẽtes,appellatione facta sæpiùs innouata ad prosequendã eam,dicebãt se præfati nuncij ab eisdẽ canonicis ad sedẽ ap. destinatos. Cumq; super grauaminibus pdictis, & alijs, si quæ idẽ Episcopus post appellationẽ,& iter arreptũ intulerat, postularẽt sibi à benignitate sedis apostolicæ remediũ adhiberi. Dilecti filij N. cantor, Magister Hel. Bran. & Petrus Rossinol. canonici eiusdẽ ecclesiæ, necnõ & ex alia parte dilectus filius. I. Morelli procurator eiusdẽ Episcopi aduenêre: quibus primo dilectos filios. I. tt. sanctæ Pudentianæ, & S. tt. sanctæ Praxedis presbyteros, & G. sanctæ Mariæ in Aquiro, & postmodũ P. sanctæ Mariæ in via lata Diacon. Card. cõcessimus auditores: in quorũ præsentia fuit præmissis ex parte canonicorũ adiunctũ, quòd dominica vltima ante Natalem Domini, cũ in domo de corona pro cõsecratione ven. fratris nostri N. Petragoricen. episcopi dictus Archiepiscopus, cũ Xanctonen. & dicto Engolismen. episcopis cõuenisset, ex parte Capituli sub eorũ testimonio fuit iterũ solenniter appellatũ, & denunciatum, ante oẽm citationẽ, quod nũcios suos iam ad curiã destinassent. Ideoq; cum hoc audiens episcopus tacuisset, ipsum admisisse appellationẽ factam merito crediderunt. Addebant insuper, quòd tam ex parte sua, quàm Ar. de Mairinac. sub persona Archidiaconi postmodum primo mandauerat per literas ad certas causas Capitulum conuocari, vt videlicet literas Domini Papæ continentes auctoritatem, quam habebant de ecclesia ordinanda, ostenderent, & tractarent de pace ecclesiæ, & cantoris. Die autem statuta post completorium claustrum intrarunt, & fecerunt literas, in quibus pendebat sericum, recitari, quas dicebant se à sede apostolica recepisse, quarum copiam postulantes canonici, habere nullatenus potuerunt: licet personam legentis suspectam esse asserent, & nescirent, an in Bulla, vel scriptura, vel alio quolibet vitium contineret. Proposuerunt præterea coram ipsis, quòd de primis literis, ordinatione facta per eas, mentionem aliquam non habebant, cum ex hoc & si valerent aliâs viribus carere deberent: quia in obtentu earum fuerat sedes apostolica circũuenta, & etiam interuenerat fraus tacẽdi: sed super hoc, & alijs exceptionibus, quas canonici prætendebant, fuit eis audientia penitus denegata. Vnde cũ propter grauamen istud iterum appellassent, & nulla ordinatione, seu nominatione sciente Capitulo facta, prædicti cantor & P. Rossinol. euntem ad domum suam episcopum sequerentur, ab eo petierunt licentiam ad curiam veniendi, quia timebant eum velle contra ecclesiam malignari: & in mane audita Missa in maiori ecclesia iter veniendi ad sedem ap. inceperunt. Per hæc quidem, & alia multa, quæ coram prædictis Cardinalibus firmiter proponebant, si quid factum erat postea contra ipsos, vel etiam ante occultè, ac sine conscientia sua postulabant penitus vacuari: proponentes ipsa de iure vllatenus non valere: attendens quoque, quòd quamdiu ibi fuerant, communicauerat eis episcopus, nec tunc venerat ad eorum notitiam, quòd aliquam in eo sententiam promulgasset. Econtra verò præfatus procurator episcopi proponebat, quòd idem episcopus vidẽs tempore suo propter defectum canonicorum seruitiũ ecclesiæ deperire, Capitulum sæpe monuerat, vt cũ eo de ordinãda ecclesia cõuenirent: sed Canonici lucrũ proprium attendentes, & præcipuè cãtor, qui recipiebat de bonis ecclesiæ in maxima quãtitate bonæ voluntati episcopi resistebant. Quod cum ad felicis memoriæ C PP. prædecessoris nostri notitiã peruenisset, desolationi ecclesiæ paternis voluit affectibus prouidere, & tam eidẽ episcopo, quàm Archidiacono dedit firmiter in mãdatis, vt ecclesiã tã in canonicis, quàm alijs ordinarent. Ipsi aũt mandato suscepto fecerũt Capitulum euocari: & licet scriptum apostolicum corã omnibus legi fecissent, ad faciendã ordinationẽ, Capitulum ipsum diligentius præmonendo, noluit tamẽ vllatenus cõsentire. Vnde cum in defectu canonicorum vellent mãdatum apostolicum adimplere, tam cantor, quàm alij eis deuotissimè supplicarunt, vt quinq; cum pace ecclesiæ ordinarẽt: quorũ supplicationibus pro vitando scãdalo annuerũt: sed & duos ad eorũ instantiã admiserũt, venerabilem videlicet fr. nostrum N. Patriarch. Antiochenũ, & nepotẽ eius ab eodẽ patriarcha vocatum, vt maiorẽ possent institutorum numerum prædicare. Sed ipsi hoc in fraudẽ factum esse postmodũ cognoscen-

gnoſcentes, dixerunt, quòd non reputabant, ſufficienter ordinatã eccleſiã, immo electionẽ, & nominationem, quã fecerant, apoſtolici auctoritate mandati tempore cõgruo effectui mancipatent. Cæterùm proceſſu tẽporis literarũ aliarum auctoritas ſuperuenit, ex quibus plenã facultatem habebãt eccleſiam ordinandi, quarum auctoritate vocati canonici, & diligenter admoniti, vt ordinãdi conſentirent, aſſenſum præbere nullatenus voluerũt. Vnde ipſi cum magiſtro ſcholarum, & ſupra dicto I. Morelli cum Villielmo, Arnaldi, & magiſtro V. Teſtaldi, & quibuſdã alijs canonicis, quorum aſſenſum habebant, ordinationem eccleſiæ de perſonis idoneis, & honeſtis, qui in prima ordinatiõe electi fuerant ſecundum facultates eccleſiæ, auctoritate apoſtolica cõpleuêre: ita quòd ordinati fuêre de canonica per eiuſdẽ epiſcopi annulum inueſtiti: & cõtradictores excõmunicatione notati. Sed inſtituti ſtatim ſe, & canonicas ſuas, & alia beneficia ſub protectione ſedis apoſtolicæ poſuêre, contra oẽs hominem, qui eos vellet impetere appellantes. Hæc aũt inſtitutio extra matricẽ eccleſiã fuit facta, cum eadem eſſet ob delictũ comitis interdicta. Poſtmodũ verò eccleſia abſoluta, epiſcopus in vigilia circuncifionis Capitulnm cõuocauit, & ei cum Archidiacono ordinationẽ factam, & excõmunicationem latam in cõtradictores denunciare curauit, & literas prædeceſſoris noſtri auctoritatem, quã de eccleſia ordinãda ſuſceperant cõtinentes, fecit oſtendi, & publicè recitari. Sed & ſequẽti die, videlicet Circũciſionis feſto poſt celebrationẽ Miſſæ maioris inſtitutis pręſentibus, & procuratoribus abſentiũ ſtalla in choro, & loca in Capitulo, præſentibus, Clero, & Populo, qui ad feſtũ conuenerant, aſſignarunt, & in corporalem præbendæ poſſeſſionẽ miſerunt: quare ipſos inſtitutos aſſerit poſſidere. Verùm quia canonici excõmunicati, in eccleſia celebrabãt inſtitutis acceſſum ad maius altare libros, & alia ornamenta eccleſiæ prohibentes, in eos fuit excõmunicationis iterũ lata ſententia, & eccleſia ſuppoſita interdicto, ſed ipſi nihilominus ibi diuina celebrare præſumũt. Cum vero pars canonicorum aſſertionẽ ſuã per inſtrumẽta, & teſtes vellet incõtinenti probare, & teſtes eius eſſent ſaluis exceptionibus, & iure partis aduerſæ recepti, & ideo peterent publicatis dictis teſtium negotium diffiniri, procurator epiſcopi proponebat ſe in terta ſua quædã Capitula probaturũ, videlicet, qnod tẽpore ordinatiõis ordinari eccleſia indigebat, & quod canonici ab epiſcopo ſæpè cõmoniti, ad ordinandũ ſecũ eccleſiã conuenire noluerãt: quod epiſcopus, & Archidiac. auctoritate ap. ordinauerant eccleſiã de perſonis, quæ eccleſiæ debeãt deſeruire, & de alijs idoneis, & honeſtis: & quod illi, qui fuerunt modo vltimo inſtituti, electi fuerãt cum quinq; primitus ordinatis, & quod tã nouis, quàm antiquis reſidentibus, ſecundũ conſuetũ curſum eccleſiæ ſuppetunt facultates: & quod oẽs, qui modo ſunt ibi canonici reſidẽtes, conſuetũ nnmerũ non excedunt: & quod facto ſunt plures de maioribus eccleſiæ cõſenſere, quod & primũ, & ſecundũ reſcriptũ fuetit canonicis recitatũ, & quod cõtradictores poſt excõmunicationẽ diuina præſumpſerũt officia celebrare. Vnde (ſicut dicebat) ſine ipſorũ cognitione, abſq; p̃iudicio partis ſuę, cauſa illa non poterat terminari. Nos igitur eandẽ vobis de fratrum noſtrorũ conſilio cõmittentes, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mãdamus quatenus inquiratis vtrinq; ſuper p̃miſſis omnibus diligẽtius veritatẽ, tã ex atteſtationibus, quas vobis ſub Bulla noſtra trãſmittimus, q̃ ex alijs, quę duxerint proponẽda: & ſi legitimis probationibus vobis cõſtiterit poſt ap. rationabiliter interpoſitam, prænominatos epiſcopũ, & Archidiaconũ proceſſiſſe, quod ab eis factũ eſſe dignoſcitur, appel. ceſſante decernatis irritũ, & inane: & niſi vobis cõſtiterit reſcriptũ apoſtolicũ fuiſſe ſubreptũ, & præfatos epiſcopũ, & Archidiaconũ contra formã ipſius mãdati præter iuris ordinẽ proceſſiſſe, dummodo ſuppetant eccleſiæ facultates, & inſtitutæ perſonæ ſint vtiles, & idoneæ, nec excedant numerũ conſuetum, ordinationem ipſam omni cõtradictione, & appellatione ceſſante auctoritate apoſtolica cõfirmetis: & ſi qui ſe dnxerint opponẽdos per cenſurã eccleſiaſticã compeſcatis: eos, qui poſt excõmunicationẽ diuina dicũtur officia celebraſſe, cũ vobis cõſtiterit, niſi legitima præceſſerit appellatio, pœna canonica percellentes: ſatagẽtes, vt via regia procedatis, ita quòd in

 iudicio

iudicio vestro nulla fit personarum acceptio, sed iuxta mādatum diuinū iustò, quod iustum est iudicetis: ne forte propter defectum iustitiæ partes cogātur vlterius laborare. Ad hæc volumus, & mandamus, vt tam indulgentię, quàm mandati rescripta faciatis vobis in iudicio resignari, ne occasione illorum ecclesia vlterius prægrauetur. Testes autem cogantur. Nullis literis, &c. si quæ apparuerint præter assensum partium &c. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Romæ, &c. IIII. Calend. Iunij, &c.

EGIDIO CANONICO VASTINEN. DE CAVSA IPSIVS *contra Hugonem: & pro ipso iudicatur.*

CVM super præbēda Vastinen. ecclesiæ inter te ex vna parte, & Hug. Capusum procuratorem, & canonicū ecclesiæ Vastinen. ex altera quæstio verteretur, & propter hoc ad sedem accessissetis apostolicam, in præsentia ven. fratris nostri Oct. Ostien. episcopi, quē vobis dedimus auditorem, pro te fuit taliter allegatum: quod a bonæ memoriæ CPP. prædecessore nostro pro tua receptione in ecclesia Vastinen, rogatorias primum literas, secundo præceptorias, & executorias impetrasti: sed canonici ecclesiæ, vt euadere possent apostolicam iussionē, ad Rom. ecclesiam nuncios destinarunt: qui de mandato præmisso tacita veritate, vtà tua de cætero essent impetitione liberi, & infra terminum neminem recipere cogerentur, indulgentiam impetrarūt. Tu verò denuo ad eosdem literas impetrasti, vt elapso spatio indulgentiæ, præbendam tibi conferrent, interim stallum in choro, & locum in Capitulo, sublato appellationis obstaculo assignātes, & super hoc ipso dilecti filij N. de domo Dei, & N. de oliueto abbates, & N. prior Exoldunen. executores fuerunt à sede apostolica deputati. Cumq; literas prædecessoris nostri, & executorum, qui eis certum diem præfixerant, vt mandatum apostolicum adimplerent, priori, & canonicis præsentasses, sicut in executorum literis continetur, nec mandatum prædecessoris nostri exequi, nec literas recipere voluēre, appellationis obstaculū prætendentes. Ipsi verò executores iuxta tenorem rescripti te inuestientes de præbenda stallum in choro tibi, & locum in Capitulo assignarunt, canonicis comminantes, quod nisi præfixo eis tempore mādatum apostolicum adimplerent, eorum ex tunc contumaciam debita seueritate punirent. Cæterùm cum nec sic possentà sua pertinacia reuocari, elapso tēpore constituto, excommunicationis in eos sententiam promulgarunt: quam & inuestituram tibi factam petebas humiliter confirmari. Verùm ex aduerso fuit ab ecclesiæ procuratore responsum, quod quando tu præceptorias obtinuisti literas pro præbenda Her. & A. de Curia clerici, vt & ipsi canonici fierent literas detulerunt. Videntes ergo canonici, quod super trium clericorū receptione plurimum ecclesia grauaretur, quod dictum A. clericum in fratem reciperent, eidem prædecessori nostro per P. Belin, canonicum, & nuncium ecclesiæ intimarunt, & per indulgentiā, de qua præmissum est ab impetitione tua, & dicti Her. expressis vestris nominibus fuēre penitus absoluti. Postea verò tu executorias (vt dictum est) literas asportasti, quas procurator ecclesiæ dicebat falsa suggestione obtentas, priori etiam memoratæ ecclesiæ de Vasten. alias præsentasti, contra quas appellans, cum auctoritate obtentæ indulgentiæ ab impetitione tua sciret suam ecclesiam liberatam, octauas Paschæ appellationi suæ terminum assignauit: easdem etiam literas absente priore quibusdam de Canonicis præsentāsti, quas, cum eorum non interesset, recipere noluerunt. Post paucos verò dies eorundem executorum literas in absentia prioris Capitulo præsentasti. Consequenter verò ijdem executores ad ecclesiam venientes domum prioris intrarunt, & quod executores ad hoc dati essent, & ordine debito vellent in facto procedere, coram paucis canonicis edixerunt: quibus prior, & indulgentiæ beneficium retulit, & quod à parte ipsorum erat ad sedem apostolicam appellatum, ipsamque appellationem eis præsentibus innouauit. Alter etiam executorū videlicet abbas de oliueto, prædecessoris nostri obitū quibusdam

dam de canonicis proponitur nunciasse: vnde mandatũ ad ipsos emissum cum mandatore dicebant penitus expirasse: & post prædicta impedimenta executores contradicentibus omnibus canonicis, processisse. Ad hæc proponebat eiusdem ecclesiæ procurator afflictionem eius de regum discordia procedentem, & quod nunc viginti quatuor sint in ea canonici, cum non nisi sedecim esse consueuerint ab antiquo, nec redditus excreuerint augu[illegible]en tato numero personarum: vnde nec ad recipiendum aliquos cogerentur, suppliciter postulabant. Sane cum à dicto episcopo Ostiensi, hęc, & similia essent nobis, & nostris fratribus enarrata, nos volentes quantum cum eo, & honestate possumus facta prædecessoris nostri obtinere debitam firmitatem, illud etiam attendentes, quod beneficio indulgentiæ in ecclesiæ fauorem concessæ non sit persequentes literas in grauamen ecclesiæ derogatum, cum pro stallo chori, & loco Capituli nullum præiudicium ecclesiæ generetur, inuestituram tibi factã ratam habentes ita duximus sententialiter statuendum: vt tu sine contradictione, vel dilatione qualibet stallum in choro, & locũ in Capitulo consequaris, post triennium ab indulgentiæ tempore numerandum præbendam integram habiturus. Nulli ergo &c. Datum &c. VII. Calend. Iunij.

N. BESVEN. ABBATI. QVOD IPSI LICEAT ALIQVOS EX ALIIS *cœnobijs ad instaurandum suum euocare, & ex suo quosdam ad alia remittere.*

CVM à nobis petitur, & cæt. vsq; ad verbum assensu. auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt quia Besuensis ecclesia pro incendio, quod sustinuit ad tantam deuenit inopiam, vt monachis, & cõfratribus ibi manentibus, vitæ saltem necessaria ministrare non potest: liceat tibi aliquos de monachis, & confratribus tuis ad obedientias Cluniacen. pro vitæ substentatione transmittere, & aliquos de monachis Cluniacen. quos ad hoc magis noueris expedire, ad ecclesiam tuam pro reformatione, & conseruatione ordinis sub appellationis obstaculo conuocare, donec ecclesia tua (dante Domino) restauretur. Nulli ergo &c. VII. Calend. Iunij.

N. BERGENSI EPISCOPO. QVOD MERCATORES *ecclesia decimas persoluere cogantur.*

CVM à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum effectum. Sane sicut ex tua significatiòne comperimus, mercatores diocesana tibi lege subiecti cum eos negociationis causa in Islandiam transfretare contingit, decimas, quas ecclesia tua percipere ab antiquis temporibus consueuit, contra salutem suam detinent, eas reddere denegantes. Volentes igitur tibi, & ecclesiæ tuæ paterna solicitudine prouidere, fraternitati tuæ auctoritate apostolica indulgemus, quatenus mercatores ipsos ad persoluendas cõsuetas, & debitas decimas, si monitione præmissa noluerint, ecclesiastica districtione sine appellationis obstaculo compellendi, liberam habeas facultatem. Nulli ergo, & cær. Datum vt supra. VIII. Calend. Iunij.

N. ORCHADIEN. ET N. ROSMARCHNEN. EPISCOPIS. DE *annatu & decimis, promissisq; eelemosynis Romanæ ecclesiæ persoluendis.*

DILECTVS filius nobilis vir H. Catenen. & Orchadien. comes nobis significare curauit, quod ipse pro redemptione peccatorum suorũ à tempore felicis memoriæ Alexandri PP. prædecessoris nostri denariũ vnũ de qualibet domo in comitatu Catenen. habitata annuatim statuit pro eleemosyna colligendũ, & ob reuerentiã beatorũ apostolorũ Petri, & Pauli ad sedem apostolicã dirigere cõsueuit: quã visitationẽ nomine eleemosynæ annuatim ad opus Romanę Ecclesię colligẽda tam suo, quàm bonæ memoriæ A. olim Catenen. episcopi, & aliorũ mobiliũ illarũ partium

partium testimonio confirmauit. Cum autem postea memorato A. Catenen. Episcopo viam vniuersæ carnis ingresso, venerabilis frater noster I. in eandem ecclesiam fuisset in episcopum institutus, prædictã eleemosynam irritare præsumens, eam ab his, qui sunt in sua diocesi constituti, auctoritate propria interdixit exsolui. Quo circa fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit de prædictis præfatum Caten. episcopum, si monitione præmissa hoc facere neglexerit, ad satisfaciendum de eleemosinis subtractis hucusq;, & ne eas reddi de cætero interdicat (sicut iustum fuerit) auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo per cen. Ecclesiasticam compellatis. Quod si ambo alter vestrum, &cæt. VI. Cal. Iunij.

N. ARCHIEPISCOPO LVGDVNEN. ET N. ABBATI AITANAcen. *Vt literæ apostolicæ, quæ surreptitiæ erant impetratæ, reuocentur.*

DILECTI filij Canonici Matisconenses nobis per suas literas intimarũt, quod cum olim Valt. de Berziaco eorũ Concanonicus tempore bonæ memoriæ C. PP. prædecessoris nostri ad sedem apostolicam accessisset, licet fide interposita firmauisset, quòd contra diuisionem terrarum vacantium, quam dilectus filius Anninus eiusdẽ ecclesiæ decan. iuxta suæ voluntatis arbitrium ordinaret, deberet nullatenus obuiare, & tam pro hac, quàm alijs multis causis periurij reus existens pro debitis ecclesiæ, quæ retinuerat violenter, & fractura clastri sententia excõmunicationis teneretur astrictius, per suggestionẽ falsi nulla facta super præmissis omnibus mentione, ab eodem prædecessore nostro quondam obedientiã, quæ præsteria nuncupatur, in salutis suæ perniciem obtinuit sibi dari, tam ab eo, quàm à nobis confirmatione super hoc impetrata: Quia igitur id in graue præiudiciũ ecclesiæ noscitur redundare, cum de prouentibus illius præsteriæ illis, qui assiduè in ecclesia seruiunt memorata, consueuerint necessaria ministrari: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si prædictas confirmationis literas, per suspensionem veri, & falsi suggestionem (vt supra dictum est) vobis constiterit impetratas, nullatenus permittatis, quod dictus G. ex his fructum aliquem consequatur, quin potiùs, tam ecclesiam quàm canonicos antedictos ab impetitione ipsius, quantum ab obtinendum presteriam illam appellatione remota penitus absoluatis: cum secundum canonicas sanctiones mendax precator carere debeat impetratis, in statũ debitum reuocantes, si quid post appellationem ad nos legitimè interpositam in eorundem canonicorum præiudicium temere noueritis attentatum, & facientes, quod exinde duxeritis statuendum per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Nullis literis veritati, & iustitiæ &c. Quod si ambo &c. tu frater archiepiscope &cæt. Datum &c. III. Calend. Iunij.

N. ABBATI DE IVGO DEI, ET N. PRIORI DE SEILLIN. *Ne pro mortuorum sepultura, & coniugum copulatione pecunia exigatur.*

SVAM nobis dilecti filij Parochiani de villa Franca quęrimoniam destinarunt, quod Dalmasuis capellanus eorum pro exequijs mortuorum, & benedictione nubentium minus licitè pecuniam ab eis exigit, & extorquet, quod si forte cupiditati eius non fuerit satisfactum, ne possint mortuorum corpora sepeliri, vel nubentium benedictio celebrari, fictitia eius impedimenta fraudulenter opponit. Quia igitur exactiones huiusmodi sacrorum canonum obuiant institutis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus dictum cappellanũ vt à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competenter, moneatis attentiùs, & efficaciter inducatis. Quod si forte vestris monitionibus noluerit obedire, ipsi appellatione remota pœnam canonicam infligatis.

Cap. Suam nobis, De simonia.

Datum &c. II. Cal. Iunij.

N. DECAN.

N. DECAN. VLIXBONEN. PRIORIBVS N. SANCTI VINCENTII, & de Alcobacia. Vt causam Episcopi Colimbriensis, & Milites templi audiant.

EXPOSVIT nobis venerabilis frater noster N. Colimbrien. episcopus, quod cum causa, quæ inter eum, & dilectos filios fratres militiæ templi super ecclesiis de Ega, & de Rodina, & Palumbario vertebatur, à bonæ memoriæ Lucio Papa prædecessore nostro venerabilibus fratribus N. Bracharen. archiepiscopo, & episcopo Portugalen. fuisset à sede apostolica delegata, iudices ipsi partibus conuocatis, & in eorum præsentia constitutis (sicut in literis eorum accepimus) dictis fratribus mandauerint, vt de prædictis ecclesiis, vel eidem episcopo vigesimo die post receptionem literarum, ipsorum iustitiam exhiberent, vel ei tanquam diocesano suo iura episcopalia in integrum persoluere procurarent: prædictis ecclesiis interdicto subiectis, & Parochianis earum excommunicationis sententia innodatis, nisi dicti fratres mandatis parerent ipsorum, vel iidem Parochiani eis nō parentibus in prædictis ecclesiis diuinis officiis interessent, aut decimas eis, primitias, siue mortuaria soluerent, vel in ipsis corpora mortuorum sepelirent. Verùm prædictis fratribus sententiam eorundem iudicium nullatenus obseruantibus, à felicis recordationis Vrbano Papa prædecessore nostro primo ad Io. quondam vicedominum Brixien. & magistrum Io. Bergomen. Subdiaconū apostolicæ sedis sub forma prædictis iudicibus delegata, ac deinde ad venerabilem fratrem nostrum N. Tuden. episcopum, & dilectos filios N. de Resorio, & N. Alcobatiæ priores fuerunt literæ impetratæ: quarum auctoritate non fuit vsq; ad ad calculum sententiæ diffinitiuæ processum, nec interdicti ecclesiarum, aut excommunicationis Parochianorū sententia relaxata. Tandem verò cum dilectus filius noster G. sancti Angeli Diaconus Car. tunc apostolicæ sedis legatus, intrasset Hispaniam, eandem causam venerabili fratri nostro N. episcopo, & dilecto filio N. Archidiacono Vlixbonen. delegauit: qui priorum iudicum sententiam confirmantes interdicti, & excommunicationis sententias in ecclesias ipsas, & earū Parochianos latam à primis iudicibus innouarunt, ac postmodum idem Cardinalis, quod ab eis factum fuerat cōfirmauit. Quia vero nobis ad plenum non constitit de præmissis, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus recepta ab eisdem templariis parendi coram vobis iustitiæ legitima cautione, partibus conuocatis inquiratis de prædicta sententia diligentius, veritatem: & si eam inueneritis iustè latam, faciatis mandari executioni, & vsq; ad satisfactionem à partibus percēsuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Eodem modo per omnia processuri, si forsan fratres ipsi no luerint, quod stent & pareant iuri cauere · alioquin. par. con. audiatis causam ex integro, & ipsam appellatione remota mediante iustitia terminetis, non obstante priuilegio in præiudicium Colimbrien. ecclesiæ per subreptionem obtento. Quod si omnes &c. duo vestrum &c. Datum Romæ &c. XII. Calend. Iunij, & cæt.

ABBATI DE ALCOBATIA F. MENENDI, ET P. EXOD. MONACHIS Alcobatiæ. Vt fratres S. Crucis reuerentiam & Episcopalia iura Colimbriensi Episcopo suo reddant. & quòd matrix ecclesia, cathedralis vocetur.

VENERABILI fratre nostro N. Colimbriēsi episcopo didicimus cōquerente, quòd cū fratres sanctæ Crucis monasteriū de Arganil, sub protectiōe sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus episcopalia iura consueuerat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodā de canonicis suis sine suo cōsēnsu ibi facto priore, occasione cuiusdam priuilegij à bonæ memoriæ Cle. Papæ prædecessore nostro veritate tacita impetrati, eidem episcopo debitam obedientiam denegat exhibere: inde sumpta occasione, quod per matricem ecclesiam non cathedralem intelligūt, sed Romanā. Quia verò: nō est nostræ intentionis, vt iura fratrū nostrorū temporibus nostris indebitè minuātur, causam ipsam vobis duximus cōmittendā,

per

per ſcripta apoſtolica mandantes, quatenus ſi vobis aliud non occurrerit propter quod dictus prior non debeat Dioceſano epiſcopo reſpõdere, eum ad præſtandum dicto epiſcopo debitam reuerentiam ſicut prædeceſſoribus epiſcopi præſtiterunt, appellatione remota per cenſuram eccleſiaſticam compellatis. Nos enim per matricem eccleſiam cathedralem intelligere volumus, non Romanam, non obſtante priuilegio in præiudiciũ Colimbrien. eccleſiæ per ſubreptionem obtento: Quod ſi omnes &c. duo veſtrum &c. Datum Romæ &c. III. Calend. Iunij.

N. EPISCOPO, ET N. PRIORI ELBORENSI.
eiuſdem ferè argumenti.

INNOTVIT nobis, venerabili fratre noſtro N. Colimbrien. epiſcopo cõquerente, quod cum olim magna pars Colimbrienſis dioceſis ab inimicis crucis teneretur inuaſa, bonæ mem. Inno. pp. prædeceſ. noſter Lamecen. & Auſien. eccleſias Colimbrienſi (ſicut ex priuilegio eius apparet) conceſſit tamdiu detinendas, donec amiſſam partem dioceſis rehaberet. Cum autem A. quondam Rex Portugaliæ dioceſim illam liberaſſet à manibus paganorũ, quandam partem ipſius dilectis filijs, fratribus militiæ templi quandam vero monaſterio ſanctæ Crucis motu proprio aſſignauit, & in prædictis eccleſijs epiſcopos obtinuit ordinari. Ne igitur dicta Colimbrien. eccleſia ſe doleat ſuo iure priuatam, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenus vocatis illis, qui propter hoc fuerint euocandi, audiatis quæ hinc inde duxeritis proponenda, & quod canonicum fuerit ſuper his appellatione poſtpoſita ſtatuatis: facientes, quod ſtatueritis firmiter obſeruari: non obſtante priuilegio, vel reſcripto in præiudicium Colimbrien eccleſiæ per ſubreptionem obtento: Nullis literis veritati, & iuſtitiæ, &c. Quod ſi ambo, &c. Tu frater epiſcope, &c. Datum. II. Idus Maij.

N. DECAN. VLIXBONEN. N. PRIORI, ET P. FRODIZ MONACHO
de alcobatia. Priuilegium in graue detrimentum alterius impetratum reuocatur.

INNOTVIT nobis, venerabili fratre noſtro Colimbrẽ. Epiſcopo intimante, quòd cum M. quondam canonicus ſanctæ Crucis in epiſcopũ fuiſſet Colimbrien. aſſumptus, priuilegium quoddam de conſilio quorundam canonicorum eccleſiæ Colimbrien. monaſterio ſanctæ Crucis indulſit, in non modicum eiuſdem eccleſiæ præiudicium, & grauamen. Quia vero nobis non conſtat de præmiſſis, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus partibus conuocatis inquiratis de præmiſſis diligentiùs veritatem, & ſi priuilegium ipſum in graue diſpendium Colimbrienſis eccleſię videritis redundare, quod illicite factum eſt, auctoritate apoſtolica appellatione remota legitimè reuocetis, non obſtante priuilegio in præiudicium Colimbrienſis eccleſiæ per ſubreptionem ab apoſtolica ſede obtento. Datum Romæ, &c. III. Non. Iunij.

N. DE SAZETA, ET N. DE MAZENERA ABBATIBVS, ET P. FROD.
Monacho de Alcobatia: Vt eccleſia Colimbrienſis ſuo iure & priuilegijs non ſpolietur.

QVERELAM venerabilis fratris noſtri N. Colimbrienſis epiſcopi ad nos delatam accepimus, quòd cum chariſſimus in Chriſto filius A. Illuſtris Rex Portugalliæ partẽ territorij Colimbrienſis, & vicinorum caſtrorum in loco, qui Alathen vocatur, & in ſua proponitur dioceſi conſtitutus, iam dudum hominibus dederit incolendum, qui ei de regalibus reſponderent: fratres Monaſterij ſanctæ Crucis in locis illis quaſdam denuo eccleſias conſtruxerunt, & conſtruunt: ex quibus epiſcopalia iura percipiunt, & reddere contradicũt: cum in ſuis priuilegijs habeatur, quòd in illis tantum villis, quas de nouo ædificant, epiſcopalia iura valeãt obtine-

obtinere. Nolentes itaque prædictos fratres alijs iniuriosos existere, causam ipsam vobis duximus committendam: per apostolica scripta mandantes, quatenus partibus conuocatis, audiatis quæ proponentur hinc inde, & quod canonicum videritis super his appellatione postposita statuatis, facientes quod statueritis firmiter obseruari, non obstante priuilegio in præiudicium Colimbrien. ecclesiæ per subreptionem obtento. Quod si omnes &c. duo vestrum, &c. Datum Romæ &c. VI. Calend. Iunij.

N. DE ALCOBATIA, ET N. DE SEIZA ABBATIBVS, ET N. Priori de Alcobatia. Eiusdem argumenti cum præcedenti.

EXPOSVIT nobis ven. frater noster Colimbrien. episcopus in nostra præsentia cōstitutus, quòd Portugalen. ecclesia flumen Dorij, quod Portugalē. diœcesim à Colimbrien. separat, & ab antiquo fuerat certus terminus vtriusque transgressa, magnam partem Colimbrien. diœcesis occupauit, contra compositionem à bonæ memoriæ Busonen. quondam Card. tunc apostolicæ sedis legato apud Burgum in concilio factam, & per sedem apostol. postmodum cōfirmatam. Volentes igitur Colimbriensi Ecclesiæ in suo iure adesse, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus venerabilem fratrem nostrum Portugalen. Episcopum ad restituēdam illam partem diœcesis, quam præter iustitiam detinet occupatam, cum fructibus inde perceptis monitione præmissa, per cēsuram ecclesiasticam sicut iustum fuerit appellatione postposita compellatis. Nullis literis veritati, & iust. &c. Quod si oēs &c. duo vestrum &c. Datum Idibus Maij.

N. DE SAZETA ET N. DE MANZENERA ABBATIBVS, ET F. Menendi monacho de Alcobatia. Eiusdem argumenti.

INSINVAVIT nobis ven. fra. noster Colimbrien. episcopus, quòd cum illustris Rex Portugaliæ fratribus sanctę Crucis apud Castrum de Leirena in vna tātum ecclesia ius concesserit patronatus inconsulto diœcesano episcopo, in eodem loco cōstruere alias motu proprio præsumpserunt, quas & per cappellanos cōductitios regunt, & in nullo pro ipsis volunt diœcesano Episcopo respondere: easdem etiam Ecclesias priuilegijs suis fecerunt inscribi, cum ab episcopali iure nūquam fuerint de cōsensu Episcopi liberatæ: vnde totum ius episcopale in oppido nominato sibi præsumunt temerè vendicare. Quia igitur nobis constare non potuit de præmissis, discretioni vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis &c. quod iustum videritis super his appell. postposita statuatis &c. non obstante priuilegio in præiudicium Colimbrien. eccl. per subreptionem obtento. Quod si omnes &c. duo vestrum. Datum &c. VI. Calend. Iunij.

ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO ET SVFFRAGANEIS EIVS. Ab episcopo suo excommunicati, non facile sunt ab alijs absoluendi.

AD reprimendam malitiam peruersorum, pœnæ certæ sunt in canonibus institutæ, quas sicut latas iāterdū à vobis in subditos vultis inuiolabiles obseruari, ita latas ab alijs debetis inuiolabilter obseruare. Inde est, quòd vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus sententias, quas venerabilis frater noster N. Lexouien. episcopus in subditos suos duxerit canonice promulgandas, & vos ipsi seruetis, & eas à vestris subditis violari nullatenus permittatis. Tu verò frater archiepiscope, cum excommunicationis sententia, per appellationis non suspendatur obiectum, si quis excommunicatus ab ipso, de iniusta tibi excommunicatione conquestus fuerit, ad ipsum ei quasi coēpiscopo deferens absoluendum, secundum ecclesiæ formam remittas: qui si fortè noluerit illum ab- *Cap. ad reprimēdam de officio ordinarij.*

M soluere

soluere, tu recepta iuratoria cautione, absolutionis ei munus poteris exhibere: ita tamen, quod nisi legitimè tibi constiterit, eum contra iustitiam excommunicatum fuisse, ex debito sibi iuramenti præcipias, vt super eo, de quo fuit excommunicatione notatus, eidem episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere fortè contempserit, eum in excommunicationis sententiam appellatione remota reducere non omittas. Datum &c. Calend. Iunij.

LEXOVIENSI EPISCOPO, NE CORAM SVPPOSITIS IVDIcibus etiam delegatis respondere teneatur.

CVM à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt si fortè contigerit aliquam causam te, vel tuos principaliter contingentem, iudicibus Rothomagen. ex apostolica delegatione ad petitionem partis aduersæ committi, coram eis, cum tibi fuerint certa ratione suspecti, respondere minimè teneamini, nisi fortè in literis commissorijs huius indulgentiæ expressa mentio habeatur. Nulli ergo &c. Datum Romæ &c. vt suprà.

In eundem modum scriptum est pro Rothomagen. Archiepiscopo.

REGI ANGLIAE, QVAE HONESTE FACERE LICVIT, IN IIS se Regi gratificatum dicit, hortaturq; ad pacem seruandam cum Rege Franciæ.

ECCLESIAM suam, quam per Salomonē dominus, & amicam, & sponsam frequenter appellat, flori Lilij eleganti quadam, & quasi expressa similitudine coaptauit, ait enim: Sicut Lilium inter spinas, sic amica mea inter filias: lilium quidem quanto fortiores spinarum sustinet punctiones, tanto vim odoris copiosioris emittit, & quò plus læditur, redolere suauius comprobatur. Vnde sibi merito comparatur eccl. sponsa Christi, quæ cum tribulationibus multis impetitur, tunc potissimum in solidata fidei pro tuenda iustitia roboratur, & in ipsis punctionibus, aduersitatūq; molestijs cōstantior, & firmior inuenitur. Nos verò, quos ad eius regimē quanquā non suffragantibus meritis diuina prouidit dispositio eligi, & assumi, illā cōcepimus firmiter volūtatem, vt neq; mors neq; vita ab amplexu nos possit, seu obseruatione iustitiæ reuocare. Sane venientes ad pͬsentiā nostrā ven. fr. noster N. Lexouien. episcopus, & dilectus filius magister Garnerus nūcij tui petitiones, quas nobis ex parte regia obtulerunt, syncero affectu, quātum cum Deo, & honestate potuimus, curauimus promouere. Rogamus aūt, & monemus attentius serenitatem regiā, quatenus si fortè in aliquo effectus tuo desiderio nō respōdet, non nostræ vnquā duritiæ imputetur: cū honestis, & iustis petitionibus excellētiæ tuæ benigni semper, & faciles proposuerimus inueniri: sed iustitiæ potius, quā officij nostri debitū certos fines transgredi nō permittit: ad quā tenendā firmiter, & seruandā, in suarū primitijs literarū serenitas regia nos monuit, & induxit. Cæterùm, super eo, quod prędicti tui nuncij postularūt, vt nobilem virū N. filium ducis Austriæ, ad restituendā pecuniā, quā pater suus in periculum animæ suæ ad te dum redires ab obsequio Iesu Chrsti pro redemptione tua violenter extorsit, & in vltima volūtate pœnitentia ductus per eundem filium suū tibi restituendam mādauit, auctoritate apostolica cogeremus: noueris nos eisdē nostris literis iniunxisse, vt prædictā pecuniam sine difficultate qualibet restituere non omittat: ailoquin venerabili fratri nostro N. Salzburgen. Archiepiscopo literis nostris iniungimus, vt ipsum ad restitutionem eiusdē pecuniæ faciendā moneat diligentius, & inducat, & per seueritatē ecclesiasticā appellatione remota cōpellat. Verùm quia circa personā nobilis viri N. Ducis Sueuiæ quædam audiuimus immutata, eidem ad pręsens scribere cautela prohibente nequiuimus: vt iuxta postulationē pecuniam tuam, quā à te Henricus quondam Imperator frater ipsius cōtra Deum, & periculū animæ suæ extorserat violenter, dum de trāsmarinis partibus remeares, deberet tibi restituere: præsertim cum eiusdē fratris sui thesaurus ad eum esset ipso mortuo deuolutus.

latus,& ipse,vel hæres sit,vel tutor hæredis. Veruntamen scripsimus venerabili fratri nostro Magdeburgen. Archiepiscopo,vt ducē ipsum,ad restituendā pecuniam ipsam moneat diligentius,& inducat:alioquin tantam iniuriā nō poterimus sub dissimulatione transire,quin in eundē ducem,& terrā eius sine cuiuslibet acceptione personæ nostri officij debitū,& seueritatem curemus ecclesiasticam (sicut iustum fuerit) exercere. Insuper scribimus Charissimo in Christo filio nostro N. Illustri Regi Nauarræ,vt pecuniā & castella sancti Ioannis de Pede portæ,& Roccabruna,quę pater suus tibi cū filia sua concessit in dotem,sine aliqua difficultate restituat:alioquin venerabili fratri nostro N. Narbonen. Archiepiscopo,cui iam alia vice (si benè recolimus) super hoc scripsimus, nostris damus literis in mādatis,vt ipse eum per censurā ecclesiasticam ad hoc monitione præmissa sine appellationis obstaculo iustitia mediante cōpellat. Ad hæc cum ijdem nuncij à nobis cum instātia postulassent,vt Charissimū in Christo filiū nostrum Philippū illustrem Franciæ regem,ad restitutionē castrorū illorum,& terræ cōpellere deberemus,quæ contra protectionē ab apostolica sede tibi cōcessam inuaserat,antequā de peregrinationis obsequio ad propria remearet,dilectus filius magister Vu. de sancto Lazaro Nuncius eiusdē Regis seconstanter pro eōdē opposuit:illum ad hoc asserens nō teneri:cū pactiones,& conuentiones solennes,quæ inter vos præcesserant,& hinc inde fuerant roboratæ, tua magnificētia nō seruasset,& per te fuissent primitus violatæ: maximè cum sororem ipsius dimiseris,& aliam tibi curaueris matrimonio copulari. Et quia post arreptū iter Hierosolymā adeundi,cum acquisita quælibet deberetis habere cōmunia,pecuniam à Rege Tancredo receptā,& thesaurū de Cipro habitum tua sibi cōmunicare noluerit magnitudo,immo in trāsmarinis partibus damna ei plurima,& iniurias irrogarat,suos milites,immo cōsanguineos ab ipsius deuotione,& seruitio subtrahēdo. Propter quod nō sine cōfusione sua coactus fuerat ad propria remeare. Adiecit etiam, quòd vbi restitutus fuisti propriæ libertati,cum eo super omnibus quærelis voluntate spontanea transegisti: quin potius post pacem adinuicem factā,multa tibi castra de mera liberalitate donauit. Econtra verò prædicti nuncij serenitatis tuæ nihilominus proponere constanter curauerunt: quòd post fœdus prius in te,& iuramento firmatæ societatis,idem Rex Franciæ tibi primus iniuriam intulisset,apud Messanū videlicet: vbi insurgentibus hominibus Tancredi Regis in tuos de impēdendo tibi auxilio requisitus,nō solum defecerat,sed etiā propria manu tres de hominibus tuis occideret cū balista: post quod factū cum se pœnitudine duci assereret,inter vos pactio intercessit: in qua pro decē millibus marchis argenti, quas ei reddere promisisti,prædictus Rex à cōtrahendo cū sorore sua matrimonio te absoluit: & Gisortium cum Vlcassino tibi quietū in perpetuū omninò dimisit. Asserebāt quoq; de thesauro Cypri,& de pecunia à Tancredo habita, præterquam de dote sororis tuæ I. Illustris quondam Reginæ Siciliæ,eidem Regi, sicut de cæteris ad voluntatē tuam plenissimè satisfactū: ita quod cum prædictus Rex Franciæ ab orientali terra discederet,sub iuramēto promisit, quòd terram magnificentiæ tuæ tibi conseruaret integram,& illæsam in eo statu,in quo fuerat, quando Hierosolymitanum iter fueratis aggressi: quòusq; reuersus ad propria moram quadraginta dierū in terra propria peregisses: cōtra quam promissionē eandem terrā,& castra non fuerat veritus occupare. Super quibus conuentionibus literas eiusdē Regis patentes apud tuā asserebant magnitudinē residere. Cōuentiones verò,quas idem Magister V. de sancto Lazaro persona tua libertati propriæ restituta inter te ac prædictū Regem vltimo interuenisse retulerat,ijdē nuncij tui,si quæ fuerant,asserebant præfatū Regem Franciæ primitus violasse: cum etiam si qua tunc pacta subierat,spoliatus eadē subijsses: propter quæ ad ea dicebant nullatenus te teneri. Licet itaq;,& hæc,& alia multa pars vtraq; proponeret,quæ pro ipsis facere videbantur: quia tamen causarū merita partiū assertione pandūtur,& ipsi personā standi in iudicio non habebāt,nō potuimus salua iustitia in ipso negotio sine veritatis inquisitione procedere. Nos ergo iuxta regiæ petitionis instantiam,propter has,& alias necessitates quàm plurimas,facultate

cultate nobis à Christo concessa, nacta quoq; temporis oportunitate condigna, dispositis prius quæ tam circa vrbem, quàm circa regnũ Siciliæ, nec nõ & aliud ecclesiæ patrimoniũ fuerint disponenda: licèt multæ nobis, & magnæ solicitudines ex diuersis causis incumbãt: si tamen ille nobis annuerit, à quo speramus dirigi gressus nostros, partes vestras, vt tamen nos ad promissionis debitũ non ligemus, nisi aliud impedimentũ occurrat, intendimus visitare: vt super his, & alijs, quæ toti Christianitati credimus profutura, deliberatione prouida procedamus. Si verò desuper datũ non fuerit, per legatos nostros quod iustum fuerit, sine personarum acceptione (fauente Domino) statuemus. Illud autem serenitatem regiam nolumus ignorare, quod quãtumcunq; nobis molestum existeret, præfatum Regem Franciæ, ac te ipsum in aliquo molestare, non pòterimus aliquatenus sustinere, quin vos ad pacem ineundam pariter, & seruandam, per districtionem ecclesiasticam ratione præuia compellamus: non de nostris viribus confidentes, sed de illius omnipotentia, cuius vices (licèt immeriti) exercemus in terris. Datum Romæ apud Sanctum Petrum II. Calend. Iunij.

N. BITVRICEN. ARCHIEPISCOPO. VT INQVIRAT CONTRA *Engolismensem Episcopum, dilapidatorem ecclesiæ suæ.*

GRAVE nobis est admodũ, & molestum, cum de aliquo fratrum, & coepiscoporum nostrorum aliqua in nostro auditorio proponũtur, quæ in ipsis episcopale officium, & integritatem famæ denigrare videntur: cum semper velimus audire de singulis ea, quæ ad perfectam curam pastoris pertinent, & ad cõmissi gregis commodũ, & salutem. Insinuarunt autem nobis dilecti filij quidam, Engolismen. ecclesiæ canonici, quòd venerabilis frater nòster I. episcopus suis patrimonium episcopatus minus vtiliter administrans, dilapidauit multa de bonis, mensæ suæ vsibus deputatis, & per alienationes illicitas contra iuramentum, quo tenetur ecclesiæ, possessiones episcopatus enormiter minuit, & consumpsit. Pròponebãt insuper, quòd multas ecclesias post appellationem in Synodis sæpius iteratam præter assensum Capituli collegijs perpetuò assignauit, cum id canonicis dissonet institutis. Alienata verò, & dilapidata, & ecclesias episcopali ordinationi subtractas sub tua reseruarunt præsentia exprimenda: ne prolixæ orationis series legenti pariter, & scribenti fastidium importarent. Adiecerũt etiam, quòd sit insufficiens, indiscretus, inutilis, appellationumq; contemptor, & quod per suæ simplicitatis negligentiam sub ipsius regimine non solùm mensa, & ecclesia sua, verum etiam tota diocœsis admodum grauia sustinuit detrimenta: pauca siquidem de pluribus exprimentes, dixerunt ipsum Episcopum indignis, & minus idoneis sacros ordines, & ecclesiastica beneficia contulisse: ita quòd cũ olim ordines celebraret, & ventum esset ad presbyteros ordinandos, in manuũ vnctione quidam inter presbyteros consecrandos inuentus est pollicem non habere: minoribus, & nondum in sacris ordinibus constitutis, animarum curam dicitur commisisse, & etiam à pluribus ordinandis suscepisse ante datum ordinem iuratoriam cautionem: ne post ab eodem beneficium ecclesiasticum contra suam peterent voluntatem. Ad magnum autem indiscretionis suæ, & insufficientiæ argumentum constanter fuit in audientia nostra propositum, quod cum olim idem episcopus super ordinanda ecclesia literas impetrasset, monachos albos, & nigros, & priorem de Allauilla canonicum regularem ordinauit in ecclesia sua canonicos. Quod factum tanquam ridiculosum sedes apostolica, cum ad eius venisset notitiam reuocauit. Præterea, quendam nepotem suum, qui professus ordinem de corona, ibi in sacerdotali officio, & habitu regulari diu fuerat conuersatus, extractum inde canonicauit in ecclesia cathedrali. Sed abbas loci tanquam discretus, & prouidus ipsum postmodum reuocauit ad claustrum. In solennitatibus expressis à Canone in maiori Ecclesia non deseruit confirmat Abbates, & tractat causas difficiles sine canonicorũ assensu: Presbyteri, & clerici per eius insufficientiã capiũtur: bona ecclesiastica occupãtur, & homines sibi, & antecessoribus eius debita, & exhibita subtrahũtur:

tur. & præterea iura, quæ prædecessores sui in Ciuitate hactenus habuerunt, ferè permisit penitus deperire: sententias quoq; à sede apostolica cōfirmatas, præsumpsit auct. apostolica relaxare, & alia multa cōmittere, quibus correctionis debita manus celeriter conuenit adhiberi. Ideoq; fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus vocatis ad præsentiam tuā, qui fuerint euocandi, inquiras super præmissis omnibus, & alijs, quæ proposita fuerint appellatione remota diligentius veritatem: & quæ inueneris fideliter redacta in scriptis nobis sigillo tuo signata mittere non postponas, præfigens partibus terminum cōpetentem, quo cum ipsi nostro se debeant præsentare conspectui, sententiam (auctore Domino) recepturæ: attentius prouisurus, quòd mandatum nostrum taliter executioni demādes, quòd tua fraternitas meritò possit, & debeat cōmendari. Nullis literis, &c. veritate tacita. Dat. Ro. apud S. Petrum III. Cal. Iunij.

N. ABBATI, ET CONVENTVI CHARI LOCI.

EX parte vestra nostro fuit apostolatui reseratum, quòd quidam monachus vester se ad nigros monachos transferens, & habitum nigrum ibidem assumens ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus. Vnde, quia in hoc articulo dubitatis, vtrum in assumpto taliter ordine debeat ministrare, vobis hoc dubietatis scrupulum enodantes, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus nisi aliud canonicum ei videritis obuiare, ipsum monachum officium sacerdotis exequi liberè permittatis. Dat. Ro. apud S. Petrū.

N. ABBATI VNGIACEN. IN CAVSIS ECCLESIAE *& cœnobij ecclesiæ membra testantur.*

TVNC libentius postulata concedimus, quando quod petitur ab æquitate non deuiat, & petentis personæ grauitas morum, & vitæ merita suffragantur. Postulasti siquidem à nobis dilecte fili de benignitate tibi sedis apostol. indulgeri, vt in causis ecclesiæ tibi commissæ vti testimonio fratrum *nostrorum valeas, & eis habeatur fides, sicut consueuit testibus adhiberi. Nos ergo attendentes petitionem tuā instituris canonicis conuenire, quæ in causis ciuilibus, illos testes statuūt assumēdos, qui negocia ecclesiastica tractauerunt, & de quorū fide non potest aliquatenus dubitari, auctoritate tibi præsentiū indulgemus, vt quoties eccl. tuæ videris expedire in causis, quæ nō fuerint criminales, fratres, & canonicos ecclesiæ tuæ inducere possis, vt perhibeant testimonium veritati. Dat. Ro. &c. X. Cal. Iunij.

*alias tuorum

N. EDVEN. EPISCOPO. N. VNGIACEN. ET N. SANCTAE MARGARITA abbatibus. *De restaurendis cœnobijs, & reformanda monastica disciplina.*

LICET bonæ memoriæ Clemens, & Cœlestinus prædecessores nostri de tuæ frater Episcope, discretionis honestate cōfisi, solicitudini tuæ dederint in mandatis, vt tui episcopatus loca religiosa, quę à sui status integritate collapsa cognosceres, & in quibus religionis obseruantiam attenderes diminutam pōtificali auctoritate corrigere non differres, vt tamen tuæ maturitatis correctio maiorem obtineat firmitatem, auctoritatem nostram super hoc, & fauorem solicitè postulasti. Nos igitur considerationem tuam dignis laudibus commendantes, & volentes Abbatiam Sancti Ioannis Eduen. quæ in magnam dissolutionem religionis, & ordinis collapsa proponitur, per tuæ discretionis industriam correctione debita reformari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ad locum pariter accedētes de statu monasterij plenam studeatis elicere veritatem, & quæcunque in capite, vel in membris tam circa spiritualia, quàm temporalia de iure statuenda, & corrigenda videritis, auctoritate freti apostol. sine appellationis obstaculo corrigatis, & faciatis quod à vobis statutum fuerit fine

refragatione seruari. Nullis literis veritati, & iustitiæ, &c. Quod si omnes, &c. Tu frater episcope cum eorum altero, &c. Datum, &c. Calend. Iunij.

VV. REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARDINALI, & Suffraganeis eius. Vt per quosdam falsarios confictas Bullas intercipiant.

DVRA sæpe mandata, & institutiones interdum iniquas à sede apostolica emanare multi arguunt, & mirantur, & in hoc ei culpam imponunt, in quo synceritas eius, culpæ prorsus ignara per innocētiam excusatur. Nos etenim circa maiora negotia frequētius occupati, & curam vniuersorum ex officio nostro gerentes, per quod sumus omnibus debitores, cum omnibus apud nos instantibus incontinenti satisfacere non possimus, quidam eo, quòd à semita iustitiæ oberrantes, aut vltra quàm permittit honestas suæ petitionis licētiam extendentes, exaudiri nō possunt, in motum propriæ voluntatis irrumpunt, & ad sua ingenia falsitatis, & artes perditionis cum animi exquisita malitia recurrentes, per falsæ astutiam speciei candorem puritatis apostolicæ denigrare, ac deprauare nituntur. Ex cuius falsitatis ingenio quot, & quanta mala proueniant, cum per eam & innocentes quandoq; damnentur, & rei ab obiectis criminibus absoluantur, nec nō, & apostolicæ sedis lædatur auctoritas, ipsa rei euidens malitia protestatur. Licet autem huiusmodi falsitas aliquandiu possit cum operibus tenebrarum abscondi, tamen quia per eam beatis apostolis specialiter infertur iniuria, ille, à quo in persona eorū Romana ecclesia auctoritatē super Ecclesias vniuersas accepit, vnde & Bulla nostra, per quam totius negotia Christianitatis agūtur, capitum ipsorum charactere præsignatur, perniciem tanti sceleris non patitur in tantum præiudicium eorum diutius occultari. Accidit enim nuper in vrbe, quòd quidam huiusmodi falsitatis astutiam perniciosius exercētes, in suis fuêre iniquitatibus depræhensi: ita quòd Bullas tam sub nomine nostro, quàm bonę memorię Cœlestini PP. prædecessoris nostri, quas falsò cōfinxerant, & quàm plures literas Bullis signatas eisdem inuenimus apud eos ipsosq; captos adhuc in carcere detinemus. Nos autem honori Romanæ ecclesiæ, & vtilitati omniū paterna volentes solicitudine prouidere, de cōsilio fratrum nostrorum statuimus, & sub excommunicationis pœna, & suspensionis ordinis, & beneficij districtius inhibemus, ne quis apud sedem apostolicam de cætero literas nostras, nisi à nobis vel de manibus illorum recipiat, qui de mandato nostro sunt ad illud officium deputati. Si vero persona tantæ auctoritatis extiterit, vt deceat eum per nuncium literas nostras recipere, nuncium ad cancellariam nostram, vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem literas apostòlicas iuxta formam præscriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor extiterit, si laicus fuerit, excommunicationi subiaceat, si clericus officij, & beneficij sui suspensione damnetur. Verùm quia (sicut à falsarijs ipsis accepimus) tā ad partes vestras, quam ad cæteras regiones per literas transmissas ab eis suæ iniquitatis falsitas multipliciter est diffusa, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus prouinciale concilium euocetis, in quo solenniter, & generaliter statuatis, vt per singulas parochias publicè proponatur. Quod si quis à sede apostolica literas impetrauit, quarum tenor possit esse suspectus, & eis vti voluerit, vt statutam pœnam euadat: primò fiat collatio de falsa Bulla cum vera, & si eam inuenerit falsitate notandam, Episcopo diœcesano, Abbati, vel Archidiacono loci easdem literas non differat præsentare: qui veritate comperta illum, qui tales literas reportauit, si laicus fuerit excommunicationi subiaceat, si clericus eum ab officio, beneficioq; suspendat. Ad hæc adijcientes statuimus, vt generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innouari. Quod si quis falsas literas se cognoscit habere, infra quindecim dies literas illas aut destruat, aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit euadere: quam nisi forsan in mortis articulo sine speciali mandato nostro à quocūq;

nolu-

nolumus relaxari:nec etiã si præsumpta fuerit contra hoc absolutio,quicquam habeat firmitatis: nec fortè post tempora nostra falsitas interim occultata cuiquam valeat præiudicium generare.Cæterum ad maiorem illius notitiam falsitatis habendam,vt fieri possit Bullæ falsæ cum nostra collatio,præsentibus literis vnam de Bullis falsis,cum vera Bulla duximus appendendam: districtius iniungentes,vt quascunq; literas inueneritis hac,vel alia falsitate notandas,si quid auctũ fuerit occasione illarum appellatione postposita irritetis: ita quòd huiusmodi falsitas nullo temporis spatio valeat excusari: & portitores earum tamdiu faciatis sub arcta custodia detineri, donec receperitis super hoc nostræ beneplacitum voluntatis. Datum Romæ apud sanctum Petrum. XIIII. Calend. Iunij. Pont. nostri anno primo.

In eundem modum scriptum est super hoc,vniuersis Archiepiscopis, & eorum Suffraganeis singulariter.

N. MAGDEBVRGEN. ARCHIEPISCOPO. VT DVCEM SVEVIAE *cogat Angliæ regi ablatam pecuniam restituere.*

IN eo sumus officio disponẽte Domino constituti,vt singulorum & omnium saluti consulere debeamus,& vniuersis petẽtibus,tàm maioribus,quàm minoribus in executione iustitiæ prouidere. Sanequàm potenter,& magnificè charissimus in Christo filius noster R.Illustris Rex Angliæ se ad obsequium Domini in partibus transmarinis habuerit,ita vt nec rebus suis pepercerit,nec personæ,sed se ipsum multis,& varijs discriminibus pro exaltatione Christiani nominis exposuerit,quãquam graues,& enormes iniurias,& iacturas ab H. quondam Imperatore pertulerit: inde reuertens per totum ferè orbem fama notissima diuulgauit. Quæ res tantò persũditus Romanam tangit ecclesiam, quãtò iniuriæ,& grauamina Regi eidem illata in eius ignominiam, & iniuriam noscuntur grauius redundare. Quia igitur tam grauem Domino,& apostolicæ sedi,nec non & ipsi regi iniuriam irrogatam salua conscientia dissimulare non possumus, nec debemus,fraternitati tuæ per apostolica tibi scripta mandamus,& districtè præcipimus,quatenus nobilem virum N.Ducem Sueuiæ,ad cuius manus thesaurus præfati Imperatoris peruenit,& patrimoniũ eius, vel iure successionis, vel saltem tutelæ nomine noscitur deuenisse diligẽter admoneas,& quàm efficacius poteris procures inducere: vt eidẽ regi de ablata pecunia satisfaciant competẽter: alioquin nouerint,quòd nos tantam iniuriam non poterimus sine dissimulatione transire,quin in eum,& terram eius nostri officij debitum,sicut iustum fuerit,exequamur. Datum Romæ apud sanctũ Petrum. II. Cal. Iunij.

N. TARENTASIEN. ARCHIEPISCOPO. *De incendiarijs absoluendis.*

INTER alias petitiones tuas postulasti nuper à nobis,quòd circa incendiarios absoluendos,qui non possunt ad sedem apostolicam proficisci,tecum dispensare vellemus: vt eis posses absolutionis beneficium impertiri. Nos ergo,quia personam tuam syncera charitate diligimus,auctoritate tibi præsentium duximus indulgẽdum, vt illos incendiarios absoluere tibi liceat vsq; ad triennium: qui propter ægritudines,aut inimicitias capitales se non possunt nostro conspectui præsentare: appellatiõibus quoq;, quas parochiani tui, vel diœcesani episcopi tuũ volentes iudiciũ declinare,frustatorie interponunt, nolumus te deferre. Nulli ergo &c. Datum Romę,&c. V. Calend. Iunij,Pontificatus nostri anno primò.

EVERARDO NITRIEN. EPISCOPO. VT OBLATA ECCLESIAE *bona retineat, & de prædijs quæ ipse colit, decimas non persoluat.*

IVSTIS petentium &cæt. vsque ad verbum, Assensu, Statuimus, vt quascunq; possessiones,quæcunque bona Ecclesiæ Nitrien. in præsentiarum iustè,& canonicè possides, aut in futurum concessione pontificum

 largitio-

largitione regum, vel principum oblatione fideliũ, seu alijs iustis modis (præstante Domino) poteris adipisci, firma tibi, & per te ecclesiæ tuæ, & illibata permaneant. Prædia quoque ad ecclesiam tuam diœcesana lege spectātia, quæ propriis laboribus excolis, à solutione decimarum eximimus: nec aliquis de laboribus tuis ausu temerario decimas exigere, vel extorquere præsumat. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. Calend. Iunij.

BVRGEN. ET PALEN. EPISCOPIS. QVI SPOLIATVS est, non potest alijs soluere antequam restituatur.

OLIM vobis dedisse meminimus in mandatis, vt venerabilem fratrem nostrum N. Oueten. Episcopum ad debitam restitutionē partis Zamoren. dioec. quam tenebat cum perceptis fructibus cogeretis, si dilectum filium fratrem Rainerium priusquā super hoc mandatum apostolicum adimpleret, viam ingredi contigeret omnis carnis. Verum quia inanis est actio, quā inopia debitoris excludit, fratern itati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus non prius episcopum ipsum ad restitutionem fructuum compellatis, quàm ipse fuerit taliter restitutus, vt restituere possit, quod percepit de prouentibus alienis. Nō autem per hoc priores literas reuocamus, sed eis in sua firmitate manentibus coactionē ipsius episcopi ad restitutionem fructuum taliter perceptorum differri volumus, donec id valeat adimplere. Datum Romæ, &c. V. Calend. Iunij.

Cap. olim. de restitutione spoliatorum.

In eundem modum episcopo Palentino. & abbati de Spina scriptum est pro restitutione partis Salamantinæ diœcesis detentæ ab eodem Episcopo Ouetensi.

N. LEXOVIEN. EPISCOPO. DE OFFICIO ARCHIEPISCOPI ad suum Suffraganeum, & Suffraganei ad suum Archiepiscopum.

SICVT ea, quæ pacem, & concordiam nutriunt, pura debemus Intentione perquirere, ita ex debito solicitudinis pastoralis, illa tenemur ab ecclesiasticis viris studiosius extirpare, quæ seditionē excutiunt, & scandalum introducunt. Sane cum occasione illius indulgentiæ, quā de benignitate sedis apostolicæ cognoscendi venerabilis frater noster N. Rothomagen. Archiepiscopus per prouinciam suam de innouatis post appellationē, appellatione remota facultatem habebat, inter te, & ipsum grauis hactenus fuerit discordia excitata: præsertim cum tu ipse per diœcesim tuā hanc eandem gratiā de indulto cōsimili à sede apostolica meruisses: auditis grauaminibus, & detrimentis tuæ propter hoc, & Rothomagen. ecclesiæ irrogatis, ad pacem, & quietem vestram nō potuimus non moueri: maximè cum ex vtraq; indulgentia non modicum Romanæ ecclesiæ præiudicium generetur. Ideoq; vt per studium nostrum inter vos discordiæ fomes super hoc de cætero penitus extinguatur, prædictam in vtroq; vestrum indulgentiam de cōmuni fratrum nostrorum consilio penitus vacuantes, statuimus vos esse vlterius, quò ad hunc articulum communi iure contentos. Ad hæc nec propter hoc tu videaris ab ipsius subiectione subtractus, volumus, vt sibi tanquam Metropolitano tuo debitam obedientiam exhibeas cū honore. Ipse vero (sicut ratio mutuæ charitatis exposcit) tibi, vt fratri, & coepiscopo suo paternam benignitatem, ac dilectionem impendat. Cæterùm vt tu ipse non possis, vel debeas ab ipso indebite aggrauari, de communi fratrum, consilio tibi duximus indulgendum, vt si fortè ad dictandam in te, vel ecclesiam tuam sententiam casu aliquo moueatur, trina semper admonitio competenti temporis spatio interiecto canonice antecedat. Et si forte ab imminenti duxeris grauamine appellandum, cum appellationis remedium institutum sit ad præsidium oppressorum, nolumus post appellationem emissam, vel ante commonitionem expositam cōtra personam vel ecclesiam tuam aliquid attentari. Si verò vel ante commonitionē emissam, vel post appellationē rationabiliter interpositam in te, vel ecclesiam tuam suspensionis interdicti, aut excōmunicationis dictus archi-

Cap. Cum specialiter pro de appellat.

chiepiscopus sententiam promulgauerit, illam decernimus non tenere, nec olumus personæ, vel ecclesiæ tuæ grauamen aliquod exinde, seu præiudicium enerari: nisi fortè (quod absit) tantū, & talē excessum cōmitteres, propter quē e iure communi tibi prouoeādi foret interdicta facultas. De personis autem, : causis Lexouien. diœcesis nil amplius statuat, vel disponat, nisi quantum de ire communi sibi dignoscitur esse concessum, liberam tibi tuæ dioc. dispositionem, & ordinationem relinquens appellationis iure ad eum, vel ad nos faiendum nullatenus impedito. Datum Rom. apud sanctum Petrum, &c.

In eundem ferè modum scriptum est N. archiepiscopo Rothomagen.

N. LEXOVIEN. EPISCOPO.

VM occasione illius indulgentiæ, quam de benignitate, &c. vt suprà, vsque ad verbum illud Contentos. Cæterùm, ne propter hoc aliæ indulgentiæ, quas habes videātur quomodolibet reuocari, significatione ibi præsentium innotescat, quia nos prædictam tantum indulgentiam, & non alias reuocamus. Datum &c. Calend. Iunij.

NOBILI VIRO N. FILIO DVCIS AVSTRIAE. QVA IMPERAT, *vt Regi Angliæ ablatam pecuniam à patre restituat.*

IN eo sumus officio disponente Domino, &c. vt suprà, vsque ad verbum Prouidere. Sane quàm graues iniurias, & iacturas Charissimo in Christo filio nostro S. Illustri Regi Anglorū à crucis obsequio reuertenti, dux Austriæ pater tuus intulerit, nullum Christiani nominis professorem credimus ignorare: quæ res tantò profundius Romanam tangit ecclesiam, quantò iniuriæ regi eidem illatæ in eius iniuriam, & ignominiam noscuntur grauius redundare: cum ipsi regi nondum fuerit satis factum, licet nō credamus à tua memoria excedisse, quod (diuina gratia inspirante) prædictus pater tuus suum recognoscēs excessum, ablatam pecuniā ipsi regi non solum reddi præceperit, verum etiam à te, & ab alijs familiaribus suis, & fidelibus, qui præsentes aderant, super solutione ipsius pecuniæ præstari fecerit corporaliter iuramentum. Quia igitur tanti excessus incuriam, clausis oculis præterire non possumus, nec debemus, nobilitatem tuam monemus, & exhortamur in Domino, atq; in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus tam tuæ, quàm animæ patris tui saluti, iuxta præstitum à te prouidens iuramentum, prænominato regi pecuniam sine difficultate restituas antedictam: & de iniurijs irrogatis satisfactionē congruam non differas exhibere: alioquin noueris nos venerabili fratri nostro N. Salesburgen. Episcopo dedisse firmiter in mandatis, vt te ad hæc per excommunicationis sententiam in personam, & interdicti in terram, cōtradictionis occasione, & appellatione cessantibus, monitione præmissa compellere non omittat. Datum &c. III. Calend. Iunij, pontificatus nostri anno primo.

Illi scriptum est super hoc.

GARNERO PRIORI LOCHEIEN. QVOD LICEAT IPSI TERRARVM *quarundam firmam retinere, salua Capitulo antiqua pensione.*

IVSTIS petentium &c. vsque ad verbum Effectu. Sane (sicut nobis exponere curauisti) idem Prioratus tuus redditus sufficientes, de quibus pro loci, & Prioratus nominis celebritate honestè valeas sustentari, non habet. Verùm cum tam apud Corne. quàm Molernum, & Murum eadem ecclesia quædam iura, & redditus habeat, videlicet hominum, & terrarum, quæ voluntate Prioris, & Capituli dantur ad firmam, & de firmarijs frequenter ad alios firmarios transferantur, de illis ipsi ecclesiæ nullum prouenit incrementum: quæ si apud aliquem perpetuò residerent, salua pensione, quā Capitulum inde percipere cōsueuit, aliquod emolumentum posset exinde prouenire. Vnde nostram tuis, quàm ecclesiæ tuæ volen-

volentes intendere incrementis, duximus statuendū, vt cōpleto termino cori qui prædictos redditus, & iura ad firmam habere noscuntur, salua cōsueta pensione, Capitulo ipsi reddenda, tibi, & Priori, qui pro tempore fuerit, ea liceat retinere, nisi fortè redditus ipsi tantum per meliorationem accreuerint, vt & ipse census debeat augmentari. Decernimus ergo &c. Datum II. Cal. Iunij.

N. EPISCOPO, ET CAPITVLO ENGOLISMEN. CANONICI APVD ECclesiam non residentes, non possunt infringere quæ ijs absentibus rectè statuuntur.

AD audientiam nostram meminimus peruenisse, quòd quidam ecclesiæ vestræ canonici, licet ibi non faciant mansionem, sed in locis alijs maiori parte anni pro suæ voluntatis arbitrio sine rationabili causa morētur, vel etiam circumpositas circumeant regiones, tamen quoties de terrarum ecclesiæ dispositionibus, vel canonicorum receptione tractatur, eandem sibi volunt, siue in contradictione, siue procuratione terrarum auctoritatem inter cæteros vendicare, quam illi, qui circa ecclesiam continuè demorantur, & seruitijs diuinis assistunt. Vnde, quoniam plus emolumenti merentur accipere, qui plus inueniuntur circa ministerium ecclesiasticum sustinere laboris, ad exemplar sanctæ recordationis Gregorij Papæ prædecessoris nostri, vniuersitati vestræ præsentibus literis indulgemus, vt, si tales canonici nullam rationem canonicam prætendentes, rationabiles dispositiones Capituli vestri communi iudicio celebratas, pro eo solo, quòd præsentes non fuerint, attentauerint impugnare, vel contradictionē obiecerint, cum talia tractabuntur, obiectionē eorum, vel appellationem, si quam interposuerint, necesse non habeatis admittere, vel eis terrarum vestrarum præposituras cōmittere, quas Balias vulgariter appellatis, qui noluerint in personis proprijs ministrare. Datum Romæ &c. VIII. Idus Iunij.

N. CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO, ET N. LINCOLNIEN. ET N. VVIgonien. Episcopis, & N. Abbati de Theocbes. Vt eiecti ex cœnobio monachi, in pristinum statum restituantur, vtriusq; canonici omnia relinquere cogantur.

SICVT ea, quæ à prædecessoribus nostris prouida fuerunt deliberatione statuta, nullatenus irritari volumus, vel infringi: sic quæ ab eis sunt per subreptionem obtenta, in honestatis ecclesiasticæ detrimentum corrigi volumus, & in statum redigi meliorem. Cum enim (sicut accepimus) in Conuentren. ecclesia ferè à prima fundatione Christianæ religionis in Anglia ordo fuerit monasticus institutus, & in tantum in ea obseruātia ferbuerit regularis, vt ab apostolica sede priuilegiari, & ab inclytæ recordationis Regibus Angliæ dotari meruerit, & ditari: dolemus plurimum, quòd venerabilis frater noster N. Cestren. Episcopus occasione quarundam literarum, quas à bonæ memoriæ Clemente Papa prædecessore nostro ad falsam suggestionem (sicut dicitur) impetrauit: dilectos filios M. ☞ Priorem, & conuentum de eodem monasterio violenter eiecit, & canonicos in eo instituit sæculares. Cum igitur id in monasticę religionis iniuriam, & totius eccl. disciplinæ redundet opprobriū: & vix credere valeamus, quòd dictus prædecessor noster tantæ irregularitati (nisi circumuentus) auctoritatē præstiterit, aut fauorem, de cōmuni fratrum nostrorū consilio discretioni vestræ per ap. scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus prædictis literis, vel alijs priuilegijs, confirmationis, siue indulgentiæ, si quæ apparuerint à sede ap. impetratæ nequaquam obst. absq; dilatione qualibet, seu causæ cognitione, cū in manifestis ordo iudiciarius minimè requiratur, amotis ab eodem monasterio sæcularibus clericis, qui in eo fuerunt per supradictum episcopum instituti, monasticum ibidem ordinem reformetis, monachos eiectos exinde reducentes in illud: non obstant, si dictus episcopus, vel pars aduersa, aut eius nuncius ante susceptionem literarum nostrarum,

aut

aut post iter arripuerit ad sedem apostolicam veniendi, & I. monacho Cluniacen. vel quolibet alio illicito detentore amoto, dictum M. priorem cum prædictis monachis, & alias personas instituatis, qui beati Benedicti regulam debeant, & desiderent obseruare. Memoratum verò episcopum, & vniuersos detentores, & spoliatores bonorum eiusdem ecclesiæ ad eorum restitutionem, & de damnis illatis cōgruam satisfactionem per censuram ecclesiasticam, cuiuslibet appellatione, vel contradictione cessante cogatis. Volumus etiam nihilominus, & mandamus, vt omnes donationes ecclesiarum infeudationes, locationes, & alienationes possessionum eiusdem ecclesiæ, ab eo tempore factas nostra freti auctoritate cassetis: eos, qui contra venire præsumpserint, sublato appellationis obstaculo censura canonica percellentes. Illos autem, qui manus violentas in prædictos monachos temerè iniecerunt, excommunicatos publicè nuncietis, & ab omnibus faciatis arctius euitari, donec iniuriam passis, satisfaciant competenter, & cum vestrarum literarum testimonio ad sedem apostolicam veniant absoluendi. Quod si omnes, &cæt. Duo, vel tres vestrum, &cæt. Datum Romæ. III. Non. Iunij.

N. BVRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO SANCTI EPARCHII, ET N. Nantolien. abbatibus. Qua ijs committitur causa P. Engolismensis contra Ar. de Mairinac. super Archidiaconatu Engolismensi.

QONQVESTVS est coram nobis dilectus filius P. Engolismen. dictus archidiaconus, quòd cum venerabilis frater noster N. Engolismē. Episcopus cuius nepos esse dignoscitur, archidiaconatum vacantem quam cito de morte bonæ memoriæ I. quondam Engolismen. Archidiaconi certus fuit, ei liberaliter cōtulisset, ex parte illius fuit ad sedem apostolicam appellatum, ne quid contra donationem sibi factam deberet præter iuris ordinem immutari. Cum autem postmodum Parisijs disciplinis scholasticis institisset, & rediens ad propria, vellet in concesso sibi archidiaconatus officio ministrare Ar. de Mairinac. presbyter, qui ad hoc assumptus fuit in canonicū ecclesiæ cathedral. vt ibi continuè in sacerdotali officio deseruiret, non permisit eum prædictum archidiaconatum liberè obtinere, licèt priuilegium donationis ostendere, & donum sibi factum vellet tam viuis testibus, quàm scriptis authenticis declarare. Vnde cū vocatus esset à te frater archiepiscope, vt super hoc pareret iustitiæ, causa dilationis frauſtratoria (vt dicitur) appellauit. Quia igitur plenè de præmissis non potuimus elicere veritatem, de assensu partium causam super his vobis duximus committēdam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus partibus cōuocatis audiatis causam, & ipsam appellatione remota fine debito terminetis, facientes quod decreueritis per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Testes appellatione remota cogantur. Nullis literis obstantibus præter assensum partium, &c. quod si omnes, &c. duo vestrum &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Non. Iunij.

N. HIVERNEN. EPISCOPO, ET N. SANCTI BENIGNI DEVIOTIEN. & N. Teloci abbatibus. Committitur ijs causa Episcopi Eduensis, contra Abbatem de Buxeria super testamento, & bonis cuiusdam defuncti: quem Abbas monachum fuisse aiebat.

CVM dilectus filius N. Abbas de Buxeria ad nostram nuper præsentiam accessisset, & pro causa, quam aduersus venerabilem fratrem nostrum N. Episcopum Eduen. habebat, ibidem diutius expectasset, tandē nuncius eiusdem episcopi superuenit, quibus volentibus adinuicem litigare, venerabilem fratrem nostrum I. Viterbien. episcopū Sancti Clementis Card. cōcessimus auditorē. Ipsis igitur in eius præsentia constitutis, abbas proposuit antedictus, quòd cum N. archipresbyter de Alerio se, ac sua ad participationem orationum monasterio de Buxeria pietatis intuitu obtulisset, quibusdam rebus suis vsui suo simplici reseruans de manu cuiusdam fratris eiusdem Cœnobij augmētationem coronæ in signum illius oblatio-

oblationis accepit,& quòd hanc concessionem hoc hoc modo fecisset, & non suo nomine,sed nomine monasterij possideret,& monasterio quicquid acquirebat,acquireret,sæpè fuit in communi Capitulo protestatus. In hoc etiam publicè per viginti annos ferè idem archipresbyter nullo contradicente,vel reclamante permansit: Ità quod per publicam famam id omnibus notum fuerat. Nam abbas de Duxeria,qui pro tempore fuerat,& ipsi monachi rebus ipsius,nō secus quàm alijs rebus proprijs monasterij sciente episcopo Eduen. qui pro tempore erat,& in nullo penitus reclamante publicè vrebātur.Id autem,quod mēte compoti dictus archipresb. fecerat inter viuos,in vltima voluntate mente sanus,licet æger corpore cōfirmauit. Cumq; idem abbas, & monachi res sic legitimè datas,& alias,quas archipresb. ipsi concesserant,ad vtendum ad suum monasterium reducere vellent,prædictus Episcop. eis violentiam inferens,non solum res archipresbyteri, verum etiam res ipsius monasterij occupauit: quas cū in bona pace repeterent,ipsi vt in rebus illis ei posset grassandi materia plenior indulgeri,sedē apostolicam appellauit,in octauis beati Martini proximo præteritis suę terminū appellationi præfigēs.Ecōtra prædicti nuncius episcopi allegauit,quòd quādo illa donatio facta fuit,archipresbyter erat positus extra mētem: ita quòd cum interrogatus fuisset à monachis, Vistu habitum suscipere monachalem? & respondisset,Volo: statim interrogatus ab alio, Vis tu esse asinus? respondit similiter,volo: sicq; prædicti monachi eum ad suum monasterium deportarunt: quod idem nuncius se obtulit probaturum. Præfatus siquidem abbas,cum ad assertionem partis suæ quosdam testes incōtinenti produceret,nos ipsos recipi fecimus,& diligenter audiri: quorū attestationes cum interloquendo decreuissemus publicari debere,quoniam super illis Capitulis pars Episcopi nolebat testes producere,super quibus idem abbas testes produxerat,ipsæ quæ fuissent in publico recitatę,disputatione super attestationibus ipsis habita diligenti,multa fuêre cōtra dicta testium allegata. Cumq; renunciatum fuisset à partibus, dictus Card. quæcunq; fuerunt hinc inde proposita,nobis,& fratribus nostris fideliter recitauit. Quibus auditis, & cognitis,sufficienter intelleximus esse probatum,quòd dictus archipresbyter agens in extremis, velut vltimam exprimens voluntatem,asseruit se,ac sua monasterio de Buxeria contulisse. Vnde eum requisitus esset,vt conderet testamentum, respondit se nō posse testari,quia se,& sua contulerat monasterio sæpe dicto.Et licet vnus solus testis dixerit se vidisse,quando præfatus archipresb. se, & sua obtulit monasterio,quia tamen alij testes dixerunt se audisse ipsum archipresb. in abbatis præsentia confitentem,& quòd prædictum est attestantem,non tanquam sufficienter probantes, sed tanquam vehementer adminiculantes,assertionem abbatis plurimum adiuuabant.Quia verò pars Episcopi asserebat se velle probare quod dictus archipresb. in extremis laborans,tāquam freneticus alienatus erat à mente,vnde non valuit quod expressit: nos super his,& alijs,quæ fuerūt hinc inde proposita, cum fratribus nostris diligenti deliberatione præhabita, causam ipsam vobis sub hac forma duximus committendam: quod nisi prædictus Episcopus legitimè comprobauerit sæpè dictum archipresb, suæ mentis compotem non fuisse,cum vltimam voluntatem expressit super impetitione monasterij perpetuum ei silentium imponatur, & compellatur restituere monasterio,quęcunque de bonis ipsius archipresbyteri,vel etiam monasterij occupauit.Si verò legitimè comprobauerit,prædictum archipresbyterum quæ super vltima voluntate præmissa sunt, alienata mente dixisse, ad faciēdam ei nomine Parrochialis ecclesiæ,cuius administrationem gesserat,dum vixisset,restitutionem bonorum,quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnetur: cum idem archipresbyter ab intestato decessetit, ipsiq; monasterio super impetitione episcopi,silentium imponatur. Nullis literis obstantibus præter assensum partium,&cæt. Quod si omnes,&c. tu frater episcope cum eorum altero,&c.

Datum Romæ,&c. IIII. Non. Iunij.

N. AB.

N. ABBATI SANCTI EVCARII N. DECAN. ET I. CANONICO TREVEREN. *Qua committitur illis causa litigantium super prebenda in collegio Verdunensi.*

CVM P. Diaconus ad sedem apostol. accessisset super præbenda sanctæ Mariæ Magdalenæ in Verduno, de qua tempore bonæ memoriæ C. PP. prædecessoris nostri, per delegatos ab eo executores fuerat inuestitus, coram dilecto filio nostro P. sanctæ Mariæ in via lata Diacon. Cardinal. quem sibi, & aduersario dedimus auditorē, confirmationem volebat apostolicam obtinere. Vt autē rei veritas ipsi Cardinali plenius eluceret, progressum sibi negotij curauit (sicut cōtigerat) aperire. Idem enim prædecessor noster dilectis filijs N. præposito N. Decano, & Capitulo sanctæ Mariæ Magdalenæ mandauit pariter, & præcepit, vt ipsum P. in fratrem reciperent, & canonicum, non obstante promissione alicui facta de beneficio nō vacante: cui super hoc ipso N. Decan. Remen. N. Archidiaconum Cathalaunen. & Decanum Montis falconis executores concessit, si mādato suo Capitulum non pareret. Ipso itaq; Capitulo negligente mandatū apostolicum adimplere, dicto archidiacono Cathalaunē. ante processum negotij, sublato de medio, Remen. & Montis falconis Decani, vt eum reciperent infra triduū sub pœna suspensionis districtius mandauêre: quibus adhuc cessantibus obedire, & sententiam obseruare, ipse P. ad executores rediens, Decanum Remen. reperijt expirasse. Interim verò, contingit vacare præbendam in ecclesia nominata, & Decanum in Remen. ecclesia ordinari: & quia nomen defuncti non fuerat literis executionis insertū, idem Decanus Remē. per literas, Decanus verò Montis falconis viua voce canonicos monuêre, vt mandatum apostolicum adimplerent. Sed cum viderent se non posse proficere, ipse Decanus Remen. tanquā remotior alij Decano, qui erat propinquior, vices suas commisit, vt mādatum apostolicum effectui manciparet: qui prædictum P. de præbenda, quam vacare diximus, inuestiuit, sibi stallum in choro, & locū in capitulo assignando: contradictores verò, & præpositum nominatum, excommunicationis nunciauit sententiæ subiacere. Ipsa verò die inuestituræ possessionem præbendæ habuit: ita quod recepit stipēdia, & in officio ministrauit. Cùm autē postea sæpè dictus præpositus contra ipsum P. Decanum, & alios commoueret, suamq; possessionem faceret perturbari, ipse hoc præsentiens, in præsentia ven. fratris nostri N. Verdunen. episcopi se, suaq; omnia, & specialiter præbendam sibi collatam, cum stipēdijs eius sub apostolicæ sedis protectione posuit, & ad Dominicā, qua cantatur Exurge, terminum appellationi suæ præfixit. Exinde ad nostram præsentiam veniens, cum diutius expectasset, tandem quidam se Capituli nomine præsentauit: qui de procuratione sua literas quasdam ostendens contra eū proposuit, quæ sequuntur, quòd scilicet veritate tacita, & in excommunicatione positus literas impetrauit, & talibus Romana Ecclesia non consueuit ecclesiastica beneficia impertiri: & quòd vnus solus de tribus executoribus mandatum apostolicum fuerit executus: propter quod, & quoniam executorem ipsum, tanquam consanguineum ipsius P. suspectum habebant, ante executionem Capitulum ad sedem apostolicam appellauit, & quod ipse P. de non vacāte præbenda fuit, quia iam alij ex quo vacauerat collata fuerat, inuestitus. Cuius obiectionibus responsum fuit taliter ex aduerso: quòd si excōmunicatus tunc temporis extitisset, quod penitus denegabat, hoc ab aduersarijs, qui ei ferè per biennium comunicauerant, eumq; pro non excommunicato habuerant, non poterat allegari. Executorem autem non solum in executione processisse illa ratione dicebat: quia tàm suis, quàm alterius partibus fungebatur. Appellationem verò Capituli nullam dicebat, cum fuisset inhibita in rescripto: & licet dicatur, quòd ex secundo delegato, & à suspecto Iudice liceat appellare, illud tantū in iudicibus, & non in executoribus locū habet, à quibus appellari non potest, nisi modum executionis excedant. Quòd autem de vacante fuerit inuestitus, & per literas executoris se probasse dicebat, & in partibus illis si opus esset melius probaturum. Cumq; super his, & alijs coram eodem Card. diutius liti-

gassent, tandē habito prudentū consilio, ita sententialiter diffiniuit, vt si prænominatus P. probare poterit, quòd priusquā præbenda vacauit, de ea vacante antequā alius fuerit inuestitus, ipsam de cætero possideat in quiete, nisi contrariū pars aduersa probando poterit præualere: vel quod tunc temporis excōmunicatus fuisset, & vitatus ab eis, quo literas impetrauit. Nos ergo quod à prædicto Cardinali rationabiliter factū est, ratū habentes, per apost. vobis scripta mādamus, quatenus super præmissis articulis, vtrum præbenda tēpore inuestituræ vacauerit, & clericus excōmunicatus fuerit quādo literas impetrauit, & à canonicis euitatus, inquiratis diligētius veritatē, & pro varietate probationū latam à Cardinali sententiam, auctoritate nostra freti, faciatis appellatione rem. inuiolabiliter obseruari. Si verò postquā idem clericus appellationē legitimè interposuit, & iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, in ipsius præiudiciū factum est aliquid de præbenda (sicut iustum fuerit) in irritum reuocetis. Nullis literis, &c. præter assensum partium, &c. Testes, &c. cogantur. Quod si oēs, &c. duo vestrum, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. VIII. Idus Iunij.

FRATRI RAINERIO. VT PORTVGALLIAE ET CASTELLAE Reges percussum & iureiurando confirmatum fœdus seruare cogat.

REFERENTE dilecto filio N. magistro scholarum Bracaren. ecclesiæ nūcio, & clerico Charissimi in Chr'sto filij nostri S. illustris Regis Portugalen. nostris est auribus intimatum, quòd cum inter ipsum, & illustrem Regem Castellæ, pacis fœdera interuenerint, & vtrinq; fuerint iuramentis ab ipsis Regibus, & eorum vasallis corporaliter præstitis cōfirmata, nunc quidam homines pestilentes, qui gloriātur cū malefecerint, & exultant in rebus pessimis, inter eosdē Reges pro dilectione odiū seminātes, ad rixas, & cōtentiones eos inducere nequiter elaborant. Quia verò nemini licet iuramenta, quæ honestatem continent, violare, discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos Reges, & eorum homines, vt pacem adinuicem habeant, & obseruēt, sicut inter eos apparet per instrumentum publicum conuenisse, solicitè moneas, & inducas, & si opus fuerit per excōmunicationis interdicti sententias ad id eos appellatione remota compellere studeas, sicut videris expedire. Si quid autem contra formam pacis vtrinq; inueneris attentatum, per tuam solicitudinem appellatione remota facias emendari. Datum &c. vt suprà, Pont. nostri anno primo.

Scriptum est Regi Portugalen. super hoc.

N. NEOCASTREN. EPISCOPO. QVOD A DECESSORIbus alienata reuocare liceat.

SIGNIFICASTI nobis per literas tuas, quòd bonæ me. G. prædecessor tuus, & qui secuti sunt eum vsque ad tempora tua ad mensam Pont. pertinentes, in tuum, & ecclesiæ detrimentum quibusdam laicis minus rationabiliter contulerunt, concessiones ipsas instrumentis publicis muniertes, & vt auctorit. nostra quod ab eis perperàm factum est, tibi corrigere liceat, suppliciter postulasti. Nos ergo attendentes quòd delictum personæ non debet in damnum ecclesiæ redundare, fraternitati tuæ per apostolicas literas indulgemus, vt quod à iam dictis prædecessoribus tuis, vsq; ad præsens, in præiudicium Neocastren. ecclesiæ minus legitimè alienatum est, ad ius ipsius tibi liceat appellatione remota legitimè reuocare. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum nonis iunij, Pont. nostri anno primo.

Cap. Delictū, de reg. iuris in 6.

N. STRIGONIEN. ARCHIEPISCOPO. QVA priuilegia ecclesiæ suæ confirmat.

QVIA te tanquam præcipuum Sacrosanctę Romanę ecclesiæ membrū, & venerabilem fratrem diligimus, & totis in Christo visceribus amplexamur, tuis desiderijs grato concurrentes assensu, petitiones tuas ea, qua decuit

decuit affectione recepimus, & earum tenore plenius considerato, quantum cum Deo potuimus, curauimus executioni mandare, & deuotionis tuæ feruorem, quem ad Romanam ecclesiam, & nos specialiter habere dignosceris, studiosius commendantes tàm priuilegia ecclesiæ tibi commissæ canonice à prædecessoribus nostris indulta, quàm etiam indulgentias, vel alia quælibet regalia scripta, saluis Romanæ ecclesiæ priuilegijs, & indulgentijs auctoritate apostolica illibata præcipimus, & inconcussa manere. Nulli ergo, &cæt. Datum, &c. II. Non. Iunij.

FRATRI IOANNI, ET ALIIS FRATRIBVS DOMVS SANctæ Trinitatis Cerui frigidi. Data ei bona, in pios vsus conferenda auctoritate Apostolica confirmantur.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Personas vestras cum omnibus bonis tàm ecclesiasticis, quàm mundanis, &c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem domum Sanctæ Trinitatis Cerui frigidi, quam charissima in Christo filia M. Comitissa Burgundiæ, pro redemptione illorum, qui armatura fidei communiti, pro lege Dei se murum defensionis hilariter opponentes, ab inimicis crucis Christi sæpius detinentur, & barbaricæ captiuitatis iugum in fame, & siti, omnimodisq; laboribus pro Christo sustinere lætantur, vobis charitatiuè contulit. Locum quoque de Planels, cum ecclesia ibidem fundata à Nobili viro R. de Planels ad idem opus vobis collata. Domum etiam, quam Nobilis mulier Maria panateria in Parisien. dioec. videlicet in Burgo Regin. vobis ad hoc idem in perpetuam eleemosynam assignauit, cum omnibus ad ea spectantibus, sicut ipsa iustè, & pacificè possidetis, vobis & successoribus vestris auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuimus etiam, vt domus vestræ præsentes, atque futuræ à statu illo in quo eas deliberatione prouida ordinastis, videlicet ad redemptionem captiuorum, vel ab obseruantia vestri ordinis, & institutionis, nullius præsumptione temeraria valeant immutari. Nulli ergo, &cæt. Datum, &cæt. XVII. Calend. Iunij, &c.

N. EPISCOPO, ET ARCHIDIACONO ZAMORENSI, ET Didaco priori de Morerola. Vt causam Capituli Legionensis contra monasterium Sancti Facundi cognoscant.

EX parte Legionen. ecclesiæ fuit in auditorio nostro propositum, quòd cum olim inter ipsam, & monasterium Sancti Facundi, super ecclesijs de Burgo, & Cauto, quæstio verteretur, abbas ipsius monasterij litè pendente ad apostolicam sedem accedens, à bonæ memoriæ C. PP. prædecessore nostro priuilegium impetrauit: in quo veritate tacita prædictas sibi fecit ecclesias, & multas alias confirmari: sed priuilegio ipsi magna pars fratrum nostrorum, nec subscribere, nec consensum suum voluit adhibere. Volentes igitur eidem ecclesiæ in sua iustitia non deesse, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, tam super priuilegio ipso, quàm super memoratis ecclesijs, & alijs quæstionibus, audiatis quæ fuerint hinc inde proposita, & appellatione remota vsque ad diffinitiuæ sententiæ calculum procedentes, gesta omnia redacta in scriptis, & sigillis vestris impressa, ad sedem apostolicam destinetis: statuentes partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Si qua verò partium, super principali, vel incidenti duxerit appellandum, vos nihilominus quantum de iure poteritis, seruato tamen mandati nostri tenore, in ipsius inquisitionem negotij procedatis. Quod si omnes, &c. Tu frater episcope, &cæt.

Datum Rom. &c. II. Non. Iunij, &c.

ALFONSO AVRIEN. EPISCOPO. QVA STAtutum aliquod nouum confirmatur.

QVAE ad ampliandum cultum diuini nominis à prælatis ecclesiarum prouidè statuũtur, firma debent, & inconcussa seruari, & ad obtinendum robur perpetuæ firmitatis, apostolico præsidio communiri. Significasti siquidem nobis, quòd, vt in ecclesia tua solennius Domino seruiretur, de consilio Capituli tui sex præbendarũ prouentus prouida deliberatione conferre duodecim portionarijs statuisti: qui debeant in eadem ecclesia ad supplendum aliorum defectum continuè residere. Eapropter venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, institutionem ipsam (sicut prouidè facta est, & recepta) auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum VIII. Idus Iunij, &c.

N. CVPERSANO EPISCOPO, ET N. ARCHIDIACONO ORITAN. VT contra Episcopum Mutilensem, dilapidatorem, & aliorum criminum reum inquirant. & Archidiaconum quem spoliarat, restituant.

DILECTO filio Hugone Mutilen. Archidiacono conquerente, didicimus, quòd cùm quondam Mutilen. Episcopus curam rerum Mutilen. ecclesiæ olim ei cantori, & thesaurario, præsente Capitulo assignasset, venerabilis frater noster Mutilen. Episcopus eum, quia quandam mulam ecclesiæ cuidam clerico commodauerat, quæ ei fuit postmodum violenter ablata, ipsum post appellationem ad sedem apostolicam interpositam, & per se verberauit, & fecit ab alijs verberari: qui in granario postmodum iussu præcipitatus, ipsius manibus post terga ligatis, cippo fuit, & compedibus ferreis alligatus: vbi propter pœnæ alleuiationem Vuillielmo nepoti, & Simoni genero eiusdem Episcopi decreta, & eorum summam cum rebus alijs concessit inuitus. Cum autem de tàm arctą custodia fuisset (sicut asserit) non humano, sed diuino potius auxilio liberatus, idem Episcopus eum ab officio, beneficioque suspendit, & Vuillielmum nepotem suum, in Castro Massafro Archidiaconum, & quendam alium in Mutilen. ecclesia in præiudicium iuris eius Archipresbyterum ordinauit, & eundem Archidiaconum, Stephanus filius Alfaranæ, baiulus ciuitatis, mobilibus spoliauit: & dominator ciuitatis immobilia auferens, eidem Archidiacono ciuitatis aditum interdixit. Proposuit etiam idem Archidiaconus, grauia contra Episcopum memoratum, super electione non canonica, dilapidatione ecclesiæ, & crimine Symoniæ: ac quòd episcopus ipse cuiusdam manifesti adulterij, & alterius falsarij familiaritate vtatur. Verum quia nobis non constitit de prædictis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus conuocatis audiatis, quæ fuerint hinc inde proposita: & receptis testibus, & attestationibus publicatis, & examinatis, legitimè gesta omnia redacta in scriptis, & sigillorum vestrorum munimine roborata, ad nos dirig... procuretis: statuentes partibus terminum competentem, infra quem, recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Interim autem Archidiaconum ipsum ad officium, & beneficium, & dignitatem archidiaconatus restituatis, si id de iure videritis faciendũ. Eos aũt, qui in eũ manus iniecere temere violentas, tàm diu excõmunicatos denuncietis, & mãdetis ab omnibus euitari, donec passo iniuriam, & de ablatis omnibus, & illatis iniurijs satisfecerint competenter, & cum vestrarum testimonio literarum, ad sedem apostolicam venerint absoluendi. Dictos præterea episcopum Vuillielmum, & Simonem ad restitutionem librorũ, & aliarum rerum, prout iustum fuerit, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota cogatis. Testes autem &c. cogantur. Quòd si ambo &c. tu frater episcope, &c. Datum Romæ, &c.

CON-

CONSVLIBVS, ET POPVLO BENEVEN. NE VNIVS
iudicis testimonio credatur in causis.

CVM à nobis petitur &c. vsq; ad verbum Assensu. Et canonica, & ciuilia iura sequētes, districtius inhibemus, ne vnius iudicis, quantæcūq; fuerit auctoritatis, verbo credatur in causis, siue super testamentis, siue super quibuslibet alijs contractibus agitentur: nec scriptū eorū, nisi testiū adminiculo fulciatur, eam obtineat firmitatem, quin ei possint, & debeant duorum, vel trium testiū bonorū testimonia præualere: salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum IIII. Idus Iunij. *Cap. Cum à nobis. De testibus.*

CONSVLIBVS, IVDICIBVS, ET POPVLO BENEVEN.
De palatio iudicum & tabellionum statutum confirmat.

IN dilectione ciuitatis vestræ, ac vestra, prædecessorum nostrorum volentes vestigijs inhærere, vt & vos in progenitorum vestrorum deuotione, quam circa sedem apostolicam habuerunt, feruentius de cætero, & fidelius persistatis: quæ ad profectum vestrum proueniant, sine honoris nostri dispendio gratis vobis, & tàm libenter, quàm liberaliter indulgemus. Sane exhibitum fuit quoddam scriptum, in præsentia nostra, in quo Capitula quædam erant expressa, quæ de communi omniū vestrum assensu, nostris petebatis literis confirmari: de quibus nos quædam excepimus, quæ iuxta votum vestrum vobis duximus concedenda. Cum ergò à vobis sit communiter constitutum, vt iudices pro salario nihil accipiant, vltra vigesimam litis, nec de subscriptione testamentorum, vel alijs cōtractibus, iudices ipsi à ciuibus plusquam duos tarenos, aut notarij nisi vnum: extra ciuitatem autem iudices centesima, notarij verò ducentesima sint eorum, quæ testamento legantur, aut quocunque modo veniant in contractum portione contenti: vestris precibus annuentes, id (sicut à vobis est communiter postulatum) concedimus, confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus: præsenti quoque confirmationi adijcimus, vt si quando curia sub certo banno inhibuerit fieri assemblatas, hi, qui contrauenire præsumpserint, bannum sine diminutione persoluant: exceptis ministerialibus curiæ, quos iuxta mandatum Rectoris, qui pro tempore fuerit pro commodis ciuitatis volumus, cum necesse fuerit, & Rector mandauerit, conuenire: salua in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, V. Idus Iunij, Pontificatus nostri anno primo.

N. ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO BENEVENTAN.
Vt Albertum Subdiaconum in canonicum recipiant.

IN admirationem inducimur vehementem, quòd apo. mandata contemnitis, cum pro eorum receptione preces vobis ab eo, qui potestatis plenitudinem obtinet, diriguntur: ex quibus nō minus honoris ecclesiæ vestræ accederet, quàm ex hoc vtilitatis ipsis, & commodi proueniret. Cū enim bonæ mem. C. Papa prædecessor noster te frater Archiepiscope, apud Sedem apost. constitutū, per se duxerit exhortandum, & vobis filij canonici preces, ac secūdo communiter vobis mandatū apostolicum destinarit, vt dilectum filium Albertū Subdiaconum nostrū, dilecti filij nostri G. Sancti Georgij ad velum aureum diacon. Cardin. clericū reciperetis in canonicum, & in fratrē, vos implere id hactenus distulistis: cum id etiā solius eiusdē Subdiaconi bonitatis intuitu debuissetis effectui mancipare. Nolentes igitur quod de ipso inceptū est relinquere imperfectū, rogamus discretionem vestram, monemus, ac per ap. vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsum in canonicū recipientes, & fratrem, stallum in choro, & locum in Capitulo appellatione postposita conferatis: & tu frater Archiepiscope cōueniens ipsi, vel nuncio, eius ipsius nomine beneficiū sine dilatione assignes: mā-

datum apostolicum taliter impleturi, quòd propter hoc denuo scribere nō cogamur, aut implere per alios, quod vos nolueritis effectui mancipare: scituri quòd sicut nolumus iniusta præcipere, sic cùm honesta mandamus, cupimus celeriter, & efficaciter exaudiri. Datum, &c. Idib. Iunij, &c.

V. ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO ROTHOMAGEN. DE *reparanda ecclesia decretum maioris & sanioris partis obtinet.*

Cap. vlt. De his quæ fiunt à maiori parte Capituli.

EX parte tua frater Archiepiscope, apostolicis fuit auribus intimatum, quòd ad restaurandam fabricam Rothomagen. Ecclesiæ tractatum communiter habuistis, te frater Archiepiscope postulante, vt quilibet canonicorum tecum pariter, aliquā suorum redditūū portionem operi tàm pio, & necessario deputarēt. Quia vero super hoc diuersæ fuerunt inter vos filij Canonici, & variæ voluntates, ne tàm laudabile opus ex vestra diffidentia negligatur, auctoritate præsentium duximus statuendū, vt si qui vestrum ipsius Archiepiscopi, & maioris, & sanioris partis Capituli futuris super hoc constitutionibus duxerint resistendum, obtineat sententia plurimorum. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum V. Idus Iunij, Pontificatus nostri anno primo.

VALTERO ARCHIEPISCOPO ROTHOMAGEN. VT AVDACTER *suà iurisdictione vtatur, & Regum minas non pertimescat, Pontificis auxilio confisus.*

ANXIETATE cordis, & amaritudine premimur, cum angustias, onera, & grauamina, quæ zelo iustitiæ, pro libertate ecclesiæ manutenēda, ęquo animo, & inuicta fortitudine toleras, ad memoriā nostrā reducimus, & meditatione sedula cogitamus. Veruntamen ꝙ in te perfectionē virtutis adimplens, non potuisti à tuæ constantiæ proposito amoueri, tuā super hoc prudentiam cōmendamus, & fortitudini tuę plurimū in Domino congaudemus. Nos aūt fraternitati tuæ volentes patrocinium apostolicum impertiri, tàm te, quàm ecclesiam regimini tuo cōmissam sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus. Verū quia (sicut ex literis tuis nobis innotuit) Charissimi in Christo filij nostri Philippi Francorū, R. Anglię Reges illustres, dum inter se cōponerent, statuerūt super caput tuū quatuor clericos eligendos: ad quos pertineat iudicare, vtrū tenere, vel non tenere debeat sentētia, quā in terrā, vel homines Regū ipsorum pro suis excessibus, ordine canonico duxeris promulgandā: quam si iudicauerint nō tenere, ipsis Regibus siue ei, in cuius terrā, vel homines sententiam tuleris, licebit bona tua, & redditus occupare, donec lata sententia reuocetur: fraternitati tuæ sub pœna officij, & beneficij districtius inhibemus, ne illi tàm iniquæ cōuentioni auctoritatem præbeas, vel assensum: sed sicut consueuisti, & antecessores tui fecisse noscuntur, tuæ iurisdictionis officiū, per tuam prouinciam studeas exercere: nosque sententiam ratam habemus, & habebimus, si quam in terras, vel homines tuæ iurisdictioni subiectos hactenus canonice promulgasti, vel amodo decreueris promulgare. Datum, &c. vt supra III. Non. Iunij.

N. VVIGORNIEN. EPISCOPO, *De Symoniacis puniendis.*

QVAMVIS ad abolendam Symoniacam prauitatem à prædecessoribus nostris varia emanauerint instituta, vsque adeò tamen in quosdam Satanæ filios morbus ille irrepsit, vt adhuc peccatis exigentibus, nec leui potuerit medicamine, nec igne curari, quin eò potius iniquitatis semina pullularint, quò amplius solicitudo messorum, ea visa est suffocare. Significasti siquidem nobis, quòd in diœcesi tua in tantum Symoniaca labes præualuit, vt quidam publice fuerint ipsius contagio maculati, nec crimen suum aliqua possint tergiuersatione celare. Ea propter

pret ven. in Christo frater, tuis precibus annuentes, eos, quos tibi constiterit reos esse criminis memorati. appel. frustratoria non obstante, canonice puniendi liberam tibi concedimus auct. ap. facultatem. Nulli ergo, &c. Datum, &c. VI. Idus Iunij.

N. EPISCOPO, ET CANONICIS OSCEN.
Vt falsarius quidam puniatur.

NIHIL LE nocendi modos, & dolositates multiplices suorum mentibus spiritus perditionis inspirat, immo etiam eos potius deijcere nititur, quos maiori viderit religioni astrictos. Non autem de ipsius nobis est fraudibus conquerendum, qui à suæ creationis primordio mala semper meditatus est in corde suo: propositis iustis inuidit, & iniquis cogitationibus aspirauit: sed de eo potius condolemus, cum in eos præualet, qui religionis tenentur formam, & habitum obseruare. Sane cum nuper in Vrbe, quidam in falsitate Bullæ nostræ deprehensi fuissent, & falsariorum fraude detecta, tutum non esset aliquibus per eos sui cordis malitiam exercere, G. quondã Sacrista Oscen. apud Sedem apostolicam constitutus, ad quẽdam notariorum nostrorũ accessit, & se Sacristiæ renũciasse officio in manibus nostris, & eam denuò à nobis recepisse confingens, literas sibi super hoc fieri postulauit. Cum autẽ notarius ipse, vtpotè qui pro nouitate sua minus instructus, fraudes talium minus nouerat euitare, literas notatas secundum arbitrium postulãtis, & redactas in grossam literam, in nostra præsentia relegisset: nos, vtpotè quibus nihil super hoc propositũ fuerat, literas illas falsas esse cognouimus, & per surreptionem obtẽtas. Cum autem dictum G. constitutum in præsentia nostra, qualiter res processerat curassemus, de benignitate Sedis ap. conuenire, quia se in infirmitate positum, per quendam socium suum ad nos trãsmissum, Sacristiæ renũciasse asseruit, eum perpetuò decernimus esse priuatum: ei super hoc, qui pro se cõfessus est, Sacristiã sibi fuisse auctoritate apostolica restitutam, fidem nullatenus adhibentes, cũ id certo certius nouerimus esse falsum. Ideoq́; discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus eo ab officio Sacristiæ amoto, alium instituatis in ipsa, qui religionis propositum melius velit, & nouerit obseruare. Datum, &c. Calend. Iunij, Pontificatus nostri anno primo.

N. AMBIANEN. EPISCOPO. VT ADMONITO ET
negligente Abbate, ipse monasterium instauret.

HIS, quæ à fratribus, & Coepiscopis nostris, in fauorem religionis postulantur à nobis, libẽter annuimus, & votis ipsorũ apostolicum libenter impertimur assensum. Ea propter Venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentiũ indulgemus, vt, nisi dilectus filius Abbas S. Martini de Gemellis, Canonicos sui ordinis in domo Spĩ. Sancti Campi, quam eius ecclesiæ religionis obtẽtu, ad instruendos ibidẽ sui ordinis fratres, liberalitate propria cõcessisti, duxerit statuẽdos: tu post trinam cõmonitionem, vel eiusdẽ, vel arctioris ordinis viros, instituẽdi appellatione postposita, liberã habeas facultatẽ: prouisurus tamen attentius, vt si fortè prædictus Abbas excusationem, vel exceptionem legitimam ostenderit contra concessionem ei factam, nullatenus venire præsumas. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c. XVII. Calend. Iunij.

V. ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD
possit seipsum præsentare ad beneficia.

PER nostras postulasti literas edoceri, vtrum clericus aliquis ad vacantem Ecclesiam, in qua ius obtinet patronatus, se ipsum, si idoneus est, valeat præsentare. Cum igitur nullus se ingerere debeat, ad ecclesiasticæ prælationis officium, inquisitioni tuæ taliter respondemus: quòd nul- *Cap. Per nostras. De iure patronatus.*

lus se possit ad personatum alicuius ecclesiæ præsentare, quantumcunque idoneus sit,& quibuscunq; studijs, & meritis adiuuetur. Datum Romæ,&c.III. Idus Iunij, Pont. nostri anno primo.

EIDEM. SENTENTIAE INTERDICTI AB EPIscopo prolati omnes obedire tenentur.

NON licet à capite membra discedere,aut inferioribus superiorum dispositionibus contraire. Ea propter ven. in Christo fr. tuis precibus annuentes,auct. tibi præsentiū indulgemus,vt cum in diœc. tuam protuleris sententiam interdicti, omnes tibi lege diœcesana subiecti,eam teneantur inuiolabiliter obseruare: nisi per speciale priuilegium,vel alias legitimè ad id se ostenderit non teneri. Nulli ergo,&c. Datum,&c. vt suprà.

EIDEM. EIVSDEM FERE ARGVMENTI.

CVM in aliquos ob suorum exigentiam meritorum,ecclesiasticæ districtionis censura profertur,& interdicti, vel suspensionis sententia promulgatur,tamdiu eam seruari oportet firmiter,& teneri,donec satisfactione congrua præcedente,eam deceat relaxari. Inde est,quòd cum in quosdam clericos,& laicos tuæ diœcesis,ipsorū exigentibus meritis,excommunicationis,& interdicti sententiam promulgaris,& ipsi adhuc in suæ iniquitatis contumaces intentione persistant, donec tibi,& Ecclesijs,ac Clero,quibus iniurias intulerunt,congruè fuerit satisfactum: easdem sententias inuiolabiliter sine appel. remedio volumus, & præcipimus obseruari: fraternitati tuæ facultatem auct. præsentium indulgentes, clericos diœcesana tibi lege subiectos,qui post interdictum tuum diuina præsumpserūt, aut de cætero præsumpserint officia celebrare,sine appellationis obstac.pœna canonica percellendi. Nulli ergo,&c. Datum, vt suprà.

N. EPISCOPO, ARCHIDIACON. ET SACRISTAE MAGALOnen. De Archidiaconatu Magalonensi copiosè differit.

CVM olim (sicut accepimus) bonæ me. N. Magalonen. Episcopus,habito dilectorum filiorum P. de Agrifolio Archidiaconi, & B.Prioris claustralis assensu,dilectum filium nostrū P. de Castro nouo ad vacantem Archidiaconatum eiusdem ecclesiæ nominaret,Præposito vt nullus ibi,nisi prius duplici voce sibi concessa institueretur,per appellationem interpositam inhibente. Episcopus tum quia contra antiquam Magalonen.ecclesiæ consuetudinem,& commune ius canonum esse dicebat,aliquem sibi vocem duarum personarū in eadem eccl. vendicare,tum quia ex indulgentia fel. me. Cœlestini Papæ prędecessoris nostri, quam in Capitulo præsente Præposito legi fecit, sibi probabat indultum: vt vacantem Archidiacon. vel Sacristiam, si contra personam ab ipso nominatam,aliquod rationabile,& canonicum non posset legitimè obijci,& probari, non obstante contradictione, vel appel. conferret,dictum P. de præfato Archidiaconatu per suum annulum inuestiuit,in locum Archidiaconi corporaliter illum inducens. Vnde nominatus Præpositus indignatio nis stimulis agitatus,aliū ad eundem Archidiaconatum postmodū nominare præsumpsit: cuius facti occasione,cum tàm Præpositus,quàm præfatus P. apost. se conspectui præsentassent, & nos in minori tunc officio constitutos, & dilectos filios nostros B. tt. Sancti Petri ad vincula,& bonæ me. M. tt. S. Ioannis, & Pauli Presbyteros Card. recepissent in suis quæstionibus auditores, Præposito obijciente,institutionem Episcopi post appellationem, & contra diffinitionem felicis recordationis. Alexandri PP. prædecessoris nostri, & à suspenso factam cassari debere: à prædicto P. (sicut asserit) ad singula fuit hoc modo responsum, scilicet quòd appellationem ipsam nullius constabat esse momenti, tum quia à suspenso fuerat appellatum, quod in continenti se velle proba-

probare dicebat, quare illius nō intererat appellare, & contra dictam indulgentiam appellatio interposita nō tenebat: tum quia causam in iure prohibitā, scilicet duplicis vocis, vel dignitatis, quæ nulli quantumlibet exercitatæ personæ secundū canonicas sanctiones debet cōmitti, in forma appellationis expressit: vnde tali appellationi non fuisse deferendū, ex consultatione felicis memoriæ Alex. PP. probabat, nec cōstitutionē Henrici quondā Albanen. Episcopi, cuius obtentu, dignitatem prioris maioris vsurpauerat, illi posse patrocinari firmiter asserebat, cū in ipsa euidentius exprimatur, nè deinceps prior maior in Magalonen. ecclesia haberetur: vnde sequebatur nec Præpositum, nec aliū dignitatem illam sibi posse aliquatenus vendicare: præsertim cum ibi cōtineatur expressè, quòd Præpositus nō dignitatem prioris, sed curā circa correctionē excessuum, & erratorū debeat dūtaxat habere. Si enim dignitatē vellet intelligi, vbi curam apposuit, dignitatis vocabulum expressisset, sicut ex cōsultatione dicti Alexandri Papæ prædecessoris nostri, cōprobari dicebat: ex verbis aūt ipsius constitutionis, moustrabat, ipsum Præpositum dictam curā, de manu Episcopi accipere debuisse. Cæterùm ex literis Episcopi super hoc cōquerentis euidenter liquebat, Præpositum non tanquam Aaronā Deo vocatum, sed à se ipso exortum, sibi impudenter honorem sumpsisse. Vnde eum priuilegium mereatur amittere, qui præmissa sibi abutitur potestate, tàm nomine Episcopi, quàm suo super hoc ei perpetuum silentium imponi petebat: proponens, quod dignitas memorata nō nisi sacerdotali fungenti officio, de iure, & antiqua Magalonen. ecclesiæ consuetudine fuerat conferenda: Præpositum vero tàm debilitate, quàm deformitate corporis impediente, ad sacerdotium promoueri nō posse, affirmabat instanter: dicens partem Episcopi, vtpotè maiorem, & saniorē, non obstante vnius appellatione, meritò secundum Lateranen. Concilium obtinere. Insuper allegans, eundem Præpositum, appellationis renunciasse spontaneum interiectæ. Cum enim taliter appellasset, vt nullius, nisi duplici sibi voce cōcessa, Archidiacon. deberet institui, & ipse ad institutionē alterius procedere attentaret, contrario actu conuincebatur, secundum consultationem bonæ memoriæ prædecessoris nostri Vrbani Papæ ab appellationis beneficio recessisse. Ad diffinitionis autem articulum taliter respondebat, asserens Episcopum secundum tenorem diffinitionis rationabiliter processisse: adiiciens etiam, quod Præpositus ecclesias Sancti Firmini, & de Marino retinendo, contra ipsam diffinitionem fecerat manifestè, & ideo eius auxilium de iure non poterat inuocare. Ad suspensionis obiectionem ex aduerso dicebat, quòd Episcopus prius legitimè appellauit, & ideò sentētia pòst lata nullatenus tenebatur astrictus: proponens etiam conditionalē, & ad tempus latam fuisse sententiam interdicti, scilicet, donec apostolicis obediret mandatis. Vnde cum ante dictam institutionem sedis apostolicæ iussionibus paruisset, tàm ciuilis, quàm canonici iuris censura indubitanter fuerat absolutus: præsertim cum ille, qui eum suspenderat, ipsi, vt plenè absoluto in omnibus communicare minimè dubitaret. Ad vltimum concludebat, quòd, & si verè suspensus esset Episcopus memoratus, tamen à Præposito hoc ei non posset opponi, quia cum pro eodem suspensionis sententia notatus fuisset, morbo consimili laborāti, omnis contra Episcopum audientia debuit denegari, maximè cum ipsi Episcopo tàm in ecclesiasticis sacramentis, quàm in ecclesiarū institutionibus sæpius cōmunicasset, & ideo ei notā suspensionis obiicere non valebat. Deniq; si nil horum parti suffragaretur Episcopi, ad denegandam Præposito audientiam, sufficere posse dicebat, quod tàm per sententiam iudicis ordinarij, quàm ipso iure eum excōmunicationis vinculo innodatū esse, per Episcopi literas euidentissimè apparebat. Tandē dictus prædecessor noster, quod ab vtraq; parte factū fuerat, pro sua volūtate cassauit, sententiando pronunciās, quòd aliquibus de prouincia scriberet, vt tàm Episcopū, q̄ personas, ad ordinandū concorditer archidiaconatū moneret, & eorū fortè monitis nō ad missis, hoc ipsi auctoritate apostolica exequi non differrent. Post hæc vero Geraldo Ioannino, qui nondum ad diaconatus erat promotus officiū, præter conscientiā præfati Petri procuratoris episco-

episcopi apud apostolicam sedem tunc morantis, ipsum archidiaconatum cõtra pronunciationem propriam contulit (sicut credimus) circumuentus. Nos igitur inhærentes vestigijs prædecessorum nostrorum, dicentiũ sententiam Romanæ sedis posse in melius commutari, cùm aliquid fuerit subreptũ, quod de prædicto G. factum est, nõ obstante donatione, quam à te frater Episcope in elusionem donationis apostolicæ nuper dicitur recepisse, de communi fratrũ consilio in irritum reuocamus, & ei licet absenti, cum de subreptione liquidò constet, super dicto archidiaconatu perpetuum silentiũ imponentes, vobis præsentium auctoritate mandamus, vt nullius contradictione, vel appellatione obstante, infra vnius mensis spatium post harum susceptionem sæpè dictum archidiaconatum, de persona, cui nihil de canonicis obuiet Institutis, plena omnium vestrum, qui præsentes fuerint in ecclesia interueniente concordia ordinare curetis. Alioquin nouerítis nos, venerabili fratri N. archiepiscopo, & dilect. fil. N. Decano Arelaten. scripsisse, vt nullius contradictione, vel appellatione obstante, hoc exequi non omittant, facientes, quod statuerint per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, inuiolabiliter obseruari. Datum Romæ, &c. VI. Idus Iunij.

N. ARELATEN. N. AQVEN. ET N. EBREDVNEN. ARCHIEPISCOPIS, *& eorum Suffraganeis. Vt monasterium Sancti Victoris Massiliæ tueantur & defendant.*

CVM monasterium Sancti Victoris Massilien. ad ecclesiam Roman. nullo pertineat mediante, tantò facilius petitiones dilect. fil. N. Abbatis, & fratrum, qui diuinis ibidem officijs mancipantur, volumus, quantum cum Deo possumus, exaudire, quantò præter commune debitum, quo tenemur vniuersis, & singulis ecclesijs prouidere, speciali respectu eis amplius existimus debitores. Sane conquerentibus eisdem fratribus nostris auribus est relatum, quòd in prouincijs, & diœcesibus vestris, non solum à militibus, & alijs laicis, verum à clericis ipsis persecutiones innumeras patiuntur. vt videatur de talibus dictũ: Et erit sacerdos, vt populus Hi enim bona eiusdem monasterij diripiunt, occupant, & inuadunt, & in animarum suarum pericula malè ablata detinere præsumunt, & reddere contradicũt: de quibus Caufridũ de Massylia, & Vu. Vedianũ, & Dalphinum milites, duximus nominandos. Quia verò nõ est facilè prænominatis fratribus pro singulis iniurijs ad nos habere recursum, fraternitati tuæ, per apostolica scripta præcipiendo, mandamus, quatenus de prædictis malefactoribus, & alijs, tàm clericis, quàm laicis, quos ipsi vobis exprimení nominatim, qui bona monasterij, & domus eleemosynæ, quæ ad ipsum spectare dignoscitur detinere, aut eorum antiqua iura præsumunt nequiter violare: cum ab eisdem fratribus fueritis requisiti, nisi prius commoniti, congruè satisfecerint de commissis, coram Vobis faciatis appellatione remota iustitiæ plenitudinem exhiberi, & quod statueritis, faciatis per excommunicationis, & interdicti sententiam, obseruari. Si quos autem in monachos eiusdem cœnobij clericos, vel conuersos, manus sacrilegas inuenetitis iniecisse, ipsos excommunicatos nuncietis, & faciatis ab omnibus tàm diu euitari, donec passis iniuriam satisfaciant competenter, &c. vestrarum, &c. Datum, &c. Idibus Iunij.

N. EPISCOPO VVARADIEN. VT AD SEDEM *Apostolicam veniat absoluendus.*

SIGNIFICAVIT nobis venerabilis fratet noster S. Archiepiscopus Colocen. quòd cum ipse pro quibusdam criminibus tuis, in te excõmunicationis sententiam protulisset tu in absolutione tua te cõfessus es eadẽ crimina commisisse, & cõfessionẽ tuam redactã in scriptis, sigillo tuo proprio roborasti. Ipse vero tibi sub debito præstiti à te iuramenti mandauit, vt apostolico te cõspectui præsentares, dignam à nobis pœnitentiam recepturus, & vsq; ad Natiuitatem Beatæ Mariæ proximo ventu-

venturam, iter arriperes veniendi. Ne igitur transgressor tuæ fidei videaris, qui teneris etiam, quod simplici verbo promittis, ducere ad effectũ, fraternitati tuæ per apostolica scripta mãdamus, quatenus, vsq; ad prædictũ terminum, cũ eiusdẽ Archiepiscopi literis ad nos iter arripias veniendi, & apostolico te cõspectui repræsentes. Datum, &c. XVIII. Cal. Iulij, Pontificatus nostri anno primo.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE. QVOD VIGINTI VIROS AD TERRAE *sanctæ limina profecturos, ad regni sui pacem conseruandam retinere liceat.*

SPECIALIS dilectionis synceritas, quam circa progenitóres tuos ecclesia Roman. consueuit habere, & prærogatiua deuotionis, quã Illustris recordationis B. pater tuus exhibuit apostolicę sedi, nos admonent propensius, & inducunt, vt se sicut specialem ecclesiæ filiũ specialius honoremus, & exaudiamus in illis, quæ ad honorem tuum, & pacem regni tibi crediti non sit dubium prouenire. Sane significasti nobis, quòd cum nondum prorsus in Regno Vngariæ fuerit sedata seditio, quin adhuc quorundam animi præteritæ turbationis motibus excitati murmurent in occulto, guerram potius, quàm pacem amantes, dilecti filij N. Comitis Mozonis, & quorundam aliorum, qui ad visitandam terram Natiuitatis dominicæ, crucem sibi dominicam affixerunt, consilio indiges, donec tibi, & Regno tuo plena fuerit cõcordia restituta. Nos igitur honori tuo paterna volentes affectione consulere, Serenitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt prædictum Comitem Mozonem, & alios, quos de his, qui crucem sumpserunt, tibi vtiliores videris, & quorum consilium, & auxilium tibi cognoueris potius opportunũ vsq; ad viginti, quandiu tibi propter turbationem Regni necessarium fuerit retineas: ita tamen, quòd pro dilationis beneficio, aliquid dignum Domino recompensent. Nulli ergo, &c. Datum, &c. XVI. Calend. Iulij.

NOBILI VIRO A. DVCI. DE REGNI VNGARIAE *laudibus: & ne Regi bellum moueat.*

EA semper ecclesiæ Romanæ Regnum Vngariæ deuotio couniuit: illa semper dilectionis synceritas ecclesiam eidem Regno coniunxit, vt apostolica sedes Regno ipsi tàm in spiritualibus, quàm temporalibus paternæ solicitudinis affectũ curauerit impertiri, & Regnum ipsum à fide, ac vnitate sedis apostolicæ nulla recesserit tempestate. Inter cæteros autem, qui eidem Regno diuersis temporibus prẹfuerunt, illustris recordationis B. quondam pater tuus ecclesiæ Romanæ deuotior extitit, & se, ac regnum suum in illius necessitatis articulo exponere nullatenus formidauit: quo tumescẽtibus schismaticorũ cordibus nostri piscatoris nauicula tumultuosis fluctibus iactabatur. Vnde nos, & prædecessores nostros tantò amplius ad idem Regnum seruandum in statum felicitatis antiquæ affectus hominis interioris induxit, quantò feruorẽ fidei, & synceritatis constantiam eiusdẽ patris tui in maiori necessitate probauimus, nec maculã in eo inuenimus aliquam, neq; rugã. Hoc igitur attendentes, ad honorem Charissimi in Christo filij nostri N. Vngariæ Regis Illustris, ac tuum, & reformandam inter vos plenæ pacis concordiam, & cõseruandam inuiolabiliter reformatam, tantò amplius aspiramus, quantò vtrumq; vestrũ dicti patris tui obtentu syncerius diligimus, & Regem ipsum ratione primogenituræ, ac regni, sine tui iuris dispendio intẽdimus præcipuè honorare. Vt igitur maneat inter vos fraterna dilectio, immo vt de die in diem potius augeatur, vt tu eidem Regi, tanquàm præcellenti debitam exhibeas reuerentiam, & honorem, vt ipse tibi tanquàm duci à Deo misso deferat, & faciat ab alijs sicut fratri deferri, Nobilitatẽ tuã rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ac per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus taliter de cætero in fidelitate ipsius, ac deuotione persistas, vt feruẽtis, ac fidelis seruitij nouitas aboleat offensæ præteritæ vetustatẽ: & sic vos adinuicẽ mutuus vniat charitatis affectus, sicut sanguis paternus, & vterus maternus vniuit. Adhęc tibi districtius inhibemus, ne in Regẽ, vel regnum arma mouere prẹsumas, vel

vel seditionem aliquam suscitare: ne forsan amici te deserant, si fratrem habueris inimicum, & de fide tua desperare cogantur, si fraternæ, ac naturalis pacis fœdera te senserint violare: sciturus nos venerabilibus fratribus nostris N. Strigonien. & N. Colocen. Archiepiscopis, & eorũ suffraganeis, per apostolica scripta districtè præcipiendo mandasse, vt si contra memoratum Regem arma mouere, vel seditionẽ excitare præsumpseris, te, ac tuos sublato appellationis obstaculo excommunicationis sententia feriant, & totam terram tuam, & eorum subijciant interdicto. Datum, &c. XVII. Calend. Iulij.

Illis scriptum est super hoc.

N. VLTRASYLVANO EPISCOPO. A GREGORIO *sibi concessa priuilegia confirmantur.*

CVM à nobis petitur, &c. vsq; Assensu. Priuilegium super desertũ à dilecto filio Gregorio sanctæ Mariæ in porticu Diac. Card. tibi indultum, auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina cõmunimus, ad maiorem autem huius rei euidentiam prædictum priuilegium huic nostræ paginæ de verbo ad verbum duximus inserendum. Gregorius de sancto Apostolo Dei gratia sanctæ Mariæ in porticu Diacon. Card. Apostolicæ sedis legatus omnibus in Christo fidelibus, ad quos literæ præsentes deuenerint salutem, & orationem in Domino. Ne quorũlibet sopitæ quæstiones materiam recidiuæ contentionis inueniant, quòd salubriter, & benè dispositum est, perpetuam debet stabilitatem obtinere, & iuxta maiorum monita literatum memoriæ commendari: ne processu temporis in dubiam quæstionem deueniat, quòd diffinitiuæ calculum constat sententiæ suscepisse. Cunctis igitur fidelibus volumus notum fieri, quòd cum occasione huius verbi desertum, quòd verbũ est in priuilegio Gloriosi, & Illust. Domini N. Regis Belæ, & nostro ad preces eiusdem Regis impetrato à nobis, & obtento super constitutione præposituræ Vltrasyluanæ, quam fecimus, cum prius officium legationis gessimus in Vngaria, quæstio esset orta inter venerabilem fratrem nostrnm A. Vltrasyluanen. Episcopũ, & dilectum amicum nostrum P. præpositum Cipinien. pro eo, quòd occasione præfati verbi præpositus diceret, generaliter omnes Flandren. ecclesiæ suæ fuisse suppositos. Econtra Episcopus responderet Dominum Regem, & nos intellexisse de illis dunraxat, qui tunc erant in illo solo deserto, quòd gloriosæ memoriæ G. Rex Flandrensibus concessit, & de illis, qui in eodem tantummodo deserto erãt habitantium, & eo processum esset, quòd quæstio eadẽ ad Dominũ PP. fuisset delata, & inde ad nos remissa, vtpote ad eũ, cui interpretatio præfati verbi Domini Regis mente, & voluntate explorata deberet esse certissima: præfatus Illustris, & Gloriosus Rex ad interrogationem nostram hãc interpretationem Vesprimij in præsentia magnatum suorum promulgauit, quòd non fuit eius intentionis tempore constitutionis præpositurę, nec postea, quòd alij Flandren. præposito essent subditi, nisi qui tunc tãtummodo habitabant in deserto, quòd sanctæ recordãtionis G. pater suus Flandrensibus concesserat, & in eodem futuris temporibus essent habitaturi. Nos verò idem cũ Domino Rege sentientes, & eandem interpretationem habentes in animo, prædictum verbũ, sic interpretamur, quòd de nullis alijs Flãdrensibus intelleximus, nec alios pręposituræ supposuimus, nisi duntaxat illos, qui tempore, quo ipsam præpositurã cõstituimus, in illo tanrum habitabant, & erant habitaturi deserto, quod G. Rex Flandrensis prioribus concessit: & vt hæc nostra, & Domini Regis interpretatio omni tempore plenum robut, & firmam stabilitatem obtineat, has inde literas scribi mandauimus, & sigillo nostro fecimus sigillari. Decernimus ergo, &c.

Datum, &cæt. XVII. Calend. Iulij.

N. ARELATEN. ARCHIEPISCOPO, DE *reformando monasterio Litinensi.*

AD reformandam in locis illis statum religionis antiquæ, in quibus vigebat olim obseruãtia regularis, affectuosius aspiramus: præsertim cum loca ipsa nobis, & Ecclesiæ Romanæ nullo subiacent mediante. Sane veridica multorum relatione comperimus monasterium Litinen. quòd olim religione florebat, & temporalibus abundabat, ad eum statum sic miserabiliter deuolutum, quòd nec regularia in eo instituta seruentur, nec fratres ibidem de ipsius possint facultatibus cõgruè sustentari. Ne igitur monasterio ipsi, quòd specialiter Beati Petri iuris existit, nostra videatur solicitudo deesse, quæ circa vniuersas ecclesias diligentius vigilare tenetur, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus accedens ad locum, si per fratres eiusdem ordinis religionem ibidem posse videris reformare, & reduci monasterium ipsum in statum, id summoperè studeas adimplere, indulta tibi à nobis libera facultate excludendi de monasterio quoscunq; videris excludendos. Hoc etiam tuæ fraternitati præsentium auctoritate concedimus, vt si quos fratres eiusdem ordinis, in alienis etiam episcopatibus commorantes, ad quodcunq; officium, seu etiam obsequium memorati monasterij videris opportunos, vt per eos ibidem reformata, per solicitudinem tuam regularis institutio, futuris temporibus obseruetur, ab abbatibus suis tibi concedi postules, & nisi abbates ipsi ad tuam commonitionẽ impleuerint, eos tibi ab eorundem abbatum obedientia prorsus absoluere, & in prædicto monasterio collocare. Quod si forsan id per fratres eiusdẽ ordinis non potueris adimplere, Cistertien. ordinis viros, in eo nostra fretus auct. instituas, per quos secundum statuta Cistertien. fratrum, reformetur ibi monasticus ordo, & futuris temporibus, dante Domino, inuiolabiliter obseruetur. Si qui autem super ordinatione ipsius monasterij tibi duxerint resistendum, canonica eos pœna percellas, & nihilominus omni prorsus appellatione cessante, in mandati nostri executione procedas: prouisurus attentius, vt mandatum apostolicum ad honorem Dei, & nostrum ita prudenter, & fideliter exequaris, vt fraternitas tua, de qua plenam fiduciam obtinemus, ex hoc debeat non immeritò commendari. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Idibus Iunij.

N. ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. VT IN AREARVM *insula monachi, de Episcopi consensu, & voluntate, instituantur.*

AD audientiam nostram noueris peruenisse, quòd cum olim in insula Arearum fratres quidam Cistertien. fuerint commorati, eis à Sarracenis in captiuitatẽ deductis, quia locus est mari vicinus, ad eam se quidã regulares canonici transtulêre. Verum cum ipsi præ nimia paupertate locum ipsum, nec ædificijs possint, nec possessionibus ampliare, in eo monasticum ordinem institui desiderant, secundum fratrum Cistertien. instituta, & id etiam Episcopus diœcesanus affectat. Ideoq; fraternitati tuę per apostolica scripta mãdamus, quatenus si ad hoc diœcesani Episcopi, & eorundem fratrum concurrit affectus, in memorata insula monachos Cistertien. instituas: facturus de canonicis memoratis, quod expedire videris secundum canonicam honestatem. Datum Romæ, apud S. Petrum XVII. Calend. Iulij.

N. ARCHIEPISCOPO, ET N. ARCHIDIACONO NARBONEN. *Vt post appellationem ritè interpositam attentata reuocent, excommunicatumq; absoluant.*

ACCEDENS ad præsentiam nostram, dilectus filius Vu. Manfridi monachus Sancti Saluatoris Ladouien. sua nobis insinuatione monstrauit, quòd cum A. abbatem eiusdẽ monasterij, pro eo quod bona monasterij dilapidauerat: Symoniam etiã & periurium com

miserat nimis inhonestè viuendo, ad Sedem apo. appellasset, se, ac fautores suos cum bonis suis Apost. protectioni supponens, idem abbas Vu. Ademar monachũ, qui prædicto Vu. Madfridi fauebat, ab administratione cellerariæ, quã de communi assensu Capituli possidebat, spreta Sedis apostolicæ appellatione remouit. Præterea supradictũ Vu. Madfredi, & ipsum Vu. Ademar, & R. Guntardi monachos ipsius monasterijper N. Lodouen. Episcopũ, & P. Giberti Rectorem ecclesiæ sancti Petri, per omnes ecclesias ciuitatis Lodouen. fecit excõmunicatos publicè nunciari: quibus secundum formam fecimus eccl. beneficium absolutionis impendi. Volentes igitur grauamini eiusdem ecclesiæ prouidere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus reuocato in statũ debitum, quicquid post appell. ad nos legitimè factam inueneritis immutatum, super præmissis omnibus, & alijs, quæ proposita fuerint, inquiratis diligentius veritatem, & solum Deum habentes præ oculis, quod canonicum fuerit, sublato appellationis obstaculo statuatis, & faciatis quod decreueritis per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Memoratos Episcopum, & P. Giberti, qui post appellationem ad nos rationabiliter factam, præfatos monachos excommunicationi subijcere minimè timuerunt, pœna canonica punientes. Quod si ambo, &c. Tu frater Archiepisc. &c. Dat. Romæ, &c. III. Idus Iunij.

CAPITVLO SANCTI IOANNIS BISVNTINI. VT NOVVM *illu collegium erigere, de Archiepiscopi voluntate, liceat.*

QVONIAM ex iniuncto nobis officio, subditorum animos ad charitatis opera diligenti solicitudine debemus inducere, & de bono semper ad melius inuitare, illis, qui, supernæ benignitatis gratia inspirante, sectatores bonorũ operum esse volunt, & in veritate, & iustitia coram Deo ambulantes, creatoris sui sibi cupiunt conciliare fauorem, specialius condescendere nos oportet, & eorũ iustis petitionibus assensum apostolicum impertiri. Inde est, quòd cum in ecclesia sancti Martini, quam habetis apud Salinum, iuxta facultates eccl. canonicorum ordinem velitis instituere, sicut fuit in aduitorio nostro propositum. Nos vestro proposito grata volumus condescendere voluntate, vobis præsenti pagina indulgentes, vt habito assensu venerabilis fratris nostri Bisuntini archiepiscopi, nullius cõtradictione, vel appellatione obstante, tam laudabile propositum valeatis effectui mancipare. Dat. Romæ, &c. V. Idus Iunij, &c.

N. BISVNTINO ARCHIEPISCOPO. QVA ILLVM INDICTA tamen purgatione, ab accusatione Capituli absoluit, quod eam debito tempore non adiderant.

LICET in Beato Petro apostolorum principi ligãdi, atque soluendi nobis à domino sit attributa facultas, quã in subditis iuxta suorum exigentiam meritorum exercere liberè debeamus, exemplo tamen illius, qui omnes saluat, & neminem vult perire, libentius ad soluendum intendimus, quàm ligandũ: & si nonnullæ sunt culpæ, in quibus est culpa relaxare vindictam. Sane cum olim ex literis G. dec. S. Stephani, Gerardi cantoris S. Steph. Ioannis Salinen. T. de Grai, Io. de Vuaresca, O. Fauerniacen. archidiaconi, & Norandini subdiac. nost. canonicorum ecclesiæ Bisuntin. ad apost. Sedis audientiã peruenisset, te varia crimina cõmisisse, ac ab eis fuisse per easdem literas super Periurio, crimine Symoniæ, & Incestu delatũ, fel. recor. C. PP. prædecessor noster seruata iudiciaria grauitate tibi certum terminum assignauit: quo responsurus obiectis, apostolico te conspectui præsentares. Cum autẽ tu iuxta tenorem factæ tibi citationis ad Sedẽ apostol. accessisses, te, & dilectis filijs Io. & O. Archidiaconis apud Sedẽ apostolic. constitutis expectauimus aliquandiu, si qui forsan contra te procederẽt, & quæ de te literis intimauerant, proponerent in scribendo. Cęterũ cum ne vnus etiam appareret, qui

Cap. Licet de accusationibus.

te impeteret de prædictis, ne aliquid de contingentibus omittere videremur, prædictis Archidiaconis vocatis ad præsentiam nostram, & in nostra, & fratrū nostrorum præsentia constitutis, quæsiuimus diligenter, si quid super præmissis aduersus te pro se, vel alijs proponere vellent, & quod scripserant legitimè demonstrare. Ipsi autem quòd non proposito accusandi hæc scripserant, responderunt: sed quia tu super quibusdam incorrigibilis videbaris, quædam de te Sedi apostolicæ duxerant intimanda: sed nuncius qui pro literis impetrandis accessit, mandati formā præsumpsit excedere. Nos igitur famæ tuæ cōsulere cupientes, dictis canonicis cōtra te super prædictis silentium duximus imponen. ne de cætero eis super ipsis accusare liceat, vel etiā infamare: illius sequentes exēplum, qui cum mulieri dixisset: Nemo te cōdemnabit mulier, & illa: Nemo Domine, nec ego (inquit) te condemnabo. Vade iam amplius noli peccare. Quia verò prædicti canonici citra vinculum inscriptionis desistere voluerunt, eis de iuris permissione id nō duximus imputandū. Ne aūt in absolutione tua nimis procedere videamur, qua muis potius in odore bonæ opinionis Coepiscoporū nostrorū, quàm eorū infamia delectemur, venerabili fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto fil. N. Abbati de Firmitate inquisitionem famæ tuæ duximus committendam. Datum Romæ, &c. quatro Idus Iunij.

CISTERTII, ET TVLLEI ABBATIBVS. VT THESAVRARIVS *Bisuntinus ad personalem residentiam vocetur.*

EX parte dilectorum filiorum canonicorum Ecclesiæ S. Ioannis Bisuntini, fuit in audientia nostra propositum, quòd cum thesaurariam ecclesiæ Bisuntinæ cuidam Teutonico, videlicet C. qui in Treueren. & Spiren. Ecclesijs redditus quamplures habere dignoscitur, ad instantiam Othonis Comitis Burgundiæ* inuicti & coacti assignauerint, licet necessitas multò plus exigat continuam residentiam thesaurarij, quàm alicuius personæ per spatium duorum annorum, & amplius præfatus thesaurius nō habuerit ad eccl. Bisunt. accessum: & ita thesaurarij locū incassum occupet: propter quòd ipsa eccl. debito seruitio defraudatur, & multiplex sustinet detrimentum. Quoniam igitur rationi, & æquitati consonat, vt portet onus, qui percipit prouentus honoris: cum ecclesiasticæ dignitates ad hoc fuerint institutæ, vt hi qui obtinuerunt eas, dignè Domino famulentur: discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus memoratum C. vt in ecclesia Bisuntina, prout ex dignitate thesaurariæ tenetur, residentiam faciat, moneatis diligentius, & studiosius inducatis. Si vero monitis vestris obtemperare noluerit, vel si fortè spōraneus cesserit, vos auctoritate nostra suffulti iuxta canonicas sanctiones, & consuetudinē ecclesiæ Bisunt. in substituendo thesaurario, sublato contradictionis, & appellationis obstaculo procedatis. Nullis literis, &c. harum mentione, &c. Datum Romæ, &c. VI. Idus Iunij.

* *alias inuiti*

N. MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. PONTIFICIS LITE*ra sunt recipienda & exequenda, nisi obreptitia existant.*

CVM adeo scripta Sedis apostolicæ moderemur, vt ex certa scientia nihil in eis faciamus apponi, quod de iure debeat reprehendi: miramur non modicum, & mouemur, quòd quoties ad te, vel aliquos tibi subiectos nostras literas destinamus, te super his mirari rescribis, ac si mādaremus aliquid inhonestum. Scripsisti etenim nobis, quòd cum P. clericus in ecclesia Modeuien. sufficientem sibi sit præbendā adeptus, mirabaris, quòd pro receptione ipsius in ecclesia de Grongonsola præposito, & fratribus eiusdem eccl. literas apostolicas miseramus: cum si literarum nostrarum diligenter seriem attendisses, nihil penitus inuenies in eis, quod tuum debuisset animum offendisse: cum enim in literis ipsis, nec de præbenda ipsius P. mentio haberetur, nec Modeuien. canonic. immo nec etiam clericus diceretur in eis, & in literis ipsis hæc esset adiecta conditio: Si dignus existeret ad

Cap. Cum adeo, de rescriptis.

ecclesiasticum beneficium obtinendum, & si eadem eccl. ex dono parētum ipsius quandam cappellam cum dote fuisset adepta, & à consanguineis eius oblationes, & mortuaria pro tempore, & decimas perciperent annuatim, intelligere potuisses, qualiter literæ ipsæ fuerant impetratæ: in quibus de beneficio ipsius, pro quo scribebatur, mentio non fiebat. Ideoq; fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus cum ad te, vel tuos literæ apostolicæ diriguntur, earum tenorem diligenter attendas, & quod mandatur in eis, dum tamen nec per suppressionem veritatis, aut expressionem falsitatis obtentæ fuerint, facias effectui mancipari. Datum Romæ, &c. XIII. Calend. Iulij.

N. PRAEPOSITO, ET CANONICIS ECCLESIAE COLOCEN.

Qua ex certis villis decimas percipiendi Ius ijs confirmat.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Decimas villarum in Colocen. parochia Zumuz circum minoris Ester: in parochia Ocur, Terethiæ, Varod, Cheud, & Cheud prædium Hyppoliti Scolounta, Varos, Ytoud: in parochia Budrug, Luascu, Buu, Ban: prædium dom. Cheucucheton: in paroch. Cameras, Egres, Thoboid, & totius parochię: ecclesię de Miger: agnos etiam villarum Sarmegi, Ichasci abbatis Vdlaorcharian, Dobosa maioris, Dobosa minoris, posciba, Cheul, Scetij vobis à vener. fratre nostro Archiepiscopo Colocen. concessas, sicut prædicta omnia iustè, ac sine controuersia possidetis, & in eiusdem Archiepiscopi authentico plenius continetur, vobis, & per vos ecclesiæ auct. apost. confirmamus, & præsentis scripti pagina cōmunimus. Nulli ergo, &c. Datum, &c. vt suprà Idibus Iunij.

N. COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. QVA

committitur illi instauratio cœnobij Sancti Stephani.

AD audientiam nostrā noueris peruenisse, quòd inclytæ recordationis Dux Belus, olim in Archiepiscopatu tuo in proprio fundo suo, q appellatur Caet, monasteriū in prothomartyris Stephani honorē construxit, adeò illud amplis possessionibus, redditibusq; ditauit, quòd XXX. monachi in eo, secundū Beati Benedicti regulam Domino seruientes, sustentationē sufficienter habebāt, & hospites, & pauperes ad ipsum monast. diuertentes, procurationē recipiebāt de necessarijs cōpetentem: quadringentas etiam marchas argenti (præter cruces, & calices) idem nobilis eidem loco ad ipsius ecclesiæ concessit ornatū. Cumq; post multa tempora prædicti fratres suū ibidem impendissent Domino famulatum, tandēde voluntate regia bonæ memoriæ A. prædecessore tuo, suum in parte præbente cōsensum, canonici Sancti Abrahæ de valle Ebron, idem cœnobiū est collatū, tali cōditione opposita, videlicet: si Sedis apostolicæ moderatio trāslationem huiusmodi approbaret, & duceret sustinendā. Verùm dicti canonici monachis prænominatis exclusis, auctoritate apostolica nullatenus cōparente, monasteriū ipsum intrarūt: per quorum administrationē inutilem, adeo bona eiusdem cœnobij dilapidata noscuntur, possessionesq; distractæ, quòd ipsum monasterium propter nimiam paupertatem deserere sunt coacti, vix in eo tribus solummodo remanentibus: qui cum rubore, & verecundia multa, in eo (sicut dicitur) cōmorantur. Quia igitur de ipsius processu negocij nobis plene non constitit, discretioni tuæ, de qua plenè cōfidimus, ipsius monasterij ordinationem, auctoritate præsentium cōmittentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādamus, quatenus eiusdem cœnobij vtilitate pensata, solum Deum præ oculis habens, quicquid de ipsius institutione, siue de reducendis monachis in monasteriū ipsum, seu dimittendis in eo canonicis nominaris, secūdum Deum videris statuendū, auctoritate nostra sine omni cōtradictione, & appellatione obstante instituere non omittas: ità quòd idem monasterium in meliorem statum possit tua solicitudine faciente reduci, & nos cum audierimus prouidentiam tuam, debeamus dignis in Domino laudibus commendari. Datum Romæ.

N. GRA-

N. GRADEN. PATRIARCHAE. VT CONCORDIA INTER ECclesiam S. Saluatoris, & ecclesiam S. Bartholomæi de Venetijs inita seruetur.

CVM dilecti filij G. prior Ecclesiæ Sancti Saluatoris, quæ Canonicorum est regularium, & D. Sindicus Ecclesiæ Sancti Bartholomæi de Venetijs, quæ est sæcularium clericorum, pro quæstione, quæ inter ipsas ecclesias vertebatur, ad Sedem apostolicam accessissent: dilectum filiū P. tituli S. Cæciliæ presbyt. Cardinalem eis cōcessimus auditorem: in cuius audientia Prior proposuit memoratus, quòd felicis recordationis Lucius, & ad eius imitationē Vrbanus, Gregorius, & Clemēs prædecessores nostri, tum pro dissensione sedanda, tum etiā pro Religione fouenda, Ecclesiā S. Bartholomæi, per venerab. fratrē nostrum M. Castellanū Episcopū Ecclesię Sancti Saluatoris adiungi, & perpetuò subijci mandauērc: & demū cum per Castellanū Episcopum id nullatenus fuisset executioni mandatū, bonę memoriæ Cœlestinus prædecessor noster, idem eidē Episcopo iniungēdo præcepit, mandans venerabilibus fratribus nostris N. Exulan. & N. ciuitatis nouæ Episcopis, vt ipso in executione huius mandati cessante, illi hoc exequi non differrēt. Vnde idem Castellanus Episcopus, quod iniunctum ei fuerat, statim executioni mandauit, ipsum Priorem inuestiens de prædicta ecclesia, & per clericum suum in eius corporalem possessionem inducēs: & ideo postulabat, vt quod ab eo de mandato Sedis ap. factum erat, auct. nostræ robore firmaretur. Econtra verò supradictus D. pro ecclesia S. Barth. respondendo proposuit, quòd, cùm olim inter prædictas ecclesias, super iure Parochiali quæstio verteretur, & à bonæ memoriæ Lucio Papa iudicibus delegatis commissa fuisset, per eosdem iudices inter eas amicabilis compositio interuenit: quæ fuit ab vtraque parte præstito iuramento recepta, & redacta in publicum instrumentum, necnon & longo tempore obseruata. Vnde omnes supra nominatas literas asserebat, per subreptionem à Sede apostolica impetratas, cum in eis nulla mentio facta fuerit de compositione prædicta. Adiecit insuper, quòd prædictus Castellanus Episcopus in negocio sine causæ cognitione processit, clericis eiusdē ecclesiæ ignorantibus, & penitus inconsultis: ex quo graue scandalum in ipsa ciuitate proponebat exortum. Præterea suprà nominatus prior, coram prædicto Cardinali fuit in iure confessus, quod præscripta cōpositio recepta fuit ab vtraque parte, & sine quæstione seruata vsq; ad obitum Ioānis olim plebani Sancti Bartholomæi, à cuius decessu nōdum quinquennium est elapsum. Cùm autem iam dictus Cardinalis, quæcunq; fuerāt hinc inde proposita, nobis, & fratribus nostris fideliter retulisset: nos intelligentes nominatas literas per suppressionē veritatis, quoniam in eis nulla mentio de cōpositione fiebat, necnon & per expressionem falsitatis, quoniam ab ipsis ecclesijs compositio seruabatur, obtentas. Et quia licet executio prænominato Castellano Episcopo fuerit demādata, oportebat tamen de veritate precū inquiri: nihilominus attendētes, quia quod pro scandalo tollendo fieri dicebatur, maius scandalum generabat: sicut etiam tàm ex literis tuis, quàm dilecti filij N. Ducis Venetorū, necnon & aliorū plurium, nobis est intimatū, de communi fratrum consilio, sanctæ recordationis Gregorij PP. vestigia imitantes: qui veritate comperta, prædictam cōpositionem seruari mādauit, prout ex literis, quas dictus prior in iudicio nobis & fratribus nostris exhibuit, constitit euidenter: licet religiosis & pijs locis, quātum cum Deo possumus, fauorem velimus apostolicum impertiri: quia tamē oportebat nos quæstionē propositam, secundū iustitiam terminare, ipsam cōpositionem decreuimus ratam, & firmam habendā, non obstāte, quod factū est ab Episcopo Castellano, per literas ab apostolica Sede subreptas, cum mendax peccator carere debeat impetratis. Ideoq; fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus eandē cōpositionem, sicut sine prauitate facta est, & ab vtraq; parte recepta, facias irrefragabiliter obseruari. Si qui cōtra eam venire præsumpserint, subl. appellationis impedimēto, per ecclesiasticam districtionem à sua præsumptione compescens. Datum Romæ, &c. XIIII. Calend. Iulij, &c.

HVGONI ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI ZENONIS. VERONEN.

Qua per sententiam decidit causam ipsorum contra ecclesiam S. Proculi, de subiectione.

CVM inter vos ex vna parte pro ecclesia vestra, & Musetum Archipresbyterum, & clericos Sancti Proculi nomine ecclesiæ suæ, super subiectione ipsius ecclesiæ Sancti Proculi, & alijs multis articulis quæstio verteretur, tibi fili abbas, & ipsi Archipresbytero in nostra præsentia constitutis, venerabiles fratres nostros P. Cōpostellanum Archiepiscopum, & O. Terdonen. Episcopū, tunc apud Sedem apostolicam cōmorantes dedimus auditores: sed ipso Episcopo lite pendente, ab vrbis partibus recedēte, dilectū filium M. Subd. & cappellanum nostrū loco eius curauimus substituere: in quorū præsentia ex parte tua fili abbas fuit propositum, quòd dicta ecclesia Sancti Proculi monasterio Sācti Zenonis pleno iure debet esse subiecta, videlicet in institutione, destitutione, vel inuestitura Archipresbyteri, & eiusdē fidelitate ipsius, & fratrū obedientia, correctione, repræsentatione ad ordines, tonsuratione, susceptione Chrismatis, statijs, & letanijs, & alijs similibus, per q̄ plena subiectio declaratur. Ad quod probandum instrumentum publicū concessionis bon. memoriæ Brunonis quondam Veronen. Episcopi pars tua in mediū producebat: quā concessionē successor eius Thebaldus ratam habuit, & etiā confirmauit. Super his quoq;, tàm Patriarcharum Aquileien. quàm Roman. Pontificū priuilegia, cōfirmationes induxit: quorū vnus scilicet Gotefridus, de subiectione plenaria in priuilegio suo euidenter expressit, quòd sub testimonio Riprandi quondam Veronen. Episcopi, qui eiusdē ecclesiæ Archipresbyter extitit factū fuerat, & cōpletum, & in eo à Priore monasterij Sancti Zenonis mandauit vice sua subscribi, sicut in instrumēto publico continetur, adiecit etiā pars tua, quòd inter Nobilem quondā abbatem eiusdē monasterij, & Sicherium Archipresbyterū, & fratres ipsius, procedente tempore, de fidelitate, & obedientia manuali controuersia fuit exorta. Ad quæ duo dictus Archipresbyter cū fratribus suis, se duntaxat teneri negabat, & super his testes producti fuerunt. Tandem præfatus T. Veronen. Episcopus rationibus vtriusq; partis auditis, & cognitis, quendā Cardinalem sequens à quo fuerat iudicatū, quòd vel Archipresbyter ecclesiam dimitteret, aut abbati obedientiam repromitteret: credēs etiam, quòd testes vera deposuerint coram eo, qui de fidelitate manifestum protulerant testimoniū idem, & ipse sententialiter diffiniuit, sicut in instrumento publico prospeximus contineri. Cuius sententia cum nulla fuerit appellatione suspensa in rem transit iudicatam: quam asserebat nullo posse iuris remedio attentari: à cuius prolatione, vsq; ad tempora ista, quinquaginta annorum spatium est transactū: per quos, quòd monasterium Sancti Zenonis præfatā ecclesiam pleno iure possederit, & quod prædictus Archipresbyter, & fratres eius præteriti, & præsentes, obedientiā abbatibus Sācti Zenonis fecerint, tonsuram ab ipsis receperint, & in alijs, quæ præmisimus obsequia sibi præstiterint, per testes, & instrumenta probauit: & sic vsq; ad tempus litis nuper exortæ, monasterium in possessione fuisse firmiter asserebat: quare rēs ecclesiam Sancti Zenonis à nominato Archipresbytero super quibusdā de præmissis indebitè molestari. Tribus ergo præcipuè rationibus suā assertionē proponebat esse munitā, videlicet per priuilegiorū confirmationē, per auctoritatē sententiæ, & per temporis longæuitatē: vt quasi funiculus triplex difficilè dissoluatur. Ex opposito verò, memoratus Archipresbyter prædicta omnia monasterio competere denegabat, præmissis rationibus sic respondens: quòd cum instrumentū concessionis prædicti B. Episcopi non fuerit publica manu confectum, nec sigillo Episcopali munitū: & propter rasuras quasdam suspectū prima facie videretur, parti suæ nec poterat, nec debebat præiudicium generare: & sic nec cæteræ probationes abbatis, vt cōfirmationes, & priuilegia ex ipsa donatione pendentia, cum quasi arenoso fundamento, & arundineo baculo niterētur, & principali non valente nullam haberent accessoria firmitatem. Quod etiam parti suæ, sententiam memorati T. Veronen. Episcopi, non noceret illa

ratione dicebat: quia nō continebat absolutionem, vel condemnationē, cum sub alternatione prælata fuisset, sicut & sententia Cardinalis, quæ cum in medium produci non posset, nec prodesse poterat, nec obesse: præsertim, cū & prolatam esse penitus denegaret, cōtra quam, etiā si prolata fuisset, nec appellatione suspensa, poterat tamē agi de falso: cum ex instrumēto prædicti B. Veronen. Episcopi, per vitium rasuræ falsato, lata fuisset. Sed nec testes ex tenore sententiæ dicuntur deposuisse iurati, quare nulla fides eis fuerat adhibenda. Longæuitatem etiam temporis, seu præscriptionem ecclesiæ suæ non posse nocere dicebat: quia pars aduersa nulla ratione probauerat subiectionem continuam, vel frequentem, sed quod ecclesiæ Sancti Proculi quandoq; præfuit abbatia. Cæterùm ad assertionem intentionis suæ, pars Archipresbyteri prædicti supradicti B. Veronen. Episcopi, publicum protulit instrumentū, antiquius illo quod fuerat à iam dicto abbate productū: in quo idem Episcopus lacrimabiliter postulantibus Archipresbytero, & clericis Sancti Proculi, sub pœna excōmunicationis firmiter repromisit, quòd nunquam alij subijceret ecclesiam nominatam, quàm ecclesiæ Sancti Firmi Archipresbyter, & clerici audierant ab Episcopo supponendam. Cuius factum dictus T. successor illius suis literis confirmauit: cōtra quas nulla ratione venissent, si præfatus abbas, cum subiectionis ab eis literas, de quibus præmisimus, impetrauit, quæ gesta fuerant expressisset. Ideoq; abbatis rescripta, per suppressionē veritatis, adhibita fraude dicebat obtenta. Idem etiam Archipresbyter, libertatē ecclesiæ volens ostendere, quòd ipse cum clericis suis sine abbatis licentia locauerit, & dislocauerit, & cappellas sanctorum Viti, & Maximi ordinauerit, conuersas, & alias in eis ponendo personas: & quòd canevarios, & alios officiales in ecclesia sua liberè instituerit, & ab ecclesia Cathedrali quandoque Chrisma receperit, quandoq; à monasterio nominato, dispositionibus testium legitimè comprobauit. Verum pars abbatis, vt responsionē aduersæ partis elideret, quæ instrumentum donationis viribus carere dicebat, illius temporis alia, instrumēta produxit: vt ex eorū collatione, cum nō essent publica manu confecta, instrumentū suum authenticū appareret: cum simplicitas hominū illius tēporis talia non requireret, sed pars aduersa, & illud, & alia reprobabat. Porro instrumenta partis aduersæ, quæ notam falsitatis habere pars proponebat abbatis, etiamsi vera essent, in nullo sibi posse nocere dicebat, cum in priori iudicio fuissent exhibita: vbi & hęc, & alia, quę posset obijcere pars aduersa, siue omissa fuerint, vel etiam allegata, audiri vlterius nō deberent, nè lites fierent immortales: quæ prætextu instrumenti post reperti non debent vlteriùs instaurari. Quærela quoque falsi, quam volebat proponere pars aduersa, viginti annorum spatium nō excedit: & cum à tempore latæ sententiæ quadraginta anni, & amplius, à tempore verò litis motę, trienniū sit elapsum, quærela falsi non poterat vlterius intentari. Cum itaq; hæc, quæ præmisimus, & similia multa præfati auditores nobis, & fratribus nostris prudenter, & fideliter retulissent, nos communicato fratrum nostrorum consilio, quamuis fortè dicto instrumento donationis non sit plurimum innitendum, nec cōfirmationibus, vel priuilegijs, quæ de ipso causam, & originē acceperunt: attendentes, quòd quantū ad litigantes ipsos ius ex sententia factū fuit, postquā in rem transijt iudicatam, etiam si contra ius litigatoris lata fuisset: cum contra ius cōstitutionis expressè lata non fuerit, veritate gestorū sermonibus prçualente, quę præsumuntur ritè per omnia celebrata: statuimus, & per sententiā diffinimus, vt Archipresbyter Sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatē, & obedientiā præstet abbati Sancti Zenonis. Et quia de alijs Capitulis tunc controuersia non fiebat, cū pars aduersa in priori iudicio se super his abbati subditā non negaret, decernimus, vt ecclesia Sancti Proculi monasterio Sancti Zenonis pleno sit iure subiecta. Et vt Archipresbyter, & clerici memorati super his, scilicet institutione, destitutione, & cæteris articulis memoratis, quæ pro monasterio in iudicium deducta fuerunt, abbati Sancti Zenonis tanquam subditi prælato respondeant: Chrisma quoq; à monasterio Sancti Zenonis recipiant: & sic eo mediante ab ecclesia Veronensi. Verum dicti Archipresbyter, & clerici locādi, dislocandi:

candi,emendi, vendendi etiam res modicas ipsius ecclesiæ, non autem maximas,per quas immobilia,& ornamenta,& vasa sacra intelligi volumus: canenarios etiam, & alios officiales eccl. instituendi, & officiandi præfatas cappellas suas,& instituendi clericos,& inclusas in eisdem cappellis,sine abbatis licentia,liberam habeant facultatem: dummodo super præmissos officiales eidẽ abbati correctio tanquã super ipsis clericis ecclesiæ Sancti Proculi reseruetur. Eligendi etiam sibi fratres,& præficiendi sibi Archipresbyterum: qui à iam dicto abbate inuestituram accipiat,& eidem obedientiam repromittat: præsentandi quoque ordinandos abbati,& eo mediante Veronen. Episcopo, ac celebrandi baptisma,plenam potestatem eos habere censemus. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum XIII. Calend. Iulij.

RADVLFO ABBATI ECCLESIAE SANCTAE OSYTAE DE CHVC, EIVSQVE *fratribus tàm præsentibus,quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De ordinis priuilegiorumq́; confirmatione,& norma viuendi.*

PIAE postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri: vt & deuotionis synceritas laudabiliter enitescat, & vtilitas postulata vires indubitàter assumat.Ea propter dilecti in Domino filij,&c. vsque ad verbum Annuimus. Et præfatam ecclesiam Sanctæ Osytæ, in qua diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus,qui secundum Deum,& Beati Augustini regulam, in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur,perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, &c. in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum,in quo præfata eccl. sita est,cum omnibus pertinentijs suis: totum manerium de Chuc cum omnibus pertinentijs suis: Ecclesias de Sudministra,& de Meilande cum duabus hidis terræ,& Marsico,& decimis,& omnibus pertinen. suis: ecclesiam de Clacheton: ecclesiam de Hoilanda: ecclesiã de Micheleſtouue: ecclesiam de Huggelleia: ecclesiã de Petham: ecclesiã de Denham: ecclesiam de Sopiland. ecclesias de Blieburc: ecclesias de Stouuemarchet: ecclesiã de Neuthonia,& ecclesiam de Hilleiauuerri,cũ omnibus libertatibus, & pertinen. suis,sicut in authenticis donatorum & Episcoporũ noscitur contineri. Transactionẽ insuper, quæ inter ecclesiam vestram,& ecclesiam Sancti Pauli Londouien. super ecclesijs de Sudministra & de Meilande, & de Alestorn, & earum pertinentijs amicabiliter interuenit, sicut sine prauitate facta est,& ab vtraque parte recepta, & hactenus obseruata,& in instrumentis exinde confectis continetur,auctoritate apostolica confirmamus. Sane noualium vestrorum, quæ proprijs manibus,&c. liceat quoque nobis,clericos,& laicos,&c. prohibemus insuper, vt nulli fratrum vestrorum,&c. nisi arctioris religionis obtentu,&c. discedentem verò,&c. cum autem generale interdictum terræ fuerit,&c. Chrisma verò,&c. per diœcesanum Episcopum gratis,& sine prauitate aliqua vobis volumus exhiberi. Prohibemus insuper, vt infra fines Parochiæ vestræ, nullus sine assensu diœcesani Episcopi,& vestro cappellam,&c. saluis tamen priuilegijs Romanorum Põtificum. Ad hæc nouas,& indebitas exactiones, ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, alijsq́; omnibus ecclesiasticis, sæcularibúsue personis omnino fieri prohibemus. Libertates præterea, & immunitates,&c. sepulturam præterea,&c. salua tamen iustitia illarum ecclesiarũ,à quibus, &c. obeunte verò,&cæt. Paci quoque ac tranquillitati vestræ,&cæt. decernimus ergo,&c. Si qua igitur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, per manum Rainaldi, Domini PP. Notarij, Cancellarij viceagentis, Idibus Iunij, Indictione prima Incarnationis Dominicæ. Anno M.C.XCVIII. Pontificatus verò Domini Innocentij PP. III. Anno primo.

N. SECOBIEN. EPISCOPO. ABSENTIVM, VEL ETIAM temerè repugnantium sententijs neglectis, praualeant maiora & saniora suffragia reliquorum.

CVM à nobis petitur, &c. vsque Effectum: Sanè sicut nobis intimare curasti, cùm in ecclesia tua vis aliquem canonicum, seu portionarium ordinare, licet multotum habeas in ipsa ordinatione cōsensum, pauci tamen, quandoq; non tam de ratione, quàm propria voluntate ipsam ordinationem impediunt, & te in ipsa procedere nō permittunt. Nolentes igitur, vt institutiones ecclesiasticæ tali occasione temerè valeant impediri, fraternitati tuæ auctoritate præsentiū indulgemus, vt nisi à paucioribus & inferioribus, aliquid rationabile obiectum fuerit, & ostēsum, ordinādi canonicos, seu portionarios, appellatione remota, liberam habeas facultatem, sempérq; præualeat, & suum consequatur effectum, quod cum maioris, & sanioris parte Capituli per te fuerit institutum: quòd si aliqui fortè se duxerint absentandos, dum volueris in huiusmodi ordinatione procedere, & accedere vocati noluerint, eorum appellatione, seu contradictione nequaquam obstante, nostra fretus auctoritate procedas. Nulli ergo, &c. Datum, &c. IIII. Idus Iunij.

N. ABBATI MONASTERII SANCTI GERMANI ANTISIODOREN. EIVSQVE fratribus, tàm præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De eorum priuilegijs, & quòd recipiantur sub protectionem Apostolicam.

EFFECTVM iusta postulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo exigit rationis: præsertim quando petentium voluntates, & pietas adiuuat, & veritas non relinquit. Ea propter dilecti in Domino filij, iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatum monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum, felicis memoriæ Eugenij, Adriani, Clementis, & Cœlestini, Romanorum Pontificum, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quęcunque bona, &cæt. vsque ad permaneant: in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis: Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinen. suis. In Episcopatu Antisiodoren. ecclesiam Sancti Lupi, ecclesiam digiæ, ecclesiam de escant, ecclesiam de patriniaco, ecclesiam de blaagniaco, ecclesiam de banna, ecclesiam de venneto, ecclesiam de pratili, ecclesiam de irenziaco, ecclesiam de ariaco, ecclesiam de saliniaco, ecclesiam de rourero, ecclesiam de Castro Sancti Ferreoli, ecclesiam, quæ dicitur sanictos. Monasterium Meleteden. cum adiacentibus ecclesijs, videlicet ecclesia Sancti Petri de ipso burgo, ecclesia Sanctæ Columbæ, ecclesia Sancti Boniti, ecclesia Sancti Amandi, & ecclesia annaio. monasterium Sancti Saluatoris, cum adiacente ecclesia Sancti Ioannis Baptistæ, monasterium de sassiaco, cum adiacentibus ecclesijs Sancti Christophori, & Sancti Machuti, quindecim solidos in ecclesia de Asnerijs, monasterium de bello monte, monasterium Sancti Verani, cappellam de verone, cappellam de foerus. In parrochia Senonen. ecclesiam de agriaco, ecclesiam de fains, ecclesiam de Sancta Cruce, quicquid habetis in ecclesia de corberijs, ecclesiam de saneafio, ecclesiam de hulmedo, ecclesiam de altaripa, ecclesiam de monte Sancti Sulpitij, ecclesiam de booliaco, monasterium Sancti Florentini, cum cappella Vicecomitis, & alijs pertinentijs suis, monasterium airaldi cum pertinen. suis, & ecclesiam de cureio. In Episcopatu Treecen. ecclesiam de brittiniaco, cum cappella de valle charzi. In Episcopatu Lingonensi, Monasterium Sancti Leodegarij, cum adiacentibus ecclesijs, videlicet ecclesia Sanctæ Mariæ

Mariæ in eodem Burgo,ecclesia de mosteriolo,cum capella de æstiual,& de cirins,ecclesia de magniaco,ecclesia de massiliaco,& ecclesia de besueta,monasteriũ Sancti Valentini,cum ecclesijs de niceto,de lauia,de ponziaco,ecclesiã de linorellis,ecclesiã de carissiaco,ecclesiam de mollaio ecclesiam de annaio. In Parrochia bisuntinen. monasterium de palmis cum ecclesia eiusdẽ Castri,ecclesiam de tumbeio.In episcopatu Eduen.Ecclesiam de luciaco,ius,quòd habetis in ecclesia Vultiniaco,ecclesiam de disengiaco: in ecclesia de maniaco,nouem Sol.& obulum.In episcopatu Niuernien.monasterium Sancti Petri de disesia,cum cappellas Sanctæ Mariæ Magdalenæ,& Sãcti Martini: in eodẽ Castro ecclesiam Sancti Mauritij,ecclesiã Sancti Leodegarij: quicquid habetis in ecclesia de totiaco, monasterium de massilijs, cum ecclesijs de viridi prato de monterrant,de tais,de vendenessa,& de Sancto Iacobo,monasterium de Castellion. cum cappellis eiusdẽ Castri, videlicet Sanctæ Mariæ, Sanctæ Ceciliæ, & Sanctæ Mariæ Magdalenæ: ecclesiam de aluia cum cappella Sanctæ Mariæ, eiusdẽ. villæ: ecclesiam de fraxineto, ecclesiam de carniaco, ecclesiam Sanctæ Mariæ de cappella,de catis.In episcopatu Nanneten. monasteriũ Sancti Germani de aueto,quicquid nobilis vir Railnaldus de castellione,& Elisabet vxor sua vobis in eleemosynam contulêre,sicut in scripto eorum authentico continetur.Libertates,& immunitates,quas habetis in Burgo Sancti Petri de didesia à Nobili viro Raynaldo,vobis concessas,sicut in eiusdẽ authentico cõtinetur.Castrũ Sancti Germani cũ Burgo, villam de digia,grangiã de recognito: villã de escanz, villam de orgiaco,medietatẽ nemoris de brueria,tàm in iustitia,quàm in redditibus quoquomodo peruenient: villam de Patriniaco: grangiã de villamer, grangiã de Neiron. cũ appenditijs suis quicquid habetis apud Socrias: grangiã de carineyo,villam de vanneto,villã de balniaco,medietatẽ villæ nouæ,villã de Cheriaco,quicquid habetis in villa de roureto,in villa de altaripa,in villa de hulmeto,in villa de monte Sancti Sulpitij,in villa de booliaco: grangiã de grosso bosco,grangiam de villari vinoso,cum appenditijs suis,grãgiam de beriaco,cũ appenditijs suis,villam de irentiaco,cũ appenditijs suis, villam de aucep. cum appenditijs suis,villam de curte arnulsi cum appenditijs suis, villam de maros,grangiam de morlai,cum appẽditijs suis: quicquid habetis in Castro de Silniaco,in Castro de Sancto Saluatore,in Castro de lainiaco, in Castro de merliniaco,in Castro Sancti Florentini,in Castro sancti Verani: quicquid habetis in villis de gurgi,de vallibus,de campis,de escolinis,de creuens,de Vultiniaco,de cussi de pratigi,de nentri,de chabileia,de pontiaco,de baina, de linorolijs,de Oona,de sorgiaco,de iussiaco,de Syluarani ,de chauantuis, de valant de luciaco,de dissengiaco,de massengiaco Burgundiæ monasterijs,cũ appendirijs suis: grangiã S.Boniti,quicquid habetis apud Agriacũ apud villam de sain, & apud villam de amaio: quicquid habetis apud sacrum amandũ,apud Sancasiũ,apud villare super tholum,apud pontẽ nascentem,villas de S. Leodegario, de marendulio,de cusiri de beleneua,de maniaco,de mosteriolo, de æstiual,& de cerins: grangias de maini,& de marceni. grangiam de brentiniaco cũ appen. suis: quicquid habetis in seruis,& ancillis,decimis,censibus, molendinis, furnis,terris, vineis, pratis,nemoribus,& aquis cũ alijs possessionib. vestris. In Parochialibus autem Eccle. quas habetis, liceat vobis præbyteros eligere,& diœc. Episcopo præsentare,quibus si idonei fuerint,Episcopus curã animarũ cõmittat,vt ei de spiritualibus,vobis aũt de temporalibus debeant respondere. Vobis aũt auctoritate præsentiũ indulgemus, vt excõmunicandi, siue interdicendi, vel suspendẽdi vos,vel ecclesias vestras,earũq; capellanos,aut clericos,& homines vestros absque manifesta,& rationabili causa,& seruato iuris ordine,nisi talecõmissum fuerit, quod iudiciarium ordinẽ non requirat, nullam diœcesanus Episcopus habeat facultatem. Quod si cõtra indulgentiam nostrã fuerit attentatum,sententiam ipsam auct. ap. decernimus non tenere. Si quando vero homines monasterij vestri vinculo teneãtur excommunicationis astricti, pro eorũ absolutione diœcesan. Episcopus,vel quilibet alius potestatẽ nõ habeat pecuniã extorquẽdi. Et si in eos,quia propter hoc pecuniã non exoluunt,ecclesiastica

stica fuerit sententia promulgata, eā decernimus Auct. apost. non tenere. Chrisma vero, oleū sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarū, benedictionē abbatis, ordinationes monachorum, & clericorum vestrorū, qui ad sacros ord. fuerint promouēdi, à diœcesano suscipiens Episcopo, siquidē catholicus fuerit, & gratiā, & communionē apost. Sedis habuerit, & vobis ea gratis, & sine prauitate voluerit exhibere: alioquin liceat vobis quemcunq; malueritis, &c. vsque ad verbum Impendat. Auct. quoque præsentiū vobis duximus indulgendum, vt si diœcesan. Episcopus, vel Archidiac. ad ecclesias vestras in maiori numero equitaturarum, & hominum, quàm in Lateran. concilio fuit statutū, accesserit, procurationes eis in vestris ecclesijs non teneamini exhibere: sepulturam præterea loci illius liberam esse decernimus, &c. vsq; ad Obsistat. Salua tamen iustitia illarum Ecclesiarum, à quibus, &c. Libertates quoq;, dignitates, & immunitates, necnon antiquas, & rationabiles consuetudines monasterio vestro cōcessas, & hactenus obseruatas, ratas habemus, easq; futuris temporibus illibatas manere sancimus. Decernimus ergo, &c. siqua igitur, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, per manum Rainaldi domini Papæ notarij vicem agentis Cancellarij Indictione prima, incarnationis dominicæ anno M.C.XCVIII. Pont. vero domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

N. PAMPILONEN. EPISCOPO. QVOD TEMPORE GENE- *ralis interdicti ipsi liceat clausis ianuis, nec pulsatis campanis, celebrare.*

FRATRIBVS, & Coepiscopis nostris specialem volumus gratiā exhibere, & in suis eos petitionibus quantum honestè possumus exaudire. Ea propter ven. in Christo frat. tuis precibus anuuentes, Auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt cum generale interdictum terræ fuerit, liceat tibi vbicunque fueris clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, nō pulsatis campanis, suppressa voce, vel celebrare diuina officia, vel celebrantem cappellanum audire, dum tamen neuter vestrum excōmunicatus, vel nominatim fuerit interdictus, aut id tibi fuerit expressè prohibitum. Nulli ergo &c. Dat. idib. Iulij.

N. REGIN. EPISCOPO. DE CAVSA DECANI SAN- *cti Quintini contra suum capitulum.*

NOVERIT Fraternitas tua, quòd causam, quæ vertitur inter dilectos filios canonicos ecclesiæ Sancti Quintini Viromanden. &. N. decanum eiusdem ecclesiæ, venerabil. fratribus nostris. N. Remen. Archiepiscopo, Sanctæ Sabinæ cardinali, & N. Episcopo Atrebaten. duximus committendas: ita tamen quòd ipse pro parte sua tertium iudicem eligendi liberam habeat optionem. Quoniam igitur (sicut nobis relatum est) idem decanus in partibus Lombardiæ moratur, Fraternitati tuæ per apost. scripta mādamus, quatenus eidē decano Auct. nostra iniungas, vt ad prędictos iudices accedere non postponat, responsurus super quæstione pręmissa, & iudicium recepturus, eisdem iudicibus per latores præsentium significare nō differas, qualiter à te iuxta mandatum nostrum fuerit ipsi dec. iniunctum, vt ad eorum præsentiam, vt prælibatum est, accedere non differat. Datum Romæ apud S. Pet. X. cal. Iulij.

N. ARCHIEPISCOPO REMEN. S. SABINAE CAR. *& N. Episcopo Atrebaten. De eodem argumento.*

EX parte dilect. fil. canonicorum eccl. S. Quintini Viromāden. fuit in audientia nostra querela proposita, quod N. decanus eiusdē Ecclesiæ, cum potius teneatur discordantes ad concordiam reuocare, inter eos concitare seminarium dissensionis, ipsos etiam contra ecclesiasticam honestatem super enormibus criminibus publicè infamare, & aduersus eos prouocare laicos minimè dubitauit: in remissionem peccatorum

peccatorum eis iniungens, vt in ipſos canonicos irruerent, & funes campanarũ, quas pro Capitulo congregando pulſabant, de manibus eorum auferrent: eiſdem promittens, quòd ſi quid detrimenti ſupér hoc eis accideret, ipſe perpetratæ rei vellet auctor haberi. Præterea cum ſe ſeruaturum iura, & conſuetudines eccleſię Sancti Quintini, & canonicis quandã penſionẽ, necnõ, & procurationẽ in octauis Paſchæ, annuatim iurauerit impenſurũ, contra ſuũ veniens iuramẽtum ſtatũ cappellarũ, & capellanorũ, & ruariorũ, Capitulo contradicẽte, in eorũ, & eccleſię ſuę graue præiudiciũ nixus eſt immutare: & prædictas penſionẽ, & procurationẽ, ſimiliter iuramenti religione neglecta, ipſis canonicis renuit exhibere. Cumq́; ſuper his eũ ad Sedem apoſtolicã appellauerint, ipſe terminum appellationis abbreuians, eis ad proſequendã appellationem, feſtum ſanctorũ Philippi, & Iacobi proximo præteritum aſſignauit: ſed nec ipſe, nec aliquis coram nobis pro eo comparuit reſponſalis. Quia vero propter temporis intempetiem non decuit nos magiſtrum Vu. & T. canonicos eccleſiæ ſupradictæ, ad noſtram præſentiam accedentes diutius detinere, volentes vtriſq́; (ſicut iuſtum eſt) prouidere, per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus aſcita vobiſcũ eccleſiaſtica perſona, & ſuſpectione carente, de Remen. prouincia, quam dictus Decanus pro parte ſua duxerit in iudicem eligendam: pariter cum ea ſuper his, quæ hinc indè propoſita fuerint, inquiratis diligentius veritatem: & quod iuſtum fuerit, appellatione poſtpoſita, ſtatuatis, & faciatis quod decreueritis per cenſuram eccleſiaſticam à partibus firmiter obſeruari. Si verò prædictus Decanus eligere iudicem, & iuri parere noluerit, vos nihilominus, quãtum de iure poteritis, in negocio procedatis. Nullis obſtan. harũ mentione non habita, &c. Quòd ſi vos ambo ſimul cum tertio his exequẽdis &c. Tu frater Epiſcope, cum eorum altero &c. Datum vt ſuprà.

SIFFREDO AVGVSTEN. PRAEPOSITO. QVOD *varijs de cauſis electionem ſuam confirmet.*

EX ore ſedentis in throno, procedebat gladius bis acutus: hic eſt gladius Salomonis, qui ſecat vtrinque, reddens vniuiquque quod ſuum eſt. Nos ergo, qui (licet immeriti) locum veri Salomonis, diuina dignatione tenemus, gladium iſtum tunc prudenter exterimus, cum quæſtiones in auditorio noſtro legitimè vẽtilatas, mediante iuſtitia diffinimus. Ad hoc enim emergentium quæſtionum perplexitas, & difficiles nodi cauſarum ad Sedem Apoſtolicam referũtur, vt cum earum merita fuerint aſſertione partium patefacta, prodeat ab ap. Sede ſententia, deducens in certudinem dubia, & obſcura producens in lucem: vt litigantium diſſenſion ſopita, ſuum iuſtitia tueatur, & ſequatur auctorem. Inde ſiquidem fuit, quòd accedentibus ad præſentiam noſtram te, ac dilecto filio noſtro B. Auguſten. canonico pro quæſtione, quæ inter vos ſuper præpoſitura Auguſten. eccleſiæ vertebatur, nos venerabilem fratrem noſtrum Octa. Hoſtien. Epiſcopum, & dilectum filium Grat. Sanctorum Coſmæ, & Damiani Diaconum Card. vobis conceſſimus auditores: in quorum præſentia fuit ex prædict. B. parte propoſitum, quòd cùm dilectus filius E. de Auguſten. Præpoſito fuiſſet in epiſcopũ Brixien electus, rogauit Capitulum Auguſten. ne aliquem ſibi prius eligerent in Præpoſitum, quàm eius eſſet electio confirmata. Cumq́; ipſi eius precibus annuiſſent, & idem electus, electionis confirmatione per ſuum Metropolitanum obtenta veniens Tybur, fuiſſet de regalibus inueſtitus, B. miles pater ipſius B. ad apoſt. Sedem accedens, à bonæ memoriæ Cœleſtino Papa prædeceſſore noſtro, ad dilectos filios Decanum, & Capitulum Auguſt. literas obtinuit deſtinari, vt dictum B. filium eius infrà ſpacium menſis vnius, ſublato appellationis obſtaculo, eligerent, & aſſumerent in Præpoſitum Auguſten. in ſignum inueſtituræ annulo ei aureo deſtinato: venerabilibus fratribus noſtris N. Friſingen. & N. Eiſteten. Epiſcopis, & dilecto filio N. maiori Spiren. Præpoſito mandati apoſtolici executoribus conſtitutis. Decanus autem, & Capitulum memorati, cum audiſ-

audiſſent, quòd dictus electus fuiſſet in Epiſcopum confirmatus, licèt dictas li-
teras ſuſcepiſſent, in contemptum tamen earum aſſignato prius termino, infra
quem ipſi deberent, ſuper mandato ap. reſpondere, H. tunc Auguſten. decanum
in præpoſitum elegêre. Sed ne eius cõfirmaretur electio, idem B. ad ap. Sedis au-
dientiã appellauit: & licèt ſuper hoc poſtmodũ Sede ap. prædicto H. literæ va-
riæ, ac multiplices emanauerint, in quibus ei videbatur imponi ſilentiũ, id ta-
men tenere non debuit: quoniam abſens, & irrequiſitus non potuit condem-
nari: & ipſe nihilominus poſtmodũ dicto H. ſuper præpoſitura ipſa, quod per
teſtes probauit, quantum potuit, contradixit: literas etiam ap. impetrauit, per
quas nullis literis obſtantibus, in poſſeſſionem præpoſituræ mãdabatur induci.
Vndecum eo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, decanus, & Cap. Auguſten. vellẽt
in præpoſiti electionem procedere, ne id fieret, ad Sedem apoſt. appellauit: ſed
ipſi appellationi minime deferentes, excluſis quibuſdam canonicis, quibuſdã
etiam non vocatis, te ſibi in præpoſitum elegerunt: quare tuam electionẽ, non
ab omnibus canonicis concorditer factam, ſed poſt appellationem ad nos in-
terpoſitam attentatam caſſari petebat, & ſe in præpoſitum confirmari, cum à di-
cto prædeceſſore noſtro de præpoſitura, quòd per annulum ſibi tranſmiſſum ab
ipſo probare volebat, fuiſſet primitus inueſtitus. Ad hęc, ex parte tua, fili prępo-
ſite, taliter eſt reſponſum, quòd id, quod de B. factum fuerat ante quàm præde-
ceſſor noſter præfati E. electionem ratam haberet, fuiſſet obtentum: quod eti-
am fuit teſtibus comprobatum, ſed etſi dicto electo in Epiſcopum confirmato
præd[illegible] literæ à Sede apo. emanaſſent, nullum tamen ius per hoc ei fuerat ac-
q[illegible]itum, cùm nec de præpoſitura inueſtitus fuiſſet, nec iudices pro eo fuiſſent
manda[illegible]p. e[illegible]uti. Hoc autem ex ipſarum literarũ tenore probaſti: in qui-
b[illegible]s [illegible]inebatur expreſsè, quòd decanus, & Capitulum Auguſten. ipſum elige-
r[illegible], & a[illegible]ere[illegible]n præpoſitum, infra menſem, & quòd pro recipienda inue-
[illegible]a a[illegible]lus ei mittebatur. Nam ſi fuiſſet per Sedem apoſtolicam inueſtitus,
[illegible] cum poſtmod[illegible] electio Capituli, & inueſtitura executorum nullatens ha-
[illegible]t. Adiecit[illegible] etiam, quòd c[illegible] dictus H. ad Sedem poſtmodum apoſtoli-
[illegible]m acc[illegible]et & di[illegible]o præd[illegible]ceſſori noſtro electionis ſuæ modum, & cauſam
[illegible] eiuſdem B. expo[illegible]iſſet ad ple[illegible]m, dictus prædeceſſor noſter,
[illegible] ob[illegible]ante inueſtitu[illegible]a i[illegible] B. facta, electionem confirmauit ipſius, aſſerens ſe
per falſa[illegible]n fu[illegible]ionem fui[illegible]e[illegible]eo, quod pro ipſo B. [illegible]cripſerat, circumuẽtum:
cu[illegible] quòd e[illegible]t infra ſa[illegible]os [illegible]s con[illegible]itutus, ei nõ fuiſſet expreſſum, immo
potius, quòd idoneus e[illegible]t, [illegible] qui pro eo petebant, ipſi ſuggerere curauiſſent. Et
[illegible]cet pro ipſo B. dictis Fri[illegible]ngen. & Eiſteten. Epi[illegible]copis, & maiori Spiren. prępoſi
[illegible] literæ fuerint præſentatæ, in quibus eis in virtute obediẽtiæ mandabatur, vt
[illegible]ſum in poſſ[illegible]onẽ præpoſituræ inducerent corporalem: nullis literis obſtã-
[illegible]bus ante vel poſt à Sede apoſtolica impetratis: dictus tamen prædeceſſor no-
[illegible]s [illegible]te[illegible]us de c[illegible]cientia ſua emanaſſe reſcripſit, & ipſas decernẽs vacuas
[illegible]anes, [illegible]uid auctoritate ip[illegible]m factum fuerat irritauit: mandans eiſdem
[illegible]s, vt eum, qui eaſ[illegible]e[illegible] literas impetrarat, ſub fideli cuſtodia detinerent,
[illegible] eo reciperent in mandat[illegible], qualiter ſuper hoc procedere debuiſſent.
[illegible]rea præd[illegible]ſo [illegible]iectum, quod etſi prædictũ B. conſtaret, quod omnino
fa[illegible]t [illegible]uiſſe per Sedem apoſtolicam inueſtitum, & inueſtiturã eius mini-
me re[illegible]tam: quia tamen dicto H. reuerẽtiam præpoſito debitam, quod pro-
baſti, per teſtes exhibuit, & ſtipendium (ſicut cæteri canonici) percepit ab eo re-
n[illegible]ciauerat iuri ſuo, nec ſuper hoc erat de cætero audiendus. Cæt[illegible]um dicto
H. naturæ debitum exoluente, cum decanus, & Capitulum de conſilio venera-
bilis fratris noſtri, Epiſcopi Auguſten. primo ſex hebdomadarũ, ac ſecũdo alia-
rum ſex, & deinde tr[illegible]m dierum ſpacium electioni de præpoſito celebrãdæ, vt
abſentes canonici ad electionem concurrerent, ſtatuiſſent, & eis poſtmodũ con
uenientibus fuiſſet de electione tractatũ: idem B. non antea cõtradixit, quàm
ab electione tàm ſe, quàm alios in minoribus ordinibus conſtitutos, cogno-
uit excludi. Sanè cum Decanus perſcrutaturus omnium voluntates, dilecti
fi[illegible] Vualterij, Auguſten. canonici ſuper electione ipſa requiſiſſet aſſenſum,

ipse quòd eis præsentibus, qui erant infra sacros ordines constituti, suam non exprimeret intentionem, respondit: cum ipsi secundum statuta canonica nec eligi possent, nec iuxta ecclesiæ consuetudinem, in electione vocem aliquam obtinere: vnde cum capitulum cõmuniter statuisset, eos ad electionem nullatenus admittendos, dictus B. eidem decano Vlrico archidiacono, & Erman. canonico conuitia inferens, ad Sedem ap. appellauit, ipsis, vt ad nos accederẽt, per appellationem indicens. Et licet ipse cum quibusdam canonicis suis de capitulo recessisset, decem tamẽ alij numero plures, & dignitate maiores cum decẽ, & nouem tantum, qui ius in electione habebant, ad hoc conuenissent, attendentes quod eius non interarat appellare, cui nihil iuris fuerat in præpositura, te vndecimum salua Sedis ap. gratia, ne videlicet in cõtemptum apostolicum aliquid committere viderentur, in præpositum elegerunt. Cum igitur ex prædictis constaret, eum nec inuestitum fuisse per Sedem apost. nec à capitulo, vel iudicibus delegatis electum fuisse in præpositum, vel assumptum: & si id etiam constitisset, sufficienter esset ex parte tua probatum, inuestituram illam, si qua fuerat, fuisse per dictum prædecessorem nostrum postmodũ reuocatam: & si hæc etiam probata non essent sufficienter, esset per testes ostensum, eum dicto H. reuerentiam impendisse, nec esset contrarium, quod fuerat ex aduerso probatum, eum prædicto H. semper contradixisse, cum verbis contradicere potuisset, & operibus consentire: præsertim cum (etsi testes generaliter dixerint, quòd dictus B. semper contradixit) generalitas tamen illa debeat ad competentes horas restringi, ne conuincantur falsum dixisse, si generalius intelligatur, quod dixerant, & ex his omnibus sequeretur, quòd sua nõ intererat, propter hoc ad Sedem ap. appellare: concludebas, quòd nihil eorum, quæ facta fuerant, obesset, quominus tua deberet electio confirmari. Cum ergo dicti Card. hæc, & alia quæcunque fuerant hinc inde proposita, nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent, attestationibus, allegationibus, & rationibus vtriusque partis plenius auditis, & cognitis, quia legitimè constitit, quòd præfatus B. de præpositura ipsa non fuit aliquatenus inuestitus: & si mandatum fuerit, vt de ea inuestiretur, de qua etiamsi inuestitus fuisset, inuestitura eius per prædecessorem nostrum semel, & secundo certa fuit ratione cassata, quæ si nec etiam cassata fuisset, per hoc, quod sæpè dicto H. reuerentiã exhibuit, quæ debetur præposito, iuri suo renũciasse videtur. Nos attẽdentes, sibi nõ potuisse de iure competere, vt per appellationẽ ob id interpositã, communẽ ordinationẽ ecclesiæ impediret, intelligentes etiã te à maiori parte tàm dignitate, quàm numero eorum, quos ius eligendi cõstabat habere, electum fuisse canonice in præpositum, de communi fratrũ cõsilio electionem tuam auctoritate apostolica cõfirmamus, præfato B. super ipsa præpositura silentium imponentes. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c. vt suprà.

N. BITVRICEN. ARCHIEPISCOPO. VT CONTRA ABBATEM Stirpensem diffamatum inquirat.

CONQVERENTE dilecto filio Vullielmo canonico Stirpen. nostro est apostolatui reseratũ, quod N. abbas Stirpen. (quod dolentes referimus) canonicæ professionis oblitus, & obseruantiæ regularis in se malè viuendo, ad alios perditionis exempla transmittit, cuius in tantum excreuit iniquitas, vt in ecclesia sibi commissa vigor sit religionis extinctus, & victus cotidianus nõ possit fratribus exhiberi. Vt enim multa, & grauia, quæ contra ipsum de dissolutione proprij corporis, dilapidatione bonorũ ecclesiæ, crudelitate nimia nobis proposita sunt, taceamus, illud videtur in eo reprehẽsione dignissimũ, quod cùm forma fieri debeat subditorum, & ea facere, quæ alijs prædicat facienda, illius sequens vestigia, qui cœpit facere, & docere, neque in dormitorio iacet cum alijs, neq; in refectorio conuiuatur, torniamenta in partibus illis sine ipso non fiunt, studiosiùs sæculari insistit militiæ, quàm cœlesti, cum scriptum sit: nemo militans deo, implicat se negocijs

gocijs sæcularibus,& discreti debeant esse milites Christi à militibus sæculi, per quos ad effusionem sanguinis peruenitur,& cum vix sine ipso illæ detestabiles nundinæ celebrentur, milites, quorum se ducem constituit,& magistrum secũ trahit ad prandia,& de rebus ecclesiæ causa inanis gloriæ eos facit splẽdidè procurari. Idem etiam abbas nouem, vel plures ecclesias, quæ per rectores proprios cõsueuerãt gubernari, suis vsibus, immo abusibus applicauit,& eas ad extremã inanitionẽ deducens, neq; ministros ibi constituit, nec prælatos: ita vt ecclesiæ luminaribus & diuinis officijs remanserint destitutæ,& eleemosynis pauperes defraudentur: & si vellemus singula prosequi, quæ aduersus eum sunt nostris auribus intimata,& lectio tædium pareret,& pagina cresceret in immensum. Nolentes inquam facilè quicquam credere, nec re incognita, procedere ad vindictam, cum nobis non cõstitit de præmissis, causam ipsam fraternitati tuæ, de cuius synceritate indubitatam fiduciam obtinemus, duximus cõmittendam, diffinitiua nobis sentẽtia reseruata, per apostolica scripta pręcipiendo mandãtes, quatenus, vel accedas ad locum, si videris expedire, vel vocatis ad præsentiã tuam, quos videris euocandos, habito Dei timore præ oculis, sine personarũ acceptione in causæ cognitione procedas: & per claustrales,& alios, quos auctoritate nostra remota appellatione compelli volumus, vt perhibeant testimoniũ veritati. De præmissis articulis,& alijs, quæ partes duxerint proponẽda, plenissimè studeas inquirere veritatẽ: & quicquid reprehensione inueneris dignũ in capite, vel in mẽbris, in scriptũ fideliter redigens, ad nos cures sub sigilli tui munimine destinare, in festo Beati Andreæ terminum assignans partibus, quo se nostro cõspectui repræsentent, sententiam recepturæ. Illud aũt attentè prouideas, quòd prædictus V. & hi qui aduersus abbatem aliquid duxerint proponẽdum nullius possit potentia impediri, sed eã securitatem te faciente obtineant, quã ordo iudiciarius litigãtibus exigit impendendã. Si quid autem in præiudicium ipsius Vuillielmi,& sociorũ eius ex quo iter arripuit ad Sedem apostolicã veniendi, inueneris attentatũ, viribus carere decernas, in expensis legitimis eis faciens prouideri. Nullis literis,&c. harum tenore,&c. Datum vt supra.

G. AQVINATI EPISCOPO. VT A DECESSOre suo alienata & vendita rescindantur.

CONGRVAM officij nostri actionem exequimur, si pro ecclesiarum statu in pigro studio satagimus, vigilem curam,& solicitudinem adhibentes: ne in earum præiudicio aliquid statuatur,& si qua deprehenduntur temerè attentata, falce moderaminis resecamus. Intelleximus sanè, quòd bonæ memoriæ R. prædecessor tuus, partẽ decimarum ad mensam Episcopi pertinentem, in beneficium clericis quibusdam concessit: quædam etiam, cum ageret in extremis, tàm in possessionibus, quam in quibusdam prouentibus, alijs personis, tàm clericis, quàm laicis, non seruata Põtificali maturitate, donauit. Volentes itaq; indemnitati tuæ,& ecclesiæ tibi commissæ pastorali diligentia prouidere, prædicta omnia, sicut illicitè alienata esse constiterit appellatione remota, legitimè reuocandi facultatem tibi auctoritate apostolica indulgemus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum,&c. VIII. Calend. Iulij.

B. VVATIEN. EPISCOPO. CONSTITVTIO QVAEDAM, de Synodo seruanda, confirmatur.

CVM à nobis petitur,&cæt. vsque ad verbum Effectum. Ex parte siquidem tua nostris fuit auribus intimatum, quòd cum presbyteri tuę diœc. nunquam ad Synodum conuenirent, tu sicut vir discretus,& prouidus diligenter attendens, quòd quia nunquam exhortationem sui Episcopi audiebant, nec percipiebant correctionem suorum excessuum, in eis,& eorum subditis apparebat morum nimia corruptela,& nimis existebant imperiti,& rudes in

des in regenda animarum cura, habito concilio venerabilis fratris nostri Iob. Metropolitani tui,& Capituli ecclesiæ tuæ, vt omnes presbyteri,& prælati tuæ diœcesis, annuatim in Natiuitate Beatæ Virginis venirent ad tuam Synodum, deliberatione prouida statuisti, quibusdam decimis, quæ ad sumptus Episcopales specialiter pertinere dicuntur, vt eis materiam cuiuslibet difficultatis auferres, vniuersorum procurationi perpetuò deputatis. Nos igitur, venerabilis in Christo frater, tuis iustis postulationibus g. con. assensu, prędictam constitutionem, sicut de consilio Metropolitani tui,& assensu canonicorũ ecclesiæ tuę prouide facta est, auctoritate apostolica confirmamus,&cæt. Nulli ergo,&cæt. Datum Romæ,&c. XII. Calend. Iulij,&c.

NICOLAO MILITEN. EPISCOPO. VT *à decessoribus alienata reuocentur.*

SICVT ex officio, quòd nobis est, diuina clemẽtia propitiante, cõmissum tenemur, his, quę ritè, ac secundum formam canonicã peracta esse noscuntur, robur auctoritatis apostolicæ impertiri: sic ad ea in irritum reducenda, quæ minus licitè nouerimus attentata, studium nos conuenit,& operam impendere diligentem. Nos igitur indemnitati tuæ ecclesiæ prouidere volentes, vt vniuersa tàm mobilia, quàm immobilia, quæ à prædecessoribus tuis, vel à canonicis ecclesię tuę seu à quibuscunque personis in præiudicium tuum, ac ecclesiæ tuæ illicitæ collata, subtracta, seu alienata fuerũt, liceat sibi, sine alicuius appellationis impedimento, ad ius tuum,& ecclesiæ tibi commissæ legitimè reuocare: fraternitati tuæ liberam auctoritate præsentium tribuimus facultatem. Nulli ergo,&c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. VII. Calend. Iulij.

N. TRANEN. ARCHIEPISCOPO, ET N. BRVNDVSIN. ARchidiacono. *Quæ committitur ijs causa, Philippi Notarij sui, contra Thomam VI. super cantoria Hydruntina.*

CVM litigaturus super cantoria ecclesiæ Hydruntin. Thomas clericus ad nostram præsentiã accessisset, quia dil. filius, magister Philippus Notarius noster, super ea ipsi se aduersarium opponebat: dicens cantoriam ipsam sibi fuisse canonice assignatam, nos ei dilectum filium G. Sanctorum Cosmæ,& Damiani diaconum Cardinalem concessimus auditorẽ: corã quo ex parte prædicti T. taliter dicitur fuisse propositum, quòd cum ipse cantoriam ipsam canonice fuisset adeptus,& ferè per viginti annorũ spatium pacifice tenuisset,& Romã veniens, ab Albertino quondam mercatore mutuo recepit pecuniã, ci apud Hydruntũ cum accessionibus exoluendã. Cumq; dictus Al. propter ipsam recipiendã Hydruntũ iuisset, ibidem infirmitate grauatus de pecunia ipsa disposuit: quã cum post eius obitũ idem T. erogare intenderet, secundum arbitrium testatoris, Ioannes, qui G. relictam ipsius Alb. duxerat in vxorẽ, ad venerabilem fratrẽ nostrum Hydruntinũ Archiepiscopum à Sede apostolica literas impetrauit: in quibus habebatur, vt quia dictus T. ad terminum cõstitutum pecuniam nõ soluerat memoratam,& propter hoc reus erat præstiti iuramenti, ipsum cogeret ad eandẽ pecuniam exoluendam,& pro periurio ipsum ad Ro. ecclesiam destinaret. Cum aũt ipse sæpedictam pecuniam conquerenti iuxta mandatũ apost. persoluisset,& dictus I. publicè fuisset,& sponte confessus, quòd memoratus T. super solutione ipsius pecuniæ non præstitisset iuratoriã cautionẽ: sed ipse id ad terrorẽ in literis apostolicis fecisset apponi. Accedente propter hoc ipsius nuncio ad apost. Sedem,& dicto prædecess. nostro rei seriem exponente, ipse per literas dilecti filij nostri I. tt. S. Stephani in Cœlio monte presbyteri Card. Archiepiscopo memorato mãdauit, vt ab eodẽ T. super periurio, quod dictus fuerat incurrisse purgatione recepta ipsum nõ permitteret super ea vlterius molestari: licet aũt dictus Archiepiscopus purgationẽ ipsius, qui eam spontaneus offerebat, primo recipere distulisset,

ftulisset, ei tamen indixit, vt de periurio, adulterio, homicidio, & aliis criminibus se purgaret, indulta sibi super hoc consilij libertate, & nulla ei pœna penitus irrogata. Cæterum cùm idem T. reuersus ad ipsum humiliter rogauisset, vt eum indebite non grauaret, & ad Sedem apostolicam appellasset, ipse eum ab officio cantoriæ suspendit, & post appellationem iterum interpositam, ad ap. Sedem in eum excommunicationis sententiam ferre, & beneficijs suis non est veritus spoliare: cantoriam ipsam dicto notario nostro assignans: vt apud Sedem apostolicam eum patronatum sibi, & ei redderet inimicum: propter quòd idem T. primo restitui postulabat, ac postmodum suam causam audiri Verum ex aduersa parte memoratus notarius noster literas nobis ipsius Archiepiscopi præsentauit, ad bonæ memoriæ Cle. Papam. prædecessorem nostrum directas: in quibus erat expressum, quòd cum archiepiscopus ipse apostolicas, & tàm dicti Cardinalis, quàm venerabilis fratris nostri Sipōtini archiepiscopi, qui tunc apud Sedem apost. morabatur literas recepisset, vt dictum T. de periurio, quod commisisse dicebatur, quoniam ad statutum terminū, prout iuramento firmauerat, pecuniam non soluerat memoratam, purgationem præstare compelleret: ipse accitis ad se Licien. Leucaden. & Augentinen. episcopis suffraganeis suis, sub apostolica ei auctoritate indixit, vt septima manu de periurio se purgaret: adijciēs, vt quia fama exierat, quod dictus Al. in domo sua fuerat interfectus, cuius certum erat indicium, quòd necā capellano, qui ad hoc in terra illa est specialiter deputatus, viaticum receperat, nec confessus fuerat alicui sacerdoti, nec pulsatæ fuerant in eius decessu campanæ, & eius erat sepultura incerta, super reatu homicidij tertia se cōpurgantiū manu ostēderet innocētem: præcipiens etiam quòd de adulterio diffamatus fuerat, & a iustitiarijs propter hoc aliquando missus in carcerem: & quia cum quadam commatre sua coniugata incestum, & adulterium comisisse publicè dicebatur, pro incestu septimæ, & pro adulterio tertiæ manus non tàm delegata, quàm ordinaria fungens auctoritate indixit, quam quia contumaciter præstare contempsit: ipse mandatum apostolicum exequens, & à iustitiæ tramite non recedens, eum ab officio, & dignitate suspendit, donec de præmissis omnibus se purgaret. Cùm autem dictus T. sententiam suspensionis contemneret, & sicut prius dignitate, ac beneficio vteretur, & ducentos octoginta Malachinos, quos prædecessor ipsius Archiepiscopi, domui Hierosolymitani hospitalis, & militiæ templi legauerat, & quos ipse T. publice rapuerat de manibus testatoris, ab eo admonitus restituere non curaret, excommunicationis in ipsum sententiam promulgauit. Quia verò ipse, secundam. sententiam, & priorem contemnens, choro se ingessit Ecclesiæ Hydruntinæ, & admonitionem ipsius Archiepiscopi, qui eum à tam temeraria præsumptione desistere commonebat, ac mandabat, vt exiret ecclesiam, quia erat excommunicationis vinculo innodatus, à sua præsumptione non destitit, immò quod Archiepiscopus mentiretur per medios dentes respondit, & quòd tanquàm ventum eius sententiā reputaret. Archiepiscopus ipse contumaciā tantā attendēs, & considerās eū idiotam esse, & ad cātoriæ officiū minus aptū, vt pote, qui horas diurni officij per se, nec legere poterat, nec cātare, & solā capitis tonsuram habebat, ac quia confessus fuerat, quòd conspirauerat contrà archiepiscopum, & manifestū erat eum contrà iuramentum, quod ipsi præstiterat, super fidelitate venisse, per sententiam dicta eum cantoria priuauit, & ipsam memorato nostro notario concessit: ac postmodum bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster eandē sententiam cōfirmauit. Cùm igitur dictus Cardinalis, quæ coram eo proposita fuerant in nostra præsentia retulisset, nos causam ipsam vestro duximus examini committēdam, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus eum pro absoluto habentes, inquiratis super præmissis diligentius veritatem, & si vobis cōstiterit post appellationem legitimè interpositam, vel aliàs circa iustitiam, prefatum T. spoliatū fuisse appellatione remota, ipsum restitui faciatis, indicta sibi super præmissis criminibus purgatione canonica, in qua, si fortè defecerit, Cantoriæ sibi dignitas auferatur, & restituatur notario sæpè dicto pacificè possidenda.

da. Testes, &c. cogãtur. Nullis literis, &c. si quæ apparuerint præter assensum partiũ, &c. Datũ Ro. apud Sanctũ Petrũ. IX. Cal. Iulij Põtificat⁹ nostri Anno primo.

CANONICIS BASILICAE PRINCIPIS, TAM PRAESENTIBVS, QVAM *futuris canonicè substituendis in perpetuum. Quod eorum ecclesiam, in qua ipse canonicus fuerat, in honorem Apostolorum, ditiorem reddere velit.*

CVM in lege veteri non solum laborum primitiæ, verũetiam hominũ primogenita domino mandẽtur offerri, nos, quos ipse (licet immeritos) gratuito cœlestis gratiæ rore perfusos, ad summi põtificatus apicẽ sublimauit, vt primogeniti simus in multis fratribus, cum omne opus nostũ teneamur domino cõsecrare, promotiõis nostræ primitias ipsi fideliter offerre decreuim⁹: vt in honorẽ apostolorũ principis, cui (licet immeriti) non sine magno quodam, & admirabili sacramento, successimus in officio pastorali, cum ea die simus in Sede apostolica cõsecrati, qua Beatus Petrus apostolus in episcopali fuit cathedra collocatus, sacrosanctã eius basilicam licet tenuis alicuius, tamẽ muneris priuilegio decorare: sperãtes, quod is, qui mun⁹ Habel, & minuta viduę missa in Gazophilacium acceptauit, nostræ quoq; respiciat humilitatis affectũ, non quantũ, sed ex quanto proferamus attẽdens: qui cum sit dominus omniũ, & bonorũ nostrorũ nõ egat, quid dignè possimus tribuenti retribuere nõ habemus: quia de suo reddimus, nõ de nostro largimur. Ea propter dilecti in domino filij, vobis tanquã specialibus principis apostolorum ministris, ob ipsius apostoli reuerentiã cupientes vtiliter prouidere, attendentes etiam quod inter cæteras ecclesias per vniuersas vrbem diffusas, basilicam principis apostolorũ, vt pote Sedem nostrã specialius diligere, ac honorare tenemur, sicut qui olim in ipsa vobiscum pariter canonici beneficiũ assecuti, nunc de filio in patrem eius diuina sumus miseratione promoti Alterã quartam ministeriorũ ad honorem Dei, & apstolorum Principis, ac vt sollicitius, & deuotius diuinis officijs intendatis, de communi fratrum nostrorum consilio, vobis, & successoribus vestris perpetua donatione concedimus, & apostolicæ Sedis priuilegio cõmunimus: ita vt deinceps medietatem omnium ministeriorum sine diminutione qualibet habeatis. Ad hæc ecclesias Sancti Iacobi, & Sancti Leonardi sitas in Septiniano, quantum ad spiritualia pleno vobis iure subijcimus, super iure patronatus nemini præiudicium facientes. Ab ecclesijs autem Sancti Michaelis, Sanctæ Mariæ in saxia, & Sanctæ Mariæ in trãspadina, concedimus, & statuimus in scrutinio, Baptismo, processionibus, & Chrismatis confectione, vobis subiectionem, & reuerentiam perpetuis in posterum temporibus exhiberi. Nullis obstantibus priuilegijs, cum hoc beneficium vobis de certa conscientia conferamus: reseruantes nobis, & successoribus nostris in tribus prædictis Ecclesijs institutionem, destitutionem, & correctionem omnium clericorum. In cæteris autem Ecclesijs, quæ sunt in ciuitate Leoniana, & per stratam vsq; ad montem malum, ius, quod hactenus habuistis, vobis, & successoribus vestris auctoritate apostolica in perpetuum confirmamus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam Beati Petri temere perturbare, &c. si qua igitur, &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Pap. Notarij vicem agẽtis cancellarij. III. Idus Martij, indictiõe prima Incarnationis Dominicæ. Anno Millesimo, C.XCVII. pontificatus vero Domini Innocentij Pap. Tertij. Anno primo.

N. EPISCOPO GAVTERO, ET IOANNI ARCHIDIACONIS EXONIensibus. *Furioso ablata benefitia reddi mandantur: & nè inuitus coactusq; tonsuratus, in monasterio, contra voluntatem, retineatur.*

PETRI diaconi humilis nobis querela monstrauit, quòd cum coram dilecto filio N. Abbate Radingen. & bonæ memoriæ magistro Simone, quondam procuratoribus tunc Saresberien. Episcopi à Rogerio clerico, qui multas ei molestias irrogauerat, & per cappellanũ suũ, eius cappellanũ grauiter vulnerauerat, traheretur in causam in superbiæ spiritũ, & in iram vehementer accensus, extra se ipsum factus duce-

ducebatur amens, petens se in flumen mittere, vel per laquei suspendium interire. Magister verò Simon talem ipsius amentiam, & infirmitatem attendens, sigillum suū ei surripuit, & præbendam eius accepit: alios quoq; redditus, quos in episcopatu Saresberien. habebat, in manu sua retinuit, & partem sibi (pro vt voluit) reseruauit, partem verò alijs processu temporis assignauit. Abbas autem Radingen. ipsum capi faciens, & ad monasterium suum adducens pernoctantē ibi, & ductum in capitulum tōsurauit, & habitum monasticum eum indui fecit. Postea vero tali amentia, & alienatione cessante, ad se ipsum redijt, & coram Abbate, monachis, & quibusdā alijs reclamauit, dicēs se nec velle, nec posse monachorum ordinē, regulām ve tenere: petens instanter, vt in qua intrauit veste, liber abiret. Dicti verò Abbas, & monachi ei exitum denegantes, per nouem ferè menses inclusum, & custodiæ traditum retinuerunt inuitum. Cùm autē idē in proposito suo firmus, & immobilis permaneret, à tanta violētia Sedem apostolicam appellauit. Permissus autem postmodum ab abbate de custodia, qua tenebatur exire, literis dimissorijs ab eisdem abbate, & monachis impetratis, iterum appellauit. Præscriptus vero magister Simon appellationi ad Sedem apostolicam factæ non deferens, tàm ipsum P. quàm suos excommunicare præsumpsit: quos bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster absolutos nunciari mandauit per iudices delegatos. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiēdo mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, præfato P. cui dictus prædecessor noster beneficium absolutionis impendit, præbenda sua, & alijs beneficijs spoliato, amotis ab eis quibuslibet illicitis detentoribus, præbendam ipsam, & omnia bona sua, quæ in ipsius iuris præiudicium alienata dicuntur, appellatione cessante auctoritate nostra in integrum, sicut iustum fuerit, restitui faciatis: audituri postmodum, siquid propositum fuit quæstiōis, & fine debito decisuri. Testes cogantur. Nullis, &c. Datum Ro. &c. X. calē. Iulij.

ARCHIDIACONO MEDIOLANENSI. QVOD HAERETICI AD nullas dignitates nec eligi nec eligere possint.

HIS, quæ ad ampliandam fidem catholicam, & reprimendam prauitatem hæreticam statuuntur, auct. nostram libenter impendimus, & fauorem. Sane, sicut accepimus, dilectus filius noster G. Sanctæ Mariæ in porticu diacon. Cardin. dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardiæ, de consilio venerabilium fratrum nostrorū Mediolanen. Archiepiscopi, & Episcoporū, qui ad eum Veronæ conuenerant, & quorundam etiam sapientum instituit, vt de cætero hæretici ad consilia, & dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur, nec eligendi alios eis arbitriū conferatur: nec in eligendis personis ad eas vocem debeant aliquam obtinere. Ad id autem seruandum in posterum, potestates, consules, consilia Lombardiæ astringen. constituit iuratoria cautione, & te ad recipienda iuramenta eorum in quibusdam ciuitatibus deputauit, indulta tibi libera facultate contumaces excommunicationis, & terras eorum interdicti sententijs feriendi. Nos igitur, quod ab eodem cardinali prouida deliberatione statutum est ratum habentes, vt iuxta mandatum eius à ciuitatibus illis super hoc exigas, & recipias iuramenta, ad quas te ipse duxerat destinandum, iniungimus auctoritate tibi præsentiū indulgentes, vt contradictores excōmunicationis sententia ferias, & terras eorum subijcias interdicto. Nulli ergo, &c. Datū Ro. apud S. Petrū XVII. cal. Iulij.

N. NIVERNEN. EPISCOPO, VIRGILIO, ET N. DE MACEN. abbatibus. Quæ ijs committitur causa abbatis Flauensis contra priorem de Sinemuro.

CVM dilectus filius G. abbas Flauin. nuper apud Sedem apostolicam moreretur, superuenit dilectus fil. A. prior de Sinemuro, postulans instantissimè, vt abbatiam Flauin. sibi restitui faceremus, qua dicebat se

prætermisso iuris ordine spoliatum. Nos autem dilectum filium G. tituli S. Mariæ trans tyberim presbyterum Cardinalem eis dedimus auditorem: in cuius præsentia fuit ex parte iam dicti prioris propositum, quòd prædecessor noster C. papa bo. memoriæ venerabili fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto filio. N. Molmen. abbati districte præcepit, sicut in ipsis literis cõtinetur, vt R. quondam Abbatem Flauin. omni contradictione cessante deponerent: & nisi Capitulum infra certum terminum in idoneam personam canonice conuenirent, ipsi de prælato idoneo monasterium ordinarent. Amoto itaque abbate à iudicibus nominatis, & assignatis termino monachis, & de communi voluntate recepto, infra quẽ de substituendo pastore monasterio vnanimiter prouiderent, electioni fuit terminus assignatus: in quo cum de facienda electione communiter tractari deberet. N. monachus frater prædicti Abbatis, cum nouem fautoribus suis Monasterium noluit introire: sed ad ipsorum malitiam conuincendam, ab alijs de consensu omnium electioni fuit alius terminus assignatus: ad quem præter memoratos nouem, in sua, sicut priùs cõtumacia perdurantes, omnes monachi conuenêre: prædicti autem nouem se in domo cuiusdam laici receptantes, constanter asserebant, quòd capitulum non intrarẽt, nisi electionis potestate in vnum ex ipsis collata: quod etiam conuentus facere voluit, vt scandalum schismatis vitaretur, dummodo electurus iuramento firmaret, quod de gremio ecclesiæ meliorẽ, secundũ conscientiam assumeret in abbatem: quod recipere noluêre, nisi compromissio fieret absolute, vt cui daretur eligendi facultas, vndecunq; vellet assumeret eligendum. Sic ergo cõuẽtus habito prudentum virorum cõsilio, qui ad electionem conuenerant, & de voluntate absentium de facienda electione tractatũ habere cœperunt, & præmissos. IX. indignos electione credẽtes, tandem in quatuor monachos presbyteros de corpore cõuenerũt monasterij: q̃ promiserunt præstito iuramẽto, quòd de gremio ecclesiæ personam idoneam nominarent, iurantibus alijs, quòd illum sine contradictione reciperent, qui esset à quatuor nominatus. Ipsi verò præfatum A. monachum ipsius ecclesiæ priorem Sinemuri virum prouidum, & discretũ vnanimiter elegerunt: quẽ conuent. gratanter suscipiens cantando (sicut moris est) Te deũ laudamus, in Sede abbatis electum solemniter posuêre: q̃ rediens in capitulum cum conuentu, se electionẽ suã electores, & consentiẽtes eis in protectione Sedis apostolicæ posuit, ad eam appellandi, si qui ducerent resistendum: consequenter electionem, & formam eius per idoneas personas intimauit iudicibus intimatis: quibus electio valde placuit, & quòd idẽ ipsi fecissent nuncijs responderunt, si ad eos electio pertineret, coram quibus, si qui electioni se opponerent, appellatio fuit à nuncijs innouata. Quibus iudices retulerunt, quòd in absentia partium nihil penitus innouarent, & nisi priùs de causæ meritis fierent certiores: & ita per septẽ septimanas, & amplius, dict⁹ A. possessionẽ, & administrationẽ habuit, vt electus ex inde dict⁹ G. cũ multitudine veniens armatorum, monasterium per violentiam occupauit, electis viginti duobus monachis, qui eius proposito resistebant, & post appellationem eo præsente interpositam, iam tertiò eos turpiter tractari fecit, & quosdam ex ipsis vsque ad effusionem sanguinis verberari. Postmodum verò memoratum A. per violentiam nobilis viri Ducis Burgundiæ de prioratu Sinemuri fecit expelli, data sibi magna pecuniæ quantitate, quam super possessionibus prioratus, vsque ad ducentas libras prouenien. & amplius mutuo dicitur accepisse. Propter quod eundem A. & fautores suos ita inhoneste tractatos exire à terra oportuit, & latere. Idem etiam Dux amicos ipsius A. vsq; ad subuersiones castrorum, & incendia fuit eius odiũ persecutus. Sed postmodũ ad se rediens, & gratiã eis restituit, & à persecutiõe destitit monachorũ qui mox, vt eis fuit opportunitas reddita, quod persecutionis tẽpore facere nõ poterãt, ad Sedẽ apostolicã accesserunt, suppliciter postulantes, nè mora temporis, quã necessitas peperit, nõ voluntas eis deberet præiudiciũ generare. Contra quem citra litis contestationẽ fuit propositũ ex aduerso, quòd cũ ipse A. ex causa multiplici esset excõmunicatiõi subiect⁹, ei dict⁹ abbas nõ tenebatur aliquaten⁹ respõdere. Quondã enim

ipsius

ipsius A. cõsanguinei, pro violenta iniectione manuum in priorem Flauiniacen. quem membris genitalibus mutilarunt, excommunicati fuerunt publicè nunciati, & Castrum eorum suppositum interdicto: infra quod dictus monachus se recipiens, sacrilegorum communionē nullatenus euitauit: quibus scienter cōmunicando labem excommunicationis incurrit: & cum sine abbatis sui licentia claustrum exierit, quod non est etiā pro ecclesiasticis vtilitatibus faciendum, secundū statuta regulæ, quæ excōmunicatos asserit, donec satisfaciāt monasterijs, quę relinquunt, personā standi in iudicio non habebat. Auctoritate quoq; delegatorum iudicū, excōmunicationis vinculo dicebatur astrictus, sicut ipsorū literæ testabantur. Cumq; per annum, & dimidium in excōmunicatione permanserit, admitti non debebat amplius ad agendū. Adiectum fuit etiam pro abbate, quod cum propter onera debitorum, quibus suum monasterium prægrauatur, quæ contraxit prædecessor suus, ipsius A. consanguineus ad Sedē apostolicā accessisset, sicut ex arbitrio venerabilis fratris nostri N. Ostien. Episcopi euidenter apparet, cum trecentas quinquaginta marchas vener. fratri nostro Eduen. Episcopo, proinde soluere teneantur, nec ad causam istam fuerit euocatus, compelli non poterat, nec debebat, vt aduersario responderet: qui videbatur dolosè versari, cum illum volebat non præmonitū cōuenire, de quo coram ordinario iudice congruo loco, & tēpore, si quam haberet, poterat iustitiam obtinere: cui, quòd nullum superesset ius ad agendum, per confirmationem eiusdem prædecessoris nostri, & acta delegatorum iudicū manifeste poterat approbari. Iudices etiam auctoritate apostolica inhibuêre cōuentui, ne sine Priore, Decano, & alijs ex iusto metu absentibus, ad electionem procederent, & hoc idem quidam de Capitulo inhibentes, ne contra prohibitionem iudicum aliquid fieret, Sedem apostolicam appellarunt. Quidam vero iuuenes inhibitione iudicum, & appellatione contemptis, absentibus Priore, Decano, & socijs, nolente quoq; parte residētium saniore, prædictum A. eligere præsumpsêre: quibus, ne possent eum ad ecclesiā ducere, fores ecclesiæ clausæ sunt, ab his, qui rectius sentiebant, ruptis funibus campanarū: vnde factū est, vt neq; in obedientiam monachorū, vel fidelitate Burgen. fratrum ipsorum procederet, nec etiam insolennibus, quæ consueuêre in talibus adhiberi: & ita nec auctoritate iudicum, nec de conscientia Diœcesani Episcopi, nec de voluntate ipsius Capituli in spiritualibus, vel temporalibus ministrauit. Post hæc quidam de residētibus in Capitulo, cum literis ipsius Capituli, continentibus veritatem, accesserunt ad iudices delegatos, vt ecclesiæ iuxta tenorem apostolici mandati consulerent postulantes. Qui deliberato consilio, quòd eis inhibentibus factum erat in irritum reuocantes, & eos qui elegerant, & electum per Diœcesanum Episcopum excommunicationis vinculo innodarūt. Postmodum ad ordinationem monasterij procedentes ipsum, G. qui præsidet tunc Virziliacen. hostalatium elegerunt: quem petitum solenniter, & concessum monachi, & populus Flauiniacen. sicut eis à iudicibus mandatum fuerat, cum honore debito recepêre: ex tunc à Diœcesano Episcopo munus benedictionis nullo contradicente suscepit. Exinde ad ecclesiam pariter accedentibus, Episcopus in Sede abbatis illum constituens, per funem Campanæ, sicut moris est, inuestiuit: cui, & monachi obedientiam, & Burgen. fidelitatem debitam præstitêre: vsque ad hæc tempora, quātum ad ipsum A. pacificæ præfuit abbatiæ: hæc omnia, quæ præmisimus, scilicet. H. depositionem, & A. cassationē, verum etiam ordinationem, & institutionem dictus prædecessor noster per suas literas confirmauit: nec eo viuente præsumpsit aliquis reclamare, cuius confirmationem ratam haberi petebat, & quæ per aduersariū amiserat. Postquam appellationē interposuit, & iter arripuit ad Sedem apostolicam veniēdi, sibi restitui postulabat. Cæterum præmissis obiectionibus, pars ipsius A. taliter respondebat, quòd cū dictus G. canonicus fuerit regularis, & cucullam sine abbatis sui licentia accepisset, præsertim cū talis fuerit canonica regularis, quòd canonicis, nè monachi fieri possint, per priuilegium denegetur, de recessu monasterij sine prælati licentia non poterat aduersariū accusare. Pari modo cū eos, qui dictum priorē genitalibus mutilarunt

runt, ad osculum postea pacis receperit, redditus centum librarum tàm eis, quã alijs per annos singulos persoluendo: super eorum communione aduersario quicquam obijcere non debebat, cum ipse commisisset similia, vel peiora, quibus tamen se communicasse penitus denegabat. A iudicibus vero delegatis si-gari se potuisse illa ratione negabat, quòd post depositionem memorati abbatis, eorum iurisdictio expirasset, maiore parte Capituli, & cõsilij sanioris, abbatem concorditer eligente: & cum per narrationem, & responsionem litis, contestatio fiat, & hęc obseruata fuerint inter ipsos, asserebat aduersarium nõ posse instantiam iudicis declinare. Nos ergo, qui iuxta commissum nobis apostolatus officium, vniuersis sumus in sua iustitia debitores, per apost. vobis scripta mandamus, quatenus partibus ad vestram præsentiam cõstitutis, si prædictus A. legitimè comprobauerit iurisdictionē delegatorum ante institutionem præfati G. penitus expirasse, legitimum etiam impedimentum ostenderit: propter quod non potuit appellationem prosequi infra annum, cum ex iusta causa indulgeatur biennium, tunc demum inquiratis super propositis, & proponendis diligentius veritatem: & Deum habentes præ oculis, sine personarum acceptione causam ipsam ad locum Idoneum accedentes, & vtriq; parti securũ (si partes consenserint) sine canonico terminetis, vel eis non consentientibus vsq; ad diffinitiuæ sententiæ calculum procedentes, gesta omnia redacta in scriptis, & sigillorum vestrorum munimine roborata, ad nostram præsentiam transmittatis: statuentes partibus terminum competentem, ad quem recepturæ sententiam, per se, vel procuratores suos nostro se conspectui repræsentent. Interim autem prædictus G. sicut abbas liberè administret. Nullis literis, &c. præter assensum partiũ, &c. quod si omnes, &c. tu frater Episcope cum eorũ altero, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, &c.

N. MAGDEBVRGEN. ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS

eius Ne pro terra Sanctæ recuperatione laborantibus, iniuria inferantur.

QVANTO grauioribus rerũ, & personarum periculis se opponũt, qui relicta domo propria, pro liberatione salutiferæ crucis, & terræ Sanctæ, quam Dominus noster Iesus Christus, pretioso sui corporis sanguine consecrauit, ad partes transmarinas accedunt, tantò circa tuitionem ipsorum, & rerum suarum, vigilantior cura nobis incũbit, cum tàm ipsi, quàm res eorum sint, donec in Sancta peregrinatione permãserint, specialiter sub protectione Sedis Apostolicæ cõstituti. Ex parte siquidem dilectorum filiorum, principum, magnatum, & aliorum de vestra prouincia, qui crucem suis humeris infigẽtes, ad partes Hierosolymitanas, pro seruitio Iesu Christi, non sine magno discrimine laborarunt, fuit in auditorio nostro propositum, quòd ipsis in obsequio sancto manentibus, contra protectionem, quam Sedes apostolica duxit eis specialiter impendendã, quidam de vestra prouincia malo spiritu concitati, postposita reuerentia venerandæ crucis, & eius, qui pro salute omnium tanquam pretium nostræ redemptionis in ea pepẽdit, possessiones eorum, & bona inuadere minimè timuerunt: Volentes igitur eorum temeritati (prout conuenit) obuiare, fraternitati vestræ per apost. scripta præcipiendo mandamus, atque præcipimus, quatenus præsumptores illos, qui vobis suis nominibus exprimentur, ad faciendam plenariam restitutionem taliter ablatorum, & passis iniuriam satisfactionem congruam exhibẽdam, singuli vestrum, cùm fueritis requisiti, monitione præmissa per ecclesiasticam districtionem sine appellationis obstaculo compellatis. Datum Romæ apud Sanctum Petrum V. Calend. Iulij.

N. EPISCOPO LEXOVIEN. ET N. ABBATI VALLIS RICHERII.

Qua ipsi causa Abbatis de Concis committitur.

SICVT in literis bonæ memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri prospeximus contineri, cum olim quidam monachus Concen. ad Sedem

dem apoſtolicam acceſſiſſet,cum clamoribus importunis, & quarundam literarum,quas ſecum habebat teſtimonio præmunitus aſſeruit, quòd ad mandatum dilecti filij noſtri Iord. tituli Sanctę Pudentianę presbyteri Card. tunc apoſtolicæ Sedis legati, dilecti filij, N. abbas Toaruē. & prior Sanctæ Barbaræ, N. abbatem de Concis pro inutili adminiſtratione, corporis incōtinentia, rerúmque Monaſterij dilapidatione, aſcito ſibi priore de Lira prædicti legati auct. ab officio, & adminiſtratione abbatiæ memoratæ deponere curauerunt. Cum itaque non eſſet, qui pro parte altera reſponderet, ad nimiam prædicti monachi pertinaciam, & clamoſam inſtantiam, ſententiam talem, prout rationabiliter lata fuerat, nec legitima appellatione ſuſpenſa, idem prædeceſſor noſter confirmans, eam mandauit inuiolabiliter obſeruari. Dictus vero Abbas poſtmodum ad apſtoſtolicam Sedē cū magnis veniens periculis, laborib⁹ & expēſis multorū, & magnorū virorū teſtimonialibus literis cōmunitus, ſe poſt appellationē interpoſitā ad literas per precū mēdacia impetratas, à iudicibus ſibi ſuſpectis iuris ordine non ſeruato, ab adminiſtratione monaſterij ſe cōqueſtus eſt iniuſtè fuiſſe amotū, cum prædictus legatus ſæpè dictum Monaſterium viſitās, nihil circa perſonam abbatis, vel ipſius adminiſtrationem inutilē inueniſſet, quod ei correctione dignum, vel reprehenſione videretur. Idem etiam Cardinalis proprio fuit ore confeſſus, quòd quādiu in monaſterio fuit, cùm cūcta diligētius inquiſiſſet, domū per omnia in bono ſtatu inuenit: nec aliquid aduerſus abbatē fuit propoſitum quæſtionis. Poſt diſceſſum verò ſuum quidam aduerſus ſæpe dictū abbatem tot, & tanta propoſuēre nefaria, quòd nulla ratione, ſalua conſcientia, ſine inquiſitione diligenti poterat præterire. Vnde memoratis, & priori mādauit, vt de vita, & conuerſatione ipſius abbatis, & totius capituli ſtatu, aſſociatis ſibi viris prudentibus inquirerēt diligēter, & quicquid inuenirent ibidē, ei abſque dilatione ſignificare curarent: nunquam tamen ſuæ fuiſſe intentionis aſſeruit, quòd ipſi ad ſententiam proferēdam, abſque ipſius conſilio, procederent, & mandato: ſicque ſæpè dictus prædeceſſor noſter nolens prædictum Abbatem inordinatè grauari, quòd à prædictis inquiſitoribus, qui mandato cardinalis abuſi fuerant, factum erat enormiter, circa ipſum penitus irritans, in cū ſtatum ipſum reſtituit, in quo fuit cum dictus Cardinalis à monaſterio præfato receſſit. Subſequenter verò venerabili fratri noſtro Epiſcopo tunc electo, & dilectis filijs Hu. & Lu. archidiacon. Ebroicen. præcipiendo mandauit, vt eidem abbati memoratæ abbatiæ plenam, & pacificam poſſeſſionem auctoritate freti apoſtolica nullius cōtradictione, vel appellatione obſtāte, reſtituere nō differrēt: reuocantes in irritum quicquid poſt appellationē ad nos interpoſitam in ipſius abbatis præiudicium noſcerent immutatum: nè tamen illius reſtitutionis occaſione vitia eius, ſi forte talis eſſet, qualem eius aduerſarij aſſerebāt, diſſimulari⁹ aut fouere deberet, eiſdem iniunxit, vt ſiquis poſtmodum appareret, qui aduerſus perſonam eius, vel adminiſtrationem inutilem aliquid proponere vellet, & canonica probatione monſtrare, ea diligenter audirent, eíque cum ſigillorum ſuorum teſtimonio fideliter intimarēt: prouidentes attentius, nè bona ipſius monaſterij ex tunc poſſent per eius negligētiam, ſeu malę adminiſtrationis ſtudium diſſipari. Verum cùm, ſicut idem abbas in noſtra nuper præſentia conſtitutus aſſeruit, prædictus epiſcopus illius auctoritate reſcripti, cum ſuis coniudicibus in negocij deberet executionē procedere, ipſe poſt labores multiplices, reſtitutione nondū facta, diem ipſi apud Ebroicas aſſignauit: vbi pars aduerſa ipſum ob multa pericula, quæ perſonæ ſuæ imminere videbantur, quod præfati epiſcopi ſtaret arbitrio, fidem interponere compulerūt, duobus alijs cōiudicibus in abſentia conſtitutis. Nos igitur cauſam ipſam, tàm ſuper principali, quàm incidenti quęſtione, veſtro examini committentes, diſcretioni veſtræ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quaten⁹ ſuper his omnib⁹ ſtudeatis elicere veritatē, & quòd ſecūdū Deū videritis rationabiliter ſtatuendum, appellatione poſtpoſita ſtatuatis, & faciatis id per cenſuram eccleſiaſticam irrefregabiliter obſeruari. Siqua vero partium legitime citata ad veſtram præſentiā venire neglexerit, vos nihilominus,

quan-

quantum de iure poteritis, in ipso negocio procendentes, finem ei debitum sine appellationis obstaculo imponatis: prouisuri attentius, vt ita per omnia seruato iuris ordine procedatis, quòd discretio vestra meritò debeat commendari. Nullis literis, &c. harum mentione, &c. quod si ambo, &c. alter vestrum Datum Romæ apud Sanctum Petrum.

N. SIRACVSANO EPISCOPO, ET ABBATI SAMBVCIEN. VT *Crucem prædicent, & homines ad terræ Sanctæ recuperationem adhortentur.*

PLORANS plorauit ecclesia, & vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus ipsius, immo etiam in omnem terram clamor eius exiuit, & in fines orbis terræ singultus ipsius, ex quo nunc vltimo peccatis Christiani populi promerentibus, venerunt gentes in hæreditatem Domini: conquinauêre templum sanctum eius: posuerunt Hierusalem, velut pomorum custodiarium: posuerunt mortalia seruorũ eius, escas volatilibus cœli carnes sanctorum bestijs terræ. Effuderunt sanguinem, sicut aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret: fremuerũt enim gentes, & populi non prorsus inania meditati: astiterunt cum regibus suis, & principes conuenêre in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius, & quasi præualentes in ipsum, & in hæreditate possidẽtes sanctuarium, eius prophanantes sancta sanctorum, & ad pretiosa ipsius, manum, & animum extendẽtes, sancta eius deripuêre in prædam, & sorte sibi eius spolia diuiserunt. Sanè apostolica Sedes, quę mater est omnium generalis, ægrè ferens victimas filiorũ, & suos dolens terminos coarctari, prædecessorum nostrorũ temporibus ad vniuersas prouincias, in quibus nomen colitur Christianum, literas sui gemitus destinauit: vt filios in iniuriæ paternæ vindictam, & fratres armaret in fraterni excidij vltionem. Licet autem diuersi Reges, & principes Christiani, ad cōmonitionem ipsius arma mouerint in paganos, quia tamen (sicut effectus demonstrat) non ambulauerunt, prout debuerant in lege Domini, immo reuertebantur cum incederent, & ollas carnium in deserto, & Aegyptij delitias in solitudine affectabant, nec in digito Domini, sed sua potius potentia confidebãt, quibusdam eorum pereuntibus gladio, & alijs infirmitate consumptis, nondũ auersus est à nobis furor Domini, sed adhuc manus eius extenta. Non aũt hæc scribimus, vt vos de diuina misericordia desperare. velimus hoc, quæ vocare a, quæ nõ sunt tãquàm ea, quæ sunt: quæ posset in hoc Christiani populi necessita te exhibere, plusquàm duodecim legiones angelorũ: quæ docet manus ad prælium, & digitos mouet ad bellum. Sed vt nostram potius incuriam arguamus, qui culpis nostris, miserationem Domini visi sumus hactenus retardare, sicut filij Hierusalem, qui murmurauêre in castris, nec exaudierunt vocem Domini quadraginta dies, quibus potuissent terram repromissam intrare, in annos totidem conuertere. Sic sic olim populus Hierusalem, cum ad debellandũ tribum Beniamin prius Domino consulto, deinde ipso ascenderet iniungente, non priùs de ipsis victoriam est adeptus, quàm semel & secundo conuersus in fugam, culpas suas hostili gladio expiaret. Siquidem si fides nostra sicut granũ sinapis fuisset, & in lege Domini ambulassent, qui tulerunt crucem eius, vt ipsius iniuriam vindicarent, vnus nostrum mille, & duodena millia effugasset: & sicut deficit fumus, & fluit cera à facie ignis, sic inimici eius ab eorum pręsentia defecissent, quamuis autem contrarium merita non meruerint: qui per peccata, quæ iugi[illegible]mus, ad duriora Dominum prouocamus: quia tamen miserationes ipsius sunt super omnia opera eius: & cum iratus fuerit misericordiæ recordatur, si conuersi fuerimus, adijciet misereri Deus, & non continebit in ira misericordiam suam, nec dabit hæreditatem suam in opprobrium, vt dominentur ei de cætero nationes: nè fortè consentiant aduersarij nostri, & dicant: Manus nosta excelsa, non Deus fecit hæc omnia. Quis igitur in persona propria pro eo laborare recuset? immo etiam extrema pericula sustinere? qui pro nobis crucis patibulum subire, velut inimici à nobis expelleret potestatẽ? Quis

Quis sua deneget illi, qui nobis & esse contulit, & habere? qui centuplum retribuit in præsenti, & in futuro præmia pollicetur æterna? Nam, & secundum Apostolum, pietas promissionem habet vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Quis pro eo mori deneget? qui factus est pro nobis obediens vsque ad mortem, mortem autē crucis? qui habet potestatem corpus, & animam perdere in gehennam? & secundum multitudinem miserationum suarum, breui temporis spatio mortis compendio, vitam istam in æternam potens est commutare? Exurgant igitur fideles Ecclesiæ: apprehendant arma, & scutum, & exurgant in adiutorium Iesu Christi: vt & ipse mittat eis auxilium de Sancto, & de Syon tueatur: eo faciente cum ipsis signum in bonum, qui conterit bella, qui currum, & exercitum Pharaonis proiecit in mare, infirmi robore accingantur: vt arcum fortium superent, & superbiam eorum humilient, qui non in Deo, sed in sua feritate confidunt. Quia verò pleriq; laborare sufficiunt in personis, qui subuenire nō possunt in rebus, & econuerso nonnulli in personis, sed in rebus possunt præstare succursum: vt omnes laboris sint, & mercedis participes, dilectis filijs comitibus, baronibus, & vniuerso populo Siciliæ mandauimus, & in remissionem iniunximus peccatorum, vt ad defensionem terræ Natiuitatis, & Resurrectiōis Dominicæ, vbi Deus Rex noster, ante sæcula salutem in medio terræ dignatus est operari, in nauigio victualibus, & alijs necessarijs studeant subuenire. Cùm enim Teutonici in vltramarinis partibus commorantes (sicut accepimus) in proximo sint ad propria redituri, nisi terrę illi deuotio populi christiani subuenerit, & residuum locustæ comedet brucus, & non solum non recuperabimus iam amissa, immo potius recuperata, & possessa diutius (quod auertat dominus) amittemus. Nos autem nè videamur alijs onera grauia, & importabilia imponere, digito autem nostro nolimus ita mouere, aliquem de fratribus nostris in expensis proprijs ad partes illas, cum alio competenti subsidio disposuimus destinare: qui exercitum domini in humilitate præcedat, & Iosue pugnante cum Aaron: vt ascendat in montem contemplationis, & oret: vt Amalech in fugam (faciente domino) in ore gladij cōuertatur. Omnibus autem, qui propter hoc, in persona propria laborabunt, de Dei, & Apostolorum eius Petri, & Pauli auctoritate confisi, plenam peccatorum suorum, de quibus cordis, & oris egerint pœnitentiam, veniam indulgemus. Cæteros verò, qui ad opus huiusmodi exequendum, aliqua de bonis suis fortè contulerint, iuxta muneris quantitatem, & præcipuè iuxta deuotionis affectum, remissionis huius participes esse censemus. Sciat autem se culpabiliter durum, & durè culpabilem, qui monitis apostolicis in opere tàm pio, & necessario neglexerit acquiescere, cùm apostolorum moneamur exemplis, vt collectas pro fratribus, & indigentibus, maximè laborantibus in Hierusalem faciamus. Cùm ergo vos ad proponendū verbum domini populo Siciliæ de prouidentia, & religione vestra confisi duxerimus deputandos, discretionem vestram rogamus, monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus circūeuntes ciuitates, oppida, & castella, tàm ciues, quàm nobiles, & vniuersum populum Siciliæ salubribus monitis, & exhortatione assidua inducatis: vt opponant se murum pro domo domini ascendentibus ex aduerso: & (sicut dictum est) supradictæ orientali terræ studeant subuenire. Taliter autem solicitudinis vestræ prudentia his exequendis insistat, vt zelum domini vos habere in instanti necessitatis articulo comprobemus, & ad dilectionem vestram tantò amplius prouocemur, quantò ad liberationem terræ illius ardentius aspiramus. Confidimus enim, quòd si cum Petro rete prædicationis vestræ laxaueritis in verbo Dei, non tàm copiosam multitudinem piscium, quàm vtilem, & necessariam, & per quam pater misericordiarum, & Deus totius consolationis finem imponet, super hoc laboribus ecclesiæ concludetis. Datum Romæ, &c. In eundem ferè modum omnibus per Apuliam, Calabriam, Thusciam, & constitutis.

CONVENTVI SANCTI SALVATORIS DE TILESIO.

De electione digni & vtilis abbatis.

CAVsam, quæ inter P. quondam abbatem vestrum, ex vnà parte, & vos ex altera vertebatur venerabilib. fratribus nostris. N. Beneuenta. Archiepiscopo. N. Episcopo Telesin. & dilecto filio. N. priori Sãctæ Andreæ recolimus comisisse: sed ipso episcopo propter ægritudinem excusato, & dicto archipresbytero vices suas, propter emergentia negocia, dilecto filio. N. Beneuentan. primicerio committente, cum præfatus prior, & primicerius controuersiã vellent, seruato iuris ordine pertractare. Tandem, sicut accepimus, factum est de consensu partium, quòd abbas spõte renunciauerit abbatiæ, & si placeret nobis in vno casali sibi monachi prouiderẽt. Nos ergo attendẽtes, quòd cuilibet licet renunciare his, quæ pro se introducta sunt, ratam resignationem eius habentes, & eligendi vobis pastorem facultatẽ liberam tribuentes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus seruantes vnitatem spiritus in vinculo pacis, vel de ipsius Monasterij gremio, si quispiam ibi ad hoc reperitur idoneus, vel de alio etiã monasterio, secundum regularem obseruantiam, talem personam studeatis eligere in Abbatem, quæ afflicto Monasterio præesse valeat, & prodesse: quem cùm electus canonice fuerit, cùm monachorum numero competenti nostro cõspectui præsentetis: benedictionem recepturum à nobis, si vestris votis duximus annuendum. Si verò secus agere præsumpseritis, & electum, & electores confusos ad nos remittemus, & nos ipsi per alios faciemus indemnitati Monasterij prouideri. Dat. R. apud Sanctum Petrum. V. non. Iulij.

N. EPISCOPO, ET CAPITVLO LEMOVICEN.

Vt quendam M. Petrum in canonicum recipiant.

NEC nouum debetis, nec absonum reputare, si de illorum sumus prouisione soliciti, qui apud Sedem apostolicam pro suis, vel suorum dominorum negocijs constituti, nostram, & fratrum nostrorum gratiam conuersatione laudabili meruerunt. Tanta est enim apostolicæ Sedis benignitas, vt accedẽtes ad se fratrũ, & Coepiscoporum nostrorum nuncios benignè recipiat, & laborem eorum, qui apud eam longo tempore commorantur, in beneficio, vel alijs, quæ dignè postulauerint, recompenset. Inde est, quòd cùm dilectus filius noster Magister Petrus Chalboini, venerabilis fratris nostri Vualteri Rothomagensis Archiepiscopi, Clericus ex diutina mora, quam apud nos fecit, suæ probitatis, & scientiæ meritis nobis, & fratribus nostris charus sit admodum, & acceptus, pro ipso literas vobis duximus apostolicas destinandas: rogantes, monentes, & exhortantes in domino, ac per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus, cum in Ecclesia vestra certus non sit numerus præbendarum, eum in fratrem, & canonicum vestrum ob reuerentiam apostolicæ Sedis, & nostram liberaliter admittatis, præbendam, sicut vni ex vobis ipsi, vel procuratori suo, absq; dilationis tædio conferentes: primitias precum nostrarum taliter audituri, quòd propter hoc vobis denuò scribere non cogamur: scituri, quòd sicut nostræ intentionis existit, nihil præcipere inhonestum, sic non relinquemus, quod mandauerimus imperfectum, nec contemptum nostrum tolerabimus patienter. Datum Romæ Apud Sanctum Petrum X. Cal. Iulij. &c.

N. EPISCOPO. ET N. DECANO MATISCONEN.

Maior & sanior capituli pars in statuendo praualet.

OFFICium in iniunctæ administrationis ex[illegible], v[illegible] ecclesiar[illegible] curā gerere debeamus, & quæ minus ordinata fuerint, per [illegible]udium nostræ solicitudinis (prout congruū fuerit) ordinentur: q[illegible]tenus personis idoneis substitutis in eis, & cūctis, iuxta normā cōstitutionis ecclesiæ rectè disposiris, diuinę laudis obsequia ibi digna valeant exerceri. Ex tenore siquidē literarū vestrarū nobis i[illegible]notuit, quòd cum in ecclesia vestra necessitas exigit aliquid ordinari, vel emendari, quòd minus canonicè noscitur attentatū, quod à maiori parte c[illegible]pitul[illegible] [illegible]to[illegible]ido cōsilio disponendū fore censetur, duo, vel tres ex ipsis canonicis motū animi sui sequentes, suam contradictionē opponunt, & ita cōmunem vt[illegible], & ecclesię profectū, non metuunt impedire. Nos igitur ecclesiæ vestrę v[illegible]litatibus prouidere volentes, discretioni vestræ præsenti pagina ind[illegible]emus, vt vobis liceat de assensu maioris, & sanioris partis capituli, paucorū [illegible]tradictione, seu appellatione nequaquàm obstante, corrigere, nisi iuxta cōstitutionē Lateranen. concilij ab eis rationabile aliquid obiectū fuerit, & ostensum, quæ in ecclesia vestra corrigenda emerserint, & statuere, quæ fuerint statuēda. Nulli ergo, &c. Datum Romæ. Apud Sanctum Petrum, &c.

ATMONI DECAN. MATISCONEN. VT SACRILEGI ET *raptores bonorum ecclesiæ coërceantur.*

CVM antiqui hostis fallax suggestio fragilitatē conditionis humanæ, sæpius ad illicita declinare compellat, & quantò magis dolet de reparatiōe humani generis, tantò efficacius ipsum captiuare laboret, cōtra ipsius astutiam curâ debemus insistere diligēti: & illos, quos fraudis suæ laqueo nititur impedire, affectione omnimoda ad iustitię semitā reuocare. Quoniā igitur quidā (vt audiuimus) spiritu malignitatis inducti, ecclesiarū bona rapere, homines earum capere, sacrilegia etiā cōmittere, & multa alia damna eisdē non metuūt irrogare, p̄senti tibi pagina indulgemus, vt malefactores Matisconen. ecclesiæ, si tamen ei sint diœcesana lege subiecti, nisi ad diligentem monitionem tuam satisfactiōe se digna correxerint, nullius cōtradictione, vel appellatione obstāte, per censuram ecclesiasticam valeas coërcere. Nulli ergo, &c. Datum, vt sup.

N. MILITEN. EPISCOPO. ABBAS OB GRAVEM CORPO*ris defectum amouetur*

EXPOsuisti nobis in nostra p̄sentia cōstitutus, quod I. quondā p̄decessor tuus Ph. in abbatē promouit, nesciens, quòd ipse manu esset altera mutilatus. Quia vero abbas ipse noscitur sinistra carere, quid sup hoc agendum sit, nostra voluisti responsione doceri. Nos igitur fraternitati tuę taliter respōdemus, quòd cum pro tàm enormi defectu ad sacros non possit ordines promoueri, & ipse in promotione sua id tacuerit fraudulenter, ab abbatiæ officio est non immerito amouendus. Datum Ro. apud. S. Pet. V. cal. Iulij. &c. *Cap Exposuisti. De corpore vitiatis.*

N. SENONEN. ARCHIEPISCOPO DE POENITENTIA *& absolutione Archidiaconi Lugdunensis.*

EX parte venerabilis fratris nostri R. Lugdunē. Archiepiscōpi literas accepimus, cōtinētes, quod cū R. quondā Archidiaconus Lugdunē. multa enormia cōmisisset, in ipsum exigentib⁹ meritis mandatum apost. auctoritate recepta, sententiā excōmunicationis iniecit, & eūdē officio, beneficioq́, priuauit. Verùm quia (sicut tàm idē Archiepiscopus, quàm multi alij p suas nobis literas intimarūt) p̄dictus R. quoniā ei dedit vexatio intellectū, desiderat satisfacere de cōmissis, & suos excessus cum omni humilitate deplorat: de cuius deiectione multa Lugdunensi Ecclesiæ dicuntur incōmoda prouenire. Nos itaq; cum eo misericorditer agere cupiētes, vt cōtra iustitiā non recedamus à tramite veritatis, fraternitati tuæ p Apostolica scripta mādam⁹, quaten⁹ accepto à p̄fato R. iuramēto, iuxta formā Ecclesię, ipsum ab excōmunicatione absoluas. Si aūt idē R. pro crimine secundū iuris ordinē, sententiā illius dispositionis incurrit, cum publicè criminosum, & maximè cōuinctū de crimine, in sua nouim⁹ nequitia cōfouere, eādē sententiā facias firmiter obseruari: alioquin sup ipso negocio, eius q́ue processu rei veritatē diligēter inquiras, & quod inueneris in scriptū redigēs totū rei processum sub tuis literis, & si-

apost.cõfirmamus,& præsentis scripti pagina cõmunimus. Statuimus enim ꝓ bono pacis,& amore religionis,quòd abbas,qui plùs debet prodesse,quàm præesse,& discipulos suos magis exẽplo,quàm verbo edocere,& cui oportebit corã summo iudice, nõ tantùm de seipso, sed etiam de ouibus sibi cõmissis rationẽ reddere: vt semper pauset in dormitorio,nisi fuerit infirmus,aut minutus, vel de via post cõpletorium venerit: quod tamen summoperè cauendũ est, nisi de necessitate hoc fiat. Quòd si taliter contigerit,comedere,& dormire in camera sua poterit. Post comestionẽ verò vigilijs superfluis,& inordinatis, quæ absque nimia potatione fieri nõ solent,omninò abstineat: vt cum conuentu sobrie ad matut. valeat recurrere. Præcipimus etiã, vt semper comedat in refectorio, nisi causa hospitalitatis cum viris religiosis, vel cum aliqua honesta persona in camera comedere voluerit. Præcipimus etiam, quòd nunquàm ibi carnes comedat, nisi infirmus, aut minutus fuerit, vel auctoritate maioris. Si verò abbas aliqua infirmitate laborauerit, cum fratrib⁹, sed paucis, & sine laicis, & clericis carnes in camera comedere poterit: antiquas verò infirmarias fratrum nõ prohibemus. Præcipimus etiã, & suademus, vt quando ei licebit, in claustro sedeat cũ claustralibus, causa ædificationis, & amore spiritualis refectionis. Coopertoria verò inordinata abbati, & monachis inhibemus, & auctoritate, qua fungimur districtè præcipimus, ne abbas, vel àliquis fratrũ intus, vel extra coopertoriũ habeat, nisi de catis, vel agniculis, aut vulpib⁹. Præcipimus etiã, vt cum de reb⁹ monasterij tractare voluerit, consilio fratrũ vtatur, iuxta illud sapiẽtis: Omnia fac cum consilio, &c. Suademus etiã, vt in quantum poterit, studeat vitiũ elationis fugere, memineritq́;, scriptum: Rectorẽ te constituerũt, esto in illis, quasi vnus ex illis, Volumus præterea, & causa dilectionis præcipimus, vt duo de fratribus, qui discreti sint, & boni testimonij, singulis annis in maiori capitulo eligãtur, qui ad loca monasterij semel, & secundo accedentes, de vita, & statu monachorum diligẽter perscrutentur, & quæ corrigenda viderint, vel ipsi corrigant, vel abbati, & capitulo corrigenda relinquant. Volumus etiã decanos, qui eidẽ monasterio vtiliter prouideant, ab abbate, cæterisq́; fratribus iuxta antiquam consuetudinem institui. Prohibemus etiã, nè ipse abbas absq; assensu capituli sui, vltra summam decẽ librarũ Andegauen. mutuo accipiat: quod si ab ipso prę̈sumptum fuerit, ad solutionem, vltra accepti debiti volumus nõ teneri. Pręcipim⁹ etiam, vt duo fratres bonæ vitæ, & maturæ ętatis, sigillũ capituli custodiant, nec ideo aliquid nisi de cõmuni assensu sigillent, & quæ in eo sigillata, vel cõfirmata sunt, abbate ipsum detinente, in irritum reuocentur. Prohibemus etiam, vt nulli personæ duo officia cõmittantur, nisi necessitate vrgente, vel causa eminentis vtilitatis. Quòd si ab ipso abbate præsumptum est, in irritum reuocetur. Decernimus ergo, &c. Datum, &c. nonis Iulij.

N. EPISCOPO P. ARCHIDIAC. ET. N. DECAN. DE VVIRCHIA Redonen. *Eiusdem argumenti cum præcedenti*

CONstitutus in præsentia nostra dilectus Lãbertus monachus Burgulien. sua nobis querimonia declarauit, quòd cum à felicis recordationis C. Pap. prædecessore nostro, super causa, quæ inter ipsum L. & R. monachos, ex vna parte, & Hy. abbatem Burgulien. ex altera vertebatur, de dilapidatione bonorum Ecclesiæ suæ, & alijs in quibus abbatem iã dicti monachi impetebant, ad dilectos filios. N. Vindocinen. N. de Persenia, & N. de Busseria abbates literas impetrasset, per insidias decepti, latentes, cum ad Vindocinen. abbatẽ venissent, vt ei suas literas exhiberẽt, ipsis literis à quodam milite cognato sui abbatis infrà claustra Vindocinen. monasterij fuerunt per violentiam spoliati, & (vt asseruit præfatus L.) cũ in manu præscripti abbatis Vindocinen. ipsæ literæ fuissent postea resignatæ, & ab eo detentę, ijdem monachi nè procederent in causa, fuere admissis literis impediti, vndè dictum monasterium non modica patitur detrimenta. Nolẽtes igitur morbidum pastoris exemplum, gregem sibi commissum deflere, nec eum incorrectũ

esse,per cuius alij debent corrigi disciplinam,discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus,quaren.* ad Burgulien. Ecclesiam pariter accedentes,tàm intrinsecis,quàm extrinsecis ad vos fratribus conuocatis,veritate super statu, & ordine monasterij,& ipsius abbatis administratione à singulis seorsum,prout Eccle. noueritis expedire,diligentius inquisita,si culpam impositam in Abbatem noueritis redundare,excessus eius tantò districtius puniatis,quantò sibi ab excessibus in pastorali solicitudine positus,debuisset amplius præcauisse. Si verò ijdē fratres veritati testimonium renuerint perhibere,ad veritatis assertionem à vobis,quemadmodum iustum fuerit,compellantur. Nihilominus etiam in fratribus vestris,si aliqua videritis emendanda,quæ in damnum Ecclesiæ, vel ordinis inhonestatem possint aliquatenus denotari, auctoritate apostolica corrigatis. Vt autem honestas ordinis in eiusdem ecclesiæ abbatem,& monachos fortius imprimatur,institutiōem ad te venerabilis frater Redonen. Episcope,cū bonorum virorum consilijs ordinatam,& auct. bonæ memoriæ M. tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli presbyteri Card. tūc temporis apostolicæ Sedis Legati prouidè promulgatam, cū alijs bonis, & approbatis constitutionibus faciatis inuiolabiliter obseruari. Nihilominus in debitum statum appell. postposita reducentes,quicquid ab ipso Abbate,vel à suis post appellationem ad Sedem apostolicam legitimè interpositam,in præiudicium ipsorum Monachorum temerè noueritis attentatum:prouisuri,ne(sicut frequenter audiuimus) Monachi malitiosè procedant,non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt consequantur. Testes,&c. cogantur. Nullis,literis harum tenore tacito,&c. quod si omnes,&c. Tu frater Episcope cum eorum altero,&c, Datum Romæ,&c. vt supra.

R. ARCHIPRESBYTERO R. MAGISTRO SCHOLARVM, ET P. DE VICO canonico Sancti Astregisili Bituricen. Vt Decimæ suæ ecclesiæ soluantur.

Cap. cum Apostolica Sedes, De his quæ fiunt à prælato sine cōsensu capituli.

CVM Apostolica Sedes,cui(licet immeriti)præsidemus,vniuersis per orbē ecclesijs,non humana, sed diuina sit institutione prælata,iustū est,& conueniens, vt ad eam tanquam ad magistram, & matrē super diuersis iuris articulis referantur dubiæ quæstiones: quæ iura constituit, eadem quoq; iura distinguat: ne quæ diuersa cernuntur, videantur aduersa. Sanè(sicut ex literis vestris accepimus) cum ex vna parte capitulum Sancti Stephani,& capitulum de Salis,& ex altera monachi de Pratea super decima quadam, quam à monachis ipsis petebant, in vestrum compromisissent arbitrium:& vos partibus conuocatis cognosceretis de causa. Monachi proponebant donationem ipsius decimæ,sibi à quodam milite factā, & venerabilis fratris nostri. N. Bituricen. Archiepiscopi, diœcesani eius accedēte consensu confirmatam fuisse:seque auctoritate Hieronymi munitos existere,qui scribens ad Damasum ait:Si aliquando fuerint à laicis male detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur,& in vsum transierint monachorum, Episcopo tamen loci illis præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. E contrario pars allegabat aduersa, consensum Episcopi sine cleri cōsensu minùs sufficere,auctoritate Leonis Pap. dicentis:Ne quis Episcopus de rebus ecclesiæ quicquam donare,vel commutare,vel vendere audeat,nisi fortè aliquid horum faciat,vt meliora prospiciat,& cum totius cleri consensu, atque tractatu id eligat,quod non sit dubium ecclesiæ profuturū. Quia verò super his auctoritatibus dubitātes, Sedē apostolicā cōsulere uoluistis,humiliter inquirētes, vtrum quando decima possidetur à laico, si conferatur ecclesiæ ad confirmandam donationem consensus Episcopi,sine cleri consensu sufficiat,nos deuotioni vestræ taliter respondemus, quòd monendus est, laicus qui decimam detinet,vt eam restituat ecclesiæ,ad quam spectat. Quod si forsan induci nequiuerit,& eam cum diœcesani consensu alteri ecclesiæ assignarit,præsertim religioso conuentui,constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa. Auctoritates enim præmissæ,licet diuersæ,nō sunt tamen aduersæ:cum aliud sit alienare, quod ab ecclesia possidetur,& aliud,quod detinetur à laico ad vsum Ecclesiasticum

eum reuocare. In alienatione verò, iuxta Leonis Pap. decretum, consensus Episcopi, sine cleri consensu non sufficit. In reuocatione autem (iuxta responsum Hieronymi) sufficit consensus Episcopi, cùm per vtrumque vtilitati ecclesiasticæ consulatur. Nam, & in Lateranen. consilio est inhibitum, nè qualiber religiosa persona ecclesias, & decimas de manibus laicorum, sine consensu Episcoporum recipiat: per quod rectè datur intelligi, quòd sufficit consensus Episcopi, vt licitum sit ecclesiæ decimam de manu recipere laicali. Datum Romæ, &c. Non. Iulij. Pontificatus nostri anno primo.

MIDRAN. PRESBYTERRO. CARDINALIS SENTENTIAM SESE *Pontifex confirmare ait.*

CVM tu, & B. presbyter Taruisin. qui se sufficientem procuratorem pro I sacerdote, quem similiter in causam traxeras, in præsentia nostra gerebat, pro multis quæstionibus inter vos habitis, apud Sedem apostolicam constituti essetis: nos tibi, & ei dilectum filium nostrum V. tt. S. Martini presbyterum Card. dedimus auditorem. Ipse autem auditis vtriusque partis rationibus, & pleniùs intellectis, habito consilio, dilectorum filiorum P. tt. Sanctæ Ceciliæ presbyteri P. Sanctæ Mariæ in via lata, diaconi Card. & Lotarij sub diaconi nostri iuris periti, & aliorum prudentum, de mandato, & volũtate nostra sententialiter diffiniuit, quòd sententia lata de mandato bonę memoriæ C. Pap. prædecessoris nostri à venerabili fratri nostro. N. Episcopo, & dilecto filio. N. Archidiacano Taruisin. super restitutione, & possessione beneficij ecclesiæ de Mestre, cum ea integritate, quam unquam melius habuit, & possedit, sicut appa ret ex publicis instrumentis, firmiter seruaretur. Executionis quoque sententiam à venerabili fratre nostro. N. Castellano Episcopo, super eodem negocio promulgatam, & qua prædictum B. in decem, & octo libris Venetem. pro damnis illatis tibi condemnauit, sententiando statuit inuiolabiliter obseruandas: adijciens, quòd nominatus B. legitimè compelli deberet, ad soluendam tibi pecuniam memoratam, & restituenda damna ex integro, pro fractione parietis camerę, cum officinis domus, quæ fueras consecutus: præmissos etiam B. & I. ad satisfaciendum plenissimè de omnibus damnis tibi per se, vel per suos illatis similiter condemnauit. Et quia dictus B. presbyter ab apostolica Sede recedens pro se responsalem, sicut nos ipsi præceperamus, & etiam ipse nobis promiserat, idoneum non reliquit, in expensis à te factis post recessum eius ipsum B. legitimè condemnauit. Nos ergo præmissam sententiam, sicut rationabiliter lata est à, dicto Card. ratam habentes, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergo, &c. Datum &c. VII. Idus Iulij, &c.

MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. VT BONACOSAM *clericum & nuntium suum canonicum efficiat.*

CVM pro his tibi preces apostolicæ porriguntur, qui apud Romanã Ecclesiam obsequijs tuis, & ecclesiæ Mediolanen. insistunt, miramur non modicum, si eas differas effectui mancipare: & ex hoc nos à te pro alienis minùs audiendos præsumimus, à quo pro tuis familiarib⁹, & domesticis non audimur. Meminimus. H. quod olim tibi preces porrexerimus, & mandatum, vt dilectum filium Bonacosam clericum, & nuncium tuum, qui apud Sedem apostolicam, pro tuis diutiùs obsequijs laborauit, in canonicum ecclesię Beati Ambrosij recipi faceres, & beneficiũ, quòd in ea vacare dicebatur, ipsi ob reuerentiam Sedis Apostolicæ assignari. Verũ (sicut rerum demonstrat effectus) te id minùs solicite procurante, canonici eiusdem ecclesiæ, cum ad te dictæ literæ peruenissent post appellationem ad nos interpositam, tres in suos canonicos recepêre, mandato apostolico, quod pro eodem B. tibi porrectum fuerat non admisso. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mãdamus, quatenus reuocato in irritum quicquid post appellationem ad nos interpositam, super beneficio ipso in ipsius præiudicium inueneris attentatum, ei beneficium, si quod vacat, appellatione remota non differas assignare. Datum, &c. VIII. Idus Iulij, &c.

CARO ARCHIEPISCOPO MONTIS REGALIS, EIVSQVE SVCCESSO-ribus canonice substituendis in perpetuum. A Decessoribus suis indulta priuilegia confirmat.

LICET dominus noster Iesus Christus ecclesiam suam instituens, discipulis suis eandem super credentes ligandi, ac soluendi dederit potestatem, vnum tamen in ea, Beatum scilicet Petrum Apostolum, voluit præminere dicens: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum, & in cœlis: & quodcũque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Intelligendum ex hoc tribuens fidelibus vniuersis, quòd sicut vnus erat mediator Dei, & hominum homo, Iesus Christus pacificans, quæ in cœlis erant, & quæ super terram, & dissoluens maceriarum parietem, ac faciens vtraque vnum, sic & in ecclesia sua vnum ex ipso, & per ipsum omnium caput esset: nec in membris fieret vlla diuersitas, quæ non per vnius auctoritatem, ac prouidentiam capitis, ad vnam fidei veritatem, eandemq́; religionis regulam reducerentur, & cultum. Quod etiam in eo loco monstratur, in quo, & de confirmãdis fratribus, & pascendis dominicis ouibus, præceptum à domino nostro legitur ei datũ, Ex hac itaq; potestate, quę ad Beatũ Petrum ex dominica traditione peruenit, Sacrosancta. Ro. Ecclesia, quæ per dominũ Iesum Christũ ab eodẽ Beato Petro instituta est, & fundata, super vniuersas ecclesias auctoritatẽ obtinuit: vt vbiq; ratũ esset ac solidũ, ꝙ ipsius prouidẽtia statuisset. Quòd etiã ab vniuersis ecclesijs per orbem terrarũ vsq; quaque diffusis, & receptũ est, & seruatũ: ita vt per eã, & distributio facta sit dignitatũ, & indictũ Christi fidelib⁹, & diligenti⁹ ordinatũ quòd ad cultũ pertinere visum est pietatis. Ex hac siquidẽ data Beato Petro à domino potestate ipse, ac successores ipsius per diuersa mundi loca constituerunt Episcopos, & dignitates per prouincias diuiserunt. Nos etiã, qui eis, licet impares meritis, domino vocante successim⁹, in loco, q Mons regalis dicitur, pro multa vtilitate populi Christiani, metropolicã Sedem à pię memorię domino Lucio p̄decessore nostro statutã auct. apost. confirmamus. Cũ enim illustris memoriæ. V. quondã Siciliæ Rex, diuinæ charitatis igne succensus, ad gloriã Dei, & salutem suam, ac parentũ suorũ Monasteriũ ibi fundasset, & primo locũ ad id agendũ Beato Petro, & Romanæ obtulisset Ecclesię, ab Episcopali subiectione, per auctoritatẽ prædecessoris nostri felicis memorię Alexãdri Pap. assensumq́; bonę memorię Vualterij Panor. Archiepiscopi liberum reddidit, & quietũ: ac sic ædificijs erigendis, regiã curam impendens, breui tempore tẽplum domino multa dignum admiratione construxit, castris munitissimis, & redditibus ampliauit: libris, & sacris vestibus, & argento decorauit, & auro: & tandem multitudinẽ monachorũ de Cauen. ordine introduxit: & in tãtum ædificijs, & rebus extulit alijs locum ipsum, vt simile opus per aliquem Regum factũ non fuerit à diebus antiquis, & homines in admirationẽ adducat: ad quos ex auditu solo potuerit quod factũ est peruenire: Deinde ad opus bonũ, sicut Ceruus ad fontes aquarũ anhelans, & modicũ reputans quicquid desiderio fecerat æternorũ, iuxta id, quod sapiẽtia dicit: Qui edũt me, adhuc esurient, & qui bibũt me, adhuc sitient: à prædicto Alexandro, & Lucio prædecessoribus nostris, ac fratribus cum multa instantia postulauit, vt idẽ locus dignitate metropolica donaretur: præsertim cum & illuc populum congregare cepisset, & disponeret cõgregare, qui ex illa parte contra omniũ inimicorum incursus inexpugnabile munimen posset toti terræ conferre. Porro idẽ dominus Lucius, deliberatione habita nõ parua cum fratribus, & attendẽs cõmunẽ vtilitatẽ, quæ de incremento illius loci speratur, desiderio, & petitioni eius liberaliter acquieuit: nè vbi liberalissimus ipse de Thesauro & tenimentis suis extiterat, idem Papa de his, quæ ad iniunctum sibi Apostolatus officium pertinebãt existere difficilis videretur, & tanta eius minueretur tarditate deuotio, quam summi põtificatus studio de bono congruebat ad melius incitari. Nã & hoc pro desiderio eius non parum facile videbatur, quòd (licet insolitum esset) duæ metropoles tàm vicinæ consisterent, ex hac tamen noua constitutione nequaquam ius minueretur alterius: cũ iam ante monasterium ipsum per Archiepiscopos, & Ep̄os tàm in se, quàm in omnibus locis suis, ab omni episcopali

pallio iure fuisset exemptum,& plena in omnibus libertate donatum:ita, vt nulli Archiepiscopo, vel Epõ nisi tantũ Romano Põtifici subiaceret. Supradictũ itaq; Vulliel. Prædecessorem tuũ,suis tanq̃ Beati Petri manibus consecrauit, & Pallij dignitate statuit decorandum:recipiens eandem ecclesiã ad honorẽ domini Dei nostri,& memoriã Beatę Mariæ,semper virginis,regia liberalitate fũdatã,sub apostolici tuitiõe muniminis,& suo priuilegio,quòd factũ fuerat roborauit. Statuit autẽ in primis,vt ordo monasticus, qui secundum Dei timorẽ, & Beati Benedicti regulã,&Cauen Monasterij obseruãtias,in eodem loco institutus esse dignoscitur,perpetuis ibidem tẽporibus inuiolabiliter obseruetur, Præterea quæcunq; possessiones,& quæcũq; bona eadẽ ecclesia in pręsentiarũ,ex dono prænominati Regis,ac quorumlibet aliorum rationabiliter possidet,aut in futurum,concessione pontificũ,largitione Principum , fideliũ oblatiõne, &c. vsque ad verbum permaneant. In quibus Episcopatũ Cathanien. proprio duximus vocabulo designandũ,quem idẽ dominus Lucius de fratrũ cõmuni consilio,ad multã prædicti Regis instantiam,dicto prædecessore tuo,eiusq; successorib⁹,sicut proprijs Archiepiscopis,metropolico,in perpetuũ cõstituit iure subesse. Episcopale quoq; ius,& omnia,quæ in subscriptis locis,ex concessione fratrum ,& Coepiscoporum,idem prædecessor tuus habebat,ipsi,eiusq; successoribus confirmauit, & firma, & illibata perpetuis temporibus permanere decreuit. Ex concessione scilicet bonæ memoriæ Vualterij Panormitani Archiepiscopi,cum voluntate,consilio,& assensu omnium canonicorum suorũ,&regia etiã cõniuentia:totã parrochiam,& diœcesim Castelli Corilionis, cum monasterio Sanctæ Mariæ Magdalenæ,& alijs ecclesijs,cũ decimis,& alijs iustitijs,quas de baronibus,& alijs hominibus ipsius castelli,& pertinentiarũ eius,Panormitana ecclesia solebat percipere:& cũ omni parrochiali iure, & Episcopali,quòd in eadẽ parrochia,& diœcesi videbatur habere. Ecclesiã pterea Sancti Siluestri, quæ fuerat de Mania,& proprijs iuris Panormitan. ecclesiæ,quã p eo,q; eccl. tuę multũ vicina erat,& multum vtilior erat ei,q̃ panormitan. ecclesiæ iam dictus Archiepiscop⁹(sicut in ei⁹ scripto authẽtico cõtinetur) de cõsilio,& assensu omniũ fratrũ suorũ,eidẽ ecclesiæ libera,& spontanea tradidit voluntate, cum omnibus tenimentis,villanis,& possessionibus,& omni iure suo , Ex concessione bonę memoriæ Nicolai quondã Messanen. Archiepiscopi, cum totius capituli sui cõsensu,omne ius Episcopale,quod ecclesia Massanẽ. deberet habere in Monasterio,& omnibus pertinentijs eius, quod illustris recordationis Margarita gloriosa quõdã Regina in loco,qui dicitur Maniatium, in diœcesi Messanẽ. ad honorẽ Dei,& Beatissimæ Mariæ semp virginis memoriã, p sua deuotione cõstruxit, & pprædictũ Archiepiscopum ,ab omni debito Messanen. Ecclesiæ liberũ obtinuit,& quietum. Ex concessione T. Regen. Archiepiscopi,cũ communi capituli sui consensu,totum ius epale, vel quodcunq; aliud Regni Ecclesiæ pertinebat,in monasterio Sancti Saluatoris de Marcello , quòd cõstruxit Ioannes Calomẽ. Regius quondã cameratius,& in monasterio moniaiiũ Sancti Ioannis Exocaliua,qpest extra muros ciuitatis Regij,& cællis,obedientijs,possessionibus,tenimentis,ac pertinen. monasteriorũ ipsorũ:iuxta quod in iam dicti Archiepi priuilegio cõntinetur. Ex concessiõe B. Agrigẽtini Epi,cũ capituli sui assensu,tã parrochiã,& diœcesim,q̃ vniuersum ius ẽpale,cũ omnibus decimis, & alijs iustitijs suis,quas de Baronibus,& alijs hominibus castelli Battellarij, & pertinentiarũ eius,& Casalls Busachini,nec nõ & alias decimas oẽs,& alios redditus,quos Agrigẽtina ecclesia in Castro Corilionis,& pertinentijs ei⁹ habebat, sicut in scripto ipsius Episcopi dignoscitur contineri. Ex cõcessiõe M. Mazanẽ. Episcopi parrochiã, & diœcesim,& ius Episcopale, omnésq; decimas,& alios redditus quos ecclesia Mazanen. habebat in municipio Iati,& municipio Calatrasi,cunctisq; pertinen. ipsorũ,sicut in scripto pręfati Epi manifestiùs continetur. Ex concessione R. Anglonen. Epi,cũ cõmuni capituli sui cõsensu, in monast. Carbonen. cællis , obedictijs,& possessiõibus eius:totũ ius epale, & quodcunq; aliud in eo Anglonen. habebat ecclesia, sicut in ipsius Epi scripto denotatur expressum. Ex cõcessione Bisinianen. Epi,cum capituli sui assensu, ecclesiam

siam Sanctæ Mariæ de Macla, cum Episcopali iure, & omnibus obediētijs, & pertinentijs suis, sicut in eiusdem Episcopi priuilegio demonstratur. Ecclesiā quoque Sancti Martini constructā, in tenimētis ecclesiæ à Petro Indulfo, quam ipse P. obtulit eidem ecclesiæ, cū tenimentis, possessionibus, & pertinentijs suis: palliū ad hæc, plenitudinē scilicet pontificalis officij, fraternitati tuæ de Sedis apostolicæ auctoritate, ac liberalitate largimur: quo intra ecclesiā tuam ad missarū solēnia celebranda, subscriptis diebus vti debebis, Natiuitate scilicet domini nostri Iesu Christi, S. Stephani, octaua dominicæ natiuitatis, Epiphania Hypopāti, dominica in ramis palmarū, Cœna domini, Sabbato Sancto, Pascha, & duobus diebus sequentibus, Ascēsione, Pentecoste, tribus festiuitatib⁹ Beatæ Dei genitricis, & virg. Mariæ, natalitio Beati Ioānis Baptistæ, cōmemoratione omnium Sanctorū, solennitatibus omniū apostolorū, & præcipuis festis Ecclesiæ tuę, dedicationibus ecclesiarum, consecrationibus Episcoporū, ordinationib⁹ clericorum, & anniuersario tuę cōsecrationis die. Prouideas igitur, quomodo huius indumenti honor, modestia sit actuum viuacitate seruandus: vt ei morum tuorum ornamenta cōueniāt, & esse valeas plùs bonis actibus, quàm huiusmodi ornamēto (Deo auctore) conspicuus: & quem pastoralis curę constringit officium, dilectionem proberis fratribus exhibere: vt in humilitatis virtute fundatus, nec eleueris prosperis, nec fatigeris aduersis. Ipsi etiam aduersarij propter mandatum dominicum, tuo circa te copulentur affectu, & quantum in te fuerit, pacē habeto cum omnibus, & ad pacem studeto reducere discordantes: fulgeat in pectore tuo rationale iudicij, cum superhumerali actione coniunctum: & ita in conspectu Dei procedas & hominū, quatenus cōmisso tibi gregi dominico, virtutis præsles exēplum: & taliter opere præcedas, & verbo, vt videntes opera tua bona, glorificent patrem nostrum, qui in cœlis est, & gaudeant se talem Rectorem habere, per quem, & erudiātur ad fidem, & ad recta opera prouocentur. Obeunte verò te, vel tuorū quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia proponatur, nisi quem monachi eiusdem loci, vel maior pars consilij sanioris de ipso collegio, siquidem idoneus fuerit in eo repertus, secundum Deū, & canonicas Sanctiones crediderint eligendū. Quod si fortè idoneus ibi reperire nequiuerit, & aliūde fuerit assumendus, per fratres ipsius loci Monachus eligatur: qui nimirum, & regularibus cibis, & indumentis vtatur. Quæ omnia, sicut ab eodem prædecessore nostro prouide facta sunt, rata omni tempore volētes, & inconcussa seruari, nostri quoq; priuilegij munimine roboramus. Præterea ad exēplar felicis recordationis Clementis Pap. prædecessoris nostri, vt ecclesia Syracusana, quę vsq; ad tempus ipsius, nulli nisi Romano tantum Pontifici dignoscitur subiecta fuisse, tibi deinceps, & successoribus tuis catholicis, metropolico debeat iure subesse, auctoritate apostolica cōfirmamus. Decernimus ergo, &c. salua Sedis apostolicæ auctoritate. Ad indiciū fanę deuotionis suæ, ac demonstrādū, quòd eadē ecclesia Romana tantū Pontifici subiaceret, supranominatus Rex, cū eā sub nomine Monasterio fundare cœpisset, centū tarenos Romano Pontifici annis singulis statuit persoluendos. Si qua igitur in futurū, &c. D. Ro. apud Sanctū Petrū, per manū Raynaldi domini Pap. Notarij cancellarij vicem agētis. V. Cal. Maij, Indictione prima Incarnationis dominicę Anno M. C. XCVIII. Pontificatus verò domini Innocentij Pap. tertij. Anno primo.

N. ABBATI, ET CONVENTVI DE PIGAVIA. DE CAVSA, ipsorum, quam habebant contra Episcopum Mersburgensem.

CVM tempore bonæ Memoriæ C. Pap. prædecessoris nostri, tu fili abbas, ad Romanam curiā accessisses, priuilegiū & alia scripta meruisti à Sede Apostolica obtinere: & (sicutà te accepimus) cum reuersus fuisses ad propria, priuilegium dictum, & alia scripta in præsentia fratrum tuorum, & quorūdam canonicorū Mersburgen. qui in defensionem quorūdā monachorū illuc venerāt, fecisti fideliter recitari: quod intelligens venerabilis frater noster Mersburgen. Episcopus, nūciauit, & scripsit impera-

imperatori, te cõtra honorẽ Imperij ad Romanã Ecclesiã accessisse, & priuilegium in eius præiudiciũ impetrasse. Vnde motus Imperator curiã tibi indixit, & priuilegiũ sibi præsentati præcepit, quod receptũ noluit tibi postmodũ resignare: & dum in his, & alijs te ꝑ episcopũ grauari sentires, appellatiõe interposita Sedẽ apostolicã visitasti: à qua per nũcios cõmissionis literis impetratis, partes iudices citauere, in causa ipsa iuxta formã mãdati apostolici processuri. Verũ dum hęc agerẽtur, venerabilis frater noster Magdebur. Archiepiscopus ad petitionẽ Episcopi memorati, de mãdato Imperiali te ab officio, beneficioq́; suspẽsum, à monasterij administratione remouit, & curã eius duob⁹ militibus assignauit. Vnde timẽs abbatiæ periculũ ꝓuenire, cùm & tibi periculũ immineret super cõtrouersijs, quæ inter te, & episcop. & quosdã Monachos vertebãtur, arbitriũ Archiepiscopi te ꝓmisisti, fide in manib⁹ eius hinc inde pręstita, seruaturũ. Sicq́; factũ est, vt ipse archiepiscopus, adiunctis sibi tàm clericis, quàm laicis, inter quos erat & Dapifer Imꝑialis, sub certa forma arbitriũ ꝓmulgauit. Post hæc iterũ Romã veniẽs, quæ facta fuerãt eidẽ ꝑdecessori nostro diligenter exponere procurasti: cui, & aduersario tuo custodi Mersbur. ꝓcuratori dicti episcopi, nos ipsi cum essem⁹ in minori officio constituti, & dilecti filij I. tt. Sancti Stephani in Cœlio mõte, & I tt. Sanctæ Priscæ presbyteri Cardinales deputati fuimus, auditores: & tandẽ auditis, quæ partes duxerãt proponẽda, sub certa forma, de cõsensu partiũ causa cõmissa fuit iudicib⁹ delegatis, videlicet, vt de omnib⁹ diligẽter inqrerẽt, excepto, quòd indagationẽ libertatis eiusdẽ monasterij, cũ duob⁹ capellis, Apostolicæ Sedis examini ꝑ omnĩa reseruarẽt. Cũq́; ita iudices delegati partes ad suam præsentiã, auctoritate apostolica euocassent, memorat⁹ Episcop⁹ delegatos ipsos suspectos sibi proposuit, & causas suspitiõis multiplices assignauit. Cõsequẽter etiam eorũ volẽs iudiciũ declinare, Sedẽ apostolicã appellauit. Sed reuersus postmodũ corã eisdẽ, sacramentũ calumniæ ꝑstitit, testes produxit, petitis dilationib⁹, & obtẽtis. Ipsi ergo iudices procedẽtes in causa, auditis vtriusq́; partis rationibus, & pleni⁹ intellectis, gesta omnia sigillorũ suorũ munimine roborata, ad Sedẽ apost. destinarũt, terminũ partibus imponẽtes, quo recepturæ sententiã, apostolico se cõspectui ꝑsonaliter ꝑsentarẽt: ad quẽ tu personaliter accedẽs, Episcopus pro se misit dilectos filios. H. Mersburgen. Canonicũ, & B. Sancti Nicolai Mersburgẽ. scholasticũ respõsales: qui gesta, quæ delegati trãsmiserãt, nec publicari debere dicebãt, nec fidẽ eis penit⁹ adhibendã: cũ & à suspectis iudicib⁹, & post appellationẽ legitimè interpositã recepta fuerint, & descripta: parte tua contrariũ postulãte, ꝑsertim, quia (vt firmiter asserebat) nũcij memorati personã stãdi iudicio nõ habebãt, cum excõmunicati essent, & episcopo fuisset sub pœna suspẽsionis iniunctũ, vt ad causam agendã in propria persona veniret: quòd cum nõ fecerit pœnã suspensionis incurrit, quẽ prædicti nũcij, propter ægritudinẽ, & senectutẽ, ꝑsonaliter ad Romanã ecclesiã nõ posse accedere proponebant, alia, q̃ ipsis obiecta fuerãt denegãtes, q ꝓ ipso Episcopo factũ taliter proponebãt, quòd cum ab eo, tãquàm à ꝑlato tuo abbatiã, & sacerdotiũ ꝑcepisses, sicut fueras in iure cõfessus, propter prauã conuersationẽ tuã, suꝑ multis enormitatib⁹ cepisti à monachis cõueniri: inter quos Episcop. pacẽ, & concordiã sæpius reformauit, monẽs te, vt ad frugẽ melioris vitę trãsires. Cùm aũt fratres ꝑ ea, quæ iugiter faciebas, de tua emẽdatione nullatenus iã sperarẽt, cõtra te proposuerũt in synodo de dilapidatiõe, quòd res Monasterij pauperũ vsib⁹ deputatas, voluptuosè cõsumeres, & pro defectu necessariorũ religio ibi penit⁹ deperiret, te etiã de Sacrilegio, Simonia, alijsq́; multis criminibus impetebãt: interdum coram Episcopo, quãdoque in pręsentia Card. quẽ Episcopus tàm diu sustinuit, quòd Monachis denegare iustitiam dicebatur. Citatus exinde ab Episcopo nuncium misisti, suꝑ omni grauamine, quòd tibi possit inferri, pręsentiã Episcopi prouocantẽ. Cùm aũt neq́; per te, neque ꝑ nunciũ ad Archiepiscopũ accessisses, ipse Archiepiscop⁹ appellationi tàm generaliter factæ in pręiudicium ecclesię iudicauit nullaten⁹ deferendũ. Episcopus itaq́; habito prudentũ consilio, citatũ denuo te ab officio, beneficioq́; suspẽdit. Interim supueniẽs dilectus filius noster. I. tt. S. Stephani in Cœlio mõte presbyter. Card. tũc apostolicæ Sedis legatus ad dictam abbatiã accessit,

cessit, vt componeret inter te, & Monachos memoratos. Sed te in villis proximis latitante, & Magistro Vlrico allegante dictus Card. latam in te suspensionis sententiam confirmauit. Sic ergo latenter Romam veniens, commissionis literas veritate tacita, & sub specie renouationis priuilegium, quod nunquam hactenus habueras, impetrasti. Cumque iudices delegati Episcopo suspecti essent, & monachis, à quibus nec vnius diei poterant inducias obtinere, appellatione interposita ab Episcopi nūcijs, statim cum priuilegium subreptitium legeretur, partes nuncios suos ad Sedem apostolicam transmiserunt: de quorum assensu causa tandem fuit alijs coniudicibus sub certa forma commissa, sicut in commissionis literis continetur. Sed cum non omnes possent examinationi causæ propter nimiam distantiā interesse, dilectus filius. N. abbas de Goizoche, vnà cum venerabilibus fratribus nostris, dicto Archiepiscopo. N. Balbergen. &. N. Misnen. Episcopis, & quàm plurimis ecclesiarum prælatis, inter Episcopum, te, & monachos pacem, & concordiam reformauit. Iterum autem ad Romanā ecclesiam latenter accedens, & proponens multa contra monachos, & Episcopum ad duos iudicum illorum, q uos superius Episcopo diximᵘ esse suspectos, & à quibus nuper ipse Episcop. per nuncios appellauerat, commissorias literas impetrasti: qui cūm iustas exceptiones Episcopi non admitterent, quas in conti nenti probare volebat, Sedem apost. appellauit. Sed ipsis in causa nihilominus procedentibus inuitus accessit ad eos, timens nè sua iustitia deperiret. Cùm aūt post alia, quæ iudices ipsi proprio motu fecerant, terminum publicandis attestationibus præfixisset, venientibus partibus, vnus tantum comparuit de iudicibᵘ cum alterius nuncio: qui nec habebat ad alios literas, nec cauere volebat, quòd dominus suus vices suas præsenti iudici commisisset. Sicque factum est, quòd solus Nunburgen. præpositus, licet tribus sigillis appositis gesta, discripserat, quæ fuerant ad Sedem apost. destinata: vnde dicebant fidem eis nullatenus adhibendam: & quia ipsum instrumentum relationis ipsorum iudicum fuit in superficie viciosum, & datum ab eo, quem plurimis dicunt excommunicationis vinculis innodatum. Verū præmissa ferè omnia pro Episcopi parte proposita, tu veritate destitui firmiter asserebas. Quia verò memoratus Episcopus eò quòd iuramentum præstitit de calumnia, & à delegaris inducias postulauit, & testes coram eis produxit, appellationi renunciasse videtur, & eorum examini consensisse: nos habito fratrum consilio, in præmissa incidenti quæstione interlocuti fuimus, quòd deberent quæ coram prædictis iudicibus gesta fuerunt, publicari: vt secundum tenorem ipsorum, nostra tandem sententia formaretur. Tibi igitur, & procuratoribus Episcopi supradicti, venerabilem fratrem nostrum O. Ostien. Episcopum, & dilectum filium P. tituli Sanctæ Ceciliæ presb. Card. dedimus auditores: qui cum ea, quæ fuerant hinc inde proposita, & ostensa nobis, & fratribᵘ nostris fideliter retulissent: quia tàm per confessiones, quàm per attestationes legitimè constitit, quòd fide hinc inde data compromissum est in arbitrium Archiepiscopi memorati, & quorundam etiam aliorum, nos de consilio fratrum nostrorum ipsum arbitrium decernimus obseruandum, illis duntaxat exceptis capitulis, quæ cōtra libertatem ipsius monasterij, & duarum capellarum eiusdem in arbitrio sunt expressa: cum etsi sponte volueris, de iure tamen nequiuerimus sine licentia Ro. Pontificis renunciare priuilegijs, vel indulgentijs libertatis: quæ monasterium illud indicant ad ius, & proprietatem Rom. ecclesiæ pertinere: præsertim cum in vltimæ commissionis literis contineatur expressum, quòd sæpè dictus prædecessor noster super renunciatione à te super priuilegio, & alijs scriptis facta, nullum tibi, vel successoribus tuis, aut etiam monasterio, & duabus capellis de Pigauia præiudicium voluit generari. Quia verò in eisdem literis commissorijs expressit, quòd indagationem libertatis eiusdem monasterij, cum duabus capellis in eadem villa positis, apostolicæ Sedis examini per omnia reseruauit, quicquid contra formam huius mandati à delegatis prædictis actum est reuocamus, & viribus omninò carere censemus: reseruantes eidem Episcopo liberam facultatem, vt contra libertatem ipsius monasterij ordine iudiciario valeat experiri. Interim autem, donec ipsa quæstio

quæstio canonicè terminetur,& monasterium tuum non compellamini obedientiam eidem Episcopo exhibere,sed in eo statu maneatis,in quo post impetratum priuilegium,& ante datum arbitrium dignoscamini extitisse. Quoniã ergo personales iniuriæ,quæ præcesserãt per arbitrium sunt sopitæ,cum vos vicissim in pacis osculum receperitis,quęstiones tàm super ablatorum restitutione,quàm super subiectione monasterij duximus cõmittendas. Nulli ergo,&c. Datum.Ro.apud S. Petrum III.idus Iulij,&c.

N. DE NOVO BVRGO. N. DE VALLE S. GEORGII ABBATIBVS, N præposito Sancti Seuerij de Effordia. Quæ est eiusdem ferè argumenti.

CVM inter ven.fratrem nostrum N.Mersburgen.Episcopum & dilectum filium.N.Abbatẽ de Pigauia super diuersis articulis cõtrouersia verteretur,& eadẽ sæpè fuissetã bonæ memoriæ C.Pap.prædecessore nostro cõmissa,tandẽ ad præsentiã nostrã abbas pdictus, & dilecti filij Hen.& B.procuratores ipsius Mersburgen.Episcopi accedentes, cùm super ea in auditorio diutiùs nostro litigassent,sententiã à nobis accipere meruerunt:cuius tenor ex literis nostris sententiam continentibus, vobis pleniùs innotesceret. Verum cum pro defectu probationum,quæstio quæ vertitur inter eos sup statu monasterij de Pigauia nõ potuerit terminari, nos inquisitionẽ ipsius vestræ duximus experientiæ cõmittendam,diffinitiua nobis sententia reseruata. Cæterum quia idem Abbas multis,& magnis se queritur à dicto Episcopo, vel mandato eius per alios spoliatum,per apostolica vobis scripta mandamus atq; præcipimus,quaten us thesauri ecclesiæ, priuilegiorum,indulgentiarum,& aliorum,quibus eum inueneritis minùs rationabiliter ab Episcopo destitutum,facta sibi restitutione plenaria super libertate seu subiectione præmissi Monasterij,& alijs quæ aduersus se duxerint propónenda inquiratis, solũ Deũ habentes præ oculis sine personarum acceptione plenissimè veritatẽ,& vsque ad diffinitiuã sententiam,sine appellationis diffugio procedentes,gesta omnia nobis mittatis sigillorũ vestrorũ munimine roborata:vt per ea certiores effecti, securius in ipso negocio procedere valeamus:certũ terminum partibus assignantes,ad quem nostro se conspectui repræsentent, diffinitiuam sententiam recepturæ. Nullis literis,&c. harum mentione non habita, pręter assensum partium,&c. quod si omnes,&c. tu dilecte fili Abbas de nouo Burgo cum eorum altero,&c. Testes cogantur. Datum Reate.XII. Cal.Augusti.

N. ARCHIPRESBYTERO. N. DECANO. ET. N. PRAECENTORI Lugdunen. Committitur ijs causa Archidiaconatus Cabilonensis.

CVM pro causa,quæ inter dilectos filios Falconẽ,& Gualterũ Cabilonen. Ecclesiæ Archidiaconos vertebatur, procuratores vtriusq; partis ad nostram præsentiam accessissent,nos eis dilectũ filiũ nostrũ G.Sancti Adriani diacon.Cardinalẽ concessimus auditorẽ:coram quo ipsius F. Archidiaconi procurator proposuit,quod cum olim pro varijs grauaminibus,quæ aduersarij eius Cabilonen.ecclesiæ inferebãt ad Sedẽ apostolicam accessissent, ad dilectos filios.N.Abbatem Sancti Martini.N.cantorem Eduen.N.Archidiaconum Flauiniacen.literas impetrauit, vt dictũ G.Archidiaconum canonica districtione compelleret, vt ab Cabilonen.ecclesiæ,& hominum cuiusdam obedientiæ ei⁹, qui potestas Boiaci dicitur molestatione cessaret,& de iniurijs illatis ipsum eidẽ ecclesiæ satisfactionẽ cogerent debitam exhibere. Cùmq; iudices secundũ mandatũ apostolicũ, vellẽt in causa procedere, pars aduersa, vt iudicium declinaret, Sedem apostolicã appellauit. Adiecit etiam, quòd à bonæ memoriæ C.Pap.prædecessore nostro confirmatiõis literas impetrarat, super quibusdam institutionibus eiusdem ecclesiæ de cõmuni assensu Capituli constitutis, ex quarũ inobseruantia, ecclesia ipsa debito seruitio fraudabatur. Licet autem idem prædecessor noster venerabili fratri nostro.N.Eduen.Episcopo ad eiusdem Archidiaconi postulationem mandasset, vt eas faceret obseruari, ipse tamen semel solum-

R mo-

modo Cabilonen. Capitulo pro his setuandis suas literas destinauit, nec super hoc vltra processit. Petebat itaq; procurator ipse pro Archidiacono memorato priorem causam cõmitti, confirmari cõstitutiones prædictas, & ea sibi restitui, quæ ad vtilitatem eiusdem ecclesiæ coactus fuerat expendisse. Cæterùm procurator partis alterius ex aduerso respõdit, quòd cum dictus F. Archidiaconus in succentorem Cabilonen. ecclesiæ diaconatus fungentem officio in communi dormitorio manus iniecisset temere violentas, & eum traxisset verberãdo per claustrũ, tu frater Archiepiscope, eũ ob violentã manuũ iniectionẽ, & violationẽ immunitatis ecclesię, fecisti excõmunicatum publicè nunciari. Ipse verò ad apostolicã Sedem accedens cõfessus est, quòd in clericũ manus iniecerat violentas: supprimens autem quòd immunitatem violasset ecclesiæ, super absolutione sua literas impetrauit: sed nihilominus in excommunicatione remansit, cũ alteram causarum, pro quibus excommunicatus fuerat, tacuisset. Vnde ipsum nec in iure stare posse dicebat, nec procuratorem constituere: præsertim cum is, cui causæ suæ procurationem cõmiserat, ob excessum similem eadem innodatus sententia teneretur. Ea etiam carere viribus allegabat, quæ in excommunicatiõe positus, à Sede apostolica impetrarat. Licet autem per hoc dictus G. Archidiaconus ei non teneretur, nisi obtento priùs absolutionis beneficio respondere, nihilominus tamen se dictorum iudicum cõspectui præsentarat, & per literas venerabilis fratris. N. Episcopi, & dilecti filij. N. decani ipsius ecclesiæ ostẽderat, quòd nec ipse aduersus eandem ecclesiam, nec ecclesia aduersus eum haberet aliquam quæstionem: & literæ, quas aduersarius ei[9] obtinuerat ab apost. Sede, impetratæ non fuerant de capituli voluntate. Accedẽte igitur die altera, quæ ipsis fuerat assignata, cùm super eo quæreretur à partibus, vtrum renitente capitulo dictus F. Archidiaconus esset pro Cabilonen. eccle. contra eundẽ G. Archidiaconum admittendus, ipse G. propter suspicionem iudicum ad Sedem apostolicam appellauit. Ad ea verò, quæ super seruandis consuetudinib[9] ecclesię proposita fuerant, sic respõdit: quòd cum memorat[9] Episcopus dictis decano, & capitulo mãdanisset, memoratas consuetudines obseruari, responderũt se ipsas libẽtius seruaturos, nisi paupertas ecclesię impediret: adijcientes, vt statum Cabilonen. ecclesiæ per suas literas Sedi apostolicæ nunciarent. Ex his igitur concludebat, nè expensas, quas dictus F. Archidiaconus fecerat, ipsi debere restitui: cũ potius, vt ab excommunicationis vinculo solueretur, ad Sedem apost. accessisset, nec eum esse super confirmãdis ecclesię consuetudinibus audiendum, cuius non poterat literas procurationis ostendere, immò ipse procurator esset à capitulo institutus: propter quod, cum instantia postulabat ordinationem ecclesiæ dictis Episcopo, & decano committi: ita quòd quicqd de maiori, & saniori parte capituli, tam super instituendis canonicis, quàm super alijs ad ordinationem eiusdem ecclesiæ pertinentibus, constituerent, non obstante cõtradictione paucorũ, inuiolabiliter seruaretur, nec obstantibus literis super seruandis prædictis cõsuetudinibus ad dictũ Eduen. Episcopum destinatis. Petebat etiam dictũ F. Archidiaconum excõmunicatum denunciari: cum nec satisfecisset passo iniuriam, & de violatione immunitatis ecclesiæ nõ fecisset aliquã mentionem. Ex parte verò prædicti F. Archidiaconi taliter fuit ad obiecta respõsum, quòd licet super violenta manuũ iniectione accusatus fuisset, ei fuit Ecclesiæ solũmodo introitus interdictus: sed postmodũ ad apostolicã Sedẽ accedẽs sine cõtradictione qualibet fuerat absolutus. Nos igitur causam ipsam vestro examini committentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si vobis constiterit dictum F. Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantum alteram in literis, quas super absolutione sua ab apostolica Sede obtinuit, ipsum tanquàm excommunicatum, satisfacere Ecclesiæ suæ de altera monitione præmissa per censurã ecclesiasticam, appellatione remota cogatis. Prædictas verò constitutiones, si eas de assensu capituli maioris, & sanioris partis sine prauitate qualibet inueneritis esse factas, & possibilitas Ecclesiæ patitur, faciatis inuiolabiliter obseruari. In alijs ordinationem Ecclesiæ prędictis Episcopo, & decano auctoritate apostolica cõmittas: ita vt quę cum

maiori

maiori parte Capituli tàm ſuper canonicis inſtituendis, quàm ſuper alijs canonicè duxerint ſtatuenda, non obſtante contradictione, vel appellatione paucorum obtineat firmitatem. Expenſas verò antè dicto Archidiacono reſtitui faciatis, ſi legitimè probare potuerit, ſe de Capituli mandato ſuſcepiſſe prædicta negocia promonēda, & propter hoc ad Sedem apoſtolicam acceſſiſſe. Nullis literis, &c. preter aſſenſum partium, &c. Quod ſi omnes, &c. tu frater Archiepiſcope, cum eorum altero, &c. Datum, &c.

P. SCHALAHOLTDEN. ET B. HOLEN. EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLEſiarum prælatis, & clericis vniuerſis, per Hiſlandiam conſtitutis. Quæ ſignificat ijs grauia, quædam vitia quæ per Hiſlandiam corrigere debeant.

QVAMuis inſula veſtra longo terrarũ tractu ab vrbis partibus ſit remota, vos tamen quod apoſtolicæ prouiſionis non ſitis extorres, æſtimare debetis: cum ex iniuncto nobis apoſtolatus officio facti ſimus (ſecundum apoſtolum) ſapientibus, & inſipientibus debitores, & ita paſtoralem ſolicitudinem gerimus de propinquis, quod eam extendimus etiam ad remotas: quos abſentes corpore, ſpiritu verò præſentes, charitatis brachijs amplexamur. Sanè dilectũ filium Erlend. Abbatem, latorem præſentium, quem ad nos tranſmittere curauiſtis, boni teſtimonij virum paterna benignitate recepimus, & ſicut eo didicimus referente, licet nullas ex parte veſtra portauerit nobis literas ſigillatas, quas tamen aſſeruit ſe amiſiſſe, in maris periculis conſtitutum, nonnulla in partibus veſtris, velut in vſum, & conſuetudinē ſunt redacta: quæ ab agro dominico ſunt ſtudioſiꝰ extirpāda: nè per ſpinas, & tribulos ſemen euangelicum ſuffocetur: inter quæ ſequētia duximus ad cautelam exempli gratia exprimēda, vt per ea ſtudeatis cætera vitia capitalia euitare, per quæ ira Dei venit in filios diffidentiæ: qui ſtercora pro croceis amplectuntur, & luci tenebras anteponũt. Et vt incipiamus à primo inobedientiæ vitio, per quod peccatũ intrauit in mundũ, cũ in eccleſia Dei, diuerſi gradus ad inſtar cæleſtis curiæ ſint diſtincti, vt ſecundũ diſpoſitionē ſuperiorũ obtemperantibus inferioribus cuncta ritè procedant: vnde & Romana eccleſia tanquàm magiſtra non humana, ſed diuina diſpoſitione vniuerſis, & ſingulis per orbē eccleſijs eſt prælata: vt ad eam velut caput, aliæ ſicut ſpiritualia membra reſpondeāt, cuius paſtor ita ſuas alijs vices diſtribuit, vt cæteris vocatis in partē ſolicitudinis ſolus retineat plenitudinem poteſtatis: vt de ipſo poſt Deum, alij dicere poſſint: & nos de plenitudinè ipſius accepimus, ſicut idem C. Abbas nobis diligenter expoſuit, qui ſunt inter vos ſubditi, dum prælatis ſuis in his quæ agunt perperam, nolunt humiliter obedire, ac ſecundum ipſorum monita ſalubria declinare à malo, & facere bonum, contra torrentem diſpoſitionis diuinæ brachia nituntur extendere, & quaſi contra ſtimulum calcitrare: quæ ſic diſpoſuit gradus, & ordines differentes, vt reuerentiam minores maioribus exhiberent. Profectò, qui talia agũt, regnum Dei nõ poſſidebunt, erroris magnitudinem non penſantes: cum (ſecundum prophetam) peccatum hariolādi ſit repugnare, & ſcelus idolatriæ nolle acquieſcere. Hi nempe, vel ſunt potentes, & peccata ſua propria temeritate defendũt, nõ attēdentes quod legitur: potētes potenter tormēta patiētur, & depoſuit potentes de ſede, vel minores. Et vt licentiùs prornant in peccatum, maiorum tuitione defendere ſe nituntur, declinantes corda ſua in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis, tanquàm in extremo examine, quādo vnuſquiſq; onus ſuũ portabit, illi poſſint eos à ventura ira defendere: qui pro ſuis ſceleribus æternis incendijs reſeruantur. Quid de homicidijs, incendijs, & fornicationibus referemus? & quod excommunicatis communicare præſumitis? & præſertim Suero, & excommunicato, & Apoſtatæ, Deo, & Sanctis eius pro ſuis actibus inimico? Si vellemus ad vnguem ſingula proſequi, quæ inter vos dicuntur, peccatis exigentibus frequentari, pagina creſceret in immenſum, & tædium legentibus, & audientibus generaret. Dolemus ergo plurimum, & triſtamur, hæc inter vos liberè perpetrari: ſed veremur admodũ,

& mouemur, ne fortè (quod absit) propter dissolutam negligentiam vestram ista proueniant, quæ dnm negligitis perturbare, quid aliud facitis, quàm fouere facti canes muti non valentes latrare? quibus dicitur per prophetam: Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Vnde Apostolus inquit Ephesijs: Mundæ sunt manus meæ à sanguine omnium vestrum: non enim subterfugi, quominus annunciarem vobis omne consilium Dei. Mundus ergo à sanguine ipsorum non esset, si eis annunciare Dei iudicium noluisset: quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor occidit. Cùm itaque in tremendi die iudicij de vestris, & subditorum vestrorum actibus debeatis reddere rationem, quin etiam, & de omni verbo ocioso, quodcunque locuti fueritis, hortamur vniuersitatem vestram, monemus in domino, & per Apostolica scripta mandamus, quatenus contra delinquentes, quasi contra bestias Ephesi viriliter exurgentes, ne post cursum vitæ labentis in manus dei viuentis (quod horrendum est) incidatis, murum vos pro domo Domini nō dubitetis opponere, & contra faciem Damasci turrim vos inexpugnabilem opponentes, euellere, ac destruere, ædificare pariter, & plantare vnanimiter procuretis, quæ in Ecclesia Dei euellenda, & destruenda, ædificanda fuerint, & plantanda. Cæterùm quoniam adhuc habemus multa vobis dicere, quæ non possunt commodè per præsentem Epistolam declarari, præmissis, breuiter prælibatis charitati vestræ duxim⁹ prædicendum, quod auctore patre luminum, à quo omne datum est optimum, & omne donum perfectum, in proximo in uenero viro secundum cor nostrum, cū ad vos mittere disposuimus: per quem de singulis, quæ omittere, vel facere debeatis, & omnibus, quę fuerunt nobis ex parte vestra proposita, cum ad vos venerit efficiemini certiores. Datum Reat. III. Cal. Augusti, &c.

IN eundem ferè modum scriptum est principibus, & populis per Hislandidam constitutis. Quamuis insula vestra vt supra, &c. vsque ad verbum, Liberè perpetrari. Quos saluos fieri cupimus, & ad agnitionē veritatis venire: ad quod viam vobis salubriter præparabit, si habueritis in his, quæ Dei sunt obedientiam ad Prælatos, & eos immò Deum in ipsis curaueritis honorare: in quibus cōtemptis Deus sperniter, & in receptis recipitur, & etiam honoratur: & opera impenderitis in operibus pietatis, & præsertim eleemosynis conferendis, quarum efficaciam scriptura commendans inquit: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum extinguit. Cæterùm quoniam adhuc habemus, &c. vt suprà Datum vt suprà.

N. HIDRVNTIN. ARCHIEPISCOPO: QVOD FILIVS EX EA susceptus, quæ putabatur esse concubina, & post apparuit, quòd esset legitima vxor, sit legitimus.

Capu per tuas literas: Qui filij sint legitimi.

PER tuas nobis literas Intimasti, quod Rao de Aceresia ex muliere quadam, quam secundum opinionem maioris partis viciniæ, in concubinam habebat prole suscepta, quandam priùs, & aliam ea defuncta duxit vxorem, & ea ex qua prolem susceperat, virum sibi alium copulauit. Processu verò temporis idem Rao in præsentia multorum firmauit proprio iuramento, quòd eam, quam habere visus fuerat concubinam, priùs affidauerat in vxorem, quàm ex ipsa filium genuisset: & cùm post iuramentum illud, per sex annos, & vltra vixisset, dum ageret in extremis eum, quem ex illa susceperat, filium legitimum appellauit, & hæredem instituit testamento. Cùm autem tuæ fuisset inquisitioni, & decisioni commissum, an filius sic susceptus legitimus esset hæres ipsius R. & ad eius patrimonium admittend. tu præterea, quod ex quadam decretali bonæ memoriæ Alex. Pap. prædecessoris nostri standum esse super hoc verbo viri, & mulieris credebas, testes à filio eiusdem R. productos prouidè suscepisti: quibus legitimè comprobauit dictum R. Matrem suam in cappella Sancti Sergij affidasse: propter quod eum ipsius R. hæredem esse legiti-

legitimum iudicasti. Nos igitur attendentes, quòd plus est, quod in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur, licet tàm dictus R. quàm ea, quam vt concubinam habuerat, cum ad alia vota transiuit, videatur ex ipso facto, quòd matrimonium inter eos fuerit, denegasse, quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit, siue desponsatio ipsa fuerit de præsenti, vt per consensum legitimum, & verbis de præsenti expressum, siue de futuro, vt per sequentem carnis copulam matrimonium inter eos fuerit celebratum: non tàm decretali dicti prædecessoris nostri, quæ in casu dissimili loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te processisse legitimè respondemus, & sententiam tuam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus: auctoritate tibi præsentium iniũgentes, vt sententiã ipsam facias monitione præmiss. per censuram ecclesiasticã inuiolabiliter obseruari. Nulli ergo &c. Datum Reat. III. nonas Augusti.

N. OSCEN. ET. N. TIRASONEN. EPISCOPIS.

De diacono, cuius amici abbatem trucidarant.

Diaconus, & monachus Sancti Ioannis de Pinna, sua nobis insinuatione monstrauit, quòd cùm in sæculari adhuc habitu constitutum, in ecclesia de Rigulo quoddam beneficium obtinentem, N. Abbas ipsius ecclesiæ illum eodem beneficio spoliasset, cognati, & amici eius Abbati sæpius supplicarunt, vt beneficium sibi restitueret memoratum: quo nolente ipsorum precibus acquiescere irati plurimum, & commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenêre: & cœna facta dixerunt, quòd vindictam volebant sumere de Abbate. Inhibiti autem expresse ab eodem decano, ne Abbatem occiderent, vel aliquid ei facerent, vnde ordinis sui discrimen incurreret, & animæ detrimentum, in eum nihilominus irruerunt, & plagis impositis abierunt, semiuiuo relicto: vnde post dies aliquot spiritum exhalauit. Ab illo autem tempore, vsque hodie, prædictus diaconus de eo, quod contigerat, tristis effectus, ab administratione cessauit: & nondum expleto biennio, habitum induit monachalem. vnde à nobis suppliciter petijt edoceri, vtrùm posset in officio diaconi ministrare: & si hoc ei liceret: an posset ad maiorem ordinem promoueri. Licet autem (si præmissis veritas suffragatur) præfatus diaconus super Abbatis interitu non videatur fuisse culpabilis, quia tamen bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est, quod ab administratione officij se propria voluntate suspendit, vel habitum induit regularem, sibi non ad peccatum ascribimus, sed ad meritum reputamus. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præmissa noueritis veritate subnixa, sæpèdictum diaconum non solum in diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascendere, si aliud canonicum non obstiterit impedimentum, liberam concedatis auctoritate apostolica facultatem. præsertim si super hoc non fuerit respersus infamia, cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionẽ eius expressam, eo causam, vel occasionem non dante ausu sacrilego proponitur à consanguineis attentatum (diuina scriptura testante) quòd anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. filius non portabit iniquitatem patris, neq; pater iniquitatem filij: quamuis hoc ipsum verius ad æternum, quàm ad temporalem referatur vindictam. Datum Reat. II. nonas Augusti Pont. nostri anno I.

Ca. Petrus extra de homicidio. *Diaconus*

N. ATREBATEN. EPISCOPO, ET. N. DECANO CAMERACEN.

Vt cogat Regem Gallorum, Duci Lotharingiæ dotem reddere.

SIcut ex parte dilecti filij nobilis viri. N. Ducis Lothoringiæ nostris fuit auribus intimatum, quando nobilem mulierē Mattildem, neptem Philippi quōdam Comitis Flādriæ, sibi matrimonio copulauit: idem Comes redditus 50 talentorum percipiendos annuatim in terra Boloniæ prę́fato Duci assignauit in dotem: quæ post obitum ipsius Comitis nullatenus potuit obtinere: & insuper ipse Comes eandem terrā obligauit ei, pro 300 marcis, & 7 millibus talentorum. Quia igitur præscripta terra ad proprietatē est charissimi in Christo filij nostri Philippi illustris Regis Franciæ deuoluta, & dos pertinet ad coniugiū, quod est magnum in ecclesia sacramentum: nos, qui (secundum Apostolum) sapientibus sumus, & insipientibus debitores, discretioni vestræ per Apo. scripta mandamus, quaten⁹ eundem Regem, vt super præmissis memorato Duci satisfaciat (vt tenetur) moneatis diligenter, & efficaciter inducatis. Alioqui partibus conuocatis, audiatis causam, & eam fine debito terminetis. Quòd si ambo &c. tu frater Episcope. Datū Reat. VIII. idus Aug.

CORRADO, ET PETRO QVONDAM FILIIS MALABRANCAE.

Puella ante annum septimum sponsalia contrahere non potest.

Cap. ad dissoluēdum. De desponsatione impuberum.

AD dissoluendum, quod factū fuerat inter Ioannē filiū nobilis viri Leonis, de Monumento, & S. filiam quondam Matthei de Fortebrachio super matrimonio contrahendo, in nostra, & fratrum nostrorum præsentia fuit ex parte vestra propositum, quòd cum dicta puella, nondum ad septennium peruenisset, de ipsa nec matrimonium contrahi, nec sponsalia potuére. defuit etiam consanguineorum assensus, qui præcipue sunt in talibus requirendi: quod & si ætas sufficiens extitisset, & consanguineorum interuenisset assensus, personæ tamen non sunt legitimæ ad matrimonium contrahendum, linea consanguinitatis obstante. Accusatione verò super consanguinitate proposita, & tàm ex parte iuuenis, quàm ex parte puellæ consanguinitatis gradibus cōputatis, cùm eam velletis idoneis test. cōprobare, præfatus Leo multas exceptiones proposuit: per quas nitebatur vos ab accusatiōe, multipliciter remouisse. Cumq; super exceptionib⁹ ipsis fuisset vtrinq; diutius disceptatū, auditis, & intellectis quæcunq; fuerunt hinc inde ꝓposita, de cōsilio fratrū nostrorū interloquēdo ꝓnunciauim⁹, inter dictos iuuenē, & puellā, nec matrimoniū, nec spōsalia fuisse cōtracta, cū cōstet puellā nondū ad septenniū peruenisse. Quo circa nec accusatio locū habebat, cum nō esset, ꝙ posset legitimè accusari denūciari tamē poterat cōsanguinitas, vt interdiceretur matrimoniū cōtrahēdū. Ad denūciationē ergo legitimè cōprobandā, festū omniū Sāctorū proximo venturū, pro termino assignamus, saluis exceptionib⁹ nō solū ꝓpositis, sed etiā proponēdis. Ne verò quicq̃ interim in puellā carnaliter attentetur, auct. apost. firmiter interdicimus, vt in ipso negocio de nouo non procedatur vlterius, donec, vel à denunciatione cessetur, vel denunciatione probata ordine iudiciario procedatur. Quod si contra interdictum nostrum in præiudiciū ipsius quicquam fuerit attentatū, illud irritū esse decernimus, & viribus omnino carere.

N. FAVENTIN. EPISCOPO. QVA IPSI LICENTIAM INDVLGET TRANSeundi ad ecclesiam Papiensem. docetq́; quibus ex causis Episcoporum translatio fiat, & quod à solo Pontifice illa fieri possit.

Similis Innocentij epistola extat, cap. inter corporalia. de translatione Episcopi.

SACRA docēte scriptura didicim⁹, vt quos Deus cōiunxit homo nō separet. Duplex est aūt coniūctio coniugalis, vnà secundū carnē, q̄ carnalis dicitur, altera secundū spiritū, quæ spiritualis non incongruè appellatur: vtranq; designat apostolus, qui verbū illud exponēs: Propter hoc relinquet homo patrē, & matrē, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo, in carne vna, cōtinuē ter adiūxit: hoc aūt dico magnū sacramentū in Christo, & in ecclesia: nā carnalis coniunctio, quæ est inter virū, & legitimā fœminā, sacramentū est spiritualis cōiunctiōis, quæ consistit inter Christū, & Sanctā ecclesiā. Coniūctio carnalis hoc efficit, vt sint duo in vna carne, secundū illud, quod veritas ait: itaq; iam nō sunt duo, sed vna caro. Coniunctio verò spiritualis id efficit, vt sint duo, in vno spiritu, se-

titu,secundū illud quod dicit Apost. Qui adhęret Deo vnus spiritus est cū eo, Vtriq; aūt, carnali scilicet, & spirituali coniunctioni cōpetit, quod superius est p̄missum: quod Deus coniunxit homo non separet: vt nec liceat homini carnali matrimonio legitimè copulatos diuidere, nec spirituali coniugio canonicè vinctos, vt Episcopū, & suā eccle. separare. Licet autē videri posset ex his, quòd summus Pontifex, spirituale matrimoniū, Epi scilicet, & Eccl. separare nō possit: cum tamen ex consuetudine, quæ est optima legum interpres, & sacris canonibus habeatur, quòd per cessionē, depositionē, & translationem, quæ soli sunt Sedi apost. reseruata, super hoc plenā habeat potestatem. Sanè intelligētibus id, nullū dubitationis scrupulū generabit: cū nō humana, sed diuina fiat auctoritate, quod in hac parte per summū Pontificē adimpletur: qui nō hominis puri, sed veri Dei verè Vicarius appellatur. Nam quamuis simus apostolorum principis successores, non tamē eius, aut alicuius Apostoli, vel hominis, sed ipsius sumus Vicarij Iesu Christi: vnde quos Deus spirituali coniunctione ligauit, non homo, quia non Vicarius hominis, sed Deus, quia Dei Vicarius separat. cùm Episcopos à suis Sedibus per eorum cessionem, depositionem, & translationē aliquando remouemus. Quæ tria ex hac, quam ostendimus ratione, meritò sunt Romano tātum Pontifici reseruata: qui licet alios Episcopos vocauerit, in partem solicitudinis, sibi tamē retinuit plenitudinem potestatis. Siquidem ex literis venerabilium fratrum nostrorum Mediolanen. & Rauennat. Archiepiscorum, & Vercellen. Terdonen. Placentin. Parmen. Lauden. & Mutinen. Episcoporum, & dilectorum filiorum Capituli, præpositorum, & vniuersi cleri, consulum, & populi Papien. accepimus, quòd bonę memorię. L. Papiensi Episcopo viam vniuersæ carnis ingresso, ipsi Capitulum, & clerus Papien. in te vnanimiter conuenerunt, tę sibi petentes in Episcopum ab apostolica Sede concedi. Licet (quod negligentiæ ipsorum ascribimus) ipsi te elegisse scripserint, quem eis eligere non licuit, sed tantummodo postulare: quia cùm esses spiritualiter alligatus vxori, nisi facta priùs solutione, in te nō poterat legitimè consentiri. Quia verò in talibus euidens vtilitas, & vrgens necessitas, secundum instituta canonica solent, & debent attēdi, vtrùm hæc postulationem ipsorum fauorabilem redderent, & assensu Sedis apostolicæ non indignam, cum fratribus tractauim⁹ diligēter: visum est nobis, & fratrib⁹ nostris nō modicū vtile, vt de minori ciuitate ad maiorem, de minùs populosa diœcesi ad populosiorem, de minùs nobili ad nobiliorem ecclesiam transire debeas: vbi concessum tibi scientiæ, & eloquentiæ donum ad profectum plurimū valeas exercere: & creditum tibi talentum sub vsuris fertiliorib⁹ valeas erogare. Necessarium etiam subtiliter intuentibus videbatur, cum si à Sede apostolica nuncij, quos docti capitulum, & clerus Papien. ad nòs destinarunt, vacui rediuissent præter personarum laborē, & magnitudinem expensarum, quas frustrà fecisse dolerent, dissensionis inconuenien. Ecclesiæ Papiensi forsitan proueniret, quod nobis, & Ecclesiæ Romanæ posset ab aliquibus imputari. De tua igitur idoneitate securi, vtpote cuius scientiam, & eloquentiam, ac morum honestatem, nos, & fratres nostri plenè cognouim⁹, dum apud Sedem esses apostolicam constitutus, & familiaria exempla sequentes, vt vetera relinquamus cum temporibus nostris, de Episcopo in Episcopum: vt Venefranus in Auersan. de Episcopo in Archiepiscopum, vt Antien. in Viennen. de Archiepō in Archiepiscopū, vt Tarsen. in Nazaren. de Archiepiscopo in patriarcham, vt Cæsarien. in Hierosolymitan. & quod plus est, de Archiepiscopo in summum Pontificē, sicut bonæ memoriæ Vrban. Papa prædecessor noster, qui de Mediolanen. ecclesia, fuit in Pontificem Romanum assumptus, translationes fuerint sepius celebratę, supradictorum capituli, & cleri petitioni clemēter annuimus, & vt à Fauētin. transeas ad Ecclesiam. Papien. de benignitate Sedis Apostolicæ facultatem tibi liberam auctoritate præsentium indulgemus. Nulli ergo &c. Datum Reat. VI. Id. Augusti.

ALFONSO EPISCOPO, ET CAPITVLO AVRIEN. CONFIRmatur illorum statutum de numero canonicorum.

POSTVLATVM fuit à nobis ex parte vestra, quod deliberatione prouida vnanimiter statuistis ad conseruandā indemnitatem ecclesiæ, & repellendam quorundam potentum, improbitatem, qui ecclesiam vestrā sæpius prægrauabāt, ne plures triginta sex canonicis liceret in vestra ecclesia ordinari, auctoritas Sedis apostolicæ confirmaret. Nos ergo vestris iustis postulationibus annuentes, præmissum canonicorum numerum, sicut à vobis prouidè noscitur institutus, ratum habentes salua in omnibus apostolicæ Sedis auctoritate, pręsenti pagina confirmamus, nisi fortè in tantum excreuerint ecclesiæ facultates, quod ex eis commodè valeat pluribus canonicis prouideri. Nulli ergo, &c. Datum Romæ, &c.

R. SANCTORVM MARCELLINI, ET PETRI, PRESBYTERO CARD. Abbati, & conuentui Casinen. *Qua ipsis commendat Episcopum S. Georgij, vt eum libera liter, donec conualescat, alant.*

APVD religiosos extrinseca, & aliena commendatione nō indiget, quem propria, & innata intus religio, & scientiæ prærogatiua commendant: & nō minùs his duobus iuuat causa, quam gerit: virtus enim sese diligit, aspernaturq; contraria, & similia in similibus delectatur. Quanta enim religione polleat venerabilis frater noster Episcopus Sancti Georgij, & locus indicat, in quo laudabiliter olim abbatis impleuit officium, vtpote, in quo vigēt regularia instituta, & canonica disciplina seruatur, & dignitas ad quē est vocatus, euidentius ipsius mores ostendūt. Quantū vero, & in quibus peritus existat, eloquentia sapientiæ, ac verbum eius testimoniū perhibet veritati: quod tantò ex ipsius familiaritate, quam nostra significatione pleniùs cognoscetis, quātò fidelior testis est oculus, quàm auditus. Gerēs aūt causam non propriā, sed cōmunem, nō priuatæ personæ, sed ecclesiæ, im mò Christi functus legatione orientaliū principū ad principes occidentis. Stetit fideliter, & cōstanter corā chariss. in Christo filijs nostris Philippo Francorum, & R. Anglorū Regibus illustribus verbum legationis, & causam exposuit Crucifixi. Et licet in ore eius verbum domini non fuerit alligatum, nec aliquid ex contingentibus omiserit, quia tamē vterq; Regum in alterū proprias intēdebat iniurias vindicare, neutrum ad plenum tetigit iniuria Iesu Christi. Quamuis autem volnissent, eidem Episcopo honores in regnis suis, & amplos redditus a[illegible] gnare, maluit tamen excutere puluerem de pedibus suis, terram eorum egressus in testimonium illis, quàm suæ legationis causa neglecta, exule, ac paup[illegible] Christo ditari: æstimans quia vocati nō fuerūt digni paratis nuptijs, & triūpho: in quorū manibus tauros pingues, qui eū obsederāt, & altilia, quæ in hæred[illegible] domini flat⁹ tulerat aquilonis, Christ⁹ forsitan, occidisset: malēs per nos in subsidium pauperum tertę orientalis, saltem pauperum, & debilium multitud[illegible] congregare: ne fortè consentirent maiores, & dicerent: Manus nostra excelsa & nō Deus fecit hæc omnia. Cùm igitur ad verbū ipsius, im mò potius ad vocē domini per vniuersam Italiā inter nostrę promotionis initia literas, curauerim[illegible] destinare, nec ei expediat, vt appareat in cōspectu domini vacuus sine fructu recedens, ipsum de voluntate fratrū nostrorū nō ad petitionē [illegible] uam, sed mo[illegible] nostrum ad monasterium vestrum duximus destinandū: vt ibi aëris inclementiam temperie fugiat autumnali. Rogamus igitur vniuersitatem vestram, m[illegible] nemus, & exhortamur in domino, per apost. vobis scripta mandantes, quatenus eum benigne recipientes, pariter, & deuotè, sicut tantum Episcopu[illegible] ecet, & populi christiani Legatum, honorare curetis: & in necessarijs omnibus ita liberaliter ei prouidere, quòd nos id gratum habere possimus, & ipse vobis, & Eccle. Cassinen. in posterum obligetur, ac vos religiosos literatos pariter, & hon[illegible] stos videamini affectuosi⁹ in domino amplexari: scituri quòd sicut gratū no[illegible] is erit plurimū, & acceptū si eū officiosè curaueritis honorare, ita p certo graue [illegible] bis & molestum existet, si (quod non credimus) mandatū nostrum neglexeri[illegible]

exa[illegible]

exaudire:cum eius prouisio magis vobis ad præmium æternum proficiat,quàm ei accedat ad commodum temporale Dat. Romæ,&c.

CALARITAN ARCIEPISCOPO N. EPISCOPO SORAN. ET N. *electo Turritan. Quæ ijs committitur causa Archiepiscopi Arborensis, contra Capitulum suum.*

CVM pro cõtrouersijs, quæ inter venerabilem fratrem nostrum N. Archiepiscopũ ex vna parte,& dilectos filios canonicos Arboren. verterentur ex altera, ipse Archiepus, & Petrus de Staura presbyter ex parte capituli ad nostram præsentiã accessissent, dictus P. presbyter Archiepiscopum paratum esse dixit in multis & grauibus accusare: quem super homicidio, periurio, excommunicatione, incendijs, incantationibus, lardatione hominis cum lardo,& cera: & quod nepote suo. N. Saracenis de Sicilia vendi cõcessit ecclesiæ suæ mãcipiũ christianũ, & alijs enormitatibus,& capitulis volebat impetere aduersus eum tẽpore congruo proponẽdis. Verùm ipse Archiepus proposuit ex aduerso, quòd cũ bonis ecclesię suę per nobilẽ virũ Vulliel. Marchionem iudicẽ Calaritan. & cõplices eius esset minus rationabiliter destitut⁹, nõ tenebatur æmulis respõdere: qui cum p̃dicto Marchione spoliationẽ suã fuerant machinati, nisi esset antea restitutus: quos etiã ab accusatione sua dicebat alijs rationibus repellendos. Vnde aũt prędictos Marchionẽ,& canonicos aduersus se cõmotos diceret extitisse, sequẽtia vos verba poterũt edocere. Cùm enim idẽ Marchio auctoritate quondã Apo. Sedis excommunicationis vinculo innodatus, nobilẽ virũ A. Arboren. iudicẽ,& filiũ eius paruulum cepisset,& nequiter carcerari fecisset custodiæ mancipari, eorum terra, quam ab ecclesia Ro. tenebant, per violentiam occupata, ipse Archiepiscopus, qui natione Ianuen. erat, iram ipsius Marchionis,& qui secum erant, metuens, Pisanorum ad partes alias declinauit: in cuius absentia Marchio, & fautores ei⁹ Arboren. Ecclesiam spoliarunt in parte: & suffraganei sui,& clerici dicto Marchioni tunc excommunicatione notato, Arboren. terræ sceptrum solenniter concesserunt. Verùm cum tempore procedente idem Archiepiscopus ad ecclesiam suam reuersus, præfatos clericos de eo, quod vt sibi videbatur, in contemptum Apost. Sedis fecerant, redargueret: nec vellet sine mandato Apo. Sedis præfatum Marchionem habere patronum: timentes (vt credebatur) clerici, nè coram ipso Archiepo de sua possent incontinentia conuinci, contra eum cũ dicto Marchione seditionem fecerunt: quem nihilominus in populo diffamãtes, per duos de socijs suis ad Sedem Ap. appellarũt: sed duobus mẽsibus pòst elapsis, pœnitentia ducti, ab eo veniam postulantes, remissis vtrinque iniurijs, in ipsius gratiam redierũt. Cùm aũt postmodũ venerabilis frater noster Pisan. Archiepus Legatus Sardiniæ illuc venisset, præfatus P. de Staura clericus Arboren. procurator à Cap. constitutus, super remissis cõuitijs dictum Archiepiscopum ad Sedem ap. appellauit. Sed in præsentia dicti Archiepiscopi Pisani partibus cõstitutis, cùm canonici Arboren. ibidem vellent suum Archiepiscopum conuenire, ne prouocationis beneficio responderet eis se tuentem: renunciantes appellationi, quam fecerant, quod nollent habere Papam, nisi Pisanum Archiepiscopum, responderunt. Cùm autem coactus ab eodem Archiepiscopo, vt aduersarijs respõderet,& securitatẽ sibi à Marchione dari, ac suis peteret,& etiã aduocatu: & id obtinere nõ posset, ad cõmune appellationis remediũ conuolauit. Postea vero Pisani faciẽtes in eum impetum, quem petierat aduocatum, ipsum occidere voluerunt. Compulsus tandẽ à sæpè dicto Pisano Archiepiscopo appellatione salua, quam fecerant, excludendo P. memoratum tanquàm minus idoneum, respõdit, quòd eum non posset vllatenus accusare: & hoc incontinẽti constare poterat, vt dicebat,& quoniam iam dicti Marchionis, & suorum instinctu falsos contra se testes timuit introduci: & memoratus Pisanus Archiepiscopus laicos testes bonæ opinionis,& famæ, contra P. aduersarium suum admittere recusabat: denuo propter præmissa grauamina corã maiori parte pręlatorũ Sardinę Sedẽ apo. appellauit: & cùm apostolos ab antè fato Archiepiscopo postulas-

postulasset,& vt compelleret Marchionē,nè impediret eū, quo minùs posset de rebus Archiepiscopat⁹ sibi sumere necessaria,nihil horū potuit obtinere,quin imò postea fuit per Marchionem ipsum equis proprijs spoliat⁹. qui etiam inhibuisse dicitur,vt nullus eum in naui sua reciperet,ad Ro.Ecclesiam accedentem: & hospitalarium quendā,qui habebat vestes ipsius Archiepiscopi commēdatas ad tempus, fecit in custodia detineri:apponēs etiam iniquitatem iniquitati,per iudicem Turritan.eum capi fecit,& arcto carceri mancipari longo tēpore,compedibus ferreis religatū.Testes etiam partis aduersæ,post recessum suū dict⁹ Pisan. Archiepiscopus aduersus eum proponitur recepisse.Postea verò (sicut domino placuit) liberat⁹ de reb⁹ Archiepiscopi,quas occupauerat Marhio sæpèdictus,nihil potuit per Arboren. Archipresbyterum, & per suū canonicū obtinere:quin potiùs duo de clericis suis post appell.ad nos interpositā, septē panes cereos,quos ad donum Tēpli mittebat,sibi per violentiā abstulerunt.Quia verò neutra partiū fidē nobis facere poterat de præmissis, causam ipsam de voluntate ipsorum vobis duximus cōmittendam:per apostolica scripta districte præcipiēdo mandātes,quatenus si rem ita noueritis se habere cū laicis super ecclesijs,& personis Ecclesiasticis,non sit attributa potestas,quicquid à sæpedicto Marhione,& fautoribus eius in præiudiciū prænominati Arboren. Archiepiscopi,vel ecclesiæ noueritis attentatū:denunciāntes penitus non tenere,ad faciēdam sibi restitutionem plenariam,prǽfatum Marhionē,& complices suos,omni contradictione & appellatione cessantibus,per censuram ecclesiasticam cōpellatis: & non obstante,quòd sæpedictus Pisan. Archiepiscopus post appellationem ad nos interpositam, & iter arreptum ad Sedem apostolicam veniendi,lite nō contestata:præsertim in criminali cōtra eum testes recepit,sicut ex insinuatione literarum eius liquido intelleximus,super omnibus, quæ aduersum se partes duxerint proponenda:& si bona Ecclesiæ ipsius Archiepiscopi tempore diminuta sunt,vel etiam augmentata , vocatis ad vos,qui fuerint euocandi sine personarum acceptione,solum Deum habentes præ oculis,seruato iuris ordine,inquiratis plenissime veritatē:& vsque ad diffinitiuam sententiam,remoto appellationis obstaculo procedentes,gesta omnia sub sigillorum vestrorum testimonio nobis transmittatis:certum terminum partibus assignantes,ad quem recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Testes appellatione rem,cogantur:prouisuri nè huius occasione discordiæ bona Arboren. ecclesiæ ab alterutra parte per dilapidationis vitium distrahantur. Nullis literis obstantibus præter assensum partium,&c.Datum Reat.III.Idus Augusti.

N. LEMOVICEN. EPISCOPO QVOD CLERICORVM VITIA *libere & audacter corrigere possit.*

AD audientiam nostram te significante peruenit,quòd cum corrigere vis clericorum excessus exercentium negociationem illicitam, & vsuras vacantium ludis illicitis,& habentium concubinas, ipsi vt tuam correctionem eludant,ad Sedem apostolicam vocem appellationis emittunt.Ne igitur excessus delinquentium hac occasione remaneant impuniti , fraternitati tuæ auctoritate præsentium duximus indulgendum, vt prædictos excessus corrigas , & emendes : & si qui super hoc duxerint ad Sedem apostolicam appellandum, statuas eis terminum competentem : infrà quem si appellationem prosequi fortè noluerint,ex tunc in eos correctionem non differas sublato appell.obstaculo canonicam exercere. Datum Reat.III.idus Augusti.

PETRO ABBATI PRAEMONSTRATEN. ET CAETERIS ABBATIBVS ET CA*nonicis Praemonstraten ordinis, tàm præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum de illorum approbatione,deque priuilegijs & viuendi ratione.*

INe—

IN eminenti apostolicæ Sedis specula (licet immeriti) disponẽte domino constituti, pro singulorum statu soliciti esse compellimur, & ea syncerè tenemur amplecti, quæ ad incrementum religionis pertinent, & ad virtutum spectant ornatum, quatenus religiosorũ quies ab omni sit perturbatione secura, & à iugo mũdanæ oppressionis seruetur illęsa, cum apostolica fuerit tuitione munita. Attendentes, itaque, quomodo religio, & ordo vester multa refulgens gloria meritorũ, & gratia redolẽs Sãctitatis, palmites suos à mari vsq; ad mare extẽderit, ipsum ordinẽ, & vniuersas domos eiusdẽ ordinis apostolicæ protectionis præsidio duximus confouẽdas, & præsenti priuilegio muniẽdas. Ea propter dilecti in domino filij, vestris iustis postulationibus benignius annuentes, ad exemplar felicis recordationis Alexandri, Lucij, Vrbani, & Clementis prædecessorum nostrorũ Romanorũ Pontificum, vniuersas regulares institutiones, & dispositiones, quas de communi consensu, vel maioris, & sanioris partis fecistis, sicut inferius denotãtur, auctoritate apostolica roboramus, & præsentis scripti priuilegio cõmunimus: videlicet vt ordo canonicus, quemadmodũ in Præmonstraten. Ecclesia, secũdũ Beati Augustini regulam, & dispositionem recolendæ memoriæ Norberti quõdam Præmonstraten. ordinis institutoris, & successorũ suorum, in candido habitu institutus esse dignoscitur, per omnes eiusdem ordinis Ecclesias perpetuis tẽporibus inuiolabiliter obseruetur, & eiusdẽ penitus obseruãtiæ. Iidem quoq; libri, qui ad diuinum officium pertinent, ab omnibus eiusdem ordinis vniformiter teneantur: nec aliqua Ecclesia, vel persona ordinis vestri, aduersus cõmunia ipsius ordinis instituta priuilegium aliquod postulare, vel obtentum audeat quomodolibet retinere. Nulla etiam Ecclesiarum ei, quam genuit, quamlibet terreni commodi exactionem imponat, sed tantũ pater Abbas curã de profectu, tàm filij abbatis, quàm fratrũ domus illius habeat, & potestatẽ habeat secundũ ordinem corrigendi, quæ in ea nouerit corrigenda: & illi ei tanquãm patri reuerentiã filialem humiliter exhibeãt. Abbas autem Præmonstraten. Ecclesiæ, quæ mater esse dignoscitur aliarum, non solum in his Ecclesijs quas instituit, sed etiam in omnibus alijs eiusdem ordinis, & dignitatem, & officiũ patris obtineat, & ei ab omnibus tàm abbatibus, quàm fratribus debita patri obedientia impendatur. Pręterea omnes abbates ordinis vestri, singulis annis, ad generale capitulum Præmonstraten. postposita omni occasione conueniãt: illis solis exceptis, quos à labore viæ corporis retardauerit infirmitas: qui tamen idoneum pro se delegare debebunt nũcium, per quem necessitas, & causa remorationis suæ capitulo valeat nũciari. Hi aũt, qui in remotiorib' partib' habitantes, sine graui difficultate singulis annis se nequiuerint capitulo præsentare, in eo termino conueniant, qui in ipso eis capitulo fuerit constitutus. Si verò quilibet Abbatum, aut Prępositorum, per contumaciam vestrum capitulum frequentare desierint, liceat abbati Præmonstratensi, consilio sui capituli, eos vsq; ad dignam satisfactionem sententia percellere regulari: & sententiam, quã præfatus Præmonstraten. Abbas, siue in generali capitulo, siue extra capitulum consilio Coabbatum, in Prælatos, & subditos totius ordinis vestri canonicè tulerit, nulli Archiepiscoporum, seu Episcoporum, nisi fortè de mandato Romani Põtificis, liceat relaxare. In generali igitur vestro Capitulo præsidente Abbate Præmonstraten. cęterisq; considentibus, & in spiritu Dei cooperantibus de his, quę ad ædificationem animarum, ad instructionem morum, & ad informationem virtutum, atque incrementum regularis disciplinæ spectabunt, sermo diligens habeatur. Porrò de omnibus quæstionibus, & querelis, tàm spiritualibus, quàm temporalibus, quæ in ipso capitulo propositæ fuerint, illud teneatur irrefragabiliter, & seruetur, quod Abbas Præmonstraten. cum his, qui sanioris consilij, & magis idonei apparuerint, iustè, ac prouidè iudicabit. Sanè si Abbas aliquis vestri ordinis infamis, vel inutilis, aut ordinis sui præuaricator inuentus fuerit, & priùs per patrem suum Abbatem, aut per nuncios eius admonitus, suum corrigere, & emendare delictum neglexerit, aut cedere (si amouendus fuerit) sponte noluerit, auctoritate generalis capitu-

rius ordinis ad ordinem vestrum venerint, ad eccle. vestri ordinis habeant sine refragatione respectum, in qua vestrum noscuntur ordinem assumpsisse. Praeterea si inter aliquas ecclesias vestri ordinis de temporalibus quaestio emerserit, non extra ordinem ecclesiastica, vel secularis audientia requiratur, sed mediante Praemonstraten. Abbate, & caeteris, quos vocauerit, aut charitatiue inter eas componatur, aut auditis vtrinq; rationibus eadem controuersia iusto iudicio terminetur. Ad maiorem quoq; ordinis vestri pacem cõseruandam, districtius prohibemus, ne aliquis praelatorum, vel subditorum vestrorum in his, quae ad disciplinam, & instituta ordinis spectant, audeat pro vt statutum est in Lateranen. concilio appellare: sed si quis quam appellare tentauerit, nihilominus illi, quorum interest, regularem disciplinam exercere debebunt. Decaetero quoniã a strepitu, & tumultu secularium remoti pace, & quiete in ... tris, grãgias vestras, & curtes, sicut & ... ia ecclesiarum, a prauorum incursu & violentia libera fore sancimus, prohibentes, vt nullus in hominem capere, spoliare, vel bera re, seu interficere, aut furtum, vel rapinam committere audeat. Ob euitandas verò saecularium virorum frequẽtias, liberum sit vobis, saluo iure diœcesanorum Episcoporum, oratoria in grangijs, & curtibus vestris construere: & in ipsis vobis, & familiae vestrae diuina officia, (cùm necesse fuerit) celebrare, & ipsam familiã, nisi aliq sint, q in vicinia habeãt ppria domicilia ad cõfessionẽ, cõmunionẽ, & sepulturã, cũ vestri ordinis honestate suscipere. Liceat quoq; vobis psonas liberas, & absolutas e saeculo fugientes, ad conuersionem recipere, & eas cum rebus suis sine cõtradictione aliqua retinere. Insuper mosquoq; absolutos, qui in extrema voluntate ad vos se trãsferri aut apud vos sepeliri deliberauerint, nullus impedire, seu res eorum legitimas detinere praesumat: salua tamen haeredũ legitima portione, & canonica iustitia illarum ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora assumuntur. Ad maiorem etiam ordinis vestri reuerentiã, & regularis disciplinae obseruantiam, vobis filij Abbate subiectos vestros ligandi, & soluendi plenam concedimus facultatem. Quia verò singula, quę ad religionis profectum, & animarum salutem ordinastis, praesenti tum abbreuiationi nequiuerant annecti, noscentes his, quae perscripta sunt, cõfessionibus vestras, quas inter vos religionis intuitu regulariter statuistis, & deinceps auctore domino statuetis, auctoritate apostolica roboramus, & vobis, vestrisq; successoribus, & omnibus qui ordinem vestrum professi fuerint, perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruãdas decernimus: nec aliquae literae habeant firmitatem, quae tacito nomine Praemonstraten. ordinis, contra libertates vobis ab apostolica Sede indultas fuerint impetratae. Sane laborum vestrorum, quos proprijs manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis vestrorum animalium, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere praesumat, licet fundorum dominis pro rei proprietate aliquem censum, vel quotãlibet partem frugum reddatis. Interdicimus verò Episcopis, & alijs ecclesiarum praelatis, nisi seruato cuectionis numero, in Lateranen. concilio constituto, in vestris monasterijs hospitari. Ad grangias autẽ vestras, & ad curtes hospitandi gratia, non nisi in magna necessitate diuertant, & tunc contenti sint ipsarum mansionum cibarijs consuetis cum honestate attemperate exhibitis. Nulli autem saeculari personę vel ecclesiasticae in aliqua domorum vestrarum liceat carnibus vesci, nisi manifestè aegritudinis causa, & hoc in ... Monasterijs couen ... vestris. Prohibemus insuper, ne aliqua persona fratres ordinis vestri audeat ad saecularia iudicia prouocare: sed si quis aduersus eos aliquid sibi crediderit de iure competere, sub ecclesiastici examine iudicij experiendi habeat facultatem. Licitũ praeterea vobis sit, in causis vestris fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, & eorum testimonio (sicut rectum fuerit) & propulsare violentiam, & iustitiam vendicare. Prohibemus quoq;, ne cuilibet ecclesiasticae, vel saeculari personae fas sit in ecclesijs vestris cõtra statuta Lateranen. concilij tallias exercere, vel quaslibet alias vobis ineptas, & iniquas exactiones imponere. Interdicim⁹ etiam vobis, ne feras, aues, carnes, sues, & caetera huiusmodi curiositatis animalia a quolibet ad nutriendum, siue custodiendum in detractionem vestri ordinis suscipere praesumatis. Porrò, vt

S quieti-

quietius Deo ſeruire poſſitis,& diſcurrendi à vobis neceſſitas auferatur, præſenti ſcripto duximus indulgendum, vt ſi Epiſcopis veſtris, aut malitioſè differentibus, vel pro iuſto impedimento, non valentibus ordinationes, & cætera eccleſiaſtica miniſteria vobis conferre, aliquem Epm, de cuius ordinatione, & officio plena ſit nobis notitia, hoſpitē vos habere contigerit, liberum ſit vobis ab eo, & ordinationes, & cætera ſacramenta ſuſcipere: dum tamen præiudicium diœceſano Epiſcopo non debeat generare. Præterea poſtulatione veſtra clementius inclinari, præſenti pagina duximus inhibendum, ne quis Archieps vel Eps, aut eorũ officiales eccleſias veſtras, ſeu regulares perſonas eorũ, abſq; manifeſta, & rationabili cauſa interdicere, ſeu ſuſpendere præſumat: ſed ſiquid in eis fuerit corrigendum, ad audientiam generalis capituli Præmõſtraten. referatur, & ibi prout iuſtitiæ, & honeſtati congruerit emendetur. Porrò ſi qui Epi, aut eorũ officiales in perſonas veſtras, aut eccleſias ſententiam aliquam contra libertatem eiſdem à prædeceſſoribus noſtris, vel à nobis indultam, promulgauerint, eandem ſententiã, tanquã cõtra apoſtolicæ Sedis indulta prolatam, ſtatuimus irritandã. Decernimꝰ ergo, &c. ſalua Sedis apoſtolicæ auct. Siqua igitur, &c Datum Reat, per manũ Raynaldi domini Pap. notarij cancellarij vicem agẽtis. VI. Cal Aug. Indictione prima anno Dominicæ incarnationis. M.C.XCVIII. Pont. verò Domini Innocentij Pap. III. Anno primo.

N. DECAN. VLIXBONEN. N. DE ALCOBATIA, ET. N. SANCTAE MAriæ de carcadi prioribus. Committitur ys cauſa Epiſ. Colimbrieuſis, & monaſterij Sanctæ crucis.

EX inſinuatione venerabilis fratris noſtri. N. Colimbrien. Epiſcopi noſtris eſt auribus intimatum, quod cùm indulgentia, quæ cõceſſa dicitur canonicis Sanctæ Crucis, à bonæ memoriæ Mich. prædeceſſore ſuo Colimbrien. canonicorum ſubſcriptiones contineat, nuquam tamen in ea dicti canonici ſubſcripſerũt, cuiꝰ tenor talis eſſe proponitnr. In nomine patris, & filij, & ſpiritus Sancti amen. Ego M. Dei gratia Colimbrien. Epiſcopus ſciens, vt ait Beat. G. valdè neceſſarium, & honeſtum [illegible] ſe Deo ſeruientium quieti proſpicere, atq; de eorũ perpetua ſecuritate tractare, & attendẽs nihilominus Colimbrien. monaſteriũ S. Crucis à Sacroſancta Ro Eccleſia, quæ caput, & mater eſt omniũ eccleſiarũ, per Dei gratiã integrã libertatem habere, laudo, & cõfir. & cũ aſſenſu canonicorũ meorũ ſpontanea voluntate cõfirmamus. Libertatẽ vobis ſcilicet, & Domno I. eiuſdẽ monaſterij priori, & cæteris fratribus, tam pſentibus, quam futuris in eodẽ monaſterio regulari vita [illegible] profeſſis in perpetuũ, quatenus, & conſeruantes in Dei ſeruitio, gratia ipſius ſuffragante, mente libera perſeuerent: & [illegible] do canonicus, qui ſecundũ Deũ, & Beati Auguſtini regulam ibidem cooperãte domino noſcitur inſtitutus, perpetuis temporibus inuiolabiliter cõſeruetur. Confirmamus igitur, & firmiter ſtatuimus, vt idem monaſterium, cum ſuis parochijs, & parochianis, & confratribus, ab omni Epiſcopali iure, & exactione omnino ſit liberum. Quaſcunque etiam poſſeſſiones, & quæcunque bona eadem Eccleſia in præſentiarum poſſidet, & poſſidebit, aut in futurum conceſſione Pont, largitione Regum, vel principum, oblatione fideliũ, præſtante domino poterit adipiſci, vobis veſtriſq; ſucceſſoribus, & per vos prædictæ Eccleſiæ Sanctæ Crucis præſenti pagina cõfirmamus: in quibus hæc duximus proprijs exprimenda vocabulis. Omnes videlicet eccleſias in Caſtro Leirene, & in terminis eius, ſicut cõtinetur in teſtamento regis. Eccleſias Sancti Romani, & Sanctæ Mariæ de Sena: Eccleſiam Sancti Ioãnis de Alcobaça: Eccl. de Mira: & Eccl. de Talauerio: Eccl. de Laurizal omnes illas Eccl. quas in veſtris populationibus nouiter ædificaueritis. quicquid etiam aliud Illuſtris Rex Portugalen. vobis dedit. Sanè laborum veſtrorum, quos proprijs manibus, aut ſumptibus, colitis, ſiue de redditibus hæreditatum veſtrarum, ſeu villarũ, nec ego, nec aliquis Eporum. qui in hac Sede poſt me ſeſſuri ſunt, à vobis decimas exigere præſumat. Siquis ad Eccl. veſtrã conuerti voluerit, & [illegible] habitũ religionis aſſumere, nullus audeat prohibere. Sepulturã quoq; eiuſ [illegible] ci[illegible]

ci liberã esse cõcedimus, vt videlicet quicũq; clericus siue laicus, se illic sepeliri deliberauerit, eius deuotioni, & extremæ voluntati, null⁹ obsistat, nisi fortè an tea pro aliqua rationabili causa fuerit excommunicatus, ita tamẽ, vt de suis bonis Ecclesiæ suæ partẽ faciat: Chrisma quoq;, oleum Sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum ordinationes clericorum gratis, & absq; vlla prauitate, nos vobis semper exhibeamus: nec habeat ibi Episcopus quamlibet potestatem imperandi, vel prohibendi, vel aliquã ordinationem (quamuis leuissimam) faciendi, nisi fuerit rogatus, quatenus canonici semper maneant in maiorũ suorũ profecta libertate. Et si qua fortè causa inter hoc monasteriũ, & nostrã Sedẽ euenerit, & pacificè inter se non potuerit terminari, apud religiosos viros Deum timentes, sine voluntaria dilatione finiatur. Hanc ergo scripturæ huius paginã omni in futurum tempore, ab omnibus successoribus nostris firmam statuim⁹ illibatamq; seruari: vt remotis cunctis vexationibus, diuinum opus cũ summa animi deuotione perficiãt, & in orationibus, & beneficijs eiusdem monasterij partem semper habeamus. Et vt Episcopi, & Priores huius Sedis specialiter in martirologio vestro conscribantur, & pro omnibus canonicis in vnoquoque anno communis commemoratio fiat. Si qua amodo Ecclesiastica, secularis ue persona sciens huius decreti paginam contra eam temere venire, seu in aliquo disturbare, vel minuere tentauerit, secundo tertióue commonita, si non satisfactione congrua emẽdauerit, reum se diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, &c. vsque ad verbum Am. Facta libertatis hoc Mense Martio Era. M.CC. regnante, & confirmante Ildefonso Portugalen. Rege Ego M. Colimbrien. Episcopus confirmo. Ego P. salua Sedis Sanctæ Mariæ prior confirmo. Ego dominicus præsbyter Archidiaconus confirmo. Ego M. Præsbyter & cantor confir. Ego Petrus Ioannis presbyter confir: Ego M. presbyter sacrista conf. Ego Ciprianus præsbyter conf. Ego Telus præsbyter conf. Ego Ciprianus præsbyter conf. Ego Go. præsbyter, conf. Ego Christophorus præsbyter confir. Ego Petrus præsbyter Archidiaconus conf. Ego Telo pelagij præsbyter confir. Ego Ioannes præbyter capellanus confir. Ego Gu. Præsbyter cõfir. Ego Magister Laurẽtius presbyter conf. Ego Suarius presbyter conf. Ego P. Saluatoris presbyter conf. Ego P. Ioannis diaconus conf. Ego M. præsbyter conf. Ego sua Petri præsbyter conf. Ego Dominicus presbyter conf. Quia verò nobis non constitit de præmissis, causam ipsam vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes, quatenus vocatis ad præsentiam vestram, quos propter hoc videritis euocandos super præmissis, inquiratis plenius veritatem, & vsque ad diffinitiuam sententiam remoto appellationis obstaculo procedentes, gesta omnia nobis sigillorum vestrorum munimine roborata mittatis, certum terminum partibus assignantes, ad quem recepturæ sentẽtiam nostro se conspectui repræsentent. Testes cogantur. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Reat. II. idus Augusti.

N. ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD MVTVS ET surdus possint matrimonium contrahere.

CVM apud Sedem apostolicam, cui (licet immeriti) præsidemus, totius Ecclesiasticæ disciplinæ resideat magistratus, dignum est, & consonum rationi, vt quoties circa negocia varia, & diuersa quicquàm dubitationis emerserit, ad ipsius iudicium recurratur: quæ dispon. te domino, inter omnes Ecclesias obtinere meruit principatũ. Sanè consuluisti nos per nuncios, & literas tuas, vtrum mutus, & surdus alicui possit matrimonialiter copulari: ad quod fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd cùm prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, vt quicunque non perhibetur, per consequentiam admittatur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus eorum, de quorum, quarumque coniunctionibus agitur, videtur quòd si talis velit contrahere sibi non possit, vel debeat denegari: cum quod verbis non potest, signis valeat declarari. Dat. Ro. apud S. Petrũ idibus Iulij. *Capit cum apud Sedẽ de sponsal. & matrimonijs.*

N. TARENTASIEN. ARCHIEPISCOPO, ET. N. EPISCOPO *Auguſten & N. Abbati Boni Montis.*

LICET iniunctæ nobis adminiſtrationis officium profectibus nos admoneat intendere ſingulorum, & tanquàm de commiſſo grege nobis rationē domino reddituri, ea cunctos facere exoptemus, quæ ad vitam proficiant ſempiternam, fratres tamē, & Coepiſcopos noſtros, qui in partem ſunt ſolicitudinis euocati, ſic vellemus cōmiſſi eis officij executionem diligenter peragere: quòd nō lucerna ſub modio, ſed ſupra cādelabrum poſita videretur. Verùm cum de ipſis ea noſtris auribus referuntur, quæ in infamiam pontificalis dignitatis redundant, dolemus admodū, & turbamur: quia iuxta diuinæ Legis ſententiā, ſi ſacerdos, qui eſt vnctus peccauerit, facit delinquere populum. Olim ſiquidem cùm venerabilis frater noſter. N. Lauſanen. Epiſcopus felicis recordationis C. Papæ prædeceſſori noſtro à Capitulo ſuo delatus fuiſſet in multis, idem prædeceſſor noſter ven. fratri noſtro Mauritien. Epiſcopo, & dilectis filijs Bellæ vallis, & de Charitate abbatibus apoſtolica auctoritate præcepit, vt ad eccleſiam Lauſanen. perſonaliter accedētes, quæ in eadem tam in capite, quàm in membris digna correctione cognoſcerēt, ſtuderent diligenti ſolicitudine emēdare. Qui cùm die ſtatuta Lauſannam acceſſiſſent, & feciſſent in præfati Epiſcopi, & capituli pręſentia commiſſionis literas recitari, ſicut in eorum literis proſpeximus cōtineri, ipſum Epiſcopū, & capitulum ad compoſitionem amicabilem faciendam, inducere ſtuduerūt. Tunc capitulum duo inſtrumenta exhibuit, quorum vnum erat ſigillatum ſeptem ſigillis arbitrorū, in quos tam canonici, quàm Epiſcopus compromiſerant memorati. Alterum verò erat ſigillo iam dicti Epiſcopi conſignatum: in quo ſe ſatebatur reatum periurij incurrere, ſi ab arbitrio reſiliret. Epiſcopus autem in pſentia delegatorum iudicū, quod arbitriū illud nō ſeruauerat, nec ſeruaret, propoſuit: aſſerens quod canonici priùs ab arbitrio reſilierant, & emēdationē, quā ſuper quibuſdam articulis præfati arbitri ei facere cōpromiſerant, nondum potuerat obtinere: & ideo ſe non incurriſſe reatum periurij fatebatur: quia canonici priùs arbitrium violauerant, & arbitrij paginā arbitri non curauerant emendare: quampuam (ſicut in præſentia noſtra confeſſus eſt) arbitrium ipſum poſt triennium approbauerit, cum eidem arbitrio ſigillum appoſuit, & ex tunc illud inuiolabiliter obſeruauit. Econtra verò canonici reſpondebant, quod nec ipſi ab arbitrio reſilierant, nec aliquid arbitri promiſerant emendare. Licet autem econtra Epiſcopus ſe probare promitteret, quod dicebat, in præſentia tamen ipſorum iudicum non probauit. Cùmq; præfati canonici ſuper monetæ diminutione, & exactione noui pedagij memoratum Epiſcopum cōuenirent, & peterent, quod ab arbitris præceptum fuerat obſeruari: reſpōdit Epiſcopus memoratus, quod moneta erat proculdubio diminuta, nec licuit arbitris ſuper hoc aliquid arbitrari: cùm tanquàm domino monetæ licitum ei ſit, eā pro ſuo beneplacito minuere, & augere: & iſte fuit vnus de articulis, in quibus emendationē arbitrij poſtulauit. Padagium autem à quadraginta annis acceptum fuiſſe aſſeruit, & in grauamē inimicorū ſuorū ſe illud propoſuit ſtatuiſſe. Cùmq; addijcerent canonici antedicti, quod præter illa, quæ in arbitrij inſtrumēto continebātur, alia vellent contra eundem Epiſcopum proponere, & probare: reſpondit Epiſcopus, quod eos aliquatenus non audiret, quia nō tenebatur corā ipſis iudicibus reſpōdere: cum literæ cōmiſſionis non ex parte capituli, ſicut continebatur in eis, ſed per falſi ſuggeſtionem fuerint impetratæ: quia P. de Iſchandes, qui eas impetrauit mandatum non habuit, vt talia poſtularet. Ad quod P. ipſe reſpondit, quòd licet, cùm ad Romanam Eccleſiam acceſſit, non omnibus propoſitum ſuum reuelauerit, ſed quibuſdam: poſtquam tamen redijt, cōmiſſionis literas omnibus qui aderant in capitulo legit pariter, & exhibuit, & vniuerſis ipſę literæ placuerunt: & ideo aſſerebant Epiſcopū debere côram eiſdem iudicibus reſpondere: quia rati habitio retrotrahitur, & mandato cōparatur. Et quoniam eorum iudicium noluit ſæpè fatus Epiſcopus ſubintrare, licet ipſi iudices in

cesin

ces in eadem ecclesia multa digna correctione cognoscerent, & eam à statu pristino mirabiliter corruisse, & bona tam Episcopi, quàm Capituli viderent plurimum imminuta, in executione tamen mandati apost. vltrà procedere noluerunt, negocium ipsum ad Romanam curiam remittentes. Ad hæc tam literis Capituli Lausanen. quàm religiosorum Abbatum, Comitum, & Baronum eiusdem diœc. & aliorum multorum nostro apostolatui est suggestum, quòd idem Episcopus bona ipsius Episcopatus dilapidando consumpsit, matrimonia non iniungenda coniungit, & diuortia celebrat indiscretè: & cùm incontinentiæ laboret infamia, familiaritatem amplectitur iniquorum, iustitiam denegat postulantibus, & quibuslibet contumeliosè respondet, in se non ostendens mãsuetudinem pastoralem. Præterea contra eundem multa alia proferuntur, quę longum esset literis præsentibus enarrare: super quibus siquidem omnibus tantò dolemus vehementius, & mouemur, quantò eundem Episcopum tanquàm in Romana ecclesia enutritum, & ab ea in pontificalis officij dignitatem assumptum, quantum cum Deo possumus, synceriori charitate diligim⁹ &, specialius amplexamur. Cùm autem ipsum negocium sub certa forma de concilio fratrũ vobis disposuerimus committendum, sæpè dictus Episcopus superuenit, cui contra dilectos filios, & canonicos Lausanen. & eisdem contra ipsum Episcopum in præsentia nostra, fratrum nostrorum plenam cõcessimus audientiam. Ipsis ergo canonicis eadem quæ præmissa sunt contra Episcopum proponentibus, ipse circa iuramentum, & arbitrium quæ præmissa sunt replicauit: adijciẽs, quòd non alio modo iurauit, nisi quia in verbo veritatis promisit, quanquàm in instrumento sui sigilli munimine roborato, quod iuramentum fuerit, exponere videatur: & vtraque pars asserebat, quòd talis promissio vicem obtinet iuramenti. Adijciebat etiam, quòd cùm arbitri firmiter promisissent, quòd ad arbitrium præstito priùs iuramento procederẽt, & id post modum non seruasset, eorũ nõ tenebatur arbitriũ obseruare: quanquã exceptiones huiusmodi nõ probauerit requisit⁹, sed eatũ tandẽ probationib⁹ libera renũciauerint voluntate. Quia verò idem Episcopus dictum arbitrium captiosum fuisse, illicitum, & damnosum firmiter asserebat, nec super hoc fides nobis poterat sufficiens exhiberi, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis super hoc diligentius veritatem: & si illud constiterit, fuisse illicitum, vel iniquum, & in præiudicium ipsius Episcopi, vel Lausanen. ecclesiæ redundare, illum auctoritate apostolica corrigatis, & correctum faciatis, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam inuiolabiliter obseruari. Quod si tale non fuerit, ad obseruationem eius vtranque partium compellentes, id nobis vestris literis intimetis: vt qualiter sit super iuramento, quod idem Episcopus pręstitit pro cedendum, per hoc plenius cognoscamus: sciturí, quod quia idem Episcopus nobis fuit super dilapidatione delatus, & ideo in hoc magis suspectus habetur, quod plures viri religiosi sua nobis literas direxerunt, nec se super ea sufficienter visus est excusare, ei districtè præcipimus, vt ante præsentis decisionem negocij, bona sui Episcopatus sine consilio, & assensu personæ illius, quam vos ei ad hoc duxeritis deputãdum, nec infeudet, nec impignoret, nec distrahat, aut permutet, nec aliquo titulo alienet. Quia verò quæ super alijs, de præmisso Episcopo referuntur, quia grauia sunt sub dissimulatione transire non possumus, nec debemus, eorum etiam inquisitionem de fratrum nostrorum consilio vestræ duximus experientiæ committendam, per ap. vobis scripta districtè præcipientes, quatenus ad locũ competentẽ pariter accedentes, & partibus cõuocatis solũ Dei habẽtes præ oculis appellatione postposita audiatis, hinc inde proposita: & attestationes, & allegationes vtriusq; partis discussas, & examinatas canonicè sub sigillis vestris nobis dirigere procuretis: præfigentes vtriq; parti terminũ cõpetentẽ, quo sufficienter instructę ad recipiendam sententiam, nostro se conspectui repræsentent. Si verò præfati canonici duxerint desistẽdum, & probare noluerint quod proponunt, vos si præfatus Episcopus super his fuerit infamiæ notæ respersus, purgationẽ ipsi canonicam indicatis, vt cum tribus Episcopis suã si valet innocẽtiã purgare non differat: & eam si pręstiterit, auctoritate apostolica,

admittentes, eum ab impetitione canonicorum penitùs absoluatis, & ab obiectis criminibus, denuncietis insontem. Verùm si se non poterit iuxta sanctiones canonicas expiare, vos eum suspensum ad nostram præsentiam sublato appellationis obstaculo transmittatis, vt in negocio ipso, sicut expedire viderim⁹, auctore domino procedamus: attentius prouisuri, vt mandatum apostolicum ita prudenter, ac diligenter exequi studeatis, vt nos deuotionē, & solicitudinem vestram possimus meritò commendare. Volumus autem nihilominus, & mādamus, vt personam curetis idoneam prouidere, quæ indemnitati consulat Ecclesiæ Lausanen. ita videlicet, quod dictus Episcopus sine ipsius consilio, bona eiusdem ecclesiæ nullo titulo alienet: ei tamen expensæ competentes, ac necessariæ non negentur ad causam: ne pro expensarum defectu, causæ suæ detrimentum incurrat. Si qua verò partiū legitimè citata, vestram præsentiam adire contempserit, vos nihilominus in causa ipsa appellatione postposita, ordine iudiciario procedatis, cū in præsentia nostra litem fuerint contestati. Ad hæc quia p̄fati canonici proponebant, se ab ipso Episcopo irrationabiliter spoliatos, vos si eorum assertioni veritas suffragatur, ipsos restitui faciatis. Nullis literis obstantibus pręter assensum partium, &c. Quod si omnes tu frater Archiepiscope cum eorum altero, &c. Datum Reat. XIIII. Calen. Augusti.

N. BAMBERGEN. EPISCOPO, ET P. SCOLASTICO MAGVNTIN.

Suspenditur Hildesemensis Episcopus quod sine auctoritate Pontificis, ad ecclesiam Herbipolensem transierat: & canonici Herbipolenses iccirco priuantur iure eligendi.

Cap. Quāto de translatione Episcop.

QVANTò personam ven. fratris nostri. N. Hildesemen. quondā Episcopi synceriori diligebamus affectu, tantò securius sperabamus, quòd nihil aduersus matrē suam Romanam Ecclesiam, in præiudicium sui ordinis, & ecclesiasticæ disciplinæ dispendium attentaret. Sanè sicut certa multorum assertione conperimus, & suarum didicimus nihilominus testimonio literarū, quib⁹ ad nos directis Herbipolen. se Pontificem nominabat, ipse relicta Hildesemen. ecclesia, cui fuerat spirituali coniugio copulatus, ad Herbipolen. sine auctoritate Romani pontificis propria temeritate trāsiuit, non attēdens, quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus coniunxit homo nō separet. Potestatē enim trāsferendi pōtifices ita sibi retinuit dominus, & magister, quòd soli Beato Petro vicario suo, & per ipsum successoribus suis, & nobis ipsis, qui locū eius (licet indigni) tenemus in terris, speciali priuilegio præbuit, & concessit, sicut testatur antiquitas, cui decreta patrū sanxerunt reuerentiā exhibendā, & euidenter asserunt Sanctorū canonū sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat quod Rom. Pontifex: qui nō puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, ecclesiarum necessitate, vel vtilitate pensata, non humana, sed diuina potius auctoritate dissoluit. Nolentes autem tantæ præsumptionis audaciam relinquere impunitam, cum secundum Apostolum omnem inobedientiam prompti simus vlcisci, ne facti peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum: quod quidem (si verum est) non potest nō esse notorium, auctoritate omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli apostolorum, & nostra de communi fratrum nostrorum consilio in virtute Spiritus Sancti districtè tibi præcipimus, vt visis literis nostris omni contradictione, & appellatione cessantibus, administratione ipsius Herbipolen. Eccle. tam in spiritualibus, quàm tēporalibus penitus derelinquat. Si verò (quod non credimus) hanc suspensionem nostram nō curauerit humiliter obseruare, & inhibita sibi vsurpare præsumpserit, excommunicationis vinculo ipsum decernimus innodatum: omnibus etiam tam clericis, quàm laicis Herbipolen. diœcesis, sub anathematis interminatione præcipimus, vt non obstante iuramento fidelitatis, omnem ipsi obedientiam subtrahant, quam ipse sibi contra sacros canones vsurpauit: non attendens, quod dicit apostolus: Nemo sibi assumat honorem, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron. Cæterū quoniā Herbipolen. canonici vota sua in ipsum prorsus illicitè cōtulerūt, volētes (sicut dignū est) vt in eo puniātur, in quo

In quo peccarunt, eligendi cos hac vice potestate suspendimus: & si contra Sedis apostolicę interdictum ad cuiusquã nominationem processerint, quod ab eis factum fuerit irritum decernimus, & inanc. Quia verò iam dictam Hildesemen. Ecclesiam cui fuerat alligatus, vnde (secundum apostolũ) solutionem quærere nõ debebat, nimis improbè dereliquit, ne ad ipsam vlteri⁹ redeat, in virtute spiritus sancti, ei districtiùs inhibemus: cum secundum traditiones canonicas, qui ad maiorem se plebem transtulerit, à cathedra quidem pelli debeat aliena, & carere propria, vt nec illis præsideat, quos per superbiam spreuit, nec illis, quos per auaritiã concupiuit. Nos quoque Hildesemen. capitulo dedimus in mandatis, vt ipsum redire volentem nulla ratione recipiãt: vt sic saltem, quem timor Dei, & bonum obedientiæ, de cuius laude quid sentiendum sit, ex diuerso melius demonstratur: cum secundũ prophetam peccatum ariolandi sit repugnare, & scelus idolatriæ nolle acquiescere, à malo non reuocat, ecclesiasticæ saltẽ coerceat seueritas disciplinæ. Quocirca discr. vestræ per apost. scripta mandam⁹ & sub pœna officij, & beneficij, quanta possumus districtione præcipimus, quatenus, nisi dictus Episcopus, & alij quæ statuimus, & mandauimus infra viginti dies post receptionem literarum nostrarũ curauerint adimplere, vos ea sublato cuiuslibet con. & ap. ob. exequi non tardetis, & præfatum Episcopum excommunicatum per regnum Alamanniæ nunciantes, excommunicationem ipsam faciatis dominicis, & festiuis diebus pulsatis campanis, & accensis candelis publicè innouari. Quod si ambo, &c. Alter vestrũ, &c. Dat. Spolet. XII. Cal. Septemb.

Scriptum est Hildesemen. quondam Episcopo iuxta tenorem literarum istarum.

Scriptum est Hildesemen. capitulo. Scriptum est clericis, & laicis Herbipolen.

Scriptũ est Colonien. Archiepiscopo, & suffraganeis eius, vt ipsum ex communicatum denuncient, & excommunicationem ipsam faciant dominicis, & festiuis diebus pulsatis campanis, & candelis accensis publicè innouari.

In eũdem modum. Magdeburgen. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.

In eundem modum Salsburgen. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.

N. NARBONEN. ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS, ABBAT. *quoq; Prioribus, & alijs eccl. Prælatis, Comitibus etiam, & Baron & vniuerso populo in Narbonen. prouincia & constitutis. Hortatur omnes & singulos ad sacrum bellum contra impios Saracanos, pro recuperatione terræ Sanctæ.*

POST miserabile Hierosol. regionis excidium, post lachrymabilẽ stragẽ populi Christiani, post deplorandam inuasionem illius terræ, in qua pedes Christi steterunt, & vbi Deus Rex noster ante secula salutem in medio terræ dignat⁹ est operari, post ignominiosam nobis viuificæ Crucis translationem, in qua salus mundi pependit, & deleuit chirographum mortis antiquæ. Apo. Sedes super tantæ calamitatis infortunio conturbata laborauit clamans, & plorans, ita quòd præ incessanti clamore raucæ factæ sunt fauces eius, & ex vehementi ploratu penè ipsius oculi defecerunt. Verùm ne si secundum Proph. Hierus. obliti fuerimus, obliuiscatur nos dextera nostra, adhæreat lingua nostra faucibus nostris, si non M. eius clamat adhuc Ap. Sedes, & quasi tuba vocẽ exaltat, excitare cupiens populos Christianos ad prælium Christi bellandum, & vindicandam iniuriam crucifixi, vsa ipsius verbo dicentis: O vos omnes, qui transitis per viã, attendite, & videte si est dolor similis sicut dolor meus. Ecce. n. hæreditas nostra versa est ad alienos, dom⁹ nostræ ad extraneos deuenerũt, viæ Syon lugẽt, eò quòd nõ sint qui veniãt ad solen. facti sũt inimici ei⁹ in capite, sepulchrũ Domini, quod propheta gloriosũ fore pdixit, pphanatũ ab impijs ingloriũ est effectũ. Gloria nostra, de qua dicit Apostolus Mihi ante absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi,

sub manu tenetur hostili,& ipse dominus Iesus Christus,qui captiuitatem nostram pro nobis moriens captiuauit, quasi captiuatus ab impijs,ab hæreditate sua cogitur exulare.Existente quondã in castris Archã Domini sabaoth, Vrias domũ suam ingredi recusauit,à licito etiam vxoris se cõpescens amplexu. Nũc verò principes nostri gloria Israël de loco suo in iniuriã nostri trãslata vacant adulterinis amplexib⁹,delicijs,& diuitijs abutẽtes,& dũ se in vicem in exorabili odio persequũtur,dum vnus in aliũ suas nititur iniurias vindicare,non est quẽ moueat iniuria Crucifixi:nõ attendẽtib⁹ ipsis,quod iã insultant nobis inimici nostri, dicentes:Vbi est Deus vester?qui nec se potest, nec vos de nostris manib⁹ liberare.Ecce iã prophanauimus Sancta vostra:ecce iam ad desiderabilia nostra manũ extẽdimus,& ea loca impetu primo violenter inuasimus, & vobis tenemus inuitis,in quibus superstitionẽ vestrã principiũ fingitis suscepisse: iã infirmauimus,& confregim⁹ hastas Gallorũ,Anglorũ conat⁹ elisimus, Theutonicorũ vires cõptessimus,nunc secundò Hispanos domuimus animosos: & eũ omnes virtutes vestras in nos duxeritis cõcitandas,vix adhuc in aliquo profecistis: vbi ergo est Deus vester?exurgat nunc,& adiuuet vos,& fiat vobis,& sibi protector. Theutonici siquidem, qui se præsumebant inauditũ de vobis reportare triumphum, ad nos vehementi spiritu transfretarũt:& cùm solum castrum Baruth, nullo defendente cepissent, nisi eos,sicut & alios principes vestros fugæ beneficium liberasset,in se potentiam nostrã grauiter fuissent experti,& eorũ stragem ipsorum soboles perpetuò deploraret.Reges enim,& principes vestri, quos dudum de terra fugauimus Orientis,vt timorem suum audendo dissimulent, ad suas latebras(ne dicamus regna) reuersi, malunt se inuicem expugnare , quàm denuò vires nostras,& potentiam experiri.Quid igitur superest,nisi vt his,quos fugiẽtes in excusationẽ vestrã ad terræ custodiã dimisistis,gladio vltore peremptis,in terrã vestrã impetũ faciamus,nomen vestrũ,& memoriã perdituri?Qualiter ergo fratres,& filij opprobria exprobrantium repellemus? qualiter eis poterimus respondere?cùm eos pro parte verum prosequi videamur, sicut nuper ad audientiam nostram certa significatione peruenit? Recepimus enim literas de partibus transmarinis,quòd cum Theutonici Accon nauigio peruenissent, Castrum Baruth obtinuerunt nemine defendente.Sarraceni verò in Ioppen facientes impetũ,ex aduerso eã per violentiã occuparũt,& cæsis multis Christianorũ millibus eã funditùs destruxerunt. Verùm Theutonici rumoribus de morte Imperatoris acceptis,nõ expectato passagij tempore, naues reduces ascenderũt: vnde Sarraceni qui ad resistendũ eis exercitũ parauerãt copiosum,in terrã Christianorum adeo debacchantur,vt Christianis, nec sine periculo ciuitates egredi liceat, nec in ipsis sine formidine remanere,immo eis gladius foris imminet, metus intus. Assumite igitur filij spiritum fortitudinis, scutum fidei,& galeam salutis accipite,non in numero,aut viribus, sed Dei potius,cui non est difficile in multis,vel in paucis saluare potẽtia cõfidentes,& ei per quẽ estis, viuitis,& habetis,secundũ facultates proprias subuenire.Ipse quidẽ pro vobis semetipsum exinaniuit,formã serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuẽtus vt homo factus obediens vsq; ad mortẽ,mortẽ aũt crucis, & vos eo paupere abũdatis,ipso fugato quiescitis,& nec inopi,nec exuli subuenitis.Quisquis igitur in tantæ necessitatis articulo suũ negauerit obsequiũ Iesu Christo,eũ ante tribunal eius astiterit iudicãdus,quid ad suã excusationẽ ei poterit respondere?si Deus subijt mortẽ pro homine,dubitabit homo mortẽ subire pro Deo? cũ nõ sint cõdignę passiones huius tẽporis ad futurã gloriã,q̃ reuelabitur in nobis? Negabit etiã seruus domino diuitias temporales, cùm dominus seruo diuitias largiatur æternas?quas nec oculus vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderũt?Thesaurizet igitur homo thesauros in cœlis, vbi fures nõ effodiũt, nec furãtur, vbi nec ærugo,nec tinea demolitur.Oẽs,& singuli accingãtur,ita q̃ in ꝓxime sequẽti Martio quęlibet vrbes ꝑ se similiter,& Comites,& Barones iuxta facultates ꝓprias ad defensionẽ terræ natiuitatis dominicæ certũ in expẽsis suis dirigant numerũ bellatorũ,illic saltẽ per bienniũ moraturum. Liceat aũt instantia nostra cotidiana,sit omniũ eccl. solicitudo continua,modo tamẽ hãc

quasi

quaſi præcipuā inter alias ſolicitudines reputamus, per quā terræ oriētalis totis
deſideramus affectibns ſubuenire: ne ſi fortè fuerit dilata ſubuētio, reſiduū locu
ſtæ comedat brucus, & fiāt nouiſſima deteriora prioribus. Verùm ne nos alijs o-
nera grauia, & importabilia imponere videamur, digito aūt noſtro ea mouere
nolimus, dicētes tātum, & aut nihil, aut minimū facientes, cùm qui fecerit, & do
cuerit, magnus vocetur in regno cœlorū: cuius exēplo, qui cœpit facere, & doce
re, vt & nos qui (licet immeriti) vicē eius exercemus in terris, bonū alijs prębea-
mus exemplū, in perſonis pariter, & in rebus terræ Sanctæ decreuimus ſubueni-
re: dil. fi. noſt. S. tt. Sanctæ Praxed. p̄sbyt. & P. S. M. in via lata diac. Card. viris vtri-
que timoratis, ſciētia, & honeſtate p̄claris, potentib⁹ in opere, & ſermone: quos
inter alios fr. noſt. ſpeciali charitate diligimus, manu propria crucis ſignaculū
imponētes: qui exercitū domini humiliter, & deuotè præcedāt, & nō mendica-
tis ſuffragijs, ſed noſtris, & fratrū noſtrorū ſumptibus ſuſtententur: per quos etiā
aliud competens ſubſidiū, eidem terræ diſponimus deſtinare. Interim autem di
ctum Sanctæ Mariæ in via lata diacon. Card. ad Chariſſimorū in Chriſto filiorū
noſt. Francorū, & Anglorū Regū Illuſtriū p̄ſentiam deſtinamus ad reformandā
pacē, vel treguas, ſaltē vſq; ad quinquenniu ordinandas, & exhortādos populos
ad obſequiū Crucifixi. Dictū autem Sanctæ Praxedis pręsbyt. Card. Venetias pro
terræ Sāctę ſubſidio diſtinam⁹. De cōmuni p̄terea fratrū noſt. deliberatione ſta-
tuim⁹, & vobis fratres Archiepiſcopi, & Epi, & dil. fil. Abbates, Priores, & alij ec
cle. Pręlati diſtrictè pręcipiendo mandamus, quatenus certū numerum bellato
rum, vel pro certo numero certā pecuniæ quantitatē, in proximè ſequenti Mar-
tio penſata facultate cuiuſlibet ad expugnandā paganorum barbariem, & ſeruā-
dam hæreditatē domini deſtinetis, quàm ipſe proprio ſanguine comparauit. Si
quis autem (quod non credimus) cōſtitutioni tàm piæ ac neceſſariæ præſumpſe-
rit obuiare, ſicut ſacrorum canonū trangreſſorē decernimus puniēdum, & vſq;
ad ſatisfactionē cōdignam, ab officio cēſem⁹ manere ſuſpēſum. De Dei ergo mi-
ſericordia, & Beat. Apoſt. Petri, & Pauli auct. cōfiſi, ex illa quā nobis Deus (licet
indignis) ligādi, & ſoluēdi cōtulit poteſtate, omnib⁹, qui laborē hui⁹ itineris in
perſonis proprijs ſubierint, & expenſis, plenā peccatorū ſuorū, de quibus oris, &
cordis egerint pœnitentiam, veniam indulgemus, & in retributione iuſtorū ſa
lutis æternæ pollicemur augumētum. His autē, qui nō in perſonis proprijs illuc ac-
ceſſerint, ſed in ſuis tantū expēſis iuxta facultatē, & qualitatē ſuā viros idoneos
deſtinauerint, illic ſaltem per bienniū moraturos, & illis ſimiliter, qui licet in
alienis expenſis, in proprijs tamen perſonis aſſumptæ peregrinationis laborem
impleuerint, plenā ſuorum concedimus veniam peccatorū. Huius quoq; remiſ
ſionis volumus eſſe participes, iuxta quātitatem ſubſidij, ac pręcipue ſecundum
deuotionis affectū, qui ad ſubuētionē illius terræ de bonis ſuis cōgruè miniſtra-
būtur. Bona inſuper ipſorū ex quo crucem ſuſceperint, ſub Beati Petri, & noſtra
protectione ſuſcipimus, nec non & ſuper Archiepiſcoporū, & omniū pręlatorū
eccleſiæ Dei defenſione conſiſtant: ſtatuentes, vt donec de ipſorū obitu, vel redi
tu certiſſimè cognoſcatur, integra maneāt, & quieta cōſiſtant. Quod ſi quiſquā
contra præſumpſerit, per cenſuram eccleſiaſticā appellatione poſtpoſita, com-
peſcatur. Si qui verò proficiſcentium illuc ad p̄ſtandas vſuras iuramento tenen
tur aſtricti, vos fratres Archiepiſcopi, & Epiſcopi per veſtras diœceſes creditores
eorum ſublato appellationis obſtaculo, eadē diſtrictione cogatis, vt eos à ſacra-
mento penitùs abſoluentes, ab vſurarum vlterius exactione deſiſtant. Quod ſi
quiſquam creditorum eos ad ſolutionem coegerit vſurarum, eum ad reſtitutio
nem earum ſublato appellationis obſtac. diſtrictione ſimili compellatis. Iudę-
os vero ad remittēdas ipſis vſuras, p vos filij principes, & ſæcularē cōpelli p̄cipi-
mus poteſtatē: & donec eis remiſerint ab vniuerſis Chriſti fidelibus, tàm in mer-
cimonijs, quàm alijs per excōmunicationis ſententiā eis iubemus, cōmunionē
omnimodam denegari. Ab hoc igitur opere nullus omnino ſe ſubtrahat, cùm
id non a nobis, ſed ab ipſis fuerit apoſtolis inſtitutum, qui collectas faciebant in
gentibus, vt fratribus in Hieruſalem laborātibus ſubuenirent. Nolumus autē
vos de diuina miſericordia deſperare, quantūcunque ſit domin⁹ peccatis noſtris

iratus

cum in capitulo assignando,& quod fecerit,per cen.eccle.faciat inuiolabiliter obseruari,contradictores eadem distr.compescens.Nullis literis obst.&c. Datum Reat.No.Aug.IIIi scriptum est,vt hoc faciat.

N. ARCHIEPISCOPO SENONEN. ET P. S MARIAE IN VIA lata diac.Cardin.apostolica Se.Legato.Vt certus canonicorum numerus iuramento firmatus,non augeatur

CONstitutus in p̃sentia dilecti filij nostri G. Sancti Angeli diaconi cardinalis Petrus clericus,quem ei cõcesseramus & parti alteri auditorem,proposuit coram ipso,quòd cùm olim bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster dilectis filijs N.dec.&capitulo Biturien.dederit in mãdatis,vt ipsum in canonicum reciperent,& in fratrem,& præbendam ei cõferrent,si qua tunc in corũ vacaret ecclesia,vel proximo vacaturam,venerabili fratri nostro Bituricen.Archiepiscopo ei monitore cõcesso,& ipsi mandatum eius admittere non curassent,eis præcipiendo mandauit,vt quod eis mandauerat adimplerent:dicto Archiepiscopo,& venerabili fratri nostro Claromonte.Episcopo sup hoc executoribus deputatis. Interim aũt capituli nuncius,ad apostolicã Sedẽ accedens,cũ suggessisset ipsum B.in pluribus ecclesijs habere p̃pendas,Bituricen.ecclesiã ab eius obtinuit impetitione absolui:indulgẽtia etiam impetrata,ne infra triennium aliquem recipere in fratrẽ cogerentur.Cùmq; postmodum idem P.ad Ecclesiam Romanam reuersus,eidẽ prædecessori nostro exponere curauisset,quod licet in Claromonten. Ecclesia quoddam beneficium,quod concedi etiã laicis consueuit,& familiaritas appellatur,fuisset adept⁹,& ex ipso tamẽ,vel alio,quod haberet,nõ posset cõmode sustẽtari,idẽ prædecessor noster dictis Decan.&Capitulo per suas literas iniunxit, vt prædicta indulgentia in suo robore permanente,præbendã, quæ post triennium primo vacaret,ipsi cõferrent:interim aũt ei stallũ in choro,& locum in Capitulo assignarent:executione huius mandati dilecto filio Claromonten. præposito delegata:qui sicut ex eius [illegible] cũm dictos decan & Capitulũ ad implendum mandatum Apostolicum diligentius monuisset nec profecisset in aliquo,[illegible] P. d. præbenda [illegible] post [illegible] vacaturam auctoritate curauit apostolica [illegible] stallum in choro,& locum in Capitulo concedendum. Verùm dilecti filij [illegible] R. [illegible] nos ex aduerso respondit, quod cum in Bituricen.Ecclesia certus esset canonicorũ numerus institutus,firmatus iureiurãdo,& per multos Romanos Pontifices cõfirmatus,& de hoc memoratus P.non fecisset in suis literis mẽtionem,intelligendus erat circumuenisse prædecessorem nostrum,& dictas literas veritate tacita impetrasse. Licet enim cum in aliqua Ecclesia certus statuitur numerus,hæc apponatur cõditio, vel intelligatur apponi·Salua Sedis Apostolicæ auctoritate:nõ tamẽ erat credẽdũ quòd cũ ex certa sciẽtia cõtra iuramentũ eorum recipi mãdauisset,cũ de hoc in eius literis nihil fuisset expressum.Nos igitur de prædictis p memoratũ Card. instructi,discretioni vestræ per Ap.s.p.m.quaten⁹ si legitimè vobis cõstiterit numerũ canonicorũ,qui nunc est in Ecclesia,esse per decan.& Capitulum [illegible] dẽ Ecclesiæ iuramẽto firmatũ,antequã p̃dict⁹ cleric⁹ à p̃decessore nostro literas executorias impetrasset:quicqd factũ est occasiõe literarũ,quas idẽ cleric⁹ à Sede Apostolica impetrasse dignoscitur,cassũ,& irritu decernatis haberi:alioqn ei faciatis in eadẽ Eccl.p̃bendã (si qua vacat) sine Ap.ob.assignari:cõtradictores,si q fuerint, per districtionem eccl.apost.compescẽtes:prouisuri attentius,quod ita sup hoc mãdatum nostrũ adimplere curetis,quod eundem clericũ non oporteat deinceps ad nos iterate laborem: QVIA SICVT NOLVMVS INIVSTA PRAECIPERE, SIC CVM IVSTA PRAECIPIMVS, VOLVMVS EFFICACITER EXAVDIRI. Nullis literis ob.harum tenore tacito,&c.Quod si ambo,&c.aliter vestrum &c. Datum Spolet. XI.Cal Septembris.

N.EPISCO

N. EPISCOPO, ET CANONICIS HYPORIEN. DE RECEPTIONE Ioannis Papa subdiaconi ad archidiaconatum.

PRO his, & nos fiducialius deprecamur, & ab alijs preces nostras facilius credimus exaudiri, quibus ad obtinendum, quod petimus, nobis etiam non rogantibus sufficienter eorum merita suffragatur. Sanè nobilitatem generis, honestatem morum, consilij maturitatem, & munus scientiæ dilecti filij boni Ioannis Subd. nostri nobis, & fratribus nostris propter hoc, ac propter obsequium Ecclesiæ in multis impensum accepti, vos ignorare nō credimus: & idcirco à vobis pro ipso nos credimus tantò libentius audiendos, quanto vobis sunt eius merita notiora: & quod Ecclesia vestra per eum apud nos gratius debeat in suis necessitatibus exaudiri, plenius agnouistis. Inde est, quod cum in ecclesia vestra vacet Archidiaconatus officium, de quo tu frater Episcope diceris fuisse assumptus, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eum dicto subdiac. nostro sine dilatione, ac difficultate qualibet ob Apostolicæ Sedis reuerētiam cum omni iure suo liberaliter conferatis: stallum in choro, & locum in Capitulo Archid. debitum, eidem pariter assignantes: vt vos ad receptionem proborum virorum faciles, & ad implenda mandata Sedis apostolicæ inueniamus beneuolos, & deuotos. Ad hæc auctoritate vobis præsentium inhibemus, ne Archidiaconatum ipsum post receptionem præsentium alij cuiquam conferatis: quod si contrarium (quod nō credimus) faceretis, nos factum vestrum irritum esse decernimus, & inane. Noueritis etiam, vos dilectis filijs præposito Sancti Gaudētij Nouarien. & Magistro V. Balbo canonico Mediolanen. subdiaconis nostris, præcipiendo mandasse, vt si vos, quod scribimus, nolueritis, vel distuleritis adimplere, ipsi id auctoritate apostolica exequantur, ipsum de Archidiaconatu inuestiētes eodem, & eius possessionem assignantes eidem: vos quoque ad receptionem ipsius, auctoritate nostra suffulti ecclesiastica districtione, sublato appellationis obstaculo compellentes. Datum Spolet. VII. Cal. Septemb.

CANONICIS BURGI SANCTI DOMNINI DE PRIVILEGIO ET exemptione illorum ne ab Episcopo Parmensi vexentur.

EX literis, & conquestione vestra, nobis innotuit, quòd cum propter præsumptionē, quā ciues Parmen. in inuasiōe dilecti filij nostri P. S. ctæ Mariæ in via lata diac. Card. & ablatione [illegible] arum terrarū nō [illegible] veriti attentare, ecclesia vestra sit per venerabiles fratres nostros N. Archiep. Mediolanen. & N. Cuman. Episcopum secundum apost. mandati tenorem à potestate, & iurisdictione Episcopi Parmen. exempta, postquam idem episcopus comminationis recepit literas, occasione cuiusdam procurationis, quam à vobis indebitè requirebat: cum procuratio, quam ei debebatis paucis diebus elapsis, ei plenariè fuisset à vobis exhibita, Episcopus ipse dilecto filio Præposito vestro nullatenus [illegible] to, vos ab officio, & beneficio suspendere minime dubitauit. Nos igitur quod [illegible] pœnam contra ciues Parmen à nobis est prouida deliberatione [illegible] tutum, [illegible] eritate cuiuspiam [illegible] fringi nolentes, eidem Episcopo dist[illegible] præcipimus, vt in ecclesiam vestrā, vel vo[illegible], nullam iurisdictionem exercere vel vobis al[illegible] uod grau[illegible] men inferre præ[illegible] hat. alioquin nos dilecto filio P[illegible] to Regi[illegible] dedimu[illegible] n mandatis, vt eundem Episcopum ab huiusmodi per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo nostra fretus auctoritate compescat: eum nihilon[illegible] nus a[illegible] ex[illegible] bendam vobis iustitiam super Ecclesia Sanctæ Mariæ, & alijs ecclesijs de Sorana, & super ecclesijs de Curticel. scilicet Sancti Victoris, & Sancti I[illegible] appellatione remota ecclesiastica districtione cōpellens. Vnde discretioni vestræ per apostolica scripta mādam⁹, quatenus supradictam suspensionis sententiā in vos ab Episcopo iā dicto prolatā nullaten⁹ obseruetis. Dat. Spolet. VII. Cal. Septemb.

Scriptum

Scriptum est Parmen. Episcopo. districtè præcipiendo iuxta tenorem literarum istarum.
Scriptum est G. Regin præposito, vt ipsum Episcopum à prædictu censura ecclesiastica compescat, & ad exhibendam iustitiam de prædictis ecclesijs, eadem districtione compellat.

N. ACHERVNTINO ARCHIEPISCOPO. VT A LAICIS RES ECCLEsiasticæ non administrentur, sed extructa monasteria ab Episcopis consecrentur.

SIGnificāte nobili viro R. comite Licij, nostro est apostolatui reseratum, quòd capella Sanctæ Mariæ de Lanian. à se reparatam pariter, & dotatam Cistercien. fratrum regulis informare disposuit pro salute sua pariter, & parentum: Monasterium quoque, quod est in castro Genusij, in quo ius obtinet patronatus, propter nigrorum monachorum incuriam, in spiritualibus, & temporalib. vsque adeo iam consumptum, quòd in eo vix possunt quatuor sustentari, vt in vtriusque respirare valeat, adiunctum ipsi capellæ abbatiæ Casemarij disposuit supponendum. Verùm quia Laicis, etiam religiosis disponendi de rebus ecclesiæ nulla est attributa facultas, fraternitatem tuam rogamus pariter, & hortamur, quatenus quod per eũ legitimè fieri non potest, per tuam sortiatur auctoritatem effectum, si vtilitati ecclesiasticæ videris expedire. Datum. Spolet. VI. Cal. Septemb.

N. PRIORI ECCLESIAE SANCTI NICOLAI DE MONTE SEcus Narniam constitutæ. De priuilegijs & immunitate illorum.

EA, quæ sunt iuris Beati Petri, & ad Romanam ecclesiam nullo pertinent mediante, sic teneri volumus, & seruari ab his, qui ad eorum sunt custodiam deputati, ne occasione qualibet debeat in posterum ipsi Ro. Eccl. aliquod præiudicium generari. Cùm igitur prælibata ecclesia Beati Petri iuris existat, & in eius sis regimine constitutus, ad exemplar felicis recordationis Alex. Clem. & Cœlestini prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, præsentibus tibi literis inhibemus, ne de ipsa Ecclesia, nisi nobis, & nostris successoribus respondere, aut eam recognoscere ab aliquo, nisi de mandato nostro, vel catholici successoris nostri præsumas. Prohibemus etiam, ne quisquam eandem Ecclesiam violenter intrare, aut eius possessiones, & bona diripere, seu temerè audeat perturbare. Præterea tibi concedimus, vt bona ipsius ecclesiæ, quæ ab aliquibus detinentur iniustè, licitum tibi sit legitimè reuocare. Ad indicium autem huius præceptæ libertatis Ecclesia ipsa Roman. Ecclesiæ libram ceræ quolibet anno persoluet. Nulli ergo &c. Dat. Spolet. VI. Cal. Septemb.

N. EPISCOPO LIDDEN. VT SICVLVM ARMET AD BELLVM sacrum pro recuperanda terra Sancta.

CVM te credamus, immò teneamus pro certo, pro subiectione terræ natiuitatis dominicæ fideliter hactenus laborasse, ac certum nobis existat, quòd adhuc super eodem laborare diligenter intendas: solicitudinẽ tuã venerabilibus fratribus nostris Tranen. Archiepicopo Epo Cupersanen. & dilectis filijs Abbati de Floribus, Priori Sancti Andreæ de Beneuento citra Farum venerabili verò fratri nostro Siracusan, Episcopo, & dilecto filio Abbati de Sanbucin. per Siciliam ad proponendum verbum domini, pro liberatione illius terræ, in qua steterunt pedes eius, & vbi Deus Rex noster ante sæcula nostram dignatus est operari salutem, venerabilib. fratribus nostris Archiepiscopis, & Episcopis, & dilectis filijs comitibus, & Baronibus, consulibus ciuitatum, & populis per totum regnum Siciliæ constitutis, immò ipsi, & Charissimæ in Christo filiæ nostræ illustri Imperatrici duximus adiungendam: vt tantò libentius vestrum verbum recipiatur ab omnibus, quantò propositum fuerit cum maioris deuotionis affectu: & exilium tuum terræ Sanctæ detentionem, & paganorum Barbariem, qui nec ætati, nec ordini detulerunt

runt, mentibus omnium repræsentando impressus sigillabit. Qualiter autē terræ Sanctę per fratres nostros, & nostra disposuerimus subuenire, qualiter, & quē ad reformādum inter charissimos in Christo filios nostros Ph. Frācorū, & R. Anglorum reges illustres veræ pacis concordiam, vel treguas, saltē vsquā ad quinquennium statuendas, & exhortandos fidelium populos ad obsequium Crucifixi, quem de fratribus nostris Pisas, quem Ianuam, quem & Venetias propter hoc duximus destinandos: quam remissionem his, qui Christo exuli, & ex termino Hierosolymitanæ regionis in personis & rebus, & vel in personis, vel rebus subuenerint cōcedamus, & quòd eorum bona sub nostra protectione suscipiamus, eos à fœneratorum instantia releuantes, tibi, & prædictis socijs tuis, ex forma literarum cōmunium poterit manifestè liquere. Accingere igitur, & assume non nostrā, sed Domini causam, sonet vox tua in auribus omnium, necessitatē terrę orientalis, exilium Iesu Christi, causam scilicet tuæ legationis, exponēs, & cū prædictis, vel eorum aliquo, aut etiā solus, si ipsi vel noluerint vel non poterint interesse: taliter quod tibi, & ipsis iniungitur, exequaris: ne appareas in conspectu domini vacu⁹, sed ad Hierosolymitanā prouinciam multa stipatus militia, cum Legatis nostris, & ad aream domini cum exultatione cumulatus manipulis reuertaris. Datum Spoleti III. Calend. Septembris.

EIDEM. EIVSDEM PLANE ARGVMENTI.

AD solicitandos fidelium populos ad obsequium Crucifixi, ne videamur liberalis domini dispensatores auari, præter remissionis gratiam, & apostolicæ protectionis præsidium, quæ ad terram natiuitatis dominicæ pficiscentib⁹, vel ei subuenientibus indulgemus, gratiam oportet nos facere in alijs etiam specialem: vt tantò libentius itineris Hierosolymitan. onus assumant, quantò se amplius viderint ab alijs oneribus releuari. Ea propter ven. in Christo frater, auctoritate tibi præsentiū indulgemus, vt eos, qui terram Sanctā, in huius necessitatis articulo personaliter visitabunt, si ob manus iniectas in clericum vinculo sint excōmunicationis astricti, nostra fretus auctoritate absoluas. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, &c. Datum Spolet. Cal. Septemb.

In eundem modum Tranen. Archiepiscopo.
In eundem modum Cupersanen. Episcopo.
In eundem modum Priori Sancti Andreæ de Beneuento.
In eundem modum Siracusan. Episcopo.
In eundem modum Abbati de Floribus.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET VNIVERSIS *ecclesiarum prelatis per totum regnum Franciæ constitutis. Vt Legatos Apostolicos, qui pacem inter Galliæ & Angliæ reges facere, & contra Saracenos armari debebant, humaniter acciperent.*

LICET commissa nobis à domino potestatis ecclesiasticæ plenitudo vniuersis Christi fidelibus nos constituerit debitores, statum tamē, & ordinē conditionis humanæ nō possumus ampliare: quia (iuxta verbum Dominicum) ad staturam nostram, nec cubitum vnum valemns, adijcere, vel simul in diuersis locis existere: in vnius tamē corporis vnitate, vel ad remota quælibet in ictu oculi transuolare possumus, & cū Abacuc exuli, Danieli deposito in lacu Leonum, per nos ipsos tibi consolationem afferre, ac messoribus nihilominus ministrare. Quia verò lex id humanæ conditionis non patitur, nec possumus in persona propria gerere solicitudines vniuersas, interdum per fratres nostros, qui sunt membra corporis nostri, ea cogimur exercere, quæ si commoditas ecclesiæ sustineret, personaliter libētius impleremus. Cùm autem omnes vnum corpus simus in Christo, singuli aūt aiter alterius mēbra, sic per singulos, cū oportet iniunctæ nobis solicitudinis onera, dispen-

dispensamus: vt cùm alter alterius onera supportarit, à singulis lex Christi lau-
dabiliter impleatur: non enim in vniformitate corporis Christi, quod est eccle
sia, sicut in humani corporis constitutione segregatio partium generat sectio-
nem: sectio verò mortem, vel deformitatem inducit, immò segregatio in obe-
dientiæ virtute consistens, vnitatis est signum: vnitas verò verum est indicium
charitatis, per quam multitudinis credentium erat (sicut legitur) cor vnum, &
anima vna. Sanè licet instãtia nostra quotidiana sit omniũ ecclesiarum solici-
tudo continua, nuper tamen nobis solicitudo potior superuenit: quę, si reliquę
cederẽt, sola tamẽ sibi nos totos interiùs, & exteriùs vendicaret, nec sic etiã infir-
mitas nostra tantæ sufficeret grauitati. Recepimus enim literas de partibus trã-
smarinis, quòd cùm Theutonici, capto Castro Baruth, & Ioppen ab impijs occu
pata, naues reduces ascendissent, Sarraceni, qui ad resistendum eis exercitum pa
rauerant copiosum, sicut locustę, terræ superficiem repleuerunt: ita quòd Chri-
stianis gladius foris imminet, metus intus, vt tutum eis non sit in ciuitatibus,
& in locis munitissimis remanere. Cùm igitur nos ad subueniendum Hieroso
lymitan. ꝓuinciæ dilectis filijs nostris S. tt. Sanctæ Praxedis presbytero, & P. Sã-
ctæ Mariæ in via lata Diac. Card. imposuerimus signũ crucis, cũ nec ecclesiæ ne-
cessitas pateretur, nec prædecessorũ nostrorũ monerẽt exempla, vt itineris Hie-
rosolymitani laborẽ personaliter subiremus, dictũ P. Sanctæ Mariæ in via lata
Diac. Card. virũ scientia, honestate morũ, & consilij maturitate ꝑclarum, ꝑci-
puè ad reformandã inter chariss. in Christo. f. nostros Ph. Frãcorũ, & R. Anglo-
rũ Reges illustres plenæ pacis concordiã, vel treugas saltẽ vsq; ad quinquenniũ
statuẽdas, & excitandos populos ad obsequiũ Iesu Christi duximus destinãdum:
cui etiã cõmisimus plenæ legationis officiũ, concessa sibi libera facultate, vt e-
uellat, & dissipet, ædificet, & plantet, sicut viderit expedire. Quia verò ipsum in-
ter cæteros fratres nostros specialis dilectionis brachijs amplexamur, vniuersita
ti vestræ per apo. scripta mãdamus, atq; pręcipimus, quatenus eũ, sicut Legatũ Se-
dis apost. immò Christi, cuius subuentionis causa dirigitur, benignè recipiẽtes,
& honorificè pertractantes ea, quæ super prædictis, vel alijs deliberatione prouí
da duxerit statuẽda recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obseruetis: alioquin
sententiã, quam in contumaces duxerit proferendam, ratã habebimus, & facie-
m⁹ auctore domino inuiolabiliter obseruari: scituri quod nos in eo, si vobis ho
noratus fuerit credim⁹ honorari, & contẽptũ eius propriũ putarem⁹. Dat. Reat.

PETRO SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIACON. CARD. APOSTO- *licæ Sedis Legato. Qua datur illi potestas cogendi Episcopos Angliæ, vt ipsi consilio & auxilio sint.*

QVANTO ampli⁹ de honestate, tua discretiõe pariter, & literatura cõ-
fidimus, tãtò fiducialius ea tibi committimus exequenda, quæ apo-
stolicæ Sedis honorem respiciant, & communem vtilitatem populi
Christiani. Cùm itaque de fratrum nostrorum consilio ad reformã
dam inter charissimos in Christo f. n. Ph. Francorum, & R. Anglorũ
Reges Illustres, plenæ pacis concordiã vel treugas, saltem vsq; ad quinquenniũ
statuendas duxerimus inter cætera destinandum, discretioni tuæ auctoritate ꝓ-
sentium indulgemus, vt si quos viros ecclesiasticos, Archiepiscopos, vel Episco
pos, vel minoris ordinis viros in regno Anglorum esse cògnoueris, quorum
tractatui pacis sit cõsiliũ opportunũ, eos ad te, cõuoces, & ꝑ districtionẽ ecclesia-
sticã, si necesse fuerit, nostra fretus auctoritate venire cõpellas. Nulli ergo, &c.

EIDEM. VT REGEM GALLORVM PER CENSVRAS ECCLESIA- *sticas cogat, suam vxorem recipere.*

SCRipsimus charissimo in Christo f. n. Ph. Illustri Regi Frãcorum vt ea,
quam superduxit contra Ecclesiæ interdictum à suo separata consortio,
charissimam in Christo f. n. Francorum Reginam Illustrem, vxorem,

 suam

suam in gratiam recipiat cõiugalem,& debito pertractet affectu. Vt autem mãdatum nostrum super hoc meliùs, & expeditiùs cõpleatur, discretioni vestræ auctoritate præsentium indulgemus, per apostolica scripta mandantes, & districtè præcipientes, vt nisi dictus Rex infra mensem post commonitionem tuã prædictam Reginam in gratiam receperit coniugalem, & honore debito pertractarit, ex tunc totam terram eius appellatione postposita subijcias interdicto: ita quod præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium, nullũ in ea diuinum officium celebretur: ven. ẽt. f. nostris Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filijs nostris Abbatibus, Prioribus, & vniuersis Ecclesiarum Prælatis constitutis in terra eius in virtute spiritus sancti districtè præcipimus, vt cum in terram regis eiusdem interdicti sententiam promulgatis, eam Ap. re. secundũ prędictam formam obseruent, & per suas faciant prouincias, diœceses, & Ecclesias obseruari. Nulli ergo, &c. Scriptum est super hoc Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & vniuersis Eccl. Prelatis in terra Regis Franciæ constitutis.

PH. ILLVSTRI REGI FRANCORVM. VT REGINAM VXOREM *recipiat, & cum rege Anglorum pacem seruet.*

CVM inter Principes Christianos personã tuã singulari quadam beneuolentia diligamus, super his infra nos ipsos vehementer ingemiscimus, & dolemus, quæ de serenitate tua sæpiùs ad nostrã audientiã referuntur: cũ quod dolẽtes referim⁹ tam super facto char. in Christo f. n. Reginæ Frãcorum Illustris vxoris tuæ, quàm etiam super discordia, quam cum charissimo in Christo f. n. Illustri Rege Anglorum exerces, taliter te habere dicaris, vt æmulis tuis non solum repugnandi tibi materiem præbeas, sed etiã audaciã expugnandi: quod serenitati tuæ manifestũ tribuit Argumentũ, quòd dominus Deus noster tuis sit peccatis iratus. Et licet olim super receptione prædictæ Regin. per venerabilem fratrem nostrum Parisien. Episcopũ diligẽter celsitudinẽ tuam cõmoneri fecerimus, ac postmodũ propter id nostras tibi curauerimus literas destinare: volẽtes non minùs saluti tuæ pariter, & honori cõsulere, quàm eiusdẽ Reginæ iustitiæ prouidere, nondũ tamẽ nescim⁹ quorũ vsus cõsilio, ꝓcausa nobis nõ modici stuporis existit, & doloris monita et mãdata Sedis apostolicę, quę (Deo teste) ꝓcesserunt ex fomite charitatis, & synceræ, quam circa te gerimus, dilectionis affectu curasti (sicut debueras) humiliter exaudire. Verùm ne quid desit exhortationibus nostris, serenitatem tuam tertiò duximus commonendam, rogamus, monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem tibi peccatorum iniungentes, quia mutato consilio dictam Regin. vxorem tuam recipias in gratiam coniugalem, & debito pertractes honore: vt, & Deum tibi raddas propitium, & tam te, quàm nos à lingua liberes detractrice. Mittim⁹ autem propter hoc ad præsentiam tuam dilectum f. n. P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. ap. se. le. quem inter fratres nostros speciali amplectimur dilectionis affectu, & quem personam tuã, & regnum diligere syncerè cognoscim⁹, vtpote in eo nutritum pariter, & instructum: qui te ad hæc diligenter commoneat, & nostram tibi exponat plenius voluntatem, cui tanquàm nobis ipsis fidem adhibeas super his, quæ tibi duxerit proponenda.

N. ARCHIDIAC. N. ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS *Mediolanen. Quod modo crimen falsi circa bullas apostolicas committatur.*

Caput licet. extra de crimine falsi.

LIcet ad regimen Ap. Sedis, quæ dante domino, vniuersarũ Ecclesiarũ mater est, & magistra, insufficiẽtes nos vita, & sciẽtia reputemus, quã tum tamen dominus nobis sua miseratione cõcesserit, ab his propositimus abstinere, per quæ nobis possit meritò derogari: quanquã ex infirmitatis humanę defectu nõ sic formã profectiõis semper, & in omnibus imitari possimus, quin aliquid aliquãdo in nostris surrepat operibus, quod minùs circũspectæ prouidẽtiæ valeat imputari: ꝙ tamẽ nõ ex industria vel conscientia

conscientia certa, sed interdum ex ignorantia, vel nimia occupatione contingit. Significastis siquidem nobis per litteras vestras, quòd cùm quædam vobis fuissent literæ præsentatæ, per quas vobis districtè præcipere videbamur, vt I. de Cimilian. clericum Ecclesiæ vestræ in canonicum reciperetis, & fratrem nec aliquem alium in canonicum vocaretis, donec ipse præbendæ beneficium plenariè fuisset adeptus: earum tenore diligenter inspecto, vix eas credidistis, de nostra conscientia processisse: vel si etiam processerunt per nimiam fuisse importunitatem obtentas. Cæterùm cum easdem literas, sicut viri prouidi, & discreti ad nostram remisissetis præsentiam, vt ex earum inspectione pleniùs nosceremus, vtrum ex nostra conscientia processissent, plus in eis inuenimus, quàm vestra fuisset discretio suspicata. Nam licet in stilo dictaminis, & forma scripturæ aliquantulum cepérimus dubitare, bullam tamē veram inuenimus, quòd primum nos in vehementem admirationem induxit, cum literas ipsas sciremus de nostra consciētia nullatenus emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius intuentes in superiori parte, qua filo adhęret, eam aliquantulum tumētem inuenimus: & cum filum ex parte tumenti, sine violentia qualibet aliquantulum attrahi fecissemus, bulla in filo altero remanente, filū ex parte illa, fuit ab ipsa, sine qualibet difficultate auulium: in cuius summitate, adhuc etiā incisionis, inditium apparebat: per quod liquido deprehendimus bullam ipsam ex alijs literis extractā fuisse, ac illis per vitium falsitatis insertam, sicut ex literis ipsis plenius agnoscetis, quas ad maiorem certitudinem vobis duximus remittendas. Cùm igitur tantus excessus relinqui non debeat aliquatenus impunitus, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, & districtè pręcipimus quatenus dictum I. nisi infra viginti dies, post harū susceptionem à vobis cōmonitus, ad præsentiam nostram cū testimonio literarū vestrarū satisfacturus accesserit, ex tunc ab omni ecclesiastico beneficio, & clericali officio, sublato cuiuslibet con. & ap. ob. suspēdatis, vel si beneficio caret, anathematis eum sentētia innodetis: cum ab hac culpa non de facili sit credendus immunis, cum nec per fratres, nec consanguineos nostros (nos licet sæpius rogatos) potuisset inducere, vt super hoc nostras vobis literas mitteremus: ex quo fraudem auctoris, & si principalis falsarius ipse non fuerit sufficiēter agnoscere potuisset, prępertim, cum eo tempore præsens fuisse dicatur, quo contra falsarios de communi fratrum consilio publicè constituimus. Inter cætera sub pœna excōmunicationis firmiter inhibentes, ne quis literas apostolicas, nisi de manu nostra vel bullatoris nostri reciperet, illis duntaxat exceptis, quibus propter dignitatis excellentiam indulsimus, vt per nūcios fideles, & notos id ipsum possent efficere. Vt autē varietates huius falsitatis, quas hactenus deprehēdimus, vos ipsi de cætero deprehēdere valeatis, eas vobis pręsentibus literis duximus exprimēdas: prima species falsitatis hęc est, vt falsa bulla literis apponatur, secūda, vt filū de vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immissum falsis literis inseratur: tertia, vt filū ab ea parte, in qua charta plicatur incisum, cum vera bulla falsis literis immitatur sub eadem plicatura cum filo simul Canapis restauratum. Quarta quòd à superiori parte bullæ, altera pars fili sub plumbo rescinditur, & per id filum literis falsis inserta reducitur infra plumbū. Quinta, cum literis bullatis, & reditis aliquid in eis per rasuram tenuem immutatur. Eos etiam à crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem præmissam sciēter literas nostras, nisi de nostra, vel bullatoris nostri manu recipiunt. Eos quoque, qui accedentes ad bullam falsas literas cautè proijciunt, vt de vera bulla cum alijs sigillentur. Sed hæc duæ species falsitatis nō possunt facilè deprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturę, vel qualitate chartę falsitas cognoscatur. In cęteris aut diligēs indagator falsitatē poterit diligētiùs intueri, vel in adiunctione filorū, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione: pręsertim si bulla nō sit æqualis, sed alicubi magis sit tumida, alibi magis depressa. Si verò, quod cōtra ipsum I. vobis præcipimus, neglexeritis ad implere, noueritis nos venerabili fratri nostro. N. Vercellē. Episcopo pręcipiēdo mādasse, vt ipse id auctoritate apostolica sublato appellationis obstaculo, exequatur. Datū Spolet. II. Non. Septem.

N. DE FAVRESHAM N. SANCTI AVG. ET N. SANCTI GEORG. PRIO-*ribus in Cantuarien. diœceſi conſtitutis: Ne ad ſedem apoſtolicam ritè appellantes, impediantur, grauenturque.*

SIc Apoſtolica ſedes inter fratres, & Coepiſcopos noſtros paſtoralis diſpenſauit oneris grauitatem, ſic eos incredita ſibi ſolicitudinis partē aſſumpſit: vt nihil ſibi ſubtraheret de plenitudine poteſtatis, quo minus de ſingulis cauſis eccleſiaſticis inquirere poſſit, & cùm voluerit iudicare, ad cōmunem omnium vtilitatem conſtituens: vt ad eam tanquàm generalem omnium Matrem, & ſingulare fidelium Chriſti refugium appelletur, per quod, & minorum tollatur oppreſſio, & ſuperiorū præſumptio refrenetur. Cùm itaque appellationibus, quæ ad ſedem apo. interponuntur ſæpius velimus ab omnibus humiliter & deuotè deferri, diſc. veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & diſtrictè præcipimus, quatenus ex parte noſtra curetis fortiùs inhibere, nequis in Cantuarien. Eccleſiam, & dilectos filios priorem, & monachos Cantuarien. poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam excommunicationis, ſuſpenſionis, ſiue interdicti ſententiam proferre præſumat. Siquis verò contra præſumpſerit, vel hactenus fortè præſumpſit, ſententiam eius nullam eſſe penitus nuncietis. Siqui etiam poſſeſſiones eorum inuaſerint violenter, eos ad reſtitutionem earum per cenſuram eccleſiaſticam appel. poſtpoſita compellatis. Nullis literis ob. veritate tacita, &c. Quod ſi omnes, &c. Datum Spolet. IIII. Nonas Septembris.

N. SANCTI AVG. ET N. SANCTI GEORG. PRIORIBVS *Cantuarien. Eiuſdem argumenti.*

DILECTI filij Io. & Hubertus nuncij dilectorum filorum N. prioris, & Monachorum Eccleſiæ Cantuariē. nobis humiliter retulerunt, quod cum pro cauſa, quæ inter dictos priorem, & Monchos, & venerabilem fratrem noſtrum. N. Cantuarien. Archiepiſcopum, ſuper capella de Lamech vertabatur, ab ipſis priore, ac monachis mitterentur, ſicut eis propoſitum fuit, idem Archiepiſcopus pòſt iter arreptum in eos excōmunicationis ſententiam promulgauit. Cùm autem plus ſit ad ſedem apoſtolicam facto prouocare, quàm verbo, & ipſis propter prædictā cauſam ad Romanam Eccleſiam venientibus, intelligatur ad ſedem apoſtolicam prouocatum, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſi verum eſt, quod aſſeritur, dictos Io. & Hu. appellatione poſtpoſita denuncietis excommunicationis vinculo non teneri. Datum Perusij. III. Idus Septembris.

N. ARIANEN. EPISCOPO DE ELECTIONE ET CONFIRMA-*tione abbatis. N. Beneuentani.*

ACCEdentes ad præſentiam noſtram dilecti fili Georg. & Aug. monachi monaſterij ſancti Saluatoris de Telefia, quòd ad Romanam Eccleſiam ſpecialiter noſcitur pertinere, dilectorum filiorum conuētus ipſius Monaſterij, ac prioris, & Primicerij Beneuentan. nobis literas præſentarūt: ex quarū cōtinentia, & illorum diligenti significatione nobis innotuit, quod cùm prædictis Priori, & Primicerio Beneuentā. noſtras literas miſiſſemus, vt P. tunc. Abbati ipſius monaſterij, quonlam ipſum minus prouidè gubernabat, de bonis ipſius faccrēt cōgruè prouideri, & ibidem alium ſubrogari Abbatem: qui præeſſe ſciret fratribus, & prodeſſe: prouiſo conuenienter eidem. P. poſt reſignationem ipſius, ipſo præſente, ac ſuum præbente aſſenſum dilectum filium Io. tunc priorem ſuum virum (ſicut dicitur) literatum, prouidum & diſcretum canonice in Abbatem, & concorditer elegerunt. Cumque idem electus pro confirmatione ſuæ electionis ad noſtram præſentiam feſtinaret, propter, inediam paupertatis, qua monaſterium ipſum plurimum aſſerit aggrauatum, nec nō & cauſa metus fuit ab ipſo itinere reuocatus. Quoniā igitur nobis de rei veritate plenè cōſtare nequiuit, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs de forma electionis, & de perſona electi diligenter inquiras: & ſi inueneris formam electionis, & electi perſonam idoneam

Cap. electi filij extra de appellat

idoneã, eã auctoritate nostra omni cõtradictione, vel appellatione cessante cõfirmes, & munus eis benedictionis impēdas: ab eo iuramētū recipiēs sub ea forma, quā sub bulla nostra tibi mittimus interclusam. Datū Perusij. XVIII. Cal. Octo.

ILLVSTRI CONSTANTINOPOLITANO IMPERATORI. VT SARRACENIS fortiter resistat, & Graecam ecclesiam ad Latinam, tamque matrem, redire cogat.

IMPERIalis excellentiæ magnitudo, si se coram eo humiliauerit, qui humilia respicit, & alta à longe cognoscit, & super eo sui stabilierit imperij fundamentum, præter quòd aliud poni non potest, quod est ipse Iesus, & super quo ipse dominus noster nascentis Ecclesiæ posuit fundamentum: Super hanc petram (inquiens, ædificabo Ecclesiam meam: exaltabitur, & eleuabitur, quoniam omnis, qui se humiliat exaltabitur, secundum testimonium veritatis, & firmabitur, & non flectetur: quoniam ædificium, quod super hoc fundamentum consistit, nec casum timet, nec ad machinas formidat hostiles. Vt autem firmiùs, & fortius Imperium tuum in huius fundamenti firmitate persistat, oportet vt Deum vniuersis tuis affectibus anteponas, & sponsam eius Rom. Ecclesiam, cuius ipse fundamentum, & fundator existit, præcipuæ venereris: vt dum in dilectione sponsi, & spōsæ perstiteris vnitate, ex nulla parte celsitudinis tuæ sublimitas quatiatur. Verùm, nō vt ad detractationē, sed tuam potius correctionem loquamur, miramur non modicum, murmurat etiam aduersum te populus Christianus, immo, & ipse Iesus vbi ille te increpat: Hospes fui, & nō collegisti me: infirmus, & non visitasti me: in carcere, & non venisti ad me. Cùm enim peccatis nostris exigentibus venerint gentes in hæreditatem domini, & coinquinauerint Templum sanctum eius, immo & ipsum Iesum Christum quodammodo captiuauerint, lignum sanctæ Crucis, in qua salus mundi pependit, & deleuit chirographum mortis, in quo etiam Apost. se asserit gloriari: Mihi absit (inquiens) gloriari nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi: nec Christo exuli subuenire, nec ad liberationem terræ natiuitatis ipsius intendere hactenus, sicut debueras, curaui isti: cùm tam ex vicinitate locorum quam abundantia diuitiarum tuarum, & potentia, qua inimicos Crucis munere diuino præcellis, id potueris commodius, & expeditius alijs principibus adimplere. Est etiam aliud propter quod solum aduersus te, immò aduersus Romanam Ecclesiam, quę id hactenus, quasi sub dissimulatione transiuit: murmurat populus Christianus. Cùm enim dominus noster vnam sibi sponsam elegerit non habentem maculam, neque rugam, iuxta quòd in canticis protestatur: Vna est (inquiens) dilecta mea, sponsa mea, columba mea, & in Euang. dicit: Alias oues habeo quæ non sunt, ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, vt fiat vnum ouile, & vnus pastor. Cùm etiam inconsutilis tunica Christi diuisa non fuerit, & in symbolo contineatur expresse: Credo vnam sanctam catholicam, & apostolicam Ecclesiā: Græcorum populi, ab vnitate Apostolicæ sedis, & Romanæ Ecclesiæ recedentes, quæ disponente domino cunctorum fideliū mater est, & magistra sibi aliam ecclesiam eō fixerunt, si tamen quæ præter vnam est, ecclesia sit dicenda. Vt igitur in vtroque prædictorum murmur sileat populi Christiani, immo vt Christum tibi reddas propitium, celsitudinem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, & remissionem iniungimus peccatorum quatenus postpositis alijs sollicitudinibus viriliter, ac potenter assurgas in adiutorium Iesu Christi, & ad terrā ipsam, quàm ipse proprio sanguine comparauit de qua in Psalmo habetur, homo factus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus, & alibi: Deus Rex noster ante sæcula operatus est salutem in medio terræ liberandā de manibus paganorū, & restituendam pristinæ libertati, vt in ea nomen domini glorificetur in sæcula, sicut tantus Princeps manum extēdas, & exercitum dirigas copiosum, sperans in eo, qui est spes omnium, qui non deserit sperantes in se, quod paganorum multitudinem à facie tui exercitus effugabit. Nos enim remissionis, & protectionis, quàm propter hoc alijs Principibus christianis indulsimus, te volumus esse participem, dummodo ad succursum terræ sanctæ potenter assurgas. Studeas etiam, immo sicut potes efficias, vt Græcorū Ecclesia redeat ad sedis

apostolicæ vnitatem,& ad matrem filia reuertatur:vt oues Christi ab vno pasto re regantur,sicut ei mandatur à Domino: Diligis me Simon Petre, pasce oues meas:vt & sub vno capite cuncta membra corpori connectantur,illo videlicet, cui Dominus ait:Tu vocaberis Cephas,quod caput interpretatur. Alioquin quantuncunque nobis molestum existeret serenitatem tuam in aliquo molestare,non possemus vlterius sub dissimulatione transire, quin nostrum exequeremur officium : cum per Dei misericordiam tempus acceperimus iustitiam iudicandi. Inspiret autem animo tuo ille,qui vbi vult spirat,vt ad honorem, & salutem tuam , & exaltationem ecclesiæ tanquam deuotus filius paternam exhortationem admittas præsentans nobis materiam , immo causam, quod ad honorem,& profectũ imperatoriæ celsitudinis, sicut in proposito geri mus efficacirer iutendere debeamus. Mittimus autem ad tuæ sublimitatis præsentiam dilectos filios A. Subdiac.& capellanũ nostrum apostolicę sedis legatũ, & A.cameræ nostræ notarium familiares nostros,quos suæ probitatis, & honestatis obtentu syncerę charitatis brachijs amplexamur,in hisquę tecũ tractanda sint,seu etiã statuẽda pari præditos potestate:qui tecũ super prædictis,& alijs,quæ tibi ex parte nostra proponentur, & nobis ex parte tua fuère proposita tractent, & statuant,quęad honorem ecclesię,ac profectũ imperij pertinuerint:quibus& serenitatem tuam fidem indubitatam volumus adhibere. Licet enim maiores ad te possemus nuncios destinare,istos tamen ad hoc præelegimus , vt dum minus , quæ sua sunt quæsierint, communi profectui,ecclesiæ scilicet.& imperij solicite magis, & diligenter insistant : quos serenitati tuæ propensius commendamus : rogantes attentius , vt eos honorifice ac benignè recipias, & sicuti decet magnificum,& munificũ principem sine dilatione remittas, vt operemur dum tempus habemus. Ad hæc dilectos filios Ildeb. & Ioannem Gregorij nuncios tuos benignè recepimus,quorum fidem, & prudentiam nostro tibi testimonio commendamus super his , quæ ipsis ab imperiali magnificentia commissa fuerant exequenda.

N. PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITAN. QVOD. ROMANA ecclesia sit mater omnium ecclesiarum, à qua Graci nullo iure discedere possint.

REprobata quondam propter ingratitudinis vitiũ perfidia Iudeorum,& oblato synagogæ (quia non cognouit tempus visitationis suæ) libello repudij, vnam sibi ecclesiam ex gentibus congregatam nõ habentem maculam,neque rugam Dominus noster elegit, iuxta quod legitur in Canticis canticorum:Vna est electa mea , sponsa mea,immaculata mea. Ipse quoque dominus Iesus Christus, vnum esse ouile ouium,vnum pastorem in Euãgelio protestatur,& in Apostolorum symbolo vnam esse catholicam, & Apostolicam ecclesiã,fides catholica profitetur. Hãc autem idem dominus Iesus Christus in se ipso lapide angulari fundauit,& eius magisterium Apostolorum Principi Beato Petro, cui (licet insufficientes) in apostolatus successimus dignitate,cõcessit:Tu es (inquiens) Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam,& paulo pòst subdidit: Et tibi dabo claues regni cœlorum: & etiam curam ouium suarũ eodem verbo tertio repetito cõmisit,dicens:Pasce oues meas,& quòd eius fides nunquã deficeret, se orasse fatetur,loquens ad eum in euangelio:Ego pro te rogaui Petre,vt non deficeret fides tua,& cõuersus aliquanto confirma fratres tuos. Prętereа licet vniuersis Apost. dixerit in cõmuni: Accipite spiritũ sanctũ, vt quorũ remiseritis peccata remittuntur eis:ad eum tamen verbo vtitur speciali dicens. Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis,& quodcunq; solueris super terrã, erit solutũ & in cœlis. Hoc autem Græcorũ populus,non attendẽs aliam sibi confixit eccl. si tamẽ,quæ præter vnam est,ecclesia sit dicenda,& ab apostolicę sedis vnitate recessit:nec cõstitutionem domini,nec Petri magisterium imitatus, & inconsutilem vestem domini cui crucifixorũ manus in aliarũ vestium diuisione pepercit,scindere vsque hodie(licet frustra)conatur: non attendens, quod vna tantum

tantum extitit archa, intra quam ſub vno rectore quicunque fuerunt, leguntur in catacliſmo ſaluati: qui autem extra ipſam inuenti ſunt, omnes in diluuio perierunt. Quia igitur id in ſcandalum noſtrum, & fidei Chriſtianæ redundat diſpendium, nec iam poſſumus vitare clamores eccleſiæ generalis, quę nos, & prędeceſſores noſtros negligentiæ, ac tarditatis redarguit, monemus frat. tuam, & exhor. in Domino, per apoſtolica tibi ſcripta mādantes, quaten⁹ omnimodam ſolicitudinem, & efficacem operam interponas, vt Græcorum vniuerſitas redeat ad eccleſię vnitatem, & ad matrem filia reuertatur, & fiat iuxta verbum Domini vnum ouile, & vnus paſtor: alioquin non poſſumus vlterius &c. vt ſupra vſque ad verbum Inſpiret. Cęterùm cum peccatis noſtris exigentibus rebus, &c. in eundem modum vſq; ad verba In cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Miramur quòd chariſſimus in Chriſto filius noſter. N. Conſtantinopolitan. Imperator illuſtris nec exuli Chriſto ſubuenit, nec liberationem terræ natiuitatis ipſius, in qua Deus Rex noſter ante ſæcula ſalutem dignatus eſt operari (ſicut debuerat) intendere hacten⁹ procurauit. Cum tam ex vicinitate locorum, &c. vſq; ad uerbū Ad implere. Cùm igitur terræ Sanctæ, in qua pedes Chriſti ſteterunt, totis deſideremus affectibus ſubueniri, fraternitatē tuam rogamus attētius, & exhortamur in domino, quatenus præfatum Imperatorem monere ſtudeas, & inducere diligenter, vt ad ſuccurſum eius potenter intendat.

N. ILLVSTRI REGI FRANCORVM. VT CVM SERENISSIMO *Anglorum rege pacem faciat, & contra Saracenos bellum ſacrum cum reliquo Chriſtiano orbe proſequatur.*

Mediator Dei, & hominum ipſe Ieſus redemptionis humanę miſterium impleturus, pacem diſcipulis pro hæreditate legauit, vt eā ſeruarent ad inuicem, & ad obſeruationem eius cæteros inuitarent: Pacē (inquiens) meam do vobis, pacem relinquo vobis. Proph. quoq; monemur conſilio, vt pacē non ſolū quęrere, ſed etiam perſequi debeamus: Inquire (dicentis) pacem, & per ſequere eam: vnde nos, qui vices Chriſti (licet inſufficientes) exercemus in terris, eius ſequētes exemplum, & prædeceſſorū noſtrorum conſuetudinē imitātes, ad reformādam inter diſcordantes, veræ pacis concordiam intendere volumus, & tenemur. præſertim, cum ex diſcordantium ipſorum diſſidio magnum, tam ipſis, quàm eccleſijs, & pauperibus terræ ſuæ, immo, &c. toti chriſtiano populo prouenit detrimentum. Nam vt ſtragem virorum, eccleſiarum grauamina, pauperum oppreſſionem, & totius tam Gallicanę, quàm Anglicanæ gentis periculum, quæ propter guerram, quam tu, & chariſſimus in Chriſto filius noſter N, Rex Anglorum Illuſtris, ad inuicem exercetis, prouenerunt hactenus, taceamus. cōmuni populi chriſtiani diſpendio, & excidio Hieroſolytanæ prouincię tu, & ipſe cauſam videmini præſtitiſſe, & materiam cum hominibus vtriuſq; regni propter tuam, & eius diſſenſſionem detentis, non ſolum, quæ amiſſa fuerant ab initio in partibus tranſmarinis nondum recuperari potuerint, immò his etiam graue videatur periculum imminere, quæ a Chriſtianis hactenus ſunt poſſeſſa. Antiquis enim, & triſtibus rumoribus noui, ac triſtiores ſuperuenere rumores, quod cū Theutonici Accon nauigio, &c vſq; ad uerbum Aſſumite. Quia verò nos ad ſubuentionem terræ orientalis, tam in perſonis, quam reb⁹ dilectos filios noſtros: S. tituli Sanctæ Praxedis, &. P. Sanctæ Mariæ in via lata diac. Card. apoſtolicæ Sedis legatos viros honeſtate morum, maturitate conſilij, & ſcientia reuerendos, quos inter alios fratres noſtros ſpeciali charitate diligemus, miniſterio proprio Sanctæ Crucis charactere curauimus inſigniri: ne quid ex cōtingētibus omittere videamur, dictum Sanctæ Mariæ in via lata, diac. Card. virum ſcientia præditum, honeſtate præclarum Deo, & omnibus (ſicut ſperamus) acceptum, ad tuam, & eiuſdem regis præſentiam duximus deſtinandum, legationis ei officium committentes. Ideoq; ſerenitatem tuam rogamus, monemus, & in remiſſionem iniungimus peccatorum, quatenus eum ſicut legatū apoſtolicæ Sedis recipiēs, & honorās, ad exhor-

exhortationẽ nostram,& eius,infra duorũ,mẽsium spatium, post receptionem præsentium,& commonitionem ipsius factam vtriq; vestrum,quia hic est necessarium populo christiano,vt id sine dilationis diffugio maturetur:cum sine tuo,& fidelium tuorum,ac sine dicto rege,ac fidelium ei⁹ subsidio, quod in sequẽti Martio proposuimus ad partes illas,dante domino,destinare,vix terrę,in qua pedes Christi steterunt,& vbi Deus noster ante sæcula nostram dignatus est operari salutem,poterit subueniri,plenã pacem,vel treguas longas saltẽ vsque ad quinquennium ineas,& obserues:ita quod interim nullum alterutri circa proprietatem,vel promissionem eorum,quæ à reliquo detinentur, præiudiciũ generetur:alioquin (quantumcunque nobis molestum existat celsitudinem regiam in aliquo molestare) quia tamen Deum tibi præponemus,& communem vtilitatem tuis debemus commodis,immò potius commodis anteferre,nisi ad commonitionẽ eiusdem legati,mandatũ apostolicũ infra scriptũ terminũ humiliter receperis & impleris,ex tunc de communi fratrum nostrorum consilio totam terram tuam subiacere decernimus interdicto:ita quòd præter baptisma paruulorum,& pœnitentias morientium,nullum in ea diuinum officium celebretur. Quod si nec per hanc districtionem impleueris quod mandamus, teipsum,fautores,& consiliaros principales ecclesiastica seueritate noueris coercendos: idipsum de terra Regis Angliæ ipso etiam fautoribus suis cõciliarijs decernentes. Venerabilibus etiam fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filijs Abbatibus,Prioribus,& vniuersis ecclesiarum prælatis vtriusque regni,sub pœna ordinis,& officij sui mandamus,& in virtute spiritus sancti pręcipimus,vt interdicti sententiam,secundum pręscriptam formam inuiolabiliter studeant obseruare,& faciant ab alijs irrefragabiliter obseruari. Idem etiam fratribus militiæ tẽpli,ac Hierosolymitani Hospitalis,sub priuilegiorum,& indulgentiarum suarũ pœna mandamus,credentes ex hoc non voluntati tuæ,sed vtilitati,non affectui,sed profectui,non oneri,sed honori cõsulere,totiq; christiano populo prouidere. Statuimus etiam vt si quis omnino clericus,cuiuscunque professionis vel ordinis,post interdictum nostrum diuinum tibi præsumpserit officium ministrare,ordinis,& beneficij sui se nouerit periculum incurrisse. Attendas igitur fili charissime nostram,& apost. Sedis tuæ matris affectũ, causam coactionis inspicias,& communi vtilitati prospiciens, motui carnis animæ przpone salutẽ,& sensualitati pręferas rationem:non apostolicæ Sedi regia potestate resistens,sed humilitate deferens filiali: quæ in hoc etiam salutem tuam procurat pariter,& honorem.

Scriptum est in eundem modum. R. illustri Regi Anglorum.

Scriptum est super hoc vniuersis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus,& cæteris ecclesiarum prælatis,in vtrusq; regni regno constitutis.

N. POTESTATI. ET POPVLO SPOLETAN. BARONIBVS, NObilibus,*& vniuersis fidelibus nostris in Spoletan. diœcesi constitutis. Vt Cardinali. Ro. Pontifici magistratui. obtemperent.*

Magnificauit dominus facere misericordiam nobiscum, iuxta quod scribitur in Propheta:Cui gratiarum referim⁹ actiones,quod vsque ad nostra,& vestra,tẽpora reseruauit,ad quæ prædecessores, tam nostri,quàm vestri summo desiderio anhelarũt. Ipse enim qui dat lasso virtutem,& his,qui non sunt fortitudinem,& robur, multiplicat patrimonium Beati Petri,portionem videlicet nostram desiderabile,& pręclarum hæreditatis nostræ funiculum,quæ in oppressionem diu posita fuerat p violentiam occupata,nobis sperantibus,quòd manus eius abbreuiata nõ esset, vt saluare nequiret,nec auris eius,vt non exaudiret,aliquatenus aggrauata absque violentia qualibet,aut bellicoso congressu restituit,& bonã ad nos multiplicauit fideliũ ecclesię voluntatẽ:ita vt secundũ Esaiã,iã dicere possesperem⁹,Sedebit populus meus in plenitudine pacis,& in tabernaculis fiduciæ,& in requie opulẽta. Sanè qualiter Conr. Dux quondã dict⁹ Spoleti,ducatũ Spoletan. in nostris manibus resignarit,& ad mandatũ ecclesiæ cũ humilitate redierit, vos non

conue-

conuenit edoceri: cum ille, qui forsan peccatis vestris exigentibus, iuxta verbũ Hieremiæ: Super vos gentem robustam adduxerant de lõginquo, gentem cui⁹ ignorabatis linguam: posuerit visitationem vestrã pacem, & præpositos vestros iustitiam priorum timore sublato. Propositi siquidẽ nostri, & voluntatis existit, vt terra, quam dominus (vt dictum est) ad manus nostras non in arcu, vel gladio confidentes, sola sua ineffabili pietate reduxit, in iustitia, & iudicio gubernetur, per nos fideliter exequentes, quod scriptum est: diligite iustitiam, qui iudicatis terram, & inimici vestri in circuitu inflammẽtur, dum in deuotione Ro. ecclesiæ, quæ verè de se dicere potest: Iugum meum suaue est, & onus meum leue, securi hostium sublata formidine fideliter persistetis. Inde est, quod paci, & tranquillitati vestræ paterna volentes solicitudine prouidere, dilectum filiũ nost. G. S. Mariæ in Aquiro Diac. Card. virum vtique prouidum, & discretum, quem inter alios nostros fratres speciali charitate diligimus, vobis duximus proponendum, vt vestræ pacis, & salutis regimen vlterius exequatur, vtramque potestatem, spiritualem videlicet, & temporalem ei vice nostra commisimus, vt dum in eo potestas vtraque conuenerit, vtraque adiuta per alteram liberius valeat exerceri. Cui dedimus in mandatis, vt vos tanquàm ecclesiæ Ro. filios speciales diligat, & honoret, & sic iura nostra procuret, vt aliena non lædat, sed quod suum est vnicuique studeat conseruare. Vniuersitatem itaque vestram attenta in domino exhortatione monentes, vt deuoti, atque feruentes in fidelitate Ro. ecclesiæ matris, & dominæ vestræ immobiliter perduretis, per apostolica vobis scripta mandantes, & districtè præcipientes, quatenus ipsum, tã, quàm rectorem vestrum, & apostolicæ Sedis legatum eum, debito suscipientes honore, eique tanquàm personę nostræ reuerentiam, & obedientiam in omnibus exhibentes, mandata eius pariter, & statuta recipiatis humiliter, & irrefragabiliter obseruetis. Nos enim quicquid idem legatus vester, & rector duxerit statuendum ratum habentes, & firmum, auctore domino faciemus inuiolabiliter obseruari.

In eundem modum Potestati, & populo Reatin. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Reatin. diœc constitutis.

In eundem modum Potestati, & populo Fulginat. Baronibus nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Fulginat. diœcesi constitutis.

In eundem modum potestati, & populo Assisinat. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus in Assisinat. diœcesi constitutis.

In eundem modum Potestati, & populo Eugubin Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Eugubin diœcesi constitutis.

in eundem modum Potestati, & populo Perusino, Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Perusin diœc. con.

In eundem modum Potestati, & populo Castellan. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Castellan. diœc. con.

In eundem modum Potestati, & populo Tudertin. Baronibus, nobilibus, & vniuersis fidelibus nostris in Tudertin. diœcesi constitutis.

ILLVSTRI REGI ANGLORVM. DE CAPELLA QVADAM CANTVARIENSI, *propter quam Pontificem Rex adierat per literas.*

LITERAS, quas nobis regia serenitas super negocio Cantuarien. Ecclesiæ destinauit, benignè recepimus, & earum tenore diligenter inspecto, intelleximus celsitudinem regiam super eo, quod scripserat, fuisse per falsi suggestionem in pluribus circumuentam: cum bonæ memorię B. quondam Cant. Archiepiscopum in constructione capellæ iuxta Cantuarien. de felicis recordationis Luc. & Vrbani prædecessorum nostrorum scripserit processisse: cùm potiùs idẽ V. prædecessor noster opus illud p sententiã pręceperit demoliri, & locũ ipsum maledictũ haberi mãdauerit, & ꝓphanũ, sicut ex literis eius serenitati Regiæ poterit manifestè liquere. Prętereа cũ dictus Archiepis. denuo voluisset quæstionem suscitare sepultam, bonæ memoriæ. N. quondam Cantuarien. Priorem, cum quibusdam monachorum, & nuncijs ipsius Archiepiscopi, propter hoc apud Sedem Apostolicam constitutis, felicis recordationis

Clemens

Clemens Papa prædecessor noster opus illud de fratrum cõsilio funditùs demo
liri præcepit. Venerabilis verò frater noster Vbertus Cantuarien. Archiepisco-
pus volens in opere damnato procedere, & si locum mutauerit, à dicti tamē prę
decessoris sui proposito non creditur recessisse: cum post multiplices inhibitio-
nes sibi, ex auctoritate apostolica factas, post appellationem sæpius interpositam
ad apostolicam Sedem post cõtradictionem dilectorum filiorum Cant. Mona
chorum de bonis Cantuarien. Ecclesiæ in non modicum eius præiudicium, &
grauamen (sicut à multis, & magnis accepimus) in capella de Lamech amplas
præbendas statuerit, & in largas ei possessiones, & redditus assignarit: & ad stru-
cturam ipsius eccl. ac domorum eius ea parauerit, quæ in vtilitatem, & decorē
Cant. ecclesiæ sponsæ suæ potius debuerat conuertisse: quod cū ad bonæ memo
riæ Cœlestin. Papæ prædecessoris nostri audientiam peruenisset, quod à dictis p̄-
decessoribus nostris statutum fuerat, ratum habuit, & præcepit sine cuiusque re-
fragatione seruari: clericos etiam de Lamech, à iuramento de obseruatione no-
uæ capellæ dicto B. Cantuarien. Archiepiscopo præstito, denunciari mandauit
penitùs absolutos: & eis districtè fecit iniungi, ne vlterius nouam capellam, vel
eccl. de Lamech obseruarent, nec per se, nec per suos ministrarent, in ea diuina:
eos mandans ecclesiastica districtione percelli, qui mandato Apostolico cõtra-
irent. Sanè si dictus Archiepiscopus, quid potius expediret, attenderet in Eccle-
sia Cantuarien. metropoli sua, quā Beatus Pontifex, & Martyr Thomas suo san
guine consecrauit, libentius resideret, & in structura ipsius, vel alijs eius vtilita-
tibus erogaret, quod in damnati operis cõstructione dispergit: à quo & si nihil
aliud eius compesceret voluntatem, vitatio tamen grauis scandali, quod inde
peruenire cognoscit, cum debuerat reuocare, cū sacra scriptura docente, debue
rit didicisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti nō possunt,
non sint pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitan-
do committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamē, quę
committi possunt sine mortali peccato pariter, & dimitti, sit pro scādalo tollē
do cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum: vnde Apostolus
in Epistola dicit: Si scandalizaretur frater, carnem nō commederem in æternū.
& dominus in Euangelio contra eos, qui scandali præstant materiem: Væ (in-
quit) homini illi per quem scandalum venit, melius ęst ei, vt suspendatur mola
asinaria ad collum eius, & demergatur in profundum. Rogamus igitur sereni-
tatem regiam, monemus, & exhortamur in domino, quatenus non cito mouea
tur à sensu suo, nec facile credat omni spiritui, aut vsque adeo detractoribus be-
neuolū præstet auditum, vt de nobis sinistri aliquid suspicetur, quòd aliquem,
contra iustitiam grauare velimus, aut iura regni tui, quæ honestati conueniūt,
vacuare. Nouimus enim, sicut in literarum tuarum exordio expressisti, quid ad
officium nostrum pertineat, & quare simus super gentes, & regna nō nostris me-
ritis, sed diuino munere constituti. Nouimus etiam, quòd nobis incumbit vni-
us cuiusque iura tueri, & ideo à iuris tramite, nec in hoc, nec in alio negocio vo
lumus fauorem cuiuslibet declinare. Nolumus prętetea prædecessorum nostro
rum rationabilia reuocando statuta reuocandi, quæ rationabiliter facimus, vel
statuimus successoribus nostris exempla præstare: qui prædecessorum nostrorū
vestigijs in præsenti negocio, & adhæsimus hactenus, & in posterum intendim⁹
adhærere: ne super crebra mutatione præstemus alijs materiam murmurandi:
quamquam in literis tuis, ad falsam suggestionem expresseris, quòd in hoc ne-
gocio à vestigijs prædecessorum nostrorum videmur pręproperè recessisse, non
solum iura regni tui non lædere, immò etiam minores quoslibet in regno An
gliæ constitutos, in suis iustitijs cõfouere: ac ideo solicitè præcauere intēdimus,
ne minores à maioribus opprimantur. Quod enim de consuetudine regni An-
glorū procedere regia serenitas per suas literas intimauit, vt liceat tam Episco-
pis quàm comitibus, Baronibus, Ecclesias in feudo suo fundare: Laicis quidem
principibus id licere nullaten⁹ denegamus, dummodo diœcesani Episcopi eis
suffragetur assensus, & per nouam structuram veterum Ecclesiarum iustitia nō
lædatur. Sed ex hoc opere videtur Cantuarien. Ecclesiæ dignitas ex parte non
modica

modica deperire, cum non referat, quod ad remotiorem locum transfertur, eadem contradictionis cauſa durante. Vtinam ei diuina bonitas inſpiraſſet, vt nõ de alieno, ſed proprio conſtrueret Eccleſiam, in qua regulares cannonicos inſtitueret, qui ſuum domino iugiter impenderent famulatum. Cùm autem te ſicut ſpeciale Eccleſiæ filium, & catholicum Principem ſyncero in domino diligamus affectu, nec tuæ velimus poſtulationi (quãtum cum Deo poſſumus) aſſenſum apoſtolicum denegare, iuxta petitionem regiam in negocio memorato procedere differemus, donec dicti Archiepiſcopi nuncij, noſtro ſe conſpectui repræſentauerint, niſi fortan ex malitia ſuam abſentiam diutiùs procurauerint. Verum cum ad iudiciũ ventum fuerit, nec declinabimus ad dextram nec ſiniſtram, nec ob gratiam, aut fauorem cuiuslibet, à iuſtitię tramite recedemus: qui & iuſtitiam proſequi cupimus, & prompti ſumus (ſecundum Apoſtolum) inobedientiam omnem vlciſci, cùm acceperimus tempus iuſtitiam iudicandi.

VNIVERSIS ABBATIBVS CISTERCIEN. ORDINIS IN GENERALI Capitulo conſtitutis, vt pro Pontifice ardenter orent & Abbatem Sambucinum, ſeculis verbum Dei prædicantem, habeant pro excuſato.

IN naui noſtri Piſcatoris, gubernatoris gerentes officiũ, dum intumentium fluctuum tempeſtates elidimus, dum inſurgentium ventorum rabiem euitamus, ex noſtra quaſi prorſus infirmitate deficimus, niſi vos, & alij, qui relictis rebus, & naui pauperem Chriſtum, pauperes imitamini, & cum ipſo vndas maris veſtigio ſicco calcatis, veſtris nos iuuetis orationibus apud ipſum, qui cum imperat ventis, & mari, aquilonem cõuertit in auſtrum, & tempeſtatem redigit in tranquillum. Licet enim iuxta teſtimonium veritatis, iugum domini ſuaue ſit, & leue onus ipſius, inſufficiẽtia tamẽ noſtra prẹſſa grauitate paſtoralis officij, & emergentiũ negociorũ multiplicitate grauata, dum cum Martha circa frequens ſatagit miniſterium, nunc obſcura quæſtionum elucidans, & certo in ambiguis vſa reſpõſo, nunc difficiles nodos cauſarum iuſtæ diffinitionis manu diſſoluens, nunc malignorum incurſus refrenans, nunc humilibus clipeum Apoſtolicæ protectionis indulgens, & quaſi ſe totam inpendens negocijs aliorum, niſi vos qui cum Maria ſedetis iuxta pedes domini audientes verbum ipſius, & ſuaues, Rachelis fouetis amplexus, immo, qui ſcala orationis continuæ nubes tranſcenditis cœlorum intima penetrantes, nõ ſolum cœleſtes delitias, verum etiã cœleſtium delitiarũ auctorem, panem cœleſtem, infirmorum ſalutẽ, remediũ oppreſſorum, naufragantium portum, ſpem fidelium, militantiũ brauium, morientium vitam, & Eccleſiæ ſponſum. Verùm ſcilicet Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua oculis contemplationis inſpicitis, defectum noſtrum ſanctis orationibus ſuppleatis, vix tolerare poterimus paſtoralis onera grauitatis, quin potius tantę ſolicitudinis ſuccumbemus. Nouimus enim quòd ab eo plus exigitur, cui plus committitur, & cum augentur dona, rationes etiam creſcunt donorum: propter quod tantò amplius veſtris orationibus nos credimus indigere, quantò maior nobis eſt ſolicitudo commiſſa, & ad ſuperiorem ſumus, immo ſupremum eccleſiaſticæ dignitatis apicem (licet inſufficientibus meritis) exaltati: cum ſecundum Apoſtolum inſtantia noſtra ſit omnium eccleſiarum ſolicitudo continua. Nouimus etiam, quòd multum valet deprecatio iuſti aſſidua, cum puras manus ſine diſceptatione leuat ad Deũ: & quantò magis in conſpectu domini, orãdo humilius ſe proſternit, tantò ſe amplius ad eum dominus exaudiendum inclinat, & ipſum vicinius, & familiarius, intuetur. Ipſe etenim humilia reſpicit, & alta à longe cognoſcit: qui ſuperbis reſiſtit, humilibus autẽ dat gratiam. Nouimus præterea in Euangelio eſſe ſcriptum: Petite, & accipietis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis, & paulo pòſt: Omnis enim qui petit accipit: & qui quærit inuenit: & pulſanti aperietur: qui petit fide, accipit vitam: qui quærit ſpe, inuenit viam: qui charitate pulſat, ei veritas aperitur, illa videlicet, quæ de ſe dicit: Ego ſum via, veritas, & vita.

vita. Rogamus igitur vniuersitatem vestram, monemus, exhortamur in Domino, quatenus insufficientiam nostram ex humana infirmitate pensantes, præter generalem illam orationem, quam pro nobis effundit vniuersalis ecclesia in orationibus vestris, memoriam nostri specialius habeatis: vt ille, qui ad apostolatus officium nos vocauit, ad salutem nostram, & commissorum regimini nostro populorum profectum, nos illud implere concedat. & defectum nostrum suo dignetur omnipotentiatu supplere: qui dat omnibus affluenter, & non improperat, taliter in suorum nos dirigens obseruantia mandatorū, vt vita nostra luceat subditis ad exemplum, & verbum proficiat ad doctrinam. Petite, vt spiritu vitæ nobis dominus benignus infundat, & gratiam suam in nobis multiplicare dignetur, Quærite, vt qui Petro porrexit dexteram naufraganti, & ne mergeretur erexit, viam nobis salutis ostendat, & erigat ne sæcularibus negocijs vltra quam expedit immergamur. Pulsate, vt intelligentiæ nobis veritatem aperiat, & sic dirigat gressus nostros, in semitis suis, vt non moueantur vestigia nostra, quinimmo lucerna pedibus nostris verbum eius existat, & sic actus nostros in sua pace disponat, vt eā semper meditemur interius, & exteriùs operemur, quæ nobis, & subditis nostris in præsenti proueniant ad quietē, & ad vitam in futuro proficiant sempiternam. Nos enim, quantum concesserit Dominus profectibus vestris, imminere diligenter intēdimus, & vobis in necessitatibus vestris potenter adesse, ac contra malignantium impetus apostolica protectione præsidium impulgere: quòd tunc libentiùs exequemur, cum vestris nos senserimus precibus, & meritis adiuuari. Dignum est enim vt pro nobis vniuersalis Eccl. preces effundat, & insufficientiam nostram orationibus releuet, qui ad vniuersorū Christi fideliū regimē diuino numine deputati, ex iniūcti nobis officij debito vniuersorum cogimur onera sustinere: Ad hæc cum dilectum filium nostrum Abbatem de Sambucin. de fratrum nostrorum consilio ad proponendum verbum domini populis Siciliæ, ac eoscitandos ad obsequium crucifixi duxerimus destinandum, ipsum habere vos rogmus, & volumus excusatum, vtpote quem causa domini auctoritas mandatoris, & vtilitas communis etiam, sine literis nostris sufficienter excusant. Datum Reat IIII. Cal. Aug.

OCT. HOSTIEN. EPISCOPO, VICARIO NOSTRO DE CONSE-*cratione altarium, ex mandato D. Petri Apostoli.*

PAncis diebus ante nostrum ab vrbe recessum, sacerdos quidam ætate longæuus, timoratus (vt creditur) ad præsentiam nostram accessit, secreiò proponens, quòd in visione nocturna per somnium ei apparuit, Beatus Petrus Apost. dices: Accede ad Pont. Innocent. & ex mea sibi parte significa quod a natiuitate sua, quasi filiū illum dilexi, & per diuersos gradus promotum in mea tandem sede constitui. Qua propter, & ipse decorem, & honorem domus meæ debet diligere, studioque vigili promouere. Sciat ergo, quod in Eccle. mea pauca sunt altaria consecrata: vnde contingit, quòd in altaribus dissecratis diuina misteria celebrantur: faciat igitur ea saltem cum debita reuerentia consecrari, super quæ nouit frequentius officium celebrari diuinum. Verum cum semel & iterum eadem sibi fuisset visio reuelata, nec ipse, quòd mandabatur impleret, tertiò tandē idem Apostolus, velut offensus intulit dicens: Quia meum obaudisti mandatū, ego tuū tibi tollam auditum. Ex tunc ita surdus effectus est, vt penitùs non audiret. Gemens ergo vehementer, & plorans ad confessionem Beati Petri deuotus accessit, cum lachrimis postulans, vt misertus sibi restitueret auditum, quia mandatum ipsius illico adimpleret: quo per Dei misericordiam exaudito, quod acciderat ei, nobis per ordinem indicauit. Licet autem secundum apostolum, non sit credēdum omni spiritui, quia tamen in tali negocio Angelus sathanæ non transfiguraret se in Angelum lucis, & melius est piè credere, quam temere dubitare, cum honestum sit, quod proponitur faciendum, & si verum non esset, quòd asseritur reuelatum, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per apost.

apost. scripta mandamus, quatenùs altaria Philippi, & Iacobi. Simonis & Iudæ, Beati Gregorij, & sancti Andreæ, quæ dissecrata dicuntur, tu ipse consecres, vel per alios auctoritate nostra facias consecrari. Credimus enim, quòd ex hoc nobis fructus æternæ retributionis accrescet.

CONSVLIBVS MEDIOLANEN. QVOD PASSAGVERRA. iuste fuerit excommunicatus.

SVper negocio Passaguerræ, pro quo nobis sæpè scripsistis, dicentes, quòd ex leuibus causis cùm excommunicari mandauimus, vndè contra nos grauè scandalum est subortum, licet illud vobis respondere possemus, quod legalis sanxit auctoritas: quia videlicet instar sacrilegij est de factis Principis iudicare, illum tamen in nostra responsione magis volumus imitari, cuius (licet indigni) locum tenemus: qui Iudæis obloquentibus non est dedignatus pro se reddere rationem, inter cętera dicens: Si malè locutus sum, testimonium perhibete de malo, si benè cur me cęditis? Nos enim licet flagello linguæ vestræ cædamur, quia tamē secundum Apostolum pro minimo nobis est, vtrum à vobis, aut ab humano die fuerimus iudicati, dummodo nostra nos conscientia non remordeat, non timentes scandalum contra veritatem subortum: cùm veritas non sit relinquenda pro scandalo, teste veritate: quæ cùm ei ab Apostolis diceretur: Scis quia Iudæi audito hoc verbo scandalizantur? Respondit: Sinitæ cæci sunt duces cæcorum: ad excusationem nostram, id vobis duximus respondendum: quòd cum prædictus P. fuisset à nobis multipliciter honoratus, in tantam prorupit audaciam, vt contra verbum suum, quòd pòst pronunciationem nostram publicè protulit in consistorio exclamando, iustus es domine, & rectum iudicium tuum, non sit veritus, non solum coram alijs, sed etiam coram nobis multoties replicare quod Mediolanē. ecclesiam iniustè grauauimus. Cuius ausum sacrilegum cū multoties benigna quadā dissimulatione tulerimus patienter, ex patientia nostra factus audacior, coram fratribus nostris nō expauit ponere os in cœlū, id ipsum quod dixerat replicando superbè. Nam licet peccatores simus, & nati de peccatoribus, illius tamē vices exercemus in terris, qui peccatū nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui honoratur, cū honoramur, contemnitur, cum contemnimur, ipso testante: Qui vos spernit, me spernit, &c. Idem etiam Passaguerra iniquitatem addēs iniquitati, cum non solum causidicus, sed procurator esset in causa, quæ vertitur inter venerabilem fratrem nostrum. N. Mediolanen. Archiepiscopum, & dilectum filium Abbatem de Scozul. post acceptam diu desideratam sententiam, postulauit à nobis licentiam redeundi, volens (vt credimus) per excogitatæ malitiæ subterfugium processum iustitię contra miserium illud monasterium impedire, sicut id ipsum pòst sententiam venerabilis fratris nostri. N. Veronen. Episcopi sanctæ Romanæ ecclesię Card. fuerat procuratum. Sed nos qui (secundum apostolum) sapientibus sumus, & in sipientibus debitores, volētes eidem monasterio (sicut iustum fuerat) prouidere, non solum ei negauimus licentiam redeundi, verum etiam districtè præcepimus, vt moram faceret prædicto Abbati de Scozula responsurus: qui præceptum nostrum contemnens, sine licentia redire præsumpsit: cùm cautum sit in sacris canonibus, vt ipsius canonis verba ponamus: aliquem ex his tribus criminibus excomunicari debere. Cum ad synodum vocatus venire canonicè contemnit, aut si pòstquam illuc venerit sacerdotalibus respuit obedire præceptis, aut si antè finitam causæ suæ examinationem à synodo abire præsumit. Ad maiorem autem cumulum iniquitatis ipsius (sicut ex literis vestris accepimus) præsumit asserere, quòd ipse in prædicta causa non extitit procurator, cum huiusmodi falsitas ex literis pronunciationis nostræ patentibus, quas ipsemet ad dictum Archiepiscopum reportauit, apertè valeat denudari: quæ continent manifestè prædictum. P. fuisse procuratorem ad causam prædictam. Ipse quoque non quasi pœnitens de commissis, sed pertinax in malitia scandalum contra nos

 nititur

nititur ſuſcitare, culpam ſuam in noſtram volens iniuriam retorquere. Licet autem (ſecundum apoſtolum) omnem inobedientiam prompti ſimus vlciſci, volentes tamen eum corripere in ſpiritu lenitatis, ſæpe dicto Archiepiſcopo veſtro mandauimus, vt intra quindecim dies reciperet ab eo iuratoriam cautionem ſatisfaciendi nobis de commiſſis exceſſibus, vel infra quindecim alios compelleret eum ad præſentiam noſtram ſatis facturum accedere: quod ſi neutrum efficeret, excommunicationis eum vinculo innodaret. Sanè ſi præmiſſa verba canonis attendatis, non ſeueritatem, ſed benignitatem exhibuimus circa ipſum: & ecce quanta ſit eius in hoc facto diſcretio, liquido poteſtis aduertere: cum ſuam ante excommunicationem per ſe potuit efficere, quod poſt excommunicationem per alium ſibi fieri deprecatur, videlicet vt recepta iuratoria cautione mereatur abſolui. Quia verò Ciuitatem veſtram ſpeciali quadam prærogatiua diligimus, & ſi non debueritis ſiniſtra de nobis dicere, vel etiam cogitare, veſtris tamen precibus inclinati, Archiepiſcopo veſtro mandamus, vt recepta ab eo ſecundum formam eccleſiæ iuratoria cautione, munus ei abſolutionis impendat: mandans ei ſtatim ex debito iuramenti, quatenus infra menſem noſtro ſe conſpicui repræſentet: vt vnde ſine licentia præſumptuoſus abſceſſit, illuc ex obedientia ſatisfacturus accedat. quod ſi facere fortè cōtempſerit, eum, & pro præmiſſis exceſſibus, & reatu periurij in prędictam excommunicationis ſententiam reducere non poſtponat. Monemus igitur prudētiam veſtram, & exhor. in domino, quatenus carnalis effectus non extinguat in vobis igniculum rationis, cum nos in hoc facto, non tam noſtram, quàm Ieſu Chriſti proſequamur iniuriam: cum ex debito ſuſcepti regiminis teneamur, vt iuxta ſacrorum patrum ſtatuta neruos ſeueritatis eccleſiæ non patiamur prophana facilitate diſſolui.

Scriptum eſt ſuper hoc Archiepiſcopo Mediolanen.

HOMINIBVS DE MONTE FLASCONE FIDELIBVS NOSTRIS.

De traditione caſtri &c. bonorum quorundam, vt pro eccleſia decertent.

Licet ad fidelitatem eccleſiæ Romanæ, quaſi nouiſſimi redieritis, ſperantes tamen, quod in ea quaſi primi ſemper exiſtere debeatis, ſpecialem gratiam vobis duximus faciendam: cum caſtrum Montis flaſconis ad ius, & proprietatē eccleſiæ Romanæ ſpecialiter pertinere noſcatur: Ea propter dilecti in domino filij medietatē Paſſagij vobis concedimus, vt milites veſtri ſemper in equis, & tam ipſi, quàm pedites in armis ſint pro ſeruitio noſtro, & Caſtri defenſione parati: ita quod præter ipſius Caſtri negocium de mandato noſtro pro ſeruitio eccleſiæ procedentes, equos, & arma ipſos amittere fortè contigerit, faciemus ea iuxta curiæ conſuetudinem emendari: bonas quoq; conſuetudines antiquas pariter, & modernas cōmuniter obſeruatas, vobis a[uct]oritate apoſtolica confirmamus. Cum Philippo verò non conueniemus fi[n]aliter, quin caſtrum ipſum quietem eccleſiæ Romanæ dimittat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis, & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli, & noſtram ſe nouerit incurſurum.

Poſitum eſt in optione eorum, ſi mallent prædictam medietatem paſſagij p[ro] munitione Caſtri.

ABBATI SANCTI PROCVLI, ET MAGISTRO LANFRANCO

canonico Bononien. De cauſa quandam matrimoniali.

Ad

AD hoc Deus in Apostolica sede constituit totius ecclesiæ Magistratum, vt quia secundum scripturæ sententiam fecit deus hominem rectum, sed ipse se infinitis miscuit quæstionibus, ad eam nodi quæstionum difficiles referantur, suo recto iudicio dissoluendi. Ad apostolatus quippe nostri notitiam literarum vestrarum insinuatione peruenit, quod cum causa, quæ inter. Ca.'& B. vxorem eius vertitur, à dilecto filio nostro. G. sanctæ Mariæ in Porticu diacon. Card. tunc apostolicæ sedis legato, vobis commissa fuisset fine debito terminanda, viro ipso ad vos ad instantiam mulieris sæpius conuocato, tandē. Ca. patruum suum in causa ipsa coram vobis constituit responsalem: qui assignata sibi die, vt libello respondere vxoris, quo virum a separatione thori, & vt dotem suā reciperet, de adulterio accusabat: donec aduocatus eius, qui absens erat, rediret, inducias postulauit: quibus ad diem certam obtentis, iterū propter eandē causam dilationes similes impetrauit. Cum autem tertio dilationes huiusmodi cū instantia petens, obtinere non posset, publicè proclamauit, se nunquam corā vobis aliter responsurum, nec quòd aliter suā vobis præsentiam exhiberet. Vnde duobus ferè mensibus sic impedito causæ principio, & progressu, cum vobis dictus procurator illudere videretur, testes mulieris habito consilio recepistis, & allegationibus insuper præbuistis auditum. Quo facto dictus procurator, ad præsentiā vestram accedens dixit se respondere paratū velle negocio interesse. qui sibi die statuta cum crederet libello, de quo præmisimus responsurus, restitutionē vxoris ex parte viri priùs fieri pustulauit: & nesecùs fieret, ad sedem apostolicam vocē appellationis emisit. Verum quia mulier ipsa dicebat se virum habere suspectū, vel quia in domo eius coacta fuerat se adulteratam cum pluribus confiteri, vel quia meretricem publicè detinebat, ex qua etiam prolem susceperat, sicut euidentia facti, & fama viciniæ demonsttabat: super quo etiam testes produxerat, & alios parata erat ad hoc ipsum probandū inducere: ab ipso procuratore quæsistis, an vellet de mulieris impunitate cauere: qui dixit se super hoc de consilio responsurum.' Sed ad diem statutam, neque respondit, neq; se vestro cōspectui præsentauit: quin etiam ad aliū diem citatus se asseruit, ne prius aduocatus eius rediret, nullatenus responsurum, sicut nūcius vester iuramento firmauit. Vnde itercū testes mulieris de prudentū consilio recepistis, & attestationibus publicatis diligenter audistis, quæ fuerunt ipsius nomine allegata. Quia verò cum de ferenda sententia cum viris prudentibus tractaretis, diuersorum inuenistis diuersa consilia: quibusdam dicentibus appellationi simpliciter deferendū, alijs autem appellationi deferendum non esse, nonnullis etiam afferentibus appellationem nullatenus tenuisse, cum mulier non sit viro restituenda suspecto, nisi de impunitate sufficienti præstita cautione: vos in tanta varietate nos consulere voluistis, qualiter esset in hoc negocio proceden. Nos ergò consultationi vestræ, de fratrum nostrorum consilio taliter respondemus, quòd licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs obseruandus, in matrimonialibus causis non vsquequaque seruetur, quia tamen in præsenti negocio, non est actum de foedere matrimonij, sed de crimine adulterij, per quod ad separationem coniungum, non ad coniunctionem intenditur, cum lite non contestata testes fuerint recepti, & attestationes etiam publicatæ, siue deferendum, siue nō deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuam sententiam procedendum: potuit tamen præfatus Ca. propter contumaciam excommunicationis vinculo innodari. Datum Perusij. XV. Cal. Octob.

Cap. 1. extra vt lite non contestata:

N. LEMOVICEN. EPISCOPO, ET ABBATI SANCTI EPARCHII Engolismen. vt ablata ecclesia bona, detentique reditus restituantur.

rem postmodum amici eius, præter ipsius conscientiam certa Regi munera promisissent, ipse ad ecclesiam suam admissus, in ea per annum dimidium mi- litauit. Sed cum promissam ab amicis suis pecuniam noluisset exoluere, Rex ira commotus decano mandauit, vt ei reuerentiam nullatenus exhiberet, qui licet dicto D. iuramento teneretur astrictus, quia tamen ab eo pro filio suo ad huc paruo archidiaconatum non potuit obtinere, qui ita fetia maioris ebdo- madæ, oleum quod benedici debuerat, furàri præsumpsit, & quamuis propter hoc ab eo fuerit excommunicationis vinculo innodatus, nihilominus tamen tertia feria septimanæ sequentis Roscen. ecclesiæ libros surripuit, & ad regem contra ipsum etransferre minimè dubitauit. Quorum duorum molestiis fa- tigatus, terram ipsius regis coactus exiuit. propter quod à nobis, ad venerab. fra- trem nostrum Fernen Episcopum, & coniudices suos literas impetrauit: qui memoratum Regem diligentius inducerent, & monerent, vt ipsum sine ali- cuius exactione pecuniæ ad ecclesiam suam securè redire permitteret, & ad ad- ministrationem episcopatus, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus exerce- re: alioquin eum excommunicationis vinculo innodarent, & terram eius sub- icerent interdicto, neutram relaxaturi sententiam, donec super receptione ipsi us mandatum apostolicum adimpleret. memoratum quoque decanum, si eis de præmissis constaret, ab officio, beneficioque suspensum, ad sedem apostoli- cam venire compellerent, & donec resipisceret, excommunicatum facerent publicè nunciari. Præterea contra Episcopum Corcaien. & F. Monachum li- teras impetrauit, asserens eundem Episcopum iura Roscen. ecclesiæ detinere, ac eundem F. monachum, in archid. & clericos manus iniecisse temerè violen- tas. Cæterum eodem. D. a nobis cum huiusmodi literis recedente ferè post trium mensium spatium dictus F. monachus ad sedem apostolicam accessit, & ex parte vestra nobis literas præsentauit: quæ qualiter à vobis in commissione prædicta processum fuerat, continebant. Cum fratribus igitur nostris habito super hoc diligenti tractatu, timentes, ne sicut prædecessor noster dictus per li- teras, quas idem D. ei præsentauerat, dicitur circumuentus, nos etiam circum- ueniri cōtingeret, per literas vestras nobis ab eodem monacho præsentatas, vo- lentes adhuc misericorditer agere cum absente, vt & eius malitia fortius con- uincatur, dictum F. Monachum ad vos communiter duximus remittendum fraternitati vestræ per Apostolica scripta districtè præcipiendo mandātes, qua tenus eo non obstante, quòd eius fuit electio confirmata, sæpè dictum D. si in Hybernia poterit inueniri, legitimè citetis ad causam, & facultate sibi defensi- onis indulta, solum Deum habētes præ oculis, in causa ipsa canonicè proceda- tis: quod si forsan in Hybernia inuentus non fuerit, indulto ei vnius anni spa- cio, ex quo ad nos, & si non verbo facto, tamen intelligitur prouocasse arrepto itinere ad sedem apostolicam veniendi, dicto f. administrationem Roscen. diœcesis tam in spiritualibus, quàm temporalibus auctoritate freti apostolica committatis: quo elapso cum non differatis in episcopum, sicut canonicum fuerit, consecrare. Si verò prædictus D. inuentus in Hybernia, & citatus legitimè infra tres menses vestro se conspectui denuo contempserit præsentare, ad con- secrationem prædicti f. sicut dictum est, omni contractione postposita, proce- datis. Ne autem per appellationis, vel recusationis subsidium vester possit im- pediri processus, partibus, omnem appellationis, & recusationis penitùs inter- dicimus facultatem: ne contingat Roscen. ecclesia quę ferè triennio iam vaca- uit, diutiùs carere pastore adhuc nobis fratres Archiepiscopi per apost. scripta mandamus, & districtè præcipimus, nobilis viri. N. Comitis de Mauritania, vel cuiusquam sæcularis potestate, gratia, vel timore prætermittatis vlterius, quin electos canonicè confirmetis: confirmatis prout ad vos pertinēt, sine dilatione qualibet consecrationis beneficium impensuri, ne plus videamini homini, quàm Deo deferre. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Perusij. XV. cal. Octobris.

HOMINIBVS SANCTAE AGATHES.

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Annuentes. Ad instantiam dilecti filij G. de Labro subd. nostri rectoris Masan. a. f. l. ant... quas rationabiles, & approbatas consuetudines vestras, & hactenus obseruatas, auctoritate vobis apostolica confirmamus, &c. Null... ergò, &c. Datum perusij. XI. cal. Octob.

CAPITVLO, CLERO, ET POPVLO, TAM CIVITATIS, QVAM dioecesis Lethglennen. De electione & consecratione Episcopi Lethglennensis.

EX literis venerabilium fratrū nostrorum. N. Ardinachan. N. Casfellen. Archiepiscoporum. N. Oseriæ, & N. Darien. Episcoporum, & vestris accepimus, quod Ecclesia vestra pastore vacante, in venerabilem fratrem nostrum I. nunc Episcopum vestrum, tunc autem Rosseuall. Abbatem vnanimiter cōueniistis electionem de ipso canonicè celebrantes. Quia verò venerabilis frater noster. N. Dublinen. Archiepiscopus metropolitanus vester à sua dioecesi, & Ecclesia exulabat, nec ideò ad eum super hoc recurrere potuistis, electionē vestram dicto Archiepiscopo Casfellē. tum Apostolicæ sedis legato curauistis humiliter præsentare: qui eam auctoritate, qua fungebatur Apostolica confirmauit. Sed propter contradictionē Ademundi de Vallon. official. nobilis viri comitis de Mauritania electo ipsi consecrationis noluit beneficium exhibere. Nos igitur electionē ipsam canonicam attendentes, & de persona celebratam idonea, & à præfato Archiepiscopo confirmatam, quorū primum, & vltimum sufficienter per prædictas literas, & quarūdam personarum, quas secum habebat testimonia, quæ ad maiorē cautelam sub iuramento recepimus, probatur: de secundo verò per examinationē personæ apud sedem Apostolicam vobis factam constitit, manifestè confirmationem ab eodem Archiepiscopo factam, ratam habuimus, & electum ipsum nostræ humilitatis ministerio curauimus in Episcopum consecrare. Eum ergò ad gerendam Ecclesiæ suæ solicitudinem, ad eandem remittentes Ecclesiam consecratum, vniuersitati vestræ, per Apostolica scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eum recipientes humiliter, & deuotè tanquam pastorem, & Episcopum animarum vestrarum honorare curetis, & de vniuersis iustitijs ad eum spectantibus ei sine dilatione qualibet respondere: statuta, & mandata ipsius recepturi humiliter, & inuiolabiliter seruaturi. Datum vt supra.

NOBILI VIRO. N. COMITI DE MAVRITANIA. VT ECCLEsiasticam libertatem, & priuilegia non perrumpat.

QVod contra Deum, & Eccl. libertatem per officiales tuos, in animæ tuæ perniciem, in causis spiritualibus indebitā tibi iurisditionem vsurpas, non attendens, quod Ozias Rex quia præsumpsit incensum offerre lepra fuit in fronte percussus: quòd viros eccl. exulare compellis, quod electionibus canonicè factis repugnare præsumis miramur nō modicum, & non minus tibi, quā Ecclesiarū grauamini condolemus. Cum enim noueris, quòd omnis est potestas à Deo, & quòd vsq; adeò humana est infirmitas imbecillis, vt nec adicere possit ad staturā suam cubitum vnum, nedum regni sibi solium vendicare, dolemus, quod contra eum, & sponsam eius Ecclesiam videris supercilīū assumpsisse, per quem Reges regnant, & Principes dominantur: qui potentes deponit, & humiles, & iustos exaltat, superborum,

[illegible] tute concul[c]ans: per quem [illegible] cuperes exal[illegible] [illegible] hu[illegible] eres: quoniam omnis, qui ſe exaltar[it] humilia[bit]ur, & [qui ſe] humiliat exaltabitur, iuxta teſti[moni]um veritatis. Nam vt alia, quæ in libertatis eccleſiaſticæ præiudicium attentaſſe diceris omittamus, & vt tranſeamus ſub ſilentio, quod venerabilem fratrem noſtrum. N. Dublinen. Archiepiſcopum coegiſti, ſicut accepimus, exulare, id ſolum per literas explicantes, propter quod nunc aſſumpſimus ſcribendi laborem, ſine tua non credimus conniuentia contigiſſe, quod cum dilecti filij Lethglennen. Canonici Eccleſia ſua paſtoris ſolatio deſtituta, venerabilem fratrem noſtrum I. nunc Lethglennen. Epiſcopum tunc autem Roſſæual. Abbatem, canonice, ac concorditer elegiſſent, Ha. de Valon. miniſterialis tuus opponere ſe ipſorum electioni præſumpſit: ipſius eccleſiæ, ac canonicorum bona violenter inuaſit, & vſque adeo contra ipſum, & eius fautores exarſit, vt venerabilis frater noſter Caſſellen. Epiſcopus, tunc Apoſtolicæ ſedis Legatus propter eum auſus nõ fuerit electum ipſum in Epiſcopum conſecrare, licet electionem cõfirmaſſet ipſius, cum tu dictum Dublinen. Archiepiſcopum, ad quem confirmatio eius, & cõſecratio pertinebat, in Normanniæ partibus exulem detineres. Quia vero tuæ nobilitati non expedit, Deum contra te per offenſam Eccleſiæ prouocare, aut in eam nos credulitatem inducere, quod ad deteriora manum extendas, ſi regni fueris honorem adeptus, cum de vini non poſſit ſapore ſperari, quod prius accidit, quàm vaſi totaliter infundatur, diſcretionem tuam rogamus attentius, & exhortamur in domino, ac per Apoſtolica tibi ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus, cum idem Epiſcopus conſecratus à nobis, ad gerendam Eccleſiæ ſuæ ſolicitudinem remittatur, non impedias, nec facias, vel patiaris ab alijs impediri, quo minus adminiſtrationem eiuſdem Eccleſiæ, tam in ſpiritualibus, quam temporalibus exequatur: immo dictum miniſterialem tuũ, tradita tibi poteſtate compellas: vt quę, vel Eccl. vel canonicis Lethglen. abſtulit, reſtituat vniuerſa: ita quòd ex hoc omnibus liqueat manifeſtè, quod ſine tuo conſenſu tanta fuerit iniquitas perpetrata. Hæc autem aſperè ſcribimus, non ad petitionem Epiſcopi memorati, ſed vt noſtrum exprimamus affectum: quia pater filium, quem diligit corripit, & reuocare cupit errantem. Abſtineas ergò fili diligenter ab his, quæ tuam famam denigrent, & profectum impediant: ne ſi Deum ad iram contra te prouoces, & eccleſiam tibi reddas offenſam, præter id, quod dicitur à pſalmiſta: quoniam impius non dimidiat dies ſuos: tuæ promotionis intercludas aſſenſum. Datum Peruſij. XIIII. cal. Oct.

N. MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. DE COLlatione Cancellariæ Mediolanenſi.

VT noſtrum prodeat de Dei vultu iudicium, & oculi noſtri videant æquitatem, via regia debemus incedere, nec ad ſiniſtram omninò, nec ad dexteram declinare, ita magnum iudicantes, vt paruum: quia non eſt apud Deum acceptio perſonarum. Ad audientiam ſane noſtram multorum relatione peruenerat, quod Cancellaria Mediolanen. Eccl. va[cau]erat vltra annum: vnde ſecundum Lateranen. Concilij ſtatuta, ad nos ipſius erat donatio deuoluta. Volentes autem tibi ſolita dignitate deferre, rogauimus te attentius, & mandauimus, vt Cancellariã ipſam dilecto f. Henr. de Settara Subd. noſtro Mediolanen. Eccl. Canonico benè apud te merito, & ad hoc officium obtinendũ idoneo, benignè conferres: & ſi poſt receptionem literarum noſtrarum quicquam de ipſa Cancellaria contra ius acquiſitum nobis ex Lateranen. decreto ſtatueres, decernebamus illud irritũ & innane. Tu vero literis noſtris receptis diceris reſpondiſſe, ſicut ex publico declaratur authentico: quod Cancellariam ipſam alteri non cõtuleras: quia propter grauamina debitorum, prouentus ipſius tibi erãt plurimũ neceſſarij. Literis tamen noſtris apertis, earumq; tenore perfecto reſpõderes in craſtino, quod [illegible]cederes reſpondendũ. Porro, ſicut ex alio cõperimus inſtrumẽto, pòſtq; mãdati

ti nostri audiuisti tenorem variata loculione dixisti, quòd Cãcellariam ipsam nõ poteras iuxta mãdatum nostrũ, prçfato Subd. nostro cõferre: quia reseruatis tibi prouentibus eandem Cancellariam decem mensibus iam elapsis Hent. de Lamp. concesseras. Cumque nobis huiusmodi responsionũ varietas ex scriptis innotuisset authenticis, & si secundum Apost. omnem inobedientiã promptissimus vlcisci, adhuc tamen tibi deferre volentes, cui & in minori officio constitui, & promoti, sicut domino placuit, ad maiora in multis, & magnis detulimus, tibi dedimus in mandatis, vt ad præsentiam nostram procuratorem idoneum destinares: qui tuo nomine legitimè nobis ostenderet, quod dictam Cancella. personæ idoneæ modo canonico tempore tibi competente donasses: dictus quoque H. de Lampuniam. cui dicebatur facta donatio, si vellet ad præsentiam nostram accederet, suam iustitiam defensurus: Veniẽtes igitur ad Apostolatus nostri præsentiam, dilecti filij G. procurator tuus, & sæpe dictus. H. super varietate responsionum nitebantur te multipliciter excusare. Licèt publicis instrumentis fides non facilè derogetur, & secundum rerum naturam vix potuisset sufficienter ostendi, quod tu, id, quod dictum est, minime responderes: & si fortè potuisset ostendi, quod aliud respondisses. Produxeruntautem in nostra præsentia duos testes, qui iurati dixerunt, quod in Ianuario nuper præterito fuit annus, ex quo Mediolanen. Cancellarius debitum vniuersæ carnis exoluit, & in sequenti Maio, cum consanguinei Henr. de Lampunen. frequenter apud te, ac vehementer instarent, vt Cancellariam ipsi conferres te respondente, quòd Cancellariæ prouentibus carere non posses: ad multam tamen instantiam est obtentum, vt Cancellariæ tibi retineres prouentus, & ius ipsius præfato conferres Henr. Quatuor ergò præsentibus inter quos duo testes memorati fuerunt, in secretiore Palatij tui Camera, eundem. H. secundum tenorem præscriptum, de Cancellaria inuestisti per librum, & recepisti fidelitatem ab eo: prohibens vniuersis, ne verbum istud cuiquam reuelarent. Adiecit autem vnus testium prædictorum, quod pòstquam ad te mandatum nostrum peruenerat, & ipse. H. iam Bononia redijsset, tu ei solenniter, & publicè tradidisti sigillum: mandans ei, vt Cancellarij officium exerceret: quòd, & alter testis asseruit de auditu, & idem procurator tuus, quòd verum crederet esse, respondit Henr. quoque confessus est factum, sed solennitatem facti negabat. Quia ergò pòst interdictum nostrum ei præsumpsisti tradere bullam, cum traditionem ipsam saltem debuisses differre, donec nostrum consuleres beneplacitum. Dilectis filijs I. Archidiac. & O. Lento Canonico Mediolanen. dedimus in mandatis, vt si etiam post secundum mandatum, per quòd totius cognitionem negocij ad nostrum iudicium reuocauimus, id ipsum cognoscerent attentatum, traditionem sigilli decernerent irritam, & inanem: Inhibentes Hent. ne quomodo libet eo vti præsumeret, cum plùs sit Roman. Pontificem ad se aliquod euocare negocium, quàm quemquam ad eum super aliquo negocio prouocare. Tolerabamus autem ad tempus, vt negocij merita nobis pleniùs innotescerent. in vestiturã quæ dicebatur in occulto facta fuisse per librum, licèt ecclesiastica beneficia non sint donatione clamdestina conferenda, teste veritate, quæ dicit: Qui malè agit odit Lucem. Cæterum quia Cancellariæ officium memoratæ spirituale, vel annexum spirituali proponebatur existere, cum Cancellarius ex officio suo multa facere debeat, quæ spiritualia esse noscuntur, ac per hoc sub tenore præscripto dicebatur, non debuisse conferri, cum ab omni specie mala præcipiat Apostolus abstinere [illegible] etiam præfatus Henr. de Lamp. licet receptus sit in fratrem ad vacaturam præbẽdam, ordinarius, tamẽ asserebatur non esse, ac per hoc Cancellariam [illegible] nõ debuisse conferri: quæ de iure, vel cõsuetudine ordinario tanrũ debet committi: cum nec Mediolanen. Archiepiscopi, sed Mediolanen. Ecclesię Cancellarius esse scribatur, nec vacante sede Cancellarij perdat officium: nam nec ipsum sigillũ substituto Pontifice variatur: inquisitionem horum duximus prænominatis I. Archid. & O. lento Canonico Mediolanen. committendam, per Apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus omni contradictione, & appellatione

cessante,

[illegible]ante, Deum habentes præ oculis, gratia, & timore postpositis sine personarũ acceptione inquirerẽt super præmissis diligentissimè veritatẽ: & ne veritas cælaretur, testes, qui ei nominarentur, si se gratia, vel timore subtraherent, per censuram eccl. compellerent perhibere testimonium veritati, & quod super omnibus inuenirent, sub literarum suarum testimonio ad sedem apostolicã destinarent: vt per inquisitionem ipsorum sufficienter instructi, negocium ipsum [illegible] valeremus. Ipsi verò mandatum apostolicum fideliter exequẽtes, contio [illegible] Mediolanen. Ecclesiæ ordinarijs, & per pœnam excommunicationis [illegible] iurandi religione de facto Cancellariæ, quia nouerant [illegible] articulis veritatẽ, attestationes suas redactas in scriptis, sigillis [illegible], ad nostrã præsentiam trãsmiserunt. Interdix[illegible] etiã eidem H. administrationem sigilli, sicut ex literis eorũ accepimus, iuxta formã mandati nostri de cõsilio sapientum. Cumque sæpedictus H. de lamp. [illegible] patre suo Rogerio propter hoc nostro se conspectui præsentasset, copiam allegandi, pro se liberam, ac benignam in communi concessimus auditorio: qui per aduocarum proposuit, quod delegati præd[illegible] sine inquisitione spoliauerunt eum executione sigilli, contra nostri mãdati tenorem, cum ipsius sigilli traditio nõ fuerit facta post secũdum mandatum: & ideo primo loco restitutionẽ sibi fieri postulabat: Formam vero concessionis [illegible] cebatur multipliciter excusare, proponens quod in retentione fructuum simoniaca prauitas nullatenus intercessit: tum quia officium Cancellariæ, nec est spirituale, nec annexum spirituali: quia licet Cãcellarius quædam agat, quæ spiritualia esse noscuntur, sicut ex attestationibus liquet, ea tamen non agit ex officio Cancellarij, sed de mandato Archiepiscopi, sicut ex dictis testium comprobatur: tum etiam, quia nihil emit, aut vendidit, cum simoniacus [illegible] barur esse studiosa cupiditas vendendi, vel emendi spirituale, vel spirituali annexum: præsertim cum tu ante traditionẽ separaueris fructus, & ita quod tuũ erat [illegible] inuisti non accipiens alienum. Se quoque ad obtinendum Cancellariam proponebat idoneum, cũ de mandato Roman. Pont. sit Mediol. ecclesiæ canonicus institutus, vocem habens in capitulo, & locũ in choro, & tã[illegible] vetus, & [illegible] nus canonicus in tractatibus & cõ[illegible]bus ipsius ecclesiæ admittatur: nec obstat, quod integram præbendam non habet cum, sicut per dicta [illegible] probatum, Archidiaconatus eiusdem ecclesiæ, de quo nullatenus dubitatur, [illegible] dignitas, & officiũ spirituale, quandoq; fuerit cõcessus ei, qui præbendam integram non habebat. Quod autẽ a sexaginta annis, iuxta quorundam testimonium concessum fuit tantum ordinario præbendato de numero vigintiti Canonicorum, qui propriè ordinarij appellantur, sibi nocere nõ poterat: [illegible] per hoc nullum sit sibi præiudicium generatum quin ei, qui de numero [illegible] non esset, præsertim canonico eandem Cancellariam potuisses cõferre. [illegible] bat insuper, quod, & si pactio de retinẽdis ad tempus prouentibus inter[illegible]t, quod ipse tamen negabat, inter te, ac parentes ipsius, ipse tamen de præ[illegible] Cancellariæ [illegible] fuit, & simpliciter inuestitus, & ideò talis pactio sibi nõ [illegible] obesse, cum parentes nihil tibi pro eo dederint, vel promiserint. Præterea proponebat, quòd cum nullus debeat sine accusatore damnari, nec aliquid circa negocium [illegible] in forma iudicij, depositione testium non poterat sibi præiudicium generare. Quia vero per hanc vltimã allegationem personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam commissæ inquisitionis, & ordinem plenius explicare, ne quis quomodo libet suspicetur, quòd sine hoc negocio per [illegible] processerimus, præsertim cum ratio assignanda [illegible]beat esse [illegible]. Cum enim [illegible]ris sit explorati, quod actore non [illegible]bante eis, qui conuenitur & si nihil præstiterit, debet absolui, videri poterat, [illegible]d nos tibi, qui contestatus eris à nobis, maliciosè, vel indiscrete onus probationis super tribus præmissis articulis imposuimus, videlicet, vt ostẽderes, quòd [illegible]ictã Cancellariã per [illegible] idoneæ modo canonico, & tempore tibi competenti donasses. Porrò cũ donatio fuisset occulta, & ideò suspitione non careat, [illegible]pso iam anno nullus omnino Cancellarius appareret, non immerito creditur, quòd secundum Lateranen. statuta Concilij ad nos esset ipsius Cancellariæ

cellariç donatio deuoluta,& ideò fine culpa potuissemus ipsam conferre. Quoniam,& si locum Dei teneamus in terris,non tamẽ de occultis possumus diuinare.Quòd ergo contra illud,quod prima facie iuste præsumebatur pro nobis, præsertim cùm respon deris prima vice, quòd Cancellariam alicui non contuleras,facultatem tibi pro te probãdi concessimus,non fuit grauamẽ, sed gratia, nec ex malitia,sed ex benignitate processit. Quòd etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandauimus:tu causam præstitisti mandato qui sæpè nobis per literas intimasti, & tandem probasti per testes, quòd retentis tibi prouentibus officium concesseras memoratum: ex quo non immeritò contra talem concessionem fuimus suspicati:cùm & proponeretur apertè quòd illud ei personæ commiseras,cui secundum cousuetudinem Mediolanen.ecclesiæ nõ debuerat aliquo modo committi. Et ideo nõ tam ex plenitudine potestatis,quàm ex officij debito,quia possumus,& debemus de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem,te maximè causam,& occasionem prçstante,inquisitionem commisimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis quçcunque fuerunt in nostro auditorio proponenda, deliberauimus cum fratribus nostris,& in ipsa deliberatione te in tribus præcipuè comperimus fuisse culpabilẽ circa contrarietatem responsi,quia non solum nobis qui (licet immeriti) Iesu Christi locũ tenemus,sed nec cuiquam debuisses ex certa sciẽtia cõtraria respondere:circa carnalitatem animi,quia non affectu carnali,sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum officium in persona magis idonea dispensare: & circa inhonestatem facti,quia non licuit ex pactione,vel conuentione quacunque sub modo,vel tenore præscripto concedere nudum officiũ,& tibi retinere prouentus,cum,& in Lateranen. Concilio sit prohibitum , ne quis cõferendo ecclesiasticum beneficium partem prouentuum suis vsibus retinere præsumat: & alibi cautũ reperiatur in canone,quòd ecclesiastica beneficia debent sine diminutione conferri. Vnde credimus distinguend. vtrum qui dat spirituale beneficium prouentus ipsius ante donationem percipiat:nam si prouentus ante donationẽ non percepit ipse,sed alius ex donatione consequitur, vt ipse prouentus percipiat,non est dubium intercedere simoniacam prauitatem. Si verò ante donationem percipit ipse prouentus,credimus etiam distinguen. vtrum antè donationem constituat,vt ipsi prouentus retineãtur ad tempus pro causa iusta,& necessaria:an conueniat cum eo,qui accipit beneficium, seu cum mediatore quocuuque,vt officio illi concesso retineat ipse sibi prouentus . Primum enim membrum credimus esse licitum: secundum autem dicimus non licere ne viam aperiamus his, qui prauitatem suam satagunr palliare. Quia verò maiorum excessus maiori debẽt seueritate puniri,cum iuxta diuinæ legis oraculum si sacerdos qui est vnctus peccauerit, faciet delinquere populum : quòd in honestè super retentione prouentuum præsumpsisti, de communi fratrum nostrorum consilio irritauimus,& in pœnam prçsumptionis huiusmodi, vt in eo puniaris,in quo peccaueras à collatione dignitatis, vel ecclesiastici beneficij,quòd ad tuam donationem in tua primo vacabit ecclesia censuimus suspendendum. Cæterùm quia diuina docente scriptura didicimus, quòd melior est sapiens viro forti,& qui dominantur animo expugnatore vrbium, quantumcunque voluerimus,aut vellemus, si salua possemus iustitia,contra quàm non iudicamus nos posse,cum simus in sede iustitiæ constituti, præfatam Cancellatiam prædicto Subd. nostro conferri, sæpè dictum tamen . H. de Lamp. non inuenimus ita culpabilem , vt cum exigẽte iustitia ipsa Cancellaria priuare possemus cum & si parentes eius ex simplicitate deliquerinr , nihil tamen pro ea dantes, aut etiam promittentes,ipse tamen inuestituram cancellariæ,sicut verus canonicus,& cui ratione canonicatus de iure nõ poterat opponi defectus,fine pactio ne qualibet,& conuentione recepit: nec etiam fuit sufficienter probatum, quod Cancellarius ex officio suo faciat spiritualia memorata , eum ea potius de iure communi ad Archid. spectent officiũ, repræsentare videlicet ordinandos Episcopo,& illos examinare, ponere Abbates,& Abbatissas in sede: quæ eum probatum sit per aliquos testium Cancellarium facere de mandato Archiepiscopi, de

de speciali potiùs, quàm de generali mandato videtur intelligi. Verùm quod delegati præscripti scripserunt se interdixisse illi officium Cancellarij, secundum apostolici formam mandati de consilio sapientum, cum ab eis super hoc appellatum non fuerit, nec aliquid contra probatum de rigore iuris, ex quo præsumitur legitimè factum, potuissemus illud decernere obseruandum: sed misericordia, quæ superexaltat iudicium, nos induxit, vt quod in cõtemptum nostrum creditur esse factum, de benignitate sedis apostolicæ remittamus, cum ad pœnam illi sufficiat, quòd propter hoc secundo ad sedem apostolicam laborauit. Datum Perusij IX. Octobris.

CONSVLIBVS. ET POPVLO CASTELLAN. NOBILIBVS VIris, & alijs per Castellan. dioecesim constitutis. *Vt Pontifici fidelitatis iuramentum præstent.*

GRates multimodas omnipotenti Deo debetis referre, quod vestris videtis temporibus adimpleri, quæ vestri progenitores summo desiderio affectarunt. Vobis etenim est summopere congaudendum, quod terra vestra, quæ ad ius, & proprietatem eccles. Ro. pertinere dignoscitur, cum dudum fuerit per violentiam occupata, & per occupationem vehementer oppressa, nunc ad eiusdem ecclesiæ Ro. naturale dominium redeat non coacta, & ipsius iurisdictioni gratanti voluntate subdatur. Cum igitur vos filij consules, cum quibusdam alijs in præsentia nostra fidelitatis nobis exhibueritis iuramentũ, dilectos filios Marsican. Subd. & Capellan. & nobilem virum Ioannem familiarem nostros ad partes vestras decreuimus destinandos. Volentes, & vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus in eorum manibus vniuersi, & singuli fidelitatis iuramenta præstetis, vt deinceps auctore Deo, terra vestra sub apostolicę sedis dominio optata valeat securitatis, & pacis tranquillitate gaudere. Nos enim ad ea, quæ honori vestro, & vtilitati viderimus expedire, diligens studium, & efficacem operam impendemus.

HVBERTO CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. DE *recuperandis ecclesiæ bonis.*

CVM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Fraternitati tuæ auctoritate apostolica indulgemus, firmiterque præcipimus, vt ea, quæ à temporibus. Ric. & Bald. antecessorũ tuorum circa res, & possessiones atque patrimonium Cantuarien. ecclesiæ, & mensam Archiepiscopalem in graue damnum, & iacturam ecclesiæ illicitè alienata repereris, appellatione remota per censuram ecclesiasticam mediante iustitia reuoces, & debitis vsibus non differas applicare. Reuocationes verò illorum, quæ per prædecessores tuos circa mensam Archiepiscopalem, possessiones, ecclesias, & ecclesiarum concessiones auctoritate apostolica legitimè reuocata sunt, ratas, & firmas esse iubemus: tibi districtiùs iniungentes, vt ea nostra fretus auctoritate, firmiter appellatione remota facias obseruari. Decernimus ergo, & c. Indulgentiæ nostræ, &c. Si quis autem, &c. Datum Perusij. XIIII. Cal. Octob.

HVBERTO CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. QVA CON*firmat decretum quoddam Regis Anglorum.*

MOnet nos apostolicæ sedis, cui (licet immeriti) præsidemus, auctoritas, pro statu omnium ecclesiarum prouida circunspectione satagere, & ne malignorum rapinis, vel molestijs exponantur, apostol. ipsis patrocinium exhibere. Ea propter venerabilis in Christo frater tuis iustis precibus, & honestis gratam conniuẽtiam impendentes,

dentes, statutū illud, quod chariſſimus in Christo filius noster. R. Illustris Anglorum Rex ſuper libertate, ac immunitate eccleſiarum, & perſonarum ipſarum poſt redemptionem ſui, preuida deliberatione feciſſe dignoſcitur, ſicut in ſcripto ipſius regis exinde confecto plenius continetur, auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus, & ad huius rei perpetuam firmitatem, continentiam ipſius reſcripti, de verbo ad verbum his duximus inſerendam. R. Dei gratia Rex Angliç, Dux Normanniç, Aquitan. Comes Andegau. Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & vniuerſo Clero Regni Angliæ ſalutem. Gratias agimus affectuoſas vniuerſitati veſtræ pro eo, quod de Theſauris, & ornamentis eccleſiaſticis, & facultatibus veſtris ad corpus noſtrum redimendum, tam benignè nobis, & liberaliter ſubueniſtis, & quod nobis in tanta neceſſitate res eccleſiarū veſtrarum, & veſtras gratis exponere voluiſtis. Ne igitur quod de mera liberalitate à vobis actum eſt, ad liberationem corporis noſtri, & ineffabilem honorem, & vtilitatem noſtram futuris temporibus trahatur in conſequētiam, & ſanctæ matri Eccleſiæ, vel vobis diſpendium prauæ importet conſuetudinis, ad omnium volumus notitiam peruenire: quod ea, quæ nobis in prædicto neceſſitatis articulo contuliſtis, nec vnquam ex debito, vel per conſuetudinem exegimus, nec poſteris ſumus tempotibus exacturi, nec hac, vel alia occaſione volumus dignitatibus ſanctæ ma. Eccleſiæ in aliquo, vel eius libertatibus obuiare, ſed pro omni poſſe noſtro, & ſcientia (Deo volente) volumus omnem eius immunitatem, & vniuerſas eius dignitates, & libertates (vt dignū eſt) conſeruare integras, & pro loco, & tempore, in quibus licuerit augmentare, Nulli ergò, &c. Dat. Peruſij. X V. cal. Octob.

ABSALONI LVNDEN. ARCHIEPISCOPO. DE BONORVM quorundam præſertim caſtri Hoſij donatione.

FRatres, & Coepiſcopos noſtros, tam propinquos quàm longè poſitos ſyncera tenemur charitate diligere, ipſosq; in his, quæ iuſtè requirunt libenter, & efficaciter exaudire. Ea propter ven. in Chriſto frater tuis iuſtis precibus clementer annuimus, ad exemplar fe. record. Vrbani Papæ prædeceſſoris noſtri, Caſtrū de Haſn. quod illuſtris memoriæ Vualden. olim Rex Daciç, tuæ fraternitati contulit, & tu tali cōditione interpoſita Roſteilden. eccleſiæ, pia conſideratione dediſti: vt ipſum debeas quoad vixeris detinere, poſt deceſſum tuum ad eccleſiā ipſam liberè deuoluendum, ſub iam dictæ conditionis tenore, ſicut ipſum iuſtè, & ſine contro uerſia poſſides, cum omnibus pertinentijs ſuis, auctoritate tibi apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus videl. Villam ipſam de Haſn, mãſionem de Otherſlef cum omnibus pertinē. ſuis, ſcilicet Serſfel, Solbiarge, Huanlolde, Vuigiſlef, Vualbu manſum vnum Brunſoge, Imbrethorp, manſiones de Geſnetofte, & de Murhoge cum omnibus pertinentijs earum, manſiones de Barſuerthe, & de Vuigurm, cum omnibus pertinentijs earum, manſiones de Husfretop. & de Hauerthi cum omnibus pertinentijs earū: manſiones de Burgbu, & de Hiartharum eum omnibus pertinentijs earum, & vniuerſam partem earum, quæ acquiſiuit Nicolaus Caſtellanus tuus, iuxta tenorē pacti, quod inter vos conuenit. Nulli ergò &c. Dat. Peruſij. X. Cal. Octob.

PETRO ARVSIEN. EPISCOPO. QVA CONFIRMATVR ſtatutum de ſex præbendarum inſtitutione.

EFficij noſtri debitum, & charitas ordinata requirit, vt quæ à fratribus, & Coepiſcopis noſtris acta laudabiliter fuerint, auctoritatis noſtræ præſidio inconuulſam obtineant firmitatem, & plenam in futuro agendi fiduciā tribuant potiora. Sicut autem ex parte tua Ven. in Chriſto frater, noſtris eſt auribus intimatum, de bonis patrimonialibus, & alijs quæ rationabiliter acquiſiſti, ac de his, quæ commiſſa tibi eccleſia

sia prius habuerat, sex præbendas prouidè statuisti canonicis assignandas, qui eidem ecclesiæ debeant deseruire. Nos ergò statutum ipsum dignis in domino laudibus commendantes, vt firmiter omnibus futuris temporibus obseruetur, prout circunspectè, & prouidè factum est, & in authentico scripto venerabilis fratris nostri Absalonis Lunden. Archiepiscopi. expressiùs continetur, auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergò, &c. Datum Perusij VI. Cal. Octob.

N. VPSALEN. ELECTO. QVALITER, PALLIO VTENDVM SIT.

RECeptis tam dilectæ fili Capituli Vpsalen. ecclesiæ literis, quàm plurium aliorum, qui pro pallij datione apud nos vehementer instabant, de tua fuimus promotione gauisi. Qui sperantes in domino, quòd eo adiuuante commissę tibi administrationis officium, debeas salubriter exercere. Ad augumentandum tuæ dignitatis honorē, quem in susceptione Pallij es cum potestatis plenitudine suscepturus, prompto fauore libenter intendimus, ad instantiam dilectorum filiorum Thobiæ nuncij venerabilis fratris nostri Lunden. Archiepiscopi, & Vualterij nuncij tui petitionibus prædictorum clementius annuentes. Vnde nos ipsum de Beati Petri corpore sumptum, plenitudinem videlicet pontificalis offici. tibi transmittimus. vt tibi per Venerabilem fratrem nostrum Lunden. Archiepiscopum, vice nostra sub ea forma iuramenti, quam expressam ei sub bulla nostra transmittimus, assignetur. Tu verò tanquam vir prouidus, & discretus illud de manibus eiusdem Archiepiscopi iuxta formam, prædictam cum omni deuotione suscipiens, eo in festiuis diebus, & alijs temporibus, quæ in ecclesiæ tuæ priuilegijs exprimuntur, vtaris: ita videlicet, vt ex tantæ culmine dignitatis spiritum tibi superbiæ non assumas: sed quanto fueris præeminentior dignitate, tantò iuxta illius magistri exemplum, qui eum, qui maior inter discipulos suos erat, fieri voluit minorem, ministrari non veniens, sed causa humilitatis alijs ministrare, te omnibus humiliorem exhibeas, te potiùs exaltandum humilitate sciturus: misericordiæ quoq; operibus iugiter te præstes intētum: quæ beatos efficit suos sectatores, eosdem euangelica veritate consecuturos misericordiā attestante. Omnibus, etiā hominibus te reddas affabilem, & si fieri potest (secundum apostolum) cum omnibus pacē habeas, vt pacificus vocari Dei filius merearis: te cum eodem Apostolo semper ad anteriora posteriorum oblitus extendas, manusq; tuas reddens in operibus innocentes. Sic ea lucere facias corā hominibus ad subditos tuos exempla bonorum multiplicata transmittens, vt Deus magnificetur in illis: & Lucerna tua iugiter super candelabrum ardens, omnibus introeuntibus in domum domini, viam absq; offendiculo præbeat expeditam. Ad quorum operum fortiùs fulcimētum non desint opera charitatis: sine qua, cum ipsa cæteris virtutibus præeminentior habeatur, nihil omnino creditur esse perfectum, immò nullam retinet operatio firmitatem, nisi charitatis fuerit radice subnixa. Inter cætera verò, quæ tibi ex officio imminent facienda, tuum sit studium speciale, Rom. ecclesiam matrem tuam in omnibus, & per omnia reuereri: atque mandata, & institutiones ipsius, vt pote inter omnes ecclesias ex diuina prouisione primatum per Beati Petri merita obtinentis, studeas irrefragabiliter obseruare. Datum Perusij. VI. Cal. Octobris.

IOANNI POTESTATI, ET POPVLO PERVSIN. QVA IN SVam protectionem, saluis eorum antiquis priuilegijs Perusinos recipit.

APost. sedes, quæ (disponente domino) cunctorum fideliū mater est, & magistra, speciales filios ampliori consueuit gratia honorare: vt eos, & ad deuotionem suam feruenter accendat, & ad obsequium suum diligenter inuitet. Nos ergò, qui miseratione diuina huic sanctæ sedi (licet immeriti) præsidemus, deuotionis, & fidei puritatem, quàm erga matrem, & dominā vestram sacrosanctam Rom. Eccl. geritis,

attendentes, vestris quoq; precibus inclinati, quos inter alios fideles nostros speciali charitate diligimus, Ciuitatem Perusin. quæ ad ius, & proprietatem ipsius pertinere dignoscitur, cum pertinentijs suis, & nunc habitis, & in antea legitimè acquirendis, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Eam verò nũquam alienabimus, sed semper ad manus nostras curabimus retinere. Consulatum antẽ cum iurisdictione sua vobis auctoritate apostolica confirmamus: concedentes, vt his qui sunt ipsius iurisdictioni subiecti, liberũ sit ad potestatẽ vel consulem, qui pro tempore fuerint lgitimè appellare. Consuetudines quoq; vestras antiquas, & nouas, rationabiles, & cõmuniter obseruatas duximus approbãdas. Salua in omnibus apostolicę sedis auctoritate pariter, & iustitia, & ecclesiarũ omnimoda libertate. Nulli ergò, &c. protect. conf. & concess. &c. Datum Tuderti sexto nonas Octobris.

PRAELATIS ET CLERICIS LOMBARDIAE. NE IVSTITIAM *vendant, aut cum clientibus de mercede paciscantur.*

Cap cum ab omni, extra de vita & honestate clericorum.

CVM ab omni specie mala præcipiat apostolus abstinere, nos qui (licet indigni) constituti sumus à Deo super gentes & regna, vt iuxta verbũ propheticum euellemus, & destruamus, ædificemus, & plantemus, summopere debemus satagere, quatenus euellamus vitia, & plantemus virtutes, destruamus iniqua, & ædificemus honesta: sicq; nostra solicitudine mediante praua transeant, indirecta, & aspra, conuertantur in plana. Licet autẽ huius nostræ solicitudinis labor generaliter debeat ad omnes extendi: quia sapientibus sumus, & insipientibus debitores, specialiter tamen ad clericos, qui dormire debent à vitijs, vt sint pennæ columbæ deargentatæ, ne quid in illis appareat, quod offuscet candorem ecclesiasticæ puritatis. Sane ad audientiam apostolatus nostri multòrum assertione peruenit: quòd cùm ex delegatione nostra causas suscipitis pertractandas more sæcularium, super decima litis, vel parte alia pro diuersa terrarum consuetudine, præter expensas victualium tum ligantibus receptis pignoribus pro salario conuenitis: quæ postmodum vsque ad solutionem pecuniæ nolentibus, & partibus contenditis detinere: non attendentes quod ad hoc vobis, & alijs clericis sunt ecclesiastici redditus deputati, & vt ex ipsis honestè viuere debeatis: ne vos oporteat ad turpia lucra manus extendere, vel ad iniqua munera oculos inclinare. Cùm ergò opera vestra lucere debeant laicis in exemplum, nec vos deceat instar sæcularium ad turpe compendium iuris occasionem arripere, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ab huiusmodi exactionibus de cætero abstinentes, vigorem iudiciarium gratis studeatis litigantibus impertiri: non obstante quòd in fraudem à quibusdam proponitur: quòd id exigatur nomine assessorum, cùm nec iustum iudiciũ iudici vendere liceat, & venales sententiæ ipsis, & secularibus legibus reprobentur. Datum Tuderti. V. nonas Octobris.

N. NARNIEN. EPISCOPO. VT CAVSAM ABBATIS *de Ferentillo cognoscat.*

CVm dilectus filius abbas de Ferentillo, ad nostram præsentiam accessisset, conquerens de nobilibus viris O. A. fratre ipsius. & filijs R. dominis de Arton. partibus in nostra præsentia constitutis? dilectos filios nostros I. tituli Sanctæ Pudẽ. & G. tituli Sanctæ Mariæ in trans tyberim Presbyteros Cardinales deputauimus auditores. In quorũ pręsentia suã abbas proposuit quæstionẽ, quod præfati nobiles nulla requisitione præmissa manu armata, & cum exercitu ad castra monasterij Ferentilli, & Gab. venienres in prædis animaliũ, segetũ cõbustionibus, captionibus hominũ homicidijs perpetratis, & dãnis alijs vsq; ad quingentas libras Lucen. præter stragem hominum, & iniurias irrogatas, damnificare dictum cænobium præsumpserunt. De quibus, & alijs pariter, quæ

vellet

vellet proponere contra ipsos, iustitiam sibi fieri postulabat. Cui citra litis contestationem ex forma exceptionis fuit ex aduerso responsum: quod cùm Abbas ipse nobilibus viris O. & R. promiserit præstito iuramento, quòd eos contra omnes homines, exceptis Rom. Pontifice, Imper. ac legatis ipsorum ad retinendum quod tunc habebant, & possidebant in castris, villis, & bonis alijs, & recuperan. sine fraude ac malo ingenio, si eorum aliquid amitterent, adiuuarent, ipsius dolum, & violentiam castrum sacrati admiserant fraudulenter, quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant in quiete. Super quo ab ipsis sæpè admonitus, illud eis restituere denegauit: quin potiùs villas tres, Quadraginta scilicet, Casale, & Carpium, quas pro se, & parte sua, dictus Abbas sub securitate receperat, fœdere violato, in animalibus, spolijs, & suppellectilibus alijs ipse cum suis fuerat deprædatus, coniugatis tractatis turpiter mulieribus, & acriter verberatis: etiam sacerdotem legatis à tergo manibus ante se duci fecit afflictum verberibus, & vestibus penitùs spoliatum. Homines quoque villarum recludi fecit in carcerem: vbi vnum ex ipsis contigit expirare. Castro etiam, in quo dicti nobiles habitabant, ignem abbas de nocte fecit apponi: per quem in præmissis damnis, & alijs multis vsque centum marchas se spoliatos dicebant, petentes prius restitui, quàm ipsius petitionibus responderent: præsertim cum testes haberent præsentes, per quos intentionem suam incontinenti probare volebant: & quod restitutiò ante causæ ingressum deberet fieri spoliatis, vtriusq; iuris auctoritatib. ostēdere conabātur. Verū ex parte Abbatis fuit taliter replicatum, quod libello suo secundū regulam iuris, qua dicitur: Vt qui prior appellat, prior agat: debebat primitùs responderi: nec ab eo restitutio peti poterat, qui non fuerat spoliator, præsertim cum castrū sacrati ad ius, & proprietatem sui monast. pertineret, quod & pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde vt verus dominus, ad quem ab alio res sua possessa reuertitur, etiam post tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere, & iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dignoscatur. Pro damnis quoque illatis restitutio postulari non poterat, sed ad ea debebat actio competens intentari. Alioquin cum, & pars abbatis damna grauissima sibi quereretur illata, prius restituenda fuerant. Si pro huiusmodi esset restitutio facienda, secundum tenorem regulæ memoratæ, capitula quoque de restitutione facien. loquentia, locum habere in criminalibus asserebant: Et quando quis ab aduersario spoliatur, & super re ipsa qua spoliatus fuerat, conuenitur. Cæterum ex parte abbatis regulam introductam, aduersa pars in mutuis petitionibus locum habere dicebat: cum causæ vicissim tractatæ vna postea sententia terminantur. Cum verò pars aliqua per restitutionem vel alio modo aliquid sibi debere proponit, & altera in modum exceptionis se asserit spoliatam, nec ante restitutionem suam vllatenus responsuram, de incidenti asserebat antea cognoscendum. Cùm autem, ea quæ præmisimus, & alia quædam prædicti Car. nobis, & fratribus nostris fideliter retulissent, nos distinguen. esse credentes, vtrum spoliationis quæstio ab eisdem nobilibus sit obiecta, in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem aduersarij repellendam: cùm ea in modum actionis proposita intelligantur, diuersæ petitiones se minimè contingentes, ac per hoc iuxta regulam iuris præmissam: quæ prius esset proposita prius foret tractanda, quamquam in idem iudicium ambæ deductæ vicissimque tractatæ simul essent eadem sententia terminandæ. Sed quoniam illa quæstio fuit ab eisdem nobilibus tantum in modum exceptionis obiecta, de communi fratrum nostrorum consilio interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorum super ipsa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitimè non cogerentur abbati respondere, super petitionibus memoratis donec restituerentur ab ipso, cum spoliatus spoliatori ante restitutionem non cogatur vllatenus respondere. Spoliatione tamen in modum tantū exceptionis probata, nō est per hoc restitutio facienda: quemadmodum cum in modum exceptionis aliquod testi crimen obijcitur, vt sic à testimonio repellatur: & sic crimen contra eum ciuiliter fuerit probatum. Nō

ideo sibi pœna infligitur ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non credetur: quod ea ratione contingit: quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes etiam, quorum testimonium reprobatur inter infames, quasi ex falso testimonio non habentur. Cum autem super exceptione ipsa probandi testes sint ex parte militum iam producti, & attestationes etiam publicatæ, pars Abbatis ad repellendos eos nonnulla in præsentia nostra se proposuit obiecturam. Nos ergò volentes parcere laboribus partium, & expensis, & quia maioribus occupati, causas singulas in persona propria discutere non valemus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus partibus ad tuam præsentiam constitutis, audias, quæ pars Abbatis contra testes & attestationes duxerit proponenda: & quæstionem ipsam seruato iuris ordine, appellatione remota legitimo fine decidas. Postmodum autem si partes contra se mutuò duxerint aliquid proponenda, nihilominùs audias: & si ambæ consenserint remoto ap. ob. iustitia mediante decidas. Alioquin omnia gesta redacta in scriptis sigilli tui munimine roborata, ad pręsentiam nostram transmittas: vtrique parti assignans terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se cònspectui repræsententur. Datum Ameliæ. III. nonas Octobris.

NOBILIBVS VIRIS VGVIT. ET GVIDON. MARCHIONI FIDELIbus nostris. *Recipit illos cum ipsorum subditis in protectionem apostolicam.*

Licet apost. sedes mater sit omnium, generalis eos tamen pro grege consueuit specialius, & souere, qui præter spiritualem subiectionē, quæ ipsi debetur ab omnibus, ei sunt temporali etiam iurisdictione subiecti. Ea propter dilecti in domino filii, deuotionem, quam erga Rom. ecclesiam, & nos ipsos habetis diligentiùs attendētes, vos, & totam terram vestram, quæ ad ius, & proprietatem Beati Petri pertinere dignoscitur, cum omnibus, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis annuente domino recuperare poteritis, seu etiam adipisci sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus: specialiter autē maiorem, & minorem insulas, quas ad Ius, & proprietatem nostram non est dubium pertinere, sicut eas iustè ac pacificè pos. auctoritate vobis apostolica con. &c. Decernimus ergò, &c.

NOBILI VIRO SPALAGRAN. QVA INDVLGETVR EI *vt licet cœnobium & ordinem s. Benedicti intrare.*

Ex tua confessione reperimus, quod olim corde compunctus ad ordinem Hierosolymitani Hospitalis disposueras te transferre, licet ad hoc te voto minimè astrinxisses. Si verò ille, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum est, per quem de virtute ascēditur in virtutem, vino compunctionis ampliùs te potauerit, & ascensionem cordis tui dignatus fuerit in melius promouere: ita vt in aliquo monasterio in quo Beati Benedicti regula obseruetur, propositum concipias domino militandi. Quoniam, & tu super hocà nobis consilium postulasti, nos diligentius attendentes, quod nullum iuxta confessionem tuam votum emiseris, aut feceris professionem, vnde secundum videatur propositum impediri, & etiam intuentes, quòd Beati Benedicti regula arduitatem vitæ continet arctioris, vt in aliquo monasterio prædicti ordinis domino si malueris valeas militare, liberam tibi concedimus auctoritate præsentium facultatem: & dummodo de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta procedat, vt hoc in monasterio sancti fortunati valeas adimplere, tibi benignius indulgemus. Datum Turderti. IIII. nonas Octobris.

N. EPI-

N. EPISCOPO LINCOLNIEN. ET N. DECAN. DE HVNtedon. *Cap. veniens extra de cognatione spirituali.*

Veniens ad præsentiam nostram G. Anglicus natione nobis exposuit, quòd cùm olim in adolescentia constitutus mulieri cuidam adhæsisset, quam tamen quidam alius ante cognouerat, de consilio matris suæ factum est, vt eadem mulier quendam puerum, quem de alia soluta ipse susceperat, de sacro fonte leuaret, ad suspitionem, & infamiam vtriusq; delendam. Deinde verò cùm in eius amorem vehementius exarderet, absque consilio amicorum eam clanculò desponsauit. Cumque prolem ex ea procreare non posset, & increpationes à patre suo grauissimas sustineret, quod eam desponsando deliquerat reuoluens in animo, ipsa dimissa causa orationis Hierosolymam est profectus. Verum cum idem rediens de partibus transmarinis prolem eam suscepisse de alio inuenisset, ei noluit adhærere: sed propter adulterium, quod commisisse taliter videbatur, ea omninò dimissa ad longinquam se transferens regionem, & ad Eugubin. tandem veniens ciuitatem quandam ibidem cum terra, & dote decenti sibi matrimonialiter copulauit, de qua prolem se confessus est suscepisse. Ea propter discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus super his inquiraris diligentius veritatem: & si primam mulierem prædicti viri filium de sacro fonte leuasse constiterit, antequam eam desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium ap. postposita celebrantes rei processum nobis per literas vestras fideliter exponatis, vt an eum secunda valeat legitimè commorari, veritate cognita decernere valeamus. Quod si ambo, &c. Tu ea frater Episcope, &c. Datum apud ciuitatem Castellanam. VIII. idus Octobris.

N. NIDROSIEN. ARCHIEPISCOPO. QVA ILLI AD *propositas aliquot quæstiones eleganter respondit.*

Quòd in dubijs nostro postulas certificari rescripto, vt iuxta illud tuæ discretionis arbitrium moderer..., fraternitatem tuam dignis in domino laudibus commendamus. Sanè consuluit nos tua fraternitas vtrum altare, in quo excõmunicat..s diuina celebrare præsumpsit, reconsecrari debeat, & an sit communicandum excommunicato: qui quod staret mandato ecclesiæ iuratoriam præstitit cautionem: sed nõdum absolutionis beneficium est adeptus. Et si excommunicato communicare aliquis, & qui etiam teneantur. Quæsiuit etiam, quæ pœna his fuerit iniungen. qui excommunicatis volentes communicant vel inuiti, & quid de presbyteris sit agendum, qui gubernant naues ad pugnam, & pugnant, & his, qui alios incitant, sed non pugnant. Ad hæc autem fraternitati tuæ taliter respondemus: quòd nec altare, in quo excommunicatus celebrat debet (nisi aliud interueniat) consecrari, nec excommunicato licet, quòd stet mandato ecclesiæ, iuramento firmarit, communicari debet, donec fuerit per ecclesiam absolutus. Alioquin post iuramentum non esset absolutio necessaria. Vtrum autem si absolutionis beneficium non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excluserit, tali vel saltem in morte communicare sit licitum: quia minimè per tuas literas requisisti, ad præsens non duximus respondendum. Nullus autem omnino nominatim excommunicato scienter cõmunicare tenetur: nisi quædam personæ, quæ per illud Gregorij pp. Cap. Quoniã multos, specialiter excusantur. Illi autem qui nominatim excõmunicatis præsumptuosè participant, præter personas dicto canone denotatas, nisi ab eorũ participatione cõmoniti fortè destiterint. excõmunicationis sunt vinculo innodandi. Secus autem si ei communicant scienter, qui cũ participibus suis est vinculo excõmunicationis sentẽtialiter innodatus, tũc enim & ipsi sententiã excõmunicationis incurrũt. Quia verò tã sacerdotes, qui gubernant naues ad pugnã, quàm qui personaliter

exercent pugnæ conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnãdum, omnes quidem enormiter peccant, de rigore canonum credimus deponendos. Hi præterea, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum spõte in manum laicam resignantes, illud denuò à laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi: licet resignatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem. Altare verò in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, mota fuerit, vel enormiter fracta, debet non immeritò consecrari. Nec negamus quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri. Clerici autem qui excommunicati, vel ab excommunicatis sciēter ad ordines sunt promoti, debent ab ordine sic suscepto deponi. Datum apud Ciuitatem Castellan. VI. Idus Octobris.

N. NIDROSIEN. ARCHIEPISCOPO, VNIVERSIS EPISCOPIS, ET *alijs ecclesiarum prælatis in Moruuagia constitutis, in fidelium communione manentibus. De compescendo tyranno, qui eos miserè excruciabat.*

IN vestrorum, & totius populi Noruuagiæ criminum vltionem (permittēte domino) credimus accidisse, quod vsqueadeò in vos, & totum regnum Noruuagiæ tyrannica Sueri crudelitas, & violentia detestanda præualuit: vt & regnũ nec electione principum (prout accepimus) nec ratione sanguinis occuparit: & in viros ecclesiasticos ipse quondam ecclesiastico (sicut dicitur) functus officio debacchetur, ecclesias opprimat, clericos persequatur, affligat pauperes, & sæuiat in potentes: ita vt diuino credatur accidisse iudicio. Vt qui secundum etiam suam assertionem illegitimè natus ad sacros non fuerat ordines promouendus, contra sanctiones canonicas assumptus ad eos, fortiùs in illos desæuiat, qui in ordinatione ipsius statuta canonum non seruarunt. Miramur autem nõ de Deo, qui ad correctionem vestram eius tyrannidem hactenus tolerauit: nec de ipso, cuius spiritus obstinatus in malo malum dediscere assuetus, iniquitati non potest: sed de his, qui apostatam, sacrilegum, & nefandum adhuc etiam sacrilegæ temeritatis ausa sequuntur, & ei præbent auxilium, & fauorem, cuius tyrannidem persequi potiùs pro viribus tenebantur. Licet autem ad edomandam eius versutiam frequens manauerit ab apostolica sede mandatum, nondum tamen sic eius potuit peruersitas refrenari, quin adhuc quibusdam eum in suarum sequentibus perniciem animarum in quadam parte Noruuagiæ dominetur, & in ea rabiem superet aquilonis. Qui, vt amplius vos, & vniuersum Noruuagiæ populum circumueniret, & auctoritate apostolica regnum sibi ostenderet confirmatum, bonæ memoriæ Clementis Papæ prædecessoris nostri bullam falsare non timuit, qua varias literas sigillauit: sed is, cui manifesta sunt omnia, eius falsitatem detexit. Ne autem eius peruersitas des[illegible]t diutiùs in insontes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta dis. p. mand[illegible]us, quatenus Noruuagiæ populum diligentiùs moneatis, ne ipsum vlterius sequi præsumant, aut ei præstare auxilium vel fauorem. Alioquin vniuersos sequaces ipsius excommunicationis nunciētis sententia innodatos, & claudentes ecclesias, & nullum in tota terra Noruuagica, quæ ipsum sequitur, sacramentum ecclesiasticum, præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium celebrantes fautoribus eius decedentibus sepulturam ecclesiasticam denegetis. Ad hæc discretionem vestram nolumus ignorare, quòd cum nuncij eius ad nostram præsentiam accessissent, à nobis super facto ipsius nihil potuerunt penitùs impetrare. Vnde si quid pro eo se obtinuisse confixerint, à falsarijs id obtētum esse noueritis: quorum multitudo in nostræ promotionis initijs, cum falsis bullis per nostram fuit solicitudinem deprehensa. Datum apud Ciuitatem Castellanam. II. nonas Octobris.

N. ILLV-

N. ILLVSTRI REGI DANORVM. EIVSDEM ARGVMENTI.

IAm cleri quàm Populi Noruuagien. promerentibus culpis permittente domino, credimus accidisse, &c. vsque ad verbum Deseuiat in insontes. Serenitatem regiam rogamus, monemus, & exhortamur in domino, ac per apostolica scripta mandamus, quatenus ad defendendas ecclesias, clericos in sua libertate tuendos, liberandos pauperes, & potentes de manu persecutoris illius, immò etiam ad deijciendum monstrum illud, quod his sol is parcit, quibus nocere non potest, taliter accingaris, vt & à Deo retributionem æternam, & nostram consequi gratiam specialius merearis: persecutoribus tantæ iniquitatis assistas, resistas sequacibus: ita quòd membrum illud diaboli non possit in regno Noruuagiæ de nouo debacchari, aut persecutionem in ecclesijs vlterius suscitare. Datum vt supra. In eundem modum. N. Illustri Regi Suetiæ. In eundem modum nobili viro. N. Comiti Suetiæ.

N. NIDROSIEN. ARCHIEPISCOPO. VT BERGEN

Episcopum tyranni fautorem deponat.

EXaminatam tuæ fidei puritatem, & seruoris cōstantiam, quam nec persecutio, nec gladius, nec fames, nec exilium diuturnum à Charitate Christi, & separare potuit, vel deijcere à statu libertatis ecclesiasticæ conseruando: quem etiam nec terror coegit, nec minæ mouerunt, nec demulserunt blanditiæ, nec preces, nec promissiones potuerunt inducere, vt Suero sacrilego, & apostatæ, qui regnum Noruuagiæ per effusionem sanguinis, & violentiam occupauit: in matris infamiam se asserēs de regali progenie descendisse: vel latenter annueres, vel expresse faueres, dignis in domino laudibus commendamus: & tantò amplius ex hoc tuæ fraternitatis fortitudini congaudemus, quantò in te potiùs persecutor exarsit: sed constantia tua eius tyrannidem superauit. Vnde cùm tibi contra tyrannum illum à tuis esset Suffraganeis assistendum, nec eorum aliquis eidem excommunicato deberet præstare fauorem, vtpote qui ecclesias, & ecclesiasticos viros seruituti subijcere nititur, opprimere pauperes, & effundere sanguinem innocentem, ferre non possumus non molestè, quòd. N. Bergen. Episcopus, suffraganeus tuus contra bonæ me. Clem. Papæ prædecessoris nostri mandatum, & contra tuum etiam interdictum Castra ipsius sequi non dubitat, celebrans excommunicato diuina, & in eius præsentia vniuersa exercens ecclesiastica sacramenta: qui licet à te fuerit sæpiùs euocatus, tuo tamen se noluit conspectui præsentare. Quia verò tanta præsumptio seueriori debet animaduersione puniri, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus Episcopum ipsum, si præmissis veritas suffragatur, ab officio, beneficioque suspendas: nec prius sententiam suspensionis relaxes, quàm nostro se conspectui præsentarit. Quòd si forsan sententiam tuam seruare neglexerit, eum anathematis censura percellas, & singulis diebus dominicis, & festiuis pulsatis campanis, & candelis extinctis excommunicatum facias publicè nunciari: vt quem timor domini à malo non reuocat, rubor saltem, & pœna compescant: sciturus, quod nos prædictum Suerum absoluere non proposuimus, nisi taliter satisfaceret de commissis, quòd eius esset satisfactio non irrationabiliter admittenda.

Datum vt supra.

N. VE-

N. VERONEN. EPISCOPO SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE Cardinali. *De homicida deponendo ab ordine sacro.*

SIcut ex tuarum,& aliorum multorum accepimus continentia literarum,cum. V. ecclesiæ de Nigrario clericus aduersus. N. Archipresbyterum, & fratres ipsius plebis,graues inimicitias concepisset, tu eum propter enormia facinora sua,& quia cum sceleratis,& iniquis hominibus conuersando arma portabat clericis interdicta, multaq; alia nefaria committebat,ab officio,beneficioq́, suspensum excommunicationis etiam vinculo innodasti.Clericus autem ipse in concepta malitia perseuerans,eundem Archipresbyterum boni testimonij virum, sanguine generosum,amicum religionis, hospitalitatis cultorem,& aliorum operum pietatis,à Veronen.ciuitate, ad quam profectus fuerat pro ecclesiæ suæ negocijs peragendis,ad suam ecclesiam redeuntem,cum complicibus suis sæculari potestate bannitis,diabolo instigãte,proprijs manibus(sicut dicitur) interemit,& in frusta concidere non expauit. Cumq́; cæteris fugientibus ipse à potestate,ac cõsulibus captus detrusus fuisset in carcerem,& propter validas probationes,& indicia manifesta ferri posset in eum sententia capitalis: ad maiorem facinoris euidentiam,licet quod reus esset sanguinis defuncti Archipresbyteri à populo clamaretur,ad paucorum tamen instantiam indictum est à potestate personale duellum. Verùm in tanto discrimine constitutus,& vitæ suæ pertimescens, vt pote perpetrati sceleris conscientia vulneratus,patre medio,qui pro se, ac filijs pacem pro morte dicti Archipresbyteri dicitur recepisse, mãdatis consanguineorum defuncti per omnia parere promisit. Quibus pro illata iniuria octingẽtas libras in teredente pacto promisit pariter,& persoluit. Et quoniã amici clerici memorati apud te precibus instare non cessant, vt eum officio, & beneficio restituere debeas,excommun. vinculo primitus absolutum. Alijs econtra clamãtibus clericis,& laicis rectiùs sentientibus,cum tanquam reum sanguinis restituendum non esse,sed potiùs perpetuo deponendum:tu in tanta rerũ ambiguitate,quid tibi foret agendum sedem apostolicam cõsulere decreuisti. Nos ergò attendentes,quod non solũ à malo, sed etiam ab omni specie mali sit (secundũ apostolum) abstinendum, nec volentes quòd maleficia remaneant impunita, fraternitati tuæ taliter respondemus,quòd si præmissis veritas suffragatur, præfatum V.clericum ab omni beneficio ecclesiastico per te fieri volumus alienũ, ipsumque nihilominùs excommunicatum publicè nũcies,& facias tandiu appellatione remota ab omnibus euitari,donec cum tuarũ testimonio literarum nostro se cõspectui repræsentet animaduersione canonica puniendus. Siqui verò se duxerint opponen. quo minùs mandatum apostolicum impleatur, tu eos, vt a suæ temeritate desistant, per censuram ecclesiasticam cessante appellatione compellas. Datum apud Ciuitatem Castellanam. VII. idus Octobris.

R. TITVLI SANCTORVM MARCELLINI, ET PETRI PRESB. Card. N. Casinen. Abbati. *Vt & suos fluxos mores & cænobij sui corrigat.*

TActi sumus dolore cordis intrinsecùs, & cor nostrũ graui mœrore tabescit: quoniam odoris suauitas,quę de sancta religione per Beati Benedicti meritum ab ecclesia Cassinẽ. ad cætera monasteria quondam effluxerat, à qua etiam tãquam à suo fonte per totius orbis climata deriuata, suæ sumpserunt institutionis exordium, ex maiori iam parte defecit, verum etiam in fœtorẽ horridum est cõuersa, vt ad eam adulescentulæ iam dicere dedignentur: Curremus In odorem vnguentorũ tuorũ, cui dicere consueuerant: Oleum effusum nomen tuum, adulescentulæ dilexerunt te nimis. Super hoc autem tu non videris alienus à culpa: qui cùm tibi sit ipsius ecclesiæ cura commissa, culpam negligis corrigere subditorum: quia

quia(iuxta verbum sapientis) Vbi non est gubernator, populus corruit, pastoris incuriam dissolutione omnium accusante. Verumtamen licet aliquid asperum tibi scribamus, plus id admonitioni, quàm redargutioni debes ascribere: cùm te per hoc cautum, & pronidum reddere intendamus. Scis etenim sacra te docente scriptura, quòd patet filium, quem diligit, corrigit, & amici meliora sunt verbera, quàm oscula inimici: via, quòd vitæ est increpatio disciplinæ: quā si diligenter attendas, cum sapiente qui timet, & declinat à malo, tuam diriges semitam circunspectus, in viam stulti non abiens, qui transilit, & confidit. Ad hæc li quasi ad excusationem in temporalibus tuæ studium intentionis expendis, vt ecclesia tua in possessionibus dilatetur, illas omnibus debes præferre diuitias, quibus inter filias Syon tua supergradi valeat vniuersas, quæ videlicet in spiritualibus attenduntur. Primum nanque iubemur quærere regnum Dei, & sic nobia adijci omnia promittuntur. Vnde si Marthæ studium laudabiliter retinens partem Mariæ, quæ non auferetur ab ea, tibi eligere voluisse, de spiritualibus solicitius meditando scandalum illud potuisses euadere, per quod Casinen. ecclesia in obseruantijs regularibus, adeò inferior prædicatur, vt quæ mater religionis extiterat, & magistra, vix filia, siue discipula iam meruerit appellari. Vt igitur amplius in te proficiat manifesta correctio, quàm amor absconditus, nos ad correctionem tuam hæc omnia prælibantes ad excitand. in melius, cum dulcibus amara miscendo, discretionem tuam rogamus, consulimus, & in domino plurimū exhortamur, quatenus ex his dignum capiens intellectum, tecum apostolo ad anteriora posteriorum oblitus extēdas, & ad obseruanriam religionis, & ordinis, quam taliter excidisse dolemus, in tuo monasterio congrue releuandam, eo modo studeas vigilare, vt famæ dispendium, quod idem monasterium sub tuæ fuit hactenus negligētiæ torpore perpessum, per tuæ sedulitatis instantiam redimatur, & dissolutionis amota materia, quæ tantorum origo malorum extitit principalis, per tuæ informationis exemplū grex tibi commissus sub regularibus institutis arctiùs restringatur. Vnum autem inter cætera debes summopere præcauere, ne secundum quod dixit Apostolus: Timeò ne cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar: in conuersatione tua te talem exhibeas, quod à te offendiculum aliquod oriatur, per quod via tuis subditis incorruptionem pateat, & ruinam: quin potiùs in operibus tuis eam mundiciam, & exemplum ostendas, quòd ipsis eadem sint lucerna, teq; tāquam ducem ouium liberè procedentem, absque alia offensione sequantur. Apostolicum verò tibi non timeas deesse fauorem, si ad dissolutionis excessus corrigendos in monachis, ne solito more vlterius euagentur, iuxta nostræ instructionis monita duxeris procedendum: in quo laudabiliter ordinando, nec parcere sanguini, nec alicuius debes gratiam attēdere, vel timorem. Vt autem in hoc libertior possit haberi processus, nec rebellio quorunlibet siue contumacia vires possit ex assuetudine dissolutionis assumere, ad sui tuitionē erroris, viros maturos, qui sint, & grauitate personarum, & morum honestate timendi, prout sanius consilium tibi dictauerit, instituere, & alijs præficere te oportet. Ad eos autem tuæ correctionis studium solicitius debet extendi, qui post greges sodalium exterius euagantur: per quorum exempla peruersa vita claustralium Infamatur: in quibus non dum ex tota religionis scintilla defecit, sed adhuc viret lilium inter spinas. Quantuncunque verò tibi deferre velimus, nisi fortè in correctione profeceris, tuæ motus volens sequi potiùs voluntatis, quàm salubrem exhaurire doctrinam, nulla nos poterit occasio retardare quin in te, siue quoslibet alios, quos eadem inuolutos culpa nouerimus, manum correctionis grauissimam apponamus: ita quòd ea, quæ demulcendo proferimus, secundum excessuum quantitatem debite sequi videbitur austeritatis affectus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. XVII. Cal. Nouembris.

NOBI-

billiter releuetur, & studium vestrum apud Deum, & homines appareat commendandum. Dat. Lateran. XII. Cal. Nouembris.

Scriptum est. N. Illustri Regi Vngariæ, vt in his, quæ pro libertate ecclesiæ prædicti Archiepiscopi, & Episcopi duxerint statuenda, suum eis auxilium & consilium impendat, pariter & fauorem.

MAGISTRO APOLL. CLERICO VENERABILIS FRATRIS NOSTRI Archiepiscopi Strigonien à iuramento, quod ecclesia iura defendere quis velit, per appellationem non liberatur.

BReui sedem Apostolicam sciscitatus es quæstione, vtrùm ille, qui iura alicuius ecclesiæ seruare, ac pro posse defendere iuramento retinetur, si necessitate imminente, sub debito iuramenti ad hoc fuerit requisitus, & nolens hoc facere, ad sedem apostolicam duxerit appellandum, periurij reatum incurrat. Nos autem quæstioni tuæ taliter respondemus, quòd in hoc articulo appellantem à periurio, talis appellatio non excusat: immò, nisi aliqua difficultas obsistat, propter quam non possit requisitus ecclesiæ subuenire, culpa periurij potiùs irretitur. Datū vt supra.

LITERAE REGIN. ARCHIEPISCOPI AD DOMINVM PAPAM: QVOD causa tribus coniunctim delegata, à duobus, excluso tertio rectè definiri nequiuerit.

EXcellentissimo domino, & beatissimo Patri suo domino Innocentio Dei gratia sacrosanctæ Romanæ sedis reuerendissimo summo Pontifici G. humilis, & indignus Ecclesiæ Regin. minister salutem, & debitæ perpetuam deuotionis obedientiam. Placuit beatitudini vestræ causam, quæ vertitur inter venerabiles montis Regalis, & Russanen. archiepiscopos, mihi vestro deuoto clerico, vnà cum reuerendis fratribus Panormitan. & Capuan. Archiepiscopis per literas vestræ sanctitatis cōmittere: quibus debita reuerentia, & honore susceptis, non multò post susceptionem earum me per aliquot dies languor aliquantulus, non sine meorum exigentia meritorum inuasit: nec tamen vt inde mandatum vestrum minus posset perfici, vel adimpleri, cum tam nos, quàm & partes præsentes omnes Panor. fuerimus: & si meis socijs onerosum videretur forsitan expectare, quandiu mei apponeret diuina clementia misereri, & nequiuissem tunc pro instanti debilitate corporis cum ipsis ad hoc exequendum personaliter interesse, vox tamen, & sensus mihi nunquam per Dei gratiam defuit, quin possemus deliberatione mutua, iuxta mandatum nostrum diligenti examine causam ipsam inquirere, ac fine debito terminare. Verùm iam dicti mei socij infra illud ægritudinis meæ spatiolum pro eorum volūtatis arbitrio, meam super hoc, & eorum sibi solicitudinem vendicantes, me ignaro, & inconsulto in causam ipsam, secundum quod eorum dictauit consilium, processerunt: Et ne forte in his, quæ paruitati meæ ab apostolicæ sanctitatis eminentia iniungunrur, in conspectu mei domini palliata falsitas sub veritatis specie offeratur, processum ipsius causæ secundum quod ad diligenrem inquisitionem meam certa quorundam, qui interfuerant, approbatæ opinionis virorum, & veridica relatione mihi licuit experiri, paternitati vestræ duxi præsentis textu paginulæ intimādum. Hinc est, quòd cum præfati mei socij prænominato Montis Regalis Archiepiscopo ex officio delegationis iniungerent, vt ad hoc, quod sibi ab Archiepiscopo Russanen. obijcitur, pleniùs responderet: & idem Archiepiscopus pro duabus causis nō debere se diceret eorum inde stare iudicio: tùm videlicet quia causa ipsa tribus fuerat delegata, & ab illis duobus tantum me præsente incōsulto, & inscio, nec vice mea super hoc eis commissa, citatus fuerat ad iudicium: tùm etiā quia ante ipsorum citationem pro eadem causa nuncium suum ad pedes vestræ sanctitatis transmiserat: in quo decretalis domini Alexādri sibi apertiùs dignoscitur suffragari. Ipsi eius assertiones nullatenus attendentes, iterum sine mei no-

titla contra eum, vt responderet, sententiam protulerunt. In quibus omnibus prædictus Archiepiscopus grauari se sentiens, ad vestræ beatitudinis audientiam appellauit. Erit igitur si placet vestri fontis scientiæ, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei, super his iuxta summum vestræ immensæ discretionis arbitriũ prouidere. Datum Panorm. XXV. die mensis Augusti prima indictione.

LITERAE ARCHIEPISCOPI ET CONVENTVS MONTIS REGALIS ad Dominum Papam. De eodem Argumento.

Sanctissimo Patri, & totius fidei Christianæ magistro domino Innocentio Ca. Montis Regalis humilis minister, eiusdémque ecclesiæ vniuersus conuentus pedum osculum, & quod potest peccatorum oratio. Placuit beatitudini vestræ causam, quæ vertitur inter Rossanen. Archiepiscopum, & ecclesiam nostram immò vestram, iudicibus delegatis committere, videlicet Panormitan. Regin. & Capuan. Archiepiscopis fine debito terminandam. Vnde nos in omnibus, & super omnia mandatis apostolicis parere cupientes, ad primam duorum tantũ citationis vocem accessimus, exceptiones nostras (sicut iuris est) peremptorias opponentes, videlicet quod nuncios nostros specialiter pro hac eadem causa ante citationem ad pedes sanctitatis vestræ transmiseramus. Elapsis postmodũ tribus, aut quatuor diebus, à Panormitan. & Capuan. tantum Archiepiscopis, sicut prius citati, ne vestram videremur contemnere maiestatem, eorumque conspectui præsentati: quia primam exceptionem nostrã friuolam iudicabant, aliam exceptionem nõ minus peremptoria adiecimus, & obiecimus: quia cùm causa fuisset à sanctitate vestra tribus iudicibus delegata, præsente tertio, & irrequisito, videlicet domino Regin. nobis etiam absentibus, & ignaris, exceptiones nostras inutiles iudicantes, pronunciauerunt aduersæ parti nos respondere teneri. Vnde ob tam euidentes, & suspitionis: & grauaminis causas ad sedem Apostolicam appellauimus: quæ mater est, & subsidium omniũ oppressorum, cum in omnibus his appellatione opus non esset. Nam prima causa est, quia nuncij nostri ante citationem iter arripuerant ad vos veniendi. Secunda quia præsente tertio, & ignaro, & citauerunt, & decretalem Alexandri, quę loquitur in hunc modum, friuolam iudicarunt. Cæterum cum aliquam causam contigerit tibi appellatione remota, cõmissam fuisse, & aduersa pars post factam citationem iter arripuit ad sedem Apostolicam veniendi, nõ minima poteris in negocij cognitione, secundum iuris formam procedere. Quod vtique si ante citationem iter inceperit, non est vtique obseruandum. Sed quod deterius est, nobis nescientibus, & irrequisitis pronunciauerunt præmissas exceptiones nullius fore momenti. Vnde prostrati ad pedes sanctitatis vestræ petimus plus affectu, quàm voce, plus deuotione, quàm verbo, vt ecclesiã nostram, quæ vestra specialis est, nullis patiamini perturbationibus concuti, nec æmulorum nostrorum quasi luporum morsibus lacerari. Valeat sanctitas vestra.

N. REGIN ARCHIEPISCOPO. ET N. EPISCOPO CEPHALVDEN. Quæ causa, de qua duæ præcedentes epistolæ loquuntur, ipsis cõmittitur.

Cvm causa, quæ vertitur inter venirabiles fratres nostros. N. Montis regalis, &. N. Rossanen. Archiepiscopos, super quibusdam decimis ven. fratribus nostris. N. Panormitan. & N. Capuan. Archiepiscopis, & tibi frater Regin. commissa fuisset à nobis fine canonico terminanda: prædictus Archiepiscopus montis regalis, sicut ex literis eius accepimus, ad primam prædictorum Panormitan. & Capuan. Archiepiscoporum citationem accessit: in quorum præsentia constitutus excipiendo proposuit, quòd pro duabus causis non deberet eorum stare iudicio: tùm videlicet quia causa ipsa fuerat tribus delegata, & ab illis duobus tantum te frater Regin. præsente inconsulto, & inscio, nec vices tuas eis super hoc committente, fuerat ad iudicium euocatus: tùm etiam quia ante ipsorum citationem pro

pro eadem causa nuncium suum ad apostolicam sedem transmiserat: in quo decretalem felicis mem. Alexandri Papæ. III. prædecessoris nostri sibi affirmabat apertiùs suffragari. At verò iidem Archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere, contra eum vt responderet interlocutoriam sententiam protulerunt: propter quod idem Archiepiscopus sentiens se grauari, sedem apostolicam appellauit. Nos igitur prædictorum inquisitionem, & decisionem canonicam vestræ discretionis examini committentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis ad præsentiam vestram, qui fuerint euocandi, & inquisita super præmissis diligentiùs veritate, si vobis constiterit prædictos Archiepiscopos exceptiones prædictas nullatenus ad misisse, non obstante eo, quod per ipsos factum est, decimas ipsas, quibus prædictus Montis regalis Archiepiscopus, se postquam nuncij sui propter hoc ad sedem apost. accesserunt, asserit spoliatum, cùm easdem tam sibi, quàm ecclesiæ suę à sede apostolica fuisse asserat confirmatas, siue per laicalem potentiam, siue etiam per eosdem iudices factum sit, cum fructibus inde perceptis, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo restitui faciatis: audiẽtes postmodũ quantum de iure poteritis si quid fuerit quæstionis, & appellatione remota, fine debito decidentes. Datum Lateran. Calen. Nouembris.

N. EPISCOPO, CONSVLIBVS, ET POPVLO PARMEN.

De ablata per vim Cardinali in itinere pecunia.

Licet Romana ecclesia, quæ ceterarum mater est, & magistra, in delinquẽtes iuxta suorum excessuum qualitatem, rigorem seueritatis ecclesiasticæ consueuerit exercere, illis tamen, qui à suo resipiscentes errore humiliter ad eius obedientiam redeunt, solita est benignitatem, & mansuetudinem exhibere, & viscera charitatis misericorditer aperire: illius exemplo, qui neminem ad se venientem respuit. Accepimus si quidem ex tenore literarum tuarum frater Episcope, ac dilecti filij P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. apostolicæ sedis legati, quòd medietatẽm pecuniæ nostræ, ac suæ, ac seruientium ipsius, quæ dum per Lombardiam iter faceret, illi fuit violenter ablata, restituere promisistis: & solutis iam centum marcis, infra octauam proximo venturæ Paschæ vos firmiter obligastis residuum soluturos, à consulibus, rectoribus, tota credentia vestræ Ciuitatis, & ab alijs etiam, prout prædicti Card. nuncio visum fuit, super hoc data iuraroria cautione. Ipse verò Cardinalis sententias interdicti, & excommunicationis, quæ in quosdam vestrum, & Ciuitatem vestram fuerant pro mulgatæ, auctoritate apostolica relaxauit, & ecclesiam Sancti Domini de Burho, quæ propter hoc à iurisdictione Parmen. ecclesiæ fuit exempta, donec esset super hoc congruè satisfactum, ipsi Parmen. ecclesiæ fuit exempta, donec esset super hoc congruè satisfactum, ipsi Parmen. ecclesiæ statuit sicut prius de cætero fore subiectam: ita tamen quod si prędicta pecunia infra pręscriptum terminum, prout tenemini, iuramento nõ fuerit integrè persoluta, ex tunc tam vos, quàm Ciuitas vestra, & ecclesia Parmen. sitis eisdem sententijs, & eidem pœnæ subiecti. Idem insuper Cardinalis in manu vestra, quantum ad medietatem prædictæ pecuniæ iuri suo cessit omnino, & ex parte nostra promisit, quòd nos iuri nostro similiter cederemus, vt repetendi medietatem illam, vel agendi aduersus quemlibet nomine nostro habeatis liberam facultatem. Nos igitur erga humilitatem vestram benigniùs agere cupientes, quod à prædicto Cardinali (sicut præmisimus) factum est, ratum, & firmum habemus, & volumus inuiolabiliter obseruari: super illa medietate eiuri, nostro cedentes, prout vobis Card. ipse promisit. Porrò districtè præcipimus, vt Palauicinus, & cæteri, qui cum eo fuerunt perpetratę iniquitatis principales auctores vsque ad plenariam satisfactionem sententiæ promulgatæ in eos teneantur astricti. Datum Lateran. X. Cal. Nouembris.

N. EPISCOPO CIVITATIS CASTELLAN. QVA RATIONEM PRAEscribit, obseruandam circa sepulturam mortuorum, inter Episcopum & Cistercienses.

HOnestatem Cistercien. ordinis, quæ per Dei gratiam longè latéque diffunditur, tantò perfectius cupimus custodiri, quantò feruentiùs viros religiosos, & pia loca diligimus, & eos in suis iustitijs intendimus propensiùs confouere. Quia verò non solum illis, sed generaliter omnibus sumus in sua iustitia debitores, intellecta litis materia, quæ inter ecclesiam tuam, & monasterium Falaren. super sepultura defunctorum multipliciter agebatur, æquitate suadente mandauimus, vt monachi Falaren. nullum de cætero ad sepulturam recipiant, nisi sit eorum oblatus, vel alius, qui secundum institutionem Cistercien. ordinis apud eos valeat sepeliri. Porrò tam de oblatis, quàm de alijs iussimus obseruandum, vt quarta testamentorum reddatur illis ecclesijs, à quibus mortuorum corpora assumentur, nisi talis fuerit oblatus, qui habitum eorum susceperit ante mortem, vel antequam infirmaretur, se offerens viuus transeat ad eorum monasterium tumulandus, fraudis omninò cessante figmento. Sicut ergo super his, quæ mãdauimus, nullum Ecclesiæ tuæ volumus præiudicium irrogari, sic eidem monasterio nullum grauamen inferri, saluis per omnia Cistercien. ordinis institutis. Quod autem de quarta testamentorum religionis fauore mandauimus, nullum consuetudinibus, & rationibus aliarum ecclesiarum volumus impedimentũ præstare. Ne verò mandatum nostrum in dubium valeat reuocari, ipsum præsenti pagina duximus annotandum. Datum Lateran. XII. cal. Nouembris. In eundem modum scribitur abbati, & conuentui Falaren.

FRATRI RAINERIO. QVA DAT ILLI PONTIFEX FACVLtatem alias etiam ecclesias visitandi.

GRatus tui nominis odor, & suauis tuæ famæ dulcedo, per quam tuæ religionis honestas dignis vndique laudum præconijs exaltatur, tam ex literis, quàm ex relatione plurium ad nos vsque peruenit: ex quo tanto ampliori gratulatione animi iocundamur, ac spiritus noster in domino recreatur: qui suorum ministrorum dirigit actus in bonum, quantò tam ex communi fama, quàm ex confidentia, quam de tua gerimus puritate, cognoscimus euidentius, atque scimus, quòd per opera, quæ laudabiliter operaris ipso duce, qui est lucerna pedum tuorum, & ipse Deus glorificatur in terris & gloria nobis, & ecclesiæ Romanæ non modicus honor accrescunt. Nos igitur exemplo illius, qui negociatorem suum fidelem inueniens ei multò maiora commisit: sperantes quod pater omnium bonorum semper in melius tuas dirigat actiones: vt ecclesias, quas in locis, per quæ transitum feceris, inuenies à suo statu dilapsas, possis ad statum congruum reuocare, statuendo in eis, quæ secundum Deum videris statuenda, & corrigendo iuxta canonicas sanctiones, quæ corrigenda fuerint, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Volumus autem, vt ea, propter quæ specialiter te direximus, principaliter exequaris. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. III. cal. Nouemb.

.N. AQVEN. ARCHIEPISCOPO. VT RESIGNATIONEM EPISCOPI Foroiuliensis recipiat & alium idoneum Episcopum eligi curet.

CVm venerabilis frater noster. N. Foroiulien. Episcopus recognoscens suam insufficientiam, & defectum, & timens ex hoc sibi, & ecclesiæ suæ graue periculum imminere, nobis per suas literas intimasset, quòd desiderium haberet, ac propositum pontificali cedere dignitati: nos volẽtes in hoc debita maturitate procedere, statum Foroiulien. ecclesiæ, ac personæ ipsius episcopi tibi commisimus inquirendum: vt per te certi redderemur, qualiter esset in nego-

negocio procedendum. Sicut autem ex literis tuis nobis innotuit, tam ecclesiæ Foroiulien. quàm ipsi Episcopo plurimum expedit, vt eidem abrenunciandi pontificali officio licentiam tribuamus: cum ille propter impedimenta tam cordis, quàm corporis non possit ecclesię regimini congruè prouidere, & ipsius administratio potiùs redundet in eiusdem ecclesiæ detrimentum. Volentes igitur tam saluti eiusdem Episcopi, quàm necessitatibus ipsius ecclesiæ prout tenemur ex iniuncto nobis officio præcauere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus solenniter, & publicè ipsius recipias auctoritate apostolica cessionem. Facta verò cessione spontanea, canonicos Foroiulien. moneas, & inducas, vt alium Episcopum eligant: qui tam spiritualiter, quàm temporaliter sit idoneus ad gerendam solicitudinem pastoralem. Datum vt supra.

NOBILI VIRO R. COMITI TOLOSAN. VT CONTRA *Paganos arma suscipiat.*

CVm in tantum te olim oriens ex alto respexerit, & tenebras tuæ mentis lux illa dignata fuerit illustrare, quæ illuminat hominem venientem in hunc mundum, vt reconciliatus fueris ecclesiasticæ vnitati, à qua fueras ob tuorũ excessuum multitudinem separatus, deberes resurgere fortior, & præteritorum abundantiam delictorũ satisfactione sic plenaria compensare: vt nouum meriti singularis præconium veteris nequitiæ deleret infamiam, & vitiorum notam virtutis titulus oboleret. Ne autem negligentiam tuam possis aliquatenus excusare, ac ne non subesse causam alleges, in qua militarem valeas industriam in diuinis obsequijs exercere, se ipsum dominus denuò tradi passus est in manibus peccatorum, & hæreditatem suam se ipso exule ab impijs occupari: vt quanti eum facias in instantis articulo necessitatis ostendas: & an pro ipso te ipsum abneges, & tollas crucem eius, & ipsum sequaris, qui pro te semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis, omnibus manifestet. Sanè si nec timor domini, nec fidei Christianæ religio, nec communis vtilitas populi Christiani ad id tuam industriam commoueret, egregiæ tamen recordationis N. quondam aui tui memoria te ad terræ orientalis subsidium inducere potuisset: vt in partibus illis eius exemplo perpetuæ tibi laudis titulos comparares: & auitæ virtutis præconium in paganorum excidium redoleres. Vt igitur præter diuinam gratiam peccatorum tuorum veniam, & apostolicę protectionis præsidium, quæ in suis illic expensis proficiscentibus indulgemus, & augumentum æternæ coronæ, quod insuper pollicemur, à domino merearis, rogamus nobilitatem tuam, monemus, & hortamur in domino, & in remissionęm iniungimus peccatorum, quatenus signum viuificæ crucis assumas, & in satisfactionem criminum quę hactenus commisisti, ad partes transeas transmarinas: vbi funiculũ hæreditatis Christi, & iura populi Christiani defendas, & impugnes barbariem paganorum. Credimus enim, & de diuina miseratione speramus, quòd si (quod optamus) in humilitate cordis, & corporis iter fueris peregrinationis aggressus, is, qui pijs aspirat propositis, diriget gressus tuos, & de inimicis crucis laudem tibi victoriæ, sicut quondam auo tuo, misericorditer largietur. Si autem in persona propria non potueris transfretare, vt aliquod salutem apostolicæ remissionis beneficium consequaris, iuxta quod tantum principem decet, certum vltra mare dirigas numerum bellatorum: vt vel per alios facias, quod per te non poteris adimplere.

Datum Lateran. II. nonas Nouembris.

FRATRI FVLCONI. VT CVM ALIIS PIIS *viris ad militiam sacram proficiscatur.*

SAlutiferum tuæ doctrinæ iampridem audientes exemplum plurimum gauisi sumus in domino, eius misericordiam implorantes: vt bonum in te corroboret, quod incepit. Vt autem secundum Apostolum opus Euangelistæ faciens prædicationis officium fructuosius exequaris, præsertim in succursu hierosolymitanæ prouinciæ, ad quam totis viribus aspiramus, & talentum tibi commissum à domino in populi sui eruditione distribuēs, ipsum multiplicatum valeas reportare: nos illius vtentes exemplo, qui dedit quosdā quidem apostolos, quosdam Prophetas, alios verò Euangelistas, vt in omnem terram exiret sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, plenam tibi auctoritate apostolica concedimus facultatem, vt cum consilio, & assensu dilecti filij P. sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. apostolicæ sedis legati, quem ad hoc officium exequēdum specialiter destinauimus, tam de monachis nigris, quàm albis, siue canonicis regularibus aliquot, quos ad prædicandum idoneos esse decreueris, nullius contradictione, vel appellatione obstante libere tibi possis coadiutores adiungere: qui tecum (iuxta verbum propheticum) seminent super aquas, ne frumentum in populis abscondatur. Datum Lateran. nonis Nouembris.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARVM PRAELATIS *in regno Franciæ constitutis. Vt vsurarij puniantur, non obstante aliqua appellatione.*

QVàm perniciosum sit vitium vsurarum, discretionem vestram nō credimus ignorare, cum præter constitutiones canonicas, quæ in earum odium emanarunt, per prophetam detur intelligi eos, qui suam dant pecuniam ad vsuram, à tabernaculo domini repellendos, & tam in nouo, quàm in veteri testamento prohibitæ sint vsuræ: cum veritas ipsa præcipiat: mutuum date nihil inde sperantes, & per Prophetam dicatur. Vsuram, & omnem superabundantiam nō accipias. Inde est, quod vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus manifestos vsurarios, eos maximè, quos vsuris publice renunciasse constiterit, cum aliquis eos conuenerit de vsuris, nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri. Datum Lateran. V. Cal. Nouembris.

N. SIPONTINO ARCHIEPISCOPO. DE COLLEGIATA EC*clesia in cœnobium monachorum conuertenda.*

CVm ad ea exequenda, quæ religionem sapiunt, & opus in se cōtinet pietatis, sollicitudinem tuam excitamus, tanto adimplere debes sollicitius quod mandamus, quanto ea exequi diligentius ex debito teneris officij pastoralis. Significauit siquidem nobis dilectus filius magister Nicolaus ecclesiæ Troianæ Decanus, quod cum ecclesiam sancti Nicolai de regulis possideat, & eam sufficientem, & idoneam cognoscat ad canonicam regularem, plantare ibidem religionem desiderat, & canonicos instituere in eadem: qui secundum regulam beati Augustini domino debeant iugiter deseruire. Licet autem hoc à nobis sibi postularet cum instantia indulgeri, nos tamen tuæ volentes fraternitati deferre, in cuius diœcesi esse proponitur ecclesia memorata, negocium ipsum tuæ duximus experientiæ committendum. Idioque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præfatam ecclesiam ad hoc idoneam, & sufficientem cognoueris, & fratres, clerici, & laici, qui nunc in ea deseruiunt in hoc sponte voluerint consentire, nec aliud obstiterit, per quod negocium ipsum debeat rationabiliter impediri,

tu præfato magiſto, N. vt eandem eccleſiam canonicam inſtituat regularem, liberam tribuas facultatem: vt, & eius pio deſiderio ſatisfiat, & tu de plantanda religione in Diœceſi tua poſſis meritò commendari. Datum Lateran. VII. Idus Nouembris.

NOBILIS VIRI ACERBO PRIORI ET ALIIS Rectoribus Tuſciæ, & ducatus.

SIcut vniuerſitatis conditor Deus duo magna luminaria in firmamēto cœli conſtituit, luminare maius vt præeſſet diei, & luminare minus vt nocti præeſſet, ſic ad firmamentum vniuerſalis eccleſiæ, quæ cœli nomine nuncupatur, duas magnas inſtituit dignitates: maiorem, quæ quaſi diebus animabus præeſſet, & minorem, quæ quaſi noctibus præeſſet corporibus: quæ ſunt Pontificalis auctoritas, & regalis poteſtas. Porrò ſicut luna lumen ſuum à ſole ſortitur, quæ re vera minor eſt illo quantitate ſimul, & qualitate, ſitu pariter, & effectu, ſic regalis poteſtas ab auctoritate Pontificali ſuæ ſortitur dignitatis ſplendorem: cuius conſpectui quanto magis inhæret, tantò minori lumine decoratur, & quo plus ab eius elongatur aſpectu, eo plus proficit in ſplendore. Vtraque verò poteſtas ſui primatus ſedem in Italia meruit obtinere: quæ diſpoſitione diuina ſuper vniuerſas prouincias obtinuit Principatum. Et ideò licet ad vniuerſas prouincias noſtræ prouiſionis aciem extendere debeamus, ſpecialiter tamen Italiæ paterna nos cōuenit ſolicitudine prouidere: in qua Chriſtianæ religionis fundamentum exiſtit, & per apoſtolicæ ſedis primatum ſacerdotij, ſimul, & regni præminet principatus. Huius autem prouiſionis officium laudabiliter exercemus, ſi per noſtrę ſolicitudinis ſtudium procuramus, ne filij fiant ſerui, neque minores à maioribus opprimantur: vt ſeruata moderaminis æquitate, ſic iſti ſeruiant, quòd illi non ſæuiant: vt nec iſti ſubeſſe contendant, nec illi contemnant prodeſſe. Volentes ergò vos tanquam ſpeciales filios apoſtolicæ protectionis brachijs amplexari, firmum gerimus in deliberatione noſtra propoſitum, ad diuini nominis gloriam, & apoſtolicæ ſedis honorem, quantum cum noſtra poſſumus honeſtate vobis aduerſus oppreſſionis incurſum, & grauaminis inſolentiam noſtrum patrocinium exhibere: quatenus per apoſtolicæ protectionis auxilium in debito ſtatu perſeuerarę poſſitis: & inita iam concordia, ſemper inter vos de bono in melius perſeueret: ſperantes, & pro certò tenentes, quòd vos nobis, & eccleſię Romanæ gratum ſemper deuotionis, & fidei debeatis obſequium impertiri: vt dum vos à nobis protectionis patrocinium ſuſceperitis, & nos à vobis deuotionis obſequium receperimus, vtrinque grata debeat vtilitas procurari. Monemus igitur vniuerſitatem veſtram, & exhortamur in domino per apoſtolica ſcripta mādantes, quatenus certam, & firmam de nobis fiduciam obtinentes, qui ſicut apoſtolicæ conuenit grauitati, plus facere pro vobis, quàm promittere vobis intendimus: ea ſemper agere ſtudeatis, quæ ad honorem, & profectum Eccleſiæ Rom. proueniant, vt merito debeatis ipſius fauoris dextra communiri. Datum Lateran. III. Cal. Nouembris.

N. EPISCOPO, ET CAPITVLO AVERSAN. VT Neapolitano Archiepiſcopo obtemperent.

CVm ſimus ſingulis in ſua iuſtitia debitores, fratrum, & Coëpiſcoporum noſtrorum grauamina nec poſſumus, nec debemus æquanimiter ſuſtinere: aut pati, quòd aliquis à ſui ſuperioris obedientia præter auctoritatem iudiciariam qualibet occaſione recedat. Hoc ſiquidem attendentes, cum eccleſia veſtra hactenus eccleſiæ Neapolitanæ reſponderit, & præ-

prædecessores tui frater Episcope à prædecessoribus venerabilis fratris nostri N. Neapolitani Archiepiscopi cōsecrationis, & confirmationis consueuerint beneficium obtinere: ita quòd bonæ memoriæ L. prędecessor tuus, cui felicis recordationis C. Papa prædecessor noster ex collata sibi plenitudine potestatis sine præiudicio ecclesiæ Neap. munus consecrationis indulsit: obedientiam, & reuerentiam, sicut Metropolitano suo curauerit eidem Archiepiscopo exhibere, ne dicta ecclesia Neapol. suæ possessionis commodo prætermisso, iuris ordine priuaretur: te frater Episcope ad obediēdum ei, nostra mandauimus auctoritate compelli: adijcientes in literis nostris, quòd si vos crederetis aliquid iuris habere, illud postmodum audiremus. Cùm igitur super obedientia dicto Archiepiscopo exhibenda, mandatum sit apostolicum adimpletū, ac nos per vestras duxeritis literas exorandos, vt certum vobis præfigeremus terminum, quo aduersus eundem Archiepiscopum vestram proponeretis, & persequeremini actionem, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus in octauis resurrectionis dominicæ proximè venturis, nostro vos conspectui præsentetis, iustitiam recepturi. Nos enim eidem Archiepiscopo dedimus in mandatis, vt ad eundem terminum per se, vel sufficientem procuratorem ad præsentiam nostram accedat, vobis plenariè responsurus.

Datum Lateran. VI. idus Nouembris.

Scriptum est dicto Archiepiscopo, vt tempore constituto accedat.

N. ARCHIPRESBYTERO, ET CLERICIS BVRGEN. ECCLESIAE *vt Parmensi Episcopo rursus obediant tanquam absoluto & reconciliato.*

CVm Ciuitas Parmen. & ciues eius excōmunicationi subiecti fuissent, propter violentam inuasionem, & deprędationem dilecti filij P. sanctæ Mariæ in via lata Diaconi Cardinalis, & ecclesia vestra à iurisdictione venerabilis fratris nostri N. Parmen. Episcopi propter hoc fuisset exempta, donec satisfacerent competenter: ipsi Parmen. memorato Cardinali sese obligarunt super restituenda medietate pecuniæ, quæ ipsi fuit Cardinali ablata: cuius iam parte soluta, se partem reliquam soluturos pręstita cautione iuratoria, promiserunt: & idem Cardinalis excommunicationis, & interdicti sententias relaxauit: pœnam remittens, quæ super exemptione ecclesiæ vestræ Parmen. ecclesiæ fuerat irrogata. Nos igitur quod à prædicto Cardinali super hoc factum est ratum habentes, vobis per præsentia scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus præfato Parmen. Episcopo de cætero consuetam, & debitam obedientiam impendatis. Datum Lateran. II. idus Nouembris.

N. EPISCOPO ROFFEN. N. ARCHIDIACONO BATHONIEN. *& Magistro Vu. de sancta fide Canonico Vuellen. Qui allegat literas falsas esse, hoc probare tenetur.*

Cap. ex cōtinentia extra de crimine falsi.

EX continentia literarum dilectorum filiorum, N. Abbatis Sanctæ Crucis de Vualtham, & Magistri Simonis de Suuelle nobis innotuit, quòd cum olim quæstio, quæ vertebatur inter dilectos filios M. Phil. de Ludeleuue ex vna parte, Robertum, & Vincentium clericos ex altera, super ecclesia de Streton, ipsis, & N. quondā Abbati de Straford. à bonę memorię C. Papa prędecessore nostro cōmissa fuisset, eodē Abbate pariter, & prędicto Vincētio de hac luce subtractis, pręnominati duo iudices iuxta tenorē rescripti apostolici procedētes, attestationes, & allegationes

vtriuſque partis diligentius audierunt: & tandem cùm renũciatum eis ab vtra-
que parte fuiſſet, & ſecundum allegata diffinitiua eſſet ſententia promulgan-
da, cõtra magiſtrum P. aduerſa pars literas apoſtolicas arguit falſitatis: & eas eſ-
ſe falſas ſub periculo cauſæ ſe firmiter aſſeruit probaturam: ſibi legem impo-
nens, vt à cauſa caderet, niſi probaret euidentius falſitatem: & ne vlteriùs iudi-
ces in cauſa procederent, ſedem apoſtolicam appellauit. Sępe dicto autem Phil.
exhibente illum, per quem literas impetrauit, & firmiter promittẽte, quòd eas
veras eſſe probaret, memoratus R. ab eiſdẽ iudicibus requiſitus, vt aliquam no-
tam exprimeret falſitatis, propter quàm falſas eſſe literas proponebat, nihil ali-
ud ſpecificare voluit, niſi quòd eas falſas dixit: & aſſeruit à Cancellaria noſtra
nullatenus emanaſſe. Supradicti verò iudices ab ipſo R. iuratoria cautione re-
cepta, quòd accuſationem falſitatis proſequeretur, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum,
ſequentem diem poſt dominicam, qua cantatur, Lætare Hieruſalem, proximò
præteritam, ad proſequendum coram nobis appellationem interpoſitam vtri-
que parti terminum præfixerunt. Cæterùm præfatus Robertus in termino præ-
taxato ad pręſentiã noſtrã accedẽs, ſuper falſitate literarũ, ac proceſſu negocij ve
ritate ſuppreſſa (vt dicitur) à nobis ad prędictos iudices literas impetrauit, & ni-
hil prorſus de falſitatis accuſatione proponẽs, à ſede apoſtolica furtiue receſſit.
Verùm nos literas ipſas, quæ redargutæ fuerãt falſitatis, diligẽtius intuẽtes, nul-
lum in eis ſignum falſitatis, vel ſuſpitionis inuenimus, niſi paucarũ literarũ ra-
ſuras, quæ nequaquam ſapientis animum in dubitationem vertere debuerunt.
Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus inqui-
ratis ſuper his diligentius veritatem: & ſi vobis cõſtiterit iam dictas literas à no-
bis fuiſſe veritate tacita impetratas, & ſæpè dictum Robertum ſeſe obligaſſe ſub
periculo cauſæ, quòd priores literas falſas eſſe probaret, cùm inter ipſum, & ad-
uerſarium ſuum quæſtio perſonalis agatur, & quilibet abrenunciandi iuri ſuo
liberam habeat facultatem, ipſi Roberto ſuper prædicta eccleſia ſilentium im-
ponatis: alioquin partibus conuocatis audiatis cauſam, & appellatione remota
fine debito terminetis.

Datum Lateran. XIII. cal: Nouembris.

N. EPISCOPO ET. N. SANCTI MICHAELIS, ET N SANCTI *Epiphanij præpoſitis Papienſibus vt de canonicorum bonis, numero, & de B. collatione inquirant.*

ACcedentibus olim ad præſentiam noſtram dilectis filijs Carnel. &
Bernar canonico, & ſyndico Sancti Iuuentij Papien. dilectũ filium
noſtrum G. tituli Sanctę Mariæ trans Tyberim presbyterum Cardi-
nalem conceſſimus auditorem: coram quo fuit ex ipſius Carnel.
parte propoſitum, quòd cum olim Canonici Sancti Iuuentij Papien. bonę me-
moriæ C. Papæ prædeceſſoris noſtri mandatum ipſis pro eius receptione, ac præ-
bendæ aſſignatione porrectum noluiſſent humiliter adimplere: nec bonæ
memoriæ L. quondam Papien. Epiſcopus, qui ſuper hoc literas ab eodem præ-
deceſſore noſtro receperat, mandatum fuiſſet apoſtolicum executus, ipſe, ac pręę
dictus Bernar. propter hoc ad ſedem apoſtolicam accedentes, coram dilecto fi-
lio Hugone tituli Sancti Martini presbytero, Cardinale auditore ſibi conceſſo,
aliquandiu litigarunt: qui ad falſam ipſius B. ſuggeſtionem, qui prædictam ec-
cleſiam, tam paupertate redditũum, quàm fratrum aſſerebat numeroſitate gra-
uari, ab inſtantia mandati apoſtolici, & executionis abſoluit. Cæterùm clerici
eiuſdẽ eccleſiæ abſolutionis non expectato reſcripto, ſex in canonicos elegerũt:
tribus eorum integra beneficia: reliquis verò tribus aliquid nomine beneficij
annis ſingulis conferentes. Cùm autem ad audientiam noſtram id fuiſſet eo-
dem C. referente delatum, intelligẽtes ipſo facto prædictam abſolutionem fuiſ
ſe per falſam ſuggeſtionem obtentam: cum non eſſet veriſimile dictã eccleſiam
paupertate grauari, ad quam ipſi vix abſolutione per ſurreptionẽ obtenta, ob re
uerentiam Beati Petri, & noſtrã, prædictũ C. in canonicũ, & fratrem reciperent,
&

& ei stallum in choro, & locum in capitulo, & beneficium, sicut vni ex alijs canonicis assignarent. Dilectis etiam filijs nostris M. Subdiacono nostro Præposito Canonicæ Gualteti, Mattino, Opizone, Astario magistris Canonicis sancti Michaëlis de Papia maioris præcipiendo mandauimus, vt inquirerent de præmissis diligentius veritatem: & si rem cognoscerēt taliter se habere, canonicos memoratos ad recipiendum eundem C. & beneficium assignandum, sublato appellationis obstaculo, ecclesiastica districtione compellere non tardarent: quoslibet, qui mandato apostolico se ducerent opponendos, eadem districtione seueriùs compescentes. Veruntamen (sicut ex literis eorum accepimus, cùm partes ad suam præsentiam conuocassent, & dictus C. eiusdem ecclesiæ syndicus se ad receptionem ipsius C. diceret non teneri, qui rescriptum obtinuerat ab apostolica sede per mendacia precum: ijdem executores auditis quæ fuerant hinc inde proposita, & rationibus, & allegationibus partium diligenter inspectis, de prudentum consilio per sententiam prædictis canonicis præceperunt, vt memoratum C. in fratrem, & canonicum reciperent, & vsque ad octauas apostolorū proximo termino futuras, sicut vni ex alijs canonicis beneficiū assignarent: canonicos ipsos tam receptos, quàm electos, si eorū sententiæ non parerent, extūc auctoritate apostolica suspēdētes. Verùm dictus B. syndicus ecclesiæ supradictæ respondit, quòd cùm coram prædictis iudicibus constitutus in libello causam petitionis exprimi postulasset, & allegasset, quòd minor sine curatore postulare non posset, & ipsi causam petitionis libello exprimendam nō esse, & minorem posse sine curatore petere respōdissent, ad sedem apostolicā appellauit. Sed iudices ipsi, nec eorum voluerunt appellationi deferre, nec de indignitate ipsius C. quam se asserit probaturum cognoscere, dicentes quòd causa criminalis sibi non fuerat ab apostolica sede commissa. Asseruit etiam idem B. coram iudicibus memoratis, quòd idem C. falsitatem suggesserat, & tacuerat veritatem: cum eos onus paupertatis falsò allegasse dixisset: quod & tunc, & modo verè poterat allegari: cùm sufficienter esset probatum per testes eandem ecclesiam tunc 110, & amplius, nunc verò 135. librarū debito prægrauari: quam etiam ex indulgentia bonæ memoriæ L. Papæ prædecessoris nostri eidem ecclesiæ super senario canonicorum numero seruando concessa, fratrum numerositate grauari petebat: cùm tunc temporis septem ibi essent canonici constituti. Tacuerat etiam idem C. quod propter indignitatem suam, & quia maior pars canonicorū in eadem ecclesia per sedem apostolicam instituta fuisset, & quòd pro duobus eodē anno idem prædecessor noster suas eis curasset literas destinare, ab impetitione ipsius fuerant absoluti. In alijs etiam se à prædictis iudicibus asseruit fuisse contra iustitiam aggrauatum. Cùm autem dictus Cardinalis quæ coram eo proposita fuerant nobis fideliter retulisset, intelligentes, quòd cui principale cōmittitur, totum etiam delegatur, sine quo iudicium exerceri non potest, causam ipsam vestro duximus examini committendam, discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus cæteris exceptionibus, ex canonicorū parte propositis omnino cessantibus, si infra sex menses post harū receptionem literarum probare poterint eundem C. criminosum esse, vel aliàs indignum ad prædictum beneficium obtinendum, cùm ecclesiastica beneficia non sint indignis concedenda personis, ipsi C. super eadem ecclesia silentium imponatis: alioquin omni contradictione, & appellatione cessante ipsum in ea faciatis admitti, & tractari charite fraterna: & beneficiū ei sicut vni ex alijs canonicis assignari. Volumus autem, vt à prædictis canonicis sufficienti prius cautione recepta, quòd debeant parere iustitiæ coram vobis, interdictum appellatione postposita relaxetis. Si verò latæ sententiæ parere noluerint, eos per excommunicationis sententiam compellatis. Datum Lateran. VI. Cal. Nouembris.

N. EBRVDVNEN. ARCHIEPISCOPO. N. ARILATEN. N. AQVEN. ARCHIEpiscopis, & suffraganeis eorum, vt in concilio Prouinciali constituant, de acquirendo subsidio ad bellum sacrum contra Saracenos.

S

SI ad excitandos fidelium populos ad ſubuentionem orientalis prouinciæ, in qua dominus Rex noſter ante ſæcula ſalutem humani generis dignatus eſt operari, terræ ipſius miſeriam ſæpius deploramus, ſi nuncios multiplicamus, & literas, ſi mandata monitis, & mandatis monita frequentius conculcamus, id agimus quod tenemur: volentes ei, cuius vicem in terris gerimus, exulanti per eccl. filios ſubuenire, & fideles eccl. ad ſubſidium Hieroſolymitanæ prouinciæ inuitare verbo, pariter & exemplo. Quis enim audiens ſalutis auctorem quaſi captiuũ ab impijs detineri, ſe pro liberatione ipſius, ſi neceſsè fuerit non ingerat etiam captioni? Quis pro eo nõ abneget ſemetipſum? qui pro nobis ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominis factus, & habitus vt homo? Quis non tollat crucem ſuam, & ſequatur eum? qui pro nobis crucis non dubitauit ſubire diſcrimen, factus obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis? Nunquid etiam eſſe poteſt, aut debet in ſucceſſore Petri verbum domini alligatum, vt eccleſiæ filios in eius ſubſidium non confirmet? qui pro Petro rogauit, ne deficeret fides eius, ſed aliquando conuerſus fratres ſuos ſolicitus confirmaret. Nunquid præterea terræ illius poſſumus obliuiſci, in qua Dominus noſter poſuit fidei fundamentum? eum Propheta ſibi quodam modo imprecando proclamet: Si oblitus fuero tui i.o. m.d. in adhuc l. m. f. m. ſi. n.m. t Ne autem illud nobis valeat imputari, quod in Euangelio legitur: dicunt enim, & non faciunt: nec rurſum onera grauia, & importabilia alijs imponere videamur: nos autem ea nolimus digito etiam noſtro mouere, ſed facere pariter, & docere volentes dilectis filijs noſtris. S. tt. Sanctæ Praxedis presbytero, & P. Sanctæ Mariæ in via lata Diac. Card. apoſtolicæ ſedis legatis impoſuimus ſignum Crucis: quos in expenſis proprijs cum alio competenti ſubſidio in ducatum exercitus chriſtiani ad partes Hieroſolymitan. dante domino tranſmittemus. Vt autem eccleſiarum prælati ad opus tam pium, & neceſſarium ſubditos ſuos prouocent non minus exemplo quàm verbò, de communi deliberatione fratrum noſtrorum ſtatuimus, vt vniuerſi Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, & alij eccleſiarum Prçlati, certum numerum bellatorũ, vel pro certo numero, certę pecuniæ quãtitatem, penſatis facultatibus ſingulorum ad expugnãdam paganorum barbariem, & hæreditatem domini ſeruandam, non differant deſtinare: ad quòd etiã minores clerici manum porrigant ſecundum proprias facultates. Si quis autem (quod non credimus(conſtitutioni tam piæ, & neceſſariæ præſumpſerit obuiare, ſicut Sanctorum canonum tranſgreſſorem decernimus puniendum, & vſq; ad ſatisfactionem condignam ab officio manere ſuſpẽſum, Peccatorum veniam, & apoſtolicæ protectionis præſidium indulgentes, iuxta quòd in generalibus literis apertè diſtinguitur, his, qui terræ natiuitatis Dominicæ ſtuduerint humiliter, & efficaciter ſubuenire. Vt autem id meliùs, & faciliùs in noſtra Prouincia compleatur, dilectum filium R. ſubdiaconum noſtrum Maſſilien. præpoſitum virum literatum, prouidum, & honeſtum, nobis, & fratribus noſtris acceptum ad partes veſtras duximus deſtinandum: vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus eum recipiatis humiliter, & deuote: ac vos fratres Archiepiſcopi prouinciale conciliũ cum eo pariter conuocetis, & quòd quiſque veſtrum pro ſubuentione terræ in numero militum, vel quantitate pecuniæ præſtare debeat, diſponatis: ita quòd nihil impediat quominus congruo tempore cũ neceſſitas feſtinationem expoſtulet, ad partes vltramarinas ſuccurſus tranſeat exoptatus: taliter ad cõmonitionem ipſius Subdiaconi mandatum apoſtolicũ impleturi, quod pœnam conſtitutam à nobis, & expreſſam ſuperiùs euadentes, laudem à nobis & à Deo præmium mereamini ſempiternum. Nobiles etiam comites, & Barones, & vniuerſum populum ſolicitudini veſtræ commiſſum ſedulis exhortationibus inducatis: vt ad terræ Sanctę ſubſidium in perſonis, vel rebus in ſuorum remiſſionem criminum viriliter accingantur.

NOBILI VIRO VV. COMITI FORCALCARIEN. SINE ſalutatione, vt ad bellum ſacrum vnà cum alijs Chriſtianis Principibus proficiſcatur.

SI ad actus tuos dominus hactenus secundum meritorum tuorum exigentiam respexisset, posuisset te vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti, quinimmo multiplicasset fulgura, vt iniquitatem tuam de superficie terræ deleret, & iustus lauaret manus suas in sanguine peccatoris. Nos etiam, & prædecessores nostri, si ad iniquitates, quas operata est manus tua, debitum habuissemus respectum, non solum in te(sicut fecimus(anathematis curassemus sententiam promulgare, immò etiã vniuersos fidelium populos in tuum excidium armassemus, vt vel saltem temporali pœna compulsus, ab errore desisteres, vel ea depręs us tam spiritualiter, quàm temporaliter interires. Verùm quoniam iustus, & misericors dominus misericordiam superexaltat iudicio, & miserationes eius sunt super omnia opera eius, sustinuit vsquè modo tuam nequitiam patienter, vt nũc tandem tuam malitiam recognoscens, dares gloriam creatori, & reuersus ad mentem ardentiùs iam vltimò in eius deuotione ferueres, quàm hacten⁹ in his, quæ ipsius sunt voluntatis contraria ferbuisti. Nos etiã, qui(licet insufficientibus meritis(eius tamen vicem tenemus in terris, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat: qui non venit saluos facere iustos, sed peccatores: & qui Paulum in sua perseuerantem malitia, prius cæcitate percussit, vt gratius eum postmodum sui luminis aspergeret claritate: expectauimus hactenus si patiẽtia nostra te ad pœnitentiam reuocaret, & præteritarum malitiarum oblitus, manus extenderes ad virtutes, & ei tua nouissima deuoueres: qui pro te hostiam se ipsum non dubitauit offerre. Ecce autem misericors, & miserator dominus, vt te de profundo lacus, & tuorum volutabro peccatorum educat: se ipsum tradi denuo passus est in manibus peccatorum, & hæreditatem suam ipso exule ab impijs occupari: vt cum Petro conuersus aliquando fratres tuos ecclesiæ filios tua miraculosa conuersione confirmes, & arma, quæ hactenus in fideles ecclesiæ commouisti, in hostes Christi conuertas, & de persecutore in defensorem conuersus, te ipsum pro domo Israel murum defensionis opponas, & ad defendendam terram natiuitatis dominicæ potenter, ac viriliter accingaris. Cùm enim nos dilectos filios S. tituli Sãctę Praxedis presbyterum, & P. Sanctę Marię in via lata Diaconum Card. apostolicæ sedis legatos, viros prouidos, & discretos, duo videlicet de præcipuis membris ecclesiæ ad partes Hierosolymitanas in expensis proprijs cum alio competenti subsidio destinemus crucis caractere insigniros: cùm venerabiles fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos, immò etiam vniuersum clerum ad tam pium opus necessaria de bonis suis statuerimus subsidia secundum facultates proprias ministrare: cùm iam ferè vniuersi principes christiani terræ sanctæ in rebus subuenerint, vel personis, aut nunc saltem subuenire disponãt: saluti tuę credimus expedire, vt & tu cum Maria Sepulchrum domini visites & impios non solum ipsum tulisse defleas, & posuisse alias, immò etiam deiecisse: vt eum tandem merearis in cœlesti Hierusalem, quæ interpretatur pacis visio, intueri. Vt igitur à malo desistas, vt quod bonum est toto mentis prosequaris affectu, rogamus nobilitatem tuam, monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem tibi iniungimus peccatorum, quatenus satisfacto de his, pro quibus es nominatim excommunicatione notatus, & alijs, de quibus conscientia te remordet, signum dominicæ crucis accipias, Hierosolymitanam visitaturus prouinciam, & defensioni eius pro viribus institurus. Nos enim vt plenam tibi gratiam faciamus, dilectum filium M. Massilien. prępositum subdiaconum nostrum virum literatum, prouidum, & honestum, quem nos, & fratres nostri synceræ charitatis brachijs amplexamur, ad te misericorditer duximus destinandum: qui tibi beneficium absolutionis impendat, si plenè satisfeceris super his, pro quibus in te fuerat excommunicationis sententia promulgata, omnium peccatorum tuorum, de quibus veram cordis, & oris egris pœnitentiam, veniam indulgentes, & æternæ coronæ pollicẽtes augmentum, si ad vindicandam iniuriam crucifixi personaliter(sicut decet tantũ Principem, iter arripias, & laudabiliter in orientalis terræ defensione persistas. Reuertere igitur ad te ipsum: dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos

deprimentes

deptimentes: excute de ceruice tua iugum leonis illius, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: induere fidei armaturam, & pro Christo, à quo diceris Christianus, te ipso, & tuis penitùs abnegatis, tollas crucē eius, qui pro te crucis non dubitauit subire discrimē: ne si domino tuo persecutionem patienti neglexeris subuenire, notam proditionis incurras: & si cum eo non fueris, contra eum esse Euangelij testimonio conuincaris. Ille igitur, qui vbi vult, spirat, tibi dignetur misericorditer inspirare: vt postposito consilio vanitatis, salubribus monitis acquiescas, & fermento vetustatis penitùs expurgato, nouum hominem induaris: non quæ tua sunt, sed quæ Iesu Christi de cætero quæsiturus, vt vel nouissima tua domino consecres, & per subsequētem cordis contritionem, & satisfactionem operis, excessus possis præteritos expiare. Si verò nostris volueris acquiescere monitis, & mandatis, ex quo crucem domini susceperis, bona tua sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, necnon & sub Archiepiscoporum, & omnium Prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant.

NOBILI VIRO R. DE AGOVT. VT COMITEM FORCALcariensem ad sacrum bellum inuitet.

AD meritum tibi profecisse credimus, & ad gloriam prouenturam, quòd nobilem virum Vu. Comitem Forcalcarien. à pluribus (sicut accepimus) reuocasti, quæ iniquè meditatus fuerat in corde suo, & disposuerat iniquiùs operari. Licet enim vniuersis malitijs eius resistere non potueris, aut mētem eius peccatorum suorum mole depressam erigere ad virtutes, magnum tamen & tibi meritorium reputamus ab aliquibus reuocasse hominem hactenus pestilentem, & in aliquo saltem prauum eius propositum retardasse. Ne quid ergò tuo studio desit, immò vt ex bono Principio finem inferas meliorem, nobilitati tuæ per apostolica scripta mandamus, & in remissionem iniungimus peccatorū, quatenus Comitem memoratum moneas diligentiùs, & inducas, vt in manibus dilecti filij R. Masilien. præpositi subdiaconi nostri, quem ad hoc specialiter destinamus super his, pro quibus est excommunicatione notatus, plenam satisfactionem impendat: & absolutionis beneficium consecutus, dominicam crucem assumat: & ad vindicandam iniuriam Crucifixi, ad partes se transferat transmarinas. Si enim ipsum domino potueris tua cōmonitione lucrari, & ad viam reducere veritatis, in præsenti tibi cedet ad famam, & in futuro ad gloriam proficiet sempiternam.

N. PISAN. ARCHIEPISCOPO, N. EPISCOPO VRBINAT. N. CAmaldulen. & N. sancti Fridiani Prioribus. Quod collectam pecuniam non in suos vsus, sed ad vtilitatem publicam Pontifex conuertere velit.

CVM ad exhortandos fidelium populos ad obsequium Iesu Christi, & subueniendum orientali prouinciæ, illius terræ necessitas, & vtilitas totius populi Christiani, immò etiam causa Christi solummodo nos inducant, non ex hoc propria lucra captantes: in quo potiùs de nostris proposuimus liberaliter elargiri, nec quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi quærentes: non est ab aliquo præsumendum, quòd ea, quæ à fratribus, & Coëpiscopis nostris, & tam prælatis, quàm subditis ecclesiarum, in opus tam pium erogari mandauimus, proprijs velimus vsibus applicare, aut aliorum eleemosinas cupiditate qualibet terræ Sanctæ subtrahere: cui potiùs de nostris, & fratrum nostrorum disposuimus subuenire. Vnde si quid forsan in literis nostris, quas vobis direximus, continetur, per quòd congregatam pecuniam ad nos mandauerimus destinari, id non ex intentione nostra, sed nimia occupatione processit: qui quantò intendimus pluribus, tantò minus solicitè possumus de singulis cogitare: licet id non recolamus sic expressè mandasse, sed nostræ potiùs intentionis fuisse, vt summa collectæ pecuniæ nobis deberet per literas intimari. Ideo-

que discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus cùm secundum formam literarum, quas vltimò vobis direximus, pecunia fuerit in prædictæ terræ subsidium congregata, ex ea per diœcesanos Episcopos, secundum discretionem eorum, & duorum fratrum, vnius militię Templi, & alterius Hierosolymitani hospitalis, quos ad hoc cum Episcopis per vos præcipimus deputari: militibus, & alijs cruce signaris, si tamen eguerint, non ad superfluitatem, sed necessitatem potiùs faciatis stipendia ministrari. Siquid verò residuum fuerit, id secundum dispositionem nostram, & consilium aliquorum de fratribus memoratis, vel in stipendia militum, vel alias necessitates terræ Hierosolymitanæ, dante domino conuertetur. Datum Lateran. XIII. Cal. Decembris.

C. IMPERATRICI GLORIOSAE REGINAE SICILIAE, AC CHARISSIMO *filio F. illustri Regi Siciliæ, eorúmque hæredibus in perpetuum de Regum Siciliæ erga Romanam ecclesiam obseruantia, deque Pontificis in illos voluntate.*

SVper gentes, & regna diuina prouidentia constituti, vt euellamus noxia, & salubria, cum Propheta plātemus sic ad vniuersas prouincias nostræ consyderationis aciem extendere volumus: & circa eas piæ solicitudinis studium exercere, vt sopitis turbinibus tempestatum, quas parit mater diuersitas, seruent ad inuicem mutuæ charitatis affectum: & in veræ pacis vinculo gubernentur. Porrò specialiter, & præcipuè specialem, ac præcipuam solicitudinem circa Regnum Siciliæ nos conuenit adhibere, quod in apostolicæ sedis feruentiùs hactenus deuotione permansit: ad quod etiam inclytæ recordationis R. quōdam patris Vu. fratris, & Vn. nepotis tuorum Regum Siciliæ filia Imperatrix grata memoria nos inducit, qui in apostolicæ sedis, ac prædecessorum nostrorum dilectione firmiùs persistentes, ab eius non potuerunt vnitatis firmitate diuelli, quin tantò fortiùs in ipsius obsequio permanerent, quantò aduersus eam se amplius impetus extolleret tempestatis. Hac igitur consyderatione diligenter inducti, ac credentes, quòd prædictorum Regum vestigia vestra regia serenitas in deuotione, ac obsequijs ecclesiæ imitetur: vobis, & hæredibus vestris, qui sicut dictus Rex Vu. quondam frater tuus felicis memoriæ Adriano Papæ prædecessori nostro exhibuit, nobis, & successoribus nostris, & ecclesiæ Rom. fidelitatem, & hominium exhibere: ac quæ subscribuntur, volueritr obseruare: concedimus regnum Siciliæ, Ducatum Apuliæ, & Principatum Capuæ, cum omnibus pertinentijs suis: Neapolim, Salernum, & Amalfiam cum pertinentijs suis, Marsiam, & alia, quæ vltra Marsiam habere debetis, & reliqua tenimenta, quæ tenetis à prædecessoribus vestris hominibus sacrosanctæ Rom. ecclesiæ iure detenta: & contra omnes homines adiuuabimus honorificè manutenere. Pro quibus omnibus coram venerabili fratre nostro O. Episcopo Hostien. apost. sedis Legato, quem ad iuramentum tuum filia Imperatrix recipiendum transmisimus, fidelitatem nobis, nostrisque successoribus, & ecclesiæ Rom. iurasti, sicut continetur in duobus similibus capitularibus, quorum vnum penes te sigillo nostro, alterum penes nos sigillo tuo aureo signatum habetur: firmiter repromittens, quòd quia præsens præsenti debet hominium exhibere, quandocunque nos aut successores nostri te in aliqua parte regni, quàm securè possis adire, ad nostram præsentiam vocauerimus, reuerenter accedes ligium hominium præstitura, nisi certum impedimentum, aut necessitas euidens interueniat: quibus cessantibus sine fraude veniens ad ligium hominium faciendum. Cùm autem tu fili Rex fauente domino, ad legitimam ætatem perueneris, nobis, & successoribus nostris, ac ecclesiæ Ro. fidelitatem, & ligium hominiū exhiberetis: censum verò sexcentorum squifatorum de Apulia, & Calabria: quadringentorum verò de Marsia, vel æquiualens in auro, vel argento vos, ac hæredes vestros statu-

stis

stis ecclesiæ Ro. annis singulis soluturos, nisi fortè impedimentum aliquod interueniat: quo cessante census ex integro persoluetur. Electiones autem secundum Deum per totum regnum canonicè fiant de talibus quidem personis: quibus vos, ac hæredes vestri requisitum à nobis præbere debeatis assensum. Vt autem hæc, quæ supra diximus tam nostro, quàm successorum nostrorum temporibus perpetuam obtineant firmitatem, & nec vestris, nec hęredum vestrorum temporibus alicuius valeant præsumptione turbari, nos ea de communi consilio, & voluntate fratrum nostrorum auctoritate apost. cõfirmamus, & valitura in perpetuum præsenti pagina communimus: & tam à nobis, quàm successoribus nostris perpetuis temporibus statuimus obseruanda. Nulli ergò &c. vsque ad verb. Indignationem incurrat, reámque se diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat &c. in modum priuilegij. Cunctis autem omnia prædicta seruantibus &c.

C. IMP. REGINAE SICILIAE, AC CHARISS. FILIO ILLVSTRI *Regi Siciliæ. De forma & modo in electionibus Pontificum obseruanda.*

NEc nouum, nec iniustum existit, si regno Siciliæ gratiam facimus specialem, quod inter vniuersas, & singulas regiones, in quibus nomē colitur Christianum, fetè semper promptiùs, & deuotius in ecclesiæ Ro. deuotione permãsit: & ab eo specialius meruit honorari. Reges siquidem, & Principes eius in apo. sedis fidelitate fortius roborati, vsque adeò ei fideliter, & familiariter adhæserunt, vt ad ipsius exaltationem potenter intenderint, & ab ea nullius diuelli potuerint impetu tempestatis, se in ipsa, & per ipsam exaltari credentes: & in ea (pòst Deum) suæ spei ponentes, & gaudij fundamentum. Specialiter autem inclytæ recordationis F. quondam pater, Vu. frater, & Vu. nepos tui filia Imperatrix Reges Siciliæ familiariter eam venerati sunt deuotionis obsequio: & prædecessoribus nostris vsque adeò non minus in aduersis, quàm prosperis adhæserunt: vt cùm fratribus nostris vobis ob eorum memoriam, & constantiam synceritatis, quam ad nos vos habere cognouimus, per effectum, quantum cum Deo, & nostra possumus honestate deferre velimus: & salua iustitia, & ecclesiarum canonica libertate, petitionibus vestris assensum facilē exhibere. Ne igitur vlla de cætero inter nos, & successores nostros, ac vos, & hæredes vestros super electionibus dissensio suscitetur, modum faciendæ in posterum electionis, præsentibus curauimus literis explicare: in quibus sic in multis regiæ serenitati deferimus, vt libertatem eccl. non lædamus. Sede vacante capitulum significabis vobis, & vestris hæredibus obitum decessoris: deinde conuenientes in vnum inuocata spiritus sancti gratia, secundum Deum eligent canonicè personam idoneam, cui requisitum à vobis prębere debeatis assensum, & electionem factam non different publicare. Electionem verò factam, & publicatam denunciabunt vobis, & vestrum requirent assensum. Sed antequam assensus regius requiratur, non intronizetur electus, nec decantetur laudis solennitas, quæ intronizationi videtur annexa: nec antequam auctoritate pontificali fuerit confirmatus, administrationi se vllatenus immiscebit. Sic enim honori vestro volumus condescendere, vt libertatem canonicam obseruemus, nullo protsus obstante rescripto, quod à sede apostolica fuerit impetratum. Rogamus ergò serenitatem regiam, & attentiùs exhortamur, quatenus contra pręscriptam electionis formam nec vos veniatis de cætero, nec cogatis alios, nec patiamini qualibet occasione venire: sed taliter in hoc nobis studeatis, & ecclesiasticæ libertati deferre, vt timorē eius habere præ oculis videamini, per quem reges regnant, & Principes dominantur, & spōsam eius ecclesiam venerari. Nulli ergò, &c. hanc paginam nostræ dispositionis, & constitutionis, &c. Datum Lateran.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARVM PRAElatis, & vniuerso clero in Sicilia constitutis. eiusdem argumenti, cum epistola præcedenti.

SI chariſſimæ in Chriſto filię noſtræ C. Imperatrici Reginæ vnà cum chariſſimo filio Illuſtri Rege Siciliæ in multis gratiam facimus ſpecialem, non eſt ab aliquibus in admiratione ducendum: cùm regnum Siciliæ ad ius, & proprietatem eccleſiæ Romanæ pertineat, & in eius fidelitate perſtiterit, ac permãſerit vnitate. Noſtis etenim qualiter inclytæ recordationis R. Vu. & Vu. Siciliæ Reges illuſtres in apoſtolicæ deuotionis ferè ſemper permanſerint firmitate, qualiter prædeceſſores noſtros fuerint humiliter venerati, qualiter etiam in eccleſia Rom. poſt Deum ſuæ ſpei poſuerint, & gaudij fundamentum, & in ea, & per eam ſe crediderint exaltari. Noſtis etiam qualiter prædeceſſores noſtri Romani Pontifices Reges ipſos, ac regnum Siciliæ quadam ſemper prærogatiua dilexerint, & ad augumentũ ipſius, vtpote quod peculiare (ſicut eſt) (& proprium reputabant, intẽderint, & quietem. Quia verò quantuncunque velimus eorum honori deferre, libertatem canonicam, & honeſtatem eccleſiaſticam intendimus obſeruare. Ne igitur vlla de cæterò inter nos, & ſucceſſores noſtros, & prædictam Imperatricem, & filiũ eius Siciliæ Regem illuſtrem, vel hæredes eorum ſuper electionibus denuò diſſenſio ſuſcitetur, quæ hactenus inter eccleſiam, & regnum rancoris cuiuſdam, & indignationis fomitem miniſtrabant, modum faciendæ in poſterum electionis præſentibus curauimus literis explicare: in quibus ſic regiæ ſerenitati deferimus, vt libertatem eccleſiaſticam non lædamus. Sede vacante ſignificabit Capitulum eis, & eorum heredibus obitum deceſſoris, &c. vſque ad verbum immiſcebit. Ideoque vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, & diſtrictè præcipimus, quatenus cùm aliquam eccleſiarum veſtrarum paſtore vacare contigerit, ſecundum pręſcriptam electionis formam omni gratia, & timore poſtpoſitis procedatis: nec contra eam aliqua præſumatis accuſatione venire. Alioquin electiones taliter factas diligenti diſcuſſione præhabita dante domino infirmare curabimus, & elegentium transgreſſionem animaduerſione debita caſtigare. Volumus etiam nihilominus, & mandmus, vt de cætero ad Rom. eccleſiam liberè cùm opus fuerit appelletis: & interpoſitis ad nos appellationibus curetis humiliter, & deuotè deferre. Nos etiam quoties neceſſitas poſtulauerit, apoſt. ſedis legatos ad vos curabimus deſtinare: qui quæ plantanda ſunt plantent, & euellant quę fuerint euellenda, quorum obediatis monitis, & pręceptis. Nullo prorſus in omnibus pręſcriptis Capitulis obſtante priuilegio, vel reſcripto, quod à ſede apoſtolica fuerit impetratum. Vt autem quę pręſcripta ſunt apud vos nulla poſſint obliuione deleri, mandamus, atque pręcipimus, quatenus forma literarum iſtarum ad perpetuam memoriam in maioribus eccleſijs tranſcripta ſeruetur.

In eundem modum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, & vniuerſo clero in Apulia conſtituto.

ARCHIEPISCOPIS. EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS. *& vniuerſis eccleſiarum Prælatis in Sicilia conſtitutis vt legato Apoſtolico obtemperent, & piam illius voluntatem, quantum poſſunt, adiuuent.*

PErſecutionis olim olla ſuccenſa, dum flantis rabies aquilonis Calabros montes nouo deiceret terremotu, & per plana iacentis Apuliæ puluerem in tranſeuntium, & habitantium oculos ſuo turbine ſuſcitaret, dum etiam tauromínitana carybdis ſanguinem, quem tempore pacato ſitiuerat, euomeret cædibus ſatiata, vſque adeò fuit iter maris, & terræ præcluſum, vt inter iacentis impetus tempeſtatis mutuũ matris ad filios, & filiorum ad matrem impediret affectũ, & naturalis affectum interciperet charitatis. Nũc aũt cum eo faciẽte nobiſcũ ſignũ in bonũ, cui venti, & mare obediũt, naſcentis auſtri clemẽtia cadentis fugauerit impetũ aquilonis, & pteritæ turbationis caliginẽ aëris, per Dei gratiã iam ex maiori parte placati claritas ſerenauerit: ita quòd Regnũ Siciliæ reparatum in ſtatũ felicitatis antiquæ, ad

ad deuotionem ecclesiæ plenè redierit: à qua visum fuerat persecutionis tempore recessisse, beneficium ei volumus gratæ visitationis impendere: ac in dilectionem ipsius prędecessorum nostrorum vestigijs adhęrere. Cùm autem ipsum inter vniuersas orbis prouincias tanquam ecclesiæ patrimonium specialiter diligamus, volentes mentis affectum, quem circa ipsum gerimus, ostendere plenius in persona legati, cum illuc de fratrum nostrorum consilio duximus destinandum, quem inter cæteros fratres nostros speciali charitate diligimus, & beneuolentia singulari eius exigentibus meritis amplexamur. Sanè cum adhuc in regno ipso remanserint vestigia quædam dissensionis antiquæ talem, & tantam personam huius legationis officio duximus deputandam: quæ auct. permineat, polleat honestate, & in opere, & sermone sit potens: & ex eo quod gratiam nostram plenius obtinet, & nostram nouit meliùs voluntatem, eos, qui pacem regni turbare forsitan moliuntur, liberiùs comprimere possit, & vniuersum regnum in charissimæ in Christo filiæ nostræ C. Imperatricis Reginæ, ac filij eius F. Siciliæ Regis illustris fidelitate, pariter, & obsequio stabilire: cōtumaciam deprimens superborum, & colla sublimium cōmissa sibi potestate conculcans. Venerabilem igitur fratrem nostrum O. Hostien. Epm apost. sedis legatum, virum prouidum, & honestum, qui ob gratiam familiaritatis, & dilectionis antiquę, ac sucę dignitatis intuitu, primum inter fratres nostros apud nos locum meruit obtinere, in regnum Siciliæ duximus destinandum: qui iuxta verbum Propheticum dissipet, & euellat quæ nouerit euellenda, & ædificet, & plantet quæ cognouerit esse plantanda: vos etiam de beneuolentia, quam circa prædictam Reginam, & filium eius Regem illustrem gerimus, efficiat certiores. Ideoque vniuersitati vestræ per apost. scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus prædictum legatum sicut personam nostram, immò nos ipsos in eo recipientes humiliter, & deuote, & sicut conducet vos, & ipsum honorificè pertractātes, quæ inter vos corrigenda duxerit, seu etiam statuenda recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obseruetis: ita quòd nos, qui honorem eius proprium reputamus, vobis propter eum respondere gratius quasi ex debito teneamur: scituri quòd sententiam, quam in contumaces tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari.

In eundem modum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & vniuersis eccl. prælatis per Regnum Siciliæ citra Farum constitutis: ita quòd vbi ponitur in Regnum Siciliæ duximus destinandum, ponatur Legatum in Sicilia, & totum Regnum duximus destinandum.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO DE *pluralitate beneficiorum restringenda.*

CVM secundum doctrinam Apostoli non sit conueniens, vt vnus sit ebrius, & alter debeat esurire: nec iuxta instituta canonica vni personæ tantum debeat de redditibus ecclesiasticis assignari, vnde scrupuloso corde alij moueantur, qui ad dispositionem Pont. sunt pro personarum meritis diuidendi, non sufficimus admirari: quod sicut nostris auribus est relatum, in ecclesiæ tibi commissæ stipendijs obtinendis, quòd iniquum est, & absurdū, imperiti magistris, noui antiquis, rudes emeritis præferuntur. Vnde Ioannes filius quondam Comitis Alicrn. ecclesiæ tuæ clericus plus potentia patris sui, quàm prædecessoris tui spontanea volūtate vltra viginti ecclesias in Ciuitate Neapolitan. & in maiori ecclesia beneficium maximum proponitur obtinere. Cùm ergò in nullius persona prætermittendum sit, quod institutis generalibus cōtinetur, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt nō obstante ap. dif. superfluitatem ad moderamen reducas: nō plus de redditibus ecclesiasticis clerico pręfato dimittēs, quàm apud vnū de plus habentibus noscitur residere, alijs omnibus beneficijs personis idoneis conferendis, quæ cum officijs diuinis inseruiant, nondum adeptæ sunt stipendia clericorum. Nulli ergo, &c. Concessionis, &c. Datum Lateran. idibus Nouemb.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO. QVOD IVRAmentum bonis moribus et iuri repugnans non sit obligatorium.

Cap. ad audientiam, de iureiurando.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, quòd dudum à te quasi per extorsionem tale fuit præstitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinem iudiciarium obseruare. Verùm quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indiget, nec in eis est ordo iudiciarius obseruandus, qui debet in alijs obseruari, neque tu quando sub præmisso tenore iurasti habebas in mente, vt propterea venires contra canonicas sanctiones: alioquin non iuramentum, sed periurium potiùs extitisset, nec aliqua ratione seruandum: nos iuramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quòd consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ auctoritate præsentium intimamus, quod in manifestis, & notorijs ratione iuramenti præmissi non credimus te teneri, seruare subtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non seruari per omnia ipsa quoque iuris ratio postulat, & requirit: vnde videbitur nec immerito subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere: vt in præmissis non per omnia ordo iudiciarius obseruetur: quanquam, & secundum approbatum intellectum scripturæ diuinæ rectè possit intelligi, quòd iurasti, vt in omnibus causis ordinem iudiciarium obseruares, in illis videlicet in quibus est ordo iudiciarius obseruandus. Sic ergò faciens; & iuramenti tenorem seruabis, & instituta canonica non omittes. Datum Lateran. XVIII. Cal. Decembris.

ABBATIBVS ABBATISSIS ET ALIIS ECCLESIARVM PRAELATIS eccl. Neapolitanæ subiectis. Ne bona & res ecclesiæ alienentur.

CVm sacris canonibus caueatur, ne abbat. præsbyt. alijsque ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio deputatis absq; permissione ac subscriptione sui epi aliquid alienari liceat, vel etiam obligare, non possumus nō mirari, quòd sic nostro est apostolatui reseratum, possessiones ecclesiarum donare, vendere præsumitis, & locare, venerabili fratre nostro A. Neapolitano archiepiscopo nullatenus requisito. Cum itaque cautum sit iure canonico, & humano, vt quæ contra leges fiunt, habeantur pro inutilibus, & infectis, vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ab his, quæ præmisimus desistentes, bona ecclesiæ, quarum conditionem meliorem potestis facere non peiorem, nisi necessitas, vel vtilitas exegerit manifesta, & sine licentia præfati archiepiscopi alienare in præiudicium ecclesiarum vestrarum nullatenus attentetis: alioquin eidem archiepiscopo dedimus in mandatis, vt si aliter à vobis temere factum fuerit, auctoritate nostra, & sua (prout ius expostulat) decernat irritum, & inane. Datum Lateran. XVII. cal. Decembris.

AN. NEAPOLITANO ARCHIEPISCOPO. PROPTER debita ecclesiæ aliqua vendere licet.

SIcut nostris est auribus intimatum, ecclesia Neapolitana tantò premitur onere debitorum, quòd aliter liberari non poterit, nisi de ipsius possessionibus distrahatur: quod tu occasione iuramenrum pòst consecrationem (sicut moris est) præstiti, quo inter alia vendi possessiones ecclesiæ perhibentur, absque licentia nostra facere non attentas. Nos igitur attendentes, quòd huiusmodi sacramēta sint ob fauorem ecclesiasticum introducta, nec in eatum debeant retorqueri læsionem, plenam de tua discretione fiduciam obtinentes, vt pro eccl. tuæ debitis persoluendis, de ipsius eccl. possessionibus minus vtilibus, cum de mobilibus debita nequeant expediri, secundum instituta canonica, de consilio tuorum vendere valeas clericorum, auct. tibi ptæsentium indulgemus. Datum Lateran. Idibus Nouembris.

DECA-

DECANO, ET CAPITVLO BEATI HYLARII PICTAuen. Vt N. nepoti prabendam conferant.

SI eam, quæ apud nos plenitudo residet potestatis, qua non extollimur in superbiam, sed ad prouidentiam excitamur, considerasseris attente, & qua facta nostra prosequi perfectione velimus, voluissetis subtilius intueri, nunquam cor vestrum in tantæ præsumptionis audaciam ascendisset: vt (sicut testimonio multorum accepimus) tam temere nostris præsumeret, & institutionibus obuiare. Recolimus siquidem, quòd defuncto quondam in vrbe magistro An. de Partiniaco erga dilectum filium Petrum nepotem ipsius non potuerimus misericordia non moueri: quem videntes omni consilio, & auxilio destitutum, ad prouisionem eius fuimus vehementius excitati: sicque ad desolationis suæ remedium præbendam, quam idem auunculus eius in ecclesia vestra olim habuerat, sicut de plenitudine potestatis nobis concessæ licebat, ei misericorditer duximus conferendam: de ipsa per anulum proprijs manibus inuestientes eundem, eámque ipsi auctoritate apostolica confirmantes: ne inuestitura vestra, siue donatio sperato posset effectu quorumlibet temeritate priuari. Vnde cum vobis præcepissemus districtè, vt ipsum ob sedis apostolicæ reuerentiam, eiusque probitatis obtentum, in vestrum fratrem, & canonicum admittentes, iam dictæ præbendæ beneficium, sicut illam auunculus ipsius olim noscitur habuisse, contradictione co. & ap. cessantibus, sine difficultate qualibet assignare minime differretis vos id noluistis exequi, vt decebat: licet venerabilis frater noster N. Burdegalen. Archiepiscopus sicut ex literis eius accepimus, bonæ memoriæ A. Pictauen. Episcopi volens supplere defectum, qui super hoc à nobis datus fuerat executor, nostrúmque tanquam prouidus, & discretus propositum adiuuare, vos ad id cum suis literis monuisset. Nos igitur, licet ex hoc nec immeritò cōtra vos commonitionis materiam habeamus, vobiscum in spiritu lenitatis, & mansuetudinis adhuc agere cupientes, per iterata vobis scripta mandamus, & in obedientiæ virtute districtè præcipimus, quatenus proin mandatis nostris (vt dictum est) recepistis dil. occasionis exceptionis, & appellationis summoto diffugio, non obstante etiam si interim propter hoc nuncium ad sedem apostolicam transmisistis, præfato P. dictum beneficium cum fructibus post præsentationem literarum nostrarum perceptis, tam libenter, quam liberaliter, absque difficultate qualibet assignetis. Alioquin nouentis nos ven fratribus nostris Bituricen. & Burdegalen. Archiepiscopis præcipiendo mandasse, vt si infra viginti dies post susceptionem præsentium mandatum nostrum non duxeritis effectui mancipandum illos, quos contumaces inuenerint, & rebelles sub cuiuslibet occasionis, & appellationis obstaculo excommunicationis vinculo innodantes ecclesiam ipsam subijciant interdicto. Quod si nec sic infra duos menses poteritis emolliri, idem nullam sententiarum illarum aliquatenus relaxari permittant, sed tandiu singulis diebus dominicis, & festiuis pulsatis campanis, & extinctis candelis prædictam excommunicationis sententiam per totam prouinciam Burdegalen. publicè faciant innouari, donec prædictus P. plenam, & pacificam ipsius præbendæ possessionem habuerit: & pro tanto satisfacturi excessu nostro vos duxeritis conspectui præsentandos: rebelles nihilominus ab omni ecclesiastico beneficio suspendentes vt saltem pœna coerceat, quos obedientia non emollit. Si quid etiam post receptionem literarum in ecclesia vestra ordinatum fuerit, vel statutum, per quod mandatum nostrum possit eludi, aut etiam impediri illud irritum decernimus, & inane. Datum Lateran. II. Idus Nouembris.

N. PRAEPOSITO DE SERAND. ET VNIVERSIS ECCLEsiarum Prælatis in Vlandia constitutis. De grauibus quibusdam abusibus maturè corrigendis.

NOstris fuit auribus intimatum, quòd cùm propter inundationem aquarum in terra vestra impedimentis fossatorum obstantibus sit accessus difficilis, & regressus ab eo tempore, quo ibidem fuit fidei nouella plantatio est statutum, & vsque ad hæc tempora obseruatũ: vt præpositus, qui ibidem quantum licet vices gerit Episcopi temporibus illis, quibus facilior patet ingressus, apud vnamquanque ecclesiam propter magnitudinem parrochiæ, & vniuersitatem delinquentium quatuor diebus si voluerit maneat, synodum ibi celebraturus indictam. Vbi si quis accusatus fuerit, & reatnm suum confessus in publico, condigna ei pœnitentia iniungitur pro excessu, pœna pecuniaria, pro eo de quo fuit sponte confessus, postmodum puniendo. Si verò crimen inficiatur obiectum, cum duodecim parochianis suis denominatis innocentiam suam præstito iuramento purgabit. Si qui verò in purgatione defecerint, vel ad synodum venire contempserint, ad proximam ecclesiam secundæ synodi vocantur pro contumacia corrigendi, qui si fortè non venerint, vel incorrigibiles ibi apparuerint, ad tertiam ecclesiam tertiæ synodi legitimè citabuntur: & si incorrigibiles adhuc extiterint, pro contumacia sua anathematis sententia ferientur. Nunc autem populi eiusdem terræ volentes sua colla subtrahere synodalibus institutis, cum maioribus, qui præficiuntur alijs iure fori, consilio inito eis non modicam quantitatem pecuniæ promiserunt: vt eorum auxilio, & fauore suffulti, si fuerint in synodo accusati, quod excommunicatis communicare præsumpserint, non teneantur super hoc respondere: & quantuncunque legitimè quis ad synodum sit citatus, si venire noluerit, propter contumaciam non possit vinculo excommunicationis astringi. Illud etiã valdè reprehensibile de nouo inter alias consuetudines perniciosas obrepsisse dolemus: quod quantuncunque quis deliquisse noscatur, non nisi ad satisfactionem vnius marcæ soluendæ compelli possit: licet quãdoque damna ecclesijs, vel alijs locis religiosis illata, longè maioris æstimationis existere videatur. Est etiam aliud qud Deo videtur, & sacris canonibus inimicum, videlicet quia nituntur introducere violenter, vt quicunque de equestri ordine aliquam se in quinta, vel sexta consanguinitatis linea contingentem duxerit in vxorem, Episcopo, vel Præposito gerenti vices Episcopi marcham argenti persoluat, & sic eam quoad vixerit sibi inuito Episcopo etiam valeat retinere. Si verò pedestrium fuerit consortio deputatus, dimidiam marcam argenti persoluat Episcopo, & sic cõsanguiueam suam quoad vixerit non dimittet. Vestræ igitur vniuersitati per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus id, quod à prima fidei plantatione super synodis celebrandis, & corrigendis excessibus noscitur rationabiliter introductum, & laudabiliter hactenus obseruatum, faciatis inuiolabiliter obseruari, quoslibet temerè resistentes per districtionem eccl. app. postposita compescentes. Perniciosam verò consuetudinem de satisfactione vnius marcæ, quantuscunque videatur excessus, & de matrimonijs, quæ licet minus legitimè contracta inter consanguineos dato pretio stare consueuerunt Episcopo renitente, facientes penitùs aboleri, si quos ira coniunctos esse noneritis, aut tueri volentes sub huius prætextu consuetudinis matrimonia contrahenda, vel quæ taliter sunt contracta, nisi tantam præsumptionem, secundum canonicas institutiones, ad monitionem vestram digna satisfactione correxerint, sublato appellationis obstaculo, excommunicatione notetis, & tanquàm excommunicatos vsque ad satisfactionem condignam auctoritate apostolica nuncietis ab omnibus arctiùs euitandos. Nullis literis obstantibus veritate tacita, &c. Datum Lateran. idibus Nouembris.

Ne delicta, redimantur pecunia.

A. LVN-

A. LVNDEN. ARCHIEPISCOPO.

NOstris fuit auribus intimatum, &c. vt supra ferè in eũdem modum, vsque ad verbum Arctiùs euitandos. Quo circa fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus si dicti præpositus, & prælati mandatum nostrum noluerint, vel contempserint adimplere, tu eos ad hoc monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas. Nullis literis, &c. vt supra.

A ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO LVNDEN. DE modo res ecclesiæ donandi in Dacia.

Cap. 2 de consuetudine.

EX literis, quas tu nobis frater Archiepiscope destinasti, intelleximus manifestè, quòd regnum Daciæ quantum ad ea, quæ ius fori contingunt, consuetudinibus suis, & institutionibus regum suorum omnino regatur: vnde nullum vsum testamentorum illius prouinciæ habere contigit: qui alibi in vltimis decedentium voluntatibus secundum legalem obseruãtiam custoditur. Si verò aliquis possessiones aliquas claustris, vel alijs religiosis locis in bona valetudine, vel voluntate vltima constitutus vult pro suorum remedio peccatorum conferre, hanc ecclesiæ conferendi formam esse proponis, quòd in huiusmodi donationibus modicum terræ cõsueuit assumere, aut in extremitate pallij, quod manu Episcopi, vel cuiuslibet alterius prælati ecclesiæ sustinetur, aut super ipsum altare aliquo inuolutum panniculo cum debita humilitate ponendum, sub testimonio videtium, & audientium forma donationis huiusmodi subsequente, quæ Scotatio vulgariter appellatur. Verùm quia huiusmodi donatio malitiosè à quibusdam cauillatoribus (sicut asseris) impeditur, à nobis humiliter postulasti, ne loca religiosa, & ecclesię, quibus multæ possessiones sub scoratione huiusmodi sunt collatæ, ab aliquibus possint, vel debeant temerè perturbari, paterna debemus solicitudine prouidere. Nolentes igitur, vt tales constitutiones, quas diuturnitas temporis (vt asseris) obseruauit, & vsus consuetudinis hactenus approbatæ retinuit, temeritate qualibet infirmetur, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus donationes eorum, quæ sub obtentu consuetudinis claustris, ecclesijs, vel quibuslibet locis religiosis piè, ac prouidè conferuntur, vel etiam sunt collatæ, faciatis irreuocabiles obseruari: cum huiusmodi signũ, quod scotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ possessionis sit euidens argumentum, siquos contradictores inueneritis, aut rebelles auctoritate freti apostolica, per censuram ecclesiasticam monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo compescentes. Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

S PRAEPOSITO DE STRAND. PRAEPOSITVRAM ipsi Pontifex collatam confirmat.

CVm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Præposituram sitam in locis, qui vulgariter appellantur Strand, & Ford, sicut eam prædecessores tui iustè, & canonicè possederunt, & tu eandem à venerabili fratre nostro Vu. Episcopo Slethuicen. canonicè tibi concessam iustè, ac sine controuersia possides, cum omni iure, ac pertinentijs suis, auctoritate tibi apostolica confirmamus &c. Nulli ergo &c. Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

A. LVNDEN. ARCHIEPISCOPO. VT PRAEPOSITO de Strand ablata ecclesia restituantur.

Trans-

Ransmissa nobis dilectus filius S. præpositus de Strand conquestione monstrauit, quòd dilectus filius E. præpositus de Scelsuuig. duas ecclesias, videlicet de Heneltbl. & de Stuntabl. ad suam præpositurā de iure spectantes, eidem iniustè sub traxit. Nolentes igitur eūdem præpositum aliquod in suo iure dispendium sustinere, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatum præpositum de Scelsuuig. ad restitutionem ecclesiarum illarum per censuram ecclesiasticam monitione præmissa, sublato appellationis obstaculo, iustitia mediāte, compellas. Datum Lateran. VIII. cal. Decembris.

IOFFRIDO ABBATI MONASTERII DE SORE, EIUSQUE FRATRIBUS tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Qua Priuilegia ipsorum, atque donationes confirmat.

Eligiosam vitam eligentibus &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum de Sore, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis. Grangias Slahglose, Luinge, Guthem, Biarby, Vuendelose, Vuethlebi, Asuuardabothe, Egby, cum adiacentibus syluis, pratis, & pascuis, piscarijs, & molendinis: & grangiam in Hallandia, quæ dicitur Toacher, cum syluis, & cæteris pertinentijs suis: Nyrorp, cum adiacentibus agris, syluis, & pascuis: Gotstorp cum adiacenti sylua, & exteriores similiter mansiones, videlicet Snartinge, Glostorp, Vuinnige, Quercheby, Scupinge, Tornelef, cum adiacentibus terris, & concolonijs suis, & partem decimarum, quam habetis in parochijs Olesch, Harastald, Finnarorp Gelet: & illud quod habetis in Leoghe, Sundetorp, Sunuarthatorp, Biarby, & Gerlef, & illud, quod habetis in prouentibus apud memoriam Sanctæ Margaritæ ecclesiæ Beatæ Mariæ Roschildis. Præterea donationem, siue concessionem ab inclytæ memoriæ Vualdemaro quondam rege Danorum, & charissimo in Christo filio nostro Canuto rege filio eius, super libertate, & immunitate colonorum vestrorum vobis pia deuotione factam, sicut in eorundem regum scriptis authenticis continetur, auctoritate vobis apo. confirmamus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Sanè laborum &c. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos &c. Prohibemus insuper, vt nulli vestrorum fratrum post factā &c. discendentem, &c. Illud districtiùs inhibentes, ne terras, &c. Si quæ verò, &c. Ad hæc etiam prohibemus ne, &c. quod si facere, &c. licitum præterea sit vobis in causis, &c. insuper auctoritate apostolica inhibemus ne vllus, &c. si verò Episcopus, in cuius parochia, &c. illud adijciendes, vt in recipiēdis proc. &c. pro consecrationibus verò, & c. alioquin liceat, &c. quod si sedes, &c. Quia verò interdum, &c. Porrò si Episcopi, vel alij, &c. Paci quoque, &c. Prætereaomnes libertates, &c. Decernimus, &c. Si qua igitur, &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Cancellarij vicem agentis. IX. Cal. Decembris, indictione. II. incarnationis Dominicæ Anno MCXCVIII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij Anno primo.

CONSULIBUS, ET POPULO TUDERT. QUA ILLOS RECIPIT in protectionem apostolicam, confirmatque vetera ipsorum priuilegia.

Acrosancta Romana ecclesia, quæ omnium fidelium mater est, & magistra, illos propensiùs diligere cōsueuit, quos in deuotione, ac fidelitate sua nouit feruentiùs permanere: & vt liberiùs possint ab omnium incursibus manere securi, eos tanquàm pia mater protectionis suæ munimine confouere. Ea propter dilecti in domino filij deuotionem, quam erga nos, & Romanam ecclesiam habere noscimini attendentes, vestris quoque precibus inclinati, Ciuitatem Tudertinam, quæ ad ius, & proprietatē apostolicæ sedis pertinere dignoscitur, quam, & nos ad manus nostras semper volumus retinere: ita quòd ei, cui vices nostras commiserimus, secundum mandatum nostrum debeatis integrè respondere, sub Beati Petri, & nostra protectione susci-

ſuſcipimus,& præſentis ſcripti pagina communimus. Cõſulatum autem cum iuriſdictione ſua vobis auctoritate apoſtolica confirmamus: concedentes, vt hi, qui ſunt ipſius iuriſdictioni ſubiecti, liberum ſit ad conſules, qui pro tempore fuerint legitimè appellare: ita tamen quòd appellationi ad ſedem apoſtolicam interpoſitæ humiliter deferatur. Conſuetudines quoque antiquas veſtras, & rationabiles, & communiter obſeruatas duximus approbandas. Salua in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate, pariter & iuſtitia, & earum omnimoda libertate. Nulli ergò, &c. noſtræ protectionis conf. &c. conc. &c.

N. ABBATI, ET MONACHIS MONTIS SACRI. PER QVAM diuturnam litem de ſuperioritate & obedientia inter cœnobium Montis Sacri, & Calanenſe defuit.

CVm ſuper libertate, ac ſubiectione abbatiæ veſtræ, à multis retro temporibus inter ipſam, & monaſterium Calanen. controuerſia fuerit agitata, & pro ipſa tu fili Abbas, cum quibuſdam de fratribus tuis, & dilectus filius. N. Abbas Calanen. cum quibuſdam ſimiliter de fratribus ſuis ad noſtram præſentiam veniſſetis, quòd dicta eccleſia veſtra ſubiecta eſſe debeat Calanen. per authenticum felicis recor. Anaſtaſij prædeceſſoris noſtri dictus Abbas Calanen. oſtendere nitebatur: qui rationibus, & ſcriptis vtriuſque partis prolatis in medium, & coram ipſo, & fratribus ſuis qua decuit ſubtilitate diſcuſſis, ſicut ibidem pleniùs continetur, tam ſcripturarum inſpectione, quàm vtriuſque partis atteſtatione cognouit, locum Montis ſacri, & iure fundi, & ratione diſpoſitionis ad ius, & proprietatem Calanen. monaſterij ſpectauiſſe, cellamque ipſius fuiſſe propriam ab antiquo. Verùm quia religione recedente paulatim ab ipſo monaſterio Calanen. ſtatus ſui ſentiente iugiter detrimentum, locus Montis ſacri, & religioſorum virorùm numero, & terrenis cœpit facultatibus ampliari, orta eſt inter dicta monaſteria de prælatione, ac ſubiectione diſſenſio: fratribus Montis ſacri Calanen. in quibus feruor religionis pro magna parte defecerat, ſubeſſe nolentibus: alijs verò antiquum ius ſuum in loco Montis ſacri laborantibus retinere. Vnde ſicut in eiuſdem Anaſtaſij prædeceſſoris noſtri authentico reperitur, cùm piæ record. Honorius prædeceſſor ſuus ad partes acceſſiſſet Apuliæ, & cauſa ipſa per vtranque partem ad eius notitiam deueniſſet, intellectis partium rationibus eam taliter terminauit: vt ſi habitum, & ordinem Calanen. monaſterij acciperent, monachi Calanenſis in loco Montis ſacri tanquàm in cella ſua plenam diſpoſitionem, & dominium obtinerent: & fratres Montis ſacri Calanen. Abbati tanquàm proprij monachi obedirent. Si verò vel non ſuſciperent, vel ſuſceptum etiam non ſeruarent, monachi Montis ſacri duos romanatos annuatim ſoluendos monaſterio Calanen. plenam libertatem vlteriùs obtinerent: ſic tamẽ vt ſi ad locum Montis ſacri quandoque Abbas accederet Calanẽ. tanquàm Abbas proprius reciperetur ibidem: & quamuis eiuſdem Honorij, prędeceſſoris ſui mandatum de recipiendo Cauen. monaſterij ordine, ſicut in eodem dicitur inſtrumento, à Calanen. aliquandiu fuerit intermiſſum, quia tamẽ ibi poſtea receptus fuit, & ſeruatus, idem A. prædeceſſor noſter iuxta inſtitutionem ſanctæ recordationis Innocentij anteceſſoris ſui in eadem controuerſia taliter diffiniuit, vt locus Montis ſacri per ſe abbatia ſemper exiſteret, & Abbate proprio lætaretur: & Calanen. Abbas primus exiſteret, Montis ſacri ſecundus, & fraterna ſe inuicem charitate tractarent: & monaſteriũ Montis ſacri ob reuerentiæ ſignũ, & demonſtrandum, quòd ad ius pertineret cœnobij Calanen. prædictum cenſum ei ſine qualibet contradictione perſolueret annuatim: & cum Abbatem Montis ſacri mori contingeret, monachi eiuſdem loci eligendi ſibi Abbatem haberent liberam facultatem. Electum verò Calanen. Abbati, qui foret pro tẽpore, præſentarent: ab eo, ſi perſona eſſet idonea, & electio facta regulariter ſine malitia, & prauitate qualibet confirmandum. Obeunte verò calanen. Abbate, Abbas Montis ſacri electione fratrum intereſſe deberet: & vt ritè celebraretur

electio,

electio,consilium,& operam adhibere. Si autem Calanē. Abbas ad monasteriū Mōtis sacri accederet,tanquā primus,& maior Abbas reciperetur,ibidem reuerenter,& honestè tractandus. Abbas verò Montis sacri futurus pro tēpore in festum Beatæ Mariæ veniens ad cœnobium Calanen. censum memoratum deferret,& in festo inibi remaneret,à Calanen. fraterna charitate tractandus. Intentionem itaque suam de subiectione monasterij vestri Calanen. probare præmissis rationibus conabantur: contra quos fuerūt ex parte vestra proposita, quæ sequuntur: quòd cum tempore bonæ memoriæ Adriani Papæ prædecessoris nostri pro vtroque monasterio partes essent in sua præsentia constitutæ, Calanen. subiectionem sibi deberi proponentibus à fratribus Montis sacri: alijs verò è contrario respondētibus, eos nullo tempore prælationem ibidem habuisse de iure & si aliquam habuerunt, ipsos fuisse per bonæ memoriæ prædecessores suos Honorium, Innocentium, Eugenium, penitùs absolutos. Ipse vtriusque partis allegationibus, & instrumentis auditis, & plenariè intellectis, sicut in eius authentico reperitur, eorundem prædecessorum suorum vestigijs inhærendo, de fratrum consilio diffiniuit, vt fratres Montis sacri omnimodam obtinerēt de cætero libertatem: ita quod neque ipsi, neq; successores eorum Calanen. subiectionem aliquam exhiberent: nec illi obedientiam, & reuerentiam ab eis exigere aliquatenus attentarent, saluo censu duorum solidorum Papien. monetæ annis singulis Calanen. monasterio persoluen. Illo etiam super addito, quòd si Calanen. Abbas, ac cœnobium Montis sacri aliquo casu accederet sicut hospes reciperetur ab eis honestè, & humiliter tractaretur. Idem quoq; Adrianus prædecessor noster iuxta tenorem priuilegij memorati Innocētij prædecessoris sui instituit, vt de cætero in eodem loco Montis sacri futuris temporibus sedes consisteret abbatiæ, & electus Abbas pro tempore ad Pont. Romanum accederet benedictionis gratiam recepturus. Nihilominus etiā statuit præfatus Pont. Adrianus, quòd si qua præcedentia scripta essent suæ diffinitioni aduersa, nullius haberent roboris firmitatem, sententia sua stabilitatem debitam obtinente. Per huius ergò diffinitionis paginam tanquàm posterioris, vos præmissis Honorij, & Anastasij diffinitionibus dicebatis penitùs derogatum: si exhibitæ fuerunt in iudicio à Calanen. pariter & ostensæ. Alioquin sibi debent penitùs imputare, si tempore latæ à dicto Adriano prædecessore nostro sententiæ, ipsas in medium producere non curarunt: cum sub prætextu nouorum instrumentorum postea repertorum graue sit exemplo res iudicatas vlteriùs restaurari. Lōginquitatem quoque temporis, per quam In quasi possessione libertatis fuistis, pro parte vestra proponebatis in medio, & tam Lucij, quàm Anastasij, & Honorij Ro. Pont. priuilegia, quorum primus confirmauit sententiam Adriani: secundus Calanen. in loco Montis sacri censum tantum duorum solidorum de quo prædicitur, reseruauit: tertius quando idem locus erat simpliciter prioratus de soluendo censu constituto ab I. seniore Calanen. abbate, & eiusdem benigna receptione apud Montem sacrum, cum illuc accederet, facit in suo priuilegio mentionem. Ad id quoque probandum induxistis bonæ me. Cœlestini Papæ prædecessoris nostri sententiam, & rescriptum: qui cum, sicut ipsius authentico reperitur, per priuilegia prædecessorum suorum Ro. Pont. tam antiquorum, quàm etiam modernorum, quæ in sua fecerat præsentia recitari, pleniùs cognouisset monasterium vestrum ad Ro. Eccl. nullo medio pertinere, & ab omni iure ac subiectione sæpe dicti Calanen. monasterij fore liberum, & immune, nisi quòd duos solidos papien. monetæ de mandato bonæ me. Adriani Papæ prædecessoris nostri sibi soluere tenebatur: volentes inter prædicta monasteria omnis dissensionis, & scandali materiam resecari, & ne monachi propter causarum strepitum à diuinis reuocarentur obsequijs, contra obseruantiam monasticæ disciplinæ, in recompensationem duorum solidorum aliquem locum certum, vnde redditus ipse perciperetur, ad eorum arbitrium: quibus super hoc sua scripta direximus, præcepit Calanen. assignari à fratribus Montis sacri, qui sic ex rescriptis iudicum delegatorum innotuit: licet in quibusdam alijs locis recompensationem obtuleritis congruentem. Apud Sipon. tamen areas quasdam faciendi

Aa salis

salis officio deputatas: de quibus ad minus vnius vnciæ auri redditus habebatur, quemadmodū iidem iudices rescripserūt, qui hoc ipsum sub testimonio bonorum virorum subtiliter indagarunt, spontaneè contulistis. Vnde idē prædecessor noster meliorationem Calanen. Mona. considerans in hac parte, de cōmuni fratrū suorum consilio statuit, vt Calanen. cœnobiū prædicta esset recompēsatione contentū. A cuius exactione, ac subiectione fratres Mōtis sacri prorsus absoluens, decreuit vt in nullo ei tenerentur de cætero respondere. Statuēs insuper, vt si qua præcedentia scripta inuenirentur præmissæ constitutioni contraria, ea in sua stabilitate manente, nullum robur, nullam obtinerent penitùs firmitatē. Eiusdem etiā Cœlest. Alex. prædecessorū nostrorū priuilegia, quibus & Adr. Papæ de qua præmisimus sententia cōfirmatur, & monasteriū vestrū ad ius & proprietatē Eccl. Ro. ostendetur pertinere, ad probandā intentionē vestram in mediū produxistis. Pręmissis ergo, & similibus corā nobis, & fratribus nostris prudēterā vobis, & alijs allegatis nos volentes parcere vtriusq; partis laboribus, & expensis, doloris etiā, & indignationis materiā amputare, vt obseruare debe-retis, quod de ipsa quæstione pro bono pacis, citra diffinitionis calculū diceremus vos, & sæpe dictos Abbatē, & monachos Calanen. monuimus diligenter. Cum itaq; vtraq; partiū hoc se facturā promisisset spontanea volūtate, nos prouida deliberatione statuimus, quòd cœnobiū vestrū restitutis sibi areis faciendi salis officio deputatis, quas de mandato dicti Cœlest. Papæ prædecessoris nostri iuxta bonorū virorum arbitriū in recompensationē prædicti census Calanen. monast. assignauit, ecclesiā S. Iacobi Melphiten. ad ipsum spectantē cum domibus, hortis, & duobus trapetis: & insuper tot oliuas dicto mon. Calanen. cōferat, & assignet, ex quibus possit idē mon. Calanen. secundū bonorum virorū arbitrium, quibus hoc cōmittimus, arbitrantiū, xvj. saumas olei annis singulis obtinere. Illa videlicet moderaminis æquitate seruata, vt oliuarū assignatio nec fiat secundū tempus nimiæ vbertatis, nec secundū nimiæ sterilitatis euentum, sed iuxta quod sępius accidere consueuit, post factā assignationē, & receptionem earum tam cōmodo, quàm incōmodo ad Calanē. mon. pertinente. Dictum verò Calanen. monast. renūciet omni subiectioni, iuri, ac census, quod in loco Montis sacri aliquo vnquam tempore habuisset: nec ibidem occasione iuris prærerititi futuris tēporibus aliquid audeant postulare: quod vtraq; partium acceptauit. Hoc ergò statutum, sicut à nobis prouidè factum est, & ab vtraq; parte receptū, volentes in posterum irrefragabiliter obseruari, de communi fratrum consilio auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Non obstantibus priuilegijs, vel rescriptis super subiectione prædicti monasterij vestri hactenus impetratis: cum ex certa scientia inter præfata monasteria de voluntate partium, quæ præscripta sunt, statuerimus in perpetuum obseruanda. Decernimus ergò &c. nostræ constitutionis, & confir. &c. Datum Lateran. IIII. Idus Nouembris.

CAMERACEN. CAPITULO, VT DE IPSORVM ELECTI VITIIS *inquiratur, statuatúrque, antequàm alium eligant.*

AD audientiam apostolatus nostri multorum relatione peruenit, quòd H. Ecclesiæ Cameracen. electus, cum ita incuruus sit, vt promoueri de iure non possit in minoribus ordinibus, constitutus fuit à vobis ad ecclesiam vestram electus, & à venerabili fratre nostro Vu. Remen. Archiepiscopo Sanctæ Sabinæ Card. eius fuit electio confirmata: quem post electionem, & confirmationem venerabilis frater noster Atrebaten. Episcopus de mandato ipsius Archiepiscopi Acolitum, & Subdiaconum ordinauit: & sicut communis habetur opinio dictus electus duxit viduam in vxorem, de qua suscepit filiū in præpositum Sancti Petri Duacen. sibi nullo medio succedentem. Cum igitur, si vera sunt, quæ præmisimus, relinqui non debeant impunita, cum & præsumpta sint contra canonicas sanctiones, & propterea decor honestatis ecclesiasticæ confundatur, venerabili fratri nostro N. Parisiensi Episcopo, per

per scripta nostra præcipiendo mandauimus, vt vocatis quos propter hoc viderit euocandos, de præmissis omnibus, & etiam fama publica inquirat pleniùs veritatem: & quicquid super his inuenerit, sub suarum testimonio literarum nobis studeat fideliter intimare, vt per relationem ipsius sufficienter instructi, securiùs in ipso negocio procedere valeamus. Dedimus etiam eidem Episcopo in mandatis, vt vobis ex parte nostra districtè prohibeat, ne ad nominationem, vel electionem alicuius personæ aliquatenus procedatis: si etiam dictus electus vellet spontaneè resignare, donec super hoc nostræ receperitis beneplacitum voluntatis: & si contra prohibitionem nostram, & suam aliquid præsumpseritis attentare, illud decernimus irritum, & inane. Dignum est enim, & consentaneum rationi, vt in eo puniamini, in quo peccastis, si circa præmissam electionem inuenti fueritis culpabiles extitisse. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint à sede apo. impetratæ. Quocirca per apostolica vobis scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus contra tenorem mandati apostolici non præsumatis aliqua ratione venire, vel aliquid etiam attentare.

N. PARISIEN. EPISCOPO. PER QVAM IPSI INQVISITIO ET EXAMEN *super vita & moribus electi Cameracensis committitur.*

Iam de discretione tua fiduciam obtinemus, vt si quando tibi committimus, quæ ad honorem diuinum, & vtilitatem ecclesiasticam pertinere noscuntur, gratia & timore postpositis satagas promouere: in hac parte nobis coadiutor existens, qui ex iniunctæ seruitutis officio secundum prophetam debemus euellere, & plantare, quæ in ecclesia Dei euellenda fuerint, & plantanda. Et cùm non possimus omnia personaliter adimplere, per fratres, & Coepiscopos nostros cogimur supplere defectum: quos apostolica sedes in partem solicitudinis euocauit. Sanè ad audientiam apostolatus nostri multorum relatione peruenit, quòd N. Cameracen. electus &c. vt supra ferè vsque ad verbum Impetratæ.

N. ATREBATEN. EPISCOPO. VT IPSE DE ELECTI *Cameracensis vita & moribus sententiam ferat.*

Ad audientiam apo. nostri multorum relatione peruenit, quòd N. Cameracen. electus &c. ferè vt supra, vsque ad verbum præcipiendo mandamus, quatenus cùm propter vicinitatem locorum, & de forma electionis, & de qualitate ipsius electi dicaris habere notitiã pleniorem, tam de fama publica, quàm etiam de præmissis omnibus per literas tuas nobis intimare studeas veritatem, vt per relationem tuam, & venerabilis fratris nostri N. Parisien. Episcopi, cui hoc ipsum commisimus inquirendũ sufficiẽter instructi, securiùs in ipso negocio procedere valeamus.

N. ABATI, ET CONVENTVI COMPEDIEN. VT INIVRIAS, *necessitatesque suas Syluanectεum Episcopo, Apostolica sedis legato exponant, & ab eo remedium quærant.*

Paci, & tranquillitati vestræ paterna volentes solicitudine prouidere, cùm ad hoc specialiter teneamur, ex eo quòd vestrum Monasterium ad nos, & Romanam ecclesiam nullo pertinet mediante, ad vestræ oppressionem, & necessitatem ecclesiæ releuandam, venerabilem fratrem nostrum N. Syluanecten. Episcopum in causis vestris, & alijs necessitatibus, pro quibus vobis est ad quos malueritis Episcopos generaliter recurrendum: quemadmodum in vestris priuilegijs continetur, per literas, quas super his exequendis specialiter ipsi dirigimus, de benignitate sedis apost. nobis duximus deputãd. Vnde cùm pro singulis necessitatibus vestris ad Romanã ecclesiam, & ad nos qui speciaiùs id exequi deberemus, facilem, & sine dispen-

ne dispendio nō potestis habere recursum, volumus vt ad eundem Episcopū, qui in partem nostræ solicitudinis est euocatus, tam pro iniurijs vobis, & ecclesiæ vestræ à malefactoribus quibuslibet irrogatis, & deinceps irrogandis, quàm pro chrismate, oleo sancto, consecratione basilicarum vestrarum, & clericorū vestrorum ordinatione specialiter accedentes, executionem eorum, quæ præsentaliter per nostrum ministerium vobis impendi non possunt, ab eo suscipiatis humiliter, & deuotè. Datum Lateran. II. Calen. Decembris.

N. CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. VT A CONSTRVCTIONE & prosecutione Capellæ de Lamech, cesset atque abstineat, vnde tot grauissima mala prouenerint.

CVm de iniuncto nobis apostolatus officio locum eius (licet immeriti) teneamus, qui iuxta verbum propheticum liberauit pauperem à potente, & inopem cui non erat adiutor, diligenti studio satagere nos oporteret, ne minores à maioribus opprimantur: sed vt prælati sic exerceant acceptam iurisdictionem in subditos, vt prodesse probentur potiùs quàm præesse. Hæc ergò secundum officij nostri debitum attendentes, districta dudum tibi iussione mandauimus, vt in negocio capellæ de Lamech, iuxta formam literis apostolicis comprehensam, ab oppressione monachorum Cātuarien. omninò cessares: super quo venientes ad præsentiam nostram dilecti filij R. de Boxleia, & Vu. de ponte Roberti Abbates nuncij tui, fraternitatem tuam nitebantur multipliciter excusare. In primis siquidem proponentes, quòd cum bonæ memoriæ Theob. Cantuarien. Archiepiscopus, & gloriosus Thomas successor ipsius attendentes quòd nemo militans Deo implicat se negocijs sæcularibus, & nolentes monachos Cantuarien. relictis diuinis officijs ad negocia sæcularia se transferre, ad honorem Prothomartyris Stephani ædificandi ecclesiam voluntatem, & propositum habuissent, & in ea sæculares clericos ordinandi, de suis prouentibus, & ecclesijs eis redditibus assignandis: per quos tam apud apo. sedem, quàm apud curias sæculares sua possunt negocia expedire. Laudabile primi propositum obitus festinatus, secundi longum exilium impediuit, sicut in literis ven. fratris nostri I. quondam Lugdunen. Archiepiscopi pleniùs continebatur expressum: quæ in nostra, & fratrum nostrorum fuerunt præsentia recitatæ. His bonæ memoriæ Bald. Cantuarien. Archiep. ita proposito, vt officio voluntate, vt dignitate succedens, propè suburbium Ciuitatis Cantuarien. quasi per stadia tria, vel quatuor ad honorē præfati prothomartyris, & Beati Thomæ cōstruere cœpit ecclesiam, felicis record. Vrbani Papæ prædecessoris nostri super hoc indulgentia primitùs impetrata. Cuius sibi fuit auctoritate concessum, vt in honorem ipsorum martyrum, & ædificare posset ecclesiam, & de personis idoneis ordinare: quibus in ecclesiasticis beneficijs canonicè prouideret: sic tamen quòd ecclesiæ debitis obsequijs, & necessarijs stipendijs minimè fraudaretur. Et licet idem Vrbanus aduersus dictum B. prædecessorem tuum super demolitione operis suas sæpiùs literas destinasset, quia in eis non faciebat de concessa iam indulgentia mentionem, ei dicebant per rescrıpta frequentia nullatenus derogatum: quæ prætereà proponebant, & per falsi suggestionem, & veritate tacita impetrata, & ad ipsius Archiepi. notitiam minimè deuenisse: vnde si eis non paruerat, de iure non poterat reprehendi. Rescriptum quoque sanctæ memoriæ G. Papæ prædecessoris nostri pro se pariter producebāt: qui cum per literas indulserit generales, vt rescripta, quæ à tribus mensibus ante obitum prædicti Vrbani prædecessoris sui fuerant impetrata, eandem firmitatem haberent, non obstante obitu mādatoris, quam obtinere, si tunc viueret, debuissent negocia, quæ ipsum Archiepiscopū, & eius clericos contingebant, sub præmissa noluit generalitate concludi: per quod nimirum rescriptum prędecessoris sui dicebant literis derogatum, quas aduersus Archiepiscopum direxerat ad instantiam monachorum: quibus siquidem literis, & etiam bonæ memoriæ Clementis successoris sui, qui eius in hac parte fuerat

rat imitator, per factam tunc temporis amicabilem compositionem de partiũ voluntate inter Archiepiscopum,& monachos memoratos, per chariſſimum in Christo filium nostrum R. Anglorum Regem illustrem, & venerabilē fratrem nostrum Vualterum Rothomagē. Archiepiſcopum, & quoſdam Episcopos,& Abbates dicebant penitùs derogatũ. Cùm enim tempore præfati. B. Cantuarien. Archiepi. præmiſſi Rex, Archiepi.& Epi.& Abbates Cantuariam acceſſiſſent, in eos fuit tam de constructione ipſius eccleſiæ, quàm institutione prioris,& quibuſdam alijs quæſtionibus à partibus compromiſſum. Ipſi autem diligenti deliberatione præmiſſa pariter iudicarunt, quod ipſe Archiepiſcopus rationabiliter ædificauerit eccleſiam memoratam. Ipſe tamen pro bono pacis cōceſſit ad prædicti Regis instantiam,& etiam aliorum, quòd canonicorum collegium ad locum transferret alium, quem eligeret competentem. Per hanc ergò compoſitionem dicti nuncij tui renunciaſſe dicebant, monachos reſcriptis præcedentibus à ſede apoſtolica impetratis: cum exinde dictus Archiepiſcopus loco priore demiſſo, vbi ædificare non poterat, ſine ſcandalo monachorum, ad locum de Lamech per quinquaginta miliaria diſtantem à ciuitate Cantuariæ ſuum propoſitum transtuliſſet: vbi,& eccleſiam, ſicut prius fecerat, ædificare cœpit ad honorem martyrum prædictorum: vt ſic propter nimiam locorũ diſtantiam nulla remaneret monachis materia conquerendi. Cui poſtea tu ſuccedens, quod ab ipſo minus factum fuerat perficere voluiſti,& quod ipſum tibi liceret ex reſcripto literarũ bonæ memoriæ C. Papę prædeceſſoris nostri oſtendere nitebantur: qui anno pontificatus ſui ſeptimo, & extremo, ad omnem inter eccleſias Cantuarien.& de Lamech diſcordiam ſopiendā, & ne canonici de Lamech facultatem haberent contra cathedralem eccleſiam inſurgēdi, diſponendi de ipſa eccleſia de Lamech interius,& exterius non obſtantibus literis ad venerabilem fratrem nostrum N. Ciceſtren. Epiſcopum,& dilectum filium N. de Vualthan,& N. de Rading. Abbates obtentis conceſſit tibi liberam facultatem. Per has ergo literas præcedentia ſcripta ſua, quæ his videbantur aduerſa, dicebant penitùs reuocata. Intentionem ergò ſuam probare dicti tui nuncij ſatagebant, per laudabile propoſitum Theob.& glorioſi Thomæ martyris pontifi. cum præmiſſorum,& per Vrbani, Gregorij,& Cœleſtini Rom. pontificum indulgentias,& reſcripta,& præmiſſam compoſitionem factam de partium voluntate. Verùm præmiſſis rationibus ex parte monachorum fuit ex ordine taliter obuiatum, quòd de occultis hominum voluntatibus, quas ſibi tantum do minus reſeruauit, qui renes,& corda ſcrutatur, à nobis iudicari nō poterat, nec debebat: nec ipſi valebant ad talia reſpondere: quæ proponere in iudicio nihil aliud erat, quàm de ſecretis cordium diuinare. Sanè per indulgentiam Vrbani Papæ prædeceſſoris nostri (de qua præmiſimus) iuri ſuo in nullo dicebant penitus derogatum, quia canonica beneficiorum aſſignatio per eam Cantuariē. Archiepiſcopo ſeruabantur: quæ iuxta constitutionem canonicam ſine tractatu,& aſſenſu monachorum procedere non valebat: qui nedum quòd ipſius facto in hac parte conſenſerint, verùm etiā contradixerint expreſſe, ſicut ſequentia docuerunt,& adhuc in eodem propoſito perſeuerant. Eis ergò contradicentibus ſuperioris fuerat iudicium expectandum. Idem etiam ea ratione oſtendere nitebantur: quia iuxta ſanctiones legitimas, ſiquando alicui conceditur beneficium principale, puta libera factio teſtamenti, nihil videtur aliud indulgeri, quam vt modo reſtetur legitimo,& etiam conſueto. Ille quoque qui vt in lo co publico ædificare poſſet, à principe ſimiliter impetrauit, ædificare cum alterius incommodo non valebit, niſi & hoc ipſum à principe poſtulatum fuerit, & conceſſum. Per ſequentes etiam ipſius Vrb. literas executorias, quibus opus ipſum maledictum haberi voluit,& prophanum, aſſerebant præſcriptæ indulgentiæ derogatum: quæ ſiue coram eodem Vrbano fuerit oſtenſa, proponebant eam penitùs abrogatam, cum ea non obſtante demolitio ipſius eccleſiæ fuerit demandata: ſiue fuerit prætermiſſa, ſibi debuit imputari, cum iure ciuili etiam caueatur, quod ſub prætextu inſtrumentorum poſtea repertorum lites non debeant reſtaurari. Id ipſum per literas piæ recordationis Clementis Papæ prædeceſſo-

cessoris nostri probare volebant: in cuius præsentia nuncijs partium constitutis cum dictus B. prędecessor tuus opus maledictum, & prophanum noluisset contumaciter, & pertinaciter consumare ad exemplum Vrbani Papę prædecessoris sui præfato Archiepiscopo, de consilio fratrum districtè præcepit, vt quicquid fecerat in ecclesia nominata, curaret sine diminutione qualibet demoliri quod de instituendis canonicis, & alijs fuerat perperam attentatum, in irritum penitùs reuocato: vbi siue omissa fuerit præmissa indulgentia, vel etiã allegata, eorum non poterat ratione præmissa propositum impedire. Per ipsam verò cõpositionem, de qua præmisimus tanquàm regio metu violenter exortam, partem suam in nullo grauari posse dicebant. Cùm enim dictus Clemẽs Papa prædecessor noster pro sedanda discordia inter Archiepiscopũ, & monachos Cantuarien. exorta, bonæ memoriæ Ioannem Anagninum tũc temporis tt. sanctæ Marci presbyterum Card. apostolicæ sedis legatum, postea verò Episcopũ Prænestinum in Angliam specialiter destinasset, postquam illuc transfretauit factum fuit dicto B. Cantuarien. Archiepiscopo procurante, quod apud portum Douoriæ contra voluntatem suam per dies plurimos teneretur, quod in grauem ecclesiæ Rom. iniuriam redundauit: nec ante permissus fuit Cantuariam proficisci, quàm per dictum Regem Anglorum, qui eodem tempore cum Episcopis suis Cãtuariam venerat in pacis, quam fecerũt cum Archiepiscopo monachi vim passi fuerunt, & compulsi sunt omnia sustinere, quod ideo cum prope audisset positus, & postea præsens apud Cãtuariam cognouisset, scripto mandare curauit: vt rei veritas omnibus innotesceret, & quod factum fuerat, nõ generaret præiudicium iustitiæ monachorum. Et si Archiepiscopus ipse, vel aliquis de successoribus eius scripturam super formam pacis quandoq; proferret, sciretur ab omnibus eam fratribus iam dictæ ecclesiæ, nec consentientibus, nec scientibus fuisse confectam, nec sibi exhibitam postulãti, qui ad causam fuerat à summo pontifice destinatus. Vnde vel rem gestam confirmare debuerat si iustitiæ concordaret: vel si aliter facta fuerat infirmare. Sic ergò cognoscens intercessisse, illi facto violẽtiam manifestam, auctoritate, qua fungebatur apostolica statuit, quòd nec concordia sic facta valeret, neq; compromissio violẽter extorta, neq; scriptum aliquod sic conceptum, & quòd ipsis monachis in posterũ præiudicium non afferret, cum omnia eo præsente, ac contradicẽte fuerint adimpleta, sicut in suis literis patentibus continetur: quas coram nobis fecimus recitari. Post hæc cum bonæ memoriæ Cœlestinus Papa prædecessor noster omnia, quæ per memoratũ B. Archiepiscopum circa monachos vi vel metu acta fuerant, auctoritate apostolica in irritum reuocaret, nominatim ea, quæ legato Rom. ecclesiæ præsente, & contradicente contra mandatum sedis apostolicæ facta proponebantur, sicut in authentico eiusdem legati, P. videlicet Anagnini quondam presb. Card. ob causam ipsam in Angliam destinati, cõtinebatur expressa, viribus carere decreuit: & quæcunq; contra ius monachorum, vel tenorem priuilegiorum apost. sedis idem Archiepiscopus impetrarat. Insuper statuens, vt nullus hominum quæ male gesserat, ad consequentiam traheret: nec ea, quæ à sede apostolica obtinuerat tacita veritate, iuri monachorum, vel priuilegijs vllo vnquam tempore in aliquo prę iudicium generarent: quemadmodum nobis, & fratribus nostris ex ipsarum constitit continentia literarum. Ex ipsa quoq; maiore loci distantia sibi afferebant monachi maius præiudiciũ generatum: quia cum in eorũ defectu, sicut à tuis nuncijs dicebatur, sæculares clerici fuerint euocati vix possent per eos vicinos Cantuariẽ. ecclesiæ negocia monachis absentibus procurari, quæ ipsis procul positis, & captata eorum absentia sine monachorum conscientia tractarentur, & eis penitùs inconsultis: vnde Cantuarien. ecclesia dispendium incurreret, & iacturam. Sic ergò per hoc nihil eis accessit, eadem contradictionis causa manente. Vltimum quoq; rescriptum dicti Cœlestini Papæ prædecessoris nostri carere viribus asserebant, vtpote per suppressionem veritatis surreptum: quoniam in eo nulla fiebat mentio mandatorum, quæ ab Vrbano Papa, & Clemente processerant: nec etiam confirmationis illius, quam ipsemet super cassatione compositionis prædictæ concessit:
&

& præsertim cum rescriptum illud indulsisse, dicatur eo tempore, quo eum infirmitas admodum prægrauabat. Ad fundandam sane intentionem suam, prædictorum Vrbani, Clemêtis, & Cœlestini Rom. pontificum rescripta, nec non & nostrum post illa ijdem monachi producebãt: quibus vrgentissime mandabatur, vt quicquid de præfata capella fuerat attentatum, haberetur irritum, & inane. Cùm autem quæ præmisimus, & similia in nostra fratrumque nostrorũ præsentia prudenter essent à nuncijs allegata, nos, qui tempus accepimus iustitiam iudicandi, volentes illius vestigijs inhærere, apud quem non est acceptio personarum, cuius locũ, (licet indigni) tenemus in terris, & ita via regia prudẽter incedere, vt non declinemus ad dextram, vel sinistram: prædecessores quoq; nostros Vrbanum, Clementem, & etiam Cœlestinum credentes amplius imitandos, in illis maximè, quæ deliberatione præuia statuerunt, de communi cõsilio fratrum nostrorum fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quat. omni cõtradictione, & excusatione, & appellatione cessantibus infra triginta dies post receptionẽ præsentium quicquid ædificatum est in eccl. memorata, expensis tuis facias penitùs demoliri, eo nõ obstãte si etiã absens extiteris: cũ cautũ sit etiã legitima sanctione, vt si is, cui fuerat opus nouũ nunciatũ ante remissionẽ ædificauerit, deinde agere cœperit ius sibi esse ita ædificarum debere, sibi debeat actio denegari: reducens prorsus in irritũ quicquid de instituendis ibidem canonicis, & alijs ad ipsam ecclesiã pertinentibus, à te, vel à prædecessore tuo cognoscitur ordinatum: eorum redditibus ad statum pristinum reuocatis, quos ab obligatione præstiti iuramenti, pro eo quod ibidem Instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari præcipimus absolutos. Cũ enim a modo nõ teneat principale, quicquid ex eo, vel ob id secutũ est, sub præmissa districtione decernimus irritãdũ, sicut sancitũ est traditione canonica, & ciuili. Clericos præterea, qui in capella ipsa post inhibitiones apostolicas diuina officia celebrarũt, sicut nos per alia scripta nostra mãdauimus, tãdiu habeas pro suspensis, quousque super hoc satisfecerint cõpetenter: & vniuersa, quæ in prædictorum monachorũ sunt attentata grauamen, exeniorũ videlicet, & ecclesiarum, & aliorum inuasione, quæ ante appellationem habuerunt, nõ differas dictis monachis resignare, ac de cętero circa statum monasterij contra prohibitionem nostram huius occasione negocij nõ præsumas aliquid innouare. Si verò (quod nõ credimus) præceptũ nostrũ, sicut præmissum est, vel cõtempseris, vel distuleris adimplere, à pontificali officio ex tunc noueris te suspensum: & pro contemptu mandati apost. ad nostram venire te volumus præsentiam responsurum. Venerabilibus quoq; fratribus nostris Cãtuariẽ. ecclesiæ suffraganeis de consilio fratrum nostrorum in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus nisi tu infra pręmissum tempus mandatum nostrum duxeris ad effectum, ipsi nullã tibi impendant obedientiam, vel reuerentiam: quia iustum est, quòd ei nõ obediatur à subditis, qui suo contemnit obedire prælato. Quod si forte nec sic reuocare poterimus ad bonum reuocare, propter quod malum nunquam committitur, bonum autem debet sæpius intermitti, maiorem tibi animaduersionem noueris imminere: cum ferro sint abscindẽda vulnera, quæ fomentorum non sentiunt medicinam. Sane super præmissis, in quibus salua conscientia non poteramus alio modo procedere, fraternitatem tuã rogamus nullatenus contristari: quia (teste Deo) nõ ex indignatione aliqua processerunt, sed quia cum simus (licet insufficientes) in sede iustitiæ cõstituti, vnde iura sua seruare tenemur singulis illibata, fraternitati tuæ, quam syncerius amplexamur, cũ te inter fratres, & Coep. nostros honorabile membrũ, & in domo domini columnã immobilẽ habeamus, nõ potuimus sine graui offensa creatoris deferre, nec nobis in hac parte potes aliquid impetrare: cũ secundũ traditionẽ canonicam, quando non nisi peccando alicui consuli potest, tunc æstimare debet homo, quid faciat non habere. In ipsis etiam legibus sæcularibus inuenitur, vt quæ facta lædunt pietatem, æstimationem, verecundiam nostram, & generaliter quæ bonis moribus aduersantur, nec posse nos facere sit credendum. Super eo quoque non sufficimus admirari, quòd cum dicta ecclesia iandudum

quasi lapis offensionis fuerit,& petra scandali,pro qua nos,& prædecessores nostri aduersus te,tuosque prædecessores,ita grauiter sumus moti,& viri religiosi, pariter & prudentes monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo tot laboribus,& doloribus,tot mortibus,& periculis personas,& res non dubitauerunt frequenter exponere:quod procul dubio tam illi,quàm isti(vt dictum est)non fecissent,nisi cognoscerent præmissa respicere in graue Cantuarien. Ecclesiæ detrimentum. Vt de alijs omittamus,tu saltem pro vitando tam graui scandalo proximorum,ab huiusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cum sacræ scripturæ testimonio debueris didicisse, quòd licet opera illa, quæ sine mortali peccato dimitti non possunt,non sint pro vitando scandalo dimittenda:nec ea debeant pro vitando scandalo committi,quę sine mortali peccato cõmitti non possunt:ab his tamen,quę committi possunt,sine mortali peccato pariter & dimitti,sit pro scandalo tollendo cessandum: & eis etiam pro vitando scandalo insistendum:vnde Apostolus dicit:Si scandalizaretur frater, carnem non comederem in æternum.Et Dominus in Euangelio contra eos qui scandali præsentant materiam:Væ(inquit)homini illi, per quem scandalum venit: melius est ei,vt suspendatur mola asinaria ad collũ eius, & demergatur in profundum.Et licet maiorum scandalum sit vitandum, præcipuè tamen vitandũ est scãdalum pusillorum iuxta testimonium veritatis: Qui scandalizauerit,inquit)vnũ de pusillis istis minimis,qui in me credunt &c. Finis ergò his,quæ præmissa sunt à te de cætero taliter imponatur,quod præteritæ contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiæ valeat non immerito expiari. Datum Lateran. IX. Cal. Decembris.

CANTVARIEN. ECCLESIAE SVFFRAGANEIS. NE ARCHIEpiscopo suo obtemperent,qui summo Pontifici obedire contemnit.

CVM ex iniuncto nobis Apostolatus officio &c. fere in eundem modum vsq; ad verbum Innouare &c. Sanè super præmissis &c. fere in eundem modum vsque ad verbum non immerito expiari, vt supra Si vero (quod non credimus) &c. vsque ad verbum Responsurum. Quocirca vniuersitati vestræ de cõsilio fratrum nostrorum in virtute obedientiæ districtè pręcipimus,quatenus nisi sæpedictus Archiepiscopus infra præmissum tempus mandatum nostrum duxerit ad effectum, vos ei nullam obedientiam, vel reuerentiam impendatis quia iustum est, vt ei non obediatur à subditis, qui suo contemnit obedire prælato:pro certo sciturі,quòd si præcepto apostolico in hac parte præsumpseritis obuiare,nos auctore Deo,inobedientiæ vestræ curabimus animaduersione debita respondere. Quod si forte nec sic eundem Archiepiscopum poterimus ad bonum obedientiæ reuocare &c. vsque ad verbum Medicinam. Dat. vt supra.

N. LINCOLNIEN. N. HELIEN. EPISCOPIS, ET ABBATI SANCTI Edmundi. Vt ablata ab Archiepiscopo Cantuariensi monachis restituant cum fructibus perceptis.

INter alia, quæ venerabilis frater noster Cantuariẽ. Archiepiscopus super negocio cappellæ de Lameth de fratrum consilio felicis recordationis Vrbani, Clementis, & Cœlestini prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, per apostolica scripta mandamus,& illud specialiter cõtinetur, quòd ecclesias monachorum cum fructibus medio tempore perceptis, exenijs , & alijs iniustè ablatis, infra triginta dies, post receptionem literarum nostrarum , etiam si absens ab ecclesia sua fuerit , eis restituere non moretur . Volentes autem vt mandatum apostolicæ sedis debitam obtineat firmitatem, nec alicuius negligentia retardetur , discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipimus, quatenus nisi dictus Archiepiscopus, infra præfixum sibi tempus curauerit quod mandauimus adimplere , vos omni contradictione, delatione

delatione,& appellatione ceſſantibus eccleſias ipſas cũ pręceptis fructibus dictis Monachis reſtituere nõ tardetis: detentores ipſarũ ſi vobis in hac parte, immò nobis ipſis præſumpſerint obuiare, pœna ſuſpenſionis, & excõmunicationis etiamſi opus fuerit percellentes: prouiſuri vt Deum habentes præ oculis ſine perſonarum acceptione mandatum apoſtolicum taliter exequamini, quòd deuotionem veſtram & nos commendare poſſimus, & Deus debeat acceptare. Quod ſi omnes hi exequẽdis nequiueritis intereſſe, duo veſtrum ea nihilominus exequantur. Datum Lateran. XI. cal. Decembris.

RIC. ILLVSTRI REGI ANGLORVM. NE REX ISTAM *reſtitutionem monachorum impediat.*

INteralia, quæ nos hortantur celſitudinis regiæ titulis congaudere, illud tanquam memoriale quia perſonam tuam ſyncera charitate diligimus, multa gratiarum actione proſequimur, quòd iamdudum nos regijs apicibus rogauiſti, vt pro nullo deberemus in his, quæ agimus à iuſtitiæ tramite deuiare, nec illud fuit in eiſdem literis prætermiſſum: vnde circunſpectionem regiam dignis laudibus commendamus: vt ſi fortè à nobis interdum aliquid poſtularet, quòd eſſet obuium rationi, nolebat aliquatenus exaudiri. Nos ergò præter officij noſtri debitum, ex quo cũ (licet indigni) tempus acceperimus iuſtitiam iudicandi, vniuerſis, & ſingulis in iure ſuo exiſtimus debitores, regiæ prudentiæ ſalutaribus exhortationibus inuitati, & volentes regia via prudenter incedere, nec declinare ad dexteram, vel ſiniſtram, nuper in præſentia noſtra nuncijs venerabilis fratris noſtri Archiepiſcopi, & dilectis filijs N. & N. monachis Cantuarien conſtitutis in facto capellæ de Lamech, de cõmuni cõſilio fratrum noſtrorum proceſſimus, ſicut nobis fuit diuinitùs reuelatum: & literæ, quas eidem Archiepiſcopo, & venerabilibus fratribus noſtris Cantuarien. Eccleſiæ Suffraganeis deſtinamus, continent euidenter. Vt autem mandatum noſtrum, quod de pura cõſcientia (Deo teſte) proceſſit, liberius valeat adimpleri, ſerenitatem regiam prece qua poſſumus, & affectione rogamus, quatenus his, quę à nobis facta ſunt, benigniùs annuendo nõ ſit impedimento, quo minus debeant iuxta reſcripti noſtri ſeriem effectui mãcipari, quin potiùs ſiquis ſe (quod vix credimus) duceret opponendum, eius audacia quæſumus poteſtate tibi tradita reprimatur: vt mandata ſedis apoſtolicæ debitam obtineant firmitatem. Alioquin quantumcunque magnificentiam tuam in domino diligamus, & ſibi velimus quantum cum Deo poſſumus, honeſtè deferre, contemptum apoſtolicæ ſedis, & noſtrum non poterimus æquanimiter ſuſtinere: ſed eos, qui ſe opponere noſtris in hac parte iuſſionibus attentabunt, pœna magiſtra docere curabimus, quàm durum ſit contra ſtimulum calcitrare. Prouideat igitur regia celſitudo, quòd ita preces apoſtolicas in hac parte diligenter exaudiat, ſicut petitiones ſuas apud ſedem apoſtolicam cupit etiam in maioribus exaudiri: procurans attentiùs, vt præfatos monachos, quos ſub protectione noſtra ſuſcipimus, ne minores à maioribus opprimantur, dextera ſuæ potentiæ protegat, & defendat: vt apud eum æternæ retributionis præmia conſequatur, qui (iuxta Prophetiæ teſtimonium) liberauit pauperem à potente, & inopem, cui non erat adiutor.

Datum Lateran. XII. cal. Decembris.

N. PRIORI, ET CONVENTVI CANTVARIEN QVA *illos ob acceptas iniurias conſolatur, ſuumque auxilium offert, & precibus ipſorum ſeſe commendat.*

Niſi

NIsi viri prudentes essetis,& sacrarum haberetis scientiam scripturarum,pro tribulationibus, quæ inuenerunt vos, minùs egeretis forsitan consolationibus aliorum, scilicet imitatores Apostolorum effecti, vt relictis omnibus liberiùs sequi possitis Christum pauperem,& egenum: amissionem temporalium, quæ debetis cũ Apostolo reputare tanquã stercora; vt Christum lucrifacere valeatis, excipere cum gaudio vos oportet, nec pro ea, sicut cæteri hominum cõtristari: ne per innodatum dolorem, postquam manum misistis ad fortia, retro aspicere compro bemini: & manna Aegypti contempto ad pepones,& allia, ollas carnium aspirare. Cùm itaque non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, monemus vniuersitatem vestram; & exhortamur in domino, quatenus ad memoriam reuocantes, quòd tribulatio patientiam operatur, patientia verò spem, spes autem (secundum Apostolum) non cõfundit, ex hoc ipso gratias agatis altissimo, quòd illi, de quibus indubitatam fiduciam habebatis, retribuentes mala pro bonis, vobis non cessant detrahere, quia sequimini bonitatem: & quantò mundus, qui vos odit, quia de mundo nõ estis, alioquin quod suum esset diligeret, per secutiones vobis excitat grauiores, tantò ampliùs patri luminum, à quo est omne datum optimum,& omne donũ perfectum, in gratiarum actionibus assurgatis, qui vobis dedit patientiam in aduersis. Despecta est enim confessio, quam facit prosperitas, teste scriptura, quæ dicit: Confitebitur tibi cùm benefeceris ei: sed illa magni momenti debet existere, quam non admittit vis doloris, eius exemplo, qui ait: Si bona suscepimus de manu domini, mala quare non sustineamus? Sicut domino placuit, ita factũ est: sit nomen domini benedictum. Nos autem quia locum eius (licet indigni) tenemus, qui iuxta Propheticum testimonium liberauit pauperem à potente, & inopem, cui non erat auditor, affectu paterno vestris doloribus condolentes, nõ attendimus contra vos vultum potentis, sed vt oppressionibus vestris finis debitus imponatur, spe sola retributionis æternæ Petri gladium exeruimus ad iustitiam faciendam, discretionem vestram rogantes attentiùs,& obsecrantes in domino, quatenus hanc nobis retribuatis mercedem, vt apud misericordissimum iudicem pro peccatis nostris preces,& lachrymas effundatis, puras ad eum manus sine disceptatione leuantes: vt iniunctum nobis apostolatus officium ad laudem,& gloriam nominis sui, ad honorem,& profectum ecclesiæ,& redemptionem,& salutem animæ nostræ concedat,& faciat adimplere. Dat. Lateran. XII. Cal. Decembris.

A. ILLVSTRI REGI, ET A. REGINAE HIEROSOLIMITAN.

Qua regnum Hierosolymitanum ipsis attribuit: et sub protectionem apostolicam recipit.

CVM terra Sancta, in qua pedes Christi steterunt,& salutem nostram Deus rex ante sæcula dignatus est operari, sub protectione semper debeat sedis apostolicæ permanere, quæ domino disponente mater esse meruit generalis: licet omnibus ad vindicandam iniuriam Iesu Christi,& ipsius terræ succursu accedentibus munimen protectionis apostolicæ largiamur, vobis tamen, qui terræ illi temporaliter præesse noscimini, tantò libentiùs fauorem,& gratiam apostolicam impertimur, quantò patrocinio,& auxilio nostro amplius indigetis,& tam regnum vestrum, quàm vos habemus inter alios mundi Principes chariores. Ea propter charissimi in Christo filij vestris iustis petitionibus gratum concedimus assen. personas vestras, regnum Hierosolymitan.& cætera omnia, quę nunc rationabiliter possidetis, vel in antea iustis modis præstante domino poteritis adipisci, sub Beati Petri,& nostra protectione suscipimus,& præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. IIII. nonas Decembris.

N. COMITI TRIPOLITAN. VT REGI CYPRI CONTRA *Saracenos decertanti, in conſeruando, & gubernando iſto regno auxilio ſit.*

IN afflictione terræ ſanctæ, quam dominus prçcioſo ſanguine comparauit, nos vehementer affligimur, & dolor noſter quotidiè innouatur, donec eam priſtinæ reſtitutam cognouerimus libertati. Sane licet inſtantia noſtra quotidiana ſit omnium eccleſiarum ſolicitudo continua, præcipuum tamen ad liberationem dominici ſepulchri nos, & fratres noſtri ſolicitudinis ſtudium exercemus, ad ſubuentionē ipſius cunctos aſſiduis exhortationibus inuitantes. Nuper autem cum literis plurium de partibus transmarinis ſedi fuiſſet apoſtolicæ nunciatum, quòd chariſſimum in Chriſto filium noſtrum A. illuſtrem regem Cypri, tu, & alij vnanimiter elegeratis in regem: per quem tranſmarinæ terræ tam ex diſtrictione perſonæ, quàm affluentia rerum creditis poſſe ſalubrius prouideri: à quo bonum omne procedit, humiliter exorauimus, vt regem ipſum de inimicis Chriſtiani nominis faciat triumphare. Cum igitur prædictus rex, ſicut etiam in literis nobis tranſmiſſis perſpicitur cōtineri, quietem regni Cypri dimiſerit, & pro Chriſti nomine labores ſubierit trāſmarinos, & tibi, & alijs omnibus ſumma ſit ſolicitudine ſatagendum, vt regnum Cypri non debeat aliqua tempeſtate turbari, ſed tranquillitate gaudere: cum de regno illo Hieroſolymitan. regno vt proponitur multa ſubuentionis commoda miniſtrentur, nobilitatem tuam rogamus, monemus, ac per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus præſcripto regi, ſiquando neceſſe habuerit, ad defenſionem regni Cypri, ſic libenter, & efficaciter, quātum ſalua defenſione terræ, ſanctæ potueris auxilium tuum impendas, quod idem rex gratum meritò habere debeat, & acceptum: & tu tanquam Catholicus Princeps ad ea, quæ terrç Hieroſolymitanæ commodum reſpiciunt, & augmentum, videaris ſolicitus, & attentus. Dat. vt ſupra.

In eundem modum nobili viro N. Principi Antiochen.

In eundem fere modum N. magiſtro, & fratribus militiæ templi.

In eundem fere modum N. magiſtro, & fratribus hoſpitalis Hieroſol.

VNIVERSIS HABITATORIBVS HIEROSOLYMITANAE PROuinciæ. *Vt hi quibus votum adeundi Hieroſolymam adimitur, aliquam pecuniam ad bellum ſacrum nihilominus dare teneantur.*

LIcet quiſque teneatur domino votum reddere, quod emittit, vouentis tamen eſt attendendus affectus potiùs, quàm effectus: cum ab executione voti neceſſitate retrahitur, quod deuote diſpoſuerat adimplere. Cùm enim ad vindicandam iniuriam Ieſu Chriſti, & terræ ſanctæ ſuccurſum, vniuerſos aſſiduis exhortationibus inuitemus, & illuc accedentibus de Dei confiſi miſericordia omnium peccatorum ſuorum veniam, & vitam promittamus æternam, nullatenus reputamus indignum, ſi habitatoribus ipſius, qui vouent Sanctorum limina viſitare, de benignitate ſedis apoſtolicæ in terra ipſa, quæ peccatis exigentibus, & rerum penuria premitur, & aſſiduis indiget defenſoribus, damus licentiam remanendi, ne (quod abſit) dum perſonis terra ipſa minuitur, & expenſis etiam vacuatur, contra Chriſtianos præualeant Philiſtei, & diu detineant Sanctuarium domini, quod cœperunt. Quia igitur votum cum requirit neceſſitas, poteſt, & debet in pietatis opus aliud commutari, vniuerſitati veſtræ auctoritate præſentium duximus indulgendum, vt ſi qui veſtrum vouerint Sanctorum limina viſitare, de auctoritate ſedis apoſtolicæ à voti executione taliter ſe nouerint abſolutos, vt expenſas, quas facturi erant in via de religioſorum virorum conſilio pro reædificatione murorum, & ſtipendijs militum ſine diminutione qualibet largiantur, & pro labore itineris dignum aliquid domino recompenſent. Datum vt ſupra.

In eundem modum vniuerſis habitatoribus Antiochen. prouinciæ.

N. Epiſ.

N. EPISCOPO ACONEN. NE CANONICORVM *numerus augeatur vltra facultates.*

LIcet ad ampliandum diuini nominis cultum in singulis ecclesijs teneamur pastoralem solicitudinem adhibere, illum tamen modum in his sequi nos cõuenit,& seruare, ne minoratis ecclesiarum facultatibus,& multiplicatis expensis, ministrorum in eis numerus augeatur. Ea propter venerabilis in Christo frater, tuis precibus annuentes, auctoritate præsentium fortiùs inhibemus, ne Aconen. ecclesia pri. usquam integritati, quam ante prouinciæ orientalis occupationem habuerat, fuerit restituta, per quenquam maiori fratrum numerositate grauetur, quam tempore suæ felicitatis habebat. Nulli ergò omninò, &c. nostræ inhibitionis, &c. Datum vt supra.

SANCIO ILLVSTRI REGI PORTVGALEN. QVA SIGNIFICAT *singularem erga id regnum voluntatem: & sub protectionem Apostolicam sese hoc recipere declarat.*

IN eminenti sedis apostolicæ specula disponente domino, constituti, sic nos conuenit ad vniuersos,& singulos aciem nostræ considerationis extendere, vt propinqui,& longè positi non remaneant apostolicæ benignitatis expertes, qui ab eo protegi cum deuotione requirunt. Cùm enim Rom. ecclesia te quadam dilectionis prærogatiua inter alios mundi principes amplexetur, & tu, & prædecessores tui ei semper fideles extiteris,& deuoti, petitionibus tuis quoties offeruntur nobis, quantum cum Deo possumus tanto libentiùs fauorem apostolicum impertimur, quanto & personam tuam,& regnum tibi commissum, vt pote quod est Rom. ecclesiæ censuale, tyceriori charitate diligimus Ea propter charissime in Christo fili tuis iustis precibus grat. cõ. assen. personam tuam, & regnum Portugalen. cum omnibus quæ in præsentiarum rationabiliter possides, aut in futurum iustis modis præstante domino poteris adipisci, sub Beati Petri & nostra protectione suscipimus,& præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò vt nulli omnino, &c. Datum vt supra.

N. DECANO, ET CAPITVLO ABRINCEN. VT LITE ET APPELlatione *pendente attentata reuocentur.*

ACcedens ad apostolicam sedem dilectus filius N. de Aquila mag. scholarum Abrincen. sua nobis insinuatione monstrauit, quòd cum olim coram vobis nostram audientiam appellasset, ne ad alicuius electionem personæ nobis procederetis aliquatenus inconsultis: vel quia nihil certum statutum erat à nobis super trãslatione magistri Vu. Abrincen. electi, vel quia vos metu sæcularium in præiudicium libertatis ecclesiasticæ timebat aliquid attentare, aliasque causas rationabiles assignasset, appellatione ipsa in præsentia venerabilis fratris nostri N. Archiepiscopi,& dilectorum filiorum capituli Rothomagen. in scriptis,& per nuncios postea innouata, cum illuc accedere in persona propria non auderet, vos Vu. Tollermen. clericum N. Senescalci Normanniæ infra sacros ordines tunc temporis, sicut dicitur cõstitutum in fraudem ordinari fecistis,& in octauis Sãctæ Crucis elegistis ipsum: postquam dictus magister N. iter arripuit ad nos veniendi, licet contra ipsum Vu. cotam te fili Decane,& quibusdam alijs de ipso capitulo à dicto magistro fuerit specialiter appellatũ: quia,& prorsus illiteratus erat,& propter alia multa minus idoneus põtificali officio videbatur,& in eadẽ ecclesia per intrusionem eligi laborabat. Cum aut appellatione rationabiliter interposita, secundum constitutiones canonicas nihil sit innouandum, nos apostolicæ sedis contemptum,& nostrum nolentes, sicut nec debemus surdis auribus pertransire, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus aliquos ex vobis vsque ad dominicam, qua cantatur Lætare Hierusalem proximè venturam, remoto appellationis obstaculo ad nostram

ſtram præſentiam tranſmittatis,de præmiſſis exceſſibus reſponſuros: attentiùs prouiſuri,ne circa præmiſſum factum procedere præſumatis,donec de his, quæ præmiſimus cognoſcentes,de noſtro beneplacito vos curauerimus reddere certiores.Datum Lateran. VII. idus Decembris.

N. ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO. EIVSdem ferè argumenti.

ACcedens,&c. vſque ad verbum Innouandum.Fraternitati tuæ de qua plenam fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus circa præmiſſum negocium ad confirmationem cuiuſquam, vel conſecrationem appellatione remota procedere non attentes,donec à nobis deliberatum fuerit, quid ſit de his,quæ præmiſimus faciendum:cum ſine contemptu apoſtolicæ ſedis,& noſtro contrarium fieri non valeret,nec nobis iniurias velimus à noſtris fratribus,& Coëpiſcopis irrogari, quin iura eorum ſeruare cupimus illibata. Datum Lateran. nonis Decembris.

N. VPSALEN. EPISCOPO. DE ILLEGITIMIS NON ORDInandis,nec ad dignitates eligendis.

AD noſtram noueris audientiam perueniſſe,quod cùm quam plurimi Sueriæ clerici non ſint de legitimo thoro ſuſcepti,qui ob ſuę generationis erubeſcentiam altioris gradus Culmen appetere nulla præſumptione deberent,contra conſtitutionem in Lateran. concilio prouida deliberatione innouatam,venire nullatenus metuentes Epiſcopatuum dignitates inuerecundè nimium obtinere contendunt,cum id fieri diſtrictiùs in concilio ipſo vetetur:& quamuis aduerſus huiuſmodi præſumptores(ſicut accepimus)venerabilis frater noſter N. Archiepiſ. Lunden. ſæpe cõminationes intenderit,& arctiùs inhibuerit, ne tale quid præſumeretur ulterius, nihilominus præſumunt agere perniciosius quod vetatur. Nuper etiã (ſicut noſtris eſt auribus ſuggeſtum) cum tres clerici de legitimo matrimonio non ſuſcepti,in tribus eccleſijs cathedralibus aduerſus ea, quæ ſuperiùs annotauimus,electi fuiſſent,bonæ memoriæ N. prædeceſſori tuo, cuius erant eccleſiæ illæ iurisdictioni ſubiectæ, diſtrictiùs vetuit, ne illorum electionem ratam haberet,vel eis conſecrationis munus impendere attentaret. Verum ille conſtitutioni prædictæ,ac inhibitioni eiuſdem Archiepiſc obuiare non metuens, duos eorum in epiſcopos conſecrauit:quod præfatus Archiepiſc. nolens relinquere impunitum, Epiſcopos illos ab officio iniquè recepto, & conſecrationem tertij à complemento ſuſpendit. Quia vero illius terræ homines ſunt adhuc rudes in fide,ac inter eos pro huiuſmodi clericorum exceſſibus antiqui hoſtis inuidia ſtimulante,ſcandalum non modicum(ſicut dicitur) eſt exortum, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus inquiras ſuper præmiſſis omnibus veritatem : & ſi rem noueris ita eſſe, Epiſcopos illos à pontificali officio ſine appellationis,& contradictionis obſtaculo ſeruato iuris ordine, noſtra fretus auctoritate deponas, & electionem tertij decernas irritam, & inanem : ex parte tua, & noſtra diſtrictiùs inhibens, ne aliqui perſonas huiuſmodi in pontifices præſumant aliquatenus nominare Quod ſi fortè præſumpſerint, tam electores, quam eos qui electionem præſumptuosè ſuſceperint, ab officijs, & beneficijs ſine qualibet dilatione ſuſpendas,& ſi reſtiterint contumaciter, ab eis reddas penitùs alienos. Si vero mandatũ noſtrum non duxeris effectui mancipandum, nonc. ris nos prædicto Archiepiſcopo dediſſe firmiter in mãdatis, vt te in prædictorũ executione ceſſante, ipſe auctoritate noſtra quod mandamus, exequi ſublato appellationis obſtaculo, non omittat. Datum Lateran. nonis Decembris.

Scriptum eſt ſuper hoc Lunden. Archiepiſcopo.

N. EPISCOPO PETRAGORICEN. QVA DATVR ILLI POTEstas visitandi, caenobia & ecclesias constituendi, corrigendi abusus &c.

CVM nobis (licet immeritis) in specula sedis ap. constitutis omnium ecclesiarum sit generalis cura commissa, nos attentè conuenit, ac solicitè prouidere: vt per studium nostrae solicitudinis in statu debito valeat conseruari. Et quoniam vbique praesentia corporali adesse non possumus, per fratres, & Coëpiscopos nostros, qui sunt in partem solicitudinis euocati, ad rectum ordinem reduci volumus, quae in eis inordinate fuerint attentata, & in statum congruum reformari: vt personae constitutae in eis ad ecclesiastica obsequia prosequenda iuxta doctrinam canonicam diuinae seruitutis cultibus vigilanter intendant, & cunctis recto progredientibus ordine dominus, & propitiator noster dignè in ministrorum suorum operibus collaudetur. Nos igitur venerabilis in Christo frater tuis iustis precibus, gra. con. aff. vt in ecclesia Sancti Stephani, in qua pontificalis administrationis officium assumpsisti, & in ecclesia Beati Frontonis, in qua curam geris Abbatis super correctione ordinis, & alijs ecclesiasticis constitutionibus cum maiori parte capituli, prout ipsis ecclesijs expedierit, valeas ordinare, seu statuere quod fuerit statuendū, & corrigere corrigenda, liberā tibi sublato appellationis obstaculo auctoritate apostolica tribuimus facultatem, nisi à paucioribus, iuxta constituta Lateranen. concilij rationabile aliquid obiectum fuerit, & ostensum. Nulli ergo, &c. Datum vt suprà.

EIDEM VT VAGI MONACHI IN CAENOBIA RETRVDANTVR.

Similis fere decretalis Honorij 3. extat in cap. vlt. extra. de capellis monachorū.

AD audiētiam apostolatus nostri peruenit, quòd quidam monachi, & canonici regulares singuli per cellas singulas contra Lateran. interdictum con. per tuam dioecesim in ecclesiae scandalum demorātur. Super quo prudentiae tuae auctoritate praesentium indulgemus, vt tales nullius contradictionis, vel appellationis obstaculo auctoritate nostra compellēdi liberam habeas potestatem: vt ad claustrum suum redeant, vel tres aut duos ad minus, de fratribus suis assumant secum, sicut in eodem concilio institutum esse dignoscitur, permansuros. Super eo verò, quod praeterea postulasti, vt cùm saepius inter quoslibet sub examine tuo controuersia suscitata pro parte altera testes, aut valetudinarij producantur, & timeatur, ne deficiētibus illis, partis illius debeat iustitia deperire, tibi huiusmodi admittere liceat: fraternitati tuae nihilominus duximus concedendum, vt tales, siue partes praesentes fuerint, vel altera forte contumaciter absens, sicut iuris ratio postulat, contradictione, & appellatione cessante ad perhibendū testimonium veritati recipias, & admittas. Datum Lateran. VI. idus Decembris.

N. TVRONEN. ARCHIEPISCOPO QVOD EPISCOPOS AD aliam ecclesiam transferre nemini, praeter Ro. Pontificem liceat.

Similis est huic eiusdē Innocentij constitutio c. extra de translatione episcop.

CVM fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari nō debet quin omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter Episcopum, & ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluendum: qui dissolutionem carnalis coniugij, quod est inter virum, & foeminam suo tantum iudicio reseruauit praecipiens, vt quos Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed diuina potius potestate coniugium spirituale dissoluitur: cum per translationem, vel depositionem, aut etiam cessionem auctoritate Rom. pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, Episcopus ab ecclesia remouetur. Et ideo tria haec, quae praemisimus, non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Romano pontifici reseruata. Sicut autem Episcopus consecratus sine licentia Rom. pontificis suam non debet ecclesiam derelinquere, sic electus confirmatus praeter eius assensum suam deserere nequit ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus: cùm non debeat in dubium reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam inter personas eligentium, & electi coniugium sit speciale contractum. Quia licet inueniatur

in

in canone, quod si electus vltra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, nec ibi, nec alibi consecrationis donum percipiat, non tamen intelligitur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat: sed quia cũ sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam quasi viri manet solatio destituta. Nos ergò, qui sacra docente scriptura monemur, ne nostrum alijdemus honorem, quoniam apostolatui nostro multis referentibus innotuerat, quod tu magistrum Vu. de Chimeleio, qui electus fuerat in Abrincen. Episcopum, & per metropolitanum suum postea confirmatus diutiùs, tam in spiritualibus, quam in temporalibus ministraret, in Andegauen. ecclesiam præter apostolicæ sedis auctoritatem præsumpsisti transferre, & Episcopum consecrare quem & venerabilis frater noster Rothomagen. Archiepiscopus præter apostolicæ sedis mandatum absoluit, & ei tribuit licentiam transeundi: venerabili fratri nostro Bituricē. Archiepiscopo, de quo plenam fiduciam obtinemus, dedimus in mãdatis, vt inquisita super hoc pleniùs veritate, si rem gestam taliter inueniret, te, & Rothomagen. Archiepiscopũ, qui saltem apostolicam sedem super hoc consulere debuistis, à confirmatione, pariter, & consecratione Pōtif. memoratum vero Vu. ab executione pontificalis officij, nostra fretus auctoritate, suspenderet: qui mandati nostri diligens executor, super quo deuotionē eius digna gratiarum prosequimur actione: cum per confessionem spontaneam ei de veritate negocij constitisset, te, & dictum Archiepiscopum iuxta tenorem, apostolici mandati suspendit. Quia vero tu, & dictus Archiepiscopus nobis humiliter, & deuote per nuncios, & literas supplicastis vt veniam dantes errori, quia nō ex malignitate, sed ex simplicitate peccastis, cum id etiam, & vrgens necessitas, & euidens vtilitas Andegauen. ecclesiæ postularet: quoniam in aliam personam idoneam non poterant conuenire, vestris canis misericorditer parceremus, ne vitam in confusione vllatenus finiretis. Nos, qui personam tuam syncera charitate diligimus, & tuo quãtum cum nostro possumus intendimus honori deferre: cum te inter fratres, & Coëpiscopos nostros membrum honorabile reputemus: & confessionem spontaneam, & supplicationem deuotam benignius attendentes, de consueta Rom. sedis clementia pœnam inflictam duximus relaxandam: venerabili fratri nostro Bituricen. Archiepiscopo per apostolica scripta mandantes, quatenus te, & præfatum Rothomagen. Archiepiscopum à pœna suspensionis publice denunciet absolutos. Datum Lateran. III. nonas Decembris.

In eundem fere modum Rothomagen. Archiepiscopo.

Scriptum est super hoc Bituricen. Archiepiscopo.

REGI PORTVGALLIAE VT PROMISSVM A PATRE SVO *ecclesiæ Romanæ censum liberaliter persoluat.*

IN eo sumus proposito constituti, vt personam tuam inter alios mundi Principes prærogatiua dilectionis, & gratiæ velimus, quantum cum Deo possumus, honorare: atque nimirum illud, nec immerito specialiter nos inducit, quòd regnum tibi commissum ab inclytæ recordationis progenitoribus tuis ecclesiæ Romanæ constitutum est cēsuale. Vnde per dilectos filios Ioannem Ouezi, & Egeas Petri fratres hospitalis Hierosolymitani pro annuo censu quatuor vnciarum auri, quas magnitudo regia recognouit ratione temporis à Lateran. concilio iam elapsi, quingentos, & quatuor marabutinos, ad suggestionem dilecti filij fratris Rainerij nuncij nostri nobis regia serenitas destinauit, quod debita prosequimur gratiarum actione. Quia verò de mille aureis à dicto patre tuo bonæ memoriæ Alexan. prædecessori nostro donatis, & de centum censualibus annuatim soluendis, te nescire professus veritatem, sed omnia discutienda nostro examini reseruabas, nos volentes omnem ambiguitatem à tuo pectore penitùs amouere, rescriptum inclytæ memoriæ A. patris tui, sicut in registro eiusdem prædecessoris nostri, cui donatio facta fuit, de verbo ad verbum inuenimus, celsitudini tuæ præsentibus inclusum literis fideliter destinamus. Quo circa nobilita-

cruce falso signatos inueneris,his,à quibus ipsos missos fuisse constiterit,per totam prouinciam tuam,nostra fretus auctoritate exhortationis huiusmodi officium interdicas:missos etiam,si laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas:si clerici,vel presbyteri fuerint,ab officio,beneficioque suspēdas,nullo prorsus priuilegij beneficio,vel appellationis refugio præualente. Eos verò, quos in prędicta ecclesia lege sibi diœcesana subiecta,post interdictum tuum diuina celebrasse cognoueris,eiusdem pœna suspensionis inuoluens in ea,donec reconciliata fuerit,quemadmodum sacra præcipiunt instituta, officia non permittas celebrari diuina : presbyteros etiam suspensos ab Episcopis suis , & per dictos fratres ad officia sua temerè restitutos,in eandem suspensionis sententiam,nostra fretus auctoritate reducas. Alios verò, quos ad respondendum alijs secundum legem terræ pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari,quin eos ad respondendum sublato appellationis impedimento compellas. Datum vt suprà.

CANONICIS NOVARIEN. QVA SIGNIFICAT SENTENTIAM *pro ipsis contra Albertum Siccum latam sese confirmasse.*

CAusam quæ inter vos,& dilectum filium Albertum Siccam clericum super præbenda Nouarien.Ecclesiæ vertebatur,quæ quondam fuit venerabilis fratris nostri P.Nouarien.Episcopi,de qua se dicebat idem Albertus per bonæ memoriæ C. Papam prædecessorem nostrum,fuisse per annulum inuestitum,coram nobis diutius ventilatam,venerabili tandem fratri nostro N. Lunden.Episcopo,de consensu partium appellatione remota,commisimus terminandam.Qui, sicut ex literis eius accepimus, vtriusque partis rationibus pleniùs intellectis, pro vobis contra dictum Albertum diffinitiuam sententiam promulgauit:à qua fuit ad nostram audientiam appellatum. Dicto igitur Alberto,& magistro I. & V. procuratoribus ecclesiæ vestræ in nostra propter hoc præsentia constitutis,idem Albertus probare multipliciter nitebatur sententiā ipsam iniquè latam fuisse ac propter hoc debere nō immeritò retractari: dictis procuratoribus vestris defendentibus sententiā,& eam petētibus confirmationis nostræ præsidio communiri. Nos igitur auditis quæ fuerant hinc inde proposita,& diligentius intellectis, habito etiam cum fratribus nostris,super hoc diligenti tractatu,licet ex parte ipsius Alberti fuisset propositum , quòd contra formam mandati nostri dictus Episcopus sententiam promulgauerat,sicut per attestationes nitebatur probare, quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem inclinatur,& ipsa sententia nihil cōtinebat iniquū, eidem iudici de cōmuni assensu partium causa fuerat appellatione remota cōmissa:qui vt sententiam ferret, post examinationem causæ ab vtraque partium fuerat requisitus,sententiam ipsam de fratrum nostrorum consilio, auctoritate curauimus apostolica cōfirmare:ac eam per venerabilem fratrem nostrū P.Portuen.Episcopum diffiniuimus obseruandam. Decernimus ergò vt nulli omnino &c. Datum Lateran.VI. idus Decembris.

Cap. causam de sententia & re iudicata

N. VRGELLEN. EPISCOPO QVA RENVNCIATIONEM EPISCOPATVS APPROBAT.

SIcut venerabiles fratres nostri N. Terraconen. Archiepiscopus, & Suffraganei eius suis nobis literis intimarunt,inter multas tribulationes,& angustias, quæ inuenerunt nos nimis temporibus tuis, & propter insufficientiam tuam,Ecclesiam Vrgellen.nec possent facilè propter multitudinē enarrari,culpę tuę illud imputari & poterat, & debebat:quòd cū Episcopatū ipsum (vt fama testatur) minus canonicè fueris assecutus,quod malè cœperas,deteriori exitu conclusisti: cū difficile sit vt bono peragātur exitu,quæ sunt malo inchoata principio. Verū cū tempore procedēte mala publicarentur in terra,nec imminētibus periculis opponere te auderes,vt tanquā murū te ipsum pro domo Israel ponēs,ascēderes ex aduerso,& in die domini,sicut athleta Christi fortiter dimicares, insalutatis fratribus clanculò recessisti:vt ex ipsis operibus mercenarium , qui videns lupum venientem dimittit oues,& fugit, te ostenderes nō pastorem,& ingressus monasteriū de Aspiran.

ab apostolica sede licentia non petita, cui soli Episcoporum depositio, cessio, & translatio reseruatur, Vrgellen. canonicis per literas indicasti, quòd propter insufficientiam, & occultam tui corporis ægritudinem non posses vlterius ministrare: quibus de rebus tuis condito testamento, & facta renunciatione in scriptis, eligendi pontificem, & prouidēdi ecclesiæ suæ facultatem liberam tribuisti. Post hæc autem ad suggestionem, & instantiam quorundam militum, & etiam clericorum, te ad Episcopatum denuo proprio motu reuerso, cum in parte ipsius diœcesis tanquam Episcopus ministrares, Aragon. & Bramāfones cum vicinis militibus in manu forti ad Vrgellen. Ecclesiam, & hostiliter accedentes, eam bonis omnibus spoliarunt, pannos sericos, ornamēta omnia, calices, & cruces argenteas asportātes: & parochianis ducentis, & amplius, clericis, & canonicis de gremio ipsius violenter eductis, & etiam captiuatis, ecclesiam ipsam homicidijs, adulterijs, & alijs varijs immunditijs feritate diabolica polluerūt: quibus omnibus propter vtilitatem tuam te opponere minimè potuisti. Porrò vidēs his malis præuenientibus quòd ecclesia eadem denuò ad extremam inanitionem penitus deuenisset, & sentiens te ad ipsius ecclesiæ regimen inutilem, & insufficientem existere, iterato renuncians renunciationem ipsam bonæ memoriæ Clementi Papæ prædecessori nostro, & Terraconen. Ecclesiæ per literas indicasti: & quantum in te fuit, canonicis Vrgellen. eligendi sibi pastorem tribuisti denuo facultatem. Vnde pro his, & alijs multis præfati Episcopi nobis per suas literas supplicarunt, vt cessionem tuam ratam habentes, sicut etiam tu ipse à nobis per literas proprias postulasti, canonicis sæpe dictis liberam daremus licentiam eligendi. Cum itaque secundum Apostolum instātia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarum solicitudo continua, nos & necessitatibus Vrgellē. Ecclesiæ inclinati, quæ per te non posset de lacu miseriæ liberari, & tam eius, quàm præmissorum N. Archiepiscopi, & Episcoporum petitione deuicti renunciationem tuam vrgente necessitate suscepimus: & te à Pontificali onere, pariter & honore, quę secundum traditionem canonicam nō sunt ab inuicem regulariter separanda, sicut tu minus prouide facere satagebas, qui reiecta oneris sarcina honorem tibi retinere volebas, auctoritate præsentium de consilio fratrum nostrorum decernimus absolutum: vt in ecclesia de Aspiran. Deo valeas (sicut à nobis ex parte tua petitum) amodo deseruire, facultatem tibi liberam concedentes. Nulli ergò omnino &c. Dat. Lateran.

CAPITVLO VRGELLEN. VT NOVVM ECCLESIAE *suæ Episcopum præficiant.*

SIcut venerabilis frater noster N. Terraconen. &c. fere in eundem modū, vt supra, vsq; ad verbū Concedentes. Nolētes igitur vt ecclesia vestra in medio nationis peruersæ posita pro defectu prælati maneat vlterius desolata, & gregi dominico diu desit cura pastoris, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus conuenientes in vnum, & spiritus sancti gratia inuocata, talem vobis personam in Episcopum, & pastorem animarum vestrarum canonice præficere studeatis, qui clero, & populo sibi cōmisso & præesse nouerit, & prodesse. Dat. vt supra.

N. TERRACONEN. ARCHIEPISCOPO. VT CVRET PER *canonicos Vrgellenses dignum aliquem virum eligi in Episcopum.*

SIcut ex tenore tuarum literarum, & suffraganeorum tuorum nobis innotuit, inter multa &c. fere in eundem modum, vt supra vsque ad verbum Prodesse. Volentes igitur vt ipsi Vrgellen. Ecclesiæ metropolico tibi iure subiectæ, per solicitudinem, & vigilantiam tuam salubrius consulatur, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus Capitulum eius ad cōcordem electionem, & canonicam faciendam, nostra, tuaque auctoritate studiosius moneas, & inducas, ne (quod absit) si eligentium se vota diuiserint in diuersa, ecclesiæ afflictæ dudum maior addatur afflictio, & sic contritione multiplici contrahatur. Dat. vt supra.

N. Pisa-

N. PISANO ARCHIEPISCOPO. DE ANNO PROBATIONIS MONACHOrum, & quatenus in cœnobia coniuges recipiantur.

AD Apostolicam sedem, quæ disponente domino cunctorum fideli um est magistra, super diuersis articulis quæstiones dubiæ referuntur: vt quod ab ea fuerit super earum solutione responsum, indubitanter ab omnibus teneatur. Ex parte siquidem tua tales nuper suscepimus quæstiones, quod cū monachū fieri ante vnius anni probationē regularis institutio interdicat, monachi, & moniales in tua diœcesi cōstituti, tā clericos, quā laicos vtriusq; sexus, sanos pariter, & infirmos religionis habitū volentes assumere nutu etiā aliquo profitētes, interdū absq; omni professione recipiunt, quandoque professionē illicò facientes: vnde multa mala noscuntur sæpiùs prouenire: cū infirmi ad monasteriū iam translati, & emissa professione postquam de infirmitatibus conualuerint, habitum religionis abijciant, & ad propria reuertantur. Contingit etiam tales in proprijs domibus remanere: cum monachi per eos dum viuunt, nolint sua monasteria prægrauari. Sani etiam sic absque probatione recepti retro aspicientes, matrimonia contrahunt reiecto habitu regulari: de quibus si habitum religionis assumant, ante vnius anni probationem, vel temporis competentis, vtrum facta professione à talibus vel omissa monachi debeant reputari: & si coniugatus conuerti desyderans, sit recipiendus in monachum, nisi vxor perpetuam continentiam repromittat, certificari à sede apostolica postulasti. Nos ergò quæstionibus tuis taliter ex ordine respondemus, quòd licet tempus probationis à sanctis patribus sit indultum non solum in fauorem conuersi, sed etiam monasterij: vt & ille asperitates istius, & istud mores illius valeat experiri: quod vtrinque diligēter est obseruandum: præsertim cum ab vtroque de reliquo certa notitia non habetur: quia tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui cōuerti desyderat, habitum recipit, & professionem emittit, Abbate per se, vel per alium professionem recipiente monasticam, & monachalem habitum concedente, vterq; renunciare videtur ei, quod pro se noscitur introductū: obligetur quòd per professionem emissam, pariter & acceptam ad obseruantiam regularem, & verè monachus est censendus: quia multa fieri prohibētur, quæ si facta fuerint, obtinent firmitatem. Prohibendum est tamen Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, & si contra formam præscriptam quoslibet indiscrete receperint, animaduersione sunt debita corrigendi: cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum. Cùm autem vir, & vxor vna caro sint per copulam coniugalem effecti, nec vna pars conuerti possit ad dominum, & altera in sæculo remanere, profecto non est alter coniugum recipiendus ad obseruantiam regularem, nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat: vitam quoque debet mutare, nisi fortè eius sit ætatis, vt sine suspitione incontinentiæ valeat remanere. Dat. Lateran. IX. cal. Decembris.

Cap. ad Apostolicam extra de regularibus & trans. ad religionem.

N. SIPONTINO ARCHIEPISCOPO. DE POENA EORVM qui falsis literis vtuntur.

ACcedens ad præsentiam nostram P. presbyter lator præsentium sua nobis insinuatione monstrauit, quòd cum olim missus ab Archipresbytero, & clericis de Casali nouo pro quibusdam causis, super quibus à te se fatebantur indebite prægrauari, ad nostram præsentiā accessisset, nec posset pro eo quòd tunc temporis nos eramus infirmitate grauati, suas literas obtinere, moram apud sedem apost. faciendo, post paucos dies contigit ipsum etiam infirmari. Dum autem esset in lecto ægritudinis cōstitutus, accessit ad eum quidam clericus de Casali nouo Azo nomine, qui tunc temporis morabatur in vrbe, & sub spe dilectionis, & gratiæ promisit ei se quas à nobis postulabat literas obtenturum: qui credidit verbo eius, & expensas tribuit, quas pro literis ipsis se expēsurum præfatus clericus proponebat. Tandem ad eum quasdam commissionis literas ad venerabilem fratrem nostrum Trauensem Archiepiscopum, & dilectum filium Abbatem de Corona-

Cap. accedens, De crimine falsi.

ta portauit: quas prædictus presbyter credens veras esse, & de nostra conscientia emanasse, ad iudices detulit delegatos. Cùmque in præsentia ipsorum iudicum tu literas argueres falsitatis, & sacerdos ipse, & alij clerici de casali nouo eas veras esse proponerent, tu easdem literas sub sigillo prædictorum iudicum, ad nostram præsentiam direxisti: quas vtique falsas esse deprehendimus manifestè. Pro quo tibi per scripta nostra mandauimus, vt illum, qui præfatas literas impetrauit, officio, beneficioque suspensum, ad nostram præsentiam dirigeres puniendum. Verùm cùm sacerdotem prædictum sua redderet conscientia innocentem, postquàm tu eum officio, & beneficio suspendisti, ad nostram festinanter accessit præsentiam, ad suam innocentiam excusandam. Sed cùm apud nos moram faceret longiorem, & à nobis misericordiam postularet, præfatæ falsitatis omnimodam ignorantiam proponendo, ipsum tamē eum literis nostris ad te duximus remittendum: vt misericordiam inueniat, quam precatur. Inde est quòd fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præfatæ literæ, in quibus fuit falsitas deprehensa, formam de simplici iustitia habuerunt, cùm præsumi non debeat, quod pro talibus literis, quæ de facili possunt à quibuslibet obtineri, fraudem commiserit falsitatis, ab ipso presbytero canonica purgatione recepta, quòd conscius non fuerit falsitatis, nec literis illis vsus est, postquàm eas falsas esse cognouit, tu ei diuinæ pietatis intuitu officium, beneficiumque restituas, & eum super hoc vlteriùs non molestes: quia, sicut iustum est excessus corrigere delinquentium, sic iniquum meritò reputatur, si seueritas pœnæ puniat innocentes.

N ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI EDMVNDI
De consecratione ecclesiæ ipsorum.

CVm Ecclesia vestra Ecclesiæ Romanæ sit filia specialis, & ad eam nullo pertineat mediante, vos (vnde prudentiam vestram dignis laudibus commendamus) ad apostolicam sedem tanquàm ad caput vestrum in arduis ducitis recurrendum. Et quia ecclesia ipsa nondum munus dedicationis accepit, super dedicatione ipsius à nobis licentiam postulastis. Nos ergò petitionibus vestris grato con. assen. postulatam licentiam indulgemus, concedentes etiam, quod cruces, & sanctorum imagines, quæ præ magnitudine sui de ipsa ecclesia non possent absque dispendio amoueri, in suis locis valeant remanere. Episcopis autem, quos ad dedicationem duxeritis inuitandos, per apostolica scripta mandamus, vt ad vocationem vestram veniant, quemadmodum postulastis. Datum Lateran. Cal. Decembris.

CLERICIS SANCTI PAVLI DE CASTRO CERVARII. QVOD
sententiam pro ipsis circa ius baptisandi latam, auctoritate apostolica confirmet.

EA, quæ auctoritate apostolica ratione præuia statuuntur, ne in recidiuæ quæstionis scrupulum relabantur, apostolico sunt munimine fulcienda. Ex literis siquidem dilecti filij nostri R. tituli Sanctorum Marcellini, & Petri presbyteri Car. Casin. Abbatis nuper accepimus, quod cum olim causam, quæ vertebatur inter vos, & ecclesiam sanctæ Mariæ de Castro Ceruarij super baptismate, de cōmuni assensu partium ipsi duxerimus committendam: idem visis vtriusque partis rationibus, & pleniùs intellectis pro vobis sententiam promulgauit: clericis prædictæ Sanctæ Ecclesiæ Mariæ firmiter inhibens: ne vobis molestiam, vel grauamen inferrent, quo minus pueros parochianorum vestrorum liberè sic baptizare possetis: cùm vestra ecclesia ipsi ecclesiæ sanctæ Mariæ in nullo subiaceat, & ijdem parochiani in ecclesia vestra cætera percipiant ecclesiastica Sacramenta. Nos igitur, quòd à prædicto Abbate factum est ratum habentes, sententiam ipsam

ipsam, sicut rationabiliter lata est, vel legitimæ appellationis remedio sublevata, auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò, vt nulli, &c. Datum Lateran. V. Cal. Decembris.

N. PRIORI, ET CONVENTVI ECCLESIAE DVNELMEN. VT MAIORIbus in rebus Abbatis semper consensum requirant.

Nos est prælatorum ad subditos, & subditorum ad prælatos suos dilectionis, & concordiæ seruandus affectus, vt nec illi, qui præsunt, subiectorum iura perturbent, nec qui subsunt, iustitiæ derogent præsidentium, vel attentent præter eorum assensum, quæ cum ipsorum tenentur conscientia pertractare. Sanè cum venerabilis frater noster P. Dunelmen. Episcopus inter vos vices gerat Abbatis, nec eis nocere debeat quòd Episcopali præminet dignitate, in his eius est à vobis requirendus assensus, quæ præter Abbatis assensum vobis agere non liceret. Ea propter auctoritate præsentium districtiùs inhibemus, ne præter conniuentiam eius vicem super hoc gerentis Abbatis ecclesias assignare, alienare possessiones, vel conficere super alienationibus instrumenta, priores instituere, vel ministros, & alia qualibet, in quibus Abbatis esset necessarius assensus, attentare aliquid præsumatis contra consuetudinem regularem. Quod si præter consensum ipsius, & inhibitionem præsentem aliquid (quod non credimus) super his duxeritis præsumendum, id irritum decernimus penitùs, & inane. Nulli ergò &c. nostræ inhibitionis &c. Dat. Later. VI. idus Decembris.

PHILIPPO DVNELMEN. EPISCOPO. QVO TEMPORE CONFERENDA sint beneficia, & quando ad superiorem deuoluantur.

Ne negligentium quorundam desidiam prædecessores nostri Romani pontifices ad solicitudinem excitarent, & obuiarent fortiùs cupiditati multorum, qui vacantes ecclesias suis vsibus applicabant, tam antiquis temporibus, quam modernis certum tempus canonicis, & concilijs præfixerunt. Vltra quod nec ecclesiæ debeant nec ecclesiastica beneficia, seu præbendæ vacare, non approbantes, quod tandiu vacent, sed præcauentes ne diutiùs ecclesia qualibet solito ministrorum obsequio defraudetur. Nos etiam ipsorum ac præsertim felicis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri statuta sequentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vel si monachi Dunelmen. vel alij quilibet lege diocesana tibi subiecti, ecclesias, vel præbendas ad suam donationem spectantes vltra tempus in Lateranen. concilio diffinitum vacare permiserint, ex tunc monitione præmissa sublato appellationis obstaculo, eas tibi liceat idoneis conferre personis. Nulli ergò, &c. Datum vt supra.

N. EPISCOPO CESENAT. DE RELAXANDO interdicto.

Rediens de partibus Marchiæ dilectus filius C. tt. sancti Laurentij in Lucina presbyter Card. in quibus legationē sedis apostolicæ habuerat, apostolatui nostro exposuit, quod pro eo, quòd Cesenates cum Marchoardo iurauerant, & sæpiùs requisiti ad fidelitatem ecclesiæ redire noluerunt, terram ipsam interdicto supposuit. Quia verò, sicut tam per literas tuas, quàm etiā populi cesenat. nobis præsentatas accepimus, quod Marchoardi societatē penitùs reliquerunt, cum alijs ciuitatibus Romandiolæ coniurātes, tuis & ipsorum precibus inclinati, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus recepto à tot, & talibus quot, & quales pro societate Rauennat. de Cesenat. iurauerunt, secundum formam ecclesiæ iuramenta, quod super his, pro quibus interdicti fuerunt, nostro debeant parere

mandato interdictum auctoritate nostra relaxes, reseruans mandatum vsque ad nostræ beneplacitum voluntatis. Datum Lateran. idibus Decembris.

RAC. PETRAGORICEN. EPISCOPO. QVOD LAICI DECIMAS à Clericis exigere non possint.

QVoniam indignum est, & rationi contrarium, vt laici, qui personis ecclesiasticis decimas tenentur exoluere, eas à clericis rerum ordine præpostera confusione turbato extorquere præsumant: ad petitionẽ tuam vniuersis monasterijs, ecclesijs, & clericis tuæ diœcesis duximus indulgendum, vt si fortè quilibet laici suo nomine decimas ab eis amodo consuetudinis obtẽtu longæuæ, vel alijs occasionibus duxerint exigendas, sit eis liberum quod ita postulabitur denegare. Si verò laici suæ animositatis spiritu concitati, violenter aliquid voluerint aduersus præsentis indulti beneficium attentare, tua fraternitas appellatione remota eos ecclesiastico interdicto supponat. Datum Lateran. XVIII. Cal. Ianuarij.

CAPITVLO ARELATENSI. DE MENSA, ET CIBO, habituque monastico præscribit.

QVanto recentior est in ecclesia vestra religionis introducta plantatio, tantò diligentiùs in ipsis primordijs est cauendum, ne aliquid honestati contrarium nutriatur: quod cum ex consuetudine fuerit confirmatum, ordinis claritatem obtenebret, & difficiliùs postquàm inualuerit extirpetur. Cum autem vbi regularis ordinis professio antecessit, vna esse debeat mensa fratrum, & vnum dormitorium eorundem, nisi aliquem quandoque infirmitas, vel alia iusta causa excludat, præsentis scripti pagina prohibemus, ne aliquis vestrum post factam professionem, nec etiam aliquis canonicorũ, seu clericorum sæcularium obtentu alicuius consuetudinis cibos, qui sibi ex administratione quotidiani stipendij apponuntur, extra claustrum vestrum de cætero audeat exportare, sed infra in locis ad hoc specialiter deputatis, simul dormiãt, & manducent. Statuimus insuper, & auctoritate apostolica prohibemus, ne aliquis canonicus, vel clericus capitulis vestris aliqua occasione nolentibus vobis intersit, nec quisquam ex ipsis vestibus rubeis, vel viridibus, seu capis manicatis vel alijs religioni contrarijs vti aliqua insolentia, seu temeritate præsumat, quod abiectæ secularitatis sapere vetustatem, & scandalum in populo generaret. Illi verò, qui super præmissis culpabiles de cætero potuerint inueniri, secundum Archiepiscopi vestri arbitrium canonicam subeant appellatione postposita vltionem. Constituimus etiam, & præsentium auctoritate sancimus, vt clerici ecclesiæ vestræ, qui non possunt, prout optarent, in ipsa canonici fieri sæculares, postquàm fuerint ad alias translati ecclesias, & in eis præbendas, seu alia ecclesiastica beneficia consecuti, occasione attitulationis seu alia causa, nihil sibi iuris in ecclesia vestra valeant vendicare, nec prouisionem exposcere, nisi habitu religionis assumpto, cum alijs fratribus ibidem assiduè seruituri. Nulli ergò, &c. prohibitionis, atque constitutionis &c. Datum Lateran. IIII. Idus Decembris.

N. ARELATENSI ARCHIEPISCOPO. VT PER CENSVRAS Abbatem S. Geruasij ad obedientiam atque officium reducat.

INcumbit nobis ex debito pastoralis officij, vt iusta postulantibus audientiam cum efficacia præbeamus: maximè vbi eorum vota, & pietas adiuuat, & explorati iuris veritas non relinquit. Ad audientiam siquidem nostram te significãte peruenit, quod N. Abbas sancti Geruasij de sos excommunicatos, & interdictos tuos pariter ad diuina, & sepulturam admittit, procurationes debitas, obedientiam, & reuerentiã, prout de iure tenetur, & debet exhibere, tibi penitùs contradicit. Nolentes igitur

tur vt iuri tuo per eundem Abbatem super hoc valeat derogari, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt in ipsum Abbatem, si in hac parte duxerit persistendum nullius contradictionis, vel appellationis obstaculo censura possis ecclesiastica exercere. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. nonis Decembris.

RICARDO ABBATI, ET CAPITVLO COMPENDIEN. QVA IPSORVM *iurisdictio & priuilegia confirmantur.*

CVm à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assen. Iurisdictionem, & potestatem, quam super clericos infra terminos Compendij habitantes, vsque ad hæc tempora rationabiliter habuistis, & nūc etiam iustè, & pacificè possideris, vobis, & per vos Compendien. monasterio auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt nulli, &c. Dat. Lateran. XVIII. Cal. Ianuarij.

ARELATENSIS ECCLESIAE SVFFRAGANEIS. VT *Arelatensi Archiepiscopo suo obediant.*

CVm secundum doctrinam euangelicam, quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eis eadem facere debetis, eam reuerentiam vos conuenit præstare prælatis, quam vobis vultis à subditis exhiberi. Sanè cum venerabilis frater noster N. Arelaten. Archiepiscopus metropolitanus vester illis studijs, & meritis adiuuetur, vt commendationibus non indigeat aliorum, fraternitati vestræ duximus auctoritate præsentium iniungendum, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus ei tanquàm patri, & Episcopo animarum vestrarum deuotè studeatis, & humiliter obedire: ad vocationem ipsius, nisi euidens necessitas contradicat, secundum traditionem canonicam sine difficultate qualibet accedentes. Datum Lateran. IIII. idus Decembris.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO ARELATEN. VT IN *cœnobitam nemo recipiatur, nisi monachus.*

NIhil magis esse religioni cōtrarium credimus, vel absurdum, quàm si in eadem ecclesia, in professione, & ordine, & religione, ac moribus, & vita, & habitu seruitorum diuersitas nutriatur. Ne igitur in ecclesia vestra, in qua regularis ordo noscitur institutus, huiusmodi vltra confusio se perniciosè valeat immiscere, auctoritate præsentium districtiùs prohibemus, ne in ecclesia vestra de cætero cuiuslibet meriti, vel nobilitatis instinctu aliquis in canonicum, vel in clericum admittatur, vel præpositum, aut Decanum, aut aliquem officialium penitùs eligatur, nisi professione, & habitu se regularem ostendat, & secundum Beati Augustini regulam, in claustro, & capitulo regulariter conuersetur: ne status religionis, qui iam ibi per Dei gratiam confirmatus esse dignoscitur, alicuius mutabilitatis dispendio subuertatur: & resilire paulatim à religionis proposito cuiuslibet prętextu malitiæ compellatur. Datum Lateran. nonis Decembris.

N. CENADIEN. EPISCOPO. DE INFIRMIS EXCOMMVNICATIS *ad cautelam absoluendis donec reualescant.*

LIcet ecclesiasticis institutis, quæ prouida deliberatio Sanctorū patrum instituit, à nullo debeat obuiari: tamen cum iusta contingit impedimenta concurrere, quæ institutorum ipsorum ex necessitate processum impediunt, iuxta discretionem in medio residentis rigor est ecclesiasticus temperandus. Vnde nos tuæ iustæ petitioni fauentes, vt valetudinarijs, senibus

senibus, & infirmis diocesana tibi lege subiectis, qui pro iniectione manuum in personas ecclesiasticas in canonem latæ sententiæ inciderunt, iuxta formam ecclesiæ beneficium absolutionis possis impendere: ita tamen quòd postquàm infirmi suæ restituti fuerint sanitati, ad apost. sedem accedant, & alij pro itineris labore sibi dimisso dignum aliquid recompēsent, plenam tibi vsque ad triennium auctoritate præsentium concedimus facultatem. Datum Lateran. XVII. Cal. Ianuarij.

EIDEM. VT CLERICI IN MAIORIBVS ORDINIBVS CONstituti, assumptas mulieres abijciant.

QVidam clerici tuæ diocœsis manifestè dicuntur doctrinæ Apostoli obuiare: qui candorem ecclesiasticæ puritatis, quæ sine omni ruga, & macula esse debet, & omne, quod est irreprehensibile, sibi eligit suis spurcitijs deprauantes, & dantes offensionem in populo, ministerium suum in vituperium damnosa præsumptione conuertunt. Quidam etenim ex ipsis in Diaconatus, & Subdiaconatus ordine constituti, vxores sibi (si tamen vxores sint nominandæ) contra instituta canonica (vt dicitur) copularunt: qui postmodum dignitates ecclesiasticas assecuti, curæ student domesticæ potiùs, quàm ecclesiasticæ imminere. Volentes igitur id per tuæ fraternitatis industriam emendari, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, quatenus si prædicti clerici ad commonitionem tuam mulieres ipsas non prorsus eiecerint, & de tanto excessu satisfecerint congruenter, licitum tibi sit ipsos auctoritate nostra ecclesiasticis reddiribus, remoto appellationis obstaculo spoliare. Nulli ergò &c. Dat. vt supra.

N. DVNELMEN. EPISCOPO. QVA PER IPSVM INSTItutas prabendas & personatus approbat.

ET ad ampliandum cultum diuini nominis in locis Deo dicatis à fratribus nostris, & Coepiscopis statuuntur, præsertim cum pietas præbeat causam proposito, & ardor intimæ charitatis flagrat exteriùs, in effectum seruare volumus illibata, & munimine contraditionis apostolicę roborare. Ex charitatis siquidē (sicut credimus) fonte processit, quòd bonæ memoriæ prædecessor tuus, & tu post eum ipsius exempla secutus, in ecclesia de Deluton. præbendas, & personatus prouidè statuistis: vt in eo honorabilius de cætero domino seruiatur: & ecclesia ipsa in se ministrantibus liberius possit, & melius prouidere. Nos igitur propositum tuum dignis laudibus in domino commendātes, institutionem tam personatuum, quàm præbendarum in eadem ecclesia per te, & eundem prædecessorem tuum hactenus factam, sicut rationabiliter, & sine quorumlibet præiudicio facta est, & seruata auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergò &c. Datum vt supra.

ARCHIEPISCOPO ARELATENSI. DE CAVENDA beneficiorum pluralitate.

CVm secundum traditionem canonicam nō liceat aliquem in duabus ecclesijs titulari, sed quilibet debeat in ecclesia, in qua ordinatus est, perpetuò permanere, vt secundum Apostolum vnusquisque maneat in ea vocatione, in qua dignoscitur esse vocatus. Graue gerimus, & indignum, quòd (sicut accepimus) præpositus, & canonici Arelaten. qui professi sunt obseruantiam regularem, mutationes redditu um cupiunt, & in diuersis laborant ecclesijs præbendari: vnde contingit, quòd & claustrum ipsum, & episcopatus limites sæpiùs exeunt sine licentia prælatorum. Cum itaque nolimus ea viris religiosis permittere, quæ in ecclesijs etiam sæcularibus canonica reprobant instituta, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatis præposito, & canonicis ex parte nostra, & tua studeas

ſtudeas diſtrictiùs inhibere: ne beneficia ſibi multiplicari ſatagant, vel in alijs eccleſijs ſe faciant titulari: & ne limites epiſcopatus, vel clauſtri ſine licentia tua, vel illius, cui fratrum curam commiſeris, exire temeraria facilitate præſumant. Alioquin tu eos ad id appellatione fruſtratoria non obſtante, per cenſuram eccleſiaſticam compellere non poſtponas. Datum Lateran. IIII. idus Decembris.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO ARELATEN. NE PRAEPOSITVS abſque conſenſu Capituli mutuum recipiat, vel fideiuſſionem præſtet.

CVm ex Apoſtolatus officio, quod (licet indigni) ſuſcepimus, eccleſiarum omnium curam, & ſolicitudinem gerere debeamus, nobis eſt attentiùs prouidendum, ne circa ſpiritualia, vel etiam temporalia vlla detrimenta ſuſcipiant, per illorum incuriam clericorum, qui quæ ſua ſunt, non quæ IESV CHRISTI quærentes, vtilitati communi præferunt ſpecialem. Sanè, ſicut noſtro eſt apoſtolatui reſeratum, nonnunquam in partibus veſtris propter inſolentiam prælatorum, contingit eccleſias debitis intolerabilibus prægrauari, pro eo quod earum negocia tanquàm propria pertractantes, clericorum aſſenſum non exigunt in agendis. Cùm ergò quod omnes tangit, ab omnibus debeat approbari, auctoritate præſentium diſtrictiùs inhibemus, ne præpoſitus veſter ſine omnium vel maioris partis, & ſanioris aſſenſu pecuniam recipiat mutuò, vel pro ea præſtet fideiuſſoriam cautionem. Si verò (quod non credimus) contra prohibitionem noſtram eccleſiam præſumpſerit aggrauare, quod ab eo factum fuerit, decernimus non tenere. Nulli ergò &c. Datum vt ſuprà.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO ARELATEN. VT PRAEPOſitus accepti, & expoſiti rationem reddat.

CVm inſtantia noſtra quotidiana ſit, ſecundum Apoſtolum, omnium eccleſiarum ſolicitudo continua, ſummo ſtudio ſatagere nos oportet, quòd ſtatus earum in ſpiritualibus, & temporalibus ſuſcipiat incrementa, & in deterius (quod abſit) aliquorum deſidia non labatur. Sanè ſicut noſtris eſt auribus intimatum, in Arelaten. Eccleſia id conſuetudinis noſcitur obtinere, quod præpoſitus ipſius eccleſiæ coram Archiepiſcopo, & Capitulo adminiſtrationis ſuæ reddat ſtatutis temporibus rationem, ſicut à ſuis prædeceſſoribus fuit hactenus obſeruatum. Cùm itaque conſuetudinis, vſusque longæui non ſit vilis auctoritas, & præſertim quando rationi non obuiat, & canonicis inſtitutis, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus præfatum præpoſitum ad præmiſſam conſuetudinem obſeruandam, appellatione remota (ſicut iuſtum fuerit) compellaris: quod citra mandatum noſtrum deberet efficere, ſi famam ſuam vellet ſeruare apud homines illibatam: ne Iudæ notam ſiniſtræ ſuſpicionis incurreret, vnde facta ſua vellet fratribus, & ſocijs occultare. Datum vt ſuprà.

ARCHIEPISCOPO ARELATEN. VT DE PERSONATIBVS pro ſua voluntate ordinare poſſit.

CVm Arelaten. Eccleſiæ perſonatus prædeceſſores tui dicantur de pontificalis menſę redditibus ſtatuiſſe, vſque ad tempora iſta, ordinatio ipſorum ad pontifices, qui fuerint pro tempore, ſicut noſtro eſt apoſtolatui reſeratum, noſcitur ſpectauiſſe. Cùm autem perſonam tuam ſyncera diligamus in domino charitate, nec velimus pontificalia iura tuis temporibus minui, ſed augeri: vt de iam dictis perſonatibus, ſicut & prædeceſſores tui ſine contradictione qualibet habuerunt, liberam habeas poteſtatem ſecundum Deum, & profe-

Cc ctum

ctum commiſſæ tibi Eccleſiæ ordinandi, appellatione fruſtratoria non obſtante, fraternitati tuæ auctoritate præſentium indulgemus. Nulli ergò &c. Datum vt ſuprà.

N. PRAEPOSITO S. IOANNIS DE CIMITERIO, EIVSQVE *fratribus tam præſentibus, quàm futuris canonicè ſubſtituendis in perpetuum. Qua eos recipit ſub protectionem apoſtolicam.*

EFfectum iuſta poſtulantibus &c. vſque ad verbum Annuimus. Et præfatam Eccleſiam S. Ioannis de Cimiterio Papien. ſub vrbio ſitam, in qua diuino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar felicis recordationis Lucij Papæ prædeceſſoris noſtri ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Statuentes &c. vſque ad verbum Vocabulis. Locum ipſum in quo præfata eccleſia ſita eſt cum omnibus pertinentijs ſuis, Eccleſiam Sancti Marci, quæ in parochia veſtra fundata eſt cum omnibus pertinentijs ſuis. Eccleſiam Sanctæ Mariæ poſitam in porta aurea cum pertinentijs ſuis. Eccleſiam Sanctæ Mariæ, poſitam in Caſtello Lanfranci cum omnibus pertinentijs ſuis: & plebem, quæ dicitur Rete cum omnibus pertinentijs ſuis. Sanè cum generale &c. Sepulturam quoque &c. Obeunte verò &c. Decernimus ergò &c. ſalua ſedis apoſtolicæ auctoritate, & diœceſani Epiſcopi canonica iuſtitia. Si qua igitur in futurum &c. Datum Lateran. per manum Raynaldi domini Papæ Notarij Cancellarij vicem agentis XVIII. Cal. Ianuarij, indictione ſecunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII, pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno I.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. VT MONASTE- *rium S. Geruaſij inſtauret.*

GRauem lapſum monaſterij Sancti Geruaſij de Fos noſtro noueris apoſtolatui reſeratum, quòd cum collegium ipſius propter inſolentiam monachorum ad binarium ſit redactum, duo monachi, qui ſuperſunt, Dei timore prorſus abiecto non tanquam in monaſterio, ſed velut in proſtibulo impudicè cum duabus mulieribus conuerſantur: de quorum conuerſatione religioni detractio euenit, & in populo graue ſcandalum generatur: & cùm monaſterium ipſum de redditibus, & poſſeſſionibus Archiepiſcopalis menſæ fundatum ſit, & ditatum, debitam tibi obedientiam dicti monachi denegant exhibere, quin potius etiam aduerſus Rom. Eccl. calcaneum erigentes, interdictos, & excommunicatos paſſim recipiunt ad diuina: defunctis in excommunicatione ſepulturam etiam impendentes: propter quod in partibus illis & contemptibiles habentur ſententiæ prælatorum, & iuſtitia penitùs non ſeruatur. Cum autem in dicto monaſterio & ius habeas patronatus, & lege tibi ſit diœceſana ſubiectum: vnde ipſius commodis, & profectibus debes propenſius imminere, fraternitati tuæ, quam ſyncerius amplexamur, auctoritate præſentium indulgemus, vt præfatum monaſterium ad obſeruantiam regularem, & ſtatum religionis antiquæ, vel ſi poteris meliorem remoto appellationis obſtaculo, valeas reformare: Abbates quoque tibi ſubiectos ad debitam obedientiam Arelaten. Eccleſiæ nunc, & in poſterum exhibendam, compellendi tibi nihilominus concedimus facultatem. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. IIII. idus Decembris.

N. ABBATI

N. ABBATI AVREAE VALLIS. N. ARCHIDIACONO PICTAVEN. & magistro G. Decano Afianen. Vt precarios Pontificis in beneficiorum suorum possessione defendant, nisi statutum, de certo canonicorum numero repugnet.

CVm simus omnibus ex iniuncto nobis officio debitores, ijs specialiter, & præsertim prouidere tenemur, qui vel à sede apostolica ordinem susceperunt: vel apud eam in obsequio nostro, & fratrum nostrorum laudabiliter permanētes, nostram pleniùs meruerunt gratiam, & fauorem. Vnde cum pro ignotis etiam Ecclesia Romana consueuerit à personis ecclesiasticis in suis precibus tam celeriter, quàm efficaciter exaudiri, non possumus non mirari, si non audiamur pro illis, quibus ad obtinendum quod petitur, scientia suffragatur, & mores: & qui nobis sunt, & fratribus nostris accepti, & his, quibus scribimus non ignoti. Sanè cum pro dilectis filijs Vu. Rosio subdiacono nostro, clerico dilecti filij nostri Cent. S. Luciæ Diaconi Cardinalis: qui videlicet subdiaconus ex eo, quod felicis recordationis C. Papæ prædecessoris nostri tempore in camera nostra diutiùs laudabiliter deseruiuit: & magistro Const. Natal. qui quoniam bonæ memoriæ I. Malabrancæ tunc Sancti Theodori diaconi Cardinalis diutiùs obsequium suæ deuotionis impendit: nostram, & fratrum nostrorum gratiam nec immeritò meruerunt: idem prædecessor noster venerabili fratri nostro Episcopo, & Capitulo Xanctonen. primo, ac secundo scripsisset, vt eos in canonicos suos reciperent, & stallum in choro, & locum in Capitulo assignarent: quia Capitulum ipsum preces, & mandata ipsius semel, & iterum implere contempsit, bonę memoriæ Ad. episcopus tunc archidiaconus Pictauen, & dilecti filij N. decanus & N. cantor Sanctæ Radegundis Pictauen. quibus executio mandati apostolici fuerat diligenter contradictione, & appellatione postposita delegata, post frequentem commonitionem, cum nihil proficerent monitis apud ipsos, procuratorem eorum de canonica ecclesiæ Xanctonen. curauerunt auctoritate apostolica inuestire: dictis Episcopo, & Capitulo eadem auctoritate mandantes, vt eos permitterent canonicam ipsam pacificè possidere. Cæterum quia canonici eiusdem Ecclesiæ se contra hoc contumaces exhibebant, in omnibus & rebelles, ijdem executores (sicut ex eorum literis accepimus manifestè) in eos excommunicationis, & in Xanctonen. ecclesiæ interdicti sententiam protulerunt: quam dicti canonici nullatenus obseruantes, præsumpserunt diuina nihilominus celebrare. Licet idem Episcopus Xanctonen. sicut ex literis suis nobis innotuit, apostolicis nolens contraire mandatis, super receptione ipsorum promptam habeat voluntatem. Ijdem etiam canonici ad sedem apostolicam nuncium destinantes, suggesto quòd in Xanctonen. ecclesia quadragen. erat canonicorum numerus institutus, & per sedem apost. confirmatus: de quo nulla penitus habita mentione dictus subdiac. noster, & magister Const. super receptione sua literas obtinuerant ab apost. sede impetratas, à nobis prædictarum sententiarum processu nequaquam expresso, causam ipsam N. Abbati Syluæ maioris, & N. decano Burdegalen. committi, sic videlicet: vt si constaret literas non habita mentione de constitutione, & confirmatione prædictis, pro eisdem subdiacono nostro, & magistro Const. ab eodem prædecessore nostro manasse, quicquid factum inuenirent occasione literarum illarum post appellationem ad nos legitime interpositam, vel statutum denunciarent penitùs non tenere: iniungetes ipsis districtiùs, ne occasione literarum illarum Xanctonen. ecclesiam indebite de cætero molestarent. Cúmque literæ huiusmodi ad prædictos iudices peruenissent, dictus subdiaconus noster ad ipsorum citationem in eorum præsentia constitutus proposuit, quòd cum excommunicati essent, illis respondere minime tenebantur: & quòd voluntatem nostram volebat super hoc præsentialiter expetiri: & ne vlteriùs in negocio ipso procederent, sedem apostolicam appellauit. Quia verò labori eorum compati volumus, & debemus, ad deuotionem, & seruitium ipsorum nec immeritò paternum respectū

habentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus nisi infra 40. dies à commonitione nostra auctoritate præsentium viua voce, vel literis sibi facta, vobis per testes omni exceptione maiores constiterit præfatum quadragenarium canonicorum numerum fuisse in præfata ecclesia institutum: vel si non habent plenum, vt duo desint de quadragenario constituto, vel post factam institutionem habuerint quandoque maiorem, cum ipsi factam institutionem non obseruauerint, ipsos in corporalem possessionem canonicæ ipsius appellatione postposita, auctoritate freti apostolica inducentes, stallum in choro, & locum in Capitulo secundum ecclesiæ cõsuetudinem assignetis: & canonicos memoratos ad receptionem ipsorum per excommunicationis in personas, & interdicti sententias in ecclesiam Xanctonen. sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, cogatis: reuocantes in irritum quicquid post susceptionem mandati eiusdem prædecessoris nostri in elusionem ipsius, & eorundem subdiaconi, & magistri præiudiciũ in canonicis, vel præbendis inueneritis attentatum. Taliter autem mandatum apostolicum impleatis, vt obedientiam vestram commendare non immeritò debeamus: & vestro, & ecclesiarum vestrarum profectui solicitius imminere: ac Cardinalis prædictus, quem inter fratres nostros speciali diligimus in domino charitate: & idem subdiaconus, & magister propter hoc libentiùs intendant vestris commodis, & honori: scituri quòd sicut gratum habebimus, si mandatum apostolicum fueritis efficaciter executi, sic ferre non poterimus non molestè, si (quod non credimus) in hoc negligentes fueritis, vel remissi. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, vt testimonium perhibeant veritati, per districtionem ecclesiasticam appellatione remota, cogatis. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint harum tenore tacito à sede apostolica impetratæ. Quòd si omnes &c. duo vestrũ ea nihilominus exequantur. Datum Lateran. XIIII. cal. Ianuarij.

N. DECANO, ET CAPITVLO EBORACEN. VT IN PETRO DE Corbolio præbenda & Archidiaconatus possessio tradatur.

Sicorum petitionibus apostolicum gratãter impertimur assensum, quos gratiosos inter alios clericos orbis, & literarum sciẽtia, & morum reddit honestas, officij nostri, sicut credimus, debitam prosequimur actionem, & Deo in hoc, & hominibus complacemus. Sanè licet dilectum filium magistrum P. de Corbolio, de cuius literatura, & scientia in longinquis, & remotis partibus prædicatur, suæ tantum probitatis, & honestatis intuitu habere debeamus in visceribus charitatis. Cùm tamen ad memoriam reducimus nostram, nos aliquãdo sub ipsius magistrio extitisse, & ab eo diuinarum audisse paginam scripturarum, quod vtique non pudet nos dicere, immò reputare volumus gloriosum, ad dilectionem ipsius efficimur promptiores, & eius libentiùs augmento intendimus, & honori. Cùm igitur venerabilis frater noster N. Eboracen. archiepiscopus præbendam Eboracen. ecclesiæ cum archidiaconatu eidem magistro contulerit, sicut nobis per suas literas (vt proponitur) intimauit, nec vos vnquam deceat talem, ac tantum clericum à societate vestra repellere, sed vocare: cum de literatis, & discretis personis ecclesijs multa prouenire consueuerint incrementa: deuotionem vestrã rogamus, monemus, ac per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatum magistrum ad præbendam, & archidiaconatum sibi concessum tam libenter, quàm liberaliter admittentes, faciatis eundem, vel procuratorem suum, præbendam, & archidiaconatum pacificè possidere. Vt & idem magister in vobis se gaudeat fraternæ dilectionis solatium inuenisse: & nos, qui pro ipso puro corde, & voluntate syncera scripta nostra dirigimus, deuotionem vestram valeamus in domino meritò commendare. Alioquin nos venerabili fratri nostro N. Elien. Episcopo noueritis iniunxisse, vt præfato magistro præbendam, & archidiaconatum, non obstante contradictione, vel appella-

pellatione cuiuslibet, si ei de canonica concessione constiterit, nostra fretus auctoritate non differat assignare, & faciat pacificè possidere: illos censura ecclesiastica percellens, qui se duxerint mãdato nostro temerè opponendos. Datum Lateran. xvj. Cal. Ianuarij.

N. ELIEN. EPISCOPO EIVSDEM ARGVMENTI.

SIcorum petitionibus &c. ferè in eundem modum, vt suprà vsque ad verbum Commendare. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus præfato magistro præbendam, & archidiaconatum, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, si tibi de canonica concessione constiterit, nostra fretus auctoritate non differas assignare: & facias pacificè possidere. illos censura ecclesiastica percellens, qui se duxerint mandato nostro temerè opponendos. Datum vt suprà.

RICCARDO ILLVSTRI REGI ANGLORVM. EIVSDEM *argumenti cum duabus pracedentibus.*

CVm regnorum status per virorum prudentum consilia de bono semper consueuerit in melius prosperari, qui ad ipsorum regimen domino disponente, vocantur, viris prudentibus, & discretis fauorem debent, & gratiam libenti animo impertiri: & ipsorum (prout conuenit) intendere incrementis. Cùm enim (sicut credimus) magnificentia regia non ignoret, qualiter dilectus filius magister P. de Corbolio inter alios clericos orbis scientia literali præfulgeat, & sua probitate, & discretione sit admodum commendandus, ad dilectionem ipsius prompta debes voluntate concurrere: & eum tam libenter, quàm efficaciter exaudire. Cùm igitur venerabilis frater noster Eboracen. Archiepiscopus ei præbendam Eboracen. ecclesiæ cum archidiaconatu contulerit, super cuius possessione per dilectos filios decanũ, & capitulum Eboracen. prout dicitur, impeditur: pro ipso sub cuius magisterio nos aliquando extitisse recolimus, & ab eo audiuisse sacrarum paginam scripturarum puro corde, conscientia bona, & voluntate non ficta, Serenitatem regiam duximus literis apostolicis exhortandam: rogantes attentiùs, & monentes, quatenus prædictum magistrum nostrarum precum intuitu, & suæ probitatis obtentu diligas propensiùs, & honores: & ad habendam possessionem pacificam archidiaconatus, & præbendæ auxilium regiæ Serenitatis exhibeas: ita quòd ipse magister ad seruitium magnitudinis regiæ fortiùs accendatur: & nos cum preces nostras, præsertim quas de tam puro corde proferimus, cognouerimus exauditas, ad audiendum petitiones tuas possimus magis fauorabiles inueniri. Datum vt suprà.

IOANNI MINISTERIO, ET FRATRIBVS SANCTAE TRINItatis. *Quã illorum regula recensetur & approbatur.*

OPerante diuinæ dispositionis clementia in sedis apostolicæ specula constituti, pijs debemus affectibus suffragari: & eos, cùm à charitatis radice procedũt, perducere ad effectum: præsertim vbi quod quæritur Iesu Christi est, & priuatæ communis vtilitas antefertur. Sanè cum tu dilecte in Christo fili frater Ioannes minister, ad nostram olim præsentiam accessisses, & propositum tuum, quod ex inspiratione diuina creditur processisse, nobis humiliter significare curasses, intentionem tuam postulans apostolico munimine confirmari: nos vt desiderium tuum fundatum in Christo, præter quem poni non potest stabile fundamentum, pleniùs nosceremus, ad venerabilem fratrem nostrum N. Episcopum, & dilectum filium N. Abbatem Sancti Victoris Parisien. cum nostris te duximus literis remittẽdum:

vt per eos, vtpote qui desiderium tuum perfectius nouerant, de intentione tua, & intentionis fructu, ac institutione ordinis, & viuendi modo instructi, assensum nostrum tibi possemus securiùs, & efficaciùs impertiri. Quia igitur, sicut ex eorum literis cognouerimus euidenter, Christi lucrum appetere videmini plusquàm vestrum, volentes, vt apostolicum vobis adsit præsidium, regulam, iuxta quam viuere debeatis: cuius tenorem dicti Episcopus, & Abbas suis nobis inclusum literis transmiserunt cum his, quæ de dispositione nostra, & petitione tua fili minister duximus adiungenda, præsentium vobis, & successoribus vestris auctoritate cōcedimus, & illibata perpetuò manere sancimus. Quorum tenorem, vt euidentiùs exprimatur, inferiùs iussimus annotari N. Nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Fratres domus Sanctæ Trinitatis sub obedientia prælati domus suæ, qui minister vocabitur in castitate, & sine proprio viuunt. Omnes res vndecunq; licite veniant, in tres partes diuidant çquales, & in quantum duæ partes sufficiant, exequantur ex illis opera misericordiæ, cum sui ipsorum, & eis necessario famulantium moderata sustentatione. Tertia verò pars reseruetur ad redemptionem captiuorum, qui sunt incarcerati pro fide Christi à paganis: vel dato precio rationabili pro redemptione ipsorum, vel pro redemptione paganorum captiuorum: vt postea rationabili commutatione, & bona fide redimatur Christianus pro pagano secundum merita, & statum personarum. Cùm verò pecunia data fuerit, vel aliquid aliud licet specialiter, & propriè detur ad aliquid, semper de consensu illius, qui dederit, tertia pars separetur, & aliter non recipiatur, exceptis terris, pratis, vineis, nemoribus, ædificijs, nutrituris, & huiusmodi. Fructus enim inde exeuntes, deductis expensis, scilicet medietate remota pro expensis in tres partes diuidētur æquales: sed quæ paucas, vel nullas recipiant expensas, omnes diuidantur. Cum verò panni vel calciamenta, vel minuta huiusmodi, quibus necesse sit vti, quæ vendi, vel conseruari non expedit, data fuerint, vel à se ipsis habuerint, non diuidantur, nisi ministro domus, & fratribus visum fuerit expedire. De quibus singulis dominicis diebus, si fieri potest, in capitulo deliberetur. Si tamen prædicta, vt panni, terræ, nutrituræ, siue minuta venderentur, precium inconueniēs in tres partes vt suprà diuidatur. Omnes ecclesiæ istius ordinis intitulentur nomine Sanctæ Trinitatis, & sint plani operis. Fratres possunt esse in vna cohabitatione, tres clerici, & tres laici, & præterea vnus, qui procurator sit: qui nō procurator, sed minister (vt dictum est) nominetur vt frater A. minister domus Sanctæ Trinitatis: cui fratres repromittere, ac impendere obedientiam teneantur. Omnibus fratribus suis, sicut sibimet minister fideliter administret. Vestimenta sint lanea, & alba, & liceat eis habere pellicias singulis singulas, & bracas, quas iacentes non deponant. Iaceant in laneis, ita quòd plumea fulcra, vel culcitras nisi in ægritudine laborantes in domibus proprijs minime habeant. Ceruical verò ad sustentationem capitis permittantur habere. In capis fratrum imponantur signa. Equos non ascendant, nec etiam habeant: sed asinos tantum liceat ascēdere datos, vel accommodatos, vel de proprijs nutrituris susceptos. Vinum sumendum à fratribus taliter temperetur, vt sobrie sumi valeat. Ieiunent ab idibus Septembris, secunda, quarta, & sexta feria, & sabbato nisi solennis festiuitas interuenerit vsque ad Pascha: sic tamen vt ab aduentu vsq; Natiuitatē Dominicam, & à Quinquagesima vsq; ad Pascha, exceptis dominicis diebus in cibo quadragesimali ieiunent, & alia similiter ieiunia, quæ consueuit ecclesia celebrare. Potest tamen quandoq; ieiunium minister cum discretione relaxare propter ætatem, vel viā & aliam iustam causam, vel facultate inspecta etiā augumentare. Carnibus datis ab his, qui foris sunt, vel sumptis de proprijs nutrituris vesci liceat tātum in dominicis diebus à Pascha vsq; ad Aduentū Domini, & à Natali vsq; ad Septuagesimā: & in Natiuitate, & Epiphania domini, & in Ascensione domini, & Assumptione, & Purificatione Beatæ Mariæ, & in festiuitate omniū Sanctorum. Nihil emant ad victum præter panem, & pulmētum, scilicet fabas, & pisa, & huiusmodi legumina, olera, oleum, oua, lac, caseos, & fructus: sed neq; carnes, neq; pisces, siue vinū liceat emere nisi ad necessitatem infirmorum, vel minutorū,

vel

vel pauperum, aut in magnis solemnitatibus. Liceat tamen nutrituras emere, & nutrire. Cum verò in itinere siue, peregrinatione fuerint, liceat eis, sed parcè, vinum emere, & pisces in quadragesima si necesse fuerit: & si quid eis datum fuerit inde viuant, & residuum in tres partes diuidant. Tamen si fuerint in via profecti ad redimendum captiuos, quicquid eis datum fuerit, totum debent ponere in redemptionem captiuorum, præter expensas. In ciuitatibus, in villis siue castellis, in quibus proprias domos habuerint, nihil omnino extra domos illas nisi fortè in domo religionis, etiãsi à quouis rogentur, comedãt, vel bibãt, nisi fortè aquam in domibus honestis: nec pernoctare præsumãt extra huiusmodi domos: nunquam in tabernis, vel in huiusmodi locis inhonestis habitẽt, comedãt, vel bibant. Qui aũt hoc prẹsumpserit iuxta arbitriũ ministri graui vindictæ subiaceat. Talis sit charitas inter fratres, clericos, & laicos, vt eodem victu, vestitu, dormitorio, refectorio, & eadẽ mensa vtãtur. Infirmi seorsum dormiãt, & comedãt: ad quorũ curam habẽdã cõuersus aliquis laicus, siue cleric⁹ deputetur: qui ea, quę necessaria fuerint, inquirat, & ministret sicut fuerit ministrãdũ. Moneãtur tamẽ infirmi, vt lauta, siue nimiũ sumptuosa cibaria nõ requirãt, cõmoda poti⁹, & salubri moderatione cõtenti. Ad lauta quidem, & sumptuosa cibaria nõ oportet quẽquam admitti: vni de discretioribus, & benignioribus fratribus iniungatur. qui audiat eos, & vt expedire viderit, charitatis solatiũ administret: requirat tamen ab illis, quos crediderit admittendos, si eis, quæ fratribus opponuntur, velint esse contenti. Ad lauta quidem, & sumptuosa cibaria non oportet quenquam admitti. Quæcunq; tamen præsentanda sunt, cum hilaritate præsententur: & nulli maledictum pro maledicto reddatur. Si quis, & maxime religiosus ad hospitãdũ aduenerit, benigne suscipiatur, & charitatiue iuxta posse domus illi subministretur. Auena tamẽ, vel aliud in loco auenæ hospitibus nõ detur, si fuerint in ciuitate, vel oppido, vel vbi venalis inueniatur: nisi fortè religiosi sint hospites, vel tales, qui ad manum non habeant, & nõ emere possint. Si autem hospites venalem nõ inuenerint, & in domo qua suscepti fuerint, inueniatur, congruenter eis præbeatur. Nullus frater laicus vel clericus sit, si fieri potest, sine proprio officio. Si quis verò laborare noluerit, & potuerit, locum ipsum deserere compellatur: cum Apostolus dicat, qui non laborat non manducet. Silentium obseruẽt semper in ecclesia sua, semper in refectorio, semper in dormitorio. De necessarijs tamen liceat loqui in alijs temporibus aptis, & remissa voce, humiliter, & honeste, & extra prędicta loca vbique sermo eorum sit honestus, & sine scandalo: similiter & eorum omnis status, gestus, vita, actio, & omnia alia honesta in eis reperiantur. Capitulum si fieri potest singulis dominicis diebus in singulis domibus minister cum fratribus suis teneat: & de negocijs domus, & domui siue fratribus datis: vt ad redemptionem captiuorũ tertia pars deputetur, fratres ministro, & minister fratribus rationem fideliter reddat. Nõ solũ fratribus, sed & familiæ domus pro capacitate sua similiter singulis dominicis diebus, si fieri potest, exhortatio fiat: & quod credere, aut agere debeant, simpliciter moneãtur. De omnibus rebus, & clamoribus in capitulo fratres iudicentur. Nullus fratrum fratrem suum in publico accuset, nisi benè possit probare. Qui autem hoc fecerit pœnam subeat, quam reus subiret, si conuinci potuisset, nisi minister ex causa cum eo dispensare voluerit. Si qui scandalum, vel aliquid huiusmodi fecerint, vel (quod absit) se inuicem percusserint, iuxta arbitrium ministri, maiori, vel minori vindictę subiaceãt. Si quis frater in fratrem peccauerit, id est contra fratrẽ, id est eo solo sciẽte, qui iniuriã passus est, sustineat patienter, licet sit innocens: & cum quieuerit commotio animorum, benigne, & fraterne commoneat, & corripiat eum vsque ter inter se, & ipsum solum, & pœnitentiam agere de commisso, & à similibus in posterum abstinere: quod si audierit, dicat ministro, & ille corripiat eum secreto secundum quod viderit saluti eius expedire. Qui verò scandalũ mouit, & per se emendare voluerit, totũ ante pedes scandalizati petens veniam se extendat: & si semel nõ sufficit vsq; ter illud idem faciat. Si verò hoc in publicum venerit, quęcunq; secutura fuerit pœnitentia hæc sit prior, scilicet ante pedes ministri petendo veniã totius corporis

ris extensiô,& postea secundum eius arbitrium emendetur. Generale capitulum semel in anno celebretur: quod fieri debet in octauis Pentecostes. Si pro necessitate domus debitum fuerit aliquod contrahendum, prius in capitulo fratribus proponatur, & cum eorum fiat consilio, & assensu: vt sic & suspitiones, & murmura euitentur. Si quisquam de substantia domus violentiam fecerit, & ad iudicem oportuerit referri, non antè hoc fiat, quàm charitatiuè ille à fratr. primò, post ab alijs vicinis similiter moneatur. Electio ministri per commune fratrum consilium fiat: nec eligatur secundum dignitatem generis, sed secundum vitæ meritum,& sapientiæ doctrinam. Ille verò, qui eligitur, sacerdos sit, vel clericus ordinibus aptus. Minister verò siue maior, siue minor, sacerdos sit. Maior minister confessiones fratrum omnium congregationũ eiusdẽ ordinis audire potest. Minor verò minister omnium fratrum suæ domus audiat cõfessiones, dummodo verecundia repetiti excessus occasionem minimè præbeat tardius prælatis suis, vel minus purè, quàm deceat cõfitẽdi. Solicitè verò minister prouideat, vt præcepta regulæ, sicut cęteri fratres per omnia teneat. Postquàm verò electus fuerit, si ex culpa deponi meruerit, per maiorem ministrũ cõuocatis tribus, vel quatuor ministris minoribus deponatur, & alius qui dign9 fit loco eius subrogetur. Si verò pro remotione terrarũ, vel alia causa rationabili maior minister hoc facere nõ poterit, ministris minotib9 magis religiosis cõmittat:& quod illi fecerint auctoritate maioris, ratũ habeatur. Maior verò minister, si processib9 corrigẽdis, vel deponẽdis sit, per quatuor, aut quinq; ministros eiusdem ordinis magis religiosos hoc fiat: qui tunc auctoritate generalis Capituli ad hoc eligi debent. Si quis huius ordinis frater esse voluerit, primò per annum cum expensis suis, præter victum, habitu suo, & omnibus suis retentis, in ordine pro Deo seruiat:& post annum si bonum,& conueniens videatur ministro domus, & fratribus, & illi, & locus vacauerit, recipiatur: nihil tamen pro receptione sua exigatur. Si quid tamen gratis dederit, recipiatur: dum tale sit, de quo non videatur ecclesiæ litigium imminere. Si verò de cuiusque moribus visum fuerit dubitandum, prolixior de eo probatio habeatur. Si ante receptionem aliquis se intemperanter habuerit, & impatiens disciplinæ, & ad arbitrium ministri non emendauerit mores suos, tribuatur ei modestè licentia cum omnibus quæ attulit recedendi. In ordine verò aliquis non recipiatur, antequam annum videatur vigesimum compleuisse. Professio verò in arbitrio ministri relinquatur. Pignora non accipiant, nisi decimas cum licentia sui Episcopi de manu laici, iuramenta non faciant, nisi magna necessitate cum licentia ministri, vel iussi ab Episcopo suo, vel ab alio vices apostolicas gerẽte, & hoc pro honesta, & iusta causa. Si quod vitium in re, quæ venditur notum fuerit, indicetur emptori: depositum auri, vel argenti, vel pecuniæ non liceat eis suscipere. Ipsa die, qua infirmus venerit, vel apportatus fuerit, de peccatis suis confiteatur, & communicet. Omni secunda feria præterquam in octauis Paschæ, & Pentecostes, & Natiuitatis domini, & Circuncisionis, & Epiphaniæ, & præterquam in festiuitatibus, quæ ad colendum pronunciantur, finita missa pro fidelibus fiat absolutio fidelium defunctorum in cœmiterio. Singulis quoque noctibus ad minus in hospitali coram pauperibus pro statu, & pace Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & totius christianitatis, & pro benefactoribus, & pro his, pro quibus generalis ecclesia consueuit orare, communis fiat oratio. In regularibus horis morem Beati Victoris obseruent, nisi fortè pausationes, vel aliæ prolixitates, vel vigiliæ, occasione laboris, & paucitatis seruientium de consilio priorum, & religiosorum virorum fuerint remittendæ, propter paucitatem etenim suam tãtas pausationes in psallendo facere non tenebuntur, nec ita tempestiuè surgere. In rasura similiter ordinem Sancti Victoris sequantur clerici. Laici verò barbas non radant, sed eas crescere modestè permittãt. Nulli ergò &c. nostrę concessionis, & constitutionis &c. Datum vt suprà.

G. PRAEPOSITO ALBENSI. QVA DATVR ILLI potestas conferendi custodiam albanensem.

IN

Innotuit apostolatui nostro per petitionem nobis ex tua parte porrectam, quòd cum in Alben. Ecclesia quædam dignitas, quæ custodia dicitur, ad tuam donationem pertinens habeatur: cuius curæ, ac solicitudini ornamenta, ac priuilegia ipsius ecclesiæ, & diadema etiam regium committuntur: eam personæ idoneæ conferre desideras: ne fortè per imperitiam, aut infidelitatem, vel negligentiam custodis ipsius ecclesia incurrat aliquod detrimentum, aut honor patriæ de Corona aliquam læsionem sustineat. Volentes igitur indemnitati ecclesiæ præcauere, & tibi tuam iustitiam conseruare, vt custodiam ipsam, sicut tui iuris existit, idoneæ personæ nullius appellationis obstaculo conferas, & assignes, liberam tibi damus auctoritate apostolica facultatem. Dat. Lateran. XII. cal. Ianuarij.

N. PICTAVIEN. EPISCOPO. VT MONASTERIA PER *suam diœcesim visitet atque reformet.*

SI super commisso tibi grege sic vigilare procuras, vt esse de illis pastoribus, qui nato domino super grege suo noctis vigilias custodiebant, merito comproberis, in tui executione officij semper cum discretione procedes: & de subditis tuis tanquam de eis redditurus domino rationem plantare virtutes, & extirpare vitia procurabis. Ad audientiam siquidem nostram noueris peruenisse, quòd in Pictauen. diœcesi pro diuturna pastoris absentia in religiosorum collegijs, & alijs personis ecclesiasticis multa, quæ statum perturbant religionis, & ordinis sunt præsumpta: ad quorum correctionem te oporteat propensioris solicitudinis studium exercere. Volentes igitur, vt excessus liberiùs valeas corrigere delinquentium, cùm nostra fueris auctoritate suffultus, tibi pagina præsenti mandamus, quatenus ad abbatias, & alia loca religiosa, & ecclesias tuæ diœcesis, quæ tibi sunt diœcesana lege subiectæ personaliter accedens, quæ tam in capite, quàm in membris in eis corrigenda inueneris, secundum Deum corrigas, & emendes, & reformationi eorum taliter procures insistere, quod de bona possis prouisione laudari: & ecclesiarum status per te studiosius reformetur. Datum vt suprà.

FVLCONI ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI CORBEIEN. QVOD IN *pago Ambianen. situm est, eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Qua eos in protectionem recipit, & elegantia vitæ atque morum præcepta relinquit.*

APostolicæ sedis auctoritate, debitoque compellimur, pro vniuersarum statu ecclesiarum satagere: & earum maximè, quæ specialius eidem sedi adhærent, ac tanquam proprio iure subiectæ sunt, vtilitatib[us] prouidere. Ea propter dilecti in domino filij, vestris iustis postulationibus clementer annuimus: & ad exemplar prædecessorũ nostrorum felicis memoriæ Nicolai, Benedicti, Leonis, Vrbani, Paschalis, Innocentij, Eugenij, Adriani, Alexandri, Clementis, Cœlestini Ro. Pont. præfatũ Corbeiẽ. monasterium in pago Ambianen. situm, quod ad ius, & proprietatem Beati Petri specialiter pertinet: in quo estis diuino obsequio mancipati, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti pagina priuilegia communimus. In primis siquidem statuentes &c. vsque ad verbum Vocabulis, omnes parochias Corbeiæ, & Parochiam pratorum parochiam de Naurs, parochiam de Bus, parochiam du Thanes, & parochiam de Vscia. Ad hæc adijcientes interdicimus, vt possessiones ipsius ecclesiæ, & beneficia absque abbatis, & fratrum consensu, nullus hominum in vita, siue in morte alijs ecclesijs dare, vel allo quolibet modo alienare præsumat ab ipsa. Nec liceat Remen. Archiepiscopo, nec Ambianen. nec alicui Episcopo in abbate, & fratribus, vel clericis siue famulis, aut in laicis infra præfatas parochias constitutis dominationẽ aliquã exercere, aut eos excõmunicare, vel interdicere: aut appellationes ab eis vel inuicem, vel cõtra eos ab extraneis factas aliquo modo recipere,

recipere, vel pro emendatione criminum actiones quærere præmiorum, neque potestatem aliquam in possessionibus ad ipsum monasterium, vel cellas eius pertinentibus, vel in posterum iustè, & rationabiliter acquirendis sibi audeant vendicare. Prohibemus quoque, ne Remen. Archiepiscopi, vel Ambianē. Episcopi, aut alij, vel eorum œconomi, vel Archidiaconi, seu eorum nūcij, absque vestra, vel vestrorum fratrū gratuita vocatione ad monasterium vestrum, vel loca prædicta accedant, aut molestationem aliquam, seu perturbationem inferant: aut consuetudines prauas, seu nouas imponāt. Chrisma vero, &c. Obeunte verò te nunc eiusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem tantum fratres communi consensu, vel fratrum pars cōsilij sanioris secundum Deum, & Beati Ben. regulam de eodem collegio, vel alterius cœnobij, si ibi aliquis ad hoc regimen dignus repertus non fuerit, prouiderint eligendum: qui iuxta antiquam ecclesiæ vestræ consuetudinem, à quocunque malueritis Episcopo consecretur. Apostolica insuper auctoritate statuimus, & sub interminatione anathematis prohibemus, ne abbates vestri, qui pro tempore fuerint, altaria, decimas, præbendas monachales, aliquo titulo alienare præsumant: nec alias possessiones monasterij, seu thesauros vendere, obligare, aut infeudare, sine communi consensu Cap. vel maioris, aut sanioris partis aliquatenus audeant. Ad hæc autem adijcimus, ne aliqui monachi, seu cōuersi sub professione domus vestræ astricti, sine cōsensu abbatis, & maioris, ac sanioris partis Cap. vestri pro aliquo fideiubeāt, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiant, vltra precium Cap. vestri rationabili prouidentia diffinitur, quod si facere præsumpserint, non teneatur conuentus pro his aliquatenus respōdere. Indictum autem, sicut hactenus Corbeien. monasterium celebrare cōsueuit, vobis confirmamus: & ne quis eos, qui ad ipsum conuenerint in eorum bonis, vel in personis offendere, vel molestare præsumat, auctoritate apost. prohibemus. Illis verò, qui locum ipsum in hac die deuotionis intuitu visitauerint, & beneficia ei contulerint, de iniuncta eis pœnitentia 40. dies auctoritate ap. relaxamus. Hospitali autem vestro, quod Portaria dicitur, decimas à Catholicis ipsius loci Abbatibus, & alijs Dei fidelibus rationabiliter concessas, auctoritate ap. cōfirmamus. Decernimus ergo, &c. salua sedis ap. auctoritate. Ad indicium autem, quòd monasterium vestrum ad ius, & proprietatem Beati Petri pertineat, & perceptæ à Ro. ecclesia libertatis, vnciam auri nobis, & successoribus nostris annis singulis persoluetis. Si qua igitur &c. Datum Lat. per manum Raynaldi domini Papæ notarij, Cancellarij vicem agentis 15. cal. Ianuarij, indictione 2. incarnationis dominicæ anno 1198. Pont. verò domini Innocentij Papæ III. anno I.

R. ILLVSTRI REGI ANGLORVM, NE CANTVARIENSES MOnachos contra ius, contráque rem iudicatam & Romani Pontificis auctoritatem opprimat.

CVM inter alios mundi Principes personam tuam, sicut charissimi filij, disposuerimus prærogatiua dilectionis, & gratiæ honorare, & tam tuis, quàm tuorum vtilitatibus paterna prouisione diligenter intendere, miramur plurimum, & dolemus, quòd hoc propositum nostrum, ex quo nimirum quantum magnitudini tuæ valeat honoris, & vtilitatis afferri, Serenitatem regiam non credimus ignorare, prauis quorundam suggestionibus niteris impedire. Cùm enim negocium Cantuarien. dudum solum Deum habentes præ oculis, studuerimus secundum diuinum beneplacitum terminare: in quo si personas vellemus accipere, vel munera forsitan acceptare, partem Cant. Archiepiscopi proculdubio prætulissemus partibus monachorum: credebamus quòd factum nostrum Celsitudo deberet regia gratiarum prosequi actione: quę nos hactenus de iustitia facienda sæpius exorault: nec sustineret aliqua ratione, quod quisquam deberet in hac parte apostolicis iussionibus obniare: quin potiùs si aliter fecissemus, præter offensam diuinam, & conscientiæ læsionem plurimum verebamur,

mur, ne diceremur oppressores pauperum, & iustitiæ contemptores. Verùm secus contigit quàm vellemus, vel etiam credere deberemus: nuper enim accedẽtes ad præsentiam nostram dilecti filij nostri Prior, & socij sui monachi Cantuarien. lachrymabili nobis, & deflenda conquestione monstrarunt, quod cum regia sublimitas mandauisset de thesauro ecclesiæ Cantuarien. redigendo in scriptis, & sigillo tam regio, quàm Archiepiscopi, necnon & monachorum signando: neque hoc, vnde ipsos in domino commendamus, facere voluissent, sicut priùs in ipsorum perniciem cogitatum, spreta sedis apostolicæ reuerentia, suis sunt rebus, & possessionibus spoliati: vnde ad sedem apostolicam eos laborare oportuit inuitos, pariter & dolentes. In quorum aduentu renouatus est dolor noster, quia sustinuimus cum Propheta pacem, & non venit: quæsiuimus bona, & ecce turbatio. Cùm enim veterem sed nondum inueteratam, & perlatam quæstionem sæpiùs ad apost. sedem crederemus nos penitus extinxisse, cuius occasione, & religiosi viri, & Deum timentes N. quõdam prior, & nonnulli Cantuariẽ. monachorum pro libertate ecclesiæ ipsius animas posuerunt, & hi, qui nuper ad nos venerunt prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, malunt mori pro eadem, quàm videre mala gentis suæ, & Sanctorum. Ecce quasi morbus pullulat reciduus, & facta sunt nouissima eius deteriora priorib⁹, quod tristes referimus & dolentes. Porrò quoniam auctoritatem apo. sedis, cui (licet immeriti) præsidemus, vigorem volumus obtinere debitum: nec sustinere possumus, nec debemus, ne in suggillationem eius aliquid debeat attentari magnificentiam regiam de puro corde rogamus, monemus, hortamur, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus reuocatis omnibus, quę contra eosdem monachos attentata noscuntur, & in pristinum statum reductis, quos pro reuerentia sedis apost. apud sublimitatem tuam haberi volumus plurimum cõmendatos, mandatum nostrum in ea causa, quæ inter ipsos & pręfatum Archiepiscopũ vertebatur, emissum non sustineas ab aliquo præteriri: quod tanto fortius brachio potentiæ tuæ credimus effectui mancipandum, quantò amplius in tuis negocijs, & tuorum à nobis desyderas in maioribus exaudiri: neque super hoc circunspectionem tuam volumus dubitare: quod si pręmissa studueris liberaliter adimplere, maiorem, ex hoc gratiam, & fauorem apud sedem valeas apostolicam promereri. Alioquin quantumcunq; personam tuam in domino diligamus, & honori tuo velimus, quantum cum Deo possumus, & nostro deferre, contemptum nostrum, immo Dei, cuius locum (licet indigni) tenemus in terris, non poterimus vlterius æquanimiter sustinere, sed in eos quicunque fuerint, & terras eorum, qui nostræ dispositioni præsumpserint obuiare, cum animaduersionem sine differẽtia personarũ curabimus exercere, quod per exhibitionem operũ ostẽderemus nos velle regia via prudẽter incedere, nec cuiusquã gratia, vel fauore declinare ad dextram, vel sinistram: cũ omnem inobedientiã secũdum Apostolum prompti simus vlcisci. Si quis autem regiæ serenitati suggesserit, quòd de ipsa quicquã sinistri à dictis monachis propositum fuerit corã nobis, fidem nõ adhibeas: cũ potiùs afflictiones, & molestias suas plus altero procurante, quàm de volũtate credant regia processisse. Dat. Laterã. XI. cal. Ianuarij.

N. ROTHOMAGEN. ARCHIEPISCOPO. N. EPISCOPO ELIEN. UT IPSI *Pontificis literas Anglorum Regi offerant, & interpretentur causamq́, monachorũ cõmendent.*

Lachrymabilem afflictionem dilectorum filiorum Prioris, & monachorũ Cantuarien. & miserabilem apud sedem apost. toties replicatam, referre sine multa cordis amaritudine non valemus: cum eis apo. sedis subsidium nihil videatur commodi attulisse: quin potius quanto eis ratione praiua magis adesse volumus, & prodesse, tanto aduersus eos manus hostiles in contemptum apostol. sedis est district͡ius aggrauata: & cùm per charissimum in CHRISTO filium R. Anglorum regem illustrem oppressiones huiusmodi crederemus, & violentias pro reuerentia sedis apost. refrenari, cuius sæpius super hoc scripta recepit. E contra nunc vltimo in tantum profecimus, quòd Prior & monachi spreta sedis apost. reuerẽtia suis rebus, & possessionibus spoliati, emisso edicto de thesauro ecclesiæ cõsignãdo, quòd hactenus fuit penitus inauditũ.

Volentes

Volentes aũt adhuc maternis insistere lenimentis,& nolentes illius exemplo, cuius vicem(licet indigni)tenemus,in terris per singulos dies irasci, adhuc semel super eodem facto prefato regi nostras literas destinamus. Vt autem preces & mandata nostra cordi regio tenaciùs,quàm hactenus imprimātur, rogamus fraternitatem vestram attentius,& per apost. scripta præcipimus, quatenus literas nostras super hoc sibi transmissas,omni dilatione cessante,curetis ei fideliter explanare:quas si aure surda transierint,præter animaduersionem debitam quam in contemptores Eccle.Ro.ac nostros non differemus vlterius iaculari, eius instruemur exemplo,qualiter suas, suorumq; petitiones debeamus etiam in maioribus exaudire. Quod si ambo &c. Datum vt suprà.

AIMERICO ILLVSTRI REGI HIEROSOLIMITANO. QVA ILLVM ad pietatem & modestiam hortatur, auxiliaque sua promittit.

VEnientem ad nos dilectum filium magistrum I. clericum, & nuncium serenitatis regiæ,qua decuit benignitate recepimus: & in his, quæ nobis proposuit ex parte magnitudinis tuæ curauimus, quantum cum Deo potuimus,exaudiri. Verùm quia sicut domino placuit,à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, manum misisti ad fortia,& illius terræ administrationem, & regimen assumpsisti:in qua dominus, & redemptor operatus salutem nostram dorsum posuit ad flagella,& humiliauit semetipsum,factus obediens vsque ad mortem: regiæ magnitudini est summopere satagendum: vt exemplo eius,qui cœpit facere, & docere, in tribulationibus non deficiat: quæ terram illam nimis exigentibus peccatis inuenerunt:in quibus adiutor tibi aderit,si sustinueris patienter,fidelis Deus,qui neminem patitur tentari supra id,quod poterit sustinere, sed facit cũ tentatione prouentum. Eiusdem quoque humilitatem studeas quantum potefris imitari: vt quantò maior es, tantò te amplius in conspectu domini humilies,vt exaltet te in tempore visitationis. Qui enim se humiliat,iuxta scripturæ testimonium,exaltabitur,& qui se exaltat humiliabitur: neque deuotio debet aliquatenus dubitare,quin si per opera virtutum præmissarum, & etiam aliarum studueris in lege domini ambulare, tribuat tibi dominus secundum cor tuum,& mittat tibi auxilium de Sancto,& de Syon tœtueatur: & cum sit misericors,& miserator,non continebit in ira misericordias suas: qui etiam in vlciscendo non obliuiscitur misereri: qui si pro nobis fuerit, & nobiscum, quis contra nos? Alioquin cum renes,& corda scrutetur, nisi conuersus ad eum fueris,nec ipse ad te conuertetur: sineqno nec tu quicquam facere poteris, nec nos tecum:qui quantum pro subsidio terræ sanctæ dudum laborauimus, & laboramus indesinenter, serenitatem tuam non credimus ignorare: cum id ipsum ferè nouerint vniuersi, & prædictus magister magnitudini regiæ, poterit pleniùs indicare. Vt autem de sollicitudine,& labore nostro fructus prouentus exoptatus, rogamus magnificentiam tuam, monemus, & exhortamur in domino,quatenus in spiritu humilitatis, & animo contrito, susceptæ potestatis officium ita procures irreprehensibiliter exercere, quod per auxilium gratiæ diuinæ loca natiuitatis, & resurrectionis dominicæ, pristinæ valeant temporibus nostris restitui libertati. Nos enim sumus in eo proposito constituti vt quãtum cum Deo poterimus auxilio tuo,& terræ adesse velimus iugiter,& prodesse. Latorem autem præsentium, virum prouidum, & fidelem magnificentiæ tuæ reddimus commendatum. Dat. Lateran. XII. Cal. Ianuarij.

N. NOVIOMEN. EPISCOPO. N. SANCTI MEDARDI SVESSIOnen & *Compendij Abbatibus Vt iniurias monasterij Corbeiensis prosequantur: & priuilegia defendant.*

SIgnificantibus dilectis filijs Abbate, & monachis Corbeien. nos accepisse noscatis,quòd cum ecclesia de Vscia in pago Tornacen. sita, sicut in eorum priuilegijs continetur,ab Episcopali sit iurisdictione exempta, nec debeat alii

nisi

nisi præfato monasterio respōdere, venerabilis frater noster Episcopus, & dilecti filij capitulum Tornacen. cam nituntur suæ iurisdictioni supponere, & presbyterum eiusdem ecclesiæ (cùm eis non liceat) excommunicare præsumunt, & in hoc monasterium ipsum molestatione indebita fatigare: Super quo, licet per eosdem Abbatem, & monachos prædictus Episcopus ad sedem apostolicam fuerit appellatus, & terminus festum Sancti Remigij appellationis prosequendæ præfixus, per eum, nec per alium appellationem prosequi procurauit. Vnde nos eidem per scripta nostra præcipimus, vt ab ipsius molestatione, indebita penitùs desistentes supra ecclesia memorata contra priuilegia sedis apostolicæ nō præsumant ipsum lædere qnomodolibet, vel turbare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, atque præcipimus, quatenus eos à molestatione ipsius contra priuilegia Romanorum pontificū districtionem, qua videritis expedire, sine appellarionis obstaculo cōpescatis. Nullis literis, &c. Quod si omnes, &c. tu frater Episcope cum eorum altero, &c. Datum vt suprà.

N. EPISCOPO, ET CAPITVLO TORNACEN. VT AB *iniurijs d. monasterio inferendis abstineant.*

A Molestatione indebita monasterij Corbeien. vestram, & sine mandato nostro deberetis taliter compescere voluntatem, quod non videremini illud in suis iustitijs contra priuilegia sedis apostolicæ fatigare. Significantibus siquidem nobis, &c. ferè in eundem modum vt suprà vsque ad verbum turbare. Alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro Nouiomen. Episcopo, & dilectis filijs Compendij, & Sancti Medardi Suessionen. Abbatibus dedisse firmiter in mandatis, vt vos à molestatione ipsius contra priuilegia Romanorum pontificū appellatione remota, qua expedire viderint, districtione compescāt. Nullis literis, &c. Datū vt suprà.

N. EPISCOPO NANNETEN. QVA AVCTORITATE APOSTO- *lica, cui hoc tantum permittitur, ad ecclesiam Pictauensem transfert.*

CVM sedes apostolica à Deo plenitudinem susceperit potestatis, nos qui ei (licet immeriti, diuina fauente clementia) præsidemus, sic conuenit omni modo ecclesiarum prouisionibus cogitare, quòd illi, qui supra se ipsum petram stabili soliditate fundauit, de commissis nobis dignam valeamus reddere rationem: quia super nos alium iudicem non habemus. Licet autem inter ecclesiam, & Episcopum esse spirituale matrimonium cognoscamus, quod non potest, nec debet humano iudicio separari: ipse tamen dominus noster, & magister soli Beato Petro Vicario eius, & per ipsum successoribus suis, & nobis ipsis, qui (licet indigni) locum tenemus ipsius, transferendi, & deponēdi pontifices, & eorum cessiones recipiendi, ecclesiarum necessitate, vel vtilitate pensata, sicut testatur antiquitas, & sacrorum canonum asserunt sanctiones, speciali priuilegio tribuit potestatem. Quod quidem prouida, & sancta dignoscitur deliberatione statutum, vt quos Deus spirituali coniunctione ligauit, non homo, quia non Vicarius hominis, sed Deus: quia Dei Vicarius separaret, vt non videatur contra doctrinam Euangelicam attētari, in qua dicitur: Quod Deus coniunxit, homo nō separet. Intelleximus equidem per literas ven. fratrū nostrorum Bituricen. Burdegalen. Archiepiscoporum, & Episcopi Xantonē. & dilectorū filiorum Decani, & Capituli ecclesiæ Pictauē. necnon Abbatum, & aliorum Prælatorum ecclesiarum Pictauen. diœcesis, nostro apostolatui præsentatas: quòd defuncto bonæ memoriæ A. quondam Pictauen. Episcopo, prædicti decanus, & capitulum in personam tuam vnanimiter conuenerunt, te ipsis in Episcopum concedi à sede apostolica postulantes. Nos verò cum fratribus nostris deliberato consilio, ad nostram memoriam reducentes, quantum Pictauen. ecclesia post decessum felicis recordationis Vu. quondam Pictauen. Episcopi pro substitutione pontificis laborauerit: credentes etiam quòd per solicitudinis tuæ prudentiam ecclesia ipsa spiritualibus, & temporalibus assiduum

Vide integrum titulum extra de translatione Episcopi.

suscipiat auctore domino incrementum: cum in talibus secundum instituta canonum euidens vtilitas, & vrgens necessitas consyderari debeat, & attẽdi: vtile cognouimus, & necessarium, vt de minori ciuitate ad maiorem, de populosa dioecesi ad populosiorem, & de nobili ad nobiliorem ecclesiam apostolica debeas auctoritate transire, vbi talentum tibi creditum domino tuo valeas reddere duplicatum. Sãctorum igitur patrum institutionibus, & prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, qui translationes huiusmodi, consyderatis ecclesiarum vtilitatibus, & necessitatibus, facere sæpius consueuerunt: supradictorũ Decani, & Capituli, & Cleri Pictauen. petitioni clemẽter annuim⁹, & vt à Nanneten. ad ecclesiam transeas Pictauen. de benignitate sedis apostolicæ liberam indulgemus tibi auctoritate præsentium facultatem. Datum vt suprà.

N. BVRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO. DE EADEM RE PERTRACTAT.

CVM sedes apostolica &c. vt suprà ferè in eundem modum, vsque ad verbum Facultatem. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum Episcopum sicut venerabilem in Christo fratrem habeas, & fraterna benignius charitate pertractes: vt ipse te in doctrina patrem, & pastorem suum, & in mansuetudine fratrem agnoscat. Datum vt suprà.

N. DECANO, ET CAPITVLO PICTAVEN. EIVSdem argumenti cum præcedentibus.

CVm sedes apostolica &c. vt suprà ferè in eundem modum vsque ad verbum Facultatem. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eidem Episcopo tanquam prælato, & pastori animarum vestrarum debitam obedientiam, & reuerentiam impendatis: vt cum ipse in vobis filialem deuotionem inuenerit, benignus vobis, & mansuetus existat: & vos, & ecclesiam vestram paterno benignius amplexetur affectu. Datum vt suprà.

ABBATIBVS, PRIORIBVS, PRAEPOSITIS, ET ALIIS ECCLESIARVM Prælatis, & vniuersis clericis Pictauen ecclesiæ dioecesana lege subiectis. Vt postulato Episcopo suo obtemperent.

CVm sedes apostolica &c. vt suprà ferè in eũdem modum, vsque ad verbum Facultatem. Cum itaque prædicto Episcopo vestro debeatis tãquam membra capiti cohærere, & ipsius salubribus monitis, & mandatis deuotè, ac humiliter obedire, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ei cum deuotione obedientiam, & reuerentiam impendatis: & de rationibus Episcopalibus curetis plenariè respondere. Sicque ipsi ad releuanda onera debitorum, quibus Pictauen. ecclesia (sicut dicitur) prægrauatur, grata subuentionis auxilia ministretis: quod ipse vos tanquam bonos filios habeat semper in visceribus charitatis, & vestris valeat vtilitatibus imminere. Datum vt suprà.

N. NARBONEN. ARCHIEPISCOPO, ET FRATRI RAINERIO, QVA Episcopi Carcassonensis resignationem approbat.

HAnc inter corporalia, & spiritualia constat existere differẽtiam, quòd corporalia facilius destruuntur, quàm cõstruantur: è contrario verò spiritualia facilius construuntur quàm destruantur: vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus dare honorem potest, solus autem non potest auferre. Ex parte siquidem venerabilis fratris nostri N. Carcassonen. Episcopi fuit in audientia nostra propositum, quod in suis adeo processit diebus, & propter senium vigor naturalis in ipso defecit: quod omnino est inutilis, & insufficiens ad portandam curam Carcassonen. ecclesiæ, immo eius administratio (sicut proponitur) animabus sibi cõmissis perniciosa est potius, & damnosa: præsertim cùm nõ solum in temporalibus, immò etiam in spiritualibus ecclesia suæ curæ commissa cum cæteris dioecesanis tantum lapsum incurrerit, quod humani

humani generis inimicus fere vniuersorum corda iniquitatis gladio penetrauit, vt eos secum in ignem perpetuæ gehennæ retrudat: & in tantum in ea dioecesi virus prçuaricationis hæreticæ penetrauit, quòd diuersas, & inauditas sectas ministri diabolicæ fraudis ibidem adinueniunt, & publicè profitentur: & populum, qui sibi credant, habent: ita vt vox eorum angelica reputetur, nec sit inter eos, qui ab ore ministri verbum affectet, quinnimmo non dedignetur Euangelicæ prædicationis audire. Propter quod idem Episcopus suam insufficientiam recognoscens à nobis humiliter postulauit, vt ei cedendi licẽtiam præberemus. Nos igitur tam super lapsu ecclesiæ, quàm interitu animarum, quæ per incuriã pastoris in laqueum damnationis incid isse credũtur, pio condolentes affectu, & volentes super hoc congruæ prouisionis remedium adhiberi, discretioni vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus si præfatum Episcopũ propter impedimentũ cordis, vel corporis insufficientem esse noueritis ad gerẽdam solicitudinem pastoralem, vos auctoritate nostra cessionem eius admittere minimè postponatis: & ea libera, ac sine prauitate recepta, canonicis ecclesiæ Carcasson en. tribuatis licentiam alium idoneum Episcopum eligendi. Qui opere, ac sermone fidei præuaricatores ad fidei reuocet vnitatem: & eradicato penitus zizaniorum germine, frumentum cum multiplicato fructu faciat, inspirante diuina clementia pullulare. Vobis autem in virtute obedientiæ districtè præcipimus, vt per vos ipsos, & quoscunque alios ad præfatos hæreticos de Narbonẽ. prouincia penitus excludendos, omne studium, & operam, quam poteritis, tribuatis. Datum. Lateran. X. cal. Ianuarij.

N. ARCHIEPISCOPO, ET DECANO SENONEN. VT ECCLESIAM *S. Martini Turonensis ab iniurijs defendant.*

POtestatis apostolicæ plenitudo longe, lateque diffusa, licet vbique præsens potentialiter habeatur, tamen quia ea, quæ ad tantum officium pertinent, per se prout singulis expediret, non valet præsentialiter exercere, tam vos quàm alios ministros ecclesiarum in partem solicitudinis aduocauit: vt sic tãti onus officij per subsidiarias actiones commodius supportetur. Inde est quòd cùm ecclesia Beati Martini Turonen. nostra filia specialis existat, nec ei possimus in quibuslibet necessitatibus suis præsentialiter, prout tenemur, adesse, nos per ministerium nostrum, quod eidem impẽdi non potest, vestræ solicitudini committentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus dilectis filijs canonicis ipsius ecclesię, quoties ad vos pro irrogatis sibi iniurijs duxerint recurrendum, de malefactoribus suis constitutis in terra char. in Christo filij P. illustris Regis Francię, appellatione remota nullatenus differatis iustitiæ plenitudinem exhibere, ad id liberius faciendum quemadmodum videritis expedire, monitione præmissa rigorem ecclesiasticum, prout iustum fuerit, adhibentes. Datum vt suprà.

Scriptum est in eundem modum Episcopo, & Decano Pictauen.

N. PICTAVEN. ET N. CENOMANEN. EPISCOPIS, ET ABBATI DE *Fontana. De eadem re præcipit, & vt ipsi vitia præscindant, atque fluxos mores corrigant eorum, qui in ecclesiam S. Martini asscripti sunt.*

POtestatis apostolicæ, &c. vt suprà, vsque ad verbum committentes, Fraternitati vestrę per apostolica scripta mandamus, quatenus ad eandem eccl. accedentes, ea quæ tam in vestimentis canonicorum inordinatis, quàm diuinis obsequijs, meditationibus, & firmis tempore residentiæ faciendæ, & alijs tam spiritualibus, quàm temporalibus videritis corrigendis cum consilio eorum, quos in ipsa ecclesia maturioris, & sanioris consilij esse noueritis, auctoritate apostolica sublato contradictionis, & appellationis obstaculo, Deum solum habentes præ oculis, corrigentes eos, quos vestris institutionibus contrarios inueneritis, aut rebelles per cẽsuram ecclesiasticam appellatione postposita com-

pcſcatis:Ita in hoc prouiſione ſolicita procedētes, quòd ſtudium veſtrum apud Deum,& homines multipliciter appareat cōmendandum. Quod ſi omnes &c. duo veſtrum,&c.Datum vt ſupra.

N. CONVENTRENSI EPISCOPO. DE POENA SYMONIACORUM.

VItium Symoniacę prauitatis,quātum Deo ſit odioſum,& quanta ex eo ſequatur pernicies animarum, fraternitatem tuam credimus non latere. Inde eſt,quòd(ſicut audiuimus) plures clerici de tua diœceſi ſua ſint beneficia ſymoniacè aſſecuti:ita quòd ex hoc magnum ſcandalum in populo generetur: tibi præſentium auctoritate duximus iniungendum, vt illis, qui legitimè conuinci poterint,eccleſiaſtica beneficia taliter obtinere,amotis,tibi ea liceat,appellatio ne remota,perſonis idoneis aſſignare. Alios verò, qui canonice conuinci non poterint,ſi fama publica noueris laborare,ad purgationem canonicam ſine appellationis diffugio noſtra poſſis auctoritate compellere, ne ſcandalum in populo generetur. Vellemus autē,quòd circa primordia promotionis tuæ maiorem nobis,& eccleſiæ Romanæ reuerentiam impendiſſes. Datum Lateran.

LITERAE GVIDONIS COMITIS ALVERNIAE AD DOMINUM PAPAM, qua Romana eccleſia caſtrum donat.fratriſq; ſui cauſam cōmendat Pontifici.

DOmino Innocentio diuina bonitate Sanctæ Romanę eccleſiæ ſummo,& vniuerſali Epiſcoporum Epiſcopo, Guido Comes Aluerniæ ſalutem,cum omni reuerentia,& hominij fidelitatem debitam. A parentum meorum fide non degenerare laborans, qui quoddam ſuum proprium caſtellum nomine Vteo, Deo,& Sanctis Apoſtolis, & eccleſiæ Sanctæ Romanæ ſibique præſidentibus, domino Alexandro Papę videlicet,& ſucceſſoribus ſuis delegarunt, aliud non minus pręcipuum caſtrum à me nouiter ædificatum,& meo nomine nominatum, præfatæ Sanctæ Rom. Eccleſiæ dono,& concedo,aurique vnciam pro mea recenti mutatione transmitto. Veſtram itaque protectionem,& defenſionem ſuper fratrem meum R. Claromonten. Epiſcopū exorare(ſicut videtur)decreui: quoniam idem frater meus præfatus Epiſcopus conuinctis,& adiuratis ſibi coterellorum,& baſelorum ruptis diuerſis in præiudicium ſui ordinis,& præuaricationem totius iuris, terram meam incendijs,homicidijs,& rapinis,& quibuſcunq; poteſt malitijs deuaſtat. Veſtræ itaq; Sanctitatis pedibus proſtratus preces fundo, vt eum à tanta iniuria reuocetis: & ſententiam excōmunicationis, quam in terram meam præter præfata mala tulit, amoueatis,& indices, vel examinatores cauſæ nobis conſtituatis, dominos Archiepiſcopū Burdegalen. & Præpoſitum Euaunen. qui ab vniuerſis abbatibus vicinis veritate cognita, remota appellatione, tātam iniuriam terminare ſtudeant. Precamur etiam, vt latori præſentium ſuper his,& alijs, quæ intimauerit, credatis.

N. COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. VT MONACHIS NIGRIS OB NImu fluxos mores eiectu.fratres S. Auguſtini inſtituat in cœnobio S.Stephani.

CVM nobis(licet immeritis)in apoſtolicæ ſedis ſpecula conſiſtentibus,ſit vniuerſarum eccleſiarum ſolicitudo cōmiſſa, deſtarumillarum ſolicitudinem nos conuenit gerere diligentē,& prouidere attētè, vt per fratres,& Coepiſcopos noſtros, cū nō poſſimus vbique noſtram præſentiam corporaliter exhibere, poſſint in melius reformari. Ex parte ſiquidem tua noſtris eſt auribus intimatum, quòd cum bonæ memoriæ Andreas anteceſſor tuus, monaſterium S. Stephani prothomartyris ſitum in loco, qui dicitur Keu, conceſſiſſet fratribus S. Abrahæ de Valle Ebron, monachis nigri ordinis, propter diſſolutionem ſuam remotis,& ijdem fratres S. Abrahæ bona eius dilapidando, & ducendo vitam nimium diſſolutam, ipſum deduxiſſent ad

nimiam

nimiam paupertatem, bonæ mem. C. Papa prædeceſſor noſter, & nos etiam tibi dedimus in mandatis, vt reſtitutioni eiuſdem monaſterij prouideres: tuo committentes arbitrio, vtrum prædicti fratres S. Abrahæ tolerandi, an monachi nigri eſſent in ipſo monaſterio reducēdi. Tu verò (ſicut accepimus) fratres S. Abrahæ propter diſſolutionem ſuam inde penitus abiecisti: & nos per petitionem tuam duxiſti ſuper prouiſione ipſius monaſterij requirendos. Ideoque fraternitati tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quat. ſi per monachos eccleſiam illam videris reformari non poſſe, in ipſa eccleſia canonicos inſtituas regulares, qui ſecundum regulam Beati Auguſtini deuotum ibi domino famulatum impendant: & per eorum religionem locus ipſe in melius tuo faciente ſtudio reformetur. Datum Lat. xj. cal. Ianuarij.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE VT COMPELLAT SCLAVOS *eccleſiæ decimas perſoluere.*

SIgnificante venerabili fratre noſtro Colocen. Archiepiſcopo ad audientiam apoſtolatus noſtri noueris perueniſſe, quòd cum in diœceſi ſua ſint quàm plures villæ, in quibus Sclaui habitāt, ijdem Sclaui præfato Archiepiſcopo decimas exhibere cōtemnunt. Quoniam igitur de regia ſerenitate confidimus, & ſperamus: vt eccleſias, & earum miniſtros diligas, & earum commodis exemplo progenitorum tuorum diligenter intendas, excellētiam tuam rogamus, atque monemus, per apoſtolica ſcripta mādantes, quatenus memoratos Sclauos, vt decimas debitas præfato Archiepiſcopo ſine diminutione perſoluant, tradita tibi poteſtate compellere non omittas. Datum vt ſuprà.

N. ABBATI ET CONVENTVI S. PETRI CARNOTEN. QVOD *beneficia eccleſiaſtica, nemini promittenda ſint, antequam vacent, & propterea factæ promiſſiones iure non valeant.*

CVm monaſterium veſtrum multorū grauetur onere debitorū, vt vix eius redditibus fratribus valeāt neceſſaria miniſtrari, Abbates, qui fuerunt pro tempore, ſicut noſtris eſt auribus intimatū, occaſione promiſſionū de beneficijs nō vacantibus tantis ſe pēſionibus obligarunt, quòd ſi etiam, vt dudum, monaſterium in temporalibus abundaret, eas ſoluere vix valeret. Cùm autem ſecundum inſtituta canonum, antequàm vacent non ſint eccleſiaſtica beneficia promittenda, & quę cōtra leges fiunt, haberi debeant pro infectis: vos, & monaſterium veſtrum à præmiſſis promiſſionibus, & penſionibus denunciamus auctoritate præſentium abſolutos: cum nec regulariter valeat acceſſorium, vbi non obtinet principale. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

N. EPISCOPO TRIPOLITANO. QVA REVOCAT TRANSLATIONEM SVI *ab eccleſia N. ad Tripolitanam, à Patriarcha Antiocheno factam: ſed auctoritate apoſtolica, cui ſoli hoc à Deo conceſſum ait, ex ſingulari beneficio tandem illum eò transfert.*

CVm ex naturalis legis pręcepto, quod dominus in Euangelio declarauit: Quæcunque volumus vt faciant nobis homines, & nos eis facere debeamus: & ex eo, quod legitur in Thobia: Quod tibi odis fieri, alij ne feceris: ab aliorum tenemur iniurijs temperare, nos qui ſacra docente ſcriptura monemur, ne alij noſtrum demus honorem: & ex apoſtolatus officio, quod (licet indigni ſuſcepimus) aliorum iura, & præſertim fratrum, & Coëpiſcoporum noſtrorum tenemur propenſius defenſare, ab eiſdem nolumus nobis iniurias irrogari. Sanè cum ad apoſtolatus noſtri notitiam luce clarius perueniſſet, quòd venerabilis frater noſter N. Antiochenus Patriarcha prædeceſſoris ſui exempla ſecutus, qui motu propriæ voluntatis N. Tarſen. in Mamiſtan. dicitur trāſtuliſſe, te quondam Apamen. electum in Tri- *Vide. ca 1. extra de translatione Episcopi*

politanam Ecclesiam transtulisset, non potuimus non moueri, præsertim cùm nec ei suffecerit dicti prædecessoris sui præsumptionem solummodo imitari, quin potius in iniuriam nostram ipsius transgressus excessum, nouo quodam mutationis genere paruificauit maiorem, & magnum quodammodo minorauit, Episcopare Archiepiscopum, immò potius dearchiepiscopare præsumens: cum dictus prædecessor eius dictum Archiepiscopum de Tarsen. Ecclesia in ecclesiam transtulit similis dignitatis. Licet enim tu nondum fuisses consecratus, confirmationis tamen munus receperas, & Archiepiscopalia, quantum tibi licuerat, ministraras, sicut tua nobis relatione innotuit: qui te Valenien. asseruisti Episcopum, cum nuper constitutus esses apud sedem apostolicam, confirmasse. Verùm cum fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugiũ, quod est inter Episcopum, & ecclesiam, suo tãtum reseruauerit iudicio dissoluendum: qui dissolutionem carnalis coniugij, quod est inter virũ, & fœminam suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, vt quos Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed diuina potius potestate coniugium spirituale dissoluitur: cum per translationem, vel depositionem, aut etiam cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Iesu Christi, Episcop' ab ecclesia remouetur. Et ideo tria hæc, quę præmisimus, nõ tam institutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Romano Pontifici reseruata. Sicut aũt Episcopus cõsecratus, sine licẽtia Romani Pontificis suam no debet ecclesiã derelinquere, sic & electus cõfirmatus præter eius assensum suã deserere nequit ecclesiam, cui est alligatus: cum nõ debeat in dubiũ reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam inter personas eligentium, & electi cõiugium sit spirituale cõtractum. Quia licet inueniatur in canone, quòd si electus vltra quinq; menses per suam electionem retinuerit viduatam ecclesiã, nec ibi, nec alibi consecrationis donum percipiat, non tamen intelligitur ecclesia viduata, quasi sponsum non habeat: sed quia cum sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quoad quædam viri manet solatio destituta. Quamuis aũte idem Patriarchæ & alijs fratribus, & Coëpiscopis nostris, vt præmissum est, quãtum cũ Deo possumus deferre velimus, præsertim cum Ecclesia Rom. sit Antiochenæ plus cæteris quasi quædam germanitate coniuncta, ne tamen iure patriarchatus ad eum credatur Episcoporum mutatio pertinere: & hoc ipsum trahatur ad posteros in exemplũ, per quod apostolicæ sedis priuilegio, cuius iura tenemur pro cæteris conseruare, posset plurimum derogari: pro pręmissis excessibus cum ab electorum confirmationibus, & consecrationibus Episcoporum, & te ab administratione pontificalis officij de cõmuni fratrum nostrorum consilio duximus suspendendos: donec super hoc curaremus aliud ordinare: per quod idem Patriarcha honori suo asseruit literas suas plurimũ derogatũ: cum vsq; ad tempora ista Patriarchæ Antiocheni suspensio fuerit inaudita: quoniam & prædecessor noster Leo Papa Sanctissimus Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum quamuis Patriarcham Antiochenum præsumpserit consecrare, nec suspendit, nec excõmunicauit, sed redarguit, & ad melius mutauit: Ad excusandum quoq; quod fecerat, nonnulla in eisdem literis suis exprimere procurauit: quibus nos plus ad misericordiam, quàm ad iudicium suppliciter inuitabat, ignãtiam scilicet, cũ nusquam expressum fuerit vsq; ad nostra tempora de electo, quod de Episcopis fuerat institurum: perturbationem mentis, quæ pro tribulationibus, quæ terram illam nimis peccatis exigẽtibus inuenerunt, rationis acumen intueri acutius nõ sinebat idoneitatem personæ tuæ, quæ literatura, & honestate cæteris illius terræ clericis præminebat: & quòd canonicorũ vota in aliũ non poterant de facili conuenire. Qui si aliquatenus discordassent à domino terræ parato ad prędam, & de scissuris mentium exultante, bona ecclesiastica essent mirabiliter desolata. Et sicut venerabilis frater noster C. Magũtinus Archiepiscopus, Episcopus Sabinẽ. cuius testimoniũ præmissis rationibus cõcordabat, suis nobis literis intimauit, tua prudẽtia circũspecta totius terræ status plurimũ poterat existere fructuosa. Propter quæ circa factũ tuũ facilius poterat dispẽsari.

Nos

Nos ergò super facto tuo cum fratribus nostris communem tractatum habentes, & subtiliter attendentes, quòd consecratio tibi collata nec prioris ecclesiæ te pontificem feceris, cùm ad eam non fueris consecratus, nec secūdæ, ad quam prioris vinculo perdurante non poteras canonicè consecrari: cùm adhuc esses alteri coniugaliter alligatus: prædictis tamen rationibus ad dispensationis gratiam inclinati, quamuis secundum sacrorum canonum instituta vtraque carere deberes, de plenitudine potestatis à prioris vinculo te soluentes, auctoritate tibi præsentium duximus concedendum, vt de benignitate sedis apostolicæ quasi nouo consensu Tripolitanam ecclesiam de cætero tanquam proprius Pontifex ad honorem Dei, vtilitatem ipsius ecclesiæ, tuámque salutem, & cleri, populique tibi commissi studeas gubernare, quatenus præueniente diuina gratia, & sequente plus prodesse velis, & valeas, quàm præesse: præsertim temporibus istis, cùm vix sit qui faciat bonum vsque ad vnum: opus est non mercenario, sed pastore.

Datum Lateran. II. cal. Ianuarij.

N. PATRIARCHAE ANTIOCHENO EIVSDEM FERE ARGVMENTI. Q. *Patriarcham Antiochenum, quod Romani Pontifices auctoritatem in transferendis Episcopis sibi temerè assumpserat, suspensum absoluit.*

CVm ex naturalis legis &c. vt suprà ferè in eundem modum vsque ad verbum dispensari. Et quoniam suspensionis sententiam in te prolatam, sicut ex tuarum intelleximus continentia literarum, humiliter obseruasti: nos qui personam tuā syncera charitate diligimus, & tuo quantum cum nostro possumus intendimus honori deferre: cum te inter fratres nostros honorabile mēbrum, & in domo domini columnam immobilem reputemus, confessionem spontaneā, & supplicationem deuotam benignius attendentes, de consueta Rom. sedis clementia pœnam inflictam duximus relaxandam, à suspensionis sententia fraternitatem tuam auctoritate præsentium denunciantes penitùs absolutam. Datum vt suprà.

N. LINGONEN. EPISCOPO. QVA IPSVM AB OFFICIO SVSPENDIT, *donec Capitulo suo super dilapidatione bonorum ecclesiæ respondeat.*

SIne dolore tibi, & pudore scribere non valemus, eùm sedes apost. quod olim in te dignoscitur approbasse, nunc peccatis exigentibus cogitur improbare. Cùm enim ab ipso tuæ promotionis principio inter te, & dilectos filios canonicos Lingonen. multæ pullulauerint quæstiones, nec vnquam, postquam tuo commissa fuit regimini, pacem habuerit ecclesia Lingonen. sicut fama refert publica, & quamplurių prælatorum, & religiosorum ipsarum partium literis, nostro est apostolatui suggestum, non solum mobilia, sed etiam immobilia ipsius ecclesiæ adeò distraxisti, quòd quæ olim inter gallicanas ecclesias nobilis fuerat, & famosa, nunc habeatur ab his, qui in circuitu eius sunt, in opprobrium, & contemptum. Super quibus, cum à Lingonen. capitulo coram venerabili fratre nostro Lugdunen. Archiepiscopo metropolitano tuo delatus fuisses: vt eius iudicium declinares, apostolicæ sedis audientiam inuocasti: festum Beati Lucæ proximè præteritum terminum appellationi prosequendæ præfigens: quem Lingonen. Capitulum ad dominicam, qua cantatur: Iubilate Deo, proximè præteritam coartarunt, Quæ vtique cùm tam per literas, quàm nuncios vtriusque partis ad nostram audientiam peruenissent, volentes tibi, & eis pro intemperie aeris, & caloris distēperantia paterna solicitudine prouidere, tibi per scripta nostra mandauimus, vt huius occasione discordiæ bona Lingonē. ecclesiæ minime dilapidare præsumeres: festū Beati Michaelis proximè præteritū sub peremptorio terminū assignātes, quo te nostro cōspectui præsentares: obiectionibus Capituli responsurus, & propositurus contra ipsos, si quid velles proponere quæstionis. Cū aūt canonici Ling. & illi præsertim, quos personaliter ad petitionē tuam literis fecimus apo-

stolicis euocari, ad nostram accessissent præsentiam: & nos tuæ volentes fraternitati deferre, ipsos diu detinuimus, aduentum tuum aliquandiu expectantes. Comparuerunt tandem in præsentia nostra duo nuncij tui, quibus (licet procuratores non essent) in consistorio nostram dedimus audiētiam: & quæ ab eo proposita fuerunt, audiuimus diligenter: faciētes literas nobis pro te transmissas, in nostro, & fratrum nostrorum auditorio recitari: in quibus continebatur expressum, quòd in Cistercię. cap. in multorum religiosorum, & aliorum præsentia signum viuificæ crucis acceperas, vouens pro amore Iesu Christi ad partes accedere transmarinas: quod tamen post edictum peremptorium à te procuratum constitit esse factum. Et licet ipsi canonici sæpiùs reclamarent, quod in expectando plus debito grauarentur, sententiam tamen nostram vsque in vigilia Natiuitatis Domini proferre distulimus, credentes quòd tu venires, vel saltem sufficientem mitteres responsalem. Quantumcunque verò nobis sit molestum te in aliquo molestari, quia tamen nobis incumbit ex iniunctæ administrationis officio corrigenda corrigere, & reformare in melius, quæ circa ecclesiarum statum noscuntur minùs licitè attentata: volentes etiam in iudicijs iuris ordinem obseruare, habito cum fratribus nostris super negocio ipso consilio, te pro contumacia manifesta, & dilapidatione vulgata, quam non solum ad aures nostras fama publica detulit, immò etiam Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum religiosorum virorum testimoniales literæ demonstrarēt, ab administratione totius Lingonen. episcopatus, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus omnino suspendimus: auctoritate tibi præsentium iniungentes districtiùs, vt suspensionem procures inuiolabiliter obseruare. Volentes autem, nisi fortè cedere fortè malueris, quod saluti tuæ magis credimus expedire, causam, quæ inter te, & dilectum filium Decanum Lingonen. pro ecclesia vertitur, super dilapidatione, & insufficientia, & alijs multis iniurijs, & grauaminibus per te ipsi ecclesiæ irrogatis, examinari celerius, & canonico fine decidi: ne, si fuerit diutiùs prorogata, cadat irreparabiliter ecclesia Lingonen. quæ iam videtur ex parte maxima cecidisse, ipsam venerabili fratri nostro Parisien. Episcopo duximus committendam: per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus cum ab eo fueris requisitus, ipsius adire præsentiam non postponas: responsurus obiectis, & obiecturus, quæ volueris contra Decanum agentem pro ecclesia memorata. Si verò de vtriusque partis voluntate processerit, quòd per ipsum Episcopum diffinitiua sententia proferatur, ipse auditis hinc inde propositis, & asceitis sibi viris prudentibus, quos tanto negocio cognouerit expedire, causam ipsam fine canonico terminabit. Alioquin gesta vtriusque partis redacta in scriptis, & sigilli sui munimine roborata, ad præsentiam nostram transmittet: præfigens partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Interim autem per dictū Parisien. Episcopum in procuratorem idoneum Lingonen. ecclesiæ præcipimus prouideri. Datum vt suprà.

Scriptum est super hoc Episcopo Parisien.

N. PATRIARCHAE HIEROSOLYMITAN. CANONICIS DOMINICI SEpulchri. *Quæ Hierosolymitanum Patriarcham hortatur, vt Antiocheno Patriarchæ de certis querelis satisfaciat, vel causam coram Pontifice Roman. prosequatur.*

QVanto Antiochenam, & Hierosolymitanam ecclesias puriùs diligimus, & intendimus amplius honorare, tanto ad amouenda ea, quæ inter ipsas controuersiæ, atque, rancoris cuiusdam scrupulum pariunt, diligentiùs intendere volumus, ac quæstiones earum iudiciali calculo diffinire: vt earum sopita discordia feruent ad se inuicem mutuæ dilectionis affectum, & in suis sibi curent necessitatibus subuenire. Sanè cum inter prædictas ecclesias super Tiren. & Peterten. Archiepiscopatibus quæstio fuerit diutiùs agitata, quæ, sicut ex literis felicis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri didicimus, vobis, & prædecessoribus vestris quodammo

do

do per negligentiam procurantibus finem non potuit debitum obtinere: cum peremptorio multoties fueritis euocati, ac idem prædecessor noster bonæ memoriæ N. prædecessori tuo frater Patriarcha, cum proficisceretur in Galliam mandauerit viua voce, vt vel sufficientem responsalem transmitterent, vel ipse rediret ad eius præsentiam responsurus: quia idem Patriarcha mandatum apostolicum non impleuit, dictus prædecessor noster vtrique parti peremptorium terminum assignauit: ad quem (sicut accepimus) nec venistis, nec misistis idoneos responsales. Quia verò quantuncunque Hierosolymitanam ecclesiam diligamus, quantuncunque etiam vobis, & ipsi velimus in instanti necessitate deferre: quia tamen Antiochenæ ecclesiæ iustitiæ deesse non possumus, nec debemus, quæ etiam non est Sarranicæ persecutionis immunis, licet aliud statuere contra vos de iuris rigore possemus, necessitatem tamen terræ Orientalis diligentiùs attendentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus à festo omniũ sanctorum proximo venturo, vsq; ad annum, quod vobis peremptorio assignamus, ad respondendum sufficienter instructi nostro vos conspectui præsentetis, per sufficientes, & idoneos responsales. Quod si nec ad præsentiam nostram accesseritis termino constituto, nec transactioni steteritis, quæ per felicis recordationis E. Papam prædecessorem nostrum inter easdem ecclesias intercessit, vel alias cum venerabili fratre nostro Patriarcha, & dilectis filijs canonicis Antiochen. cu rraueritis conuenire, nos (concedente domino) sicut iustum fuerit, procedemus. Datum Lateran. III. nonas Ianuarij.

FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI. QVA CERTORVM BONORVM emptionem, auctoritate Apostolica confirmat.

Vstis petentium, &c. vsq; ad verbum Assensu. Stagnum de Cucullo cum omnibus pertinẽtijs suis, & totum mansum de Granolijs, quæ à Fulerando Magalonen, ecclesiæ præposito, de consilio, & assensu venerabilis fratris nostri Magalonen. Episcopi rationabiliter comparastis, sicut eam iustè, ac pacificè possidetis, & in venditionis scripto continetur, deuotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt nulli &c. Datum Lateran. IIII. nonas Ianuarij.

COMMENDATORI. ET FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI SITAE APVD Montem Pessulanum. Qua transactionem inter ipsos & Prapositum atque Capitulum Magalonensm olim celebratam confirmat.

EA quæ de mandato sedis apostolicæ concordia, vel iudicio statuuntur, firma debent, & illibata consistere: & ne in recidiuæ contentionis scrupulum relabantur, apostolico conuenit patrocinio communiri. Sanè cum controuersiam, quæ inter vos, & dilectos filios G. præpositum, & capitulum Magalonen. super diuersis capitulis verteba tur, bonæ memoriæ Cœlestinus Papa prædecessor noster venerabili fratri nostro Archiepiscopo commiserit fine canonico decidendam, ipse tanquàm vir prouidus, & discretus partibus in sua præsentia constitutis, communicato multorum consilio controuersiã ipsam amicabili compositione sopiuit. Nos itaq; ad exemplar eiusdem prædecessoris nostri, compositionem ipsam sicut ipsa sine prauitate facta est, & ab vtraque parte recepta, & in instrumento authentico exinde confecto pleniùs continetur, ratam habentes, & firmam eam auctoritate apostolica cõfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Et vt maiorem obtineat firmitatem, ipsam de verbo ad verbum huic præsenti paginæ duximus inserendam: cuius tenor talis est:

IN Nomine domini nostri Iesu Christi. Anno Incarnationis eiusdem. MCXCVII. mense Aprili. Cum omne profuturæ rei stabilimentum, ne transeunte tempore euanescat, literarum oporteat testimonio præsignari: præsen-

præsentium, & futurorum memoriæ per huius præsentis paginæ instrumẽtum dignum fuit demonstrare, quòd causa, quæ inter Guidonem Præpositum, & capitulum Magalonen. ex vna parte, & P. de Caprespina commendatorem domus militiæ templi sitæ apud Montem Pessulanum, & fratres eiusdem domus ex altera parte, super multis, & varijs capitulis, videlicet super oblationibus, vigiliarum perceptionibus, cæmiterij obuentionibus, decimis ecclesiarum nouarum constructionibus, possessionibus, damnis, iniurijs, & inuasionibus, & alijs multis querelis coram domino Hymberto, Dei gratia Archiepiscopo Arelaten. à domino Cem. bonæ memoriæ Papa tertio de legato hinc inde vertebatur. Post multas, & varias contentiones, altercationes ab eodem Archiepisc. amicabili compositione, & vtriusque partis assensu, & auctoritate Deodati de Breisaco tunc temporis magistri domorum militiæ templi in Narbonen. & Arelaten. & alijs prouincijs in hunc modum fuit decisa. Prædictus itaque Archiepiscopus assidentibus ei magistro Michaële Arelaten. sacrista, P. Alberto causidico Aquen. magistro Nicolao, R. de montilijs, P. Petito, communicato eorũ, & vtriusque partis consilio definiuit, quòd de cætero prior Sancti Firmini, & canonici Magalonen. tertiam partem omnium oblationum, denariorum, candelarum, panis, vini, & aliorum cuiuscunque modi sint, siue sint oblatæ ad manum sacerdotis, siue ad altare in ecclesia domus prædictæ, integrè, & sine diminutione percipiant. In præcipuis verò solennitatibus, scilicet Natalis Domini, Beati Stephani, Beati Ioannis Euangelistę, Epiphaniæ, Ramis palmarum, Sancti Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, Assumptionis, & Purificationis Beatæ Mariæ, & omnium Sanctorum medietatem percipiant. In candelis autem vigiliarum nihil accipiant. In omnibus verò cæmiterij obuentionibus, & mortuorum legatis, seu relictis, cum apud eos elegerint sepulturam, omnium rerũ tam mobilium, quàm immobilium, vel se mouentium cuiuscunque modi, vel generis sint, prior, & canonici Magalonen. tertiam partem integrè percipiant, exceptis armis, & armaturis, & equis. Si verò decedens pro armis, vel equis emendis pecuniam, vel terram, vel aliam quamlibet rem predictæ domui legauerit, vel reliquerit, in his omnibus, & etiam in obuentionibus illorum, quibus infirmantibus templarij signum suæ religionis imposuerint, pallium scilicet cum cruce, vel aliud nihilominus dicti canonici tertiam partem percipiant: nisi tales fuerint, qui voto solenni, & perpetuo cum voluntate morandi, si euaserint, se domui templi pro fratribus tradiderunt: & qui ad domum sine alterius personæ sustentaculo pedites, vel equites venire poterunt. In quorum obuentionibus etiam si in illis ægritudinibus decesserint, & in obuentionibus familiæ domus templi ibi morantis, dicti canonici nihil accipiant. Decimas quoque totius pladi, & leguminum cuiuscunque generis sint: & vini in integrum in pace, & sine contradictione, canonici Magalonen. percipiant, & his contenti nihil aliud quærere possint. In decimis verò noualium, in hortis, & arboribus, & pratis, & animalium nutrimentis cuiuscunque generis sint dicti canonici nihil percipiant. Item diffiniuit dominus Archiepiscopus cum assessoribus prædictis, quòd templarij apud Lunellum, vel in tota diœcesi Magalonen. ecclesiam, vel oratorium nòn construant, nec cæmiterium habeant sine voluntate Episcopi, & assensu ecclesiæ Magalonen. & illud oratorium, quod apud Lunellum inceptum esse videbatur, omnino remoueatur. Possessiones verò, stagni de Cucullo cum pertinentijs suis, & mãsum de Granolet cum pertinẽtijs suis, quæ quondam emerunt à Fulcrãdo quondam præposito Magalonen. templarij sine inquietatione, & vexatione aliqua in pace habeant, & possideant. De damnis datis super abductione pecorum, & animalium domus militiæ templi à canonicis Magalonen. & alijs dãnis iniurijs, & inuasionibus hinc inde illatis, bonum finem, & mutuam remissionẽ inter se tam tẽplarij, quàm canonici Magalonen. fecerunt. Præterea excõmunicatos, vel interdictos Magalonen. ecclesiæ ad ecclesiam, vel sepulturam templarij nullo modo recipiant. Et si Episcopus, vel Prior parochialis ecclesiæ populum ab alijs ecclesijs conuocare decreuit, tunc templarij ad ecclesiæ officium nullũ admittant, donec aliæ eccle-

ecclesiæ populum recipiant. Et ego G. Magalonen. præpositus, & ego P. de Agrifolio archidiaconus, & ego Michael, & ego G. de Altiniaco, volūtate, & assensu Magalonē. capituli missi, omnia supradicta in perpetuum valitura laudamus, & confirmamus: & in proximo generali capitulo Magalonen. laudari, & cōfirmari faciemus, & hoc idem pro posse nostro faciemus à summo Pontifice confirmari. Et ego frater Deodatus de Breisaco magister domorum templi in Narbonē. & Arelaten. & alijs prouincijs, & ego frater P. de Caprespina cōmendator domus Montispessulani, & ego frater G. de Solario cōmendator domus Arelaten. voluntate, & assensu fratris Pontij de Rigaudo magistri in citramarinis partibus, omnia supradicta in perpetuum valitura laudamus, & confirmamus, & in proximo generali Capitulo Templi ea laudari, & cōfirmari faciemus: & hoc idem pro posse nostro faciemus à summo Pontifice confirmari. Acta apud Arelatū in palatio domini archiepiscopi in præsentia, & testimonio P. Malauræ caput scholæ, priuati vestiarij, Vu. Heliæ infirmarij, G. Enguirānt Eleemosinarij, G. de Berra, P. Hysnardi, B. de Monins, Rost. cappellani domini archiepiscopi, Pon. prioris cappellani eiusdē, Hysnardi de Sancto Amātio, Michaelis clerici domini archiepiscopi, B. de Oliuario Aldeberti de Nouis, G. Raymundi de Mol. P. Bruni pont. scutarij, Franceschi, Iacobi, Columbi notarii regis Aragonen. P. notarij domini archiepiscopi, qui scripsit hæc. Nulli ergò &c. Datum Lateran. II. calendas Ianuarij.

N. SYRACVSANO EPISCOPO, ET N. ABBATI DE SAMBVCINO.

Vbi varia de recuperanda terra sancta edisseruntur.

DE vestra discretione, ac synceritate cōfisi, etsi negocium laboriosum, meritorium tamen, & (sicut credimus) vobis propter Christum acceptum, duximus committendum, sperantes quòd illud tanto libentiùs impleatis, quāto per ipsum (vt sic loquamur) & restitutio Iesu Christi exulis, & communis Christiani populi vtilitas ampliùs procuratur. Vos autem mandatī apost. tenore suscepto, nec parcentes laboribus, nec expensis, proposuistis populis Siciliæ causam Christi, nec fuit labor vester inanis, cùm & multi de manibus vestris susceperint signum crucis, & plures tam in victualibus, quàm alijs parati sint pro necessitatibus signatorum congruentia subsidia destinare. Verùm (sicut ex literis, quas tu fili Abbas ad sedem apostolicam destinasti, didicimus) hi circa subsidium terræ Orītalis negligentiores existunt, qui subditos sibi populos ad id debent exemplo, & exhortationibus inuitare: & liberalitas laicorum, quos ad succursum terræ Oriētalis mandauimus simpliciter commoneri, eos in deuotione præcedit, quibus id districtè præcipimus, certam pœnam eorum negligentiæ comminantes. Non enim (sicut per easdem accepimus) archiepiscopi, & episcopi redditus suos ab alijs sustinent æstimari: nec ipsi eos aliquatenus taxant: ne secundum proprias facultates necessitatibus Hierosolymitanę prouincię iuxta tenorem literarum nostrarum congruentia destinare subsidia iubeantur. Scripsisti etiā, quòd de cōsilio religiosorum virorum procedit, vt in missa singulis diebus in singulis eccl. pro peregrinis dicatur oratio specialis, & semel in hebdomada pro tribulatione missa populo decātetur. Insuper quòd multi limina Beati Iacobi Ap. visitare se vouerint, intimasti: qui præter oblationē altari Beati Iacobi deputatā, quam illuc deuotè transmitterent, vniuersas expensas itineris libenter impenderent, vel in stipendia signatorum, vel alias necessitates vltramarinæ prouinciæ dūmodò à voto emisso authoritate ap. soluerentur: & quod de consilio procedit quorundā, vt redditus vacantiū præbendarū, in vsum Orientalis prouinciæ conuertantur, vsq; ad bienniū adiecisti, salua vicarijs solita pensione, ne interim ecclesia suo seruitio defraudetur. Vt monachi prætereà, & alij religiosi extra claustra vagantes, auctoritate nostra reducātur ad claustrū: & peculium, quod inuentum fuerit apud eos, erogetur in stipēdia signatorū, procedere dixisti de consilio non paucorū. Volentes igitur, quòd de subuētione terræ orientalis incœpimus, quantū in nobis fuerit (domino concedente) cōplere:

discre-

discretioni vestræ per ap. scripta mandamus, quatenus tam Archiepiscopos, & Episcopos, quàm alios ecclesiarum Prælatos, vt secundum proprias facultates terræ sanctæ iusta æstimatione subueniant, diligenter inducere procuretis. Quòd si monitis vestris acquiescere fortè noluerint, vos ipsi per viros idoneos, & discretos, eorum faciatis redditus iusta æstimatione pensari: & nisi post modum secundum facultates suas, & discretionem vestram terræ Orientali curauerint subuenire, per vestras nobis literas intimetis. Volumus autem, vt per vniuersam Siciliã singulis diebus in missa pro peregrinis oratio domino porrigatur: & semel in hebdomada pro tribulatione missa publicè decantetur. Eos autem, qui se visitaturos limina Beati Iacobi deuotè vouerunt, si salua oblatione altaris reliquas expensas in signatorum voluerint subsidium erogare, dummodo laborem etiam redimãt, quem sustinerent in via, auctoritate nostra suffulti, ab eo quod vouerant, absoluatis. Redditus verò præbendarum vacantiũ, si de assensu diœcesani Episcopi, & clericorum illius ecclesiæ, in qua præbenda vacauerit, processerit voluntate, vt vsque ad biennium conuertantur in subsidium terræ sanctæ saluis vicariorum stipendijs, sustinemus. Volumus nihilominus, & mandamus, vt monachos, & alios religiosos extra claustra vagantes, ad fratrum redire consortium, qui eos recipiant, salua ordinis disciplina cogatis: & proprium quod inuentum fuerit apud ipsos, nisi eis ex ea causa, propter quam oporteat illud restitui, forsan prouenit, in terræ orientalis subsidium conuertatis. De his, qui manus iniecerint in clericos temerè violentas, quia seueritatem canonicam nolumus eneruare, nihil aliud vobis ad præsens duximus concedendum, quàm per priores vobis literas est concessum. Super capitulis autem, pro quibus inclytæ recordationis C. Imperatricis nos scribere postulastis, ipsa sublata de medio votum vestrum non potuimus adimplere. Dat. Lateran. nonis Ianuarij.

N. SYRACVSANO EPISCOPO. VT PVLLVLANTES *hæreses extirpare conetur.*

Vergente iam in senium sæculo, & supercrescente malitia temporis friget charitas, & in agro euangelici patrisfamilias zizania pullulant, & polluunt messes tritico rarescente: ac vulpes patulæ iam in aperto præsumunt vineam Domini demoliri. Ecce etenim hæreses antiquæ suscitantur, ac innouatis veteribus noui adinueniuntur errores: & fidem catholicam praui nituntur interpretes deprauare: non se conformantes legi diuinæ, sed in fauorem propriæ peruersitatis doctrinam euangelicam, propheticam, & apostolicam peruertentes: ita vt nouissimi dies videantur instare, secundum Apostolum, qui in nouissimis diebus mente prophetica talia præuidens euentura, cum multa de huiusmodi prędixisset, adiecit: Quemadmodum autem Iampnes, & Mambres restiterunt Mosi, ita & hi resistent veritati: homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Vtinam autem, sicut ipse subiunxit, non proficiant vltra, sed insipientia eorum, sicut & illorum fiat omnibus manifesta. Aliud etiam inconueniens specialiter in Siciliæ partibus dicitur euenire: cum hi, qui olim ex abnegato gentilitatis errore sacri baptismatis vnda renati, fidem catholicam receperunt: nunc abeuntes retrò, & ad vomitũ redeuntes, pristinis inuoluantur erroribus: & Christianæ fidei, quam professi fuerant, immò Christo potiùs aduersentur. Cùm autem ad capiendas huiusmodi vulpes paruulas, species quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas: quia de vanitate conueniunt in idipsum, Salomon nos inducat in canticis canticorum, ne multis canibus latrare non valentibus comparemur: aut deformitatem vineæ domini Sabaoth, ad quam etsi in hora ferè vndecima, sumus tamen inter operarios, immò potiùs in operariorum magisterio deputati, negligere videamur, vel sub dissimulatione transire: fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ob timorem domini, & reuerentiam apostolicæ sedis contra hæreticos, tanquam fidei Christianæ zela-

zelator assurgas: & si apud eos monitis obtinere non poteris, vt redeant ad ecclesiæ vnitatem, ipsos fautores, defensores, & receptatores eorum, pulsatis campanis, candelis accensis, per totam diœcesim in qua fuerint, immò etiam per totã prouinciam singulis diebus dominicis, & festiuis excommunicatos publice nunciari facias, & bona eorum à principibus publicari. Ad hæc quia oblatum exigit, quod non exegerat offerendum, nec impunè conceditur cuiquam à fide catholica resilire, volumus, & sub eadem tibi districtione mandamus, vt eos, qui post susceptum sanctificationis lauacrum redire ad ritus Sarracenicos præsumpserunt, vt à suo reuertantur errore, & catholicam fidem obseruent, frequenti, ac diligenti exhortatione præmissa, & per te ipsum quacunque poteris districtione compellas, & compelli facias per principes sæculares. Dat. vt suprà.

S. COLOCEN. ARCHIEPISCOPO. V: GEVRIEN. ET D. Zagrabrien Episcopis.

AD nostram noueritis audientiã peruenisse, quòd cum omnes communicantes in aliquo A. fratri chariss. in Christo filij nostri Vngarorum Regis illustris, qui scilicet vel literas sibi dirigerent, aut ab eo reciperent destinatas, vel eidem aliquod consilium, vel auxiliũ exhiberent, vel ei in aliquo communicare præsumerent, de mandato bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri excommunicationis fuerint vinculo innodati N. & A. post excommunicationem, & inhibitionem apostolicam eidem communicare scienter, consilium, & auxilium impertiri, & diuina præsumpserunt etiam celebrare. Vnde propter hoc in N. Hidruntin. & N. Spalarin. Archiepiscopos, quamuis & illi excommunicationi subiacerent, ab eodem loco ænunciationis, contra iuris ordinem in regiæ dignitatis præiudicium sunt promoti. Quia verò tantæ præsumptionis audaciam in iniuriam Dei, & contemptum sedis apostolicæ attentatam, impunitam relinquere non possumus, nec debemus, fraternitati vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus super præmissis inquirentes diligentiùs veritatem, si rem ita noueritis se habere, præfectos N. & A. eorum electionibus, immò veriùs intrusionibus penitùs irritatis, excõmunicatos publicè nuncietis: & vsque ad condignam satisfactionem faciatis ab omnibus arctiùs euitari: districtius inhibentes, ne quis eis obtentu electionum fidelitatem, obedientiam, vel reuerentiam audeant exhibere. Nullis literis &c. Quod si omnes &c. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET CAETERIS ECCLESIARVM *prælatis in Vngaria constitutis. Ne quis in Vngaria Regis consiliarios facilè excommunicationis sententiam proferat.*

CVm inter alios mundi principes personam charissimi in Christo filij H. Vngariæ Regis illustris, & regnum sibi commissum prærogatiua dilectionis, & gratiæ disposuerimus honorare, in admittendis petitionibus regijs, quoties nostro apostolatui porriguntur, tanto nos faciliores, quantum cum Deo possumus, volumus exhibere, quanto ad promouẽda vniuersa, & singula, quæ regia debeat serenitas acceptare, volumus existere proniores. Sanè postulauit nuper concedi sibi à nobis ad instar bonæ memoriæ Clementis Papæ prædecessoris nostri regia celsitudo, vt nullus archiepiscopus, vel prælatus quilibet in familiares, & consiliarios suos, de quorum absentia, & priuatione tam regnum Vngariæ, quàm persona regis possit incurrere detrimentum, & præsertim in Geurien. episcopum dilectum, & familiarem suum, qui post mortem inclytæ recordationis B. progenitoris eius tam in guerra, quàm in pace in omnibus, & præ omnibus fidelis sibi extitit, & deuotus, & inter fideliores fidelissimus est inuẽtus: vnde ipsum dignis in domino laudibus commendamus, excommunicationis sententiam promulgaret. Quod si fuisset ab aliquo forsitan attentatum, per quem mallet archiepi-

ſcopum, vel epiſcopum vſq; ad decem abſolui, faceret cuiuſlibet contradictionis, & appellationis obice non obſtante. Nos ergò de benignitate ſedis apoſtolicæ magnificentiæ regiæ vberiorem volentes fauorem, & gratiam impertiri, vniuerſitati veſtræ auctoritate præſentium duximus inhibendum, vt in conſiliarios, & familiares ipſius, quorum in hac tempeſtate conſilio, & familiaritate ſine magno ſui diſpendio carere non poteſt, nullus veſtrum, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa, & canonica monitione præmiſſa, excommunicationis, vel interdicti ſententiam audeat promulgare. Quod ſi aliter fuerit in eluſionem mandati apoſtolici perperàm per præſumptionem cuiuſlibet attentatum, decernimus non tenere. Nulli ergò &c. Datum Lateran. VI. idus Ianuarij.

PATRIARCHAE ANTIOCHENO. DE CONSERVANDA ECCLESIASTICA *libertate, & ne à laicis eccleſia exactiones imponantur & talliæ.*

NE lædatur libertas eccleſiaſtica, vel miniſtri eccleſiarum à peruerſis hominibus opprimantur, nobis, qui omnibus ſumus ex iniunctæ ſeruitutis officio, ſecundum Apoſtolum, ſpecialiter debitores effecti, ſolicitius imminet prouidere. Noſtris ſiquidem fuit auribus intimatum, quòd cùm expenſas in Antiochena ciuitate fieri pro aliqua neceſſitate contingit, communia ipſius ciuitatis, eccleſias, clericos, & eorum homines, cuiuſcunque conditionis, vel linguæ ſint, in exactione talliæ contra antiquam conſuetudinem aggrauant: quam & recipere, ac pro ſua expendere voluntate præſumunt. Præterea tam te, quàm eccleſias tuas in multis alijs infeſtantes, omnes clericos Antiochen. ad iuſtitiam cuilibet laico exhibendam nituntur ſub prætextu ſui compellere iuramẽti. Poſſeſſiones etiam eccleſiaſticas per iudicium, & conſuetudines Græcorum tractare conantes, iura eccleſiæ Latinorum conſuetudinibus abuſiuè peruertunt. Nos igitur exceſſus huiuſmodi in patientia ſuſtinere nolentes, auctoritate præſentium diſtrictiùs inhibemus, ne aliquis tibi, eccleſijs, ſeu clericis, vel hominibus veſtris huiuſmodi violentias, vel grauamina de cætero inferre præſumat. Quod ſi quis facere aliqua temeritate præſumpſerit, licitum tibi ſit in eum auctoritate apoſtolica cenſuram rigoris eccleſiaſtici promulgare. Nulli ergo &c. Datum Lateran. nonis Ianuarij.

N. TYREN. ARCHIEPISCOPO. QVATENVS TESTES AD EXCEPTIO*nem probandam adhibiti in cauſa principali teſtimonium dicere cogantur.*

Cap. De teſtibus ex tra eodem titulo.

DE teſtibus, qui ad exceptionem probandam à partibus inducuntur, tua nos duxit fraternitas conſulendos: vtrum cogendi ſint ſuper principali etiam negocio ferre teſtimonium veritati: & an illi ſint, ſicut cæteri teſtes, examinandi diſtrictè, qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur. Super hoc igitur fraternitatem tuam plurimum in domino commendantes, quæ in dubijs apoſtolicæ ſedis vult certificari reſcripto, taliter ad propoſita reſpondemus. Quod ſi teſtes inducti iam ſint ad exceptionem ſolummodo comprobandam, cùm ſuper ea tantum iurauerit dicere veritatem, ſuper principali nec debẽt audiri, nec cogi teſtimonium perhibere, vtpote ſuper quo deponerent non iurati. Si verò cùm ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducuntur, reliqua pars ſuper principali etiam eos deponere fortè petierit: & vt cogantur ſuper toto negocio dicere veritatem, ſacramento eos poſtulauerit obligari, ad id ſunt ſine dubitatione cogendi: niſi forſan ſufficiens productio teſtium ſuper principali facta iam fuerit, vel renunciatum à partibus, vel depoſitiones teſtium fuerint publicatæ. Illi verò, qui ad purgandam alicuius infamiam inducuntur, id ſolum tenentur iuramento firmare, quòd veritatem eum credant iuramento dicere, qui purgatur. Datum Lateran: IIII. nonas Ianuarij.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO TYREN. NE INFIDELES CONiuncti gradu prohibito, post Baptismum separentur.

DE infidelibus ad fidem conuersis nos consulere voluistis, vtrum se ante conuersionem suam, secundum legis veteris instituta, vel traditiones suas citra gradus consanguinitatis à canone denotatos, côiuncti fuerint, separari debeant post baptisma. Super hoc igitur deuotioni vestræ duximus respondendum, quòd matrimonium sic ante conuersionem contractum, nô est post baptismi lauacrum separandum: cùm à Iudæis dominus requisitus, si licet vxorem ex qualicunque causa relinquere, ipsis responderit: Quod Deus coniunxit, homo non separet. per hoc innuens, esse matrimonium inter eos. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij. *Cap. De infidelibus. extra, de consanguinitate & affinitate.*

TYREN. ARCHIEPISCOPO. QVOD PATRIARCHAE ET PRIMATES Archiepiscoporum & Episcopum subditos iudicare in prima instantia non debeant.

DVo simul consultationem scilicet, & querimoniam vnica tuæ fraternitatis petitio continebat: per quam à venerabili fratre nostro Hierosolymitano Patriarcha querebaris clericos tuos tecum iniustè grauari: qui eos spreto tuo iudicio, coram qno parati sunt de se querentibus iustitiam exhibere, licet ad eum per appellationem causa minimè deferatur, coram se respôdere compellit: & vtrum ad id possint de iure compelli, per nostras postulabas literas edoceri. Volentes igitur tibi super grauaminibus prouidere prædictis, & consultationibus tuis, quod canones sanciunt, respondere: cum sit in canonibus diffinitum, Primates, vel Patriarchas nihil priuilegij habere præ cæteris episcopis, nisi quantum canones sacri concedunt, & prisca consuetudo illis contulit ab antiquo: ita vt secundum Nicœnas regulas sua priuilegia seruentur ecclesijs, præterquam si apostolica sedes aliquam ecclesiam, vel rectorem ipsius qnolibet speciali priuilegio decreuerit honorare, de fratrum nostrorum consilio respondemus, quòd quàmdiu clerici tui coram te voluerint stare iuri, compelli non debent iudicium eiusdem Patriarchæ subire, nisi causa forsitan per appellationem ad eius audientiam perferatur: aut (quod non credimus) aliquid ci à sede apostolica sit indultum. Datum Lateran. nonis Ianuarij. *Cap. Duo simul, extra. de officio ordinarij.*

N ACONEN, EPISCOPO.

DVo simul consultationem scilicet, & querimoniam &c. ferè in eundem modum vt suprà.

N. EPISCOPO SIDONIEN. N. BERITEN. ET N. BIBLIEN EPIscopis. De decimarum solutione.

SIgnificauit nobis venerabllis frater noster Acconẽ. Episcopus, quòd cùm post recuperationem ciuitatis Acconen. ad inhabitandum in ea se contulissent quidam, qni ante generalem occupationem terrę sanctæ in alijs ciuitatibus regni Hierosolymitani perpetuam elege rant mansionem, & in ea residentiam fecerant aliquâtam, & ad huc etiam resideant in eadem, Prælati prędictarum ciuitatum eos ad soluendum sibi ecclesiastica iura, ecclesiastica districtione compellunt. Quia verò transgredi non debemus terminos à patribus constitutos, aut falcem in messem mittere alienam, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus prædictorum locorum prælatos, vt sibi nullam in prædictos Acconen. habitatores iurisdictionem vsurpent, nec ab eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant monitione præmissa, districtione qua conuenit, compellatis: ita tamen, quòd si de agris in eorum parochia constitutis fructus percipiunt, & in vltramarinis partibus ratione prædiorum decimæ persoluuntur, de ipsis eis decimas cum integritate persoluant. Dicto verò Acconen. tâquam diœcesano suo de cæteris respondere cogantur. Datum Lat. x. cal. Ian. Quòd si omnes &c. *Cap. vlt. ex tra. de parochijs, & alienis parochianis.*

ACCONEN. EPISCOPO, VT PROFESSVS RELIGIONEM, *eam ingredi & seruare compellatur.*

Cap. Sicut nobis extra, de regularibus.

SIcut nobis est ex tua parte propositum, quidam clericus cùm ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, & recuperanda sospitate desperans, habitum canonicorum regularium petijt, & accepit: ea in susceptione habitus exprimens, ac promittens, quæ solent in huiusmodi repromitti: sed nec ad ecclesiam transijt, vtpote infirmitate grauatus, nec bonis suis vti cessauit. Postmodum verò sospitate recepta post 15 annos, & vltra videntibus, & scientibus venerabili fratre nostro Archiepiscopo, & dilecto filio Priore, & canonicis ecclesiæ Nazaren. à quibus habitum susceperat regularem: tu, licet eo tempore, quo habitum susceperat, in ecclesia Nazaren. prioris solicitudinem exerceres, immemor eorum, quæ facta fuerant circa ipsum, in Acconen. eum canonicum suscepisti. Quia verò quid super hoc facere debeas, per nostras expostulas literas edoceri, fraternitati tuæ duximus respondendum: quòd si regularem habitum sic postulante suscepit, & ad obseruationem religionis canonicæ sua se professione ligauit, ad resumendum habitum ecclesiastica est districtione cogendus: cum, quod tanto tempore extra canonicam mansit, non in excusationem eius, sed in maioris transgressionis augmentum meritò valeat allegari.

Datum vt supra.

N HIEROSOLYMITAN. PATRIARCHAE. QVA ILLVM OFFICII *sui piè admonet, & propter sua delicta in ipsum iure animaduersurum significat.*

FActi sumus dolore cordis intrinsecus, & medullas etiã doloris immensitas penetrauit: certis indicijs agnoscentes, quòd laici, clerici, subditi, & prælati, & tu ipse adhuc in vos, ac transmarinam prouinciam, immò etiam totum populum Christianum vltionem domini odio, maleuolentia, & detractionibus assiduis prouocatis: quem potiùs orationibus, vigilijs, ieiunijs, & alijs operibus charitatis, quantum in vobis esset deberetis ad misericordiam inclinare. Super quo tibi tantò fortiùs condolemus, quantò subiectos tibi populos ad viam rectitudinis verbo inuitare debueras, & exemplo: non doctrinam contrariam sermone, vel facto eorum oculis, vel auribus instillare. Recepimus enim literas illas, quas in derogationem famæ venerabilis fratris nostri Tyren. Episcopi edere, ac in quibus personã ipsius turpiter depingere voluisti, quia non expetita à te licentia nauigarat in Cyprum. Sicut autẽ ex tenore literarum illarum perpendimus, cum idem Archiepiscopus nauigasset in Cyprum, & charißs. in Christo filium nostrum A. tunc Cypri Regem illustrem ad charißs. in Christo filiæ nostræ Hierosolymitanæ Reginæ coniugium, & Hierosolymitani regni regimen, de consilio, & voluntate ferè totius Christiani exercitus euocasset, vt eorum matrimonium impedires, affinitatis, & incestus impedimentum: serò tamen obijciens consentire in eius copulam noluisti. Postmodum verò voluntate mutata eos in regem, & reginam coronasti coniunctos: in quo te tibi contrarium fuisse dolemus, & vel malè prius contradixisse conuincimus, vel malè postmodum consensisse. Super quibus cum veritas nobis pleniùs innotuerit, contra te non poterimus non moueri: immò etiam statuere, quod ius exegerit statuendum.

Datum vt suprà.

FVLCONI ABBATI CORBEIEN. ECCLESIARVM, *prælatis quare annulus detur.*

Ad

AD hoc in ecclesia Dei visibilis est sacramentorũ species instituta, vt per exteriora, quę cernim', ad interiora, quæ intelligimus, trãsmittamus. Inter cæteros siquidẽ sacramentales ornatus, prælatis ecclesiarũ cõceditur annulus, qui est signaculũ fidei: iuxta quod pater filio reuertẽti dare annulũ in manu præcepit, vt videlicet ecclesiã sibi cõmissam prælatus ipsius intemerata fide custodiat: ad quã fideliter obseruãdã per visibilem speciem iugiter admonetur. Cùm igitur monasterium Corbeiẽ. quod Ro. ecclesiam nullo respicit mediãte, syncera diligamus in domino charitate: volentes ipsum in te alicuius dignitatis priuilegio decorare, vt & ecclesiæ Ro. magis existas obnoxius, & deuotus, & fortiùs, & efficaciùs regimini commissi tibi monasterij debeas imminere, vsum tibi annuli de benignitate sedis apostolicæ indulgemus. Nulli ergò &c.

Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

G. CONVENTREN. EPISCOPO. VT A DECESSOribus alienata reuocet.

SIcut nostro est apostolatui reseratum, nonnulli de prædecessoribus tuis non attendentes, quòd conditionem ecclesiæ meliorem facere poterant, non peiorem, possessiones ad tuum episcopium pertinentes iniustè alienare pro suæ voluntatis arbitrio præsumpserũt: vnde ipsa ecclesia graue dispendium proponitur incurisse. Nos ergò nolentes, quòd delictum personæ in damnum ecclesiæ debeat redundare, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt quæ à dictis prædecessoribus tuis minùs legitimè alienata fuerunt, ad ius, & proprietatem ecclesiæ tuæ tibi liceat appellatione remota legitimè reuocare. Nulli ergò &c. Datum Lateran. VI. idus Ianuarij.

EIDEM. VT PATRONIS IN PRAESENTANDO CLERICVM IDONEVM discordantibus, Episcopus Vicarium durante lite, instituat.

CVm propter laicorum discordias non debeat ecclesijs præiudicium generari, graue gerimus, & indignum, quòd (sicut nostro est apostolatui reseratum) occasione dissensionis, quæ de iure patronatus vertitur inter eos, ecclesiæ plus debito remanent rectoribus viduatæ: quod in ipsarum graue dispendium noscitur redundare. Verùm quia) secundum Apostolum) instantia nostra communis est omnium ecclesiarũ solicitudo continua: volentes his, quæ præmisimus, ex debito pontificalis officij obuiare, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si de iure patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & cui cõpetit, infra quatuor menses non fuerit diffinitum, ex tunc ecclesiam ipsam appellatione remota, de persona non differas idonea ordinare: ita quòd illi ex hoc non debeat in posterum præiudicium generari, qui ius euicerit patronatus. Datum Lateran. III. idus Ianuarij.

Cap. cùm propter extra de iure patronatus.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI MANDAT, VT DE VALEtudine & persona Episcopi Regensis, qui ecclesiæ renunciare cupiebat, diligenter inquirat.

HAnc inter spiritualia, & temporalia constat existere differentiam, quòd corporalia faciliùs destruuntur, quàm construantur. Econtrario verò spiritualia facilius construuntur, quàm destruantur. Vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus honorem dare potest, solus autem auferre non potest. Nimirum venerab. frater noster Regen. Episcopus, sicut ex ipsius, ven. fratris nostri Aquen. Archiepiscopi literis, quas nostro apostolatui destinarunt, nobis innotuit euidenter, quoniam ecclesiæ suæ propter manifesta impedimenta non sufficit prouidere.

Vnde ipsi ecclesiæ, populoque sibi commisso non leue timet imminere periculum, omninò cedere, ac deponere onus solicitudinis pontificalis affectat: super quo humiliter postulauit à nobis sibi licentiam indulgeri. Cùm igitur inter sacros ordines dignitas pontificalis excellat, de qua soli Petro reseruatum est priuilegium, volentes in hoc deliberatione prouida, & debita maturitate procedere, fraternitati tuæ per apost. scripta mandamus, quatenus de statu Regensis ecclesiæ, ac personæ ipsius Episcopi veritatem indagatione solicita perscruteris, & vtrum eius persona propter impedimentum cordis, vel corporis, insufficiens sit ad gerendam solicitudinem pastoralem, veridica nobis relatione rescribas, vt per te certiores effecti securiùs in negocio procedamus. Datum vt supra.

N. BISVNTINO ARCHIEPISCOPO, ET SVFFRAGANEIS EIVS. *Ne quis in Abbatem eligatur, nisi prius fuerit monachus istius cœnobij.*

Cap. cũ ad nostrã. De electione, & electi potestate

CVm ad nostram nuper notitiam deuenisset, quòd H. qui se pro Abbate Lexouien. gerebat, non antea fuerit monachus, quàm electus: nos attendentes quod contra regulares traditiones istud fuerit attentatum, cùm nullus spem, vel promissionem habens, vt Abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam de consilio fratrum nostrorum curauimus irritare. Quocirca fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus tam monachis, quàm alijs fidelibus monasterij memorati studeatis ex parte nostra districtiùs inhibere, ne præfato H. vllam obedientiam, vel reuerentiam propter iam dictam electionem audeant exhibere: & si quid in eodem monasterio disponendo iam perperam attentauit, nullius robur habere volumus firmitatis, sed penitùs irritari. Quod si contra interdictum nostrum, curam monasterij vsurpare præsumpserit, ipsum, & qui ei fauerint in hac parte, per censuram ecclesiasticam remoto appellationis obstaculo compescatis. Datum Lateran. III. idus Ianuarij.

N. ABBATI DE FLORE. QVOD PROFESSIO ABSque habitu edita obliget.

Cap. Porrectum. I. De regularibus.

POrrectum nobis ex parte tua petitorium continebat, quod I. canonicus Acheruntinus infirmitate grauatus, votum, vt fieret monachus, se asseruit emisisse: vnde metuens ne voto decederet nõ completo, iunctis manibus tibi se reddidit in monachũ, & in fratrem. Alij quoque in absentia tua sese in sacerdotum manibus monachos fieri deuouentes, sani facti ad vomitum redierunt. Et cùm familiares monasterij tui antea extitissent, quia non fuerunt ad antiquam familiaritatem missi, aduersarij facti sunt pro amicis. Vtrum ergò talium facta dissimulare velleas, ne fiant deteriores, an compellendi sint ad complenda præmissa, per nos postulas edoceri. Nos ergò inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quòd cùm monachum faciat non habitus, sed professio regularis, ex quo à conuertendo emittitur, & recipitur ab Abbate, vt talis fiat monachus, & reddat domino, quod promisit, erit vtique non immeritò compellendus.

Datum vt supra.

I. CAPPELLANO, ET S. SVBDIACON. NOSTRIS APOSTOLICAE SEdis Legatis. *Qua illos ad Regem Dalmatiæ legatos facit.*

APostolicæ sedis auctoritas, quæ per diuersas mundi partes plenitudinem obtinet potestatis, illius sequẽs vestigia, qui Beato Petro, Pasce oues meas, tertio replicauit, in partem solicitudinis viros conuocat prouidos, & discretos: qui gregem domini, & pabulo salutis reficiant, & viam eis æternæ felicitatis ostendant. Ad quorũ siquidẽ auxiliũ, & iuuamẽ, vt ecclesiasticæ potestatis auctoritas in sua semper maneat firmitate, cũ requirit necessitas, aliquos à suo latere dirigit, & transmittit, quibus legationis iniun-

iniungit officium exercendum. Hac itaque cōsideratione diligenter inducti, & charissimi in Christo filij V. illustris regis Dalmatiæ, & Diocliæ precibus inclinati: qui vt ad eos legatos mittere deberemus instantissimè postulauit, vos, de quorum probitate nos, & fratres nostri plenam fiduciam obtinemus, ad Dalmatiam, & Diocliam prouinciam duximus transmittendos in prouincijs ipsis: vobis auctoritate præsentium legationis officium iniungentes, vt quæ inueneritis corrigenda corrigatis, destruatis, & euellatis superflua, & nociua, ædificetis, & plantetis vtilia, & honesta, quatenus cum domino dicente reddetis talenta, vobis reddatis credita duplicata: & à nobis, & fratribus nostris valeatis in domino multipliciter commendari. Datum Lateran. VI. idus Ianuatij.

VVLCANO ILLVSTRI REGI DALMATIAE, ET DIOCLIAE. VT LEGATOS *Apostolicos reuerenter accipiat, & officium suum exequi permittat.*

VT euidentius Euangelica doctrina pateret, & in omnem terram, iuxta verbum Propheticum, sonus Apostolorum exiret, & in fines orbis terræ verba diffunderentur ipsorum, noster dominus, & magister, qui præbuit nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius, discipulos suos per vniuersas mundi partes ad prædicandum direxit, dicens eis iuxta Euangelicam veritatem: euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Quam siquidem obseruantes constitutionem prouidam, & salubrem Rom. pontifices, Vicarij Iesu Christi, qui in Beato Petro Apostolorum principe ab ipso domino receperunt plenitudinem potestatis, & constituti sunt super gentes, & regna: vt iuxta verbum Propheticum euellant, & destruant, ædificent, & plantent: quia suam non possunt vbique præsentiam exhibere, per varia mundi climata à suo latere aliquos dirigant, & transmittāt qui fideles in fide consolident, corrigenda corrigāt, de agro domini nociua destruant, & vtilia plantare procurēt. Intelligentes igitur per lit. tuas nostro apostolatui præsentatas tuæ deuotionis ardorem, quod videlicet Rom. ecclesiam matrem tuam super omnia post Deum diligere, & honorare proponis, & mandatis nostris omnimodis inhærere, iuxta quòd à nobis tua nobilitas postulauit, dilectos filios Io. cappellanum, & Symonem Subdiaconum nostros, de quorū scientia, & probitate nos, & fratres nostri plenam fiduciam obtinemus, de fratrū nostrorum consilio ad partes tuas duximus dirigendos per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eos tāquam apostolicæ sedis legatos benignè recipias, & honestè pertractes: & quæ secūdum Deum in partibus ipsis duxerint statuēda suscipias humiliter, & fine refragatione conserues: vt cùm ad nos domino dante redierint, nobis referre valeant tuę deuotionis effectum, & Rom. ecclesia tuis efficaciùs possit intendere incrementis. Nos enim eis dedimus in mandatis, vt apostolicam in te confirmātes doctrinam, reformēt quidquid inuenerint reformandum, & tanquam membra capiti apostolicæ sedi conforment in ipsius deuotione pariter, & obedientia solidātes: per quos etiam pallium, plenitudinem scilicet pontificalis officij venerab. fratri nostro Dioclien. Archiepiscopo trāsmittimus, vt in partem nostræ solicitudinis euocatus, sine defectu valeat officij sui debitum adimplere. Datū vt suprà.

Scriptum est super hoc in eundem ferè modum vxori eiusdem regis.
In eundem ferè modum nobili viro S. magno Iupan.
In eundem ferè modum vxori eiusdem S. magni Iupan.
In eundem ferè modum Dioclien. Archiepiscopo vsq; ad verbum adimplere. Quibus etiam nobis, & successoribus nostris fidelitatis iuramentum, quod tibi sub bulla nostra mittimus inclusum, deuotè studeas, & humiliter exhibere.

In eundem ferè modum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ecclesiarum Prælatis, & alijs clericis per Dalmatiam, & Diocliam in regno charissimi in Christo filij nostri Vulcani illustris regis Diocliæ, & Dalmatiæ constitutis vsq; ad verbum solidantes.

N. EPISCOPO ET CAPITVLO TRIPOLITAN. VT RAIMVNdo primo vacaturum canonicatum & prabendam conferat.

CVM ex apostolatus officio, quo (licet indigni) suscepimus ad vniuersos extendere curam prouisionis apostolicæ teneamur, specialius illis adesse volumus, & debemus, qui clericali militiæ deputātur: inter quos illos duximus non immeritò præferendos, de quorum meritis laudabilis conuersatio, & contracta vobiscum familiaritas, dum essemus in minori officio constitui, nos efficit certiores. Hinc est quod dilectum filium Raimundum clericum ecclesiæ vestræ, quondam familiarem nostrum vniuersitati vestræ solicitè comendantes, rogamus attentiùs, & per apostolica vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eum pro reuerētia Beati Petri, & nostra, in canonicum vestrum, & fratrem tam libenter, quàm liberaliter admittatis: cum præbenda stallum eidem in choro, & locum in capitulo tamquam vni de vestris canonicis, occasione, contradictione, & appellatione cessantibus, assignantes. Sicut autem has primitias precum nostrarum reuerenter admittere studeatis, vt deuotionem vestram debeamus proinde commendare, & vos in vestris petitionibus efficaciùs exaudire. Alioquin venerabili fratri nostro Patriarchæ Antiochen. dedimus in mandatis, vt vobis cessantibus efficere quod mandamus, ipse id, remoto appellationis obstaculo, exequatur: contradictores quoslibet ecclesiastica censura percellens. Datum Lateran. II. cal. Ianuarij.

Scriptum est super hoc Patriarchæ Antiochen.

VNIVERSO CLERO, ET POPVLO CREMONENSI DE S. Homoboni vita, miraculis, & canonisatione.

QVIA pietas promissionem habet vitæ, quæ nunc est, & futuræ, iustus, & misericors dominus fideles suos, quos prædestinauit ad vitam, frequenter in hac vita glorificat, & semper in futura coronat: quibus & per Prophetam promittit: Dabo vos in laudem, gloriam, & honorem in cunctis populis, & per se pollicetur: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Mirabilis enim in seipso Dominus, mirabilis in Sanctis, mirabilis in omnibus operibus suis: verum nobis exhibet suæ virtutis indicium: & frigescentem iam in pluribus charitatis igniculum, mirabilium suorum signis accendit: assumptis in gloriam suam, qui certauerunt legitimè in hoc mundo. Ad memorias eorum innouat signa, & mirabilia iuxta Prophetam immutat: vt qui Sanctus est apud ipsum, sanctus etiam ab hominibus habeatur, & in hoc præsertim hæreticorum confundatur peruersitas, cùm ad Catholicorum cumulos viderint prodigia pullulare. Licet autem iuxta testimonium veritatis, sola finalis perseuerantia exigatur ad sanctitatem animæ in ecclesia triumphanti: quoniam qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Duo tamen, virtus videlicet morum, & virtus signorum, opera scilicet pietatis in vita, & miraculorum signa post mortem, vt quis reputetur sanctus, in militanti ecclesia requiruntur. Nam quia frequenter angelus satanæ se in lucis angelum transfigurat, & quidam faciunt opera sua bona, vt videantur ab hominibus: quidam etiam coruscant miraculis, quorum tamen vita meritò reprobatur: sicut de Magis legitur Pharaonis: & etiam Antechristus, qui electos etiam si fieri potest, inducet miraculis suis in errorem: ad id nec opera sufficiunt sola, nec signa: sed cum illis præcedentibus ista succedunt, verum nobis præbent indicium sanctitatis: nec immeritò nos ad ipsius venerationem inducunt, quem dominus suus ostendit miraculis venerandum. Hæc autem duo ex verbis Euangelistæ pleniùs colligūtur: vbi de Apostolis loquens ait: Illi autem profecti prędicabant vbique domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. In eo nanque, quod ait, cooperante, eos operatos esse demonstrans, & in eo quod sequitur, sequentibus signis, eos exponens, immò dominum in eis miraculis claruisse. Hoc etiam dominus vsque hodie operatur in sanctis, & potentiam suam signis euidentibus manifestat, dum viuorum curat ægritudines ad memoriam

memoriam mortuorum:& eos plus posse post mortem,& feliciùs viuere mortuos,qui in domino moriuntur,quàm qui viuunt in mundo demonstrat.Sanè veniens ad præsentiam nostram venerabilis frater noster Episcopus vester,multis viris religiosis,& alijs honestis personis de sua diœcesi comitatus,cuiusdam Beati viri & re,& nomine Homoboni,vitam,& actus,necnon & modum transitus eius humiliter nobis aperuit : in quibus & Sanctæ ipsius degustauimus conuersationis odorem,Deumque mirabilem,& omnia opera eius in fide cognouimus,& prædicauimus gloriosa. Idem etenim Sanctus tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum,quod fructum suum dat in tempore suo,prout eorundem nobis assertio facta tam viua voce,quàm aliorum plurium honestorum literis patefecit,adeò in lege domini meditabatur die, ac nocte,vt ei seruiens in timore,& secundum Prophetam media nocte surgens ad confitendum ei matutinis semper laudibus interesset. Missæ quoque officium,& alias horas cum summa deuotione frequentans, ita assiduis orationibus insistebat,vt in certis horis,aut incessanter oraret,aut horas ipsas aliquando præueniret:nisi fortè ipsum solicitudo,quam super pace reformanda per ciuitatem tanquam pacificus vir gerebat,aut occasio eleemosinę pro pauperibus acquirendæ,seu alia iusta causa in alijs operibus misericordiæ detineret. Qui nimirũ ante crucem dominicam ex assuetudine se prosternens,opus quodlibet faciendo,stando,sedendo,iacendo,ad orationem labia mouere continuò videbatur.Inter alia verò pietatis opera,quæ tam circa pauperes,quos secum in domo propria tenebat,curabat,& pariter procurabat,quàm circa alios indigentes:quibus viuentibus humanitatis officium,mortuis sepulturæ beneficiũ consueuerat deuotus impendere,diligentius exercebat. Ipse à secularium hominum consortio segregatus,inter quos virebat quasi lilium inter spinas,hæreticorum,quorum pernicies partes illas infecit,austerus extitit aspernator.Deducto aũt sic vitę Sanctę curriculo,cum matutinale officium,prout dictum est, in festiuitate Sancti Brictij surrexisset,circa missæ primordia idem se ante crucem domicam more solito in oratione prosternens,dum cantaretur hymnus angelicus,Beato fine quieuit.Quæ verò,quot,& quanta miracula fuerint subsecuta,& quot aduenientibus ad sepulchrum eius sanitatis beneficia sint impensa,cum longum sit enumerare per singula, vnum inter cætera ad assertionem catholicæ fidei duximus expressius annotandum. Cùm enim quædam dæmoniaca mulier ad sepulchrum eius deducta fuisset,ne aliqua fraus lateret,eadem primò fuit aqua non benedicta respersa:quæ se patienter aspergi permittens,aquam secundò respuit benedictam.Et vt res euidentiori experimento pateret, oblatam non consecratam absque aliqua præsciẽtia sibi recipiens præsentatam, eucharistiam consecratam subsequenter abhorruit,nec recepit: quæ & meritis eiusdem Sãcti liberata recessit. Vt aũt virtus morũ, prout est superius prælibatũ, licet omnis dubitatio amoueri ex subsecutione signorum per diuinum iudicium videretur:fide apud nos claresceret pleniori:ne miraculorum etiam virtus aliqua fraude posset,vel figmento iuuari,veritatem rei soliciti̇̀us duximus inquirendam.Fidem nanque,quam super conuersatione ipsius absque figmento hypocrisis fraudulento,diuinum iudicium(vt dictum est) manifestè ostendere videbatur,per testimonium dilecti filij Osberti presbyteri Sancti Egidij Cremonensis præsentis cum Episcopo memorato,recepto ab eo firmauimus iuramento:sub cuius obtestatione videlicet iuramẽti: ipse,qui patrinus eius existẽs per XX.annos,& amplius confessionem eius sæpè receperat:quæ de illius Sancti conuersatione præmisimus,cum ipso Episcopo,& alijs supradictis iuratis similiter asseruit esse vera: & de obedientia, quam in orationibus, vigilijs,& alijs pœnitentiæ fructibus , in qua sibi ab eo imposita erat , plus iniuncto satisfaciens exhibebat,nos reddidit certiores. Ea etiam,quæ de miraculis ipsis fuerant nobis exposita , per iuramentum omnium prædictorum , qui propter hoc venerant, fide suscepimus pleniori: assertione ipsius Episcopi sub firmo verbo sacerdotis requisito,in virtute obedientiæ concurrente: vt sic diuinum, & humanum secuti iudicium , cum maiori procedere securitate possemus.

Cum

Cùm igitur hæc omnia tam de probitate morum, quàm virtute signorum, ad fauorem petitionis, pro qua Episcopus memoratus, & alij suprà dicti ex parte vestra vehementer instabant, concurrere videremus, de fratrum nostrorum consilio post multam deliberationem habitam cum eisdem Archiepiscopis, & Episcopis, quos super hoc ad consilium nostrum admisimus, de diuina misericordia, & eiusdem Sancti meritis confidentes, ipsum sanctorum cathalogo duximus ascribendum: statuentes vt in die depositionis ipsius, eiusdem festiuitas deuotè à vobis, & alijs Christi fidelibus annis singulis de cætero celebretur. Inde est, quod vniuersitatem vestram rogamus in domino, & monemus per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus eiusdem Sancti memoriam (prout dictum est) cum celebritate debita venerantes, eius apud Deum suffragia humiliter imploretis: per cuius merita ad gaudia æterna pertingere valeatis.

Datum Lateran. II. idus Ianuarij.

N. ARCHIEPISCOPO SIPONTINO. HABENS LITERAS *falsas ignoranter, venia dignus est.*

EX literis dilectorum filiorum I. Archipresbyteri P. & L. primiceriorum ecclesiæ Sipontinæ accepimus, quòd cùm super accusatione, quam contra Abbatem Sancti Benedicti Sipont. falso R. clericus, Ioannes sacerdos, & Bartholomęus Diaconus intendebant, ad eos mãdatum apostolicum emanasset, licet idem cum nomine monachorum, & oblatorum ipsius monasterij Sancti Benedicti super multis criminibus, videlicet super dilapidatione, adulterio, periurio, & falsitate impeterent: proponentes quòd super his omnibus fuerat coram te conuictus, & causa ipsa vsq; ad sententiam diffinitiuam deducta: ipsos tamen clericos mendaces, & abbatem innocentem in his omnibus inuenerunt. Veruntamen idem abbas fuit in tua præsentia proprio ore confessus, quòd quasdam literas, quas à sede apostolica impetrarat, in manu tua resignauit: quas cùm falsas esse constaret, tu ipsum ab officio tandiu decreuisti manere suspensum, donec nostro se conspectui pręsentaret, mãdato nostro per omnia pariturus. Vnde videlicet dicti clerici eundem abbatem, licet nec monachi sint eiusdem monasterij, nec oblati sumpserunt materiam accusandi, sed ipse abbas illius falsitatis innoxium, & inculpabilem se ostendit: constanter affirmans, quòd nunquam ad conscientiam, vel notitiam eius de illarum literarum falsitate prouenerat, sed eas pro veris habuerat vsque ad tempus, quo ipsas (vt dictum est) resignauit. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus ab eodem abbate cum tertia manu purgatione recepta, quod ei de falsitate literarum illarum non constitit, ipsum ab huiusmodi infamia denuncietis absolutum, & eidem officium auctoritate nostra restituere non omittas: prædictos clericos per censuram ecclesiasticam appellatione cessante, monitione præmissa compellens, vt ab ipsius abbatis de cætero molestatione indebita conquiescant. Datũ Lateran. XIX. cal. Februarij.

N. DECANO, ET CAPITVLO ANDEGAVEN TRANSLATIO *Episcoporum ad solum Romanum Pontificem Iure pertinet.*

Cap. 2 extra. de trãslatione Episcopi.

INter corporalia, & spiritualia eam cognouimus existere differentiam, quòd corporalia faciliùs destruuntur, quàm construantur: spiritualia verò facilius construuntur, quàm destruantur. Vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus honorem dare potest, solus autem auferre non potest. Episcopi quoque à metropolitanis suis munus consecrationis recipiunt, qui tamen non possunt, nisi per Romani Pontificis sententiam condemnari. Cùm ergo fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter Episcopum, & ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluendum: qui dissolutionem carnalis, coniugij, quod est inter virum, & fœminam, suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, vt quod Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed

sed diuina potiùs potestate coniugium spirituale dissoluitur: cum per translationem, vel depositionem, aut etiam cessionem auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse vicarium Iesu Christi, Episcopus ab ecclesia remouetur: & ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Romano Pontifici reseruata. Sic autem Episcopus consecratus sine licentia Romani Pontificis suam nõ debet ecclesiam derelinquere: sic & electus confirmatus per eius assensum, suam deserere nequit ecclesiam, cui est matrimonialiter alligatus: cùm nõ debeat in dubiũ reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam inter personas eligentium, & electi coniugium sit spirituale contractum. Cui profectò Episcopalis dignitas nihil addit, cùm quis Episcopali præditus dignitate, nullius tamen ecclesiæ possit Episcopus esse: quemadmodum de illo contingit, qui honori pontificali renunciat, non honori. Vnde cum non maius sit vinculum Episcopi ad ecclesiam quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, immò idem penitus, & non aliud idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergò Episcoporum translatio, vel etiã depositio, sic & electorum post cõfirmationem ratione spiritualis coniugij soli est Romano Pontifici reseruata. Licet vsq; ad tempora ista quod cautũ fuerat de Episcopis, expressum non fuerit de electis, propter expressam tamen similitudinem, vel identitatem potius nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti: cum idem iudicium de similibus sit habendum. Sed neque illud quod in Canone legitur de electo, vt si vltra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiã, nec ibi, nec alibi cõsecrationis donum percipiat, immo metropolitani sui cedat iudicio: aliter intelligẽtibus poterat suffragari, cum nõ intelligatur ecclesia viduata, quasi spõsum nõ habeat, sed quia cum spõsus eius nondum sit consecratus, adhuc quo ad quædã quasi viri manet solatio destituta: sicut iuxta cõmunem modũ loquẽdi illa dicitur ecclesia viduata, quæ licet Episcopum habeat, inutilem tamẽ perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: vt sicut metropolitani iudicio electus dicitur, ita etiam ad aliam ecclesiam possit transferri: præsertim cùm nec sine auctoritate Romani Põtificis fiat cessio, vel deiectio memorata: qui vt possent ex canone illo metropolitan. indulsit. Vnde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, & de translatione poterat expressisse: & quod non est Sãctorum patrum de cætero sancitum, superstitiosis non est ad inuentionibus præsumendum, præsertim cùm nõnunquam intelligatur prohibitum, quod nõ inuenitur expressum. Sanè nos, qui sacra docente scriptura monemur, ne nostrum alij demus honorem, quoniam apostolatui nostro multis referentibus innotuerat, quòd venerabilis frater noster Turonen. Archiepiscopus magistrum Vu. de Chimeleio, qui electus fuerat in Episcopum Abricen. & per metropolitanum suum posteà confirmatus, aliquãdiu tam in spiritualibus, quàm in temporalibus ministrarat, in ecclesiam vestram, præter apostolicæ sedis auctoritatem transferre præsumpsit, & Episcopum consecrare: quem & venerabilis frater noster Rothomagensis Archiepiscopus præter apostolicæ sedis mandatum absoluit, & ei tribuit licentiam transeundi: venerabili fratri nostro Bituricen. Archiepiscopo, de quo plenam fiduciam obtinemus, dedimus in mandatis, vt inquisita super hoc plenius veritate, si rem gestam taliter inueniret, tam memoratum Turonensem, quàm ipsum Rothomagẽsem Archiepiscopos, qui saltem apostolicã sedẽ super hoc, quod nouũ emerserat, præsertim cum iuxta traditiones canonicas maiores ecclesiasticæ causæ ad sedem apostolicam sint deferendæ, consulere debuerunt, à cõfirmatione, pariter & consecratione Pontificis. Memoratum verò Vu. ab executione pontificalis officij nostra fretus auctoritate suspenderet: qui mandati nostri diligens executor, super quo deuotionem eius digna gratiarum prosequimur actione: cùm per confessionem spontaneam eidem Bituricen. Archiepiscopo de veritate negocij cõstitisset, dictos Archiepiscopos, & Episcopũ iuxta tenorem mãdati nostri suspẽdit. Et quamuis ijdem Archiepiscopi Turonẽ. & Rothomagẽ. tãquam maiores plus excesserint in præmissis, præfatus verò Episcopus minus, vtpote illorum

illorum tanquam maiorum errorem secutus, nos tamen intellecta per literas, & nuncios eorundem Archiepiscoporum confessione spontanea, & supplicatione deuota, veniam errori dedimus: quia non ex malignitate, sed ex simplicitate peccarunt. Et quoniam præfatus Episcopus, qui & minus peccauerat, & (sicut ex præmissis apparet) seuerius fuerat castigatus, ad apostolicam sedem spontanea voluntate, non tamen sine multis laboribus, & expensis accessit, reatum suum cognoscens humiliter, & deuotè misericordiam postulans, iudicium nō requirens: nos super facto eius cum fratribus nostris communiter tractatum habentes, & subtiliter indagantes, quod licet munus sibi consecrationis impensum, nec prioris ecclesiæ ipsum Pont. fecerit, nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam, prioris vinculo perdurante, non potuerit canonice consecrari, adhuc alteri alligatus coniugaliter. illud tamen prouidè attendentes, quod, & vrgens necessitas, & euidens vtilitas ecclesię vestrę, quoniam non poteratis in aliam personam idoneam conuenire, despensationis gratiam requirebant: eo de plenitudine potestatis, tam à vinculo prioris ecclesiæ, quàm à pœna suspensionis penitus absoluto, de benignitate sibi apost. sedis duximus concedendum: vt priore consensu hactenus perdurante, sicut per literas personarum ecclesię vestræ nobis est intimatum, Andegauen. ecclesiam tāquam proprius pontifex ad laudem, & gloriam nominis Dei, ad honorem, & exaltationem ipsius, ad salutem, & vtilitatem suam, & tam cleri, quàm populi sibi commissi studeat gubernare: vt præueniente diuina gratia, & sequente, plus prodesse velit, & valeat, quàm præesse: præsertim temporibus istis, quibus cum abundet iniquitas, & peccatis exigentibus multorum charitas refrigescat, opus est nō mercenario, sed pastore. Quocirca per apost. scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsum Episcopum tanquam patrem, & pastorem animarum vestrarum recipientes humiliter, & deuote, reuerentiam ei debitam, honorem, & obedientiam impendatis: vt ipse in vobis filialem deuotionem inueniat, & vos in eo paternum reperiatis affectum. Dat. Lateran. XII. cal. Februarij.

MONTANARIO SVBDIACONO NOSTRO. QVA IPSI PRIORAtum Sancti Sauini, ad quem electus erat, confirmat.

CVM super prioratu Sancti Sauini de plano Spoleti inter te, & Philippum Ioannis Pelagalli quæstio verteretur, & ob hoc ad sedem apostolicam venissetis, dilecto filio nostro G. Sancti Adriani Diacono Cardinali causam ipsam commisimus fine debito terminandam. In cuius præsentia quòd prioratus ipse ad te pertineret probare, per electionem canonicam satagebas: cùm à canonicis ipsius ecclesiæ primo fuisses electus, quæ ab annis quinquaginta priores in dicta eccl. sine contradictione qualibet eligerunt. Verùm præfatus Philippus, quod idem prioratus sibi potius debetur, ea nitebatur ostendere ratione: quia per venerab. fratrem nostrum Matthæum Spolet. ibidem fuerat institutus, ad quem institutionem ipsam spectare firmiter asserebat. Ad hæc ergo probanda testibus vtriusque patris receptis, & eorum depositionibus publicatis, cùm super eis sufficienter esset vtrinq;, prout ius expostulat, disputatum, antequàm diffinitiua sententia proferretur, præfatus Cardinalis pro ecclesiæ negocijs fuit à nobis in regnum Siciliæ destinatus, in cuius locum substituimus dilectum filium nostrum Augonem Sancti Eustachij, & G. Sancti Nicolai in carcere Diac. Card. qui cùm rationibus, & allegationibus partium diligenter inspectis, & de causæ meritis habita notitia pleniore, quæ prēmissa sunt nobis fideliter retulissent: quia constitit nobis per confessionem etiam præfati Episcopi, quòd dictus Philippus in præscripta ecclesia per eum non fuerat institutus, tibi adiudicauimus ipsius ecclesiæ prioratum ab impetitione præfati Philippi, cui super quæstione præmissa silentium perpetuum imposuimus, te sententialiter absoluentes. Nulli ergò, &c. nostræ diffinitionis, &c. Datum. Lateran. X. Cal. Februarij.

Petro

PETRO COLIMBRIENSI EPISCOPO. EA QVAE DECESSORES *iuste hactenus possederant, ipsi confirmat.*

SAcrosancta Romana ecclesia, &c. vsque ad verbum inclinati. Personam tuam, & Colimbriensem ecclesiam, cui auctore Deo præesse dignosceris, cum omnibus bonis, &c. vsque ad verbum suscipimus. Specialiter autem ecclesias de Couilian. & de terminis eius ad exemplar bonæ memoriæ, C. Papæ prædecessoris nostri, & omnes possessiones Laicales, quas tam prædecessor tuus, quàm tu in prædictis villis, & eius terminis acquisistis, sicut ea iustè possidetis, & quiete, tibi, & per te præfatæ Colimbriensi ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò, &c. Datum Lateran. VII. idus Ianuarij.

I. CAPPELLANO, ET S. SVBDIACONO FAMILIARIBVS NOSTRIS *apostolicæ sedis Legatis. Ne alterius Archiepiscopi suffraganeis Archiepiscopalis auctoritas vel pallium concedatur.*

POst dies aliquot, ex quo à nostra præsentia recessistis, ex relatione quorundam, & inspectione libri censualis cameræ nostræ nobis inotuit, quòd Antibaren. ecclesia inter suffragancas Ragusan. metropol. numeretur. Vnde cùm tu fili I. librum illum inspexeris, miramur, quòd facta tibi copia libri præmissi, nobis non aperuisti expressius veritatem. Quia verò non est nostræ intentionis statum ecclesiarum euertere, deuotioni vestræ auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne Antibaren. electo palleum aliquatenus concedatis, nisi vobis constiterit eius prædecessores fuisse palleis decoratos, & dignitatem metropolicam habuisse. Ne autem iter vestrum, & legationis processus valeat aliquatenus impediri, eisdem personis, quibus per vos apostolica scripta dirigimus, sub eodem tenore literas nostras transmittimus, dempto capitulo quod faciebat de palleo mentionem: vt vtrasque penes vos habentes, vel primas, vel secundas, prout opus fuerit, præsentetis. Datum Lateran. VII. cal. Februarij.

N. ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS PRINCIPIS APOSTOLORUM. *Qua suam beneuolentiam & munificentiam erga illos declarat.*

DErivata In nos ab apostolorum Principe per ipsius merita potestatis ecclesiasticæ plenitudo, & apostolatus successio, non ratione carnis per hominem legitime procreata, sed per Deum ipsius gratia canonice facta: inter cæteras solicitudines cordis nostri, & occupationes, quibus quotidie premimur, vt pote quibus solicitudo vniuersarum ecclesiarum incumbit, ad honorandam eiusdem principis apostolorum basilicam specialiter nos inducunt, vt cum propheta psallamus: Domine dilexi decorem domus tuę, & Lo. t. glorię tuę. Sanè cum dominus noster in Beato Petro, cui nos (licet immeritos) constituit successores, in spiritualibus prætulerit vniuersis, & ecclesiam in temporalibus etiam dilatarit, conueniens esse dignoscitur, vt eidem Beato Petro in vobis, immo Christo in eo, qui nobis exhibuit vniuersa: & si modicum, tamen aliquid tribuere studeamus, affectum nostrum in effectum humiliter producentes. Dignum est enim, vt quia varijs pressi negocijs, dum circa lapsum religionis nobis propositum in melius reformādum intendimus, dum iustitiæ consulimus oppressorum, dum singulorum consultationibus respondemus, dum ad reformandam inter discordātes pacis concordiam, & pro diuersis ecclesiarum, & prouinciarum necessitatibus legatos à latere nostro dirigimus: dum de terræ orientalis subuentione pensamus, principis apostolorum basilicam dignis obsequijs frequentare non possumus, aliquibus munusculis honoremus: nihil In hoc apostolorum principi largientes de proprio, sed de suo potius repetentes. Verùm cum decor ecclesiarum, & earum thesaurus præsertim pendeat ex personis, quæ ipsis deseruiunt, & domini laudes horis intonant constitutis, psallentes ei tam ore quàm corde: vos, qui ad ho-

DVCI, ET POPVLO VENETORVM. NE SARACENIS ARMA & subsidium, mercatura prætextu subministrent.

IN fauorem orientalis prouinciæ præter peccatorum veniam, quam in suis illuc expensis proficiscentibus pollicemur, & apostolicæ protectionis gratiam, quam eidem terræ subuenientibus indulgemus: illud etiam Lateran. concilij constitutum curauimus innouare, quòd eos, qui Saracenis arma, ferrum, lignamina galearum ministrare præsumpserint, & in galeis, & piraticis eorum nauibus curam gubernatoris, & regimen exercere, ab ecclesiæ communione præcidi: & excommunicationi pro sua iniquitate subiectos rerum suarum per principes sæculi Catholicos, & consules Ciuitatum priuatione multari: & capientium seruos, si capti fuerint, fore decernit, ad exemplar felicis recordationis G. Papæ prædecessoris nostri omnes illos excommunicationis sententiæ supposuimus: qui cum eis de cætero habere consortium, vel per se, vel per alios nauibus, seu alio quocunque ingenio, aliqua rerum suarum subsidia impendere, vel transmittere attentauerint, quandiu inter nos, & ipsos guerra durarit. Verùm accedentes nuper ad apostolicam sedem dilecti filij nobiles viri Andreas Donatus, & Benedict^9 Grilion. nūcij vestri nobis exponere curauerūt, quod ex cōstitutione huiusmodi ciuitati vestræ proueniret non modicum detrimentum: quæ non agriculturis inseruit, sed nauigijs potius, & mercimonijs est intenta. Nos igitur paterno dilectionis affectu, quem ad vos specialiter habemus, inducti, sub districtione anathematis prohibentes, ne in ferro, stupa, pice, acutis, pironibus, funibus, armis, galeis, nauibus, & lignaminibus paratis, vel imparatis, vendendo, donando, vel commutādo Sarracenis ministrare subsidium præsumatis, sustinemus ad tempus, donec super hoc aliud dederimus vobis in mandatis, vt in regnum Aegipti vel Babylonis alia inituri commercia cum necessè fuerit transfretatis: sperantes, quod propter hanc gratiam in subsidium Hierosolymitanæ prouinciæ debeatis fortius animari, prouisuri ne quid in fraudem circa statutum apostolicum præsumatis: quia dubium esse non debet eum diuina ligari sententia, qui contra propriam conscientiam in elusionem huius mandati fraudulenter aliquid attentabit. Datum vt suprà.

N. EPISCOPO GEVRICENSI, ET N. ABBATI DE BOCCAN. De pœna eorum qui crimen falsi commiserunt.

IN auditum falsitatis genus tam nouitate nocendi, quàm præsumptionis audacia vniuersa ferè hactenus inuenta genera falsitatis excedens, perpetratum prædecessorum nostrorum temporibus, nostris est auribus reuelatum. *Vide titulum de crimine falsi.* Sanè proposuerunt nobis dilecti filij magister R. Præpositus Colocen. & magister I. Archidiaconus Seghedien. quòd magister L. Taruisinus olim ad apostolicam sedem accedens, de regesto felicis recor. Alexandri Papæ prædecessoris nostri, quondam chartam dolosè surripuit, quam in ea parte dolosè abscidit, qua trib^9 alijs chartulis quia fuerat in quaterno medio iungebatur filo integro remanente. Cùm autem idem præpositus eandem vobis chartulam præsentasset, ex eo rem sic se habere cognouimus, quod in proximo præcedenti chartula eiusdem regesti quarundam habebatur principium literarum, quas eadem pagina terminabat: & rursum circa finem ipsius paginæ quædam literæ fuerant inchoatæ, quæ finiebantur in folio subsequēti. Cùm igitur huiusmodi falsitatis vitium tāto amplius persequi debeamus, quantò maius posset scandalum generare, cum pro literis de quibus dubium est, an à sede apostolica emanarint, ad regestum de consuetudine recurratur: cum etiam vix posset aliquis amplius Rom. ecclesiam offendere: quàm si ei regesta, & alios libros surriperet: in quibus tam ipsius, quàm aliarum ecclesiarum priuilegia continentur, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus magistrum P. Strigonien. præpositum, & magistrum Robertum Anglicum, & Azonem presbyterum, quos huius iniquitatis consocios esse audiuimus, ad vestram præsentiam euocantes, ab eis sub iureiurando

veritatem diligentius exquiratis, quo mandante, cuius consilio, quo cōscio, & quo procurante tantæ falsitatis crimen fuerit attentatum. Cōfessionem autem ipsius sub iureiurando factam redactam in publicam manum, ac vestri sigilli signatam ad nos sine dilatione aliqua trāsmittatis. Volumus autem, & sub eadem districtione mandamus, vt tam eos, quàm alios, qui huius iniquitatis participes fuisse dicuntur, ad veritatis assertionem monitione præuia, per suspensionis, & excōmunicationis sententiam appellatione postposita compellatis. Datū Lateran. III. cal. Februarij.

Scriptum est super hoc ferè in eundem modum Patriarchæ Graden.

P. DE CASTRO NOVO ARCHIDIACONO MAGALONEN. QVA *ipsi Archidiaconatum ab Arelatensi Archiepiscopo donatum confirmat.*

Cap. Cum olim, de sententia & re iudicata

CVm olim bonæ memoriæ Magalonen. Episcopus habito dilectorum filiorum P. de Agrifolio Archidiaconi, & B. Prioris claustralis assensu, te ad vacantem Archidiaconatum eiusdem ecclesiæ nominasset, præposito vt nullus ibi, nisi prius duplici voce sibi concessa institueretur, per appellationem interpositam inhibente, Episcopus tum quia contra antiquam Magalonen. ecclesiæ consuetudinem, & commune ius canonum esse dicebat, aliquam sibi vocem duarum personarum in eadem ecclesia vendicare, tum quia ex indulgentia bonæ memoriæ C. Papę prędecessoris nostri, quam in Capitulo præsente præposito legi fecit, sibi probabat indultum, vt vacantem Archidiaconatum, vel sacristiam, si cōtra personam ab ipso nominatam aliquod rationabile, & canonicum non posset legitimè obijci, & probari: nō obstante cōtradictione, vel appellatione conferret, te de præfato Archidiaconatu per annulum inuestiuit, in locum eiusdem corporaliter te inducens. Vnde nominatus præpositus inuidiæ stimulis agitatus alium ad eundem Archidiaconatum præsumpsit postmodū nominare. Cui⁹ facti occasione te, & dicto pręposito ad sedē apostolicam accedentibus nos in minori tunc officio cōstitutos, & dilectū filiū nostrum B. tituli Sancti Petri ad vincula, & bonæ memoriæ M. tituli Sanctorū Ioannis, & Pauli presbyterum Cardinalem habuistis in vestris quęstionibus auditores. Cumque multa hinc inde allegata fuissent, tandem dictus prædecessor noster quod ab vtraque parte factum fuerat, pro sua voluntate cassauit, sententiando pronuncians, quòd aliquibus de prouincia scriberet, vt tam Episcopum, quàm personas ad ordinandum concorditer archidiaconatum monerent, & eorum fortè monitis non admissis, hoc ipsi auctoritate apostolica exequi non differrent. Post hæc verò Geraldo Ioannino, qui nōdum ad diaconatus erat promotus officium pręter conscientiam tuam, cùm tunc apud sedem apostolicam pro Episcopo morareris, ipsum archidiaconatum contra propriam pronunciationem (sicut credimus) contulit circumuentus. Nos igitur inhęrentes vestigijs prædecessorum nostrorum dicentium sententiam Romani Pōtificis posse in melius cōmutari. Cùm aliquid fuerit subreptum, quod de prædicto G. factū fuerat, non obstante donatione, quam à venerabili fratre nostro Magalonē. Episcopo in illusionem donatione, apostolicæ dicitur recepisse: de communi fratrum consilio in irritum reuocauimus: & ei licet absenti cùm liquido nobis de subreptione constaret, & in manifestis iuxta canonicas sanctiones non sit rigor iudiciarius obseruandus super dicto archidiaconatu, perpetuum silentium imponētes, prædicto episcopo, & dilectis filijs archidiacono, & sacristæ Magalonē. dedimus in mandatis, vt nullius contradictione vel appellatione obstante, infra vnius mēsis spaciū post literarū nostarum susceptionem sæpe dictum archidiaconatū de persona, cui nihil obuiaret de canonis institutis plena omnium, qui præsentes essent, interueniēte cōcordia ordinarēt ne, si fortè iterū suboriretur discordia, fierēt nouissima deteriora prioribus, & error nouissimus esset peior priore. Venerabili etiā fratre nostro Archiepiscopo, & dilecto filio Decano Arelatē. dedimus in mādatis, vt ipsis in executione mādati nostri cessantib⁹, ijdem nulli⁹ cōtradictionis, vel appellationis obstaculo, illud exequi nō tardarēt. Cùmque prædicti Episcopus Archidiaconus, & sacrista mandatum nostrum

infra dictum terminum differrent, & negligerēt adimplere, prædictus Arelatē. Archiepiſcopus attendens perſonam tuam ad hoc officium non indignam, tibi(ſicut ex literis eius accepimus) Archidiaconatum ipſum auctoritate noſtra canonice cōtulit,& te de ipſo per annulum inueſtiuit. Cùm igitur nobis de tuæ conſtet idoneitate perſonæ, quod de te per eundem Archiepiſcopum auctoritate mandati noſtri legitime factum eſſe dignoſcitur, ratum, & firmum habentes, archidiaconatum ipſum tibi auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. VI. cal. Februarij.

PRIORIBVS, ET FRATRIBVS DE GRANDIMONTE. QVA ipſos ad concordiam & mutuam charitatem hortatur.

CVm dilectus filius noſter B. frater veſter, orta olim inter fratres Grandiſmontis diſſenſione non modica, cum .N. tunc priore ſuo, & alijs multis fratribus ad ſedem apoſtolicam acceſſiſſet, quia tunc controuerſia ipſa non potuit plenè ſopiri idem B. ſe transferens ad partes Prouinciæ in Auinionenſi diœceſi in terra dilecti filij nobilis viri R. comitis Toloſani, de conceſſione bonæ memoriæ R. Auinionen. epiſcopi ordinis veſtri domum conſtruxit, & in ea cū. N. fratre veſtro tunc, & ſuo, & alijs, quos de nouo recepit, fratribus eſt moratus: quanquam à morte prædicti Prioris, & poſt ſubſtitutionem alterius, lite quoq; per auctoritatem ſedis apoſtolicæ iam ſopita, non videatur poſſe rationabiliter excuſari: quod vſque nunc ad obedientiam veſtram accedere non curauit. Volētes autem, ſicut tenemur, matri filiam, & membra capiti counire, cum & vos circa receptionem fratrum veſtrorum, vos non debeatis exhibere difficiles, ſed benignos, vt eos Chriſto lucrifacere valeatis, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eundem B. ad vos humiliter redeuntem, & fratres, quos ipſe recepit, ſuſcipiatis humiliter, & fraterna charitate tractetis, & inter eccleſias veſtras ſuſcipiatis eccleſiam, quam conſtruxit. Verùm quia de voluntate venerabilis fratris noſtri Auinionen. Epiſcopi, & patroni eiuſdem eccleſiæ procedit affectu, vt eidem eccleſiæ in priorem clericus præferatur. cum & vos quibuſdam cellis veſtris clericos duxeritis præferendos. Volumus nihilominus, & mandamus, vt vel eidem eccleſiæ clericum præferatis, per quem ſecundum regularem obſeruantiam veſtri ordinis ſalubriter gubernetur, vel dictum B. & memoratum fratrem ipſius, qui ex facta vobis profeſſione tenentur, à iugo obedientiæ abſoluatis: vt ibi de cætero abſque inobedientiæ culpa valeant domino famulari. Quod ſi neutrum facere volueritis, ne ipſis per ditionis materiam præbeamus, aliter ſaluti eorum curabimus (dante domino) prouidere. Datū Lateran. III. cal. Februarij.

N. CONSTANTIEN. EPISCOPO. APPELLATIO NISI INTRA decem dies interponatur, ſententia tranſit in rem iudicatam.

QVid ad conſultationem, quam nobis nuper feciſti de duabus partibus decimæ frugum feudalium, quas laici tanquam feudum ſuum religioſis domibus volunt conferre, presbyteris reclamantibus, & inuitis & ad ſuas eccleſias vnde laici percipiunt ſacramēta, decimas ipſas afferētibus pertinere, debeat reſponderi, per decretalem epiſtolam ad aliorum poſtulationem in ſimili caſu dudum à nobis emiſſam, cuius reſcriptum fraternitati tuæ de verbo ad verbum duximus tranſmittēdum, perpendere poteris euidenter. Si autem quòd à nobis ſimiliter poſtulaſti, vtrum appellationi ſit clerici deferendum, qui purgationem indictam ſibi per ſententiam, & ad ipſius receptionem terminum competentem, puta viginti dies, vel amplius ſine contradictione recipiens, & ad diem veniens conſequenter appellat, cauſam non exprimens appellandi, nec ſit locus, niſi ſuſcipiendæ purgationi, & executioni ſententiæ, à culus latione, ac purgatione iniuncta vltra decennium dicitur effluxiſſe, taliter credimus reſpondendum, quòd cum poſt

decem dierum ſpacium ſententia in auctoritatem rei tranſeat iudicatæ, qui ad prouocationis ſubſidium infra id temporis non recurrit, appellandi ſibi aditũ denegauit: cùm per hoc videatur per interpretationem iuris latæ ſententiæ paruiſſe: præſertim vbi cauſa non redditur appellandi, ſed nec executionem ipſius ſententiæ, ideo conuenit retardari: licet ad hoc agendum quadrimeſtre tempus regulariter ſit ſtatutum, quia id arctari poteſt nonunquam à ſedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio ſponte recepit terminum breuiorem, imputare ſibi poteſt, & debet, cùm ex hoc videatur amplioris beneficium contempſiſſe: vnde talis non audietur appellans, niſi fortè aduerſus eum modus executionis canonicus excedatur. Datum Lateran. III. idus Ianuarij.

N. VVACIEN. ET N. CENADIEN. EPISCOPIS, ET N. ABBATI SIRICEN. *Per quam ipſis committit cognitionem controuerſiæ inter Epiſcopum & abbatem.*

CVm dilecti filij S. Abbas de Felduar, & magiſter Obertus nuncius venerabilis fratris noſtri Quinqueccleſiẽ. Epiſcopi pro quæſtione, quæ vertitur inter eũdem Epiſcopũ, & ipſum Abbatem, ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, nos eis dilectum filiũ noſtrũ G. Sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconũ Card. cõceſſimus auditorẽ, in cuius audientia Abbas propoſuit memoratus, quòd cũ eſſet in procinctu itineris ad Romanam eccleſiam veniendi, & ſupra dictus Quinqueccleſien. Epiſcopus ad monaſterium ſuum hoſpitandi cauſa veniſſet, priuilegium, quòd claræ memoriæ B. quondam Rex Vngariæ ſuper eccleſiæ ſuæ libertate conceſſerat, quàm à iuriſdictione prorſus Epiſcopi exemptam eſſe proponit, & pecuniam, quam parauerat ad expẽſas itineris, illi abſtulit violenter, ipſumq́; in quodam clauſtro Ciſtercien. ordinis carceri mancipauit, ne poſſet vel ad regem ire, vel Romanam eccleſiam viſitare. Subſequẽter verò cum ad Abbatiam ſuam eum dictus Epiſcopus remiſiſſet, & coram rege propoſita ſuper hoc querimonia fuiſſet infitiatus, ſe priuilegium eius, & pecuniã accepiſſe, dictus abbas, vt ſuis, & eccleſiæ ſuæ grauaminibus prouideret, vocẽad nos appellationis emiſit: & feſtũ Sancti Lucæ proximè præteritũ appellationi præfixit: quam appellationem, licet Epiſcopus ipſe admiſerit, & promiſerit ſe venturũ in termino conſtituto, poſt multos dies in eum excõmunicationis ſentẽtiam promulgauit. E cõtrario præfat⁹ magiſter Obertus reſpõdit, quòd memoratus Epiſcopus pro eo quòd dictus Abbas ſuper falſitate duorum priuilegiorum apud eum accuſatus fuerat, & cõuictus, & crimen ſuum ore proprio manifeſtè confeſſus, eum non appellantem, nec contradicentem depoſuit, & miſit ad monaſterium de Sicodor ad pœnitentiam peragẽdam: de quo cùm fuiſſet egreſſus pœnitentia nõ peracta, monaſterium de Felduar inuaſit per potentiam laicalem: & eccleſiam quandam ad ipſum Epiſcopum pertinentem parochianis proprijs ſpoliauit, clericos eius eijciens domibus proprijs verberando: ſuper quibus cùm pluries citatus fuiſſet, quia cõtumax apparebat, Epiſcopus eum excõmunicationi ſubiecit: ſed ipſe poſt excõmunicationẽ diuina officia celebrare, & bona monaſterij violenter rapere, ac dilapidare præſumpſit. Cùm igitur prædict⁹ Card. nobis hæc omnia retuliſſet, de cõſenſu partis vtriuſq; negocium ipſum veſtro duximus examini cõmittendum: & memoratum abbatem ad maiorem cautelam de benignitate ſedis apoſtolicæ fecimus iuxta formã eccleſiæ à vinculo excõmunicationis abſolui. Verùm quia idem abbas ex duplici cauſa ſe propoſuit iniuſtè grauatum, quoniam & propter monaſterij libertatem illius iuriſdictioni non ſuberat, & propter appellationis remedium ab eo tutus eſſe debebat, cum ſuper his nobis plena fides facta non fuerit, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mãdamus, quaten⁹, inquiſita ſuper præmiſſis, & alijs, ſi qua fortè alterutra partiũ duxerit proponẽda, diligẽti⁹ veritate, ſi legitimè vobis cõſtiterit de libertate monaſterij memorati, præfato Epiſcopo ſuper hoc ſilẽtium imponatis: ad ablatorum reſtitutionem, & priuilegij maximè auctoritate ipſum apoſtolica per cẽſurã eccleſiaſticam, ſublato appellationis obſtaculo compellentes, & reformantes in ſtatum debitum, quicquid poſt receſſum

recessum Abbatis circa monasterium inueneritis immutandum, alioquin cùm dictum monasterium Quinqueclesien. diœcesi sit constructum, ad exhibendum eidem Episcopo debitam reuerentiam compellatis, & sententiam depositionis, quam idem Episcopus in præfatum Abbatem asseruit protulisse, nisi post appellationem ad nos legitimè interpositam, vel ex alia causa constiterit iniquè prolatam, sicut rationabiliter lata est, appellatione remota faciatis inuiolabiliter obseruari. Si verò post appellationem ad nos interpositam tam dictum episcopum in memoratum Abbatem condemnationis, & excommunicationis sententiam inueneritis in contemptum sedis apostolicæ dictauisse, ipsum tamdiu nuncietis ab officio pontificali suspensum, donec super hoc per nos aliud fuerit ordinatum. Nullis literis obstantibus, præter assensum partiũ, si quæ apparuerint à sede apostolica impetratæ. Quòd si omnes &c. duo vestrum &c. Datum Lateran. III. cal Februarij.

CANONICIS SANCTI LAVRENTII DE SPELLO. QVA sententiam Cardinalis, super Prioratu S. Laurentij confirmat.

Quæstionem prioratus inter vos, & Albericum Priorem Sancti Laurentij de Spello diutiùs agitatam, dilectis filijs nostris C. tituli Sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli Sanctæ Priscæ presbyterum Cardinalem iamdudum commisimus terminandam: qui cùm eidem non possent intendere maioribus occupati, duobus iudicibus de Spello eam de consensu partium commiserunt: à quibus ad Cardinales ipsos eodem Abbate prouocante causa fuit venerabili fratri nostro Spoletano Episcopo, & suo coniudici R. delegata. Sed cum ab eis non fuerit in ipsa quæstione processum, à dilectis filijs nostris S. tituli Sanctæ Praxedis presbytero, & G. Sanctæ Mariæ in Aquiro diacono Cardinali commissa fuit venerabili fratri nostro Perusino Episcopo: quam nimirum commissionem ratam habentes, eidem dedimus in mandatis, vt dictam causam deberet infra duorum mensium spaciũ diffinire: à cuius præsentia dictus Abbas sedem apostolicam appellault. Ipso ergò, & B. Sindico vestro in nostra præsentia constitutis, dilecto filio nostro G. Sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono Cardinali causam ipsam cõmisimus fine debito terminandam: in cuius pręsentia contra ipsum priorem dictus Sindicus vester multa proposuit, quibus eum amouendum à prioratu ostendere conabatur. Dicebat enim electionem ipsius canonicam non fuisse: cùm & tunc temporis laicus fuerit, & Alexandro eiusdẽ ecclesiæ priore viuente intrusus symoniacè ibidem fuerit, per potentiã laicalem: electionis quoq; tẽpore de ipsius ecclesiæ gremio non extiterat, nec datus volentibus, sed inuitis: ad cuius electionem non omnes fuerunt canonici conuocati: quem etiã C. quondã Duci Spoleti, quòd ad mãdatum eius teneret ecclesiam, vitasse firmiter proponebar: & quòd de genere illorum fuerat, ac societate, qui Soperclum Priorem eiusdem ecclesiæ interficere præsumpserunt. Præmissis itaq; rationibus dictum Abbatem dicebat prioratu ecclesiæ memoratæ. Verùm pars altera electionem suã multis nitebatur rationibus roborare: proponens quòd dictus Alexander promotionis suæ tempore laicus similiter fuerat, filios habens, & etiam concubinam: & cùm prioratum voluntate propria resignasset, vos eum vnanimiter elegistis, & per quinquennium tenuistis eum exinde pro priore: cuius quidem electio non solùm à venerabili fratre nostro Spoletano Episcopo, verumetiam à bonæ memoriæ Cœlestino Papa prædecessore nostro fuit postea confirmata. Intentionem itaq; suam fundare iam dictis rationibus satagebat: quibus fuitã præfato B. taliter obuiatum, quòd cum renunciatio Alexãdri præmissa per vim extorta fuerit, & obtenta, nullum vobis poterat præiudicium generare: præsertim cùm neque coram iudice suo facta fuerit, & tempore illo dictus Alexander vobiscum pariter possessione tam ecclesiæ, quàm rerum ipsius esset penitùs spoliatus. His ergò, & similibus coram dicto Cardinale prudẽter à partibus allegatis, ipse allegationibus, & rationibus hincinde productis auditis, & pleniùs intellectis, habito prudentũ virorũ consilio, sæpèdictum Albericũ à memorato

prioratu remouendum sententialiter diffiniuit. Nos ergò sententiam eius, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes, auctoritate apostolica cõfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergò &c.

Datum calen. Februarij.

N. STRIGONIENSI ARCHIEPISCOPO, N. PATAVIEN. ET N. CENAdien Episcopis. Vt causam accusationis capituli Vvaradiensis contra suum Episcopum cognoscant.

CVm venerabilis frater noster Episcopus, & dilecti filij B. præpositus M. cantor S. & M. canonici Vuaradien. essent in nostra præsentia cõstituti, ex parte canonicorum fuit propositum coram nobis, quòd conquerẽtibus eis in præsentia venerab. fratris nostri Colocen. Archiepiscopi super quibusdam iniurijs sibi ab ipso Episcopo irrogatis, Episcopus in vocem appellationis erupit: & ipsi nihilominus eum de crimine symoniæ ad nostram audientiam appellarũt. Vtraque verò parte post annum, & dimidium ad sedem apost. accedente, cum in eodẽ proposito memorati canonici permanẽtes, periurij, & symoniæ ipsum Episcopum reum facere in nostra, & fratrum nostrorum præsentia niterentur, ex parte ipsius Episcopi fuit propositum ex aduerso, quòd cùm super his citatus non fuerit, nec propter hoc venerit, & ideo ius remeandi domum haberet, non tenebatur suis aduersarijs respondere. Cumque super his, & alijs esset ab eis in auditorio nostro diutius litigatum, nos habito cum fratribus nostris consilio, volentes parcere laboribus partium, & expensis, cùm & nos plus solito varijs simus occupati negocijs, eas ad vos duximus remittendas, per apostòlica scripta mandamus, quatenus iuris ordine per omnia conseruato, causam ipsam diligenter examinantes, & vsque ad diffinitiuam sententiam procedentes, gesta omnia sigillorum vestrorum munimine roborata nobis fideliter transmittatis: diem assignantes partibus competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent. Ad quem si qua earum venire contempserit, nos nihilominus, quantum de iure poterimus, procedemus. Quia verò supradicti canonici se queruntur à iam dicto Episcopo contra institiam spoliatos, volumus, & mandamus, quatenus, si temita inueneritis se habere, secundum quod eidem Episcopo dictus Colocen. Archiepiscopus sub debito iuramenti dicitur præcepisse, ablata omnia eis, appellatione remota, restitui faciatis: prouidentes, vt eidem Episcopo faciatis ab ipsis canonicis obedientiam, reuerentiam, & obsequium debitum exhiberi. Si verò idem Episcopus aliquid proponere voluerit contra canonicos memoratos, audiatis illud, & appellatione remota fine debito terminetis. Nullis literis, &c.

Datum III. cal. Februarij.

N. ABBATI MONASTERII FRANCARVM VALLIVM, EIVSQVE Fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum De confirmatione priuilegiorum, & bonorum.

REligiosam vitam eligentibus, &c. In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulã, atque institutionem Cistercien. fratrum, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est cum omnibus pertinentis suis: Grangiam de mala musca: Grangiam de Argentia: Grangiam de Campignola: Grangiam de Roccetta: Grangiam de Sornellis: quicquid habetis in Auinione: quidquid habetis in Cauellione: quicquid habetis in Bellicadro: quicquid habetis in Lunello: quicquid habetis in tenimento Villæ Sancti Egidij: quicquid habetis in Cauomonte, & alijs locis. Sanè laborum vestrorum, &c. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum, &c. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis monachus, &c. Insuper auctoritate apostolica inhibemus, ne vllus Episcopus, &c. Si verò Episcopus, in cuius parochia, &c. Pro consecrationibus verò altarium, &c. Quod si sedes,

des,&c. Quia verò interdum,&c. Porrò si Episcopi,&c. Paci quoque,&c. Præterea omnes libertates,&c. Decernimus ergò,&c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur,&c. vsque in finem. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Cancellarij vicem agentis,calen. Februarij, indictione secunda, incarnationis Dominicæ Anno MCXCVIII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. Anno primo.

PRIORISSAE COENOBII DE CVRTO RIVO, EIVSQVE SORORIBVS *tam præsentibus,quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De eodem argumento quo præcedenti epistola*

PRudentibus virginibus, &c. In primis siquidem statuẽtes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, atque institutionem Cistercien. fratrum in cœnobio vestro, &c. vsq; ad Vocabulis.Locum ipsum,in quo præfatum cœnobium situm est cum omnibus pertinẽtijs suis: Coruatam Don Garnier, quam Hu. de illidio miles dedit vobis laude,& assensu hæredum suorum in omni vsu habendam: & campum Olrici cum integritate: & quicquid in molendino, & Batarino de Gunencort habebit, & terram, quæ est iuxta pratum Sancti Martini: & illud, quod habetis in molendino, & Batarino de Gunencort habebat, & terram, quæ est iuxta pratum Sancti Martini: & illud quod habetis in molendino, & Batarino ex dono Ginardi Pohiers, ex dono Sybillæ,& filij eius Arnulfi: tria iugera terræ sita inter campum Olrici, & Hugonis, & pratum Dauen. & sedem Batarini, in quo molendinum ædificastis: & tertiam partem de cultura in terretorio de Brenuilla. Ex dono Galteri de Solascort,& partem Euerardi de Irrũceria in eisdem tertijs tam in nummis, quàm in segetibus: & partem Alberti Corelli similiter vobis ab ipso concessam: & vsum in terretorio de Brenuilla. Ex dono Hugonis de Ambleio vnam falcatam de prato sub burgo Sanctæ Mariæ,& tertias de Mannia, quas vobis Rainerius de Pares de cultura suorum hominum dedit vobis:& ex dono Humberti de Doncuria, vnum pratum super ripam Mosæ. Sanè laborum vestrorum,&c. Liceat quoq; vobis,&c. Prohibemus insuper vt nulli sororum &c. Paci quoque,&c. Decernimus ergò,&c. salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur,&c. vsque in finem. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis. III. cal. Februarij indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ tertij Anno Primo.

HEN. ILLVSTRI REGI VNGARIAE. NE TESTES SVper *falsitate cuiusdam examinandi impediantur verum dicere.*

INauditam hactenus speciem falsitatis, quam oculis nostris vidimus, serenitati tuæ, quia id expedire credimus, duximus referendã. Cùm enim dudum (sicut moris est) apostolicæ sedis regestum felicis record. Alexandri Papæ prædecessoris nostri cuidam fuisset exhibitum, tanquàm rescriptũ aliquod in specturo, vt conceptam iniquitatem pareret, de medio quaterno duo folia est furatus, sicut indicijs deprehendimus manifestis: cuius facinoris testes, & conscij perhibentur in regno Vngariç permanere. Quia verò grauiter peccat, & qui loquitur mendacium,& qui subticet veritatem,& publicè interest, quod maleficia non remaneant impunita, magnificentiam tuam rogamus attentius per Apostolica scripta mandantes, quatenus, ne testibus illis, qui super iam dicto facinore nominati fuerint, vt perhibeant testimonium veritati, quisquam de regno tuo noceat, aut impedimentum præstare præsumat, eos potenter protegas, & defendas.
Datum Lateran. II. nonas
Februarij.

N. LINCOLNIEN. N. VVINTONIEN. EPISCOPIS, ET N. ABBATI Sancti Edmundi. Vt cognoscant causam Episcopi Conuentrensis, & monasterij.

EX insinuatione venerabilis fratris nostri Gonnentrensis Episcopi nostris est auribus intimatum, quòd cum bonæ memoriæ Vu. prædecessor suus de claustro monachorum ad pontificalem assumptus fuerit dignitatem, voluntatibus Conuentren. monachorum vsque adeò conscendit, quòd fereà ab omni episcopali iure ipsos exemit in successorum suorum graue præiudicium, & iacturam: possessiones etiam, & beneficia quædam Lachefeldensis ecclesiæ ad sustentationem clericorum ibidem Deo seruientium deputata, & diutiùs in pace possessa, eis absentibus, & irrequisitis sub prætextu cuiusdā compositionis, quam tamen ipsi monachi non seruarunt, alienare præsumpsit, in graue ipsius Lachefelden. ecclesiæ læsionem. Exinde verò præfati monachi, tacito quod in episcopalis dignitatis, & Episcoporum Conuentren. detrimētum esset factum præfati Episcopi attētatum, compositionem ipsam per subreptionem obtinuerunt, à felicis memoriæ Alexandro Papa prædecessore nostro, postea confirmari: de qua nimirum compositione successores Episcopi memorati, videntes, tam sibi, quàm ipsi ecclesiæ Lachefelden. enorme periculum imminere, ne aduersus eos præscriptio curreret, cùm non possent naturaliter, ciuiliter eam interrumpere curauerunt. Cùm ergò ecclesiarum iura ex apostolatus officio teneamur propensiùs defensare, nec quibusdam velimus consulere cum iniurijs aliarum, de voluntate nunciorum vtriusque partis causam ipsam vobis duximus committendam, per apostolica scripta mandantes, quatenus vocatis ad vos, qui fuerint euocandi, & tam super episcopali iure, quàm alienatis possessionibus, & beneficijs ecclesiasticis inquisita diligentiùs veritate, quod canonicum fuerit remoto appellationis obstaculo statuatis: facientes quod statueritis per censuram ecclesiasticam à partibus inuiolabiliter obseruari. Nullis literis obstantibus, si quæ apparuerint harum mentione non habita, à sede apostolica impetratæ. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c.

Datum Lateran. III. nonas Februarij.

GAVDEMARIO ABBATI BOSCAVDONEN. MONASTERII, EIVSQVE fratribus tam præsentibus, quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. De confirmatione ipsorum priuilegiorum.

REligiosam vitam eligentibus, &c. vsque ad verbum Statuentes. Vt ordo monasticus qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam, atque institutionem Cistercien. fratrum in eodem monasterio, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis: Abbatiam de Pratis, Abbatiam de Lura, quas ædificastis cum possessionibus suis: Lauercum cum possessionibus suis: domum Sancti Mauricij cum pertinentijs suis: vineas de Romonolo: vineas de Capdenaso: vineas de Moilatio: Grangiam de Paillairols cum omnibus, quæ in illo territorio habetis: Grangiam de Villario Roberti, & quicquid ibi habetis, & possidetis: Grangiam de Cantalnpa, & quicquid ibi possidetis: præterea quicquid Ebreduni habetis, & possidetis. Sanè Laborum vestrorum, &c. Liceat quoque vobis, &c. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum, &c. illud districtiùs inhibentes, ne terras, &c. Si quæ verò donationes, &c. Ad hæc etiam prohibemus, ne aliquis monachus, &c. Licitum præterea sit vobis in causis proprijs, &c. insuper auctoritate apostolica inhibemus, ne vllus Episcopus, in cuius parochia, &c. Illud adijcientes, vt in recipiendis professionibus, &c. Pro cōsecrationibus verò, &c. Quod si sedes diœcesani, &c. Quia verò interdū, &c. Porrò si Episcopi, &c. Paci quoq; &c. Præterea omnes libertates, &c. Decernimus ergò, &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur, &c. vsq; in finem. Datum Lateran. per manum. Rainaldi domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis III. nonas Februari, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

IOANNI

IOANNI MINISTRO DOMVS SANCTAE TRINITATIS CERVI FRIGIDI

eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Qua ipsos & ipsorum domum recipit in protectionem apostolicam.

Perante patre luminum à quo est bonum omne datum optimum, & omne donum perfectum: qui solem suum oriri facit super bonos, & malos etiam diebus nostris, in quibus peccatis exigentibus abundat iniquitas, & multorum charitas refrigescit, nonnulli faciente cum eis domino signum in bonum, vnde inter alia beneficia, quæ nobis misericorditer impertitur, aut gratiarum actiones propensiùs inuitamut, posteriorum obliti, ad anteriora cum apostolo se extendunt: & exuentes veterem hominem cum actibus suis, & nouum, qui secundum Deum creatus est, induentes, in vitæ transeunt nouitatem: cum relictis pro Deo, quæ possidēt, & non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi quærentes, voluntariam eligunt paupertatem: & diuinæ se subijciunt serulituti: quorum desiderijs tanto est propensiùs annuendum, quantò per opera pietatis gratiorem præstant altissimo famulatum. Licet autem secundum apostolum neq; qui plantat, neque qui rigat sit aliquid, sed qui incrementum dat Deus: plantationem tamen vestram nonnullo apostolicæ protectionis præsidio disposuimus irrigare, quatenus Deo præstāte misericorditer incrementum, fructum proferat exoptatum. Ea propter dilecti in domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam domum Sanctæ Trinitatis Cerui frigidi, in qua diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Pe. & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus: statuentes vt quasceunq; possessiones, &c. vsq; ad verbum Vocabulis. Locū ipsum in quo eadem domus vestra sita est cum omnibus pertinentijs suis. Ecclesiam de Planelliscum omnibus pertinentijs suis, Domū Burgi Reginę cum omnibus pertinentijs suis. Sanè noualium vestrorū, &c. Liceat quoq; vobis clericos, vel laicos, &c. prohibemus insuper, vt nulli fratrum, &c. Chrisma verò, &c. cum autem interdictū terræ, &c. obeūte verò, &c. paci quoq;, &c. Decernimus ergò, &c. salua sedis apostolicæ auctoritatę, & diœcesani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur, &c. vsq; in finem. Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ notarij cācellarij vicem agentis III. nonas Februarij indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij anno primo.

N. EPISCOPO, ET MAGISTRO P. DE CORBOLIO CANONICO PARISIEN.

Vt ipse vnà cum N Episcopo, controuersiam Capituli Lingonensis contra suum Episcopum pertractet.

Vm olim dilecti filij Decanus, & canonici Lingnen. contra Episcopum suum ad citationem nostram ad petitionem ipsius Episcopi procuratam, ad sedem apostolicam accessissent, expectauimus si Episcopus idem, qui personaliter citatus fuerat, nostro se conspectui præsentaret. Qui cum nec venisset, nec misisset idoneos responsales, habito cum fratribus nostris super negocio ipso, consilio, ipsum pro contumacia manifesta, & dilapidatione vulgata, quam nō solum ad aures nostras fama publica detulit, imm̄ò etiā Archiepiscoporū, Episc. & aliorum religiosorū virorum testimoniales litteræ demōstrarunt ab administratione totius Lingonē. episcopatus tā in spiritualibus, quàm tēporalibus omninò suspendimus: eis literis apostolicis districtiùs iniungentes, vt suspensionē ipsam curaret inuiolabiliter obseruare. Volentes autē, nisi fortè cedere mallet, quòd saluti suæ meliùs expediret, causam, quę inter ipsum Episcopum, & dilectum filium Decanū Lingonen. pro ecclesia vertebatur super dilapidatione, & insufficiētia, & alijs multis iniurijs, & grauaminibus ipsi ecclesiæ per eundem Episcopum irrogatis, examinari celerius, & canonico fine decidi: ne si prorogaretur diutiùs, caderet irreparabiliter ecclesia Lingon. quæ iā videtur in parte maxima cecidisse: ipsam tibi frater episcope duximus cōmittendā: per apostolica scripta mandātes, quatenus

patti.

partibus conuocatis, si de vtrius partis voluntate procederet, quod per te diffinitiua sententia proferretur: auditis hinc inde propositis, & asceitis tibi viris prudentibus, quos tanto negocio cognosceres expedire, causam ipsam fine canonico terminares. Alioquin gesta vtriusque partis redacta in scriptis, & sigilli tui munimine robotata ad præsentiam nostram transmitteres: præfigens partibus terminum competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui præsentarent. Interim autem in procuratorem idoneum Lingonen. ecclesiæ præcepimus prouideri. Cùm autem prædictus decanus, & socij eius eum prædicta commissionis literis recessissent, dilectus filius E. Archidiaconus Lingonen. aduenit: ad cuius instantiam te fili magister P. duximus eidem negocio adiungendum: cùm in primis literis esset expressum, vt tu frater Episcope viros tibi prudentes ascires. Volentes igitur vt tenorem prædictæ commissionis inuiolabiliter obseruetis, licet ex abundanti, ad multam tamen instantiam Archidiaconi memorati discretioni vestræ præsentium auctoritate mandamus, quatenus si dictum Episcopum per iudicium inueneritis innocentem, ipsum non solum ab interdicti sententia, verùm etiam ab impetitione Decani, & Capituli super obiectis appellatione postposita penitùs absoluatis. Personales autem quæstiones, si quas idem Episcopus, & tam prædictus, quàm maior Archidiaconus aduersus decanum, vel aliquos canonicorum habuerint, audiatis, & sublato appellationis obstaculo, curetis fine debito terminare: talem ad procuratorem ipsius ecclesiæ interim deputantes, qui neutri parti esse debeat de ratione suspectus.

Datum Lateran. IIII. idus Februarij.

N. COLIMBRIENSI, ET ALIIS EPISCOPIS IN REGNO PORtugalliæ constitutis. *Quæ differentiam inter edictum generale & particulare declarat.*

Cap. cū in partibus. De verborum signifi catione.

CVm in partibus vestris peccatis exigentibus sæpiùs contingat diuersa loca interdicto supponi, quando generale vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium reuocari: cum illi, qui ab ecclesia Romana decorari priuilegio meruerunt, videlicet vt cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis clausis ianuis, non pulsaris campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis, suppressa voce diuina officia celebrare, interdicto particulari se asserant non arctari: asserentes illud interdictum generale duntaxat, quando regnum, vel saltem prouincia tota subijcitur interdicto: propter quod & iustitia sæpiùs deperit, & prælatorum sententiæ contemnuntur, cum in alijs interdictis promptiùs diuina celebrent, & suspensis organis, aliorum ipsi pulsatis campanis, & apertis ianuis quoslibet passim recipiant ad diuina. Ne autem diuersa interpretatio discordiæ causam inter vos vlterius, & odij fomitem valeat ministrare, vel quod interdictum dici debeat generale, amodo in dubium reuocetur, significatione vobis præsentium intimamus, quòd cum in priuilegijs de regno, vel prouincia nihil expressè dicatur nomine terræ, non solùm regnum, vel prouinciam intelligi volumus, verùm etiam villam, & castrum: vt & in his locū habeat, quod de generali dicitur interdicto, videlicet vt cum villa, vel castrum generali subijcitur interdicto, præscripta priuilegij forma debeat obseruari. Datum Lateran. VII. idus Februarij.

N. ARCHIEPISCOPO, ET CLERO PISANO. VT CIVES SVOS hortetur illam pacem atque concordiam seruare, quam reliqui ordines Tusciæ seruabant.

CVm apostolica sedes ecclesiam, & ciuitatem Pisanam multum dilexerit hactenus, & in multis studuerit honorare, sicut operis exhibitio, quæ probatio est dilectionis, euidenter ostendit, nos qui (licet indigni) ad apostolatus nostri officium sumus domino faciente promoti, prædecessorum nostrorum, &

& precipuè sanctę memoriæ Innocentij Papæ volētes vestigijs inhærere, si quando nobis occurrunt, per quæ honori ecclesiæ vestræ, ac ciuitatis debeat derogari, ab eis vos, & ciues vestros curamus propensiùs reuocare, quemadmodum vice versa vos, & ipsos ad exequenda illa libentiùs intendimus adhortari, vnde possit communis vtilitas prouenire. Sanè cùm bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri temporibus legati apostolicæ sedis ciuitatem Pisanam supposuerint interdicto, pro eo quod ciues Pisani à generalibus institutis patriæ deuiabant: quia tamen forma tractatus illius nobis primitùs oblata non placuit sub eo tenore, ad petitionem, & instantiam Pisanorum, interdictum duximus relaxandum: vt si correctione adhibita, forma concordiæ nobis placeret in posterū, eam nobiscum pariter recipere tenerentur. Alioquin ciuitas ipsa reduceretur in sententiam interdicti: exinde verò dilecti filij Prior, & alij ciuitatum rectores ad nostram præsentiam accedētes, tractatum concordiæ nobis, & fratribus nostris pariter obtulerunt: in quo post correctionem adhibitam nihil inuenimus, quod in ecclesiastici iuris, vel cuiusquā minoris, vel maioris personæ præiudicium redundaret. Nec ista dicimus ideo, quin concordia illa possint malè vtentes abuti: cum vix contingat in rebus humanis aliquid tam salutiferum inueniri, vnde per culpam abutentium aliqua sinistra non valeant prouenire: quoniam & Apostolus alijs fuit odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortem, & ipse Christus lapis offensionis nonnullis extitit, & petra scandali positus in ruinam, & in resurrectionem multorum. Et licet omnis potestas à Domino Deo sit, teste scriptura, ea tamen præminentes nonnunquàm peccatis exigentibus abutuntur. Nos autem prædictos rectores solicitis exhortationibus curauimus admonere, quatenus initam concordiam, & firmatam ita prouidè administrēt, quòd per ea & ipsi à grauaminibus libetentur, & alijs grauamina non infligant. Ne igitur in verbis nostris inueniremur mendaces, & in operibus inconstantes, dilectis filijs potestati, & populo Pisano per apostolica scripta meminimus iniunxisse, vt tractatum concordiæ receptum à nobis, & ipsi reciperent, ne communem totius patriæ viderentur impedire profectum. Alioquin per dilectos filios nostros P. basilicæ duodecim apostolorū presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis Legatum ciuitatem Pisanam in interdicti sententiam mandauimus monitione præmissa reduci: quod cum idem Cardinalis effectui mancipasset, quia Pisanos ipsos audiuimus fuisse conquestos, quòd correcti capitularis eis copiam non exhibuit, & quod eos præter formam mandati, non solùm interdicto, sed etiam maledicto subiecit, eidem per iterata scripta præcepimus, vt competētes eis daret inducias, infra quas copia correcta capitularis exhibita deliberaretur, vt mandatum apostolicum adimplerent. Vos tamē positum interdictum pro reuerentia sedis apostolicæ humiliter seruauistis, & seruatis. Cōsequenter verò rectores omnium ciuitatum Thusciæ ad sedem apostolicam venientes, de ciuibus vestris grauissimè sunt cōquesti, quod ipsi soli omnibus alijs ad vnitatem, & concordiā iam inductis, tanquàm hostes patriæ imminere omnium excidio viderentur: quod cùm ciuitas ipsa maxima sit inter Thusciæ ciuitates, ex parte illa posset toti patriæ prouenire: & nisi mutato cōsilio reciperent quod tota Thuscia iam recepit, id non possent vlterius æquanimiter sustinere, quin potiùs ad grauamē ciuitatis illius totis viribus laborarent, qua satius esset perire dūtaxat, quàm patriā totam trahere in ruinā. Nos igitur affectione paterna volentes Pisanos ipsos tanquā charissimos in Christo filios, ad quorū profectum Deo teste libenter intendimus, ad viā rectitudinis reuocare, cùm turpis sit omnis pars suo non congruens vniuerso, vniuersitatem vestrā monemus attentius, hortantes in domino, & per apostolica scripta præcipiendo mādantes, quatenus ipsos monere pariter, & inducere satagatis: vt pacē, & concordiā inuentā non ad iniuriam cuiuslibet, vel iacturam, sed ad totius patriæ libertatem tuendā, & excutiendum iugum grauissimæ seruitutis, quam ferè vniuersi, & singuli de Thuscia receperunt, humiliter recipiant, & obseruent: in cuius tractatu, quē cautè eis præcepimus exhiberi, ne iurare ipsos oporteat, quod ignorāt, nihil (vt credimus) inuenimus, quos oporteat solicitius præcauere, ne, dum in suo sensu

Gg nimis

nimis abundant,& reprobant, quod alij approbarunt, & nos ipsi cognoui... approbandum, de nostro videantur iudicio non sine culpa sacrilegij dub... Si autem (quod non credimus) monitis,& præceptis nostris duxerint sicut... ctenus, contumaciter resistendum, nos si quid eis,& vobis pariter sinistrè co... gerit, erimus de cætero apud Deum, & homines excusati: qui quod ad nost... officium pertinebat, opportunè,& importunè non cessauimus exercere... mam nostram liberare volentes.& vobis ipsis à malis imminentibus præca... re. Quia verò multa sæpè beneficia præstantur inuitis,cum eorum non vo... tati, sed vtilitati consulitur, vt iuxta verbum dominicum compellantur... rrare, manus nostras non ex odio, sed ex amore curabimus in eos duriùs ag... uare. Vt autem eorum honori, pariter & profectui consulatur, valdè qui... expedire cognouimus, vt ad id exequendum magis nostra, quàm aliena d... ctione cogantur.

Scriptum est in eundem ferè modum Potestati,& populo Pisano.

ILLVSTRI REGI NAVARRAE. QVOD EXTORTVM ET IN-
honestum iuramentum non sit seruandum.

AD audientiam nostram noueris peruenisse, quòd cum Cast... & Aragonæ reges illustres anno præterito re[g]num tuum cum suis... ercitibus introissent, de illo capiendo, & diuidendo ad inu... ... ctauerunt. Cúmque ibidem duobus castris per violentiam occ... tis, tam ecclesias, quàm priuatorum terras multipliciter af... quòd deteriora in posterum facerent minabantur, si suum possent propo... adimplere. Vnde totus populus metuens vehementer, quo se verteret, ne... bat: vel qualiter imminentem posset effugere tempestatem. Interim aute... ctus rex Aragonæ suos ad te nuncios destinauit, de componendis treugis tecu... pariter tractaturos: secreto per eosdem requirens, vt sororem tuā sibi ... d in vxorem. Tu verò attendens quòd vel sic saltem eorum posses instanti... re, tam de treugis, quàm de contrahendo matrimonio respondisti, quò... na... perficeres voluntatem. priùs tamen quàm de regno tuo exirent, nihil ho... ceres ad effectum. Post hæc autem ad reges ipsos dicti nuncij redeuntes, re... sum quod eis dederas, retulerunt. Præfatus autem rex Castellæ metuēs ne ... gno exirent, ab his, quæ promiseras resilires, respondit se à terra tua nul... egressuros, nisi prius iurares, quæ nuncijs promiseras te firmiter seruatu... Cúmq; hoc tibi per eosdem nuncios intimassent, tu considerans, quòd in ... & exhæredationem tuam, si fieri posset, præfati reges intendere satagebant, iu... sti coactus, pariter & inuitus, quòd à te fuerat de treugis, & ... atrimonio p... latum, quā... us soror tua præfato regi Aragonæ consanguinitatis gradu t... coniungatur. Nos igitur attendentes quòd iuramentum non vt esset iniqu... tis vinculum fuerit institutum, & quod in malis promissis fides sit penitu... scindenda, serenitati tuæ districtiùs inhibemus, ne si vera sunt, quæ præmisi... occasione iuramenti præuisi, quod periurium est veriùs nominandum, p... cedas ad incestuosam coniunctionem complendam. Datum Lateran. I... idus Februarij.

PANORMITAN. REGIN. CAPVAN MONTIS REGAL. AR-
chiepiscopis, & Episcopo Troian. familiaribus regis vt necessariam contra hostes regni pecuniam sine mora transmittant.

SI diligenter attenditis, vt debetis, quot, & quanta pro honore regis, & statu regni Siciliæ ab obitu illustris memoriæ C. Imperatricis so... licitè gessimus, & agere non cessamus, per effectum operum pote... euidenter agnoscere, quòd tutelam regis, & regni balium nobi... ab eadem Imperatrice relicta non tā verbo quā facto recepimus, & stu... diosissimè procuramus. Prius enim quā dilecti filij magister B subdiac. nost... & L. iudex ipsius imp. ratricis,& regis, ac vestra nobis scripta tulissent, ad de... fionem

sionem regni accingebamur viriliter, & potenter, & resistendum Dei ecclesiæ inimicis milites in expensis ecclesiæ miseramus. Licet autem ex pusillanimitate hominum de Sancto Germano, nó ex potentia hostium Castrum Sancti Germani traditum fuerit in manu hostili, militibus nostris se recipientibus in monasterium Cassinen. plus tamen in hoc vobis dominus, & toti regno consuluir, quàm fragilitas humana speraret. Nam Marcoualdo circa obsidionem Cassinen. Monasterij inaniter occupato, comites, barones, ciues, & alij reges, & regni fideles ex magna parte in singulis prouincijs conuenictes in vnum, ad resistendum ei sibi mutuo subuenire iuramento firmarunt: immunita munientes, & villas, & casalia reducentes ad ciuitates, & loca munita, & contra eum etiam exercitum congregantes. Interim etiam non cessauit manus domini flagellare tyrannum, cum milites nostri sæpiùs in exercitum Marcoualdi facientes insultum, multos ex eis occiderint, multos cœperint, plures etiam vulnerauerint, & obsessi de obsidentibus frequenter victoriam reportarint. Nec cessauit etiam manus nostra super eum effundere vasa iræ, non solum spiritualiter, sed etiam temporaliter nostram super eum immò diuinam potiùs potentiam exercendo: cùm per dilectum filium nostrum I. tituli Sanctæ Priscæ presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis Legatum, tota fere terra, quam idem Marcoualdus habuerat in Marcia, sit diuino munere in manu forti, & brachio extento ad dominium ecclesiæ reuocata, munitionibus eius, in quibus spem suam posuerat, redactis in cinerē, & fauillam. Nos etiam thesauris nostris in nullo pepercimus, immò etiam non modicam pecuniæ quantitatem ab alijs mutuantes, dilectum filium I. tituli Sanctæ Pudentianæ presbyterum Cardinalem, apostolicæ sedis Legatum, & cum eo dilectum filium O. subdiaconum consobrinum nostrum cum eadem pecunia in Marciam ad Comites, Barones, & alios regis; & regni fideles duximus destinandos: qui iam validum cœperunt exercitū congregare. Fecimus quoque à multis comitibus, baronibus, ciuibus, & alijs multis charissimo in Christo filio nostro F. illustri regi Siciliæ Innouari fidelitatem: & nos super tutela ipsius, & regni balio per eorum reddi iuramenta securos: licet autem vobis per literas nostras dederimus in mandatis, vt in custodia regis, & cura regni vsq; ad aduentum Legati fungeremini vice nostra. Vt meliùs ratamen vobis benigna intentio nostra pateret, dilectum filium G. Sanctæ Mariæ in porticu diac. Card. apost. sedis Legatum in Sicilia duximus destinādum: qui sicut vir prouidus, & discretus vices nostras exerceat in vtroque. Cùm igitur pium mentis nostræ propositum, quod circa tutelam regis, & regni quietem gerimus, per vos non debeat retardari, & prædicta Imperatrix ad resistendum turbatoribus regni, de thesauro regis, & regni prouentibus sufficientem nobis mandauerit pecuniam ministrari, & iuxta quod ex relatione nunciorum vestrorum accepimus, vos id parati sitis implere, cùm melius sit simul, & semel expendere, quàm expensas amittere successiuas, vt rex, & regnum ab eius defendantur incursu: qui non solum rerum, & bonorum excidium, verùm etiā personarum periculum meditatur, fraternitatem vestram rogamus, monemus, & per apostolica vobis scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus cū negocium dilationem non capiat, & tutiùs, & faciliùs obuietur principijs, quantàcunq; pecuniam poteritis tanto negocio necessariam per discretos, fideles, & prouidos nuncios transmittatis, in stipendia exercitus, & alia, quæ in instantis necessitatis articulus postulat conuertendam. Si enim soliciti procuraxistitis, & cauti custodes, non debetis parcere rebus, vbi periculum vertitur personarū, nec causas dilationis innectere, vbi gladius non cessat hostilis. Nostis enim non solum per auditum, sed etiam per experientiam tyrannidem Marcoualdi. Nostis qualiter eo procurante non solum eiusdem regni principes sæculares, verùm etiam maiores ecclesiarum prælati damnati fuerint exilio, & vinculis ferreis alligati. Nostis etiā, & notitiæ huius memoria vestris oculis iugiter inculcatur, qualiter nobiles vestri facti sunt membrorū mutilatione deformes. Scitis quod si Marcoualdus priori potētatu vsq; hodiè potiretur, nec semen etiā nobilium in regno reliquisset: nec ætati, nec sexui, sicut inceperat, pepercisset. Sciris etiam

qualiter viros ecclesiasticos, & alios quosdam viuos fecerit flãma ... quosdam sagimine liquenti peruri, quosdam in maris præcipitari profun... præteritis qualiter futurus sit vobis, & regno, si eam, quam creditis, ... nem habetis, intelligitis manifestè: qui iusto Dei iudicio in eos amp... crudelius desæuiuit, qui ei in regni proditione amplius seruierunt ... perti estis astutiam eius, & frequentiam peierandi: & quod fidem no... uet fideli testimonio didicistis. Prouidete igitur regi, & regno, immo ... ipsis, & iuxta mandatum Imperatricis eiusdem, quæ talia futura quasi præ... mente præuidit, tantam pecuniam ministretis, quòd prædictus Mar. hostis D... ecclesiæ inimicus, persecutor regni, qui cum omnibus familiaribus, & p... pibus suis excommunicationis est vinculo innodatus, nõ solum præualere ... possit, immò nec fugere valeat: & nunc taliter conteratur quod de cętero r... ab eius sit vexatione securum. Oportet enim vos solicitos, & studiosos ... vt exacta diligentia procuretis, quòd homines regni ad resistendum ei, pote... ac viriliter se accingant, & sano, pariter ac cõcordi consilio dirigantur: ne si fo... tè vos, & ipsi ex illa parte remissi, aut ociosi fueritis, studium nostrũ ex hac par... te, quod circa multa versatur, minus efficax habeatur: propter quod culpa no... leuis in caput vestrum debeat retorqueri. Speramus autẽ quod hæc, & alia, ... imminent facienda, fideliter adimplebitis. tum ex debito fidelitatis, quo no... & ecclesię Rom. tenemini, & etiam ipsi regi, tum ex officio, quod vobis incu... ad quod vtiliter exequendum fauor apostolicus vobis non deerit oppor... quin etiam ad honorem, & profectum vestrum, si solicitam fidem, & fidele... solicitudinem in vobis experti fuerimus (vt speramus) efficaciter Inte... Nos autem interim assidue procuramus, vt de Lombardis, Thuscis, Roma... Campanis, & alijs adiacentibus prouincijs validus exercitus congrege..., p... quem dictus Marcoual. vel fugetur quàm citius, vel irreparabiliter conteratu... Ad quæ procuranda rectores Thusciæ apud Vrbem fecimus cõuenire: c... m q... bus ita procurauimus, quòd duo millia militum, vel ad minus mille quingen... tos nobis sine solidis, in moderatis tamen expensis, similiter, & pedites, & a... chatios, quot necessarij fuerint, ad mandatum nostrum in regni subsidium d... stinabũt: per quos dante Domino, nisi per vos steterit, reportabimus de Ini... cis regni triumphum. Volumus etiam nihilominus, & mãdamus, vt eos ... tutela regni balio ante omnes vestro reddatis iuramento securos: & iuxta ... uidum dicti legati consilium, tam nostras, quàm regis per vniuersum reg... literas per nũcios idoneos destinetis: vt omni dil. & exceptione cessan. ve... imitantes exemplum, id debeant adimplere. Datum Lateran VIII. ... Februarij.

CLERO, BARONIBVS, IVDICIBVS, MILITIBVS, ET VNIVERSO *populo Capuano. Vt pro patria contra hostes fortiter decertent.*

LIcet circa statum regni Siciliæ ex generali debitò pastoralis o... solicitudinem gerere teneamur, ex eo tamen, quòd regnum ipsu... ad proprietatem ecclesiæ pertinet, & nobis ex inclytę recordati... C. Imperatricis legitimo testamẽto charissimi in Christo filij F. il... lustris Siciliæ Regis est cura commissa, tanto ampliùs ad quietem ipsius intendimus, & augmentum, quanto ad id rationibus pluribus inui... mur. Vnde cùm non sine magnis expensis ecclesiæ ad ipsius defensionem intenderimus hactenus, & adhuc etiam intendamus, eos quos fideles fuerimus, & constantes in articulo necessitatis instãtis experti, curaulmus, nec eis, aut regno aliqua deesse mus ratione. Illos verò, qui regni meditantur excidium, & M... dominationem affectant, redigemus dante Domino in perpetuam seruitut... patet proditor in filijs etiã perpetuò puniatur. Licet aũt Castrũ sancti Ge... Mare. & sequacibus eius potius ob pusillanimitate hominũ ipsius Castri qua... ipsius Mare. potentiam fuerit occupatũ, plus tamen nobis, & toti regno d... in munete castri amissio contulit, quàm dicto M. & suis eius occupatio profui...

cum

cum ipso Mar. circa obſidionem monaſterij Caſinen. inaniter occupato, vos, & alij regni fideles contra eius incurſum vos duxeritis fortiùs muniendos. Nos autem ne quid ex contingentibus omittere videremur, dilectum filium G. Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconum Card. apoſtolicæ ſedis legatum in Siciliā duximus deſtinandum, qui nobis in pecunia, & alijs, quæ neceſſaria fuerint, propter imminentem regni neceſſitatem curet liberaliter ſubuenire. Dilectum autem filium I. tt. Sanctæ Pudentianæ presb. Card. apoſtolicæ ſedis legatum, & cum eo dilectum filium O. Subdiaconum, & conſobrinum noſtrum cum non modica pecuniæ quantitate, ad dilectos filios P. Celanen. & R. Teatin. & alios comites, & Barones eiuſdem prouinciæ miſimus, qui non ſolum in regni ſubſidium, & fidelium eiuſdem regis, & deuotorum eccleſiæ Rom. ſuccurſum, ſed in exterminium Marc. validum exercitum coadunent, & in proximo dante domino conuenient cum exercitu, qui eſt in Apulia congregatus: & ad debellandum eūdem Mar. & exercitum eius, in nomine domini exercituum in manu forti, & brachio extento procedent. Monemus igitur vniuerſitatem veſtrā, & exhortamur in domino, ac per apoſtolica ſcripta vobis mādamus, quatenus in fidelitate regis eiuſdem, & deuotione ſedis apoſtolicæ firmiter perſiſtentes, fortiter & viriliter reſiſtatis inimicis eccleſiæ perſecutoribus regni: qui vos ſicut hactenus ſeruituti ſupponere moliuntur, bona diripere, mutilare perſonas, & coram viris vxores, patribus filias, & fratribus dehoneſtare ſorores: quibus cum ſoli fideles noſtri de Marchia ipſum, & complices ſuos de terra fugauerint, & modicum quod ſibi remanſerat, iam penè penitùs occuparint, niſi homines regni mens effœminet muliebris, non ſolum eſt leue reſiſtere, immò etiam de ipſis vobis non eſt difficile triumphare: cùm eos ſpoliorum veſtrorum cupiditas, vos autem iuſtitia moueat ad pugnandum. Illi enim vt in ſeruitutem vos redigant, vim vobis inferre nituntur: vos autem violentiam repellitis, vt veſtram tueamini libertatem. Præterea cùm ipſi nec occaſionem etiam habeant regem, & regnum, & vos ipſos taliter moleſtandi, defenſioni veſtræ iuſtitia preſtabit effectum: quos ad reſiſtendum viriliter preteritarum iniuriarum memoria debet fortiùs animare. Noſtis enim qualiter quidam nobiles veſtri fuerint maceſſati exilio, quidam membris honorabilioribus mutilati, quidam flammis traditi, quidam poſt liquentis aduſtionem ſaginimis, viuentes in mari receperint ſepulturam facti cibus piſcium, & marinarum eſcā modica beluarum. Noſtis qualiter omnes in poſſeſſionibus fueritis, & pecunia diminuti, qualiter Teutonicorum promiſſionibus defraudati: & vt comprehendamus breuiter vniuerſa, vix eſt aliquis in toto regno, qui in ſe, vel ſuis, perſona, vel rebus, conſanguineis vel amicis graue non incurrerit per Teutonicos detrimentum: quod ex maiori parte procuratum eſt per aſtutiam Marcoualdi: quem nos iamdudum cum participibus, & fautoribus ſuis excommunicationis vinculo innodauimus, & à vinculis iuramenti, quo ſibi tenentur, abſoluimus vniuerſos. Nos igitur huiuſmodi præcauentes, ad defenſionem veſtram potenter intendimus: & ſi quid opus eſſet eandem peccatorum remiſſionem concederemus omnibus qui Marcoualdi, & ſuorum violentiam expugnarent, quam concedimus omnibus, qui contra Sarracenorum perfidiam ad defenſionem orientalis prouinciæ accinguntur, quin per eum impediatur terræ ſanctæ ſuccurſus.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS, & vniuerſo clero per Calabriam, & Apuliam conſtitutis.

Eiuſdem ferè argumenti cum epiſtola præcedenti.

IS, qui Beatum Petrum in fluctibus ambulantem ne mergeretur erexit, & pro eo rogauit ne deficeret fides eius, ipſius nauiculam, licet magnis fluctibus iactetur interdum, non patitur naufragari: ſed tempeſtatem in tranquillum conuertens, & aquilonem in auſtrū, tunc eam mirabilius ſuæ potentiæ dextera gubernat: cùm penè mergi fluctibus, penè ventorum videtur impetu conquaſſari, iuxta verbū Prophetæ

dicentis: in tribulatione dilatasti me. Qui enim eidem apostolorum principi potentiam calcandi super scorpiones indulsit. ipse ab ecclesiæ facie praua in directa, & aspera in vias planas immurans, omnia subijcit sub pedibus eius, & eam de humili exaltat in altum. Sanè qualiter diebus nostris, & vestris persecutio inualuerit contra eam, qualiter visa fuerit conculcari, & qualiter domino facien tecum ea signum in bonum instātia fuerit persecutoris elusa, & ipsa in statum redierit felicitatis antiquæ, ac in eo augumentum susceperit, in quo videbatur dispendium incurrisse, patet omnibus manifestè. Innouator etenim veterum, & inueterator nouorum dominus Iesus Christus veterem ecclesiæ Rom. ac regni Siciliæ vnitatem, quæ quodammodo fuerat passa scissuram, innouare, ac roborare disponens, & innouatam, & roboratam in longæuæ dirigere sæcula vetustatis, inclytæ recordationis C. Imperatrici pium inspirauit affectum, vt charissimum in Christo filium nostrum F. Siciliæ Regem illustrem nostræ tutelæ committeret, & regni balium nobis relinqueret testamento: sicut & vos ipsi audistis, & nos certiores reddidit ipsius transmissi nobis inspectio testamenti. Vnde cùm de salute regis eiusdem, & regni statu sit à nobis solicitius cogitandum, & propter hoc regnum ingredi disponamus: vt ad introitum nostrū pax ipsi reddatur, immò præueniat potiùs nostrū ingressum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus in fidelitate regis eiusdem, & deuotione sedis apostolicæ firmiter persistatis: inimicis regni, & ecclesię iuxta debitum pontificalis officij resistentes, & ad resistendum viriliter inducentes laicos vestræ iurisdictioni subiectos. Exponite singulis, & per vniuersam parochiā vestrā faciatis exponi tyrannidē Marcoualdi: cuius consilio nobiles vestri passi exilium, & ferreis vinculis alligati, facti sunt membrorum mutilatione deformes: quo procurante magnates vestri, etiam clerici fuerint ignis ardore consumpti, quidam adusti liquenti sagimine, quidam vndis submersi: qualiter omnes, & singuli vel in personis, vel rebus plurimum prægrauati, & prægrauandi vlterius, si (quod absit) in eis poterit præualere. Vt enim Vrbes in villas redigat, nobiles, & potentes subijciat seruituti, personas rapiat, & bona diripiat impotentum, patribus filias surripiat violenter, & maritis vxores, immò etiam vt indigenas vniuersos eijciat, & alienos in indigenarum labores inducat, ne ipsum denuo de regno contingat expelli, regnum denuo est ingressus, & prioribus peiora committit. Cùm autem iampridem propter suos excessus cum vniuersis fautoribus, & participibus suis à nobis excommunicationis vinculo fuerit innodatus, volumus nihilominus, & sub eadem districtione mandamus, vt ipsum, & vniuersos complices eius singulis diebus dominicis, & festiuis pulsatis campanis, & candelis extinctis, excommunicatos publicè nuncietis. Vniuersos etiam qui ei vel in occupatione regni, vel alijs fauere præsumpserint, vel qui literas, vel nuncios eius in regis, & regni susceperint detrimentum, vel suas ei præsumpserint destinare, eadem sententia innodetis: vniuersas Ciuitates, castella, villas, & ecclesias, ad quas fortè deuenerit, eo præsente subiacere denuncietis sententiæ interdicti. Ad hæc ea, quæ venerab. frater noster Tarentinus Archiepiscopus vir vtique prouidus, & fidelis, qui tam ecclesię, quàm regni diligit incrementum, vobis ad commodum vtriusque duxerit proponenda, indubitata fide credatis.

COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS, ET VNIVERSO POPVLO *in Apulia, & Calabria constitutis. Eiusdem argumenti cum duabus precedentibus.*

Satis hactenus manus teutonica regnum turbauerat, satis attriuerat opes eius, satis ipsum viribus, & vitis exhauserat, vt nō denuo moliretur excidiū, nec quieti eius, & paci aliquatenus inuideret. Verùm Marcoualdus Dei, & ecclesiæ inimicus, antiquus regni Siciliæ persecutor: qui quondam Imperatoris animum ad cædem nobiliū, pauperum oppressionem, mutilationem potētum, & magnatum exilium iniquitatis suæ inducebat: qui muros: & munitiones Ciuitatum, ne à se iugū possent excu-

excutere seruitutis, redigebat in puluerem, & fauillam, vt quod tũc eius propo-situ defuit, inique valeat consumere, vt videlicet vrbes cõuertat in villas, & ea-rum augeat seruiturem, regnum iterum est ingressus, & prioribus peiora com-mittit: pessima commissurus, si (quod absit) potuerit præualere: cõtra quem vni-uersos habitatores regni præcedens eius iniquitas, sicut credimus, sufficiẽter In-ducit: vtpote cùm vix in regno vel vnus etiam valeat inueniri, qui eo procurãte In se, vel in suos grauaminis causam non senserit, & adhuc etiam materiam ha-beat deplorandi. Debent enim homines regni ad memoriam reuocare, qualiter quidam eorum in exilium ducti, membrorũ facti sunt mutilatione deformes, qualiter quidam igniti sagiminis liquore perusti, quidam flãmis traditi, quidã in maris præcipitati profundum, ad colla eorum molari lapide alligato: quali-ter ciuitates sint muris discinctæ, qualiter diuites, pauperes cum ecclesijs spolia-ti, & ad tantæ crudelitatis memoriam non solum ipsum persequi, sed, & nomẽ eius, & contra eum vnanimiter conuenire. Scientes autem fidelitatis vestræ constantiam, quæ inter aduersa semper magna eluxit, prædicto M. nullatenus consentire, vniuersitatem vestram monemus, rogamus, & exhortamur atten-tius, ac per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus in charissimi in Chri-sto filij nostri F. Siciliæ Regis illustris fidelitate, ac deuotione sedis apostolicę so lita fortitudine persistentes, eidem M. qui cũ omnibus fautoribus, & partici-pibus suis excõmunicationis est vinculo innodatus, potenter, & viriliter resista-tis: nec residuũ libertatis vestrę patiamini suffocari. Nos enim si super hoc no-stris parueritis monitis, & mandatis, ad honorem & profectum dante domino intendemus. Illud autem vos nullo modo deterreat, quod Burgum Sancti Ger mani noscitur occupasse, cùm non suæ virtutis, sed habitatorum ipsius timidi-rati sit penitus ascribendum, qui eum deseruerant ex toto. Milites enim omnes abierunt illæsi, & apud Montem Casinum locum vtique munitissimum, & ne-cessarijs abũdantem intrepidi perseuerant: cõtra quos cum exercitus Marcoua. fecisset insultum (sicut accepimus) turpiter est fugatus, multis occisis, & pluri-bus vulneratis: & forte diuina factum est prouidentia, vt illic inaniter occupe-tur, vt interim vos, & alij contra eum vires vestras fortius præparetis. Volumus igitur, & mandamus, vt ne qui falsis rumoribus seducantur, hęc per regnum fa-ciatis publicè nunciari. Nos autem licet hactenus contra eum milites studueri-mus, congregare, nunc tamen de Imperatricis dispositione certiores affecti per scriptum nobis à venerabilibus fratribus Panormitan. Capuan. Regin. Montis Regal. Archiepiscopis, & Troiano Episcopo sub eiusdẽ Imperatricis bulla trãs-missum, ad defensionem regni tãto amplius aspiramus, quanto plus præter de-bitum officij pastoralis de statu, & quiete ipsius tenemur specialius cogitare. Ve-rùm ne quid ex contingentibus omittamus, dilectum filium nostrum I. tituli Sanctæ Pudentianæ presbyterum Cardinalem, & apostolicæ sedis Legatum, ad dilectos filios nobiles viros P. Celanen. & R. Teatim. comites, quos vere fideles regni, & ecclesiæ Rom. deuotos inuenimus, cum non modica pecuniæ quanti-tate in stipendia militum eroganda dirigimus, vt per eos, & militum nostrorũ subuentio, & defensio regni celeriter, & vtiliter procuretur. Studete igitur om-nes, & singuli taliter præparari, vt pro regni defensione resistatis violẽtiæ Mar-coualdi, qui perpetuæ nos niti tur tradere seruituti.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ET VNIVERSIS ECCLESIARVM *prælatis in Sicilia constitutis De eodem argumento.*

PRæter genetale debitum &c. vsque ad verbum Mandauit. Licet au-tem ad suscipiendam tutelam regis ipsius, & regni balium assumen-dum ad regni iugiter præparemur ingressum, quia tamen negociũ dilationem non capit &c. in eundem ferè modum vsque ad ver-bum Assistatis. Et nos ad honorem regis ipsius super eius rutela, & regni balio assicuretis, sicut dicta disposuit Imperatrix: vt ex hoc fides, quam circa eundem regem, & nos ipsos habetis, manifestiùs elucescat: & nos

nos ad honorem vestrum intendere non immeritò debeamus. Nos enim &c. vsque ad verbum Attendentes igitur. Qualiter regi teneamini memorato &c. vsque ad verbum Curetis adesse. Quod ex hoc nos vobis constituatis quodammodo debitores. Præcauete vobis &c. vsque in finem.

G. SANCTAE MARIAE IN PORTICV DIACONO CARDINALI *apostolicæ sedis Legato. Qua ipsi gubernationem Regis minoris, & regni Siciliæ committit.*

COnstantiam tuæ mentis, prudentiam, & dispositionem in árduis negocijs apostolicæ sedis experti, certi etiam de fortitudine, quam in negocijs regni Siciliæ pro statu, & honore ipsius manutenendo, immò etiam promouendo in melius tam nostris, quàm prædecessorum nostrorũ temporibus habuisti: quod ad præsens circa tutelam charissimi in Christo filij nostri F. Siciliæ Regis illustris, & regni dispositionem implere per nos ipsos personaliter non valemus, tibi fiducialiter duximus committendum: scientes quòd in his, sicut & alijs negocijs tuæ curæ commissis, honorem sedis apostolicæ vtiliter, & efficaciter promouebis. Hac igitur cõsideratione inducti, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt in negocijs solicitudini tuæ commissis, quæ vel ad tutelam regis, vel regni dispositionem pertinere cognoueris, vice nostra sublato appellationis impedimento, prout melius videris expedire, procedas.

NOBILI VIRO L. DE AQVILA COMITI FVNDANO, VT LEGATIS *Apostolicis obtemperet, & consilio atque auxilio sit.*

QVòd in obsequio, & fidelitate inclytę recordationis C. Imperatricis fortiter perstitisti, quod inimicis regni restitisti viriliter, & eos etiam expugnasti, gaudemus plurimum, & ex hoc futuræ deuotionis tuæ sumimus argumẽtum: sperantes, immò etiam pro certo tenentes, quòd iam nunc in regni tuitione fortius perseueres, cùm ad nos præter id, quod regnum Siciliæ ad ius, & proprietatem ecclesiæ pertinet, specialiùs ipsius defensio spectare noscatur. Siquidem Imperatrix prędicta legitimum condidit testamentum, quo nobis charissimi in Christo filij nostri F. Siciliæ illustris, tutelam, & curam regni concessit, ac postmodum vigesimo septimo die mensis Nouembris, viam est vniuersæ carnis ingressa. Vnde cum de fratrum nostrorum consilio, regnum dante domino ingredi disposuerimus, ad ipsum solidandum in eiusdem regis fidelitate, ac obsequio, & tranquillitate, pace, ac iustitia conseruandum, dilectum filium nostrum I. tituli Sancti Stephani in Cœlio Monte presbyterum, & G. Sancti Adriani Diac. Card. quos inter fratres nostros syncero prosequimur dilectionis affectu, & specialis beneuolentiæ brachijs amplexamur, ante faciem nostram duximus præmittendos: qui & aduentum nostrum prę̨nuncient, & de beneuolentia, & gratia, quam ad eundem regem, & regnum gerimus, vos efficiant certiores. Ideoque nobilitatem tuam rogamus, monemus, & per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus Cardinales ipsos tanquam Legatos apost. sedis suscipiens humiliter, & deuotè, vel ad ipsos vocatus accedens, quæ tibi ex parte nostra duxerint proponenda, humiliter audias, & efficaciter prosequaris. Ad obsequium etiam nostrum & regni defensionem taliter accingaris, vt cùm mandatum nostrum ad te iterum emanarit, nihil te prorsus detineat. quin, si necessè fuerit, nos sequaris, vel ad resistendum inimicis regni, & Ecclesiæ, iuxta dispositionem nostram procedas.

PANORMITANO, CAPVANO. REGIN. ET MONTIS REgalis Archiepiscopis, & Episcopo Troiano. *De eadem reperscribit, quæ epistola præcedenti*

PRæter generale debitum officij pastoralis, per quod vniuersis Christi fidelibus, & singulis prouincijs, in quibus nomen colitur Christianum, solicitè cogitare

cogitare tenemur, illa prærogatiua dilectionis, & gratiæ, quam prædecessores nostri circa regnum Siciliæ præteritis temporibus habuerunt, & fidei, ac deuotionis synceritas, quam idem regnum, & principes eius ferè semper exhibuerūt apostolicæ sedi, ad prouidendum eidem regno specialiter nos inducunt: quibus nunc causa potior, & vrgentior superuenit, cum inclytæ recordationis C. Imperatrix charissimi in Christo filii nostri F. Siciliæ Regis Illustris tutelam, & regni balium nobis testamento reliquit, & nos super vtroque ab omnibus assecurari mandauit. Licet autem testamentum Imperatricis eiusdem nobis expectemus per vestros nuncios destinari, quia negocium dilationem non capit: cum Marcoualdus Dei, & ecclesiæ inimicus, persecutor regni non dormiat, sed regnū perturbare, immò etiam occupare cum suę iniquitatis fautoribus moliatur, dilectum filium nostrum G. Sanctæ Mariæ in porticu Diac. Cardinalem apostolicæ sedis legatum virum vtique prouidum, & discretum, verum, & veterem regni Siciliæ amatorem, qui pro honore ipsius nullius credidit faciem potestatis, quem inter fratres nostros speciali diligim⁹ charitatis affectu, in Siciliam duximus destinandum, vices nostras ei tam super hoc, quàm alijs negocijs committentes. Credimus enim quod per dispositionem, & prouidentiam eius in fidelitate regis ipsius, & deuotione nostra regnum solidabitur vniuersum, & malignantium perfidia cō fundetur. Ideoque fraternitatem vestram rogamus, monemus, & exhortamur attentius, ac per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatenus legatum eundem tanquam personam nostram recipientes humiliter, & deuotè, taliter ei super nostris, & eiusdē regis negocijs assistatis, quod in hoc manifestius appareat fides vestra, & ex eo tam piam Imperatricis dispositionem de vestro, sicut iam credimus, cognoscamus processisse consilio, quod eam non patiemini effectu debito defraudari. Nos enim nec labor personæ, nec vlla negligentia reuocabit ab illis, quæ nos facere deceat, & tanto videantur negocio expedire. Attendentes igitur, qualiter nobis, & regi teneamini memorato, ad honorem, & salutem ipsius, & nostram vtiliter, & efficaciter eidem legato curetis adesse: dispositionem, & statuta ipsius velut nostra recipientes humiliter, & inuiolabiliter obseruantes: cum de synceritate, ac industria vestra indubitatam fiduciam habeamus. Præcauete vobis, & regno ab insidijs Marc. qui licet aliud mentiatur, regnum tamen non regi, sed sibi vsurpare contēdit: & in vos, & alios Teutonicorum cædes, & suam, & suorum iniuriam vindicare: de quo non est aliquatenus diffidendum, cum & si contingeret eum in regnum procedere, non tamen proficeret, immò potius deficeret labor eius: pręsertim si Sicilia fideliter in eiusdem regis fidelitate, ac eccl. Ro. deuotione persistat. Nos autem contra eum validum exercitum destinamus.

ILLVSTRI REGI SICILIAE. QVA, OB VTRIVSQVE PARENTIS PRAEmaturam mortem tristem, Regem minorem consolatur: suumq́; auxilium pollicetur.

QVòd prima primi lactis pocula tibi Dominus ab initio miscuit, quòd vix benè balbutientem infantiam quasi continuata reddidit lamentatione disertam, & recenti pueritiæ non solum recentem, sed & repetitum amaritudinis calicem propinauit: tibi tanquam speciali apostolicæ sedis filio specialiter condolemus: & tecum pariter, & in te propinatæ tibi amaritudinis violentiam experimur. Recepimus enim per dilectos filios magistrum G. Subdiaconum nostrum, & L. iudicem nuncios tuos, viros peritos, prouidos, & discretos, tuæ serenitatis literas doloris, & gemitus expressiuas: quibus & patris decessum, & matris obitum ætas tenerrima deplorauit, vtpote quæ primum vtrunque flere didicit, quàm elementis plene alterum nominare. Nondum enim regalis infantia super morte patris cōsolationem acceperat, & dolorem antiquum superueniens doloris nouitas innouauit, & pueritiæ tuæ primitias eorū deputauit exequijs. Quorum obsequijs secundum naturæ iura inuari debuerat, & solicitius & diligenti⁹ enutriri. Verùm pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui cōsolatur nos in omni tribulatione nostra, nobis, & tibi super hoc cōsolationem obtulit salutarem & in eo tibi cōsuluit,

luit,in quo te visus fuerat aliquantulum asperè visitare. Sanè ne si parceret virgæ,te secundum Salomonem,videretur odisse: aut si te non corriperet,à actione sua infantiam tuam ostenderet alienam: cùm iuxta testimonium sacræ scripturæ,quos amat arguat,& castiget: vt quod te inprimis infantiæ tuæ annis in filium adoptaret,ostenderet,ætatis tuæ primitias misericorditer visitans, qui castigat omnem filium,quem recipit,& facit in tentione prouentum. autem id euidentibus indicijs,euidentius demonstraret,vicarium suum ad tutelam tuam misericorditer deputauit,patris defectum patre tibi digniore, dum miserationem suarum multitudinem recompensans,& matrem tibi meliorem restituens pro matre defuncta,eam scilicet,sub cuius capite leua eius, dextera eius,sicut in canticis legitur,amplexatur: vt dum ipsa te sicut filium uerit,eum à quo castis confouetur amplexibus,ad tutelam tuam,& protectionem inducat. Nos igitur, qui præter debitum officij pastoralis,quo sumus lis,& præsertim pupillis,& orphanis debitores,te tam ea ratione, recordationis C. Imperatrix mater tua nostræ te tutelæ cõmisit, quàm eo regnum Siciliæ ad patrimonium ecclesiæ pertinet,diligere volumus,& fouere ad honorem,& incrementum regiæ celsitudinis,statum regni,& fidelium rum profectum dante Domino efficaciter intendemus,& circa te paternam rabimus solicitudinem exercere. Monemus igitur serenitatem tuam,& tamur in Domino,quatenus omni penitùs mœrore deposita,effugatis tristitiæ tenebris,exultes in domino, & in eo consolationis suscipias medicinam: pro temporali spiritualem tibi patrem prouidit,& in matris obitu matrem ecclesiam materna solicitudine tuæ indoli deputauit: vt factus postmodum vir, & in regni solio solidat⁹ eam ampliùs venereris,per quam te cognoueris exaltatum. Dictos autem nuncios tuos serenitati tuæ propensiùs commendamus, quos magnificentiæ tuæ fideles,& in commissis sibi negocijs exequendis,solicitos sumus,& diligentes experti, rogantes celsitudinem tuam,& monentes, eos intuitu benigno respicias &c.

PANORMITANO ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI CVRAM ET *instaurationem monasterij Panormitani committit.*

Circa statum ecclesiarum,in quibus est ordo regularis statutus,illius reformandum solicitum te credimus,& attentum,vt in eis do deperditus restauretur. Sanè significauit nobis dilectus filius bilis vir R. Comes de Agello,quòd bonæ memoriæ M. Cancellarius pater ipsius monasterium quoddam in ciuitate Panormitana fundauit,& in eo fratres Cisterciẽ. ind[illegible]it, qui[illegible] us ex[illegible] de recedentibus,Teutonici monasterium ipsum per laicalem potentiam occuparunt. Volentes igitur vt eidem monastetio tua solicitudine occurratur,fraternitati tuæ per apostolica scripta mãdamus,quatenus si res ita [illegible] habet,amotis inde Teutonicis memoratis,abolitum inde ordinem Cistercien. fratrum reformes. Quòd si regula patitur,pro eo quòd in ciuitate inter hominum frequentias est constructum, consilio,& assensu [illegible] Comitis,& fratrum suorum,fratres alterius ordinis in eo nostra fretus a[illegible]oritate instituas: qui domino in eo iugiter famulentur,& regularia serue[illegible] in perpetuum instituta. Datũ Laterã. VI. idus Feb.

MAGISTRO. ET FRATRIBVS HIEROSOLYMITANI HOSPITALIS. VT *causam suam contra fratres militiæ templi iure,non vi prosequantur.*

In totius christianitatis dispendium, apostolicæ sedis opprobrium, & animarum vestrarum periculum controuersia,quæ inter vos, dilectos filios nostros fratres militiæ templi,super quibusdam possessionibus constitutis in tenimento Margati,& Valeniæ vertebatur,nocendi magnitudine ferè vniuersas huius temporis cõtrouersias excedebat vtpote quæ toti erat christianitati damnosa, iniuriosa nobis

mortifera partibus, vtilis inimicis fidei christianæ: quibus & nocēdi audaciam, & detrahendi materiam ministrabat. Armauerat in se inuicem Christianos, religiosos (si religiosi tamē dici debeāt,) qui nimis iniuriosè proprias iniurias persequuntur) in grauem religiosorū perniciem excitarat, & manus contulerat in se ipsas, quæ in christianorū defensionem acies cōsueuerant sarracenicas expugnare. Nō enim sufficiebat partib⁹ disceptare iudicio, sed sibi in propria causa dicentes, violentiam sibi mutuò irrogare, & vim vi repellere, non solū nō seruato moderamine inculpatæ tutelæ, sed etiam transgressæ vltionis excessu temerè contendebant: & qui consueuerant in hostes fidei christianæ communes copias communiter congregare, terga vertētes hostibus non solum verbis, sed & factis, & scriptis se inuicem grauiter offendebant. Cùm autem propter controuersiam ipsam dilecti filij Disigius Prior Baroli, & Og. præceptor Italiæ fratres vestri, & ex parte aduersa Petrus de Villa plana, & Terricus fratres militiæ templi ad nostrā præsentiam accessissent, præsentato nobis arbitrio, quod inter partes protulerant peregrini, cum vltramarinæ terræ prælatis. Licet plenè nobis de iure liqueret, maluimus tamen etiam personaliter ad pacem intendere, ac causam ipsam amicabili compositione sopire, quàm iudicio terminare. Fratres igitur tam eorum, quàm vestros conuocantes in vnum, ac de compositione tractantes, de voluntate ipsorum præsente, ac consentiente Seguino milite dictas possessiones cū fructibus inde perceptis plenè restitui de fratrū nostrorū cōsilio fratribus militiæ templi mādauimus: ita tamē vt postquā ipsi per mentem pacificam possessionem habuerint, eidē militi, qui proponit ad se possessiones illas de iure spectare, vel filijs eius post citationem vestram teneantur in vestra curia respōdere: sic scilicet, quòd vos de principatu Antiochiē. & de comitatu Tripolitano viros idoneos ad iudicium conuocetis: qui fratribus militiæ templi esse non debeant de ratione suspecti. Quòd si forsitan eorum aliquos de iure suspectos habuerint, ipsos eis liceat sine malitia recusare, vt iudicium penitùs sine suspitione procedat: præsertim cum ipsis sub obtentu gratiæ nostræ dederimus in mādatis, vt nullum sine certa ratione recusent. Quod si (prout duximus) citati venire cōtempserint, ex tūc militem ipsum, vel filios eius in possessionem causa rei seruādæ mittatis. Viri aūt vocati iuramēto firmabunt, quod odio, gratia, & timore postpositis sine aliqua personarum acceptione causam audient: & secundū approbatam terræ consuetudinem terminabunt. Quod si fortè noluerint venerabilibus fratrib⁹ nostris Patriarchæ Antiocheno, Archiepiscopo Nazareno, & Valeniensi Episcopo dedimus in mandatis, vt eos ad prēstandum huiusmodi iuramentum per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compellant: nec liceat partibus ab eis ante sententiam appellare. Si verò post sententiam alterutra partium duxerit appellandum, cum appellationem fuerit interpositam prosecuta, nos, vt per eos causa eadem meliùs terminetur, quibus melius poterunt eius merita ex locorum vicinitate liquere, ipsam aliquibus de prouincia, appellatione postposita committemus: qui pensata consuetudine causam ipsam iustitia mediante decident. Quorum sententiam faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari. Per hoc aūt, quod pro bono pacis hac vice mandauimus, nullum alterutri partium volumus præiudicium generari. Cæteræ verò, quas habetis, vel habituri estis ad inuicem quæstiones, secundum compositionem inter vos, & eos antiquitùs initam, & à bonæ memoriæ Alexandro Papa prædecessore nostro, & à nobis postmodum confirmatam, tractentur, concordia vel iudicio terminandæ. Ideoque discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & sub obtentu gratiæ nostræ, excōmunicationis interminatione, in virtute spiritus sancti, & sub obtestatione diuini iudicij districtè prēcipimus, quatenus vos ad inuicem diligētes, tam causam ipsam, quàm alias honestè (sicut condecet) pertractētis: nō per violentiā, vel iniuriam cōtendētes, sed quæ pro vtraq; parte videtur facere, in iudicū rationabiliter deducētes. Scituri quòd si qua partiū cōtra tam expressam inhibitionē venire prēsumpserit nos super eam durissime manus nostras curabimus aggrauare. Datum vt suprà.

PRIMI.

PRIMICERIO, ET CLERO MEDIOLANENSI. QVOD LEGATIS & nuncijs Apostolicis ab omnibus iusta procuratio debeatur.

CVm instantia nostra quotidiana sit, secundum debitum apostolicæ seruitutis, omnium ecclesiarum solicitudo continua, quoties ipsarum negocijs promouendis, non possumus personaliter imminere, per fratres nostros ea expedire compellimur, quos à nostro latere destinamus: illius exemplum in hac parte secuti, qui discipulis suis in mundum vniuersum transmissis, ipse in medio terræ salutem fuit personaliter operatus. Hinc est, quòd cùm nuper dilectum filium B. tituli Sancti Petri ad vincula presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis legatum, pro negocijs ecclesiæ in Lombardiam duxerimus destinandum: & is ciuitatem vestram ingressus procurationes à vobis exigeret, quæ consueuerunt apostolicæ sedis legatis, & nuncijs exhiberi, vos non attendẽtes, quòd dicitur ab Apostolo: Si vobis spiritualia seminauimus, non est magnum si carnalia vestra metamus: ne vos ad onus procurationis arctaret, nisi à canonicis maioris ecclesiæ se faceret antea procurari, sedem apostolicam appellastis: & sicut idem Cardinalis per suas nobis literas intimauit, in alijs etiam non modicum iniuriosi fuistis. Propter quod dilecti filij Præpositus Sancti Nazarij, & A. canonicus Sancti Stephani sindici, & procuratores vestri, cum dilecto filio Abbate Sancti Vincentij ad sedem apostolicam venientes, vt super his statueremus ordinem, & mensuram ex parte vestra suppliciter postulabant. Licet autem pro eo, quod prædicto Cardinali, vel potius nobis in ipso contumaciter resistentes iuxta verbum dominicum: Qui vos recipit, me recipit: & qui vos spernit, me spernit: necessaria denegastis, non pro vobis, sed contra vos potius meruerint exaudiri: quia tamen paternam affectationem, qua nobis est proprium de Romanæ sedis clementia misereri semper, & parcere, offensi etiam deponere nõ valemus, de consilio fratrum nostrorum taliter in huiusmodi duximus respondendum. Quod cum omnes ecclesiæ Legatis, & nuncijs apostolicæ sedis procurationes impendere teneantur, ab earum pręstatione nullam prorsus volumus haberi excusatam: nisi fortè per speciale priuilegium sedis apostolicæ (quod non credimus) sit exempta: etiam si longissimo tempore procurationis obsequium non impenderit: cùm in talibus præscriptio sibi locum nequeat vendicare: cum nos à prouisione pastoralis solicitudinis circa omnes ecclesias nunquam omninò cessamus. Sanè in his exigendis eum modum, & ordinem volumus obseruari, vt nulla ecclesia, vel prælatus se indebitè prægrauari rationabiliter conqueratur. Si verò de communi collecta Legatorum, & nunciorum nostrorum duxeritis faciendas expensas, quod vobis non duximus inhibendum, ex hoc nobis, & nostris nullum præiudiciũ volumus generari, quominus possint à quocunque maluerint procurationes sibi debitas postulare: ita quòd si coactus vltra suam grauatus fuerit facultatem, sibi ab alijs restauretur. Nuncijs tamen nostris in necessarijs exhibendis pareat quicunque fuerit requisitus humiliter, & deuotè: ita tamen, quòd in fraudem nihil penitùs attentetur, nec per communes ministros procurationis obsequium si noluerint recipere, compellantur. Qui verò contumaciter eis dixerit resistẽdum, omni prorsus appellatione remota, per ecclesiasticæ districtionis sententiam compescatur. Super iniurijs autem dicto Card. temerè irrogatis volumus, & mandamus, quatenus ei satisfactionem congruam impendatis, ad quam si fortè contempseritis exhibere, ipse vos appell. remota, compellat. Datum Lateran. XII. Cal. Martij.

Scriptum est super hoc B tt. S. Petri ad vincula Presb. Card apost. sedis Legato.

ABBATI DE CERRETO. VT MEDIOLANENSIVM CAVSAM, *quare procurationem legatis negarint, cognoscat.*

Cap. Accedentes de præscriptionibus.

ACcedentes ad præsentiam nostram dilecti filij N. Præpositus Sancti Nazarij, & A. canonicus Sancti Stephani sindici, & procuratores dilectorum filiorum Primicerij, & Cleri. Mediolanensis, de ordinarijs maioris

ris ecclesiæ nobis grauiter sunt conquesti, quod cùm ipsi legatos, & nuncios apostolicæ sedis deuotè recipiant, & procurēt, dicti ordinarij, & procurare ipsos renuunt, & procurantibus ad expensas subsidium impertiri: vnde clericis Mediolanen. graue que tebantur præiudicium generari. Cùm enim per ciuitatem ipsam sæpè contingat transitum facere nostros nuncios, & legatos, quantò in eorum procurationibus faciendis pauciores existunt, tantò facientes amplius prægrauantur: & quantò per plures onus esset procurationis diuisum, tantò à facientibus faciliùs portaretur: qui siquidem ordinarij, cùm pro eis, & alijs vigilare iugiter non cessemus, & spiritualia (sicut dominus dederit) omnibus ministrare, cur in huiusmodi speciali se iure satagant tueri, nō videtur, præsertim cum & apostolus dicat: Si vobis spiritualia seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus: & instantia nostra quotidiana sit omnium ecclesiarum sollicitudo continua, sicut pleniùs norunt præsentes, pariter & remoti. Volentes autem, vt quod omnibus imminet, ab omnibus comportetur, discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus prędictis ordinarijs ad tuā præsentiam conuocatis, nisi per speciale priuilegium apost. sedis à præstandis procurationibus ostenderint se immunes, etiamsi longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint, cùm in talibus sibi præscriptio locum nequeat vendicare, ipsos ad procurationis sarcinam ordine debito subeūdam, appellatione remota teneri decernas. Si quid etiam aliud dicti sindici cōtra præfatos ordinarios habuerint quæstionis, audias illud, & remoto appell. obstaculo, iustitia mediante decidas: faciens quod decreueris per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Datum Lat. VII. cal. Martij.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS HOSPITALIS. QVOD TEVTONICum appellatur. Qua iustam celebratamque concordiam inter fratres militiæ sacræ approbat:

Sacrosancta Romana ecclesia, &c vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem ordinationem factam in ecclesia vestra iuxta modum templariorum in clericis, & militibus, & ad exemplum hospitalariorum in pauperibus, & infirmis, sicut prouidè facta est, & à vobis recepta, & hactenus obseruata, deuotioni vestræ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergò &c. nostræ protectionis, & confirmationis, &c. Datum Lateran. XI. cal. Martij.

N. PATAVIENSI EPISCOPO. VT PRAVA IVDICANdi consuetudo rescindatur.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, quòd in tua diœcesi, etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur: quòd cum aliqua causa tractatur ibidem, allegationibus, & querelis vtriusque partis auditis, à præsentibus literatis, & illiteratis, sapientibus, & insipientibus quid iuris sit, quæritur: & quod illi dictauerint, vel aliquis eorum præsentium consilio requisito pro sententia teneatur. Nos igitur attendentes quod consuetudo, quæ canonicis obuiat institutis, nullius debeat esse momenti: cum sententia à non suo iudice lata nullam obtineat firmitatem: vt in causis ecclesiasticis subiectorum tuorum, postquàm tibi de meritis earum constiterit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, auctoritate tibi præsentium præmissa consuetudine non obstante, concedimus facultatem. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. XII. Calendis Martij. *Cap. 3. extra de consuetudine.*

PATAVIENSI EPISCOPO. QVA DATVR ILLI POTESTAS incendiarios pœnitentes absoluendi.

SIcut ex parte tua nostro fuit apostolatui reseratum, prædecessores nostri felicis recordationis Clemens, & Cœlestinus, & deuotionem tuam, & gentis tibi subiectæ duritiam attendentes, vt absoluere, ac iudicare posses incendiarios in tua diœcesi constitutos, fraternitati tuæ de benignitate sedis apostolicæ indulserunt. Nos igitur tibi, què inter fratres, & Coëpiscopos nostros syncera diligimus in domino charitate, abundantiorem deferre volentes honorem, & illud nihilominus, attendentes quod ex hoc vita hominum faciliùs corrigatur, ad exemplar eorundem prædecessorum nostrorum potestatem incēdiarios tuç diœcesis absoluēdi, deuotioni tuæ auctoritate præsentium indulgemus: nisi fortè tantus sit aliquorum excessus, vt eos oporteat ad sedem apostolicam destinari. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. XI. Cal. Martij.

HENRICO DIACONO. *QVA IPSI ECCLESIAM LITIGIOSAM confert: aduersarioque silentium imponit.*

CVm inter te, & Albertum clericum de Tetingin super ecclesia Sancti Calixti quæstio verteretur, partibus in nostra præsentia constitutis dilectum filium nostrum G. Sancti Nicolai Diaconum Card. deputauimus auditorem: coram quo cum fuisset aliquandiu litigatum, & idem nobis quod inuenerat, fideliter retulisset, nos rationibus vtriusque partis diligēter auditis, & cognitis, tibi adiudicantes ecclesiam nominatam, ad quem de iure spectabat, te ab impetitione prædicti aduersarij tui prorsus absoluimus, perpetuum super hoc sibi silentium imponentes. Nulli ergò, &c. nostræ diffinitionis, & absolutionis, &c. Datum Lateran. XIII. Calendas Martij.

C. QVONDAM HYLDESEMEN. EPISCOPO SINE SALVTATIONE. *Ne quis propria auctoritate sine consensu Papa, ex vna ecclesia in aliam emigret.*

Vide ca. 3. extra de trãslatione Episcopi

QVod tibi apostolicæ salutationis alloquium denegamus, nō ex maleuolentia nostra procedit, sed cum olim præter auctoritatem apostolicæ sedis, ad quam cessiones, depositiones, & trāslationes Episcoporum spectare noscūtur, ad Herbipolen. ecclesiam ab ecclesia præsumpsisses Hyldemē. trāsire, Archiepiscopis, & Episcopis, Alemaniæ, ac tibi ipsi (si tamē ad te literæ nostræ peruenerūt) & tam Herbipolen. quam Hyldesemen. capitulo cōtra te literas curauimus destinare: quas cum ad eos quos mittebantur, sicut ex relatione cursorum nostrorū accepimus, nouerimus peruenisse, ab ipsis iuxta tenorem ipsarum in te credimus fuisse processum Sane nō erat nobis tutum in hoc articulo dissimulare apostolicæ sedis iniuriam, aut priuilegiorum nostrorum æquanimiter sustinere iacturam: ne dissimulatio approbationem, & taciturnitas in consensum posset ab aliquibus allegari. Vnde maluimus in te, licet olim dil. nobiscū in minori essemus officio constituti, aliquam exercere vindictam, quàm impunitus excessus traheretur à posteris in exemplum. Miramur aūt nō modicū, & nō sine tatione mouemur, quod cōtra nos ausus es ponere os in cœlum: asserens quod contra te nec citatum, nec conuictum non fuerat sententia proferenda. Sed ecce in quo alterum iudicas te ipsum cōdemnas: cum tuum nō fuerit de superiori temerè iudicare, & in eo quod in excusationem tuam, immò potius accusationem nostram allegas, tertium membrum omiseris, cum in manifestis non sit ordo iudiciarius requirendus. Verùm vtrum excessus tuus fuerit manifestus, conscientiæ tuæ relinquimus discernendum: cum non potuerit esse occultum, quòd tam publicè factum fuit, & per totam Teutoniam publicatum. Tu etiam confessus videris de crimine, cum in literis ad nos directis, quas adhuc apud nos in testimonium reseruamus, Herbipolen. te præsumseris Episcopum appellare. Nec credere de facili debuisses, quod in odium tuum aut in exaltationem alicuius, & depressionem alterius, duximus procedendum: cùm te dilexerimus hactenus, & adhuc etiam (nisi forsan tu ipse inpedias) diligimus. & non gloriosum, sed periculosum nobis existeret, in fauorem alicuius in te proferre sentētiam, aut aliquem ex male-

uolentia

uolentia condemnate. Omni ergò excusatione cessante, si apud nos desideras gratiam inuenire, mandatum studeas apostolicum adimplere: non rediens ad Hyldesemen. ecclesiam, & ab Herbipolen. recedēs, vt tunc taudem, quem circa te in hoc etiam geramus effectum, euidenter agnoscas.

NOBILI VIRO VV. COMITI CASERTAN. VT CAPTOS REGIS & regni Siciliæ hostes diligenter custodiat, seque modertim gerat.

LIcet hacten' inter cæteros principes regni Siciliæ specialem de nobilitate tua fiduciam haberemus, nunc tamen prudentiam tuam in opere manifestissimè sumus experti, quæ talia nuper per Dei gratiam procurauit, ex quibus honor regis, & noster, ac regni defensio ad tuum magnifice proueniet incrementum. Accepimus enim, & pro certo tenemus, quod Diubuldum occultum olim, nunc autem manifestum persecutorem regis, & regni, non sine magna discretione, ac prudentia captum vinculis tradidisti: qui potentior erat in regno, quàm Marcoualdus Dei, & ecclesiæ inimicus, immo etiam sine cuius fauore dictus Mar. nec ingressum, nec progressum in regnum aliquatenus habuisset. Cùm igitur te, & posteritatem tuam secuturam in hoc dominus præuiderit exaltandam, nobilitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in domino, & sub obtentu gratiæ nostræ, ac debito, quo charissimo in Christo filio nostro F. illustri Regi Siciliæ teneris, districtè præcipimus, quatenus facta tibi à Domino gratia prudēter vtaris: nec des honorem tuum alij, nec gloriam tuam participes alienis. Nos enim tam in honoribus, quàm terra, & alijs, quæ à nobis duxeris postulanda, nobilitatis tuæ potentiam dante domino, curabimus dilatare. Tu verò sicut charam habes gratiam nostram, & regis, memoratum D. & alios, quos cum ipso cepisti tam cautè, tam diligenter, & arctè facias custodiri, quod nec fugere possint, nec circumuenire valeant tuæ industriam probitatis: nec te Marcoualdi, aut suorum minæ deterreant, nec preces demulceant, nec munera frangant, nec promissiones molliant aliquorum iuramentis, aut obligationibus quibuscunque omninò non credens, donec de terris, personis, & rebus ita prouida cum nostro consilio disponatur, vt per hoc & regis honos, & regni trāquillitas, & tuus profectus per nos magnificè procuretur: pro certo cōfidēs, quòd nos vltra fortè quam credis, tuum procurabimus incrementū, quoniam si (quod absit) semel tuas manus euaderet in te, ac terram tuā perpetuò deseuiret. Volumus autem vt super hoc nobis consilium tuum pleniùs, & voluntatem exponas: vt cognita intentione, quā habes, possimus expressius respōdere.

PE. COLIMBRIENSI EPISCOPO. VT OMNES IVRA EPISCOPALIA SUO EPISCOPO PERSOLUANT.

FRatrum, & Coëpiscoporum nostrorum iustitiæ consulere volumus, & eorum grauaminibus præcauere: ne si nostro fuerint subsidio destituti, grauem sentiant læsionem. Sanè significasti nobis in nostra præsentia constitutus, quòd quidam in tua diœcesi commorantes, eo quòd in canonicorum Sanctæ Crucis, vel aliorum priuilegiatorum sunt fraternitate recepti, iura tibi Episcopalia non persoluunt. Ea propter venerabilis in Christo frater tuis precibus annuentes, auctoritate tibi præsentium indulgemus, vt quandiu confratres huiusmodi moram fecerint in domibus suis in habitu sęculari, & ab ecclesijs tuis ecclesiastica receperint sacramenta, sicut prius, tibi iura Episcopalia soluere teneantur.
Nulli ergò &c. Datū Laterā. XIII. Cal. Martij.

LIBRI PRIMI FINIS.

INNOCENTII III. PONT. MAXIMI DECRETALIVM, ATQVE ALIARVM EPISTOLARVM. LIBER SECVNDVS.

CLERO, CONSVLIBVS, ET POPVLO VITERBIEN. DE *perſecutione & pœna hæreticorum.*

Cap. Vergẽtis extra. De hæreticis.

VERGENTIS IN SENIVM SAECVLI CORRVPTELAM
non ſolum ſapiunt elementa corrupta, ſed & digniſſima creatura
ad imaginẽ, & ſimilitudinem condita conditoris, prælata priuile-
gio dignitatis volucribus cœli, & beſtijs vniuerſæ terræ teſtatur: nec
tantum eo quaſi deficiente iam deficit, ſed & inficit, & inficitur ſca-
bra rubigine vetuſtatis. Peccat enim ad extremum homo miſerrimus: & qui
non potuit in ſui, & mundi creatione in paradiſo perſiſtere, circa ſui, & orbis
diſſolutionem degenerat, & precij ſuæ redemptionis circa fines ſæculorum ob-
litus, dum varijs, ac vanis quæſtionum ſenexibus ingerit, ſeipſum laqueis ſuæ
fraudis innectit, & incidit in foueam, quam parauit. Ecce etenim inimico ho-
mine meſſi dominicæ ſuper ſeminante ſemen iniquum, ſegetes in zizania p[illegible]l-
lulant, vel potius polluuntur, triticum areſcit, & euaneſcit in palcas, in flore
tinea, & vulpes in fructu demoliri vineam Domini moliũtur. Noua ſiquidem
ſub nouo teſtamento Achor progenies ex ſpolijs Ierieho lingulam auream pal
liolumque furatur, & Abiron, Dathan, & Chore ſoboles deteſtãda, no[illegible]s thu-
ribulis fermentatum, thimiama nouis volunt altaribus adolere: dum nox no-
cti ſcientiam indicat: dum cæcus præbet cæco ducatum: dum hæreſes pullulant
& quem diuinæ reddit hæreditatis expertem, ſuæ conſtituit hæreticus hæreſis, &
damnationis hæredem. Hi ſunt caupones, qui aquam vino commiſcent, & vi-
rus draconis in aureo calice Babylonis propinant: habentes ſecundum Apoſto-
lum ſpeciem pietatis, virtutem autem eius penitùs abnegantes. Licet autẽ con-
tra vulpes huiuſmodi paruulas, ſpecies quidem habentes diuerſas, ſed cau[illegible]s
adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipſum, diuerſa præd-
ceſſorum noſtrorum temporibus emanauerint inſtituta, nondum tame[illegible]
que adeò peſtis potuit mortificari mortifera: quin ſicut cancer amplius ſerpe[illegible]
in occulto: & iam in aperto ſuæ virus iniquitatis effundat, dũ palliata ſpecie [illegible]
ligionis & multos decipit ſimplices, & quoſdam ſeducit aſtutos: factus ma[illegible]
ſter erroris, qui non fuerat diſcipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa [illegible]
ram vndecimam inter operarios, immò verius ſuper operarios vineæ Do[illegible]
Sabaoth, ſumus à patre familias Euangelico deputati, & quibus ex officio [illegible]
rali ſunt oues Chriſti commiſſæ, nec capere vulpes demolientes vineam do[illegible]
ni, nec arcere lupos ab ouibus videamur, & ob hoc meritò vocari poſſimus [illegible]
nes muti nõ valentes latrare, ac perdamur cũ malis agricolis, et mercenario c[illegible]
paremur, contra defenſores, receptatores, fautores, & credentes hæreticorũ a[illegible]
quid ſeuerius duximus ſtatuendũ: vt qui per ſe ad viam rectitudinis reuocari [illegible]
poſſunt, in ſuis aũt defenſoribus receptatoribus, & fautoribus, ac etiam cred[illegible]
tibus cõfundantur: & cùm ſe viderint ab omnibus euitari, recõciliari de[illegible]
omniũ vnitati. De cõmuni ergò fratrum noſtrorum conſilio, aſſenſu q[illegible]oq[illegible]r-
chiepiſcoporum, & Epiſcoporum apud ſedem apoſtolicam exiſtentium [illegible] ri-
ctiùs inhibemus, ne quis hæreticos receptare quomodolibet, vel defendere, aut
ipſis fauere, vel credere quoquomodo præſumat: præſenti decreto firmiter ſtatu-
entes, vt ſi quis aliquid horũ facere fortè præſumpſerit, niſi primò, ſecũdoue cõ-
monitus, à ſua ſuper hoc curauerit præſumptione ceſſare, ipſo iure ſit factus in-
famis: nec ad publica officia vel cõſilia ciuitatũ, nec ad eligẽdos aliquos ad hu-
iuſmodi, nec ad teſtimoniũ admittatur. Sic etiam inteſtabilis, nec ad hæred[illegible]ta-
tis ſucceſſionem accedat. Nullus præterea ipſi cogatur ſuper quocunque ne-
gocio reſpõdere. Quod ſi forſan iudex extiterit, eius ſententia nullam obti-
neat firmitatẽ, nec cauſæ aliquæ ad eius audiẽtiã perferantur. Si fuerit aduocatus

tlus patrocinium nullatenus admittatur. Si Tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitùs sint momenti, sed cum auctore damnato damnetur: in similibus etiam idem præcipimus obseruari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. Si quis autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, contempserit euitare, anathematis se nouerit sententiam incurrisse. In terris verò temporali nostræ iurisdictioni subiectis, bona eorum statnimus publicari, & in alijs idem fieri præcipimus per potestates, & principes sæculares, quos ad id exequendum, si fortè negligentes existerent, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compelli volumus, & mandamus: nec ad eos bona ipsorum vlteriùs reuertantur, nisi eis ad cor redeuntibus, & abnegantibus hæreticorum consortium aliquis voluerit misereri: vt temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis nō corrigit disciplina. Cùm enim secundum legitimas sanctiones, reis læsæ maiestatis punitis capite, bona confiscentur ipsorum, eorum filijs vita solummodo ex misericordia conseruata, quantò magis, qui aberrantes in fide, Deum Dei filium Iesum Christum offendūt: à capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cum longè sit grauius æternam, quàm temporalem lædere maiestatem. Nec huius seueritatis censuram Orthodoxorum etiam exhęredatio filiorum, quasi cuiusdam miserationis prætextu debet vllatenus impedire: cùm in multis casibus, & secundum diuinum iudicium filij pro patribus temporaliter puniantur: & iuxta canonicas sanctiones quādoque feratur, vltio non solum in auctores scelerum, sed & in progeniem damnatorum. Decernimus ergò &c. nostræ inhibitionis, & constitutionis &c. Datum Lateran VIII. cal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

N. MELFIENSI EPISCOPO. VT SPONSALIA INTER IMpuberes contracta, si puberes facti consenserint, consummantur.

ALiquo dubitationis scrupulo emergente, ea quæ incerta videntur Sancti Patres ad sedis apostolicę decreuerunt oraculum perferenda: quorum siquidem vestigia laudabiliter imitatus, à nobis inquirere studuisti, vtrum inter duos parochianos tuos, matrimonium, quod puella probante infra nubiles annos se ductam à viro fuisse, de consillo dilecti filij nostri P. Sanctæ Mariæ In via lata Diac. Card. tunc apostolicę sedis legati, per diuortium sentētiam diremisti, possis redintegrare licenter: cùm eadem puella iam nubilem ętatem attingens consensum adhibeat, & nullus ex eis ad alia vota se duxerit transferendum. Ad quod tibi taliter respondemus, quod nisi aliam causam rationabilem interuenire cognoueris, securus ad copulam ipsius matrimonij tibi patet absque aliqua hęsitatione processus. Datum Lateran. II. idus Martij.

GVIDONI ABBATI MONASTERII SANCTAE MARIAE DE LVNDORS, eiusque fratribus, tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De confirmatione priuilegiorum

REligiosam vitam eligentibus, &c. vsque ad verbum, ordo monasticus, qui secundum Deum, & Beati Benedicti regulam in eodem monasterio, &c. vsq; ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium à dilecto filio nobili viro Dauid Comite fratre charissimo in Christo filij nostri Vu. illustris Scotiæ Regis constructum est cum omnibus pertinentijs suis, per suas rectas diuisas, & liberā curiam in terra vestra, & firmam pacem infra diuisas ipsius villæ de Lundors, sicut charta dicti comitis protestatur: Eccl. quoque eiusdem villæ de Lundors, cum omnibus pertinentijs suis, scilicet capellas de Bundamor, & terram ad prædictam ecclesiam pertinētem, per suas rectas diuisas, & alias terras in eadem villa sicut in charta eiusdem Comitis cōtinetur. Insulam, quæ vocatur Redinche,

& Piscarias in They, iuxta prænominatam insulam Molendinum de Lundors cum omni secta sua, & multura: ecclesiam quoque de Dūdecum omnibus pertinentijs suis, & terram ad eandem ecclesiam pertinentem: & vnum toftum in burgo de Dunde liberum, & quietum ab omni seruitio, & exactione: & vnam carrucatā terræ in villa de Neutile, & in villa de Pert. terrā, quæ vocatur Insula: Vltra Mineth Fintreth per suas rectas diuisas cum omnibus pertinentijs suis: Ecclesiam eiusdem villæ cū pertinētijs suis: in Garuiah, Lethgauel, & Malird, cum omnibus pertinentijs suis per suas rectas diuisas: Ecclesiam de Rotcheth cum capellis suis, scilicet Inuerurin, & Munchegin, & alijs pertinentijs suis, ecclesiam de Durnah, ecclesiam de Prame, ecclesiam de Rathmuriel, ecclesiam de Inchemabanin, ecclesiam de Culsamuel. In Episcopatu Lincolnien. ecclesiam de Cuningrone, ecclesiam de Vuissindē. In Episcopatu de Stratheren, ecclesiam de Mothel, ecclesiam de Chelalcmūd, cum capellis prædictarum ecclesiarum, & terris, & decimis, ac omnibus earum pertinētijs ad proprios vsus monachorum concessis: & vnum plenarium toftum in burgo de Inuerurin, liberum, & quietum ab omni seruitio, & exactione. Decimas omnes, quas habetis in terra prædicti Comitis, & extra: ex donatione quoque regis Scotiæ vnum plenarium toftum in burgo de Berruic, & aliud plenariū toftum in burgo de Striuelin, plenarium toftum in burgo de Carel, plenarium toftum in burgo de Pert. plenarium toftum in burgo de Forfar, plenarium toftū in burgo de Munros, & vnum plenarium toftum in burgo de Aberden. & terram vnam in villa de Pert. in libero burgagio. Sane noualium vestrorū &c. Prohibemus insuper, vt nulli &c. Cum autem generale interdictum &c. Crisma vero &c. Sepulturā prętera &c. Prohibemus insuper, vt infra fines &c. Ad hęc etiam inhibemus, ne quis in vos &c. Obeunte verò te &c. Decernimus ergo &c. Salua sedis apostolicę auctoritate, & diœcesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij Cancellarij vicem agentis XIII. cal. Aprilis, indictione I. Incarnationis dominicæ anno M. CXCVIII. Pont. verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

CONSVLIBVS, ET POPVLO ESINIS. VT IN REDVCENDA Marchia ad obedientiam Pontificis diligenter laborent.

CVm apostolicæ sedis iurisdictio spiritualis nullis terminis coarctetur, immò super gentes, & regna sortita sit potestatē, in multis etiam per Dei gratiam eius extenditur iurisdictio temporalis: quæ licet aliquando visa fuerit propter quorundam violentiā coarctari, nunc tamen eo faciente nobiscū signū in bonū, qui imperat ventis, & mari, & facit trāquillū. qui deponit potentes, & exaltat humiles, violentia per se ipsum humiliata, redit in potentatū antiquum, & de die in diem amplius dilatatur: nō homine pugnāte pro nobis, sed Deo potiùs respiciente humilitatem nostram, & violentiam ab ecclesia repellente. Ecce etenim per Dei gratiam ad fidelitatem ecclesiæ cum Perusin. Tudertin. Castellan. & alijs adiacentibus ciuitatibus munitionibus, & castellis Ducatus redijt Spoletan⁹, & magna pars Thusciæ, quæ in nostris priuilegijs continetur. Ecce etenim vniuersa ferè Marchia prędter Camerinen. & Esculan. ciuitates, quas tamen sperauimus in proximo redituras, faciente domino, ac vestro studio procurante deuote redijt ad fidelitatem ecclesiæ, ac fideliter per Dei gratiam in ipsius deuotione persistit: quæ verè per se dicere potest: Iugum meum suaue est, & onus meum leue: iugum sane, quod iuuat, & onus quod non onerat, sed honorat. Iugum etiam, quod inexperti fortiter diligunt, & experti fortius concupiscunt. Onus quod nescit sarcinam grauitatis, sed exonerat potius oneratos. Nos itaque studium, & solicitudinem vestram solicitius attendentes, vniuersitati vestræ copiosas gratiarum exoluimus actiones, quòd quàm citius se obtulerit opportunitas, ad fidelitatem sedis apostolicæ matris vestræ humiliter redijstis, & alios ad dominum ecclesiæ reuocandos dilectis filijs nostris C. tituli Sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteris Cardinalibus, tunc apostolicæ

sedis

sedis Legatis, quos ad partes vestras circa nouitatis nostræ primordia destinauimus, astitistis viriliter, & potenter: nec personis, nec rebus parcentes, sicut euidentiùs operis euidentia manifestat: & nuper dictus Sanctæ Priscæ presbyter Cardinalis ad præsentiam nostram reuertens, nobis, & fratribus nostris viua voce pleniùs intimauit. Vt igitur laudabile fidelitatis vestræ ptincipium finis laudabilior subsequatur, rogamus discretionem vestram, monemus, & exhortamur in domino, ac per apostolica scripta vobis mandamus, quatenus in incepta fortitudine persistentes, ad reuocandas ciuitates prædictas ad nostri fidelitatem dominij detis operam efficacem, vt cum tota Marchia, dãte Domino, fuerit in fidelitate sedis apostolicæ solidata, ipsius promissionis præsidio, & nostra protectione lætetur. Nos enim ad honorem totius Marchiæ, ac ciuitatis vestræ profectum dante Domino efficaciter intendemus. Datum Lateran. XVI. cal. Aprilis, pont. nostri anno II.

R. EPISCOPO SANCTI ANDREAE. NISI INTRA TEMPVS *iuris, ecclesiarum patroni præsentent, deuoluitur ad superiorem.*

SIcut nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam, & canonici regulares, ecclesias, quæ ad eorum præsentationem pertinent, in tuo episcopatu habentes, proprijs vsibus deputare nituntur: nec ibi volunt ad eas, cum vacauerint, personas idoneas præsentare: quin potiùs occasione concessionis quorundam episcoporum vicarios in eis pro sua instituunt, & destituunt voluntate: admissos ita pensionibus onerãtes: quod nec ecclesijs competenter possunt præ paupertate nimia deseruire, nec Episcopo in episcopalibus respõdere, nec hospitalitatem, sicut conuenit, transeuntibus impertiri. Nolentes autem vt status ecclesiarum debitus, & antiquus per alicuius insolentiam subuertatnr, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus nisi à iurisdictione tua exemptæ sint ecclesiæ supradictæ, præmissos excessus studeas rationabiliter emendare: & nisi præfatæ petsonæ infra tempus in Lateranensi Concilio constitutum, ad ecclesias vacantes tibi personas idoneas præsentarint, ex tunc tibi liceat appellatione remota, in eisdem ordinare rectores: qui eis & præesse nouerint, & prodesse: ita quòd ex hoc nullum patronis in posterum præiudicium generetur. Datum Lateran. VI. Cal. Martij, pont. nostri anno II.

Cap. Sicut extra. De supplenda negligentia prælator.

R. EPISCOPO SANCTI ANDREAE. CRESCENTE NVMERO *parochianorum, nouam licet extruere ecclesiam.*

SICVT nobis tua fraternitas intimauit, cùm in parochia Sancti Andreæ pauci homines antiquitus fuerint, & rari habitatores, vnicam tamen matricem, & parochialem ecclesiam deuotio sibi fidelium fabricauit. Nunc autem diuina gratia faciente, vsqueadeò multitudo excreuit in eadem parochia populorum, quòd ad animorum euitanda pericula, quæ ibidem proponuntur, sæpiùs imminere, alia sic ecclesia necessariò construenda. Cùm itaque damnis rerum temporalium sint animarum pericula præferenda, fraternitati tuæ, de qua indubitatam fiduciam obtinemus, committimus, qualiter sit super his, quæ præmisimus, procedendum: vt si vtilitati fidelium noueris expedire, Deum habens præ oculis sine contradictione cuiuslibet, nouam valeas ecclesiam fabricare: prouisurus attentiùs, vt concessa tibi non abutaris licentia, ne fortè priuilegium merearis amittere, si permissa tibi abusus fueris potestate. Datum Lateran. IIII. nonas Martij.

MATTHAEO CENETENSI EPISCOPO, NE FEVDA ET RES ecclesiæ alienentur, absque caremonijs iuris.

Qvæ in ecclesiarum,& ecclesiasticorum virorum præiudicium attentantur, firmitatem sortiri non decet, sed ad ecclesiarum indemnitatem debent potiùs infirmari. Sanè peruenit ad audientiam nostrã, quòd Teruisin.& Coneglanen. constituendi sibi,& vtinam sibi tantum, iurisdictionem temerè vsurpantes, impietatem palliant sub nomine pietatis: & dum quibusdam ex alieno gratiam exhibere nituntur, ecclesijs sunt,& viris ecclesiasticis onerosi. Constituerunt siquidem, sicut accepimus, quòd si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegarit, alienandi feudum, quod ab ecclesia, vel alijs tenet, officiales, adhuc à Teruisinis ciuibus,& Coneglanen. deputatis, liberam habeant facultatem, ne emptor priori teneatur domino respondere, nisi tantummodo in sexta parte precij, quam ipsi, si recipere voluerit, exhibebit: ex quo ecclesiastica non modicum iura læduntur. Volentes igitur ecclesiarum indemnitati consulere,& huiusmodi grauaminibus præuidere, constitutionem huiusmodi,& venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, occasione constitutionis, immò veriùs destitutionis, vel destructionis istius, præsentium auctoritate cassamus,& vires decernimus non habere, Nulli ergò &c. Hanc paginam nostræ cassationis &c. Datum Lateran. X. cal. Aprilis.

AQVILEGIEN. PATRIARCHAE, ET EPISCOPO FERRARIEN. Vt curam & instaurationem Cenetensis ecclesiæ, auctoritate Apostolica suscipiat.

Vtilitas,& necessitas dispensationem inducunt,& repentini casus: & si non noua, non tamen vsitata remedia nos excogitare compellunt. Sanè cum apostolica sedes super vniuersis ecclesijs non humani, sed diuini muneris largitate magisterium susceperit,& primatum,& nobis licet immeritis ad ipsius regimen euocatis, super cunctis fidelibus solicitudo sit credita pastoralis, sic ad eorum statum nos decet aciem apostolicæ prouisionis extendere: vt & obuiemus violentiæ iniquorum,& eorum necessitatibus consulamus. Accepimus siquidem, venerabili fratre nostro Cenetensi Episcopo intimante, quòd ecclesia Ceneten.& villa in planitie sunt fundatæ: quas propter loci debilitatem,& raritatem inhabitantium ab iniquorum incursibus tueri non potest, immò vsqueadeo incursui expositæ sunt hostili, vt nuper villa eadem à Teruisinis destructa fuerit,& ecclesia cathedralis cum alijs duabus combustæ, altaria diruta,& deiecta: nec licuit relinqui reliquias in solo, altaribus desolatis, nec meruerunt esse Teruisinorum reliquiæ reliquiæ martyrum,& sanctorum. Vt igitur vno,& eodem remedio,& malignis malignantibus tollamus materiam,& eidem ecclesiæ in necessitatibus consulamus, cum idẽ Episcopus ecclesiã ipsam vel ad castrum Ceneclan. quod populosum dicitur,& munitum, vel ad aliam partem eiusdem villæ tutiorem de licentia nostra transferre disponat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus accedentes ad locum in castro prędicto, vel in eadem villa Cenete in loco magis munito, prout vtilitati eiusdem ecclesiæ magis videritis expedire, auctoritate nostra suffulti, cùm id vobis ex vestra nõ liceat transferendi sedem,& fundandi eandem ecclesiam Episcopo memorato, sublato appellationis obstaculo, concedatis liberam facultatem. Datum Lateran. VIII. cal. Aprilis: Pont. nostri anno II.

ILLVSTRI MIRAMOMOLIN. REGI MARROCHETAN, ET SVBDITIS eius ad veritatis notitiam peruenire, ac in ea salubriter permanere. De approbatione ordinis ad redimendos captiuos inuenti.

Ntet opera misericordiæ, quæ Iesus Christus Dominus noster fidelibus suis in Euangelio commendauit, non minimum locum obtinet redemptio captiuorum: vnde personis illis, quæ circa talia occupantur, fauorem debemus apostolicum impertiri. Sane viri quidam, de quorum existunt numero præsentium portitores, nuper diuinitus inflammati regulam, & ordinem inuenerunt: per cuius instituta tertiã partẽ prouentuũ omnium, quos vel nunc habent, vel in futurum poterũt obtinere, in redemptionem debent expendere captiuorum: & vt melius valeant suum propositũ adimplere, cum sæpè facilius per commutationẽ, quàm per redemptionẽ, de captiuitatis ergastulo valeãt liberari: vt paganos captiuos à christianis redimant, est concessum: quos pro liberandis christianis debeant commutare. Cæterùm quoniam opera, quæ præmisimus, & christianis expediunt, & paganis huiusmodi vobis duximus per apost. literas intimanda. Inspiret autem vobis ille, qui via, veritas est, & vita: vt agnita veritate, quæ Christus est, ad eam venire quantocyus festinetis.

Datum Lateran. VIII. idus Martij, Pont. nostri anno II.

CAPITVLO XANCTONEN. DE NON FACILE AVGENdo Canonicorum numero.

Onstitutionibus, quæ in ecclesijs factæ, canonicis non obuiant instituti, cùm ab apostolica sede suæ robur confirmationis expectant, fauorem apostolicum libentius impertimur: vt ea, quæ pro ipsarũ vtilitatibus ordinantur, inconuulsa maneant firmitate: & quæ stabilita ratio comitatur, aliquorum temeritas non infirmet. Ea propter dilecti in domino filij vestris iustis postulationibus grato concedentes assensu, institutionem, quam de quadragenario canonicorum numero cum assensu venerab. fratris nostri Episcopi vestri, consentiente, & assistẽte bonæ memoriæ Vu. Archiepiscopo Burdegalen. & piæ recordationis Henrico quõdam Albanensi Episcopo tunc apostolicæ sedis legato approbante idipsum in ecclesia vestra fecistis, sicut rationabiliter facta est auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus: auctoritate apostolica districtius inhibentes, ne aliquis ad receptionem alicuius vltra numerum cõstitutum, qualibet vos temeritate, saluo in omnibus apostolicæ sedis mandato: compellat: nisi fortè ecclesiæ facultates in tantum excreuerint, quòd earum prouentus pluribus sufficere dignoscatur. Decernimus ergò &c. nostræ confirmationis, &c. Datum Lateran. VI. cal. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

Vide cap. cum M. Ferrarien. sis. de constitutionibus.

N. PICTAVEN. EPISCOPO. NE MONACHIS LICEAT SINE *Abbatis licentia in aliam ordinem transire.*

Roposita nobis dilectorum filiorum Abbatis, & conuentus Sancti Rufi querimonia demonstrauit, quod A. Iordani eorum canonicus habitu regularium canonicorum reiecto, sine Abbatis sui licentia in monasterio Malliacen. suscepit ordinem, & regulam monachorum. Cùm igitur iuxta canonicas sanctiones religiosi canonici non credantur à consortio sanctorum monachorum seiuncti, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si tibi constiterit de præmissis iam dictum canonicum ad ecclesiam redire priorem, monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellas: vbi & memorialem cucullam eum deferri facias, & vltimum in choro manere: vt exemplo eius alij similia non attentent. Datum Lateran. XIII. Calen. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

MAR.

MARTINO PRIORI, ET FRATRIBVS CAMALDVLEN. NE *eccleſia in 40. annorum poſſeſſione percipiendi decimas turbetur.*

POſtulaſtis nuper à nobis, vt Heremo Camaldulenſi, & eccleſijs alijs ad ipſam ſpectantibus ſuper decimis, & poſſeſſionibus, quas per annos XL. pacificè poſſederunt, paterna vellemus in poſterum ſollicitudine prouidere, quatenus nullius temeritas poſſet poſſeſſionem eorum, quæ præmiſimus impedire. Nos igitur volentes iuſtis petitionibus veſtris fauorem apoſtolicum impertiri, diſtrictiùs auctoritate præſentium inhibemus, ne vos, vel eccleſias veſtras ſuper illis, quæ bona fide per annos XL. continuè poſſediſtis, aliquis præſumat de cætero moleſtare. Nulli ergò, &c. noſtræ prohibitionis, &c. Datum Lateran. VI. idus Martij, pontificatus noſtri Anno ſecundo.

N. MVTINEN. EPISCOPO. TEMERARIAE APPELlationes non ſunt recipiendæ.

BEnignitate iuris plurimi hodiè abutentes, in ſui erroris defenſionem aſſumunt, quod in grauaminum fuerat releuationem inuentum: & vt ſuorum ſuperiorum correctionem eludant, ſine cauſa frequenter ad apoſtolicam ſedem appellant. Sanè ad audientiam apoſtolatus noſtri peruenit, quòd quidam clerici Mutinen. diœceſis turpia vſurarum lucra captantes fornicationibus, & adulterijs, & alijs criminibus dediti, clericalem honeſtatem inhoneſtè viuendo diffamant: in quos ſi quando canonicè animaduertere fortè volueris, ad audientiam apoſtolicæ ſedis appellant. Quia verò appellationis remedium eſt inuentum non in diffugium malignantium, ſed in remedium oppreſſorum, fraternitati tuæ auctoritate præſentium indulgemus, vt ad talium correctionem canonicam, ſi eorum crimina fuerint manifeſta omni appellatione remota, ſi verò nõ manifeſta fuerint, appellatione fruſtratoria non obſtante procedas. Nulli ergò, &c.
Datum Lateran. VII. idus Martij.

N. ARGENTIN EPISCOPO. NE, INCENDIARII ET EXcommunicati in eccleſia ſepeliantur

AD audientiam noſtram noueris perueniſſe, quod in tua diœceſi contra ſanctiones canonicas, & conſuetudinem hactenus approbatam, excommunicati propter crimen incendij per violentiam laicalem traduntur ſepulturæ eccleſiaſticæ. Quia verò id redundat in eccleſiarum omnium, & iuris eccleſiaſtici læſionem, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, & diſtrictè præcipimus, quatenus ex parte noſtra diſtrictè inhibeas, ne qui excommunicatos huiuſmodi in cæmiterio audeant eccleſiaſtico tumulare. Quod ſi ſecus (quod non credimus) fuerit fortè præſumptum, tam præſumptores, quàm defenſores eorum in tua diœceſi conſtitutos, monitione præmiſſa vſque ad ſatisfactionem condignam excommunicationis ſententia ſublato appellationis obſtaculo, innodare procures. Quod ſi nec ſic à ſua voluerint præſumptione ceſſare, terras eorum ſubijcias ſententiæ interdicti: tumulatos verò, qui ob dictam cauſam excommunicati, non percepto abſolutionis beneficio deceſſerunt, à cæmiterio facias chriſtiano expelli: illis autem, qui reſipuerint, & condignam voluerint agere pœnitentiam, ſi propter ineuitabiles caſus, ad ſedem apoſtolicam accedere non valuerint, recepto publicè iuramento, quod ſuper hoc noſtro debeant parere mandato, beneficium abſolutionis impendas: taliter ſuper prædictis mandatum apoſtolicum impleturus, quod aliorum culpa in pœnam tuam non debeat retorqueri. Datum Lateran. XVI. cal. Aprilis pontificatus noſtris Anno ſecundo,

In eundem modum Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Teutoniam conſtitutis.

PRIORI

PRIORI, ET CLERICIS SANCTI PETRI EXTRA PORTAM SPOLETI.

Quod sententiam inter ipsos & Episcopum Spoletanum à Cardinali latã confirmarit.

CVm inter venerab. fratrem nostrum B. Spoletanum Episcopum ex vna parte, & vos ex altera super plebe Sancti Brictij cum capellis suis, & ecclesia Sancti Gregorij in Xenodochio, quæ pro parte media vtrinque mutuò petebatur, & cappellis Sancti Pauli de Azano, & Sancti Angeli de Naci cõtrouersia verteretur, eam dilecto filio nostro G. Sancti Nicolai in carcere Tulliano diacono Card. commisimus terminandam. Ipse verò auditis rationibus partium & plenius intellectis habito consilio quorundam de fratribus nostris, & aliorum prudentum virorum pro vobis sententiam de nostro mandato apud sedem apost. promulgauit, quemadmodum in suis literis plenius continetur. Nos ergò sententiam ipsam, sicut rationabiliter lata est, ratam habentes, eam auctoritate apostolica confirmamus, &c. Saluo quatuor solidorum illius monetę, quę tunc in ciuitate Spoletana currebat per annos singulos Episcopo memorato, quod bonæ memoriæ M. prædecessor eius in prædicta plebe sibi noscitur reseruasse, sicut in authentico factæ vobis donationis ab ipso reperitur expressum. Nulli ergò, &c. Datum Lat. XVI. cal. Aprilis, põtificatus nostri anno secundo.

R. ABBATI SANCTI IVLIANI, ET I. PRIORI SANCTI GREGORII

Spoletani. Vt in possessionem, rei adiudicatæ inducantur.

CVm inter venerabilem fratrem nostrum, &c. vt suprà ferè in eundem modum vsq; ad verbum Continetur. Vt autem nihil moræ, vel difficultatis rectis dispositionibus afferatur, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus tam dictum priorem in corporalem prædictarum possessionem, quæ sibi adiudicatæ sunt per sententiam Card. & rerum ad eas spectantium appellatione remota mittere procuretis: contradictores si qui apparuerint censura ecclesiastica coercentes. Quòd si ambo, &c. alter, &c. Datum Lateran. XII. Calen. Aprilis, pontificatus nostri anno secundo.

DONATO ALADEN EPISCOPO, EIVSQVE SVCCESSORIBVS

canonicè substituendis in perpetuum, De priuilegiorum confirmatione.

IN eminenti apostolicæ sedis specula, licet immeriti disponente dõmino constituti, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Aladen. ecclesia sita est, cum omnibus pertinentijs suis. Insulam Gedig. Corbali, Cellarloch, Senhcui cum insula Dori, Glenngallrigi, Glenech, Cellardub. Achad, Gunnig, Drognechan, Carnamalgaid, Raith, Cœman, Cassel, Bernach cum suis pertinentijs: Dumaaiss, Imbeitrach, Cillialid, Muniruadoig, Rathneogid, & Raithcerna, quæ omnia ad mensam Episcopalem pertinent. Drumart, Scrinadanmani, cum pertinentijs suis: Cellbroccada, Cellcorechach, Lassarjani cum Vsuauio cum pertinentijs suis, Cellmagialgam, Cesiglassi, Cellanli, & Cellnagaruan, cum pertinentijs suis: Roseric. cum pertinentijs suis: Ardomain cum pert. suis: Arrdachad Vsuanig cum pertinentijs suis: Innislaig, Dorimennlainni cũ suis pert. Olenaclassi, Oruidlachacon cum pertinentijs suis: & Dargaulllachõ cum pertinẽtijs suis: Maggamnach, cum pert. suis, Drumnanagel cum suis pert. Cellerannan, cum pert. suis Celldariuled. cum suis pert. Crosrechig. cum suis pert. Innisgluaribrandam cum pertinentijs suis Cathir cum pert. Cellchoman cum pert. suis: Dunfini cum pert. suis: Cellbrigdi, cum pertinentijs suis: Lecu cũ suis pertinentijs Olcchutrialacha cum pertinentijs suis: Balischrinsutrlalacha, Baliserini, Magneglan, Cellcumln cum pert suis Cellgoban cum pert. suis cellalàd cum pert. suis: Cellcormich cum pert. suis, Cellro cũ pert: suis Crospatrai cũ pert. suis. & Domnachinor. Prohibemus insuper ne interdictos, &c. Libertates prætetea, &c. Decernimus ergò, Salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate,

Tu

& Tuamen. Archiepiſcopi debita reuerentia. Si qua igitur,&c. Datum Lat. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Canc. vicem agentis III.Cal. Aprilis indictione ſecunda, incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pont. verò domini Innocentij Papæ III. Anno ſecundo.

DECANO, ET CAPITVLO ABRINCEN. VT PROPTER COMMISSVM *in electione priori vitium nunc rectè alium eligant Epiſcopum.*

INter corporalia, & ſpiritualia, &c. vt ſuprà in lib. primo in literis Decano, & capitulo Andegauē. directis ferè in eundem modū vſq; ad verbum. Et quamuis factum iſtud ratione cauſarum, & etiam perſonarum tam celebre fuerit, & ſolenne, vt cùm in partibus illis ab omnibus ferè ſciretur, à vobis non potuerit, vel debuerit ignorari: præſertim, & cum per aſſertionem dilecti filij magiſtri, N. de aquila in eccleſia veſtra ſcholarum magiſtet cum obtinentis, certificati fueritis de præmiſſis, & per confeſſionem nunciorum veſtrorum in auditorio noſtro factam nobis conſtiterit, quòd ſuſpenſio præſati electi octo diebus electionem præceſſerit memoratam. Vos tamen nihilominus ad eccleſiam tunc temporis non vacantem Vu. Tollem. poſt appellationem etiam ab eodem magiſtro ad ſedem apoſt. interpoſitam eligere præſumpſiſti: contra quem multa fuerunt in auditorio noſtro propoſita, quæ ad reprobandam ipſius electionem citra præmiſſa impedimenta ſufficere videbantur, vel quod primo electo nondum ritè tranſlato, ſe in locum ipſius tanquam viuentis intrudi non debuit conſentire: quod cùm non fecerit, ſecundum canones ab eccleſiaſtica debuit communione depelli. cum & contra eum eſſet ſpecialiter appellatum, qui propter ignorantiam literarum, & quia de gremio non erat eccleſiæ, niſi eius clericis antea reprobatis nō poterat poſtulari: præſertim cùm inter vos plerique idonei haberentur. In ſubſcriptionibus etiam literarum veſtrarum quædam repugnantia videbatur, alijs aſſerentibus ſingulos ſubſcripſiſſe: alijs quod præfatus magiſter ſcholarum cauſas friuolas aſſignando pro ſua receſſerit voluntate. Et cùm viginti ſint eccleſiæ veſtræ canonici, abſente parte tertia, & nihil de ipſa electione ſciente xix. canonicorum ſubſcriptiones ibidem inuentæ fuerunt. Vnus etiam de præſentibus nepos ſcilicet venerab. fratris noſtri Andegauen. Epiſcopi minor XIIII. annis, nec locum in capitulo, nec ſtallum habebat in choro: alius etiam ſe tunc fuiſſe abſentem, & quòd contradixerit facto veſtro, & appellauerit ante factam electionem, in auditorio noſtro eſt publicè proteſtatus: vnde crimen falſi committentes poterant formidare. Cùmque huiuſmodi, & ſimilia obijcerentur præfato Vu. tanquam reus delatus ante ſententiam honores non poterat poſtulare: cùm & ſecundum Canones, valde graue ſit, & indecens, vt vir de quo talia referuntur, cum ante diſcuti, & diſquiri debeat, honoretur. Ad hæc accedit, quod idem Vu. aſtrictus curiæ nexibus perhibetur: & cùm filios habeat vndecunque, fraudulenter proponitur in diacon. ordinatus. His igitur, & ſimilibus contra factum veſtrum in noſtro, & fratrum noſtrorum auditorio allegatis, cùm nobis de veritate negocij conſtitiſſet, attendentes quod non ſtatim qui accuſatur reus eſt, ſed qui cōuincitur criminoſus, quamuis multa contra præfatū Vu. fuiſſent propoſita: quia tamen nulla probata fuerunt, communicato fratrum conſilio non ob impedimentum perſonæ, ſed propter electionis vitium, quod à vobis factum fuerat, circa præmiſſam electionem duximus irritandum, vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus conueniētes in vnum, & ſpiritus Sancti gratia, ſicut moris eſt, inuocata, in patrem, & Epiſcopum animarum veſtrarum talem perſonam canonicè, ac concorditer eligatis, quæ tam præeſſe nouerit, quàm prodeſſe: per cuius circūſpectionem prouidam, & prouidentiam circūſpectam Abrincen. eccleſia præueniente diuina gratia, & ſequente in ſpiritualibus, & temporalibus valeat ſalubriter gubernari. Datum Lateran. XVI. cal. Aprilis pontificatus noſtri anno ſecundo.

ABBATI SANCTAE MARIAE DE CASANOVA, EIVSQVE FRAtribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De confirmatione priuilegiorum.

REligiosam vitam eligentibus, &c. vsque ad verbum. Vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & B. ati Benedicti regulam, atq; institutionem Cistercien. fratrum in eodem monasterio, &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasteriũ situm est, cum omnibus pertinentijs suis. Ex dono nobilis viri Berardi Comitis Laureti, terras cultas, & incultas, vineas, & syluas, quæ his finibus concluduntur, videlicet à pede fluminis, qui dicitur Scaone vsq; ad riuum Camardellæ, & ascendunt per ipsum riuum Camardellæ vsque ad viam publicã, quæ vadit super Sanctum Stephanum, & trãsit per ipsam viam, & reuertitur in prædicto flumine Scaonis. Culturam comitis Laureti, quæ iacet in valle S. Stephani super viã & subter viã cum pert. suis. Vineam de Castro Celere cum pertinentijs suis, & locum qui dicitur campus sacer cum suis pertinentijs. Sanè laborum, &c. Liceat quoque vobis, &c: Prohibemus insuper, &c. Illud districtiùs inhibentes, ne terras &c. Ad hæc etiam prohibemus, ne aliquis monachus &c. Licitum præterea sit vobis in causis proprijs &c. Insuper auctoritate apostolica inhibemus, ne vllus Episcopus in cuius parochia &c. Illud attendentes &c. Pro consecrationibus verò &c. Quod si sedes &c. Quia verò interdum &c. Porrò si Episcopi &c. Paci quoque &c. Præterea omnes libertates &c. Decernimus ergò &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papæ notarij cancellarij vicem agentis X V I. calen. Aprilis, indictione secunda: incarnationis dominicæ anno MCXCVIII. pontificatus verò Domini Innocentij Papæ III. anno II.

LVGDOLFO MAGDEBVRGENSI ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI dat facultatem beneficia ecclesiastica conferendi, & prælatos ad officia sua faciendum cogendi.

SVperna prouidentia, quæ populum humanum per diuersa rectorum officia statuit in rectitudine gubernandum, pontificalem ad hoc tibi contulit dignitatem: vt per congruam executionem officij tibi crediti, sis alijs virtutis specular, & exemplum. Et licet omnium tibi subditorum cura generalis incumbat, tamen circa ecclesias, & ecclesiasticas constitutiones tibi solicitudo imminet specialis: vt per tuam diligentiam ecclesiæ ipsæ, prout conuenit, ordinentur, & ritè singulis ordinatis in eis diuini cultus obsequia celebrentur. Nos igitur in his, in quibus cum Deo possumus, tibi fauorem apostolicum impertiri volentes, vt officium tibi commissum valeas liberiùs exercere, tibi auctoritate præsentium liberam concedimus facultatem, vt prælationes, dignitates, præbendas, & certa beneficia ecclesiarum illarum, quæ sunt tibi metropolitico iure subiectæ, appellatione cessante valeas idoneis conferre personis, si iuxta constitutionem Lateranen. Concilij illi, ad quos pertinent, ad commonitionem tuam ea neglexerint ordinare. Tibi præterea pagina præsenti concedimus, vt prælatos tuæ iurisdictioni subiectos per censuram ecclesiasticam auctoritate nostra præuia ratione compellas ad consueta, & debita tibi obsequia exhibenda. Nulli ergò &c. Datum Lateran. VII. idus Aprilis, pontificatus nostri anno II.

N. DECANO MAIORIS ECCLESIAE MAGDEBVRGEN. QVA ipsi indulget, vt Decanatum Magdeburgeum retineat.

SAcrosancta Romana Ecclesia &c. vsque ad verbum fili. Super inopinato casu tuæ cæcitatis tibi plurimum condolentes, & gerentes erga te piæ compassionis affectum, personam tuam cum omnibus, quæ in præsentiarum rationabiliter possides, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus. Specialiter autem decanatum ipsum Magdeburgensis ecclesiæ, sicut ipsum iuste, ac pacificè possides, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus: mandantes, vt quod per te non poteris adimplere, per idoneum vicarium exequaris. Nulli ergò &c.

Datum Lateran. VI. cal. Aprilis, pont. nostri anno II.

N. ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI RVFI. VT SENTENtia Lugdunensis Archiepiscopi pro ipsa lata firma rataque maneat.

SEntentia, quæ ex delegatione sedis apostolicæ ratione præuia promulgatur, firma debet, & illibata consistere: & ne in posterum aliquorum temeritate valeat perturbari, apostol: co est munimine roboranda. Ea propter, dilecti in Domino filij, vestris postulationibus grato conced. assensu, sententiam, quam venerabilis frater noster Rain Lugdunen. Archiepiscopus in causa, quæ inter vos ex vna parte, & hospitalarios ex altera, super ecclesia Sancti Iacobi de Valentia vertebatur, ex delegatione sedis apostolicæ noscitur promulgasse sicut iustè lata est, nec legitima appellatione suspensa, & in ipsius Archiepiscopi authentico pleniùs continetur, ad exemplar bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergò, &c.

Datum idibus Martij pont. nostri anno II.

P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIAC. CARD. APOSTOLICAE sedis Legato Qua ipsius industria in concordandis Gallorum & Anglorum regibus laudatur.

SOlicitudinem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quā nec difficultas itineris, nec infirmitas corporis, nec debilitas ægritudinis reuocare potuit, aut etiam retardare, quo minus festinares ad mandatū apostolicum adimplendum & semen verbi dominici, ac verbum pacis charissimorum in Christo filiorum nostrorum Ph. Francorum, & R. Anglorum regum illustrium auribus tam sapienter, quàm salubriter instillares. Dedit autem Dominus, qui est in se sperantium fortitudo, affectibus tuis in te nostris effectū, & eorundem corda regum indurata prius, ad vocem prædicationis tuæ misericorditer emolliuit. vt & si nōdum plenam pacem statuere potueris, inter ipsos treugas saltem quinquennes receperint, & à multis de veræ pacis concordia per tuum studium ineunda speraretur. Vt autem ad seruandas treugas iam initas, & statuendam plenam pacem meliùs valeas coercere rebelles, discretioni tuæ auctoritate præsentium facultatem liberam indulgemus, quicquid vel in reges ipsos, vel in terras eorum, aut alios, & terras ipsorum, ecclesias, & ecclesiarum prælatos propter hæc, vel aliqua, quæ istorum aliqua, vel vtrunque contingant, statuendum videris sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo liberè statuendi, & transgressores, ac contumaces feriendi districtione qua nouerís expedire. Quia verò quosdam nobiles de vtroque regno, qui signum dominicæ crucis assumpserant, à bonæ memoriæ Cle Papa prædecessore nostro per fallitatis expressionem, vel suppressionem veritatis, absolutionis indulgētiam accepimus impetrasse, cogendi tales ad implendum votum peregrinationis emissum, non obstante indulgentia per subreptionem obtenta, cum mendax precator caterc debeat impetratis, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet facultatem. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. cal. Aprilis.

PH. ILLUSTRI REGI FRANCORUM. QUA INITAS INTER IPSUM & anglorum regem treugas, approbat, & hortatur illum, ut eas fortiter obseruet.

QVI operatus est Petro in Apostolatu, nobis per ipsum operari, & cooperari dignatus est, dum ad aduentum dilecti filij nostri P. Sanctæ Mariæ in via lata diaconi Cardinalis apost. sedis Legati, terra cordis tui venientem super se imbrem deuotè suscepit: & fulcata vomere prædicationis ipsius semen verbi dominici & recepit hilariter, & in fructum vberius pullulauit. Ne autem fructus ipse, qui adhuc, quasi viret in flore, inimico homine superseminante zizania (quod absit) valeat suffocari: ne semen supra petram cecidisse credatur, si antequam ad plenam veniat maturitatem, arescat: cùm secundum Apostolum non auditores legis, sed factores iusti sint apud Deum. & alibi: Auditor verbi, & non factor viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo comparetur: nec sufficiat incipere bonum, nisi & perseueretur in ipso: quoniam non qui inceperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Oportet magnificentiam regiam cauere præcipuè consilia detractorum, qui pacis consilium odientes, scandala suscitant, & nutriunt suscitata: qui lætantur cùm malè fecerint, & in rebus pessimis gloriantur. Cùm igitur, sicut ex literis eiusdem Legati, & tuis accepimus, inter te, & charissimum in Christo filium nostrum R. Anglorum Regem illustrem treugæ firmatæ sint, pariter & receptæ quinquennes, nos treugas ipsas iuxta mandati nostri tenorem initas, & firmatas, ratas habemus, & præcipimus inuiolabiliter obseruari: serenitatem tuam rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, & in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus & treugas obserues prædictas, & ad tractatum pacis eidem Legato nostro auditum præbeas facilem, & benignum. Vt sicut inclytæ recordationis L. pater tuus pacem colere videaris, & Romanam ecclesiam honorare. Noueris autem nos eidem Cardinali auctoritatem plenariam indulsisse: vt quicquid super treugis iam initis, & concordia ineunda seu alijs, quæ contingunt vtrunque, vel alterum prædictorum, vel in coactione contumacium, vel pœna transgressorum, & alijs quibuslibet ad hoc pertinentibus viderit statuendum, statuat appellatione remota, & faciat inuiolabiliter obseruari. Vniuersis etiam Archiepiscopis, & Episcopis constitutis tam in regno Franciæ, quàm Anglorum districtè præcipiendo mandamus, vt omnia, quæ prædictus Card. propter prædicta statuerit, humiliter recipiant, & app. postposita studeant obseruare. Alioquin sententiam, quam in eos tulerit, ratam habebimus, & faciemus, dante Domino inuiolabiliter obseruari. Datum Lateran. VII. cal. Aprilis: pont. nostri anno. II.

In eundem ferè modum scriptum est districtè præcipiendo vniuersis Archiepiscopis, Episc. & alijs ecclesiarum prælatis tam in regno Franciæ, quàm in regno Angliæ constitutis.

P. S. MARIAE IN VIA LATA DIACONO CARD. APO. SEDIS Legato. Qua declarat, per ipsum initas treugas inter Gallorum & Anglorū Reges sibi placere

QVæ auctoritate nostra per Legatos sedis apostolicæ prouidè statuuntur, firma volumus, & illibata seruari: ne vel reuocentur in dubium, vel temeritate cuiuslibet irritentur. Ea propter dilecte in Domino fili synceritatem deuotionis, & fidei, quam in exequendo creditæ tibi legationis officio adhibere dignosceris attendentes, ac de tua discretione confisi, quinquennes treugas inter charissimos in Christo filios nostros Phil. Francorum, & R. Anglorum Reges illustres iuxta mandati nostri tenorem initas, & firmatas auctoritate apostolica confirmamus &c. Decernimus ergò, &c.

Datum Lateran. III. Cal. Aprilis.

MANTVANO EPISCOPO.

MEminimus nos olim venerabili fratri nostro Episcopo,& dilectis fi-
lijs capitulo Taruisin. nostris dedisse literis in mandatis, vt præpo-
situram ecclesiæ Taruisinæ,quæ vltra duodecim annos vacauerat, cu-
ius etiam donatio ad nos auctoritate Lateran. conc. fuerat deuoluta
dilecto filio B. subdiac. nostro sine aliqua difficultate conferrent:
bi etiam,si benè recolimus,auct. fuit apo. mandatum, vt prædictis Episcopo,&
cap. in executione mandati nostri cessantibus, non obst. sacramento, quod di-
cebantur de non eligendo præposito præstitisse:cùm id exequi eorum non esset
iuramento contrarium, & iuramentum ipsum videretur minus fuisse discre-
tum,sublato appellationis obstaculo, de prædicta præpositura eundem B. non
differres aliquatenus inuestire,& in possessionem inducere corporalē. Sanè præ-
dicti Episcopus,& capitulum dilectos filios Vualpertum subdiaconum nostr.
& Tolbertum canonicos Taruisinos ad nostram postmodum præsentiā de-
nantes nobis exponi fecerunt, quòd literæ illæ ad falsam fuerant suggesti-
obtentæ. Super hoc enim mentio facta non fuerat, quòd cum per quosdam p-
positos,qui curam bonorum canonicæ Taruisinæ gerebant, eadem v-
districta fuisset, quod vix poterant ex eis prædicti canonici congrue sust-tari
tantum incommodum remouendum, ijdem canonici cum bonæ memoriæ
eorum Episcopo,& quibusdam alijs prædecessoribus cōmuniter statuerunt,
vnum de canonicis ipsis assumerent annuatim: qui vice præpositi ad ipsor-
commodum bona eiusdem canonicæ dispensaret, & viginti fratres in ead-
eclesia semper esse deberent Domino militantes. Quam constitutionem fe-
recordationis Alexander, Lucius, Vrbanus,& Clemens prædecessores
ctoritate apostolica confirmarunt, sicut ex priuilegijs eorundē nobis innot-
manifestè. Cùm igitur nostræ voluntatis, vel propositi nō existat, vt antece-
rum nostrorum priuilegia, vel indulta suggestione cuiuslibet violenter præ-
sertim cùm mendax precator carere debeat impetratis, nosque ipsi subdiacon
qui, sicut credimus,& speramus, statutum illud penitus ignorabat, alias si con-
gruè fecimus prouideri, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, qua-
tenus prædictos Episcopos,& capitulum, quos ab impetitione prædicti subd-
coni duximus penitùs absoluendos, nostra fretus auctoritate denūcies pe-
absolutos: in irritum appellatione cessante reducens, quicquid occasione l-
rarum illarum per te contra ipsos factum est, vel statutum. Datum. Latera-
nonas Aprilis.

Scriptum est Episcopo,& canonicis Taruisinis in modum indulgentiæ.

POTESTATI, ET POPVLO TARVISINIS SINE SALVTATIONE.

Qua ipsos ad pœnitentiam hortatur,& nisi Ro. Pontifici circa grauissimos excessus satisfecerint, acerba minatur.

NOn merita vestra, quæ demeruerunt penitùs gratiam sedis apo-
cæ, nos inducunt, sed mouet,& monet potiùs debitum offic- p-
ralis, vt contumaciam vestram solicitare literis procuremus, f-
san adijciatis resurgere, nec sicut hactenus semper in deterius
ruatis, vel si incepta malitia duxeritis persistendum, admo-
vltio debita subsequatur: & ferro curentur vulnera, quæ fomentorum
tiunt medicinam. Expectauimus etenim hactenus, si forsan patiētia nostra vos
ad pœnitentiam reuocaret, vt accusante conscientia per vos ipsos d-ju-
ac condemnaretis actus vestros: & tandem resipiscentes à malo Deum vobis
condignæ satisfactionis opera placaretis,& Romanam ecclesiam, qua-
Verùm patientia nostra vobis hactenus (sicut apparet ex opere) visa est -ibu-
se materiam malignandi: ita quòd indurato corde, nec accusantium vos -te-
rius cogitationum aculeos sentiatis, nec fomērum ecclesiasticæ disciplinæ, quæ
ad correctionem vestram ciuitatem Taruisin. supposuit sentētiæ interdicti.

vt

vt de vobis iam dicere valeamus: Curauimus Babylonē, & non est sanata: peccator enim dum venerit in profundum vitiorum, contemnit. Olim siquidem (sicut accepimus) ciuitatē Feltren. ad Feltrensem pertinentem ecclesiam penitùs destruxistis, combussistis ecclesias, & tam bonæ memoriæ Episcopū, quàm homines ciuitatis eiusdem stare mandato vestro iuramēti vinculo astrinxistis: & cùm Feltren. Belunenen. ac Ceneten. diœceses ferè penitùs vastassetis, & curiam Sancti Pauli de Medates ad Aquilegien. pertinētem destruxissetis omnino, castro de Caneua quindecim diebus obsesso, ac pluribus nobilibus interfectis ibidem, & deuastatis omnibus circunquaque, bonæ memoriæ G. Aquilegien. Patriarcha consules: & consiliarios vestros excommunicationis, & ciuitatē vestram interdicti sententia innodauit. Sed bonæ memoriæ Vrbanus Papa prædecessor noster gratiam impendere volens ingratis, & secundum Apostolum vincere in bono malum, simplici solummodo super præstanda satisfactione promissione accepta, per eundem Patriarcham latam in vos obtinuit sententiam relaxari. Vos autem ex hoc deteriores effecti, & in ecclesiam insurgētes, Episcopatum Belunenen. & Ceneten. manu intrastis armata, & multipliciter afflixistis. Licet autem in compositione inter F. quondam Imperatorem, & Lombardos habita, prædictas diœceses ad nos nullatenus pertinere fuerat diffinitum, & vos iuri, si quod in eis habueratis, quod tamen nullum erat, abrenunciaueritis per publicum instrumētum, ac postmodum idem Imperator per priuilegia sua Episcopatus prædictos à iurisdictione, ac potestate vestra decreuerit absolutos, vos hæc omnia contemnentes, castra, & possessiones ad Belunenen. ecclesiam legitimę venditionis titulo deuolutas ab his, ad quos non pertinebant, illicitè comparastis: possessione ipsorum per violentiam occupata, & appellatione cōtempta, quæ ad apo. sedem, & imperium fuerat interiecta: & hostiliter Feltren. ac Belunenen. Episcopatum intrantes, omnia circunquaque vastastis, ducentos de melioribus locorum illorum captos ducentes vsque ad ciuitatem vestram, quos diu detinuistis carceri mācipatos. Quamuis etiam postmodum super possessionibus ipsis pro Belunenen. ecclesia tertiò lata fuerit sententia per iudices delegatos, & per sedem apostolicam confirmata, & vos postmodū per Veronensium, & Mantuanorum arbitrium, ad quod seruandū vos iuramentis, pignoribus, & obsidibus obligastis ad restitutionē possessionum ipsarū faciendā ecclesiæ Belunenen. fueritis condemnati, prædictis Episcopatibus à violentia vestra penitùs absolutis, ac vobis promittētibus hæc omnia inuiolabiliter obseruare, in præconcepta tamen malitia persistētes, in simulata pace bonæ memoriæ Belunenen. Episcopo parauistis insidias & eum captum, & vinctum quasi latronē per nemora die noctuq; trahentes, tandem acclamāte populo, moriatur, ipsum nequiter occidistis: & quasi non id vobis sufficeret, castrum Opitergij, & tertiā partem Belnnenen. ecclesię possessionū per violētiam occupastis. Propter quod bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster Ciuitatem vestram supposuit sententiæ interdicti, & principales huius iniquitatis auctores excommunicatos mandauit publicè nunciari: euitari præcipiens vos & ciuitatē vestrā in cōmercijs à vicinis. Tādem verò circa nostræ promotionis initia, cùm quidam vestrū ad sedem apostolicā accessissent, vt gratiam vobis (licet immeritis) faceremus, venerabilibus fratribus nostris A. sanctæ Rom ec. Car. Veronen. & H. Ferarien. Episcopis dedimus in mandatis, vt à vobis sufficiēti cautione recepta, quod tā super nece Episcopi memorati, quam super occupatione & detentione possessionum mandatis apostolicis pareretis, latam in vos relaxarent sententiam interdicti, & cognoscentes de causa partes cum suarum testimonio litterarum ad nostram præsentiam destinarent. Verùm nec prædicti nuncij literas sedis apostolicæ receperunt, nec vos ad eorundem iudicum præsentiam accessistis, sed inimicos sedis apostolicæ vos dicentes, constitutionem dilecti filij nostri G. Sanctæ Mariæ in porticu diac. Card. tunc apostolicæ sedis legati contra hæreticos promulgatam, neç voluistis recipere, nec seruare. Nuper etiam cum Vicentin. & Veronen. coniurantes, & cum multo exercitu irruentes in diœcesim Ceneten. licet seruare firmam treugam eidem Episcopo iurassetis, villā ipsam

Ceneten.& tam matricem quàm alias ecclesias combussistis, profanis manibus diruentes altaria, & sanctorum reliquias asportantes, & vastantes possessiones ad eundem Episcopum,& suos spectantes in villis alijs constitutas. Cùm itaque contumaciam vestram dissimulare de cætero non possimus, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus,& sub obtestatione diuini iudicij districtè præcipimus, quatenus super prædictis omnibus Deo,& ecclesiæ Romanæ quã principaliter offendistis, satisfacere procuretis, ablata omnia restituentes ecclesijs antedictis & de molestijs, damnis, & iniurijs irrogatis, venerabilibus fratribus nostris P. Patriarchæ Aquilegien. Feltren. Belunenen.& M. Ceneten. Episcopis, & alijs temporali eorum iurisdictioni suppositis, quos læsistis, condignam coram venerabili fratre nostro Patriarcha Graden. & Episcopo Glugien. quibus super hoc nostras literas destinamus, satisfactionem sine dilatione, ac contradictione qualibet exhibẽtes: ita vt prædicti Patriarcha, & Episcopi pro vobis apud nos intercedere teneantur. Alioquin quoniam in ecclesiam Dei coniurasse videmini,& Episcopos de ciuitate in ciuitatem fugare, vt in eo, in quo delinquiris, sentiatis rigorem ecclesiasticæ disciplinę, ciuitatem vestram pontificali priuabimus dignitate: & vos mandabimus tam à rectoribus, quàm vniuersis ciuitatibus Lombardiæ in cõmercijs, colloquijs, & alijs euitari: ac mercatores vestros vbicunque inuenti fuerint capi per principes sæculares: & publicatis bonis eorum personas etiam sub arcta custodia detineri. Alias etiam in vos manus nostras tam spiritualiter, quàm temporaliter aggrauare curabimus, ita quòd quantus sit vester excessus in pœna cognoscatur euidentiùs, quàm in culpa. Interim autem eisdem Graden. Patriarchæ,& Episcopo Glugien. districtè præcipimus, vt latam in terram vestram interdicti, & personas principalium auctorum,& fautorum necis Episcopi memorati excommunicationis, sententias innouent,& curent solenniter publicare. Ad vos ergò cum propheta clamamus. Redite præuaricatores ad cor,& ante oculos vestros districtum Dei iudicium statuatis: vt fugere valeatis ab ira ventura, quæ iam contra vos incepisse videtur, qui peccatorum tenebris interiùs excæcati, ad exteriores inferni tenebras properatis: nec Deum timẽtes, nec reuerẽtes ecclesiam, immò vt obstinati de misericordia desperantes. Agite igitur pœnitentiam, cum locus est pœnitẽdi, ne tandem frustrà pœniteat noluisse vos pœnitere. Datum Lateran. VII. cal. Aprilis pontificatus nostri anno secundo.

ILLVSTRI REGI ARAGONVM. QVA DE VERA MONEta & pondere præcipit.

Cap Quãtò. De iure iurando. QVanto personam tuam inter alios principes Christianos synceriori charitate diligimus, tantò serenitati regiæ diligentiori solicitudine volumus præcauere: ne quid ei (quod absit) immineat, quod vel in periculum animæ, aut in detrimentum terræ valeat redundare. Ex tenore si quidem literarum tuarum, & plurium prælatorum, nec non,& aliorum multorum in tuo regno consistentium nobis innotuit, quod cùm aduersus inimicos christianitatis, qui præ magnitudine suæ potentiæ terram Hispaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium charissimi in Christo filij nostri Castellæ Regis illustris, cum armatorum multitudine festinares, quidam consiliarij tui, quinimmò potiùs deceptores tuum animum induxerunt, vt iurares irrequisito assensu populi vsq; ad certum tempus patris tui conseruare monetã: quæ tamen circa mortẽ ipsius fuerat legitimo pondere defraudata. Quoniam autem eadem moneta est adeò diminuta, & minoris valoris effecta, quod graue propter hoc in populo scandalũ generatur: tu quod egeras indiscretè cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuramẽti prædicti, ex quo tibi,& regno tuo metuis graue periculum imminere, postulasti suppliciter à nobis absolui: super quo diligens indagator veritate cõperta potuisset facilè intueri, quòd non tam erat absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam cùm iuramentũ fecisti, monetã aut falsam, aut legitimã esse

esse credebas: si falsam (quod de regis serenitate non credimus) iuramentum fuisset illicitum, & nullatenus obseruandum, & pro eo tibi esset pœnitentia iniungenda, cùm iuramentum vtesset iniquitatis vinculum, non fuerit institutum. Si verò ipsam legitimam esse credebas, iuramentum licitum fuit, & vsque quaque seruandum. Et vt irreprehensibiliter obseruetur, consulimus, & mandamus, vt reprobata moneta, quæ à legitimo pondere fuerat diminuta, alia sub nomine patris tui moneta cudatur: quam ad legitimum pondus reducas, secūdum eum statum, quem tempore patris tui habuit meliorem: ita quod, & antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expēdatur: per quod, & dispendium vitari poterit, & iuramentum seruari. Verūtamen, si forte monetam ipsam in prestatione iuramēti credebas à legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordet, venerabili fratri nostro Episcopo Cæsaraugustan. cui super hoc scribimus, tuum humiliter confitere reatū, & satisfactionem, quam indixerit tibi pro illicito iuramento, deuotè suscipias, & studeas adimplere. Datum Lateran. nonis Aprilis.

Scriptum est super hoc Cæsaraugustan Episcopo.

N. EPISCOPO SANCTI ANDREAE. DE POENA FALSARIORVM.

SIcut nobis tua fraternitas indicauit, peregrini quidam ab vrbis partibus redeuntes sub apostolica bulla literas sæpè reportant ad iudices delegatos: pro quorum imperitia in regno Scotorum multa nonnunquam proueniunt detrimenta: præsertim cùm literæ taliter impetratę, manifestam falsitatis suspitionem prætēdant: & illa sæpè contineant, quæ nulli consueuit sedes apostolica indulgere. Nos ergò nolentes, vt maleficia remaneant impunita, fraternitati tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus si ad manus tuas huiusmodi scripta quādoque peruenerint, auctores eorum prudenter inuestigare labores, & inuentos tādiu facias in custodia detineri, nisi propter fideiussoriam, vel aliam securitatē idoneam, ipsos fidei proprios duxeris committendos, donec, & literas ipsas nobis transmittas: & quod de ipsarum auctoribus, & illis qui eis scienter vsi fuerint efficere debeas, per responsum nostrum valeas edoceri: prouisurus attentiùs, ne huius occasione mandati præter culpam suam aliqui grauētur iniustè. Datum Lateran. v. idus Martij.

N. DE CELLA SANCTI PETRI, ET N. MITREN. ABBATIBVS, ET N. *Præposito Vuerden. Qua ipsis committitur examinanda electio Scaffusen.*

CVm inter dilectum filium R. seniorem, & R. iuniorem super Abbatia Scaffusen. quæstio verteretur, eis in nostra præsentia cōstitutis dilectos filios G. Sanctorum Cosmæ & Damiani, & G. Sanctæ Mariæ in Aquiro Diacon. Cardinales dedimus auditores, in quorum præsentia pro R. seniore fuerunt proposita quæ sequuntur. Quod cum H. quondam Abbas ipsius cœnobij onus regiminis inuito capitulo suo spontaneè resignasset, & ab obedientia sua monachos absoluisset, ipsi prædictum R. seniorem, & dicto H. consentiente, sibique obedientecum alijs in Abbatem vnanimiter elegerunt. Posteà verò electus diœcesano Episcopo præsentatus munus ab eo benedictionis accepit, ecclesiam ipsam per biennium, & amplius, sicut Abbas proprius administrans. Verùm quoniam moniales Sanctæ Agnetis eiusdem villæ, quæ peccandi materiam iunioribus monachis ministrabant, arctiori custodiæ mancipauit, exinde occasione inuenta, iuuenes monachi contra ipsum alios concitarunt, tanquam prædicti H. resignatio minus canonica extitisset: quod audiens Episcopus antedictus ad locum accessit, causam dissensionis requirens, & prædictum H. paternè redarguens tanquam odij fomitem in ecclesia seminasset, accepit, ab eo, quod per ipsum talia non fiebant: & cùm quidā de monachis ipso Episcopo præsente se dicerent ab obedientia præfati H. nullatenus absolutos, idem H. quod absoluerat est professus: & vt omnem à se suspitionis materiā amoueret, cū

iureiurando vehementer asseruit coram Episcopo antedicto, quod neq; illam,
nec aliam habere veller vlterius abbatiam. Monachi verò post recessum Episco
pi ad artes solitas nihilominus recurrenres coram dicto Episcopo, & capitulo
Constantien. aduersus eundem R. conrrouersiam agitarunr, tanquam minus
canonicè dictus H. dimiserit abbatiam. Cumque dictus R. paratus esset de
iustitia sua incontinēti probare, monachi defectum causæ suæ videntes in nul-
lo grauati, sedem apostolicam appellarunr, & per literas infra rerminum appel
larionis per subreprionem obrentos, contra ipsum R. per nuncios appellantem
iniqua sententia promulgata, eius fuit aduersarius restitutus. Ipse verò R. appel
lationem interpositam per nuncium prosequens, & termino constituto com-
missionis literas ad certos iudices impetrauit: vt quod occasione prioris com-
missionis cōtra eum iudicatū fuerat, ad statū debitum reuocato & ei restiruerēt
abbatiam, & à monachis sibi facerent debitam reuerentiam exhiberi. Sed mona
chis obstinatis, & sibi obedire nolētibus, ambæ partes ad sedem apostolicam ac
cesserunt: quibus à bonæ memoriæ Cœl. Papa prædecessore nostro, nos ipsi dum
in minori eramus officio constiruti, & dilectus filius noster I. tt. Sācti Stephan
presb. Card. dati fuimus auditores: & cùm vtrinque coram nobis esset diutius al
legatum, & eidem prædecessori nostro per nos esset processus negocij declara-
tus, ipse prædictum R. sententiam cum instantia postulantem, ad componen
dum coēgit inuitum: & sic abbatiæ renuncians, de manu eius custodiam, & et
prioratum recepit ab eo dum viueret sine quæstione qualibet possidēdos. Huic
autem ordinationi licet inuitus cōsentiret, domum tamen reuersus, aduersa-
rijs compositionem ipsam in nullo volenribus obseruare, non potuit quæ sibi
concessa fuerant obtinere, quin potius in eum, quod deterius est, manus iniece-
runt postea violentas. Sed adiutus ab ipsius loci hominibus, & monachorum
manus euadens, ad apostolicum subsidium conuolauit. Interim verò dilectus
filius noster P. Sanctæ Mariæ in via lara diaconus Cardinalis apostolicę sedis le-
garus ad partes illas accedens, pro iam dictis, & alijs multis excessibus, & suspe
dit monachos, & monasterium interdixit. Ipsi verò contempta sententia Car
diuina, promptiùs quàm antea celebrarunt, & in hac suspensione prædictus ad
uersarius eius de medio est sublatus: quo comperto ad ecclesiam venit, & c
veller prædictæ compositioni parere, parte altera hoc nolēte, ne ad electionem
abbatis procederetur, quousq; quęstio inrer eos finiretur, obicem prouocatio-
nis obiecit. Sed monachi per omnia contumaces, & dictum R. iuniorem par
ter eligenres ipsum benedicendum diœcesano Episcopo præsentarunt: qui pò
appellationem inrerpositam benedixit eum, & in ecclesia interdicta. Vnde
R. iterato ad sedem apostolicam accedens à nobis literas imperrauit, vt quod
post appellationem legitime interpositam perperam fuerat à monachis at
ratum, ad statum debitū reuocato, si constaret à suspensis, & interdictis elect
nem factam fuisse, denūciarent eam penitus non tenere. Super restitutione v
rò ipsius R. senioris, & alijs, quæ vtrinque ducerent proponenda, statuerent a
pellatione remota, quod ordo posceret rationis. Cæterùm iudices delegati l
ris his receptis, partes ad suam præsentiam citauerunr, & cum monachi per sug
gestionem falsi probare vellent literas impetratas, iudicibus nolenribus ipsa
probationem recipere, sedem apostolicam appellarunt. Delegati verò quia r
mota erat in literis appellatio, in causa nihilominus procedentes, cum per d
positiones restiū eius de veritate negocij cōstitisset, pro sæpè dicto R. seniore sen
tentiā protulerunt, adiudicātes ei ecclesiā memoratam. Petebat itaq; quod factū
erat ex delegatione apostolicę sedis, per nos obtinere debitam firmitatem: vt re
pressa cōtumacia monachorū, pacifica ipsius abbatiæ possessione gauderet. Cę-
terùm conrra eundem R. seniorem fuit ex parte altera raliter allegatum, quòd
cum dictus H. quōdam abbas minus legitime resignasset, & monachi de electio
ne tractarēt, senior R. fraude adhibita procurauit, quòd cū vesperę cantarētur, &
die sequēti esset electio celebrāda, homines burgi ad ecclesiā accedentes, ipsum
R. fere omnibus monachis reclamanribus ibidem per violentiam intruserunt.
Monachi verò postea cognoscentes renunciationē præfati H. minimè renuisse,
pariter,

pariterque pēsantes, quòd sub eius conuersatione laudabili monasterium proficere posset, ipsum tanquam Abbatem proprium requirebant. Vnde factum est, quòd post multas altercationes, & commissiones factas, tādem de vtriusq; partis assensu commissio est obtenta: quod si de informi resignatione H. & inutili substitutione R. senioris constaret iudicibus delegatis R. remoto, sæpedicto H. restituerent Abbatiam, & ita fuit effectui mancipatum. Post hæc ipso R. nihilominus murmurante, ambo pariter ad prædecessoris nostri præsentiam accesserunt: qui sicut iam præmisimus nos, & præfatum presb. Card. eis tribuit auditores: & tandem causa diutiùs agitata, per eundem prædecessorem nostrū de vtriusque partis assensu fuit compositio taliter celebrata, quòd H. Abbatiā, R. verò prioratum, & custodiam obtineret: propter quod ipsi H. obedientiā repromisit. Sic ergò eis reuersis ad propria præfatam compositionem idem R. coram diœcesano Episcopo approbauit. Sed ab ipso Abbate postea requisitus tertiò, si custodiam, & prioratum vellet habere, post trinam citationē veniens dixit, quod non per eum, sed per Rom. Pontificem volebat habere præmissa, vnde nullam obedientiam ei noluit exhibere. Recedens igitur absque Abbatis licentia, cùm extra monasterium moram faceret longiorem, ab ipso H. de fratrū consilio fuit excommunicationis vinculo innodatus: & cùm per longum rempus non rediret ad monasterium, Abbas dicta officia consulentibus fratribus alijs assignauit: qui quandiu Abbas vixit, ea pacificè tenuerunt. Abbate verò defuncto fratres conuenerunt in vnum, nonnullis Abbatibus, & alijs viris religiosis præsentibus: qui ad defuncti conuenerant sepulturam: & R. iuniorem seniore absente in Abbatem vnanimiter elegerunt: quem præsentatum sibi diœcesanus Episcopus confirmauit, & benedixit. Consequenter verò senior R. ad præsentiam nostram accedens, literas ad remotos per dietas quatuor iudices & suspectos monachis per mandatum impetrauit. Ad quos pars monachorum ante aliquam citationē accedens, copia commissionis obtenta, literas per falsi suggestionem proposuit impetratas: pro eo quòd dicebatur in eis compositionem sibi non fuisse seruatam, monasterium interdictum, & se appellasse priusquàm R. iunior electus fuerit in Abbatem: quæ falsa penitùs asserebat. Tacuit etiā se excommunicatum ab hoc Abbate defuncto, & alia quædam, quibus expressis literas ipsas nullatenus impetrasset. Cumque omnia, quæ præmisimus sufficienter probare vellent, & iudices eorum probationes recipere, tanquàm demandatū eis non fuerit, recusarent: ipsi monachi ante ingressum iudicij appellarūt, sicut ex depositionibus testium est probatum. Delegati verò nihilominus procedentes, & recipientes testes partis aduersæ, seniorem R. instituendum sententialiter decreuerunt: quorum factum tanquam iniquum irritari à nobis monachi supplicitet postulabant. Cùm autem quæ præmissa sunt, & alia quædā præfati Cardinales nobis, & fratribus nostris prudēter, & fideliter retulissent, nos attendentes, quòd ex consensu compositionis receptæ, quam prædecessor noster etiā confirmauerat, ius (siquod sibi competierat) R. senior amisisset: ac per hoc ne monachi ad electionē procederēt, appellare de iure minimè potuisset: cùm, nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes, de consilio fratrum nostrorum appellationem illam dicimus legitimam non fuisse, vnde per eam electio non potuit impediri. Quia verò constitit nobis monachos ante litis exordium rationabiliter appellasse, pro eo quod super falsi [illegible] probationē nolebant admittere delegati: & per consequētiam eo ipso, quòd benè appellatum fuerat, iurisdictionem iudicum expirasse, quicquid ab eis est perperàm attentatum, vel de recipiendis ante litem contestatam testibus, vel de sententia proferenda, denunciamus sententialiter non tenere. [illegible] Præpositus, & Capitulum Constantien. de interdicto præmisso ad Cardinalē, qui posuerat illud, suis literis inseruerint, quia tamē per id, quod R. iuniori diœcesanus Episcopus munus benedictionis impendit, ei videtur quod præmisimus obuiare: vnde vel scriptura facto, vel factum scripturæ præiudicat: nec probatū fuit, licet obiectū, quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irritare: præterea eum contra personam electi nihil fuerit intentatum. Ideoq; causam ipsam sub

sub ea forma vobis duximus de consensu patrium committendam: vt si constiterit, quòd electio fuerit facta à suspēsis ea omninò cassata ipsi monasterio post satisfactionem condignam, suspensionis, & interdicti sentētia relaxata, de persona idonea cōsulatur. Alioqnin ne vtilitas monasterij retardetur, præmissam electionem per vos appellatione remota volumus confirmari, & R. iuniorem abbatiæ pacifica possessione gaudere: alium verò custodiā, & prioratum, quæ sibi fuerant à supra memorato prædecessore nostro concessa, non obstante donatione ab H. quondam abbate facta de ipsis, volumus, & mandamus sine contradictione qualibet obtinere. Testes autem &c. Nullis literis præter assensum patrium. Quod si omnes &c. Datum Lateran. VII. idus Aprilis.

VV. ABBATI DE DEREFORDIA, EIVSQVE FRATRIBVS TAM PRAEsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. De priuilegiorum confirmatione

Religiosam vitam eligentibus &c. vsque ad verbum Ordo canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam, atque Præmonstraten. fratrum institutionem in eodem monasterio &c. & que ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis, sicut terminis designat appositio: & molendinum, quod Henricus clericus tenuit, cum pertinentijs suis: & decimam pedagij de Herting in denarijs, & in portis: & totam decimam casei sui, præter vnam pesam, quæ ad ecclesiam eiusdem loci dicitur pertinere: & tertam de Vura: ex dono Henrici Hosati secundi augumentū terræ, & nemotis, scilicet à via Londonien. quæ tendit de Derefordia versus S[illegible] vsq; ad diuisam Hamtesir, & Suserxiæ: & capellā de Standena cum pertinentijs suis: & xxxvj. acras terræ in Vulgaston. & molendinum de Hagedebed. cum pertinentijs suis: & decimam domus suæ, scilicet de pane, & carne, & pisce: & terram quam Robertus de Sanda tenuit cum pertinentijs suis: ex dono Clemētiæ vxoris suæ assensu Domini sui x x. sol. cēsuales in ciuitate Vuintoniæ: & terram Albedeston. Ex dono Iocelini fratris quondam. N. reginæ vnam virgatam terræ in Ecchiete. Ex dono Vu. de Braosa vnum tunellum vini rubei ad missas celebrandas in villa de Sorahan, & vnam salmam. Ex dono H. Comitissæ Glostriæ terras, quas T. de Vuittu. & Matthæus, & Robertus, tenuerunt: & sedecim acras in essartis de Nutstede. Ex dono Hugonis Hosati duas virgatas terræ in Berithon, cum pertinentijs suis. Ex dono Galfridi Hosati medietatem terræ quam emit de Gualtero de Selca, in Edbol[illegible]nton. Ex dono Vu. de Suneu[illegible]da vnam virgatam terræ apud Holt. Ex dono R. de Mesnil, & Iordani Vualcheruilla terram, quam Reginaldus filius V[illegible] tenuit in Subreton. Ex dono R. capellani de Saldeford, vnum masagium in Geldeford ex dono Hugonis de Bernier vnum masagium apud Deuisas. Ex dono Vu. de Elestede [illegible] de Vuihus. Ex dono Alani de S. Georgio quinque solidatas redditus in manerio de Tradinchon. Ex dono Vualteri Hosati terram de Scartorp. Sanè nouallium &c. Liceat quoque vobis &c. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum &c. Ad hæc præsenti decreto statuimus, ne quis vos &c. Prohibemus insuper, vt infra fines &c. In parochialibus autem &c. Chrisma verò &c. Licitum &c. Cum autem generale interdictum &c. Sepulturam præterea &c. Paci quoque &c. Libertates &c. Decernimus ergò &c. Salua sedis apost. auctoritate, & dioec. Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papæ Notarij cancellarij vicem agentis VI. idus Aprilis indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

N. CORCAIEN. EPISCOPO, EIVSQVE SVCCESSORIBVS CAnonicè substituendis in perpetuum. De confirmatione priuilegiorum.

Ex

Ex iniuncto nobis apostolatus officio &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum, in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentijs suis, & libertatibus intra, & extra ciuitatem. Ecclesiam S. Mariæ in monte, & ecclesiam Beati Michaelis, & cœmiterium in quo positæ sunt, & atria circumquaque posita: ecclesiam S. Nessani, ecclesiam S. Brigidæ, ecclesiam S. Sepulchri, ecclesiam S. Ioannis in ciuitate, ecclesiam S. Trinitatis, & ecclesiam S. Petri in ciuitate cum molendino Corcaiæ, quod est inter insulam, & rupem, cum piscatura Vadubgaill, & piscaturam Macmoelpoil, & cæteras piscaturas iuratas ecclesiæ tuæ cathedrali S. Barri, Achadnanhos, Dunculinn, Clochan, Nahulain, Duoles Vchonduban, Balinagerranach, Ardachad, Balmgiphan, Balindunchada, Lesnaedenan, Balusobedi, Cellmagimchrinn, Duobetheig, Lesadhdibeccam, Celludri, Celletoman, Cellcul, Ardinor, Durusguill. Cellescop, Mellan, Cellescoplappan, Cellcunran, Cullecha, Dubtulach, & alias terras S. Barri: in Vturp, & totum Vmacciar, in terris, ecclesijs, aquis, & possessionibus. Terram Sancti Barri in Ciarrigi, in Ispich, cum pertinentijs suis: Rosbech, Cellnaclerech, Cellimeclan, Aesgabri, Hucubmachino, Cellinellaig, Culien cum pertinentijs suis, Nochoengbail, Cennsaliců pertinentijs suis, Techsachsan cum pert. suis: in Iscoganan, Cell Mœsenoch Cellbrogan, Cellmathnain, Midisel, Achadmeleitig, Cellsinchill cum pert. suis, Techmolaggi cum perr. suis, Domnachior, Cellsaeleah, Ciseicerum cum pert. suis, Inisduni cum pert. suis, Magalaid, Glennberchin, Cellatchadangli, Acchaddun, cum pert. suis, Cellmugana, Cluamechi, Cellcillin, Cellcohi cum suis pert. Scol cũ suis perr. Celloran, Cellmolaggi, Cellmua, Durrus cum pert. suis. Inscuingi cum suis pert. Cellmochomoc, Cellechdach, Cellmana, Cellchatthigeru, Cellmacceogam, Dramdalach, Fanlobais, Magatia, Disfaert sacrgussa, cenncch, cluannáclied, Dunusci, Cennmugi, Magalaid, Disert mort cum pert. suis, Differtanaedá cum pert. suis. Rathen cum pert. suis, Claennabur cum pert. suis, cum cennmugi, & alijs per. suis, Athbruanni, Ardmacchfaclan, Tulachrata, cellia, cluanpruches, corcachbet & Arehadfadda. Prohibemus insuper, ne interdictos &c. Præterea libertates &c. Decernimus ergo &c. Salua in omnibus apost. sedis auctoritate, & Casselen. Archiepiscopi debita reuerentia. Si qua igitur &c.

Datum Lateran. per manum Rainaldi domini Papæ Notarij Cancell. vicem agentis II. idus Aprilis, indictione secunda, incarn. dominicæ anno M. XCIX. Pont. vero in domini Inno. Papæ III. anno II.

Pio patri, & domino Inno. diuina gratia Sanctæ Rom. ecclesiæ summo Pont. R. Castell. ecclesiæ humilis seruus, & bonus Comes ciuitatis Castell. potestas, cum eiusdem terræ maioribus, & minoribus debiti obsequij deuorissimum famulatum. Cum pristina memoria terra nostra, immo vestra ad patrimonium S. Rom. ecclesiæ communi, ac priuato iure spectare noscatur, & nuper sanctitatis vestræ solicita curá antiqua statuta inde sint innouata, dignum duximus ad præsens debitum canonem scilicet per vnamquanque domum denarium colligere, & in signum nostræ fidei per præsentium latorem nobilem virum ad pedes vestræ sanctitatis dirigere: cuius facti humilis deuotio nos corroborat: & in quibus indigemus à sanctitate vestra protectionem quærere confortat. Aretini ciues nobis alijs proximiores, Castellan. Episcopatus fines inuadere conantur, & cum Marchionibus confœderati: qui contra præceptum vestrum de destructione montis Sanctæ Mariæ acriter doluerunt, aliud castrum Castellan. ecclesiæ expugnare, & memoratum montem post Pascha reficere ordinauerunt. Subueniat ergo famulis suis vestræ sanctitatis benignitas, & iam dictos Aretinos ab huiusmodi vexationibus imperiosè compescat: & adiacentes vicinos, scilicet Perusinos, & Massanos, vt nobis subueniant, vestræ paternitatis prouidentia, si placet, inducat.

N. EBREDVNEN. ARCHIEPISCOPO. VT VENTIENSEM EPIscopum publicè excommunicatum denunciet.

Sicut nobis tua fraternitas suis literis intimauit, cùm bonæ me. C. Papa prædecessor noster tibi, & ven. fratribus nostris Dignen. & Senecen. Episcopis dedisset firmiter in mandatis, vt pro enormibus, quæ sibi de Ventien. Episcopo fuerant nunciata, ipsum, si rei veritas taliter se haberet, ab officio, beneficióque suspensum, ad sedem apostolicam mitteretis, vos diligenter, quæ vobis iniuncta fuerant, exequentes, cum illis, & deterioribus præfatum Episcopum inueneritis maculatum præcepistis eidem, vt suspensus apostolico se conspectui præsentaret: qui neque ad ecclesiam Romanam accessit, neque propter suspensionem episcopatum desijt ordinare. Nolentes autem, vt quæ de mandato maximè apostolicæ sedis à venerabilibus fratribus nostris rationabiliter disponuntur, alicuius debeant temeritate conuelli, fraternitati tuæ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatum Episcopum, qui suspensionis sententiam in se latam obseruare contempsit, excommunicatum publicè nuncies, & facias ab omnibus arctiùs euitari, donec ad præsentiam nostram cum tuarum testimonio literarum accedat: rediturus, si poterit de suis actionibus rationem: cui (volente domino) in nostra, & fratrum nostrorum præsentia sua iustitia respondebit. Datum Lateran. VI. idus Aprilis.

N. AVINIONEN ET N. TRISCASTRINEN. EPISCOPIS. Vt templarios oratorium sibi extruere patiantur.

Causam, quæ inter dilectos filios fratres militiæ templi ex vna parte, & præpositum, & canonicos Sistaricen. ex alia super constructione oratorij vertebatur: super qua post commissiones plurimas ab apostolica sede obtētas à venerab. fratrib. nostris Dien. & Dignē. Episcopis, & dilecto filio Abbate de Boscaldun fuerat sententia promulgata, vtraque parte in nostra præsentia constituta, dilectis filijs G. Sanctæ Mariæ trans Tyberim presbytero, & H. Sancti Eustachij Diacono Cardin. commisimus audiendam: qui auditis vtriusque partis rationibus nobis, & fratribus nostris fideliter, quæ audierant, retulerunt in scriptis, allegationes partium præsentantes. Nos autem auditis omnibus, & diligenter inspectis cum fratribus nostris deliberato consilio, quia durum admodum videbatur, quòd priuilegia felicis recordationis Romanorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, & nostra concessa tēplarijs debita firmitate carerent: volentes quòd & priuilegia tam prædecessorum nostrorum, quàm nostra illibata seruentur, & sententia prædictorum iudicum, quæ per bonæ memoriæ C. Papam prædecessorem noscitur confirmata, in sua remaneat firmitate, taliter duximus super ipso negocio statuendum, vt Præpositus, & Capitulum Sistaricen. si voluerint a templarijs sufficientem infra duos menses recipiant cautionem: quod de oratorio illo damnum, aut præiudicium matrici ecclesiæ nullatenus generetur: & sic secundum quod in eorum habetur priuilegijs, habeant facultatem præfatum oratorium consummandi. Quòd si fortè prædicti Præpositus, & canonici cautionem ipsam non duxerint admittendam, vt sic latæ sententiæ pareatur, quod priuilegijs indultis minimè derogetur, templarijs ipsis auctoritate dedimus apostolica potestatem: vltra locum illum, in quo construere inceperunt, sicut per sententiam est inhibitum, ne vlteriùs in ipso procedant, vbicunque maluerint, duntaxat in suo solo, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, iuxta priuilegiorum suorum tenorem oratorium fabricandi. Inde est, quòd fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus præfatos Præpositum, & canonicos, vt sibi, & Sistaricen. ecclesiæ à templarijs præcaueant, vt prædiximus, & constructionem oratorij iam incepti non impediant, moneatis attentiùs, & inducere procuretis. Quòd si facere fortè noluerint, ne templarios super constructione oratorij vltra locum illum (vt superiùs est distinctum) contra concessam eis libertatem à nobis, impedire præsumāt, ipso-

ipsos per censuram ecclesiasticam, sublato appellationis obstaculo compellatis. Datum Lateran. VI. idus Aprilis.

N. BVRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO. N. AGENEN. EPISCOPO. ET *Abbati Syluæ maioris. Ne vetus canonicorum numerus extinguatur sine magna necessitate.*

EX parte venerabilis fratris nostri Vasaten. Episcopi fuit in audiētia nostra propositum, quòd cùm in nouitate promotionis suæ de ordinatione Vasaten. Ecclesiæ tractatus inter ipsum, & canonicos haberetur, per mendacium confixerunt, quòd in ipsa ecclesia non fuerant ab antiquo nisi decem, & octo præbendæ, nullam ei super hoc scripturam authenticam exhibentes, & falsis persuasionibus eius animum induxerunt, vt super statuendo numero decem & octo canonicorum, qui tamē essent in ecclesia residentes, & ibidem assiduè deseruirēt, suum præberet assensum: & licet prouentus ipsius ecclesiæ xxiiij. canonicis cōgruè sufficere valeant, non etiam sunt xij. canonici, qui ecclesiæ seruitium suum impendant: & ijdem lucrum suum potius, quàm ecclesiæ commodum attendentes, vt prouentus ecclesiæ in suos vsus conuertant in substituendis canonicis, nec volunt, nec student esse concordes. Quoniam igitur quod per fraudem, vel mendacium obtinetur, effectum habere non debet, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus, si præmissis veritas suffragatur, non obstante constitutione prædicta super numero XVIII. canonicorum facta per fraudem in ecclesiæ detrimentum, secundum quod ecclesiæ potuerunt sufficere facultates, sub conuenienti numero canonicos eligi absque appellationis obstaculo, & institui faciatis: qui cōtinuam ibidem residentiam facientes deuotum in ea domino exhibeāt famulatum, districtiùs compescentes, si qui vobis super his temerè præsumpserint refragari. Nullis literis, &c. Quod si omnes, &c. Datum Lateran. II. idus Aprilis.

Vide ca. ex parte, de cōstitutionibus.

PH. MEDIOLANEN. ARCHIEPISCOPO. QVA DISCVTITVR ET *definitur causa inter cœnobium S. Donati, & Archiepiscopum Mediolanensem.*

INter dilectos filios Gerardum Abbatem Sancti Donati de Scozula ex vna parte nomine monasterij, & Vu. Balbum Mediolanen. canicum procuratorem tuum nomine Mediolanen. Archiepiscopatus ex altera super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem dictus Abbas nomine Monast. S Donati de Sexto à præfato procuratore tuo nomine Mediolan. ecclesiæ restitui monasterio memorato, Portum Scozulæ, siue Sexti cum honore, districtu, & iurisdictione præfati loci, & castellantiæ, dicens ad monasterium hæc omnia pertinere. Hoc ipsum dicēs de hominibus, qui habitāt in curte Baueni, & tenent res monasterij memorati, scilicet in Gralia, Carpuneno, Vesterpeno, Cademple-no, Baueno, & Insula superiori, Bolgerate, ac Lisia. Petens etiam, vt Mediolan. Archiepiscopus cessaret ab inquietatione hominum, qui habitant in loco Baueni super manso de Curte, de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio per sententiam Episcopi Veronē. Item vt cessaret ab inquietatione vicariorum, id est communium, & terrarum in terretorio Sexti, siue Scozule, & in eius Castellantia positarum: ab inquietatione quoque albergariæ prædicti loci Scozule, siue Sexti, & illius etiam Castellantiæ, rursus vt nō inquietaret monasterium antedictum in possessionem, vel quasi possessionem piscariæ totius aquæ Ticini vsque ad rauiam Castelleti, vel Pigaroli, & hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis, saluo in omnibus iure addendi, vel minuendi: satagens multipliciter comprobare omnia, quæ præmissa sunt, ad suum monasterium pertinere. Primo per priuilegium Luitardi comitis quondam Episcopi Ticinen. qui monasterium ipsum fundauerat, & ei, quæ præmissa sunt, donauerat vniuersa. Secundo per instrumentum sententiæ Asperti quondam Mediolan. Archiepiscopi, quam ex delegatione Lodoici Imperato-

Cap. Inter dilectos, de fide instrumētorum.

ris,tulit pro Monasterio sæpè dicto, super his contra Nottingum præfati Luitardi nepotem,qui super eis molestabat monasterium. Tertiò per priuilegia Rom. Imperatorum, & præsertim Hinrici,qui præmissa omnia monasterio confirmabant,& conferebant. Quartò per instrumenta locationum, quas fecerant diuersis personis Abbates monasterij memorati. Testes quoque produxerat,per quos nitebatur probare,quod monasterium à sexaginta annis infrà, & à quinquaginta annis,& suprà tenuerat, & possederat omnia supradicta & quòd fama publica erat ea omnia præfato monasterio,à iam dicto Luitardo fuisse donata. Sed contra priuilegium donationis à præfato procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primò quia ibi maximè apparebat consumptum, vbi potuisset falsitas faciliùs deprehendi, videlicet,in annotatione indictionis. Secundò quia cùm charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquàm non illo tempore facta fuisset. Tertiò quia falsum sigillum vitiose videbatur appositum,eo,quòd à media parte sigilli apparebat quædam imago. non cum mitra in capite,sed cum pileo, nec induta pontificalibus, sed regalibus,tenens in manu non baculum pastoralem, sed quasi sceptrum regale: cuius facies non apparebat integra,sed dimidia,tanquam in alia medietate respiceret aliam,quæ tamen tota vacua remanebat:sed quædã imago videbatur ex ea fuisse deleta,quia cera in ea parte nec in colore, nec in planicie,reliquæ parti similis apparebat:vnde non Episcopi,sed Imperatoris videbatur fuisse sigillum, quod in vna medietate Cæsaris imaginem exprimebat,& in altera medietat præsumebatur vel filij vel coniugis imaginem habuisse. Nam,& in ipso sigillo nullæ aliæ literæ apparebant,nisi quę nomẽ proprium cùm hac adiectione. Dei gratia,designabant. Sed cùm proprium nomẽ ipsius Episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio,quòd exprimebat sigillum deletę fuerant duę literę,secũda quæ fuerat inter L.& r,& sexta quæ fuerat inter r,& u:ita quod si secunda fuiss o,& sexta fuisset i,procul dubio non Luitardus,sed Lotarius legeretur: quòd etiam inde cognosci poterat,quia secundum dispositionem aliarum literaru inter l,& t,non erat spacium,nisi quòd potuisset vnam literam continere: cùm secũdum integritatem huius nominis Luitardus inter l,& t,duæ literæ sint diuersæ. Præterea inter r,& u tam modicum erat spacium, vt in eo non hæc litera d,quæ maius occupat spacium,sed hæc litera i,quæ minimum occupat, videtur formata fuisse. Rursus cùm cera sigilli ab interiori parte vetustissima esset, cera,quæ posita erat ab exteriori parte,quasi ad cõseruationem sigilli, recẽs erat & mollis. Quod cùm diligenter inuestigatum fuisset,certo certius est compertum,quòd sub vetusto sigillo charta fuerat perforata,& per glutinũ nouæ ceræ, quæ fuerat posita exteriùs,quasi ad conseruationem sigilli, vitiosè fuit ipsi chartæ coniunctum,eadem falsitatis specie,per vitiosam videlicet appositionem sigilli. Cæterà ferè priuilegia Rom. Imperatorũ præter priuilegium Henrici, vel falsa reperta sunt,vel falsata. Sed & ipsum Henrici priuilegiũ ad fidẽ astruẽdam nõ videbatur sufficere,quia nec erat publica manu confectum,nec sigillum habebat authenticum,eo quòd erat ex media ferè parte consumptum, nec plus de nomine proprio,nisi vltima medietas,videlicet icus: nec de cæteris literis nisi hæc adiectio,Dei gratia,comparebat,ita quod ex literis ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici quàm Lodoici. Instrumentum quoq; sententię multis modis inueniebatur suspectum:tum quia quędam in ipso apparebant liturę,tum quia subscriptio notarij videbatur alterius manus fuisse,quam conscriptio instrumenti:cùm tamen notarius in subscriptione profiteretur se instrumentũ manu propria conscripsisse. Litera quoq; recentior videbatur,quã charta,& aqua videbatur encaustum infectũ,vt antiquius appareret. In omnibus etiam imperialibus priuilegijs,quæ posteriora fuerant,nulla prorsus est habita mentio de illa sententia:quamuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi,qui dicebatur donationem fecisse. Porrò si legitimum esset,& verum instrumentum sententiæ,per illam tamen sententiam nullum Mediolan. Archiepiscopatui præiudiciũ poterat generari:cùm ipsa sententia lata fuerit inter alios,& res inter alios acta alij nõ præiudicet:nec attẽstationes, quæ cõtinebãtur

in

In instrumento sentẽtię per quas legitima donatio Luitardi videbatur esse probata, poterant eidem Archiepiscopatui nocumentum aliquod irrogare: cùm inter alias personas, & in alio iudicio receptæ fuissent. Cæterum memoratum Henrici priuilegium, quod non solum confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse, vnde rerum dominium donatarũ intelligi fortè poterat monasterio acquisitum, & traditum: quamuis ex forma petitionis, quæ in ipso priuilegio declaratur, & quibusdam alijs verbis, quæ pouuntur in ipso, confirmatorium tantum videretur fuisse. Vt tamẽ intelligatur eo modo quo magis posset valere, distinguendum vtique videbatur vt idem Henricus alia donauerit, & alia confirmauerit, cùm eadem legitimè nequiuissent, & confirmari pariter, & donari: confirmari, tanquàm prius habita, & possessa: donari, tanquàm tunc tradita, & concessa. Donauit inquam illa, quæ ipse intra trium miliarium spatium monasterio concedebat. Confirmauit autem, quæ priùs ipsi monasterio cõcessa fuerant, & donata: inter quæ illa continebantur, quæ deducta sunt in iudicium, ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, sed confirmata: cum iuxta legitimas sanctiones, quod meum est, ex alia causa meũ fieri non possit, nisi desierit esse meum: præterrim cùm pars monasterij nixa fuerit comprobare, tum per priuilegium concessionis, tum per instrumentũ sententiæ, quod illa legitimè fuerint à Luitardo donara, & illi donationi per totũ iudicium est innixa. Vnde post donationem huiusmodi eadem eidem non poterant redonari. Cùm ergò confirmatorium tantum extiterit, saltem quoad illa, quæ deducta sunt in iudicium, si principale non tenuit, nec accessoriũ, quod ex eo, vel ob id dignoscitur esse secutum. Pari modo cætera priuilegia Rom. Imperatorum, etiamsi vera fuissent, & sine suspitione ad probationem tamen inualida probarentur. Per instrumenta verò locationis nec est vtcunque probata proprietas, nec etiam plenè possessio: cùm iuxta legitimas sanctiones ad probationem rei propriæ, siue defensionem non sufficiat facta locatio. Licet autẽ his, & alijs modis sæpè dictus procurator tuus intẽtionem Abbatis videretur elidere, cautumque sit in iure ciuili, quod actore non probante is, qui cõuenitur, & si nihil præstiterit, obtinebit, ad ostendendam tamen euidentiùs iustitiã tuæ partis per testes videbatur probare, quod Mediolanen. Archiepiscopus omnia, quæ præmissa sunt à sexaginta annis infra possederat inconcusse. Verùm contra præscriptiones huiusmodi, dictus Abbas interuptionem medij temporis ciuilem pariter & naturalem obiecit. Olim enim Gozonio quondam comite à Federico Imp. super his iudice delegato, cum post citationes legitimas Mediolan. Archiepiscopus se contumaciter absentasset, pro monasterio fuit lata sententia, & ipsius nomine corporalis possessio assignata, quam per sex annos, & ampliùs habitam in bello Mediolan. asserebat amissam: per quod allegabat præscriptionẽ ciuiliter, & nataraliter interruptam. Porrò ad exceptionem præmissam sępè dictus procurator tuus taliter replicabat, quod bonę memoriæ Io. Anagninus sanctæ Mariæ in porticu Diac. Car. postea Sancti Marci presb. & tandem Episcopus Prænestin. tunc apostolicæ sedis legatus, attendens quam barbarica feritate, & insatiabili odio ecclesiam, & ciuitatem Mediolan. Federicus Imperator. funditùs vellet euertere, atq; in supremam redigere seruitutem, quicquid ipse, vel aliquis iudex, seu ministerialis eius in ecclesias, clericos, vel ciues Mediolã. statuto erat tempore illo, in irritum reuocauit. Cuius factũ felicis recordationis Alex. Papa prædecessor noster approbãs confirmauit: vnde quòd à præfato comite factum fuerat, in odium Mediolan. quos dictus Imp. acriùs infestabat, Mediolan. ecclesiæ præmissa ratione non poterat præiudicium generare. Porrò rationem huiusmodi pars aduersa friuolam reputabat: cùm factæ causæ nulla iurisconstitutione fieri possint infectæ. Cùm autem super his, quæ præmisimus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia fuisset diutius litigatum, quia legitimè probatum non fuerat, ea, qu petebantur ad monasterium pertinere, de communi fratrum nostrorum consilio ab impetitione ipsius pręfatum procuratorem tuum nomine tuo. & Mediolan. ecclesiæ sententialiter duximus absoluendũ: quoniã cum obscura sunt iura partium, consueuit contra eum, qui petitor est, iudicari.

Super manso vero de Curte Baueni, quod ab ante dicto Episcopo Veronen. fuit ipsi monasterio per diffinitionis calculum in possessorio iudicio attributum, nos quoque eidem cœnobio procuratorem ipsum nomine tuo, & Mediolanẽ. eccl. in petitorio iudicio, auctoritate iudiciaria cõdemnamus: cum liquido sit probatum, quod dictum monasterium mansum ipsum longissimo tempore quietè possedit, in ea parte perpetuum sibi silentium imponentes. Cæterùm auctoritate apostolica districtiùs inhibemus, ne tu, vel tuorum quilibet successorũ ad res, & possessiones, & iura prædicti monasterij manus extẽdat, præter id, quod de portu, honore, districtu, & iurisdictione à nobis est sententialiter diffinitum. Nulli ergò, &c. Absolutionis, inhibitionis, & diffinitionis, &c. Datum Lateran. XVI. cal. Maij. In eundẽ ferè modum scriptum est. G. Abbati de Scozula.

CONVENTVI DE CONCHIS. DE CONTROVERSIA, ET SENTENtia super Abbatia siue præfectura ipsorum.

Cvm super Abbatia monasterij vestri inter vos, & S. quõdam Abbatem olim fuisset quæstio diutiùs agitata, partibus tandem ad nostram præsentiam accedentibus, dilectum filium nostrum H. Sãcti Eustachij Diac. Card. dedimus auditorem: in cuius præsentia pro ipso S. taliter fuit allegatum, quòd cùm dilect⁹ filius noster I. tt. Sanctæ Pudentianæ præsb. Card. tunc apostolicæ sedis legatus intrasset Normanniam, & super statu ipsius Abbatiæ cum Abbate, ac fratribus inquisitionem habuerit diligentem, nihil reprehensione dignum inuenit ibidem, sicut ex literis bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri euidenter apparet: quibus ipsius Card. confessio est inserta. Eò verò postmodum ab ipso monasterio recedente, literæ ipsius ad dilectos filios N. Toarcen. Abbatem, & N. Priorem Sanctæ Barbaræ fraudulenter obtentæ fuerunt, super inquisitione Abbatis, & totius monasterij facienda, nulla data inquisitoribus potestate, in abbatem aliquid statuendi, quemadmodum ex testimonio eiu dem Card. colligitur euidenter. Prædictis ergò inquisitoribus accedentib ad monasterium memoratum, & volentibus fines mandati excedere, in ciendo inquisitione, iuris ordine non seruato, idem Abbas antequam inquisitio sortiretur effectum, sedem apost. appellauit, & quamuis iter arripuisset ad Rom. ecclesiam veniẽdi, dicti tamen inquisitores, nec appellationi rationab liter interpositæ, neq; ipsius absentiæ, vel excusationibus aliquibus deferrentes, destitutionis in eum, sentẽtiam contra iuris ordinem promulgarunt: licet nõ pronũciandi potestas eis esset concessa, sicut ex multorum Prælatorum litteri liquidò declaratur. Memorato igitur Abbate ad dicti prædecessoris nostri præsentiam accedente, postquam de inordinata destitutione sua eum reddidit certiorem, omnibus irritatis, quæ contra iuris ordinem, à dictis inquisitoribus fu ranr ordinata, eundem Abbatem sententia sua restituit, executione Solauẽ. fratri nostro Episcopo, & dilectis filijs L. & H. Archidiac. Ebroicen. demãdata. Die verò à solo Episcopo partibus assignata, & ad terminum vtraque partium veniente cùm expectaret Abbas restitutionem fieri sibi, secundum apostolici mandati tenorem, eam non potuit obtinere: quin potiùs precibus, minis, & terroribus cum Episcopus inducere laborauit: vt in ipsum non super restitutione facienda, quod erat principale negocium compromitteret, sed super executione tãtummodo differenda, & quoniam pars aduersa cum armis illuc accenserat & multitudine armatorum factum est, quod in dictum Episc. sicut præmissum est, compromisit, fide in manu ipsius præstita, & restitutionis literis depositis apud Deum non tradendis parti aduersæ, sed diligenter seruandis, & restituendis sibi tempore oportuno. Ipse verò Episcopus cõtra id, quod promiserat, venire non metuẽs, aduersarijs Abbatis literas restituit memoratas. Sicq; compromisso ex parte ipsius Episcopi, & aduersariorum pariter violato, monachi bonæ memoriæ Mel. tt. Sanctorum Ioannis, & Pauli presbyteri Card. tũc apostolicæ sedis legati præsentiam adeuntes, ad I. quondam Rothomagẽ. Decanum super grauamine compromissi, cõmissionis literas impetrarunt. Ad cuius primã citationẽ monachus à dicto Abbate transmissus captus fuit ab aduersarijs, & vinculis ferreis

reis mancipatus. Ad secūdam verò citationem idem Abbas accedēs, per impressionem coactus fuit compromittere in Decanum: non super abbatia, de qua sub eo nulla quæstio vertebatur, sed pro quibusdam bladi redditibus minuendis. Parte autem altera super compromisso seruando, fidem, sicut conuenerat, non seruāte, dictum S. iterum oportuit ad sedem apostolicam laborare: vbi à nobis tam super principali, quàm incidenti etiam quæstione ad venerab. fra. nost. L. exouiē. Episcopum, & dilectum filium Abbatem Vallis Richet. literas impetrauit, vt super his, quæ nobis fuerant intimata, studerent elicere veritatem: & statuerent, quod secundum Deum viderent rationabiliter statuendum, iuris ordine per omnia obseruato: ita quòd alter sine altero adesse nolente, vel etiam non valente, mandatum apostolicum adimpleret, mentione facta in literis ipsis de fide violenter (sicut idem S. asserebat) extorta, & non super monasterio abiurando, sed restitutione (vt dictum est) tantummodo differenda: ne his omissis tacita veritate, commissio videretur obtenta. Partibus verò coram delegatis iudicibus constitutis, pars illius, quem dixit intrusum, præfatum Episcopum duabus de causis sibi dixit esse suspectum: tum quia super eccl. quandam cautam habebat cum monasterio memorato, tum etiam quia ipsum à Romana curia redeuntem ad pacis osculum non admisit: vnde neque coram illis, neque coram illorum altero iuri stare voluit: quamuis nihil diceret in Abbatem, sed appellans frustratorè se contumaciter absentauit. Verùm dicti executores appellationi, quæ nulla fuerat, minimè deferentes, habito multorum prudentium virorum consilio, sententiam à dicto prædecessore nostro prolatam executioni mādarunt: restituentes prædicto S. Abbatiam, & præfato intruso perpetuum silentium imponentes. Cumq; ad eorum ex parte apostolica iussionem diœcesanus Episcopus sæpius requisitus ipsum S. in corporalem possessionem inducere recusaret, id exequendum quibusdam diaconibus mandauerūt: qui nedum quod ad missi fuerūt, verum per monachos, & fautores eorum afflicti verberibus carcelari sunt custodiæ mancipati. Quapropter in intrusum monachos, & fautores eorum à delegatis fuit secundum apostolici mandati tenorem excommunicationis sententia promulgata. Sed ob hoc intrusus, & monachi non dimiserunt diuina officia celebrare: qui etiam ipso intruso defuncto alium excommunicatum eligere præsumpserunt, sicut ex delegatorum literis perpenditur euidenter. Cumque nec sic possent ad frugem melioris vitæ reduci, sæpe dictus S. iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi. Sed præuenientes eum nuncij monachorum, de benedictionis munere illi, quam elegerant, impendendo, fraudulenter literas impetrarunt: quas ad partes suas miserunt festinantius, quàm deberēt. Petebat itaque dictus S. monachos ipsos, qui cuidam prædecessorum suorum amputare linguam, & oculos eruere præsumpserunt: in alium sedentem ad mensam cum gladijs, & fustibus impetum faciētes, alium solum in ecclesia dimittentes missam celebrare paratū, animaduersione condigna puniri, & possessionem abbatiæ plenariè sibi restitui, sicut à dicto prædecessore nostro statutum fuerat, & à delegatis postea iudicibus ordinatum, intruso qui post latam in eum sentētiam excommunicationis assumptus fuerat, per silentium perpetuum condemnato. Cæterum pro vobis ita fuit propositum ex aduerso, quòd cum præfatus I. Cardinalis in partibus illis legationis officio fungeretur, & causam ipsam super dilapidatione ipsius S. & incontinentia pariter præfatis Abbati Toarnē. & Priori Sācta Barbaræ commiserit terminandam, ipsi cognita veritate, & ordine iuris per omnia obseruato, in eum depositionis sentētiam protulerunt: quæ à dicto prædecessore nostro fuit postea confirmata. Ipse autem S. eidem prædecessori nostro, quòd abbatia ipsa iniustè spoliatus fuerit, intimauit: præfato Cardinali etiam asserente non fuisse intentionis suæ, quòd ad depositionem abbatis procederent iudices delegati: quamuis & hoc esset eis cōmissum, sicut in eorūdem literis reperitur. Vnde sæpe dictus prædecessor noster eum non restituit altera parte absente, sed restituēdum mādauit Episcopo, & Archidiacono memoratis: quia tacitum eis fuerat, quod præfatus Cardinalis dictis abbati, & priori deponendi etiam cōcesserit facultatem. Conuenientibus

igitur partibus ad diem,& locum sibi à Delegatis sedis apostolicæ assignatū,dictus S. in manu Episcopi,quòd eius super causa ipsa staret arbitrio, fide data firmauit:qui partes ipsas,vt ad ea,quæ pacis sunt,intenderent, monuit diligenter: inter quas talis compositio intercessit,vt dictus S. in perpetuū cederet abbatiæ: quam cessionem ratam Delegati iudices habuerūt:& idem S. sicut in delegatorum literis continetur,iuramento firmauit se illam firmiter seruaturum. Et cum super restitutione sua duplices literas eiusdem prorsus continentiæ,impetrasset,facta compositione,quam sæpè dictus prædecessor noster posteà confirmauit,alteras resignauit,alteras retinuit fraudulenter.Processu verò temporis compositione ab eo aliquandiu obseruata,per iam dictum M. Car.I.quōdam Rothomagen.Decano eandem fecit causam committi:fuitque in eius præsentia,& venerabilis fratris nostri Rothomagen. Archiepiscopi prima compositio innouata,vbi præfatus S.Abbatiam denuò abiurauit: & quòd compositionem ipsam deinceps obseruaret,corporaliter præstitit iuramentū,sicut in ipsius Rothomagen. Archiepiscopi literis continetur,& multis posset testibus approbari. Fuerunt autem ista coram Rothomagen.facta,ea pręcipue ratione,quoniam prioratus,quem ipse S.debuit obtinere,in Rothomagen.erat diœcesi constitutus:quem cùm per biennium detinens inhonestè viuendo ferè omnia consumpsisset,ad alia bona monasterij se violenter extendit.Et tandem ad præsentiam nostram accedens,& quædam de præmissis exprimens,alia verò reticens,ad pręfatos Lexouien.Episcopum,& Abbatem Vallis Richer nostras literas reportauit,vt diligenter inquirerent de omnibus veritatem,& statuerent quod iustitia postularet.Ipsi verò partibus ad se citatis, quamuis Episcopus pro memoratis causis,& quoniā R.Abbati respondit,quòd si posset sibi noceret,esset alteri parti suspectus,& ab eo fuerit recusatus,velletque coram coniudice, qui suspectus non erat, vel coram arbitris electis à partibus id probare: dicto Abbate Vallis Richer admittere hoc nolente,ante ingressum causæ fuit ab illis duobus postmodum appellatū,ipsi nihilominus eūdem S.restituendum sententialiter decreuerunt,aduersario eius super Abbatia perpetuum silentium imponentes. Cùm igitur quæ præmissa sunt, & alia quædam prædictus Cardinalis nobis,& fratribus nostris prudenter,& fideliter retulisset,quia constitit nobis per literas iudicium prædictorum Episcopi,& Archidiacon.Ebroicen.quibus super restitutione ipsius S.à dicto prędecessore nostro,fuerat causa commissa de vtriusque partis assensu,compositionem sub eo tenore factam fuisse:quòd prioratus Sancti Stephani cum omnibus pertinentijs suis,& alia quædam sibi cōcessa fuerunt, dum viueret,possidenda,& ipse à lite spontanea volūtate recessit:& instrumenta sua fracto sigillo,quo vsus fuerat, in manibus eorundem iudicum resignauit:& quòd abbatiam abiurauerit memoratam,ex literis iam dicti Rothomagen. Archiepiscopi perpendimus euidenter.Nolentes per nos,qui punimus periuria,viam periurij aperiri,cùm & ipse recipiendo compositionem huiusmodi renunciauerit Abbatiæ,communicato fratrum nostrorum consilio ab impetitione ipsius S. vos,& monasterium vestrum absoluimus, perpetuum ei super quæstione ipsa silentium imponentes:non obstante quod factum est, ab vltimis delegatis:cùm ex his appareat euidenter ipsos(vt de alijs taceamus)si eis de præmissis constitit minus legitimè processisse:restituentes illū,qui non habebat ius aliquod repetēdi. Et quamuis solus Abbas antequā appellaretur ab eo,iuxta formam literarū nostrarū procedere potuisset:quia tamen ex eo quod cum ipso Episcopo interlocutus est,appellationem,non tenuisse de iure sine ipso,dum posset,& vellet negocio interesse:per consequentiam confessus est,se non posse mandatum apostolicum adimplere:nec suæ intentionis extitit, vt sine coniudice suo aliquid diffiniret:& cum eo, qui iam iudex esse desierat,aliquid super præmisso negocio ritè disponere non valebat voluntate, ac potestate sibi mutuò aduersantibus cum noluerit quod potuit,& quod voluit,adimplere nequiuit,quod à duobus factum fuit,effectum de iure non potuit obtinere. Nulli ergò &c. Datum Laterā. idibus Aprilis.

N. LOCE.

N: LOCEDIEN. ABBATI. VT PACEM INTER PLACENTINOS *& Parmenses facere laboret.*

CVm plenitudo legis secundum Apostolum sit dilectio, profectò dissensio diuinæ legis hominem constituit transgressorem: quæ sæpiùs ex odij radice procedit, & eliminatis virtutibus copiam generat vitiorum: dum vnus vt in alterum suas iniurias vindicet, dum vt de inimico triumphet, nec diuinam offensam, nec homicidij crimen, nec reatum periurij expauescit. Hæc enim naturalis legis iura confundẽs, quòd sibi non vult, alij per violentiam nititur irrogare. Hæc dum persequitur proximum, nec Deum, nec proximum diligere comprobatur. Qui enim non diligit fratrẽ, quem videt, Deũ quem nõ videt, quomodo potest diligere? Huius autem incommoditates pleniùs veritas, quæ mentiri non nouit, attendens in Euangelio protestatur: Omne (inquiens) regnum in se ipsum diuisum desolabitur, & domus suprà domum cadet. Cæterum, quamuis in libro scripturæ satis dissensionis incommoda prænotentur, manifestiùs tamẽ diligenter inspicientibus in libro experientiæ quotidianæ, patebunt. Nam (vt non longè petantur exempla) quot ex dissensione, quæ inter Placentin. & Parmen. super burgo Sancti Domnini vertitur, mala cõtigerint, quot sint pericula (nisi Deus aliter prouiderit) prouentura, tua discretio non ignorat. Ecce enim inuicem sanguinem suum sitiunt, & esuriunt mutuò stragem suam: nec sufficit vtrisque per se contra alteros dimicare, sed vniuersam Lombardiam commouerunt ad arma: & alteri cum vniuersis fautoribus suis, alteris & omnibus eorum complicibus generale prælium indixerunt. Quia verò nos (licet insufficientibus meritis) vicem eius tenemus in terris, qui nascẽs ex virgine per cœlicos ciues pacem bonæ voluntatis hominibus nunciauit: & resurgens, & ascensurus in cœlum, pacem legauit discipulis: vt & ipsi eius imitantes exemplum, pacem alijs prædicarent: ne si ventum fuerit ad conflictum, multis hinc morientibùs fiat hæc dissensio immortalis: ne etiam præter stragem corporum incurrant insuper periculum animarum discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, & in virtute obedientiæ sub quantacunque possumus districtione præcipimus, quatenus cũ venerabilibus fratribus nostris Mediolan. Archiepiscopo, & Vercellẽ. Bergomẽ. Lauden. Brixien. Cremon. Regin. Placentin: & Parmen. Episcopis, quibus super hoc etiam scribimus, per te, & alios, quos ad hunc necessarios cognoueris esse tractatum, ad eorum concordiã, & pacem intendas: & vt imminentia mala vitentur, indefesso studio, & solicitudine diligẽri procures: ita quòd apud Deum æternæ retributionis mercedem, & apud nos dignas gratiarum actiones valeas promereri. Si verò desuper datum non fuerit, vt per admonitionem, & exhortationem ipsorum, & tuã impleri valeat, quod mandamus: tu per excom. potestatũ, consulum, & consiliariorũ, & principaliũ fautorũ tam Placent. quàm Parmen. ipsos Placen. & Parm. ad subeundum iudicium nostrum sufficientissima in manibus tuis hinc inde præstita cautione, vel Parmẽ. vt burgũ ipsum nomine nostro in manibus tuis tenendũ assignent restituendũ per nos eis, quibus de iure fuerit assignandũ, omni occasione, excusatione, dilatione, appellatione, & recusatione cessantibus, nostra fretus auctoritate compellas: & eis insuper commineris, quòd nisi mandatis paruerint apostolicæ sedis, manus nostras super eis curabimus aggrauare. Quòd si competentiorem modũ, dum tractaueris super his cum partibus, poteris inuenire, secũdũ eum procedere non omittas. Nouit enim Dominus, qui renũ, & cordiũ est scrutator, quòd super hoc ex puritate procedimus, non vt alterutri partiũ cum alterius dispẽdio placeamus, sed vt officij nostri debitum exequentes, sopiamus dissensionẽ ipsam cõcordia, vel iudicio terminemus: cũ in simili casu reges, & principes (sicut te latere nõ credimus) ecclesiastica districtione duxerimus cõpellẽdos. Cũ enim inter alias orbis prouincias præsertim simus de Lõbardiæ statu soliciti, cõmuni Lombardorũ vtilitati cõsulere cupimus, & grauam inibus precauere: ne si (quod absit) inter se processerint ad conflictũ, preter alia pericula strages exinde non modica subsequatur.

Sufficienti verò cautione ab vtraque parte quòd iudicio, vel mandato nostro pareat,& à Parmen. possessione receptis, si per publicam famam, vel alias legitimè tibi constiterit, Parmen. ipsos possessionem temeritate propria Placentin. per violentiam abstulisse, possessionem ipsam restituas Placentin. cùm id ordo iuris exposcat: ita tamen quòd priùs tibi sufficienter caueant, vt si quid postmodum propositum fuerit, mandato nostro sint, & iudicio parituri. Datum Lateran. V. cal. Maij.

VV. REMEN. ARCHIEPISCOPO SANCTAE SABINAE CARD.

Vt Comies Flandriæ ab excommunicationis, & interdicti sententia populus eius absoluatur.

CVm ex iniuncto nobis apostolatus officio simus secundum Apostolum sapientibus, & insipientibus debitores, & omni petenti iustitiam facere teneamur, mirum esse non debet aliquibus, vel molestum, si ad ea corrigenda, quæ noscuntur contra iustitiam attentata, manum apostolicæ correctionis apponimus, & ad iuris tramitem studemus, sicut conuenit, reuocare. Sanè ad audientiam nostram dilecto filio nobili viro B. Comite Flandren. significante peruenit, quòd cum olim apud Vernonem cum charissimo in Christo filio nostro illustri Rege Franciæ quasdam conuentiones iniisset, quas se promisit iuramento interposito seruaturum: quia tamen homines suos inducere non potuit ad obseruationem ipsarum, ab ipso Rege postulauit absolui: qui eum apud Compendium coram multis viris prudentibus, & discretis, ab ipsis denunciauit conuentionibus absolutum. Cúmque postmodum idem Rex instrumentum super conuentionibus ipsis confectum, quod penes se post factam absolutionem retinuit, fecisset felicis recordationis C. prædecessori nostro cum literis testimonialibus præsentari, absolutionis prædictæ non habita mentione, ipse prædecessor noster conuẽtiones illas auctoritate apostolica confirmauit, & præcepit inuiolabiliter obseruari. Postmodum verò cum per insinuationem præfati Comitis, & virorum religiosorum testimonium, qui absolutioni factæ interfuisse dicuntur, eidem prædecessori nostro de absolutione illa pleniùs constitisset, ipse præfatum Comitem tam à conuentionibus ipsis, sicut eas ipsi memoratus Rex asseritur remisisse, quàm à iuramento super earum obseruatione præstito, confirmatione sedis apostolicæ, seu literis alijs nequaquam obstantibus, reddidit penitùs absolutum: sicut in rescripto eiusdem absolutionis sigillis dilectorum filiorum nostrorũ electi, Præpositi Decani, & Capituli Cameracen. & de Gamberon. Sancti Dionysij, Sancti Gilleni, de Crispinio, de Sancto Amando, de Sancto Ioanne de Vallencenis, de Asnonio, de Aquicincto, de Marchenis, Sancti Auberti, & Sancti Sepulchri in Cameraco Abbatum signato perspeximus contineri. Nos etiam (si benè recolimus) rescriptum conuentionum ipsarum nobis ex parte regia præsentatum inspeximus diligenter, & eas, sicut prædecessor noster confirmauerat, auctoritate duximus apostolica confirmandas: tibi per scripta nostra mandantes, vt ipsum Comitem ad obseruationem earum per excommunicationem personæ, & interdictum terræ, compellere non tardares. Cúmque tu postmodum iuxta mandatum nostrum velles ipsum Comitem excommunicare, & terram ipsius interdicto supponere, ipse per nuncios suos asserens literas illas per suppressionem veritatis obtentas, quia in eis absolutionis factæ mẽtio non fiebat, ab interlocutione tua nostram audientiam appellauit. Cùm ergò rescriptum per suppressionem veritatis, vel expressionem falsitatis obtentũ vigorem habere non debeat firmitatis, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præmissis veritas suffragatur, infra viginti dies post susceptionem præsentium ipsum Comitem ab excommunicatione, ac terram eius ab interdicto sublato appellationis obstaculo absoluere non postponas: Chariss. in Christo filio nostro Ph. illustri Francorum Regi ex parte nostra significans, ne id molestum accipiat: cùm ex iniuncto nobis seruitutis officio sine personarum acceptione nulli debeamus iustitiæ debitum denegare. Alioquin

quin noueris nos venerabilibus fratribus nostris Ambianen. & Tornacen. Episcopis, & dilecto filio Aquicinctin. Abbati literis nostris districtiùs iniunxisse, vt cùm eis legitimè constiterit de præmissis, ipsum Comitem ab excommunicatione, & terram eius ab interdicto nullius contradictione, vel appellatione obstante, denuncient penitùs absolutos.

Datum Lateran. VI. cal. Maij.

Scriptum est super hoc Ambianen & Tornacen Episcopis, & Aquicinctin. Abbati, ferè in eundem modum vt suprà vsque ad verbum Absolutos. Nullis literis, harum mentione non habita. &c. Quod si ambo, &c. tu frater Ambianen. cum eorum altero, &c.

PH. ILLVSTRI REGI FRANCORVM. NE COMITIS FLANDRIAE *absolutionem indignè ferat: cùm Pontifex cogatur omnibus iustitiam administrare.*

CVm ex iniuncto nobis, &c. ferè in eundem modum, vt suprà vsque ad verbum Absolutos. Rogamus igitur magnificentiam regiam, & exhortamur in domino, quatenus te non moueant aliquatenus, vel perturbent, quæ secundum Deum & iustitiam super ipso duximus negocio statuenda, quia licet te tanquam charissimum nostrũ, & specialem ecclesiæ filium, & Christianissimum principem amplexemur arctiùs in visceribus charitatis, & tuis, quantũ cum Domino possumus, velimus intendere profectibus, & augumentis, in nostri tamen executione officij apparere nolumus concedente Domino, negligentes, cùm illius vicem in terris gerere dignoscamur, qui iudicat populos in æquitate, & cuique vult suam iustitiã conseruari. Datum vt suprà.

VV. REMEN. SANCTAE SABINAE CARDINALI, ET SENONEN. *Archiepiscopis, Antisiodoren. & Niuernen Episcopis. Quod quis promisit, vel iuramento asseruit, seruare debet*

SIgnificante nobis dilecto filio nobili viro B. Flandren. comite, ad nostram noueritis audientiam peruenisse, quòd cùm inter N. Patrẽ ipsius Comitis, & dilectum filium nobilem virum Comitem Niuernen. super matrimonijs contrahendis taliter fuerit interposito iuramento statutum, quòd ipse pater Comitis filiam suam I. nomine eidem comiti Niuernen. traderet in vxorem, & ipse filiam suam cùm ad annos nubiles peruenit et, Philippo præfati comitis Flandriæ fratri, vel Henrico fratri eius, si fortè præmoreretur Philippus, matrimonialiter copularet: & ad complementum ipsius contractus chariss. in Christo filius noster illustris Rex Franciæ ex condictu vnanimi deberet vtrunque compellere: nec nõ vos illum per excommun. personæ, & interdictum terræ cogeretis, qui à pacto matrimonij resiliret, sicut in literis eiusdem Regis, & vestris fratres Episcopi dicitur manifestiùs contineri: idem Niuernen. Comes quòd tam solẽniter factum est, adimplere negligit, & recusat: licet ei sit ab altera parte super contractu matrimonij plenariè satisfactum. Cùm igitur tanquam vir nobilis, & discretus illæsam debeat famam sui nominis conseruare, vt non possit super eo, quod licitè dicitur iurasse, meritò reprehendi: ipsum comitem attentè monẽtes, per literas nostras mandauimus, vt iuxta quod iuramento fuit interposito, compromissum, complere matrimonium, quantum in ipso fuerit, non postponat: vt videatur iuramenta tam à se, quàm hominibus sui sexhibita, sicut conuenit obseruare: & ad id exequendum quod per se potest laudabiliùs adimplere, per alium non cogatur. Ideoque fratern. vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus sępè dicto comite ab executione mandati nostri cessante, ipsum ad obseruationẽ iuramenti, sicut de iure tenetur, per censuram ecclesiasticã appellatione remota cogatis. Datum Lateran. V. Cal. Maij.

Scriptum est super hoc Comiti Niuernen.

Super eodẽ scriptum est Philippo illustri regi Francorum, ferè in eundẽ modũ vt suprà vsq; ad verb. Appellatione remota, cõpellant. Quia verò magnificẽtia

regia

regia fideles suos ad ea debet exequēda inducere, in quibus non offendatur Deus, & fama boni nominis non lædatur, rogamus magnificentiam tuam, & exhortamur in Domino, quatenus non impedias, quominus præfatus Comes adimpleat quod iurauit: quia cum eius licitum sit iuramentum, ab obseruatione ipsius non debet retrahi, sed compelli. Dat. vt suprà.

BALDOINO COMITI FLANDRIAE, ET MARIAE VXORI eius. *Qua ipsos recipit in protectionem Apostolicam.*

APostolica sedes, quæ disponente domino, cunctorum fidelium mater est generalis, licet omnes teneatur paterno affectu diligere, in eos tamen vberius gratiā suæ dilectionis effundit, quos ad exhibenda sibi grata deuotionis obsequia inuenit promptiores. Attendentes igitur dilectionis feruorem, quam prædecessores vestri ad Rom. ecclesiam habuisse noscūtur, & deuotionem nihilom. quam vos ad personam nostram habere proponitis, firmo gerimus in proposito voluntaris, personas vestras oculo benigniori respicere, & synceriori sdilectionis, & gratiæ brachijs amplexari: ac in his, quæ à nobis secundum Deum duxeritis requirenda, gratanter vobis assensum apostolicum impertiri. Eapropter volentes vos tanquàm speciales ecclesiæ filios protegere, pariter & tueri, personas vestras cum omnibus bonis, quæ in præsentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum, &c vsque ad verbum Suscipimus. Auctoritate præsentium districtiùs inhibentes, ne aliquis sine manifesta, & rationabili causa, in personas vestras excommunicationis, aut in terras vestras interdicti præsumat sentētias promulgare. Ad hæc adijcientes statuimus, vt si vos in aliquo præsenseritis aggrauari, liberè vobis liceat sedem apostolicam appellare. Si quis verò post appellationem ad nos legitimè interpositam in vos, vel terras vestras excommunicationis aut interdicti sententias promulgauerit, ipsas decernimus non tenere. Nulli ergò, &c. protectionis, inhibitionis, & institutionis, &c. Datum Lateran. IIII. cal. Maij.

THEOBALDO PRESBYTERO CANONICO CAMERACENSI. *Qua significat, pro ipso in causa prebendæ fuisse iudicatum: eamque sententiam sese protecturum.*

NE fiant controuersiæ litigantium immortales, si sopitæ iudicio quæstiones in antiquæ contentionis scrupulum reducantur: sententias per fratres nostros ex delegatione nostra canonicè promulgatas, apostolicæ confirmationis præsidio consueuimus roborare: ne pateret partibus à lata sententia resiliendi facultas, non litigantes litigia, sed litigia potiùs fugerent litigantes: dum non nisi eis expirantibus expirarent. Sanè cùm inter te, & dilectum filium I. presb. de Landreceis super præbenda Cameracen. ecclesiæ, de qua te felicis record. Cœlestinus Papa prædecessor noster post preces, & mandatum dilectis filijs capitulo Camerac. porrecta, & executorem tibi ab ipso concessum cassata collatione ipsius præbendæ, dicto presb. facta per capitulum Cameracense, sicut ex literis eius accepimus, curauerat inuestire: & super qua idem presb. eam sibi afferens canonicè fuisse collatam, ad venerab. fratrem nostrum Episcopum, & dilectos filios Decanum, & cantorem Atrebaten. commissionis literas impetrarat: qui eum postquam iter aggressus fueras ad sedem apostolicam veniendi, causa rei seruandæ in possessionem miserunt, quæstio verteretur: nos tibi, & dilecto filio G. procuratori presb. memorati constitutis in præsentia nostra, dilectum filium Hugonem. tt. Sancti Martini presbyterum Card. concessimus auditorem. Coram quo, cum super causa ipsa fuisset diutiùs disceptatum, ipse tenore literarum inspecto, quas prædecessor ipse noster pro te Cameracen. Capitulo, & bonæ memoriæ Decano Remen. transmiserat: & earum etiam, quas nos circa nostræ promotionis initia, Venerab. fratri nostro Cathalaunen. Episcopo miseramus: intellecto etiam ex literis eiusdem Episcopi, qualiter de mandato nostro in tantum processerat, quod

quòd à Capitulo fueras receptus in fratrem, & in corporalem ipsius præbendæ possessionem inductus. Inspectis insuper literis, quas dictus presb. ad memoratos Episcopum, & Decanum & Cantorem Atrebatē. à sede apostolica impetrarat, & totius causæ meritis, rationibus, & allegationibus intellectis, auctoritate nostra de consilio venerab. fratris nostri N. Albanen. Episcopi, & dilectorum filiorum G. tt. Sanctæ Mariæ trans Tybetim. & S. tt. Sanctæ Praxedis, presb. Cardinalium formauit sententiam: & nobis prius retulit, quàm proferret, ac postmodum formatam, & expositam nobis sententiam de mādato nostro promulgans, super eadem præbenda silentium imposuit presbytero memorato, & procuratori eiusdem: & eam tibi per sententiam diffinitiuam adiudicare curauit. Nos igitur sententiam ipsam, sicut per eundem Car. de mādato nostro lata est, auct. apost. confirmamus, præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergò, &c. Datum. Lat. VIII. cal. Maij.

N. PRAEPOSITO. N. DECANO, ET CAPITVLO CAMERAcensibus. *De eodem Argumento rescribit.*

CVm inter dilectos filios Theobaldum cōcanonicum vestrum, & I. presb. de Laudeceis, &c ferè in eundem modum vt suprà vsq; ad verbum Curauit. Quam nos postmodum sicut per eundem Car. de mandato nostro lata fuerat, auctoritate curauimus apostolica confirmare. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus sententiam ipsam studeatis inuiolabiliter obseruare. Alioquin noueritis nos venerab. fratri nostro Carhalaunen. Episcopo districtiùs iniunxisse, vt eam faciat per censuram ecclesiasticam appellatione remota, inuiolabiliter obseruari: contradictores tam vos, quàm alios eadem districtione compescens. Nullis literis obstantibus, latæ sententiæ, & confirmationis nostræ tenore tacito, &c. Datum vt suprà.

Scriptum est super hoc Cathalaunen. Episcopo.

N. DECANO, V. CANCELLARIO, ET C. CANONICO LAVdunen. *In dubio semper præsumitur pro iudice & pro illius sententia.*

SIcut nobis vestris literis intimastis, cùm causa, quæ inter Henricum subdiaconum, & Huardum Presb. Sancti Clementis super quinque frumenti modijs vertebatur, quid icebātur ipsi Henrico per annos singulos exoluendi, ex delegatione nostra vobis commissa fuisset, & partibus in vestra præsentia constituris, idem Henricus restitutionem sibi fieri postularet, aduersarius se ad hoc non teneri respondit: cùm alia vice super hoc coram iudice conuentus fuerit, & sentētialiter absolutus: quòd ostendere voluit duorum testimonio sacerdotum. Ex quorum depositionibus vobis constitit, quod mag. A. ex parte venerab. fratris nostri Episcopi Laudunē. Huard. presb. per iudicium absoluit ab impetitione subdiaconi memorati. Verùm quia testimonium ipsorum quasi nudè prolatum fuerat, cùm de allegationibus, testibus, & ratione, quæ iudicem mouere solet ad sententiam proferendam, nihil se scire dixissent, variatum fuit inter iuris peritos, à quibus consilium postulastis: alijs asserentibus tale testimonium non valere, alijs sentientibus quòd valeret: vnde in hac ambiguitate quid tenendum sit, sedem duxistis apostolicam consulendam. Cùm autem in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quòd causæ, quæ iudicem mouerant, non exprimantur in sententijs proferendis, vobis taliter respondemus: quòd cùm ex depositione testium prædictorum constiterit vobis sententiam à iudice suo fuisse prolatam, propter auctoritatem iudiciariam præsumi debet omnia legitimè processisse. Datum Lateran. II. cal. Aprilis.

Cap. Sicut nobis, De sententia & re iudicata.

MAR.

MAR. EPISCOPO, CASTELLAN. NE CLERICIS PRAEter suam voluntatem in ipsius diœcesi diuina officia celebrare aut sacramenta administrare liceat.

FRatrum, & Coepiscoporum nostrorum postulationibus, quę rationi consonãt, & non deuiant ab honesto, tantò gratiùs, & libentiùs assensum apostolicum impertimur, quantò eos ad postulandum quod petitur, non ob proprium commodum, sed ecclesię sibi commissæ vtilitatẽ induci credimus, & moueri. Eapropter ven. in Christo frater tuis precibus annuẽtes, auctoritate præsentium districtiùs inhibemus, ne cui presb. vel alij in quocunque officio constituto, fas sit in tua diœcesi, præter tuum assensum (quem tamen nolumus malitiosè cuiquam denegari) officia celebrare diuina, ad pœnitentiam recipere confitentes, vel quæcunque sacramenta ecclesiastica exercere, nisi necessitatis articulus id exposcat. Nulli etiã Metropolitano, vel Episcopo liceat in ecclesijs lege tibi diœcesana subiectis, auctoritate propria clericos instituere, vel institutos etiam te inscio, promouere, vel parochianos in tuum præiudicium tradere sepulturæ. Saluis in omnibus supradictis consuetudinibus approbatis, & tam indulgentijs quàm priuilegijs pontificum Romanorum. Ad hæc vt decimas, quas prædecessores tui hactenus in Romaniæ partibus iustè ac pacificè perceperunt, exigere, ac percipere liberè possis, auctoritate tibi apostolica indulgemus. Nullis ergò, &c. inhibitionis, & concessionis, &c. Datum Lateran. VI. cal. Maij.

FERRARIENSI EPISCOPO. AN HAERESIS MATRImonium contractum dirimat.

QVanto te magis nouimus in canonico iure peritum, tantò fraternitatem tuam ampliùs in Domino cõmendamus: quod in dubijs quæstionum articulis ad apostolicam sedem recurris: quæ disponente Domino, cunctorum fidelium mater est, & magistra: vt opinio, quã in eis quondam habueras, dum alios canonici iuris peritiam edoceres, vel corrigatur per sedem apostolicam, vel probetur. Sanè tua nobis fraternitas suis literis intimauit, quòd altero coniugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur ad secunda vota transire desiderat, & filios procreare: quod vtrum possit de iure fieri, per easdem nos literas duxisti consulendos. Nos igitur consultationi tuæ de communi fratrum nostrorum consilio respondentes distinguimus: licet quidam prædecessorum nostrorum sensisse aliter videantur: an ex duobus infidelibus alter ad fidem catholicam conuertatur, vel duobus fidelibus alter labatur in hæresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidem catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel saltem nõ absque blasphemia diuini nominis, vel vt eum protrahat ad mortale peccatum ei cohabitare volente, qui relinquitur ad secunda, si voluerit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus quod dicit Apostolus Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror non est seruituti subiectus in huiusmodi: & canonem etiam, in quo dicitur: quod contumelia creatoris soluit ius matrimonij, circa eum, qui relinquitur. Si verò alter fidelium coniugum, vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus quòd in hoc casu, is, qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nuptias conuolare: licet in hoc casu maior appareat contumelia creatoris. Nam, & si matrimonium verum quidem inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum quidem, & ratum existit: quia sacramẽtum fidei, quod semel admissum nunquam amittitur, ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durante perduret: Nec obstat, quòd à quibusdam forsan obijcitur, quod infidelis relictus nõ debeat suo iure sine culpa priuari; cum in multis casibus hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur. Per hanc autem responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium cõiugum, vel quando sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere, simularẽt hæresim,

Cap. Quanto. De diuortijs.

resim, vt ab ipsa coniugibus nubentibus resilirent. Per hanc ipsam responsionē illa soluitur quæstio, qua quæritur, vtrùm ad eum, qui vel ab hæresi, vel ab infidelitate reuertitur, is qui permansit in fide redire cogatur. Datum Lateran. cal. Maij.

N. AVRELIANEN. EPISCOPO VT D. DE CORBOLIO *primò vacatura præbenda conferatur.*

PRo dilecto filio D. de Corbolio paupere Subdiacon. nullum adhuc ecclesiasticum beneficium assecuto, ad preces dilecti filij mag. P. de Corbolio, quem syncera diligimus in domino charitate, fraternitati tuæ scripsisse recolimus, vt præbendam ecclesiæ tuæ pro reuerētia Beati Petri, & nostra, sibi liberaliter assignares. Tu verò (vnde valdè miramur) non curasti precum nostrarum primitias, & mandatum apost. adimplere: quin potius antequam idem subdiaconus à te posset obtinere respōsum, multis fuit expensis, & laboribus fatigatus. Post hæc verò nuncij tui ad sedem apost. accedentes, vt te ab impetitione præfati clerici absoluere curaremus, instantius postularūt, quod non potuerunt aliquatenus obtinere. Nolentes autem quod pro Deo de prouisione præfati Subdiac. laudabiliter incepimus relinquere imperfectum, fraternitati tuæ per iterata scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus si qua præbenda nunc vacat in ecclesia tua, eam sibi nō differas assignare: stallum eidem in choro, & locum in capitulo conferendo. Alioquin quam primo vacare contigerit, nostræ donationi præcipimus reseruari, personæ idoneæ conferendam: de qua siquid à te fuerit ordinatum, decernimus non tenere. Dilectis quoque filijs Decano, & capitulo Aurelianen. dedimus in mandatis, ne aliquem ad institutionem tuam recipiant in canonicum, & in fratrem ad præbendam primitùs vacaturam. Dat. Lateran. IIII. cal. Maij.

Scriptum est super hoc Decano, & Cap Aurelianen.

HVGONI NVCERINO EPISCOPO. VT MONAsterium de VValdo instauret.

SIc nos de singularum eccl. statu decet esse solicitos, vt & vtilitatibus consulamus ipsarum, & grauaminibus obuiemus: ne creditam nobis solicitudinem postponere præsumamur. Attendentes igitur qualiter monasterium de Vualdo, quod ad Rom. ecclesiam nullo pertinet mediante, in spiritualibus dissolutum sit, & in temporalibus diminutum, qualiter etiam à vicinis vndique molestetur: ipsum tibi personaliter de fratrum nostrorum consilio committimus, quantum dominus tibi permiserit restaurandum in temporalibus, & spiritualibus reformandum: facultatem tibi corrigendi, quæ in eo corrigenda fuerint, & statuendi quæ statuenda cognoueris, auctoritate præsentium liberam indulgentes: ita tamen quòd ex hoc libertas ipsius monasterij non lędatur. Nulli ergò &c. nostræ concessionis &c. Datum Lateran. IIII. nonas Maij.

N. MAGISTRO ET FRATRIBVS ORD. DE CALATRAVA TAM *præsentibus quàm futuris secundum ord Cistercien fratrum viuentibus. De ipsorum vita & moribus, deque priuilegijs.*

QVoties à nobis petitur &c. vsque ad verbum Annuimus, & felicis record. Alexandri, & Gregorij prædecessorum nostrorum Rom. Pont. vestigijs inhærentes, præfatum locum de Calatraua, & locum de Salua terra, in quo ad seruiendum Deo diuino estis obsequio mancipati, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti paginā communimus. In primis siquidem statuentes, vt institutio, quam Abbas, & fratres Cistercien. vobis in eodem loco morantibus, non vt familiaribus, sed vt veris fratribus fecisse dicuntur, perpetuis temporibus ibi-

 dem

dem inuiolabiliter obseruetur, videlicet, vt militaribus armis accincti contra Sarracenos pro tuitione Christiani populi fideliter dimicetis. Præterea eà, quæ de victu, & vestitu vestro præfati Abbas & fratres cistercien. & vniuersum cap. eiusdem ordinis à vobis regulariter obseruanda sanxerunt, vobis nihilominus confirmamus: videlicet vt lineis in femorabilibus tantum vobis liceat vti vestes quoque moderatas, honestas, & commodas secundum consilium Mormunden. Abbatis, & magistri vestri, cum scapulari pro habitu religionis habebitis. Vestiti, & cincti dormietis: & In oratorio, dormitorio, refectorio, & in coquina silentium iugiter tenebitis. Cauebitis autem ne in qualicunque veste aut superfluitatis argui, aut curiositatis notari possitis. Tribus verò in ebdomada diebus, id est feria tertia, quinta, & die dominica, cum præcipuis solennitatibus vobis carnibus vesci licebit: vno tantum ferculo, & vnius generis, quantum ad carnes pertinet, contenti eritis, & ad mensam vbique silentium tenebitis. Ab exaltatione quoque Sanctæ crucis, vsque ad Pascha tribus diebus, scilicet secunda feria, quarta, & sexta, præter Natale Domini, Epiphaniam, Hypopanti, & festiuitates omnium Sanctorum, & apostolorum, omnes qui præsentes domi fuerint, in septimana qualibet ieiunabunt. Qui autem in castris militiæ fuerint, pro magistri arbitrio ieiunia obseruabunt. Præterea quascunque possessiones &c. vsque ad verbum Vocabulis exprimenda. Calatraua cum pertinentijs suis, & quintis, & omnibus pertinentijs suis. Castellum de Caracui cum omnibus pert. suis. Castellum Dolarcus cum pert. suis. Castellũ de Beneuẽto cũ omnibus pert. suis. Castellum de Suffera cum pert. suis. Castellum de Malagon cum portaticis, & alijs per. suis. Castellum de Gualdaferza cum pert. suis. Domum de Nõbroca cum pert. suis: Domos de Toleta cum tendis, molẽdinis, vineis, terris, & hortis: ecclesiã S. Romani vltra Tagum cum per. suis. Domos de Talaueira cũ vineis, oliueris, hortis, molendinis, canalibus, & puteis, & cũ aldeis, & alijs pert suis. Domos de Salamancella cum pert. suis. Domos de Macheda cum vine… hortis, terris, & alijs pertinentijs suis. Mendeno cum suis pertinentijs. Sotel… cum suis pertinentijs. Castellum de Affecha cum suis pertinentijs. Casas … cum suis pertinentijs. Alfondega cum suis pertinentijs. Figarola cum suis pertinentijs. Castellum de Cyrol cum suis pertinentijs. Castellum de Sorita cu… portaticis, quintis, aldeis, & alijs pertinentijs suis. Castellum de Almogera cu… portaticis, quintis, aldeis, & alijs pertinentijs suis. Balaga cum pertinentijs … Almonacir cum suis pertinentijs. Pengia cum suis pertinentijs. Onnon cum pert. suis. Casas de Collado, de Verniges, & Oua cum pert. suis. Medietatem de Motacella cum pert. suis. Castellum de Cogolludo cum aldeis, & pert. suis. Hæreditatem de Mollin. cum domibus suis, & cum aldea de Merla, & pert. suis. Ecclesiam Sancti Saluatoris de Soria. Ecclesiam Sanctæ Mariæ de Villares par… cum omnibus domibus, aldeis, vineis, & earum pertinentijs. Castellum … Alcobella cum suis pert. Berezosa cum Baldalbin, ecclesijs, & pertinentijs … Castellum rubeum cum omnibus pert. suis. Villam de Valnert cum pert. … Burgell in Nauarra cum ecclesia, & alijs pert. suis. Formella cum pert. suis. …spitale de Bellota, cum ecclesia, & pertin. suis. Domum de Formosella cum hæreditatibus, & pert. suis. Quintanella de Borona cum suis pert. Hæreditatem de Aluellos cum domibus, & suis pert. Villas de Petros, & canones in campo de Monnio cum suis pertinentijs. Terradellos ibidem cum suis pertinen. Fon…odra iuxta Amaia cum pert. suis. Palatia in ripa de Pisorga cum suis pert. Medietatem de Auarcha cum ecclesia ipsius loci, & pertin. suis. Famuscu in riuo de Asageua cum pert. suis. Vallorabona in Episcopatu Palentin. cum pertin. suis. Sanctam Mariam domino Echa super riuum de Pisorga, & villam Ramira i… Alcordutella, & hæreditates in termino de Courel cum pertinentijs suis. Padellam cum ecclesia Sanctæ Mariæ, & pertinentijs suis. Rauanal cum ecclesia iuxta Castrum Vert. & Val. in ripa de Stola, & nauam cum pertinent. suis. Caso cum pert. suis in Asturus, cum ecclesia, & pert. suis, Villester iuxta Bamba, pallos in ripa de Doira, & ecclesiã Sanctæ Mariæ de Zamorra cũ pert. suis. Pinos in Gallitia & Cõgeli in Gallitia iuxta Allariz, domũ de Allariz, domos de Trõcoso,

&

& minium cum vineis, terris, & pert. suis. Domum de Beneuento super Oruegun cum pert. suis. Vannexandines in terra de Astorga cum domibus, & pert. suis. Ecclesiam de Maiorica cum domibus, & pert. suis. Elpererij inter ciuitatẽ Rodrogo, & Tronchoso cum omnibus possessionibus, & pert. suis. Domos de Segobia cum tendis, vineis, & alijs pert. suis. Erigerum cum omnibus pert. suis. In Portugal in ciuitate, quæ dicitur Estora, duos alcazarel, vetus, & nouũ cum omni hæreditate regia, & alijs pert. suis. Castellum de Gulucecum pert. suis. Domos de Scaren cum hæreditate regia de Ortalogon, & pert. suis. Castellum de Alcanethet, Alpedriz, Benamesi, Iurumenia, Alboseira, Malfora, & casas de V. lixbona cum vineis, & alijs pert. suis. Cazaraboton, Sanctum Vincẽtium, Boluaidi, Oriz. In Aragona Castellum de Alcaniz cum villa sua, aldeis, & alijs pert. suis. Medietatem de Maella cum oliuetis, & pert. suis. Pomer cum pert. suis. Saluam terram, Castellum de Domnisronda, Sanctum Syluestrum, medietatẽ de Veilozeil, Contai, & Ensorlopes. Castrum lege Eerraira, Cameles, & Ort. cum pert. suis. Quintanella de Redosresnos, S. Felicem, & Losbarros cum pert. suis, & S. Nicolaum de Lamina, & Sequela cum pert. suis. Sanè laborum &c. Liceat quoque vobis clericos &c Prohibemus insuper, vt nulli &c. Cùm autem generale &c. Liceat etiam vobis in locis vestris sine manifesto dispendio vicinarum eccl. oratoria cõstruere, in quibus fratres, & familiæ vestræ diuinum audire officium, & Christianam habere valeant sepulturam. Clerici quoq; ordinis vestri clericum priorem habeant, cui professionem faciant, reuerentiam, ac subiectionem impendant. Nihilominus verò præsenti decreto sancimus, vt siquis in aliquem fratrum vestrorum, temerarias manus iniecerit, nisi rationabilis causa obsistat, excom. sententia sit astrictus, & illud pro tutela vestra tam in sentẽtia, quàm in pœna seruetur, quod sub Inno. Papa de clericorum tuitione noscitur institutum. Regulares, & antiquas consuetudines ordinis vestri à prædecessoribus vestris, & à vobis hactenus obseruatas aliqua leuitate mutari, seu etiam possessiones domorum vestrarum alienari, nisi de magistri prouidentia fiat, cum consensu cap. vel maioris, & sanioris partis, auctoritate apo. prohibemus fieri. Prohibemus insuper, vt infrà fines parochiarũ vestrarum, quas à Sarracenis acquisistis, vel in posterum acquiretis, capellas, vel oratoria, seu ecclesias nullus audeat sine assensu vestro construere, si vos pro necessitate populi duxeritis cõstruendas: in quibus cùm constructæ fuerint, liceat vobis clericos eligere, & Episcopo præsentare: quibus si idonei fuerint, Episcopus curam animarum committat, vt ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant respondere. Prætereà nouas, & indebitas exactiones ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, seu Decanis, alijsue ecclesiasticis, sæcularibusue personis, vobis omnino fieri prohibemus. Chrisma verò &c. Inhibemus adhuc ne inter dictos &c. Paci quoque &c. Ad hæc libertates &c. Decernimus ergò &c. Salua in omnibus sedis apost. auctoritate. Siqua igitur &c.

Datum Lat. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Cancellarij vicem agentis. IIII. cal. Maij, indict. II. incarn. verò dom. anno MCXCIX. Pont. verò Domini Inn. Papæ. III. anno II.

CAPITVLO HILDESEMENSI. VT NOVVS HILDESEMENSIS *Episcopus eligeretur, reiecto illo, qui propria authoritate ad Herbipolensem ecclesiam transierat.*

CVm in negocijs ecclesiasticis studiosa sit discretio adhibenda, ex institutione Sanctorum patrum, summa prouidentia prælationis ecclesiasticæ dispositioni debetur: & siquid in illa contra ea, quæ sunt certis decretorum expressa, capitulis, alicuius fuerit auctoritate præsumptum, Romanæ ecclesiæ, quæ inter alias sortita est, à Domino principatum, solicitiùs imminet corrigendũ. Et ne apostolicæ sedis auctoritas super his, quæ contra dignitatem eius attentata noscũtur, honoris sui dispendium patiatur, nos, qui licet immeriti eius sumus regimini deputati, debemus omnimodis præcauere. Sanè cùm vobis quondam nostris dedissemus literis in *Vide cap. quinto de translatione Episcopi.*

mandatis, vt quia Hildesemensen. olim Episcopus relicta Hildesemensi ecclesia, cui fuerat spirituali cõiugio copulatus, ad Herbipolen. sine auctoritate Romani Pontificis propria temeritate transiuit, ipsum redire volentem recipere nullatenus deberetis: idem tale mandatum contra se sentiens emanasse, suas ad vos literas destinauit, vt nullatenus procederetis ad electionem aliquam faciendam: alioquin omnes ecclesiæ redditus in tantum distraheret, quòd successor ipsius nec Episcopalem habere poterit sustentationem, nec Episcopus nominari. Asseruit etiam, quòd cum eius nuncius à sede apostolica redijsset, & de literis nostris non fecisset ei aliquam mentionem, arguebat illas literas falsitatis. Et quia nuncij eius, qui apud sedem apostolicam commorãtur, nihil de his intellexerant, pro constanti habebat, quòd literæ illæ non ex æquo libramine, sed ex aliquorum suorum æmulorum inuidia fuerant impetratæ. Nos igitur eius volentes cõtumaciam reprimere, sicut decet, ne alijs fortè huiusmodi præsumptio vergeret in exemplum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus ne ipsa ecclesia diutiùs maneat viduata pastore, ad electionem canonicè de persona idonea faciẽdam, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, procedatis. Nos enim dilectis filijs N. Corbeien. & N. de Hersued. Abbatibus, & N. Decano Paderbonen. dedimus in mandatis, vt postquàm ad electionem iuxta mandatum apost. processeritis, vel si iam forsitan processistis, ipsi tam formam electionis, quàm personã electi diligenter examinent: & si eam canonicè, & de persona idonea inuenerint celebratam, ipsam sublato appellationis obstaculo auctoritate nostra non differant confirmare: laicis sub pœna excommunicationis firmiter inhibentes, ne ampliùs quàm consensum debitum in electione præsumãt aliquatenus vsurpare. Eisdem etiam firmiter auctoritate nostra præcipimus, vt prædictum quondam Episcopum per districtionem ecclesiasticam compellant, quòd bona Hildesemen. Ecclesiæ, quæ per ipsum sunt impedita, non differat expedire: & tam vos, quàm ecclesiam vestram ab ipsius, & fautorum suorum grauamine tueântur. Prouideatis autem, vt taliter quæ mandamus, curetis effectui mancipare, quòd non videamini mandati apostolici contemptores, & de inobedientia, per quam fuit primus casus hominis procuratus, argui non possitis. Datum Lateran. II. nonas Maij.

N. CORBEIEN. N. DE HERSVED. ABBATIBVS, ET N. DEcano Paderbornensi. *De eodem Argumento.*

CVm in negocijs &c. ferè in eundem modum, vt suprà vsque ad verbum Grauamine tueri curetis. Nullis literis veritati, & iustitiæ, &c. Quod si omnes &c. Duo vestrum &c.

Datum vt suprà.

CI. LVBVSSEN. EPISCOPO, EX LAXIORI ORDINE MOnastico *ad arctiorem transire licet: non contrà.*

REferente dilecto filio fratre B. hospitalario nostro est apostolatui reseratum, quòd cum à tempore iuuentutis suæ, secundũ institutiones canonicorum regularium Arrouuasien. ecclesię Beatĩ Augustini regulam professus fuisset, & in ea vltra decennium permanens, sacros ordines vsque ad sacerdotium suscepisset, iuuentute postmodũ impellẽte, curiositate potiùs, quàm religionis amore deuictus, terram hierosolymitan. & alias videre desiderans, ab Abbate suo non tam voluntariam sub eadem conditione licentiam obtinuit, quàm extortam: vt si bonæ me. Alexandrum Papam prædecessorem nostrum inueniret in via, causam itineris sibi exponeret, & iuxta mandatum eius vel procederet, vel rediret. Verùm ipse neglecta cõditione procedens, suscepit habitum hospitalis: in cuius seruitio vsq; ad hæc tempora fideliter laborauit. Sed cũ ordo præmissus districtioris sit obseruantiæ, quàm secundus, prudenter attendens, quòd de laxiore ascendendũ sit ad ordinẽ arctiorem, nõ autẽ de arctiore ad laxiorẽ sit ratione aliqua descẽdendũ, ad

ad ſe Domino inſpirante reuerſus, ad bonum redire deſiderat, quod dimiſit. Cùm itaque non mediocriter erret, qui minus bonum maiori bono præponit, fraternitati tuæ per apoſt. ſcripta mandamus, quatenus inquiſita ſuper præmiſſis diligentiùs veritate, ſi rem inueneris ita eſſe, præfato fratri B. licẽtiam auctoritate apoſtolica præbeas ad primum ordinem redeundi.

Datum Lateran. VIII. idus Maij.

R. ANGLIAE REGI ILLVSTRI. NE EBORACENSEM ARCHIEpiſcopum opprimat, ſed ablata reſtituat, & beneuolè illum tractet.

APoſtolica ſedes vniuerſorum Chriſti fidelium mater, & magiſtra, non ab homine, ſed Deo potiùs conſtituta, tunc veræ matris affectum, & magiſterij redolet diſciplinam, cùm ad benignitatem gratiæ diligit filios, & diſcipulos ad iuſtitiæ dirigit æquitatem. Non enim poteſt vel diſſimulare matrem, vel magiſterium qualibet occaſione negligere, quæ à Domino in ſignum dilectionis oues dominicas paſcẽdas in Beato Petro recepit, & ligandi, & ſoluendi ab eodem, & in eodem obtinuit poteſtatem. Ad id autem iuxta paſtoralis officij debitum exequẽdum, circa noſtræ promontionis initia regia ſerenitas per literas, quas penes nos in tuæ ſerenitatis teſtimonium reſeruamus, efficaciter nos induxit: dum vt benignè tractaremus ſubditos, & in cauſis ſine perſonarum acceptione procedere curaremus: nec declinantes ad dextram, nec ad ſiniſtram per eaſdem literas, & conſuluit ſalubriter, & humiliter poſtulauit: addens quod ſic poſſemus ceruices ſublimium, & ſuperborũ colla calcare. Ex paſtoralis igitur officij ſolicitudine prouocati, & regalis conſilij continentiam recolentes, venerabili fratri noſtro G. Eboracen. Archiepiſcopo ad ſedem apoſtolicam recurrenti nec voluimus, nec debuimus audientiam, vel iuſtitiam denegare. Conquerebatur enim ſe per magnificentiam tuam temporalibus ſui Archiepiſcopatus redditibus deſtitutum: & quòd longo fuerat afflictus exilio: & iniuriam totius cleri mendicare coactus, ſupplex, & humilis proponebat. Volentes itaque ipſum tanquàm fratrem noſtrum, & eccleſiæ filium diligere ad gratiam, & te tãquàm catholicum principem, & apoſtolicæ ſedis filium ſpecialem, ad iuſtitiam dirig re conſeruandam, immò directum potiùs exhortari: cùm in contemptum eius cuius exiſtit miniſter, & apoſtolicæ ſedis iniuriam, quæ ipſum in partem ſolicitudinis euocauit, & tuam etiam (vt proſequamur verum) verecundiam cuius eſt frater, redundet, miniſtrum Dei ſolicitudinis noſtræ conſortem, & regali ſtirpe progenitum mendicare: ſerenitatem regiam omni quá poſſumus affectione rogandã duximus, & monendam: quatenus tam nos quàm te ipſum ab huius onere difficultatis abſoluas, & à labijs liberes detractorum: qui non ſolum, quæ perperàm attentantur, ad detractionem aſſumunt, ſed etiam ſecundum Prophetam exacuerunt vt gladium linguas ſuas: tetenderunt arcum rem amaram, vt ſagittent innoxios in occultis. Attendas igitur quanta nos infamia, quanta te detractio ſequeretur, ſi vel iuſta petitio exulis non introiret in aures noſtras, vel te fratris exilium non moueret, & eundem Archiepiſcopum ob reuerentiam apoſtolicę ſedis, quæ te tanquàm filium diligit ſpecialem: & in hoc, & maioribus de celſitudinis tuæ ſyceritate confidit, in plenitudinem gratiæ regalis admittas, & diligas ſicut fratrem, & velut Chriſti miniſtrum honores: vt in vno eodémq; negocio Deum tibi reddas propitium, conſulas apoſtolicæ ſedis honori, tuæ ſaluti prouideas, & fratri ſubuenias exulanti. Memor eſto ſalubris cõſilij, quod nobis per tuas literas (vt diximus) præbuiſti: & dum ſecundum illud nos agere recognoſcis, quod agimus approbes, & regaliter exequaris: ne qui nos iuſtẽ in omnibus procedere ſuggeſſiſti, ſecundum iuſtitiam agentibus te opponas, ſed taliter ad exhortationem noſtram cures cum eodem Archiepiſcopo conuenire: quòd iura eius auferre vel minuere minimè videaris: & ipſe contra ſuam, & eccleſiæ nõ veniat honeſtatem, Ad id autem laudabiliùs & celeriùs exequendum, venerab. fratrem noſtrum Rothomagen. Archiepiſcopum, & dilectũ filium Abbatẽ de

 Perſã-

Persagnia, de quorum discretione plenè confidimus, duximus deputandos: qui honestum modum pacis inueniant, & eundem Archiepiscopum regiæ beneuolentiæ reconciliare studeant, & in tuæ serenitatis deuotione, ac obsequio solidare. Quod si fortè (quod absit) per eos tractatus pacis iuxta votum nostrum, & desiderium non poterit cõsummari, eundem Archiepiscopum ad temporalia restituere non omittas, nec impedias quominus in spiritualibus creditæ sibi dispensationis officium exequatur: sciturus nos dilecto filio P. Sanctæ Mariæ in via lata diacono Card. apostolicæ sedis legato dedisse firmiter in mandatis, vt apud te monitis, & exhortationibus diligenter insistat, quòd eidem Archiepiscopo possessiones subtractas, sine dilatione, & difficultate restituas vniuersas: & de prouentibus inde perceptis, & damnis illatis satisfacias competenter. Ita quòd si ipse aliquid serenitati regiæ tenetur exoluere, tibi cum integritate persoluat: nisi forsan quod tibi debebatur de ipsius prouentibus à te, vel alijs tuo nomine sit perceptum. Datum Lateran IIII. cal. Maij.

Scriptum est super hoc Rothomagẽsi Archiepiscopo, & Abbati. de Persagnia ferè in eundem modum, vt suprà vsq; in finem, & hoc plus. Volumus autem nihilominus, & mandamus, vt literas nostras, quas eidem Regi pro dicto Archiepiscopo destinamus, ipsi præsentetis, & respõsum eius curetis dicto Car per vos, vel per literas vestras pleniùs intimare. Quòd si ambo, &c. Alter, &c. Datum vt suprà.

R. ANGLIAE REGI ILLVSTRI. DE EODEM ARGVMENTO.

APostolica sedes, &c. vsque in finem, & hoc plus. Alioquin cùm serenitatem tuam super hoc semel, & iterum, & rogauerimus efficaciter, & monuerimus dilige̅ter, & si molestiùs nobis, quam tibi futurum existat, si te occasione qualibet molestemus: quia tamen à prædicto tuæ serenitatis consilio declinare nec volumus, nec debemus, ne culpa tua nobis, & in præsenti ad detractione̅, & in futuro imputetur ad pœnam, eidem Cardinali dedimus in mandatis, vt magnificentiam tuam ad hoc per interdictum totius Eboracẽsis prouinciæ appellatione, remota, compellat. Et si nec sic infrà tempus, quod idem legatus tibi statuerit, effeceris, quod mandamus, ex tunc totam Angliam sublato appellationis obstaculo subijciat sententiæ interdicti. Eligas igitur sicut vir prouidus, & discretus in nobis potius matris affectum, quàm magistri experiri rigorem: qui sine multa molestatione nostra te molestare non possumus, & in his etiam salutem tuam solicitè procuramus: nec nobis causam, vel occasionem aliquatenus tribuas, per quam feruorem illum tepescere facias, quo non mediocriter sumus ad tuum promouendũ honorem accensi.

Datum vt suprà.

Scriptum est super hoc P. Sancta Maria in via lata Diacono Cardinali apostolicæ sedis legato.

P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIAC. CARD. APOSTOLICAE *sedis legato. Vt quicunque beneficia in Archiepiscopatu Eboracensi contra Archiepiscopi voluntatem acceperunt, destituantur.*

QVia diuersitatem corporum diuersitas sæpè sequitur animorum, ne plenitudo ecclesiasticæ iurisdictionis in plures dispẽsata vilesceret, sed in vno potiùs collata vigeret, apostolicæ sedi Dominus in Beato Petro vniuersarum ecclesiarum, & cunctorũ Christi fidelium magisterium contulit, & primatum: quæ retenta sibi plenitudine potestatis, ad implendum laudabiliùs officium pastorale, quod omnibus eam constituit debitricem, multos in partem solicitudinis euocauit, sic suum dispensans onus, & honorem in alios, vt nihil suo iuri subtraheret, nec iurisdictione̅ suam in aliquo minoraret. Cùm autem ex susceptæ auctoritatis officio singulis tanquam singulorum mater iusta petentibus iustitiam nec possit, nec debeat dene-

denegare: cum iustitia, & iudicium sit præparatio sedis eius: nos quia ad eius regimen sumus (licet insufficientes) assumpti, fratribus, & Coepiscopis nostris ad nos clamantibus non possumus in iustitia non adesse, aut quod iustè postulauerint non audire: ne si forsan circa exhibendam eis iustitiam fuerimus inuenti remissi, ipsi quoque negligentes inueniantur in reddendis iuribus subditorum, & commissam sibi nostræ solicitudinis partem minus laudabiliter exequantur, si (quod absit) nos viderint vel declinare à iure, vel non audire iustitiam postulantes. Hac autem ratione diligenter inducti, venientē ad apostolicam sedem venerab. fratrem nostrum G. Eboracen. Archiepi. benignè recepimus, & multiplices eius curauimus querelas audire. Conquerebatur autē inter cætera, quod cùm ad eum in Eboracen. ecclesia, & in alijs ecclesijs suis collatio pertineat præbendarum, tempore suspensionis ipsius, & postmodum etiā quidam se præter eius auctoritatem in ipsas intruserant: & in hoc & alijs iuri ci non modicum derogarant. Quidam etiam in quasdam Abbatias, diœcesis Eboracē. post interpositam ad nos appellationem irrepserant: qui ab eo nec confirmationis munus nec benedictionis gratiam postularunt. Volentes igitur eidem Archiepiscopo per tuæ solicitudinis industriam, prouidere de fratrum nostrorum consilio, discretioni tuæ per apostolica scripta districtè præcipiendo mādamus, quatenus eos, qui præbendas, vel dignitates Eboracen. ecclesiæ, vel aliarum ecclesiarum ad donationem eius spectantes, præter auctoritatem acceperunt ipsius, ad eas resignandas moneas diligentiùs, & inducas cum eas non possint salua conscientia detinere. Quod si monitis tuis acquiescere fortè noluerint, eos ad id per excommunicationis sententiam, & subtractionem aliorum beneficiorum suorum, non obstante confirmatione à sede apostolica obtenta sub forma communi: quæ confirmat beneficia, & præbēdas, sicut iustè, ac pacificè possidentur appellatione remota compellas: nisi forsan aliqui præbēdas ipsas vel ex speciali mandato apostolicæ sedis, vel auctoritate Lateran. cōcilij ab Eboracen. capitulo sunt adepti: sic tamen vt tempus suspensionis in sex mēsibus nullatenus computetur: cùm illa Lateran. concilij constitutio cōtra negligentes tantum, & desides fuerit promulgata, & tunc si voluerit non tamen valuerit Archiepi. ipse in conferendis præbendis vti propria potestate: à qua, & si fuerit sua culpa suspensus, non tamē ad ipsum cap. ex illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta, sed ad illum tempore suspensionis ipsius præbendarum donatio pertinebat: qui præter eius negligentiam, & desidiam poterat præbendas donare. Tempus etiam quo ad apostolicam sedem accessit, apud illam permansit, vel recessit ab ipsa infrà sex menses nullatenus computetur. Semestre quoq; tempus non à tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ potius ipsius Archiepi. & cōmonitionis ad personam eius à capitulo factæ: cùm in priuilegio quod à prædecessore nostro idem capitulum dicitur impetrasse, fiat mentio de commonitione canonica præmittenda, volumus computari. Illud autem omninò friuolum reputamus, si qui fortè se dicant ex donatione regia quasdam ex illis obtinuisse præbendis, quasi regalis sublimitas tempore suspensionis Archiepiscopi præbendas ipsas sua potuerit auctoritate conferre. Abbates autem prædictos si post appellationem ad nos legitimè interpositam confirmationis, & benedictionis beneficium susceperunt, canonicè punias: ne alij eorum exemplo contrà prælatos suos supercilium elationis assumant. Datum vt suprà.

N. ABBATI SANCTI ANDREAE, QVOD QVI VIVI ABSOLVTIONEM DESIderauerunt, sed morte præuenti eam non acceperunt, post mortem absolui ab ecclesia possint.

Nobis est sæpè quæsitum, vtrùm si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quominùs reconciliaretur ecclesiasticæ vnitati, non suscepto beneficio absolutionis decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habēdus: & vtrū pro tali recipienda sit elee- *Cap. à nobis, de sententia excommunicat.*

eleemosina,& à fidelibus sit orandum. Vt autem quod intendimus per suppositionem exempli apertiùs exprimamus, quidam presb. & canonicus regularis, sicut per tuas nobis literas intimasti, cùm publica laboraret infamia, quòd ad quandam coniugatam accederet, maritus mulieris, & consanguinei eius in eū manus iniecerunt temerè violentas: propter quod per Episcopum denunciati sunt excommunicationis sententiæ subiacere. Verùm ipsi postmodum ad eundem Episcopum accedentes, præstito in manus eius quod parerent iudicio ecclesiæ corporaliter iuramento, in mandatis receperunt ab ipso, quòd propter hoc apostolico se conspectui præsentarent. Cumque vnus illorum iead iter accingeret veniēdi, à quibusdam suis æmulis est peremptus, & extra cœmiterium ecclesiæ tumulatus. Et licet contra interfectores amici, & consanguinei interfecti grauiter sint commoti, eis tamen omnem rancorem remitterent, & offensam, dummodo, interfecti cadauer traderetur ecclesiasticæ sepulturæ. Videretur igitur forsan in hoc casu quibusdam, quod cum Sacramentum non necessitatis articulus, sed contemptus religionis excludat, & iudicium ecclesiæ diuinum debebat iudicium imitari, cùm etiam in interfecto prædicto manifesta pœnitentiæ signa præcesserint: & propter hoc absolutus apud Deum esse credatur: absolutus etiam ab ecclesia sit habendus. Sedè contrario cùm ex sola culpa ligetur quis quoad Deum apud triumphantem ecclesiam, ex sola verò sententia ligetur, quo ad hominem apud ecclesiam militantem: quando vinculum culpæ remittitur, absoluitur apud Deum, sed apud homines non absoluitur, nisi quando vinculum sententiæ relaxatur. Alioquin ecclesiæ absolutio nullatenus necessaria videretur, si in sola cordis contritione, præter sacerdotale officium, rigor relaxaretur ecclesiasticæ disciplinæ. Nos igitur consultationi tuæ de communi fratrum consilio breuiter respondemus, quòd iudicium Dei veritati, quæ nec fallit, nec fallitur, semper innititur: iudicium autem ecclesiæ nonnunquam opinionem persequitur: quam & fallere sæpè contingit & falli: propter quod contingit interdum, vt qui ligatus est apud Deum, apud eccl. solutus, & qui liber est apud Deum, eccl. sit sententia innodatus. Vinculum ergò, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpæ remissione dissoluitur. Illud autem, quo ligatus est apud ecclesiam cum sentētia remittitur, relaxatur: quod in suscitatione Lazari sermo Euangelicus manifestat: quem prius dominus suscitauit, & apostolis præcepit postmodum soluere suscitatum. Vnde quantumcunque prædictus se iuramento præstito, quòd ecclesiæ mādato pareret, humiliare curauerit, quantæcunque in eo pœnitentiæ signa præcesserint, quia tamen morte præuentus absolutionis non potuit beneficium obtinere: quamuis apud Deum absolutus fuisse credatur, nondum tamen apud ecclesiam habendus est absolutus. Potest tamen, & debet ei ecclesiæ beneficio subueniri: scilicet, vt cum de ipsius viuentis pœnitentia per euidentia signa cōstiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat quòd ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi, & soluendi homines super terram, tanquam non possit soluere, & ligare sub terra sepultos, & quod legitur, ne communicetur mortuo, cui non est communicatum, & viuo: cùm & si communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus religionis, sed necessitatis articulus impediuit: & in certis casibus à canonibus denotatis, ligasse legatur ecclesia mortuos, & soluisse. Vt autem in vno pariter eodemque negocio, & seruemus rigorem, & mansuetudinem ostendamus, statuimus, vt illius mortui absolutio à sede apostolica requiratur: qui cùm viueret ab apostolica sede fuerat absoluendus. Aliorum autem absolutionem ex præmissa causa cæteris indulgemus, à quibus cùm viuerent, fuerant absoluendi: Absolutionis autem forma seruetur, vt fiat cum pœnitentiali Psalmo, & tam oratione Dominica quàm alia consueta. Hæredes tamen ipsius ad satisfaciendum pro ipso, si commonitione præmissa noluerint, per districtionem ecclesiasticam compellantur. Datum Lateran.

II. nonas Maij.

NOBILI

NOBILI VIRO L. DE MONTE LONGO CONSOBRINO NOSTRO. VT inuentum thesaurum conseruet donec Pontifex suam voluntatem declaret.

CVm gratiam nostram, quam tibi potes cognoscere multipliciter fructuosam, vniuersis debeas hominibus anteferre, & neminem quantum personam nostram diligere, & vereri, de discretione tua cogimur admirari: quòd, sicut dilectus filius G. aurifex Alatrinus in nostra præsentia constitutus asseruit, tu ab eo xj. libras argenti puri, quas filij sui in dotem receperant à quodam homine Montis S. Ioannis, qui thesaurum inuenisse proponitur, abstulisti, & permisisti eum ab alijs taliter molestari, quòd coactus est iiij. marchas, & vnam vnciam nuncio dilecti filij nobilis viri Ioannes de Cettan. persoluere, ac totidem marchas Pelagio Alatrin. Matthæo Adenulphi, & Philippo vnam libram, & decem vncias: decem etiam, & nouem vncias consuli Alatrin. cùm ignorare non debeas, quòd sic inuentus thesaurus dispositioni nostræ debuit reseruari. Inde est, quòd discretioni tuæ sub obtentu gratiæ nostræ præcipiendo mandamus, quatenus omni mora, & excusatione postpositis, argẽtum prædictum qualitercumque expensum sit, studeas rehabere, ipsumque reserues fideliter, donec nostræ recipias beneplacitum voluntatis. Illos autem, qui argentum ipsum, habuisse noscuntur, nisi tibi celerius curauerint resignare, auctoritate nostra confidens, & eorum præsumptionem cum fidelibus studeas, sicut conuenit, castigare: quia sic nostra iurisdictio deperiret, si in patrimonio ecclesiæ, quod nostrum est, alij pręsumptione qualibet occuparent. Illos etiam, qui thesaurum inuenisse noscuntur, ad assignandum illum dispositioni nostræ, quanta potes districtione, compellas, eis ex parte nostra promittens, quòd si paruerint humiliter, & deuotè, congruè sibi prouidere. Datum Lat. V. idus Maij.

N SENONEN. ARCHIEPISCOPO. VT DECANVS NIVERNENsis de hæresi suspectus se purgare eamque abiurare cogatur.

INter solicitudines nostras illa debet esse præcipua, vt capiamus vulpeculas, quæ moliuntur vineam domini demoliri, species quidem habentes diuersas, sed caudas admodum colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Hi sunt namque caupones, qui aquam vino commiscent: qui virus draconis in aureo calice Babylonis propinant: qui (iuxta verbum Proph.) arcum rem amaram intendunt, vt sagittent innoxios in occultis: quorum error serpit vt cancer: ita quòd nisi botrus in flore lædatur, fructum non solum amarum, sed etiam pestiferum germinabit. Hoc Apost. egregius prædicator in epist. sua prophetico sermone nedescribit, & docet omnimodis euitandos. Contra quos sacerdotes tubis argenteis clangere debent, vt conclamante populo arca fœderis præcedente, muri corruant Hierico, quæ iam fuerat perpetuo anathemate cõdemnata: ita quòd si quis ex ea vel regulam auream furari præsumpserit, cum Achor filio Charmi lapidibus obruatur. Tu ergò sicut vir prouidus, & discretus veri pastoris adimples officium, & super grege tibi cõmisso purè, ac plenè solicitudinem pastoralẽ exerces, dum & legem Christi zelaris, & hæreticorum impugnans errorem, in fautores ipsorũ exeris gladium canonicæ vltionis. Vigilans enim vigilas super grege tuo, ne relicto veri pastoris ouili, quod est vnum, oues aberrent post vestigia gregum, qui non sunt ex eo, temerè abeuntes: vel ne lupus eas rapiat, & dispergat, quas veritas in eodem ouili sub vno pastore fidei catholicæ conniuit. Inter præcipuos quidem vineę domini Sabbahot agricolas deputatus, vulpeculas, quas descripsimus, non pateris eius speciem demoliri, sed eas vel capere potiùs satagis, vel fugare. Sanè sicut ex literis tuę fraternitatis accepimus, cùm ad preces venerabilis fratris nostri Altisiodorẽ. Episcopi ad villam, quæ Charitas dicitur, accessisses, præsentibus eodem, & venerabilibus fratribus nostris Niuernen. & Melden. Episcopis, in vnum fecisti eiusdem villæ populum congregari: vbi de hæreticis, & eorũ dogmatibus inquisitione diligenti habita inter alios, quos super hæretica prauitate reperisti publicè infamatos, Decanum Niuernẽ. cõmuni didicisti opinione grauari, & in eo, & per eum non modicũ fuisse scandalum catho.

Cap. Inter solicitudines, extra de purgatione canonica.

catholicorum animis declaratū. Vnde propter vehemētem infamiam, & graue scandalū ipsum ab officio, & beneficio suspendisti: apud Altisiodorum ei diem certū assignās, quo tuo se cōspectui præsentaret, ab obiecto crimine defensurū. Cumque statuto termino ad tuam præsentiam accessisset, præsentibus dictis Altisiodorē. & Niuernē. Episcopis, ac pluribus in vtroque iure peritis, cùm certus accusator cōtra eum minimè compareret, tu ex officio tuo testes tam pro ipso, quàm contra ipsum recipi, ac diligenter examinari fecisti, & attestationes etiam publicari. Cumque postmodum se non ad concessum ei diem, tuo se cōspectui præsentasset, cùm facultatem ei liberam indulsisses, in testes ac eorum dicta dicendi, ac proponendi suas in mediū rationes, quibusdam propositis probationibus, & allegationibus tandem renuncians, sententiam postulauit. Tu verò cum venerab. fratr. nostris Trecen. ac dictis Altisiodoren. & Niuernen. Episcopis secedens in vnum, inspectis attestationibus diligenter, & adhibito plurium cōsilio sapientum, quia crimen contra eum liquido probatum non erat, ipsum nō duxisti de hæresi cōdemnandum. Verùm quoniam ex dictis testium multa erat præsumptio contra eum, vtpote cùm esset manifestè probatum, eum familiaritatem hæreticorum non solum habuisse, sed etiam captasse scienter, cùm publica etiam laboraret infamia, & tantum suscitatū esset scandalum cōtra ipsum, quòd nō posset canonica purgatione deleri, nec ipsum absoluere: nec purgationem, quam obtulerat ab initio, & tunc etiam offerebat, recipere voluisti, sed ipsum cùm literis tuis ad sedem duxisti apostolicam destinandū: intelligēs quòd ex concessa nobis plenitudine potestatis, citra pœnam canonicam dispensare possimus, & vltra eam rigorem seueritatis augere. Cæterùm ei postmodum in nostra præsentia constituto, cōmunem audientiā in consistorio nostro concessimus. vbi se multipliciter nixus est excusare: illud præsertim allegans, quòd cū nō apparente accusatore legitimo purgationem offerret, testes contra eum non fuerant aliquatenus admittendi. Nos igitur literarum scientiam, & honestatem morū in te pariter attendentes, licet ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum vsq; ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quod tamen etiam eum à beneficio propter immanitatem criminis (vt credimus) suspēdisti, noluimus improbare: nec illud etiam propter causam improbamus eandem, quod licet nullus contra eum legitimus accusator compareret, ad detegendam tamen huius mortiferæ pestis, immò pestiferæ mortis radicem, ex officio tuo fama publica deferente, voluisti pleniùs inquirere veritatem. Attendētes autem vulgatam infamiam, graue scandalū, & vehementem suspitionem ex testium dictis abortam, quæ contra eundem Decanum facere videbātur, cùm propter eorum quodlibet ei esset purgatio iniungenda, & seruantes, & mollientes rigorem, de cōsilio fratrum nostrorū Archiepiscoporū, etiam & Episcoporum apud sedem apostolicam existentiū, purgationem quartædecimæ manus sui ordinis ei duximus indicendam. Ipsum igitur ad te cùm literis apostolicis remittentes, vt ibi purgetur, vbi noscitur infamatus, fraternitati tuæ per apostolica scripta mādamus, quatenus ascitis tecum dicto Niuernē. & venerabili fratre nostro Parisien. Episcopis, indictam ei à nobis purgationē accipias. Ita tamē vt qui ad eius purgationem processerint comprobādam, sint fide catholici, vita probati: qui conuersationem, & vitam ipsius, nō tam moderno tempore nouerint, quàm trāsacto. Purgatione verò recepta beneficiū ei restituere nō postponas, ne cogatur in cleri opprobrium mendicare. In pœnam autem familiaritatis illius, quam cū hæreticis sciēter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspēsum, donec scandalū sopiatur: ita tamen vt publicè familiaritatē hæreticorū abiuret. Præcipias insuper ipsi districtè, vt in prædicta, & alijs villis circumpositis profiteatur, & prædicet fidem catholicam, ac cōfundat, & detestetur hæreticam prauitatem: sic deinceps vitam suam bonis adornans operibus, vt infamia conuertatur in famam, & omne scandalum, & suspitio de catholicorū mentibus deleatur. Quod si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiasticæ districtionis mucrone percellas: & ab officio, beneficioque depositum ad agendam pœnitētiam in arctum monasterium retrudere non omittas. Datum Lat. nonis Maij.

N. OXO.

N. OXOMEN. EPISCOPO. *QVA REFORMATIONEM MOnasteriorum ab ipso introductam Pontifex approbat.*

ORdinem religionis plantare, ac fouere plantatum, ex officij nostri debito prouocamur: & sic religiosis locis apostolicum nos conuenit præbere patrocinium, & fauorem, quòd sub regimine, ac gubernatione nostra assiduis proficere valeant incrementis. Intelleximus equidem per scriptum authenticum sigillo tuo, & venerabilis fratris nostri Toletan. Archiepiscopi communitum, quòd tu de communi cõsensu totius Cap. Oxomen. auctoritate præfati Archiepiscopi, cõsensu etiam, & cõsilio chariss. in Christo filij nostri A. regis illustris Castellę deliberatione proulda statuisti, vt secundum præceptum felicis record. Alex. & Lucij Rom. Pont. in Oxomen. ecclesia sint de cætero canonici regulares: nec aliquis in portionariũ, vel sæcularem canonicum recipiatur, deinceps in eadem: quædã etiam alia Cap. statuisti, quæ in eodem scripto perspeximus contineri. Volẽtes igitur, quòd à te videtur pia deliberatione statutum, debita firmitate gauderet, cõstitutiones ipsas, quas possemus restitutiones potius nominare, cum à longis retrò temporibus hoc ipsum de Oxomen. ecclesia fuerit, sicut asseris) à Rom. Pontificibus ordinatum, sicut ipsæ à te rationabiliter factæ sunt, & à tuo receptæ Cap. auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti pagina cõmunimus. Nulli ergò &c. Datum Lateran. V. idus Maij.

OXOMEN. EPISCOPO. CONCVBINARII PVBLICI PVNIANtur *clancularijs indicatur purgatio.*

QVa nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publicè concubinas habentibus, qui quando conueniuntur à te se esse concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos viuere dignoscuntur. Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si crimen eorum ita publicum est, vt meritò debeat appellari notorium, in eo casu nec accusator, nec testis est necessarius, cùm huiusmodi crimen nulla possit tergiuersatione celari. Si verò publicum est, non ex euidẽtia, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt: cùm non sit testimonijs, sed testibus iudicandum. Sed si de clericis illis talis habeatur suspitio, vt ex ea scandalum in populo generetur, licet contra ipsos non appareret accusator, tu tamen eis canonicam potes purgationem indicere: quam si pręstare noluerint, vel defecerint in præstanda, eos canonica poteris animaduersione punire. Datum Lateran. V. idus Maij.

Cap. Tua nos de cohabitatione clericorum et mulierũ

N. VRATIZLAVIEN. EPISCOPO. QVATENVS EXCOMMVNICATI SINT *laici, qui clericũ violentas manus iniciunt, & cum excõmunicatis cõmunicat.*

NVper à nobis tua fraternitas requisiuit, quid sit de illis laicis sentiendum, qui clericos violenter sine læsione, tamen in custodia detinent publica, vel priuata, vel etiam detrudũt in vincula, vtrùm in canonem sententiæ latæ incidant, vt ipso facto sint vinculo excõmunicationis innodati, sicut illi, qui manus in clericos inijciunt temerè violẽtas: & vtrùm qui nominatim excõmunicatis scienter cõmunicãt, absolui ab excommunicatione possint, per confessionem à simplici sacerdote, vel Episcopi, seu Archipresbyteri sit ab eis absolutio expetenda: & si post actam pœnitentiam cum illis valeas dispẽsare, qui & si bigami de iure non sunt, de facto saltem bigami nominantur: eo quòd in sacris ordinibus constituti more nuptiali, secundas in cõtubernium sibi mulierculas adiunxerũt. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter duximus ex ordine respõdẽdũ, quòd in primo cõsultationis articulo non credimus laicos pœnam excõmunicationis euadere, quamuis eorũ factum corporalis læsio non fuerit subsecuta: citra quam violẽtiam sæpius circa clericos nequiter perpetratur. In secunda verò quæstione credimus distinguendum,

Ca. Nuper de sentent. excõmunicatum.

guendum, an is, qui nominatim excommunicato scienter communicat, in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium, vel fauorem, aut aliàs in oratione, vel osculo, vel orando secum, aut etiam comedē[n]do. In primo quidem articulo cùm talis & communicet crimini, & participet c[ri]minoso, ac per hoc, ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnauit, ab eo vel eius superiore merito delicti tunc erit absolutio requ[ir]enda: cùm iuxta canonicas sanctiones facientes, & consentientes pari pœna constringat. In secundo verò casu, à suo Episcopo, vel proprio sacerdote poterit ab[solutionis] beneficium obtinere. Quamuis enim & tunc non iudicis, sed iuris sententia excommunicato communicans sit ligatus: quia tamen conditor canonum solutionem eius sibi specialiter non retinuit, eo ipso cōcessisse videtur facultatem alijs relaxandi. Is autem, qui iuxta primum modum excommunicato communicat, cum iuramento debet absolui. Qui verò iuxta secundum modum illi participat, reconciliari poterit sine iuratoria cautione. Verùm si difficilè sit ex aliqua iusta causa, quòd ad ipsum excommunicatorem absolue[ndu]s accedat, concedimus indulgendo, vt præstita iuxta formam ecclesiæ cautione, quòd excommunicatoris mandato parebit, à suo absoluatur Episcopo, vel proprio sacerdote. Tertius, & vltimus inquisitionis articulus videbatur habere nō modicum quæstionis: quoniam, cùm in matrimonijs contrahendis non [i]uris affectus, sed animi destinatio attendatur: vnde illum comitatur infamia, qui duas simul habet vxores, quod partim ad factum conuenit retorqueri, sicut & quòd in canone legitur de præsbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur, eadem censura tales inter bigamos videntur reputandi: licet obuiet ex aduerso, quòd opinioni sit veritas pręferēda, & quòd iuxta pręmissa, qui nullam vxorem habuit, foret bigamus reputandus: quod contingeret si quis de facto contra[he]ret cum diuersis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari. Nos [au]tem in hac quæstione taliter respondemus, quòd cum huiusmodi clericis, q[ui] quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres matrimonialiter coniunxeru[nt] tanquam cum bigamis non liceat dispensari: licet in veritate bigami non [ex]stant, non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis c[um] opere subsecuto. Datum Lateran. XVII. cal. Iunij.

HISP. DECANO TOLETANO QVA DECANATVM *Toletanum ipsi confert.*

SAcrosancta Romana ecclesia &c. vsq; ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Decanatus Toletanæ ecclesiæ, sicut illum iustè pos[sides], & quietè, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmam[us] & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt si te in a[li]quo grauari præsenseris, liberè tibi liceat sedem apostolicam appellare. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

HISP. ARCHIDIACONO DE COLERA, QVA CARDINAlis collationem super Archidiaconatu confirmat.

CVm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Archidiaconatum de Colera, quem in Segobien. ecclesia dilectus filius G. Sancti Angeli Diaconus Cardinalis dum in partibus Hi[spani]æ legationis fungeretur officio, cum omni iure, ac pertinentijs suis tuæ tibi contulit intuitu probitatis, sicut illum iuste possides, & quieti, & in eiusdem Card. authentico continetur, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergò &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

IOANNI ABBATI SANCTI MICHAELIS VILLAE MAIORIS, EIVSQVE FRAtribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. *De priuilegiorum suorum confirmatione.*

Religiosam

R Eligiosam vitam eligentibus,&c.vsque ad verbum Ordo canonicus,qui secundum Deum,& Beati Augustini regulam atque institutionem Præmonstraten.fratrum in eodem loco,&c.vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo dicta ecclesia sita est,cum omnibus pertinētijs suis,videlicet Rodam cum omnibus pert.suis. Ecclesiam Sancti Ioannis cum omnibus pert. suis. Ecclesiam Sancti Cypriani de patella,cum omnibus pert.suis.& ius,quod habetis in Masallos.Ius quod habetis in ecclesia Alba.Ecclesiam Sancti Pauli cum pert. suis, & ecclesiam Sancti Clemētis, cum villa quæ dicitur de Fabar,& ecclesiam Sancti Stephani de ques. Ecclesiam Sanctæ Mariæ de spinosa cum pert.suis.Ius quod habetis in villa, quæ dicitur Sorita,& ius quod habetis in flumine,quod dicitur Pizorga. Sanè laborum vestrorum &c. Licet quoque vobis,&c. Prohibemus insuper vt nulli fratrum,&c.Ad hæc etiam inhibemus, ne cui Episcopo, &c. Cùm autem generale interdictum,&c. Chrisma verò, &c. Prohibemus insuper, vt infra fines,&c. Ad hæc nouas &c. Sepulturam quoque,&c. Obeunte verò,&c. Decernimus ergo,&c. Salua sedis apostolicæ auctoritate,& diœsani Episcopi canonica iustitia.Si qua igitur,&c.Datum Lateran.per manum Rainaldi domini Papę notarij cancellarij vicem agentis.XIII.cal.Iunij,indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno.MCXCIX.Pont.verò domini Innocentij Papæ tertij anno secundo.

N. EPISCOPO ABVLENSI. VT SARRACENI DE BONIS, QVAE A *Christianis ad colendum receperunt,ecclesiæ parochiali decimas soluant.*

E X parte dilectorum filiorum Capituli Abulensis fuit in audientia nostra querimonia recitata,quòd cùm homines tuæ diœcesis in castris,& in ipsa ciuitate morantes,de tribus partibus frugum totius agriculturæ suæ,molēdinorū etiam,& hortorū,& ruricolæ de quarta parte parochialibus ecclesijs,à quibus ecclesiastica percipiunt sacramenta, decimas soluere teneātur,licet ministri ecclesiarum ipsarum ferè nullos habeant reditus præter decimas, vnde valeāt sustentari:domini prædictorum hortorum,& molendinorum ipsa tradunt Sarracenis in graue detrimentum ecclesiarum,& præiudicium excolenda: qui nolunt ecclesijs,sicut olim Christiani solebant,freti potentia,& fauore illorum,à quibus illis excolenda traduntur, decimas exhibere.Volentes igitur ipsis ecclesijs,& earum ministris super hoc, prout conuenit,prouidere,fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus nisi Sarraceni illi ad commonitionem tuam cum ea integritate,qua christiani solebant,prædictas decimas ecclesijs voluerint exhibere,eis faciaes cōmunionem à christianis super mercimonijs rerum venaliū,& alijs penitus denegari:Christianos illos,qui talibus contra formam mandati apostolici communicare præsumpserint,à sua præsumptione per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescens. Datum Lateran. XII.cal.Iunij.

N. LINCOLNIEN. ET N. ELIEN. EPISCOPIS ET N. ABBATI *Sancti Edmundi.Vt controuersiam inter Archiepiscopum Cantuariensem & monasterium ibidem componere studeant.*

I Nter venerab.fratrem nostrum Archiepiscopum,& prædecessores eius ex vna parte,ac dilectos filios Priores,& monachos Cantuarien. ex altera super quibusdam capellis,quas ipsi Archiepiscopi laborarunt in præiudicium partis alterius,sicut monachi proponebant, iandudum grandis,& grauis quæstio pullulauit,pro qua prædecessores nostros,& nos ipsos sæpiùs oportuit apostolicas litteras destinare. Verùm cùm in ipso negocio,auct. litterarum nostrarum vsq; adeò processum sit,vt capella de Lamech diruta sit penitus,& consumpta,præfatus Archiepiscopus prędecessorum suorum volens laudabile propositum adimplere,capellam ad honorem gloriosorum martyrū Stephani,& Thomæ,in qua canonicos preben-

darios instituerct, de nouo fundare volebat de nostra licētia speciali: quòd sibi per nuncios & procur. suos de cōmuni iure competere asserebat, cōtradictione partis alterius non obstante. Cuius indemnitati per idoneam, & sufficientem cautionem poterat prouideri: sed neque per demolitionem capellæ præfatæ de Lamech suum dicebat desiderium retardandum: cuius opus ea potissimum ratione fuerat condemnatum, quòd post denunciationem noui operis inhibitionem prædecessorum nostrum, & appellationem ad sedem apost. interpositam fuerat attentatum. Cæterùm pro monachis fuit propositum ex aduerso, quòd cùm mādatum nostrum ad ipsum Archiepiscopum, & vos directum, circa Exeniorum ecclesiarum, & aliorum restitutionem adhuc nō fuerit adimpletum, nec sopitum scandalum ex ea causa subortum: nec constaret adhuc de præiudicio in posterum auferendo, eadem contradictionis causa durante, non erat præfati Archiepiscopi petitio admittēda. Cùm autem hæc, & similia fuissent vtrinque in nostro auditorio allegata, nos volentes vtrique partium pastorali sollicitudine prouidere, de communi fratrum nostrorum consilio causam eandem sub ea forma vobis duximus cōmittendam: vt ante omnia inter ipsos amicabiliter componere laboretis. Quòd si fortè desuper datam non fuerit, vos facta prius restitutione plenaria monachis memoratis eorum quæ ob hanc causam fuēre subtracta, inquiratis super his, quæ præmisimus remoto appellationis obstaculo pleniùs veritatem: & si de partium voluntate processerit, ad diffinitiuam sententiam procedatis: facientes quòd decreueritis per censuram ecclesiasticam à partibus inuiolabiliter obseruari. Alioquin gesta omnia in scriptis fideliter redigēres ad nos ea sub litterarum vestrarum testimonio transmittatis: diem assignantes partibus competentem, quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent: ad quem si qua earum venire contempserit, nos nihilominus in causa ipsa quantum de iure poterimus, procedemus. Ad hæc volumus, & mandamus, vt ad locum ipsum pariter accedentes super statu Cantuariē. ecclesiæ tam interiori quàm exteriori inquiratis, appellatione remota, plenius veritatem: & quicquid super his inueneritis, nobis fideliter intimetis, vt per relationem vestram certiores effecti, quod statuendū fuerit, statuamus. Nullis litteris obstātibus, præter assensum partium, &c. Quòd si omnes &c. duo, &c. Datum Lateran. XIIII. cal. Iunij.

M. ABBATI, ET CONVENTVI DE CERTESEIA VT DECIMAS QUAS hactenus possederunt iure posthac retineant.

Cum à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum Assensu. Decimas de Certesies de Eggeh. de Torp. & de Chabehan. ad opera vestri monast. deputatas, sicut eas iustè, ac sine controuersia possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò, &c. Datum Lateran. VIII. cal. Iunij.

EISDEM. QVOD DE NOVALIBVS QVAE IPSI PROPRIIS manibus sumptibusq́; colunt. decimas soluere non teneantur.

Ex pastoralis officij debito prouocamur, religiosam vitam eligentibus apostolicum, &c. Ea propter dilecti in domino filij, &c. vsque ad verb. Suscipimus. Ad hæc vt deuotius pijs operibus insistatis, vobis auctoritate præsentium indulgemus, vt non liceat alicui in vos, vel in monasterium vestrum sine manifesta, & rationabili causa excommunicationis, aut interdicti sententiam promulgare. De noualibus verò quæ proprijs manibus, aut sumptibus colitis, aut de vestrorum animalium nutrimentis, siue de hortis, & virgultis, aut piscationibus vestris, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat, sed eas eleemosinæ, aut pauperibus monasterij vestri, iuxta quòd tu fili Abbas postulasti à nobis, præcepimus assignari. Decernimus ergò, &c. Datum vt suprà.

VGONI

VGONI ABBATI MONASTERII SANCTI PETRI DE INSVLA ARBEN. eiusq; fratribus tam præsentibus quàm futuris monasticam vitam professis in perpetuum. De confirmatione ipsorum priuilegiorum.

Piæ postulatio voluntatis,&c. vsque ad verbum Ordo monasticus, qui secundum Deum,& Beati Benedicti regulam,&c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentijs,& appendicijs suis,& terminis, qui sic distinguuntur. Primitùs à capite maceriæ à monte vsque ad riuum descendendo, per riuum vsque ad mare,& per mare ad molendina,& ascendendo per montis verticem,& eundo per illum vsque in priora cõfinia. Ecclesiam Sancti Cypriani cum pertinentijs,& appendicijs suis,& terminis, qui sic distinguuntur. A ualle obscura vsque in vallem de Frasiñu, aliæ tres partes mare circundant, vna cum manmena omnibusque scopulis: ad istud promontorium, subiacentia,& valles quæ sunt apud Sanctum Cyprianum,& alię quæ sunt apud Sanctum Petrum: inter quas salinæ vestræ,& piscatiæ consistunt. Sanè noualiũ &c. Liceat quoque,&c. Prohibemus insuper,&c. Cùm autem generale, &c. Sepulturam quoque,&c. Salua tamen &c. Obeunte verò, &c. Libertates, &c. Decernimus,&c. Salua apostolicæ sedis auctoritate,& diœcesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur,&c. Datum Lateran per manum Rainaldi domini Papę notarij cancellarij vicem agentis VIII. cal. Iunij indictione secũda, incarnationis dominicæ Anno MCXCIX. Pontificatus verò Domini Innocẽtij Papæ tertij Anno secundo.

N. COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO, ET VNIVERSIS EPISCOPIS in regno Legionen. constitutis. Vt per excommunicationis & interdicti sententiam Rex Legionis & regis Castellæ filia, in gradu prohibito copulati, separentur.

ET si necesse sit, vt scandala veniant, væ tamen est homini illi per quẽ scandalum venit. Quot enim turbationes,& scandala diebus nostris orbi superuenerint vniuersò, hodie plus experimur in facto, quàm scriptum reperiamus in libro. Necesse est autem, vt veniant scandala, non solùm scilicet ineuitabile, sed & vtile: quoniam in quo deficit malus, proficit bonus; & aurum in fornace probatur. Inter cætera verò, in quibus scandalizatur hodie populus christianus, præcipuum est persecutio paganorum: quæ tam in oriente; quàm in occidente peccatis exigentibus inualuit vltra modum, contrà quam vtrobique simile quodammodo putauerunt remedium inuenire: sed quia Deum ante suum non proposuẽre conspectum, quod inuentum est in remedium, in periculum est conuersum. Sanè in oriente vnà duobus fuit incestuosè coniuncta, in occidente verò vnus sibi duas præsumpsit iungere per incestum,& incestui quidem in oriente commisso non solùm consensus, sed, & auctoritas clericorum ibi consistentium intercessit: sed indetestabili copula in occidente contracta, licet non absque quorundam ecclesiasticorum virorum assensu fuerit forsitan attentata, auctoritas tamen ecclesiastica nullatenus interuenit. Volens autem Deus maius peccatum vindicare celeriùs,& à similibus alios deterrere, tam C. quondam Marchionem, qui N. Reginæ Hierosolymitanæ prius adhæserat per incestum gladio, quàm Henricum quondam Campaniæ Comitem, qui ei & in culpa quodammodo,& in pœna successit, præcipitio, vtrunque verò morte impræuisa peremit. Nondum autem in huius iniquitatis auctores in occidente suam exercuit vltionem: sed quanto longanimiùs sustinet, tantò forsan seueriùs vindicabit. Licet autem apostolica sedes quod super hoc fuerat in oriente commissum, propter malitiam temporis, & persecutionem vrgentem dissimulare sit visa, ad vindicandum tamen quod in occidente fuerat attentatum, rigore canonicæ districtionis est vsa. Nam cùm ad bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris

nostri audiētiam peruenisset quòd Rex Legionen. filiam charissimi in Christo filij nostri Portugalliæ Regis illustris incestuasè sibi præsumpserat copulare, tā Regem ipsum Portugalliæ, quàm incestuosè coniunctos excommunicationis sententia innodauit, & Legionen. ac Portugalliæ regna sententiæ supposuit interdicti: vnde quod illegitimè factum fuerat, est penitus reuocatum. Verùm dictus Rex Legion. ad deteriora manum extendens, sicut is de quo dicit scriptura: Væ homini illi, qui post se trahit peccatum quasi longam restem, & impius cū venerit in profundū vi..iorum contemnit, filiam charissimi in Christo filij nostri Regis illustris Castellæ neptem, v..delicet propriam impudenter sibi contra interdictum ecclesiæ copulare præsumpsit. Quod cùm ad nostrā notitiam peruenisset, dilectum filium fratrem Rainerium virum scientia, & religione pariter reuerendum, Deo, & hominibus obtentu scientiæ, & honestatis acceptū, in Hispaniam duximus destinandum: vt iuxta verbum Propheticum dissolueret colligationes impietatis: solueret fasciculos deprimētes: qui per Dei gratiam ab omni munere manus excussit: ita vt quod legitur de ipso, possit verè referri. Non fuit qui ditauerit Abraam. Ipse igitur cùm in Hispaniam peruenisset, dictum Regem Legionen. semel, & iterum ex parte nostra cōmonuit diligenter, vt à tam detestabili, & nefanda copula resiliret: vniuersis colligationibus dissolutis, quæ fuerāt pro ipsa copula consummanda cōtractæ. Sed cùm apud eum nihil prorsus monitis profecisset, certum ei diem assignauit, & locum: & cùm ipsum etiam vltra terminum expectasset, in eum se contumaciter absentantem iuxta formam mandati nostri excommunicationis sententiam promulgauit, & regnum Legionen. interdicto generali conclusit. In memoratū verò Regem Castellæ, vel terram suam in nullo processit: cùm idem Rex se mandaris eius exponeret, & quod reciperet filiam suam, si sibi redderetur, proponeret assertiuè: quod vtrùm ex animo fecerit ille plenius nouit, qui scrutator est cordiū, & cognitor secretorum. Nuper autē venerabiles fratres nostri Toletanus Archiepiscopus, & Episcopus Palētinus ex parte ipsius Regis Castellæ, & ex parte Regis Legionen. venerab. frater noster Zamorensis Episcopus ad sedem apostolicam accedentes postulabāt, vt cum eodem Rege Legion. & filia dicti Regis Castellæ deberemus super tam incestuosa copula dispensare: propter quod nisi specialis illa gratia, quam ad deuotionem dicti Regis Castellæ habemus, motum nostri animi temperasset, in ipsos ita curassemus seueritatem ecclesiasticam exercere, quòd nulli de cætero temporibus nostris ad nos repudiatas toties, & damnatas petitiones afferrent: cùm ipsi etiam nouerint, quod id ab eodem prædecessore nostro sæpius postulatum fuerit, & ab eo inhibitum, non indultum. Tandem verò intelligentes Archiepiscopus, & Episcopi memorati, quòd non solùm indulgētiam super hoc à nobis, sed vix etiam posset à nobis audientiam impetrare, interdictum in terram dicti Regis Legionen. prolatum, tandem à nobis postulauêre remitti: asserētes quòd ex eo triplex toti regno periculum ab hæreticis. Sarracenis, & christianis etiam imminebat. Ab hæreticis quia cùm per interdictum ipsum clausa essent in partibus illis ora pastorū, non poterant fideles per eos cōtra hæreticos instrui, & ad resistendū eis aliquatenus informari: vnde cùm ex hoc, tum quia Rex Legionen. ab ecclesia se asserens aggrauatum, eis minime resistebat, inualescebant contra fideles hæretici, & in regno ipso hæreses variæ pullulabant. A Sarracenis, quoniā cùm per exhortationes, & remissiones ecclesiæ, Hispaniarum populus consueuisset ad expugnationem paganorū induci, cessante prædicatorum officio, populi etiam deuotio tepescebat, quia cum se cum principe suo, quo ad interdictū, eidem videret pœne subiectum, à culpa, cui vel tacendo consenserat, fortè se nō credebat immunem: propter quod minus circa debellationem Sarracenorum feruebat, ne decederet in peccato. A catholicis, quia cùm clerici laicis spiritualia ministrare non possent, laici clericis temporalia subtrahebāt: oblationes, primitias, & decimas detinētes. Vnde cùm clerici ex his pro maiori parte in partib⁹ illis cōsueuerint sustētari, eis subtractis nō solùm mendicare, sed fodere, & seruire iudæis in eccl. & totius christianitatis opprobriū cogebantur. Videbatur autē difficilè petioni eorū annuere, & sententiam

tiam ex animo, ordine, & causa latam canonicè, & sine satisfactione congruà relaxare. Ex animo siquidem, quia sicut Deus perhibet testimonium conscientiæ nostræ, ad hoc non nisi iustitiæ, & honestatis obtentu processimus: cùm ex contrario potiùs, contra nos oriri præsumptio potuisset, si tam detestabile facinus duxissemus in patientia tolerandum. Ex ordine, quia dictus Frater R. post commonitiones, & dilationes legitimas, tãdem districtione percussit ecclesiastica contumacẽ. Ex causa exemplo diuino videlicet, & humano. Diuino, quia cùm Dauid in populi numeratione peccasset, dominus in populum vasa sui furoris effudit: vnde idem Dauid dixisse legitur, peccatum suum domino confitẽdo: Ego sum qui peccaui, ego qui iniquè egi. i. q. o. s. q. f. au. ob. f. t. domine à populo tuo. Humano, cùm iam dictus prædecessor noster (vt nõ longè petãtur exempla) in prædictos Portugalliæ, & Legionen. reges, & regna ipsorum prædictas sententias curauerit promulgare. Esset insuper res mali exempli, quia si forsan in alia regna similem nos cõtingeret promulgare sententiã, similis à nobis gratia peteretur: quam si forsitã negarem⁹, apud nos esse videretur acceptio persõnarũ. Ex hoc etiã de nobis posset apud aliquos oriri suspitio, præsumẽtibus fortè quibusdã, quòd ad id moueremur ex causa latẽti. Licet igitur ex causis præmissis nõ videretur dicta petitio admittẽda, quia tamẽ vbi multitudo in causa, detrahẽdũ est, aliquid seueritati: vt maioribus malis sanãdis in charitas syncera subueniat: in eo ad petitionem prędictorũ Archiepiscopi, & Episcoporũ gratiã de communi fratrum nostrorum consilio duximus faciendam, ex quo videbantur impedimenta expressa superiùs prouenire. Relaxauimus ergò non totum, sed in vna parte solummodo interdictum: nec perpetuò, sed ad tempus, quandiu scilicet nobis placuerit, & viderimus expedire: vt probemus interim spiritus, si ex Deo sint, & an (sicut iidem Archiepiscopus, & Episcopi asserant) sperata inde vtilitas sequeretur: sic videlicet, vt in regno ipso diuina celebrentur officia: sed decedentium corpora sepulturæ ecclesiasticæ non tradantur: in quo tamẽ clericis gratiam facim⁹ specialem, in eo videlicet, vt in cœmiterio ecclesiastico, cessante solennitate solita, tumulẽtur. Quod licet aliquibus posset absonum fortè videri, ... officio restituto sepultura ecclesiastica denegetur: quia iuxta canonicas sanctiones, cui cõmunicauim⁹ viuo, cõmunicare debemus & mortuo: rectè tamen intelligẽtib⁹, nihil ex hoc incongruitatis occurrit: cùm iuxta Lateranen. instituta concilij decedentes ex torneamentis & si per pœnitentiam reconcilientur ecclesiæ, christiana tamen sepultura priuẽtur. Vt autem non remittere pœnam, sed commutare potius videamur, dictum regem Legionen. & memoratam filiam regis Castellæ, ac omnes principales eorum consiliarios, & fautores excommunicationis curauimus sententia innodare: mandantes vt ad quamcunque ciuitatem, oppidum, vel villam deuenerint, nullus ibidem eis præsentibus diuina præsumat officia celebrare. Dicto autem regi Castellæ, & chariss. in Christo filię nostrę reginæ vxori eius dabimus in mãdatis, vt quod stent mandatis nostris iuratoriam exhibeant cautionem: & vel exprimant in iuramento, quòd ad dissoluẽdam tam illegitimam copulam, dẽt operam efficacem: vel id nos eius faciemus præstito iuramento mandari: nec credimus, quòd super hoc se aliquatenus nobis exhibeãt cõtumaces, cùm quòd starent mandatis ecclesiæ, in manibus prædicti fratris R. (sicut ex literis eiusdem regis apparet) firmiter promisissent, & impendissent causam sufficiẽtem ad copulam huiusmodi consummandam. Quod si forsan (quod non credimus) mãdatis nostris noluerint obedire, ipsos, & principales eorum consiliarios, & fautores excõmunicari mandabimus: & quocunq; deuenerint diuina prohibebimus officia celebrari. Vt sic saltem ad mandatum ecclesiæ reuertantur: iuxta quod legitur in Psalmista: Imple facies. e. i. &. q. n. t. d. Quia verò castra quædam, *Cap. Etsi*
quæ idem rex Legionen. dictæ filiæ regis Castellæ in dotem tradidisse proponi- *necesse, De*
tur, ita vt si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in ius eius, impedi- *Donationi*
mentum præstare videntur huiusmodi copulæ dissoluendæ: cùm castra ipsa, nõ *bus inter*
tam ob turpem, quàm ob nullam potius causam sint data, vtpote, cùm inter eos *virum &*
matrimonium non existat: & ideo nec dos, nec donatio propter dotem, sic ad *vxorem.*

commodum ei cedat, quod debet in pœnam eius potius retorqueri, castra ipsa restitui volumus, & ad id puellam ipsam per excommunicationis sententiam coarctari: auctoritate apostolica decernentes, vt si ex tam incestuosa, & damnata copula proles est, vel fuerit quæcunque suscepta, spuria, & illegitima penitus habeatur: quę secundum statuta legitima in bonis paternis nulla prorsus ratione succedit. Quòd si nec sic prædicti rex Legionen. & filia regis Castellæ à se inuicem iuxta mãdatum apostolicum discedere maturarint, in eos districtionem curabimus grauissimam exercere, quam ad cautelam præsentibus non duximus literis explicãdam. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus factam vobis ab apostolica sede gratiã, gratiùs prosequentes, sic vtam inni permissione nostra in celebrandis officijs, vt decedentiũ corpora, nisi clerici fuerint, tumullare nulatenus præsumatis. Si quos autem post latam in regnum ipsum sententiam interdicti ante susceptionem præsentium, diuina inueneritis officia celebrasse, singuli vestrûm in sua diœcesi talium præsumptionem auctoritate freti apostolica, sublato appellationis obstaculo, canonica districtione percellant. Si verò aliquis vestrûm fratres Episcopi in hoc deliquit, excepto Salamantin. cuius correctionem sedi apostolicæ reseruamus, tu frater Archiepiscope animaduersione ipsum canonica non differas castigare. Volumus autem nihilominus, & districtè vobis præcipiendo mandamus, quatenus ad quancunque ciuitatem, villam, oppidum, vel ecclesiã dictus rex Legionen. & supradicta filia regis Castellæ, vel principales fautores, & consiliarij eorum fortè deuenerint, diuina ibidem officia, quandiu ipsi præsentes fuerint, nullatenus celebrentur. Siquis autem cõtra hoc venire præsumpserit, diuina eis officia celebrando in ciuitatibus, villis, castellis, oppidis, aut ecclesijs, vel vbicunque ipsi præsentes extiterint, vos temeritatem ipsorum, appellatione postposita, non differatis canonica districtione ferire. Datum Lateran. vt suprà.

VV. PRIORI ECCLESIAE SAGIEN. EIVSQVE FRATRIBVS *tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum.*

De confirmatione priuilegiorum.

QVoties à nobis petitur &c. vsque ad verbum Ordo canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo pręfata ecclesia sita est, cùm omnibus pertinẽtijs suis, omnes oblationes, quæ ad manus sacerdotum in Sagiensi ecclesia offeruntur, & medietatem Pentecostes, & medietatem omnium legatorum & confratriæ, & medietatem omnium asportationum, quæ ad ecclesiam ipsam proueniunt, vel prouenire debent, his exceptis, auro, serico, & candelis, quæ in die Purificationis Beatæ Mariæ, & in diè cinerum, & in die cœnæ domini offeruntur, quę integrè ad Episcopum loci pertinere noscuntur. Bodeuillam cùm pertinentijs suis: ecclesiam de Soroudon. ecclesiam de manso Vuidonis: ecclesiam de Alneto: ecclesiam de Challoci cũ iure Episcopali, excepto diuortio matrimonij: ecclesiam de Alodio cum omnibus decimis: ecclesiam de Corteuesque: ecclesiam de Mesnilberat cum eremitagio: ecclesiam de Bona fide, & illud, quod habetis in ecclesia Sancti Aniani super Spartum, & illud quod habetis in ecclesia Sanctę Scholasticæ, videlicet de feudo de Essejo. & illud quod habetis in ecclesia de Talerijs, videlicet de feudo Guillielmi de Plessei. Ecclesiã de Columberijs, ecclesiam de Froc, ecclesiam de Landa de Goul, ecclesiam de Francheuillis: eremitagium de Blanchalanda, ecclesiam de Flureio. Apud Cornelium. xij. acras terræ cum duabus garbis decimæ. In ciuitate Sagien. altare in crucifixo, medietatem nũdinarum Sanctæ crucis in Maio. In prætorio Episcopi Sagien. lx. sol. Cenomanen. In parochia Sancti Petri de Castallo, duas garbas de feudo Episcopi. Ab Episcopo Sagien. xij. procurationes singulis annis reddendas. In Molendino de Puchou in anniuersario Frog. Episcopi. xx. sol. Cenomanen. In pago Oximen. ecclesiam de Pinu, ecclsiam de Auesnes, ecclesiam de Arenis, ecclesiam de Verceuillis ecclesiam de Neers

ecclesiam

ecclesiam de Estreis, ecclesiam de Condeio super Leison. ecclesiam de Tostis, ecclesiam de Voire. In ecclesia de Nealpha vnum presbyteratum, & duas garbas decimæ de feudo Vu. Bordon. apud Estias. In pago Humen. ecclesiam de Castelleis, ecclesiam Sancti Geruasij de Messeio, ecclesiam de Crosmenil, ecclesiam de Mesnilian, & eremitagium cum omnibus appendicijs suis, ecclesiam de Batille, ecclesiam de Messheudin, ecclesiam Sancti Mattini Laguilon. ecclesiam de Landa, de Loge, ecclesiam de Sancto Saluatore, eremitagium de Monte Tohard, ecclesiam Sanctæ Margaritæ cum capella Sancti Iacobi de Quarrog cum omnibus pertinentijs suis. In pago Belismon. ecclesiam Sancti Iuliani de Merula, ecclesiam de Baruillis, ecclesiam Sancti Ioannis de Foresta, ecclesiam Sancti Quintini parui. In pago Corbonen. ecclesiam Sancti Quintini de Bago, de Sagien. Hulmen. & Oxomen. Archidiaconibus tertiam partem de circatis, & synodis. De Corben. Archidiacon. tertiam partem de synodis. De Belismen. Archidiacon. tertiã partem de synodis. In Episcopatu Cenomanen. ecclesiam de Banuo. In parochia de Dampere, & de campo Segrei duas partes totius decimæ de feudo Vu. de Aunei: capellam quæ est in grangia vestra de Bodeuilla, & Mestruas de Archidiaconatu Belismen. In molendino Baruillæ decimam, & partem Vu. Cartel militis cum piscatoria, & quicquid Gaufridus Lemorel in decimis parochiæ de Bauilla, & Sancti Iuliani habebat & duas garbas totius decimæ Sancti Iuliani cum capella cœmiterij. Redditus Archidiaconatuum vacantium, sicuti habetis, vel habere debetis Archidiaconis viuentibus, & totam decimam de Flureio, eremitagium de Martellaio, & mansuram, quæ est de feudo Vu. de Chantapia, & duas garbas de feudo Vu. de Plesseio. In parochia S. Germani veteris duas partes decimæ de feudo Guidonis de campo Milonis. In parochia de Mesnillerros duas garbas decimæ de feudo Tcoboudorum. In parochia de Gaspreia duas Garbas decimæ pe feudo Hugonis de Franchauilla, & capellã, quæ est in Messeio. In molendino de Peruers illã partẽ, quę est de feudo Gaufridi de Fontibus, Astreas quondam canonicorũ sæculariũ cum omnibus pert. consuetudinibus, & libertatibus suis, & terram Bogarel. In Argentonio sex libras Cenoman. & x. sol. & vj. denarios. In Falesia lxv. sol. Cenoman. in Oximis. cv. sol Cenomã. & quinque de Teloneo regis. In Anglia decẽ libratas terræ in manerio regis, videlicet de Bentona, scilicet Britalmetõ, quæ est membrum ipsius manerij cum omnibus consuetudinibus, libertatibus, & quietudinibus. In foresta de Escouespasuagium quitum, & xxij. fagos absq; aliqua traditione, annuatim quando volueritis accipiendas. In parochialibus autem ecclesijs vestris liceat vobis proprios sacerdotes eligere, &c. Libertates præterea &c. Decernimus ergo, &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate, & diœcesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Domini Papę notarij cancellarij vicem agentis VIII. cal. Iunij, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pont. verò Domini Innocentij Papæ III. anno secundo.

N. TVRONEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD ARCHIEPISCOPVS, possit per suffraganeum tempore necessitatis consecrare Episcopos.

Cap Quod sedem. De officio ordinarij.

QVòd sedem apostolicam consulis super his, quæ dubia tibi existunt, gratum gerimus, & acceptum, & tua exinde fraternitas videtur meritò commendanda: cùm lex diuinæ constitutionis eandem sedem totius posuerit orbis terrarum magistram: vt quicquid dubitatur ab aliquo, ab ea tandem eiusdem ratio requiratur. Nos siquidem decreuisti prouidè consulendos, vtrùm si fortè aliqua infirmitate, vel alia causa iusta detentus, aliquem suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui coepiscoporum tuorum vices tuas licitum committere tibi esset, & vtrùm electus, qui pro consecratione instaret, ab eo, cui vices tuas taliter cõmisisses, deber. t licitè consecrari. In quo tale damus tuæ consultationi responsum, quòd in tali articulo constituto & tuas vices (vt dictũ est) cõmittere tibi licet: & consecrãdus

debet munus consecrationis ab eo recipere, cui eas duxeris committẽdas, dummodo catholicus habeatur, & impedimẽtum ex subtractione gratiæ sedis apostolicæ non obsistat. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

EPISCOPO CIVITATIS CASTELLANAE. VT CIVITAS *Castellana ab edicti sententia liberetur.*

ACcedentes nuper ad præsentiam nostram dilecti filij P. Quintauall. de Cõuersan, & M. Aldebr. ex parte populi ciuitatis Castellanę, electioni factæ de nobili viro B. de Fordeuoliæ, quem sine conscientia nostra elegerant in rectorem, publicè renunciare, sicut in mandatis receperant, curauerunt: & idem B. nostro super hoc iurans stare mandato, ei nihilominus renunciare curauit. Vnde suppliciter postularunt, vt cessante causa, pro qua subiecta erat ciuitas interdicto, & effectus de medio tolleretur, diuinis officijs eidem populo restitutis. Nos ergò prædictorum ciuium iustis postulationibus annuentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus & interdictum denuncies relaxatum, & in ciuitate ipsa fretus auctoritate nostra, diuina liberè officia celebrari facias.
Datum Lateran. IIII. Cal. Iunij.

RAINERIO ABBATI, ET CONVENTVI S. PETRI EVGVbini. *Quod ipsi monasteriumque ipsorum immediatè sedi apostolicæ sit subiectum.*

CVm olim essemus apud Perusium constituti, tu fili Abbas ad nostram pręsentiam accessisti, priuilegium bonæ memoriæ Lucij Papæ prædecessoris nostri nobis humiliter repræsentans, & postulans illud suppliciter innouari: quod propter contradictionem venerabilis fratris nostri Marci Eugubini Episcopi, qui tunc temporis superuenit, asserentis hoc in suum præiudicium redũdare, non fuit effectui mancipatum. Cúmque alter vestrum de altero in nostro auditorio quereretur, venerabili fratri nostro Asisinati Episcopo, causam sub ea forma commisimus audiendam, vt vos, & iam dictum Episcopum curaret ad concordiam reuocare. Alioquin audiret vtrinque proposita, & omnia in scriptis redigens, nobis processum negocij fideliter reseraret. Qui cùm indulta vobis à sede apostolica priuilegia inspexisset, intellecto quòd monasterium vestrum ad Romanam ecclesiam specialiter pertineret, in causa non duxit vlterius (sicut accepimus) procedendum. Consequenter verò ad venerabilem fratrẽ nostrum Callen. Episcopum, & dilectum filium Ar. Abbatem Sanctæ Mariæ Vallispontis ad postulationem præfati Episcopi Eugubini, literæ nostræ fuerũt super mutuis quæstionibus destinatæ. Sed quia pendente iudicio, Ioannes monachus priuilegia, chartas alias, & thesaurũ monasterij vestri rapuit, te Abbas ad nostram oportuit præsentiam iterùm laborare: vbi literas impetrasti, quod per excommunicationis sententiam, qui de amissione priuilegij sciret aliquid, cogerentur dicere veritatem. Sed quoniam nec sic amissa potuisti priuilegia reperire, ad nos denuò es reuersus. Te igitur cum testibus tuis, & præfati Episcopi Eugubini procuratoribus in nostra præsentia constitutis, dilecto filio nostro Pand. basilicæ duodecim apostolorum presbytero Cardinali dedimus in mandatis, vt super amissione, ac tenore priuilegiorum testes reciperet diligenter, quos duceres producendos. Qui mandati nostri diligens executor præsentibus pręfatis procuratoribus fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium iuratorum: quorum depositionibus publicatis, iam dicti procuratores ad producendos testes Episcopi, per quos inductos à parte aduersa repellerent, inducias postularunt: quas præfixo termino peremptorio sub eo tenore illis duximus concedendas: vt apud apostolicam sedem probarent, quæ vellent, vbi onus probationis pars altera subijsset. Cæterùm quoniam infra datum terminum, & receptum in producendis testibus defecerunt, nos tam per depositiones testium, quàm per assertiones quorundam fratrum nostrorum liquidò cognoscentes, talem

talem dicti priuilegij fuisse tenorem, quòd videlicet ipsum cœnobium nullo mediante ad Rom. eccl. pertineret, & quòd non liceret alicui Episcopo eidē monast. & eius eccl. excōmunic. indicere, vt fratres illic Domino seruientes ab omnium potestate liberi, ecclesiæ Rom. libertatis gratia potirentur: & quòd nulla in eo mentio diœcesani Episcopi habebatur. Illud etiam nihilominus attendētes, quòd sicut ex dictis quorundam testium intelleximus euidenter, & pleriq; de nostris fratribus tempore illo præsentibus recolebant, cùm tu fili Abbas tempore bonæ memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegijs, te, licet excōmunicatus ab Eugubino Episcopo dicereris, tanquàm non ligatum admisit ad osculum: quod præsumitur non fecisse, nisi monasterium vestrum cognouisset ad Rom. ecclesiam specialiter pertinere: de communi fratrum nostrorum consilio pronunciandum decernimus priuilegium illud bonæ memoriæ Lucij Papæ prædecessoris nostri, quod sine omni reprehensione bullæ, chartæ, vel literæ apparebat, quandò fuit nobis ostensum illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testiū, & assertiones fratrum nostrorum præmisimus extitisse. Decernimus ergò, &c. nostræ pronunciationis, &c. Datum Lateran. II. cal. Iunij.

N. ABBATI DE FIRMITATE, G. ET F. ARCHIDIACONIS Cabilonen. Quæ ipsis committitur cognitio causæ inter ecclesiam Eduensem, & cœnobium Balmense.

EXpositam nobis Eduen. ecclesiæ accepimus quæstionem, quòd cùm causam, quæ inter eam, & Balmen. monasterium vertebatur super terris, & ecclesijs in valle Polliniaci constitutis, Fel. record. C. Papa prædecessor noster venerab. fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto filio B. quondam Abbati de firmitate commisisset fine debito terminandam, monachi Balmen. ab ipsis iudicibus appellarunt. Ille verò, qui Abbas eiusdem monasterij dicebatur, se simulans ad prosequendam appellationem accedere, semel tantùm apostolico se conspectui præsentauit, & sic illicentiatus recessit, de appellatione interposito nullā faciens mentionē. Cumq; post paucos dies ecclesiæ Eduen. nuncius pro appellatione prosequenda transmissus fuisset apud sedem apostolicā diutiùs commoratus, idē prædecessor noster monachos antedictos peremptoriè citauit, per literas suas eis sub pœna excommun. iniungens, vt ille qui se gerebat Abbatem cum aliquibus eiusdē monasterij monachis, in festo Beati Lucæ iam secundo præterito ad eius præsentiā accederent sufficienter instructi, Eduen. Ecclesiæ plenariè respondere, & satisfacere sedi apostolicæ de contemptu. Ipsi verò, licet iuxta quod eis iniunctum fuerat, non venissent, quidam tamen monachorū ad Rom. eccl. accesserunt, quos nuncius Eduen. ecclesiæ apud apostolicam sedem inuenit: sed de suo negocio diffidentes ante causæ cognitionem, vt magis Eduen. aggrauarēt ecclesiam, recesserunt, ad venerabilem fratrem nostrum Bellicen. Episcopum, & dilectos filios Abbatem de Balerna, & priorem Boni loci per suppressionē veritatis ignorante præfato nuncio Eduen. ecclesiæ litteras (vt dicitur) reportantes. Postmodum autem cùm iam dicto nuncio Eduen. se quidam Balmen. monachus obiecisset, & ne posset obtinere litteras impediret, eis dilectos filios I. tt. Sancti Stephani in Cœlio monte presb. & G. Sancti Adriani Diacon Card. concessimus auditores: in quorum præsentia cùm super causa illa fuisset aliquandiu litigatum, & eis scripta, & allegationes ab vtraque partium assignatæ, monachus ipse illicentiatus recessit, & noluit sententiam expectare. Quæ omnia cùm ad nostram audientiam peruenissent, nolentes aliquem de fraude sua commodū reportare, ven. fratri nostro Episcopo, & dilecto filio Decano Matisconen. per scripta nostra mandauimus, vt conuocatis ad præsentiam suam partibus, si eis constaret Eduē. ecclesiam prædictis terris, & ecclesijs à præfatis modò fuisse præter iuris ordinem spoliatam, ipsi ei auctoritate nostra terras ipsas, & ecclesias cū fructibus perceptis ex eis non obstāte cōtradictione vel appellatione cuiuslibet resi-

resignarent, prædictis literis non obstantibus, quas etiam morte præfati prædecessoris nostri credimus expirasse. Post restitutionem verò integram ablatorũ, & expensarum, quas canonici Eduen. ecclesiæ in prosequenda monachorum appellatione, quam ipsi monachi prosequi non curàrunt, se rationabiliter fecisse probarent, audirent ipsi iudices, si quid emergeret quæstionis, & illud fine debito appellatione postposita terminarent. Quòd si ambo his exequendis interesse nequirent, prædictus Episcopus nihilominus quod mandauimus adimpleret. Cùm autem, sicut in literis eiusdem Episcopi perspeximus contineri, vtraque partium in eius esset præsentia constituta, & pars Eduen. ecclesiæ iuxta mandati nostri tenorem restitutionem ablatorum, & expẽsarum cum instantia postularet, Balmen. monachi se ad ea nolle respondere, nec de iure debere asserebant, eò quòd ad suggestionem falsi à nobis ipsæ literæ fuerant impetratæ. Cæterùm econtra Eduen. canonici respondebant, quod illa falsitatis suggestio principale negocium, pro quo iam dicti canonici literas impetrarunt, non poterat impedire: & ideo monachorum Balmen. allegatio, in casu ipso non erat aliquatenus admittenda. Et cùm prædictus Episcopus paratus esset in ipso negocio iustè procedere, ac canonicè, & nullum monachis contra iustitiam grauamẽ inferre, ipsi pro eo, quia Decanus Eduen. ecclesiæ filius erat fratris Episcopi memorati, ab examine ipsius nostram audientiam appellarunt: qui factæ appellationi, licet in literis nostris appellatio esset inhibita, detulit: & octauas natiuitatis Domini proximo præteritas, terminum appellationi prosequẽdæ præfixit. Ad cuius prosecutionem appellationis, licet nuncius Eduen. ecclesiæ accesserit termino constituto, pro parte tamen alia nullus prorsus comparuit responsalis. Volentes igitur quòd ipsi causæ finis debitus imponatur, nec prorogetur vlterius per fraudem vel insolentiam aliquorum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus Eduen. ecclesiã in possessionem terrarum, & ecclesiarum in valle Poliniaci positarum, quibus eam vobis constiterit per Balmen. monachos præter iuris ordinem spoliatam, cum fructibus inde perceptis, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, auctoritate apostolica inducatis, à molestatione ipsius super possessione Balmen. monachos per censuram ecclesiasticam compescentes. Qui si nõ potuerint tali districtione compesci, & possessionẽ eorum præsumpserint impedire, venerabili fratri nostro Bisuntino Archiepiscopo, & suffraganeis eius ex parte nostra firmiter iniungatis, vt sententiam, quam in dictos monachos rationabiliter duxeritis promulgandam, faciant auctoritate nostra suffulti inuiolabiter obseruari. Volumus autem nihilominus, & mandamus vt expẽsas, quas Eduen. ecclesia in prosequendis appellationibus à monachis interpositis se rationabiliter fecisse probabit, ipsi ecclesia faciatis à Balmen. monasterio cũ integritate persolui: nec eos super quæstione proprietatis, si litigare voluerint, audiatis, donec iuxta mandati nostri tenorem terras prædictas, & ecclesias restituerint, & expẽsas. Super quibus omnibus eis penitùs appellationis remedium interdicimus: nec à vobis appellationem eorum, si obiecerint, audiri volumus vel admitti. Post factam verò restitutionem integram ablatorum, & expensarum, audiatis si quid emerserit quæstionis, & illud appellatione remotã fine debito terminetis. Taliter autem in nostri procedatis executione mandati, quòd solicitudinem vestram debeamus in Domino commendare, nec audiamus super his vlteriùs quæstionem. Testes autem &c. Nullis literis, &c. Quod si omnes, &c. duo vestrum, &c. Datum Lateran. IIII. Cal. Iunij.

CONVENTVI MONASTERII SANCTI LEVFREDI DE CRVCE.

Sententia secunda contra primam lata, si ab ea non appelletur, iure tenet.

INter monasterium Sancti Audoeni Rothomagẽ. & vestrum super modo eligendi Abbatem in dicto monasterio vestro iamdudum fuit quæstio agitata: pro qua partibus ad sedem apostolicam accedentibus, venerabilem fratrem nostrum Oct. Episcopum Host. & dilectum filium G. Sancti Georgij ad velum aureum diac. Card. dedimus

...imus auditores. In quorum præsentia propositum fuit pro monasterio vestro, quòd cùm Abbatia ipsa olim pastore vacaret, vos conuenientes in v... um Riccardum monachum virum religiosum secundum Beati Benedicti regulam, & ecclesiæ libertatem, apostolico etiam priuilegio roboratam, de gremio ipsius ecclesiæ in Abbatem vobis per electionem canonicam assumpsistis: electum ipsum ad benedictionis munus obtinendum, diœcesano Episcopo præsentantes: qui per dilectum filium Gaufridum Abbatem præfati monasterij sancti Audoeni prohibitus, quod postulatum fuerat non concessit. Vos ergò videntes vestrum propositum retardari, ne aliquid in præiudicium monasterij vestri fieret, sedem apostolicam appellastis: à qua postmodum ad venerabilem fratrem nostrum Henr. Episcopum, & dilectos filios Hen. cantorem, & R. Archidiac. Baiocen. sub eo tenore per nuncios vestros commissionis litteras impetrastis: vt partibus ad suam præsentiam conuocatis, inspecto priuilegio, & rationibus omnibus, quas vtrunque ducerent proponendas, caussam ipsam appellatione remota, concordia, vel iudicio terminarent, nullis litteris obstantibus ipsarum mentione non habita à sede apostolica impetratis. Quòd si omnes interesse non possent, Episcopus cum eorū altero ea nihilominus exequeretur. Cùm igitur partes in præsentia prædictorum Episcopi, & præcentoris Baiocen. constitutæ, Archidiac. collega ipsorum ex certa caussa, & necessaria excusato, non possent ad concordiam reuocari, parte vestra volente testes suos omni exceptione maiores producere ad probandam electionem canonicè celebratam, iuxta tenorem priuilegij bonæ memoriæ Lucij Papæ prædec. nostri super electione facienda indulti R. monachus procurator dicti Abbatis sancti Audoeni. eis ven. fratris nostri Rothomagen. Archiepiscopi, Episcopi Ebroicen & dilecti filij R. Ebroicen. archidiac. patentes litteras præsentauit, ne in caussa procederet inhibentes, pro eo quod super eiusdem caussæ discussione mandatum se dicebant apostolicum recepisse. Verùm quia tenor mandati litteris illis non erat insertus, nec procurator, licet sæpiùs requisitus, originale ostendere voluit, vel rescriptum, eorum prohibitione postposita, probationem vestram oblatam sæpiùs super electione canonica decreuerunt pariter admittendam. Sed procurator iam dictus probationi obuiare contendens in electione præmissa, monasterium sancti Audoeni ...oliatum fuisse cuiusdam iuris sui possessione dicebat: quam vsque ad creationem Abbatis illius loci nouissimi obtinuerat inconcussè: qui de cōgregatione sancti Audoeni à monachis de cruce postulatus fuerat, & electus. Eo igitur id ...bare volēte, testes vestros super electione canonica, procuratores verò super ...liatione opposita receperunt: quorum depositiones cùm post diligentē examinationem disponerent publicare, ad instantiam dicti procuratoris secundæ productioni testium, qua se dixit fore contentum, diem alteram assignarunt. ...mq; partes ad diem, & locum pariter conuenissent, requisitus procurator ab ... iudicibus de testibus producendis, ipse quasi testium productioni renuncians, dilectorum filiorum N. de Bellebec, & N. de Mortuomari Abbatum, & N. ...is de Bellebec litteras eis porrexit, ne in caussa procederēt inhibentes. Dicebant enim se suscepisse mandatum primò præiudicans, cuius tenorem è suis litteris adiunxerunt. Cæterùm cùm primi iudices rescripto diligenter inspecto cognoscerent, illud per falsi suggestionem, & veritate tacita impetratum, cùm ... secundo mentio facta nō fuerit apostolici priuilegij, vt in primo: ex quo electio sortiebatur præcipuam firmitatem, & ipsi iudices in secundis litteris à monachis sancti Audoeni dicerentur certa ratione suspecti: quod ostendere non potuit procurarot, caussis quibusdam suspitionis satis friuolis allegatis, ab eis contumaciter nulla expectata interlocutione recessit. Attendētes igitur iudices recusationem huiusmodi, & allegationē dictæ suspensionis feram, & superuacuam extitisse, præsertim post litem inchoatam, & testes vtrinq; productos, quę fortè ante litis ingressum colorem aliquem poterat habuisse: considerantes etiam idem mandatum non plenè, sed persunctoriè prioris fecisse mentionem, prohibitioni posteriorum iudicum, sicut nec priorum acquiescere noluerunt, magis volētes iussionibus mādatis apostolicis obedire, quā inferiorū mandatis inde-

indebitam reuerentiam exhibere: multis,qui aderant,iuris peritis sentientibus cum eisdem.Quòd cùm sæpè dictus Abbas san.Audoeni primò ad priores iudices litteras impetrasset, quarum non habebatur mẽtio in secundis,carere debebat beneficio vtrarunque: vel si deberet mandatum alterum alteri præualere, primo esset parendum potiùs quàm secundo,in quo non habebatur mentio de priore: cùm nec primum ab eodem Abbate Sancti Audoeni obtentum de illo faceret mentionem, quòd pars altera impetrarat. Præscriptis itaque rationibus moti,& vsi consilio discretorum,publicatis etiam attestationibus partium ,& earum rationibus,& allegationibus subtiliter intellectis, prædictam electionẽ auctoritate mandati nostri ratam habuerunt,& firmam: super illa molestatione ipsius electi perpetuum Abbati, & monachis Sancti Audoeni silentium imponentes:quos condemnarunt etiam in expensis centum librarum Andegauẽ. licet pars altera de ducentis vellet sacramento pręstito declarare. Pars igitur vestra petebat à nobis factum delegatorum iudicum confirmari, & electo munus benedictionis impendi.Cæterùm pars altera proposuit ex aduerso,sæpè dictum monasterium vestrum à primordio constructionis suæ,in tantùm ex consensu dioecesani Episcopi alteri fuisse subiectum, vt non aliunde assumeretur ibi aliquis in Abbatem, nisi de monasterio Sancti Audoeni, dummodò in eo posset aliquis idoneus ad hoc reperiri.Correctio quoque monachorum,& Abbatis de cruce, si negligens esset, fuit S. Audoeni Abbatibus reseruata:& ita obtinuit à longis temporibus, quorum memoria non habetur. Et hæc siquidem institutio,& vsus ipsius, à bonæ memoriæ Alex. Papa prædecessore nostro proponitur confirmata. Vnde cùm quondam monachi Sancti Leufridi Abbatem quendã aliunde,quàm de Sancti Audoeni gremio elegissent, Abbas S. Audoeni hæc comperiens appellauit: & per sententiam delegatorum apostolicæ sedis electũ, renunciare oportuit Abbatiæ:qui cùm facta professione Abbati S.Audoeni per dies aliquot in ipso monasterio resedisset, per Abbatis concessionem datus fuit præfatis monachis in Abbatem. Cæterùm Abbate nouissimo adhuc monasterium detinente,à quo regio metu compulsus secessit ad tempus: & monachis se in libertatem volentibus vendicare,atque ad electionem procedere insuetam, Abbas Sancti Audoeni hoc præsentiens,sedem apost.appellauit,sicut Ric. tunc electus vester in iudicio est confessus, adijciens tamen se primitus appellasse. Verùm sæpè dicti monachi eum eligentes nihilominus in Abbatem, ad iam dictos Hen.Episcopum Baiocen. & collegas suos rescriptum apostolicum impetrarunt: quorum iudicium, vt suspectum Abbas Sancti Audoeni cupiens declinare, ad præfatos Abbatem, & priorem litteras reuocatorias impetrauit:qui post inhibitionem priorum iudicum, qui eis tenorem mandati apostolici per suas litteras intimarunt:& postquam procurator Abbatis eis authenticum præsentauit,asserẽtes litteras illas per falsi suggestionem obtentas, quia priuilegij partis aduersæ in eis mentio non fiebat, post appellationem quoque ab eodem procuratore interpositam, in causam nihilominus processerunt: quorum factum pro monasterio Sancti Audoeni petebant in irritum reuocari. His igitur, & similibus, quæ iam dicti Episcopus, & Card. nobis, ac fratribus nostris prudenter, ac fideliter retulerunt pleniùs intellectis, cùm constiterit nobis primam commissionem non fuisse per vltimam reuocatam: tum quia causæ suspitionis in iure positæ friuolæ videbantur, quas etiam tanquàm dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent: quibus coram delegatis eisdem subeundo iudicium renunciasse videntur: tum etiam quoniam de priuilegio apostolicæ sedis,& processu negocij, vsq; ad publicationes testium coram primis iudicibus, nihil in secundis litteris dicebatur: quod si fuisset expressum, obtineri minimè potuissent: non obstante sententia, quæ pro monasterio Sancti Audoeni dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cùm si prædictis iudicibus fuerit ostensa, ea posthabita contrarium statuissent. Alioquin est quòd eam obijcientibus imputetur: cùm sub prætextu nouorum instrumentorum lites non debeant instaurari: communicato fratrum consilio, factum priorum iudicum ratum,& firmum habemus,& eorum sententia approbantes, ipsam au-

ctoritate apostolica confirmamus, & electo à vobis postmodum nos ipsi munus benedictionis, saluo iure diocesani Episcopi curauimus exhibere. Nulli ergò &c. Confirm. &c. Datum Lateran. III. nonas Iunij.

BARTHOLOMAEO TVRONEN. ARCHIEPISCOPO, EIVSQVE successoribus canonicè substituendis in perpetuum. Quòd Turonensi Archiepiscopo Dolensis Episcopus tanquàm Suffraganeus subesse debeat.

Licet primum, & præcipuum ecclesiæ fundamentum sit vnigenitus Dei filius Iesus Christus, iuxta quod dicit apostolus: Quia fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus: secundum tamen, & secundarium ecclesiæ fundamentum existit beatissimus apostolus Petrus, ad quem veritas ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: qui sicut à Christo petra dictus est Petrus, ita etiam à Christo capite vocatus est caput, ipso sibi dicente: Tu vocaberis cephas, vt per hoc vniuersi fideles agnoscerent quod ad ipsum tanquàm ad fundamentum, & caput, maiores debeant ecclesiarum causæ referri, quatenus quòd ipso tanquàm à capite principali fuerit auctoritate statutum, ab ipso tanquàm in fundamento stabili firmitate consistat. Nobis ergò, qui (licet indigni) locum eius in apostolica sede tenemus, incumbit ex debito pastoralis officij de vniuersali ecclesia scandala tollere, ac iurgia resecare: & tam emergentes de nouo quæstionum articulos, quàm caussas ab antiquo tractatas, sed adhuc in antiquæ contentionis scrupulo remanentes, iudicialis sententiæ calculo terminare. Inter cæteras verò caussas veteres, ac modernas, vetus illa quæstio, quæ inter Turonen. & Dolen. ecclesias vertebatur, ecclesiam non modicùm vsque ad hæc moderna tempora conturbabat: ad quam vel sopiendā concordia, vel iudicio terminandam, post multas prædecessorum nostrorum citationes, nos tādem dilecto filio Ioanne Dolen. electo ad sedem apostolicam accedente, termino vtrique partium à bonæ memoriæ Cœlestino Papa prædecessore nostro præfixo, cùm tu non nisi nuncios minus sufficienter instructos pro sola dilatione petenda misisses, partem citauimus ecclesiæ Turonen. mandantes, vt quicquid de te quocunq; modo contingeret, pars eadem per se, vel per procuratores idoneos ad apostolicam sedem accederet, nostræ dispositionis formam, vel iustę diffinitionis sententiam receptura. Alioquin ex tunc nos ad horum alrerum procedere curaremus. Dicto igitur electo, Iuliano, Rodulpho, & Hugone canonicis Dolen. cum litteris de procuratione ipsis super hac caussa specialiter ab ecclesia Dolen. concessis, & dilectis filijs Gaufrido cancellario, Senoreto, Ioanne, Ernaudo canonicis Turonen. & Gaufrido de Iouiaco, cum litteris de rati habitione datis eis, tam à te, quàm ecclesia Turonē. in nostra præsentia constitutis, frequenter per nos, interdum etiam per fratres nostros audientiam plenam, & benignam indulsimus: & quæ fuerunt hinc inde proposita intelleximus diligenter. Fuit autem propositum ex parte Dolen. ecclesiæ, quòd cùm eadem ecclesia longissimo tempore fuerit in possessione metropoliticæ dignitatis, sicut ex gestis quorundam sanctorum, & alijs scriptis apparere dicebat: tādem cùm tempotibus bonæ memoriæ Nicolai Papæ prædecessoris nostri Festiniano tunc in Archiepiscopū Dolen. promoto, vsum pallei à sede apostolica postulasset, licet idem Nicolaus quod petebatur, ei non duxerit concedendum: quia litteras apostolicæ sedis, quas prædecessores eius prædecessorib. ipsius Festiniani in pallei collatione transmiserant, ei non fecerat præsentari: non tamēquod petebatur negauit expresśe, sed partes ad suam præsentiā conuocauit: mandans Erardo tunc Archiepiscopo Turonen. vt ad ipsum suum Legatum transmitteret: cum quo & Dolen. ecclesia suos nuncios destinaret, vt vtriusque positis coram eo ęqua lance caussa librata, quæ esset sedes metropolitica pleniùs appareret. Scripsit etiā idem Nicolaus, sicut ex authētico ipsius apparet, Salomoni tunc Regi Britannorum, & vxori eius, vt idē Festinianus idoneū mitteret ad Rom. ecclesiam ex proprio cleto legatum: qui scripta fidei catholicę documēta

deferret,& eundem Festinianum ita credere,& seruare de cætero iuramento firmaret:quod nisi palleum ei disposuisset per eundem legatum transmittere,nõ mandasset. Verùm eodem Nicolao sublato de medio,cùm nuncij Dolen.ecclesiæ ad apostolicam sedem accessissent,bonę memorię Adrianus Papa,eidem Festiniano palleum cum priuilegio destinauit:quod pars Dolen.eccl. per scriptũ authenticum non probauit. Præterea quòd temporibus Ioannis VIII. ecclesiæ Dolen. Archiepiscopus præsideret, nixa est pars eadem comprobare per litteras eius,quas Mayn. Archiepiscopo destinauit,& cæteris Episcopis per Britanniam constitutis. Cæterùm cùm quidam iuuenis felicis recordationis Gregorij VII. consecrandus fuisset à Dolen.ecclesia præsentatus, ipse iuuene illo propter minorem ætatem repulso, I. tituli S. Melanij Abbatem in Dolen. Archiepiscopũ consecrauit: ei,& successoribus eius pallei vsum indulgens,& mandans Episcopis Britanniæ, vt ei tanquàm Archiepiscopo reuerentiam, & obedientiam exhiberent. Quæ quoniam authenticum non habebat,per Vrb. II. litteras voluit edocere: felicis etiam record. Vr. II. R. Dolen. Archiepiscopo iuramento ab ipso recepto,quòd memoratus G. prædecessor ipsius. prædecessori eiusdem R.& successoribus eius vsum pallei concessisset,sicut in transcripto litterarum Ipsius G. quarum authenticum se habere iurauit, erat expressum: munus pallei ex apost. sedis liberalitate concessit. Licet ipsi mandasset,vt exhibere se nullatenus recusaret ad discutiendam querimoniam,quam Turonen. Archiepiscopus de subiectione Dolen.ecclesiæ, & obedientia sibi negata, tam apud ipsum, quàm prædecessores eius fecerat sępè proponi. Idem etiam eum in litteris,quas principibus,& populo Dolen.ecclesiæ destinauit,pro iustitijs eiusdem ecclesiæ duxit Archiepiscopum nominandum, sicut per scriptum authenticum pars eadem demonstrauit. Piæ quoque memoriæ Paschalis II. Baldrico Dolen. Archiepiscopo à Gerardo tunc Engolismen. Episcopo auctoritate sedis apostolicæ instituto,palleum,plenitudinem scilicet officij pastoralis indulsit:vt eo secundum consuetudinem prædecessorum suorum vteretur. Præterea in synodo à bonæ mem. Calixto Papa celebrata Remis, B. Dolen. Archiepiscopus cũ duobus suffraganeis suis interfuisse legitur, & ad ipsam prius tanquã Archiepiscopus euocatus. Honorius insuper cùm prædictum G. tunc Engolismen. Episcopum, tanquam legatum suum, & ap. sedis vicarium destinaret, inter alios legitur B. Archiepiscopo Dolen. scripsisse, vt eum reuerenter susciperet, & ipsi humiliter obediret: qui etiam B. quatuor suffraganeos habuisse probatur. Ad hęc felicis me. Innocẽtius Papa prædecessor noster G. Dolen. Archiepiscopum,& suffraganeos eius ad concilium,quod Pisis postea celebrauit,legitur euocasse,& ad querimoniam eius citasse Archiepiscopũ Turõ. vt super subiectione, quam à Dolen. petebat,iustitiam ostenderet eccl. Turon. & eidem Dolen. de Alaten. diœcesi responderet. In quo etiam piæ me. Cœl. eũdem prædecessorem suum Inno. est secutus. Et licet bonæ me. Lucius Papa II. præd. noster contra Dolen. ecclesiã pro Turon. sententiam promulgarit, semper tamen Dolen. eccl. in libertatis possessione permansit: cùm,sicut in scripto etiã ab aduersa parte inducto perspicitur contineri, concessum fuerit, vt G. tunc Dolen. Archiepiscopus quandiu ecclesiæ præesset eidem, vsum pallei nõ amitteret, nec alij, quàm Ro. Pont. subiaceret. Idem etiã G. cùm ad Capuanæ sedis metropolim aspiraret, in via cũ Turõ. Archiepiscopo dicitur collusisse, nec benè defendisse caussam Dolen. eccl. à qua tam corpore, quã animo discedebat, cùm statim post sententiã trãsieritad eccl. Capuan. Oliuerius quoq; successor ipsius electus, eosdem suffraganeos, quos G. præd. eius habuerat, habuit, & in Dolen. ecclesia ministrauit, sicut per plures testes fuerat comprobarum. Adiecit etiam pars Dolen. quòd processu tẽporis bonæ me. Eugenius Papa prædecessor noster felicis record. B. Claræuallen. Abbatẽ ad sopiendam inter easdem ecclesias controuersiã destinauit: cuius statutũ seruare noluit ecclesia Turõ. Cæterùm cùm H. postmodum Dolẽ. electus propter illiteraturam suam apostolico se timeret conspectui præsentare, cum cantore, & quatuor alijs canonicis Dolẽ. Andegauis, quasi cum Turonen. compositurus accessit: & exinde contra prohibitionem cantoris, & alteriùs canonici senioris,

ris,cum tribus iunioribus Turonen. adijr ciuitatem: & corruptis alijs tribus canonicis per collationem præbendarum, & ſaluo iure Dolen. eccl. iurare inductis, ſe ſeruaturos quod oblata eis chartula continebat, à Turonen. Archiepiſcopo munus conſecrationis accepit. Quod autem idem H. tres iuuenes memoratos corruperit, vni ſcilicet Archidiaconatum, alteri præbendam conferens, tertio præbendam ſuſceptam de manu laicali confirmans: quod cantor, & ſocius eius eidem H. ne Turonis accederet, curauerint diſtrictiùs inhibere: quod ijdem iuuenes, ſaluo Dolen. eccleſiæ iure iurauerunt: quod idem H. adulterinum ſigillum habuerit, eadem pars per ſuos teſtes ſufficienter aſſeruit fuiſſe probatum. Adiectum eſt ertiam, quòd litteræ nomine Dolen. Cap. ſuper ipſius H. præſentatione confectæ, veræ non eſſent: vtpote in quibus nomen præmittebatur Decani: cùm Decanus nullum haberet in eadem eccleſia perſonatum, ſed cãtor primum locum potiùs obtineret. Idem etiam H. in profeſſione, quam fecit Archiepiſcopo Turonen. ſe nõ Epiſcopum, ſed Archiepiſcopum nominauit. Cæterùm cùm idem H. propter prædicta non fuiſſet à Dolen. receptus, ad apoſtolicam ſedem accedens, à bonæ memoriæ Adriano Papa prædeceſſore noſtro ab obedientia fuit, quam Turon. Archiepiſcopo in conſecratione ſua promiſerat, abſolutus. Sed hoc non potuit pars eadem per litteras authenticas demonſtrare. Cui cùm Dolen. eccl. ab eodem Adr. Papa vſum pallei tum ex tenore concordiæ, quam inter ſe, & Turon. Archiepiſcopum factam fuiſſe confitebatur, tum ex antiqua conſuetudine poſtularet: nuncij verò Turon. eccleſię compoſitionẽ quandam factam per Abbatem de Fontanis, in qua Dolen. eccl. ſuffraganeis renunciaſſe dicebant, peterent confirmari, addentes quòd ſic fuerat à præfato Lucio Papa prædeceſſore noſtro de fratrum conſilio per ſententiam diffinitum, parte Dolen. eccl. prædictam compoſitionem, & ſententiam non tenere dicente: cùm is, qui in Dolen. eccleſia tunc præſulatus gerebat officium, dolum adhibuiſſet, & fraudem, vtpote qui cum iam ad Capuanam metropolim aſpiraret, nihil ad commodũ Dolen. eccleſiæ allegauit: cùm & Dolen. eccleſia præſens in examinatione negocij non fuiſſet. Idem etiam Adrianus prædictã compoſitionem omnino caſſauit, & eam vires cenſuit non habere. Eidem H. pallei vſum indulgens, ac E. tunc Archiepiſcopo Turonen. præcipiens, vt aut cum eo ſuper ſuffraganeis conueniret, aut vſq; ad feſtum ſancti Michaelis proximo tunc vẽturum plenam ei exhibiturus, & recepturus iuſtitiam apoſtolico ſe conſpectui præſentaret. Interim autem ipſum, vel clericos eius excõmunicationis, vel interdicti ſententia non præſumeret aggrauare. Iterùm etiam idem Adrianus ad feſtum omnium ſanctorum citauit partem eccleſiæ Turonen. & eũdem H. frequenter in litteris ſuis Archiepiſcopum nominauit: quod ex ſcriptis authenticis pars eadem demonſtrauit. Inſuper bonæ memoriæ Alexander Papa eundem Adrianum prædeceſſorem ſuum poſtmodum imitatus dictum H. nominauit Archiepiſcopum, & te non ſemel, ſed & ſæpiùs, & tandem peremptorio euocauit, vt ad apoſtolicam ſedem accederes, Roll. tunc Dolen. electo de ſuffraganeis reſponſurus. Aſſeruit etiam idem Alexander in ſuis litteris, ſicut ex earũ inſpectione patebat, quòd dictus Adrianus prædeceſſor ipſius quæſtionem illam, quę inter Turon. & Dolen. eccleſias per ſententiam terminata fuerat, cœperat retractare. Vnde volens pleniùs ſuper cauſſa ipſa cognoſcere veritatem, cum vtraq; parte præſente, à Roll. tunc Dolen. electo teſtes recepiſſet inductos, & depoſitiones eorum ſuper quibuſdam capitulis admiſiſſet, G. tunc Senonen. H. Baiocen. & Abbati ſanctæ Genouefæ, & decan. Baiocen. tam teſtes, quos ipſe receperat ſuper quibuſdam alijs capitulis audiẽdos, quàm alios ab alterutra partium inducendos, recipiendos, & audiẽdos ſuper poſſeſſione ſubiectionis, in qua te tu frater Archiepiſcope eſſe dicebas, vel libertatis, in qua ſe idem tueri nitebatur electus ſuper capitulis certis commiſerit, quem Lucius etiã ſucceſſor ipſius in hoc imitatus N. Cenoman. decanum, I. de Veteri ponte Archidiacono Rothomagen. N. Ianuen. præpoſito Sanctæ Mariæ de Caſtell. per ſuas litteras idem iniunxit: qui iuxta mandatum apoſtolicum procedentes teccperunt teſtes ſuper

prædictis capitulis inductos à partibus: & eorum depositiones redigētes in scriptis sub sigillis suis ad sedem apostolicam transmiserunt. Ex his ergò concludens Dolen. ecclesia postulabat, vt cùm in libertatis semper possessione fuisset, dictum electum Ioan, per dilectum filium nostrum Ior. tituli sanctę Pudentianæ presbyterum Cardinalem, tūc apostolicæ sedis legatum auctoritate apostolica confirmatum, consecrare in Archiepiscopum, & ei vsum pallei curaremus de solita sedis apostolicæ benignitate conferre. Cæterùm ex parte Turonē. ecclesiæ fuit ad prædicta responsum, quòd cùm olim tota Britannia fuisset Turonen. ecclesiæ tanquam metropoli suæ subiecta, Britannis tandem conspirantibus contra regem Francorum, & proprium sibi constituentibus regem, occasione Beati Sansonis, quondam Eboracen. Archiepiscopi, qui dum in partibus Britanniæ pateretur exilium, in Dolen. ecclesia cum Archiepiscopalibus insignibus ministrarat, Dolen. ecclesia contra Turonen. supercilium elationis assumpsit, Britannis volentibus sibi nouum Archiepiscopum, sicut nouum regē creauerant, suscitare. Vnde bonæ memoriæ Nicolaus Papa prædecessor noster Salomoni tunc regi Britanniæ scribens, quòd omnes Episcopi regni eius suffraganei essent ecclesiæ Turonen. per litteras suas expressit: adijciens tandem, vt si contentiosus agere vellet, ad sedem ap. destinaret: vt quæ esset sedes metropolica per eius iudicium appareret. In alijs etiam litteris directis eidem Turon. eccl. metropolim esse Dolen. ecclesiæ, sicut ex prædecessorum suorum monimētis, & exemplis priorum patēre dicebat, asseruit: & Festiniano Dolen. Antistiti scribēs, quòd Turo. ecclesia metropolis eius esset se comperisse, sicut ex litteris eius apparet, descripsit: necessariū esse adijciens, vt eam Dolen. Episcopi sequerētur & ipsam in negocijs suis adiret: nec exquirere ipsius iudiciū detrectarēt, sicut per monimēta prædecessorū suorū, & exempla priorū dicebat ostēdi. Addito vt idē Festinianus se metropolitanū nullatenus appellaret, quousq; scripta Romanorum pontificū, quæ in acceptione pallei eius antecessores acceperāt, destinaret: cùm in regestis Siri, & Adriani nullatenus inuenisset, quòd Bestoualdo, & Iunemeno prædecessoribus eiusdē F. sicut scripserat, vsum pallei concessissent. Præterea Ioannes Papa prędecessor noster Episcopis Britannię interdixit, ne iuri ecclesiæ Turon. resisterent, super omnibus quę Turō. Archiepiscopus ad suā pertinere metropolim asserebat, donec vtraque partium ad apostolicam sedem accederet, vt ibidem eadem caussa finiretur. Adijciens quòd si aliter agerēt, se scirent excommunicationis sententiæ subiacere, & ab omni ecclesiastico beneficio esse suspensos. Quem piæ record. Leo Papa successor ipsius postmodum imitatus, se in scriptis veterum reperisse asseruit omnes Episcopos Britannię Turonen Archiepiscopo subiacere. Adijciens quòd cùm ad eum in Remen. concilio super hoc quæstio delata fuisset, statuerat, vt Dolen. pseudo Archiep. cum suis subiectis Rom. concilio interesset, non solùm super hoc, sed etiam de simonia etiam responsurus. Quod quia implere contempsit, eum, & omnes Episcopos, qui ei adhæserant, excommunicationis sententia innodauit: sic scilicet, vt nec peragerent diuinum officium, nec audirent, nec etiam benedicere attentarent. Tandem verò cum vtraque partium super hoc coram felicis record. Gregorio Papa VII. præd. nostro diutiùs litigasset, idem Gregorius post longam discussionem in Rom. synodo vtraque parte præsente, & caussa non sine multo labore discussa, contra Dolen. ecclesiam sententiam promulgauit: vt nisi fortè Britannià subiectione eiusdem ecclesiæ se possent authentica sedis apostolicæ auctoritate tueri, Turonen. ecclesiam matrem suam, & metropolim recognosceret, & eam quam decet metropolitanum subiectionem, & obedientiam Turonen. Archiepiscopo exhiberet: vsu pallei tunc Dolen. electo reseruato, sic tamen, vt nullus successor eius ad dignitatem huiusmodi aspiraret, sed tam ipsi, quàm cæteri Episcopi Britanniæ sub Turonen. Archiepiscopi magisterio perpetuò permanerent. Ad quod meliùs cognoscendum idem Gregorius legatos sedis apostolicæ in prouinciam destinauit: qui congregato concilio Xantonis auditis propositis cùm Dolen. ecclesia nullum ad suæ defensionis præsidium apostolicæ sedis priuilegium induxisset, sed quasdam litteras potiùs sub nomine

nomine Adriani Papæ confectas, quas P. Clericus Dolen. antistitis ipso audiente, ac tacente in regesto Rom. ecclesiæ se mentitus fuerat reperisse: & quas idem Antistes falsatas esse in versiculo, in quo de datione pallei fiebat mentio, recognouit, quod Gregorius sub conditione statuerat, purè curauerũt, & simpliciter diffinire: scilicet, vt tam idem Dolen. quàm cæteri Britanniæ Episcopi, perpetuam deinceps subiectionem, & obedientiam exhiberent Archiepiscopo Turonen. quod prædictus Dolen. in manu dicti Gregorij Papæ post datum iudicium promiserat se facturum: quamuis autem prędictorum Ioannis, Leonis, Gregorij, & legatorum eius pars eadem authentica non haberet, ea tamen authentica esse per bonæ memoriæ Vrb. II. authenticum demonsttauit. Cúmque postmodum R. Dolen. Episcopus memorati Vrbani Papæ se conspectui præsentasset, iuramento firmauit, quòd prædictus Gregorius pręd. eius salua querimoniá Turonen. ecclesiæ, pallei vsum concesserat: sic tamen, vt si etiam Dolen. ecclesia in caussa succumberet, vsum pallei nihilominus retineret: quod per quasdã litteras eiusdem Gregorij ostendere nitebatur, propter quod Vrbanus ei palliũ indulsit. Cæterùm cùm R. Turonen. Archiepiscopus ad eius præsentiam accessisset, & quod per eundem Gregorium, & legatos eius diffinitum fuerat, demõstrasset, idem Vrbanus de consensu partium certum terminum partibus assignauit: ad quem si qua partium non veniret, caussæ suæ periculum sustineret. Vnde Turonen. ad terminum veniente, Dolen. per nuncium verò suum excusationes solummodo prætendente minus legitimas, causa cognita de consilió fratrum suorum sanciuit, vt tam Dolen. quam cæteri Episcopi Britanniæ Turonen. ecclesiam suam esse metropolim recognoscerent, & debitam ei reuerẽtiam exhiberent, nec vllo vlteriùs tempore post Roll. obitum ad vsum pallei Dolen. Episcopus aspiraret, sicut in eius authentico perspeximus contineri. Idẽ etiam Vrbanus Episcopis Britanniæ suam sententiam denuncians præcepit, vt Turonen. sicut archiepiscopo suo in posterùm obedirent. Cùm autem postmodum tempore bonæ memoriæ Lucij Papæ secundi, caussa eadem fuisset ad apostolicæ sedis audientiam procurante Dolen. ecclesia reuocata, ipse vtraque parte præsente, latam ab eodem Vrbano per sententiam confirmauit: & Turonen. ecclesiam super Dolen. & aliorum Episcoporum Britanniæ obedientiá per baculum inuestiuit: præcipiens, vt tam Dolen. quàm cæteri Episcopi Britanniæ Turon. ecclesiæ tanquàm propriæ metropol. subiacerent, & ei debitam obedientiam, & reuerentiam exhibere curarent. Hac tamen moderatione habita, vt G. tũc Dolen. Episcopus retineret vsum pallei quoad viueret, & Rom. tantùm pontifici subiaceret, sed post ipsum nullus Dolen. Episcopus ad vsum pallei aspiraret, sicut in ostenso nobis ipsius authentico priuilegio continetur. Qui etiam Brioccn. & Trecor. Episcopos ab obedientia Dolen. absoluit: & vt Turonen Archiepiscopo reuerentiam, & obedientiam exhiberent iniunxit: adijciens, quòd si mandati essent apostolici contemptores, sententiam quam Turonen. proferret in eos, ratam haberet, & faceret inuiolabiliter obseruari. Mandans etiam comiti, & baronibus Britanniæ, vt sententiæ nullatenus obuiarent, sed eam paterentur executioni mandari. Alioquin ratam haberet sententiam, quam Turon. Archiep. in contradictorem quemlibet promulgaret. Hanc autem eiusdem Lucij sententiá Eugenius, & Anastasius successores ipsius auctoritate apostolica confirmarunt: & idem Eugenius ratam habuit excommunic. sententiam, quam in Dolen. & Briocen. clericos E. tunc Turon. Archiepiscopus propter eorum inobedientiam promulgarat. Tandem verò Dolen. ecclesia sententiæ parere coacta, Hugonem tunc electum suum consecrandum per x. Dolen. canonicos, & clericos cum decreto capituli subscriptiones canonicorum omnium continente, absolutione recepta ab Archiepiscopo Turon. eidem Archiepiscopo præsentauit, & ei professionẽ fecit, sicut alij suffraganei Archiepiscopo suo facere consueuerunt, ac rediens à clero, & populo Dolen. fuit cum processione receptus. Et licet idem H. postmodum, sicut ab aduersa parte proponitur, pallium, & absolutionem obedientiæ, quàm in consecratione sua exhibuerat ecclesiæ Turonen. tacita de latis sententijs veritate, &

falsitate suggesta: scilicet quòd ille, qui tunc in Dolen. ecclesia præsulatus gerebat officium, fraudem adhibuerat, nec sufficienter partem Dolen. ecclesiæ defenderat, à sede apostolica impetrasset: rediens tamen eidem Archiepiscopo debitam obedientiam exhibere curauit, & se teneri recognouit, eidem, ad concilium eius vocatus accessit: & tam ei quàm I. eiusdem Archiepiscopi Successori obedientiam, sicut suo metropolitano reuerenter impendit, sicut per testes fuerat legitimè comprobatum. Qui cùm tandem, quia transgressus fuerat proprium iuramentum, ab eodem I. fuisset excommunicationis vinculo innodatus, tandem cæcitate percussus, pœnitens, & de periurio spontè confessus, absolutionis ab eo beneficio impetrato, annulum etiã ei resignauit: quod totũ per testes fuerat comprobatum. Idem quoque Adrianus in litteris, quas pars aduersa super pallio eidem H. cõcesso, inducit, inter cætera protestatur, quòd quia super controuersia proposita, plenam nõ potuerat cognitionem habere: cũ altera pars in negatione consisteret, & se non habere mãdatum penitùs affirmaret, nihil ab eo fuerat super eodem negocio terminatum. Felicis etiam recordationis Alex. Pada prædecessor noster de sententia Lucij, confirmatione Eugenij, & Anastasij, concordia H. & pallio ipsi H. ab Adr. Papa concesso habita mentione, Turon. ecclesiæ in Dolen. ius metropolicum reseruauit: mandans Dolen. capitulo, vt si forsan in personam idoneam conuenisset, eam Turon. Archiepiscopo confirmandam, & consecrãdam, si electionem factam inueniret canonicè, præsentaret, & consecraturus ei debitam obedientiam, & reuerentiam secundũ ecclesiæ consuetndinem exhiberet. Adijciens, quòd si per legatos sedis apostolicæ eorum esset electio confirmata & electus etiam cõsecratus, nihilominus ad eundem Archiepiscopum vocatus, accederet, & ei obedientiã exhiberet. Quòd si forsan ab eo vocatus ad præsentiam eius infra tres menses accedere non curaret, ex tunc idem Alex. ipsum ab administratione temporalium, & executione officij. quod post electionem susceperat, suspendebat, sicut per eius authentica patuit manifestè. Nec nocuit, nec nocere potuit ecclesiæ Turon. quòd idem Alex. fortè in fauorem Dolen. electi citauit partes, testes recepit, & alijs recipiendos commisit: cùm non in præiudicium alter vtrius partiũ id intelligatur egisse: præsertim cum tibi etiam ad Turon. metropolim euocato, Dolen. diœcesis in pulsatione campanarum, & causarum delatione detulerit, & Abbas sancti Iacuti, qui est de Dolen. dioc. ad concilium tuum vocatus accesserit, & tibi etiã curauerit obedientiam exhibere. Nos ergò diligenter auditis, quæ fuerant hinc inde proposita, & rationibus, & allegationibus partium cum instrumentis, & attestationibus sufficienter inspectis, de fratrũ nostrorũ, & tam Archiepiscoporum quàm Episcoporum existentium, apud apostolicam sedem consilio, petionem Dolen. ecclesiæ interlocuti sumus non esse aliquatenus admittendam: cum probatum non esset Dolen. ecclesiam in libertatis possessione, sed Turonen. potiùs in subiectionis ipsius possessione manere. Ad abundantiorem autẽ cautelam ab eodem electo coram fratribus nostris quæsiuimus, si Dolen. ecclesia iam probasset, vel adhuc posset probare dolum, quem prçfatus G. Dolen. Archiepiscopus dictus est commisisse, per quem pars Dolen. ecclesiæ remãsisse proposita fuerat indefensa. Qui respondit, quòd dolus ille nec probatus fuerat, nec poterat comprobari: cùm sæpè dictus G. & qui cum eo venerant in Apuliam transeuntes, nunquam postea remearint. Et quamuis caussa non super proprietate, super qua sæpè fuerat sententialiter diffinitũ, sed super possessione tantùm subiectionis, & libertatis commissa sub certa forma fuisset: ad omnem tamen occasionem tollendam, liberam eis concessimus facultatem, vt ex his, quæ acta fuerant, adhuc summatim de proprietate proponeret, si quid posset rationabiliter allegare. Audientia ergò sibi propter hoc publica in consistorio bis indulta, quia præter præmissa nihil ad commodum partis suæ potuit allegari: cùm quasi prænosceret, quod debet in causa succumbere, electioni renũciare voluit in manibus nostris: & à commissa sibi, & socijs suis à Dolen. capitulo super eadem caussa procuratione cessare. Nos aũt nolentes hominũ malitijs indulgere, nec renũciationem recepimus, nec passi fuimus, vt à cõmisso sibi, & socijs suis à

Dolen.

Dolen.ecclesia super eadem causa procuratoris officio resileret. Ipso igitur nihil quòd ad caussam suam faceret postmodum proponente,cùm ipsum negocium diu quidem cum multa diligentia nos,& fratres nostri sufficientissimè discussimus,præmissis & alijs multis rationibus per idoneos aduocatos,ab vtraque parte prudenter inductis: quas propter prolixitatem superfluam in hac pagina prætermisimus annotare:de communi fratrum nostrorum consilio,auctoritate Dei omnipotentis,& Beatorum Apostolorum Petri,& Pauli,& nostra vtraque parte præsente,prædictas prædecessorum nostrorum sententias confirmantes,decernimus,statuimus,& sancimus,vt Dolē.ecclesia perpetuis semper temporibus suffraganea plenè subiaceat ecclesiæ Turonen. & debitam ei suæ veræ metropoli reuerentiam,& obedientiam cum alijs suffraganeijs ecclesię Turon. impendat:nec vnquam Dolen. Episcopus ad pallei vsum aspiret. Et ne causa toties diffinita,de cætero valeat in contētionis scrupulum refricari,si qua pòst hac instrumenta,vel argumenta pro parte Dolen.ecclesiæ possent quomodolibet inueniri,nos auctoritate apostolica nihil ea penitus valitura cēsemus. Nulli ergò,&c. diffinitionis,&c. Datum Lateran.per manum Rainaldi domini Papæ notarij Cancellarij vicem agentis,cal.Iunij, indictione secunda, incarnationis Dominicæ anno M C X C IX.pontificatus verò domini Innocentij Papæ tertij anno secundo.

ARCHIEPISCOPO, ET CAPITVLO TVRONENSIBVS.

De eodem argumento.

AD conuincendam malitiam ,& improbitatem eorum,qui contrà rationes,& iura venire non metuunt,sedes apostolica consueuit rigorem,& seueritatem aliquoties temperare: vt vincēs in bono malum,omnem auferat materiam murmurandi. Hoc enim quidam prædecessorū nostrorū in caussa,quæ vertebatur inter Turon.& Dolen.ecclesias fecisse noscuntur:qui contra res iudicatas,& per sententias sedis apostolicæ sæpius diffinitas,Dolen.audientiam in iudicio præstiterunt,cùm cōtra res iudicatas nullo iuris remedio valeat attētari:ita quòd & iudicis inferioris sententia, quæ legitima non est, appellatione suspensa ,postquàm in rem transierit iudicatam,vt contra ius litigatoris prolata,retractari de iure non debet,vt sic finis litibus imponatur. Nos quoque postquàm causam illam,quæ cōmissa fuerat à bonæ memoriæ Alex.& Lucio prædecessoribus nostris inter ipsas ecclesias super possessione tantum subiectionis,& libertatis, rationibus vtriusque partis,& allegationibus cùm instrumentis,& attestationibus diligenter auditis,& cognitis pro Turonē. contra Dolen. canonicè terminauimus,ad abundantiorem cautelam benignam adhuc ipsis Dolen. indulsimus facultatem : vt quoniam in examinatione illius causæ multa fuerunt in diuersis articulis corā nobis,& fratribus nostris vtrinque de proprietate proposita,summatim non quasi litem contra priores sententias cōtestando,sed vt ex his,quæ fuerunt acta,de proprietate,si possent,aliquid plenius & efficacius allegarent : per quòd fortè posset ostendi,an aliquid fuerit omissum,sicut ipsi frequentius asseruerāt, propter quod ipsa Dolen. ecclesia in prioribus iudicijs remanserit aliquatenus indefensa.Sed cùm præter illa,quæ prius multipliciter allegauerant, nihil postea cōmodiùs allegarent , nos ex allegationibus ipsis nihil penitus audientes, quòd contra vires priorum sententiarū animum nostrum posset,aut deberet aliquo modo mouere,dictas prędecessorum nostrorū sentētias cōfirmanimus. Statuētes vt Dolen.ecclesia tanquam suæ veræ metropoli perpetuis semper temporibus suffraganea plenè subiaceat ecclesiæ Turonen.nec vnquam Dolē.Episcop⁹ ad pallij vsum aspiret.Et ad omnem malitiam conuincendā decreuimus, vt ne lis toties diffinita posset vlteriùs refricari,si qua post hæc argumēta, vel instrumēta pro parte Dolē. ecclesię cōtingeret inueniri,tāquàm nihil penitus valitura,omni prorsus vtilitate carerent. Vt autē de ordine processus istius nulla possit in posterū dubitatio suboriri,has vobis literas ipsum processū cōpendiosius cōtinentes duximus in testimoniū concedendas.Dat. Lat.IIII.nonas Iunij.

Nn 4 REGI

REGI FRANCORVM. DE EADEM RE.

Ventilata diutius, & quasi frustra sæpius sopita contentio, quæ inter Turonen. & Dolen ecclesias verrebarur, vsque adeò statum generalis ecclesiæ hactenus molestauit, vt non solùm Dolen. doleret ecclesia, & metropolis Turon. turbaretur, sed prędecessorum nostrorum aures vtriusq; sæpius querela pulsaret, & ipsi frustrà quodammodo visi fuerint laborasse. Nam, & si frequenter ad Romanam curiam quæstio ipsa perlata fuisset, & per multos prædecessores nostros non tantùm semel sopita, sed sæpe, nihilominus tamen super ea nos oportuit laborare: nec fuit per Dei gratiam labor noster inanis, sed principium nostrum finis est debitus subsecurus. Siquidem cùm vtraque partium ad citationem nostram apostolico se conspectui præsentasset, auditis, quæ fuerãt hinc inde proposita, rationibus, allegationibus, & attestationibus, & instrumentis partium diligenter inspectis, de cõmuni fratrum nostrorum consilio sententiam dictauimus pro ecclesia Turon. auctoritate apostolica decernentes, vt Dolen. ecclesia suffraganea semper existat ecclesiæ Turon. & ei suæ veræ metropoli reuerentiam, honorem, & subiectionem semper impendat: nec vllo vnquam tempore ad vsum pallij Episcopus Dolen. aspiret. Ideoque serenitatem regiam monemus, & exhortamur attentiùs, ac per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus latam à nobis sententiam, quantum in te fuerit, & tu ipse conserues vlterius, & facias ab illis obseruari, eandem ecclesiam Turon. in suis iustitijs, & manutenens, & defendens.

Datum Lateran. II. cal. Iunij.

In eundem modum Comitissæ, & A. filio eius, & vniuersis Baronibus Britãniæ, vsque ad verbum Obseruari. Turon. ecclesiam vestram recognoscentes metropolin, & ad eam, in quibus necesse fuerit deuotè & humiliter currentes. Alioquin sententiam, quam in vos propter hoc canonicè tulerit ecclesia Turonen. ratam habebimus, & faciemus auctoritate nostra inuiolabiliter obseruari. Datum eadem.

In eundem modum clero, & populo Dolen. vsque ad verbum Aspiret. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus latæ à nobis sententiæ deuotè, ac sine omni contradictione parentes, Turonen. ecclesiam videlicet metropolim vestram curetis humiliter reuereri, & ad eam in quibus necesse fuerit, & ius metropolitanum postulat, recurratis. Alioquin sentẽtiam, quam in vos propter hoc canonicè tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctoritate nostra inuiolabiliter obseruari. Dat. eadẽ.

In eundem modum Capitulo Dolen. vsque ad verbum Recurratis. Volumus etiam, & sub eadem sententia districtè præcipimus, quatenus dilectum filium electum vestrum consecrandum, venerabili fratri nostro Turon. Archiepiscopo omni appellatione, contradictione, & occasione cessantibus, præsentetis: qui ei more suffraganeorum Turon. eccl. professionem faciat, & obedientiam promittat. Quod nisi infra duos menses, postquàm requisiti fueritis, volueritis adimplere, sententiam, quam propter hoc idem Archiepiscopus in vos canonicè tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari.

In eundem modum Archiepiscopo Rothomagen. & suffraganeis eius, vsque ad verbum Aspiret. Ideoque fraternitati vestræ per ap. scripta mandamus, quatenus latam à nobis sententiam, quantum in vobis fuerit, & vos obseruetis vlterius, & faciatis ab alijs obseruari: nec alicui de Dolen. diœcesi chrisma, vel alia sacramenta ecclesiastica ministretis, nisi de consensu Eccl. Turon. Sententiam insuper, quam venerabilis frater noster Archiepiscopus Turonen. in dilectos filios electum, & Cap. Dolen. propter contumaciam, seu inobedientiam eorum canonicè tulerit, vsque ad satisfactionem cõgruam per diœceses vestras ratam faciatis, & firmam haberi. Datum vt suprà.

PRIORI,

PRIORI, ET CONVENTVI DE NOSTLAT. DE
confirmatione priuilegiorum.

CVm à nobis petitur &c. vſque ad verbum Aſſenſu. De Felechiurche, de Fedreſtam, de Batteleya, & de Vuarnefeld eccleſias, quas monaſterio veſtro bonæ me. B. Eboracen. Archiepiſcopus canonicè contulit, ſicut eas iuſtè poſſidetis, ac pacificè poſſidetis, & in authentico ipſius Archiepiſcopi plenius continetur, vobis, & per vos monaſterio veſtro auctoritate apo. confirmamus. & præſentis ſcripti pagina communimus. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. II. nonas. Iulij.

PRIORI, ET CANONICIS DE S. OSVVALDO.
Eiuſdem argumenti.

IVſtis petentium &c. vſque ad verbum Aſſenſu. Eccleſias de Boolron. de Sudcherchebi, de Rouuelle, & de Felechurche, ſicut eas iuſtè, ac pacificè poſſidetis, ad exemplar felicis recordationis C. Papæ prædeceſſoris noſtri, vobis, & per vos eccleſiæ veſtræ, auctoritate apoſtolica cōfirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Nulli ergò &c. Datum Lateran. iij. idus Iunij.

MASSILIEN. ET ACATEN. EPISCOPIS. VT CAENOBIORVM
in Arearum inſulis inſtaurationem prudenter ſuſcipiant.

CVM dilectus filius Abbas de Floreia nuper ad noſtram præſentiam acceſſiſſet, nobis expoſuit diligenter, & hoc ipſum abbatis inſularum, & aliorū quorundam litteræ continebant, quòd in inſulis Arearum fratres Ciſtercien. quondam fuerant commorati: ſed eis in captiuitatem paganorum deductis, quoniam locus mari erat vicinus, illuc ſe quidam regulares canonici tranſtulerunt: qui licet iam per annos triginta canonicorum regularium habitum portauiſſent, opera tamen contraria regularibus faciebant. Sed ad ſe domino inſpirante reuerſi monaſticum ordinem ibidem plantari volebant, ſecundum Ciſtercien. inſtituta, quod etiam diœceſanus Epiſcopus affectabat. Vnde nos ad Abbatis ipſius inſtantiam venerabili fratri noſtro Arelaten. Archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt ſi diœceſani Epiſcopi, & eorundem fratrum in id ipſum deſideria conuenirent, Ciſtercien. monachos inſtitueret in inſula memorata, facturus de canonicis quod crederet expedire ſecundum canonicam honeſtatem. His igitur litteris impetratis, idem Abbas de Floreia reuerſus ad propria prius quàm eas ad dictum Archiepiſcopum detuliſſet, cùm venerabili fratre noſtro Tolonen. Epiſcopo ad locum memoratum acceſſit: & omnium fratrum ibidem manentium in tantum obtinuerūt aſſenſum, pariter & fauorem, quòd Abbas inſularum claues domus, & ſeipſum in manibus alterius Abbatis tradidit, profeſſione facta cum quibuſdam ex canonicis de Ciſtercien. ordine in poſterum obſeruando: quod & quidam canonicorum in manu eiuſdem Abbatis de Floreia Sacramento præſtito firmauerunt, oſculo dato eidem, quòd vſque in finem in eodem ordine permanerent: alijs promittentibus per iuratoriam cautionem, quòd per ſe, vel alios contra factum iſtud de cætero non venirent: iurantibus reliquis, quòd ſuper prouiſione ſua ſtarent arbitrio Epiſcopi memorati, & nobilis viri G. de Foſſa ſacriſtæ, qui aberat aſſenſu probato per teſtes, quòd poſtmodum rediens eſt confeſſus. Conſequenter verò idem Epiſcopus, & Abbas de Floreia dicto Archiepiſcopo Arelaten. per ſuas litteras intimarūt, quòd diœceſanus Epiſcopus, & canonici memorati tranſlationem Ciſtercien. fratrū illuc fieri vnanimiter appetebāt: quod acceptans Archiepiſcopus memoratus, factum eorum auctoritate qua fungebatur apoſtolica confirmauit: vices ſuas eis in hac parte committens, vt quæ bene inceperant de inſtituendo ibi ordine Ciſtercien. vice ipſius perducerent ad effectum. Cuius mandatis parentes humiliter, & deuotè, quæ ipſis iniuncta fuerant, curauerunt ducere ad effectum: dantes generali

Cap. Cum dilectus. De his quæ vi et metus cauſa fiunt

generali Cisterciē.cap.in mādatis,vt in prędicto loco suū ordinē instituere procurarēt.Petebatur itaq; pro iam dicto Abbate de Florcia,translationem factam ratam à nobis haberi,& auctoritate sedis apo. confirmari: transgressores etiam, & cōtradictores omnes,qui contra vota,& iuramenta pręstita nitebantur,quod ab eis factum fuerat impedire,canonica pœna percelli.Cæterùm F. sacrista,P. Vuarardi,& P.Guil.coram venerabili fratre nostro P.Portuen.Episcopo,quem ipsis,& parti alteri dedimus auditorē, processum negocij aliter proponebāt. Cū enim prędicto Arelatē.Archiepiscopo causa fuerit à nobis sub forma,quam pręmisim⁹,delegata,pręfatus Abbas accedens ad locū cum Episcopo Tolonen.priusquàm literas nostras Archiepiscopo præsentasset,qui iuxta tenorem ipsarum de singulis debebat inquirere diligenter,motu proprio cum socia multitudine insulam occupauit:constanter affirmans,quòd eis volentibus, vel nolentibus locus idem pura,ac simpliciter à nobis sibi fuerat assignat⁹. Cumq; se in his grauari sentirent,Abbate ipsorum eis omne auxilium denegante,qui cōtra quosdam de canonicis odium dicebatur,& ingratitudinem cōcepisse: vnde in ipsorum dispendiū super munitione armatos ponere nō expauit,amota inde scala, ne facultas esset canonicis ascendendi,sedem apo. appellarunt. Sed dicti Abbates nihilominus ab incepta violentia desistentes,cùm quosdam ex ipsis nō possent corrumpere pecuniæ sponsione,quod super his starent mandatis Episcopi Tol.per violētiam cogere voluerunt.Cùm autem nec quindecim dierum possent inducias obtinere,quas quidam ex ipsis ad deliberādū plenarie postularāt, iurare compulsi fuerūnt mandato dicti Episcopi, & G. de Fossa laici,qui eis arduæ rupis præcipitiū fuerat cōminatus,se super pręmissis quæstionib⁹ parituros. Alij promiserunt in manu abbatis,probatione sibi annua reseruata,quod regulam Cistercien.obseruarent.Aliqui verò nec iurauerūt,nec promissionem aliquam facere voluerūt.Horū ergò tacita veritate nominati Episcopus, & Abbas de Florcia dicto Archiepisc.suggesserūt,quòd dioecesanus Episcopus,& omnes loci canonici super institutione Cisterciē. vnanimiter concordabant:& ita fuit eius confirmatio impetrata.Sed cùm paucis diebus elapsis præfati canonici Archiepiscopo cuncta quæ gesta fuerant intimassent,ipse quod in præiudiciū eorū factum fuerat,ipsis compatiens reuocauit:restituēs eos ad omnia,quæ habuerāt tempore illo,quo litteræ fuerant impetratæ:licet postmodum possessionē eorū prætermisso iuris ordine sequestrarit,contradictores omnes excommunicationis gladio percellendo.Et cùm canonicis ad restitutionem instātibus,confessiones,& attestationes vtriusq; partis audisset,ad nos duxit ipsum negociū remittendum.Partibus itaque apud sedem apost.cōstitutis,canonici spoliati sæpè dictum Abbatem de Florcia multipliciter arguebant.Primò quòd literas à nobis per veritatis suppressionem,& expressionem falsitatis studuerat impetrare:suppressum enim fuerat in illis,quòd ecclesia de insulis Arearū ad Ro.eccl.solummodo pertineret:sicut ipsius priuilegia,quorū ad nos transcripta præfatus Archiepiscopus destinauit,indicāt euidenter.Falsitatis verò suggestio inde perpēditur,quòd omnes canonici translationem ordinis cum dioecesano Episcopo pariter affectabāt,quod aliter esse ipsorum contradictio liquido arguebat. Sed neq; sæpè dictus Tolē.Episcopus dioecesanus erat ipsorū,qui nullo mediante ad Ro.eccl.pertinebant:vnde ipsius consensus in hac parte pro nullo erat penitus reputandus.Secundo quod per vim,& dolum eos seduxit,pariter & coegit,vt quidam eorum votum emitterent,alij iuramenta præstarent.Nos ergò rationibus,& allegationibus partium per iam dictum Episcopum Portuen. qui eas in scriptis nobis exhibuit,pleniùs intellectis,quia constitit nobis de voto emisso, & præstito iuramento à canonicis Insularum,quòd regulam Cistercien. obseruarent,vel quòd ordinationem huiusmodi nullatenus impedirent: cum vtrūque seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolētes viam periurijs aperiri,nō obstante violentia,quę proponebatur illata:cùm non metus mortis continuerit,neq; corporis cruciatum:& ideo non debuerat cadere in cōstantes, nec obsistente dolo,quo se proponebant fuisse seductos,cùm talis dolus nō tam ad circumuētionem abbatis,quàm ad fatuitatem eorū debeat retorqueri super restitutione petita silentiū eis de cōsilio fratrū nostrorū duximus sententialiter

imponendum. Verùm quoniam sæpedicti Episcopus, & Abbas de Floreia fines mandati per suæ temeritatis audaciam excedentes, quòd per iam dictum Arelaten. Archiepiscopum, cui causa fuerat delegata, fieri debuisset, per se ipsos facere præsumpserũt. Et quia litteræ per suppressionem veritatis, & falsitatis expressionem fuerant impetratæ, factum ipsorum tanquam minus legitimum per sententiam duximus irritandum. Et quia secundum Apo. instantia nostra quotidiana est omnium eccl. sollicitudo continua, ne occasione præmissæ discordiæ locus idem remaneat destitutus, & delictum personarum in damnum eccl. conuertatur, fraternitati vestræ per ap. scripta mandamus, atque præcip. quat. Deum habentes præ oculis, ad ordinationem ipsius ecclesiæ vice nostra solicitius intendatis: in qua per viros eiusdem ordinis, si fieri poterit, regularium canonicorum professionem, & ordinem volumus reformari. Alioquin ne locus idem remaneat deformatus, per fratres Cisterciens. ordinis eundem reformari volumus, & mandamus, correctione prædictorum excessuum nobis in hoc articulo reseruata: ita quòd si per solicitudinem, & prouidentiam vestram locus idem Cisterciens. fuerit assignatus, nullum quoad ius proprietatis ecclesiæ Romanæ præiudicium generetur: quod in plerisque monasterijs eiusdem ordinis nouimus obseruari. Taliter autem mandatum apostolicum exequamini, vt fraternitatem vestram de qua plenè cõfidimus, debeamus meritò cõmendare. Quòd si præmissum locum Cisterciens. duxeritis conferendum canonicis memoratis, in locis idoneis per vos prouideri volumus competenter. Nullis litteris &c. Præter assensum partium &c. Datum Lateran. IIII. idus. Iunij.

EISDEM. DE CONFIRMATIONE PRIVILEGIORVM.

CVm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Ecclesiam de Cucheuuald. cum capell. de Silton. & de Brudeford, & omnibus alijs pertinentijs suis, sicut eam iustè, ac sine controuersia possidetis, vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus &c. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. II. idus Iunij.

M. PRIORI, ET CANONICIS DE NOVO BVRGO.
De eodem argumento.

IVstis petentium &c. vsque ad verbum Assensu. Ecclesiam de Houingham, cum omnibus pertinentijs suis, sicut eam iuste, ac sine controuersia possidetis, ad exemplar felicis recordationis C. Papæ prædecessoris nostri, vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus &c. Decernimus ergò &c. Datum vt suprà.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI. QVA
sententiam Cardinalis pro ipsis latam confirmat.

CVm ex conquestione vestra iampridem àd audientiam sedis apostolicæ peruenisset, quòd canonici Sancti Quintini vobis quasdam subtrahebant de illarum præbendarum oblationibus portiones, quas decedentibus canonicis, seu quocunque modo cedentibus, percipitis annuales, felicis recordationis Lucius Papa prædecessor noster causam ipsam sub hac forma venerabili fratri nostro Atrebaten. Episcopo delegauit: vt inspectis litteris, quas super illis annualibus habebatis, si qua contra ipsarum continentiam subtracta existerent, ea vobis omni appellatione postposita, faceret resignari: & iam dictis canonicis inhiberet districtius, ne quid de prouentibus, quos percipere in ecclesia ipsa debetis, subtrahere aliquo modo præsumerent. Quod si aliquatenus attentarent, ipsos districtione canonica coerceret. Episcopus verò, sicut ex authentico ipsius cognouimus, per authentica vestra cognouit, quòd quocunque modo præbendæ illius ecclesiæ de persona ad personam transirent, earum annualia in integrum

grum percipere debeatis,& in vſus veſtros perpetuò poſſidere. Canonici verò
quaſdam obuentiones,quas vocant panem,vinum,capones,& quadrageſimam
exceperunt:occaſione cuiuſdam tranſactionis,quam inter eos,& quendam fra-
trem veſtrum interceſſiſſe coram Sanſone bonæ memoriæ Remen. Archiep.
affirmabant. Ad quod probandum, licet teſtes plurimos induxiſſent, vtrum
tamen frater ille poteſtatem,vel auctoritatem habuerit tranſigendi, vel exci-
piendi,quod ex parte veſtra conſtantiſſimè negabatur,probare minimè potue-
runt.Epiſcopus autem licet ex abundanti,nihilominus tres ex vobis bonæ opi-
nionis viros tactis ſacroſanctis Euangelijs iurare fecit, prædictum fratrem ſic
tranſigendi,vel excipiendi poteſtatem,vel auctoritatem nullatenus habuiſſe:
nec quòd litteras de ratihabitione habuerit, per dictos teſtes dictum fuerat,vel
probatum. Vnde Epiſcopus ipſe totam integritatẽ ipſorum annualium vobis
auctoritate apoſtolica iudicauit: vos in adiudicatæ rei poſſeſſionem inducens: à
cuius ſentẽtia,licet in cõmiſſione appellationis fuiſſet ſubterfugiũ interdictũ,
canonici, tamen nihilominus appellarunt. Cumq́; poſtmodũ ijdem fratres ad
ſedem apoſtolicã acceſſiſſent,felicis recordationis Vrbanus Papa prædeceſſor
noſter bonæ memoriæ Bobon.Sancti Angeli diacono Cardinali ipſum com-
miſit negocium audiẽdum,ac poſtmodum fine debito terminandum. Qui in-
tellecta,& cognita veritate,quòd in cõmiſſionis litteris appellatio interdicta,
nec ſuam canonici fuerant perſecuti,immò ei ex parte ipſorum interpoſito Sa-
cramento fuerat renunciatum,iam dictam ſententiam Epiſcopi de mandato,
& auctoritate apoſtolica roborauit. Ne igitur ſedatum litigium vlterius malig-
nitate aliqua ſuſcitetur, nos Epiſcopi memorati ſententiam, ſicut à prædicto
Card. de mandato eſt apoſtolico confirmata,ad exemplar memorati Vrbani Pa
pæ prædeceſſoris noſtri ratam eſſe decernimus,& præſentis ſcripti pagina com-
munimus. Statuentes vt nulli omnino hominum &c. Datum Lat. idus. Iunij.

*P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIAC. CARD. APOSTOLI-
cæ ſedis legato. Vt propter vitia quadam corporis Cameracenſis electus deponatur,
& eligatur alius,qui doctrina, & moribus præſtat.*

CVM enormes exceſſus relinqui non debeant impuniti, ne fortè tra-
hantur à præſumptoribus in exemplum,nos qui (licet indigni) ſpe-
culatoris officium ſuper vniuerſam eccleſiam exercemus,ſummo
debemus ſtudio prouidere,ne quod contra diſciplinam eccleſiaſti-
cam enormiter attentatur,in confuſionẽ ipſius remaneat ſegniter
incorrectũ:quia quod cõtra leges præſumitur,per leges diſſolui meretur. Sanè cũ
olim nobis denũciatũ fuiſſet,quòd H. Cameracẽ. electus electionis ſuæ tempore
in minoribus eſſet ordinibus cõſtitutus,& quòd poſt electionem ſuam per ven.
fratrem noſtrum Remen. Archiepiſcopum Sanctæ Sabinæ Cardinalem confir-
matam,de mandato ipſius per venerab. fratrem noſtrum Atrebaten. Epiſcopũ
fuerat in acolitum,& ſubdiaconum ordinatus:& quòd viduam duxerat in vxo
rem,de qua filium ſuſceperat:qui in præpoſitura Sancti Petri Duacen. ei nullo
mediante ſucceſſit:& quòd ita incuruus exiſteret,quòd de iure non poſſet ali-
quatenus promoueri: venerabili fratri noſtro Epiſcopo Pariſien. dedimus in
mandatis,vt vocatis ad præſentiam ſuam quos noſceret euocandos,& inquiſita
tam ſuper præmiſſis omnibus, quàm publica fama diligentius veritate, quod
inueniret,per ſuas nobis litteras intimaret: mandauimus etiam ei,vt Camera-
cen. capitulo ex parte noſtra diſtrictius inhiberet,ne ſi etiã dictus electus electio-
ni renunciaret ſpontaneus,ad nominationem,vel electionem procedere attẽ-
tarent:cùm in eo eſſent meritò puniendi,in quo videbantur taliter deliquiſſe.
Dicto etiam Attrebaten. Epiſcopo dedimus in mandatis,vt huiuſmodi v ritа-
rem negocij per ſuas litteras nobis intimaret. Cæterùm memoratus Pariſien.
Epiſcopus mandati noſtri diligens executor,inhibitione facta Cameracen. ca-
pitulo iuxta formã apoſt. mãdati ne ad electionem procederent,etiã ſi idem ele
ctus voluntate propria reſignaret,ipſius electi cõfeſſionem audiuit,teſtiũ depo-
ſitiones recepit,& omnia redacta in ſcriptis ſub ſigillo ſuo ad noſtram curauit
præ-

præsentiam destinare:quæ ad maiorem cautelam sub bulla nostra tibi duximus remittenda. Nos igitur cum fratribus nostris super hoc deliberatione habita diligenti, de ipsorum consilio discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus cùm, sicut ex litteris ipsius Parisien. tibi plenè patebit, per ipsius electi confessionem cònstiterit, quòd electionis suæ tempore solam clerici tonsuram habuerat, & ex litteris dicti Atrebaten. Episcopi nobis constiterit, quòd ipse eum de mandato dicti Archiepiscopi post confirmationem ipsius in acolitum, & subdiaconum ordinauerit: & sicut ex depositionibus testium patuit, non in ieiunijs quatuor temporum, sed potius eodem die dominico, cùm etiã idem electus confessus fuerit, quòd de vidua filium suscepisset, qui ei per electio nem capituli Sancti Petri Duacē. in præposituram nullo successerat medianre: cùm ex inspectione corporis eius, ipsius sit incuruitas manifesta: & si tanta non sit, qui in posset sine reprehensionis vitio promoueri, si alia non obstarent: cùm ipse etiam electionis suç tempore fuerit protestatus, quòd quia solam tonsuram habebat, & erat corpore debilis, eligi non poterat nec debebat, cum conscientia dicti Parisien. Episcopi, cui volumus, quia prudenter processit in inquisitione, deferri, memoratum electum, & capitulum Cameracen. ad locum conuoces competentem: & si electus ipse vel venire distulerit, vel veniens infra triduum cedere spōte noluerit, electiones ipsius omni prorsus contradictione, & appellatione cess. denunciés irritam, & inanem. Inhibēs districtiùs Capitulo memorato, ne ad electionem procedere vlla prorsus occasione præsumant, cùm in eo sint punienidi, in quo peccarunt. Postmodum verò personam aliquam scientia, & honestate perspicuam, per quam Cameracem. ecclesia in spiritualibus proficere valeat, & in temporalibus reformari, ei appellatione remota præficias in pastorem: tam canonicos quàm homines Cameracen. ecclesiæ ad impendendã ei reuerentiam, & honorem per censuram ecclesiasticam appell. remota compellens, & compescens districtione simili resistentes. Dat. Lat. XIII. Cal. Iulij.

ILLVSTRI REGI VNGARIAE VT EPISCOPO VVATIENSI DE *Abbatiæ ecclesia thesauris satisfaciat.*

INter vniuersi orbis prouincias apostolica sedes regnum Vngariæ speciali quadam prærogatiua dilexit, ob merita Regum ipsius, ac præcipuè ob feruentis deuotionis constantiam, & inuiolabilis sinceritatis affectum, quem inclytæ record. B. Rex Vngariæ pater tuus circa sacrosanctam Rom. ecclesiam matrem suam ferè semper exhibuit ad exaltationem ipsius, augumentum ecclesiarum regni sui, & honorem omnium clericorum, tam humiliter quàm potenter intendens. Nos etiam sperantes quòd in filio paternæ vigeat deuotionis affectus, & tua regia celsitudo sic eidē patri tuo in proposito, sicut in regno, sic in voluntate, sicut in dignitate succedat, ad integritatem regni tui, & tui honoris augumentum efficaciter intendimus hactenus, & adhuc intendere non cessamus: sperantes quòd, & tu eo fortius in nostra, & ecclesiæ Rom. deuotione persistas, quo amplius nostram cir ca te, ac regnū tuū expertus fueris gratiam, & fauorē fratrū. Verùm quātò sincerius regiæ serenitatis diligimus incrementum, tantò amplius contristamur, siquando ea de tu is actibus ad nostram audientiam perferuntur, quæ circa te prouocent diuinæ indignationis offensam, & in iniuriam apostolicæ sedis, & tuæ videantur famæ dispendium redundare. Sanè peruenit ad audiētiam nostram, quòd in prima transactæ obseruātiæ quadragesimali hebdomada, quarta feria quatuor temporum circa crepusculum noctis, venerab. fratre nostro Vuatien. Episcopo cum canonicis suis completorium decātante, accedens ad ecclesiam Vatien. claues sacrarij exhiberi tibi, & Episcopum de ecclesia egredi præcepisti. Cumque ipse positas sibi formidãs insidias, cum ipsa hora ei multæ suspitionis certius ingereret argumentum, obtemperare iussioni regiæ recusaret, hostium sacrarij mandasti violenter infringi: & cùm idem Episcopus, & canonici propter hoc conuersi ad dominum cum lachrimis decantarent: Aspice domine dē

ce.sa.t.& cogita de nobis:tu quasi molestè ferens, quòd diuinum auxilium implorabant, irruens in Episcopum, ipsum à summo gradu, quod est ante altare vsque in pauimentum violentis manibus attraxisti, & pauimento allisum tradidisti, non minus violentis tuorum manibus de ecclesia extrahendum. Ipso igitur de ecclesia violenter eiecto, & relicto quodammodo semiuiuo, fracto sacrarij ostio, & scrinijs violatis, thesaurum ecclesiæ occupasti, & patrimonium eiusdem Episcopi, quod domui cuidam religiosæ, quam ipse de nouo fundauerat, concesserat intuitu pietatis, fecisti pro motu voluntatis propriæ confiscari. Postmodũ verò cùm idem Episcopus propter hoc in ecclesia sua taliter violata, diuina prohibuisset officia celebrari, tu decimas sibi denegari fecisti, ac vetuisti nuncijs eius sub pœna priuationis oculorum, ne regnum tuum egredi attentarent, quasi tacitè prohibens, ne ad apostolicam sedem accederent, super his querimoniam delaturi. Quia igitur saluti tuæ consulere cupimus, & potius animę, quàm corpori prouidere, cùm nobis non constiterit de prædictis, serenitatem regiam monemus, & exhortamur in domino, & in remissionem iniungimus peccatorum, per apost. scripta mandantes, quatenus taliter, quæ prædicta sunt, corrigas per te ipsum, taliter episcopo satisfacias memorato, immò potius sedis apostolicæ, quam læsisti: taliter Vuatien. ecclesiæ damna restaures, quod nos ad id seueritatis ecclesiasticę manum apponere non cogamur. Alioquin quantuncunque personam tuam in domino diligamus, quia tamen potiùs Deo, quàm homini volumus complacere, dissimulare nõ poterimus, quin in te, & terram tuam exerceamus canonicam vltionem. Certè priorum exempla te potuerant ab huiusmodi reuocare, & à tanta præsumptione tuam debuerant compescere voluntatem. Legisti enim, vel forsan audiuisti: quòd cùm Helyodorus ærariũ quod erat Hierosolymis spoliaret, percussus ab Angelo expirasset, nisi piaculi subuenisset oratio sacerdotis. Baltasardum spoliato templo vasis sacris in conuiuio vteretur, articulos manus regni sui terminum notauit in pariete depingentis. Pompeius, non quia spoliauit, sed quia intrauit solummodo sancta Sanctorum, de semper victore victus effectus, commissum iugulo expiauit. Sano igitur ductus consilio per condignæ satisfactionis effectum, tantę præsumptionis reatum studeas abolere: ne præter canonicæ districtionis rigorem, quem debes meritò formidare, Deus vltionum dominus, qui reddit retributionem superbis, in te, ac regnum tuum iniurias dicti pontificis, immò suas potius grauius vlciscatur. Datum Lateran. XI. Calendas Iulij.

In eundem ferè modum scriptum est Colocen. Archiepiscopo, vsque ad verbum Cogamur. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus regem ipsum ad implendum mãdatum apostolicum salubriter moneas, & tam efficaciter, quàm diligenter inducas. Quòd si nec mandatis nostris, nec monitis tuis acquiescere fortè voluerit, tu cum suffraganeis tuis, si vnquam fieri poterit, id studeas ad honorem apostolicæ sedis, nostrum, & tam prædicti Episcopi, quàm ecclesiæ Vuatien. vtiliter emendare. Quòd si per studium, & solicitudinem tuam id fieri fortè non poterit, præsentium tibi auctoritate in virtute obedientiæ districtè pręcipiendo mandamus, vt postpositis gratia, & timore, solum Deum habens præ oculis, sicut de tua discretione confidimus, inquiras de prædictis omnibus diligẽtius veritatem, & quod inueneris per tuas nobis cures litteras intimare: vt re cognita apostolicũ à nobis procedat edictum, per quod tantæ præsumptionis audacia districtione canonica feriatur. In hoc enim proposuimus experiri, si magis terrenum regem metuas, quàm cœlestem: & an honorem ecclesiæ gratiæ Regi anteponas. Datum vt suprà.

ABBATI SANCTAE CRVCIS, ET SANCTI LEVFREDI CONFESSORIS, eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris, regularem vitam professis in perpetuum. De confirmatione priuilegiorum.

PIAE

PIAE postulatio voluntatis,&c. vsque ad verbum statuentes vt ordo monasticus,qui secundum Deum,& Beati Benedicti regulam in eodem loco institutus,&c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum in quo ecclesia memorata sita est, cum omnibus adiacentijs, quæ ad eandem ecclesiam pertinent: ex dono Abduini quondam Ebroicen. Episcopi, ecclesiam Sancti Petri de Fontanis cum decimis,& manso presbyteri,& alijs, quæ ad eandem ecclesiam pertinent. ecclesiam Sancti Germani de Escardenuilla, cum decimis suis, & triginta solidos solitæ pensionis, ecclesiam Sancti Pauli de cruce cum medietate eiusdem villæ, decimis,& annua pensione quindecim librarum Andegauen. eccl. Sancti Remigij de Calliaco cum eadem villa,& appenditijs suis, cum decimis,& annua pensione quadraginta sol. eccl. de Grouilla cum decimis, & vno manso, eccl. de Vuiuilla cum decimis in toto feudo de Monte forti, excepto dominico Thomæ de planca,& dominico Rog. de Vuiuilla quantum pertinet ad mensam eorum. Ecclesiam de Trunco cum decimis suis in feudo. Galerani de Mara,& vno manso,& xx. sol. Andegauē. solitæ pensionis, ecclesiam de Alpegart cum decimis de feudo Vulliel mi de Essartis, & de feudo Hugonis militis,& vno mãso,& alijs quatuor hospitibus. Ecclesiam de Campenart cum eadem villula,& pertinentijs suis,& pensione solidorum quinque Andegauen. ecclesiam de Mersi cū decimis suis, eccl. de Allega cum decimis suis, eccl. de Cahanijs cum decimis suis,& tribus partibus hospitum. Ecclesiam de Dardeis cum decimis suis,& pensione x. solidorum Andegauē. Ecclesiam de Venabulis cum decimis suis,& terris eidem ecclesiæ pertinentibus. Ecclesiam Sancti Albini de Vuallon cum decimis suis. Ecclesiam de Bruoliocum decimis,& pertinē. suis. Eccl. de Salleio cum decimis,& terris eidem pertinentibus. Ecclesiam de Tōnaio cum medietate Altenag. terris,& decimis de feudo Ric. eiusdem villæ domini. Eccl. Sancti Georgij de Esserra, cum eadem villa,& pertinentijs suis,& xx. sol. Sterlingorum annuæ pensionis. Capellam sanctæ Mariæ in eadem parochia sitam. Eccl. S. Remigij de Besu cum hospitibus, terris,& decimis de Feudo Ioannis de Giforz,& alijs hospitibus,& terris, & nemore Allodiariorum Reg. eccl. Sancti Albini de Besu cum terris ei pertinentibus. Capellam Sanctæ Austrebertæ, cum pertinentijs suis. Capellam Sancti Dionysij de Banficort cum decimis de feudo Osmundi monnarij apud Sanctum Eligium. Decimam de feudo Hugonis de Seusei apud Nenuillam. Decimam Vull. de Maudiut apud Luderuillam, de feudo Vulliel. Pelet. apud Aamercort. decimam de feudo Matthæi de Gamachijs apud Maneuillam. Duas partes decimarum de feudo Pagani de Sancto Luciano,& de feudo Orselli,& de feudo Flooldi. In parochia Sācti Dionysij de Formam ecclesiam ipsam cum parte decimarum. Ecclesiam Sancti Andreæ de Autuliolo cum tertia parte decimæ,& pensione duorum sol. eleemosinam de insula, quæ dicitur Guernere, quartam partem oblationum de feria,& de festo Sancti Christophori de Roilli. Decimam de Heudieruilla,& de Sesseuilla in feudo Autulij. Decimam de Boeleio in feudo Roberti filij Vul. decimam de Mesnilla in feudo Hugonis de Lace,& decima de Buison in feudo Hug. Bigot. Quartam partem decimæ de Autulio. Decimam de feudo Almarici Doesnel apud Vuateuillam. Totam decimam Essarrorum de Loulers de feudo Galerani comitis Melleten. Ex dono Galerani comitis centum solidos Sterlingorum annuatim reddendos in Dorserta apud Scellentonam,& decimam denariorum suorū de cruce. Ex dono Vullielmi alliacen. medietatem Escardēuillæ in eleemosinam. Decimam quā habetis in in feudo Galterij, Arou de Anesus cum alijs decimis. Possessiones præterea, terras, vineas, nemora, prata, molēdina, furnos, aquas piscarias, reddit⁹,& alia, quæ superius expressa sunt,& quæ à quadraginta annis vsq; ad hæc tempora iuste, & sine controuersia tenuistis,& nunc pacificè possidetis. Sanè noualiū,&c. Liceat quoq; vobis,&c. Prohibemus insuper, vt nulli fratrum,&c. In parochialibus verò ecclesijs,&c. Libertates, etiam,&c. Immunitates à Rothomagen. Archiepiscopis, Ebroicen.& alijs Episcopis vobis pia deuotione indultas,& vsque ad hæc tempora sine controuersia conseruatas, ratas habemus,& auctoritate apostolica confirmamus. Cum au-

tem generale interdictum,&c. Sepulturam præterea,&c. Obeunte verò te,&c. Decernimus ergò,&c. Salua sedis apostolicæ auctoritate,& diœcesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur &c. Datum Laterã. per manum Rainaldi domini Papæ notarij Acherontin electi Cancellarij vicem agentis XIII. Cal. Iulij, indict. secunda, incarnationis Dominicæ anno M C X C I X. Pont. verò domini Innocentij Papæ tertij anno Secundo.

P. SANCTAE MARIAE IN VIA LATA DIACONO CARDINALI Apostolicæ sedis legato,& Episcopo Parisien. Vt Niuernensis Abbas hæreticus & depositus, carceribus monasterij includatur.

QVod legimus in Apocalypsi prædictum, ecce nunc videmus impletum, quia de fumo putei abyssi exierunt locustæ similes equis paratis in prælium, facies quidem habentes humanas, sed caudas similes scorpionum, & aculei sunt in caudis earum. Hi sunt hæretici, qui de puteo confusionis egressi, non vt ipsi confusionem euadant, sed vt alios in confusionem inducant, faciem prætendũt humanam, vt seducant incautos, quibus tandem in similitudinem scorpionum damnationis infligunt aculeum, dum eis iuxta scripturæ sententiã, fel draconis in aureo calice Babylonis propinant. In tantum autem iam eorum excreuit audacia, vt velut equi parentur ad prælium: cùm in aperto suæ falsitatis doctrinam disseminare præsumant: contra quos nisi gladius exeratur eccl. disciplinæ, vt iam nõ solũ capiantur, sed exterminẽtur vulpeculæ, quæ vineã domini demoliri moliũtur: verendum existit, ne, quoniam error eorũ serpit vt cãcer, pars etiam sincera trahatur. Nuper enim, sicut ex tenore literarũ venerabilis fratris nostri Senonen. Archiepiscopi, & relatione dilectorũ filiorum R. & B. nunciorũ eius nobis innotuit, multa de hæreticis, & eorũ sectis in partibus gallicanis, quæ ab huiusmodi fece prorsus olim intactæ manere solebant, increbrescente iam vehemẽter infamia, cùm idem Archiepiscopus ad villam, quæ Charitas appellatur, in qua plurimi dicebãtur professores hæreseos delitescere, rogat⁹ à venerabili fratre nostro Antisiodoren. Episcopo, in cuius diœcesi prædicta villa cõsistit, accessisset perscrutaturus diligentius veritatem, clero, & populo conuocatis post diligentem indagationem præter alios quàm plures, qui erant ibi de hæresi publicè infamati, Rainaldũ quondã Abbatem S. Martini Niuernen. comperit huiusmodi cõtagione respersum, & publica super hac infamia laborantẽ. Et quoniam in eo plurimũ scandalizabatur & populus, & clerus, de consilio prædictũ Antisiodoren. Melden. & Niuernen. Episcoporum qui aderant, & plurium prudentum virorum, eum officio, beneficioque suspendit: diem apud Antisiodorũ illi præfigẽs, vbi corã eo fortè si posset se de tanto crimine tueretur. Cumq; die præfixa suam corã eodem Archiepiscopo exhibuisset præsentiam, assistentibus prædictis Antisiodoren. & Niuernẽ. Episcopis, multisque alijs viris discretis, & Prior ecclesiæ S. Martini de hæresi, adulterio, & vsura, & quibusdam alijs eum intẽderet, & paratus esset protinus accusare, ante litis ingressum, licet nullũ inferretur ipsi grauamẽ, sedem apostolicam appellauit: cuius appellationem frustratoriam, quoniã propter infamiã, & publicam notam criminis dictus Archiepiscop⁹ non admisit, & præfatus prior paratus fuit in continenti obiecta probare, spontaneus causam subijt, & obiecta crimina penitus denegauit. Prior aũt confestim quosdã ex canonicis suis testes produxit: qui cùm à præfato Archiepiscopo recepti canonicè, ac diligẽter examinati fuissent, & attestationibus, prout debuit fieri, publicatis, ipsi etiã R. postulãti copiam earũ sufficiẽter exhibitis, ei dies esset apud Senõ. assignata, vt in cõcilio suffraganeorum exciperet, si vellet cõtra testes: & eorum dicta, & suæ defensionis proponeret rationes. Die præfixa, & loco etiã assignato suis liberè, ac plenariè propositis rationibus interrogatus pluries, si pro se vellet aliquid aliud allegare, probationibus, & allegationibus omnino renuncians, sententiam postulauit, & postmodum sæpèdicto Archiepiscopo pariter, cum venerabilibus fratribus nostris Trecẽ. Antisiodorẽ. & Niuernẽ. Episcopis, alijs-

aliJſque prudentibus viris ſecretæ deliberationis tractatum habente, aduocatus prædicti R. ſine illo ad conſilium eorum intrauit: & propoſuit ipſam appellationem, quam ante litis ingreſſum interpoſuerat, ratam habere, & eam iterum innouare. Cumque poſtmodum ad ferendam ſententiam exeuntes comperiſſent pro certo, eum clanculò receſſiſſe, dictus aduocatus eius, ſicut fecerat in ſecreto, appellationem denuo publicè innouauit. Vnde memoratus Archiepiſcopus, quamuis non fuiſſet appellationi huiuſmodi deferendum, noluit eum de hæreſi condemnare, pro adulterio tamen, & alijs, quæ in damnationem eius erant manifeſtius diuulgata. Et quoniam propter infamiam hæreſis, & ſcandalum, quod in populo fuerat inde ſubortum, nullatenus etiam ad tempus in adminiſtratione abbatiæ ſine omnimoda deſolatione monaſterij poterat tolerari, de communi conſilio Coëpiſcoporum, & aliorum prudentum, qui aderant, ipſum in perpetuum per ſententiam diffinitiuam officio priuauit Abbatis: & canonici Sancti Martini de licentia eius quendam alium elegerunt. Cæterum idem Archiepiſcopus atteſtationes contra eum receptas, nobis tranſmiſit redactas in ſcriptum: ex quibus duo grauia ſatis probata eſſe videntur, videlicet, eum ſeriò, & aſſertiuè dixiſſe diſputando, & defendendo hæreticorum errorem, quòd Corpus domini mittitur in ſeceſſum: & iuxta verbum Origenis omnes tandem fore ſaluandos. Allegationes autem, & rationes prædicti R. de quibus ſæpe dictus Archiepiſcopus in ſuis litteris fecerat mentionem, nobis per literas, vel per nuncios exponere non curauit: propter quod diutius expectauimus, ſi fortè alij nuncij ſuper hoc inſtructi plenius aduenirent. Quoniam igitur cauſam tranſmiſit ad nos minus ſufficienter inſtructam, & ex hoc nobis ſcrupulus non modicæ dubitationis emerſit, maximè cùm ſit plena maturitate in tam arduo negocio præcedendum, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Deum habentes præ oculis, & catholicę fidei veritatem tam atteſtationibus, quę contra prædictum R. nobis tranſmiſſę fuerunt, quas vobis ſub bulla noſtra tranſmittimus, quàm etiam allegationibus, & rationibns ſæpe dicti R. quas coram præfato Archiepiſcopo propoſuiſſe proponitur, attentè, ac diligenter inſpectis, publica quoque fama nihilominus inquiſita, niſi ex eis aliquid perpendere poteritis, quod à ferenda condemnationis ſententia contra eum merito animum veſtrum debeat retardare, ſublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obſtaculo, vt in eo puniatur, in quo peccauit, ipſum à ſacerdotali officio deponatis. Et quoniam metuendum eſt, ne in laqueum deſperationis incidens, & ad perfidorum hæreticorum infidelitatem ex toto conuerſus eorum præuaricationibus contaminet gregem intactum, retrudi eum in diſtricto monaſterio faciatis, & ibi ad agendam pœnitentiam ſub arcta cuſtodia detineri: attentius prouiſuri, vt ita mandatum apoſtolicum exequamini, quòd deuotionem veſtram debeamus merito commendare. Nullis litteris &c. Harum tenore tacito &c. Quòd ſi ambo &c. Alter &c. Tu verò fili Card. diligens ſtudium, & operam efficacem impendas, ſicut de tua diſcretione confidimus, vt per diligentiam, & ſolicitudinem tuam aſcitis tecum, quos noueris neceſſarios, hæretica prauitas extirpetur: & hæretici cùm ſuis falſis dogmatibus confundantur. Quòd vt meliùs, & plenius poſſis efficere plenam tibi ſuper hoc app. remota, concedimus poteſtatem. Datum Lateran. XIII. cal. Iulij.

ABBATI SANCTAE MARIAE DE CANNETO, EIVSQVE FRAtribus tam præſentibus, quàm futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum.
De confirmatione priuilegiorum.

PIę poſtulatio voluntatis &c. vſque ad verbum Ordo monaſticus, qui ſecundum Deum, & Beati Benedicti regulam in eodem monaſterio inſtitutus eſſe dignoſcitur &c. vſque ad verbum Vocabulis. Locum ipſum, in quo præfatum monaſterium ſitum eſt cùm omnibus pertinentijs ſuis: eccleſiam Sancti Andreæ apoſtoli in inſula, quæ vocatur Minerua cùm tota inſula: eccleſiam Sancti Bartholomęi, quę eſt in ciuitate Polam. cum redditibus ſuis eccleſiam Sancti Laurentij de Campanoſo, cum campis,

vineis,pascuis,pratis,montibus,vallibus,aquarijs,& omnibus ad eam pertinētibus:ecclesiam Sãctæ Mariæ Bauran.cum omnibus possessionibus suis: & ecclesiam Sancti Blasij Sauinian.cùm omnibus pertinentijs, & possessionibus suis: ecclesiam Sanctæ Mariæ Saccian.cum omnibus pertinentijs, & possessionibus suis:ecclesiam Sancti Pauli,& locum Barcilian.cum montibus, vallibus, habitationibus,pascuis,aquarijs,syluis,arboribus fructiferis, & infructiferis, piscarijs,atque ripis ad eundem locum pertinentibus:& Piscariam de Muccla de mezo:locum Valbēdonij cum habitationibus,terris cultis, & incultis, arboribus, oliuis,pratis,& omnibus pertinentijs suis: piscatiam portus Valbendonij: locum Florian.cum oliuis,terris cultis,& incultis,habitationibus, domibus,curtibus,& omnibus pertinentijs suis: Sancti Georgij, & Sancti Nicolai ecclesias cum omnibus pertinentijs,& possessionibus:locum Philippani cum mãsibus, curtibus,pascuis,terris,aquarijs,syluis, campo de puteo, terris Carsæ planæ,& Cisterneolę:fundum Volasij cum molendino:ecclesiam Sancti Laurentij cum rota valle.turri,curia,gurgo,& omnibus pertinentijs suis: ecclesiam Sãcti Leonardi cùm horto maiori,& curia, quæ est ante portam monasterij cum omni circuitu suo:terram de Ducende,& terram de Bagnole cum omnibus pertinentijs suis.Sanè noualium &c.Liceat quoque vobis &c. Prohibemus insuper &c. Cùm autem generale interdictum &c. Libertates prętere a &c.Sepulturam quoque &c.Obeunte verò te &c.Decernimus ergò &c.Salua sedis ap.auctoritate, & diœcesani Episcopi canonica iustitia.Siqua verò &c. Datum Lat. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi Cancellarij vicem agentis XI.Cal.Iunij, indictione II.incarnationis dom.anno M C X C I X.pontificatus verò domini Innocentij Papæ III.anno II.

GOSTADIGIN. FVNDATRICI, ET FRATRIBVS, AC SORORIBVS ECCLEsia Beatæ Mariæ de Rocca maiori sita in loco.qui dicitur Puteus de Chattarijs.
De eodem argumento

CVm à nobis petitur &c.vsq; ad verbum Assen. Ecclesiam ipsam,& personas ibidem diuinis obsequijs mancipatas,cum omnibus bonis,quæ in præsentiarum eadem ecclesia rationabiliter possidet,aut in futurum iustis modis præstãte domino poterit adipisci,sub Beati Petri,& nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Ad indicium autem perceptæ huius à sede apo. protectionis, vnam libram ceræ nobis, nostrisque successoribus aunis singulis persoluctis. Nulli ergò &c. Datum Lat. Cal.Iulij.

ROMANO ARCHIPRESBYTERO, ET CLERICIS SANCTORVM Martini,Sergij, & Bacchi tam præsentibus,quàm futuris in perpetuum.Eiusdem argumenti cum præcedentibus.

LIcet omnium ecclesiarum sit nobis cura, & solicitudo commissa, illis tamen,quæ in vrbe consistunt, tantò solicitius nos conuenit prouidere,& earum iura illibata seruare, quantò amplius ad iurisdictionem nostram noscuntur specialius pertinere.Ea propter dilecti &c.vsque ad verbum Annuimus. Et præfatam ecclesiam Beatorum martyrum Sergij,& Bacchi,in qua diuino &c. vsque ad verbum Vocabulis.Medietatem arcus triumphalis, qui totus in tribus arcubus constat, de quo vnus de minoribus arcubus propinquior est vestræ ecclesiæ, supra quem vna ex turribus ædificata esse videtur:& medietatē de arcu maiori,qui est in medio cum caminatis iuxta minorem arcum cum introitibus,& exitibus suis,& alijs omnib⁹ suis pertinētijs,quæ sub his finibus cōcludũtur.A primo latere est altera medietas eiusdē arcus triumphalis iuris hæredũ Cimini:à secundo latere est aliud claustrũ suprascripti Cimini,& curtis,& via publica: à tertio latere est turris ecclesiæ vestræ:& à quarto latere est via publica,quæ pergit ante supradictam ecclesiam: sicut in instrumēto locationis factæ à bonæ memoriæ Gregorio eiusdē

ecclesiæ

ecclesiæ Diacono Cardinali pleniùs continetur. Ecclesiam Saluatoris de Statera cum pertinentijs suis: ecclesiam sancti Laurētij positam sub Capitolio, cum casis, cryptis, hortis, & omnibus alijs suis pertinentijs. Omnes domos positas in Gallicis, quæ his finibus concluduntur. A duobus lateribus tenet ecclesia vestra: à tertio tenet ecclesia sanctæ Martinæ: à quarto latere via publica, quæ pergit ante dictam ecclesiam. Omnes domos, quæ sunt positæ in regione Piri, cum casalinis, & hortis, & alijs pertinentijs suis, præter vnum casalinum iuris sancti Sabæ, & vnam domum Pantalei addextratoris: Domum vnam positam in regione sancti Adriani iuxta columnas sancti Ioannis ante portam latinam. Domum vnam positam iuxta domū Ioannis de Ascesa. Quatuor cryptas, cum casalinis ante se, vsque ad viam publicam post ecclesiā Saluatoris de Statera, quas emistis ab hæredibus Petri de Ascesa. Vnum casalinum in regione sancti Theodori in pede Canapariæ: duo casalina iuxta columnam perfectissimam: vnum casalinum iuxta domum Rogerij de Rozo, & iuxta domum Vrb. turrim in casale Barbarian. cum terris, vineis, syluis, pratis, montibus, collibus, pascuis, salictis, arboribus fructiferis, & infructiferis, puteis, fontibus, riuis, ædificijs parietinis, & alijs suis omnibus pertinentijs: quæ infra subscriptos terminos continentur. A primo latere riuus de Luzan. & tenimentum hæredum Fusci de Betta, & tenimentum sanctæ Anastasiæ: à secundo latere via publica Ardeatina vsque ad fossatum sancti Nicandri: à tertio latere idem fossatus inter vos, & ecclesiam sanctæ Mariæ de Auentin. & tenimentum sancti Georgij, & quatuor sanctorū Coronatorum: à quarto latere tenimentum sanctæ Mariæ Maioris, & tenimētum monasterij sanctæ Mariæ in Campo Martis, vsq; ad prædictum riuum Luzan. Quatuor vincalia iuxta Cantarum Alban. terram, quam habetis in territorio Ariciæ supra lacum de Nemo: duo fila salinarum in Bordanaria, in loco, qui dicitur Caput bouis iuxta filum sancti Pancratij. Tenimentum Tusculani vobis, & ecclesiæ sanctæ Mariæ in Porticu, à felicis recordationis Cœlestino Papa prædecessore nostro concessum: quod infra hos fines concluditur. A primo latere via Cauon. à secundo latere fossatus, qui ascendit ad columnam felleris vsque in caput pantani: à tertio latere super caput pantani vsque ad limitem maiorem, & per eundem limitem vsque ad fossatum Berardi Anagnini: à quarto latere per idem fossatum vsque ad viam Cauonis. Inferioris verò camellariæ parochiam, & eiusdem camellariæ proprietatem: ita quòd nulla iniuria inferatur habitatoribus ipsius camellariæ. Ab habitatoribus superioris camellariæ, hortum quoque sancti Laurentij, siue supra sanctum Laurentium, terram, quæ quondam fuit oliuetum à caua vsque ad Saluatorem. Terram supra oliuetum vsque ad balneariam, siue vascam. Hortum sancti Sergij, siue post sanctum Sergium, & hortum inter columnas vsque ad Absidam, & vsque ad custodiam mamortinam: super quibus inter vos, & ecclesiam sanctæ Mariæ de Capitolio quæstio diutiùs fuerat agitata, & ex delegatione felicis memoriæ Cœlestini Papæ prædecessoris nostri per dilectos filios I. tt. sancti Stephani in Cœlio Monte, & Sofr. tt. sanctæ Praxedis presbyteros cardinales amicabili compositione sopita, sicut in scripto eorundem cardinalium exinde confecto pleniùs continetur: vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Duas insuper petias vinearum in Viuario infra muros vrbis, & vnam extra portam sancti Pauli in Castannola, & aliam petiam foris portam latinam cum cryptis, torcularibus, & alijs earum pertinentijs vobis nihilominus confirmamus. Decernimus ergò &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi cancellarij vicem agentis VI. nonas Iulij, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno secundo.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO. QVOD *Vlixbonensis & Elborensis Compostellano, non Bracarensi Archiepiscopo subiecti sint.*

possidet. Tu verò possessionem ecclesiæ tuæ multipliciter ostendere satagebas, tam per confessiones aduersæ partis, quàm per electorum, & Episcoporum recognitiones, & professiones, & obediētiam eorundem, quàm etiam per executiones Rom. Pontificum, quæ singula tam instrumētis quàm testibus afferebas esse probata. Interrogatus enim in iure G. Bracaren. Archiepiscopus proximus antecessor istius, si credebat aliquem prædecessorum suorum hos Episcopatus aliquando possedisse, respondit: quidam dicunt sic, quidam non, & ideo nescio quibus credam, & addidit postea, nec inde certus sum, nec incertus: quę verba in id eum videbantur inducere, vt nullum prædecessorum suorum crederet possedisse. Primus autem post liberationem Vlixbonen. Episcopus G. nomine, necnon & Aluarus successor ipsius professionem fecerunt in scriptis, & etiam manualem Compostellan. Archiepiscopo, & ei sicut metropolitano suo reuerentiam, & obedientiam impenderunt. Tertius quoque, qui superest, dum adhuc esset electus, idem cum tota sua ecclesia recognouit: veniens vt confirmationē electionis, & munus consecrationis reciperet ab Archiepiscopo memorato, nisi de medio ferè intineris per prohibitionem Regis sui fuisset ad propria reuocatus: sicut per multos testes afferebas esse probatū. Executiones quoq; Rō. pontificū, videlicet Alexandri, Lucij, & Cœlestini, qui possessionem quam te habere, licet cum perturbatione, credebas, declarare voluerunt, demōstrant, quòd te in plenum iurisdictionis vsum inducere curauerunt facultatē tibi liberam tribuentes suspendendi, excommunicandi, & electionē cassandi, præcipientes etiā sententias à te latas inuiolabiliter obseruari, sicut in eorūdem litteris continetur. Pro iurisdictionis autē executione liberè obtinenda in Elborē. episcopatu, punitus est Bracaren. Archiepiscopus in episcopatibus Galletiæ tibi per sedem apostolicā assignatis, sicut in litteris bonæ memoriæ Alexandri Papę contineri dicebas. Ex litteris etiam Vlixbonen. Episcopi, quas ostendebas bullatas, ostendere nitebaris, quòd Elboren. Episcopus sentētiam à te latam in ipsum incepe rat obseruare. Bracaren. autem Archiepiscopus respōdebat professiones prædictas non esse per testes approbatas, quandā ipsis testibus de ratione temporis impossibilitatem obijciens: asserens etiam quòd per professiones huiusmodi clàm ignorante Bracaren. Archiepiscopo factas, non potuit ecclesia Bracarē. sua possessione priuari: cùm, & quædam earum factæ fuisse probentur, cùm Vlixbonē. Episcopus exulabat, possessionē suam multò pleniùs, & efficaciùs satagens comprobare: cùm omnes Episcopi à liberatione ciuitatum illarum in illis duobus episcopatibus per Bracaren. Archiepiscopum fuerint cōsecrati, qui ei tanquàm suo metropolitano reuerentiam, & obedientiam impenderunt, venientes ad concilia Bracaren. tanquàm proprij suffraganei, & querelas suas coram eodem Archiepiscopo proponentes, sicut per multos testes asserebat, & tuæ partis, quædam etiam instrumenta sufficienter esse probatum. Litteras autē bonæ memoriæ Cœlestini Papę pręd. nostri super eodem negocio pro te contra Braceran. ecclesiam impetratas, in nullo sibi posse præiudicare dicebat: cùm lite pendente fuerint impetratæ, quando non licet etiam supplicare. Tu verò præter pręmissa fortiùs allegabas, quòd cùm G. Bracarē. Archiepiscopus, & M. canonicus, & clericus tuus olim essent in præsentia bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri pariter constituti, eodem M. clerico tuo firmiter præponente, quòd Bracaren. Archiepiscopus plures de suffraganeis tuis, & præcipuè Vlixbonen. & Elboren. Episcopos occupauerat: dictus Archiepiscopus econtra respondens asseruit, quòd præfatos Episcopos nullatenus detineret, nec ab eis obedientiam vel reuerentiam aliquam exigeret, nec etiā quomodolibet impediret, quo minus tibi, & ecclesiæ tuæ obediant, & subiectionem impendant. Adiecit etiam quòd cùm nobilis vir Dux Portugalen. ciuitatem Elboren. cepisset, ne in paganismum rediret, instantia eius N. prædecessor suus ibidem Episcopum consecrauit. Sed tamen ab eo nullam obedientiam, vel reuerentiam requisiuit, immò vt ecclesiæ Compostellanæ obediret mandauit: qui nondum propter paupertatem, & quia nimium remotus est, ad tuam accessit ecclesiam. De alijs verò episcopatibus quos idem M. clericus tuus dicebat ad tuam ecclesiam pertinere,

dixię

dixit quòd ad ecclesiam suam spectant, & sibi iure metropolitico debent subesse & super hoc priuilegia Rom. Pontificum multa produxit. Cúmque ab eodē nuncio tuo idem prædecessor noster instantiùs requisisset, si qua exinde priuilegia ecclesia tua haberet, & ipse asseuerasset se id omninò nescire, statuit vt Episcopi, quos Bracaren. non recognouit, ad te pertinere: asserens ad ecclesiam suā ipsos spectare, ei, & ecclesiæ suæ, quousque hoc iudicio diffiniretur, obedientiā, & reuerentiam impendant: & ipse prædictos duos Episcopos liberè tibi, & ecclesiæ tuæ obedire permittat. Licet autem Bracaren. Archiepiscopus contra prędictas litteras allegaret, quòd illa confessio sibi præiudicare non poterat, cùm in iure facta non fuerit. eo quòd præfatus M. non procurator, aut responsalis, sed Canonicus tantùm, & clericus in illis litteris appellatur, quia tamen sæpè dictus Bracaren. Archiepiscopus illas litteras impetrauit, & eis pro se vsus est in iudicio, magnumque de illis commodum acquisiuit: & tu quod per eundem M. canonicum, & clericum tuum super hoc factum fuit ratum habes, & approbas. Vnde iam ille non potest obijcere, quòd nullus pro parte tua ibi fuerit procurator: nam & quod per falsum procuratorem agitur in iudicio valet vtique, si postea per dominum approbatur: tum etiam præsumendum sit pro facto Rom. pontificis: vnde conijcitur quod coram Alexandro Papa, qui statutum illud emisit, lis fuerit contestata. Nos attendentes quòd forma petitionis, quam tu in hoc iudicio porrexisti, eadem est cum forma constitutionis, quam dictus prædecessor noster Alex. Papa fecisse probatur, cum forma quoque assertionis, quam Bracaren. Archiepiscopus coram eodem Alex. fecisse dignoscitur. Super quo testes in hoc iudicio producti fuerunt, & attestationes etiam publicatæ, necnon, & super ipsis attestationibus disputatum, rationibus, & allegationibus vtriusque partis diligēter auditis, & cognitis, attestationibus quoque, ac instrumentis visis, & intellectis, habito fratrum nostrorum cōsilio de communi deliberatione decernimus, & sententialiter diffinimus, vt Bracaren. Archiepiscopus, vel ecclesia Bracaren. nullatenus te, vel ecclesiam Compostellan. impediat, quominus in prædictis duobus Episcopatibus plenè, ac liberè iurisdictionē metropoliticam valeas exercere. Nulli ergò, &c. Diffinitionis, &c. Datum Lateran. VI. nonas Iulij.

CANTVARIEN, ARCHIEPISCOPO. VT SIMONIACA *labes planè caueatur.*

Cap. In tā tum simoniæ.

IN tantùm peccatis exigentibus corda quorundam simoniacā prauitas deprauauit, vt in exterminium canonicæ sanctionis, & elusionem quodammodo diuini iudicij lucris turpibus inhiantes, ac dicentes in corde suo, non est Deus, simoniam sub honesto nomine pallient, quasi mutato nomine culpa transferatur, & pœna. Verùm nec Deus secundum apostolum irridetur, nec tales Simonis sectatores, & si temporalem in præsenti forsan eludant, in futuro pœnam effugiant sempiternam: cum nec honestas nominis criminis malitiam palliabit, nec vox poterit abolere reatum. Sanè peruenit ad audientiam nostram, quòd cùm olim quidam suffraganei tui pro chrismate contra canonicas sanctiones certam accipere consueuerunt pecuniæ quantitatem, metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipiant, recipientes in media quadragesima quod recipere consueuerunt post pascha. Et vt caussam accipiendi dissimulent, nomen etiā variarunt, denarios quos prius chrismales, secundo paschales, dicebant, consuetudinem mediæ quadragesimæ nuncupantes. Quidam verò nec tempus solutionis, nec soluendorum nomen in aliquo variarunt, veterem per omnia cōsuetudinem imitantes. Quia verò expressiùs exprimit venditionis speciem, qui priùs percipit precium, quàm rem conferat preciosam, quàm qui tempus recipiendæ mercedis dissimulando distulerit, & dissimulauerit differendo, licet vtrunque in talibus periculosum existat, cùm gratis sit gratia conferenda: ne ipsam conringat, & rem, & nomen gratiæ demereri, fraternitati tuę per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus auctoritate nostra

fretus,

fretus, & tua taliter excessus corrigas supradictos: suffraganeos tuos, & eorum officiales monitione præmissa per censuram ecclesiasticam sublato appell. obstaculo, à tam illicita exactione compescens, quòd ad nos de cætero super hoc querimonia deferri non possit: nec aliorum culpa tibi ob tuæ negligentiæ meritum imputetur ad pœnam. Eadem quoq; auctoritate suffultus prauam illam consuetudinem de tua prouincia studeas abolere: per quam pro ecclesiarum inuestitura Archidiaconi marcam argẽti, minores verò Decan. vaccam albã sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatẽ. Dat. Lat. VI. cal. Iulij.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. QVOD SENTENTIA INTER IPSVM *& ecclesiam Compostellanam ipsi, & ecclesiæ suæ non præiudicet.*

CVm simus in sede iustitiæ disponente domino constituti, quæstiones, quæ perferuntur ad sedem apostolicam terminandæ, subtili nos oportet examinatione discutere, iustoque iudicio diffinire: quia sicut eius sententia non potest ab alio retractari, sic alijs formam tribuit iudicandi. Sanè inter alias controuersias, quæ inter Compostellan. & Bracaren. ecclesias vertebantur, super sententia quoque lata pro Cõpostellan. metropoli super episcopatu Zamoren. non leuis fuit quæstio ventilata: pro qua te ac venerab. fratre nostro Compostellano Archiepisc. in nostra præsentia constitutis, quòd idem episcopatus ad tuam ecclesiam pertineret, sententiam super eo latam pro compostellan. ecclesia, petendo penitùs infirmari, ostendere nitebaris. Olim enim à paganis capta Valentia ciuitate, Valentin. Episcopus per terræ Principem impetrauit, vt ad sustentationem suam ab Astoricen. Episcopo Zamora, quæ pars erat Astoricen. diœcesis, cum quibusdam alijs locis, & terminis sibi daretur, vbi tanquàm Episcopus pontificalia cœpit officia exercere, obediendo Archiepiscopo Toletano, cuius extiterat suffraganeus, & à quo fuerat consecratus. Videns autem hoc Astoricen. Episcopus, ad quem Zamora cum locis prædictis pertinere dicebas, ad Deusdedit presb. Card. tunc apostolicæ sedis legatum accessit, tam de Archiepiscopo Toletano, quàm de N. tũc Episcopo Zamoren. proponens in eius auditorio quæstionẽ: per cuius solicitudinem taliter proponebas fuisse compositũ inter partes, quòd dictus Episcopus honore Zamoren. ecclesiæ dum viueret, vteretur, nisi de auctoritate apostolicæ sedis loco mutato transiret ad sedem aliquam, quæ vacaret: quod si cõtingeret, Zamoren. ecclesia, & campus tauri Astoricen. ecclesiæ modis omnibus redderetur: alioquin eo defuncto idem penitùs seruaretur. Cùm autẽm eodem loco multitudo populi excreuisset, dictus Toletanus, & Princeps terræ nepos bonæ memoriæ Calixti Papæ præd. nostri, qui tunc sedi apostolicæ præminebat, rogauerunt eum, vt sæpè dictum Episcopum in Zamoren. præsulem confirmaret: quorum precibus acquieuit: dans eidem Episcopo in mandatis, vt interim nulli professionem faceret, nec ecclesiam sibi commissam permitteret alij subiugari, donec instrueretur ab ipso, quid eum facere oporteret. Audiens autem hoc Archiepiscopus Toletanus ad apostolicã sedem iuxta tuam assertionem accessit: vbi de obedientia sibi à Zamoren. Episcopo impendendi litteras (vt dicebas) apostolicas impetrauit: qui post obitum primi Episcopi etiam alium ibi Episcopum consecrauit: propter quod tunc Archiepiscopus Bracaren. ad felicis recordationis N. Papam prædecessorem nostrum accedens multis argumentis, & rationibus asseuerauit, Zamoren. ecclesiam ad Bracaren. metropolim pertinere. Vnde ab eodem citatus fuit Archiepiscopus Toletan. in cuius præsentia vtraq; partium constituta, eorum auditis rationibus, & pleniùs intellectis, de consilio fratrum prædictam Zamoren. ecclesiam perpetuò subiectam esse decreuit ecclesiæ Bracaren. sicut in authentico sententia continetur: & mandans Episcopo, clero, & populo Zamoren. vt Bracaren. Archiepiscopo, eiúsque successoribus tanquàm metropolitano proprio debitam obedientiam, & reuerentiam exhiberent. Cuius auctoritate sententiæ à piæ record. eodem Eugenio, Adr. & Alex. Rom. pontificibus cõfirmatæ, quòd à Brac. Archiep. apprehensa fuerit possessio corpo-

corporalis, per depositiones testium, & rescripta quædam ostendere satagebas. Consequenter verò Compostellan. Archiepiscopus, quia tempore Calixti semper tacuerat, vt dicebas, ad eundem Alexandrum accessit, & veritate tacita cum instantia nimia commissionem satis insolitam impetrauit, vt Zamoren. Episcopum ad exhibitionem iustitiæ de subiectione Zamoren. ecclesiæ, quam sibi vendicare volebat, pro debito cogeret officij pastoralis: quamuis enim Bracaren. Archiepiscopus tempore patris, & prædecessoris sui Eugenij Papæ per sententiam eius contra Toletan. obtinuit subiectionem eccl. Zamoren. Quia tamen possessionem non habuit, & res inter alios acta alijs non præiudicat, in cõscientia sua, idem Alexander Papa & consilio fratrum suorum inuenit, quòd Compostellanus Archiepiscopus conuenire posset Episcopum Zamoren, & Episcopus deberet ei secùndum iuris ordinem respondere. Vnde Titasonen. Abulen. & Portugallen. Episcopis mandando præcepit, vt Episcopum Zamoren. monere curarent, & ipsius auctoritate compellere, quòd de subiectione suæ ecclesiæ Compostellano Archiepiscopo sub eorum examine, occasione, & contradictione cessantibus non differret iustitiæ plenitudinem exhibere. Bracaren. quoque auctoritate apostolica nunciarent, vt si suæ voluntatis existeret, eundẽ Episcopum coram eis ab ipsius Compostellani, siquo modo de iure posset, studeret impetitione tueri: qui si à Zamoren. non vocatus ad caussam duceret appellandum, propter hoc cognitionem, & decisionem ipsius caussæ inter Compostellanum, & Zamoren. prætermitti, vel differri nolebat. Si verò Portugallẽ. exequendis præmissis nollet, vel nequiret adesse, alij duo ea nihilominus adimplerent. Has siquidem litteras commissorias de suggestione falsitatis, iniquitate formæ, ac inæqualitate mandati tu coram nobis arguere satagebas. Suggesserat enim Compostellanus Archiepiscopus, quòd non habueras possessionem ecclesiæ Zamoren. quod falsum fuisse per attestationes ostendere nitebar. Mandabatur etiam delegatis iudicibus, vt si Bracaren. à Zamoren. non vocatus ad caussam duceret appellandum, decisio caussæ nullatenus tardaretur. Quod iniquum admodum prima facie videbatur: cùm quotum interest, audiri lo bant appellantes. Et si Portugallen. qui erat suffraganeus Bracaren. nollet caussæ, vel non posset adesse, alij duo procedere non differrent: quod in suffragan Compostellanæ ecclesiæ non mandabatur aliquatenus obseruandum, vt si cet in eius absentia reliqui duo possent aliquid diffinire. Contra processum quoque delegatorum iudicum allegabas, quòd cum tres iudices locum idon um partibus communiter assignassent, duo ex ipsis suffraganeis, scilicet eccl siæ Compostellanæ, aliúsque tanquàm medius delegatus in absentia tertij, q erat suffraganeus Bracaren. mutato loco communi deliberatione prouiso, al um ferè inaccessibilem partibus assignarent. Qui cùm esset in sarracenorũ fa cibus constitutus, & per decem dietas distaret ab ecclesia Bracar. propter regum discordias, & alia multa impedimenta illuc ire non potuit Archiepiscop Bracar. petens per duos de socijs suis, eum litteris excusationis ad eosdem iud ces destinatos, vt loco mutato alium assignarent partibus competentem. Quod cùm facere noluissent, ijdem nuncij sedem apostolicam appellarũt: sicut etiam idem Archiepiscopus per suas litteras appellabat. Sed ipsi iudices appellatione contempta, in caussa nihilominus processerunt, Zamoren. ecclesiam per iniquitatem, & colludium (vt dicebas) Compostellano Archiepiscopo assignantes. Quorum sententiam asserebas multipliciter irritandam, propter manifestam suspitionem duorum iudicum: qui sine tertio pro loco idoneo inaccessibilem elegerunt, nec receperunt excusationes, & appellationem ecclesiæ Bracar. tam arduum negocium in momento temporis decidentes: cùm etiam in caussis minimis, dilationes variæ postulantibus non negentur. Vnde propter hæc, & similia tam coram ipso Vicedomino priùs propositam, quàm postmodum coram nobis petebas præmissam sententiam infirmari, & consequenter quicquid ex ea, vel ob eam fuit postea subsecutum. Cæterùm præfatus Compostellanus Archiepiscopus pro ecclesia sua factum aliter proponebat, Zamoram ab antiquo partem Episcopatus Salamantini asserens extitisse. Cùmque Salamantina

mantina ciuitas post paganorum persecutionem restituta fuisset cultui Christiano, diœcesis illa sicut nunc pertinet ad Episcopum Zamoren. fuit Salamantino episcopo totaliter restituta. Cuius subiectionem mediantibus Hieronymo, Geraldo, & Munione Salamantinis Episcopis, Cõpostellana ecclesia facta metropolis noscitur habuisse: quod sicut ipse dicebat, multa documenta fama publica, & recens memoria hominum protestãtur. Processu vero temporis in tantùm excreuit in loco eodem hominum multitudo, quòd per studiũ Regis priùs fuit ibi Episcopus institutus, & ad instantiam regiam, per Toletan. tunc legatum totius Hispaniæ consecratus: qui mãdatum à Calixto Papa recepit, sicut est superiùs prælibatum, quòd nulli professionem faceret, donec super hoc sibi denuò scriberetur: in quo tamen tum pro debito consecrationis impensæ, tum propter legationis officium Toletan. cœpit sibi speciale aliquid vsurpare· qui successorem primi Episcopi similiter consecrauit. Accidit autem quòd tempore illo (prout Compostellanus dicebat) in caussa primatiæ condemnatus Bracaren. Archiepiscopo Tolet. compulsus fuit ab Eugenio Papa debitam illi obedientiã recognoscere. Propter quod ei amicabiliter sociatus sperare cœpit, quòd Episcopatum Zamoren. per ipsum posset euincere, ad cuius metropolim non spectabat. Vnde in eiusdem Papæ præsentia propter caussam Zamoren. Episcopatus, dictis Archiepiscopis constitutis, nil fuit contra Bracaren. à Toletano responsum, quod ipsius propositum impediret, sicut ex tenore sententiæ declaratur. In his autem omnibus defuerat Zamoren. qui de mandato apostolicæ sedis secundum assertionem Compostellani archiepiscopi pro libero segerebat. Vnde in ipsius præiudicium sicut neque aduersus Compostellanam ecclesiam indefensam tunc temporis, & absentem nulla sententia, vel rescriptum impetrari poterat cum effectu: ex qua tamen sententia non fuit possessio acquisita. Cumq; postea Bracaren. resiliret ab obedientia Toletani, & ipse suspensus fuit, & ab eius obedientia omnes suffraganei absoluti. Vnde per factum, vel mandatum ipsius possessio spiritualis, & quæ ad sacramenta spectabat, secundum assertionem Compostellani Archiepiscopi non potuit obtineri. Sed cùm successor ipsius contra Zamoren. Episcopum executionem sententiæ sæpiùs postularet, responsum accepit, quòd nisi priùs acquiesceret sententiæ de primatia, hoc nullatenus impetraret. Vnde vsq; ad tempora bonæ memoriæ Alexandri Papæ remansit negocium in suspenso. In cuius præsentia præsens Compostellanus præsentem Zamoren. compelli petijt, vt dicebat, sibi de subiectione Zamoren. ecclesiæ respondere. Verùm quia idem Alexander sententiæ latæ ab Eugenio Papa præsentialiter interfuerat: nec contra factum ipsius venire volebat: rationibus tamen inductus de fratrum consilio, plena tandem deliberatione statuit, prout idem Compostellanus dicebat, vt quia res inter alios acta alijs non præiudicat, non obstante priori sententia Zamoren. teneretur de subiectione tua Cõpostellano Archiepiscopo respondere. Sic ergò sub certa forma, quę superiùs est expressa, fuit commissio impetrata. Cumque per litteras ipsius Alexandri non fuisset in caussa processum, successor eius Lucius commissionem innouauit eandem: cuius tenore iudices denunciauerunt viua voce Archiepiscopo Bracaren. & duo ex ipsis, Tirasonen. scilicet, & Salamantinus diem, & locum, eidẽ per litteras intimarunt, tertio rescribente duobus, quòd non poterat interesse, quemadmodum Compostellanus Archiepiscopus referebat. Conuenientibus autem tam duobus prædictis iudicibus, quàm partibus ad diem, & locum, neq; Bracaren. comparuit, neque eius aliquis responsalis. Et cùm Zamoren. iudicibus respondisset, quòd ipsum ad defensionem sui vocare nunquam voluerat, nec volebat: ipsi iuxta formam commissionis procedentes in caussa, sicut Compostellanus Archiepiscopus proponebat, inspectis rationibus partium, & pleniùs intellectis, quòd ecclesia Zamoren. de cętero Compostellanæ tanquàm suę metropoli esset subiecta, sententialiter decreuerunt. Cùm autem ab Vrbano Lucij successore latæ sententiæ confirmatio peteretur, propter contradictionẽ Bracaren. Archiepiscopi non potuit obtineri: non quòd super ipso Episcopatu possessionem, vel proprietatem eius petendo, Compostellanam ecclesiam conueni-

ueniret, sed super sola sententia confirmanda, vel infirmando in ea, sicut existeret infirmandum, litteras ad Brixien. Vicedominum, quem pro hac caussa, & alijs, quæ inter Compostellanam, & Bracaren. ecclesias vertebantur, destinauerat in Hispaniam, impetrauit. Ipse verò inter alia super possessione Zamorē. Episcopatus, & lata sentētia super ipso duabus vicibus multos testes productos ab Archiepiscopo Bracaren. recepit, qui de proprietate dixit, neminem eorum scire aliquid (vt credebat) Verùm si quis inde aliquid diceret, iuri suo renunciare nolebat, quāuis Compostellanus Archiepiscopus testes præfatos, non super possessione Lamoren. Episcopatus, sed super sententia tantùm diceret admittendos. Super qua sola commissio à parte altera impetrata: & in receptione suorum testium de Zamoren. Episcopatus possessione, non fuerat in forma iuramenti expressum aliquid, vt dicebat. Et quoniam dictus delegatus vsque ad sententiam diffinitiuam procedens, gesta omnia sub sigillo suo ad sedem apostolicam destinauit: prætaxatam sententiam tanquàm canonicè latam confirmari à nobis Compostellan. Archiepiscopus requirebat: non obstante quòd contra commissionem de falsi suggestione, vel alijs fuerat intentatum: cùm nec ante sententiam obiectum fuerit, nec si veritas illa fuisset expressa, commissionem nullatenus impedisset: nec Bracaren. intererat appellare, cùm sibi per ea non fieret præiudicium, quæ inter alios agebantur: sicut nec vltimam clausulā litterarum, quæ à forma communi, & solita non sensu, sed verbis tantummodo discrepabat. Nos ergò rationibus, & allegationibus, attestationibus quoque, ac instrumentis vtriusque partis diligenter auditis, & intellectis, visis, & cognitis post longam discussionem, & examinationem perfectam, de communi fratrum nostrorum consilio decernendo pronunciamus, & pronunciando decernimus, sententiam illam in nullo prorsus obsistere tibi, vel ecclesiæ Bracaren. Nulli ergò &c. Diffinitionis &c.

Datum Lateran. III. nonas Iulij.

MARTINO BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. QVA CONCORdiam inter ipsum & Compostellanum Archiepiscopum initam confirmat.

SAepè contingit ex contentionibus litigantium, quòd in tantùm se partes laboribus aggrauant, & expensis, vt non solùm quæ vincitur, sed quæ vincit, tandem pœniteat litigasse. Nos ergò, qui solicitè ne pastorali singulorum tenemur grauaminibus præcauere: ne præ multitudine, ac magnitudine quæstionum, quæ inter te, ac venerabilem fratrem nostrum Compostellanum Archiepiscopum vertebantur, importabile vobis grauamen incumberet: super quæstione de vsu crucis aliquandiu ventilata, vos ad concordiam duximus inuitandos: qui nostris acquiescentes consilijs, in hunc modum concorditer conuenistis, vt vterque per prouinciam alterius vniuersam, crucem ante se faciat sine contradictione deferri. Volentes igitur, vt hæc forma concordiæ nostro mediante studio procurata inter vos, & successores vestros inuiolabiliter obseruetur, eam auctoritate sedis apostolicæ confirmamus: statuentes, vt nulli omnino hominum &c.

Datum Lateran. II. nonas Iulij.

In eundem modum Petro Compostellano Archiepiscopo.

PRAEPOSITO SANCTI SEVERINI, DECANO, ET L. CANONICO maioris ecclesiæ in Euphurdia. Promissiones & constitutiones iuri repugnantes non valere.

TRansmissam nobis dilecti filij H. magistri scholarum Vuirsseburgen. recepimus quæstionem, quòd canonici sancti Ioannis contra Turonen. statuta concilij, stipendia quatuor clericorum personis sexdecim assignarunt: ea conditione adiecta, vt quatuor tandiu essent stipendio vno contenti, donec tot morerentur, quòd quilibet posset integrum beneficium

obtine-

obtinere: quòd dilecti filij nostri P. tituli sanctæ Ceciliæ, & Ioannes tituli sancti Stephani in Cœlio Monte presbyteri Cardinales, nunc in partibus illis legationis officium exercentes, sicut decuit, irritarunt. Iidem quoque canonici præbendam vnam Vu. & A. clericis sub eo tenore dederunt, vt alter succederet proximo morienti. Cùm itaque successorium edictum à sanctuario domini sit exclusum, nec illa sint in clericis sustinenda, quæ ipsæ quoque leges reprobant sæculares, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus præfatis donationibus, & concessionibus tanquàm iuri contrarijs, penitùs irritatis, præfatos canonicos ad faciendam ordinationem canonicam, & de personis idoneis monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Quòd si omnes &c. Duo &c. Dat. Lat. V. nonas Iulij.

ERMILINDAE ABBATISSAE MONASTERII S. MARIAE AQVILEGIEN. eiusque sororibus tam Præsentibus, quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. De confirmatione priuilegiorum.

PRudentibus virginibus &c. vsque ad verbum Vocabulis. Locum ipsum, in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentijs suis. Præterea specialiter prouentus decimarum de insula tam olei, quàm aliarum rerum omnium, quas illustris memoriæ Engelbertus Comes de Goriza, à Tergestin. ecclesia in feudum habuit, & in manibus bonæ recordationis Vlrici Patriarchæ tunc apostolicæ sedis legati resignauit, sicut eas recolendæ memoriæ quondam Tergestinus Episcopus monasterio vestro rationabiliter contulit, & prædictus Aquilegien. Patriarcha confirmauit: & vos sine controuersia possidetis, nos denuò ad instar felicis recordationis prædecessorum nostrorum Alexandri, Lucij, Vrbani, & Cœlestini Romanorum pontificum secundum compositionem, quæ facta est propter controuersiam, quæ inter bonæ recordationis Aldigerum Iustinopolitanum Episcopum, & vestram ecclesiam super præfatis decimis postea vertebatur, sicut ex vtriusque partis consensu in præsentia felicis memoriæ Gotefridi Aquilegien. Patriarchæ terminatum esse, eiusque scripto confirmatum fuisse dignoscitur, vobis, & per vos monasterio vestro in perpetuum auctoritate apostolica confirmamus. Decernimus ergò &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate, & diœcesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi cancellarij vicem agentis VIII. idus Iulij, indictione secunda, incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pontificatus verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

ABBATI, ET CONVENTVI S. CRVCIS DE VVALTHAN. Eiusdem Argumenti.

IVstis petentium &c. vsque ad verbum Assensu. Institutiones ecclesiarum de Nesinges, & de Netlesuuille factas vobis, & concessas per Archidiaconum, cùm sedes Episcopalis vacaret, substituto Episcopo concessionem ipsius postmodum approbante: quæ vtique ecclesiæ in fundis vestris constructæ sunt, & in quibus patronatum antea habebatis, sicut eædem institutiones vobis iustè concessæ sunt, & vos ipsis hactenus rationabiliter, ac pacificè vsi estis, saluo tamen iure canonico diœcesani Episcopi, sicut hucusque solitus est habere, ad exemplar bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri, auctoritate apostolica confirmamus & præ. s. pag. communis. Nulli ergò &c.

Datum Lateran. nonis Iulij.

ABBATI, ET FRATRIBVS ECCLESIAE SANCTAE CRVCIS de Vualthan. De eadem re.

Licet ex iniunctæ nobis administrationis officio vniuersas ecclesias oculo debeamus benigniori respicere, & earum trãquillitati, & paci studio intendere pietatis: circa prouisionem tamen illarum, quæ ad ius Beati Petri nullo mediante pertinent, eò maiorem diligentiam habere nos conuenit, quò specialius ad nostrum regimen pertinere noscuntur. Eapropter dilecti in domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & felicis recordationis Clementis Papæ prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, ecclesiã vestram, in qua diuino mancipati estis obsequio, quæ Beati Petri iuris existit, sub ipsius, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. In primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & Beati Augustini regulam in eadem ecclesia noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Statuimus autem, vt quascũque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum iustis modis præstante domino, poterit adipisci, vobis & ecclesiæ vestræ firma & illibata permaneant. Statuentes insuper, vt quicunque in eius ecclesiæ fuerit Abbatem electus, postquàm munus benedictionis receperit, se non alienaturum bona ipsius ecclesiæ iuramento promittat, sicut tu fili Abbas fecisse dignosceris, cùm à bonæ memoriæ Lucio Papa prędecessore nostro benedictionis gratiam recepisti. Sanè cùm possessionum vestrarum ecclesiæ, quarum vobis præsentatio competit, decedente pastore vacauerint, vos presbyteros, qui in eis ministrent, diœcesano Episcopo præsentetis, qui eis in spiritualibus, vobis autem in temporalibus debeant respondere. Interdicimus insuper, & auctoritate apostolica prohibemus, ne aliquis in ecclesias vestras indebitas exactiones, vel grauamina contra statuta Rom. Pontificũ, & præcipuè. Lateran. concilij, exercere præsumat. Cùm verò generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, excommunicatis, & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce diuina officia celebrare. Nulli ergò, &c. protectionis, confirmationis, constitutionis, & prohibitionis, &c.

Datum Lateran. VI. idus Iulij.

CRIM. PLACENTINO ELECTO. QVA ELECTIONEM *ipsius confirmat.*

Accedentes ad præsentiam nostram dilecti filij Hugo Vicedominus maioris ecclesiæ, magister Alb. sancti Antonini canonicus, & Al. prior sancti Sauini Placentin. cum litteris dilectorum filiorum Archidiaconi, cleri, & populi Placentini sua nobis relatione monstrarunt: & hoc ipsum præmissæ litterę continebant, quòd defuncto bonæ memoriæ Episcopo Placentino, clerici eiusdem ciuitatis conuenientes in vnum, & de substituendo pastore longum tractatum habentes: tandem faciente illo, qui diuisa congregat, & congregata conseruat, in te vota sua vnanimiter contulerunt: suppliciter postulantes, vt electionem de te canonicè factã ratam habentes eam curaremus auctoritate apostolica cõfirmare. Nos ergò volentes de forma electionis fieri certiores, sicut moris est approbati, de processu ipsius per venerab. fratrem nostrum I. Albanen. Episcopum, & dilectum filium I. tt. sanctæ Priscæ presbyterum, & G. sanctæ Mariæ in Aquiro diac. Card. inquiri fecimus diligenter: & tam per examinationem nunciorum ipsorum, quàm ex decreti tenore nobis exhibiti cognouimus euidẽter electionem canonicam extitisse. Verùm quoniam in huiusmodi duo tanquàm potissima requiruntur, quòd scilicet electio sit, & idonea sit electi persona: quorum primùm eligentiũ factum, secundum autem electi meritum respicit: & ob hoc duplex fit examinatio necessaria, electionis videlicet, & electi: licet per examinationem præmissam de forma electionis canonicæ redditi fuerimus certiores, tuam tamen personam velut absentem examinare nequiuimus. Cæterùm quia quorundam fratrum nostrorum assertio, qui tè pleniùs cognouerunt, super vita, pariter, & scientia laudabile tibi testimoniũ perhibebat: & hoc ipsum præsumi poterat euiden-

euidenter ex eo quòd in ordine Cistercien. & ad prioratus officium, & ad Abbatiæ regimen assumptus fuisti, & in vtroque laudabiliter conuersatus nos tam tuæ personæ quàm ecclesiæ Placentinæ ampliorem volentes gratiam exhibere de consilio fratrum nostrorum electionem ipsam, sicut canonicè facta est, approbantes, eam duximus auctoritate apostolica confirmandam: confidentes in domino, & in potentia virtutis eius, quòd cum honotis augumento, virtutum tibi dabitur diuinitus incrementum: quibus potenter adiutus, feliciter maiora procures, qui minoribus hactenus laudabiliter insudasti. Et quoniã ad Episcopale onus pariter & honorem non duxisti absq; nostra licentia transeundum, ne gregi dominico diu desit cura pastoris, discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ad regimen ecclesiæ Placentinæ, tanquàm sponsæ tibi diuinitùs præparatæ securus accedens, auctoritate apostolica præmunitus, circa vtilitatem cleri, & populi tibi commissi, solicitudinem vigilanter impendas, & operã efficacem: vt sub regimine tuo plus per Deum, quàm per hominem, sicut creditur, procurato, præfata ecclesia, quam prædecessoris tui obitus ad vesperam contristauit, de promotione tua lætitia matutina recepta, spiritualibus, & temporalibus proficiat institutis. Datum Lateran. V. idus Iulij.

Scriptum est super hoc in eundem ferè modum clero, & põpulo Placentin. vsque ad verbum Institutis. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus eidem electo tanquàm patri, & pastori animarum vestrarum, debitam obedientiam, & reuerentiam impendentes, tam circa spiritualia, quàm etiam temporalia sibi pareatis humiliter, & deuotè, recipientes firmiter, & tenentes ipsius salutaria monita, & præcepta, vt subsidio vestræ deuotionis adiutus, diuina præcedente gratia, & sequente ad honorem Dei, salutem suam, vtilitatem vestram, & profectus ecclesiæ Placentinæ, iniunctum sibi officium valeat feliciter consummare. Datum vt suprà.

ALDIGERIO DECANO, ET CANONICIS AQVILEGIEN. DECIDITVR *controuersia Decani & Capituli Aquilegiensis contra suum Præpositum, & imponitur Præposito perpetuum silentium.*

ORta nuper inter vos, & dilectum filium Poponem præpositum Aquilegien. super administratione possessionum Aquilegien. ecclesię ad canonicos pertinentium contentione non parua, cùm propter hoc vtraque partium ad nostram præsentiam accessisset, nos vobis, & ipsi præposito dilectum filium nostrum S. tt. sanctæ Praxedis presb. Cardinalem concessimus auditorem: coram quo fuit ex Præpositi parte propositum, quòd vacante præpositura ecclesiæ Aquilegien. vos eum absentem in prępositum purè, ac simpliciter elegistis, & electionem venerab. fratris nostri Aquilegien. patriarchæ secũdum consuetudinem præsentantes, postulabatis eam secundum tenorem cuiusdam transcripti, quod sumptum esse dicebatis, ex priuilegio Ol. bonæ memoriæ Aquilegien. Ecclesiæ patriarchæ auctoritate metropolitica confirmari. Cùmque ipse deliberatione præmissa requisisset à vobis, vtrùm iustè In Præpositum fuisset electus, vobis respondẽtibus electionem fuisse de ipso canonicè celebratam, se purè recipere quod sibi iustè offerebatur adiecit, tenoris eiusdem priuilegij, & & præcedentis canonicorum status ignarus. Requisitus autem postmodum, vt vobis iuramento caueret, ne vos vltra id, quod in priuilegio prædicti Patriarchæ continebatur, aliquatenus molestaret: quod id simoniacum esset asseruit, renunciationi vobis faciendæ renuncians: & se negans super hoc cautionem vobis aliquam præstiturum. Deinde Patriarcha prædictus electionem ipsius simpliciter confirmauit: & præcepit ei locũ secundũ prædecessorũ suorum consuetudinem assignari. Accepto verò postmodum à ministerialibus suis, quod ad eum de iure prępositurę administratio pertineret, ad villas eccl. Aquilegien. accessit, & officiales eum in præpositum humiliter receperunt, iuramentum ei super fideli villicatione p[illegible]tes. Cumque postmodum regressus Aquilegiam sibi vellet administrat[illegible]arij vendicare, quasi possessionem eius

per seram, quia clausum erat cellarium, apprehēdit: propter quod postmodum quidam vestrum, & ipse cum eis ad nostram audientiam appellarunt, appellationeab vtraque parte denuò postmodum innouata. Cæterum cum vtraq; partium in patriarchæ fuisset præsentia constituta, licet patriarchæ quærenti, si contra vos aliquid vellet proponere, quòd nihil proponeret, respondisset, sed paratus esset potius respōdere, quia esse se in administrationis possessione cred... nūcius vester ab impetitione ipsius vos postulauit absolui: & vos postmodum præposito regresso Aquilegiam, veruistis, ne vos aliquatenus aggrauaret, & super hoc ad eiusdem patriarchæ audientiam appellastis: qui patriarcha cum præpositum vellet inducere, ne administrationi se aliquatenus immisceret, ipse ad nostram audientiam vocem appellationis emisit: vnde dictam administrationem sibi dari, sicut antecessores sui eam habuerant, postulabat. Verùm ad hoc fuit ex parte vestra responsum, quòd Ol. quondam Aquilegien. ecclesiæ patriarcha, volens necessitati canonicorum, & ipsius ecclesiæ consulere honestati, auctoritate felicis recordationis Alexādri Papæ prædecessoris nostri, & legationis, qua fungebatur, & sua, in eadem ecclesia communem vitam instituit, & prouentus ecclesiarum, & prædiorum, quæ prius ad præposituram spectauerant, necnon, & obedientiarum redigi statuit in vsus communes, prępositoomni prorsus iurisdictione, potestate, ac vtilitate in eisdem bonis sublata: cui tamen vassallos ministeriales, & ipsorum beneficia reseruauit, sicut in ipsius priuilegio continetur. Hanc autem ipsius Patriarchę institutionem, & possessionem prædictorum bonæ memoriæ Lucius Papa prædecessor noster auctoritate vobis apostolica confirmauit. Postmodum verò cùm G. secundum formam priuilegij memorati electus fuisset in præpositum, & etiam confirmatus, quosdam canonicorum precibus, quosdam verò terroribus adeò circunuenit, N. magistro scholarum, à cōsanguineis eiusdem G. præpositi iurare coacto, quòd se ipsi super administratione non opponeret obtinen... quòd administrationem ipsi salua institutione prædicta, & cōfirmatione ip... personaliter cōmiserunt: sic tamen quòd in administratione non prædec... suorum sequeretur exempla, sed præfixam sibi à Capitulo formam potiùs ... seruaret: quòd idem præpositus se fideliter impleturū fide data in manu pa... archæ firmauit. Eo verò viam vniuersæ carnis ingresso, ad petitionē patriar... ipsius dictum P. secūdum formam institutionis prædictæ in præpositū ele... & electione cum institutionis transcripto patriarchæ postmodum præsenta... & in præsentia ipsius P. lecta, & exposita in teutonico idiomate diligenter, ... de P. requisitus à patriarcha, si secundum formam eiusdem rescripti electione recipere vellet, secessit in partem, & institutionis tenore perlecto, per venera... fratrem nostrum Episcopum Concordiē. respōdit, quòd cùm esset patrimo... diues, & ecclesiasticis beneficijs abundaret, de præpositura ipsa nomen vol... solum modo, & honorem: adijciens per se ipsum, quòd proposituram reci... volebat secundum institutionis prædictæ tenorem, & secundum hoc ab eo... patriarcha de præpositura fuit postmodū inuestitus. Deinde verò licet i... tionis auctoritate prædictæ administrationem, & possessionem prædicto... omnium haberetis, ea tamen ad maiorem cautelam de patriarchæ, qui ... resideret, manibus suscepistis: qui etiam institutionem communis vitæ ante... tem motam suo priuilegio roborauit. Veniens verò præpositus Aquileg... postulauit à vobis, vt beneficium ei aliquod cōferretis: & cùm ad responde... certum terminum statuissetis eidem, possessiones vestras inuadere voluit, & officiales vestros contra formam iuramenti vobis præstiti, iurare coēgit: propter quod prouisor vester ad sedem apostolicam appellauit: eodem prouisore possessiones retinente, vt prius, & administrationis officium exercente. Verùm prępositus ad cellarium vestrum cum armatis accedēs, ipsum frustra nixus est occupare: ac cùm iterum ecclesiam intrasset armatus, ex parte vestra fuit ad nostrā audiētiam appellatū. Tādem verò idē prępositus ad memoratū patriarcham accedēs, & appellationi, & inuasioni, quam fecerat, in manibus renunciauit ipsius. Cùm autem idem patriarcha ex delegatione dilecti filij nostri S. tt. Sanctæ Pra-

Praxedis presb. Card. tunc apostolicæ sedis legati, partes ad suam præsentiam cõuocasset, & dixisset eidem Præposito, vt proponeret si quid aduersus vos quæstionis haberet: eo respondente, quòd nihil contra vos proponere vellet, sed paratus esset, potiùs proponentibus respondere: vos ab impetitione ipsius postulastis absolui, & ne possessiones vestras inuaderet, ad sedem apostolicam appellastis. Quòd autem hæc sibi obesse non possent: pars præpositi nixa est multiplici ratione mõstrare, asserẽs institutionẽ illã Ol. patriarchæ in ipsius nõ debere præiudiciũ retorqueri: cùm obtenta fuerit contra ius commune, consuetudinem ecclesiæ Aquilegien. & institutionem patriarchæ Poponis, & in præpositurae læsionem enormem facta fuerit præpositura vacante. Contra ius cõmune, quia ex iure cõmuni procedit, vt præpositus bona ecclesiæ, cuius est præpositus, administret. Contra consuetudinem Aquilegien. ecclesiæ, quoniam per centum annos, & vltrò præpositus administrationem bonorum eius habuerat, à tempore videlicet Patriarchæ Poponis vsque ad tempus Olrici. In enormem læsionem præpositurae ipsius, quia per ipsam ius præpositurae vsque adeò fuerat decurtatum, vt non nisi nomen, & onus relictum præposito videatur. Præterea si etiam institutio memorata teneret, iuri præpositi non obesset: cùm per ipsam non fuerit præposito administratio expressè sublata, & post eam prædecessor ipsius vsque ad hęc tempora administrationem habuisse probetur. Nec nocet, nec nocere potest, quòd in eadem institutione subiungitur, præposito omni iurisdictione, potestate, & vtilitate sublata, cùm dictus L. prædecessor noster illud in confirmationis suæ litteris nõ apponat. Cùm enim ipse in confirmatione sua; quædam minuat, vt de duplici portione in vestitu conferenda decano, & magistro scholarum, quędam addat, vt de his, quæ pro vestitu canonicis conferenda fuerint, per manum vnius, vel plurium, qui ad hoc ordinati fuerint, conferendis: quædam corrigat, vt super vestimentis pręsentibus, & absentibus pariter impendendis: vbi addidit, si ex rationabili causa defuerint, si quid in eadem institutione reperiatur, de quo mentio in eiusdem Lucij confirmatione non fiat, id intelligitur reprobatur. Aut enim capitulum illud ei cum alijs expressum fuerat, aut dolose suppressum: si expressum fuit, & illud idem prædecessor noster noluit cõfirmare, intelligitur reprobasse: quòd si suppresũ fuerat, confirmatio eadẽ probabitur fuisse surrepta: quod verisimilius videtur, cùm in ipsa cõfirmatione de iure præpositi nihil penitùs exprimatur. Præterea in eadem institutione administratio non aufertur præposito, sed iurisdictio, vtilitas, & potestas. Quòd fanè intelligẽdum est, vt canonicorum vtilitati proficiat, & iura præpositi non offendat: sic videlicet, vt nõ liceat præposito cõtra tenorem institutionis eiusdem extra cõmune refectorium ministrare fratribus alimenta, vel præpositurae prouẽtus (sicut priùs) suis vsibus applicare. Vnde vos verba illa contra præpositũ minus sufficere cognoscẽtes, institutionem prædictam vobis fecistis per Patriarcham, qui nunc residet, innouari, & apponi in capitulo memorato: præposito omni iurisdictione, potestate, vtilitate, & dispositione sublata: & quasi conscij quòd administrationis vobis officium præsumpseratis indebitè vsurpare, institutioni patriarchæ prædicti, vbi habebatur, vt omnia bona, quæ de præpositura, de ecclesijs videlicet, & prædijs, & obedientijs prouenirent, redigerentur in vsus cõmunes, vtilitati vestræ omnimodis profutura, dispositioni fecistis apponi. Fuit etiam ex eadem parte adiectum, quòd præpositus ipse quicquid ei fuisset electionis suę tempore sub quacunq; forma propositũ, quod sibi iustè offerebatur, se recipere simpliciter, & purè respondit. Nec adiecit secundũ formam institutionis prędictę, immò cùm postmodum quæreretur ab eo, vt caueret, ne quid sibi [illegible] formam institutionis prędictæ aliquatenus vendicaret: quod non caueret asseruit, quia id simoniacam saperet prauitatem. Nec nocuit, quòd in prima responsione sua non contradixit expressa: cùm sciret ius suum vbique durare: nec adhuc plenè nosset tenorem institutionis eiusdem, vtpotè qui in Aquilegien. ecclesia nunquàm fuerat conuersatus. Ex responsione quoque facta per Concordien. Episcopum, qui responderat, cum ex præpositura non quærere, nisi nomen solummodo, & honorem. nullum

iuri suo asseruit præiudicium generari: cùm in hoc nomen dignitatis intellexerit, & administrationis honorem. Adiecit etiam, vos esse quodammodo de simonia confessos: cùm ipsum in Præpositum secūdum formam institutionis prędictę, vt seruaret videlicet quod continebatur in ea, vos elegisse dixistis: cùm huiusmodi cōditio simoniacam sapiat prauitatē. Cæterùm pars vestra rationes inductas taliter suis rationibus repellebat: asserens quòd prædicta institutio & tenuerat & tenebat: cùm vtilitatem cōmunem, & ecclesiæ respiceret honestatē. & memoratus Ol. Patriarcha in ea, & auctoritate legationis, & metropolitica vsus fuerit potestate, & de totius Aquilegien. Cap. eadem fuerit instituta consensu: nec oberat quòd consummata fuerat præpositura vacante: cùm viuente adhuc prioré Præposito sæpius fuerit de ipsa tractatum, & successor ipsius tanquam canonicus faciendæ: iam factæ verò factus ipse Præpositus suum expressè præstitisset assensum: cùm & ante electionem, & confirmationem ipsius per annum, & plus, & pòst per septem menses, & amplius in plena, & pacifica possessione iuxta ipsius institutionis formam liberè fuissetis, donec eidem administrationem non tanquam Præposito, sed tanquam canonico personaliter commisistis, sicut per testes fuerat legitimè comprobatum. Per illa etiam verba, scilicet omni iurisdictione, potestate, & vtilitate sublata, omnem administrationem sublatam præposito dicebatis: cùm in iurisdictione statuendi auctoritas in potestate ministrandi facultas, & in vtilitate conuertendi (sicut prius) in suos vsus præposituræ prouentus ei fuerit licentia denegata. Sic enim in talibus potestas accipitur, secundum canonicas sanctiones: vt cùm dicitur quòd omnes res ecclesiæ in Episcopi potestate consistant, & ad eius dispositionem pertineant: sic etiam & secundum constitutiones legales, bona pupilli dicuntur esse in potestate tutoris. Cumque cōsuetudo sit optima legum interpres, qualis illorum verborum fuerit intellectus ex eo, quòd continuè subsecutum est, declaratur. Statim enim Capitulum (vt dictū est,) sine cōtradictione cœpit administrare ante electionem G. substituti Præpositi per annum, & plus, & post electionem, & cōfirmationem ipsius per septem menses, & amplius administrans, immò ex tunc administrare nunquam cessauit: cùm G. Præpositus non ratione præposituræ, sed ex commissione Capituli ministrarit, sicut per testes sufficiēter fuerat comprobatum: & is vtique possideat, cuius nomine possidetur. Adiecistis etiam, quòd & si prædicta institutio non teneret, idem tamen Præpositus sibi nihilominus præiudicium irrogarat: cùm secundum formam institutionis eiusdem, electionem (sicut per testes probatum fuerat) recepisset, & nihil aliud nisi nomē & honorem ex præposituræ officio postularet: nec oberat, quòd in confirmatione dicti Lucij prędecessoris nostri de iurisdictione, potestate, & vtilitate sublata, præposito nihil expressum extiterat: cùm non semper quòd simpliciter est suppressum, intelligi debeat reprobatum: immo fortius id exprimi soleat, quod approbatis cæteris reprobatur: cùm non minor in reprobatione, quàm in approbatione sit solennitas requirenda. Nec fuerat simoniacum, si eum secūdum formam sæpè dictæ institutionis in præpositum elegistis, cùm determinatio illa non conditionem denotet, sed modi, vel status sit potiùs expressiua. Nos igitur his, & alijs diligenter auditis, per Cardinalem eundem quæ fuerant hinc inde proposita, & diligentius intellectis, de fratrum nostrorum consilio ab impetitione præpositi memorati sententialiter ecclesiam, & Capitulum Aquilegiē. absoluimus: eidem præposito super hoc perpetuum silētium imponentes. Decernimus ergò &c. Diffinitionis &c. Datum Lateran. VII. idus Iulij.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO. VT ECCLESIIS *parochialibus iustè decimæ persoluantur.*

Vide cap. peruenit, extra de decimis.

PEruenit ad audientiam nostram, quòd multi in diœcesi tua decimas suas integras, vel duas partes ipsarum non illis ecclesijs, in quarum parochijs habitant, vel vbi prædia habent, & à quibus ecclesiastica percipiunt Sacramenta, persoluunt: sed eas alijs pro sua distribuunt voluntate. Cùm igitur inconueniens esse videatur, & à ratione

ratione dissimile, vt ecclesiæ, quæ spiritualia seminant, metere non debeant à
suis parochianis temporalia, & habere, fraternitati tuæ auctoritate præsentium
indulgemus, vt liceat tibi super hoc non obst. contradictione, vel appellatione
cuiuslibet, seu consuetudine hactenus obseruata, quod canonicum fuerit ordi-
nare, & facere quod statueris per censuram eccle. firmiter obseruari. Nulli er-
gò &c. confirmationis &c. Datum Lateran. II. nonas Iulij.

EIDEM. VT ONERA ET PENSIONES ECCLESIIS *imposita rescindantur.*

QVAE in derogationem Sanctorum canonum attentantur, tantò
potius infringi volumus, & carere robore firmitatis, quantò aucto-
ritas vniuersalis ecclesiæ, cui (licet immeriti) præsidemus, ad id nos
prouocat, & inducit. Significasti nobis siquidem, quòd plures sunt
in Cantuarien. diœcesi, qui contra iuris canonici sanctionem no-
uas pensiones ecclesijs quibusdam imposuerunt: & veteres temeritate præsum-
pserunt culpabili augumentare. Cùm igitur id in contemptum ecclesiasticæ in-
stitutionis redundet, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, vt
liceat tibi pensiones de nouo impositas, in irritum reuocare, & in statum prio-
rem appellatione remota reducere augumentatas. Nulli ergò &c.
Datum Latetan. VI. cal. Iulij.

SIMONI ARCHIDIACONO VVELLEN.

IVstis petentium desiderijs &c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter au-
tem Archidiaconatum Vuellen. cùm ecclesia de Iuuis, & ecclesia de Subrēt,
ad ipsum Archidiaconatum pertinentibus, sicut ea iustè possidetis &c. Nulli
ergò &c. Datum vt suprà.

EPISCOPO TVDEN. DECANO ZAMOREN. ET PRIORI SAN- *cti Hysidori Legionen. Qua ijs committit cognitionem caussæ Episcopi Au- rien. & Abbatis atque monasterij Cellæ nouæ.*

COntrouersiam. quæ inter venerabilem fratrem nostrum Episco-
pum Aurien. ex vna parte, & Abbatem, & conuentum Cellæ nouæ
ex altera vertebatur, super libertate, ac subiectione ipsius monaste-
rij, & sententijs excommunicationis, & suspensionis in Abbatem
prolatis, & in monasterium interdicti, venerabili fratri nostro Lu-
cen. Episcopo, & dilectis filijs Abbati de Melon. & P. Ioannis Archidiaconi A-
storicen. commisisse recolimus fine debito terminandam, qui cùm eis de causæ
meritis constitisset, ad diffinitiuam sententiam processerunt: adiudicantes sub-
iectionem monasterij ecclesiæ Aurien. Abbatem verò, & monasterium ab Epi-
scopi sententijs absoluentes: quemadmodum ex ipsorum authentico nobis ex-
hibito demonstratur: quam idem Episcopus petebat auctoritate sedis apostoli-
cæ confirmari. Verùm ex parte dictorum Abbatis, & monachorum fuit propo-
situm ex aduerso, ipsam sententiam nullius esse momenti, tāquam post appel-
lationem prolatam, & à suspectis iudicibus, & super articulo, de quo lis nō fuit
contestata: contra eandem quoque alia quædam coram vobis expressius desig-
nanda, nihilominus eorundem nuncius apponebat. Quia verò nobis non con-
stitit de præmissis, causam ipsam discretioni vestræ de Assensu partiū duximus
cōmittendam: per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus de præ-
fata sentētia cognoscentes, si eam inueneritis rationabiliter fuisse prolatā, con-
firmātes ipsam faciatis auctoritate nostra, remoro appellationis obstaculo, fir-
miter obseruari. Alioquin ex integro de caussa cognoscētes, iuxta formam prio
ris cōmissionis quòd canonicum fuerit, statuatis appellatione remota: cogētes
partes per censuram ecclesiasticam &c. Nullis litteris obstantibus præter assen-
sum partium &c. Quòd si omnes &c. Duo &c. Dat. Lat. V. idus Iulij.

ABBATI

ABBATI, ET CONVENTVI DE VVALTHAN. VT AD SVAS ECclesias ipsi clericos idoneos præsentent, & nulli alij ordinentur.

CVm vos ecclesia vestra, in qua estis de nouę plantationis origine, & assumptione religionis Dei obsequio mancipati, de gratia sedis apostolicæ tanquam speciales filij specialibus merueritis priuilegijs honorari: prouidere volumus, ne in his, quę de iure, & dudum obseruata consuetudine obtinetis, iniustæ vexationis dispendium subeatis. Vt itaque religio, quæ in ecclesia vestra laudabili noscitur inchoata principio, bonis secundum Deum progressibus amplietur: & vos à matre vestra ecclesia Romana iura vestra sentiatis illibata seruari, ad exemplar bonæ memoriæ Cœlestini Papę prędecessoris nostri, pręsentibus litteris vobis duximus indulgendum: ne in ecclesijs ad repræsentationem, & ordinationem vestram spectantibus, aliqui clerici nisi à vobis pręsentati fuerint, ordinentur: vel ad earũ regimen præter assensum vestrum, & conniuentiam admittantur. Si verò contra hæc ausu temerario aliqui venire pręsumpserint, & iura vobis debita sibi vsurpare tentauerint, factum, & præsumptionem eorum viribus carere decernimus: & per vos auctoritate apostolica, qui taliter intrusi fuerint, concedimus amoueri: nisi fortè (quod absit) repræsentationem, & ordinationem earum constiterit vos malitiosè differre. Nulli ergò &c. indulgentiæ nostrę &c. Datum Lateran. III. nonas Iulij.

EISDEM. NE VISITATORES MAGNO NVMERO VENIANT ad ecclesias, vt ipsis graues existant.

AD notitiam apostolatus nostri peruenisse noueritis, quòd Archidiaconi, & officiales eorum contra statuta Lateran. cõcilij ad ecclesias vestras maiore, quàm debeant numero euectionis accedunt, & alijs eas grauaminibus indebitè opprimẽtes, ita graues in procurationibus suis existunt, quòd nonnunquam longi temporis victum breuis hora consumat. Eà propter ne de cætero talia præfati Archidiaconi, vel officiales eorum attentare præsumant, ad exemplar bonæ memoriæ Cœlest. Papæ prædecessoris nostri, auctoritate præsentium districtiùs inhibemus. Et si ab huiusmodi grauaminibus non duxerint abstinendum, liceat vobis receptiones, exactiones, & procurationes indebitas denegare. Quòd si propter hoc interdicti, vel excommunicationis sententiam in clericos, vel ecclesias vestras temerè iaculari præsumpserint, indulgemus vobis vt eam non teneamini, vtpotè latam contra sedis apostolicæ statuta, seruare. Nulli ergò &c. inhibitionis, & indulgẽtiæ nostræ &c. Datum vt suprà.

EISDEM. DE CONFIRMATIONE PRIVILEGIORVM.

INcumbit nobis ex debito pastoralis officij &c. vsq; ad verbum Annuimus. Et præfatum monasterium, quod specialiter Beati Petri iuris existit, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Libertates præterea, & immunitates, antiquas, & rationabiles consuetudines monasterio vestro per priuilegia Romanorum pontificum, & scripta regum, & principum præuia ratione cõcessas, & hactenus obseruatas, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas permanere sancimus. Decernimus ergò &c. Protectionis, & concessionis. &c. Dat. Lateran. nonis Iulij.

EISDEM. DE EODEM ARGVMENTO.

FEruor religionis, & deuotionis vestræ nos mouet propensiùs, & inducit, vt præter commune debitum petitiones vestras, quæ rationi conueniunt, debeamus libenter admittere: & vtilitati monasterij vestri, quòd ad iurisdictionem

nem Beati Petri,& nostram specialiter pertinet, pastorali solicitudine proui-dere. Ea propter &c. vsque ad verbum Assensu. Auctoritate vobis apostolica indulgemus, quòd si Episcopi, in quorum diœcesi ecclesias parochiales habetis, in sata concesserint,& ecclesias vestras interim vacare contigerit, cappellani in ipsis instituendi, ne ordinationes ecclesiarum inutiliter differantur, ad præsentationem vestram ab eo, qui sede vacante vices Episcopi debet de iure supplere, sine contradictione qualibet admittantur: qui vobis de temporalibus, Episcopis, vel eorum officialibus de spiritualibus debeant respondere. Adijcimus etiam, quòd sicut rationabili consilio, & prouidentia capituli vestri ecclesiam de Vuindesores ad cellarium: & ecclesiam de Alricheseia,& ecclesiam de Herford,& ecclesiam de Nesinges ad vestimenta fratrum vestrorum inuenienda. Ecclesias verò de Epinges,& de Vudeford,& de Neclesuuelle,& de Luchenton. ad vsus sacristiæ vestræ de Assensu diœcesani Episcopi assignâstis, ita vobis, vestrisque successoribus in perpetuum permaneāt ad hos vsus. Et ne imposterum hæc assignatio vestra possit, vel debeat in aliquo mutilari, ipsam auctoritate apostolica confirmamus,& præf. &c. Decernimus ergò &c. Concessionis,& confirmationis &c.

Datum Lateran. VI. idus Iulij.

FRATRI R. APOSTOLICAE SEDIS LEGATO. QVA CREAT *ipsum legatum Apostolicum,& hortatur vt istum magistratum diligenter administret.*

Licet solitæ solitudinis locum affectes, fugans, vel fugiens potiùs tumultus sæcularium potestatum, vt Rachelis fouearis amplexu,& in lege diuina iugiter mediteris, sedens secus pedes domini cum Maria, cùm tamen in lege mandatorum ipsius legeris, quòd obedientia præferenda sit victimis,& proximum diligere debeas, vt te ipsum, nec potes, nec debes sic viuere soli tibi, vt vel recedas ab obedientia præsidentis, vel proximorū salutem nigligere videaris, sed à contemplatione Mariæ ad actionem Marthæ teneris saltem ex obedientiæ virtute descendere: vt in Lia Rachelis sterilitatem tua prædicatione fæcundes: dum quòd in solicitudinis,& claustri silentio didicisti, iuxta mandatum Euangelicum prædicaueris super tecta,& talenta tibi credita erogaueris ad vsuras. Nos autem, qui (licet immeriti) vices eius tenemus in terris, qui discipulis suis officium prædicationis iniunxit: Ite (inquiens) in orbem vniuersum, prædicate Euāgelium omni creaturæ, plenè de tua conscientia,& religione confisi, plenæ tibi legationis officiū per Ebredunen. Aquen. Arelaten.& Narbonen. prouincias duximus cōmittendum: corrigendi,& statuendi tam in monasterijs, quàm alijs ecclesijs, quæ correctione, vel institutione cognoueris indigere, audiēdi,& decidendi, vel etiam committendi caussas,& absoluendi eos, qui ob violentam manuum iniectionem in clericos vinculo sunt excommunicationis astricti, si ex iniectione tali vel enormis læsio, vel homicidium non fuerit subsecutum, confutandi hæreticos,& cogendi eos redire ad catholicæ fidei vnitatem,& plenæ legationis officium super his,& alijs exequendi,& percellendi pœna canonica contumaces, indulgentes tibi auctoritate apostolica liberam facultatem. Nulli ergò &c. concessionis &c. Datum Lateran. IIII. idus Iulij.

ARELATEN. ARCHIEPISCOPO. ET SVFFRAGANEIS EIVS VT *illum legatum reuerenter & benignè tractent: eidemq; auxilio & consilio sint.*

Is, cuius omnes viæ misericordia sunt,& veritas testante Psalmista, cuius omnia verba doctrinam sapiunt salutarem, cuius opus exemplum nobis vitæ sanctioris ostendit, licet solo verbo virtutis suę possit,& poterit vniuersa: vtpotè qui dixit,& facta sunt, mādauit & creata sunt, operarios tamē in vineam suam,& messem induxit,

&

& preter sacrum duodenarium discipulorum numerum, quibus potestatem ligandi contulit, & soluendi, alios septuaginta duos elegit, & binos illos ad prædicandum direxit, indulta eis calcandi super scorpiones, & regulos potestate: nobis relinquens exemplum, vt vestigia eius quantum fragilitas humana permittit, in debitæ humilitatis deuotione sequamur. Hoc sanè apostolica sedes, quæ cunctarum ecclesiarum à domino in Beato Petro magisterium obtinuit, & primatum, assiduè meditatione reuolens, multos in partem creditæ solicitudinis euocauit, vt diuersis mundi partibus per eorum præsentiam ipsius absentia suppleretur: & defectum vnius multorum releuaret affectus: quorum solicitudo diligẽs, & solicita diligentia expeditius in singulis prouincijs, & eradicaret noxia, & profutura plantaret. Nos etiam qui (licet immeriti) vicem Christi tenemus in terris, nostram insufficientiam attendentes, quorum mentem diuersæ diuersarum ecclesiarum iugiter necessitates vrgent: quorum corpus assidui conquerentiũ clamores afligũt, præter eos, quibus pars est solicitudinis nostrę commissa: cùm necessitas exigit, vel requirit vtilitas, in diuersas prouincias legatos à nostro latere destinamus: quibus tãtò amplius credatur à subditis, quãtò specialius eis apostolicę sedis auctoritas delegatur. Dilectũ itaq; filium nostrũ fratrem Rainerium virum vitæ probatę, ac conuersationis honestę, Deo & hominibus, obtentu suę religionis acceptum: cuius scientiam, & industriam in similibus iam sumus experti: commisso ei plenæ legationis officio ad partes vestras duximus destinandum: vt euellat, quæ euellenda cognouerit, & plantet, quæ plantatoris cognouerit officio indigere. Specialiter autem, & præcipuè ad confutandam hæreticam prauitatem assurgat, & scorpionum illorum aculeos omnipotentis Dei virtute reprimat, & conculcet: qui virus draconis in aureo calice Babylonis propinant: habentes, secundum Apostolum, speciem pietatis, virtutem autem eius penitus abnegãtes: quorum principiũ religionem palliat, medium non docet, sed seducit indoctos, finis perpetuum interitum cõminatur: qui etiam secundum Euangelicam veritatem, ad nos veniunt in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Monemus igitur fraternitatem vestram, & exhortamur in domino, ac per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandamus, quatenus eundem legatum sicut personam vestram recipientes, humiliter, & deuotè, quæ ipse inter vos statuenda duxerit, seu etiam corrigenda, recipiatis humiliter, & inuiolabiliter obseruetis: præsertim autem contra hæreticos taliter ipsi curetis adesse, vt per solicitudinem vestram, & diligentiam eius, vobis cooperantibus de partibus vestris gens extirpetur iniqua, & confutata hæreticorum perfidia, doctrina præualeat salutaris: & falsis dogmatibus reprobatis viuat, & inualescat apud vos veritas in æternum. Datum Lateranonis Iulij.

In eundem modum Narbon. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.
In eundem modum Aquen. Archiepiscopo, & suffraganeis eius.
In eundem modum Ebredunen. Archiepiscopo, & suffragan. eius.

DECANO, ET CAPITVLO AQVILEGIEN. VT PRAEpositum suum spoliatum restituant.

CONstitutus in præsentia nostra dilectus filius P. ecclesiæ vestræ præpositus sua nobis conquestione monstrauit, quòd vos ipsum villa de Dranis, quæ est inter beneficia vassallorum, ad ipsum ratione præpositurae de iure spectante, sicut in priuilegijs vestris perspeximus contineri, prętermisso iuris ordine contra iustitiam spoliastis, eam ven. fratri nostro Patriarchę, vestro motu proprię voluntatis in dicti prępositi pręiudicium assignantes. Cùm itaque non sit alicui consulendum cum alteriùs detrimento, vniuersitati vestrę per apostolica scripta mandamus, & districtè pręcipimus, quatenus pręfatam villam, cùm omnibus pertinentijs suis, & fructibus inde perceptis, & omni integritate in qua tempore donationis extitit, memorato prępositо restituere non tardetis: famulos quoque à suis prędecessoribus infeudatos, quominus dictus prępositus instituere

tuere possit, & etiam infeudare, prout ad ipsum de iure pertinet, impedire mini mè præsumatis. Alioquin dilecto filio G. Tergestino electo præcipiendo mandauimus, vt ipse vos ad ea, quæ præmisimus prout iustum fuerit, per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat. Nullis litteris, &c. Datum Lateran. IIII. idus Iulij.

POPON. CANONICO FRISAGEN. VT PRAEBENDAE *sua fructus percipiat.*

CVm de consuetudine Frisagen. ecclesiæ fructus præbendæ tuæ pro ponaris hactenus, sicut & alij canonici faciunt, liberè præcepisse, nolentes vt super his iuri tuo processu temporis præiudicium generetur, vt eos de cætero sicut fecisti hactenus percipere valeas, & habere: non obstante siquid in absentia tua factum est in præiudicium tuum contra priorem consuetudinem ecclesiæ memoratæ, auctoritate tibi præsentium indulgemus. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. II. idus Iulij.

ABBATI, ET CONVENTVI DE VVALTHAN.

CVm à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Ius quod habetis in ecclesia de Seerninges, sicut illud iustè, & canonicè possidetis, auctoritate vobis apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iulij.

EISDEM.

IVstis petentium, &c. vsque ad verbum Assensum. Ecclesiam de Lamburn. quàm ex concessione diœcesani Episcopi obtinetis, sicut illam iustè, ac pacificè possidetis, & in authentico scripto diœcesani Episcopi confecto exinde pleniùs continetur, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti partrocinio communimus. Nulli ergò, &c. Datum vt suprà.

CVm à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assen. ecclesiam de Vurenglè vobis à venerab. fratre nostro Lincolnien. Episcopo concessam, sicut eam iustè, & canonicè possidetis, &c. Nulli ergò, &c. Datt Lateran. XVII. cal. Iulij.

IVstis petentium, &c. vsque ad verbum Assen. ecclesiam Sancti Andreæ de Geiste, ecclesiam omnium Sanctorum de Geistetorp, Ius, quòd habetis in ecclesia Sancti Petri de Vudennorton. sicut ea iustè ac pacificè possidetis, & in authentico scripto diœcesani Episcopi confecto exinde pleniùs cōtinetur, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus, &c. Nulli ergò, &c. Dat. Lat. XVI. Calendas Iulij.

ARCHIEPISCOPO CANTVARIEN. DE CERESIA, ET DE *Cirestria Abbatibus. Vt Abbatem S. Crucis legitima constitutioni per Pontificem Maximum approbata obedire cogant.*

AD audientiam apostolatus nostri noueritis peruenisse, quòd cùm olim tam à dilecto filio abbate Sanctæ Crucis de Vualthan. quàm capitulo suo communi consilio fuerit ordinatum, pecuniam eorum integrè in vno marsupio congregari, & seruari per duos vel tres canonicos ad hoc per eosdem Abbatem, & capitulum voluntate vnanimi deputatos, qui in præsentia ipsius abbatis, & dilectorū filiorum Prioris, & Subprioris, nec non, & trium aliorum de senioribus per eundem Abbatem, & capitulum electorum, singulis tribus mensibus de prædicta pecunia red-

derent rationem: constitutione ipsa postmodum à sede apostolica confirmata, sæpè dictus Abbas capituli sui non requisito assensu, & custodes eligit, & computationem solus recipit propria voluntate. Vnde nos eidem Abbati per scripta nostra mandauimus, vt constitutionem ipsam studeat, sicut sine prauitate facta est, inuiolabiliter obseruare: ne vtilitatem ecclesiæ videatur in aliquo impedire. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si sæpedictus Abbas iuxta mandatum nostrum constitutionem prędictam obseruare neglexerit, vos eum ad obseruationem eiusdem auctoritatem præsentium per censuram ecclesiasticam, sicut iustum fuerit appellatione remota cogatis. Quòd si omnes, &c. tu frater Archiepiscope &c. Dat. Lat. nonis Iulij.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO ROFFEN.
Vt hic nominatos monachos ab iniurijs defendant.

Sicut dilecti filij Abbas, & conuentus de Vualthan. nobis significare curarunt, quidam quos vobis proprijs nominibus designabunt, libertatem eis, & monasterio eorum ab apostolica sede concessam præsumptuosa temeritate infringunt, ipsis alia damna graua, & iniurias irrogando. Ideoque fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eorundem molestatores iniustos, vt ab ipsorum grauamine, & indebita infestatione quiescant, permittentes eos pacificè frui libertate sibi ab apostolica sede concessa, per cẽsuram ecclesiasticam appellatione postposita compellatis. Nullis litteris, &c. Quòd si ambo, &c. alter, &c. Datum Lateran. XVI. cal. Iulij.

ABBATI, ET CONVENTVI DE VVALTHAN.

Iustis petentium, &c. vsque ad verbum Assen. ecclesiam de Badburgeham, quam ex concessione diœcesani Episcopi obtinetis, sicut illam iustè ac pacificè possidetis, & in authentico scripto eiusdem Episcopi confecto exinde pleniùs continetur, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate apostolica, &c. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. nonis Iulij.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO. VT INTER
ecclesiam Compostellanam & Bracarensem inita transactio obseruetur

Licet vnum sit corpus ecclesiæ in quo Christus est caput, & vniuersi fideles sunt membra, ille tamẽ, qui à Christo Petra dictus est Petrus, etiam à Christo capite vocatus est caput, ipso testante qui ait. Tu vocaberis cephas: quod secũdum vnam interpretationem exponitur caput: quia sicut plenitudo sensuũ abundat in capite, ad cętera verò membra pars aliqua plenitudinis deriuatur, ita cęteri vocati sunt in partẽ solicitudinis, solus aũt Petrus assumptus est in plenitudinẽ potestatis: ad quem velut ad caput maioris ecclesię causæ nõ tam cõstitutione canonica, quàm institutione diuina meritò referuntur: inter quas illa non minima reputatur, quæ inter Compostellanam, & Bracaren. ecclesias super quatuor Episcopatibus, videlicet Colimbrien. Lamecen. Visen. & Egitanien. ex delegatione sedis apostolicæ longo fuit tempore sub diuersis iudicibus vẽtilata: quam nos auctore domino te frater Archiepiscope Compostellã. & venerab. fratri nostro M. Bracarẽ. arch. pro diffinitione huius causæ presentibus exacta diligẽtia curauimus terminare. Petebas siquidem à dicto Bracarẽ. Archiepiscopo quatuor præfatos Episcopatus asserens, eos ad compostellanam ecclesiam iure metropolitico pertinere. Tuam aũt intentionem fundare multipliciter nitebaris, per priuilegia, per cõcilia, per historias, per diuisiones, per famam, & per sententiam. Volens enim apostolica sedes compostellanã ecclesiam pro reuerẽtia Beati Iacobi apostoli, cuius venerandũ corpus in ea conditũ requiescit, speciali priuilegio decorare, dignitatem Emeriten.

Emeriten. metropolis, quæ peccatis exigentibus à longis retrò temporibus vsq; nunc barbarica tenetur feritate captiua, eidem ecclesiæ cum integritate Lusitaniæ prouinciæ liberali concessione donauit: sicut priuilegia felicis mem. Calixti Papæ prædecessoris nostri liquidò protestātur, tres de suffraganeis Episcopatibus exprimens nominatim, videlicet. Colimbricn. Salamantin. & Abulen. qui soli tunc in confessione christiani nominis permanebant. Cæteros autem generali donatione concludens. Hos autem Episcopatus de quibus quæstio vertebatur, ad Emeriten. pertinuisse metropolim per Emeritē. nitebaris consilium demonstrare: in quo xij. Episcopi, qui conuenerant, se omnes esse de Lusitania prouincia profitentur, dicentes in primo capitulo: conuenientibus nobis omnibus Lusitaniæ prouinciæ Episcopis, &c. qui post vniuersa statuta consilij, omnes cum suo metropolitano subscribunt, tam ex nomine sedium quàm etiam ex nomine personarum. Inter quos Colimbrien. Egitanien. & Lamecen. expresè subscribunt. In octauo quoque capitulo eiusdem concilij continetur, quòd supplicante Sanctæ memoriæ Orontio Episcopo Rex Recessundus inductus est, vt reduceret, atque restauraret Episcopos huius prouinciæ Lusitaniæ, ad suæ prouinciæ nomen, atque consilium, & sic demum secundum canonicas regulas decreto synodico, iudicij formula, & suæ clementiæ confirmatione ad nomen prouinciæ, suamq; metropolim sunt reducti: quibus verbis indubitanter exprimi asserebas, quòd hi quatuor Episcopatus, qui vsque tunc fuerant sub nomine prouinciæ Galleciæ, per sententiam sunt réducti synodicam: quorum vnus videlicet ex reductis exprimitur fuisse Selua Egitanien. Episcopus, qui est vnus de dequatuor: quos omnes eadem quæstio apprehendit, & ad maiorem expressionem in subscriptionibus post metropolitan. Selua primus cùm tali adiectione subscribit. Ego Selua Egitanien. Episcopus pertinens ad metropolim Emeriten. vna cum Archiepiscopo meoproficio, subscribo, & quisq; sequentiū dicit, ita similiter subscribo, intelligens rotū cùm verbo, idest pertinēs, ad Emeriten. metropolim. Isydorus aūt in chronicis de Gothis titulo de Sueuis testatur, quòd Remismundus ad Lusitaniam transijt, Colimbriam pace deceptam diripit, Vlixbona quoque ab eo occupatur per quod videtur ostendi, quòd tam Colimbria, quàm Vlixbona consistit in Lusitania. Plinius quoque narrat in libro secundo naturalis historiæ circa finem, quòd Durius è maximis Hispaniæ fluminibus iuxta Numantiam lapsus, dein Lusitanos à Galecis disterminat: per quò d apertè mōstratur, quòd cùm quatuor Episcopatus prædicti sint vltra Durium, non in Gallecia, sed in Lusitania sunt prouincia constituti. Diuisiones etiam multas produxisti de locis (vt asseris) non suspectis assumptas, & exhibitas sub testimonijs, & sigillis authenticis: quæ connumerant hos quatuor Episcopatus inter Emeriten. ecclesiæ suffraganeos, & eosdem ipsi metropoli euidēter assignāt. Per testes etiam ab aduersa parte productos ostendere voluisti, quòd publica fama testatur hos Episcopatus ad Emeritam spectauisse. Felicis quoque memoriæ Cœlest. Papa prædecessor noster cùm in minori ordine constitutus, legationis officio in Hispania fungeretur, de hac caussa cognoscēs, pro cōpostellana ecclesia contra Bracaren. sententiam promulgauit, sicut per multos testes tu ipse nixus es comprobare. Verùm ex aduerso dictus Bracaren. Archiepiscopus rationes huiusmodi friuolas asseuerans, nixus est eas multipliciter infirmare: proponens quòd priuilegia donationis per suppressionem veritatis, & fasitatis expressionem à Calixto Papa fuēre surrepta. Suppressum est enim verùm in illis de duobus præcedentibus priuilegijs, quæ Felicis recordationis Paschalis Papa super redintegratione ipsorum Episcopatuum concesserat, in perpetuum ecclesiæ Bracaren. De possessione quoque, quàm eo tempore in præfatis Episcopatibus ecclesia Bracaren. habebat: quorum alterum per priuilegia, reliquum verò per testes, & instrumenta sufficienter ostendere satagebat. Expressum autē erat in illis falsum in eo, quòd Colimbriē. Episcopatus dicebatur ad Emeritam pertinere: cùm idem Bracarē. multis rationibus astruere niteretur, tam Colimbrien. quàm tres alios Episcopatus ad metropolim respicere Bracarē. In tātùm enim Paschali Papæ, qui priuilegia super redintegratione prædictorū Episco-

patuum ecclesię Bracaren. concessit, constitisse videtur hos Episcopatus ad eandem Bracaren. Ecclesiam pertinere: quod ipse in litteris, quas direxit Gunsaluo Colimbrien. Episcopo, manifestè testatur: quod constat Colimbrien. ecclesiam in Bracaren. prouinciæ catalogo contineri. Vnde quia Toletanus Archiepiscopus ad mandatum ipsius Colimbrien. Episcopum non restituerat ecclesiæ Bracaren. priuauit ipsum legationis officio: vt Bracaren. Archiepiscopus liberiùs in prouincia sua iustitiam exerceret. Emeriten. vero concilium non esse authẽticum, multipliciter asserebat: tum quia non inuenitur in aliquo authentico libro inter alia cõcilia contineri: tum quia nec constructionẽ, nec sensum nec latinitatem in plerisque locis cõtinere probatur: tum etiam quia contra canonicas sanctiones, & apostolicæ sedis primatũ aliquid videtur in eo esse statutũ contra Episcopum, qui non venerit ad concilium, vt videlicet à metropolitano debeat in cella retrudi. Per vndecimum quoque Toletanum conciliũ, quod constat authenticum, nitebatur illud Emeriten. cõcilium improbare ratione temporis, quod in vtroque reperitur expressum: cùm simul vtrunque stare non possit, obijciens contra illud nonnullas alias rationes. Historias autem inductas sanè, ac veraciter intellectas, nihil ad propositum valere dicebat, sicut & per quasdam alias historias ostendere nitebatur: cùm & iudex ecclesiasticus ad gentiles præsertim historias non debeat se conuertere, quando per constitutiones canonicas, vel scripta Romanorum Põtificum, aut sacras auctoritates doctorũ, ecclesiasticum potest negocium terminare. Diuisiones etiam, quas pro se pars tua induxit, inualidas asserebat: tum quia longè plures, & euidentiores diuisiones pro sua sunt parte productæ: tum etiam quòd in eodem quaterno quem contra sæpe dictum Bracaren. Archiepiscopum produxisti, Lucen. concilium est inuentum: in quo Episcopatuum Galleciæ fuit facta diuisio, per quam Episcopatus de quibus agitur, ad Galleciam prouinciam pertinere monstrantur. Famã verò dicebat contra se nullatenus esse probatam: sed nec sententiã prefati legati alicuius fuisse momenti, cùm in scriptis nõ inueniatur fuisse redacta: quamuis super tanto dicatur negocio fuisse prolata: vnde nec nomen sententia habere meretur, nec obstat si fortè dicatur, quòd fuerit amissa: quia qui casum allegat debet casum probare. Testes autem, qui de ipsa loquũtur sententia, inter se omnino discordãt, & in dicto, & in tempore, & in loco. Preterea cùm talis sententia nõ intelligatur super proprietate fuisse prolata: quia præsumi nõ debet, vt apost. sedis legatus tam arduum negocium, & difficile, velut indiscussum subitò diffinierit: cùm etiam pars tua postea litteras apostolicas impetrauit, quibus districtè præcipiebatur Archiepiscopo Bracaren. vt hos Episcopatus Compostellano Archiepiscopo restitueret: & facta restitutione, si super hoc agere vellet, ordine posset iudiciario experiri. Patet quòd illa sententia super possessione duntaxat, causa cõtumacię fuit lata, quòd ipsi testes magis dicere cõprobantur. Vnde cùm Bracaren. ecclesia se postea iudicio pręsentauerit, & caussa postmodum fuerit ab apostolica sede cõmissa, mora purgata talis sentẽtia expirauit. His, alijsq; rationibus intentionẽ tuæ partis multipliciter elidere nitebatur: vnde licet auctore non probãte, is, qui cõuenitur, & si nihil pręstiterit, absoluatur, ad ostendendam tamẽ euidentiùs suę partis iustitiã, hos Episcopatus ad Bracarẽ. metropolim pertinere satagebat ostẽdere, per priuilegia videlicet, & cõcilia, confessiones, & diuisiones, præscriptiones, & instrumẽta. Si enim priuilegia priuilegijs cõferantur, sua dicebat priuilegia debere præferri, cùm & plura sint numero, x. videlicet Ro. Pontificum. Inter quę post tria priuilegia Paschalis secundi est, & priuilegiũ Calixti Papæ: qui nominatim hos Episcopatus redintegrauit, & confirmauit ecclesiæ Bracaren. Quorum videlicet priuilegiorũ septem sunt redintegrationis, & confirmationis. Tria verò sequentia, videlicet Eugenij, & Adriani, & Alexandri: sunt etiam concessionis perpetuæ, per quæ totum videtur negocium diffiniri. In secundo verò Bracaren. concilio, de quo non dubitatur, quin sit authenticum, continetur expressum, quòd Episcopi Galleciæ cum suis metropolitanis ad illud concilium conuenerunt, & in eorũ numeratione isti quatuor cõtinẽtur: qui post statuta cõcilij cum alijs Coëpiscopis tam ex nomine personarũ,

quàm

quàm ex nomine ſedium expreſsè ſubſcribunt. Vnde liquidò patere dicebat, quod & Galleciæ ſunt prouinciæ, & ad metropolim pertinent Bracaren. Confeſſus es etiam tu ipſe frequenter in iure, quod omnes Epiſcopi, qui primo Bracaren. concilio affuerunt, indubitanter pertinent ad metropolim Bracaren. Sed per quoddam Capitulum ſecundi concilij Bracaren. aperte probatur, quòd hi qui quatuor interfuerunt primo concilio Bracaren. cùm ad ſecundum concilium Bracaren. conueniſſe dicantur Epiſcopi, tam ex Lucen. ſynodo, quàm etiã Bracaren. & inter eos, qui ex Bracaren. ſynodo conuenire dicuntur, iſti quatuor nominantur. Porrò ſecundum Bracaren. conſilium non præceſſit Bracaren. ſynodus, niſi prima. Conſtat ergò, quòd iſti quatuor fuerunt in prima ſynodo Bracaren. Vnde videtur colligi manifeſtè, quòd iſti quatuor iuxta prædictam confeſſionem tuam indubitanter pertinent ad eccleſiam Bracaren. Scriptura quoque Lucen. concilij, quæ continetur in libro à tua parte producto, indicat hos quatuor Epiſcopatus ſecundum diuiſionem quàm facis, ad Bracaren. metropolim pertinere: quàm etiam diuiſionem tres Romani pontifices dicuntur in priuilegijs Bracaren. eccleſiæ confirmaſſe. Pluralitatis quoque ratio, ſecundum quam dicitur, quia præualet ſententia plurimorum, diuiſiones ſuas, quę lõgè plures ſunt numero, pręter diuiſionibus partis tuæ. Sed & rationetemporum ei perpetuũ ſilentium imponere nitebatur: cùm à primò Bracaren. concilio vſque ad Emeriten. concilium per ſpacium centum, & ſeptem annorum hos quatuor Epiſcopatus Bracaren. Eccleſia deberet poſſediſſe. A tempore quoque Paſchalis ſecundi, qui hos Epiſcopatus redintegrauit eccleſiæ Bracaren. vſque ad tempora trium iudicum, quibus hæc cauſa fuit primò cõmiſſa, præſcriptionis tempus cõſtat fuiſſe completũ: per quòd Eccleſia Bracarẽ. hos Epiſcopatus iuxta ſuam aſſertionem inconcuſsè poſſedit. Reſcripta quoque Paſchalis transmiſſa Toletano Archiepiſcopo, & Epiſcopo Colimbricen. de quibus eſt ſuperiùs prælibatum, idipſum (vt aſſerit) euidenter oſtendunt. Porrò tu reſpondebas, quòd poſt latam pro te ab apoſtolicæ ſedis Legato ſententiam, iam non tenebaris ad has, aut alias rationes, quæ contra rei iudicatæ auctoritatem inducebantur aliquid reſpondere: niſi quòd ſine præiudicio tuo, licet ex abundanti ſatisfacere ſatagebas, aſſerens poſſeſſionem Bracarẽ. eccleſiæ per teſtes non eſſe probatam: quorum quidam teſtium ad probationem inueniantur inutiles, alij verò probentur mendaces. Litteræ quoque Paſchalis, quibus eandem poſſeſſionem aſtruere ſatagebat, contrarium potiùs aſtruere videbantur. Sed & priuilegia Paſch. eiuſdem, quæ ſuæ conceſſionis priuilegiũ præceſſerunt in multis reprehẽſibilia dicebas: primò ſecũdum formam, & in bulla, & in ſcriptura, ſecundò iuxta continentiam, & in enumeratione ſedium, & in falſitate ſuggeſtionũ. Perſona quoque, quę illa priuilegia, videlicet ſecundum, & tertium impetrauit, merito ſuæ prauitatis reddidit illa ſuſpecta. Manriti⁹ ſcilicet, qui poſtea fuit Hæreſiarcha in ſedẽ intruſus: qui qualis extiterit, litterę Gelaſij Papę miſſę ad Viennẽ Archiepiſcopũ aperte depingũt. Pręterea cõtra rei iudicatæ auctoritatẽ impetrata ſunt illa reſcripta, ſicut probatur per Emeritẽ. conciliũ: in quo per decretũ ſynodicũ, & iudicij formulam, ſecundum canonicas regulas illi Epiſcopi videntur fuiſſe reducti. Poſtremò dicti Legati ſententia lata eſt contra ipſa: quibus ſi tunc fuerunt exhibita, derogatum eſt per ſententiam. Si autem exhibita nõ fuerunt occaſione inſtrumentorum nouiter repertorũ, auctoritas rei iudicatæ non poteſt ſeriùs attentari. Tua verò priuilegia multipliciter aſſerebas omni ſuſpitione carere: quorũ veritas conſtat ex apo. ſedis archiuijs: in cuius regeſtis fideliter cõtinẽtur, quæ aduerſæ partis priuilegijs cõparata certa debẽt ratione pręferri: quia tua ſunt priuilegia donationis certa, & abſoluta: ſua verò ſunt priuilegia confirmationis, ſeu redintegrationis, cõditionalia tantùm, & reſpectiua. Nec oportebat in tuis priuilegijs fieri mentionem ſuorum præcedentium: quibus nihil iuris acquirebatur, quòd iſtis poſſet obſiſtere: cùm & alias nullius debeant reputari momenti. Nam inter ſcripturas, quæ paritatis aliquid habere videntur, ſcilicet in litteris commiſſionis, inuenitur hoc obſeruari. Secundum verò Bracaren. conciliũ, quòd in ſuperficie tantũ dicebas tibi poſſe aliquatenus obuiare,

 fideliter

fideliter intellectum asserebas tibi nequaquam obsistere: cùm illa verba, quibus
Episcopi Gallecię dicebantur ad aliud concilium conuenisse, notarij tant
seu compilatoris extiterint, quæ non habent auctoritatem cōcilij, cùm in to o
concilio nihil inueniatur statutum, vel factum omnino, quod ad recog
nem pertineat, vt isti sunt de Gallecia, vel ad metropolitanū Gallecię quoq o
modo pertineant. Respondebas etiam aliter, quòd quia Rex Gallecię, vt ex v
teribus constare dicebas historijs, occupauerat de prouincia Lusitaniæ has
tuor ciuitates, ad eas sui regni nomen extenderat, vt per quandam æqu uoc
nem totum etiam regnum Gallecię diceretur: & ita non secundū limit
nem prouinciæ, sed secundum occupationem regni, dicti sunt illi, Ep copi de
Gallecia, quòd inde maximè comprobari dicebas: quia postquàm illa regno-
rum scissura, quæ huic nominationi caussam præstiterat, est sublata, red ctæ
sunt hæ ciuitates ad suæ nomen prouinciæ: vt iam non Gallecię, sed Lusitan æ
nominentur, sicut apertè probari dicebas ex sequenti postcà Emeriten. co ci-
lio, in quo dicuntur ad prouinciæ suæ nomen reducti. Nec ex eo probant
ad Bracaren. metropolim pertinere: quia interfuerunt concilio Bracaren v
etiam subscripserunt: cùm constet Narbonen. per multa tempora veni e ad
concilia Toletana: nec tamen Toletana metropolis aliquid iuris hab
ecclesia Narbonen. sed mandato regum illa fiebant: quod magis violentum,
quàm iustum præsumitur extitisse. Prædictam verò confessionem, qua rec
nouisti in iure omnes Episcopos, qui interfuerunt primo concilio Bracaren
indubitanter ad Bracaren. metropolim pertinere, in nullo tibi posse p di-
care dicebas: quia siue concilium intelligantur personæ, siue statuta, stare non
potest, quòd ad secundum Bracaren. concilium Episcopi tam de Lucen. q
de Bracaren. concilio, conuenissent: sed per illam enormitatem, quæ sta-
tuta fuit in suo Lucen. concilio mandauerat Rex propter dilationem pr
ciæ, vt sex Episcopatuum sui regni Pontifices facerent concilium apud Lu
cum, & sex alij apud Bracaram. Et ideo dicebantur sex ad vnum conci
& sex ad aliud pertinere, & de vtroque concilio apud Bracaram, quasi de v
que concilij assignatione venisse. Cuiusmodi significationem nominis
bari dicebas ex epistola, quam Martinus Bracaren. Archiepiscopus ex cert
entia dirigit ad Episcopos Lucen. concilij, non quòd tunc celebraret r i
consilium, cùm idem M. legatur illo concilio affuisse: sed ad Episcopos, q i
nebantur ex prædicto regis mandato, temporibus suis illuc ad consilium c
nire. Emeriten. verò concilium authenticum esse multis rationibus astruc
tum quia cum alijs concilijs continetur in libro, qui corpus canonicum a p
latur, quem Alex. Papa per interlocutionem authenticum approbauit t
quia de ipso concilio sumptum est illud Capitulum, Priscis quidem ca
bus, quod continetur in corpore Decretorum. Vnde respondens ad ra
nes præmissas, quæ contra hoc concilium sunt obiectæ, omnes quasi
las ostendere nitebaris. Diuisiones autem, quæ pro Bracaren. eccle ia
productæ, omnes de locis sibi subiectis, & ideo suspectis proponebas aff ,
in quorū armaria propter hāc caussam facilè potuerunt corruptæ submi
verò diuisiones omnes sunt secundū statū antiquū, vel de locis non t ,
subiectis assumptæ. Vnde amplius illis cōtra se credi debet, vel de remoris
cijs, apud quas non extitit caussa corruptionis, vel suspitionis prędicta, eti
protulisti sub testimonijs, & sigillis authēticis, quibus & canones, & veteres
pturas cōcordare dicebas. Præscriptiones aūt, ex quibus etiā aduersus verū domi-
nū competit actio, nedū quod exceptio competat prędidētibus, multis rationibus
annulabas: asserēs quod Bracarē. ecclesia in prædictis Episcopatibus n poss -
sionē obtinuit, & ideo nihil in eis omnin pręscripsit. Deinde si po ess onem
aliquā habuisset, sentētia quę super his lata probatur, ex Emeritē. concilio v
pręcedentis pręscriptionis penitus vacuasset. Sequentis verò pręscriptionis e
ctum prefati Legati sententia penitus interrupit. Ipse verò Archiepiscopus Br
caren. cōtra reductionem Episcoporum, quę dicitur in Emeritē. cōcilio decr
synodico, & iudicij formula facta fuisse multipliciter allegabat. Primò q a

nodus

nodus illa, cuius auctoritate dicitur facta fuisse reductio, nequaquam apparet, nec scitur à quibus, vel vbi, vel quando, vel quare fuerit celebrata, vtrum generalis, an prouincialis exstiterit: & vtrum auctoritate Rom. pontificis, an alicuius tantum Archiepiscopi fuerit ordinata. Deinde si mentio fiat in aliquo documento de alio, nihil ex secundo probabitur documento, nisi & primum, de quo mentio facta fuerat, proferatur. Præterea cùm secundum concilium Bracaren. præcesserit Emeriten. concilium, & celebrius habeatur, vt de quo plura sunt assumpta Capitula in corpore decretorum, patet profectò, quòd illud debet isti præferri: nec illi per istud potest in aliquo derogari, sicut cautum habetur in canone: quia quoties in gestis conciliorum discors sententia inuenitur, illud est præferendum, cuius antiquior, & potior extat auctoritas. Rursus non probantur vllatenus isti quatuor Episcopi fuisse reducti, sed de solo Selua Egitanien. Episcopo dicitur, quòd vnus fuerit de reductis: & ipse solus in subscriptione profitetur expressè, se ad Emeriten. metropolim pertinere: quamuis & ipse Selua Egitanien. Episcopus non intelligatur vnus de reductis ad Emeritanam metropolim, sed potiùs ad diœcesim propriam, sicut ex eodem Capitulo Emeriten. cõcilij comprobari dicebat: in quo de illo dicitur, quòd ad debitam diœcesim redijt. Cùm igitur synodus illa minimè proferatur, cuius iudicio, & decreto in Emeriten. concilio dicuntur reducti, patet quòd illa reductio per Emeriten. concilium non probatur. Ad hæc respondebas, quòd maior est auctoritas approbati concilij, quàm vnius solummodo documenti: & ideo dubitari non debet, quin verùm sit quod asseritur ab Episcopis in concilio congregatis: à quibus asseritur illa reductio facta fuisse decreto synodico, iudicij formula secundum canonicas regulas, sicut & dicitur in primo concilio Bracaren. quòd Thutibius notarius à Papa Leone ad synodum Galleciæ missus fuit: nec tamen illa synodus inuenitur: & in primo concilio Toletan. mentio fit de statutis Lusitanorum Episcoporum: & tamen non inuenitur synodus, in qua illa fuerit constituta. Moises quoque in libro Numeri mentionem facit de libro bellorum domini, qui tamen nusquàm apparet, & tamen creditur ita fuisse, sicut Moises narrat in illo volumine contineri. Auctoritas autem alicuius concilij non ex eo solo maior exiſtit, quòd extat antiquior, sed quòd potior. Alioquin Bracaren. concilium Lateran. concilio præferretur, sed illorum duorum conciliorum par extat auctoritas: cùm prouinciale fuerit vtrunque, & ambo dicantur pariter ab apostolica sede recepta. Cùm autem inter Episcopos Emeriten. concilij tantùm hi quatuor inueniantur, inter Episcopos Galleciæ nominati, ut dicitur in secundo concilio Bracaren. patet quod de his quatuor debet intelligi, quòd ad nomen prouinciæ sunt reducti: quia non possunt intelligi fuisse reducti, nisi qui fuerunt abducti. Vnde facta reductione in tertio concilio Bracaren. quod secutum est Emeriten. concil. nullum istorum quatuor legitur extitisse. Postquàm igitur hæc, & alia fuerunt vtrinque prudenter, ac subtiliter allegata, quorum multa propter prolixitatem superfluam, in hac pagina prætermisimus annotare, partes ad amicabilem compositionem induximus diligenter: quæ tandem per Dei gratiam nostra solicitudine mediante, ad hanc cõpositionis formam libera voluntate venerunt, vt de quatuor prædictis Episcopatibus duo assignarentur Compostellan. metropoli, & duo relinquerentur metropoli Bracaren. Nos autem habito super hoc cum fratribus nostris diligẽti tractatu, compositionem ipsam duximus approbandam, intelligentes eam æquitati canonicæ cõcordare. Cùm enim Visen. Episcopus eum Episcopis Galleciæ interfuerit secundo concilio Bracaren. & Emeriten. concilio non affuerit, in quo plenus suffraganeorum numerus Emeriten. metropolis legitur affuisse. vnde nec potest vnus de reductis intelligi: cùm etiam inter alios suffraganeos Bracaren. ecclesiæ in suis priuilegijs numeretur. In priuilegijs autem Compostellan. ecclesiæ Visen. Episcopus nullatenus habeatur, sæpè dictum Archiepiscopum Bracaren. nomine Bracaren. ecclesiæ ab impetitione tua, nomine compostellanæ ecclesiæ, super eodem episcopatu duximus absoluendum: tibi super hoc perpetuum silentiuum imponentes. Lamecen. autem & Egitanien.

Episcopatus, quos ad Emeriten. pertinuisse metropolim certis didicimus rationibus, & validis argumentis, de consilio fratrum nostrorum adiudicauim[illegible] compostellanæ metropoli: ipsum Bracaren. Archiepiscopum super illis nom[illegible] ne Bracaren. ecclesię condemnantes: Episcopatum autem Colimbrien. licere[illegible] dem rationibus cognoueri mus ad Emeritam spectauisse: quia tamen Irien. Episcopatus auctoritate sedis apostolicæ subtractus est ecclesiæ Bracarẽ. & sede [illegible] tata, pro Beati Iacobi reuerentia totus concessus est Compostellæ, in recompen[illegible] sationem ipsi Archiepiscopo, & ecclesiæ Bracaren. concessimus perpetuò [illegible] nendum. In tantum autem illa forma compositionis tibi complacuit, quo[illegible] pro bono pacis liti cessisti, & petitione renunciauisti omnino, super duabus ec[illegible] clesijs videlicet sancti Fructuosi, & sancti Victoris, & medietate Bracaræ cũ pertinentijs suis omnibus, de quibus cum alijs fuit facta commissio, refutans q[illegible] quid iuris in illis habuisti, vel potuisti habere: renuncians quoque sententiæ, quæ super eis pro compostellana ecclesia contra Bracaren. fuerat promulgata: super qua coram nobis aliquandiu fuerat litigatum. Nulli ergò, &c. diffi[illegible] nis, absolutionis & concessionis, &c. Datum Lateran.

In eundem ferè modum scriptum est Bracaren Archiepiscopo.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO EIVSDEM ARGVMENTI.

QValiter veteres, sed non inueteratas vsque ad nostra tempora quæstiones inter Compostellanam, & tuam ecclesias tam prædecessor[illegible]m nostrorum, quàm nostris etiam temporibus diutius agitatas non sine multa solicitudine, ac labore nos, & fratres nostri exacta dili[illegible]tia curauerimus terminare, tua fraternitas, quæ omnibus p[illegible]ntialiter interfuit, non ignorat: & hoc ipsum ex rescriptis apostolicis rei processu[illegible] pleniùs continentibus liquidò declaratur. Volentes autem, vt apostolicæ [illegible] sententiæ perpetuam obtineant firmitatem, & quòd lites extinctæ [illegible] contentionem, vlterius non resurgant, fraternitati tuæ per apostolica [illegible]crip[illegible] mandamus, quatenus statutis apostolicæ sedis obediens humiliter, & d[illegible]uo[illegible] quæ à nobis ad perpetuam pacem prædictarum ecclesiarum sunt sine person[illegible] acceptione salubriter instituta, de cætero studeas irrefragabiliter obseruare [illegible]nerabiles fratres nostros Vlixbonen. Elboren. & Lamecen. Episcopos, & eoru[illegible] ecclesias, & dilectos filios clerum, ac populum per Egitanien. diœcesim co[illegible]tutos, Compostellano Archiepiscopo, & eius ecclesiæ, sicut à nobis est o[illegible]natum, obedire sine qualibet difficultate dimittens: quos tu & venerab. frate[illegible]ster Colimbrien. Episcopus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia, sicut b[illegible]ne nouisti ab obedientiæ vestræ vinculo absoluistis: & nos eosdem à vestræ ob[illegible]dientiæ debito auctoritate apostolica reddimus absolutos. Prouideas igitur [illegible] per potentiam regiam, vel alia qualibet machinatione impediantur Epi[illegible]co[illegible] memorati, & prædicti clerus, & populi obedientiam secundum sententia[illegible] præceptum nostrum eidem Compostellano Archiepiscopo, vt prædixim[illegible] hibere. Alioquin quòd à sanctæ recordationis Alexãdro Papa prædec[illegible]slo[illegible] stro de obedientia Compostollano Archiepiscopo, ab Episcopis Galletiæ [illegible]mpendenda dignoscitur olim fuisse statutum: verendum est tibi, ne nos ipsi ratum habeamus, & firmum, & faciamus auctore domino inuiolabiliter obs[illegible]uari, tantoque culpam inobedientiæ curabimus grauius castigare, quant[illegible] in contemptum apostolicæ sedis, & personæ nostræ specialiter huiusmodi rebellio ampliùs redundaret.

Datum Lateran. IIII. idus Iulij.

In eundem modum scriptum est Colimbrien. Episcopo.

VLIXBONEN. ELBOREN. ET LAMECEN. EPISCOPIS, E[illegible] *clero, & populo Egitanien. De eadem re.*

Anti

A Ntiquas controuersias, & difficiles inter Compostellanam & Bracaren. ecclesias, tam prædecessorum nostrorum, quàm nostris etiã temporibus agitatas, sicut vestra fraternitas non ignorat, non fine labore multo nos, & fratres nostri exacta diligentia, per auxilium diuinæ gratiæ curauimus terminare: quemadmodum in rescriptis apostolicis processum caussarum pleniùs continentibus, perpendere poteritis euidenter. Volentes autem vt apostolicæ sedis, &c. vsque ad verbum Obseruare, Venerab. fratri nostro P. compostellano Archiepiscopo eiusque successoribus tanquàm metropolitano vestro, sicut alij suffraganei sui faciunt, obedientiam, & reuerentiam debitam impendentes. Alioquin sentẽtiam, quam idem Archiepiscopus in vos rationabiliter tulerit, auctore domino ratam, & firmã habebimus, & faciemus inuiolabiliter obseruari. Vt autem quæ præmisimus liberiùs adimplere possitis, venerab. fratres nostri Bracaren. Archiepiscopus, & Episcopus Colimbrien. vos coram nobis, & fratribus nostris ab omni obedientiæ suæ vinculo absoluerunt. Nos etiam ab ipsorum obedientiæ debita auctoritate apostolica vos reddimus absolutos.

Datum Lateran, IIII. idus Iulij.

Scriptum est super hoc singulariter singulis nominatis Episcopis, & clero, & populo per eorum diæceses constitutis.

LVCEN. ASTORICEN. MINDONIEN. AVRIEN. ET TVDEN. *Episcopis.*

A Ntiquas controuersias, &c. vsque ad verbum Resurgant. Fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus apud venerab. fratrem nostrum Arch. Bracaren. & charifs. in Christo filium nostrum Portugal. Regem illustrem partes vestras efficaciter interponere procuretis, vt statutis ap. sc. &c. vsq; ad verbũ Obseruare. Venerab. fratres nostros Vlixbonen. Elboren. & Lamecen. Episcopos, & eorum ecclesias, &c. ferè in eundem modum vt suprà vsque ad verbum Dimittentes. Alioquin quòd à sanctæ recordationis Alexandro Papa, &c. ferè vt suprà vsque ad verbum Redundaret. Et quoniam nuncius, vt accepimus non facilè reperitur, qui litteras apostolicas vel Compostellan. Archiepiscopi audeat super his in regnum Portugalen. deferre, sub eadem districtione vobis iniungimus, vt litteras nostras. & ipsius Archiepiscopi compostellani, quibus super hoc missæ fuerint occasione, & excusatione cessante, sine dilatione qualibet tãdiu fideliter transmittatis: cùm ab eodem compostellano simul omnes, vel seorsum singuli fueritis requisiti, donec idem Archiepiscopus prædictorum quatuor episcopatuum possessionem pacificam fuerit assecutus. Si verò, quod non credimus, præceptum nostrum non fuerit adimpletum, volumus, & mandamus, vt cùm fueritis Compostellanam ecclesiam requisiti, veritatem super his nobis significare vestris litteris procuretis.

Datum vt suprà.

ARCHIEPISCOPO. ET CAPITVLO COMPOSTELLANO.

C Vm dilectus filius A. ciuis Anagninus tutor, & curator nepotum suorum, filiorum quondam G. ciuis Anagnini à te frater Archiepiscope apud sedem apostolicam permanente, nonaginta marabutinorũ vncias repeteret nomine pupillorũ, Dilecti filij concanonici vestri, ei pro bono pacis quadraginta malachinos per manus dilecti filij Mar. capellani, & subdiaconi nostri dederunt. Ipse verò coram nobis omni iuri renunciauit, quod aduersus Compostellanam ecclesiam pupillis competeret memoratis. Ne autem quod in præsentia nostra factum est, vlteriùs in dubium reuocetur, præsentes vobis litteras in factæ resignationis testimonium duximus concedendas. Datum Lateran. II. idus Iulij.

MART.

MART. BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. DATAS A REGE *Bracarensi ecclesiæ decimas confirmat.*

CVm à nobis petitur, &c. vſque ad verbum Effectum. Sanè ſignificaſti nobis in noſtra præſentia conſtitutus, quòd cùm chariſſ. in Chriſto filius noſter Portugaliæ Rex illuſtriſs. quaſdã poſſeſſiones dilectis filijs fratribus militiæ templi conceſſerit, receptis ab eis in permutationem duobus caſtris, ſcilicet Mugatorio, & Petraſroias: quæ idem fratres habuerant in diœceſi Bracaren. Rex ipſe tertiam partem decimarum quas dicti fratres prius perceperant in eccleſijs caſtrorum ipſorum, pietatis intuitu concedi fecit eccleſiæ Bracaren. Nos igitur tuis precibus annuentes, decimas ipſas, ſicut legitimè conceſſæ ſunt eccleſiæ Bracaren. & tu eas iuſtè poſſides, & quæ tibi, & per te ipſi Bracarẽ. eccleſiæ auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Nulli ergò, &c. noſtræ confirmationis, &c.

Datum Lateran. III. idus Iulij.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO EIVSQVE SVCCESSORIBUS *canonicè ſubſtituendis. in perpetuum. Vt eccleſia Compoſtellana poſthac metropolitana habeatur, déque illius excellentia & priuilegijs.*

IN eminenti apoſtolicæ ſedis ſpecula diſponente domino conſtituti, &c. vſque ad verbum Amen. ad exemplar prædeceſſorum noſtrorum Felicis record. Calixti, Anaſtaſij, Alexãdri, & Lucij Rom. pont. Compoſtellan. Beati Iacobi eccleſiam, cuius in eo venerandiſſimũ corpus eſt poſitum, apoſtolicæ ſedis priuilegio communimus, & ob ipſius à Deo electi apoſtoli reuerẽtiam, Archiepiſcopalis cathedræ dignitatem, quam opulentiſſima quondam, & famoſi nominis Emeritana ciuitas, prius quàm peccatis, exigentibus ab impia Sarracenorum tyrannide poſſideretur, habuiſſe dignoſcitur, præſentis ſcripti pagina in perpetuum confirmamus. Statuentes, vt eadem Emeritana Ciuitas, ſi ad poteſtatem Chriſtianorum domino donante redierit, Epiſcopum habeat: qui Compoſtellano Archiepiſcopo ſicut metropolitano ſuo debeat perpetuò ſubiacere. Omnem quoq; pontificalis officij plenitudinem, quam ipſius Emeritanæ eccleſiæ Antiſtites antiquitùs habuerunt, Compoſtellanus præſul eccleſiæ integrè ſemper obtineat & quietè. Suffraganei verò Epiſcopi Emeritan. metropoli, qui per Luſitaniam prouinciam, vel modò ſedes proprias obtinent, vel in futurum per domini miſericordiam obtinuerint, Salaman. videlicet, Abulen. Caurien. Ciuitaten. Placentin. Pacen. Oxonoben. & præterea Lamecen. & Egitanien. nec non Vlixbonen. & Elboren. ſicut in noſtris ſententijs continetur: Compoſtellano Archiepiſcopo cuius conſecratio ad Rom. tantùm eccleſiam ſpectat, obedientiam, & reuerentiam tanquàm proprio metropolitano prorſus exhibeant. Ipſe autem illos conſecrandi, ad ſua concilia conuocandi, cum ipſis etiam eccleſiaſtica negocia terminandi, & eorum eccleſias diſponendi, auctoritate ſedis apoſtolicæ liberam omnino habeat facultatem. Prohibemus autem, vt nulli canonicorum eiuſdẽ eccleſiæ Beati Iacobi, qui ad aliarum eccleſiarum prælationem aſſumpti ſunt, vel in poſterum aſſumentur, honorem vel præbendam, ſeu canonicatũ in ipſa eccleſia liceat retinere, ſed alia idonea perſona in loco ipſius ſubrogetur, quæ ipſi eccleſiæ deſeruiat, & eiuſdem beneficium ſortiatur. Illum etiam cenſum, qui vota dicitur, quem Hiſpanorum catholici Reges ex ſingulis boum paribus à flumine Piſorga vſque ad mare occidentale, & per totam Luſitaniam prouinciam, atque etiam in Toleto, & Transſerram annuatim perſoluen. pro ſalute totius terræ liberaliter ſtatuerunt, eidem eccleſiæ confirmamus, & omnimodo interdicimus, vt nulli fas vnquam ſit eum ipſi eccleſiæ qualibet occaſione ſubtrahere. Obeunte verò te, &c. Prætererea quaſcunque poſſeſſiones, &c. vſque ad verbum Vocabulis. Ciuitatem ipſam Compoſtellam cum Cauto ſuo, cum ec-

cle-

clesijs,& monasterijs infra eam, vel eius terretorium constitutis,cum omni iure tam diœcesano quàm regali, & cum terminis totius Episcop. videlicet cum archipresbyteratibus de Morracio,& de inter Ambos pontes de montibus vtriusque,de Taberiolis,& de Ciria,de Pilonio,& de insula Laonij, de vtroque Coronato,de Dormian.& Superaddo,& Aranga, & monte laurino quomodo diuiditur,cum Parrega de Prucijs,& de Bisaucijs, cum tota interiacente diœcesi, à castello sancti Pelagij de Luco vsque Transancos: monasterio quoque omnia, & conuentuales, seu alias ecclesias, infra hos terminos constitutas,cum omni iure parochiali, & quæ intra regalia Beati Iacobi continẽtur,cum omni seu patronatus, seu alio iure, quod ad reges pertineat, videlicet monasterium sancti Pelagij de antealtaria monasterium sancti Martini de foris, ecclesiam sanctæ Mariç de Sara, monasterium sanctç Mariç de Canogio, monasterium sancti Petri de Foris, monasterium sancti Iusti de Luania, monasteriũ de Superaddo, de Aziuario de Codescda, de Mosonzo, de Cinijs, de Monte ferro, de Borgondo, de Nogaria, de Solandres, de Calauario, de Siauia, de Riuomalo, de Moriame, de Ozon, de Sauarde, de portu Orij, de Nometi, de Ciuitio, de Briuijs, de Meeis, de Dormian, de Calago, de Podio, de Lerze, de Armentaria, de Harcos, & monasterium sancti Ioannis de Cauea, sancti Christophori, sancti Vereximi, sancti Georgij, sancti Thomæ, de Pimario, & sancti Iacobi de Ermello. Præterea regalem capellaniam,& cancellariam, quam bonæ memoriæ Alfonsus illustris. Hispaniæ Rex ecclesiæ vestræ concessit,& scripti sui pagina roborauit. Castrum quoque quod vocatur Honestum,& Iriam cum seruis, & omnibus appendicijs suis, Castrum, quod vocatur Sancta Maria de Lanceata, cum ecclesijs, & omnibus pertinentijs suis. Castrum, quod vocatur Ciria cum ecclesijs, & omnibus pertinentijs suis. Castrum quod dicitur Citofacta, cum eccl. & omnibus pertinentijs suis. Castrum quod dicitur Cathobadi cum pertin. suis. Castrum Darauum, cum villis,& ecclesijs, & omnibus pert. suis. Castrum quod dicitur Lupazia cum eccl. & pert. suis. Territor. quod vocatur Amaca cum omnibus possessionibus, quas ibi habetis. Pistomarcos cum seruis,& possession. quas in eo habetis. Bisetium cum seruis, quos ibi habetis, Dubriam cum possessionibus, quas ibi habetis. Lanias cum pert. suis. Lucrosam cum seruis,& pert. suis. Montanos cum eccl. & possessionibus, quas ibi habetis. Coronatum cum possessionibus, quas ibi habetis. Ventosam cum insula de Laonio. Montes, quos quandoque Suarius Friolæ à vestra ecclesia tenuit, cum altera medietate integros. Burgum de Ponte veteri cum pertinentijs suis: Taucirioloscum ecclesijs,& possessionibus, quas ibi habetis. Ripam Vliæ cum ecclesijs, & possessionibus, quas ibi habetis: Deciam cum possessionibus, & ecclesijs regalibus, & omnibus pertinentijs suis: tertam de Superaddo integram cum pertinentijs suis. In eadem Decia monasterium sancti Laurentij de Carbonario, quod ecclesiæ Compostellanæ secũdum ius patronatus adiudicatum est per sententiam dilecti filij nostri G.S. Angeli Diaconi Cardinalis tunc apostolicæ sedis Legati. Medietatem Burgi de Faro cum pedagio nauium,& iure fisci. Villas de Cecia in Nemancos,& de Oca in Bregantin. de Leiloio, in Seia, de Auegundo Piaueladegio, Liure,& de Ruijs in Endis, de Toourc in Prucijs cum cautis ecclesijs, & pertinentijs suis, & alias ecclesias, seu possessiones, quas iure proprietatis extra fines regalium vestrorum per eundem Episcopatum habetis. In Episcopatu quoque Mindunien. ecclesiã sancti Laurentij de arborecum Cauto, quod dicitur villa de Maures, & villam Perri cum ecclesia sua, & ecclesias de Riuo auerso, & sanctæ Eolaliæ altæ, & dẽ Radigosa,& sanctæ Mariæ de Turre, & sancti Martini de Palatijs cum omnibus pertinentijs suis. In Episcopatu Lucen. villas de Recelli, & de Cesa. In Episcopatu Aurien. villas de Amarante, de Iouin, & de Vite, & de Villari regis, & medietatem Souti de Patata. In Episcopatu Tuden. Cautum, quod dicitur dẽ Molis cum omnibus ecclesijs intra ipsum contentis, & monasterium de Celã, & villas de Lazorio, Baldranes, La mala,& Nugaria. In Episcopatu Bracaren. villas de Cornelian. cum ecclesijs suis, & Moaci,& Gandufi, cum montibus, exitibus,& pertinentijs suis. In valle Carceris hospitale, quod dicitur Anglorũ cum

cum ecclesia sua,& aliam ecclesiam,quę ipsi ex eadem parte superiacet:& villas de Tabladelo, & de Parata.In Episcopatu Astoricen.villas de Cacauell.cum ecclesia sua,& de Carualllal,& ecclesiam sancti Iacobi de Requeixo, de Sanabria. In episcopatu Legionen.domos,quæ fuerunt Archidiaconi Thomæ. In ipsa ciuitate villam de Ledigos,cum ecclesia sua,& partem villæ de Furones,cum omni iure, quod habetis in ecclesia. In ripa Estolæ, villam Alexis,& villam Leandri cum ecclesijs suis,& iuxta monasterium sancti Facundi villam Ccrame. In episcopatu Palētin.ecclesiam sancti Michaelis de Vallouria ;& villam dictam Sauugelo de Raacescum pertinentijs suis, & omni iure regali,sicut Alphonsus illustriss. Castellanorum rex ecclesiæ Beati Iacobi eam donasse dignoscitur.In episcopatu Ouēten.in Villa Olerxida omnes ecclesias, & in Beneuento ecclesiam sanctæ Mariæ de Ventosa.In Asturijs ecclesias sancti Ioannis de Cerreda,& villam Armillum cum hospitali, quod est in Strata cum montibus,& omnibus pertinentijs suis. In episcopatu Zamoren. villas,& ecclesias de Arqullinis, & de Arcos,& ecclesiam sancti Iacobi de Zamora: villas de Palatijs,& de Spino, & de Aldeola cum ecclesijs suis. In Episcopatu Salamantin. villam de Munigno, Asnar cum ecclesijs suis,& villam, quæ dicitur Ecla, & villam Biluestre cum iure regali, & ecclesiam sancti Martini de Ledesma, & alias ecclesias, vel possessiones, quas in prædictis episcopatibus habetis. In Episcopatu Caurien. Castrum quod dicitur Attalaia Pelagij, videlicet cum terminis suis, & ecclesiā de Granata, quæ dicitur sancti Iacobi cum domibus, & piscarijs, & alijs possessionibus,quas ibi acquisistis: ecclesias quoq;,& possessiones,quas in Vasconia, & in Italia,& in alijs partibus orbis per diuersos episcopatus habetis. Decernimus ergò &c. Salua in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi cancellarij vicem agentis, secundo idus Iulij, indictione secunda: incarnationis dominicæ anno MCXCIX. Pont. verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

MARTINO BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. QVOD sententiam Portugalensis Episcopi in caussa decimarum confirmet.

CVm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Sententiam à venerabili fratre nostro Portugallen. Episcopo, & dilecto filio I. Cantore Tuden. à venerabili fratre nostro Tuden. Episcopo delegato in caussa, quæ inter te, & Abbatem de castro suprà decimis Bracantiæ vertebatur, apostolicæ sedis auctoritate prolatam, sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, auctoritate apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Decernimus ergò &c. Datum Lateran. XVI. Cal. Augusti.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS TAM IN VRBE METEN. quàm eius diœcesi constitutis. Quòd rudiores laici de scripturis sacris temerè iudicare, priuatim conuenire, & concionari, sacerdotes & ecclesiam contemnere non debeant.

CVm ex iniuncto nobis apostolatus officio facti simus secundum Apostolum sapientibus, & insipientibus debitores, pro vniuersorum salute nos oportet esse solicitos, vt & malos retrahamus à vitijs, & bonos in virtutibus foueamus: tunc autem opus est discretione maiori, cùm vitia sub specie virtutum occultè subintrant, & angelus Sathanæ se in angelum lucis simulatè transformat. Sanè significauit nobis venerabilis frater noster Metensis Episcopus per litteras suas, quòd tam in diœcesi, quàm vrbe Meten. laicorum, & mulierum multitudo non modica tracta quodammodo desiderio scripturarum, euangelia, epistolas Pauli, psalterium, moralia Iob, & plures alios libros sibi fecit in Gallico sermone transferri. Translationi huiusmodi adeò libenter, vtinam autem & prudenter intendens, vt secretis conuentionibus talia inter se laici, & mulieres eructare præsumant, & sibi inuicem prædicare: qui etiam aspernantur eorum consortium, qui se similibus non immiscent, & à se reputant

putant alienos: qui aures, & animos talibus non apponunt. Quos cùm aliqui parochialium sacerdotum super his corripere voluissent, ipsi eis in faciem restiterunt: conantes rationes inducere de scripturis, quòd ab his non deberent aliquatenus prohiberi. Quidam etiam ex eis simplicitatem sacerdotum suorum fastidiunt: & cùm ipsis per eos verbum salutis proponitur, se melius habere in libellis suis, & prudentiùs se posse id eloqui, submurmurant in occulto. Licet autem desiderium intelligendi diuinas scripturas, & secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, sed potiùs commendandum, in eo tamē apparent meritò arguendi, quòd tales occulta conuenticula celebrant, officium sibi prædicationis vsurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhærent. Deus enim lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mūdum illuminat, in tantū odit operatenebrarum, vt apostolos suos in mundum vniuersum prædicaturos euangelium omni creaturæ missurus, eis apertè præcepit dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta: per hoc manifestè denuncians, quòd euangelica prædicatio non in occultis conuenticulis, sicut hæretici faciunt, sed in ecclesijs iuxta morem catholicum est publicè proponenda. Nam iuxta testimonium veritatis, omnis qui malè agit, odit lucē: & ad lucem non venit, ne eius opera arguantur. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta: propter quod cum pontifex interrogasset Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius, respondit: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo quo omnes Iudæi cōueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Porrò si quis objiciat, quòd iuxta præceptum dominicum non est sanctum dādum canibus, nec margaritæ mittendæ sunt ante porcos, cum & Christus ipse non omnibus quidem, sed solis Apostolis dixerit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis: intelligat canes, & porcos non eos esse, qui sanctum gratanter accipiunt, & margaritas libenter acceptant: sed illos, qui sanctum dilacerant, & margaritas contemnunt: quales sunt qui euangelica verba, & ecclesiastica sacramenta, non vt catholici venerantur, sed abhominantur potiùs vt hæretici, oblatrantes semper, & blasphemantes: quos Paulus Apostolus post primam, & secundam commonitionem docet esse vitandos. Arcana verò fidei sacramenta non sunt passim omnibus exponenda: cùm non passim ab omnibus possint intelligi, sed eis tantùm, qui ea fideli possunt concipere intellectu: propter quod simplicioribus inquit apostolus: Quasi paruul. in Christo lac potum dedi vobis, nō escam. Maiorum est enim solidus cibus, sicut alijs ipse dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos, inter vos autem nihil iudicaui me scire nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum: Tanta est enim diuinæ scripturæ profunditas, vt non solùm simplices, & illiterati, sed etiam prudentes, & docti non plenè sufficiant ad ipsius intelligentiam indagandam. propter quod dicit scriptura: Quia multi defecerunt scrutantes scrutinium. Vnde rectè fuit olim in lege diuina statutum, vt bestia, quæ montem tetigerit, lapidetur: ne videlicet simplex aliquis, & indoctus præsumat ad sublimitatem scripturæ sacræ pertingere, vel eam alijs prædicare. scriptum est enim. Altiora te ne quæsieris. propter quod dicit Apostolus: Non plus sapere quàm oporteat sapere, sed sapere ad sobrietatem. Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia verò membra non eundem actum habent, ita multi sunt ordines in ecclesia, sed nō omnes idem habent officium: quia secundum Apostolum: Alios quidem dominus dedit apostolos, alios prophetas, alios autem doctores &c. Cum igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus in ecclesia, non debet sibi quisquam indifferenter prædicationis officium vsurpare: nam secundum Apostolum: Quomodo prædicabunt nisi mittātur: & veritas ipsa præcepit apostolis: Rogate dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Quod si fortè quis argutè respondeat, quia tales inuisibiliter mittuntur à Deo: & si non visibiliter mittantur ab homine, cùm inuisibiliter missio multo sit dignior, quàm visibilis, & diuina longè melior, quàm humana. Vnde Ioannes Baptista nō legitur mis-

fus ab homine, sed à Deo, sicut euāgelista testatur: quia fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Potest, & debet vtiq; ratione præuia responderi, quòd cùm interior illa missio sit occulta, nō sufficit cuiquam nudè tantùm asserere, quòd ipse sit missus à Deo, cùm hoc quilibet hæreticus asseueret: sed oportet vt astruat illam inuisibilem missionem per operationē miraculi, vel per scripturæ testimonium speciale. Vnde cùm dominus vellet mittere Moysem in Aegyptum ad filios Israel, vt crederetur ei quòd mitteretur ab ipso, dedit ei signū, vt conuerteret virgam in colubrum, & colubrum iterum reformaret in virgam. Ioannes quoque Baptista suæ missionis speciale testimonium protulit de scriptura, respondens sacerdotibus, & leuitis, qui missi fuerant ad interrogandum quis esset, & quare baptizandi sibi officium assumpsisset: Ego vox clamantis in diserto: dirigite viam domini: sicut dixit Isaias propheta. Non ergò credendum ei, qui se dicit missum à Deo, cùm non sit missus ab homine, nisi de se speciale proferat testimonium de scripturis, vel euidens miraculum operetur. Nā & de his, qui missi leguntur à Deo, euangelista testatur. Quod ipsi profecti prædicabant vbique domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Licet autem scientia valde sit necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum propheticum: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore eius: non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam à scholasticis detrahendum, cùm in eis sacerdotale ministerium debeat honorari: propter quod dominus in lege præcepit: Dijs non detrahes, sacerdotes intelligens: qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur. Iuxta quod alibi dicit de seruo volente apud dominum remanere, vt dominus offerat eum dijs. Cùm enim iuxta verbū apostoli, seruus suo domino stet, aut cadat, profectò sacerdos ab Episcopo, cuius est correctioni subiectus, debet in mansuetudinis spiritu castigari, non autem à populo, cuius est correctioni præpositus, in spiritu superbiæ reprehendi: cùm iuxta præceptum dominici patet, & mater non debeāt maledici, sed potiùs honorari: quod de spirituali patre multo fortiùs debet intelligi, quàm carnali. Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo, quòd asina legitur reprehēdisse prophetam, vel quòd dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato: & si malelocutus sum, testimonium perhibe de malo: cùm aliud sit fratrem in se peccantem occultè corripere: quod vtique quisque tenetur efficere secundum regulam euāgelicam. In quo casu sanè potest intelligi, quòd Balaam fuit correptus ab asina: & aliud est, patrem suū etiam delinquentem reprehendere manifestè, ac præcipuè fatuum pro simplici appellare, quod vtique nulli licet secundum euangelicam veritatem. Nam qui etiam fratri suo dixerit fatue, reus erit gehennæ. Rursus aliud est, quod prælatus se sponte de sua confisus innocentia, subditorum accusationi supponit. In quo casu præmissum domini verbum debet intelligi: & aliud est, quòd subditus non tam animo corripiendi, quàm detrahendi exurgit temerarius in prælatum, cùm eum potiùs maneat necessitas obsequēdi. Quòd si fortè necessitas postularit, vt sacerdos tanquàm inutilis, aut indignus, à cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinatè apud Episcopum, ad cuius officium tam institutio, quàm destitutio sacerdotum noscitur pertinere. Illud autem tanquàm de supercilio pharisæorum procedens, debet ab omnibus aspernari: quòd tanquàm ipsi soli sint iusti, cæteros aspernantur: cùm & hactenus ab initio nascentis ecclesiæ multi fuerint viri sancti: qui nec tales fuisse leguntur, nec talibus adhæsisse, cùm de nouo tales surrexisse leganrur: qui nisi contenti sint doceri potiùs, quàm docere: ad illos forsitan pertinebūt, quibus dominus ait: Nolite fieri plures magistri. Nos ergò filij, quia paterno vos affectu diligimus, ne sub prætextu veritatis in foueam decidatis erroris, & sub specie virtutum in laqueum vitiorum: vniuersitatem vestram rogamus attentiùs, monemus, & exhortamur in domino, in remissionem vobis peccatorum iniungentes, quatenus ab his, quæ superiùs reprehensibilia denotauimus, & linguam, & animum reuocetis, fidem catholicam, & regulam ecclesiasticam obseruātes, ne vos verbis fallacibus circumueniri, vel etiā circūuenire contingat: quia

quia nisi correctionem nostram, & admonitionem paternam receperitis humiliter,& deuotè,nos post oleum infundemus & vinum, seueritatem ecclesiasticam apponentes: vt qui noluerint obedire spontanei,discant acquiescere vel inuiti. Datum Lateran.

EPISCOPO, ET CAPITVLO METENSIBVS, DE eodem Argumento.

Sicut ecclesiarum prælatis incumbit ad capiendas vulpes paruulas, quæ demoliri vineam domini moliuntur, prudenter,& diligenter intendere,sic est eis summopere præcauendum, ne ante messem zizania colligantur, ne forsan (quod absit) cum eis etiam triticum euellatur. Sanè sicut non debet hæretica prauitas tolerari,sic eneruari non debet religiosa simplicitas, ne vel patientia nostra hæreticis audaciã subministret, vel simplices impatientia multa confundat, vt nobis dirupti conuertantur in arcum peruersum,& in hæreticos de simplicibus commutentur. Sanè significasti nobis per litteras tuas frater Episcope, quòd tam in diœcesi, quàm Vrbe Meten.&c. vt suprà. vsque ad verbum in occulto. Quia verò in dubijs non est de facili sententia proferenda, cùm quòd vel ijdem errent in fide, vel à doctrina discrepent salutari,nobis per tuas litteras frater Episcope non duxeris exprimendum:cum opinionem,& vitam eorum penitùs ignoremus, qui sacras scripturas taliter transtulerunt: aut eorum qui docent taliter iam translatas: quorum neutrum potest fieri sine scientia litterarum,licet in his arguendi meritò videantur, quòd occulta conuenticula celebrant, officium sibi &c. vsque ad verbum Non inhærent. Discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eos commonere diligentiùs studeatis rationibus, & exhortationibus innitentes, vt ab his, in quibus apparent reprehensione notabiles, omnino desistant:nec officium sibi vendicent alienum. Inquiratis etiam solicitè veritatem, quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis,quæ fides vtentiũ,quæ caussa docendi,si sedem apostolicam,& catholicã ecclesiã venerentur,vt super his,& alijs,quę necessaria sunt ad indagandam pleniùs veritatem, per litteras vestras sufficienter instructi, quid statui debeat, meliùs intelligere valeamus. Reuocandi autem eos,& conuincendi secundum scripturas super his, quæ reprehensibilia denotauimus, viam vobis in litteris, quas communiter illis dirigimus, aperimus. Datum Lateran. IIII. idus Iulij.

ARCHIEPISCOPO, DECANO, ET CAPITVLO COMPOSTELLan. Qua concordiam quandam auctoritate Apostolica confirmat.

EA,quæ concordia, vel iudicio &c. vsque ad verbum Assensu. Ad exemplar felicis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri concordiam, quæ inter vos, & Vu. Vicecomitem,& G. filium eius Vercellen. ciues,super hospitali,& ecclesia sancti Iacobi de Cassina, mediante venerabili fratre nostro Taurinen. Episcopo, & dilecto filio Hard. Mediolanen. Ecclesiæ canonico facta dignoscitur,sicut de beneplacito vtriusque partis stabilita est, & tuo,frater Archiepiscope, subsequente assensu firmata:& hinc inde suscepta, & hactenus obseruata,auctoritate vobis apostolica cõfirmamus, & præsentis scripti pagina communimus.Statuentes vt sicut in authentico scripto ipsius transactionis habetur, post decessum prædicti G. & Iacobi fratris eius, nullum ius fiue fundationis,seu aduocationis,aut cuiuslibet alterius rei, quisquam de cognatione eorum in prædicta ecclesia,vel hospitali valeat vendicare: sed in potestate,& regimine Compostellan. ecclesiæ, sine iniuria Vercellen. Episcopi remaneant absolutè. Præterea refutationem, quam super iure fundationis, & aduocationis,vel alteriùs cuiuslibet rei quòd sibi quocunque modo competere videbatur,in præfata ecclesia, siue hospitali, præfatus Vu. pro se, & hæredibus

suis per instrumentum publicum spontaneè fecit, ratam decernimus permanere. Nulli ergò &c. confirmationis, & constitutionis &c.

Datum vt suprà.

PETRO COMPOSTELLAN. ARCHIEPISCOPO. VT ABBAS *& monasterium de Antealtaria Compostellano Episcopo subiectum sit.*

CVm olim esses in felicis recordationis Alexandri Papæ prædecessoris nostri præsentia constitutus cum Abbate de Antealtaria, varias querelas contra eum priùs in præsentia quorundam Cardinalium, quibus caussa commissa fuerat audienda, & postmodum in ipsius auditorio proponebas, asserens quòd prædictum monasterium quoad ius patronatus, tibi, & Compostellan. ecclesiæ subtrahere voluisset, alium eiusdem monasterij nominando patronum: sed & ipse Abbas aliqua contra te, ac fratres tuos se dicebat habere. Tandem cum ad compositionem per eundem prædecessorem nostrum moniti fuissetis, elegit ipse Abbas potiùs, quæ ad pacem erant, quàm disceptatione contendere, & coram eo publicè recognouit præscriptum monasterium ecclesiæ Compostellan. diœcesano simul, & terretorij iure subiectum: vtpote quòd non solùm in cœmiterio, verùm etiam in parietibus, præscriptæ ecclesiæ noscitur esse constructum, vt per ecclesiam ad monasterium transitus sine aliquo interstitio habeatur: & tu, & fratres tui in processionibus ad cœmiterium pertinētibus per claustrum monasterij transeatis. Interrogatus autem Abbas respondit in solo ecclesiæ Compostellanen. fundatum, eamque solam ius in eo patronatus habere. Ne igitur quod eidem Alexandro de confessione Abbatis in iudicio facta innotuit, vlteriùs in recidiuæ contentionis scrupulum reducatur, idem monasterium, sicut Abbas recognouit, ad exemplar eiusdem prædecessoris nostri decernimus ecclesiæ tuæ diœcesano, & terretorij, ac patronatus iure perpetuo subiacere, ipsumque tibi, & ecclesiæ tuæ auctoritate apostolica confirmamus. Nulli ergò &c. constitutionis, & confirmationis &c.

Datum Lateran. VII. idus Iulij.

PETRO COMPOSTELLAN. ARCHIEPISCOPO. VT *rusticos Legionenses vota persoluere cogat.*

CVm sit regula iuris, qua dicitur, vt actor forum rei sequatur, preces ex parte tua nobis super hoc obtinendo porrectas, libenter admittimus, quod tam canonicæ, quàm legali consonat æquitati: maximè cùm, id quod petis, in fauorem beati Iacobi, & Compostellanæ eccl. debeat adimpleri. Innotuit siquidem nobis, quòd quidā laici rustici de Regno illustriss. regis Legiōem. super votis beato Iacobo persoluendis, nolunt in præsentia ipsius regis, qui ordinarius iudex eorum existit, quando cōueniuntur aliquatenus respondere. Vnde petitioni tuæ gratum præstando assensum, ad exemplar felicis recordationis Cœlestini Papæ prædecessoris nostri, fraternitati tuæ præsenti pagina indulgemus, vt tibi liceat rusticos ipsos tanquàm votorum debitores sub examine prædicti Regis: quandoquidem tibi aliàs eorundem votorum solutio debita denegatur, super eisdem votis remoto cuiusli-bet appellationis, vel contradictionis obstacu-lo conuenire. Decernimus ergò &c.

Datum Lateran. III. idus Iulij.

TOLETAN. ET BRACAREN. ARCHIEPISCOPIS, ET SVFFRAganeis eorum Orien. & Legionen. Episcopis, De eodem Argumento.

Querelam

Verelam venerabilis fratris nostri P. Archiepiscopi Compostellan. accepimus, quòd eius ecclesiæ ad mandatum etiam apostolicum sæpius iteratum, vota Beati Iacobi à parochianis viris non facitis, sicut debentur, exolui. Quoniam igitur ad seruanda iura præscripta ecclesiæ non decet vos existere negligentes, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus memorato Archiepiscopo, & ecclesiæ suæ præscripta vota à parochianis vestris, vt debentur, solui de cætero faciatis. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Zamoren. & Salamantin. Episcopis datum noueritis in mandatis, vt parochianos vestros ad vota illa soluenda, sublato appellationis obstaculo eccl. districtione compellant. Vos itaque sententiam, quam ijdem Episcopi, vel eorum alter in eos propter hoc rationabiliter tulerint, vsque ad dignam satisfactionem denunciari faciatis, & inuiolabiliter obseruetis.

Datum Lateran. II. idus Iulij.

Scriptum est super hoc Zamoren. & Salamantin Episcopis.

MAGISTRIS, ET FRATRIBVS, SPATARIIS, ET RELIGIOSIS *per Hispanias constitutis. Vt censum ecclesiæ Compostellanæ debitum soluant. nec retineant aliena, qui propria reliquerunt.*

Ad audientiam apostolatus nostri transmissa conquestione ecclesiæ Compostellan. peruenit, quòd cùm per totam ferè Hispaniam auctoritate principum, & prælatorum fauore, etiam clerici, & populi ecclesiæ Beati Iacobi ob reuerentiam ipsius apostoli censusquidam certus, qui vota dicitur, de singulis partibus boum antiquitus fuerit constitutus, plerique vestrum de terris vestris, & hominum vestrorum eundem censum præscriptæ ecclesiæ pro sua tantùm voluntate soluere contradicunt. Verùm quia valdè periculosum est quibuslibet aliena tenere, nedum viris religiosis, qui perfectionis amore propria dimiserunt, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus censum ipsum, secundum quod antiquitus statutus est, eidem ecclesiæ eum integritate soluatis. Cæterùm si (quod nõ credimus) mandatum apostolicum in hac parte duxeritis contemnendum, noueritis nos venerabilibus fratribus nostris Salaman. & Zamoren. Episcopis mandauisse, vt ad id per interdicti, & excommunicationis sententiam, sublata appellationis difficultate, sicut visum fuerit, vos compellant.

Datum Lateran. VI. idus Iulij.

Scriptum est super hoc eisdem Episcopis.

CAPITVLO BALNEARIE. NE EX MONACHIS QVICquam *restituatur, & de pœna simoniacorum.*

Olim ad instantiam Vu. presbyteri conquerẽtis, quòd ecclesiam, quam ei de consensu vestro, Prior vester sub annua pensione concesserat, & quam ipse animalibus multis ditauerat, abstulisset, & extendisset manum ad personam pariter, & res eius astringens eum ferreis vinculis ad sedem apostolicam appellantem, caussam ipsam venerabili fratri nostro Messanẽ. Archiepiscopo meminimus commisisse. Cùm autem ad citationem ipsius (sicut ex litteris eius accepimus) partes in ipsius essent præsentia constitutæ, dictus presbyter ea, quæ Priori in ecclesiæ receptione contulerat, Prior verò, quæ ipsi presbytero pro concordia dederat, sibi restitui postulabat. Cùmque postmodum idem presbyter & sua sibi restitui, & de violentia irrogata iustitiam fieri postularet, Prior ipsum conuersum, ac professum suum esse asseruit, & ad id probandum quosdam testes induxit: quorum depositiones Priore postmodum appellante, idem Archiepiscopus sub suis nobis litteris de-

 stinauit.

ſtinauit. Tranſcriptum etiam quoddam conceſſionis, quam idem Prior dicto presbytero ſuper eccleſia de Caſtro nouo cum omnibus eius pertinentijs concedebat tali tenore: quòd eam in domibus, hortis, & vineis augumentaret, & ſexaginta porcos, pullum vnum equinum, mulam vnam, & quadrigentos tarenos offerret. Cæterùm cùm dictus frater Vu. propter hoc ad noſtram præſentiam acceſſiſſet, Prior verò non procuratorem idoneum, ſed nuncium minus ſufficientem ſolummodo deſtinaſſet, nos venerabili fratri noſtro Montis Regalis Archiepiſcopo, & P. tunc Regiæ Capellæ canonico ſubdiacono noſtro dedimus in mandatis, vt dictum Priorem in expenſas legitimas condemnantes, inter partes, ſi fieri poſſet, concordiam reformarent. Alioqui auditis quæ proponerentur hinc inde, & rationibus partium pleniùs intellectis, ita vt nihil reſtare, niſi ſententia, videretur: geſta omnia redacta in ſcriptis ſub ſigillis ſuis ad noſtram præſentiam deſtinarent: ſtatuentes partibus terminum competentem, quo præſentarent ſe noſtro conſpectui ſententiam recepturæ. Licet autem (ſicut idem Archiepiſcopus nobis per ſuas litteras intimauit) coniudex ipſius antequam partes vocarentur ad cauſſam, viam fuerit vniuerſæ carnis ingreſſus, ipſe nihilominus de conſenſu partium in cauſſa proceſſit, & Priore in expenſas, quas idem presbyter in via fecerat, condemnato, cõqueſtionem eiuſdem presbyteri ſuper ſpoliatione, captione, ac detentione ſua, & Prioris excuſationem audiuit: ac ſuper conuerſione, & ſuſceptione habitus ipſius presbyteri ex parte Prioris inductos mandauit recipi, & audiri. Licet idem presbyter contra id, quod priùs promiſerat, receptioni eorum noluerint intereſſe, fuerunt etiam pro eodem presbytero quidam ad teſtimonium aduocati: qui non iurati depoſuerunt presbyterum ipſum fuiſſe carceri mancipatum. Verùm cùm poſtmodum idem presbyter, & frater Io. canonicus Balneariæ procurator ad hanc cauſſam ſpecialiter conſtitutus, ad noſtram præſentiam cum eiuſdem Archiepiſcopi litteris acceſſiſſent, nos eis dilectum filium noſtrum G. ſanctæ Mariæ diaconum Cardinalem conceſſimus auditorem: qui cùm omnia, quæ coram eo recitata fuerant, ad noſtram præſentiam retuliſſet, nos intelligentes ſufficienter fuiſſe probatum per teſtes ipſum in domo Balneariç feciſſe profeſſionem, ſuſcepiſſe habitum, & portaſſe, ipſum eſſe profeſſum eiuſdem eccleſiæ per ſententiam diffiniuimus, & ab impetitione ipſius ſuper his, quæ ſibi reſtitui poſtulabat, ſententialiter abſoluimus eccleſiam memoratam. Adijcientes, vt quia pro eccleſia de Caſtro nouo, ſicut ex aſſertione ipſius, & conceſſione Prioris patuit, reatum cõtraxerat ſimoniæ, ad eam de cætero nullatenus reuertatur. Quia verò Prior veſter non minus, immo magis in hoc deliquiſſe videtur, volumus, & mandamus, vt vſque ad Feſtum omnium ſanctorum noſtro ſe conſpectui repræſentet: rationem nobis ſuper contractu ſimoniaco redditurus. Nulli ergo &c. diffinitionis, & abſolutionis &c.

Datum Lateran. XIIII. Cal. Auguſti.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO. VT CONCORDIAM INTER *eccleſiam Compoſtellanam & Bracaren. initam ſeruet.*

Controuerſiam quatuor Epiſcopatuum Colimbrien. videlicet, Viſen. Egitanien. & Lamecen. inter Compoſtellan. & Bracaren. eccleſias diutius agitatam, non ſine multo labore nuper curauimus exacta diligentia terminare: ſicut ex authentico ſententiæ liquidò declaratur. In qua re cauſſa quoque quinque Ediſcopatuum Galletiæ ſcilicet, Tuden. Aurien. Mindunien. Lucen. & Aſtoricen. qui à bonæ memoriæ Alexandro Papa prædeceſſore noſtro venerabili fratri noſtro P. Compoſtellan. Archiepiſcopo pro illis fuerant aſſignati, terminata dignoſcitur, cum principali quæſtione ſopita, & acceſſoria per conſequentiam ſit ſublata. Vt autem ſuper hoc nulla impoſterum dubietas oriatur, fraternitati tuæ auctoritate præſentium duximus concedendum, vt ſuper præfatis Epiſcopatibus Galletiç indubitan-

tanter pertinentibus ad metropolim Bracaren. propterea, quæ hactenus gesta sunt, non valeas de cætero conueniri. Præsentibus quoque litteris duximus annotandum, quòd præfatus Compostellanus Archiepiscopatus sui nomine præmissis Episcopatibus Colimbrien. scilicet, Visen. Tuden. Aurien. Mindunien, Lucen. & Astoricen. Ecclesijs etiam Sancti Victoris, & Sancti Fructuosi cum omnibus pertinentijs suis, & medietati Bracaren. renunciauit in perpetuum in præsentia nostra, & fratrum nostrorum, super quibus fuerat à partibus litigatum, Datum Lateran. XIII. cal. Augusti.

VIMANEN. DE COSTA, ET DE SANCTO TORNACO PRIORIbus. Vt Archiepiscopo Bracarensi obediant.

CVm non liceat à capite membra recedere, non sufficimus admirari, quòd, sicut referente venerabili fratre nostro Bracaren. Archiepiscopo, nostris est auribus intimatum. Licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint diœcesi constitutæ, vos tamen nullum exemptionis priuilegium prætendentes: obedire sibi tanquam Episcopo vestro contumaciter recusatis. Cùm igitur crimen ariolandi sit repugnare, & scelus idolatriæ nolle acquiescere, sustinere nolentes quòd subditi prælatis suis non obediant, vt tenentur, de communi fratrum consilio per apostolica vobis scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus prefato Archiepiscopo, & ecclesiæ Bracaren. obedientiam, & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suæ diœcesis faciunt, de cætero sine contradictione qualibet impendatis: præscriptione temporis non obstante. Alioquin sententiam, quam idem in vos, vel ecclesias vestras propter hoc rationabiliter tulerit, ratam habebimus, & faciemus auctore domino inuiolabiliter obseruari. Datum Lateran. XII. Calendas Augusti. *Cap. Cum non liceat, De præscriptionibus.*

PORTVGALLEN. ET LAMECEN. EPISCOPIS, ET ABBATI DE BVRIO. VT Archiepiscopo Bracarensi Priorem S. Martini de castro obedire cogant.

INtimante venerabili fratre nostro Bracaren. Archiepiscopo, nostris est auribus intimatum, quòd dilectus filius Prior Sancti Martini de Castro, occasione cuiusdam priuilegij, quod pendente lite de nouo eodem Arhiepiscopo ignorante, à bonæ memoriæ Cœlestino Papa prædecessore nostro dicitur impetratum, obedientiam consuetam, & reuerentiam debitam denegat exhibere. Cùm igitur de iure naturali procedat, & hoc ipsum in Euangelio Dominus manifestet, quòd, quæcunque volumus vt faciant nobis homines, & nos eadem eis facere debeamus, sicut nobis ab alijs debitũ honorem impendi, sic & fratribus, & coëpiscopis nostris à subditis deferri volentes, eidem Priori de communi fratrum nostrorum consilio, per scripta nostra præcipiendo mandamus, vt non obstante huiusmodi priuilegio, neque commissione ad te frater Episcope, & prius Episcopum Lamecen. & dilectum filium Priorem Ecclesiolæ postea impetrata, præfato Archiepiscopo, & ecclesiæ Bracaren. de cætero sine contradictione qualibet, sicut alij prælati suæ diœcesis faciunt, humiliter obedire procuret. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mãdamus, quatenus, si prædictus Prior mãdato nostro parẽte noluerit, vos eum ad id veritate cognita per cẽsuram ecclesiasticam sine appellationis obstaculo compellatis. Quod si omnes &c. Datum vt suprà.

EXONIEN. PORTVGALLEN. ET PLACENTINÆ. EPISCOPIS. VT CAVSSAM Compostellani & Bracaren Archiepiscopi super ecclesia Zamarensi cognoscant.

CVm olim inter Toletanam & Bracarensem ecclesias super Zamoren. Episcopatu, quem tunc Toletanus Archiepiscopus (vt dicitur) possidebat, quæstio verteretur, felicis recordationis Eugenius Papa prædecessor noster nec Compostellan. Archiepiscopo, nec Episcopo Zamoren. citato, nec denunciatione aliqua, sicut venerabilis frater noster Compostellanus

Archiepiſcopus aſſeruerat, ſuper hoc facta eiſdem, ſententiam pro Bracaren. eccleſia promulgauit, ſcribens Epiſcopo, clero, & populo Zamoren. vt ei, & eccleſiæ Bracaren. tãquam ſuæ metropoli humiliter obedirent, ac poſtmodum poſſeſſionem ipſius Bracarẽ. Archiepiſcopus, ſicut nobis ex parte ſua fuit propoſitum eſt adeptus. Poſtmodum verò idem Compoſtellanus Archiepiſcopus primò à bonæ memoriæ Alexandro Papa, ac demum à Lucio prædeceſſoribus noſtris ad delegatos iudices contra Zamor. Epiſcopum, qui tunc ſe iuxta eiuſdem Archiepiſcopi aſſertionem habebat, pro libito litteras impetrauit: qui pro eo diffinitiuam ſententiam protulerunt: cuius inquiſitionem felicis recordationis Vrbanus Papa prædeceſſor noſter commiſit ad petitionem venerabilis fratris noſtri Bracaren. Archiepiſcopi faciendam. Nuper autem cùm idem Compoſtellanus, & idem Bracaren. Archiepiſcopi propter hanc, & alias cauſas, quas habebant ad inuicem ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, & ſuper his fuiſſet ab eis aliquandiu diſceptatum: de conſilio fratrum noſtrorũ ſententiando decreuimus, vt illa ſententia in nullo prorſus obſiſteret Archiepiſcopo, vel Eccleſiæ Bracaren. Ideoque fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſiue aduerſus eundem Compoſtellanum, ſiue aduerſus venerabilem fratrem noſtrum Zamoren. Epiſcopum, vel etiam aduerſus vtrunque ſuper hoc agere voluerit Archiepiſcopus Bracaren. denunciatione tamen facta priùs à vobis Compoſtellano, vt ſi voluerit Zamoren. Epiſcopum tueatur. Si Bracaren. Zamoren. maluerit conuenire, vos ad locum congruum accedentes, ad quem partes ſuos poſſint teſtes inducere: & de fama diligentiùs inquirentes, partibus conuocatis, & ipſius cauſſæ meritis per earum aſſertionem pleniùs intellectis, ad ſententiam ap. po. procedatis, facientes &c. Teſtes cogantur. Quòd ſi omnes &c. tu frater Oxomen. &c. ita quòd ſi alterum veſtrum fratres Portugallen. & Placentin. decedere fortè contigerit, liceat metropolitano ſuo in locum decedentis, quem voluerit ex ſuis ſuffraganeis ſubrogare.

Datum vt ſuprà.

CLERICIS SANCTI GRISOGONI TAM PRAESENTIBVS, QVAM futuris canonicè ſubſtituendis in perpetuum. De confirmatione Priuilegiorum.

EA, quæ à prędeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ratione præuia ſtatuuntur, tontò volumus firmius obſeruari, quantò de maturiori videntur conſilio proceſſiſſe: & ne impoſterum alicuius valeãt temeritate turbari, apoſtolico ſunt munimine fulcienda. Sanè cum bonæ memoriæ Ioannes Crema eccleſiæ veſtræ presbyter Cardinalis in præſentia felicis recordationis Calixti Papæ prædeceſſoris noſtri aduerſus clericos S. Saluatoris de Curte ſuam depoſuiſſet querelam, pro eo videlicet, quòd tam ei, quàm eccleſiæ veſtræ debitam obedientiam ſubtraxiſſent, & iura parochialia denegarent, idem prædeceſſor noſter vtraque parte ad ſuam præſentiam euocata, & rationibus vtriuſque diligenter auditis, & cognitis, inſpectis etiam priuilegijs bonæ memoriæ tam Ioannis XV. Papæ, quòd ſupradictam eccleſiam Sancti Saluatoris de Curte in fundo eccleſiæ veſtræ ſub cenſu annuo conſtitutam monſtrabat, quàm Vrbani II. In quo euidenter diffinitum agnouit, vt clerici prædictæ eccleſiæ Sancti Saluatoris eſſent in canonica ſubiectione, & facerent vobis, & eccleſiæ veſtræ obedientiam, & deberent ſcrutinium, baptiſma, capitulum, proceſſiones, & clericorum ordinationes vobis, & eccleſiæ veſtræ, ſicut proprio titulo exhibere: quæ idem Cardinalis ad tuitionem ſuæ cauſſæ in medium producebat, fratrum ſuorum habito conſilio per ſententiam diffiniuit, præfatam eccleſiam Sancti Saluatoris debere in prædictis omnibus veſtræ eccleſiæ reſpondere: quam videlicet ſententiam bonæ memoriæ Innocentius, & Lucius Papa Secundus poſtmodum cõfirmarunt, ſicut in eorum vidimus priuilegijs contineri. Cumque poſtmodum prædicti clerici eandem nollent ſententiã obſeruare, bonæ memoriæ Guido eccleſiæ veſtræ Sancti Griſogoni presbyter

byter Cardinalis in præsentia felicis memoriæ Adrianæ Papæ anno eius primo suam deposuit quæstionē: qui auditis,& cognitis, quæ proponebātur hinc inde, & inspectis priuilegijs bonæ recordationis tam Vrbani, quàm Calixti Romano rū pontificū: & qualiter hanc eandem controuersiam, cùm in suis temporibus inter ipsas ecclesias emersisset, diffinierit, controuersiæ ipsi debitum finem imposuit: & eorum sententias priuilegij sui pagina confirmauit: & clericos illius ecclesiæ vobis, vestrisque successoribus,& ecclesiæ vestræ Beati Grisogoni parochialia iura, sicut proprio titulo exhibere decreuit. Postmodum autem quinto anno pontificatus eiusdem Bonadies præsbyter Cardinalis ecclesiæ vestræ, cui prædicti clerici Sancti Saluatoris tanquam contumaces,& rebelles, subiectionē,& obedientiam facere noluerunt: accessit ad eundem Pontificem prædecessorem nostrū Adrianum,& coram eo de illis suam deposuit quæstionem. Qui cùm eandem causam cognoscendam bonæ memoriæ Bernardo Portuen. Episcopo commisisset: idem Episcopus prædecessoris nostri Calixti sententia diligenter inspecta, de mādato eiusdem pronunciauit, eandem sententiam à dictis clericis Sancti Saluatoris debere inuiolabiliter obseruari: sententiam ipsam proferens, sicut in authentico scripto per manum Scriniarij exinde facto continetur expresse: qua ad exhibitionem iuris parochialis Ioānem Oeconomū prædictæ ecclesiæ,& omnes eiusdē ecclesiæ clericos condemnauit, videlicet in scrutinio, baptismate, capitulo, processione,& clericorum ordinatione: & præfatū titulum ecclesiæ vestræ Sancti Grisogoni ad omne ius parochiale restituit, sicut in priuilegijs vestræ ecclesiæ continetur. Cæterùm cùm tempore felicis recordationis Alexandri Papæ III. sæpe dicti clerici contumaces existerent,& rebelles, nec latæ sententiæ vellent aliqua ratione parêre, ad instantiam clericorum tunc ecclesiæ vestræ eos ad suam præsentiam euocauit: qui coram eo proponere curauerunt, quòd sententia illa non deberet aliqua ratione tenere, pro eo quod interposita fuerat appellatione suspensa,& etiam lata contra libertatē ecclesiæ suæ per priuilegiū apostolicæ sedis indultam: in quo videlicet priuilegio continebatur expressum, quòd ecclesia sancti Saluatoris de Curte nulli alij, nisi Romanæ ecclesiæ subiaceret. Quod quidem priuilegiū (sicut in publico instrumento per manū Scriniarij exinde facto habetur) ab Oeconomo ecclesię vestrę in controuersia illa, quæ actitata est coram prædicto Bernardo Episcopo Portuen. & alia similiter priuilegia, quæ pro libertate suæ ecclesiæ pertendebāt, sunt falsitate penitus confutata: tum quia recens iunctura,& in collatura euidentiùs apparebat,& multa in se mendacia continebant: tum quia nullis alijs temporibus visa sunt, vel exhibita. Auditis itaque,& cognitis vtriusque partis rationibus,& priuilegijs prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum diligenter inspectis, habito fratrum suorum consilio, prædicti Episcopi sentētiam confirmauit: & perpetuis temporibus firmam manere sanciuit: quam etiam felicis recordationis Lucius Papa III. prædecessor noster ratam habuit: cùm duo ex clericis Saluatoris, quos ad suam propter hoc præsentiam euocarat, coram eo confessi fuissent, sententiam fuisse prolatam, eandem se seruasse, ac seruare firmiter velle asserentes. Nos igitur eorundem prædecessorum nostrorum Ioannis, Vrbani, Calixti, Honorij, Innocentij, Lucij, Adriani,& Alexandri vestigijs inhærentes, eandem sententiam auctoritate apostolica confirmamus,& præsentis scripti pagina communimus. Vobis etiam, vestrisque successoribus, & per vos eidem ecclesiæ vestrę Sancti Grisogoni in perpetuum confirmamus: ecclesias,& capellas, quę infra eiusdem Beati Grisogoni parochiam continentur, videlicet sępe dictam ecclesiam Sancti Saluatoris de Curte: quę etiam Felix aquila nuncupatur: ecclesiam Sanctæ Bonosę, ecclesiam Sanctę Agathę cum pertinentijs earum: ecclesiam Sancti Stephani, quę vtroque iure, parochiali videlicet,& proprietatis ad vestram dignoscitur ecclesiam pertinere: vt quicquid dignitatis, quicquid reuerentiæ, quicquid parochialis iuris matrix ecclesia in suis habet ecclesijs,& capellis, hoc vos in istis per Dei gratiā habeatis, tam in ordinationibus clericorum per easdem ecclesias collocandorum, siue ad ecclesiasticos ordines promouendorum, quam in scrutinijs, baptismatibus,

pro-

processionibus, capitulis, & in criminalium quæ publica sunt iudicijs. Nullus ergò Episcopus, nullus Cardinalis, nullus Abbas, nullus Archipresbyter in prædicti Beato Grisogoni titulo in capellis, & terretorijs earum parochialia sibi iura audeat vendicare: nec Abbatum alicui facultas sit parochianos vestros, nisi fortè ab eis deliberatū sit, in suis ecclesijs sepelire. Quòd si viuentes adhuc religionis intuitu apud eos sepeliri deliberauerint, cùm vestra quoq; præsentia, salua matricis ecclesiæ iustitia tumulentur: ad hæc adijciētes vobis, vestrisq; successoribus, & per vos ecclesiæ vestræ perpetuo cōfirmam⁹: ecclesiā Sācti Iuliani cum domibus, cellis, cryptis, horris, vineis, & arenarijs suis, cū terris cultis, vel incultis, syluis, pantanis, & praris suis, cum suis aquiniolis, in riuo, qui vocatur Arton: quæ quidem ecclesia sita est iuxta Castrum, quod vocatur de Guid. Casale de Maliana cùm turri, vineis, agris cultis, & incultis, pratis, syluis, aquis, & aquarum decursibus. Vineas, quas in Marcello, in Rosario, & in pratis Papæ possidetis, cùm praris, & alijs pertinētijs suis: vineas etiam, & terras in Virgine: molam, quam in flumine Tyberis habetis, & quartam partem alteri⁹ molæ: Casale in campo de Merulis, terras in Marcello, terras in Ventrebublo, cùm alijs omnibus, quæ impræsentiarium iustè, & canonicè possidetis, vel in futurum largiente domino poteritis adipisci. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat honores, & bona sæpe fatæ ecclesiæ vendere in feudum dare, aut ab eadem ecclesia modis quibuslibet alienare, ipsam ecclesiam temerè perturbare &c. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur &c. Datum Lateran. per manum Rainaldi Acheruntini Archiepiscopi Cancellarij vicem agentis X. cal. Augusti, indictione secunda: incarnationis dominicæ anno MCXCIX. pont. verò domini Innocentij Papæ III. anno II.

AIMERICO ABBATI CADVNIEN. VT REFORMATIO ISTIC edita, & à legato Apostolico probata seruetur.

INter cæteras solicitudines, quæ nobis ex officio creditæ seruitutis incumbunt, animum nostrum solicitior cura perurget: cùm eos, qui terrenas illecebras fumendo habitum regularem deberent penitus abdicasse, & obsequijs efficacius diuinis insistere: audimus esse inquinamentis malitiç, ac dissolutionis vitijs irretitos, & ad eorum correctionem studium efficax, & promptam voluntatem nos conuenit adhibere. Nimirum cùm per insinuationem tuam ad apostolatus nostri audientiā peruenisset, zelo Dei conscientiam tuam, sicut credimus, excitante, quòd ab antiquo Abbatia Cadunien. non solum pastorem de ordine Cistercien. suscepit, sed etiam habitum, & obseruantiam regularem: per quam tam in temporalibus, quàm spiritualibus olim cœlestium donorum profecerat incrementis: & tandem per quosdam indisciplinatos filios voluntatis propriæ sectatores, qui ceruices suas indomitas ab illo iugo suaui, & salutari minus licentet excutere præsumpserunt, ad tantæ dissolutionis miseriam peccatis exigētibus iam deuenit, vt à malitia inhabitantium in ea, sicut etiam ex testimonio plurimorum didicimus, defectum minaretur pariter, & ruinam: ptopter hoc bonæ memoriæ A. Pictauen. & venerabili fratri nostro R. Petragoricen. & Episcopis, & dilcto filio Arnaldo filio Arnaldo Archidiacono Petragoricē. præcipiendo mandauimus, vt ad locum pariter accedentes, quicquid corrigendum inuenirent tam in capite, quàm in membris, & auctoritate freti apostolica solum Deum habentes præ oculis, ptquia ratione corrigerent, & fratres ipsos diligentiùs commonentes, vt redirent ad ordinem Cistercien. à quo formam religionis sumpserunt, procederent ad emendationem ipsius loci tam in capite, quàm in membris, prout expedire viderent: & quod statuerent, per censuram ecclesiasticam facerent firmiter obseruari. Conspirationes etiam, & vitium proprietatis penitus extirpari, & fratres, quos morientes in eo contingeret vitio deprehendi, Christiana sepultura carere. Adiectum fuit etiam quòd si prædicti tres iudices interesse non possent, reliqui duo præmissa exequi non different. Vnde prædicti Episcopus, & Archidiaconus Petragoricen. sicut tenor litterarum suarum nobis plenius inari-

intimauit,cùm dictus Episcopus Pictauen.iam esset morte præuentus,ad tuum monasterium accedentes,& intelligentes per famam publicam fratres eiusdem monasterij tam in proprijs habendis,quàm in dissolutione vitę suę grauiter diffamatos,& eosdem propter nimiam dissolutionem,in qua erant nimium obstinati,& ad monitionem penitus contemnebant,ad debitum religionis statū nullatenus aliter,nisi per ordinem Cistercien.posse reduci,astantibus plurimis discretis viris tam clericis,quàm baronibus,ad quos locus ille ratione fundationis dignoscitur pertinere,ipsum monasterium Cadunien. decreuerunt ad Cistercien.ordinem reducendum:& ipsum cum omnibus Abbatijs suis,Abbatiæ Pontiniacen.præsente ipso G.Pontiniacen.Abbate in perpetuum submiserunt:& quod ab eis statutum est,& decretum,dilectus filius noster P.Sanctæ Mariæ in via lata diaconus Cardinalis,apostolicæ sedis Legatus,sicut nobis per suas litteras innotuit,auctoritate suæ legationis postmodum confirmauit. Nos igitur tuis iustis postulationibus grato,& pio concurrentes assensu, quòd ab ipsis iudicibus,& prædicto Cardinali prouida deliberatione factum est,ratum,& firmum habentes,auctoritate apostolica confirmamus,& præsentis scripti pagina communimus.Statuentes in prędicto monasterio tuo,& alijs ei subiectis Cistercien.ordinem futuris temporibus inuiolabiliter obseruandum:& eadem Pontiniacen.Abbatiæ,sicut est superiùs prælibatum, perpetuò deinceps fore subiecta. Decernimus ergo &c.confirmationis:& constitutionis &c. Datum Lateran.X.cal.Augusti.

BVRDEGALEN. ARCHIEPISCOPO, AGENNEN. ET PICTAVEN. Episcopis. De eodem argumento.

INter cęteras solicitudines &c. vsque ad verbum Fore subiecta. Quocirca fraternitati vestræ per apost.scripta mādamus, atq; pręcipim', quatenus in monasterio Cadunieñ.& alijs Abbatijs,quæ sunt illi subiectæ,sub obediētia Pontiniacē. Abbatis per censuram ecclesiasticā, sublato cuiuslibet cōtradictionis & appellationis obstaculo,Cistercieñ.ordinem seruari,sine refragatione aliqua faciatis. Et quoniam Abbas Faesiē. per Abbatem Gundonien. & quosdā Cadunien. monachos se in locū antedicti Aimerici Cadunieñ. Abbatis intrusit,& eo cassato,& excōmunicatione promulgata tam in ipsum,quàm in Abbatem Gundonien.& complices eorum,Geraldus de la costa cantor Cadunien. ipsam abbatiam per intrusionem similiter occupauit:qui licet cassatus fuerit auctoritate apostolicæ sedis,& cum fautoribus suis excommunicationis vinculo innodatus,sæpe dicto Aimerico Cadunien. Abbate in corporalem possessionem Abbatiæ suæ reducto, eandem abbatiam per laicalem potentiam adhuc violenter nititur detinere: volumus nihilominus,& mandamus, vt iuxta sententiam in eos rationabiliter,latam,faciatis ipsos, & vniuersos fautores eorum sicut excommunicatos,vsque ad condignam satisfactionem ab omnibus arctiùs euitari. Nullis litteris obstantibus: harum tenore tacito. Quòd si omnes &c. Datum Lateran. VI. calendas Augusti.

ASISINATI EPISCOPO, ET ABBATI S. PETRI PERVSINI. VT ARCHIpresbytero purgationem canonicam super symonia indicat.

CVm ciuitatem Perusinam inter alias, quæ Beati Petri iuris existunt, speciali diligam' affectu,& vtilitati cleri,& populi velimus soliciti' imminere, quæ inter eos scandalum generant, de medio tollere cupimus:& ea fouere,per quæ pax inter eos valeat cōseruari. Sanè sicut ex litteris venerabilis fratris nostri Episcopi,& dilectorū filiorū cleri,& populi Perusinorum nobis innotuit ex discordia illa,quæ inter I.Archipresbyterū,& Hermānum canonicū est exorta,super eo,quod dictus Hermānus in-

intendebat de simonia,& dilapidatione præfatum archipresbyterum accusare, concepto iam,& recepto libello tota ferè ciuitas est commota:& si ea de medio tolleretur,grata inde posset ipsi ciuitati tranquillitas prouenire. Nos ergò prædictorum Episcopi,&cleri,& populi precibus inclinati, iam dicto Hermanno, qui(sicut suis nobis litteris intimauit) sponte vult à præfati Archipresbyteri accusatione desistere,abolitionem duximus indulgendam,eum ab obseruatione nostri iudicij absoluentes.Ipsum Archipresbyterum, qui etiam suis litteris purgationem canonicam obtulit,licet ei de rigore canonum septima sui ordinis manus esset purgatio indicenda:tertia manu duntaxàt innocentiam suam purgari misericorditer indulgemus super crimine simoniæ:ita duntaxàt,vt inter eos nullum omnino colludium intercedat:quod vtique si foret admissum, grauissimè puniremus. Volentes autem etiam in hac parte prædictis archipresbytero,& canonico misericordiam exhibere,ne ad nos accedendo fatigarentur laboribus,& expensis,discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus,quatenus gratiam eis impensam in publicum proponentes, purgationem ab ipso Archipresbytero iuxta quòd præmissum est, publicè recipere procuretis: vt ex hoc mala fama quiescat,quæ aures respserat populares.Quia verò dilapidationis vitium propter enorme damnū ecclesiæ remanere nolumus indiscussum: per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus appellatione remota inquiratis super eo diligentissimè veritatem:& quod inueneritis vestris nobis litteris intimetis: vt per inquisitionem vestram sufficienter instructi,melius procedere valeamus. Datum vt suprà.

ANDREAE ACHERVNTINO ARCHIDIACONO. QVA IPSI Archidiaconatum cum omni iure tribuit.

SAcrosancta Romana ecclesia &c. vsq; ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Archidiaconatum Acheruntinæ ecclesię cum omni iure, libertate, ac dignitate, qua ipsum prædecessores tui hactenus habuisse noscuntur,sicut illum iustè possides, & quietè, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus,& præsentis scripti pagina comunimus. Decernimus ergò &c. protectionis,& confirmationis &c. Datum Lateran.

VERONEN. PRAESBYTERO CAPELLANO SANCTI MICHAELIS de Trouald. Quod ipsos recipiat sub protectionem Apostolicam.

EX parte tua,& nobilium virorum Opithingorum, & Cadulingorum patronorum ecclesiæ Sancti Michaelis de Trauald,fuit à nobis precum instantia postulatum, vt ecclesiam ipsam, quam ecclesiæ Romanę censualem facere volebatis,sub proctione apostolicę sedis, & nostra recipere deberemus.Nos igitur tuis,& præmissorum nobilium precibus inclinati,eandem ecclesiam sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus:& præsentis scripti pagina communimus. Ad indicium autem huius ab apostolica sede protectionis obtentæ,Bizantius vnus nobis, nostrisque successoribus annis singulis persoluetur. Decernimus ergò &c. protectionis &c. Datum Lateran. II. cal. Augusti.

SVFFRAGANEIS ACHERVNTINAE ECCLESIAE. QVOD IPsorum Archiepiscopus breui ad ipsos sit venturus: etsi Pontifex illubenter eum dimittit.

QVantum honoris, & gratiæ vobis consecratione venerabilis fratris nostri R. Acheruntini Archiepiscopi,& in concessione pallei facta eidem, duxerimus exhibendum , vestra (sicut credimus) fraternitas satis intelligit per seipsam. Non enim in hoc vel vtilitatem nostrā, vel ipsius Archiepiscopi commodum, sed necessitatem ecclesiæ ve-

ftræ duximus potius attendendam, cùm non modicum obfequijs noftris ex eius abfentia fi ad vos acceffterit, fubtrahatur: & ipfe licet promotus videatur in ordinem, in eo tamen intelligitur minoratus, quòd à latere matris, circa quam lõgo tempore laudabiliter deferuiuit, ad filiæ transfertur amplexus: in qua, & fi fo licitudinem exercere debeat paftoralem, non tamẽ minus ei oneris ex hoc proueniet, quàm honoris. Intelligentes autem neceffitatem ecclefiæ Acherunt. quæ communi cum vicinis eccl. grauatur excidio, & bonæ memoriæ N. quondam Archiepifcopi Acheruntini exilium fola deplorat, redacta in folitudinẽ, & diminutionem conuerfa: quæ prius commiffos fibi populos tam verbo, quã exemplo minuebat, pariter, & monebat, Inter eiufdem regionis ecclefias inclyta quodammodo, & præcellens cùm non inueniffet confolatorem ex omnibus charis fuis, dictum Archiepifcopum probatum vita, litteratura pollentem, honeftate præclarum, potentem in opere, & fermone regimini eius duximus deputandum: fubtrahentes non modicum commoditatibus noftris, vt ipfius ecclefię poffemus neceffitatibus fubuenire: ac fperantes quod per falubrẽ doctrinã ipfius, ficin fpiritualibus proficiat inftitutis, quòd in temporalibus etiam per accuratã eius folicitudinem cõualefcat. Gratis igitur, & humiliter factam vobis gratiã attendẽtes, ne videamini exhibitæ vobis benignitatis ingrati, fraternitati veftræ per apoftolica fcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad eum ficut patrem, & paftorem veftrũ pium geratis deuotionis refpectum: & licet propter inclementiam aëris, & tempus impacatum obfequijs noftris detentus, nõdum ad gerendam eiufdem ecclefiæ folicitudinem, & difficultatem itineris, & viarum difcrimina fuerit fubire permiffus, nihilominus tamẽ procuratorem, & officiales ipfius ficut ipfum recipere, ac de vniuerfis iuftitijs eius ipfis curetis plenariè refpondere: quoniam auctore domino vos in proximo vifitabit. Sicut enim gratũ habebimus, fi ei curaueritis in omnibus humiliter, & deuotè deferre, fic non poterimus æquanimiter fuftinere, fi inobedientes ei fueritis, & rebelles. Datum vt fuprà.

CAPITVLO ANGLONEN. VT SVVM ARCHIEPISCOPVM *reuerenter excipiant, atq; benignè tractent.*

Qvantum honoris, &c. vt fupra vfque ad verbum Conualefcat. Cùm igitur ipfum non folùm in his, in quibus eius honorauimus decefforem, verùm etiam in maioribus difpofuerimus honorare, difcretioni veftræ per apoftolica fcripta mãdamus, & diftictè præcipimus, quatenus præter id, quod ei tanquam metropolitano veftro reuerentiã tenemini debitam exhibere, de vniuerfis iuftitijs Epifcopalibus plenè refpõdere curetis, donec de prouifione ecclefiæ veftrę aliud ftatuamus. Pocuratorẽ etiam, & officiales ipfius ficut ipfum recipere, ac de vniuerfis iuftitijs eius, ipfis curetis plenariè refpondere. Sciturì quòd non poffemus in patienta fuftinere, fi mandatis noftris præfumeretis cõtumaciter refragari. Noueritis etiam, venerabilibus fratribus noftris Cupertfanen. & Grauinen. Epifcopis dediffe firmiter in mandatis, vt perfonaliter ad veftram ecclefiam accedentes, & litteras noftras vobis affignent, & vos ad id, monitione præmiffa, per cenfuram ecclefiafticam appellatione remota compellant. Ita quòd fi ambo, &c. alter eorum, &c. Datum Lateran. IIII. nonas. Augufti.

Scriptum eft illis Epifcopis fuper hoc.

ACHERVNTINO ARCHIEPISCOPO. VT AFFIDATIONES HOminum, pro confuetudine iftius loci recipiat.

Probata in multis apud nos tuæ fynceritas bonitatis inductione nos excitat fpeciali, vt pręter cõmune debitum, quo vniuerfis tenemur ecclefijs, ecclefiæ tuæ cõmodis, & augumentis ratione perfonæ fpecialiter intendamus. Ea propter venerabilis in Chrifto frater p. t. gratã con. in auctoritate tibi præfentium indulgemus, vt homines, qui fe tibi, vel ecclefiæ tuæ recomendare

voluerint, quod secundum terrę consuetudinem, affidatio nũcupatur: cùm in pluribus partibus parochiæ tuæ ius istud ecclesia Acheruntina, ex antiqua consuetudine, & priuilegijs regum obtineat, tibi recipere liceat, & absq; contradictione cuiuslibet retinere. Decernimus ergo, &c. concessionis, &c. Datum Lateran. IIII. calen. Augusti.

CAPITVLO, ET VNIVERSIS CLERICIS DE MATERA. NE A *quoquam ad iudicium sæculare trahantur.*

ORdinis clericalis immunitas eo est libertatis priuilegio insignita, vt cùm suos iudices habeat, sub quibus possit, & debeat conueniri, a sæculari iudicio penitus sit exempta: quæ nimirum nullis publicarum functionum oneribus obligata, iugum sæcularis effugit seruitutis. Vnde vt vos sub regimine venerabilis fratris nostri Rainaldi Archiepiscopi vestri, cuius syncerîtas bonitatis apud nos approbata in multis, ad prouisionem vestrã specialiter nos astringit, liberiores possitis domino militare, atque sub eo amplioris libertatis beneficio vos, & iura vestra tueri, auctoritate præsentium districtiùs inhibemus, ne aliquis ad iudicium sæculare vos trahere aliqua temeritate præsumat, aut publicis exactionibus, & angarijs fatigare: cùm etiam super hoc principalis iussio (sicut dicitur) emanârit. Decernimus ergo, &c. inhibitionibus, &c. Datum Lateran. II. cal. Augusti.

In eundem modum vniuersis clericis per Acheruntinam diœc. constitutis.

VNIVERSO POPVLO DE MATERA. VT A CLERI INIVRIIS ABSTINEANT.

CVm esse vos ecclesiæ filios non negetis, aut liberam esse dicetis ecclesiam, aut vos non negabitis esse seruos, vt pote nati fueritis, ex ancilla, cùm conditionem matris sequatur filius, secũdum legitimas Sanctiones. Peruenit autem ad audientiam nostram, quòd vos ecclesias publicis exactionibus, & angarijs aggrauatis, & clericos ad forum interdum trahitis sæculare. Quia verò id in ecclesiasticæ redundat libertatis iniuriam, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus ab vniuersis ecclesiarum grauaminibus desistatis, nec per possessionibus, aut alijs contra consuetudinem, & specialem etiam concessionem eis indultam, trahatis clericos ad iudicium sæculare: cùm secundũ verbum apostoli, suo domino stet, aut cadat. Alioquin sentẽtiam quam venerabilis frater noster R. Archiepiscopus vester per se, vel procuratorem suum, in aliquos propter hæc rationabiliter tulerit, nos ratam habebimus, & volumus vsque ad satisfactionem congruam inuiolabiliter obseruari. Datum vt suprà.

ACHERVNTINO ARCHIEPISCOPO. VT ECCLESIA S. PETRI *de Matera ad mensam Archiepiscopi Acheruntini restituatur.*

AD audientiam apostolatus nostri peruenit, quòd cùm ecclesia Sancti Petri de Matera, quæ ad mensam dignoscitur Acheruntinæ ecclesiæ pertinere, à bonæ memoriæ R. & P. Acheruntinæ ecclesiæ Archiepiscopis fuisset quibusdam minus licitè infeudata, felicis recordationis P. eiusdem ecclesiæ Archiepiscopus ad venerabilem fratrem nostrum Potentin. Episcopum super hoc commissionis litteras à sede apostolica impetrauit, qui personaliter ad locum accedens, ecclesiam ipsam mensæ Acheruntinæ restitui sententialiter iudicauit. Nos igitur sententiam, ipsam sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, ratam habentes, & firmam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo &c. Datum Lateran. VI. idus Augusti.

EIDEM. VT DECIMAE ECCLESIIS IN- *tegrè persoluantur.*

CVM

CVM de latere nostro fueris in Archiepiscopum Acheruntinum assumptus, tam te quàm Acheruntin. ecclesiam specialiter honorare disponimus, in his præsertim, quæ iustitiam sapiunt, & continent æquitatem. Sanè significasti nobis in nostra præsentia cõstitutus, quòd cùm in quibusdam locis tuæ diœcesis integrè quondam decimæ soluerentur, dum prædia, de quibus decimæ proueniebant, essent in sæcularium potestate: postquam possessionum ipsarum dominium ad religiosos quosdam, seu ecclesiasticos viros deuenit, cultores earum, quia decimas ipsis religiosis, seu ecclesiasticis viris exhibent terragij ratione, decimas ecclesijs non persoluũt. Præterea homines de Matera, licet decimas integrè non persoluant, eas tamen, quas soluunt, pro motu voluntatis propriæ diuidentes, quandam partem ecclesijs, quandam pauperibus, quandam suis patrinis impendunt: per quod tam tuo, quàm ecclesiarum iuri non modicùm derogatur. Eapropter venerab. in Christo frater tuis iustis precibus annuentes, vt cultores possessionum, de quibus decimæ ecclesijs constitutis in diœcesi tua debentur, ad ipsas non obstante eo, quod pro terratico soluunt, cum integritate reddendas: & vt homines de Matera eas de cætero aliter diuidere, vel distribuere non præsumant, sed ipsas ecclesijs quibus debent, sine diminutione persoluant, per cẽsuram ecclesiasticam appellatione postposita compellere valeas, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Ad hęc auctoritate tibi pręsentium indulgemus, vt possessiones spectãtes ad mensam tuam alienatas illicitè, legitimè tibi liceat reuocare. Præterea concessiones ecclesiarum, & præbendarum non vacantium à prædecessoribus tuis factas contra statuta Lateranen: concilij præter apostolicæ sedis mandatum, præsentium auctoritate cassamus: cõcessa tibi libera facultate testamentum de bonis ecclesiæ Acheruntinæ, à prędecessore tuo factum contra canonicas sanctiones, auctoritate apostolica reuocandi. Nulli ergo, &c. Concess. & cassationis &c. Dat. Lat. VI. idus Augusti.

ASISINATI EPISCOPO. QVOD EXCOMMVNICATI *absolutionis litteras exhibere teneantur.*

SIcut nobis tuis litteris intimasti, cùm aliquos tuæ diœcesis clericos, vel laicos culpis suis exigentibus excom. supponis, ipsi postmodum ad te nulla satisfactione pręmissa, sine testimonialibus litteris redeuntes, dicunt se absol. beneficium recepisse: quibus si credi debeat in hac parte, per nos instrui suppliciter postulastis, cũ propter caussam huiusmodi, sicut dicis, tuæ sententiæ à subditis contemnantur. Nolentes itaque malitijs hominum indulgere, fraternitati tuæ taliter respondemus: quòd nisi excommunicati à te super absolutione sua litteras nostras, vel illius, cui vices nostras in hac parte commisimus, reportarint, aut alio modo legitimo de illorum tibi absolutione constiterit, tu eorum absolutioni fide non habita, ipsos pro excommunicatis, vt prius, habeas, & facias euitari. Datum Lateran. II. idus Augusti. *Cap. Sicut nobis de sententia excõmunicat.*

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS, *& vniuerso populo in regno Siciliæ constitutis De absolutione Marcoualdi, qui Siciliam oppresserat, ideoq; excommunicatus erat.*

AD reconciliationem, & receptionem Marcoualdi, & debitum officij pastoralis, quo tenemur omnes ad viam rectitudinis reuocare, ac redeũtes recipere nos induxit, & optata regni tranquillitas inuitauit: vt simul & humiliaremus hostem, & humiliatum, & pœnitentem eius reciperemus exemplo, qui non vult mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat: qui Cananæam, & Publicanum non solùm vocauit ad pœnitentiam, sed & traxit. Vt autem super modo reconciliationis ipsius nõ possit ab aliquo dubitari, formam excõmunicationis, & præceptionis præsentibus duximus litteris explicandam. Forma excõmunicationis hæc fuit.

Excōmunicamus,& anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, & Beatorum Petri,& Pauli Apostolorum eiusauctoritate,& nostra, Marcoualdum, & omnes fautores eius tam Teutonicos, quàm Latinos: specialiter Diopuldum, Othonem, Siffredum, & Othonem de Lauian. Hermannum, & Castellanum Sorellæ, qui principaliter ad hærent Marcoualdo: quia cùm idem Marcoualdus à dilectis filijs nostris C. tituli Sancti Laurentij in Lucina, & I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteris, Cardinalibus, apostolicæ sedis Legatis cōmonitus fuerit, vt ab ecclesiarum, & villarum incendio, & vastatione cessaret, quæ in eorum oculis committebat, & exercitum dimitteret, cuius occasione tota ferè Marchia vastabatur, eorum monitis non satisfecit: propter quod ab eis excommunicatus fuit. & quia iuramentum multoties nobis præstitum violare, ac patrimonium ecclesiæ inuadere, ac detinere præsumpsit: & nunc Regnum Siciliæ, quod ad ius, & proprietatem Beati Petri pertinere dignoscitur, cuius Balium cum regis tutela illustris memoriæ C. Imperatrix nobis testamēto reliquit, infestat, & innititur occupare. Omnes autem, qui ei fidelitatis, vel societatis iuramento tenentur, denunciamus penitus absolutos. Siquis autem clericus cuiuscunque dignitatis, & ordinis officia ecclesiastica, vel sacramenta diuina ei, vel sequacibus suis ministrare præsumeret, sciat se dignitatis, & ordinis periculum incurrisse. Item excommunicamus I. quondam electum Sanctę Seuerinę: qui eidem Marcoualdo adhærens, administrationem Salernitanæ ecclesiæ de ipsius manu recepit. Forma receptionis hæc fuit: Iurauit Marcoualdus publicè sine pacto quolibet, & tenore super crucem, & Euangelia, quòd super omnibus, pro quibus excommunicatus existit, sine fraude mandatis nostris obediet vniuersis, quæ sibi per nos, vel nuncios, aut literas nostras duxerimus facienda. Tenor vero mandati apostolici fuit talis: Mandatum est ei sub debito præstiti iuramenti, vt à Balio regni, inuasione quoque, ac molestatione ipsius per se, ac suos omnino desistat, nec ipsum, aut patrimonium Beati Petri per se, vel alium vllo modo molestet: vniuersa, quæ de regno per se, vel suos inuasit, quæ detinentur ab ipso, restituat, & ab omni prorsus obligatione absoluat. Quæ verò detinentur ab alijs, pro posse suo restitui faciat bona fide. Super his autem, quæ nec ab ipso, nec suis habentur, vt pote super damnis, & iniurijs illatis præsertim nobis, & monasterio Casinen. satisfaciat competenter, secundum dispositionem nostram, & propter facultates. In clericos de cætero, & viros ecclesiasticos manus nec iniijciat, nec inijci faciat violētas. Cardinales, & Legatos apostolicæ sedis nec spoliet, nec spoliari, nec capi faciat, aut etiam obsideri, nisi forsan impugnatus ab eis, in defensionem propriam id facere cogeretur: non quòd id tunc ei licere dicamus, sed quia hoc ei non interdicimus ex debito iuramenti. Accedens igitur Marcoualdus Verulas ad præsentiam venerabilis fratris nostri O. Ostien Episcopi, & dilectorum filiorum G. tituli Sanctæ Mariæ trans Tyberim præsbyteri, & H. Sancti Eustachij Diaconi, Cardinalium, Legatorum apostolicæ sedis iuxta modum expressum superius, publicè iuramentum exhibuit: & secundum ecclesiæ formam beneficio absolutionis obtento, mandatum sub eodem tenore recepit, & se promisit fideliter impleturum. Quòd autem ei nihil super terra illa mandauimus, quàm antequam nunc vltimò regnum intraret, ex concessione fuerat Imperatoris adeptus, nullatenus admiremini: cùm propter eam non fuerit excōmunicatione notatus. De ipsa tamēdantedomino ad nostrū, & charissimi in Christo filij nostri F. Siciliæ regis illustris. honorem vobis scientibus vtiliter disponemus. Nullus igitur vos omnino seducat, nullus aliquatenus blandiatur, quòd secundum aliam formam idem Marcoualdus iuramentum præstiterit, aut aliter fuerit receptus à nobis: nec turbentur in aliquo corda vestra, sed potius solidentur: cùm si seruauerit quod ei est sub debito præstiti iuramenti mandatum, ad statum totius regni, & tranquillitatem vestram sit non modicum prouenturum. Si autem (quod non credimus) non seruarit, nihil sit auctoritati nostræ detractum, sed eius sit potius potentia diminuta: & tam ex inclementia temporis, quàm ex forma mandati, quam facimus, absoluti fautores eius iugiter ad propria reuertantur. Nos quoque non solùm pro commissis excessibus,

verùm

verùm etiam pro reatu periurij eum,& fautores ipſius, ſi forte contra factum, & receptum mandatum veniret,in eandem excom.ſententiam reducere curaremus:& eſſet contra eum manus noſtra ex virtute diuina validior, quàm fuiſſet.Inſpiret autem eis,qui vult omnes homines ſaluos fieri,& neminem vult perire:vt ita fideliter mandatum noſtrum obſeruet, vt nec Creatorem offendat,nec nos oporteat contra eum grauiùs commoueri. Monemus igitur vniuerſitatem veſtram,ac per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus circa deuotionem apoſtolicæ ſedis,& eiuſdem Regis fidelitatem ex hoc feruentiores effecti,ea,quæ honorem ipſius,quietem veſtram,& ſtatum regni reſpiciunt, ſollicitè procuretis:ab omnibus vobis præcauentes inſidijs,ne per ſecuritatem,aut fraudem aliquid vobis ſiniſtri valeat euenire.Nos enim,dante domino,nec regi,nec regno,nec vobis ipſis aliqua occaſione deerimus,ſed ea curabimus promouere,quæ totius regni reſpicient incrementum.

NOBILI VIRO MARCOVALDO IMPERII SENESCALCO. QVOD mediocrem pro tot facinoribus pœnam ſuſceperit:& vt ad Pontificem liberè nunc veniat.

SI multitudinem,& magnitudinem exceſſuum tuorum inſpicias,& circa te manſuetudinem,& benignitatem apoſtolicæ ſedis attendas,mandatum noſtrum non ſolùm iſtum intelliges, ſed & pium. Creditur enim à multis religioſis viris,& magnis,quòd pro tot,& tantis exceſſibus, quos cum tuis fautoribus perpetraſti, ſatisfactio condigna non eſſet,ſi etiam iuſſus transfretare fuiſſes in defenſionem terræ natiuitatis dominicæ permanſurus. Cùm autem nos non peccatorum tuorum magnitudinem attendentes,ſed inſpicientes potius ſolitam manſuetudinem apoſtolicæ ſedis,ea tibi dederimus in mandatis,quæ ad vitandũ æternũ interitũ deberes facere per te ipſum,non debes aliquid in contrarium poſtulare, cùm id noueris in animę tuę perniciem conuertendum.Quid enim prodeſt homini,ſi vniuerſum mundum lucretur,animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? Licet enim ad reconciliationem tuam nos regni tranquillitas inuitarit,amplius tamen debitum paſtoralis officij nos induxit, quo tenemur errantes ad viam rectitudinis reuocare.Plus igitur lucrum animæ tuę,quàm terræ facere cupientes, cùm ſpiritualia temporalibus à nobis præſertim ſint meritò præponenda,ſalutem animæ tuæ potiùs,quàm corporis attendentes, ſuper eo, quòd poſtulaſti à nobis per litteras tuas,vt mandatum tibi à venerabili fratre noſtro O. Hoſtien. Epiſcopo,& dilectis filijs G.tituli Sãctæ Mariæ trans Tyberim præsbytero, & H. Sancti Euſtachij diacono Cardinali factũ,vt à Balio regni,& Inuaſione,ac moleſtatione ceſſares,curaremus miſericorditer temperare,te modo cum Deo nequiuimus exaudire.Miramur autem,quòd poſt factum,& receptum mandatũ te Balium,& procuratorem regni ſcribere non vereris: quanquam in litteris, quas nobis miſiſti,id ſub quodam inuolucro curaueris palliare. Monemus igitur nobilitatem tuam,& exhortamur in domino,ac per apoſtolica tibi ſcripta ſub debito præſtiti iuramenti mandamus, quatenus neceſſitatem in virtutem conuertens,à Balio regni inuaſione,ac moleſtatione deſiſtas.Cętera ſub eadem tibi diſtrictione mandata nihilominus ſeruaturus:cùm ipſa rerum experientia te certificare debuerit,quòd Balium regni non poteris obtinere: pro quo tuus hactenus non profecit obtinendo conatus.Quia verò ſicut idem Epiſcopus, & Cardinalis ſua nobis relatione monſtrarunt, quædam nobis exponere velles, quæ nuncio,nec litteris credere voluiſti,gratum habemus,ſi ad pręſentiam noſtram accedas,& ea efficias,quæ idem Epiſcopus per ſuas litteras pleniùs intimabit.Nos enim cùm per litteras tuas de aduentu tuo certificati fuerimus, ſecurum tibi faciemus præſtari ducatum.

PETRO COMPOSTELLANO ARCHIEPISCOPO. QVOD EPISCOPI abſoluant,eos qui manus in Clericos iniecerunt,niſi ſit enormis læſio.

AD nostram noueris audientiam perueniffe, quòd in diœcesi tua manus inij-cientes in clericos violẽtas, cùm à sede apostolica nimium sint remoti, propter ætatem, & infirmitatem illuc nonnunquam vix accedere valent absolutionis beneficium perituri. Vt autem excommunicatos huiusmodi ad nos non valentes propter impedimenta, quæ præmisimus proficisci, & mulieres clericos verberantes absoluere tibi liceat in diœcesi tua, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus: nisi fortè ipsorum excessus ita grauis fuerit, & enormis, quòd propter hoc censura sit sedis apostolicæ requirenda. Nulli ergò &c. nostræ concessionis &c. Datum Lateran.

PETRO ARCHIEPISCOPO, ET CAP. COMPOSTELLAN.

IVstis petentium desiderijs &c. vsque ad verbum Assensu. Sententiam dilecti filij nostri G. Sancti Angeli Cardinalis tunc apostolicæ sedis Legati prolatam, super votis Beati Iacobi aduersus P. Abbatem, & monasterium Cellæ Nouæ, sicut rationabiliter lata est, nec legitima appellatione suspensa, ratam habentes auctoritate apost. confirmamus &c. Nulli ergò &c. confirmationis &c.

PRIORI, ET CAPITVLO SAREN.

CVm à nobis petitur &c. vsque ad verbum Assensu. Monasterium de Iunquaria, & ius, quod illustris memoriæ A. quondam Hispaniarum Imperator vobis concessit, in eo cum iure patronatus concesso vobis à militibus patronis ipsius, sicut ea iustè, ac pacifice possidetis, vobis, & per vos ecclesiæ vestræ auctoritate apostolica confirmamus. Datum Lateran. II. nonas Augusti.

ABBATI GEMBLACEN. PRO QVO ALIQVID DATVR AD superiorem electionem confirmet, ipso id prohibente non committit symonia.

Cap. Sicut tuis literis extra de symonia.

SIcut nobis tuis litteris intimasti, cùm in Gemblacen. Ecclesia fueris à tenera nutritus ætate, monachus factus ibidem in ætate matura, consequenter promotus fuisti ad regimen Ecclesiæ Florinen. Verùm Abbate Gemblacen. de medio post sublato, Gemblacen. ecclesiam, quę prius tanquã filium te habuerat inscíũ, & absentem in patrem, & pastorem per electionẽ te canonicam nominauit. Et quoniam pastore carebat Leodiẽ. ecclesiam cathedralis, postquã per dies aliquot morã feceras in ecclesia Gemblacẽ. ad Coloniẽ. ecclesiã, quæ tua est metropolis, proficiscẽs, ipsius auctoritate in Gemblacẽ. in ecclesia interim ministrasti. Cæterùm postquam in Leodien. ecclesia fuit Episcopus institutus, is à te requisitus electionem de te factam noluit confirmare: aliud non prætendens, nisi quòd minori loco translatus fueras ad maiorem. Verùm cùm hæc tibi fieri pro extorquenda pecunia comperisses, sub interminatione anathematis vetuisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Et cùm quidam de fratribus timorem Dei præ oculis non habẽtes, interuentu munerũ ad ipsius Abbatiæ regimẽ aspirarent, seniores in ecclesia quod malum imminens, non nisi malo posset deprimi prævidentes, te inconsulto, & penitus ignorante contra excommunicationis à te factæ sententiam venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt, sicut tibi postmodum est relatum: & sic ab Episcopo inuitatus institutionem liberè accepisti ab eo, quemadmodum æstimabas. Super his ergo nos duxit tua discretio cõsulendos, si propter promissionem incognitam, & prohibitam, quemadmodum est præmissum, tibi peccati macula infligatur, vel si de promissione nunc tibi cognita, cum fratribus, qui fecerunt eam, debeas pœnitere: cùm inhærere nolueris simoniacæ prauitati, paratus pro grege domini subire laborem,

vel

vel quamuis te conscientia non accuset à suscepto regimine, si decreuerimus abstinere. Quamuis autem secundum sacrorum canonum instituta etiam paruuli, qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamen longè diuersum est, non præbere consensum, & expresse in aliquid prohibere, taliter tibi duximus respondendum: quoniam ex eo, quòd contra prohibitionem, & voluntatem tuam, à qua postmodum minimè recessisti, aliquis te penitùs ignorante promisit pecuniam, & exoluit, præsertim cùm is nulla tibi esset consanguinitate coniunctus, nihil tibi ad culpam, vel pœnã credimus imputari, nisi fortè postea consenseris pecuniam soluendo promissam, aut etiam reddendo solutam. Alioquin contingeret, quod alicuius facti, insidias inimico parantis ei damnosum existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. Illos autem, qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt in tantùm, constat esse culpabiles: quòd si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus, quæ non iudicat de occultis, pœna essent canonica feriendi.

Datum Lateran. II. idus Augusti.

G. ARCHIDIACONO, CANTORI, ET MAGISTRO SCHOLARVM *Tornacensibus. Quæ controuersiam inter hic nominatos, super præbenda Insulana definit.*

CVm venissent ad apostol. sedem dilecti filij magister C. subdiaconus, & P, presbyter pro controuersia, quam habebant ad inuicem super præbenda ecclesiæ Insulan. nos eis dilectum filium nostrum G. sancti Georgij diaconum Cardinalem concessimus auditorem: coram quo dictus magister C. proponere procurauit, quòd cùm olim à bonæ memoriæ C. Papa prædecessore nostro ad Præpositum ecclesiæ Insulan. pro obtinenda in eadem ecclesia præbenda litteras impetrasset, Præpositus indulgentiam obtinuit ab eodem, ne infrà bienniũ aliquem in ecclesijs suis recipere cogeretur. Iterum verò idem magister ad eundem Præpositum ipsius præd. nostri litteras reportauit, vt elapso biennio præbendam ei conferret in eccl. Insul. interim tamen ei stallum in choro, & locum in cap. assignaret, & de quotidianis stipendijs idem mag. cum canonicis perciperet portionem, ven. fratri nostro Atrebaten. Episcopo, & dilectis filijs Vrsi Campi, & Longi pontis Abbatibus super hoc executoribus delegatis: qui cùm vellent in negocio ipso procedere, præpositus coram eis post secundam citationem apparens, mandatum cum mandatore asseruit expirasse, & ad sedem apostolicam appellauit. Cumque postmodum idem magister ad sedem apostolicã accessisset, nos ad litteraturam ipsius, qui scholas dicebatur in artibus Parisijs habuisse, plum habentes respectum, eidẽ præposito dedimus in mandatis, quod cùm idem magister (sicut proponebatur) oriundus de villa Insulana, aliquandiu in scholarum regimine deseruisset, & ad præsentationem ipsius ecclesiæ fuisset in subdiaconum ordinatus, in beneficio competenti quod ad eius donationem spectaret, in eadem ipsi ecclesia prouideret. Dilectis etiam filijs Decano, & cantori, & magistro F. canonico Remen. dedimus in mandatis, vt super hoc mandatum apostolicum exequi procurarent. Deinde verò ijdem executores, sicut ex litteris eorum accepimus, cùm in ecclesia Insulana præbenda dimidia vacauisset, magistrum ipsum inuestiendum, ad præpositum destinarunt: qui ei beneficium quoddam non ecclesiasticum, sed quod posset laico etiam assignari, temporale videlicet, & incertum litteraturæ, & honestati eiusdem magistri non competens: quod etiam tunc temporis non vacabat, eidem curauit offerri. Ipsi verò eundem magistrum vacuum à præposito redeuntem, & iuxta nos ei dem præbendæ annexum, in ordinem sacerdotij promoueri paratum, de prædicta dimidia curarunt auctoritate apostolica inuestire. Post inuestituram verò præpositus ipse dicto magistro per nuncium suum quindecim librarum redditus fecit offerri: quos quia recipere noluit, nuncius præpositi ad sedem apostolicam appellauit: Executores insuper eundem magistrum ad Insulanum capitu-

lum destinantes, ei stallum in choro, & locum in capitulo assignari fecerunt. & canonici eum in fratrem suum, & canonicum eum solita solennitate receptũ, ad possessionem admiserũt eiusdem beneficij corporalem. Verùm dictus presb. proposuit ex aduerso, quòd olim præbenda quædam instituta fuerat in ecclesia Insulana, non nisi presbytero conferenda: qui ad honorem Beatæ Virginis diuina diebus singulis celebraret. Verùm prædecessor memoratus vni presbytero esse nimis onerosum attendens, diuina singulis diebus celebrare, præbendam ipsam diuisit in duas: quas duobus diaconibus assignauit, iuramento firmantibus, quòd in proximis quatuor temporibus ad presbyterij ordinem conuolarent. Sed ne ad consequentiam traheretur, statutum est à præposito, & canonicis, & sub pœna excommunicationis inhibitum, ne beneficia ipsa conferrẽtur alijs, nisi presbyteris iam promotis. Vnde eùm dicta dimidia vacauisset, sæpèdictus præpositus eam ad preces capituli sui dicto presbytero, qui ad præsentationem eorum fuerat in presb. ordinatus, concessit, & eidem magistro paratus fuit in competenti beneficio, videlicet quindecim librarum redditibus prouidere. Super quo idem præpositus ad prædictos executores Remen. per nuncium suũ dicitur litteras impetrasse. Præterea cùm biennium à tempore obtentæ indulgentię, tunc temporis non fuisset elapsum, præpositum ad eum recipiendum in ecclesiam Insulanã proposuit non teneri, cùm super hoc fuisset indulgentia impetrata. Cæterùm magister C. indulgentiam ipsam sibi non obesse respondit: cùm de ipsa etiam in litteris nostris mentio facta fuisset. Præterea ex quibusdam ab aduersa parte inductis, nixus est comprobare, quod prædicta præbenda aliquando etiam fuerat alijs quàm presbyteris assignata. Cùm enim diceretur in litteris ipsis, quod secundum antiquam, & magis vsitatam consuetudinem eccl. Insulanæ præbenda ipsa esset presbytero conferenda, vsitatum etiam esse dicebat, vt alijs conferretur: cùm etiam dicere, quod aliquid inusitato magis vsitatum fuerit, sit absurdum. Cùm autem Card. prædictus quæ coram eo proposita fuerant, in nostra, & fratrum nostrorum audientia fideliter retulisset, nos caussam ipsam vestro examini duximus committendam, discretioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus si vobis sufficienter constiterit per præpositum, & capitulum Insulanum fuisse concorditer institutum, & sub pœna excommunicationis inhibitum, & hactenus obseruatum, ne prædictæ præbendæ alijs, quàm presbyteris conferrentur, super prædicta dimidia dicto presbytero silentium imponatis: facientes per censuram ecclesiasticam ap. re. eundem magistrum plena, & pacifica ipsius possessione gaudere. Quia verò presbyter ipse ad præsentationem præpositi, & capituli Insulan. fuit in presbyterum ordinatus, volumus nihilominus, & mandamus, quatenus prædictos XV. librarum redditus ei assignari mandetis, donec per præpositum ipsius ecclesiæ fuerit in beneficio competenti prouisum. Alioquin si de prædictis constiterit, super ipsa prædicto magistro, cùm non fuerit beneficium ipsi competens, silentium imponentes, eam ipsi presbytero per sententiam appellatione postposita adiudicare curetis, & faciatis per censuram ecclesiasticam eius pacifica possess. gaudere. Verùm ne dictus magister laboris, quem veniendo ad apostolicam sedem sustinuit, mercede frustretur, ei faciatis prædictos quindecim librarum redditus à præposito monitione præmissa, sublato appellationis, & dilationis obstaculo per censuram ecclesiasticam assignari præbendam, quæ primò vacabit in ecclesia Insulana, donationi nostræ reseruari mandantes personæ idoneæ conferendam: de qua si quid aliud fuerit ordinatum, nos illud irritum decernimus, & inane. Nullis litteris obst. præter assensum part. Quod si omnes, &c. Dat. Lat. III. idus Augusti.

CLERO, ET POPVLO REGINIS. VT ARCHIEPISCOPO, SVO, *per Pontificem confirmato obediant.*

CVm dilectus filius noster G. sanctæ Mariæ in porticu diac. Card. cui vices nostras tam super Balio regni quàm officio legationis commiseramus, apud Messan. pro ipsius Regni negocijs moraretur: dilecti filij canonici Regin. eidem obite bonæ mem. Regin. Archiepiscopi tam per litteras, quàm per suos conca-

cum canonicos nunciarunt. Postmodum autem ad propria reuertentes, & conuenientes in vnum, inuocata spiritus sancti gratia, vota sua in ven. fratrem nostrum I. tunc Regin. Archidiac. contulerũt, eundem sibi vnanimiter eligentes in patrem suum pariter, & pastorem. Cumque ad prædicti Card. præsentiam accessissent, vt ab eo tam assensum, quàm confirmationem etiam obtinerẽt, ipse assensum eis regia vice concedens, & electionem examinans, cùm eandem inuenisset canonicè, & de persona idonea celebratam, auct. apostolica confirmauit. Cæterùm Card. prædictus pericula viarum diligenter attendens, ne dicti electi consecratio nimium differretur, venerab. fratribus nostris vniuersis Episcopis Regin. ecclesiæ suffraganeis dedit auct. apostolica in mandatis, vt eidem munus consecrationis impenderent, palleum à nobis, videlicet pontificalis officij plenitudinem, postmodum recepturo. In quibus prædictus Card. ei gratiam fecisse dignoscitur: cùm idem Archiepiscopus, & pro duobus mittere, & propter duo ad nostram præsentiam accedere debuisset. Mittere quidem pro assensu, & confirm. pariter impetrandis. Accedere verò propter munus consecrationis, & donum pallei obtinenda. Inter cætera namque priuilegia, quæ sibi sedes apostolica reseruauit, vnum est, & non minimum, quòd Patriarchæ, Primates, & Metropolitani pro recipiendo palleo, põtificalis videlicet officij plenitudine, ad eam tanquàm ad magistram, & matrem debent habere recursum. Cùm ergò idem Archiepiscopus primò per nũcios, & tandem per seipsum nuper ad sedem apostolicam accedentem pro palleo institisset, nos attendentes, quòd ex gratia, quam prædictus ei fecerat Card. deuotiorem se nobis, & Romanæ eccl. deberet in posterum exhibere, fratrum nostrorum habito consilio diligenti, palleum ipsi de Beati Petri corpore sumptum, pontificalis videlicet officij plenitudinem, duximus concedẽdum. Nos igitur ipsum ad propria cum plenitudine nostræ gratiæ remittentes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eius salubria monita, & mandata recipiatis humiliter, & eadem irrefragabiliter obseruatis.

Datum Lateran. XVII. Cal. Septembris.

CONSVLIBVS, ET POPVLO ARETINIS. NE CASTRVM, *ex mandato Pontificis, ob iniuriam Hostiensis Episcopi dirutum, restaurent.*

Vantus in persona ven. fratris nostri O. Ostien. Episcopi, apud castrum montis sanctæ Mariæ in diuinæ maiestatis offensam, iniuriam apostolicæ sedis, & cleri totius opprobrium, fuerit commissus excessus, vestra discretio non ignorat. Qualiter etiam in titulum memoriæ sempiternæ, castrum ipsum de mandato nostro funditus sit euersum, ad vestram nolumus notitiam peruenisse. Verùm sicut nostris est auribus intimatum, vos Castrum ipsum reædificare intenditis, & memoriam vindicati excessus in reædificatione ipsius penitùs abolere: quod si fieret, in iniuriam apostolicæ sedis, & nostram perperuò redundaret. Quia verò de vestra discretione non credimus, quòd Rom. ecclesiam lædere de conscientia certa velitis, vniuersitatem vestram monemus, & exhortamur attentiùs, ac per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus castrum ipsum nec vos reædificetis vlteriùs, nec reædificari ab alijs permittatis. Alioquin quantuncunque nobis molestum existeret, vos in aliquo molestare, id non possemus in patientia tolerare.

LITTERAE VV. REGIS DIOCLIAE ATQVE DALMATIAE AD DOMINVM Papam. *Quibus & se, & regnum suum Pontifici commendat, & hortatur, vt ad Vngariæ regem de expellendis hæreticis litteras det.*

Beatissi-

BEatissimo, atque sanctissimo Patri, & Domino Innocentio, Dei gratia sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ summo Pontifici, & vniuersali Papæ, Vu. eadem gratia Diocliæ atque Dalmatiæ Rex salutem, & deuotionis affectum. Venientibus ad nostram præsentiam Domino Ioanne Capellano, & Domino S. religiosis, & discretis sanctæ Catholicæ, & apostolicæ sedis legatis, amodo iocũdati sumus, quia sicut solis splendor in virtute sua radians totum orbem videtur illustrare, ita illorum sancta, & salubri prædicatione totum regnum nostrum creditur fore illustratum. Vnde meritò dicimus: visitauit nos oriens ex alto. Illorum itaque probitate, & scientia nos informati, Deo, & paternitati vestræ innumeras grates rependere curamus: quia tales ad nos misistis, quales in voto semper habuimus suscipiendos, diuino munere præditos, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est. Præsentatis igitur litteris vestris, intelleximus quia postulationibus nostris apostolatus vestri beatitudo misericorditer acquieuit. Vnde nos eum magna animi deuotione præcepimus, vt per totum regnum nostrum omnia, quæ secundum Deum sunt, ordinent, & confirment. Quæ autem contraria sunt, iuxta illud propheticum euellant, & destruant. Accedentes itaque ad locum, vbi antiquitus concilium celebrari solitum fuit, sanctam Synodum celebrare studuerunt, de vitijs in virtutibus subtiliter differentes. In communi Deo, & beatissimæ Mariæ perpetuæ virgini, & Beato Petro apostolorum principi, nec non, & apostolatui vestro laudum præconia persoluentes. Interea nouerit paternitas vestra, quia augustali stemmate vndique insignimur, & quod gloriosius, & beatius est, vestri generosi sanguinis affinitatem habere cognouimus. Igitur innotescimus, quia in voto habuimus nunc legatos nostros ad pedes beatitudinis vestræ transmittere. Sed quia terram illam turbatam esse audiuimus, facere non potuimus: quia vestris legatis vbique debita reuerentia exhibetur: sed nostri dum illuc ire voluerint, cum magna honoris magnificentia damna forsitan, & exitium patientur. Sed dum opportunum, aut congruum tempus affuerit, honorificentiùs faciemus: qui sanctæ exhortationis vestræ verba perferant, quæ dulciora nobis sunt super mel, & fauum. Siquidem sperantes, & certum tenentes, quia ex quo vicarius Domini nostri Iesu Christi existis, ipse per te nobis aditum regni cœlestis aperire dignetur. Et quia nullo in hoc sæculo indigemus, multum rogamus, vt pro nobis peccatoribus preces ad Dominum fundatis. Demũ vero paternitatem vestram nolumus latere, quia hæresis non modica in terra Regis Vngariæ, videlicet Bessina, pullulare videtur in tantùm quòd peccatis exigentibus, ipse Bacilinus cum vxore sua, & cum sorore sua, qui fuit defuncti Miroslaui chemensi, & cum pluribus consanguineis suis seductus, plusquàm decem millia Christianorum in eandem hæresim introduxit. Vnde Rex Vngariæ exacerbatus illos ad vestram præsentiam compellit venire à vobis examinandos. Illi autem simulatis litteris redierunt, dicentes à vobis concessam sibi legem. Vnde rogamus, vt regi Vngariæ suggeratis, vt eos à regno suo euellat, tanquàm zizania à tritico.

LITTERAE B. MAGNI IVPANI TOTIVS SERVIAE.

Quibus se Pontifici offert atque commendat.

INnocentio Dei gratia summo Pontifici, & vniuersali Papæ Romanæ ecclesiæ Beatorum apostolorum Petri, & Pauli S. eadem gratia, & sancta oratione vestra Magnus Iupanus totius Seruiæ salutem tanquàm patri suo spirituali. Litteras sanctitatis vestræ recepimus, & benè intelleximus: & quæ venerabiles legati vestri scilicet I. capellanus, & Simon subdiaconus, tam in litteris, quàm in ore eorum narrauerunt nobis. Gratulamur itaque magnæ sanctitati vestræ, quia non tradidisti nos in obliuionem filios tuos, sed recordatus es de nobis. Nos autem semper consi[illegible]ramus in vestigia sanctæ Rom. ecclesiæ sicut bonæ memoriæ Pater meus, & præceptum sanctæ Rom. ecclesiæ semper custodire, & in proximo legatos nostros vellemus transmittere ad sanctitatem vestram. Nos autem locuti sumus dictis ve-

venerabilibus tuis legatis, quoniam ipsi cum ore eorum narrabunt sanctitati vestræ eloquia mea.

LITTERAE IOANNIS DIOCLIEN. ET ANTIBAREN. ARCHIEpiscopi. Quibus gratias agit pro transmisso pallio, & quid legati Apostolici in corrigendis moribus effecerint declarat.

SAnctissimo Patri, & domino Innocentio Dei gratia summo Pont. Ioannes Dioclien. & Antibaren. ecclesiæ humilis minister tam debitam, quam deuotam obedientiam, Gratias vberes refero sanctissimæ paternitati vestræ de honore pallij, & pontificalis officij plenitudine, quam mihi per dominum Ioannem, & dominum Simonem familiares, & legatos vestros concedere dignati estis Ego autem omni tempore vitæ meæ ad deuotionem vestram, & fidelitatem, & sanctę Romanę ecclesiæ promptum habeo animum modis omnibus, & paratum. Notum siquidem facio sanctitati vestræ, quòd præfati legati vestri ea, quæ corrigenda, & ordinanda fuerũt, ita cum prudentia, & honestate per Dei gratiam ad honorem vestrũ, & sanctæ Romanæ eccl. tractaucrunt, quòd dominus Rex, & totus populus eorum opera commendantes, ad pedes vestræ sanctitatis effecti sunt modis omnibus promptiores. Ego verò in proximo nuncios meos ad pedes vestræ sanctitatis transmittam: qui deuotionem meam paternitati vestræ pleniùs declarabũt.

IN nomine patris, & filij, & spiritus sancti Nos Ioannes Capellanus, & Simon Subdiaconus domini Innocentij Papæ tertij, apostolicæ sedis legati, ad euellenda nociua de agro dominico, & virtutum plãtaria vtiliter inserenda, videntes multa in clero, & populo Dalmaciæ, & Diocliç corrigenda, de sanctorum patrum concilijs decreta præsentia duximus innouanda. In primis itaque decernimus, vt nullus Episcopus aliquem ad sacros ordines per pecuniam promouere, seu ecclesiastica beneficia alicui, precio interueniente, concedere præsumat. Cùm enim dominus præceperit apostolis, gratis accepistis, gratis date, & spiritus sancti gratia venalis esse non possit, quæ in sacris confertur ordinibus, graui puniendus est pœna, qui spiritus sancti dona venalia exponere non veretur. Quocirca præsenti Decreto statuimus, vt quicunque Episcopus hoc agere conuictus fuerit, omnia ecclesiastica careat dignitate: & sine spe restitutionis tam ille, qui dederit, quàm ille, qui scienter sacros ordines pecunia interueniente receperit, perpetuò deponatur.

CVM domini sacerdotes, & hi, qui sacro altari deseruiunt, continenter viuere debeant, iuxta illud: Mundamini qui fertis vasa domini, in partibus Dalmatiæ, atque Diocletiæ sacerdotes & vxores habere, & ecclesias tenere dicũtur. Quocirca præsenti Decreto statuimus, vt sacerdotes, & diacones ante susceptum officium, nisi eorum coniuges in manu Episcopi votum fecerint continentiæ, vxores habentes cum ipsis maneat, & ecclesias dimittant: nõ enim possunt secundum ordinem Romanæ ecclesiæ manentes in coniugio, nisi defunctis vxoribus, aut continentiam vouentibus, si digni inuenti fuerint, ad sacerdotium promoueri. Illi verò, qui post susceptum sacerdotij, vel diaconatus honorem, adulteras potiùs, quàm vxores accepisse probantur: nisi eas dimiserint, & dignam egerint pœnitentiam, ab officio, & beneficio ecclesiastico fiant penitùs alieni. Prohibemus etiam, ne aliquis Episcopus, nisi in quatuor temporibus iuxta Sanctorum Patrum constitutionem, aliquem ad sacros ordines promouere præsumat: solus enim Romanus Pontifex dominicis diebus subdiaconos ordinare potest. Cùm autem Episcopus ordinationem fecerit, non nisi vnum ordinem à subdiacono & suprà conferre præsumat. Ordinatus autem in subdiaconum, ad minus per annum in eodem officio deseruiat, & diaconus similiter faciat. Quicunq; aũt episcopus contra hoc venire præsumpserit, ſtatiu à confe-

conferendis ordinibus abstineat, donec à Romano Pontifice misericordiam consequatur.

QVONIAM secundum gradus, & ordines personarum beneficia ecclesiastica in domo domini, secundum sanctorum Patrum constitutionem distribura noscuntur: decernimus vt decimæ, seu oblationes fidelium tam pro viuis, quàm pro defunctis, in quattuor partibus diuidantur: quarum vna sit Episcopi, alia ecclesiarum, tertia pauperum, quarta clericorum. Portionem quidem pauperum Episcopus administret: portionem verò ecclesiarũ Archipresbyter conseruet: & ex mandato Episcopi in vsibus ecclesiæ fideliter expendat. Quicunque autem clericorum contra hoc venire præsumpserit, sua portione priuetur.

DISTRICTIVS inhibemus, ne aliquis sacerdos filij sui, vel filiæ spiritualis priuatam confessionem alicui reuelare præsumat. Quod si facere conuictus fuerit, officio, & beneficio ecclesiastico perpetuò spolietur. Idem dicimus de quolibet clerico, qui de homicidio, adulterio, periurio, falso testimonio publicè accusatus fuerit, & conuictus.

CVM terrenarum potestatum nuncijs, siue ministris honor exhibeatur ab omnibus, multò magis ministris Dei honor à laicis exhibendus est, à quibus eis non solùm diuina celebrantur officia, verùm etiam sacrum baptisma, & Corpus Domini, & pœnitentia, & cætera ecclesiastica sacramenta iugiter ministrantur. Quapropter iuxta Decretum domini Innocentij Papæ II. districtiùs inhibemus, ne aliquis in personam Episcopi, siue sacerdotis, vel cuiuslibet clerici, vel religiosi viri, violentas manus inijcere præsumat. Quicunque autem hoc attentauerit, tandiu excommunicatus maneat, donec de tanta præsumptione satisfacturus, apostolico se conspectui repræsentet: vel ab eius Legato, præstita cõgrua satisfactione, absolutionis beneficium consequatur. Similiter sub excommunicatione prohibemus, ne aliquis laicus clericum ad peregrina iudicia trahere præsumat, veluti candentis ferri, vel aquæ, vel cuiuslibet alterius iudicij. Non enim pertinet ad laicum clericum iudicare. Si autem clericus peccauerit, ab Archiepiscopo, vel Episcopo, vel etiam prælato suo, aut Rom. Pontifice, si necesse fuerit, iudicetur.

CVM sacrosancta Romana ecclesia, quæ mater est omnium ecclesiarum, & magistra, decreuerit, vt nullus Christianus vsque ad septimum consanguinitatis gradum coniugium contrahere præsumat, graue nimis est, & diuini dignum animaduersione iudicij, quod in partibus Dalmatiæ, ac Diocliæ à multis factum in veritate comperimus, vt homines Dei timorem non habentes, cũ consanguineis in quarto, & quinto gradu, vel infra, contra sanctorum patrum constitutionem, coniugia contrahere non formidẽt. Quapropter præsenti decreto statuimus, vt quicunque in quarto gradu præsertim, vel infra, coniugium habere conuincitur, nisi ad mandatum ecclesiæ satisfecerit, & à suæ consanguinitatis incesta coniunctione recesserit, tandiu maneat excommunicatus, & ab omnibus ecclesiæ sacramentis separatus, donec à nefaria copula separetur, & ad mandatum ecclesiæ satisfaciat.
Item præcipimus, vt clerici rasuram, & tonsuram teneant clericalem. Qui autem hoc non fecerit, ab Episcopo districtione canonica compellatur.

CVM duæ sint in terris potestates à Domino constitutæ, spiritualis videlicet, & sæcularis: & vna de spiritualibus, & ecclesiasticis, altera de sæcularibus habeat iudicare, graue committit peccatum, quicunque laicus vel ecclesias donare, vel ecclesiasticas personas iudicare præsumit. Quocirca præsenti Decreto statuimus auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli, & domini Papæ Innocentij, vt quicunque clericus de manu laica ecclesiam, vel ecclesiastica beneficia receperit, tam qui dederit, quàm qui receperit, tandiu excom-

excommunicationis vinculo teneatur astrictus, donec ad mandatum ecclesiæ plenariè satisfaciat: & quod contra sacros canones factum fuerit, irritum habeatur, & vacuum. Illos autem laicos, qui ante constitutionem istam ecclesias donauerunt, vel in ecclesiasticas personas manus iniecerunt violentas, volumus per Episcopos tertiò commoneri: & nisi pœnitentiam egerint competentem, eadem sententia teneantur astricti.

EXCOMmunicamus omnes illos, qui thesauros ecclesiarum iniustè detinent, donec restituant: & eos qui latinos detinent in seruitute, nisi recepta pecunia, quam dederunt, eos pristinæ restituant libertati.

ITEM excommunicamus omnes illos, qui proprias dimiserunt vxores, vel de cætero dimiserint sine iudicio ecclesiæ, donec ad ipsas reuertantur.

PROHIBEMVS etiam, vt filij presbyterorum, & qui de legitimo non sunt nati matrimonio, ad sacros ordines non accedant.

SIMILITER prohibemus, vt nullus ordinetur in sacerdotem, nisi trigesimum expleuerit annum.

Ego frater Ioannes domini Papæ Capellanus, apostolicæ sedis Legatus scripsi, & subscripsi.
Ego frater Simō domini Papæ Subdiaconus, apostolicę sedis Legatus subscripsi.
Ego Ioannes Dioclien. & Antibaren. Archiepiscopus subscripsi.
Ego Dominicus Archipresbyter Arbanen. subscripsi.
Ego Petrus Scuarinen. Episcopus subscripsi.
Ego Ioannes Polatinen. Episcopus subscripsi.
Ego Petrus Aruastinen. Episcopus subscripsi.
Ego Dominicus Soacinen. Episcopus subscripsi.
Ego Natalis Dulcinen. Episcopus subscripsi.
Ego Theodorus Sareanen. Episcopus subscripsi.

COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS, ET VNIVERSO POPVLO *in regno Siciliæ constitutis. Qualiter regni hostis Marcoualdus absolutus sit, & quomodo sese erga illum gerere debeant.*

EXOPTATA regni tranquillitas, & debitum officij pastoralis, quo tenemur singulos ad viam rectitudinis reuocare, nos ad Marcoualdi receptionem induxit: ne si pœnitentem, sicut videbatur, & exponentem se mandatis nostris super omnibus, pro quibus fuerat excommunicatione notatus, recipere negaremus, non Christi vicarij videremur, vel successores apostolorum principis, sed inexorabiles potiùs nostrarum iniuriarum vltores. Licet autem modum receptionis ipsius per alias vobis duxerimus litteras exponendum, ne tamen idem Marcoualdus aliqua nos calliditate seducar, idem adhuc audientiæ vestræ duximus inculcandum. Iuramenti tenor hic fuit: Iurauit Marcoualdus publicè &c. ferè in eundem modum vt suprà, vsque ad verbum Debito iuramenti. In tantùm autem in primis idem Marcoualdus mandatum nostrum humiliter, & deuotè recepit, vt super iuramento exhibito, & mandato recepto, suas nobis in testimonium litteras destinarit, quas apud nos adhuc in testimonium suæ confusionis habemus: sed ad vomitum rediens, & volens adhuc in stercore suo computrescere, vt iumentum, nobis post absolutionem quasdam litteras destinauit: in quarum salutationis alloquio fraudem eius intelleximus manifestè, in eo, quod in salutatione ipsa perspeximus contineri sic: Marcoualdus Imperij Senescalcus &c. Et in alijs sic erat expressum: Marcoualdus Imperij Senescalcus, & id quod est, tanquàm nec ex toto supprimeret, nec exprimeret manifestè, quod regni Balius, & pro-

procurator existeret. Supplicauit autem nobis per litteras ipsas, vt ad tempus mandatum, quod ei feceramus per venerabilem fratrem nostrum O. Hostien. Episcopum, & dilectum filium G. tituli sanctæ Mariæ trans Tyberim præsbyterum, & H. sancti Eustachij diaconos Cardinales, vt à Balio regni, & molestatione cessaret, curaremus misericorditer temperare. Sed nos id intelligentes in honoris nostri dispendium, detrimentum regni, & petentis animæ periculum redundare, non solùm non concessimus quod petebat, sed denuo ei sub debito præstiti iuramenti mandauimus, commonitionem canonicam præmittentes, vt à prædictis de cætero penitùs abstineret. Postmodùm verò idem Marcoual. quandam nobis litteras destinauit: in quibus in manifestum sui periurij argumentum se Balium, & procuratorem regni Siciliæ non erubuit nominare. Scribens etiam fratribus nostris, quòd mandata, quæ sibi fecimus, nec pro Deo, nec pro homine obseruaret. Hos igitur fraudem eius, & versutias attendentes, qui putauit nos fallere, sed potiùs se decepir, propter omnia, quæ fuerant in forma excommunicationis prioris expressa: & quia multoties contra nos, & Romanam ecclesiam periurij reatum incurrit, & mandata seruare contempsit: facta sibi sub debito præstiti inramenti, ipsum tanquàm periurum, sacrilegum, incendiarium, perfidum, sceleratum, & inuasorem ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus sancti: auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, & damnamus: mandantes, vt quicunque sibi de cætero auxilium præstiterit, vel fauorem, quicunque etiam ipsi, vel exercitui eius victualia, vestes, naues, arma, vel alia, quæ ad commodum eorum pertineant, ausi fuerint ministrare, eadem cum eo maneant sententia innodati. Siquis autem clericus cuiuscunque dignitatis, vel ordinis, diuina eis præsumpserit officia celebrare, se sui ordinis, & honoris nouerit periculum incurtisse. Mandamus etiam sub debito præstiti iuramenti omnibus de exercitu eius, qui ad mandatum ecclesiæ redierunt, vt quàm citiùs poterint, ab ipso recedant, nec ad eum, quandiu in sua pertinacia perdurauerit, reuertantur: nec consilium ei præbeant in aliquo, vel fauorem. Erit etiam, dante domino, manus nostra validior contra eum, quem publicum infamat periurium, & reddit inconstantia multa suspectum: ne de cætero, vel promissionibus eius, vel iuramento credatur, qui fidem super crucem, & euangelia publicè præstitam, nō erubuit infra vnius hebdomadæ spacium violare: quia cùm nobis iuramentum fidei nō seruauerit, quomodo vobis promissionem aliquam obseruaret: Monemus igitur nobilitatem vestram, & exhortamur attentiùs, ac per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus in deuotione nostra, & fidelitate charissimi in Christo filij nostri F. Siciliæ Regis illustris. fideliter persistentes, à prædicto Marcoualdo, & fautoribus eius vobis caueatis, & regno, qui sanguinem vestrum sitiunt, & inducere vos nituntur in perpetuam seruitutem: ne per insidias, vel fraudem aliquid valeat machinari: nec credatis mendacijs eius, si fortè se aliter à nobis receptum esse confingat, aut nos in regno iurisdictionem sibi aliquam concessisse, sed ad defensionem regni viriliter assurgatis: quia virtus ipsius, per Dei gratiam, iam est penè penitùs annullata. Nos enim, dante domino, nec vobis, nec regno aliqua deerimus ratione.

ANTIBAREN. ARCHIEPISCOPO. QVALITER SOACENsis Episcopus, homicidij reus, tractandus esset.

CVM accessisset nuper ad apostolicam sedem venerabilis frater noster B. Soacen. Episcopus super eo, quod dicebatur de homicidij crimine infamatus, coram nobis, & fratribus nostris misericordiam sedis apostolicæ suppliciter implorabat. Cùm autem nobis de facti serie non constaret, de processu ipsius à dilectis filijs I. capellano, & S. subdiacono nostris, qui rei veritatem pleniùs cognouerunt, dum in partibus Diocliæ Legationis officio fungerētur, inquisiuimus diligenter. ex quorum assertio

sertione tenuimus, quòd cùm ingressi prouinciam Dalmatiæ superioris fuissent, à maiore parte cleri, & populi Soacen. de reatu homicidij dictum inuenerunt Episcopum infamatum. Cùm autem ad ipsius ecclesiam accessissent, in præsentia eius cleri, & populi Soacen. infra missarum solennia quidam de ciuibus S. nomine libellum ipsis accusationis porrexit, asserens se testibus probaturum, quòd Episcopus reus esset homicidij perpetrati. Episcopus verò per Instrumentum purgationis oblatum, quo iurasse eum duobus Episcopis dicebatur, se nec fecisse homicidium illud, nec fieri præcepisse, innocentiam suam ostendere satagebat: quod tam tua, quàm illorum Episcoporum assertione, qui compurgatores fuisse dicebantur, falsum penitùs repererunt: eum nullum à compurgatoribus exhibitum fuerit iuramentum: vnde caussam ipsam vt populi scandalum sedaretur, duxerunt iuris ordine pertractandam: & per receptionem testium productorum in concilio apud Antibarum congregato, voluerunt per confessionem ipsius intelligere pleniùs veritatem: cuius fuit tale responsum: quòd non fecerat, neque præceperat fieri homicidium perpetratum: & tam accusatores, quàm testes inimicos suos existere capitales: & cum homicidium illud à T. & I. presbyteris assereret perpetratum, obiectum fuit ei ab accusatore prædicto, quòd præscriptum T. in presbyterum ordinarat: in quo se confessus est peccauisse. Verùm cùm dicti Legati pariter pertractarent super his, quæ coram eis fuerant actitata, die sequenti mitram eis, & anulum in tua, & Episcoporum præsentia, qui conuenerant ad concilium, resignauit: quæ ab eisdem post aliquot dies repetijt: asserens se ob hoc velle ad sedem apostolicam proficisci: cui & aduersarijs pariter datis dimissorijs, certus fuit à iam dictis Legatis terminus assignatus. Cæterùm inter alia, quæ dictus Episcopus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia recognouit, confessus est, & nō negauit, se præfatum T. in presbyterum ordinasse, postquàm ipsum reatum homicidij audierat, & crediderat commisisse. Cuius factum cùm familiaris esset ipsius, non poterat penitùs ignorare. Cùm ergò secundum apostolum Episcopus bonum testimonium debeat & ab his qui sunt intus, & ab his, qui sunt foris, habere, qui ad curam positus aliorum, in se ipso debet ostēdere, qualiter alios in domo domini oporteat conuersari: nec perferens memorandi criminis labem lucidam gerat sacerdotij dignitatem: nos attendentes quod satius sit domino in inferiori ministerio deseruire, quàm graduum sublimitatem appetere cum scandalo aliorum, Episcopum ipsum monuimus diligenter, vt postquàm Episcopalia insignia resignarat, citra pontificale fastigium creatori suo deuotum impenderet amodò famulatum, quod in humilitatis spiritu, & contrito animo visus est acceptasse. Vnde ipsius propositum dignis laudibus commendamus. Cæterùm quoniam non sine nostro, & cleri posset opprobrio mendicare, eum de prouisione ipsius propter locorum incertitudinem deliberare prouidè non possemus, ad petitionem ipsius fraternitati tuæ duximus apostolicas litteras destinare, præcipiendo mandantes, quatenus de Soacen. Episcopatus prouentibus ei competenter in necessarijs facias prouideri: ne pro defectu temporalium rerum propositum eius valeat impediri. Et quoniam quidam coram te proprijs nominibus designandi eum dicuntur rebus proprijs contra iustitiam spoliasse, alij verò manus in eum sacrilegas iniecisse, volumus, & mandamus, vt si rem ita inueneritis se habere, & primos ad ablata reddenda in integrum appellatione remota compellas, & alios excommunicatos publicè nuncies, & sicut excommunicatos tandiu facias euitari, donec passo iniuriam s. c. &c. t. r. l. a. s. a. u. a. Datum Lateran. VII. idus Septembris.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO VT ABVSVM QVENdam in processionibus corrigat.

Vm bona sint coram Deo, & hominibus secundum apostolũ prouidenda, episcopis, qui successores, apostolorum existunt, & lux mundi, & sal terræ veritatis testimonio perhibetur, est summopere attendendum, vt via regia incedentes, nec declinãtes ad dexteram, vel sinistram, neque conscientiam propter famã, neque tamen pro conscientia derelinquant, sed sic inter ea irreprehensibiliter gradiantur, quod nec impijs apud Deum, qui videt in corde, nec crudeles apud homines, qui vident in facie iudicentur. Sanè conquerentibus dilectis filijs monachis Cantuarien. nostris est auribus intimatum, quòd te præsente in processionibus, quæ in ecclesia ipsa solenniter celebrantur, quandoq; præcedunt, quandoque sequuntur, inter te, ipsosque monachos, quasi separantes caput à membris clerici sæculares: eorundem insuper stalla in choro contra consuetudinem coartantes. Ex hoc autem dignitati Cantuarien. ecclesiæ plurimum detrahitur, & honori, & scandalum (sicut dicitur) generatur in cordibus infirmorum, ac quies Deo famulantium perturbatur, & deuotio deperit popularis, dum in eodem collegio diuersæ professionis, & habitus cernuntur homines sociari: quorum alij vestiuntur vilibus, alij preciosis, quidam velatis incedunt capitibus, alij denudatis. Cùm igitur sit incongruum, vt in vno, & codẽ officio professio dispar existat, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus circa ea, quæ præmisimus corrigenda solicitudinem adhibeas pastoralem: vt & scandalum tollatur de medio, propter quod multa sunt sæpiùs omittenda, sicut iam alia vice tibi recolimus intimasse, atque in Cantuarien. ecclesia regimini tuo commissa, quæ celebrem locum obtinet inter ecclesias Anglicanas, nihil reprehensione dignum occurrat, vnde ad alias religionis, & honestatis exemplum conuenit deriuari. Tunc enim meliùs, sicut tua fraternitas non ignorat subditos tuos corrigere poteris, & ad frugem reducere meliorem: cùm in capite nihil inuentum fuerit, quod meritò debeat reprehendi. Dat. Lat. idibus Septembris.

NOBILI VIRO R. COMITI LICII. QVOD ILLVM recipiat sub protectionem apostolicam.

Euotionis, & fidei puritatem, quam erga nos, & Rom. ecclesiam matrem tuam, ac regiæ sublimatis coronam habere dignosceris diligentiùs attendentes, petitionibus tuis libenter annuimus, & eas quantum cum Deo, & honestate nostra possumus, grattanti animo promouemus. Ea propter dilecte in domino fili tuis iustis precibus grat. conc. assensum, personam tuam cum omnibus bonis, quæ impræsentiarum rationabiliter possides, specialiter autem Licij comitatum, aut in futurum iustis modis Deo propitio poteris adipisci, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus. & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergò, &c.

TARVISINO EPISCOPO. NE CLERICI COMAM nutriant, aut habitu laico vtantur.

Vide tit. de vita et honestate clericorum.

Ignificasti nobis per litteras tuas, quod quidam clerici tuæ diœcesis, licet ecclesiastica beneficia sint adepti, comam nutriunt, quidam etiam incedunt in habitu laicali, laici quoque ascribi volentes militiæ clericali, cùm à te promoueri non possint, cum litteris archidiaconi tui ad Episcopos vicinos accedunt, & ab eis se faciunt ordinari. Volentes igitur huiusmodi excessibus obuiare, fraternitati tuę per apostolica scripta mandamus, quatenus clericos, qui comam nutriunt, & incedunt in habitu laicali, nisi, ad commonitionem tuam deposuerint comam, & clericalem seruauerint tam in vestibus, quàm in alijs honestatem, vsque ad correctionem idoneã, à beneficiorũ suorũ perceptione, sublato appellationis obstaculo, nostra, & tua fretus auctoritate suspẽdas. Interdicas aũt archid. tuo, ne sine cõscientia, & auctoritate tua cõcedat suas litteras promouẽdis: & eis etiã districtè prohibeas, ne ad ordines taliter audeãt cõuolare. Quòd si cõtra prohibitionẽ tuã venire præsum

præsumpserint, executionem eis ordinum susceptorum taliter interdicas. Datum Lateran. XV. Cal. Octobris.

FRed. Dei gratia Rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, & principatus Capuæ, hominibus de Monteflascone fidelibus suis salutem, & dilectionẽ. Cùm charissimi in Christo Patris nostri domini Innoc. summi Pont. & ecclesiæ Rom. circa nos, & regnum nostrum, non modica iugiter beneficia sentiamus, in quibus possumus, grata sibi volumus filialis deuotionis vicissitudine respondere: & tam regaliter, quàm humiliter eius implere beneplacitum voluntatis. Gaudemus autem, quod (sicut accepimus) ad fidelitatem matris vestræ, & ipsius summi pontificis humili curastis deuotione redire, & in ea fideliter, & firmiter permanetis. Ne autem de iuramento, quod nobis præstitisse dicimini, in posterum dubitetis, præsentes vobis duximus litteras destinandas, quibus, & affectum nostrum exprimimus, dum id gratum scribimus nos habere, & tanquàm ecclesiæ filij, vos ad fidelitatem eius regaliter exhortamur: monentes vt sic in ea persistere procuretis, vt nõ ex temeraria leuitate, sed ex deliberatione discreta, potiùs ad id videamini processisse. Datum Panor. XXII. men. Iunij, secundæ Indictionis.

CAPITVLO PENNEN. QVOD IPSORVM ELECTVS EPISCOPVS, quia ante confirmationem ministrarat priuatus sit.

QValiter post obitum bonæ memoriæ Pennen. Episcopi, ecclesia vestra vacante, receptis priùs super electione facienda litteris nostris, Primicerium vestrum vobis elegeritis in pastorem, vos tanquàm auctores electionis ipsius pleniùs cognouistis. Verùm quoniam electus à vobis, ante confirmationem obtentam, administrationi Episcopatus se irreuerenter immiscuit, & tam à clericis, quàm à laicis iuramenta recepit, non attendens quòd secundum apostolum, nemo sibi debeat honorem assumere, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron, nec donum scientiæ, pontifici conueniens, fuerat assecutus, cùm iuxta verbum dominicum, qui fecerit, & docuerit, magnus vocetur in regno cœlorum. Postquàm nobis eundem præsentastis electum, sufficienti examinatione præmissa, communicato fratrum consilio, electionem de ipso factam, exigẽte iustitia, duximus irritandam, quicquid ob eam, vel ex ea secutum est, denunciantes penitùs non tenere. Ne autem gregi dominico diu desit cura pastoris, & ex defectu ipsius, ecclesia vestra incurrat dispendium, & iacturam, vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus conuenientes in vnum, sicut moris est, & spiritus sancti gratia inuocata, virum idoneum, & qui vita, & scientia sit sufficiens pontificali oneri, & honori, post receptionem præsentium infra mensem, in patrẽ, & pastorem animarum vestrarum, per electionem vobis canonicam, assumentes, electum ipsum nobis postea præsentetis, à nobis, vt dignum fuerit, vice regia petituri consensum, & confirmationem auctoritate apostolica recepturi. Alioquin aliquos ex vobis ad præsentiam nostram, ex parte omnium transmitti volumus, & mandamus secundum assignationem nostram, pastorem idoneum recepturos. Datum Lateran. XI. Cal. Octobr.

Cap. Qualiter de electione.

FESVLANO EPISCOPO. QVA IPSI COGNITIO causa his expresse committitur.

CVm ex conquestione dilectorũ filiorum fratrum Camaldulen. dudum ad nostram notitiam peruenisset, quòd prætextu cuiusdam chartæ, quam Prior eorum, ipsis nesciẽtibus, fecisse proponitur, filij R. de Galbin. Castrum Castilionis sibi contenderent cum eius curia vendicare, atque Camaldulen. heremum ex hoc multipliciter prægrauarẽt, nos ven. fratri nostro Aretin. Episcopo dedimus in mandatis, vt nisi præfati nobiles possessiones easdem, fratribus

ipsis restituerent, quemadmodum tenebantur, ipse ad hoc eos per censuram ecclesiasticam cogeret, appellatione remota, iustitia mediante. Verùm sicut idem nobis Episcopus suis litteris intimauit, postquàm prædicti nobiles ab ipso vocati nostras litteras transcripserunt, vtraque partium præfixo termino in eius præsentia constituta, & priore Camaldulen. plenè factum narrante, vnus eorum videlicet ad obiecta respondit: & post multa prouocantes, & recusantes Episcopum, scripturam sibi sub trium nominibus porrexerunt: qua eum tanquàm patronum Camaldulen. heremi dicebant esse suspectum: & ne tempore præcipuè messium eos sub suo cogeret examine litigare, sedem apost. appellarunt. Sed eis die sequenti reuersis, & renunciantibus non recusationi, quam fecerant, sed appellationi duntaxat, Episcopus partibus alium terminum assignauit: in quo dum de recusatione contenderent coram ipso: potestas Aretin. superueniens, & iudicium illud ad se pertinere proponens, ne in caussa procederet, interdixit, & ad nostram audientiam appellauit. Nos igitur deliberatione super hoc habita diligenti, fraternitati tuę per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus caussam inter prædictum nobilem, & fratres Camaldulen. non obstante contradictione, vel appellatione cuiusquam audias, & decidas: cogens partes per censuram ecclesiasticam, &c. Taliter autem deum habens prę oculis, omni gratia, & timore postpositis, in ipsa caussa procedas, quòd zelum iustitiæ videaris habere, nosque tuæ solicitudinis studium debeamus meritò commendare. Nullis litteris veritati, & iustitiæ, &c. Datum Lateran. IX. cal. Octobris pont. nostri anno secundo.

PANORMITAN. MONTIS REGALIS, ET MESSANEN. ARCHIEPISCOPIS, & Episcopo Troian regni Siciliæ cancellario, & nobili viro B. de Lucij. Vt de regni bonis alienata restituant.

IN quot, & quantis vobis duxerimus deferendum, vos per experientiam operis credimus didicisse. Cùm licet regni Balium nobis fuerit ex inclytæ recordationis C. Imperatricis testamento relictum, vos tamen administrationem eius ferè totam liberè permiserimus exercere, sperantes, quòd & vos ad honorem apostolicæ sedis, & nostrum, salutem regis, & statum regni specialiùs intendere debeatis. Iamdudum aurē audiuimus, quòd vos multa de dominio Regis diuersis personis in beneficium assignastis, propter quod contra vos graue scandalum est subortum, & ad nos etiam per plurium litteras, & nuncios, & fama publica clamante delatum. Ne autem id de cætero vel ad culpam nobis, vel vobis imputetur ad pœnam, præsertim cum distractiones huiusmodi fieri ad preces vestras, litteris curauerimus apostolicis inhibere, discretionem vestram monemus, & exhortamur attentiùs, ac per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ea, quæ minus vtiliter distraxistis, studeatis vtiliter reuocare, manus vestras de cætero ab huiusmodi compescentes: ne nos licet inuitos statuere aliud compellatis. Pecuniam autem, pro qua dilectum filium M. Camsforem nostrum direximus, ei soluere non tardetis: quoniam tam eam, quàm aliam pro reprimendis regni hostibus, dante domino, studebimus vtiliter erogare. Ad hæc super custodia regis, & regni, volumus & mandamus vos efficaciter intendere, ac solicitè vigilare. Datum Lateran. V. Cal. Octobris.

MAGDEBVRGEN. ARCHIEPISCOPO, ET DE BVRGELIM, ET de cella sanctæ Mariæ Abbatibus. Vt diuortij inter Ducem Bohemiæ & vxoris sua caussam, Pontifici perscribant.

EX

EX conquestione nobilis mulieris A. nobis innotuit, quòd cùm dilectus filius Dux Bohemiæ illā duxisset legitimè in vxorem, & ipsam viginti annis, & amplius velut vxorem legitimam pertractasset, filijs, & filiabus ex ea susceptis, & eandem, suadente humani generis inimico, à suo consortio separauit: & N. Pragen. Episcopus conuocatq; quorundam prælatorum consilio in quodam monasterio ad petitionem, & mandatū ipsius Ducis, ipsa volēte ad eos accedere, vt suas coram eis proponeret rationes, militibus eiusdem ducis prohibentibus, cibis, vel ter ingressum ex parte illius, appellatione ad sedem apost. interposita, sententiam inter eos diuortij non est veritus promulgare: ac demum ipse Dux quandam aliam, videlicet sororem charissimi in Christo filij nostri Illustris. regis Vngariæ superduxit. Quoniam igitur hæc salua conscientia prçterire non possumus indiscussa, cùm secundum apostolum simus omnibus debitores, discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus vocatis ad præsentiam vestram, quos propter hoc noueritis esse vocādos, inquiratis diligentiùs veritatem: & quicquid inueneritis, nobis per litteras vestras intimare minimè differatis: vt ex vestra relatione sufficienter instructi, liberiùs in ipso negocio, prout ad nostrum officium pertinet, procedere valeamus. Nullis litteris, &c.

HIEROSOLYMITANO PATRIARCHAE LIDDEN. EPISCOPO, HIEROSOlymitani hospitalis, & militiæ templi Magistris. Vt collectam transmissamq; eleemosynam fideliter distribuant: & statum terræ Sanctæ rescribant.

IAM ex litteris nostris, quàm relatione multorū propositum, quòd de subuentione terræ orientalis assumpsimus, vobis iam credimus patuisse: quæ licet propter guerras & discordias, quæ peccatis exigentibus fortius, & frequentius solito pullulant in populo Christiano, aliquandiu differatur, non tamen vobis debet fiduciam speratę vtilitatis auferre: cùm, & siquidem audito quòd cum Sarracenis treugas inissetis, ad tempus aliquantū tepuerint, nos nō tepeamus in aliquo, sed proposito potius insistamus: quamuis propter impedimenta prædicta nec possibilitas voluntati plenè respondeat, nec affectus in omnibus concludat effectum. Quid autem super hoc à nobis, & fratribus nostris, his præsertim quos ad hoc duximus specialiter deputandos, actum existat, & qualiter sit processum, discretionem vestram non credimus ignorare: cùm per diuersas prouincias, & litteras direxerimus, & legatos ad exhortādos populos ad subsidium vestrum, & ecclesiarum prelatos, ad id mandauerimus ecclesiastica districtione compelli. Apostolorum igitur vestigijs inhærentes, qui collectas faciebant in gentibus, vt fratribus in Hierusalem indigentibus subuenirent, nauim expensis proprijs fieri fecimus, & frumēto collecto ex fidelium eleemosynis onerari: quod per dilectos filios Raymundum Hierosolymitani hospitalis, & M. militiæ templi fratres, & I. monachum duximus destinandum: qui de concilio vestro illud magis indigentibus gratis distribuant, & discretè. Speramus enim quòd armis orationū, & eleemosynarū adiuti, cùm fuerit datum ab illo, qui fortium artus infirmat, & manus humiliū docet ad bellum: qui non in numerositate bellantium, sed in multitudine miserationum suarum saluos facit, de sua misericordia confidentes, id obtinebimus, quod aliàs non potuimus hactenus obtinere. Credimus etiam, quòd principibus, & populis christianis optata tranquillitate concessa, expectatū in Christo subsidiū sentietis. Ideoque discretionem vestram monemus, & exhortamur attentiùs, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus ad distribuendam gratis prędictam eleemosynam indigentibus, discretę prouisionis aciem exrēdatis, & statum Hierosolymitanæ prouinciæ nobis per litteras vestras frequenter, & veraciter intimetis. Sicut enim expedit, vt veri nobis rumores sæpiùs exponantur, sic est vtile, vt hi supprimantur penitus, qui mixturā sapiūt falsitatis.

CAPITVLO CAPVANO. VT MATVRE NOVVM EPISCOPVM eligant, non diu expectatis his, qui longiùs aberant.

CVm inter vniuerſas metropoles, Capuana ſit apoſtolicæ ſedi vicinior, ad prouiſionem ipſius ſpecialiùs aſpiramus, talem ipſi petionam præfigi cupientes, quæ, ſicut alios metropolitanos loci vicinitate, ſic & deuotionis affectu præcellat: per quam & ipſa metropolitam in ſpiritualibus, quàm temporalibus optatum ſuſcipiat incremētum. Intelleximus autem per dilectos filios L. & P. canonicos veſtros, & litteras, quas ad ſedem apoſtolicam detulerūt, quòd ad decanū, & alios cōçanonicos veſtros Panormi manentes, cùm ex eorum parte vobis fuiſſet per litteras intimatum, vt eccleſiæ Capuanæ damna penſantes, ſic tractaretis ſuper electione ſubſtituendi paſtoris, quòd nullum deberetis in eorū abſentia nominare, quendam ſocium veſtrum cum litteris deſtinaſtis, duodecim dierum terminum aſſignātes, infra quem, poſt receptionem litterarum veſtrarum, iter arriperēt redeundi: quamuis eccleſiaſtica conſuetudo nō exigat, vt ad electionem paſtoris, canonici tam remoti vocentur: & illi præcipuè, qui longè antequam vos metropolitani veſtri obitum præſentialiter cognouerunt, quorum aliqui poſt eius deceſſum, ad Capuanam eccleſiam ſunt reuerſi. Quia verò mora lōgior in electionibus eſt valde ſuſpecta, immò ſæpe damnoſa, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, atq; præcipimus, quatenus inuocata ſpiritus Sancti gratia, perſonam idoneam per electionem canonicam concorditer aſſumatis ad regimen eccleſiæ Capuanæ. conſeqnenter ad noſtram præſentiam nuncios idoneos tranſmiſſuri, per quos à nobis vice regia poſtuletis aſſenſum, & apoſtolicæ confirmationis gratiam requiratis, attentiùs prouiſuri, vt eo diſcretionis, & charitatis ſtudio procedatis, quòd nec in electione vitium, nec in electo defectus valeat inueniri. Alioquin & factum electionis reuocaremus in irritum, & perſonas eligentium puniremus.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS IN SAXONIA, ET VVESTFALIA CONſtitutis. Vt Liuonienſem Epiſcopum, clerum, & eccleſiam contra paganos defendant.

SIcut eccleſiaſticæ læſionis cenſura compelli non patitur ad credendum inuitos: ſic ſponte credentibus apoſtolica ſedes, quæ mater eſt omnium generalis, munimen ſuæ protectionis indulget, & fideles ad defenſionem eorum ſalubribus monitis exhortatur: ne ſi nuper conuerſis negatum fuerit defenſionis auxilium, vel in primos reuertantur errores, vel eos ſaltem pœniteat credidiſſe. Accepimus enim quòd cu bonæ memoriæ M. Epiſcop⁹ Liuonien. fuiſſet prouinciam Liuonien. ingreſſus, in verbo domini laxans prędicationis ſuæ retia in capturam, inter populos barbaros, qui honorem Deo debitum animalibus brutis, arboribus frōdoſis, aquis limpidis, virentibus hęrbis, & ſpiritibus immundis impendunt, vſque adeò domino concedēte profecit, vt multos à ſuis erroribus reuocatos, ad agnitionem produceret veritatis, & ſacri baptiſmatis vnda renatos, doctrinis ſalutaribus informaret. Verùm inimicus homo, qui tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret, inuidēs conuerſioni eorū, pariter & ſaluti, perſecutionem paganorum circumadiacentium in eos iniquis ſuggeſtionibus excitauit, cupientiū eos delere de terra, & de partibus illis Chriſtiani nominis memoriam abolere. Ne igitur noſtræ negligentiæ valeat imputari, ſi hi, qui iam crediderunt, retrò cogantur abire, ne præſumant aliqui fidem noſtram recipere, ſi illi, qui iam receperunt, à paganorum incurſibus remanſerint indefenſi, vniuerſitatem veſtrā monemus, & exhortamur attentiùs, in remiſſionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus niſi pagani circa Liuonien. eccleſiam conſtituti, cum chriſtianis treugas inire voluerint, & initas obſeruatint, ad defenſionem chriſtianorū, qui ſunt in partibus illis, potēter, & viriliter in nomine Dei exercituum aſſurgatis. Nos autem omnibus de partib⁹ veſtris, qui Sanctorum limina viſitare vouerunt, præſentium auctoritate concedimus, vt in voti commutatione emiſſi, in defenſionem Liuonien. eccleſię, ad partes illas, pro reuerentia nominis chriſtiani, procedant. Omnes ſiquidem, qui ad defendendam Liuoniē. eccleſiam, & chriſtia-

christianos in illis partibus constitutos diuino zelo succensi duxerint transeundum, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & eis apostolici patrocinij beneficium impertimur.

Datum Lateran. III. nonas Octobris.

In eundem modum vniuersis Christi fidelibus in Sclauia constitutis.

In eundem modum vniuersis Christi fidelibus trans Alpium constitutis.

CIVITATEN. EPISCOPO, BARONIBVS, MILITIBVS, ET VNIVERSO POpulo in comitatu Ciuitaten. constitutu. *Vt Theatino praefecto obediant & obsequantur.*

CVm defensio vestra, pariter & tutela specialiter ad nos, non solũ ex solicitudine pastoralis officij, verùm etiam Balij ratione pertineat, praeter id etiam, quòd regnum Siciliae ad ius, & proprietatem apost. sedis dignoscitur pertinere, ne ab aliquo sustinere possitis molestiam, vel grauamen, paterna duximus solicitudine prouidendum. Inde est, quòd dilecto filio nobili viro R. comiti Theatino viro vtique prouido, & prudenti nostris dedimus litteris in mandatis, vt ipse, qui vicinitate vobis ad defensionem, & tuitionem melius potest intendere, vos protegat, & defendat: nec permittat vobis grauamen aliquod irrogari. Quocirca vniuersitati vestrae per apostolica scripta mandamus, & districtè praecipimus, quatenus eidem, nomine regio tanquam procuratori vestro à nobis super hoc constituto, de caetero intendentes in omnibus necessitatibus vestris eius consilium, & auxilium requiratis. Datum Lateran. VII. idus Octobris.

CAPITVLO FVNDANO. VT REIECTA ELECTIONE VITIOSA, ET ILLEgitima, doctum & probum legitimaq; aetate praeditum eligant Episcopum.

CAssata olim electione Ioannis de Pastina, quem vobis elegeratis in pastorem, tam propter electionis vitium, quàm electi defectum, vobis dedimus in mandatis, vt conueniretis in personam idoneam, pariter & honestam. Sed vos in vestra diutiùs contumacia persistentes, cassatam electionem nitebamini denuò innouare. Nos autem, licet potuissemus consulere per nos ipsos ecclesiae tandiu viduatae pastore, adhuc tamen vos ad electionis concordiam curauimus inuitare. Tandem cùm nihil apud vos proficere videremus, vobis dedimus in mandatis, vt infra certum terminum ad nostram praesentiam veniretis Episcopum recepturi. Venerabili etiam fratri nostro Terracinen. Episcopo mãdasse meminimus, vt nisi vos mandatum apostolicum impleretis, in vos tam officij, quàm beneficij suspensionis sententiam promulgaret. Caeterùm vos adhuc contra vetita venientes, dilectum filium P. Primicerium vestrum adhuc acolitum, cùm iam nullum, vobis liceret eligere, in Episcopum elegistis. Quamuis autem personam eiusdem Primicerij ad maiora etiam reputemus idoneam, vtpote cuius scientiam, & conuersationem olim in scholis intelleximus pleniùs per nos ipsos, quia tamen propter defectum ordinis, & contra interdictum apostolicum est electus, electionem ipsius, velut contra Sanctiones canonicas attentatam, de fratrum nostrorum concilio duximus irritandam. Quia igitur vos non ad recepiendum Episcopum iuxta mandatum nostrum, sed ad repraesentandam nobis electionem, quam feceratis, ad sedem apost. accessistis, & ex hoc non impleuisse mandatum nostrum, sed illud probamini potius fuisse transgressi, dicto Terracinen. Episcopo dedimus in mandatis, vt ita in vos secũdum formam priorum litterarum procedat, sicut contra vos, si non accessissetis ad Romanam ecclesiam, fuerat processurus.

Datum Lateran. V. idus Octobris.

Illis scriptum est super hoc

ABBATI DE VVALCHENRIETH. VT GERLACVS MONACHVS qui iudicem sibi praescidit, à celebratione missarum arceatur.

Acce-

ACcedens ad præsentiam nostram Gerlacus monachus tui monasterii, humili nobis insinuatione monstrauit, quòd cum missarum officia celebraret, animi negligentia faciente, verba canonis frequenter inordinatè protulit: propter quod ipsa verba, & quædam, quæ præsbyter in ipso Sacramento dominici Corporis secundum ecclesiasticam constitutionem diligenti cura debet peragere, aliquoties iterauit: vnde vehementi dolore cōmotus, sibi summitatem digiti sinistræ manus, qui index dicitur, amputauit. Nos autem ei præcepimus, vt à missarum celebratione deinceps abstineat: concedentes eidem, vt iniunctam sibi pœnitentiam peragēs, de indulgentia nostra possit in alijs officijs ministrare, ipsumque tibi duximus remittendum, per apostolica scripta mandantes, quatenus eum fraterna studeas charitate tractare. Datum Lateran. II. idus Octobris.

EPISCOPO, DECANO, ET CAPITVLO PICTAVEN. VT N. CAMERAE *Apostolica scriptorem in canonicum recipiant.*

SI debita solicitudine pensaretis, quid honoris, & reuerentiæ Romanæ ecclesiæ debeatis, cui si non obeditur, nulla vobis reuerentia poterit exhiberi, & quomodo vos in vestris petitionibus curaueritex audire, in exequendis illis, quæ vobis iniungit, nequaquam vos exhiberetis difficiles, vel rebelles: vnde cū tempus aduenerit opportunū, vestra duritia nos plenius informabit, qualiter in postulationibus vestris cōmunib⁹, vel priuatis, debeatis nos benignos, vel propitios, inuenire. Verùtamē si vigeret in vobis deuotionis affectus, & discretionis acumē, possetis in plurib⁹ cognouisse, non esse vtile, vel fructuosum ecclesijs, mandatis apostolicis temeritate qualibet reluctari. Vos autem filij canonici nihil horum intelligētiæ spiritu capientes, mandatum apostolicum, quod tam à felicis memoriæ C. Papa prædecessore nostro, quàm à nobis ipsis postmodum pro dilecto filio Vu. Cameræ nostræ scriptore canonicando in vestra ecclesia emanauit, contempsistis hactenus adimplere. Sanè cum venerabilis frater noster Episcop⁹, & dilectus filius Archidiaconus Engolismē. sicut ex litteris ipsorū accepimus, eundē Vu. de mādato eiusdē prædecessoris nostri canonicū instituissent in ecclesia Pictauen. procuratori suo locum in choro eius nomine assignantes, omnes contradictores eadem auctoritate nunciarūt excōmunicationis sententia detineri, nobis postmodum approbantibus quod factum fuerat ab eisdem. Cumque bonæ memoriæ A. quondam Episcopus Pictauen. in nostra præsentia ipsum scriptorem in fratrem & canonicum eiusdem ecclesiæ recepisset, eidem Episcopo viua voce deinde verò dilectis filijs Decano, Cantori, & I. Morel. canonico Xanctonē. nostris litteris districtè dedimus in mandatis, vt eum canonicam ipsam facerent plenè, ac pacificè possidere: contradictores, & rebelles per districtionem ecclesiasticam compescentes. Nos etiam irritantes, si quid eo non admisso priùs in elusionem mandati nostri foret ab aliquo attentatum, eisdem iniunximus, vt vobis districtius inhiberēt, ne præsumeretis in aliqua canonicorū ordinatione procedere, donec de ipso mandatum nostrum esset plenius adimpletum. Iidem autem executores, sicut ex eorū litteris perpendimus manifestè, cùm post tertiā, & quartam etiam commonitionem nihil possent apud vos commonēdo proficere, vestram supposuerunt ecclesiam interdicto, & personas omnium receptioni eius contradicentium excōmunicationis vinculo innodantes, vtranq; præceperunt sententiam firmiter obseruari: inhibentes districtius, ne ante receptionem sæpè dicti scriptoris aliquos præsumeretis in vestra ecclesia ordinare. Intereà verò cum dilecti filij N. Subdiaconus, I. Arnaudi, & P. de Laudun. canonici, & nuncij ecclesiæ vestræ ipsum in canonicum, & in fratrem in nostra præsentia recepissent, & nos vobis iniunxissemus districtè, vt eum recipere minimè differretis, procuratori eius stallum in choro, & locum in capitulo cum plenitudine honoris canonici assignātes. Licet vobis fuissem⁹ grauiter cōminati, quòd si illa vice vestra non posset duritia emolliri, manus nostras in vos curaremus

remus dutiùs aggrauare: vos hæc omnia pro nihilo reputantes, non solùm id efficere noluistis, verùm etiam diuina officia in interdicta ecclesia celebrare: & vt cōtumacia vestra manifestiùs appareret, duos canonicos, post inhibitionem ex parte nostra factam, in eadem ecclesia in elusionem mandati nostri institue-re præsumpsistis. Nos igitur hæc in patientia nolentes vlteriùs sustinere, ne contumacibus, & rebellibus contradicēdi, & reluctādi materiam præbeamus, cùm inobedientia secundū Prophetam, idololatriæ comparetur, per apostolica vobis scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenus eundem scriptorem, omni contradictione, dilatione, & appellatione seposita, in fratrem vestrum, & canonicum admittētes, procuratori eius stallum in choro, & locum in Cap. cum plenitudine honoris canonici assignetis: ne solitæ dilationis obstaculum prætendatis, propter quod eius institutio differatur. Alioquin noueritis nos venerabili fratri nostro Archiepiscopo, & dilecto filio cancellario Turonen. districtè, & in virtute obedientiæ, nostris litteris iniunxisse, vt nisi infra viginti dies post cōmonitionem ipsorum, prędictum scriptorem nostrum, iuxta formam mādati nostri receperitis in canonicum, & in fratrem: te frater Episcope, si fortè (quod non credimus) reluctari præsumpseris, cum etiam nō sis veritus celebrare in ecclesia interdicta, veritate super hoc cognita denuncient esse suspensum, & vos filij canonici excommunicationis vinculo nō differant innodare: cassantes penitus quicquid de institutione canonicorum ipsorum in elusionem mandati nostri, per vos noscitur attentatum: eosdem excommunicationis vinculo innodantes, & expoliantes beneficijs, si qua habent, si pro canonicis Pictauen. præsumpserint se habere. Eisdem etiam dedimus in mandatis, vt tam interdictum ecclesiæ Pictauen. quàm vtranque sententiam tādiu, inuiolabiliter appellationę remota, faciant obseruari, donec mādatum nostrum fuerit adimpletum: & cum testimonio suarum litterarum pro satisfactione nobis præstanda, nuncios idoneos ad nostram præsentiam duxeritis transmittendos. Datum Lateran. X. cal. Octobris.

Illis scriptum est super hoc.

BRACAREN. ARCHIEPISCOPO, ET PRIORI ECCLESIOLAE, ET F. MEnendi monacho Alcobatia. *Vt controuersiam Episcopi Colimbriensis, contra templarios dijudicent.*

REferente Ven. fratre nostro Colimbrien. Episcopo, apud sedem apostolicam constituto nostris est auribus intimatum, quòd cum quæstio dudū inter Colimbrien. ecclesiam, & Templarios agitata super ecclesijs de Palumbario, Rodina, & Ega, ex conquestione ipsius Colimbrien. ecclesiæ, ad felicis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri audientiā peruenisset, bonę memorię C. Bracarē. Archiepiscopo, & F. Portugalen. Episcopo, eam cōmisit fine canonico terminādam: vt si dicti templarij ad eorum pręsentiam non accederēt, aut eorum iudicio contemnerēt obedire, absque appellationis diffugio in eosdem seueritatem canonicā exercerent. Cū autem iudices ipsi partes tandem edicto peremptorio citauissent, templarij obtentu appellationis in prima citatione ad sedem apostolicam interpositæ, licet in cōmissorijs litteris remedium esset appellationis sublatum, ad diem peremptoriū nec venerunt, nec pro se miserunt aliquem responsalē: quos infra certū tempus coram se iuri stare mādarunt. Alioquin iura Episcopalia in dictis ecclesijs adiudicarūt Colimbrien. ecclesiæ iudices antedicti: & nisi eorū sententia pareretur, tā ecclesias, quàm earū parochianos supposuerūt ecclesiastico interdicto christiana sepultura etiam interdicta. Consequenter vero templariorum nuncius à bonæ memoriæ Vrbano Papa prædecessore nostro, sub ea forma commissionis litteras impetrauit, vt ante ingressum caussæ, à templarijs sufficienti cautione recepta, quòd super his iuri parerent, delegati soluerent interdictum, & si alterutra pars duceret appellandū, vsq; ad diffinitiuam sententiā procedētes, gesta omnia transmitterēt sigillorū suorū munimine roborata, & diem partibus assignarent,

aſſignarent, quo venitent ad ſedem apoſtolicam ſententiam recepturæ. Ex quarum nimirum litterarum tenore non fuit proceſſum: quoniam pars, quæ reſcriptum impetrauerat, illud iudicibus non oſtendit. Vnde in eccleſijs memoratis interdictum poſtea non extitit relaxatum, quod templarij, ſicut dicitur, nō ſeruarunt. Cumque proceſſu temporis dilectus filius noſter G. Sancti Angeli diac. Card. in Hiſpaniæ partibus legationis officio fungeretur, Epiſcopo, & Archidiacono Vlixbonen. ſuis dedit litteris in mandatis, vt aut cauſſam eandem fine debito terminarēt, vel, ſentētias à prioribus iudicibus promulgatas, vice ſua ratas habentes, quæ cōtinebantur in eis, facerent à parribus firmiter obſeruari. Sed reſponſalibus eccleſiæ Colimbrien. ad diem peremptorium venientibus coram eis, & templarijs, ſicut priùs fecerant, venire contemnentibus, vel mittere reſponſalem, iudices latas à prioribus ſententias confirmarunt, ne ſcilicet diuina celebrarentur officia in eccleſijs antedictis, neq; ſepelirentur in eis corpora defunctorum, nec primitiæ, decimæ, vel mortuaria, militię templi fratribus ſoluerentur: excōmunicationi ſubdentes, qui contra hoc facere attentarent. Sed dicti fratres iu ſua contumacia nequiter permanentes, obſeruare præfatas ſententias penitus contradicunt. De Venerab. quoq; fratribus noſtris Lamecē. Vlixbonē. & Viſen. Epiſcopis eccleſiæ Colimbrien. aſſlictæ aſſlictionem addētibus, quorū primus eccleſias ſupradictas, alter eccleſiam de Thomar in Colimbrien. diœceſi conſtitutam, tertius verò eccleſias de Larena præſumpſit, ſpreta prohibitione Colimbrien. eccleſiæ, conſecrare. Memoratus Colimbrien. Epiſcopus grauem in auditorio noſtro propoſuit quæſtionem, obnixè depoſcens, vt tam ipſorum, quàm aliorum prædictorum exceſſus animaduerſione vellemus canonica caſtigare: per quos ſępedicta Colimbriē. eccleſia enormem ſuſtinuerat læſionem. Nos igitur ab ipſius clamoribus, qui apud nos, ſicut veſtra nouit diſcretio, moram fecerat longiorem, auditum auertere non valentes, & de prolatis delegatorum ſententijs, quantum patuit per authentica ſcripta, certiores effecti, ſed vttum obſeruare fuerint ignorantes, quamuis iam dictus Colimbrien. Epiſcopus eas conſtanter aſſereret non ſeruatas, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſolum Deum habentes præ oculis, gratia quoque ac timore poſtpoſitis, inquirentes ſuper his, quæ præmiſſa ſunt, diligentiùs veritatem, ſi iam dictis delegatorum ſententijs auctoritate poſtmodum apoſtolica minimè relaxatis, inueneritis paritū non fuiſſe, templarios in legitimis expēſis veſtræ diſcretionis arbitrio moderandis factis ob hanc cauſſam, Colimbrien. eccleſiam condemnetis: ad quarum præſtationem eos per excommunicationis ſentētiam, appellatione remota, cogi volumus, & mādamus à quibus ſufficiēti cautione recepta, quòd coram vobis iuri parebunt, interdicto ſoluto audiatis cauſſam, & eam, appellatione ceſſante, fine canonico decidatis. Si verò nominati fratres præmiſſam præſtare noluerint cautionem, vos ſublato cuiuslibet cōtradictionis, & appellationis obſtaculo, in poſſeſſionem earundē eccleſiarum cauſa rei ſeruādæ Colimbrien. mittatis eccleſiam, & tueamini per diſtrictionem eccleſiaſticam introductam. Sacerdotes quoque, & alios clericos, quos in illis eccleſijs interdictis inueneritis officia celebraſſe diuina excommunicationis gladio percellatis, & tandiu faciatis ſicut excōmunicatos artius euitari, donec cum veſtrarum teſtimonio litterarum noſtro ſe conſpectui præſentarint. Epiſcopos autem prędictos, ſi inxta quod ſuperius eſt expreſſum, eccleſias illas inueneritis temerè conſecraſſe, appellatione ceſſante à pontificali officio ſuſpendatis. Sic autem in præmiſſis articulis iuxta reſcripti noſtri continentiā, non obſtante reſcripto aliquo, veritate tacita per ſubreptionem lite pendēte, à ſede apoſtolica impetrato, fideliter, ac prudenter appellatione poſtpoſita procedatis: nec proceſſum cauſſæ impediat, ſi ſuper hoc ſe dixerint, certum nuncium ad noſtram præſentiam tranſmiſiſſe: quòd protractas diutiùs controuerſias, per veſtram gaudeamus ſolicitudinem terminatas. Teſtes, &c. cogantur. Quòd ſi omnes, &c. tu frater Archiepiſcope cum eorum altero.

Datum Lateran. II. idus. Octobris.

ARCHIE.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET VNIVERSO clero in regno Franciæ constitutis. Vt Regem suum hortentur, vt Apostolicis mandatis obtemperet, & repudiata pellice, legitimam vxorem recipiat.

ANxiatur In nobis ex amaritudine spiritus, & cor nostrum præ dolore tubatur, dum in caussa matrimonij charissimi in Christo filij nostri Philippi Francorum Regis Illustriss. declinare ad sinistram, vel dexteram per timescimus, ne videamur plus homini deferre, quàm Deo, & rursus regia via in regem ipsum procedere molestamur: cùm in eo propter prærogatiuam dilectionis, & gratię, nos ipsos reputemus offendi. Monet enim, & mouet nos vehementiùs contra eum, & debitum pastoralis officij, & fortius Finches zelantis legem domini notum vobis exemplum inducit: sed angit nos plurimum, & retrahit aliquantum gratia specialis, quam ad eundem regem habemus, & quam nō solùm circa ipsum, sed circa totum regnum Francorum opportunitate concessa proposuimus exhibere. Reducentes enim ad mentem, & infra nos ipsos sæpius reuolētes beneficia, nobis olim in ipso regno scholasticis insistentibus disciplinis impensa, & à Deo donum scientiæ quantæcunque collatum, præter debitum officij pastoralis, quo sumus singulis debitores, nos tam regi, quàm regno spacialiter teneri fatemur, & non solùm à regis granaminibus, quantum licet manum retrahimus, sed ad honorem ipsius, & regni eius augumentum ardentiùs aspiramus. Cæterùm attendentes quòd nos dominus (licet immeritos) in sede iustitiæ collocauerit, & Vicarios sui, & apostolorum Principis constituerit successores, ne videamur acceptorū beneficiorū ingrati, si ei, qui nos de puluere suscitatos inter principes, immo supra principes sedere voluit, & de principibus iudicare, hominem præferamus, nę sine caussa etiam accepisse dicamur ligandi, & soluendi per Beati Petri merita potestatem dissimulare non possumus, quin exhibeamus iustit. postu. & errantes ad rectitudinis tramitem reuocemus, ferrum etiam apponêtes vulneribus, quę fomentorum nō sentiunt medicinam. Considerantes prætereà, quòd salus animæ præferenda sit corporis voluptati, & vtilitati, quàm voluntati potius deferendum, cùm multa beneficia præstentur inuiris, ne vel odisse filium, si virgæ parcamus, vel ægro videamur caussam interitus præstitisse, si vulneribus fotis oleo, vinum super Infundere differamus, saluti regis ipsius cōsulere disposuimus, & honori: credentes quòd quantuncunque cōtra nos, immò licet iniustè forsitan moueatur, ad mentem tamē reuersus, cùm remediū senserit medicinæ, tantò nobis reddetur, & apostolicæ sedi deuotior, quantò in corrigendo excessū, per quem Deum sibi reddit offensum, per quem ad excusandas excusationes in peccatis, & in contemnendis ecclesiæ sacramentis factus est alijs præuaricationis exemplum: per quem etiam fama eius est apud bonos, ne dicamus penitus, plurimum offuscata, maiorem in nos ex charitate fuerit seueritatem expert⁹. Ecce enim Dux Bohemiæ, sicut accepim⁹, ipsius secutus exemplum, vxore relicta legitima, simili modo adulterā superinducere non expauit: sed alij principes, & priuatæ personę iudaizare dando libellum repudij suis vxoribus sunt parati, nisi principijs citius occurratur. Licet enim bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster sententiā illam diuortij, quin potius illius ludibrij fabulam, de fratrum cōcilio duxerit penitus Irritandam, diligenter eum admonens, & frequenter, vt prædictam Reginam recipe-ret in gratiā coniugalem: ipse tamē prauo vsus cōcilio, post inhibitiones multiplices, in grauem contemptum ecclesiæ aliam superinducere nō expauit. Nos autem volentes olim Regem ipsum tractare in spiritu lenitatis, & eum ad tramitem rectitudinis salubribus monitis reuocare, Ipsum circa nostræ promotionis initia, per venerabilem fratrem nostrum Parisiē. Episcopum fecimus commoneri, & postmodum per litteras nostras diligenter induximus, vt, superinducta de finibus regni Francorū amota, Reginam reciperet memoratam, quam à se dnxerat irrationabiliter amouendam: iuris ei licentiam non negantes, quo minus facta prius restitutione audiremus, & exaudiremus, si quid duceret rationabiliter proponendum. Cur enim non potius eligat, quod iustum est, & hone-

Vu stum,

ftum,& declinet quod iniquum eft & damnofum? vt fi fortè defuper datum nō fuerit,quòd prædictam Reginam retinere velit in gratia coniugali, remota ea, quam contra interdictum ecclefiæ fuperduxit, & recepta illa,quàm à fe contra iuris ordinem feparauit,ex tunc,fi de iuftitia,& veritate confidit,& ifta iudicio dimittatur,fi fuerit dimittenda,& illa fi reducenda fuerit,reducatur:ne,fi fecus agi contigerit, & animæ periculum prædictus Rex incurrat per adulterium quod committit,& in genere fuo fcādalum ponat,cùm proles fi qua fuerit hoc modo fufcepta,non debeat cenferi legitima,fed fpuria potius iudicari. Licet autem nondum fuper hoc monitis noftris paruerit,& mandatis, ne tamen falutem ipfius negligere videamur, fi quod incepimus, relinqueremus imperfectum,adhuc eum per dilectum filium noftrum P.Sanctæ Mariæ in via lata diac. Card.apoftolicæ fedis legatum ad hoc ipfum mandauimus commoneri: dantes eidem legato firmiter in mandatis, vt nifi Rex ipfe monitis noftris,& eius aurem curauerit facilem adhibere,& ipfe adhuc ei forfitā voluerit fuper interdicto generali deferre,tam Regi,quàm fuperinductæ,ac eorum familijs præter pœnitentias morientium,omni prorfus appellatione remota,interdicat omnia diuina officia,& ecclefiaftica Sacramenta,& vbicūque præfentes fuerint eis præfentibus,præter baptifma paruulorum,& pœnitentias morientium,tam facramenta diuina,quàm ecclefiaftica prohibeat officia celebrari. Ideoque vniuerfitati veftræ per apoftolica fcripta mandamus,& ex parte Dei omnipotentis, patris,& filij,& fpiritus Sancti,auctoritate quoque Beatorum Apoftolorum Petri,ac Pauli,& noftra in virtute obedientiæ diftrictè præcipimus, quatenus fententiam,quam idem Card. in Regem,fuperinductam,& eorum familias vel in regnum etiam duxerit proferēdam,& vos fublato cuiuslibet appellationis obftaculo firmiter obferuetis,& faciatis ab aliis inuiolabiliter obferuari.Si quis enim cuiufcunque dignitatis,vel ordinis eis poft interdictum noftrum vel officia celebrare diuina,vel ecclefiaftica præfumpferit impendere Sacramēta,fe nouerit ipfius dignitatis,& ordinis periculum incurfurū. Cum enim ex hoc quæramus folicitè falutem regis ipfius,& amplius eum,quàm ipfe fe diligat,diligamus,vt potequem nos in domino diligimus ad falutem,ipfe fe in animæ fuæ perniciem diligit contra Deum,non timemus,fi quod pro veritate,ac iuftitia contra nos fcandalum oriatur:quoniam fi Deus nobifcum,quis cōtra nos? nec poterit aduerfus nos aliquorum machinatio præualere, quia veritas,& iuftitia nos defendent. Cùm autem de prærogatiua fcientiæ,ac honeftatis veftræ non modicùm confidamus,ne præter fpem omnium eis comparare poffitis, de quibus dicitur:Canes muti non valentes latrare:cùm hactenus libertas ecclefiaftica maximè viguerit in regno Francorum,volumus,& mandamus, vt vos fratres Archiepifcopi,& Epifcopi,& vos filij Abbates apud eundem Regem exhortationibus affiduis infiftatis,quatenus effectum noftrum attendentes,qui licet falutem folicitè quæramus ipfius,eum tamen moleftamus inuiti,eligat parere potius monitis noftris, immo diuinis,quàm feueritatem ecclefiafticam experiri:cùm fi nec fic potuerit reuocari,ne plaga remaneat incurata, feueritatem ecclefiafticam propofuerimus diftrictiùs exercere. Tanto autem his exequendis folicitius intendatis,quantò apud multos fama veftra eft non modicum aggrauata, quod mediantibus quibufdam veftrum tantus fit perpetratus exceffus. Quod fi ad tempus ommiffum fit hactenus,non tamen eft omnino dimiffum, quin poffit,& debeat aduerfus eos,fi negligentes fuerint,retorqueri.

Scriptum eft autem fuper hoc prædicto Cardinali apoftolicæ fedis legato.

ARCHIEPISCOPO HIDRVNTINO, ET EPISCOPO LICIENSI. *Qua committitur illis caufa Archiepifcopi Tarentini,contra ecclefiam S. Mariæ de Galefo.*

Significauit

Significauit nobis venerabilis frater noster A. Tarentinus Archiepiscopus, quòd cùm ecclesia Sanctæ Mariæ de Galeso, sita propè ciuitatem Tarentinam, ecclesiæ Tarentinæ parochiali iure subiecta esset, R. Logotheta Tarentinus in præiudicium iuris ecclesiæ Tarẽtinæ, quæ pernimium parochialibus terminis angustatur, à sede apost. rescriptum exemptionis obtinuit: occasione cuius, dictus Archiepiscopus nõ solùm ecclesia illa, sed quibusdam alijs capellis, iniustè se asserit destitutum. Quia verò apostolica sedes ab vniuersis ecclesiis iniurias tenetur repellere, non inferre, mandamus vobis, præcipientes, quatenus ad locum ipsum pariter accedentes, si vobis ita esse constiterit, non obstante memorato rescripto per subreptionem obtento, eãdem ecclesiam cum prædictis capellis fore subiectam, sicut primò fuerat Tarentinæ ecclesiæ, sublato appellationis obstaculo, auctoritate apostolica decernatis, facientes quod decreueritis per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari. Datum Lateran. IIII. cal. Nouembris.

N. DE LACV. N. DE HERMENROD. ET N. DE HEISTERBACH

Abbatibus. Qua ipsis cõmittitur caussa & lis, super præpositura Coloniensi.

CVM pro controuersia maioris præpositutæ Colonien. quæ vertitur inter dilectum filium T. præpositum Sanctorum Apostolorum ex vna parte, & E. præpositum Sãcti Georgij in Colonia ex altera, dilecti filij T. canonicus Sancti Gereonis, & H. sacerdos, procuratores prędicti præpositi Sanctorum Apostolorum, & G. maioris ecclesiæ, & E. Sancti Seuerini canonici procuratores præfati præpositi Sancti Georgij ad sedem apostolicam accessissent, & vtriusque partis nobis litteras præsentassent, nil aliud postmodum de ipso negocio in cõspectu nostro proponere curauerunt: sed post repręsentationem litterarum, secundò ad nostram præsentiam accedentes, vnanimiter postulauerunt à nobis, vt caussam ipsam vobis committere deberemus. Nos igitur ad petitionem ipsorũ caussam vobis committentes eandem, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis ad præsentiam vestram partibus, audiatis quę fuerint hinc inde proposita: & si fuerit de voluntate ipsarum, vt ad diffinitiuam sententiam procedatis, vos solum Deum habẽtes præ oculis, omni gratia, odio, vel timore postpositis, caussam ipsam appellatione remota, fine canonico terminetis. Si verò in hoc partes noluerint cõsentire, vt per vos diffinitiua sententia proferatur, vos nihilominus vsque ad sententiæ calculũ sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo procedentes, allegationes, & gesta omnia vtriusq; partis, sigillorum vestrorum munimine roborata, nobis dirigere procuretis: terminum competentem partibus præfigentes, quo recepturæ sententiam nostro se debeãt conspectui præsentare: ad quem si qua partium fortè venire contempserit, nos nihilominus in ipso negocio procedemus. Nullis litteris obstantibus præter assensum partium &c. Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. III. nonas. Nouemb.

VNIVERSIS, AD QVOS LITTERAE ISTAE PERVENERINT.

De facultatibus Archiepiscopi Tarentini, legati Apostolici.

Vniuersitatẽm vestram volumus non latere, quòd nos venerabilis fratris nostri Tarentini Archiepiscopi fidem, & prudentiam attendentes, ipsum vna cum nuncijs nostris alijs ad succursum, & dispositionem regni Siciliæ destinamus, dantes ei liberam potestatem, vt illis, qui cum eo ad obsequium nostrum, & ecclesiæ Romanæ processerint, & fideliter, ac deuotè perstiterint, beneficia, & præmia condigna retribuat: & si quid damni acciderit in equis, vel armis (quod absit) integrè studeat resarcire.

Datum Lateran. VIII. idus Nouembris.

CONRADO MAGVNTINO ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO SABINEN.

Vt beneficia, per Hildesemensem Episcopum in diœcesi Herbipolensi collata, ipsi alijs conferre liceat: priori, nulla collatione non obstante.

INter excessus alios animaduersione dignissimos suo loco, & tempore auctore Domino puniendos, illud est etiam nostro apostolatui reseratum, quòd C. quondam Hildesemen. Episcopus Herbipolen. ecclesiam ausu propriæ temeritatis vsurpans, in eius diœcesi nonnullis beneficia conferre præsumpsit, in cõtemptum apostolicæ sedis, & ipsius Herbipolen. ecclesiæ detrimẽtum. Nos igitur quod ab ipso factum est in hac parte denunciantes irritum, & inane: quia deuotionem tuam sumus in multis experti, vt beneficia ipsa personis idoneis appellatione remota valeas assignare, auctoritate tibi præsentium indulgemus: firmiter inhibentes, ne vel illis, qui de manu eius beneficia receperũt, vel alijs, qui ei iam excommunicato participare non sunt veriti, vel etiam obedire, tanquam indignis huiusmodi beneficia conferre præsumas. Nulli ergo &c. Datum Lateran, V. calendas Nouembris.

CASTELLAN. PERVSIN. CLVSIN. ET EVGVBIN. EPISCOPIS, ET DILECTIS filijs Abbatibus, Prioribus, & alijs ecclesiarum prælatis in eorum diœcesibus constitutis. *Vt legatum apostolicum reuerenter excipiant.*

APOSTOLICA sedes, quæ disponente domino inter omnes ecclesias obtinet principatum, alios vocauit in partem solicitudinis, retenta sibi plenitudine potestatis, vt quoniam Rom. Pontifex. pro defectu conditionis humanæ, per se ipsum omnia expedire nõ potest, iuuetur subsidijs aliorum, quibus vices suas committit, ad exemplum domini, & magistri, qui discipulos suos per mundum vniuersum transmisit, salutem nostram in medio terræ personaliter operatus. Sanè cùm nos, & fratres nostros propter curam, & solicitudinem apostolici patrimonij, ab occupationibus varijs, quas pro statu ecclesiarum omnium indesinenter subimus, sæpius nos contigerit euocari, nolentes, sicut nec velle debemus, temporalia spiritualibus anteferre, de concilio fratrũ nostrorum viam elegimus tutiorem: qua & curam temporalium non negligimus, & spiritualem, sicut conuenit, præferimus dignitatem, dilectum filium nostrum G. Sancti Georgij ad velum aureũ diaconum, Cardinalem apostolicæ sedis legatum, virum vtique prouidum, & prudentem, & honestate morum, & generositate natalium commendandum, quem inter fratres nostros speciali charitate diligimus, ad ea quæ præmisimus exequenda duximus assumendum concessa sibi nihilominus potestate, vt in ecclesijs, & patochijs vestro regimini deputatis, euellat, & destruat: ædificet, & plantet: quæ in eis euellenda, & destruenda: ædificanda occurrerint, & plantãda. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus ipsum tanquam honorabile membrum ecclesiæ, & legatum apo. sedis recipiẽtes humiliter, & deuotè, ipsius salubria monita, & statuta & vos ipsi diligenter seruetis, & à subditis vestris faciatis efficaciter obseruari. Nos enim sententiam, quam in rebelles, & contumaces, rationabiliter duxerit promulgandam, ratam habebimus, & faciemus, auctore domino, firmitatem debitam obtinere.

Datum Lateran. idus Octobris.

Scriptum est super hoc in eundem modum Spoletan. Fulginat. Assisinat. Nucerinen. Reatinen. Narinien.

CONSVLIBVS, ET POPVLO SVTRINIS. DE EOdem argumento, quo præcedenti Epistola, præcipit.

CVM

CVM præter solitum, immò plus solito multis, & magnis simus negocijs occupati, quæ per nos ipsos facere non valemus, per alios cogimur adimplere. Sanè inter alias occupationes, & sollicitudines nostras, curam, & prouisionem apostolici patrimonij non modicas reputamus, tam ad spiritualem iurisdictionem nostram spectantis, quàm etiam temporalem. Vnde nobis posset non immerito imputari, si super ordinatione ipsius essemus tepidi, vel remissi: qui cunctorum fidelium solicitudinem gerimus pastoralem. Nouimus enim (quod tristes, & dolentes referimus) quoniam in eo multi quæ sua sunt, non quę Iesu Christi quærentes, & abutentes per insolentiam sedis ap. patientia, pacem perturbant, corrumpunt iustitiam, stratam violant, & terram offendunt, vnde nobis, & vobis nō modicum derogatur. Cum igitur super his, quæ præmisimus emendandis cum fratribus nostris tractatum habuerimus diligentem, de ipsorum concilio dilectum filium nostrum G. S. Georgij ad velum aureum diaconum Cardinalem, virum nobilem, & prudentem, quem inter alios fratres nostros speciali diligimus charitate, operi tam vtili, & necessario deputantes, vt melius, & facilius iniunctum sibi officium valeat exercere, dilectum filium P. præfectum vrbis, virum nobilem, & potentem sibi duximus adiūgendum: quibus dedimus in mandatis, vt stratam custodiant, pacem procurent, iustitiam faciant, & terram defendant: alia quoque nihilominus operentur, quæ ad honorem Dei, profectum ecclesiæ, vtilitatem vestram, & aliorum nostrorum fideliū nouerint pertinere. Vt autem dominium sedis apo. quæ de se verè dicere potest: Iugum meum suaue est, & onus meum leue, diebus nostris dulcedinem nō deponat, & nulli fiat penitus odiosum, eis viua voce præcepimus, vt vos diligant, & honorent: nullū sine caussa lædentes, vel contra iustitiam aggrauantes, sed à vobis potius iniquitatem, & violentiam satagant propulsare. Vnde quoties necessitas postulauerit, ad eos vice nostra pro iustitia consequenda, vel alijs expediendis negocijs poteritis habere recursum. Et vt melius quæ ad pacem, & vtilitatem vestram à nobis, & fratribus nostris sunt salubriter ordinata, perduci valeant ad effectum, vniuersitatem vestram monemus attentiùs, & hortamur in domino, per apost. scripta præcipiendo mandantes, quatenus ipsis vice nostra, immo nobis in ipsis intendentes humiliter, & deuotè, quod super præmissis articulis, & alijs emergentibus negocijs vtiliter duxerint statuendū, saluo in omnibus apostolicæ sedis mandato, teneatis firmiter, & seruetis, de vniuersis iustitijs, & rationibus ecclesiæ Romanæ sibi plenariè respondentes.

In eundem modum consulibus, & populo Nepesinis.
In eundem modum consulibus, & populo Oritanis.
In eundem modum Amelien. Castellan.
In eundem modum Tudertin. Asisinatibus.
In eundem modum Perusin. Fulginat.
In eundem modum Spol. Narnien. Reatin. populo ciuitatis Castellana.
Tuscan. Vetrallen. Balneoregem. Centumcellen. Vrbeuetan. Cornetan.

MAGDEBVRGEN. EPISCOPO, SVFFRAGANEIS EIVS, VT HIL-*desemensis Episcopus, quòd Herbipolensem ecclesiam temerè propria auctoritate occuparat, publicè excommunicatus nuncietur.*

CVm sine capite nulla possint membra subsistere, si quispiam impu- *Vide titulū* ne posset apo. sedis priuilegia violare, nulla cæteris ecclesijs de suis *de trāslatione Episcopi.* priuilegijs fiducia remaneret. Verùm inter cætera priuilegia, quæ primatum apost. sedis ostendunt, illud non modicum reputatur, quòd depositiones, cessiones, & translationes Episcoporum fieri sine speciali auctoritate Rom. Pont. interdicit. Hoc autem C. quondam Hildesemen. Episcopus non attendens, licentia nostra non solùm nō obtenta, sed nec etiā expetita, Herbipolen. eccl. occupauit, præsumēsad eam propria temeritate transire: cùm per illam non possit indulgentiam excusari, quam à bonæ mem. C. Papa prædecessore nostro se asserit impetrasse: quæ potius impetranti turpem ambitionis notam ingessit, vt si videlicet eum ad maiorē dignitatē contingeret

inuitari,eam sibi liceret assumere,dummodo,nihil ei de statutis canonicis obuiaret. Licet enim ei videatur indultum, vt inuitatus maiorem possit assumere dignitatem,per hãc tamen indulgentiam ad parem sibi transire nõ licuit,cùm longè facilius in vno casu,quàm in alio dispensetur. Præterea cùm & postulatio, sicut electio, examinari debeat diligenter, antequam per eum, cui facienda fuerat,examinata fuisset,non debebat vlla ratione transire: cùm non solum examinationem postulationis,sed ipsius quoque personæ videatur tenor indulgentiæ reseruasse,statim subiungens dummodo nihil appareat, quod tibi de canonicis obuiet institutis. Licet autem tantæ præsumptionis excessus ad aures nostras,publica referente fama,venisset,distulimus tamen procedere contra ipsum,donec litteras eius recepimus:in quibus se nobis Herbipolen. Episcopũ appellabat. Vnde postmodum præsumptionem ipsius debita volentes animaduersione punire,vobis & alijs Archiepiscopis, & Episcopis in Teutonia constitutis districtè præcipimus, vt cùm factum huiusmodi non posset in partibus vestris non esse notorium,nisi dictus C. infra viginti dies,post susceptionem litterarum nostrarum,ab Herbipolen eccl. administratione cessaret, eum excommunicatum auct. nostra non differretis publicè nunciare,& excommunicationem eius faceretis pulsatis camp. & candelis accensis,festiuis diebus & dominicis innouari. Tu autem Magdeburgen. in eum,iuxta tenorem mandati apostolici,sicut accepimus,processisti:& alij etiam(sicut credimus)processerũt. Quamuis autem in manifestis non sit ordo iudiciarius requirendus,& ipse videretur confessus de crimine,cùm in litteris ad nos directis se præsumpsisset Herbipolen. Episcopum nominare,nos tamen ad euitãdam omnem malitiam,in litteris nostris commonitionem canonicam duximus præmittendam:& eum postmodum etiam ad bonum obedientiæ reuocare volẽtes,ipsi non præmissa salutatione mandauimus, vt omni excusatione cessante,si apud nos vellet gratiam inuenire,mandatum apostolicum adimpleret. Quia verò nec sic ei vexatio præbuit intellectum,quin eo fortius in sua pertinacia perduraret, quo ampliùs nos videbat de sua correctione solicitos,cùm postquam alius de mãdato nostro fuit in Episcopum Hildesemen. electus,se ipse præsumeret Hildesemen. Episcopum nominare,apostolicæ sedis iniuriam dissimulare nolẽtes,ipsum in festo Principis Apostolorum proximè præterito,præsentibus nuncijs eius,inter missarum solennia excõmunicatum publicè nunciauimus,& mandauimus ab omnibus euitari. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, & districtè præcipimus, quatenus latam in eundem C. à nobis excommunicationis sententiam publicantes, ipsum singulis diebus dominicis,& festiuis,pulsatis campanis,& candelis accensis,denuncietis excommunicatum,& ab omnibus, tanquam contemptorem apostolicæ iussionis arctiùs euitandum,donec,si desuper datum fuerit,absolutionis gratiam mereatur: vestris nobis litteris intimantes, si fortè sentẽtiam nostram contemnens,diuina præsumpserit officia celebrare.

In eundem ferè modum Capitulo. & Suffraganeis eccl. Magun.

In eundem modum Herbipolen. Capitulo

In eundem ferè modum Treueren. & Suffraganeis eius.

NOBILI VIRO B. COMITI LAVRETI. ET CVPERSAN. MAGIstro Iustitiario Apuliæ, & Terræ laboris. *Vt promissionibus suis satisfaciat, & pacem initam conseruet.*

IAMolim firmiter proposuimus,ecce & nunc sumus In executione propositi,aliquem à latere nostro ad regni partes dirigere cum subsidio opportuno, vt excludantur,& penitus repellantur ab eo,tam regni,quàm ecclesiæ inimici:& pax reformetur in regno,& iustitia cõseruetur. Quia verò in præsentia dilecti filij I. tituli Sãcti Stepha. in Cœlio Monte præbyteri Cardinalis,& Philippi notarij nostri exercitũ iurauisti,sicut eorũ nobis relatio patefecit. Volẽtes te tanquã virũ nobilẽ, & egregiũ ad id esse solicitũ,& paratum, discretioni tuæ per apostolica scripta mãdamus, quatenus te ad eundem cum Legato nostro,contra inimicos regni, & ecclesiæ

ita

ita honorificè præpares, ac viriliter accingaris, quòd fidelitas, & dilectio, quam ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum F. Siciliæ regem illuſtrem, & deuotio, quam ad Romanam eccleſiam te habere proponis, eluceſcat in opere: & proinde ipſum regem, & nos ipſos ad dilectionem tuam reddere valeas promptiores. Præterea cùm ſuper omnibus quæſtionibus, quæ inter te, & dilectos filios nobiles viros G. & M. Comites de Mannplell. prædictis Cardinali, & Notario ſtare mandato noſtro iuraueris: & ipſi etiam ex parte ſua ſe ſimili aſtrinxerint iuramento, ſicut iam tibi ſcripſiſſe recolimus: ita iterato tibi duximus ſub debito iuramenti, præſentibus litteris, iniungendum, vt treugas initas coram prædicto Cardinali inuiolabiliter obſeruare procures, donec per Legatum noſtrum, cui vices noſtras tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus committimus exequendas: qui eſt ad partes ipſas in proximo acceſſurus, ſuper quæſtionibus, quæ inter te, & ipſos Comites vertuntur, mandatum ex parte noſtra recipias: quod tam à te, quàm ab ipſis volumus ſine refragatione ſeruari: ſaluo nimirum, ſiquid aliud ſuper hoc vtilitate, vel neceſſitate penſata duxerimus ſtatuendum. Nos enim ipſis Comitibus conſimiles litteras duximus deſtinandas, volentes (ſicut conuenit) vtriuſque partis indemnitatibus præcauere.

EDVEN. EPISCOPO, VT IVDAEIS RECENS BAptiſatis beneuolentia exhibeatur.

AD prouiſionem P. quondam Iudæi latoris præſentiũ ad fidem Chriſti nuper, eodem inſpirante, conuerſi per litteras apo. & mandatum te recolimus inuitaſſe: ſed quod ea penitùs obaudieris, eiuſdem labor indicat iteratus, ſicut decuit: non attendens quòd perſonis huiuſmodi, ne propter opprobrium paupertatis, quod non conſueuerunt æquanimiter ſuſtinere, poſt iudaicam perfidiam derelictam retrò aſpicere compellantur, ab vniuerſis ſit fidelibus propenſiùs ſuccurrendum: nedum Epiſcopali præditis dignitate, quorum debet eſſe propoſitum indigentibus ſubuenire, teq; in hac parte illa ſaltem ratione oportuit exiſtere proniorem, quòd pro eodem P. tuas nobis preces, & litteras deſtinaſti. Niſi autem ſpecialis gratia, quam ad perſonam tuam habuimus, & habemus, morum noſtri animi mitigaſſet, pro contemptu mandati præmiſſi, priùs ad te diſtricta vltio, quàm iterata monitio perueniſſet: cùm ſatis appareat qualem in alijs te geris virtutibus, quandoquidem in operibus pietatis, quæ ſecũdum Apoſtolum promiſſionem habet vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ, te negligis, vel contemnis ad mandatum apoſt. exercere. Ne igitur præfatus P. prouiſionis apo. ſolatio defraudetur, aut tua negligentia remaneat in ſopore, fraternitati tuæ per apo. ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus eius paupertati taliter ſtudeas prouidere, quòd prædictus P. ac M. filia ſua, quæ cũ eo vnda baptiſmatis eſt renata, per tuæ liberalitatis gratiam victus, & veſtitus neceſſaria ſe gaudeant congruè, ſine dilatione qualibet, aſſecutos: faciens nihilominus, vt quod eis propter neceſſitates ſuas duxeris, quemadmodum præmiſſum eſt, aſſignandum, valeant ſine perturbatione qualibet, cùm Deus hilarem datorem diligat, obtinere. Alioquin noueris nos venerab. fratri noſtro Epiſcopo, & dilecto filio Abbati ſancti Martini Niuernen. præcipiendo mandaſſe, vt, ſi mandatum, noſtrum neglexeris adimplere, ipſi te ad ea, quæ præmiſimus, exequenda per diſtrictionem eccleſiaſticam omni contradictione, & appellatione remota, compellant. Datum Lateran. nonis Nouembris.

POTESTATI, CONSVLIBVS, ET IVSTITIARIIS VITERBIEN. Vt concordiam cum Romanis initam conſeruent.

SIcut per alias litteras vobis intimaſſe meminimus, ex diſcordia, quæ inter vos, & Romanos peccatis exigentibus eſt ſuborta, grauia timemus pericula prouentura, quæ præuidentes olim, & ab ipſis vobis præcauere volentes, primò per dilectum filium G. Centij, nobilem ciuem Romanum apoſtolici patrimonij rectorem, in

Thuſcia, ſecundò per dilectum filium G. Archipresb. ſancti Angeli Subdiac. noſtrum: tertiò per venerab. fratrem noſtrum O. Oſtien. Epiſcopum vos fecimus diligentiſſimè commoneri, vt noſtro ſuper hoc conſilio crederetis: quod quale fuerit, non eſtis obliti. Tandem cùm tu fili Poteſtas cum quibuſdam ciuium ad noſtram præſentiam acceſſiſſes, licet multa eſſemus debilitate grauati, te tamen, & ipſos ad idem efficaciter, quantum in nobis fuerat, duximus inducendos, ſed in his omnibus non fuimus exauditi. Quamuis autem poſtmodum receptio Biturclani fuerit prorogata, non tamen potuit penitùs impediri, quin reciperetur à Romanis, & eorum committeretur potentiæ protegendum. Debueratis autem, & vos nobiſcum mala huiuſmodi præuidere, nec tantùm vires veſtras inſpicere, ſed inimicorum etiam potentiam intueri: cùm non ſit tutum committere vos fortunæ. Verendum eſt autem nobis, & vobis, ne duritia veſtra, qui nobis credere noluiſtis, & culpa noſtra, quam ex eo cõtraxiſſe videmur, quòd querelas hominum de Biturclano ad nos clamantium ab oppreſſionibus veſtris, & ad fidelitatem noſtram redire volentium, non curauimus exaudire, plus fortè vobis, quàm expedierit, deferre volentes, nos, & vos in grauem neceſſitatem induxerint, quam vitare de facili non poſſimus. Romani ſiquidem, ſicut quidam ex vobis, qui nuper ad noſtram venerunt præſentiam, ſuper hoc nouerunt pleniùs veritatem à nobis, & petebant, & petunt inſtanter, vt vel vos à moleſtatione hominum de Biturclano cõpeſceremus, iuxta debitum officij paſtoralis, vel cogeremus ad iuſtitiam in noſtra præſentia exhibendam: quod quacunque peteretur intentione, quia nos de manifeſtis iudicamus, dominus autem iudicat de occultis, non vidimus qua poſſemus ratione negare: licet cum eiſdem nuncijs veſtris, & alijs ſuper hoc diutiùs tractaſſemus. Cùm enim ſecundum verbum apoſtoli ſapientibus ſimus, & inſipientibus debitores, & omni petenti teneamur iuſtitiam exhibere, id præſertim debemus efficere, cùm fideles noſtri de noſtris fidelibus conquerũtur: propter quod dictum Subdiaconum, & dilectum filium Hugonem Panetiarium noſtrum ad vos duximus deſtinandos: vniuerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ea, quæ poſſunt ex hoc facto pericula prouenire, diligentiùs attendentes, noſtro vos committeretis iudicio, vel mandato. Vos autem aliud quàm expectaremus nobis dediſtis reſponſum, ſcilicet quòd vſque ad quintam feriam proximè præteritam expectaretis venerab. fratrem noſtrum Epiſcopum, Vulterranum, de ipſius nobis conſilio reſponſuri. Iudicet ergò dominus inter nos, & vos: qui nec monitis, nec mandatis noſtris toties requiſiti parere volentes, nos, & vos in grauem neceſſitatem, quam euitare non poſſumus, induxiſtis. Cùm igitur de cætero contemptum noſtrum nõ poſſimus æquaninimiter ſuſtinere, niſi vſque ad proximum diem dominicum, vel iudicium noſtrũ ſubieritis, vel mandato apoſtolico, quod vobis potiùs credimus expedire, duxeritis exponendos, cautionem ſufficientiſſimam exhibentes, ex tunc vos noueritis excommunicationis vinculo innodatos. Nos etiam vniuerſis fidelibus noſtris dabimus in mandatis, vt non ſolùm vobis aſſiſtere non præſumant, ſed ad edomadam contumaciam veſttam potenter, & viriliter procedant in ſubſidium Romanorum.

INNOCENTIO SANCTISSIMO PAPAE RO. ET IN CHRISTO Domino dilecto fratri noſtro. De primatu & prærogatiua eccleſiæ Romanæ.

IOannes diuina miſericordia Conſtantinopolitanus Archiepiſcopus, nouæ Romæ Patriarcha, amorem, & pacem à domino noſtro Ieſu Chriſto, & ſaluatore noſtro. Scriptum à tua ſanctitate per prudentiſſimos legatos Albertum Subdiac. & Albertinum notarium noſtræ humilitati directum, quàm gaudenter ſuſcepimus, & quod in eo continebatur diligentiùs rimatus, impoſſibile habuimus, quomodo non omnino tuam laudaremus ſanctitatem, pro veſtro diuino zelo, & ignito propoſito, de noſtrûm, & veſtrûm, ſecundum fidem vnione: cùm, & hæc noſtram humilitatem tuæ virtutis conſtantia, & tua digni pontificatus diligentia nos clarè

clarè docuerint. Et quid enim de pluribus faciet quisquam nobis traditam ex patribus, & longo iam tempore de pia confessione traditionem, quam Christus quidem communis doctor, & prædicator Christianorum populis suis tradidit vocibus: hunc autem videntes, & discipuli, & eorum ex tunc successores sancti Spiritus inspiratione illuminati, & ab eo docti, suis scriptis docentes ampliauerunt, sic nostra humilitas non modicè læta ta est, super tuæ sanctitatis pro diuini cultus solicita cura. Quod autem mihi in tuæ sanctitatis scripto non modicam superinduxit ambiguitatem, non abscondam. Nam & pro miro habeo, quomodo vnam, & vniuersalem Romanorum vocasti ecclesiam, vt quasi iam diuisam in species quasdam specialissimas, & hæc vno existente grege, ouilium Christi nobis quodam modo pastoribus sub eo cōstitutis, pastorum principe, communique doctore. Et quomodo erit, quòd apud vos Romanorum ecclesia mater (vt dixisti) communis aliarum ecclesiarum, & secundum quas aliquas rationes, & per quas vnquam caussas quæro addiscere dubitans. Quod autem mihi, & plus extendit ambiguitatem, dicam, & indulge mihi sacerrime Papa, si nunc primò hunc patriarchalem sacrum thronum me ascendentem, nondum de tali hac dubitatione diligentem solutionem addiscere accidit. Audiens enim quis in psalmis Dauid dicentem: Mater syon, dicet homo, & homo natus est in ea: secundum verùm vtique verbi, & iustitiæ æquitatem, Hierosolymitanam ecclesiam matrem aliarum ecclesiarum nominabit, prærogantem secundum fidem tam tempore, quàm & dignitate. In ea enim vtique, vt nouissimus omnium Christus, & natus est secundum carnem, & conuersatus: & docens atque prædicans, nostram fuit salutem nouissimè per crucem, pro nobis mortem sustinens, lapidem in quo corpus huius fuit sepultum, depositum ibi reliquit. Clarè vtique signum suæ in terris conuersationis, ibi Christo discipuli occurrentes crediderunt, hunc filium Deo, & Patri consubstantialem esse: quamuis perfectam humanam naturam indutus, sibi secundum substantiam homo tantùm in superficie videbatur: inde Christi mirabiliū fons emanauit, & inde, vt ex quodam principio, alij quidam exorti sunt diuina fluentes fluuij, & vniuersum orbem irrigantes, riuos etiam ecclesiæ, quæ apud vos est, replentes. Igitur nunquid ob hęc, & alia talia, quis Hierosolymitanam ecclesiam, matrem omnium dicet ecclesiarum? aut non præornatam prædicationem audisti Pauli à Hierusalem: Clarè debes incipi, dicit enim, & vsque ad Liricum prædicare euangelium. Hæc quidem dicet, quis audiens ecclesiam, quæ apud vos est, generalem, & vniuersalē nominatam. Ego verò lætanter addiscam caussam, & accaptabo eam sine contradictione rationem habentem. Reprehensionem autem à tua sanctitate nobis superinductam silere nequeo, vt scindentibus quasi vnam, & desuper contextam Christi vestem, & sic à vobis vsq; nunc & discissis: dicente enim in Euangelijs saluatore Christo, de modo essentiæ sancti Spiritus ei consubstantialis, qui ex patre procedit: & duas has substantiales proprietates dicente, de sui ipsius, & spiritus generatione dico, & processione, & sibi quidem: de paterna substantia testanti ineffabilem omnibus, & ignotam generationē; sancto verò spiritui ex eadem paterna substantia processionem insensibilem, & hanc omnibus, & patribus in Nicęam concurrentibus, immutabiliter sic ex patre spiritus processionem ampliantibus, ex tunc vniuersi orbis synodis sacro symbolo, & doctrinæ nil apponentibus: in quibus, & quidam tunc pontificalē thronum veteris Romæ gubernantes, per se ipsos interfuere: in quibusdam verò, & quidam alij vestrum locum tenentes, vestris tunc pontificibus acceptantibus, & quæ confirmata fuerunt, & ea rata per proprias confessiones habentibus, & dæmoni credendi constitutionem. Hac quoque fide vsque, & ad nos sine aliqua interruptione perueniente, quid nos oporteat facere, non parum est hæsitandum in ambiguitatem, atque discessionem non paruam incidere, donec de hoc quæstio soluatur. Quæro nūc hinc addiscere caussam, quæ diuisa est, & indiuisibilis vestis Christi. Potētem autem nostrū moderatorē tua noscat sanctitas, à se ipso prosiliētem ad omnē boni notitiā, & maximè ad religionis cultū: omnia enim, quib. ornatur verè homo dei, & quæcunq; diuinitùs coronatū ornant

Impe.

Imperatorem. Hæc omnia Deus ei donauit, & vt breuiter Imperatoris ostendā
maiestatem, nosce hunc prę omnibus eius antecessoribus eius Imperatorē be-
nignum, & patientem, simulatque strenuum: cuius tam spiritualia, quàm &
corporalia benigna, si dicere inciperem, mēsuram excederet verbum, necnon
& epistolæ modum.

PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANO QVA AD *præcedentem epistolam respondet.*

APostolicæ sedis primatus, quem non homo, sed Deus, immò veriùs
Deus homo constituit, multis quidem, & euangelicis, & apostoli-
cis testimonijs comprobatur: à quibus postmodum constitutiones
canonicæ processerunt, concorditer asserentes, sacrosanctam Ro-
manam ecclesiam in Beato Petro apostolorum principe consecra-
tam, quasi magistram, & matrem cæteris præminere. Hic enim cùm interro-
ganti domino, quem homines esse dicerent filium hominis, alijs referentibus
opiniones aliorum, ipse velut inter cæteros primus, eum esse Christum Dei vi-
ui filium respondisset, audire promeruit: Tu es Petrus, & super hanc petram æ-
dificabo ecclesiam meam: & post pauca: tibi dabo claues regni cœlorum. Nam
licet primum, & præcipuum ecclesiæ fundamentum sit vnigenitus Dei filius
Iesus Christus, iuxta quod dicit apostolus: quia fundamentum positum est, prę-
ter quod aliud poni non potest, quod est Christus Iesus, secundum tamen, & se-
cundarium ecclesiæ fundamentum est Petrus: etsi non tempore primus, aucto-
ritate tamen pręcipuus inter cæteros, de quibus Paulus apostolus inquit: Iam nō
estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum, & domestici Dei superædifi-
cati supra fundamentum ap. & proph. quos, & fundamenta esse in montibus
sanctis, Dauid Propheta testatur. Huius etiā primatum veritas per seipsam ex-
pressit, cùm inquit ad eum: Tu vocaberis cephas, quod etsi Petrus interprete-
tur, caput tamen exponitur, vt sicut caput inter cætera membra corporis, velut
in quo viget plenitudo sensuum, obtinet principatum, sic & Petrus inter apo-
stolos, & successores ipsius inter vniuersos ecclesiarum prælatos prærogatiua
præcellerent dignitatis, vocatis sic cæteris in partem solicitudinis, vt nihil eis
de potestatis plenitudine deperiret. Huic dominus oues suas pascendas, voca-
bulo tertio repetito, commisit, vt alienus à grege dominico censeatur: qui eum
etiam in successoribus suis noluerit habere pastorem. Non enim inter has, & il-
las oues distinxit, sed simpliciter inquit. Pasce oues meas, vt omnes omnino in-
telligantur ei esse commissæ. Iacobus enim frater Domini, qui videbatur esse
columna Hierosolymitana sola contentus, vt ibi semen fratris præmortui su-
scitaret, vbi fuerat crucifixus, Petro non solùm vniuersam ecclesiam, sed totū
reliquit sęculum gubernandum: quod ex eo etiam euidenter apparet, quia cum
dominus apparuisset in littore discipulis nauigantibus, sciens Petrus quòd do-
minus est, se misit in mare, ac alijs nauigio venientibus, ipse sine beneficio na-
uis ad dominum festinauit. Cùm enim mare mundum designet, iuxta verbum
Psalmistæ dicentis: Hoc mare magnum & spatiosum, illic reptilia, quorum nō
est numerus, per hoc quod Petrus se misit in mare, priuilegium expressit ponti-
ficij singularis: per quod vniuersum orbem susceperat gubernandum, cæteris
apostolis vt vehiculo nauis contentis: cùm nulli eorum vniuersus fuerit orbis
commissus, sed singulis singulę prouinciæ, vel ecclesię potiùs deputatæ. Iterùm
etiam vt se vnicum Christi vicarium designaret, ad dominum super aquas ma-
ris mirabiliter ambulantem, & ipse super aquas maris mirabiliter ambulauit.
Nam cùm aquæ multæ, sint populi multi, congregationesq; aquarum, sint ma-
ria, per hoc, quod Petrus super aquas maris incessit, super vniuersos populos se
potestatem accepisse monstrauit: pro eo dominus se orasse fatetur, inquiens in
articulo passionis: Ego pro te rogaui Petre, vt nō deficiat fides tua, & tu aliquan-
do conuersus confirma fratres tuos: ex hoc innuens manifestè, quòd successoris
ipsius à fide catholica nullo vnquam tempore deuiarent, sed reuocarent magis
alios, & confirmarent etiam hæsitantes: per hoc sic ei confirmandi alios pote-
statem

statem indulgens, vt alijs necessitatem imponeret obsequendi: quod & tunc Petrus agere cœpit, quando quibusdam ex discipulis abeuntibus retrò, & durus est hic sermo dicentibus: cùm dixisset Iesus ad duodecim? Nunquid & vos vultis abire? solus ipse respondit pro cæteris: Domine verba vitæ æternæ habes, & ad quem ibimus? Huic præterea dictum in euangelio, & audisti sæpiùs, & legisti: Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quod si omnibus etiam apostolis simul dictum esse reperias, non tamen alijs sine ipso, sed ipsi sine alijs attributum esse cognosces, ligandi, & soluendi à domino facultatem, vt quod non alij sine ipso, ipse sine alijs posset ex priuilegio sibi collato à domino, & concessa plenitudine potestatis. Ad quod nimirum videtur illud non incongruè pertinere, quòd ipse solus legitur interrogasse Iesum: Si peccauerit in me frater meus, dimittam ei vsq; septies? & ei soli Iesus legitur respondisse: Non dico tibi vsq; septies, sed vsq; septuagesies septies. Quia profectò septenarius vniuersitatis est numerus, eo quod omne tempus septenario dierum numero noscitur comprehendi. Septenarius ergò numerus in se ipsum multiplicatus, in hoc loco significat vniuersorum vniuersa peccata: quia solus Petrus potest non solùm omnia, sed omnium crimina relaxare. Demum post passionem suam dominus Petro dixisse legitur: Tu me sequere: quod vtique non tam de sequela perferendæ passionis, quàm creditæ dispensationis debet intelligi: cùm & Andreas, & quidam alij præter Petrum, sicut dominus, fuerint crucifixi, sed solum Petrum sustinuit sibi dominus, & in officio vicarium, & in magisterio successorem. Vnde post ascensionem domini, Petrus velut successor ipsius regere cœpit ecclesiam, ad complendum duodenarium discipulorum numerum, loco Iudæ præuaricatoris ex verbis Prophetæ alium instituens, & faciens subrogari: & recepto paracleto, discipulos non musto repletos, sed spiritus sancti gratia illustratos, ex verbis Ioelis apertiùs comprobauit. Hic pœnitentiam agere iussit, & baptizari credentes. Hic inter discipulos curando claudum, primus fuit miraculum operatus: & in Ananiam, & Saphiram vxorem ipsius tanquàm primus, & præcipuus inter eos, quia mentiri fuerant spiritui sancto, mortis sententiam promulgauit. Hic simoniacæ pestis radicem contra primitiuam ecclesiã pullulantem apostolica falce succidit: solus in Simonem magnũ sententiam damnationis promulgans, licet non ei soli, sed omnibus communiter pecuniã obtulisset. Ipse præterea cùm in eum mentis cecidisset excessus, vidit cœlũ apertum: & descedens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initijs in terram de cœlo submitti, quòd omnia quadrupedia, & serpentia terræ, ac cœli volatilia continebat. Et cũ facta esset vox dicens ad eum: Surge Petre, macta, & mãduca, respondit: Absit domine, quia nunquam immunda, & cõmunia manducaui: & vox ad eum est facta secundò: Quod Deus purificauit, tu cõmune ne dixeris: per quod innuitur manifestè, quòd Petrus prælatus fuerit populis vniuersis: cùm vas illud orbem, & vniuersitas contentorum in eo vniuersas significet tam Iudæorum, quàm gentium nationes. Qui licet postmodum ex reuelatione diuina, ab Antiochia fuerit translatus ad vrbem, nõ tamen concessum sibi primatum deseruit, sed secum potiùs cathedræ transtulit principatum: cùm dominus eum nullatenus minorare voluerit, quem Romæ præuiderat martirio coronandum. Sanè cùm ipse postmodum, immo dominus potiùs, qui se in eo pati asseruit: Venio (inquit ad eum) Romam iterum crucifigi. Romanam ecclesiam suo sanguine consecrasset, primatum cathedræ successori reliquit, totã in eo transferens plenitudinem potestatis. Pro patre siquidem nati sunt ei filij, quos dominus principes super omnem terram constituit. Sanè cum per nauim Petri ecclesia figuretur, tunc Petrus iuxta præceptum dominicum nauim duxit in altum, laxans prædicationis retia in capturam: cùm ibi posuit ecclesiæ principatum, vbi vigebat sæcularis potentiæ altitudo, & imperialis monarchia residebat: cui ferè singulæ nationes, sicut flumina mari tributa soluebant certis tẽporibus constituta. Ipse quidẽ primus Iudæos, ipse quoq; primus gentiles post ascensionẽ Christi conuertit ad fidẽ, vt super vtrosq; fideles se primatũ accepisse

monstraret. Cùm ipso die Pentecostes ad verbum exhortationis ipsius, circiter tria millia Iudæorum baptismi receperint sacramentum, ac deinde Corneliũ Centurionem, & suos quasi primitias gentium ad reuelationem angelicam baptizarit. Cùm autem inter Apostolos ad consultationem credentium magna fieret conquisitio, vtrum oportet circumcidi fideles, & legem Mosaicam obseruari, Petrus principali fretus auctoritate respondit: Quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruicem discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Cuius sententiam subsecutus, apostolicum super ipsa quæstione decretum, Iacobus promulgauit. Paulus etiam postquam abijt in Arabiam, & iterum redijt in Damascum, deinde post tres annos venit Hierosolymam, vt Petrum videret, cum eo euangelium, quod in gentibus prædicauerat collaturus: ne fortè in vacuum curreret, aut etiam cucurrisset. Cui etiã singularis apostolatus priuilegium recognoscens, antonomasicè scribit de illo: Qui operatus est Petro in apostolatu, operatus est mihi inter gentes. Vt autem quem dominus cæteris præfecit priuilegio dignitatis, præ cæteris quoque virtutis priuilegio decoraret, tantam ei contulit potestatem, quòd ad vmbram eius sanabantur infirmi, vt in eo intelligatur esse completum, quod dominus dixerat: Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet. Hæc autem non iccirco præmisimus, vt nos, qui ei (licet indigni) successimus in Apostolatus officio, extraneos ambulare velimus in magnis, aut super nos in mirabilibus exaltare, cùm à domino dictum esse nouerimus: Omnis, qui se humiliat, exaltabitur, & qui se exaltat, humiliabitur. Vnde cùm inter discipulos eius quæstio de maioritate fuisset exorta, respondit: Qui maior est inter vos, erit omnium seruus: & qui præcessor, tanquã ministrator, seipsum in exemplo proponens, quia filius hominis non venit ministrari sed ministrare: propter quod & ipse Petrus aiebat: Non quasi dominantis in clero, sed forma gregi facti ex animo, nam & alia dicit scriptura: Quanto maior es, humilia te in omnibus: & iterum principem te constituere noli extolli: esto in illis quasi vnus ex illis: Deus enim superbis resistit, humilibus aũt dat gratiam. Sed quia per hæc, & alia, sicut credimus, quæ tua non debet fraternitas ignorare, apostolicæ sedis magisterium recognoscens, eam super quibusdam dubitationum articulis consulere decreuisti: quod vtique gratum gerimus, & acceptum, & tuã exinde prudentiam commendamus: non quòd existimemus nos quasi sufficientes ex nobis, sed nostra sufficientia est ex Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: qui linguas Infantium facit disertas, & aperit ora mutorum. Quæsiuisti etenim dubitans, & addiscere volens, qua ratione Romanam ecclesiam vnam, & vniuersalem in nostris litteris vocauerimus, velut in quasdam species specialissimas iam diuisam: cùm & vnus sit pastor, & vnum ouile: licet sub vno pastorum principe Christo, plures sint constituti pastores. Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd ecclesia duabus de caussis vniuersalis vocatur: intelligentia nanque dictorum, ex caussis assumenda dicendi: cum non res sermoni, sed rei sit sermo subiectus. Dicitur enim vniuersalis ecclesia, quæ de vniuersis constat ecclesijs, quæ græco vocabulo catholica nominatur: & secundum hanc acceptionem vocabuli, ecclesia Romana nõ est vniuersalis ecclesia, sed pars vniuersalis ecclesiæ: prima videlicet, & præcipua veluti caput in corpore, quoniam in ea plenitudo potestatis existit: ad cæteros autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur vniuersalis ecclesia illa vna, quæ sub se continet ecclesias vniuersas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantùm ecclesia vniuersalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singularis priuilegio dignitatis cæteris est prælata: sicut & Deus vniuersalis Dominus appellatur: non quasi iam diuisus in species, aut specialissimas, aut etiam subalternas, sed quoniam vniuersa sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis ecclesia, de qua veritas inquit ad Petrum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & sunt multæ particulares ecclesiæ, de quibus Apostolus ait: Instantia mea quotidiana solicitudo omnium ecclesiarum, ex omnibus vna consistit, tanquàm ex particularibus generalis, & vna præeminet omnibus:

omnibus: quoniã cùm vnum sit corpus ecclesiæ, de quo dicit Apostolus: Omnes vnum corpus sumus in Christo, illa velut caput cæteris membris excellit. Quæsiuisti etiam, & te asseruisti non modicùm dubitare, cupiens addiscere causam, quam acceptabis sine contradictione rationem habentem: cùm Dauid de Hierusalem dicat in psalmis: Mater Syon dicet homo, & homo factus est in ea, vtpote in qua Christus dignatus est conuersari, prædicare pariter, & docere, ac nostram operari salutem, in ea nostræ ponens fidei fundamenta: propter quod mater debet meritò nuncupari, cùm ex ea doctrina processerit salutaris. Cur mater omnium ecclesiarum ecclesia Romana dicatur, quæ ab Hierosolymitana ecclesia orthodoxæ fidei sacramenta recepit: cùm Apostolus etiam inquiens se vsque ad Illiricum euangelium prædicasse, quod quasi à Hierusalem incepexit euidenter ostendat. Licet autem ex præmissis intelligatur & huic inquisitioni responsum, cùm ecclesia Romana mater dicatur, non ratione temporis, sed ratione potiùs dignitatis. Nam, & si secundum Ioannem Andreas prius venerit ad fidem, quàm Petrus, prælatus est tamen Petrus Andreæ, cùm & in Apostolorum cathalogo semper primus quasi præcipuus præmittatur: non quòd Petrus sit prior tempore, sed potior dignitate. Ad omnem tamen dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere, secundum diuersas nominis rationes inter Romanam, & Hierosolymitanam ecclesiam, quòd illa dicenda sit mater fidei: quoniam ab ea sacramenta fidei processerunt: ista verò dicenda sit mater fidelium, quoniam priuilegio dignitatis vniuersis fidelibus est prælata: sicut etiam synagoga dicitur mater ecclesiæ, quoniam & ipsa præcessit ecclesiã, & ecclesia processit ab ipsa, iuxta quod eadem dicit in canticis: Filij matris meæ pugnauêre aduersum me: rursumque paululum cùm pertransissem, inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ. Nihilominus tamen ecclesia mater est generalis, quæ noua semper fœtu fæcunda concipit, parit, & nutrit: concipit cathezizando, quos instruit: parit baptizando, quos abluit: nutrit communicando, quos reficit: de qua propheta dicit in psalmo: Habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lætantem. Et alius item propheta: Leua (inquit) in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venêre tibi, filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere consurgent. Gaudemus autem non modicùm, & vtinam in te, ac super te nostrum gaudium impleatur, quòd apostolatus nostri sollicitudinem super vnione Latinorum, & Græcorum ecclesiæ commendasti, pro diuino zelo, & ignito proposito, quæ nos expressisti habere in tuarum serie litterarum: super qua etiam imp. nobis celsitudo rescripsit, quòd (vt verbis eius vtamur) nostræ sanctitatis est secundum præcedentes synodales operationes pro requisitis dogmatibus, synodalem conuentionem fieri dispensare, & nostra sic sanctitate faciente, sanctissima quæ apud nos est ecclesia, non ad conuentum tardabit. Licet autem, sicut ex prædictis apparet, eccl. Ro. non tam constitutione synodochica, quàm diuina, caput, & mater omnium eccl. existat: & ideò nec pro disparitate rituum, nec dogmatum diuersitate differre debueris, quin nobis, sicut tuo capiti secundum antiquum, & canonicum statum benigniùs, & deuotiùs obedires, cùm certa non sint pro dubijs relinquenda, nos tamẽ pro multis necessitatibus eccl. disposuimus, auctore domino, generale conuocare concilium, & synodalem celebrare conuentum: ad quem si vocatus à nobis iuxta ipsius Imp. promissionem occurreris, cùm hæc sint dogmata, quæ nostris litteris requisiuimus: vt scilicet membrũ ad caput & ad matrem filia reuertatur, eccl. Ro. reuerentiam, & obedientiam debitam impensurus: te sicut fratrem chariss. & præcipuum membrum ecclesiæ benignè, ac hilariter admittemus: de cæteris auct. sedis apo. ac sacri approbatione concilij, cum tuo, & aliorum fratrũ nostrorum consilio, quæ statuenda fuerint, statuentes. Alioquin cùm scandalum ecclesię non debeamus vlteriùs sustinere, qui de area domini zizania debemus, & paleas exsufflare, dissimulare non poterimus, quin in ipso concilio, si de super datum fuerit, in hoc negocio de fratrum nostrorũ consilio procedamus. Monemus igitur fraternitatem tuam, & exhortamur in domino, & per aposto-

lica tibi scripta mandamus, quatenus per te, vel si fortè iusta præpeditus occasione nequiueris, per procuratores idoneos, & aliquos de maioribus ecclesiarum prælatis, statuto tempore ad concilium vocatus accedas, apostolicæ sedi reuerentiam, & obedientiam, secundum statum canonum præstiturus: ne si secus actum fuerit (quod non credimus) tam in Imp. ipsum, qui potest, si voluerit, efficere quod mandamus, quàm in te, & Græcorum eccl. procedere compellamur. Super cæteris autem dilectum filium I. capellanum, & familiarem nostrum, apostolicæ sedis Legatum, virum prouidum, & discretum nobis, & fratribus nostris, obtentu suæ religionis, & honestatis acceptum, ad imperialem excellentiam duximus destinandum: monentes, & exhortantes attentiùs, quatenus eum, sicut Legatum apostolicæ sedis, benignè recipias, & honores, & ea sine dubitatione qualibet credas, quæ tibi ex parte nostra duxerit proponenda. Datum Lateran. II. idus Nouembris.

ALEXIVS IN CHRISTO DEO FIDELIS IMPERATOR DIVINITVS CORONATUS, sublimis potens, excelsus semper augustus, moderator Romanorum Commanus. De reuerentia & officio suo erga Romanam ecclesiam, ac de recuperanda terra sancta.

INNOCENTIO sanctissimo Papæ Romano honorem condecentem, vt patri spirituali, & votum orationum eius. Per prudentissimos Legatos tuæ sanctitatis Albertum subdiaconum, & notarium Albertinũ meo directum Imperio, tuę sanctitatis scriptum ei oblatum fuit, atque perlectum: & quod quidem de Imperij mei coram Deo humilitate, ac exaltatione ex humilitate procedenti, per tale scriptum paternè meum monuisti imperium, & acceptauit nostra maiestas, & in Deo confidit, quòd & ipsa in sua gloriabitur humilitate: quia & ipsa directa fuit, & ex nunc dirigi sperat, atque orat. Nec enim nostra tranquillitas prophetæ Dauid verbis credere non potest: nunc quidem humiliatus sum, & saluauit me, ad Deum dicentis: Nunc autem cor contritum, & humiliatum non despicere Deũ. Nec etiam inefficaciter nostra serenitas parabolam euangelij de humilitate auscultauit. Descensionem enim Domini, & saluatoris nostri Iesu Christi à cœlis, & vsque ad ipsum infernum, vbi nostra ponet sublimitas. Propter hæc igitur omnia quàm valde imperium nostrum humiliter sapere amplectitur: & in ipsius humilitate Deum eius non recordari nullo modo credit. Quoniam verò de humiliter sapere, in tuæ sanctitatis admonitionis verbo, & quædam scintilla passionis humilitati contraria sublatebat: hoc quidem alius fortè non immolestum sentiret. Quid enim? quod sanctitas tua voluit tam docendo, quam & increpando nostræ induci magnificentiæ? vt necà se ipsa, nec etiam à diuinis, & nostris scripturis bonum intelligere, vel addiscere valenti: neque zelum pro dominico sepulchro, & ex proprio suo corde ęstuantem portanti pro misericordia, quam circa Christianos habet accensum, & exarsum, & vt flãma materiem combustibilem ipsam cremantem: & vt vermis eius ossa corrodentem. Propter quæ & secundum perfectum Prophetam Oziam dicere est: Et consolatio abscondita est ab oculis meis. Igitur etsi alij talia tuæ sanctitatis verba vt intranquilla placuêre, tamen imperio meo & hæc firma, & amabilia ad vnum, & solum respicienti, quòd Deo placitum, & tuam mentem conijcienti: quoniam non ex elata sapere, sed ex cura, quam pro dominico habet sepulchro, talia scribere induxit. Nam & ipsum imperium meum tali zelo feruens his similia, quæ magni Pauli non diffidit, & ipsum, & anathema quidem à Christo esse pro fratribus meis christianis non orat. Veruntamen propriam suam libertatem dominici sepulchri liberationi libenter supponeret, & non solùm imperiali altitudini, & maximarum diuitiarum potentiæ, multorumque hominum potestati, qualia, & quanta nulli hodie superstitum principum subiacent, sed & ipsi propriæ vitæ pro liberatione dominici sepulchri de manu impiorum præiudicaret. Sed quoniam non in multitudine exercitus, nec in diuitiarum grauedine meum confidit imperium, sed diuitias, voluntates, & dispẽsationes imitati apud se iudicauit: iudicia verò Dei, vt ex visis, & operatis conijci potest, Deum non-

nondum nostris peccatis placatum esse demonstrant. nec nostra despexisse delicta, propter quæ & saltare in sanctis illis locis agarenis permisit, & per longum iam tempus, & vsque nunquam prophanis, & immundis pedibus conculcari sancta illa sustinet, vt videatur nunquam Deo perfici, quæ de Hierusalem dicta sunt per Zachariam: Ponam Hierusalem lapidem conculcatum in omnibus gentibus, omnis eam conculcans, illudens, illudetur: & congregabuntur in ea omnes gentes terræ: & percutiam omnem equum in stupore, & omnem ascensorem eius in desipientia: super domum autem Iudæ aperiam oculos meos, & omnes equos populorum percutiam in cæcitate. Ob hæc & multum promptum imperium meum seipsum coercet, & impetens cohibet. Timet enim ne sic ante tempus faciens, & tali operæ secundum suum desiderium se apponens, verba Oziæ vt à Deo loquentis audiat: Sibi regnauerũt, & non per me dominati sunt, nec etiam me cognouerunt. Diligenter enim meum credit Imperium, quòd secundũ Deũ nobis ambulantibus, & quæ Christi sunt, pro beneplacito Christi vlcisci festinantibus, non solum millenarijs exercitus multitudinibus indigebimus, nec etiã ineuacuabiliũ thesaurorũ euacuatione, sed parua pars exercitus est, & modica pecunia cito totũ perficere poterit. Hoc ex Ezechiele Regis Hierũsalẽ me docet lachrima. Centũ octoginta milia Assiriorũ, cum Duce Rampsaki Hierusalẽ obsidentium, vna nocte per euangelicam virtutem interficiens: & Rampsaki ad Deum blasphemiam, nec non & Seracheri eum mittentis elationem in luctum conuertens. Hoc & trecenti sub gedeon proni bibentes, & sub vnius lampadis solius lumine omnia millia alienigenarum conuertẽres. Sanctissimi etiam Moysi manus ad Deum eleuatas, & à duobus sacerdotibus sustentatas, & Amalec vertentes, & septem sacerdotum Iesu naue tubas sono tantùm muros Ierico subuertentes, meum omittit imperium: ne & contra hodie tam sacerdotes, quam & milites currere videantur, talia nostris peccatis exigentibus miracula non operari valentes. Quod enim non secundum Deum nobis cogitationes, quæ pro Deo sunt, sed oribus consentientes, cordibus dissentimus, & labijs osculantes, animo ad inuicem diuidi volumus: ob hoc non prosperi nobis pro dominico gressus sepulchro. Non enim tua ignorat sanctitas, quantam subuersionem, quantamque occisionem nobilissimus quidem Rex Alemaniæ Fredericus imperij mei superinduxit regionibus, sacramentis rigidissimis se alligans, pacificè & sine pugna terras Imperij mei pertransire iurans: & sic imperium meum sine aliquo impedimento intrans, & omne in eo pessimum operans, & Christianos vt impios expugnauit: Et hinc, & à via, qua ipse proposuerat ire exclusus, & insperatè fluuio, & vetularum vado submersus est. Quomodo igitur imperium meum sic non bene circa Romaniam sentientibus adiuuare debebat, & cum eius via ambulare? Tamen quamuis sic mala meo imperio illi retribuère, tamen imperium meum eis mala retribuere noluit, integrã, quam ad dominicum sepulchrum habet, reuerentiam sibi reseruans. Omnium enim necessariorum allationem ipsis ex regionibus imperij mei, & per se ipsos eis acquirere permisit, & ipsum eis administrauit, & nunquàm eis defecit, necessariorum copia circa inimicos crucis hos armans. Non igitur inculpabilem tua causetur sanctitas, sed contra illos suam vertat increpationem: qui pro Christo, quasi laborare ostendentes, contraria diuinis operantur voluntatibus. Quare igitur pro dominico sepulchro ad bellum, meum vsque nunc distulit imperium, sufficienter hæc tuæ sanctitati respondit imperium. Det autem Deus per tuas sanctas orationes nostræ potentiæ tranquillitati, secundum imperij mei cor, finem pro dominico sepulcro, conatui apponi tempore cõgruo. De vnione autem ecclesiarum non longam responsionem tuæ sanctitatis discretioni facit, quia leuissima est vnio, pro ut meo videtur imperio, si humanis voluntatibus ex nobis deficientibus, voluntas Dei tantùm in nobis est mediatrix. Nam ecclesia, quæ vniuersalis vna est, & non est diuisa, sub vno pastore pro nobis suum sanguinem effundenti Christo ordinata, quamuis ab alijs, & alijs; quæ per partes sunt ecclesiæ, dispensentur, & agantur: quibus secundum voluntates, & scientias eas agentium, & fides confirmatur, vel mouetur. Et hodierni

agnosci, nondum dominus peccatis nostris fuerat complacatus, qui nō in multitudine, nec in arcu, sed in virtute sua saluos facit de sua misericordia confidentes. Times enim, sicut tuæ litteræ continebant, ne si tempus à Deo eiusdem terræ liberationi præuisum, imperialis serenitas voluerit præuenire, se frustra laborasse deploret, & increpetur à domino per prophetam dicentē: Sibi regnauerunt, & non per me: dominati sunt, nec me nouerunt. Verùm, vt non tam ad reprehensionem, quàm instructionem loquamur, si diligenter consideres, & inspicias veritatem, longè aliter intelliges sentiendum. Bonorum enim omnium dator, qui reddet vnicuique secundum opera sua, cui seruitia coacta nō placent, liberum homini cōcessit arbitrium, vt super his, in quibus humanum posset inuenire remedium, dominum non tentaret: scriptum est enim: Non tentabis dominum Deum tuū. Est igitur in tanta necessitate populi Christiani, vel potiùs Iesu Christi tam tibi, quàm vniuersis sacri baptismatis vnda renatis libero vtendum arbitrio, & subueniendū exuli crucifixo: ne si redemptionis eiusdem terræ tempus ignotum hominibus expectare volueris, & nihil agere per te ipsum, sed vniuersa relinquere dispositioni diuinæ, sepulchrum dominicum à Sarracenorum manibus, præter tuæ subuentionis auxilium liberetur, & inde per negligentiam imperialis magnificentia diuinam incurrat offensam, vnde per solicitudinem suam, gratiam domini poterat promereri. Nunquid enim sensum Domini cognouisti? nunquid consiliarius eius es? Vt certus de dispositione diuina tunc primùm arma moueas in Paganos, & ad liberationem Hierosolymitanæ prouinciæ accingaris, cùm dominus misereri disposuerit populi Christiani, & hęreditatem suam de Sarracenorum manibus liberare. Nonne legisti de altitudine diuitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei, quā incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Sanè si diuinæ mentis arcana præscires, & liberationem sepulchri dominici occultè reuelarionis oculo præuideres, nunquid tibi meritorium esset, tunc primùm in terræ sanctæ subsidium proficisci, quasi velles Dominum in suæ dispositionis executione iuuare, quæ per te nec impediri posset, nec etiam prorogari? Qui hoc sentiunt, dicere compellentur, desipuisse Prophetas, qui eos pœnitentiam agere prædicabant, quorum peccatum ex eorum contemptu Deus præuiderat aggrauandum. Vt cùm Moises iussus à Deo monuerit Pharaonem, vt dimitteret populum induratum, sic tamē cor eius, vt populum dimittere nollet, est flagellatus, Non erit etiam secundum opinionem talium, vel desistendum à vitijs, vel virtutibus insistendum, sed standum potiùs dispositioni diuinæ: quæ damnandos præuidit singulos, aut saluandos. Legit, sicut credimus, imperialis excellentia, vel audiuit, quòd propter peccatum Israelitici populi, quadraginta dies, quibus debuerat terram repromissam intrare, in annos totidem Dominus commutauit, & ecōtrario ad contritionem, & lachrymas Ezechię, vitam eius inter quinos annos extendit. Ex quo potest plenè perpendi, quòd & tempus possit persecutionis Sarracenicæ breuiare, qui in Euangelio de Antichristi persecutione locutus adiecit: Nisi breuiati fuissent dies illius, salua non fuisset omnis caro. Præterea inter cæteras arcanas, & inscrutabiles caussas inuasionis, & detentionis terræ orientalis, hanc etiam Dominus sua forsan miseratione præuidit: vt multi relictis parētibus, & amicis, immo etiā omnibus, quæ habebant, Christum assumpto salutiferæ crucis signo, sequentes in defensione terræ ipsius martirio coronentur, & inde triumphās ecclesia lætetur, & augeatur in cœlis: Vnde militans dolere, ac minorari videtur in terris. Nolumus autem in huiusmodi rebus amplius immorari, cùm rectè attendentibus, & inspicientibus diligenter veritas pateat per se ipsam. Imperialis autem celsitudinis erit, sic de cætero Christo exuli subuenire, vt & obloquentium detractationem euitet, & in vltimæ discussionis examine illud euangelicum contra se audire non possit: Hospes fui, & non collegistis me: infirmus, & in carcere, & non venistis ad me. Gaudemus autem quòd super ecclesiæ vnione, pro qua imperatoriæ magnificentiæ specialiter litteras nostras direximus, & legatos, sicut ex litteris tuis accepimus, promptum videris habere affectum, & ad consumandum quod scri-

Xx 3 psimus,

psimus, intẽdere diligẽter. Rescripsisti enim per litteras tuas (vt tuis verbis vtamur) quòd nostræ sanctitatis est, secundũ præcedẽtes synodales operationes, pro requisitis dogmatibus synodalẽ conuẽtionẽ fieri dispẽsare, & nostra sic sanctitate faciẽte, sanctissima, quæ apud vos est ecclesia, nõ ad cõuentũ tardabit. Licet aũt apostolica sedes nõ tã cõstitutione synodochica, quàm diuina caput, & mater omnium ecclesiarum existat, sicut ex tenore litterarum, quas venerabili fratri nostro Patriarchæ Constantinopolitano dirigimus, & quarum tibi destinamus exemplar, celsitudini tuæ plenius poterit apparere. Ideoque Pat. prædictus nec pro disparitate rituum, nec dogmatum diuersitate differre debuerit, quin nobis sicut suo capiti secundum antiquum, & canonicum statum benigniùs, & deuotiùs obediret, cùm certa non sint pro dubijs relinquenda. Nos tamen pro multis necessitatibus ecclesiasticis disposuimus, auctore domino, generale cõuocare concilium, & synodalem celebrare conuentum: ad quem si vocatus à nobis iuxta tuam promissionem occurrerit, cùm hæc sint dogmata, quæ nostris litteris requisiuimus, vt scilicet membrum ad caput, & ad matrem filia reuertatur, ecclesiæ Romanæ reuerentiam, & obedientiam debitam impensurus, eum sicut fratrem charissimum, & præcipuum membrum ecclesiæ benignè, ac hilariter admittemus. De cæteris auctoritate sedis apostolicæ, ac sacri approbatione concilij eum suo, & aliorum fratrum nostrorum consilio, quæ statuenda fuerint statuentes. Alioquin, cùm scandalum ecclesiæ non debeamus vlterius sustinere, qui de area domini zizania debemus, & paleas exufflare, dissimulare nõ poterimus, quin in ipso concilio, si desuper datum fuerit, in hoc negocio de fratrum nostrorum consilio procedamus. Monemus igitur magnificentiam tuam, & exhortamur attentiùs, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus sic efficias, vt idem Patriarcha per se, vel si fortè iusta præpeditus occasione nequiuerit, per procuratores idoneos, & aliquos de maioribus ecclesiarũ prælatis statuto tempore ad concilium vocatus accedat, apostolicæ sedi obedientiam, & reuerentiam secundum statum canonicum præstiturus: ne si secus actum fuerit (quod non credimus) tam in te, qui potes, si volueris efficere quod mandamus, quàm in eum, & ecclesiam Græcorum procedere compellamur. Super cæteris autem dilectum filium I. cappellanum, & familiarem nostrum apostolicæ sedis legatum, virum prouidum, & discretum nobis, & fratribus nostris obtentu suæ religionis, & honestatis acceptum, ac tuæ serenitati deuotum, ad imperialem excellentiam duximus destinandum: monentes, & exhortantes attentiùs, quatenus eum sicut legatum apostolicæ sedis benigne recipias, & honores: & ea sine dubitatione qualibet credas, quæ tibi ex parte nostra duxerit proponenda: sciturus pro certo quòd si nostris volueris consilijs acquiescere, graui tempestate sedata, grata tibi poterit tranquillitas prouenire. Datum Lateran. idibus Nouembris.

L. VICARIO NOSTRO APVD CONSTANTINOPOLIM NE SAcramentum confirmationis ab alijs, quam à sacerdotibus administretur.

Cap. 4. De consuetudine.

QVanto de benignitate sedis apostolicæ locum obtines celsiorem, tanto tibi est solicitius procurandum, vt te talem exhibeas in agendis, non declinans ad dexteram, vel ad sinistram, quòd non minus re, quàm nomine vices apostolicas gerere videaris. Peruenit sanè ad audientiam nostram, quòd quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab apostolorum tempore ritè fuerunt solis pontificibus reseruata: vt est sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manus impositionem conferre, ad excusandas excusationes in peccatis, & sui erroris fomentum solam consuetudinem prætendentes: cùm diuturnitas temporis peccata non minuat, sed augumentet: quæ tanto grauiora existunt, quanto infelicem animam diutius detinent alligatam. Volentes igitur hæc, & alia, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt,

offendunt, de agro dominico extirpari, discretioni tuæ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus omnibus latinis præsbyteris apud Constantinop. cōstitutis districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumāt: quæ licet non sint à fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate, quæ legem non habet, omittere, quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet ex temeritate, quæ lege damnatur, non sine graui periculo inaniter conferātur: cùm vmbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu. Alios quoque subiectos tuos, & ab illicitis reuocare satagas, & ad facienda bona verbo, & exemplo pariter inuitare: quibus quales pro te litteras destinemus, ex rescripti nostri serie perpendere poteris euidenter.

Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

OMNIBVS LATINIS TAM CLERICIS, QVAM LAICIS APVD CONSTANtinopolim constitutis Vt Legato Apostolico obtemperant.

QVAM magnum sit bonum obedientiæ, quantumque ab omnibus fidelibus apperendum, ex contrario eius euidenter apparet: cùm teste Propheta peccatū ariolandi sit repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, sitque in illos grauiter vindicatum, qui schisma in populo facientes inobediēres extitêre suis superioribus, & rebelles. Ad huius autem virtutis eminentiam nullus attingere poterit subditorum, nisi prælatis suis curauerit humiliter obedire. Sanè quoniam præsentiam suam non potest Romanus Pontifex omnibus exhibere, dilecto filio Magistro L. cuius virtutes, & merita pleniùs cognouistis, vices suas apud Constantinopolim duxit sedes apostolica committendas, vt absens corpore præsens spiritu per ipsum, quem tanto deputauit oneri, & honori, vos tanquam membra sibi capiti firmiter couniret. Vt igitur ei, qui factus est Deo patri obediens vsque ad mortem, per obediētiam placere possitis, monemus vniuersitatem vestram, & attentiùs exhortamur in domino, per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus pro reuerentia Beati Petri, & nostra præfato magi[illegible] vnanimiter intēdentes, salutaria ipsius monita, & pręcepta teneatis firmiter, & seruetis: scituri quòd nos illi concessimus, vt quia communis deposcit vtilitas, non obstante rescripto, si quod à bonæ memoriæ C. Papa prædecessore nostro pro ponitur impetratū, ad eum quoties necesse fuerit, liberè appelletur: & ipse caussas, super quibus ad eum fuerit appellatum, canonico fine decidat: enormes etiam, & graues excessus per censuram ecclesiasticam corrigat, & castiget. Circa quem, cùm sine vestra non posset iniuria mendicare, in subsidijs etiam corporalibus conferendis, qui vobis spiritualia subministret, vos esse conuenit liberales: vt de bonis, vobis à Deo collatis, eidem in vita, & morte hilariter cōferentes, orationum illius sitis participes, qui Vicarius noster existit. Et per hæc, & alia bona, quæ in terris, domino inspirante, feceritis, ad æterna gaudia peruenire possitis.

Datum Lateran. XVI. cal. Decembris.

PRIORI, ET FRATRIBVS SANCTAE CRVCIS. QVA CITANTVR AD audiendam sententiam inter ipsos & Colimbriensem Episcopum.

PRo quæstionibus grauibus, & diuersis, quas venerabilis frater noster Colimbrien. Episcopus aduersus vos, & quosdam alios religiosos habere dignoscitur, longo tempore iam elapso fuit apud Romanam ecclesiam constitutus, sperans per censuram sedis apostolicæ finem litibus imponendum. Sed ecce desiderium eius facientibus vobis inpræsentiarum, duci non potuit ad effectum: cùm in absentia partis alterius, quantuncunque nobis graue fuerit, & molestum, ad diffinitiuam sententiam non duxerimus procedendū. Quamuis autem tantam inobedientiam vestram graui possemus animaduersione punire, volentes tamen regia via semper incedere, non declinātes ad dextram, vel sinistrā, vniuersitati vestræ in virtute obedientiæ districtè pręcipiendo

mandamus,quatenus omni contradictione, & appellatione cessante vsque ad festum omnium Sanctorum proximè futurum,per vos ipsos, vel per sufficientes,& idoneos responsales ad nostram præsentiam accedatis,super priuilegijs omnibus,& libertatibus,quæ à Romanis pontificibus,vel à Michaele quōdam Colimb.Episcopo vos habere proponitis,& super alijs quæstionibus aduersum vos à Colimbrien.ecclesia intentatis,diffinitiuam sententiam recepturi. Et vt veritas faciliùs reueletur,authentica, & originalia cum bullis suis nobis sub præmissa districtione,ad eundem terminum exhiberi præcipimus per eosdem. Interim autem vobis, sicut & alteri parti licebit, si volueritis aliud ab his,quæ fecistis hactenus,allegare pariter,& probare coram dilectis filijs N. de Alcobatia,& N.de Seiza Abbatibus,& Fer. Menandi monacho Alcobatię,sedis apostolicæ delegatis:quibus super hoc nostras litteras destinamus. Sanè præfixum vobis terminum peremptorium assignamus:ad quem si venire, vel mittere, sicut præmissum est,contempseritis,nos nihilominus in caussa ipsa,quantum de iure poterimus,procedemus. Datum Lateran.VIII.cal. Decembris.

N. DE ALCOBATIA, N. DE SEIZA ABBATIBVS, ET F. MENANDI MOnacho Alcobatiæ. *Vt in eadem causa,de qua Epistola præcedenti agitur,testes recipiant,& rei gestæ veritatem ad Pontificem remittant.*

QVID scribamus N. Priori,& fratribus Sanctæ Crucis super controuersijs grauibus,& diuersis,quæ inter ipsos & Colimbriē. ecclesiam agitantur, ex litteris apostolicis patentibus,eis directis,perpendere poteritis euidenter:quas per solicitudinem vestram ipsis omni contradictione,& appellatione cessantibus,exhiberi volumus,& iubemus.Quamuis autem coram vobis, quibus examinationem negocij sub certa forma recolimus cōmisisse,testes vtrinq; producti fuerint,& recepti: quia tamē de caussa non constitit nobis ad plenū,per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandamus,quatenus receptis adhuc alijs testibus partium,si de ipsarū processerit voluntate,si quos super priuilegijs,libertatibus, vel alijs articulis duxerint producendos,& vsque ad diffinitiuam sentētiam,remoto appellationis obstaculo,procedētes,gesta omnia nobis, sub sigillorum testimonio,per vestrū fidelem nuncium transmittatis,ad festum omnium Sanctorum proximè futurum,diem peremptorium assignantes,quo recepturæ sententiam per se, vel per procuratores idoneos nostro se conspectui repræsentent: ad quem si qua earum venire contempserit,nos nihilominus, quantum de iure poterimus, procedemus.Testes &c.per censuram ecclesiasticam cogantur.Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c.Datum vt suprà VIII.cal.Decembris.

ARCHIEPISCOPO MAGVNTINO, EPISCOPO SABINEN. VT AB *iniusto & illicito iuramento Canonici Herbipolenses absoluantur.*

OFFICIVM creditæ nobis administrationis exposcit, vt nō solùm corrigamus ea,quæ perperàm fuerint attentata, verùm etiam illos, qui contra ecclesiasticam honestatem, & Sanctorum patrum constitutiones temeritatem suam non metuūt exercere,ne impunitas nocētium pariat delinquentes, animaduersione debita puniamus. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri peruenit,quòd C. quōdam Hildemen.Episcopus cùm Herbipolē.ecclesiam temerè occupasset,inter alia,quæ nimia temeritate ductus nequiter attētauit,à canonicis eiusdem Herbipolen.ecclesiæ exegit,vt post eius obitum familiæ suæ duo millia marcharum se promitterent soluturos,& ab eis iuramentum obtinuit, quòd antequam illæ marchæ soluerentur illis,quibus ipse persolui mādaret,successori eius nullatenus obedirent.Subsequenter etiam suggerens eis,quòd pro successione Herbipolē.Episcopatus, quidam conspirassent in mortem illius,similiter postulauit ab eis,vt eidem eligerent successorem: cuius petitioni canonici annuentes, ad electionem

nem huiuſmodi faciendam, ſex de ſuis confratribus elegerunt. qui cùm Monaſterienſem Epiſcopum elegiſſent, præfatus C. fecit canonicos ipſos tactis ſacroſanctis Euangelijs iuramento firmare, quòd electioni iam dictæ nullo vnquam tempore obuiarent. Quoniam igitur tam enormem præſumptionem nec poſſumus, nec debemus ſub diſſimulatione tranſire, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, omni contradictione, & appellatione poſtpoſita, auctoritate noſtra, prędicta iuramenta tanquam illicita denuncies non tenere: & illis, quos tibi conſtiterit taliter iurauiſſe, de illicitis iuramentis condignam pœnitentiam, & ſatisfactionem iniungas. Si qui verò contra formam huius mandati noſtri tibi duxerint reſiſtendum, eos eccleſiaſtica ſeueritate percellere non omittas. Datum Lateran. VIII. cal. Decembris.

LITTERAE FIDELITER INTERPRETATAE DE ARMENICO IN LATINVM, quas catholicus Armeniorum domino Papa Innocentio deſtinauit. Qua gratias agit Pontifici pro coronatione Regis, & promiſſo Legato Archiepiſcopo Moguntino: & ſuam confeſſionem addit.

VOBIS, qui eſtis caput poſt Chriſtum conſecrari ab eo, & caput catholicæ eccleſiæ Romanæ matris omnium eccleſiarum, adeo prudentes, & Sancti, quòd debetis eſſe in loco apoſtolorum ſublimis Papa, & vobis ſanctis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Cardinalibus, Præsbyteris, Clericis, & omnibus, qui ſunt de veſtra ſancta eccleſia, ſaluē, & fraternitatem. Pax Dei ſit inter vos. Gregorius homo Ieſu Chriſti per gratiā Dei catholicus totius Eccleſiæ Armeniorum, filius veſtræ ſanctæ eccleſiæ, quæ eſt fundamentum legis totius Chriſtianitatis. Sciatis quòd nos Archiepiſcopi, Epiſcopi, presbyteri, & clerici oramus Ieſum Chriſtū, qui eſt caput omniū noſtrū, vt ſeruet vos, & veſtros ab omnib⁹ malis: quia cùm vos, qui eſtis caput, eſtis incolumes, nos qui ſumus corpus, bene valebimus per veſtrā benedictionem. Noueritis domine, quòd ad nos venit nobilis, ſapiens, & ſublimis Archiepiſcopus Maguntinus, qui nobis attulit ex parte Dei, & ex parte ſublimitatis eccleſiæ Romanæ, & ex parte magni Imperatoris Romanorum ſublimem coronam, & coronauit Regem noſtrū Leonem, & nobis reddidit coronam, quam nos perdidimus à longo tempore: vnde nos fuimus elongati à vobis, & nos recepimus eam libenter, & cum magno gaudio: & inclinamus, & regratiamus Deo, & Sanctæ Romanæ eccleſiæ, & alto Imperatori Romanorum. Sciatis domine, quòd ipſe nobis monſtrauit veſtra præcepta, & nos ea multùm libenter audiuimus, & libenter volumus legem, & fraternitatem ſublimis eccleſiæ Ro. quæ eſt mater omnium eccleſiarum: & nos ſolebamus eam habere, & nunc eam habemus, & libenter volumus eſſe ad veſtrum mandatum: & firmiter ſunt ad mandatum: & veſtrum omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, & omnis clerus noſtræ eccleſiæ, qui ſunt in multis terris, & ſunt multi per Dei gratiam. Et nos rogamus vos, vt oretis Deum pro nobis, quia nos ſumus in ore draconis, & in medio inimicorum crucis, & inter eos, qui ſunt naturaliter inimici noſtri. Et nos vos rogamus per Deum, quatenus nobis mittatis tale adiutorium, & tale conſilium, quòd nos poſſimus conſeruare honorem Dei, & chriſtianitatis, & veſtrum. Quia poſtquā nos ſumus veſtri, & vos eſtis memores noſtri, efficiatis tantum erga nos, quòd nos gratias referamus Deo, qui nos redemit ſanguine ſuo: & quòd gratiam agamus S. cruci domini noſtri, qui fecit totum mundum. Ieſus Chriſtus defendat vos, & omnes veſtros ab omni malo, & nobis det veſtram benedictionem.

GREGORIO CATHOLICO ARMENIORVM. QVA ad Epiſtolam præcedentem reſpondetur: deque primatu ſedis Apoſtolicæ diſſeritur.

EX eo te radicatum in fide catholica, & esse catholicum non tam nomine,quàm merito experimur:quòd apostolicę sedis migisterium recognoscens,eam ecclesiarum omnium matrem,& nos caput vniuersorum fidelium confiteris,sicut ex tuarum nobis innotuit serie litterarum. Nosti etenim priuilegium Petri,quòd sibi dominus vniuersas oues suas pascẽdas, vocabulo tertio repetito, commisit:Pasce (inquiens) oues meas,& super vniuersos ei ligandi,& soluendi contulit potestatem,dicens ad eum: Quodcunque ligaueris super terram,erit ligatum & in cœlis:& quodcũque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Nosti etiam prærogatiuam apostolicæ sedis,quæ per merita Beati Petri,& si non tempore,auctoritate tamen inter Apostolos primi, non constitutione syndochica,sed diuina inter omnes ecclesias magisterium obtinuit,& primatum:fundamenta super immobili fundamento,de quo,Paulus inquit apostolus:Fundamentum positum est, præter quod aliud poni non potest,quod est Christus Iesus,& de quo veritas in Euangelio inquit ad Petrum: Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.Petrus siquidem post Christum potest intelligi pastor vnus, & eccl. vniuersalis, ouile vnum:de quibus dominus in Euangelio protestatur: Alias,dicens,oues habeo,quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere,& vocem meam audient,& fiet vnum ouile,& vnus pastor. Sanè lapis ille angularis,quem reprobauerunt ædificantes,factus postmodum in caput anguli,faciens vtraque vnum, Iudæorum populos,& gentium nationes in vnitate Christianæ fidei couniuit,ecclesiam ex vtriusque constituens,non habentem maculam,neque rugam:quæ ne post ascensionem eius secaretur in partes,& ne vnitum in eius fide diuideretur ouile,vni commisit Apostolorum principi gubernandam:quem solùm sibi dominus,& in officio vicarium,& in magisterio constituit successorem.Hoc autem tua fraternitas diligenter attendens,ac sciens quòd secundum apostolum omnes vnum corpus sumus in Christo,singuli autem alter alterius mẽbra,nos,quos dominus (licet immeritos) vicarios suos esse voluit,& apostolorum principis successores,caput ecclesiæ confiteris,& te, ac fratres,& Coëpiscopos tuos partem nostri corporis recognoscis:sciẽs quòd sicut palmes non potest fructum facere à semetipso,nisi manserit in vite,sic & membrum & sensu caret,& actu,si non in corporis permanserit vnitate. Gaudemus ergo non modicùm,quòd in fide catholica perseuerãs,circa nos piæ generis deuotionis affectum,& filium te esse apostolicæ sedis innuis, dum eam esse matrem omnium protestaris,recognoscens à nobis magisterium ecclesiasticæ disciplinæ:quam & si receptam longo tempore priùs,ex parte tamen per ven. fr. nostrum Maguntinum Archiepiscopum,Episcopum Sabinẽ. vnum ex septem Episcopis,qui nobis in ecclesia Rom. collaterales existunt,suscepisse te gaudes, & desideras obseruare. Fuit autem,& est magnum tuæ deuotionis indiciũ,quòd eundem Archiepiscopum magnificè recepisti,& curasti non modicùm honorare,sicut & tuæ litteræ continebant,& ipsius nobis relatio patefecit. Monemus igitur fraternitatem tuam,& exhortamur in domino,ac per apost. tibi scripta mandamus,quatenus in deuotione sedis apostolicę firmiter perseueres,& in lege domini die mediteris,& nocte:quæ sanè doctrinæ congruunt,prædicans:& quę prædicaueris, quantum dominus permittit,adimplens:vt in te nec opera verbis,nec verba operibus contradicant. Esto circa subiectos magister, vt doceas vt corrigas pater:mater vt foueas,doceas minus doctos, superbos corrigas, humiles foueas,& deuotos:iustitiam misericordia temperans,& æquitatem in iudicio nõ relinquens. Super subuentione verò Hierosolymitanę prouincię nosse te volumus,quòd iam per Dei gratiam ad commonitionem nostram multi crucis signaculum receperunt:& plures domino dante recipient in defensionẽ orientalis prouincię opportuno tempore transituri. Iam etiam duo ex fratribus nostris de manibus nostris viuificæ crucis assumpsêre vexillum, exercitum domini præcessuri. Confide igitur,& esto robustus:quia,citius forsitan,quàm credatur,orientalis prouincia subsidium sentiet expectatum. Datum Lateran. IX. cal. Decembris.

REVE-

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ET DOMINO INNOCENTIO *Dei gratia Summo Pont. & vniuersali Papa tanto, & tali honore digniss. De sua erga veram religionem, & sedem Apostolicam amore, & quod petat auxilium contra Saracenos.*

LEO per eandem, & Romani Imperij gratiam rex omnium Armeniorum cum salutatione se ipsum, & quicquid potest. Gloria, laus, & honor omnipotenti Deo, qui vos tantum, & talem pastorem ecclesiæ suæ præesse voluit, vestris bonis meritis exigentibus, & tam fructuosam, & firmam fabricam super fundamentum apostolorũ componere, & tantum lumen super candelabrum positum, toto orbi terrarum ad salutem totius christianitatis effundere dignatus est. In vestri vero luminis gratia salutaribus monitis reuerendiss. patris nostri Archiepiscopi Magun. instructi, & informati omne regnum nobis à Deo commissum amplissimum, & spatiosum, & omnes Armenios huc, illuc in remotis partib⁹ diffusos, ad vnitatem Sanctæ Romanæ ecclesiæ, diuina inspirante clementia reuocare cupimus, & exoptamus. Ad hæc calamitates, miserias, paupertates, & imbecillitatem regni Syriæ, & nostri per ipsum prædictum Maguntinum (quia difficilior labor erat scripto retexere) pietati vestræ patefacimus. Ipse verò per singula rei veritatem vobis explicabit: in cuius notitiam ista non præteriere. Hanc vtique cōtritionem, & collisionem in valle destituti lachrymarum, iam diu sustinuimus, quod de cætero sine spe subsidij, & auxilij vestri sustinere nequim⁹. Verum quia zelus domus Dei tepescere non debet in cordibus tam vestro, quàm nostro, non vt personam instruentis geramus, eiusdem domus decorem diligere, & pro eadem domo murum nos oportet opponere, vt impetus, quod super eam faciunt inimici crucis, cooperante Dei gratia collectis in vnum animi viribus resistendo excludamus. Hinc est, quòd vestram flexis genibus imploramus pietatem, quatenus lachrymabilibus domini Maguntini precibus, & nostris diuino intuitu aures misericordiæ porrigatis: & miserijs christianitatis compatientes, subsidium christianissimum nobis accurrēdo mittatis, antequam irremeabile (quod absit) incurramus diluuium: immò cum Dei, & vestro auxilio euaginato ense de Hut chaldeorum, & persecutione Pharaonis liberari, possimus. Datum Tharsis, anno ab incarnatione domini MCXCIX. mense Maio, die vigesima tertia.

LEONI ILLVSTRI REGI ARMENIORVM. QVA ARMENIORVM *Regi ad epistolam præcedentem respondetur.*

IS, ecclesiam suam congregatam ex gentibus non habentem maculam, neque rugam supergentes, & regna constituit, is extendit palmites eius vsque ad mare, & vsque ad terminos terræ ipsius propagines dilatauit: cui⁹ est terra, & plenitudo eius orbis terrarũ, & vniuersi, qui habitant in ea. Ipse etiā Rom. ecclesiam nō solùm vniuersis fidelibus prętulit, sed super cæteras etiam ecclesias exaltauit: vt cæterę ab ea non tam viuendi normam, & morũ sumerēt disciplinam, sed & fidei etiam catholicæ documēta reciperent, & eius seruarent humiliter instituta. In Petro enim apostolorũ principe, cui excellētius alijs dominus ligandi, & soluendi contulit potestatem, dicens ad eum: Quodcūque ligaueris super terram, erit ligatũ & in cœlis: & quodcūque solueris super terram, erit solutũ & in cœlis: Ecclesia Romana sedes eius, & sessores ipsius Rom. pontifices successores Petri, & Vicarij Iesu Christi, sibi inuicem per successiuas varietates temporum singulariter succedentes, super ecclesijs omnibus, & cunctis ecclesiarum prælatis, immo etiam fidelibus vniuersis à domino primatum, & magisterium acceperūt: vocatis sic cæteris in partem solicitudinis, vt apud eos plenitudo resideat potestatis. Non enim in Petro, & cum Petro singulare illud priuilegium expirauit, quod successoribus eius futuris, vsque in finem mundi dominus in ipso cōcessit: sed præter vitę sanctitatē, & miraculorum virtutes, par est in omnibus iurisdictio successorum: quos ersi diuersis

diuersis temporibus, eidem tamen sedi, & eadem auctoritate dominus voluit præsidere. Gaudemus autem, quòd tu sicut princeps catholicus apostolicæ sedis priuilegium recognoscens, venerabilem fratrem nostrum Maguntinum Archiepiscopum, Episcopum Sabinensem vnum ex septem Episcopis, qui nobis in ecclesia Romana collaterales existunt, benignè ac hilariter recepisti, & non solùm per eum instituris salutaribus, es instructus, quibus iuxta continentiam litterarum tuarum, totum regnum tuum licet amplissimum desideres informari, & vniuersos Armenos ad ecclesiæ Romanæ gremium reuocare, sed ad honorem, & gloriam apostolicæ sedis, quam constitutam esse nouisti super gentes, & regna, diadema regni recepisti de manibus eius, & eum curasti deuotè, ac humiliter honorare: & nos per ipsum, & litteras tuas ad orientalis terræ subsidium inuitasti. Ei ergo, à quo est omne datum optimum, & om. donum perfectum, qui habet corda principum in manu sua, quas possumus gratias referentes, qui tibi tantę humilitatis animum inspirauit, rogamus seren. regiam, & exhortamur in domino, ac per apostolica tibi scripta mandamus, quat. in timore domini, & apostolicæ sedis deuotione persistens, ad expugnandam barbariem paganorum, & vindicandam iniuriam crucifixi, tanto potentius, & efficacius studeas imminere, quãto fraudes, & versutias hostium viciniùs positus meliùs cognouisti: non in exercitus multitudine, aut virtute, se de ipsius potius miseratione confidens, qui docet manus ad prælium, & digitos mouet ad bellum, qui arcus fortium superat, & robore accingit infirmos. Iam enim per Dei gratiã ad cõmonitionem nostram, multi crucis signaculum receperunt, & plures domino dante recipient in defensionem orientalis prouinciç, opportuno tempore transituri. Iam etiam duo ex fratribus nostris de manibus nostris viuificæ crucis assumpsêre vexillum, exercitum domini præcessuri. Confide igitur, & esto robustus, quia citius forsitan, quàm credatur, orientalis prouincia subsidium senriet expectatum. Datum Lateran. VIII. cal. Decembris.

NOBILIBVS VIRIS COMITIBVS, BARONIBVS, CIVIBVS, ET VNIVERsis per Siciliam constitutis. Vt Marcoualdum tyrannum, & Saracenorum socium opprimant.

QVòd futura sint nouissima Marcoualdi (quantum in eo fuerit) peiora prioribus, quòd non solùm contra regnum Siciliæ, sed vniuersum ferè coniurauerit populum christianum, quòd factus sit contra vos alius Saladinus, nequitia eius testimoniũ perhibet veritati, licet nulla veritas sit in eo. Egressus enim olim homo ille iniquus, vel potius immundus spiritus Siciliam, & totum regnum, cùm non inueniret in Marchia requiem, sed obsidione hostiũ sæpius vallaretur reuertar (inquit) in domum, regnum videlicet, quod exiui, & assumens secum alios spiritus nequiores, Diopuldum scilicet fratrem, & fautores ipsius ante tempus rediit vos torquere: ac reliquias transmigrationis, & desolationis prioris, immo totius regni excidium innouare. Disposuit siquidem, sicut quondam, diruere muros Vrbium, immo redigere ciuitates in villas, captiuare nobiles, torquere, ac mutilare potentes, spoliare diuites, pauperes flagellare, trucidare coram patribus filios, & adulterari coniuges ante viros, per vim violare virgines, & gladio perimere repugnantes. Non credatis hæc nobis, nisi fueritis talia iam perpessi, nisi nobiles vestri, ante quorum faciem terra tremere videbatur, longo macerari exilio, facti sunt tandem membrorum mutilatione deformes, nisi quidam viri, & mulieres, immò etiam (quod dolentes dicimus) sacerdotes in mare præcipitati fuerint, quidam flammis adusti, multi quoque liquenti sagimine concremati. Nos autem olim eius malitiam præuidentes, & malum vincere volentes in bono, cùm se vniuersis mãdatis nostris exponeret, vt tentaremus spiritum, si esset ex Deo, sicut sæpe per litteras nostras vobis meminimus intimasse, recepto ab eo per quosdam fratrum nostrorum publicè super crucem, & Euangelia iuramento, quòd super omnibus, pro quibus excommunicatus fuerat, mandatis apostolicis sine contradictione qualibet obediret, fecimus

fecimus eum à vinculo excommunicationis absolui:& inter cætera præcipi absoluto, vt penitus à Balio regni,& molestatione cessaret: quod se scripsit postmodum, nec pro Deo, nec pro homine seruaturum. Licet quòd sub prædicta forma iurauerit, prius per suas nobis litteras intimâsset, quas apud nos in certũ infidelitatis eius indicium in testimonium reseruamus. Cæterùm nos fraudes eius,& versutias attendentes, ipsum cum vniuersis fautoribus suis, nominatim autem Diopuldo,& fratribus eius Odone de Lauian. Vullielmo crasso,& sequacibus,& fautoribus eius excommunicationis curauimus vinculo innodare,& vniuersos à iuramento fidelitatis, societatis, vel hominiji ci præstiti absoluẽtes, omnem terram, ad quam ipse, vel aliquis de principalibus fautoribus eius deuenerit, sententiæ subiecimus interdicti:& mandauimus prædictos omnes per fratres,& Coëpiscopos nostros,& alios ecclesiarum prçlatos singulis diebus dominicis,& festiuis excommunicatos publicè nunciari. Dictus verò Marcoualdus à simili sibi quçrens auxiliũ, à pyrata prædo,& raptor, à marino non iam Latrunculo, sed latrone Vullielmum crassum, quem ei tam pœna, quàm facinus coëquabat, asciuit:& quasi non sufficeret ei, quòd charissimus in Christo filius noster F. Siciliæ Rex illustris. suo fuerat patrimonio spoliat⁹, nisi eum faceret etiam matris possessione priuari, sicut nobis ex transcripto litterarum, quas Phy. mittebat, innotuit. Siciliam est ingressus,& non regni, sed Regis etiam oblitus beneficiorum patris, qui eum erexit de puluere,& de stercore suscitauit: excidium meditatur, quasi suis dicẽs fautoribus: Hic est hçres, venite occidamus eum, & habebimus hçreditatem ipsius: Si nobis non creditis, operibus credite. In ipso nanque ingressũ suo quibusdam Sarracenis confœderatus, eorum sibi contra Regem,& christianos conuocauit auxilium:& vt eorum animos ad stragem nostrorum amplius excitaret,& sitim augeret eorum, iam ipsorum fauces christiano sanguine cruentauit:& mulieres christianas captas per violentiam, eorũ exposuit voluntati. Quem igitur,& si non pueri Regis, Regis Regum caussa non moueat,& non tangat iniuria crucifixi? quis non insurgat in illum, qui cõtra omnes insurgit,& inimicis crucis se iungit, vt fidem crucis euacuet,& factus infideli deterior, infidelibus nititur subiugare fideles: Zelum igitur diuinæ legis habentes cum Phinehe festinetis accingi, vt Iudæum diuertentem ad Madianitam, cum ea vno vnius ictu gladij feriatis,& regni Siciliç defendatis honorem, quem defensuros vos fidei religione firmâstis: licet enim Sarraceni, si in fidelitate prædicti Regis permanserint, diligere, ac manutenere velimus,& bonas eis consuetudines adaugere, sustinere tamen nec volumus, nec debemus, vt cum Marcoualdo regni excidium machinentur. Monemus igitur vniuersitatem vestram,& exhortamur in domino,& in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus in dictum Marcoualdum inimicum Dei,& ecclesiæ, persecutorem Regis, indè solũmodo fortiorem hostem christianæ religionis, vnde familiaris est inimicus, in nomine domini exercituum potenter,& vtiliter assurgatis, non timẽtes ante faciem eius: quoniam ex quo recessit à domino, inuenient eum multa mala, quoniam & dominus ab ipso recessit, nec derelinquet vlteriùs virgam peccatoris super sortem iustorum. Nos enim attendentes perfidiam Marcoualdi, qui cùm non potuerit cum christianis hactenus præualere, cum Sarracenis, vt prælibauimus, nititur opprimere christianos, vniuersis procedentibus contra eos in hac nequitia perdurantes, illam concedimus veniam peccatorum, quam in defensionem terræ orientalis transfretantibus indulgemus. Per Siciliam enim subueniri poterit faciliùs terræ sanctæ: quæ si (quod absit) in Sarracenorum potẽtiam deueniret, nulla de cætero recuperationi Hierosolymitanæ prouinciæ fiducia remaneret. Nos autem dilectum filium C. tt. Sancti Laurentij in Lucina presb. Card. apostolicç sedis legatum,& venerabiles fratres nostros Neapolitanum,& Tarentinum Archiepiscopos in regni subsidium cum copioso exercitu destinamus. Memẽtote igitur opprobrij totius regni, quòd vobis à cunctis gentibus exprobratur, scilicet quòd citius totũ regnũ fuerit occupatum, quàm vna soleat ciuitas occupari. Quid ergo dicetur de seruo, cùm de domino id dicatur? Eritis enim de cætero nisi fideliter persistatis,

& resistatis potenter, opprobrium hominum, & abiectio plebis, & ... gentium, & fabula populorum. Datum Lateran. VIII. Cal. Decembris.

PIPIONI CLERICO.

CUM à nobis petitur, &c. vsque ad verbum Assensu. Personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis, quàm mundanis, &c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem praebendam Sancti Georgij de Canaceto, sicut eam iustè possides, & quietè auctoritate tibi apostolica confirmamus, &c. Nulli ergo, &c.

In eundem modum pro Azone Subdiacono super ecclesia Sancti Syluestri de Roncaglia.

N. DE LVCEDIO, ET N. SANCTI SALVATORIS Abbatibus Papiensibus. Vt monasterium S. Columbani instaurent.

IAM saepius nostrum pulsauit auditum, quòd monasterium Sancti Columbani Bobien. & in spiritualibus vsque adeo sit collapsum, & in temporalibus etiam diminutum, quòd nisi per auxilium diuinae gratiae, nostraeque solicitudinis interuentu, vix speretur ipsius reparatio prouentura. Et quoniam instantia nostra quotidiana est secundum apostolum omnium ecclesiarum solicitudo continua, nec omnes possumus personaliter visitare maioribus occupati, nostras vobis vices in hac parte duximus committendas, concessa vobis plenaria potestate corrigendi tam in capite, quàm in membris quae fuerint corrigenda: & puniendi per censuras ecclesiasticas, si qui vobis contumaces extiterint, & rebelles. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus ad dictum coenobium pariter accedentes, super statu ipsius inquiratis plenius veritatem: & Deum habentes pro oculis, sine personarum acceptione quicquid ibidem inueneritis corrigendum, requisito consilio vnerab. fratris nostri Episcopi Bobien. nostra freti auctoritate, remoto appell. obstaculo, corrigatis: cuius electum si minus vtilem inueneritis ad regimen Abbatiae, sine praeiudicio tam Episcopi, quàm etiam monasterij eius resignatione recepta, talem ibidem pastorem per electionem canonicam instituere procuretis, qui & prodesse nouerit & praeesse ... tiùs prouisuri, vt mandatum apostolicum taliter exequamini, quod solicitudo vestra debeat in domino commendari. Datum Lateran.

BOBIEN. EPISCOPO. DE LIBERTATE MONAsterij S. Columbani.

ACcedens ad apostolicam sedem dilectus filius, Electus Sancti Columbani Bobien. de te in auditorio nostro grauiter est conquestus, quòd cùm monasterium sibi commissum à tempore Beati Gregorij ad Romanam ecclesiam vsque ad moderna tempora pleno iure spectauerit, tu occasione cuiusdam sententiae, à felicis recordationis Eugenio Papa praedecessore nostro, contra monasterium ipsum per Abbatis illius temporis imperitiam vel fraudem forsitan promulgatae, quàm bonae memoriae L. Papa successor ipsius postea confirmauit, Bobien. ecclesiae Abbatiam ipsam niteris subijcere ... decimis possessionibus, & redditibus, cùm Episcopium, & canonica ditata pariter, & dotata, non videbatur consonum rationi, vt cum iactura temporalium rerum, libertatis etiam suae dispendium pateretur: & coenobium, quod ... ad Romanam ecclesiam nullo pertinuerat mediante, postquam ibi factus fuit Episcopus, multitudine fidelium excrescente, subiectum fieret ecclesiae Bobien. Post hanc autem diuisionem monasterium idem, sicut priùs fuerat, proponebatur in libertate pristina permansisse: in quam nō sine multis molestijs, & damnis innumeris per Bobien. Episcopos irrogatis, Abbates, qui pro tempore ... rant,

rant, ſe vſque ad hæc tempora vendicarunt. Petebat igitur idem electus, monaſterium ipſum in ſua libertate, ac ſpeciali apoſtolicæ ſedis ſubiectione ſeruari: & ipſius renunciatione recepta, qui ſe proponebat inſufficientem ad regimen abbatiæ, eidem cœnobio de Paſtore idoneo prouideri: vel ſi fortè iudicaretur idoneus, ſibi munus benedictionis cõferri: & ſicut de antecesſore ipſius factum fuerat, per Romanam eccleſiam benedici, quemadmodum ex litteris authenticis apparebat. Sanè præmiſſis obiectionibus dilectus filius N. nuncius tuus, licet præſens affuerit, nihil voluit reſpondere ob alia, quæ ſequuntur: ſe aſſerens ad noſtram præſentiam deſtinatum: quamuis venerabilis frater noſter Vercellen. Epiſcopus, olim eccleſiæ Bobien. electus, multa pro ipſa ſtuduerit allegare. Cùm enim præfatum monaſterium de multa, quæ in eo religionis viguit obſeruantia, iam ad tantam ſit diſſolutionem ordinis monaſtici deuolutũ, quòd vix in Abbate, ac monachis aliquod valeat religionis veſtigium inueniri: tu, quoniam idem monaſterium tuæ ſolicitudini eſt cõmiſſum, electo dediſti etiã in virtute obedientiæ, quam tibi præſtiterat manualem, ſæpius in mãdatis, vt in clauſtro à veſperis præcedẽtis diei, donec die ſequenti miſſarũ ſolennia finirẽtur, ſilentium ſeruaretur: fratres in refectorio ab eſu carnium abſtinerẽt, cibos religioni aptos, non ſine lectione ſacræ ſcripturę, cum ſilentio comeſuri: & dimiſſis ſingularibus cameris, in dormitorio pariter recubarent. Ipſe verò, qui ordinem presbyterij non ſuſceperat, clericos non præſumeret tonſurare. Cæterùm, quoniam in præmiſſis poſt multas commonitiones, & preces ſuperbè nimis tibi obedire contempſit, excommunicationi eum in cœna domini ſubiecisti, ſi vſq; ad octauas reſurrectionis ſequentis, tuam non impleuiſſet ſuper his omnibus iuſſionem: ſed neque ſic electus ipſe obedientiam debitam recognouit, ſed in ſua obſtinatione perdurans, excommunicationis ſententiam à venerabili fratre noſtro Ianuen. Archiepiſcopo etiam confirmatam, ſicut ex ipſius litteris colligitur euidenter, non obſeruat. Vnde idem clericus tuo nomine poſtulauit, quatenus eandem ſententiam confirmantes, per clerum, & populum Bobien. faceremus ipſam vſque ad ſatisfactionem congruam cuſtodiri: auctoritate tibi apoſtolica indulgentes, vt, ſi vſque ad certum terminum ad tuam obedientiam non rediret, ex tunc tibi liceret eum ab abbatiæ officio remouere, & alium in eã idoneũ ordinare: eidem etiã electo, ac monachis daremus firmiter in mandatis, vt in præmiſſis præceptis, & alijs regularibus, & honeſtis, tibi tanquam ſuo Pontifici obedirent: alioquin ſententiam, quam ferres in eos, ratam haberemus, & faceremus firmiter obſeruari. Sanè ſuper his, quæ præmiſimus, tractatum habuimus diligẽtem, quibuſdam aſſerentibus ex præfata ſententia, eccleſiæ Romanæ præiudicium generatum: cùm idem prædeceſſor noſter quaſi ex certa ſcientia ipſius, monaſterium ſpeciale Bobien. eccleſiæ decreuerit ſubiacere: cùm coram eo ſuper libertate ipſius fuerit allegatum, nonnullis in contrarium ſentientibus, eandem ſententiam in nullo apoſtolicæ ſedi prçiudicare debere: cùm eum ex officij debito, & iuris neceſſitate, ſuper quæſtione, de qua cognouerat, oportuerit iudicare: nec res iudicata illis obeſſe poterat, inter quos non extitit iudicatum. Cùm igitur deferendi fraternitati tuæ, quantum cum Deo poſſumus, volũtatem, & propoſitum habeamus, in abſentia partis tuæ ſuper ſubiectione, vel libertate monaſterij, ad præſens, nec ſtatuendum aliquid duximus, nec mutandum, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi munimentum aliquod habes, per quod dictũ cœnobium ex conceſſione ſedis apoſtolicæ, tuo doceatur Epiſcopio fuiſſe ſubiectum, vſque ad dominicam, qua cantatur: Lætare Hieruſalem, illud nobis non differas per proprium nuncium deſtinare, vt intellecta plenius veritate Bobien. Eccleſiam in ſua iuſtitia tueamur. Alioquin, quoniam etſi ſuam velimus iuſtitiam eccleſiæ Bobien. ſeruare, iura tamẽ apoſtolicæ ſedis habita, cuſtodire ſatagimus, & innaſa recuperare tenemur, cõmunicato cõſilio ex tunc in ipſo negocio, quemadmodum diuinis nobis motus ingeſſerit, procedemus. Sanè renunciationem ipſius electi, ne iuris tui ex ea diſpendium aliquod ſuſtineres, cùm in poſſeſſione dicaris ſubiectionis ipſius monaſterij conſtitutus, non duximus admittendam: ſed dilectis filijs N. de

Luccio, & N. Sancti Saluatoris, Papien. Abbatibus: quibus correctionem cōmisimus monasterij, tam in capite, quàm in membris, concessa eisdem nihilominus potestate, rebelles per censuram ecclesiasticam coërcendi, dedimus in mandatis, vt ad locum pariter accedentes, vnà cum tuo concilio vtilitatibus antedicti cœnobij studeant imminere: ita quòd si electum inutilem inuenerint ad regimen Abbatiç, sine prçiudicio tuo, ipsius resignatione recepta, talem ibi per electionem canonicam præfici faciant in pastorem, qui præesse nouerit, pariter & prodesse. Datum Lateran. cal. Decembris.

CENTIO SVBDIACONO, ET NOTARIO NOSTRO, RECTORI, iudicibus, consulibus, & populo Beneuentan. De pœna illius, qui cōsulē interemit.

CVm impunitas scelerum parere consueuerit audaciam delinquendi, sic malefactorum excessus animaduersione sunt debita puniendi: vt & ipsi pœniteant de commissis, & cæteri, qui audierint, suam à consimilibus metu pœnæ retrahant voluntatem. Licet enim ex apostolicæ seruitutis officio solicitudo nobis immineat generalis, de illis tamen, qui spiritualiter, & temporaliter nostræ sunt iurisdictioni subiecti, nos oportet solicitiùs cogitare, quatenus sub nostro regimine boni digna recipiant præmia meritorum, & malos debitæ vltionis pœna castiget. Audiuimus equidem, & non potuimus non moueri, quòd Ger. filius Roffridi ciuis Beneuētanus diabolico inebriatus veneno, Dei, & nostro timore postposito, & honore Beneuentanæ Ciuitatis abiecto, Iacobū de Seuldasio, dum consulatus fungeretur officio, interfecit: & pater, ac frater interfectoris, qui tam atroci sceleri personaliter interfuisse dicuntur, licet in præsentia vestra se nostro iurauerint conspectui præsentare: ad nos tamen (sicut credimus) non venerunt, immo tam prædictus homicida, quàm ipsi in ciuitate Beneuentana non metuunt (sicut audiuimus) commorari. Volentes igitur, vt malefactorem prædictum, & fautores ipsius debita pœna percellat, & ciuitas Beneuentana similem in posterum valeat euitare iacturam, præsentium auctoritate statuimus, vt memoratus homicida de cætero Beneuentanam ciuitatem non audeat introire, nec hæreditatis paternç percipiat aliquam portionem, immo pars eius, si patrem præmori fortè contigerit, ad opus curiæ reseruetur: nec vnquam in eadem ciuitate præualeat aliquod officium gerere dignitatis, nisi fortè fuerit illi concessum ex indulgentia sedis apo. generali. Hoc etiam idem futuris temporibus decernimus obseruandum de illis, qui iudices, consules, regalen. vel alios ministeriales curiæ vulnerare, aut interficere qualibet temeritate præsumant: patrem autem & fratrem homicidæ iam dicti, tandiu extra ciuitatem vestram præcipimus permanere, donec ad præsentiam nostram accedant: & ad vos cum litterarum nostrarum testimonio reuertantur: saluo nihilominus apostolicæ sedis mandato, si quid super hoc fuerit seuetiùs statuendū. Nulli ergo &c. Hanc paginam nostræ const.

VNIVERSIS SARRACENIS IN SICILIA CONSTITVTIS IN DEVOtione nostra, & fidelitate regia permanere. Ne contra verum Siciliæ Regem, Marcoualdo adhereant.

CVM vos audiuimus, & gaudemus in ritu vestro seruasse hactenus, & adhuc seruare rigorem, vt fidem dominis vestris iuxta morem vestrū exhibitam seruaueritis, & seruetis illæsam, nec eam duxeritis aliquando violandam: quod in facto Marcoualdi optamus manifestiùs experiri, vt vos nec promissionibus allicere possit, nec minis, aut violentia deterrere, quin in fidelitate charissimi in Christo filij nostri F. Siciliæ regis illustriss. fideliter persistatis, & ipsius Marcoualdi resistatis conatibus viriliter, & potenter. Illa etenim in temporalibus discretione vigetis, vt & bona discernentes à malis, & à bonis etiam meliora despectis, & abiectis pessimis, optima qualibet, eligatis.

Nostis

Noſtis ſiquidem (ſicut credimus) exauditu manſuetudinem ap. ſedis, quæ ſic ſuperbis reſiſtit, vt humilibus, & ſubiectis det gratiam: noſtis & per experientiam tyrannidem Marc. qui his ſolis parcit, quibus nocere non poteſt: ſed ſæuit tanto fortius in ſubiectos, quantò ſe amplius in eius curauerint humiliare conſpectu, retribuens mala pro bonis, & odium pro dilectione rependens, ſicut ex eius ... a- tet operibus manifeſtè. Scitis etenim qualiter eos, quorum vocatione olim cum domino ſuo regnum intrauerat, quorum proditione occupauerat regni arces, immo etiam totum regnum, nō ſolùm omnibus bonis fecerit ſpoliari, ſed animaduertens etiam in perſonas, eos in exilium deſtinauerit, & tandem fecerit mutilari. Audiſtis etiam, & vidiſtis immanitatem ipſius, qualiter ſacerdotes, & alios præcipitatit in mare, qualiter multos flammis exuſſerit, qualiter omnes, & ſingulos flagellatit. Intelligere quidem vos credimus, & pro firmo tenete, quòd ſi chriſtianis eius oculus non pepercit, non parceret etiam Sarracenis, in quos tanto ſæuiret liberius, quanto ſe maius crederet obſequium præſtare Deo, effundendo ſanguinem paganorum. Qui enim in dominum ſuum, & domini ſui filium, qui eum de puluere ſuſcitauit, & erexit de ſtercore, cōiurauit, & eum materna nititur poſſeſſione priuare, malignaretur ſeueriùs in alienigenas, immo in alterius ritus, & obſeruantiæ diſparis nationes, quarum ſanguine ſuas ſitit inebriare ſagittas, & gladium cruentare: & qui contra ſalutem animæ ſuæ chriſtianorum diripit ſpolia: ſi contra vos vel violentia, vel aſtutia præualeret, ad ſuum vos ſubſidium vanis promiſſionibus inuitando, diuitias veſtras penitus exhauriret, & ſuis daret in prædam. Sanè nec iuramentum vobis, nec promiſſiones aliquas obſeruaret, qui iuramentum nobis publicè præſtitum non ſeruauit. Intelligentes igitur intelligite veritatem, & ſolita progenitorum veſtrorum, & veſtra fidelitatis conſtantia permanentes, non ſubijciatis vos, & veſtros poſteros iugo eius: quod etſi videretur in initio leue, colla tamen geſtantium in fine confringeret: & vel nullus, vel inutilis eſſet pœnitentiæ locus, poſtquam cancer vitalibus irrepſiſſet. Cogitare deberis, quòd cùm contra Sarracenos multi iam cōiurauerint principes occidentis, & multa populi multitudo, aſſumpto crucis ſignaculo, in proximo diſpoſuerit transfretare: ſi vos contra chriſtianos Marcoualdo, & Marcoualdum vobis contra regem puerum contingeret adhærere, in vos arma conuerterent: & Marcoualdus cùm vires eorum ſuſtinere non poſſet, ipſos animos volens, vel inuitus ſanguine veſtro placaret, & vitam ſuam redimeret morte veſtra. Monemus igitur V. veſtram, conſulimus, & hortamur, per ap. vobis ſcripta diſtrictè præcip. mand. quat. in hoc progenitorum veſtrorum conſtantiam imitantes, nec ingrati beneficiorum, quæ vobis reges Siciliæ contulerunt: attendentes etiam manſuetudinem ap. ſedis, quæ vos non ſolùm manutenere vult in bonis conſuetudinibus, ſed augere in deuotione noſtra, & fidelitate regia perſiſtatis: nec credatis promiſſionibus, & fallacijs Marcoualdi, qui ad hoc ſolum promittit, vt fallat, ad hoc fallit, vt vos poſſit ſuæ tyrannidi ſubiugare. Nos autem in defenſionem veſtram, & expugnationem ipſius, dilectum filium C. tituli Sancti Laurentij in Lucina presbyterum Cardinalem, & venerabiles fratres noſtros Neapolitanum, & Tarentinum Archiepiſcopos, & dilectos filios nobiles viros Ia. Mareſcalcum, & O. de Palumbria conſanguineos noſtros, in regnum dirigimus cum exercitu copioſo: ante cuius conſpectum Marcoualdus ſubſiſtere, dante domino, non valebit, ſed cum vniuerſis ſequacibus, & fautoribus ſuis irreparabiliter contereretur. Dedimus autem eidem legato, & omnibus nuncijs noſtris diſtrictiùs in præceptis, vt vos manuteneant, & defendant, & in bonis curent conſuetudinibus adaugere. Dat. Lat.

NIVERNEN. EPISCOPO. DE ABSOLVTIONE SAcerdotis, qui hoſtibus indicarat hominem, quem illi laqueo ſtrangularunt.

PERuenit ad audientiam nostram I. sacerdote de Naiz in ordine Ci-stercien. nouitio intimante, quòd cùm adhuc esset in habitu secu-lari, quidam seruientes, quo quidam homo, quem quærebant, abes-set, ab eo cum instantia quæsiuerunt: qui cùm ad quid eum quære-rent, ignoraret, illic eum esse respondit: ad quem locum illi pro-nus venientes, nec eum inuenientes ibidem, postea inuentum alibi patibulo suspenderunt. Verùm, quia eum aliquantulum conscienria remordebat, bonæ memoriæ H. Bituricen. Archiepiscopo, qualiter factum fuerat, intimauit. qui eum à missę celebratione prohibuit, donec vteretur concilio saniori. Nunc autem, quoniam ad ordinem Cistercien. se transtulit, à nobis misericordiam po-stulat, & requirit. Cùm igitur præfatus sacerdos in hoc commendandus existat, quòd à nobis duxit concillum requirendum, quia bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est: fraternitati tuæ per apost. scripta manda-mus, quatenus inquiras de præmissis diligentiùs veritatem, & si rem inueneris taliter se habere, cùm ex hoc præsatus sacerdos dignoscatur nullius culpæ ma-culam contraxisse, auctoritate nostra des ei licentiam celebrandi.

Datum Latetan.

VERONEN. EPISCOPO ROM. ECCLESIAE CARDINALI. VT PERTINA-ces haeretici puniantur, & resipiscere volentibus gremium ecclesiae non praecludatur.

LIcet in agro patrisfamilias Euangelici zizania sæpe pullulent inter messes, & vineam domini Sabaoth interdum nitatur tinea demo-liri, sic tamen prudens agricola, vinitorque discretus salubre debet remedium inuenire: ne vel triticum euellatur inter zizania, vel in deiectione tineæ vinea corrũpatur. Similiter etiam (licet ad abo-lendam hæreticam prauitatem inuigilare debeat solicitudo pastoris) solicitè tamen debet attendere, ne vel damnet innoxios, vel nocentes absoluat. Acce-pimus autem, quòd auctoritate litterarum nostrarum, quas dilectis filiis no-stris Archipresbyteris, & canonicis ecclesiæ tuæ contra Gazaros, Arnaldistas, pauperes de Ludun. & Humiliatos, qui nondum redierunt ad mandatum apo-stolicæ sedis, & hæreticos vniuersos direximus: dictus archipræsbyter tam con-tra Humiliatos, quàm vniuersos hæreticos sine distinctione, quam posuimus in litteris nostris, excommunicationis sententiam promulgauit: cuius occasione sententiæ, nonnulli quosdam, qui licet inuiti, à populo Humiliati dicuntur: licet nullam hæresim, sed fidem, sicut dicitur, sapiãt orthodoxã: & humilitate cordis, & corporis studeant domino famulari: qui etiã in manibus tuis stare mãdatis ecclesiæ iurauerũt, euitant, & eis tanquam excommunicatos cõmunicare, sicut hactenus, non præsumũt. Quia verò non est nostræ intentio-nis innoxios cum nòcentibus condemnare, fraternitati tuæ per apostolica scri-pta mandamus, atque præcipimus, quatenus tales ad tuam præsentiam conuo-ces, & inquiras tam ab alijs de vita, & conuersatione ipsorum, quàm ab eis de articulis fidei, & alijs, quæ videris inquirenda: & si nihil senserint, quod sapiat hæreticam prauitatem, eos catholicos esse denuncies, & prædictam sententiam non teneri. Quòd si forsan aliquid contra fidem sapiant orthodoxam, & para-ti fuerint ab errore discedere, ac mandatis apostolicis obedire, recepto ab eis iuxta formam ecclesiæ iuramento, quod solet à talibus exhiberi, beneficium eis absolutionis impendas: mandans eisdem sub debito iuramenti præstiti, vt errorem, quem approbauerant, publicè improbent, & in alijs stu-deant pro viribus confutare: de cætero etiam fidem orthodo-xam seruent, & sedem apostolicam venerentur. Da-tum Lateran. VIII. idus Decembris.

B. PISTORIEN. EPISCOPO. QVALITER DECI-ma persoluenda sint.

A. NOBI-

A Nobis tua fraternitas requisiuit, vtrum ab alijs decimas exigere debeas, qui possessiones dant, vel recipiunt ad affictum, cùm alij se conentur per alios excusare, quo minùs cogantur ad decimas persoluendas: quid etiam sit de mulieribus in episcopatu tuo presbyteris in capellis, sub conuersationis specie cohabitantibus faciendum, vnde infamia irrogatur ordini clericorum. Cùm igitur quilibet decimas soluere teneatur, nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exemptus, fraternitati tuæ duximus respondendum: quòd à dantibus possessiones, & accipientibus ad affictum, de fructibus, quos percipiunt, decimę sunt soluendę, nisi ab eis aliquid ostendatur, quare ab huiusmodi sint immunes. Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi fortè de illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil permittit sæui criminis æstimari. Datum Lateran. IIII. nonas Decembris. *Cap. à nobis. extrà de Decimis*

LEGLENNEN. EPISCOPO. QVOD NON FACILE *excommunicari possit.*

CVM facti simus, secundum apostolum, sapientibus, & insipientibus debitores, honori fratrum, & coëpiscoporum nostrorum, quos apostolica sedes in partem solicitudinis euocauit, tantò abundantius deferre volumus, & optamus, quantò propter eminentiam dignitatis à nobis, & alijs sunt propensiùs honorandi: ea propter venerabilis in Christo frater tuis iustis petitionibus inclinati, præsenti pagina tibi duximus indulgendum, ne quispiam prælatorum, nisi pro manifesta, & rationabili caussa, excommunicationis, vel suspēsionis in te, quem nos (licet indigni) proprijs manibus consecrauimus, sententiam valeat promulgare. Nulli ergò &c. Datum Lateran. XII. cal. Decembris.

LEGLENNEN. EPISCOPO. VT INIVSTE SPOLIATVS *Archidiaconus, restituatur.*

SIcut nostro est apostolatui reseratum inter alia multa, & grauia, quę H. fugitiuus monachus Cantuarien. excommunicatus, & maledictus, in præiudicium ecclesiæ Leglennen. & animæ suæ perniciem nequiter attentauit, post execrationem suam, dilectum filium ecclesiæ tuæ archidiaconum in tantum metu suspensionis illato coegit, eum exire de ipsa ecclesia non permittens, quòd ipsum archidiaconatus officium, vellet nollet, oportuit resignare: in cuius locum alius quidam fuit violenter intrusus. Cùm igitur idem monachus tanquam fur, & latro non per ostium sit ingressus, nec aliquid de rebus episcopi, quod inuasit, per eum de iure conferri valeat, vel disponi, omnibus ordinationibus, & dispositionibus factis ab eo penitùs irritatis, vt de præmisso archidiaconatu, & alijs dignitatibus & officijs canonicè valeas, appellatione remota, tanquàm proprius pōtifex ordinare, quod ab eodem intruso factum est, non obstante, liberam tibi appellatione remota tribuimus auctoritate præsentium facultatem. Nulli ergò, &c. Datum Lateran. VII. idus Decembris.

VLIXBONEN. ET COLIMBRIEN. EPISCOPIS. NON FAcile qualiscunque metus & vis votum rescindit.

INsinuante V. nobili muliere, nostro est apostolatui reseratū, quòd dudū puella, & in annis teneris constituta M. Sancij accepit in virū, qui ab inimicis crucis Christi fuit paruo post tempore interfectus: post cuius obitum, à quibusdam curialibus fuit Regi Legionen. pro relictæ copula supplicatum: quod cùm ad consanguineorum eius notitiam deuenisset, vt maritum acciperet ei sub obtestatione regia suggesserunt. Ipsa verò quòd tunc nollet nubere protestante, consilium accepit ab eis, quòd votum emitteret castitatis. Hoc autem in manibus cuiusdam *Cap. Insinuāte extra qui clerici vel vouentes.*

mum dissolui, quod quantum ad sponsalia sortitum fuerit firmitatem, volentibus personis principalibus, matrimonium inter eas poterit consummari. Si verò nepos eam ante sperennium subarrauit, & patruus in septennio, vel post septennium desponsauit eandem, nepos eam propter rationem præmissam ducere non poterit in vxorem: sin vice versa eam sibi legitimè poterit copulare: pro ijs, quæ præmisimus memoriæ commendatis, cùm de facto vobis constiterit, de iure non poteritis dubitare. Vos ergò app. remota secundum præmissas distinctiones, iniũctum vobis curetis negocium diffinire. Quòd si omnes, &c. Tu frater Episcope cum eorum altero. Dat. Lat. viij. cal. Decembr.

ABBATI, ET CONVENTVI SANCTAE MARIAE DE PRATO DE Leicestre. Vt pauperem quendam, ex Iudæo Christianum, alant.

QVantò populus Iudaicæ cæcitatis superficiem diuinarum scripturarum attendens, & negligens puritatem medullæ, quæ doctrinæ spiritualis in se continet intellectum, damnabilius in sua contumaciá perdurauit, & se ipsos adhuc inuolui permittunt in baratro tenebrarum, tantò his, qui tenent, & amplectuntur fidei veritatem, & desiderant propagationem nominis Christiani, ampliùs est in domino congaudendum: si qui gratia sancti Spiritus illustrati, abrenunciato errore iudaico, à tenebris se conuertunt ad lucem, & fidem recipiunt Christianam: & attenta est solicitudine prouidendum, ne inter alios Christi fideles inedia depriman-tur: cùm plerique horum pro indigentia necessariarum rerum, post receptum baptismum, in confusionem non modicam inducantur, ita vt plærunque faciente illorum auaritia, qui cùm ipsi abundent, Christum pauperem respicere dedignantur, retrò cogantur abire. Hinc est, quòd cùm dilectus filius R. lator præsentium, ad commonitionem cuiusdam nobilis viri spretis, & postpositis omnino diuitijs, quas habebat, Christum potiùs sequi volens, quàm in luto diuitiarum putrescere, baptismi receperit sacramentum, & nunc præfato nobili viro viam vniuersæ carnis ingresso, qui sufficienter ei necessaria ministrabat, ita paupertate grauetur, vt non habeat vnde vitæ sustentationem possit habere, per vos ipsius necessitati prouideri volentes, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ob reuerentiam illius per quem ipse lucem veritatis accepit, taliter ei necessaria ministretis, quòd in victu, & vestitu conuenienter sit ei pronisum. Scitis pro certo, quòd grauiter, & molestè ferremus, nec possemus sub dissimulatione transire: si mandatum nostrum, quod opus continet in se pietatis, relinquiretis aliquatenus imperfectũ. Datum Lateran. nonis Decembris.

CISTERCIEN. MORIMVNDEN. ET DE CRISTA ABBATIBVS. Vt cum Metensi Episcopo de hæresi suspectos examinent.

EAe est in fouendis virtutibus, & vitijs extirpandis à prælatis ecclesiarum seruanda discretio, & circunspectio adhibenda, ne vel internascentium densitate spinatum, enormiter frumenta lædanrur, vel insuper seminatorum zizaniorum euulsione triticum euellatur. In abscidendis etiam, & curandis corporibus infirmorum, sic oculi diligentia præcedere debet manus officium, & ferrum digitis præuenire: ne si cauterium adhibeatur incautè, non tam partes infirmas non sanet, quàm sanas infirmet: quod tanto diligentius in mentis languoribus est seruandum, quanto animam nouimus corpore digniorem, & spiritualia carnalibus præponenda. Hoc autem infra nos ipsos diligentiùs attendentes, cùm olim venerabilis frater noster Meten. Episcopus per suas nobis litteras intimasset, quòd tam in diœcesi, quàm in vrbe Meten. laicorum, & mulierum non modica multitudo Gallicæ cuidam translationi diuinorum librorum intendens, secretis conuenticulis etiam inter se inuicem eructare præsumerent, aliorum aspernantes consortium, & in faciem redarguentibus presbyteris resistentes, quorum simplicitatem fastidium in suæ

transla-

translationis peritia confidentes, non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, sed vniuersis tam in Vrbe, quàm in Meten. diœcesi constitutis, sub eo tenore litteras curauimus apostolicas destinare: qui vobis ex transcripti catu poterit inspectione patere. Eidem insuper episcopo, & capitulo Meten. dedimus in mandatis, vt inquirerent solicitè veritatem, quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis: quæ fides vtentium: quæ caussa docendi: si vtentes ipsa, venerarentur apostolicam sedem, & catholicam ecclesiam honorarent: vt super his, & alijs, quæ necessaria sunt ad indagandam pleniùs veritatem, per eorum litteras sufficienter instructi, pleniùs intelligeremus, & planiùs, quid super his statui oporteret. Nuper autem idem Episcopus per suas nobis litteras intimauit, quòd quidam eorum, quos notabiles prioribus litteris denotarat, mandatis recusant apostolicis obedire: quibusdam eorum clanculò, quibusdam verò iam publicè obediendum esse dicentibus soli Deo: ab occultis etiam conuenticulis non cessantes, officium prædicationis occultè, licetà nullo mittantur, prohibiti etiam sibi non metuunt vsurpare: aspernantes sibi dissimiles, & translationi eidem vsqueadeò insistentes, vt se nec episcopo, nec metropolitan. suo, nec nobis ipsis asserant parituros, si eam decreuerimus abolendam. Licet autem tales in eo reprehendi meritò videantur, quòd occulta conuenticula celebrant, officium prædicationis vsurpant, simplicitatem despiciunt sacerdotum, & eorum consortia, qui dictam translationem nō recipiunt, aspernantur. Ne quid tamen subitò facere videamur, discretioni vestræ (de qua plenè confidimus) per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad ciuitatem Meten. pariter accedentes, cum eodem Episcopo conuocatis coram vobis talia sapientes, & adhærentes translationi prædictæ, & si fieri poterit, quæ in eis reprehensibilia fuerint, auctoritate freti apostolica, sublato appellationis obstaculo, corrigatis. Quòd si correctionem vestram recipere fortè noluerint, inquiratis super capitulis illis, quæ in litteris, quas Episcopo miseramus expressa fuisse, superiùs vobis expressimus, & alijs etiam diligentiùs veritatem, & quòd inueneritis per nuncium vestrum, & litteras pleniùs intimetis: vt per vos certiores effecti, prout procedēdum fuerit, procedamus. Cùm enim in hoc vniuersalis ecclesiæ vertatur negocium, & agatur caussa fidei Christianæ, ad exequendum apostolicæ sedis mandatum cum summa diligentia, & cautela, vos studiosos, & promptos esse volumus, & mandamus. Ad hæc M. Crispinum, presbyterum, & R. socium eius, si super his, quæ dictus Episcopus eis duxerit opponenda, inueneritis esse reos, ipsos appellatione remota canonicè puniatis. Alioquin eundem Episcopum ad remittendam pœnam, si quam eis forsan inflixit, cùm nihil contra eum, vel clerum, in nostra propofuerint audientia, monitione præmissa, districtione qua conuenit, remoto appellationis obstaculo, cogere non tardetis. Quòd si omnes, &c. Duo vestrum. Datum Lateran. V. idus Decembris.

NEAPOLITAN. ARCHIEPISCOPO, ET C. SANCTI LAVRENtij in Lucina Presbytero. Card. Apostolicæ sedis legato. Vt contra Beneuentanum Archiepiscopum inquirant.

Nihil est penè, quod magis debeat formidare prælatus, quàm vitium negligentiæ: quia si iuxta testimonium veritatis, de omni verbo ocioso in die iudicij redditurus est rationem, quantò magis de omni bono neglecto, cùm eum etiam, qui opus Dei agit negligenter, scripturæ diuinæ sententia maledicat. Heli nanque sacerdos licet in se bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit, dum filijs eius in bello peremptis, ipse de sella corruēs, confractis ceruicibus, expirauit. Ad corrigendos ergò subditorum excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnabilius correctionem eorum negligeret: contra quos (vt de notorijs excessibus taceatur) & si tribus modis procedere possit, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum: vt tamen in omnibus dili-

diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitima procedere debet inscriptio, sic & denũciationem charitatiua commonitio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire. Descendam, inquit dominus, & videbo vtrũ clamorem, qui venit ad me, opere iam compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad prælatum, cum per publicam famam, aut insinuationem frequentem subditorum, sibi referuntur excessus: & tunc debet descendere, & videre, id est, mittere, & inquirere, vtrum clamorem veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones, si quid de quocunque clerico ad aures prælati peruenerit, quòd eum iustè possit offendere, non facilè credere debet, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed diligenter est veritas perscrutãda, vt si rei poposcerit qualitas, districta vitio culpam feriat delinquentis. Cùm ergò de venerabili fratre nostro Beneuentano archiepiscopo, quod dolentes referimus, ea nobis relata fuissent, quæ à pontificali honestate nimium dissonabant propter frequentem clamorem multorum, ad inquirendum de ipsis plenius fuimus excitati: ne dissimulatione negligentiæ vitium inducere videremur. Ipse nanque, sicut fuit nobis expositum, post multas, & graues culpas nequiter cõmissas ab eo, domum hospitalis ad susceptionem pauperum, & infirmorum, olim à prædecessoribus suis rerum opulẽtia præmunitam, ciuilis belli socius, & magister effectus, fecit nequiter demoliri: de cuius videlicet hospitalis prouentibus, tertia portio ecclesiæ Beati Bartholomæi perpetuò debebatur. Occasione cuiusdam equitaturæ suæ à Vu. Guarna canonico eiusdem ecclesiæ sibi reddita sine freno, per satellites suos seditionem fecit in populo: ex qua suborto prælio, quod præcepit inuocato diabolo inchoari, plures tam clerici, quàm laici interfecti fuerunt. Cumque quoddam castrum Hugonis de Feniculo, post destructionem terræ ipsius, integrum remansisset, idem populum concitauit: cum quo in ipsum castrum insurgens, illud cum non nullis mulieribus, & pueris incendio deuastauit. Molendinum, vineas, & alia multa ad suam ecclesiam spectantia destrui omnino permisit: cocum suum propria manu percutiens interfecit: rusticum quendam hostiliter insecutus, proeo quod puerum in vlnis deferens, importunè pro confirmatione illius instabat, suoque clerico resistebat, ab eo violenter impulsus ita vulnerari præcepit, quòd vitam illius vulneris occasione finiuit. Beneficia ecclesiastica minus canonicè, iuxta suæ voluntatis arbitrium, dispensare præsumit. Sacerdotes, & clericos absque caussa rationabili officijs, & beneficijs destitutos non prius restituit, quàm cupiditati eius recepta pecunia satisfiar. Augumentationi possessionum, & ornamentorum ecclesiæ suæ non solùm, vt tenebatur ex officio, non intendit, verùm etiam adeò in spiritualibus, & temporalibus eam læsit, vt consilio destituta, & prauorum pedibus iaceat cõculcata. Cùm autem hæc, & alia per quosdam ecclesiæ suæ canonicos nobis denunciata fuissent, contra quos tamen multa, vt eos à denunciatione repelleret, opponebat, nos officij nostri debitum prosequentes, de communi fratrum consilio, vobis inquisitionem eorum duximus committendam, per apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus ad locum congruum vtrique parti securum pariter accedentes, sine personarum acceptione, Deum habẽtes præ oculis, super his inquiratis appellatione remota, nostra freti auctoritate diligẽtissimè veritatem: & quod inueneritis, sub testimonio litterarum vestrarum nobis fideliter intimetis, vt per inquisitionem vestram sufficienter instructi, melius in ipso negocio procedere valeamus.

CAPITVLO CHELCOEN NE IN ALIOS QVAM DONA-
ta sunt vsus bona eccl siæ sua conferantur.

CVM monasterium vestrum specialiter Beati Petri iuris existat, & ad nostram nullo mediante iurisdictionem pertineat, & tutelam, paci, & tranquillitati vestræ solicitius nos conuenit prouidere, & in quibus salua conscientia possumus, petitiones vestras libentius debemus, & volumus exaudire. Dilecto nanq; filio nostro H. monacho vestro referẽte accepimus, quòd Abbates, qui

qui pro tēpore in vestro monasterio administrant ecclesias, quæ illi monasterio ad sustentationem fratrū, & hospitum susceptionem, ac pauperum concessæ sunt canonicè, & collatæ, in dispendium vestrum quibusdam personis conferunt, & assignant: pro quibus illarum prouentus sustentationi fratrum, & pauperum indebitè subtrahuntur. Vnde quoniam indignum est admodum, & absurdum, vt fratrum, ac pauperum stipendia per aliquorum prēsumptionem et illicitè subtrahi debeant, quorum sunt vsibus deputata, ad exemplar felicis recordationis Lucij Papæ prędecessoris nostri, præsentium auctoritate statuimus, & firmiter prohibemus, vt nullus de cætero ecclesias vestras aliquibus conferre præsumat, per quos ipsorum prouentus ad alium vsum transferri debeant, nisi ad eum, pro quo pijs desiderijs, ac deuotione laudabili vestro monasterio fuerunt concessæ. Nulli ergò &c. hanc paginam nostræ constitutionis, & inhibitionis &c. Datum Lateran. III. calen. Decembris.

EPISCOPIS, ET ALIIS ECCLESIARVM PRAELATIS PER REGNVM *Scotiæ constitutis. Vt omnes ab iniuria monasterij Chelcoen abstineant.*

Licet vniuersa loca religiosa ex commissi nobis officij debito fouere, & diligere debeamus, illorum tamen profectibus specialem nos oportet curam impendere, quæ ad iurisdictionem Beati Petri, & nostram nos. ūtur, nullo mediante, spectare. Inde siquidem est, quòd nos libertates, & iura monasterij Chelcoen. & ea maximè, quæ ipsi ab apostolica sede indulta sunt, integra volentes, & illæsa seruare, felicis recordationis Lucij Papæ prædecessoris nostri vestigijs inhærentes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus nullus vestrum In Abbatem, & fratres prætaxati monasterij excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiā audeat promulgare. Cum autem sententia in parochianos alterius ab aliquo vestrum prolata de iure non teneat, multo minus illa, quæ in speciales ecclesiæ Romanæ filios, qui scilicet nulli, nisi Romano Pontifici sunt subiecti, profertur, debet ab alijs obseruari. Quod si aliquis vestrum attentare præsumpserit, eius in hac parte factum nullas vires obtineat, sed irritum potiùs, & vacuum habeatur. Nos enim vniuersa, quæ pronominato Abbati, & fratribus, vel monasterio ipsorum apostolicæ sedis priuilegijs indulta noscuntur, firma volumus, & inconcussa teneri, & eadem vobis inuiolabiliter præcipimus obseruari. Statuimus etiam, vt cùm ad alia ecclesiastica sacramenta in prælibata ecclesia impendenda fueritis quandoque beteuocati, ad hoc exequēdum celeriter accedatis, nec ibidem aliquod ius propterea vendicetis.

Datum Lateran. cal. Decembris.

STEPHANO ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI SYLVESTRI. *Quod laici nullam in res, bona, vel personas ecclesiasticas iurisdictionem habeant.*

Cap. ecclesia. De constitutionibus.

ECCLESIA sanctæ Mariæ in via lata contra I. de Atteia, qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iustitiam detinere, motu tempore B. Carosomi dicti senatoris sub L. iudice quæstionem. In ipso autem iudicio præfato I. de Atteia sindicus monasterij vestri ...
& ab eo testes producti quidam de monachis extiterunt. Iudex verò auditis rationibus partium pro eodem Ioanne absolutionis sententiam promulgauit: à cuius sententia pars altera vocem appellationis emisit. Super hac igitur quæstione suborta, proponente parte victrice, quòd non potuerit appellari, cum dictus L. non vt iudex, sed tanquàm arbiter fuisset electus: victa è contrario asserente, quoniam cum arbitrio fuerit contradictum, quòd partes non nisi metu pœnæ constringit, quæ in præmisso arbitrio non fuerat comprehensa, meritò potuit appellari, & fortiùs, si iudicium extitisset. De hoc igitur ad iam dictum B. Carosomi, quæstione perlata, caussam appellationis S. primicerio iudicum delegauit: in cuius præsentia partibus constitutis dictus Ioannes de Atteia proposuit

posuit se conueniendum non esse, cùm non possideret id, quod pars altera requirebat, sed monasterium sancti Syluestri possidens rem petitam. Dictus autem B. Catosomi, quoniam statutum quoddam emiserat, à populo Romano approbatum, pariter & acceptum, quod si quis post litem contestatam, rem à se petitam transferret in alium, daretur possessio petitori, & alter fieret de possessore petitor: & idem I. post litem contestatam rem ipsam in monasteriû transferre præsumpsit, possessionem rei petitæ assignauit ecclesiæ memoratæ. Verùm quoniam dictus I. de possessionibus ipsis monasterio S. Syluestri annuam reddiderat pensionem, adiecit, vt hoc ipsum ab ecclesia sanctæ Mariæ fieret, donec de proprietate fundi cognosceretur: sed solutio, quæ fieret pensionis ecclesiæ sanctæ Mariæ in via lata, in iure suo penitùs non noceret. Hanc autem possessionem ecclesiæ sanctæ Mariæ vsque ad tempora Ioannis Petri Leonis senatoris vrbis inconcussè possedit: qui supplicatione monasterij vestri clemẽter admissa, R. iudici caussam commisit eãdem: qui auditis hinc inde propositis, pro monasterio ipso sententiam promulgauit, reuocans quod præfatus B. Catosomi statuerat contra ipsum. Per quam sanè sentẽtiam, quoniam ecclesia sanctæ Mariæ se læsam enormiter querebatur, & ipsa senatori supplicauit prædicto, qui caussam commisit R. iudici cognoscẽdam. Et quoniam eius iurisdictio erat in proximo desitura, supplicatum fuit ob eandem caussam successoribus eius senatoribus iam electis, & ab eis caussa ipsa eidem iudici delegata. Iudex verò ex veteris, & nouorum pariter senatorum delegatione cognoscẽs, quod à iam dicto B. statutum fuerat, approbans, ecclesiæ sanctæ Mariæ possessionem restituit antedictam: & cùm nouem consiliarios haberet senatus, per octo ipsorum executioni fuit sententia demandata: sed vnus ex iis, qui & nepos erat Abbatis sancti Syluestri, quorundam senatorum fauore suffultus, ecclesiæ sanctæ Mariæ possessionem violenter ablatam, monasterio tribuit nominato. Ex hoc ergò rixa crescente vsque ad armorum strepitum est processum. Ne verò deterius quid contingeret, bonæ memoriæ C. Papa prædecessor noster, totum negocium ad suam solicitudinem reuocauit. Et quoniam tempus colligendorum fructuum imminebat, fructus præcepit apud colonos in sequestro deponi: circa quos, si qua partium violentiam inferre præsumeret, caussæ suæ dispendium pateretur: venerabilibus fratribus nostris P. Portuen. & I. nunc Albanen. tunc verò Tusculan. Episcopis tituli sancti Clementis, & dilecto filio nostro G. sancti Angeli diacono Card. caussam committens eandem. In quorum præsentia partibus constitutis, pro ecclesia sanctæ Mariæ fuit contra monasterium vestrum obiectum, quòd violentiam pars vestra commiserat in fructibus sequestrandis: & cùm super hoc testes fuissent vtrinque producti, quia violentia liquidò probata nõ fuit, & in dimidio ruglo hordei dicebatur admissa: Abbate nihilominus prohibente, ne delictum personæ redũdaret in damnum ecclesiæ, facta hordei restitutione prouisum est, vt ad quæstionem possessionis fieret in caussa processus: de qua coram eisdem productis testibus, & attestationibus publicatis, fuit diutiùs disceptatum. Consequenter verò post decessum præfati prædecessoris nostri, partibus in nostra præsentia constitutis, ecclesia Beatæ Mariæ possessionem, qua fuerat prætermisso iuris ordine spoliata, sibi restitui postulabat. Et quoniam alij Senatorum sententiã pro monasterio, alij latã pro ecclesia processu tẽporis confirmarãt, nos quicquid ab eis factũ fuit, postquàm dictus prædecessor noster ad curam suam idem negocium reuocauit, de consilio fratrum nostrorum irritum decreuimus, & inane. Cùm ergò nobis constiterit, & ex ipsa confessione partium tenuerimus, quòd vnus consiliariorum contra sententiam, de voluntate octo executioni mandatam de facto, quia de iure non poterat, veniens ecclesiam ipsam possessione sua spoliauerit violenter: & nihilominus attendentes, quòd etiam iniusto possessori violenter eiecto, restitutionis sit beneficio succurrendum, spoliatam ecclesiam in eo statu decreuimus reponendam, in quo fuerat tempore violentiæ perpetratæ. Verùm quoniam præfatam possessionem post restitutionẽ factã ab I. de Atteia, monasteriũ alij locationis titulo assignarat, neq; restituere poterat ecclesiæ spoliatæ, loco illius tan-

dicitur extitisse: nihilq́ue fecisse in publicum, sed omnia in secreto: quamuis instar iudiciorum sint arbitria introducta. Coëgit quoque partes ad transigendum, sicut ex rescripto transactionis apparet: & cùm de transactione non fuerit compromissum, quæ non est necessitatis, sed liberæ potiùs voluntatis, dolo quasi ex perspicuis insidijs iam probato, transactionem inefficacem penitùs asserebat. Illa quoque ratione dicebat ecclesia petitionem monasterij repellendam: quòd eùm possessionem ipsam sine dolo, & culpa sua obtinuerit authoritate Prætoris, & per hoc ius sibi fuerit acquisitum, monasterium vestrum super possessorio audiri vlteriùs non debebat, cui parata erat in petitorio respondere. His ergò, & similibus in nostra, & fratrum nostrorum præsentia prudēter à partibus allegatis: nos attendentes, quòd laicis etiam religiosis super ecclesijs, & personis ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, à quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod ecclesiarum respiciat etiam commodum, & fauorem, nullius firmitatis existit, nisi ab ecclesia fuerit approbatum: vnde statutum Basilij, de non alienandis prædijs rusticis, vel vrbanis ministerijs, & ornamentis ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissimum ratione, quòd auctoritate Romani Pontificis non fuit roboratum: ne in exemplum transeat similia præsumendi, quod à sæpedicto B. factum fuerat in præiudicium monasterij, non conuenti, nec confessi etiam, vel conuicti prorsus in irritum reuocantes, possessiones easdem restituendas sibi sententialiter diffinimus, nec ipsas, quæ in locum, & ius illarum, quas ab I. de Atteia, ecclesia sanctæ Mariæ petierat successerunt: interim alienare valeat prohibentes: vt si ecclesia sanctæ Mariæ, vel de vitio litigiosi contractus, vel de proprietate forsitan voluerit expediri: ne si obtinuerit in iudicio, in vanum laboret, monasterio minimè possidente, sit, quod euincere valeat, & habere. Datum Lateran. V. cal. Decembris.

Scriptum est super hoc in eundem modum Clericis sanctæ Mariæ in via lata.

OLDEBERTO SVBDIACONO NOSTRO PRAEPOSITO SANCTI GAVdentij Nouarien. *Vt habeat iurisdictionem in suos fratres.*

AD hoc in domo domini statuta fuisse noscitur officia prælatorum, vt ipsi speculatores solliciti existentes excessus puniant subditorum, & de agro domini zizania colligant ad comburendum, & triticum in ipsius horreis studeant congregare. Vt igitur commissum tibi præposituræ officium vtilius prosequi valeas, deuotioni tuæ auctoritate duximus præsentium indulgendum, vt liceat tibi excessus fratrum tuorum, secundum Deum, & iustitiam, non obstante appellatione, si qua forsan fuerit facta in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, corrigere, & eos bonis actibus informare. Nulli ergò, &c. hanc paginam nostræ concessionis, &c. Datum Lateran. Idibus Decembris.

VERCELLENSI EPISCOPO. EXCOMMVNICATI NEC *eligere possunt, nec elegi.*

AD audientiam nostram te significante peruenit, quòd cum Casale sancti Euasij, quod ad ius, & dominium pertinet ecclesiæ Vercellē. propter multas, & enormes iniurias, quas habitatores ipsius Casalis eidem ecclesiæ intulerunt, iamdudum sit interdicto suppositū, & maiores eiusdem loci excommunicationis sententia innodati, clerici Casalis eiusdem quosdam scholares, qui cum alijs sunt ecclesiastico interdicto suppositi, in fratres, & clericos elegerunt. Quia verò quibus ecclesiastica sunt officia interdicta, dum tales existunt eligi non debent ad ecclesiastica beneficia, cùm officiorum intuitu beneficia conferantur, fraternitati tuæ, si præmissis veritas suffragatur, cassandi electionem huiusmodi, non obstante

contradictione, vel appellatione qualibet, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Propterea quia, sicut tua nobis insinuatio patefecit, quidā miles de melioribus ipsius loci tibi fideliter astitit in persecutione, quam tibi, & ecclesiæ tuæ alij faciebant, propter quod incurrit odium vicinorū, damna plurima est perpessus: cuius filio scholari scilicet bonæ indolis, vt testaris, in ecclesia Casalen. desideras prouidere: volentes quantum cum Deo possumus tuæ fraternitati deferre, vt scholarem ipsum in ecclesia memorata, sublato contradictionis, & appellationis obstaculo instituere valeas, auctoritate tibi præsentium indulgemus. Datum Lateran. III. idus Decembris.

VERCELLENSI EPISCOPO. VT DECIMAE VERAE ET iusta ab omnibus persoluatur.

Cap Tus. extra de Decimis.

TVA nobis fraternitas intimauit, quod quidam laici tuæ diœcesis, & alij plures episcopatuum adiacentium decimas ecclesijs, & clericis tuis, peruersis machinationibus subtrahere moliuntur: & conceptę peruersitatis audaciam non curant satisfactione debita emendare. Quidam enim ex eis semen, & sumptus, qui fuerint in agricultura primitùs deducendos, & de residuo impendendam esse decimam asseuerant: alij verò de portione fructuum, quam à colonis accipiunt, partem decimæ separantes, eam capellanis suis, vel alijs clericis, seu ecclesijs aut etiam pauperibus conferunt, vel in vsus alios pro suâ voluntate conuertunt: nonnulli clericorū vitam tanquàm abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere nō verentur. Quidam insuper asserentes se possessiones, & omnia iura sua cum omni honore, atque districto per imperialem concessionem adeptos, decimas sub huiusmodi generalitate detinere præsumunt. Occasione præterea veteris decimationis, quam asserunt sibi concessam aliqui, decimas noualium sibi nō metuunt vsurpare. Verùm si ab eo, à quo bona cuncta procedunt, assertores huiusmodi debitum respectum haberent, ius ecclesiasticum diminuere non contenderent, nec decimas (quæ tributa sunt egentium animarum) præsumerent detinere. Cùm enim Deus, cuius est terra, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in ea, deterioris conditionis esse non debeat, quàm dominus tempotalis, cuius statutum debitum de terris, quas exhibet alijs excolendas, non quidem deductis sumptibus, aut semine separato necessarium esse dignoscitur, cum int. gritate persolui, nimis profectò videtur iniquum si decimæ, quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi præcepit, suas esse decimas, & primitias asseuerans, occasione præmissa, vel excogitata magis fraude diminui fortè valeent. Cumque Deo debita sit solutio decimarum, in tantum, vt ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit. Laici si moniti fortè noluerint ecclesiastica sint districtione cogendi, prætextu nequitię clericorum nequeunt eas alijs, nisi quibus ex mandato diuino debentur, pro suæ voluntatis arbitrio erogare: cùm nulli sit licitum alienā cuicunque concedere, præter domini voluntatem: quāquàm per sollcitudinem officij pastoralis clerici sint à sua nequitia coërcendi. Et cum de cunctis omnino prouentibus decimæ sint reddendæ, sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ, sic & dominus de portione, quam percipit ratione terræ, decimam reddere sine diminutione tenetur. Porrò cùm laicis nulla sit de spiritualibus rebus concedendi, vel disponendi attributa facultas, imperialis cōcessio, quantuncunque generaliter fiat, neminem potest à solutione decimarum eximere, quæ diuina constitutione debentur, nec occasione decimationis antiquę, licet in feudum concessæ, decimæ sunt noualiū vsurpandæ: cùm in talibus non sit extendenda licentia, sed potiùs restringenda. Quoniā igitur pati nolumus, nec debemus, vt ecclesiarum, & clericorum iura pręsumptione qualibet minuantur, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus, quatenus omnes, qui ratione personarum, aut etiam prædiorum, decimas ecclesijs, & clericis tuæ diœcesis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas, sub appellation is diffi-

diffinitione, auctoritate apostolica, per excommunicationis, vel interdicti sententiam compellendi liberam habeas facultatem. Praeterea vt clericos tuę diocecesis, de quibus fuerint in auditorio tuo querela proposita de decimis ante dictis & fructibus perceptis ex eis, ad plenam sub tuo examine iustitiam faciendam, compellere valeas, non obstante appellationis obiectu in elusionem ecclesiasticae disciplinae, deuotioni tuae praesentis scripti pagina duximus indulgẽdum. Decernimus ergò, &c. hanc paginam nostrae concessionis, &c.

CANTVARIEN. ARCHIEPISCOPO, EPISCOPO LONDONIEN. ET MAGIstro Vu. de Sumercote, canonico Lincolnien. *De poena illius, qui in iudicem apostolicum, Abbatem, manus violentas iniecit.*

Dilectus filius magister B. clericus in nostra praesentia constitutus suâ nobis conquestione monstrauit, quòd cùm caussa, quae inter ipsum, & R. clericum vertitur super vicaria ecclesiae de Heminton, qua fuerat contra iustitiam spoliatus, à bonae memoriae G. Papa praedecessore nostro, dilectis filijs N. Forden. Abbati, Archidiacono Dorciae, & Magistro T. canonico Vuellen. sicut ijdem iudices suis nobis litteris intimarũt, commissa fuisset, & pro ipso magistro B. sententia promulgata, idem R. clericus in annis etiam nunc minoribus constitutus (prout in eisdem continetur litteris) procurauit, quòd ad dictos iudices praeceptum regium emanaret, ne mandatum apostolicum adimplerent: sed ipsi magis placere Deo, quàm hominibus cupientes, id facere noluerunt: quapropter tam iudices, quam magister antedictus rebus proprijs iussi sunt spoliari: sed pater praefati R. & ecclesiam incastella. re praesumpsit, & quo minus praefatus Forden. Abbas sententiam auctoritate apostolica promulgatam executioni mandaret, per violẽtiam impedire, quam adhuc detinere dicitur occupatam: & quod grauius est, ipse, ac pater eius manus in dictum Abbatem fecerunt inijci violentas: quapropter in eos fuit ab eisdem iudicibus excommunicationis sententia promulgata. Processu verò temporis idem R. ad dilectos filios Abbatem de Garreta, & coniudices suos, saepè dicto magistro B. certa ratione suspectos, cum ad eos sine periculo mortis accedere non valeret, litteras impetrauit: per quas asserens litteras falsas fuisse a nedictis iudicibus destinatas (quas nobis exhibitas in nullo inuenimus esse culpabiles) quod ab eis legitimè factum fuerat, nitebantur in irritum reuocare. Licet autem falsitatis vitium acerrimè persequamur, ne tamen ex hoc poena innocentibus infligatur, discretioni vestrae per apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus omni contradictione, & appellatione cessante, memoratam sententiam exequi minimè postponatis. Contradictores (si qui fuerint) vel rebelles, vt à sua praesumptione desistant, per excommunicationis sententiam compescentes: in irritum etiam reducentes, quicquid obtentu praedictarum litterarum ad dictos Abbatem de Garrera, & eius coniudices directarũ, in praeiudicium saepè dicti magistri B. inueneritis immutatum. Illos verò, qui manus in dictum Abbatem temerarias iniecerunt, vel etiam inijci praeceperũt, tandiu excommunicatos publicè nuncietis, & faciatis ab omnibus arctiùs euitari, donec passo iniuriam satisfecerint competenter, &c. vsque Absoluendi. Sic autem diligenter, quae praemisimus exequi studeatis, quòd vigilantiam vestram possimus propterea commendare: nec super his ad nos vlterius quaestio perferatur. Quod si fieret, graue nobis existeret, & molestum. Quòd si omnes, &c. Duo vestrum, &c.

ADRIANO VLTRASYLVAN. EPISCOPO. A SENTENTIA *& re indicata non appellatur quidem, sed iudex suspectus semper recusari potest.*

QVon[i]ã̄ea, quæ per ordinem iudicialis examinis rationabiliter sunt decisa, nulla debent temeritate rescindi, sed perpetuæ stabilitatis robore confirmari, præsentium litterarum auctoritate statuimus, vt si aliquod scriptum contra sententiam, quæ contra Flandren. sacerdotes, qui positi sunt in terra sancti Michaëlis, quondam decimal[illegible] super iure parochiali, pro te lata est, per subreptionem appareat impetratum, viribus careat, & tuis imposterum rationibus non obsistat: illud quoque decernimus, & per præsentes tibi litteras indulgemus, vt si venerabilis frater noster N. Strigonien. Archiepiscopus, vel Gibinien. præpositus, aut ipsi Flandren. presbyteri, præter conscientiam tuam, & procuratoris tui, in grauamen tuum iudices aliquos impetrauerint, quos vel habeas aduersarios, vel manifestè possis probare suspectos, ad recusandum illos liceat tibi sedem apostolicam appellare, etiam si in commissionis litteris appellationis sit remedium interclusum.

Datum Lateran. XIX. cal. Ianuarij.

CLERO, MILITIBVS, ET POPVLO CAPVANIS. VT LEGATVM Apostolicum, & belli duces, atque exercitum Pontificum dignè recipiant, & adiuuent.

INter innumeras solicitudines nostras, quantum ad occupationes mundanas, illam quasi præcipuam reputamus, quam de prouisione Regni Siciliæ concepimus, & tenemus: cùm præter debitum officij pastoralis, & iure dominij, & ratione Balij dignoscatur ad nos eius prouisio specialiter pertinere. Vt autem propositum nostrum euidentiùs prodeat in effectum, licet hactenus non sine multis anxietatibus, & expensis, tam spiritualiter, quàm temporaliter ad defensionem eius intenderimus diligenter, & per Dei gratiam profecerimus: ecce nunc ad contritionem hostium, & defensionem fidelium ad exercendam iustitiam, & pacem seruandam, vices nostras, quas per nos ipsos nondum possumus præsentialiter exercere, dilecto filio nostro C. tituli sancti Laurentij in Lucina, presbytero Cardinali, viro nobili, prouido, & honesto, quem inter fratres nostros speciali charitate diligimus, duximus committendas: quas vt meliùs possit implere, venerabiles fratres nostros Napolitan. & Tarentin. Archiepiscopos (quorum fidem [illegible] discretionem in multis sumus experti, & qui constitutiones, & consuet[illegible] Regni pleniùs agnouerunt) & dilectos filios, Iacobum Marescalcum no[illegible] Odonem de Palumbaria, viros nobiles, & prudentes, linea nobis consan[illegible] tatis astrictos, ei super executione Balij duximus adiungēdos: cum eis, & pe[illegible] necessarium destinantes auxilium, & præsidium opportunum, sperant[illegible] qui non deserit sperantes in se: quòd dummodo studeatis eis, sicut debet[illegible] dere, fructum facient exoptatum. Quia verò per opera potiùs, quam per v[illegible] vos ad deuotionem sedis apostolicæ, & fidelitatem regiæ celsitudinis [illegible] & regni defensionem amplius inducere disposuimus, & fortiùs confi[illegible] mota prolixitate sermonum, cùm tempus agendi sit potius, quàm [illegible]di, vniuersitatem vestram monemus attentiùs, & sub debito iuramenti, [illegible] bis præstitistis de Balio, districtè præcipimus, quatenus eis, sicut Vicarijs n[illegible] plenissimè intendatis, ita quòd vestro studio suffragante, per eorum ind[illegible] tempestate sedata, diu desiderata tranquillitas reducatur. Vt autem tem[illegible]o al[illegible]s potestas per spiritualem auctoritatem efficaciùs adiuuetur, cum simul [illegible] bus vices Balij committamus, prædicto Cardinali etiā legationis offici[illegible] p[illegible]t totum Regnum Siciliæ duximus concedendum: volentes parite[illegible], & [illegible] tes, vt quicquid omnes simul, aut aliqui, vel aliquis eorum cum ipso super administratione temporali statuerint, ad honorem, & profectum apo[illegible] sedis, & regiæ celsitudinis recipiatur ab omnibus, & seruetur. Quicquid [illegible] em ipse super administratione temporali decreuerit, plenam obtineat fir[illegible] Datum Lateran.

In eundem modum Archiepiscopo, clero, Militibus, & populo Trancn. Archiepiscopo, clero. Militibus, & populo Cusentinis.

Epi-

Episcopo,clero,militibus,& populo Melfien.
Episcopo,clero, militibus,& populo Florentin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Cupersanen.
Clero,militibus,& populo Casalis noui.
Clero,militibus,& populo Sancti Seueri.
Episcopo,clero,militibus,& populo Ciuitaten.
Episcopo,clero,militibus,& populo Polinianen.
Clero,militibus,& populo de Baroli.
Episcopo,clero,militibus,& populo Treuentin.
Archiepiscopo,clero,militibus,& populo Acherontin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Salpen.
Episcopo,clero,militibus,& populo Theatin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Bitetten.
Episcopo,clero,militibus,& populo Asculan.
Archiepiscopo,clero,Baronibus,militibus,& populo Hydrontin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Iuuenacien.
Episcopo,clero,militibus,& populo Botentin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Andren.
Episcopo,clero,militibus,& populo Licien.
Episcopo,clero,militibus,& populo Riuellen.
Episcopo,clero,militibus,& populo Auersan.
Episcopo,clero,militibus,& populo Vestan.
Clero,militibus,& populo de Fogia.
Episcopo,clero,militibus,& populo Rapollen.
Archiepiscopo,clero,militibus,& populo Barcn.
Clero,militibus,& populo Tarentin.
Clero,militibus,& populo Montis Corbin.
Archiepiscopo,clero,militibus,& populo Regin.
Episcopo,clero militibus,& populo Manturanen.
Episcopo,clero,militibus,& populo Monopolitan.
Episcopo,clero,militibus,& populo Venusin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Potentin.
Clero,militibus,& populo Brudusin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Baianen.
Clero,militibus,& populo Alarinen.
Episcopo,militibus,& populo Termulan.
Archiepiscopo,clero,militibus,& populo Surrentin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Policastren.
Episcopo,clero,militibus,& populo Neocastren.
Episcopo,clero,militibus,& populo Auellinen.
Clero,militibus,& populo Neapolitan.
Archiepiscopo,clero,militibus,& populo Sipontin.
Episcopo,clero,militibus,& populo Scalen.
Clero,militibus,& populo Troian.
Episcopo,clero,militibus,& populo Cassanen.
Clero,militibus,& populo Gargan.
Comitibus,Baronibus,Iustitiarijs,& vniuersis populis per Regnum Siciliæ constitutis.
Archiepiscopis,Episcopis,& cæteris ecclesiarũ prælatis,& vniuersis clericis per Regnum Siciliæ constitutis.

CANONICIS BRUNDUSINIS. ET UNIVERSO CLERO BRUNdusinæ diœcesis. *Vt electo suo, qui sese apud Pontificem de obiectis criminibus purgarat, obtemperent.*

NVNCIOS vestros,& litteras filij canonici sæpe recepimus, per quas venerabili fratri nostro N. electo vestro multa,& grauia obiecta fuerunt: propter quod ipsum aliquãto tempore apud sedem apostolicam detinuimus; expectantes si fortè aliquis, qui vellet prosequi accusationes aduersus eum propositas, cõpareret: cumque post diurinam expectationẽ nullus apparuisset in nostra præsentia, qui contra ipsum in accusatione procederet, licet quosdam vestrum acceperimus vsque Beneuentum venisse, sed propter viarum discrimina non potuisse trãsire: & ipse de iniusta eiectione sua coram nobis pluries querimoniam replicasset,& in locum suum restitui postularet instanter: tandem pro eo dilecti filij Capitulum,& vniuersus clerus Horitan. suas nobis litteras destinarunt, ipsum velut Episcopum suum remitti postulantes ad ecclesiam Horitan. cum plenitudine potestatis: & nobis etiam humiliter supplicarunt, vt daremus in mandatis eidem, quòd dignitates,& iura Ecclesię Horitan. illibata conseruans, in ea chrismą conficiat, & clericorum ordinationes, necnon & solennes festiuitates ibidem non postponat alterna vicissitudine celebrare. In qua petitione Horitanæ ecclesiæ nequaquam duximus annuendum, immo eam prorsus decreuimus repellendam: cùm statum possessionis ecclesiæ Brudusinæ sine cognitione nolimus per alicuius astutiam immutari. Verùm quoniam querelas præfati electi sæpius iteratas nequiuimus surdis auribus pertrãsire, tamen, quàm ecclesiæ Brundusinæ, prout iustitiæ tenor expostulat, prouidere volentes, vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, eo reducto in eum statum, in quo erat, quando recessit ab ecclesia Brũdusin. ei, aut procuratori suo de pontificalibus iustitijs plenè respondere curetis,& ipsi, tanquam pastori vestro, deuotè, atque humiliter obedire: vt cùm destitutus ante restitutionem iuxta legitimas,& canonicas sanctiones accusari non debeat, ne status tam ecclesię, quàm personæ sine periculo diutius maneat in suspenso, restitutione præmissa, siquis voluerit,& valuerit in accusationem ipsius rectè procedat: super quo tam vobis, quàm ipsi dominicam, qua cantatur, Lætare Hierusalem, proximè venturam terminum assignamus. Noueritis autem nos venerabili fratri nostro Cupersanen. Episcopo in mandatis dedisse, vt si vos iuxta mandatum nostrum ei nolueritis obedire, vos ad hoc per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellat. Datum Lateran. XVI. cal. Ianuarij.

Illi scriptum est super hoc.

Scriptum etiam super hoc Capitulo,& clero Horitan.

NVNCIOS &c. vsque ad verbum Obedire. Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus ei iura pontificalia, debitam etiam reuerentiam,& obedientiam, sicut prælato vestro, exhibere minimè postponat. Noueritis autem nos &c. vt suprà. Datum vt suprà.

MAGISTRO HENRICO ARCHIDIACONO CLVSIENSI.

IVSTIS petentium desiderijs &c. vsque ad verbum Assensu. Personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis, quàm mundanis &c. vsque ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Archidiaconatum Clusien. cum omnibus pertinentijs suis, sicut illum iustè possides,& quietè, deuotioni tuæ auctoritate apostolica confirmamus &c. Nulli ergo &c. Si quis autem &c. Datum Lateran. XVIII. cal. Ianuarij.

HILARIO ARCHIDIACONO DE QVIZ.

CVM à nobis petitur, quod iustum est, &c. Archidiaconatum de Quiz, cum omnibus pertinentijs suis, sicut ipsum iustè possides,& quietè, &c. vt suprà. Nulli ergo, &c.

MAGISTRO HENRICO CANONICO ECCLESIAE Sancti Michaelis Vltrasyluanen

CVM

CVM à nobis petitur &c. vsque ad verbum Annuentes. Præbendā ecclesiæ Sancti Michaelis Vlrrasi luanen. cum omnibus pertinētijs suis, sicut eam iustè, & quetè possides, auctoritate tibi apostolica cōfirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Siquis autem &c.

Datum Lateran. XVIII. cal. Ianuarij.

ILLVSTRI REGI FRANCORVM. VT REGI HIEROSOLYMITANO CONtra Sarracenos auxilia mittat: & Græcorum Imperatori scribat, vt ab intestinis contra Christianos bellu abstineat.

NVper ad nos charissimus in Christo filius noster A. Rex Hierosolymitanorum illustriss. suos cum litteris nuncios destinauit: per quos miserias, & necessitates terræ oriētalis, quæ grauiores, & plures sunt solito, nobis exposuit, & festinatum subsidium postulauit. Cùm enim pauci sint ibi ad custodiā terræ relicti, quæ ferè nūc tota peccatis exigētibus est viris, & viribus spoliata, nisi eis fuerit citò subuentum, tam terræ, quàm populi periculū formidatur, quod ex discordia Sarracenorū, qui se ipsos impugnāt, videtur dominus hactenus misericorditer impedisse. Si verò antequam redeant ad concordiam, cōgruum subsidium mitteretur, speratur pro certo, quòd facile posset hoc tempore Hierosolymitana prouincia liberari. Sin autem prius redierint ad concordiam, quàm subsidium destineretur, timetur ab omnibus, quòd residuum terræ de facili debeant obtinere. Monemus igitur serenitatem regiam, & exhortamur in domino, & in remissionem iniungimus peccatorum, quatenus, sicut christianissimus princeps, cuius obsequium Iesus Christus in tanta necessitate requirit, ad subsidiū terræ sanctæ diligēter, ac potētenter intēdens, vniuersos cruce signatos de terra tua trāsfretare nō solùm moneas, sed compellas: & tu ipse ad defensionem terræ ipsius competentem in expensis tuis dirigas numerum bellatorum. quasi decimas saltem Christo persoluens ita quòd ex hoc diuinam gratiam possis pleniùs promereri. Quòd si forsan multitudo in breui transfretare nō poterit, aliquot saltem milites armis, equis, & alijs bene muniti, quàm citiùs dirigantur: qui in eius defensione vsq; ad aliorum aduentum humiliter, & deuotè persistant, & eam ab incursu hostiū tueātur. Considera fili charissime, considera diligenter, quòd si rex aliquis temporalis de terra suæ dominationis eiectus, in captiuitatem forsitan deueniret, nisi vasalli eius pro liberatione regia non solùm res suas exponerent, sed personas: nónne cùm restitueretur pristinæ libertati, & acciperet tempus iustitiam iudicandi, infideles eos, & proditores regios, & velut læsæ maiestatis reos damnabiles reputaret, & quosdam eorū damnaret suspēdio, quosdam mucrone feriret, & excogitaret etiam mortis hactenus inexcogitata tormēta, quibus malos malè perderet, & in bona eorū fideles aliquos subrogaret? Nónne similiter Iesus Christus rex regum, & dominus dominantium, cuius te seruū esse non negas, qui & corpus, & animam tibi contulit, qui te suo sanguine precioso redemit, qui regnum tibi concessit, qui & viuere tibi contulit, & moueri, & vniuersa, quæ habes, bona donauit: cùm nihil habeas, quod de ipsius munere non acceperis, de ingratitudinis vitio, & velut infidelitatis crimine te damnaret, si ei eiecto de terra, quam precio sui sanguinis comparauit, & à Sarracenis in salutiferæ crucis ligno quasi captiuo detento, negligeres subuenire? Cùm etiam, si quondam ei tam in te, quàm in tuis potenter subueneris, quia tamen nondū est liberatus, & omnia bona, quæ habes, ipsius possideas dono collata, in districto nouissimæ discussionis examine, quādo reddet vnicuique secundum opera sua, te coram eo non posses aliquatenus excusare, nisi ei curaueris in tantæ necessitatis articulo subuenire. Mittimus aūt ad te nuncium regis ipsius, qui serenitati tuæ pleniùs orientalis prouinciæ necessitates exponat, & te reddat de omnibus certiorem. Quia verò Constantinopolitanus Imperator aduersus eundem regem procedere occasione Cipri minatur, vel dirigere contra eum exercitum copiosum, & vires eiusdē regis non suppetant ad defensionem Hierosolymitanę prouincię, nedum quòd eidem Imperatori valeat obuiare, volumus nihilominus,

& mo-

& monemus, quatenus eidem Imp. litteras tuas sub eo tenore transmittas, vt in hoc articulo tempestatis, & necessitate totius populi christiani non molestet regem eundem, cui deberet potius subuenire. Addas etiam, quòd si super hoc preces tuas duxerit audiendas, apud nos precibus instare curabis, vt ei faciamus iustitiam exhiberi: & tu nihilominus partes tuas efficaciter interponas. Nos etiã ad eundẽ Imperatorem propter hoc specialiter curauimus nunciũ destinare.

In eundem ferè modum scriptum est super hoc illustri Regi Anglorum.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI, ET DOMINO INNOCENTIO DEI *gratia summo Pontifici, & vniuersali Papa tanto, tali q́ honore dignissimo. Vt sua auctoritate Apostolica ipsum, nepotemq́, suum adiuuet, tueatur atque defendat.*

LEO Per eundem, & Romani Imp. gratiam Rex Armeniorum Romanæ ecclesiæ honorem, & excellentiam pro posse promouens, grata seruitia, & pedum oscula. Quoniam sedes apostolica omnium pœne pulsantium necessitatibus occurrit, ab omnibus filijs pro defensione domus Israel labores, & sudores patientibus, tanquam ad maternæ viscera consolationis concurritur, vt ab ea lac paruulis, solidus cibus ablactatis pro necessitate ministretur cuiusque: vnde nos in remotis partibus ab inimicis crucis circumuallati, pro honore Sanctæ Romanæ ecclesiæ, totiusque christianitatis contra barbaricas nationes contendentes, ad pedes sanctitatis vestræ recurrimus: rogantes, & deprecantes, vt secundum iuris tenorem precibus, & petitionibus nostris aures misericordiæ porrigere dignemini. Restat vtique vt caussæ nostræ seriẽ per singula paternitati vestræ patefaciamus. Credimus enim vestram non latere notitiam, Raymundum filium illustris. principis Antiochiæ, maiorem natu Alizam neptem nostram, diuina disponente clementia, sibi in vxorem duxisse, & ex ea filium nomine Rupinum genuisse, quem in honore Dei venerabilis Maguntinus Archiepiscopus baptizauit. Contigit nempe peccatis exigentibus (quod dolendo dicimus) ipsum Raymundum viam vniuersæ carnis ingredi: sed ante decessum, dum in sua bona erat memoria, patrem suum nobilissimum principem rogauit, vt ius hæreditarium sibi pertinens vnico filio suo reseruaret: cuius preces illustris. princeps non tradens obliuioni, nepotem suum Rupinum filium Elidis neptis nostræ coram se adduci fecit: & circumastantibus omnibus Baronibus, & quàm pluribus alijs ad hoc specialiter conuocatis, manifestauit, & confirmauit prætaxatum Raymundum suum in plena curia esse hæredem legitimum: dehinc conuersus ad nepotem suum, similiter coram omnibus circumastantibus, affirmauit ipsum iure hæreditario sibi debere succedere. Vnde in sua memoria, & sua bona voluntate ab omnibus hominibus suis ligijs, tactis sacrosanctis Euangelijs, & cruce dominica, eidem nepoti suo iurari, & ligium hominum fieri fecit, salua tamen fidelitate sua quoad vixerit. Posthæc ipsum puerum de Antiochia, & toto principatu sanciuit: quod manifestiùs patet per priuilegium sigillo principali munitum. Vnde ad audientiæ vestræ pietatem transcriptum mittimus: ac etiam de caussa pristinæ amicitiæ inter nos, & principem, diuina mediãte clementia, sunt renouatæ: vetere̍sque inimicitiæ, per quas patriæ ruinam, & personarum, & rerum iacturam formidabamus, post terga sunt repositæ. His ita peractis, ecce Comes Tripol. magister, & conuentus templi, magister, & conuentus hospitalis Antiochiam venerunt, nos, & terram nostram expugnare, & pro posse lædere præmeditati. Contra quorũ nequissimam præsumptionem de Deo confidentes, qui nunquam in se sperãtes deserit, collectis animi viribus viriliter resistendo, nos murum opposuimus, atque in hunc modũ per tres menses huc, illuc deducentes, & blandis verbis tentãtes, à seruitio, & defensione domus Israel nos remouerunt. Et dum tantis excessibus suis ad regni nostri defensionem opportunitatem nõ haberemus, quædam incurrimus damna, metis, & finibus nostris à Barbaris irrogata. Post hæc videntes, & dolẽtes, Deo defendente, nos minimè lædere posse, habito concilio cum Cõmunia, dominũ principem

principem B.(proh dolor)exclusêre:& tam contumelijs minarum, quàm iniurijs detractorum exasperauerunt. Exulato itaque principe, quidam h(?)ti amici Comitis,& precio,& precibus ipsi comiti alligati, populum Antiochiæ venenoso instinctu suo subuerterunt, dicentes Comitē esse legitimum hæredē principis, quod nefas est prædicare. Sic autem contra dominum suum fractis legitimis sacramentis, calcaneum erigentes, nos spetauerunt expugnasse,& non modicum lęsisse. Super quibus ad Romanam appellauimus audiētiam, ad exequēdum,& recipiendum iustitiam sub iuris,& æquitatoris amatore, quod Antiocheni omnino neglexerunt. In his templarij, hospitalarij à rationis tramite nō dissentientes, præmissa mala postposuerunt,& nobiscum pacem inierunt. Postea congregato exercitu nostro, tandiu laborauimus inuigilātes, quo ad vsque principem in principali sede sua sedere,& in ciuitatem suam honorificè recipi cognouimus. Ad hæc pręsentium latorem R. de Margat. nomine fidelem,& dilectū nostrum militem ad pedes sanctitatis vestræ dirigimus: rogantes,& deprecantes, vt eum nostri contemplatione in cunctis agendis nostris recōmendatū habeatis:& quicquid ex parte nostra dixerit, tam de negociis,& persecutionibus totius patriæ, quàm de nostris credere non dubitetis. Igitur vestram suppliciter,& flexo genu exposcimus clementiam, quatenus ante submersionem Syriæ, periclitanti manū subsidij porrigere festinetis:& causam nepotis principis,& nostri, iuxta iuris tenorem executioni mancipare non differatis, quatenus ea, quæ ex aduersaria parte minus iustè pullulant, apostolica falce sint resecata:& pars nostra de pietate vestra confidens, per Dei,& vestrum auxilium delectabiles exitus matutini, & vespere gaudeāt reperisse. Cupimus præterea,& exoptamus, vt extensis in cœlum manibus,& fusis in monte precibus vincatur Amalech, quatenus post multa flagella filiorum Israel, arca Dei liberata tempore sacerdotij vestri reuertatur in Sylo, vbi populus pacificas hostias possit immolare, & pro offensionibus suis sacrificio cōtriti cordis Deū placare. Mittat etiam Saluator,& propugnator noster dd. fidelem in auxilium nostrum, qui numerosa Philistinorum pręputia circumcidat,& in sortem Israeliticę plebis abducat: quatenus hæc terrena Hierusalem non seruiat vt ancilla cum filijs suis, sed supernam, quę libera est, imitetur: cuius ciues sunt nō tantùm, qui in hac valle lachrymarum peregrinantur, sed etiam hi, qui ad supernę visionis pacem pertinere merentur. De cætero commendamus solicitudini vestræ reliquias Syriæ, quæ quotidie vestrum expectant,& interpellant subsidium.

LEONI ILLVSTRI REGI ARMENIAE. QVA AD PRAECEDENTEM EPISTOlam respondet: Legatos se missurum, qui causam cognoscant, vt ex æquo & bono decidatur.

SI, à quo est omne datum optimum,& omne donum perfectum, qui corda principum habet in manu sua,& à quo est omnis potestas, quas possumus gratiarum referimus actiones, quòd te vsque adeò in deuotione apostolicæ sedis radicauit, vt nō solùm in spiritualibus, sed in temporalibus etiam ad auxilium ecclesiæ Rom. recurras & in tuendis iustitijs tuis, per appellationem interpositam, opem eius implores. Veniēs enim ad apostolicam sedē dilectus filius nobilis vir Rob. de Margato Miles nuncius tuus plenè nobis exposuit tuæ deuotionis affectum,& regiæ serenitatis litteras nobis obtulit, continentes, quòd cùm R. primogenitus quondam filius nobilis viri R. principis Antiocheni A. neptem tuam duxerit in vxorem, ex ea mascula prole suscepta, dum ageret in extremis eidem principi supplicauit, vt successionem, quæ ipsi iure hęreditario competebat, Rupino vnico eius filio cōseruaret, qui post mortem filij non immemor precum eius, conuocatis ligijs hominibus suis, quòd dictus Raymundus legitimus fuisset hæres ipsius,& post mortem eius Rupinus prędicti Raymūdi filius ipsius principis legitim⁹ hæres, esset, publicè recognouit:& ei ab vniuersis hominibus suis salua fidelitate, quàm ei tenentur, dum vixerit, ligium fecit homagium exhiberi: deinde quoq; prædictū Rupinum decit(?) vate Antiochia,& toto principatu Antiochien. tenendo post eius obitum, salua dote I. vxoris ipsius,& omnibus donis, quæ fecerat,& in posterum

posterum est facturus,& dum vixerit totius principatus dominio tibi saluo, sanciuit:& eum Raymundi patris nomine appellauit, sicut in litteris ad nos à te transmissis prospeximus contineri. Cæterùm nobilis vir Comes Tripolitanus filiꝰ Principis memorati molestè ferēs se patria hæreditate priuari, cùm dilectis filijs Hierosolymitā. hospital. & militiæ templi magistris re voluit molestare. sed quòd aduersum te præualere nō posset inspiciens, conuersus in principem, fauore Antiochen. communiæ, filius patrem exclusit,& domino suo cōtumelias præsumpsit,& iniurias irrogare. Interea etiam quidam amici Tripolitani Comitis corrupti precio,& precibus circumuenti, Comitem ipsum legitimum hæredem principis asserētes, falsis suggestionibus obtinuerunt à populo, vt abiurato quodammodo iuramento priori, eidem Comiti hominium exhiberēt. propter quod ad sedem apostolicam regia serenitas appellauit:& templarijs,& hospitalarijs ad cor redeuntibus, principem in sede restituit principali. Licet autem, quantum Deo possumus, tuę velimus serenitati deferre, quia tamen in dubijs certum nec volumus, nec debemus proferre iudicium, cùm etsi etiam nobis de veritate cōstaret, in absentia tamen partis alterius nondum, incœpto iudicio, ad sententiam procedere nō possemus, caussam ipsam legatorum nostrorum, qui dante domino in proximo transfretabunt, examini duximus reseruādam: quibus & verbis,& scriptis dabimus firmiter in mandatis, vt ipsam diligenter examinent,& sine personarum acceptione, præuia ratione decidant: nolentes caussam delegare iudicibus, qui alterutri partium,& tuæ præsertim esse possent de ratione suspecti. Rogamus igitur celsitudinem tuā,& exhortamur attentiùs, ac per apostolica tibi scripta mādamus, quatenus communem caussam priuatæ præponens,& proprijs commodis negocium præferens crucifixi, quantum in te fuerit, pacem ad vniuersos christianos obseruans, ad defendēdam hæreditatem domini,& expugnandam barbariem Sarracenorum potenter intendas, nec ob hoc aduersus Comitem, vel alium bellum moueas, præsertim viuēte principe: qui, sicut in eiusdem litteris continetur, sic nepotem tuum de principatus successione sagiuit, vt sibi proprietatem, & dominiū quoad viueret, retineret. Cùm autem ad partes illas legati nostri peruenerint, caussam tuam non armis, sed legibus, non gladio vindice, sed iustitia iudice prosequaris. Nos enim eidem Comiti per apostolica scripta mandamus, vt caussa ipsa in suo statu manente, nihil in præiudicium iuris alterius attentare præsumat, sed legatorum nostrorum, quibus cognitionem,& diffinitionem ipsius duximus committendam, expectet aduentum. Ad hęc dilectum filium nuncium tuum serenitati regiæ propensiùs commendamus, vt de charo eum habeas de cætero chariorem. Præterea serenitati tuæ gratiarum referimus actiones, quòd nos per eundem nuncium tuum magnificè, ac liberaliter visitasti. Datum Lateran. XVI. [illegible] Ianuarij.

PAGANO, ET ARRONI COMITIBVS, ET VNIVERSIS ALIIS BARONIbus, militibus, & populo in regno charißi in Christo filij nostri Leonis illustrißi Regis Armeniæ constitutis. Vt cum suo rege contra Sarracenos fortiter se gerant.

ETsi modernis temporibus apostolicæ sedis receperitis instituta, secundum ea domino in puritate cordis, ac corporis seruientes, is tamen, qui matutinos,& vespertinos operarios vineæ suæ singulorum denariorum mercede remunerat, faciens nouissimos primos,& primos nouissimos, brauium vobis largietur æternum, si catholicam ecclesiam sponsam veri Salomonis, sub cuius capite secundum quod ipsa protestatur in canticis canticorum: leua eius,& dextra eius ipsam iugiter amplexatur, fueritis humiliter venerati:& vsque adeò vos zelus domus domini comederit, vt ad vindicandam iniuriam crucifixi,& templum,& hæreditatem eius de paganorum manibus liberandam,& res exposueritis,& personas, Christum vobis vitam, & mortem lucrum cum apostolo reputantes. Gaudemus autem, quòd etsi noua sitis ecclesiæ Romanæ plantatio, nouitas tamen in vobis virtutis operatur augumentum,& vsque adeò vos reddit in fide ferventes, vt tanto ferventiores in Chri-

christianorũ omniũ, immo Christi auxilium assurgatis, quãtò estis viciniores hostibus, & ex vicinitate meliùs, & scitis, & vultis eorũ conatibus obuiare. Nos autem de chariss. in Christo filij nostri Armeniæ Regis illustris. synceritate, ac vestra deuotione confisi, ei ad petitionem dilecti filij nobilis viri R. militis nuncij eius in nostræ dilectionis indicium vexillum Beati Petri dirigimus: quo in hostes crucis duntaxat vtatur, & eorum superbiam suffragãtibus apostolorum principis meritis, domino concedente conculcet. Monemus igitur vniuersitatem vestram, & exhortamur in domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ad liberandum funiculum hæreditatis domini e gde manibus paganorum, & eorum refrenandam audaciam, & barbariem edomandam cum eodem Rege vestro, sicut bene cœpistis, potenter, & viriliter intendatis, vt eius sitis remissionis participes, quam de Dei omnipotentis, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, & omnibus transfretantibus indulgemus. Datum Lateran. XVI. cal. Ianuarij.

Iucundem ferè modum nobilibus viris Hug. de Tubaria, Rodulpho, & Ottoni fratribus.

ILLVSTRI REGI ARMENIAE. QVOD IPSI TRANSMITTAT VEXILlum Beati Petri, quo contra Crucis inimicos vtatur.

ET tibi cõgaudemus, & nobis, immo etiam vniuerso populo christiano, quòd cum tibi dominus inspirauit affectum, vt apostolicæ sedis instituta deuotè reciperes, & præcepta fideliter obseruares, & contra inimicos crucis propositum illud assumeres, vt in eos vindicate cupias iniuriam crucifixi, & hæreditatem eius de ipsorum manibus liberare. Nos igitur de tuæ deuotionis synceritate confisi, ad petitionem dilecti filij Roberti de Margat militis, nuncij tui, in nostræ dilectionis indicium, vexillum Beati Petri tuæ serenitati dirigimus, quo in hostes crucis duntaxat vtaris, & eorum studeas contumaciam cum Dei auxilio, suffragantibus apostolorum principis meritis refrenare. Datum Lateran. XVI. cal. Ianuarij.

VNIVERSO POPVLO CASTELLAN. CIVITATIS. QVOD petitum ab ipsis Rectorem, ijs concedat.

DIlectos filios nobiles viros, nuncios vestros ad sedem apostolicam venientes benignè recepimus, dilectum filium nobilem virum I. præfecti concedi vobis postulantes humiliter in rectorem. Cùm igitur tam de ipsius, quàm eius patris Industria non modicùm confidamus, vtpote cui vniuersum ferè apostolicæ sedis patrimonium in partibus ipsis duximus committendum, petitionem vestram libenter admisimus, & eum vobis in rectorem duximus concedendum, dummodo communiter ab vniuersitate populi postuletur. Datum Lateran. XI. cal. Ianuarij.

PATRIARCHAE HIEROSOLYMITAN. ET TYRENSI ARCHIEPISCOPO, & Aconen. Episcopo. Vt iniustè latam excommunicationis sententiam rescindant: temereque excommunicantem Episcopum puniant.

CVM olim venerabilis frater noster Tyberiaden. Episcopus suam nostro transmisisset apostolatui quæstionem, quod dilecti filij magister, & fratres Militiæ templi mille trecentos bisantios, & alia quædam bona Tyberiaden. ecclesiæ, quæ prædecessor ipsius apud quosdam fratres templi deposuerat, detinerent, & ei reddere denegarent, ipsis per scripta nostra mandauimus, vt eidem Episcopo depositum illud, si præmissis suffragaretur veritas, non postponerent resignare: venerabilibus fratribus nostris Sydonien. & Biblien. Episcopis dantes firmiter in mandatis, vt ipsi eos ad hoc veritate cognita, per censuram ecclesiasticam compellere non tardarent. Verùm sicut prædicti Magister, & fratres Militiæ templi tam per litteras suas, quàm per quosdam fratrum suorum, quos ad

nostram præsentiam direxerunt, non sine multo dolore nobis intimare curarunt, præfatus Sydoniensis Episcopus commissionis nostræ tenorem transgrediens, cùm ipsi de terra Antiochiæ, vbi pro guerra, quæ erat inter dilectos filios nobilem virum principem Antiochienfem,& dominum Alapiæ fuerant aliquandiu commorari, redirent, & quadam die martis applicuissent ad Ciuitatem Tyrensem, eis sequentem diem Iouis terminum assignauit: quo in eius præsentia præfato Tyberiadensi Episcopo accederent, de deposito responsuri. Quia verò pro alijs negocijs imminentibus præfatus Magister diei præfixæ non poterat interesse, duos de fratribus suis, viros idoneos pro eodem negocio dereliquit: qui ad diem statutam coram eodem Episcopo venientes dixerunt, se paratos esse prælibato Tyberiadensi Episcopo, si contra eos vellet proponere iuxta tenorem mandati apostolici, respondere: & licet præfatus Bibliensis Episcopus coniudex suus absens existeret, ipsi tamen volebant firmiter obseruare sententiam, quam idem Sydoniensis Episcopus,auditis vtriusque partis rationibus super eadem caussa,duceret legitimè promulgandam.Hoc autem audito,idem Episcopus modestia pontificali neglecta, suo absente coniudice, nullis auditis rationibus in multorum præsentia dixit in impetu: nisi vos vsque ad proximam diem dominicam supra dictos bisantios reddideritis, auctoritate Dei patris, & omnium Sanctorum, Magistrum vestrum, & omnes fratres domus templi citra, & vltra mare, nec non & participes, atque amicos eiusdem vinculo excommunicationis innodo. Cæterùm cùm sequenti sexta feria prænominati duo fratres, qui apud Tyrum pro caussa prædicta remanserant, cùm festinatione adijssent Acon, & quæ gesta erant per antedictum Episcopum per ordinem enarrassent, ipse Magister cum fratribus ad te, frater Patriarcha, continuò accesserunt, & te cùm de illo negocio diligentius pertractantes, de tuo tandem consilio cum præfato Tyberiadensi Episcopo amicabiliter curauerunt componere, ad maius scandalum euitandum: sed præfatus Sydoniensis Episcopus sequenti die dominica,post compositionem peractam, ecclesiam Sanctæ Crucis Tyrensem ingressus, post generalem processionem coram omni clero, & populo qui astabat, accensis candelis, ipsum Magistrum nominatim, & omnes fratres templi citra, & vltra mare, nec non, & amicos, & participes domus sententia excommunicationis astrinxit. Quòd fratres postmodum audientes tantam illatam eis iniuriam, sic ad animum reuocarunt, quòd ferè assumptæ religionis præpositum relinquere voluerunt, & relicta Hierosolymitana prouincia, disponebant ad propria remeare: sed in eo tandem ponentes fiduciam, cui promiserant toto vitæ suæ tempore deseruire, suasione tam tua, quàm aliorum vtrorum prudentium, ad ipsius terræ custodiam remanserunt, à nobis vindictam de illata eis iniuria postulantes. Verùm cùm non sibi soli caussa eadem fuerit delegata, sed habuerit præfatus Sydoniensis Episcopus in commissione collegam, nec in ea fuerit expressum, quòd si ambo interesse non possent, alter nihilominus mandatum apostolicum adimpleret, non poterat sine illo procedere ad illam, vel aliam sententiam proferendam. Item & si eivices suas in hac parte coniudex alius commisisset, vel etiam partes spontaneæ, post commissionem nostram suum subijssent examen, ipse tamen non debuit sine caussæ cognitione procedere, præsertim cùm in forma commissionis contineretur expressum,quòd si præmissis suffragaretur veritas, Magistrum, & fratres ad restitutionem depositi,per censuram ecclesiasticam, appellatione remota,compellere non tardarent, & ipsi

ipsi fratres, qui apud Tyrum pro negocio remanserant prælibato, sententiam eiusdem Episcopi, quam auditis partis rationibus duceret legitimè promulgandam, tunc demum se dixerint seruaturos. Præterea cùm multi fratrum militiæ templi tam circa, quàm vltra mare consistant, qui super ipso deposito sunt penitus sine culpa, profectò talis excommunicatio non solùm indiscreta fuit, sed etiam effrenata: qua ligare voluit innocentes, & nos etiam, ac fratres nostros iuxta formam verborum visus est inclusisse, qui sumus eiusdem domus participes, & amici. Rursus postquam controuersia sępedicta amicabili fuerat compositione sopita, deuiauit omnino, quòd etiam aduersario per suas litteras prohibente processit ad sententiam proferendam: cùm boni iudicis sit lites minuere, non augere. Ad hæc cùm prędicti fratres assiduè multis laboribus, & periculis se oppunant pro seruitio Iesu Christi, si etiam magister, aut procuratores iuuenti fuissent culpabiles, non tamen fuissent ita generaliter omnes excommunicationis sententia feriendi. Cùm igitur, si præmissa veritate nituntur, sæpe dictus Episcopus vel de grandi fatuitate, vel de graui malignitate sit animaduersione debita castigandus, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus inquisita diligentiùs veritate, si vobis constiterit eundē Episcopum (vt prædictum est) præfatam sententiam protulisse, vos eum auctoritate nostra sublato collationis obstaculo, ab executione pontificalis officij tādiu faciatis manere suspensum, donec à nobis indulgentiam consequatur: vt qui fuit stultus in culpa, sapiens efficiatur in pœna. Quòd si fortè seruato iuris ordine præuia ratione processit, quos vobis constiterit excōmunicationis sententiæ subiacere, secundum formam ecclesiæ absoluatis: in ipso postmodum negocio legitimè processuri. Testes &c. Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. XVIII. calend. Ianuarij.

CLERO, ET POPVLO CIVITATEN. VT COMITEM *Theatinum in custodem suum recipiant.*

PER apostolicas litteras vobis dudum recolimus mandauisse, vt N. quondam Ciuitaten. Comite sublato de medio, nobili viro R. Comiti Theatino intenderetis de custodia comitatus, qui propter potentiam, & quoniam vicinus est vobis, comitatum ipsius, & homines eius potenter poterat defensare. Post hæc autem, sicut ex litteris vestris intelleximus, per nuncios vestros, quos ad Panormitan. curiam destinastis, mandatum sub nomine regio recepistis, vt nobili viro P. de Celano sororio regij cancellarij, tanquam vestro comiti iuraretis: vnde quid super his faciendū esset vobis, non im̄merito dubitastis. Cùm igitur, sicut vestra vniuersitas nō ignorat, & regis tutela, & regni Baliū ad nos de iure pertineat, & dispositioni nostræ vos, & alij iuraueritis obedire, deuotioni vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus non obstante mandato contrario, quod nō debet aliquatenus contraire, cùm nos vices regias exequamur, secūdum quod vobis per alias litteras dedimus in mandatis, iam dicto Comiti Theatino de custodia comitatus vnanimiter intendatis: quia licet pręfatum nobilem P. videlicet Celanen. syncero diligamus affectu, & ad honorem, & profectum ipsius efficaciter intendamus: ad custodiam tamē, & defensionem vestram hoc tempore prænominatum comitem Theatin. necessarium credimus, & idoneum reputamus. Datum III. cal. Ianuarij.

ILLVSTRI REGI ARMENIORVM. VT CASTRVM *Gaston Templarijs restituat.*

CVM ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum materialem acceperis gladium, non in domesticos fidei, sed hostes crucis potius exerendum: & nuper per Dei gratiam instituta receperis apostolicæ sedis, & promiseris obseruare: non credimus, quòd in exaudiendis precibus nostris te velis difficilem exhibere, præsertim cùm

id petimus,quod ad pacem pertinet,& respicit honestatem,& cum christiano-rum commodo in Sarracenorum dispendium redundabit. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri peruenit,quòd cùm castrum, quod Gaston dicitur, ad domum Militiæ templi de iure pertineat,& fratres eiusdem domus illud olim possederint sine lite,tempore inuasionis terræ orientalis ipsum Sarraceni per violentiam occuparunt:quod cum dimisissent postmodum metu regum, qui ad partes transfretauerant transmarinas,tu illud habitatore vacuum,& custode intrasti,& quasi liberatum de manibus paganorum adhuc detines velut tuum.Cumque dilecti filij magister.& fratres Militiæ templi cum nuncijs venerabilis fratris nostri Patriarchæ,& illustris. principis Antiochen. Tripolitã. Comitis,& totius Antiochen.communiæ supplicassent,vt castrum ipsum templarijs resignares: tu Patriarcham ipsum, & principem ad communiæ colloquium citauisti, promittens per nuncios, & litteras tuas, quòd super facto castelli secundum eorum consilium procedere non tardares:quod non solùm cùm ad colloquiũ ventũ esset,noluisti iuxta tenorem factæ promissionis implere:immo(sicut dicitur)quorundam seductus consilio,quòd illud in grauamen Antiochię retineres(quod vix credimus)respondisti.Cumque postmodum nũcius tuus ad Rom.ecclesiam accessisset castrum ipsum Milonis quondam auunculi tui fuisse proposuit,& te illud de Sarracenorum manibus liberasse,acrespondisse fratribus Militiæ templi,te impetentibus super hoc,quòd ipsis coram nobis iustitiam exhiberes.propter quod idem nuncius supplicabat, vt nihil cõtra te non commonitum statuere curaremus. Cum igitur nostræ intentionis existat,te sicut charissimum ecclesiæ filium,& regem catholicum honorare,cũ & credamus,quòd simplices preces nostras velis efficaciter exaudire, serenitatẽ regiam rogamus,monemus, & exhortamur in domino,quatenus diuinæ retributionis obtentu ob reuerẽtiam apostolicæ sedis, & nostram , castrum ipsum fratribus Militiæ templi sine difficultate restituas,& permittas ab eis pacificè possideri,nec eos super ipso,vel alijs ad eos pertinentibus inquietes. Nos enim, si super ipso castro,vel alijs aduersus eos aliquid proponere volueris quęstionis, in præsentia nostra,vel legatorum nostrorum,qui dante domino in proximo transfretabunt,tibi faciemus iustitiæ plenitudinem exhiberi,dummodo super his,quæ ipsi duxerint proponenda,paratus sis eis facere rationem.

PRIORI SANCTI VICTORIS, MAGISTRIS L. BONONIEN. ET VBERTO *Modoicen. Canonicis. De criminibus & purgatione Abbatis Pomposiani.*

Cap Licet Heli,extra de symonia cap. qualiter & quã do. de accusationibus.

LIcet Heli summus sacerdos in se ipso bonus existeret, quia tamen filiorum excessus efficaciter non cotripuit, & in se pariter: & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit,dum filijs eius in bello peremptis, ipse de sella corruẽs confractis ceruicibus expirauit. Ad corrigendos ergo subditorũ excessus tanto diligentius debet Prælatus assurgere,quanto damnabilius correctionem eorũ negligeret:cõtra quos(vt de nototijs excessibus taceatur) etsi tribus modis procedere possit,per accusatio nem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum:vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela,sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio,sic & denunciationem charitatiua correctio,& inquisitionem clamosa debet insinuatio prçuenire.Descendam(inquit dominus)& videbo vtrum clamorem,qui venit ad me opere iam compleuerint. Tunc enim clamor peruenit ad Prælatum,cum per publicam famam,aut insinuationem frequentem subditorũ sibi referuntur excessus,& tunc debet descendere,& videre,idest, mittere,& inquirere,vtrũ clamorem veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones , siquid de quocunque clerico ad aures Prælati peruenerit , quod eum iustè possit offendere,non facilè credere debet,nec ad vindictam eum res accendere debet incognita:sed cotã ecclesiæ suę senioribus diligenter est veritas perscrutanda,vt si rei poposcerit qualitas,canonica districtio culpã feriat delinquen-

quentis:non tanquam idem ipse sit auctor,& iudex,sed quasi fama deferēte, vel denunciante clamore,officij sui debitum exequatur:eo semper adhibito moderamine,vt iuxta formam iudicij,sententiæ quoque forma dictetur. Cùm igitur de Abbate Pomposian.ea nobis frequenter insinuata fuissent,quæ ab honestate regulari nimium dissonabant, inquisitionem eorum viris prudentibus commisimus faciēdam:qui cùm minimè processissent ad iteratum sæpe clamorem, de communi fratrum nostrorum consilio citauimus ad præsentiam nostram Abbatem,& monachos,vt per nos ipsos caussa morbi pleniùs inquisita,plagam ipsam meliùs curaremus.Eis igitur ad nostram præsentiam accedentibus,quidam ex monachis nobis ipsum abbatem de simonia,periurio,dilapidatione,ac insufficientia detulerunt:contra quos cùm idem Abbas exciperet,quòd denunciationem huiusmodi fraterna correctio secundum regulam Euangelicam nō præcesserat,& ijdem constanter assererent,quòd correctionem huiusmodi præmisissent.Licet ad id probandum duorum monachorum iuramenta fuissent exhibita,quia tamen super hoc ipso,nec dum contendere desistebāt,nos,vt prædiximus,frequentibus clamoribus excitati,ex officio nostro maluimus inquirere de præmissis:omnes omnino monachos,qui vel cum ipso,vel cōtra ipsum Abbatem accesserant,iuramenti vinculo astringentes,vt de propositis plenè quam scirent,exponerent veritatem: quorum depositionis in scriptis redactæ cùm publicatæ fuissent,super illis cœperunt multipliciter disputare.Quia verò tum ex assertione monachorū,tum ex Abbatis confessione cognouimus,quòd idem Abbas non modicam summam pecuniæ relictam ab N. prædecessore suo totam expenderat,& in alia summa maiori monasterium obligarat,nos eum iuxta canonicas, & legitimas sanctiones propter has ,& alias pręsumptiones, quasi de dilapidatione suspectum,ab administratione abbatię duximus suspendendum. Et quia per testes simonia multis modis contra ipsum Abbatem videbatur esse probata , ipse contra testes multas exceptiones opposuit : super quibus multipliciter fuit vtrinque disputatum:alijs asserentibus in crimine simoniæ,sicut & in crimine læse maiestatis,omnes indifferēter tam infames,quā criminosos non solùm ad accusandum,sed ad testificandum etiam admittendos:cùm ad instar publici criminis,& læsæ maiest.procedat accusatio simoniæ, multis super hoc,& legibus,& canònibus allegatis. Alijs è contrario respondētibus,quòd licet hæc duo crimina,quantum ad accusationem quasi paria iudicentur,differunt tamen in multis,cùm & alia pœna pro vno,& alia pro altero inferatur,& inter personas accusatorum,& testium sit vtique distinguendum: cùm non per accusatores, sed testes crimina comprobentur , multis nihilominus super hoc & rationibus,& argumentis inductis. Ne verò vel innocentiæ puritas confusa succumberet , vel simoniæ prauitas effugeret impunita,nos æquitate pensata,nec omnes exceptiones contra testes oppositas duximus admittēdas,nec repellendas duximus vniuersas,sed illas duntaxat probandas admisimus, quæ fortè probatæ non de zelo iustitiæ, sed de malignitatis fomite procedere viderentur, conspirationes scilicet , & inimicitias capitales. Cæteras autem exceptiones oppositas , vt furti ,& adulterij propter immanitatem hæresis simoniacæ , ad cuius comparationem omnia crimina quasi pro nihilo reputantur, duximus repellendas : quoniam ,& si fidem testium debilitarent in aliquo,non tamen euacuarent ex toto, præsertim cùm alia contigerit adminicula suffragari. Ad probādas ergo exceptiones admissas, Abbas quoddam protulit instumentum,ad quod reprobandum cùm testes fuissent ex altera parte producti,facultatem sibi petijt indulgeri:vt in partibus suis instrumētum huiusmodi comprobaret. Cùm ergo iudicantem oporteat cuncta rimari,discretioni vestræ,de qua plenam fiduciam obtinemus,per apostolica scripta præcipiendo mandamus , quatenus intra sex hebdomadas post susceptionem præsentium probationes , quas Abbas , vel procurator ipsius ad probandum solummodo instrumētum,cuius rescriptum vobis sub bulla nostra transmittimus,vel reprobandum pars altera duxerit exhibendas, diligenti studio recipere procuretis sub testimonio litterarū vestrarū, inclusas eas nobis

fideliter destinantes: attentiùs prouisuri, vt via regia procedentes, nón ad sinistram, nec ad dexteram declinetis. Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. IIII. nonas Decembris.

ROSANEN. ARCHIEPISCOPO. QVA IPSI AD CERtas quaestiones respondet.

Qvòd super his articulis, qui tibi aliquam dubitationem inducunt, nostrum ducis consilium requirendum, & ad ea exequenda, quæ officium postulant pastorale, apostolicæ sedis procuras auxilium inuocare, solicitudinem tuam dignis in domino laudibus commendamus, & postulationibus tuis grato animo respondemus. Significasti siquidē nobis, quòd in dioecesi tua, pater & filius, matrem & filiam, duo cognati duas cognatas, auunculus, & nepos duas sorores ducunt in coniuges: & mater, & vxor simul baptizant puerum alienum: quidam præterea tuæ dioecesis infra tertium, & septimum gradum consanguinitatis se contingentes, matrimonia ad inuicem contrahunt, hoc sibi licere de antiqua consuetudine asserentes. Quidam etiam sacerdotes latini habent in suis domibus concubinas, & nonnulli aliquas sibi non metuunt desponsare: & cùm earum aliqua mortua fuerit, vel ab aliquo sacerdotum eiecta, confestim aliam introducūt, & in ignominiam clericalis ordinis taliter permanent vxorati. Item Abbates, & sacerdotes tuæ dioecesis ad synodū tuam venire renuūt conuocati, dicentes veniendi ad synodū consuetudinem non habere: & sic iurisdictionem tuam tam in his, quàm in alijs contemnentes, de rationibus tuis tibi, sicut tenentur, negligunt respondere. Et cùm ad monasteria vis accedere, sicut ad tuum dignoscitur officium pertinere, vel sacerdotes super prædictis excessibus animaduersione debita castigare, ipsi appellationis obstaculum interponunt, vt tuam taliter effugiāt disciplinam. Ad hæc capellani Castelli Rosanē. aliquādo matrimonia nō coniungenda cōiungere, & alia non diuidenda diuidere non verentur: licet ipsi non debeant de matrimonijs iudicare. Super eo igitur, quòd pater, & filius cum matre, & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auūculus, & nepos cum duabus sororibus cōtrahunt matrimonia, taliter tibi duximus respondendum: quòd licet omnes consanguinei viri sint affines vxoris, & omnes consanguinei vxoris affines sint viri; inter consanguineos tamen viri, & consanguineos vxoris ex eorundem viri videlicet, & vxoris coniugio, nulla prorsus affinitas est contracta, propter quam inter eos matrimoniū debeat impediri. Quamuis etiā vir, & vxor alienū puerū teneant in baptismo, nulla tamē inter eosdē virū, & vxorem contrahitur cōpaternitas, cùm vna caro sint per copulā cōiugalē: & ideo reddere sibi debitū minimè prohibētur. Itē cùm in sacris canonibus grad⁹ sint cōsanguinitatis distincti, & per eosdem inhibitum, vt nullus infra septimū gradum cōsanguinitatis lineam attingentem, sibi audeat in matrimonium copulare, ne infra gradus eosdem contrahantur, debes publicè inhibere, & præsumptores ecclesiastica districtione punire: non obstante consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela. Cùm autem sacerdotes latini nullas sibi possint matrimonialiter copulare, nec illis habere liceat concubinas, vt latinos præsbyteros tuæ dioecesis, qui à te cōmoniti à sua noluerint præsumptione desistere, per suspensionem officiorū, & beneficiorum subtractionem ad id compellere valeas, liberam tibi concedimus auctoritate apostolica facultatem. Similiter etiam Abbates, & sacerdotes dioecesana tibi lege subiectos, qui ad tuam contemnunt synodum venire vocati, dummodo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod fortè canonicis obuiet institutis, per censuram ecclesiasticam ad synodum ipsam venire cōpellas, & debitam tibi reuerentiam, & obedientiam exhibere. Capellanis præterea Castelli Rosanen. firmiter sub qua conuenit districtione prohibeas, ne (sicut non debent) super confirmandis vel dimittendis matrimonijs exerceant aliquam potestatem. Quòd si fortè contumaces extiterint, canonica eos poteris seueritate punire. Cùm autem appellatio sit inuenta non in diffugium opprimentium, sed in refugium oppressorum, auctoritate tibi præsentium in-

indulgemus, vt iuxta formam præmissam procedere valeas, non obstante appellationis obiectu, si qua forsan fuerit interposita in elusionem eccl. disciplinæ. Nulli ergò, &c. liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, &c. Datum vt suprà II. calen. Ianuarij.

A. VICEDOMINO FIRMANO. QVOD IPSI ALIquas præfecturas committat.

CVM deuotionis affectum, quem habes ad apostolicàm sedem, & nos ipsos, sicut per legatos nostros, quos in Marchiam misimus, nostro est apostolatui referatum, in operis exhibitione monstraueris, & pro ecclesiæ seruitio multis te exposueris laboribus, & expensis, fidelitati, ac deuotioni tuæ grata cupimus vicissitudine respondere, & petitionibus tuis, quantum cum Deo possumus, assensum gratanter apostolicum impertiri. Volentes igitur te ad nostrum seruitium reddere promptiorem, castrum Montis sanctæ Mariæ cum curtibus Montis sancti Petri, Montis Rodaldi, sancti Ioannis, Podij de petra, Pertetariæ, Pontarioli, Montisgariuini, Carlassalis, & Peratiæ ad ipsa castra hactenus pertinentibus tibi duximus, donec nobis, aut successoribus placuerit, saluis cēsibus, & procurationibus, committendum: ita tamen quòd ea omnia ad fidelitatem, & mandatum ecclesiæ conserues integra, & illæsa, nec de cis aliquid alienaré præsumas.

MAGISTRO GVIDONI ARCHIPRESBYTERO PLEBIS DE CIVITATE.

CVm à nobis petitur, &c. vsq; ad verbum Suscipimus. Specialiter autem Archipresbyteratū ipsum, sicut ipsum iustè possides, & quietè, auctoritate tibi apostolica confirmamus, &c. Nulli ergò, &c. Dat. Lat. II. Calen. Ianuarij.

In eundem modum pro G. clerico. Specialiter autem beneficium quod habes in ecclesia sancti Mauritij, &c. vt suprà. Datum vt suprà.

ABBATI SANCTI VOLDARICI N. SCHOLASTICO, ET N. CVSTODI AVGVstensibus. Vt dolus, fraus, illi non prosit, qui aliquod se à sede apostolica falsò impetrasse mentitur.

AD nostrā dudum noueritis audientiā peruenisse, quòd cùm dilectus filius Hermānus clericus in ecclesia de Loerch canonicè fuerit institutus, & corporalē possessionem per annū, & amplius habuerit in quiete, ab Alberto concanonico suo fuit postea beneficio ipso, & eius obuētionibus vsq; ad viginti marchas valentibus per violentiā spoliatus, in quem diœcesanus episcopus, quoniā super his in præsentia sua iuri parère contempsit, excō. sententiā promulgauit: quam per annū, & amplius indurata facie sustinuit, & contempsit: vnde cùm ex hoc clericus spoliatus ablatorū restitutionē obtinere non posset, ad ap. sedē accedens, nostras ad ven. fratrē nostrum episc. & dilectos filios præpositū, & Decanum Augustenses litteras reportauit, vt prædictā excōmunicationis sentētiam sicut rationabiliter lata erat, facerent auctoritate nostra vsq; ad condignā satisfactionē inuiolabiliter obseruari: quod, sicut ipsi suis nobis litteris intimarūt, fideliter adimplerunt: vnde illorum deuotionē in domino cōmendamus. Cōsequenter verò præfatus A. ad præsentiā nostrā accedens, veritate tacita præmissorum, & quòd canonicus esset ecclesiæ memoratæ, ad vos commissionē simpliciter impetrauit: vt caussam, quæ inter Al. & Hermannū clericos vertebatur super præbendā in Loerch, curaretis fine debito terminare. Idem etiam Albertus in reditu cōstitutus apud castrū S. Petri aduersarium suū obuium habuit ad nos denuo venientem, ad cuius denunciationem redire contēpsit, in præsentia nostra exhibiturus, & recepturus iustitiæ complementū, cuncta se asserens, quæ voluerat impetrasse. Nolētes igitur aliquem de dolo suo commodū reportare, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita super præmissis diligentiùs veritate, non obstante commissione ad vos per subreptionē obtenta, cùm mendax precator carere debeat impetratis, sæpè dictū A. in eandē excōmunicationis sententiā reducatis, facientes eam pulsatis cāpanis, & accensis candelis vsq; ad condignā satisfactionē appellatione remota inuiolabiliter obseruari: vt exēplo eius alij discant à similibus abstinere. Nullis litteris obstantibus harum mentione non habita, &c. Quòd si omnes, &c. Duo vestrum, &c.

NOBILI VIRO IOANNITIO. VT LEGATVM APOSTOLICVM reuerenter excipiat, & fideliter cum eo, necessarijs de rebus loquatur.

RESpexit dominus humilitatem tuam, & deuotionem, quam erga Romanam ecclesiam cognosceris hactenus habuisse, & te inter tumultus bellicos, & guerrarum discrimina non solùm potenter defendit, sed etiam mirabiliter, & misericorditer dilatauit. Nos autem audito quòd de nobili vrbis Romæ prosapia progenitores tui originem traxerint, & tu ab eis & sanguinis generositatem contraxeris, & syncerae deuotionis affectum, quem ad apostolicam sedem geris quasi hæreditario iure, iampridem te proposuimus litteris, & nuncijs visitare: Sed varijs ecclesiæ solicitudinibus detenti, hactenus non potuimus nostrum propositum adimplere. Nunc verò inter alias solicitudines nostras, hanc etiam assumendam duximus, immò consummandam potiùs iandudum assumptam, vt per legatos, & litteras nostras te in laudabili foueamus proposito, & deuotione sedis apostolicæ solidemus. Dilectum itaque filium nostrum Dominicum archipresb. Græcorum de Brundusio ad te personaliter destinantes, monemus nobilitatem tuam, & exhortamur in domino, ac per apostolica tibi rescripta mandamus, quatenus ipsum humiliter, & deuotè recipiens, honorificè, ac benignè pertractes, & per eum pleniùs nobis tuam deuotionem exponas. Cùm enim plenè nobis per ipsum de syncceritate tui propositi, & deuotionis affectu constiterit, ad te proposuimus maiores nuncios, vel legatos potiùs destinare: qui tam te, quàm tuos in apostolicæ sedis dilectione confirment, & te de beneuolentia nostra efficiant certiorem.

PRAEPOSITO, ET FRATRIBVS SANCTI STEPHANI IN Brolio. Vt Al: Marcellinum in suum collegam recipiant.

CVM pro dilecto filio Al. Marcellino subdiacono nostro preces vobis misissemus apostolicas, & præceptum, vt ipsum in fratrem vestrum, & canonicum recipere deberetis, titulati ecclesiæ vestræ hoc in suum præiudicium fieri asserentes, ne procederetur in illius executione mandati, nostram (sicut audiuimus) audientiam appellarunt. Postea verò, cùm dilectus filius H. qui se canonicum ipsius ecclesiæ asserebat, propter hoc ad nostram præsentiam accessisset, proposuit coram nobis, quod cùm tam ipse, quàm socij sui diu ecclesiæ illi obsequium impendissent, nec adhuc essent ab ea beneficia cõsecuti, indignum erat penitùs, & absurdum, si in perceptione beneficij eis alius præferretur. Quia igitur mandatum, quod pro eodem subdiacono emanauit, debita volumus executione compleri: titulatis ipsis volentes nihilominus paterna solicitudine prouidere, per apostolica vobis scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eundem subdiaconum, prout in mandatis apostolicis recepistis, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo recipiatis in canonicum, & in fratrem, stallum ei in Choro, & locum in Capitulo assignantes, reseruata vobis de benignitate sedis apostolicæ libertate, vt de beneficijs, quæ in ecclesia vestra vacauerint, canonicè disponatis: prouisuri tamen attentiùs, ne ipsius subdiaconi malitiosè prouisio differatur. Si verò (quod non credimus) mandatum nostrum nolueritis adimplere, noueritis nos dilecto filio Guiscardo de Arsag. canonico Mediolanẽ. in mandatis dedisse, vt vos ad ea, quæ præmisimus, exequenda per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellat.

Datum Lateran. IIII. idus Ianuarij.

Illi scriptum est super hoc.

CISTER-

CISTERCIEN. CLAREVALLEN. PONTINIACEN. DE FERITATE, ET *vniuersis Abbatibus Cistercien ordinis. Vt quinquagesimam bonorum suorum partem in vsus belli Turcici conferant.*

NOuit is, qui nihil ignorat, cui nil absconditum, nil est clausum, in cuius oculis omnia nuda sunt, & aperta, & qui renes, & corda scrutatur, quòd & domos, & personas vestras tanto puriore affectione diligimus, & syncerioris charitatis, non tam brachijs, quam visceribus amplexamur, quanto religionis vestræ flagrantia nos maioris suauitatis odore respersit, vtpote qui facti estis odor vitæ in vitam his, qui diligunt nomen Dei. Sedentes enim sedetis secus pedes domini, audientes verbum eius humiliter cum Maria, & Marthæ solicitudinem pijs orationibus adiuuatis, cum Moise orantes in monte, vt nos cum Iosue hostes Israelitici populi præsertim inuisibiles expugnemus. Affligitis etiam corpora vestra vigilijs quasi continuis, & assiduis ieiunijs maceratis: vacatis operibus charitatis, contenti paucis, vt plura pauperibus ministretis, egentes in vobis, & in alijs abundantes, tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes. Thesaurizatis enim thesauros in cœlo, vbi nec erugo, nec tinea demolitur, credentes apostolo, quòd non habetis manentem Ciuitatem in terris, sed futuràm inquiritis, vestra enim cõuersatio est in cœlis. Creditis enim, & pro certo tenetis quod audistis in euangelio, & legistis: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, & ideo temporalia ministratis alijs, vt sempiterna recipiatis ab ipso. Sed nunquid non verius est, vel æquè verùm, quod Christo facitis, ipsi facitis? Nunquid dominus in se non acceptabit obsequium, quod acceptat in seruo? Nunquid non legistis qualiter Christus tempore passionis eorum represserit scandalum, qui dicebant: Potuit hoc vnguentum venundari plusquam trecentis denarijs, & dari pauperibus, dicens ad eos: Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis? Nunquid non verùm est verbum eius, vt pauperes non semper habeatis vobiscum, quibus cum velitis benefacere valeatis? Ipsum autem non semper habebitis peregrinum, exulem, & eiectum, nec forsan de cætero ei poteritis in tantæ necessitatis articulo subuenire. Ecce etenim stat ad ostium vestrùm, & pulsat. Aperite celeriter illi iam, non tam alijs pro ipso, quam ipsi pro vobis grata subsidia porrigentes. Eiectus enim de terra natiuitatis, & resurrectionis suæ, de qua dicit in psalmo: Hæreditas mea præclara est mihi, & quasi captiuus detentus in cruce, quæ secundum apostolum est gloria nostra, clamat ad omnes, clamat ad singulos: exurgite in adiutorium mihi, mihi exuli, & profugo subuenite, retribuentes saltem modicum mihi, qui vobis vniuersa concessi: nec hoc dicimus tanquàm eius omnipotentiæ derogemus, cum eius voluntati nihil possit omnino resistere, sed vt succursum huiusmodi demonstremus sibi quasi propriè proprium exhiberi. Monemus igitur vniuersitatem vestram, & exhortamur in domino, & in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ne sitis aliquibus perditionis occasio, ne maius scandalum in ecclesia generetis, ne clericis, & laicis non subueniendi terræ orientali præbeatis exemplum, immo vt Christo subueniatis exuli, & qui rursus in membris suis crucifigitur, crucifixo, & alios ad eius subsidium animetis, tollentes materiam scandali, quod ex hoc contra vestrum ordinem est subortum, aliquam certam, & competentem summam, quam nos merito acceptare possimus, sine dilatione qualibet per vestras nobis litteras exprimatis, in terræ sanctæ subsidium, si oblationem vestram probauerimus conuertendam, vel saltem quinquagesimam partem omnium reddituum, & prouentuum vestrorum, æstimatione habita diligenti collectam fideliter in vnum locum, sub aliquorum episcoporum testimonio consignetis. Alioquin, ne si vos ceruices vestras excusseritis ab hoc iugo, illicitum reputẽt alij, eleemosynas pauperum in stipendia cõuertere bellatorum, & patrimoniũ Christi effusione sanguinis defensare. Ne cæteri etiam scandalizentur in vobis, si quinquagesimã

propter

propter hoc nolueritis exhibere, cùm ab eis quadragesimam exigamus: & nos præter aliud subsidium, quod nobis dominus inspirabit, decimam statuerimus exhibere, præter indignationem diuinam, & inobedientiæ culpam, quam propter hoc incurretis, suspēdemus priuilegia vestra, & vniuersis ecclesiarum prælatis dabimus in mandatis, vt vobis non deferant eorum obtentu, sed eis non obstantibus, à vobis iura sua tam in decimis, quàm alijs plenè de extero consequantur. Quòd si nec sic volueritis obedire, experiemur in vos vtrum in Cistercien. fratres plenam iurisdictionem, sicut in alijs habeamus. Datum Lateran. V. Calen. Ianuarij.

In eundem modum N. Præmonstraten. & vniuersis Abbatibus Præmonstraten. ordinis. Nouit is, qui nihil ignorat, &c. vsque ad verbum Episcoporum testimonio consignetis. Datum nonis Ianuarij.

ARCHIEPISCOPO MAGDEBVRGEN. ET SVFFRAGANEIS EIVS, ABBAtibus, prioribus, Decanis, Archidiaconis, & vniuersis clericis tam subditis, quàm prælatis in Magdeburgen. Prouincia constitutis. Vt Christiani in oriente pecunia & viris contra Saracenos adiuuent.

Graues orientalis terræ miserias, & necessitates vrgentes, iam potiùs peccatis exigentibus deflere cogimur, quàm referre, cùm ad eum statum (si status tamen dicendus est casus, quod dolentes dicimus) eadem terra deuenerit, vt nisi citiùs ipsius fuerit necessitati succursum, & occursum conatibus paganorum, pauci Christiani, qui se defensioni hæreditatis domini, & crucifixi obsequijs deuouerunt, hostiles sagittas sui sanguinis effusione inebriaturi credantur, & paganorum gladios suis iugulis placaturi, reliquijs desolationis illius terræ sine spe humani subsidij perdendis totaliter, & ab hostibus occupandis, cùm de partibus illis penè omnes iam redierint peregrini. Id autem hactenùs dominus Iesus Christus, vt probaret adhuc fortiùs fidem nostram, & intelligeret pleniùs qui sunt eius, misericorditer impediuit, manus eorum in ipsos conuertens, & eos inter se multiformiter discordantes permittens adinuicē desæuire, vt Christianis interim ad ipsius terræ subsidium excitatis, facilior daretur facultas recuperādi perdita, & de hostibus triumphandi. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorū N. Antiochen. & Hierosolymitan. Patriarcharum, Archiepiscoporum etiam, & episcoporum vtriusque prouinciæ, similiter & charissimorum in Christo filiorum nostrorum A. Hierosolymitanorum, & L. Armenorum Regum illustrium, & dilectorum filiorum Magistrorum Hierosolymitan. hospitalis, & militiæ templi, aliorumque multorum ipsius terræ necessitates, & miserias pleniùs exponentes, & postulantes subsidium diutiùs expectatum, cùm plus ibi sperent dante domino, paucos hoc tempore propter Sarracenorum discordiam profuturos, quàm hactenus copiosus exercitus profuisset. Adiectum est etiam, quòd cùm iam inter Sarracenos de pace tractetur, si priùs quàm subueniatur Hierosolymitan. prouinciæ inter eos fuerit concordia reformata, nisi Deus solus resistat, cùm sit viris, & viribus penè penitùs destituta, non erit qui eorum possit violentiam cohibere. Nos ergò cum fratribus nostris, ascitis etiam episcopis, & alijs viris religiosis apud sedem apostolicam existentibus, de ipsius terræ subuentione tractantes, ne videremur onera grauia humeris imponere subditorum, quæ digito etiam mouere nollemus, dicentes tantùm, & aut nihil, aut modicum facientes, vt à nobis ad vos, & à vobis ad laicos benefaciendi deriuetur exemplum, eius exemplo, qui cœpit facere, & docere, decimam partem omnium redditûum, & prouentuum nostrorum curauimus subuentioni orientalis prouinciæ deputare, subtrahentes non modicum necessitatibus nostris, quibus cùm grauiores sint solito, & ob hoc exigant grauiores expensas, nostræ nōn sufficiunt facultates, vt ei, & si nihil largiremur de proprio, modicum saltem retribueremus de suo, qui nobis sua miseratione tribuit vniuersa. Et vt nō solùm in rebus, verùm etiam in personis necessarium terræ sanctæ subsidium destinemus, Dilectos filios nostros S. tituli sanctæ Praxedis presbyterum, & P. sanctæ

fanctæ Mariæ in via lata Diaconum Cardinales, quibus iampridem impoſuimus ſignum crucis, illuc propoſuimus deſtinare: qui exercitum domini, vices noſtras exequendo, præcedant: & ad eos tanquàm ad vnum caput vniuerſi recurrant. Verùm quia id quaſi modicum, immo verè modicum ad tot neceſſitates ipſius prouinciæ ſufficere nullatenus reputamus, vniuer. veſtrę per ap. ſcripta mand. & ex parte Dei omnipotentis in virtute S. ſpiritus, ſub interminatione diuini iudicij diſtrictè præcipimus, quatenus ſinguli veſtrum ſaltem quadrag. partem omnium eccleſiaſticorum redditaum, & prouentuum ſuorum, prius tamen deductis vſuris, quarum ſolutio vitari non poſſit, in ſubſidium terræ ſanctæ conuertant, omnibus clericis tam ſubditis, quàm prælatis, qui quadrageſimam ipſam ſponte, ac fideliter ſoluerint, de Dei omnipotentis miſericordia, ac beatorum apoſtolorum Petri, & Pauli auctoritate confiſi, quartam partem iniunctæ ſibi pœnitentiæ relaxãtes, dummodo nulla fraus interueniat, & pia deuotio ſuffragetur. Sciat autem ſe culpabiliter durum, & durè culpabilẽ, qui tantillum ſubſidium in tanta neceſſitate creatori, & redemptori ſuo negauerit exhibere, à quo corpus, & animam, & vniuerſa bona, quæ habet, accepit: & nos, qui (licet indigni) vices eius exercemus in terris, huius culpæ duritiam nullatenus diſſimulare poſſemus. Nec aliquo modo credatis, quòd per hoc in diſpendium veſtrum legem vobis imponere intendamus, vt à vobis impóſterum quadrageſima quaſi debita, vel conſuetudinaria exigatur, immò nullum vobis ex hoc præiudicium volumus generari: qui tantæ neceſſitatis articulum nobis, & vobis ſuperueniſſe dolemus, & quòd ſimilis de cætero non contingat, optamus. Volumus etiã, & nihilominus vobis præcipiẽdò mandamus, quatenus vos fratres Archiepiſcope, & Epiſcopi in metropolitã. eccleſia, vel ſi hoc ibi fieri propter hoſtilitatem, vel aliud euidens impedimentũ non poterit, in duobus, vel tribus locis Magdeburgen. prouinciæ ſine dilatione conuenire curetis, & inter vos iuxta formam mandati apoſtolici de ipſius terræ ſubuẽrtione tractare: & poſt reuerſionem ſuam quilibet veſtrum in ſua diœceſi, concilium conuocet ſine mora: auctoritate noſtra præcipiens Abbatibus, & prioribus tam exemptis, quàm alijs archidiac. & decanis, & vniuerſis omnino clericis in eiuſdem diœceſi conſtitutis, vt iuſta æſtimatione prouectus, & redditus ſuos taxent, & infra tres menſes poſt factam eis denunciationem, quadrageſimam partem valoris eorum ſub ipſius epiſcopi teſtimonio, & aliquot religioſorũ virorum adhibitis, nihilominus ad cautelam aliquibus laicis fidelibus, & diſcretis in locum idoneum eiuſdem diœceſis non differant conſignare: quod & nos vobis fratres Archiepiſcope, & Epiſcopi ſub eadẽ diſtrictione mãdamus. Ab hac autem generalitate monachos Ciſtercien. Præmonſtraten. canonicos, heremitas Grandimonten. & Cartuſien. excipimus: quibus ſuper hoc mãdatum iniungimus ſpeciale. Nolumus autem, vt hi, qui redditus ſuos, & prouentus diligenter æſtimare curauerint, præmiſſæ transgreſſionem diſtrictionis incurrant, ſi quid non ex certa ſcientia, ſed ignoranter potius quadrageſimæ fortè ſubtraxerint, dum tamen poſtquàm recognouerint defectum ſuum, quod minus ſoluerint plenariè, recompenſent. Siquis autem (quod abſit) quadrageſimæ taliter perſoluendæ aliquid ex certa ſcientia ſubtraxerit, cùm dignè ſatisfecerit, ab huius tranſgreſſionis debito penitùs ſit immunis. Nec miretur quiſquam, aut etiã moueatur, quòd hoc ſub tanta diſtrictione præcipimus, cum ſumma neceſſitas id expoſcat: nam etſi voluntarium eſſe debeat diuinæ ſeruitutis obſequium, legimus tamen in euangelio de inuitatis ad nuptias, dominum præcepiſſe, vt cõpellerẽtur intrare. Mandamus præterea, vt vos fratres Archiepiſcope, & Epiſcopi quadrageſimam ipſam per veſtras diœceſes inſtãter exactam, & collectam, fideliter faciatis iuxta prædictam formam in tuto loco deponi, ſummam omniũ per veſtras litteras, & ſpeciales nuncios nobis, quàm citiùs fieri poterit, expreſſuri. Ad hæc in ſingulis eccleſijs truncum concauum poni præcipimus, tribus clauibus conſignatum: prima penes Epiſcopum, ſecunda penes eccleſiæ ſacerdotem, tertia per aliquẽ religioſum laicum conſeruandis: & in ea fideles quilibet, iuxta quod eorum mẽtibus dominus inſpirauerit, ſuas eleemoſynas deponere

in

in remissionem suorum peccaminum moneantur, & in omnibus ecclesijs semel in hebdomada pro remissione peccatorum, & præsertim offerẽtium, missa publicè decantetur. Concedimus autem vobis fratres Archiepiscope, & Episcopi, vt circa eos, qui de bonis suis terræ sanctæ voluerint subuenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum, & rerum facultate pensatis, ac considerato nihilominus deuotionis affectu, opus in iniunctæ pœnitentiæ commutare possitis in opus eleemosynæ faciendæ. Volumus insuper, vt adhibitis vobis, vbi poterunt inueniri, duobus fratribus, vno Hierosolymitani hospitalis, & alio Militiæ templi, alijsq́; religiosis laicis, & discretis, militibus, vel alijs bellatoribus, qui signum dominicæ crucis assumpserint, si in suis non poterunt sumptibus transfretare, congrua de eadem summa stipendia ministretis, sufficienti ab eis cautione recepta, quòd in defensione terræ orientalis per annum, vel amplius iuxta quantitatem subsidij commorentur: & si (quod absit) in via decesserint, susceptum subsidium non in alios vsus conuertant, sed reddãt potiùs in stipendia bellatorum: qui etiam eùm redierint, non prius absoluantur à præstita cautione, quàm litteras regis, vel patriarchæ, aut Hierosolymitani hospitalis, aut Militiæ templi magistri, aut etiam legati nostri vobis exhibuerint, de mora ipsorum testimonium perhibentes. Quia verò summa necessitas exigit, & communis requirit vtilitas, vt populus christianus non solùm in rebus, sed etiã in personis cõtra Paganos, in succursum terræ sanctæ, sine dilatione succurrat, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiẽdo mandamus, quatenus ad exhortandos, & inducendos fideles per vos ipsos, & alios viros idoneos, prudenter, & diligenter instetis: vt qui sufficientes fuerint ad bellum domini præliandum, in nomine domini Sabaoth signum crucis assumant. Alij verò iuxta suarum sufficiẽtiam facultatum pias eleemosynas largiantur. Nos enim de Dei misericordia, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis Deus (licet indignis) ligandi, & soluendi contulit potestate, omnibus, qui laborem huius itineris in personis proprijs subierint, & expensis, plenam peccatorum suorum, de quibus cordis, & oris egerint pœnitentiam, veniam indulgemus: & in retributionem iustorum salutis æternæ pollicemur augumentum. Eis autem, qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis tantùm expensis iuxta facultatem, & qualitatem suam viros idoneos destinauerint, illic per annum moraturos ad minus, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleuerint, plenam suorum veniam concedimus peccatorum. Huius quoque remissionis volumus esse participes iuxta quantitatem subsidij, & deuotionis affectum omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ de bonis suis congruè ministrabunt: personas insuper ipsorum, & bona eorum, ex quo crucem susceperint, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, nec non & subarchiepiscoporum, & omnium prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant: statuentes, vt donec de ipsorum obitu, vel reditu certissimè cognoscatur, integra maneant, & quieta consistant. Quòd si quisquam contra præsumpserit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui verò proficiscentium illuc ad præstandas vsuras iuramento tenentur astricti, vos fratres Archiepiscope, & Episcopi per vestras diœceses creditores eorũ, sublato appellationis obstaculo, eadem districtione cogatis: vt eos à sacramento penitùs absoluentes, ab vsurarum vlteriùs exactione desistant. Quòd si quisquam creditorum eos ad solutionem coëgerit vsurarum, eum ad restitutionem earum sublato appellationis obstaculo districtione simili compellatis. Iudæos verò ad remittẽdas ipsis vsuras, per sæcularem compelli præcipimus potestatem: & donec eas remiserint, ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimonijs, quàm alijs, per excommunicationis sententiam eis iubemus communionem omnimodam denegari. Horum autẽ vos fratres Archiepiscope, & Episcopi singulos in suis diœcesibus executores esse volumus, & mandamus, quæ tam diligenter, & fideliter exequamini, vt in districto nouissimæ discussionis examine, cùm astabitis ante tribunal Christi, dignam debeatis reddere rationem. Datum Lat. II. cal. Ianuarij.

In eundem modum ſcriptum eſt per totam Alemaniam.
In eundem modum ſcriptum eſt per Thuſciam.
In eundem modum ſcriptum eſt per Lombardiam.
In eundem modum ſcriptum eſt per regnum Franciæ, per regnum Angliæ, per regnum Vngariæ.
In eundem modum ſcriptum eſt per Sclauoniam, per Hyberniam, per regnum Scotiæ.

VNIVERSIS CHRISTI FIDELIBVS PER VIENNEN. PROVINCIAM CONſtitutis. *Eiuſdem argumenti cum duabus præcedentibus.*

NIſi nobis dictum à domino per Prophetam, & in Propheta ſciremus Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocẽ tuam: niſi ad paſtorale crederemus officium pertinere, quod inquit Apoſt. Inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa: niſi gregis dominici nobis eſſet cura commiſſa, poſſemus nunc tandem à clamore deſiſtere, cum etſi tuba exhortationis noſtræ ſæpe ſonum dederit, nõ incertum exhortando populum chriſtianum ad terræ S. ſuccurſum, paucos tamen adhuc ad bellandum bellum domini excitarit. Quia verò maior inſtat neceſſitas, quàm vnquam inſtiterit, vt ipſi terræ celeriter ſuccurratur, & de ſuccurſu ſperatur maior, quàm vnquam prouenerit, vtilitas prouentura, clamamus ad vos, & pro illo clamamus, qui voce magna clamando ſpiritum pro vobis emiſit in cruce, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, vt vos ab æternæ mortis eriperet cruciatu: qui clamat etiam per ſe ipſum, & dicit: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemet ipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum noſtrorum Antiochen. & Hieroſolymitan. Patriarcharum, Archiepiſcoporum etiam, & Epiſcoporum vtriuſque prouinciæ, & chariſſimorum in Chriſto filiorũ noſtrorum A. Hieroſolymorum, & L. Armeniorum regum illuſtrium, ſimiliter & magiſtrorũ Hieroſolymitani hoſpitalis, & Militiæ templi, quibus nobis expoſuerũt neceſſitates, & miſerias terræ ſanctæ: aſſerentes inter alia, quòd cum hactenus dominus per diſcordiam Sarracenorum, qui ſe ipſos impugnant, orientali prouinciæ peperciſſet, & iam nunc inter eos de pace tractetur, ſi prius quàm redeant ad concordiam congruum ſubſidium mitteretur, ſperant pro certo, quòd facile poſſet hoc tempore orientalis prouincia liberari. Si autem prius redierint ad concordiam, quàm ſubſidiũ deſtinetur, timetur ab omnibus, quòd reſiduũ terræ Sarraceni de facili valeant obtinere: cum peregrinis ad propria iam reuerſis terra remanſerit & viris, & viribus deſtituta. Monemus igitur vniuerſitatem veſtram, & exhortamur in domino, & in remiſſionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ante oculos cordis habentes exilium crucifixi, qui potentes ſunt prælium domini præliari, & crucem, & arma capeſſant. Qui verò nõ ſunt habiles ad pugnandum in expenſis ſuis ſecundum proprias facultates, aliquos dirigant bellatores: nec ſit qui ſe ab huius obſequio ſubuentionis excuſet, quin aliquid ſaltem modicum propter hoc deuotè, ac libenter impẽdat, niſi qui æternæ voluerit eſſe remunerationis immunis. Quicunque enim eum erubuerit coram hominibus, & ipſe illum coram Angelis erubeſcet. Poteſtis enim, & debetis conſiderare vobiſcum, quòd ſi rex aliquis temporalis in captiuitatem forſitan deueniret, niſi vaſalli eius pro liberatione regia non ſolùm res exponerent, ſed perſonas, nónne cùm reſtitueretur priſtinæ libertati, & acciperet tempus iuſtitiam iudicandi, proditores eos regios, & quaſi perfidos, & infideles damnabiles iudicaret, excogitaret mortis hactenus inexcogitata tormenta, quibus malos malè perderet, & in eorum bona fideles aliquos ſubrogaret? Nónne ſimiliter dominus Ieſus Chriſtus Rex regum, & dominus dominantium, qui corpus, & animam vobis contulit, qui vos ſanguine precioſo redemit, de ingratitudinis vitio, & velut infidelitatis crimine vos damnabit, ſi ei eiecto de terra, quam precio ſui ſanguinis comparauit, & quaſi captiuo in ſalutiferæ crucis ligno detento neglexeritis ſubuenire? Sanè cùm nihil poſſit omnipotenti reſiſtere, quia tamen fideles ſuos temporaliter probare diſponit

in opere, quos æternaliter in prædestinatione cognouit, præter arcanum diuini iudicij, quod nulli mortalium datum est posse scrutari, fortè misericors Deus, cùm iam superabundasset iniquitas, refrigescente charitate multorum, voluit fidelibus suis occasionem præstare salutis, immo saluationis causam præbere: vt qui omnia pro ipso dimitterent, ipsum omnia in omnibus inuenirent. Cùm enim Hierusalem ciuitas illa terrestris, secundum interpretationem vocabuli pacis visio nuncupetur, & ipsa vix vnquam, vel modico tempore pacem potuerit obtinere, promissio pacis ad illam Hierusalem nos profecto transmittit, quæ sursum est mater nostra, in qua pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, abundat. Ad hanc itaque noui sub nouo tempore Machabæi, qui pro paternis legibus, & sancta ciuitate, sanctas vtique pugnas exercent, cum victi putantur, victores ascendunt ineffabili gloria coronãdi, quàm militibus suis rex gloriæ præparauit. Cæterùm ne videremus onera grauia humeris imponere subditorum, quæ digito nostro mouere nollemus, cum fratribus nostris de ipsius terræ subuentione tractantes, decimam partem prouentuũ, & reddituum nostrorum ad eius subsidium duximus deputandam: Legatos nostros illuc dante domino in proximo transmissuri, qui exercitum domini in humilitate præcedant, & ad eos tanquam ad vnum caput vniuersi recurrant. Venerabilibus fratrib⁹ nostris Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filijs Abbatibus, prioribus, archidiaconis, & decanis, & alijs ecclesiarum prælatis, immo etiã clericis vniuersis in virtute sancti spiritus, & sub diuini iudicij obtestatione mãdamus, vt saltem quadragesimam partem ecclesiasticorum reddituum, & prouentuum suorum, æstimatione habita diligenti, in subuentione oriẽtalis prouinciæ non differant erogare. Ad hæc in singulis ecclesijs truncum concauum poni præcipimus, tribus clauibus consignatum, vna penes Episcopum, secunda penes presbyterũ ecclesiæ, tertia per aliquem religiosum laicum conseruãdis: in quib⁹ fideles quilibet deponere suas eleemosynas in remissione suorũ criminũ moneãtur, & in singulis ecclesijs semel in hebdomada pro remissione peccatorum præsertim offerentium missa publicè decantetur. Concedimus etiam Archiepiscopis, & Episcopis, vt circa eos, qui de bonis suis terræ sanctæ voluerint subuenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum, & rerum facultate pensatis, & considerato nihilominus deuotionis affectu, opus iniunctæ pœnitentiæ cõmutare possint in opus eleemosynæ faciendæ. Ne autem clerici, vel laici in hoc frustra se doleãt aggrauari, sed iam nũc de sua sint quodammodo mercede securi, de Dei omnipotentis misericordia, & Beatorũ Apostolorũ Petri, & Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis Deus (licet indignis) ligandi, & soluendi contulit potestate, omnibus, qui laborem huius itineris in personis proprijs subierint, & expensis, plenam suorum peccatorum, de quibus cordis, & oris egerint pœnitentiam, veniam indulgemus, & in retributionem iustorum salutis æternæ pollicemur augumentum. Eis autem, qui non in personis proprijs illuc accesserint, sed in suis tantùm expensis iuxta facultatem, & qualitatẽ suam, viros idoneos destinarint illic per annũ moraturos ad minus, & illis similiter, qui licet in alienis expensis, in proprijs tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impleuerint, plenam suorũ concedimus veniam peccatorum. Huius quoque remissionis volumus esse participes iuxta quantitatem subsidij, & deuotionis affectũ, omnes, qui ad subuentionem ipsius terræ de bonis suis congruè ministrabunt. Personas quoque ipsorum, & bona, ex quo crucem susceperint, sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, nec non, & sub Archiepiscoporum, & omnium Prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant: statuentes vt donec de ipsorum obitu, vel reditu certissimè cognoscatur, integra maneant, & quieta consistant. Quòd si quisquam cõtra præsumpserit, per cẽsuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatur. Si qui verò proficiscentium illuc ad præstandas vsuras iuramento tenentur astricti, creditores eorum per ecclesiarum prælatos, vt remittant eis præstitum iuramẽtum, & ab vsurarũ exactione desistant, eadem præcipimus districtione compelli. Quòd si quisquam creditorum eos ad solutionem coëgerit vsurarũ, cum ad

ad restitutionem earum simili cogi animaduersione mandamus: Iudæos verò ad remittendas ipsis vsuras per sæcularem compelli præcipimus potestatem: & donec eas remiserint, ab vniuersis Christi fidelibus, tam in mercimonijs, quàm alijs, per excommunicationis sententiam eis iubemus communionem omnimodam denegari. Datum Lateran. II. nonas. Ianuarij.

In eundem modum scriptum est super hoc vniuersis Christi fidelibus per supradicta Regna, & Prouincias constitutis.

ABBATIBVS, PRIORIBVS, ET VNIVERSIS EXEMPTARVM ECCLESIARVM prelatis, in Mediolanen. Prouincia constitutis. Vt quadragesimam omnium bonorum suorum ad sacrum bellum conferant.

FOrmam apostolicę constitutionis nuper salubriter editam pro subsidio terræ sanctę, ex communibus litteris, quas in singulas Prouincias destinamus, intelligere poteritis euidenter. Monemus igitur discretionem vestram, & exhortamur in domino & per apostolica scripta in virtute Sancti Spiritus, sub diuini Iudicij obtestatione præcipiendo mandamus, quatenus ad citationem diœcesanorum Episcoporũ, quàm per eos, non sua, sed nostra fieri auctoritate mandamus, deuotè, ac humiliter accedẽtes, iuxta formam in litteris nostris expressam, quadragesimam saltem omnium ecclesiasticorum prouentuum, & reddituum vestrorum in terræ sanctæ subsidium conuertatis: vt eius sitis remissionis participes, quam propter hoc alijs indulgemus. Alioquin contemptum nostrum, immo redemptoris in vos tantò seueriùs curabimus vindicare, quantò specialius vos diligimus, & in charitatis operibus alios volumus præuenire. Datum Lateran. III. cal. Ianuarij.

Scriptum est super hoc in eundem modum vniuersis abbatibus, Prioribus, & exemptarum ecclesiarum prælatis in supradictis prouincijs constitutis.

TYREN. ARCHIEPISCOPO, ET EPISCOPO SYDONIEN. QVA ipsis caussa partium hic nominatorum in petitorio decidenda committitur.

CVM S. quondam Prior Sancti Michaelis, & A. canonicus Tripolitan. Nuncij ecclesiæ Tripolitan. & N. & P. Nuncij dilectorum filiorum fratrum hospitalis Hierosolymitan. pro quæstione, quæ vertebatur inter ipsos super ecclesia de Nefins, & decimis eius, ac tribus Casalibus, quæ occasione litterarum bonę memorię C. Papæ, prædecessoris nostri ab hospitalarijs occupata temerè dicebantur, ad nostram dudum præsentiam accessissent, postquam in præsentia venerabilis fratris nostri N. Portuen. Episcopi, & dilectorum filiorum G. tituli Sanctæ Mariæ transtyberim præsbyteri, & G. Sancti Angeli Diaconi Cardinalium, quos partibus dedimus auditores, ab eis fuit diutius litigatum, & nos vtrinque proposita ex fideli ratione Cardinalium prædictorum intelleximus diligẽter, de fratrum nostrorum consilio Tripolitan. ecclesiam in eum statum possessionum decreuimus integrè reducendam, quam ante habuerant, quàm per venerabilem fratrem nostrum N. Nazaren. Archiepiscopum, & dilectum filium N. Abbatem montis olіueti, directi à venerabili fratre nostro Patriarcha Hierosolymitan. prætextu mandati iam dicti prędecessoris nostri, prę missarum rerum possessio ipsis hospitalarijs adiudicata fuisset: quibus dedimus in præceptis, vt iuxta quod erat sententiatum à nobis, possessionem rerum superius expressarum, cum integritate fructuum ab eo tempore perceptorum, ex eis ipsi eccl. Tripolitan. cont[illegible]adictione, occasione, & app. cess. pacificè resignarent, nec ei super eadem poss[illegible]ione violentiam, vel iniuriam aliquam præsumerent irrogare, ne propter hoc in caussa proprietatis, propter rebellionem suam iacturam incurrerent gr[illegible]uiorem: vobis quoque recolimus mandauisse, vt si vltra mensem possessio[illegible] [illegible]llam contra sententiam nostram præsumerent detinere, prædictam eccl[illegible] de Nefins cum omnibus antedictis curaretis Tripolitã. ecclesiæ assignare, eamq; in corporalem possessionem inducere prædictorũ, cõ-

in Sueff. pro anima vxoris suæ, & libertates, quas habetis per regnum [illegible] lateatico, passagio, & herbatico. Sanè laborum vestrorum, quos proprijs manibus, vel sumptibus colitis, tam de terris cultis, quam inc[ultis], siue de vestrorum animalium nutrimentis, nullus à vobis decimas exigere, vel extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos, vel laicos liberos, &c. vsque ad verbum retinere. Prohibemus insuper, ne vlli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem, &c. vsque ad verbum Retinere. Quod si quis fortè eos retinere præsumpserit, &c. Paci quoque & tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine prouideri volentes, &c. vsque ad verbum audeat exercere. Illud insuper auctoritate apostolica prohibemus, ne infra dimidiam leugã, prope abbatiam vestram aliqua de nouo habitatio fiat, de qua vobis debeat seruatæ hactenus libertatis, & pacis aliquod preiudicium generari. Ordinationes etiam monachorum vestrorum, a diœcesan. suscipietis Episcopo, siquidem catholicus [illegible], & gratiam, atque communionem apostolicæ sedis habuerit, & gratis, & absque prauitate aliqua voluerit exhibere: Alioquin liceat vobis [illegible] catholico Episcopo suscipere: qui nostra fultus auctoritate, quod postulatur impendat. Decernimus ergo, &c. vsque ad verbum Profutura. Salua sedis apostolicæ auctoritate. Si quis igitur &c. cunctis autem, &c. Datum Lateran. per manum Raynaldi Acheruntini Archiepiscopi Cancellarij vicem agentis, XIIII. cal. Februarij. Indictione III. incarnationis dominicæ, Anno millesimo centesimo XCVIIII. Pontificatus vero domini Innocentij Papæ III. Anno secundo.

EPISCOPO PADVANO. VT MAGISTRO [illegible]. PRIMAM VACATURAM PRAEBENDAM assignent.

CVM in ecclesia Dei, & officia beneficijs, & beneficijs sint officia deputata, & oneri honor annexus, & onus honori, ecclesiasticis debēt gaudere stipendijs, qui ecclesiasticis officijs sunt ascripti: ne contra legis veteris inhibitionem os boui triturãnti claudatur, aut contra verbum apostoli [illegible] suis cogatur stipendijs militare: si qui altari deseruit, non detur viuere de altari. Sanè in examinatione [illegible] olim cum dilecto filio magistro [illegible] qui [illegible] fratribus [illegible] honitatis suæ meritis est acceptus, olim habueras, & ab eo intelleximus [illegible], & N. procuratore tuo, & nuncio non negatum [illegible] canonicum ecclesiæ Paduan. fuisse receptum, & à te postmodum in subdiaconum ordinatum, in eo duntaxat existente vi quæstionis, quòd propter inuestituram [illegible], quæ sibi de antiqua consuetudine competebat, præbendam de canonicorum manibus recepisset. Licet autem ipse per sententiam delegatorum iudicum ab eadem causa ceciderit, & satis sufficiat ad correctionem [illegible], quòd in eo puni[illegible] est, in quo visus est deliquisse, vt misericordiam in nobis inueniat, qui hactenus iustitiam est expertus, quamuis ex eo quod in eadē ecclesia [illegible] numerus per sedem apostolicam confirmatus, & nullum beneficium vacet in ea, immo, sicut dicitur, tres ad vnum contra [illegible] Turonen. [illegible] ad [illegible] non statim precibus eius condescendere [illegible] non modicum, & indignum, vt canonicus, & subdiaconus ecclesiæ Paduan. [illegible] remaneat beneficio destitutus, fraternitatem [illegible], & exhortamur in domino, & per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus [illegible] postquam recepti sunt ad officium, non debeant eum in beneficio [illegible] nullum inuestias de beneficio ecclesiæ Paduan. priusquam eidem [illegible] ex alijs integrum fuerit beneficium assignatum. Dilectis etiam filijs Archipresb. & canonicis eiusdem ecclesiæ per nostras litteras inhibemus, ne aliquem [illegible] ficium prius admittãt, quàm eidem magistro, iuxta quòd præmisimus, fuerit satisfactum: decernentes irritum, & inane, si quid [illegible] te, vel ipsis contra hoc fuerit attentatum. Quia vero nō [illegible] iidem Archipræsb. & canonici præter inuestituram tuam [illegible] præbendam conferendo peccarunt, quam ipse recipiendo deliquit, ne solus puniri videatur pro omnibus, sed omnes [illegible]

antur in vno, ipsis per apostolica scripta præcipiendo mandamus, vt ei [illegible] dam, [illegible] tantum residentibus de communi confertur, sicut v [illegible] munibus prouenientibus, & manualia beneficia post susceptionem præ [illegible] non d [illegible] ignare: ad quod eos, si quod non credimus parere n [illegible] per venerabilem fratrem nostrum N. Gradensem Patriarcham, contra [illegible] ne, & appellatione cessante, ecclesiastica mandamus districtione c [illegible] m [illegible]

Illis scriptum est super hoc. & Patriarchæ scriptum est super hoc.

MAGISTRO IOANNI SVBDIACONO, ET NOTARIO NOSTRO.

Quod sententiam pro ipso latam confirmet.

COLlato tibi quondam per manus nostras Archidiaconatus officio, q [illegible] olim habuerat V. quondam Archidiaconus, & canonicus Pad [illegible] in ecclesia Paduan. nulla tunc temporis diceretur vacare præbenda [illegible] nostræ reseruauimus proxime vacaturam, decernentes irritum, & [illegible] de ea quicquam contra tenorem mandati apostolici præsumeret at [illegible] que postmodum inter venerabilem fratrem nostrum, Paduanum E [illegible] & magistrum G. canonicum ecclesiæ Paduan. super præbenda e [illegible] propter hoc quæstio mota fuisset, quòd idem G. præbendam, præter [illegible] ram Episcopi, de Paduanorum canonicorum manibus accepisset, [illegible] caussam ipsam Ferrarien. Episcopo, secundò venerabili fratri nostr [illegible] Veronen. sanctæ Rom. ecclesiæ Card. ac tandem post sententiam à [illegible] prolatam, venerabilibus fratribus nostris Castellan. & Clugien [illegible] commisisse meminimus. Cumque postmodum eiusdem Epi[illegible] tor, & dictus magister G. propter hoc ad sedem apost. accessissent [illegible] sa coram dilecto filio P. tituli S. Ceciliæ præsbytero Card. que [illegible] cessimus auditorem, diutius ventilata, & fideliter nobis per C [illegible] que proposita fuerant, hincinde relatis. cassata quoque sententia ab [illegible] scopo Ferrarien. prolata, caussam eandem dilectis filijs L. Priori, & [illegible] S. Mariæ ad carceres sub certa forma cōmisimus terminandam: [illegible] eodem G. reducto in statum, in quo fuerat sententia non prolata: c [illegible] ipsius confessione facta coram eodem Card. constaret, quod [illegible] bendarum ad eundem Episcopum pertineret, & idem G. præter [illegible] ipsius, prædictam præbendā de canonicorū manibus acc[illegible] laro appellationis, & contradictionis obstaculo spoliarent: & a [illegible] canonicis factam denunciarent irritam, & inanem [illegible] post receptionem litterarum nostrarum constaret ei[illegible]em, Ep[illegible] num post possessionem prebendæ ipsi G. à canonicis assignatam, siu [illegible] signatione à canonicis facta eidē expre[illegible]sse consensum. Prætcrea [illegible] attendētes, quod simplex canonicus, quàm archidiac. & canonicu[illegible] reret, cū & idē G. ea se prebend[illegible] reddidisset indignum, quam temere [illegible] occupare, eisdem iudicibus dedimus in mandatis, vt non obstant [illegible] quòd à bonæ me. C. Papa prædecessore nostro pro eode[illegible] facto [illegible] neficio vacaturo eundem Episcopum cōmonerent, vt eadem præ[illegible] vel nuncio tuo, non obstante appell. vel contradictione cuiusl[illegible] et [illegible] quod si nō faceret, ipsi hoc [illegible]lo[illegible] minus sublato appell. obstaculo [illegible] Delegati verò iudices iuxta formam mandati apo. procedētes, cu [illegible] tutionis benefic[illegible] pen[illegible], sex cle[illegible]icos, & tres laicos p[illegible]o [illegible] testimonium admiserunt. Sed quia Episcopū a [illegible] ationi [illegible] i a ca[illegible] f[illegible]u expre[illegible] coten[illegible]um, infra statutum termin[illegible] no proba[illegible] [illegible] d[illegible] apost. appell[illegible] iam elapso t[illegible] m[illegible] plures f[illegible] afferen[illegible] ad t[illegible] ctu[illegible]um [illegible] tamen in litteris nostris appellationis erat obst[illegible] n[illegible]atum, ip[illegible] c[illegible] c[illegible]m [illegible] perc[illegible] ac[illegible] c[illegible] p[illegible] lerunt, præbenda eum [illegible] pol[illegible]antes ead[illegible], & assign[illegible]onem à ca[illegible] d[illegible] n[illegible] cs [illegible] & inanem. Postmodū verò ad cōm[illegible]

rem tuum de eadem præbenda dictus Episcopus [illegible] & [illegible] sæpè dictus G. ad nostram postmodum præsentiam accessisset, tamen contra prolatam sententiam, & [illegible] procurator [illegible], nihil [illegible]. Nos igitur sententiam ipsam, sicut ab eisdem iudicibus rationabiliter latam, nec legitima appellatione suspensa, ratam habemus, & auctoritate apost. confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c.

ARCHIDIACONO, ET CAPITULO CAPUANIS. VARIA DE electione & postulatione prælatorum differit.

CUm olim nobis de obitu bonæ mem. Archiepiscopi Capuani tā per vestras litteras, quam nuncios constitisset, vol[illegible], pro [illegible] nostri solicitudo deposcit, in pastore [illegible] providere celerius eccl. [illegible], vobis dedimus in mandatis, vt electionem canonicam [illegible] persona idonea faceretis, per quam in spiritualibus, & temporalibus [illegible] Capuana ecclesia posset congrue gubernari. Vos autem mandatum [illegible] suscipientes humiliter, & deuote, statuto die in metropol. ecclesia conuenistis: & cum ad tractandum de facienda electione in Cap. sederetis, & [illegible] Archidiacone hymnum ad inuocandam spiritus S. gratiam incepisses, dilectus filius M. Archidiac. Theat. canonicus Capuanus silentium indicens sic ait: Dominus Papa, vt faceremus canonicam electionem præcepit, & [illegible], non canonica, interdico, & ad ipsum vocem appellationis emitto. Cumque a [illegible] vestrū quæsitum [illegible] ab Archidiacono memorato, quid [illegible] per canonicā electionem, respondit: vt secundum decreta canonica nullus in episcopum de aliena eligeretur ecclesia, dum in propria posset idoneus inueniri: & sic aliquantulo facto tumultu, cum tu fili Archidiacone hymnum iterum incepisses, ipse Archidiac. Theatinus cum quibusdam complicibus suis chorum exiuit, & cœpit in quodam angulo ecclesiæ commorari, & vos hymnum in choro solenniter compleuistis. Sed cum [illegible] catam [illegible] S. gratiam foret de electione tractandum, vnum [illegible], & [illegible] & alium [illegible] vicē gerentem subdiaconi, qui etiam est cancellarius eccl. Capuan. vt [illegible] seriatim perquirerent, elegistis: qui vniuersorum [illegible] voluntates, vos omnes, qui ad eligendum in Cap. remanseratis, inuenerū [illegible] ctione concordes: dilectum filium R. subdiac. & L. capel[illegible] nostrum, [illegible] nobilis viri P. Comitis Celanen. vnanimiter nominantes. De[illegible] prædictum Archidiac. & qui cum eo exierant, per quosdam de vestris admonuistis, vt ad electionem accederent faciendam, [illegible] ipsi venire penitus recusassent, & diceret idem Archid. quòd non [illegible] tantum honoris, & gratiæ, quòd vobiscum vellet in electione facienda persistere, vos publicata electione vestra cantastis Te Deū laudamus, & pulsari fecistis [illegible] campanas: vt quod per vos factū fuerat, innotesceret ciuitati: ad quarum sonitū [illegible] vniuersus populus ad ecclesiam aduenissent, & audissent qualiter [illegible] vobis [illegible] fuerat celebrata, [illegible] vestrum com[illegible] & [illegible] m, [illegible] archidiac. & alios, qui ab electione discordabant, ad concordiam re[illegible] instirerūt. Verùm ipse Archidiaconus, vt [illegible], [illegible] electioni [illegible] cōsentire, sed [illegible] respondit: quod etiam, [illegible] ut dicitur, sæpe, ac sæpius in multo[illegible] replicauit. Tu vero fili Archidiacone cum multis de canonicis [illegible] decretum electionis afferens [illegible] tionibus roborat[illegible] præsentiam accessisti: & cum apud nos [illegible] aliquandiu cōmorati [illegible] canonici Capuani pro parte [illegible] nostro se cōspectui [illegible] runt. Vobis igitur, & ipsis in [illegible] & [illegible] nostrorum præsentia con[illegible], vtrique [illegible] præcepimus dicere veritatem, & quātum quid [illegible] ratione facti, [illegible] archidiac. [illegible] ro, [illegible] cordabat. Dicebant tamē clerici antedicti, quod [illegible] ex[illegible] Archid. [illegible] s, & terroribus fuerāt inducti [illegible] postmodū factæ con[illegible] re.

celebrata electio, tanquàm à maiori, & saniori parte, non obstante contradictione, vel appellatione paucorum, debebat, & poterat rationabiliter confirmari: cum id, quod obiectum extitit, & ostensum, rationibus præmissis appareat rationabile non fuisse. His taliter allegatis, quanquam contra personam illius, quam elegistis, nihil vnquam dictum fuerit, vel obiectum, quia tamē verbum apostoli dicentis: Nemini citò manum imponas, debemus attendere diligēter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant, duximus ex officio nostro (sicut decuit) procedendum. Et quidem cum tria sint in persona electi præcipuè requirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas, & litteratura sufficiens: licet de honestate morum tanquàm ei, qui nobiscum est, aliquandiu laudabiliter conuersatus, possimus ipsi laudabile testimonium perhibere. Illius quoque litteraturæ, licet non eminentis, tamen conuenientis existat, vt pro defectu scientiæ (sicut plenius intelleximus ab his, qui eam melius cognouerunt) ab electione non deberet excludi, de legitima tamen ætate plenè scire non potuimus veritatem: de qua nec vos (vt accepimus) aliquid cogitastis: cum à multis cuius ætatis existeret, curauerimus indagare: à nemine vnquàm audiuimus, quòd annum ætatis trigesimum attigisset. Cum autem secundum prædicti statuta concilij nullus debeat in episcopum eligi, qui trigesimum ætatis non egerit annū: licet senectus venerabis sit, non diuturna, nec annorū numero computata, sed cani hominis sint sensus eius, & ætas senectutis vita immaculata: quia tamen post illa tria, quæ Salomon asserit difficilia, quartum quasi reputet impossibile, viam videlicet viri in adolescentia sua tanquàm inuestigari non possit, nos ecclesiæ pariter, & personæ prouidere volētes, & tam rationes, quàm canones obseruare, habito super hoc cum fratribus nostris diligenti tractatu, quia propositum vestrum prouidum intelleximus, & ideo propter vrgentem necessitatem, & euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ, quam in hac parte potiùs approbamus, volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum subdiaconum nostrum, de communi fratrum nostrorum consilio, vobis in procuratorē cōcedimus, liberam administrationem eitam in spiritualibus, quàm in temporalibus cōmittentes. Quapropter discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus eum suscipientes humiliter, & deuotè ipsi curetis plenariè de spiritualibus, & temporalibus respondere: vt & ipse profectum, & honorem ecclesiæ Capuanę valeat studiosiùs procurare, & dilectionem, quam vos ad eum habere proponitis, in exhibitione operis experiri. Speramus enim in domino, quòd sicut ei dedimus in mandatis, taliter in commissa sibi procuratione proficiet, quòd sibi salutem, vobis vtilitatem, & nobis comparabit honorem. Datum Lateran.

BAMBERGEN. EPISCOPO, ET MAGISTRO PRAEPOSItimo scholastico Maguntino. *Quod absque Romani Pontificis auctoritate Episcopi ab vna ecclesia ad aliam transferri non possint.*

Cap Licet, extra, de translatione Episcoporum.

Licet in tantum apostolicæ sedis extendatur auctoritas, vt nihil præter eius auctoritatem in cūctis ecclesiarum negocijs rationabiliter disponatur, vtpote quæ canones, quibus forma ecclesiasticæ constitutionis exprimitur, vel edidit, vel ab alijs editos approbauit, suum receptione, ac approbatione faciens, quod inuentione, vel editione videbatur forsitan alienum: quædam tamen sibi quodam modo specialiter, & singulariter reseruauit, vt præter specialem auctoritatem ipsius nec iure agi debeant, nec attentari valeant cum effectu. In his autem specialiter translationes episcoporū, non tā constitutio canonica, quàm diuina, eius tantū potestati cōmisit: vt sicut legitimū matrimonij vinculùm, quod inter virū est, & vxorē, homo dissoluere nequit, domino dicente in euangelio: Quod Deus cōiunxit, homo non separet, sic & spirituale fœdus coniugij, quod inter episcopū est, & eius ecclesiam, quod in electione initiatū, ratum in confirmatione, & in consecratione intelligitur consummatū, sine illius auctoritate solui nō potest, qui successor est Petri, & Vicarius Iesu Christi. Hoc aūt C. quondā Hildesemē. Episc. nō atten-

attendens, licentia nostra nec postulata, nec habita, contra canonicas sanctiones, & in iniuriam apostolicæ sedis, cuius super hoc fuerat & requirendus, & obtinendus assensus, ad Herbipolen. ecclesiam ab Hildesemen. non auctoritate nostra, sed propria temeritate transiuit, & administrationi eius se ingerens Herbipolen. se fecit Episcopum nominari. Nec illa felicis recordationis C. Papæ prædecessoris nostri indulgentia, quam impetrasse refertur, in hoc præsumptionē excusat ipsius, sed ambitionem accusat: vtpote quæ ipsum reddidit de ambitione notabilem, non auctoritatem contulit ad aliam Episcopalem ecclesiam trāseundi, cum sit expressum in ea, quòd si ad maiorem vocaretur forsitan dignitatem eam sibi liceret assumere, dum tamen nihil ei de statutis canonicis obuiaret. Vnde licet forsan aliquibus videatur, vt indulgentiæ occasione illius ad dignitatem possit transire maiorē: ad parem tamē ipsi transire non licuit, cùm in maiori dignitate propter maiorē vtilitatē facilius soleat dispensari. Præterea cū postulatio, sicut & electio, examinari soleat diligenter, & tenor eiusdem indulgentiæ non solùm videatur postulationis examinationem, sed personæ etiam reseruasse, subiungēs, dummodo nihil appareat, quod tibi de canonicis obuiet institutis, antequam per eum postulatio examinata fuisset, cui fuerat facienda, nulla debuerat ratione transire. Licet autem tantæ præsumptionis excessus ad aures nostras, publica referente fama, venisset, distulimus tamen procedere cōtra ipsum, donec litteras eius recepimus, in quibus se nobis Herbipolen. Episcopum appellabat. Vnde postmodum præsumptionem ipsius debita volentes animaduersione punire, quibusdam ecclesiarum prælatis in Teutonia constitutis districtè præcepimus, vt cum factum huiusmodi non posset in partibus ipsis nō esse notorium, nisi dictus C. infra viginti dies post susceptionem litterarū nostrarum, ab Herbipolen. ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatum auctoritate nostra non differrent publicè nunciare, & excommunicationem eius facerent pulsatis campanis, & candelis extinctis, festiuis diebus, & dominicis innouari: quamuis in manifestis non sit ordo iudiciarius requirendus, & ipse videretur confessus de crimine: cùm in litteris ad nos directis se præsumpsisset Herbipolen. Episcopum nominare: nos tamen ad euincendam omnem malitiam, in litteris nostris commonitionem canonicam duximus præmittendam, & eum postmodum etiam ad bonum obedientiæ reuocare volentes, ipsi non præmissa salutatione mandauimus, vt omni excusatione cessante, si apud nos vellet gratiam inuenire, mandatum apostolicum adimpleret. Quia verò nec sic ei vexatio præbuit intellectum, quin eò fortius in sua pertinacia perduraret, quò amplius nos videbat de sua correctione solicitos, cùm postquam alius de mandato nostro fuit in Episcopum Hildesemen. electus, & etiam confirmatus, se ipse præsumpserit Hildesemen. Episcopum nominare, & electum ipsum & eius ecclesiam per suos fecerit multipliciter molestari, apostolicæ sedis iniuriam dissimulare nolentes, ipsum in festo principis Apostolorum, præsentibus nuncijs eius inter missarum solennia excommunicatum publicè nunciauimus, mandantes sententiā latam à nobis per Teutoniam publicari. Volentes igitur de facto ipsius per vestras reddi litteras certiores, & vtrum seruauerit sententiam nostram, vtrum prorsus ab ecclesia Herbipolen. recesserit, & in Hildesemen. nihil sibi penitus vendicarit, vtrum se humiliare curauerit, & an suum recognoscat excessum, discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus, quatenus inquiratis super præmissis omnibus diligentius veritatem, & quod inueneritis per vestras nobis litteras fideliter intimetis: vt vel in eum, si adhuc contumax fuerit, manus nostras amplius aggrauemus, vel si misericordia dignus extiterit, secundum benignitatem apostolicæ sedis, illam cum eo misericordiā faciamus, per quam neruus ecclesiasticæ disciplinæ minimè dissoluatur. Volumus præterea nihilominus, & mandamus, vt Herbipolen. canonicis sub pœna excommunicationis ex parte nostra districtiùs iniungatis totum tenorem præsentium litterarum in litteris vestris, quas eis super hoc à vobis dirigi volumus, exponentes ne quid horum ignorent, ne, donec idem Episcopus absolutionis gratiam meruerit obtinere, ipsi communicare, vel obedire præsumant, & vt ip-

sum

meruerit obtinere, ipsi communicare, vel obedire præsumāt, & vt ipsum capitulum in eo puniatur, in quo deliquit, ad alicuius electionem sine nostro speciali mandato procedere non attentent. Quòd si contra præsumpserint huiusmodi factum irritum decernimus, & inane. Super his autem omni gratia, & timore postpositis, taliter procedatis, quòd prudentiam, & deuotionem vestram debeamus meritò commendare. Nec in eo incurratis offensam, ex quo debetis gratiam promereri, cùm veritas nobis nequeat occultari. Datum Lateran. VII. Calendas Februarij.

THEOBALDO EPISCOPO AMBIANEN. QVA STATVTVM ET ordinationem quandam ipsius confirmat.

EX parte tua fuit in audiētia nostra propositum, quòd cùm ecclesiam de Petromoso tuæ diœcesis penè penitus desolatam pietatis intuitu reparaſis, licet ea tibi fuerit per sedem apostolicam confirmata, ipsius tamen volens statui prouidere, in ea de consilio dilecti filij nostri P. Sanctæ Mariæ in in via lata, Diaconi Cardinalis, apostolicæ sedis legatj, & aliorū multorū, quatuor religiosas personas prouidè statuisti, quarū vna præsit cæteris in obseruātia ordinis regularis, & omnes pariter tibi, & successoribus tuis in spiritual bus, & temporalibus debeant respondere, ita etiam, quòd ad te, & successores tuos tam spiritualium, quàm temporalium administratio, & ipsarū pertineat institutio personarum. Nos igitur quod à te prouidè factum esse dignoscitur, ratum, & firmum habētes, institutionem ipsam, sicut rationabiliter facta est, recepta, & hactenus obseruara, auctoritate apostolica confirmamus: districtiùs inhibentes, ne aliquis successorum tuorum præsumat numerum præscriptarum diminuere personarum. Nulli ergo, &c. Hanc paginam nostræ cōfirmationis, & inhibitionis infringere, &c. Datum Lateran. V. cal. Februarij.

COMITIBVS, BARONIBVS, BAIVLIS, IVDICIBVS, CIVIBVS, ET VNIuerso Populo in Regno Siciliæ constitutis. Vt cum legato Apostolico in regni conseruationem, opes & consilia conferant.

QVANtum apostolica sedes non solùm in Regno vobis contra hostes affuerit, sed extra Regnum etiam grauaminibus vestris non incassum, sed vtiliter potius studuerit præcauere dissoluens laqueos, qui in personarum vestrarum oppressionem, & rerum dispendium tendebantur, ex parte (sicut credimus) vestra vniuersitas iam cognouit. Qualiter etiam nostris sumptibus non semel, sed sæpe obuiauerimus conatibus iniquorum, quantùm vtiles fuerimus vobis, & Regno, & vos intelligitis per vos ipsos, & opus testimonium perhibet veritati: cùm, nisi fallimur, immo quia non fallimur, aliter hodie Marcoualdus, & complices eius præualuissent in Regnum, nisi per nos prudenter, & potenter, tam spiritualiter, quam temporaliter fuisset machinationibus eorum occursum. Et licet non solùm solicitudini nostræ, sed hæc expensis etiam hactenus, vel in modico sit responsum, quia tamen vobis deesse nec volumus, nec debemus, dilectum filium nostrum C. Sancti Lanrentij in Lucina præsbyterum Cardinalem, apostolicæ sedis legatum, & venerabiles frarres nostros Neapolitan. & Tarentin. Archiepiscopos, & nobilem virum I. Marescalcum, & consobrinum nostrum in Regnum Siciliæ in eo ipsis vice nostra commissa, cum exfortio militum ad debellandos hostes, & solidandum Regnum duximus destinandos: credentes quòd non solùm prouentus Regni deberetis in stipendia militum erogare, sed de vestris etiam non modica liberaliter elargiri, vtpote quibus melius esset pro statu regni vniuersa expendere, quæ habetis, quàm denuo per Marcoualdum, & fautores ipsius grauissimè subijci seruituti: quorum tyrannidem, etsi omnes, vel ferè omnes de Regno in rebus, multi tamen maiores & potentiores

in

in personis etiam sunt experti. Monemus igitur vniuersitatem vestram,& per apostolica scripta tam ex parte nostra,quàm Regis districtè præcipiendo mandamus,quatenus legatum ipsum,& socios eius recipientes humiliter,& deuotè,& in subsidium vestrum,ac Regni,& exterminium hostium iuxta mandatū ipsorum potenter,& viriliter assurgentes,eis de Regni prouentibus in subsidium,& expensarum,& stipendia militum respondere curetis:cùm quod quibusdam ex vobis hactenus pro necessitate temporis ad munitionem vrbium,& castrorum indultum fuerat,vel permissum, volimus necessitate cessante cessare. Alioquin nos de cætero apud Deum,& homines erimus excusati, siquid vobis aduersi contigerit, cùm vobis ipsis nolitis adesse. Licet enim multa nobis,& magna promissa fuerint,& oblata,vniuersa tamen pro vobis quasi stercora curauimus recusare,& pro certo,nisi nostra vos defendat auctoritas,experimento probabitis,qualiter sine nobis vestra vos non possit potentia defensarē. Datum Lateran.III.nonas Februarij.

MAGISTRO, ET FRATRIBVS MILITIAE TEMPLI IN SCLAVONIA constitutis. Qua transactionem hanc auctoritate apostolica confirmat.

CVm à nobis petitur,quod iustum est,&c.vsque ad verbum Annuentes.Compositionem inter vos,& monasterium sanctorum Cosmę, & Damiani factam super terris,& aquarum discursibus,& alijs,de quibus inter vos quæstio vertebatur,sicut rationabiliter,& absque prauitate facta est,& ab vtraque parte recepta,& in authentico exinde confecto pleniùs continetur,auctoritate apostolica confirmamus,& præsentis scripti pagina communimus. Ad maiorem autem euidentiam huius rei ipsum authenticum de verbo ad verbum præsentibus litteris duximus inserendum,cuius tenor ita se habet.In nomine sanctæ,& indiuiduæ trinitatis,anno ab incarnatione domini nostri Iesu Christi Millesimo centesimo nonagesimo quarto,mense Iulij.Die nono intrante, indictione duodecima apud Tynum, Regnante domino nostro Bela serenissimo Rege Vngariæ, Dalmat. Chroatiæ atque Ramę,& Almerico filio super Dalmatiam,& Chroatiam.Cùm nos nempe Petrus Spalatin.sedis Archiepiscopus,vnà cum Matthæo Nonen. Episcopo, & Damiano Iadrentin.comite,ac Grubesia Spalatin.Comite, cæterisque nobilibus,quorum nomina inferius subscribentur,in ecclesia Sancti Ioannis de Tyno,ad controuersias,quę inter templarios,& monasterium sanctorum Cosmę, & Damiani,pro terris,& aquarum discursibus vertebantur, resecandas,de mandato regio resideremus:post multas altercationes,& verba, quæ memoratæ ecclesiæ inter se habebant,vuadias ab vtraque parte per stipitem ,de voluntate vtriusque partis suscipientes,pro bono pacis,& concordiæ talem inter vtrasque ecclesias finem,& diuisionem auctoritate regia composuimus: vt incipiente à via,quæ inter villam Tyni,& villam sanctorum Cosmę,& Damiani est,& eundo versus meridiem recto tramite vsque ad Gomillam inferius,& abinde vsq; ad Blatam:quicquid in austro in terris,& in aquis est,quod ad monasterium sancti Damiani pertinuit,domui templi remaneat perpetuò possidendum,præter aquam Chriplinam,quam communem esse decernimus vtrisque ecclesiis, & quicquid à pręfata via,& terminis in partibus occidentis in terris,& aquis,ac pascuis etiam vltra vallem Tyni habetur,& ad templarios spectauit, præfato sancti Damiani monasterio sit amodò in perpetuū: aquam verò Chicmæcum aquarū decursibus,templarios habere iugiter statuimus, tali videlicet ordine, vt in ea molendina faciant,quotquot possunt:ita tamen quòd molendino sanctorum Cosmæ,& Damiani de Virbiza,quod est vltra Blatam, non noceat in aliquo. Volumus etiam,& sancimus,vt præfata Sancti Damiani ecclesia omnes terras illas,quas vltra Blatam,& vsque mare possedit antiquitus,& etiam si qua molendina sub suo molendino in austro fecerit,habeat,possideat semper absq; omni templariorum calumnia.Stabilimus etiam,vt si qua vtriusque partis antiqua testamenta, vel scripta, præter hanc nostræ constitutionis chartam , ire

præ-

præsumpserit, omnipotentis Dei, sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum, & nostram maledictionem incurrat, fiatque anathema, & super hoc pœna duarum librarum auri multetur: quæ omnia firma, ac rata esse volumus, præsente Gualterio magistro, & fratre Aczo præceptore, & omnibus fratribus, & Dominico Abbate. Priuiorna monacho, & Diminoscia monacho, cunctisq; fratribus coram his idoneis testib⁹, Petro Sagarelle, & Tolmatio, ac Burello presb. Spalantinis. De Iadretinis verò fuerunt testes hi, Petrona Cucillæ, Peitiz Vitache, Peitiz Michaëlis, Georgius Sopp, Bitte de Iuda, Bitte Præstantij cum fr. Grisogono, Petrus Selucadi, templariorum aduocatus, & quàm plures alij. De Sclauis verò fuerunt testes hi, de dominis Iupanis, Volcominis Iupanus, Berisius Iupanus, Gribescia Gaudij Iupanus, & Rillizus Iupan⁹, cum pluribus alijs. Fuerunt etiam testes ibidem hi venerabiles viri, Gregorius Antiuarē. Archiepiscopus, & Vincentius Sācti Grisogoni Martyris, Abbas eiusdem monasterij, & multis de plebe. Et ego Blasius Sanctæ Anastasiæ diaconus, & Iadretinæ ciuitatis notarius qui interfui, hanc constitutionis, & cōcordiæ chartulam iussu iam dicti Archiepiscopi Spalaten & Nonen. Episcopi, ac comitum præscriptorum, cæterorumque testium rogatu, vt audiui, compleui, roboraui, & signo consueto signaui. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, &c. Datum Lateran VIII. calendas Februarij.

EPISCOPO, DECANO, ET SVBDIACONO LINCOLNIEN. QVOD vi, metu extorta resignatio non obliget.

AD audientiam nostram dilecto filio magistro Helia de Cheuele significante peruenit, quòd cùm ecclesiam de Cheuele auctoritate sedis apostolicæ canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacificè possedisset, grauissimo tandem Regis metu, quod eam resignaret, iurare coactus, eam in eorum, ad quos pertinebat, manibus resignauit. Quia verò quæ vi, metusúe causa fiunt, carere debent robore firmitatis, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus, si eundem magistrum eo metu ad resignationem faciendam vobis constiterit fuisse coactum, qui potuerit, & debuerit cadere in constantem, non obstante iuramento prædicto, quo non ad repetendum, sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei per censuram ecclesiasticam sublato appellationis obstaculo restitui faciatis. Nullis litteris veritati, & iustitiæ, &c. Quod si omnes, &c. duo vestrum &c. Datum Lateran. nonis Februarij. *Cap. ad audientiam extra de his quæ vi & metus caussa.*

ARCHIPRESBYTERO, ET CANONICIS SVTRINIS. DE IVRE eligendi quoad possessorium & petitorium.

CVM ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuenientes in vnum, &, sicut moris est, inuocata spiritus sancti gratia, pastorem vnanimiter elegistis, petentes ipsum à sede apostolica confirmari. Verum dilecti filij clerici conuentualium ecclesiarum ciuitatis eiusdem, apud nos de vobis conquerentes, suam deposuere querelam, quòd cum in Episcoporum electionibus faciendis, ipsi, ac prædecessores eorum consueuerint interesse, vos eis inuitis, renitentibus, & exclusis, ad faciendam electionem procedere præsumpsistis: quam ob hoc non confirmandam, sed infirmandam potius asserebant. Partibus ergo pro quæstione huiusmodi apud sedem apostolicam constitutis, dilectos filios nostros B. tituli Sancti Petri ad vincula, & I. tituli Sanctæ Priscæ presbyteros, & Nicolaum Sanctæ Mariæ in Cosmedin. Diac. Cardinales dedimus auditores; in quorum præsentia testes vtrinque producti fuerunt, & eorum depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes à se productos intētionem suam, quod ad eos tantùm spectaret electio, sufficienter dicebat esse probatum, parte clericorum nihilominus asserente, quod per dicta testium, quos produxerant, & ipsi *Cap. cum ecclesia de caussa possessionis & proprietatis.*

suam assertionem, quòd electioni pontificum interesse deb[illegible], [illegible] baui sseut: per quæ constare dicebant eos electionibus trium Epi[illegible] ecclesiæ Sutrinæ vltimò, & immediatè præfuerant, cum canonicis cathe[illegible] ecclesiæ affuisse, vocemque habuisse cum alijs eligendi: Nos ergo au[illegible]tis a[illegible]gationibus, & rationibus partium, & depositionibus ipsis diligenter inspe[illegible] quoniã liquidò deprehendimus testes vestros in perhibendis testimon[illegible]js va[illegible] extitisse, atq; aduersus fidem attestationis suæ coram dictis Cardinalibus v[illegible] lasse, sicut ipsi postea nobis retulerunt, & quòd negationem quodãmodo a[illegible] re satagebant, probare volentes ius electionis ita quidem ad se spectare, qu[illegible] ad aduersarios minimè pertineret. Per testes verò partis aduersæ fuit suffi[illegible] ostensum, quòd in trium Episcoporum electionibus, de quibus præmissu[illegible] clerici præsentes affuerint, & vocem habuerint eligendi, præmissam electi[illegible] factam, eis contradicentibus, & exclusis de fratrum nostrorum consilio d[illegible] uimus irritandam: clericos sæpedictos in eam quasi possessionem, qua[illegible] controuersiã motã habuerant, reducẽtes. Verùm quoniam in quæstione p[illegible] cta quicquid iuris vtraque pars in electione habebat, deductũ in iudiciũ [illegible] batur: cùm iure ciuili sit cautum, id venire in iudicium, non de quo actum [illegible] vt veniret, sed id non venire de quo nominatim actum est, ne veniret: & [illegible] dum statuta canonica electiones Episcoporum ad cathedraliũ ecclesiarũ c[illegible] cos regulariter pertinere noscuntur, nisi forte alibi secus obtineat decõ[illegible] ne ipe[illegible] nec ex eo quod clerici ante dicti se inter eligentes Sutrin. Epi[illegible]s probauerunt tertio extitisse, ius eligendi propter breuitatem temporis v[illegible] præscriptioneu legitimam non producti sibi acquirere potuerunt & [illegible] non probante, qui conuenitur etsi nihil præstiterit, obtinebit, ab co[illegible] titione super electionibus faciendis vos duximus absoluendos: [illegible] [illegible]um clericis super hoc silentium perpetuum imponentes. Nulli erg[illegible] &c. [illegible] ceat hanc paginam nostræ diffinitionis restringere &c.

Datum Laterani VII. Februarij.

TVRONEN. ARCHIEPISCOPO. QVOD ARCHIEPISCOPVS PROPTER *infirmitatem suffraganeorum consecrationem committere possit.*

Cap. quod sedem, de officio ordinarij.

QVòd sedem apostolicam consulis super his, quæ dubia tibi existun[illegible] tum gerimus, & acceptum: & tua exinde fraternitas meritò videtu[illegible] mendanda, cùm lex dominicæ constitutionis eandem sedem totiu[illegible] fuerit orbis terrarum magistram: vt quicquid dubitatur ab aliquo, ab[illegible] dem eiusdem ratio requiratur. Nos si quid decreuisti prouidè consul[illegible] vtrum si fort aliqua infirmitate, vel alia caussa iusta detentus, ali[illegible] ganeorum tu[illegible]rum consecrare non posses, alicui Coëpiscoporum [illegible] ces tuas licitum committere tibi esset: & vtrum electus, qui pro consec[illegible] instar[illegible]t, ab eo, cui vices tuas taliter commisisses, deberet licitè consecra[illegible] quo taledan[illegible]s tuæ consultationi respõsum, quòd in tali articulo co[illegible] & tuas vices vt dictum est, committere tibi licet, & cõsecrandus deb[illegible] consecrationis ab eo recipere, cui eas duxeris committendas: dummodo [illegible] licus habeatur, & impedimentum ex subtractione gratiæ sedis aposto[illegible] obsistat. Datum Lateran. XVI. cal. Iunij.

EPISCOPO CIVITATIS CASTELLAN. VT CIVES AB EXCOMmunicationis & interdicti sententia relaxentur.

ACcedẽtes nuper ad præsentiam nostram dilectus filius P. C[illegible] uall. de Conuersan. & M. Aldebr. ex parte populi Ciuitati[illegible] lan electioni factæ de nobili viro B. de Fordeuolie, quem sinc[illegible] [illegible] nostra elegerant in rectorem, publicè renunciare, sic[illegible] mandat[illegible] receperant, curauerunt; & idem B. nostro super h[illegible] [illegible] statere ar[illegible]dito, & nihilominus renunciare curauit. V[illegible] de supplici[illegible] stola[illegible] cessante causa, pro qua subiecta erat ciuitas interdicto, &

demum illo tolleretur, diuinis officijs eidem populo restitutis. Nos ergo prædictorum ciuium iustis postulationibus annuentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus & interdictum denuncies relaxatum, & in ciuitate ipsa fretus auct. nostra, diuina liberè facias officia celebrari. Datum Lateran. IIII. cal. Iunij.

RAYNERIO ABBATI, ET CONVENTVI SANCTI PETRI EVgubin Qua vetera ipsorum priuilegia confirmat.

CVM olim essemus apud Perusium constituti, tu fili Abbas ad nostram præsentiam accessisti, priuilegium bonæ memoriæ Lucij Papæ prædecessoris nostri nobis humiliter repræsentans, & postulans & illud suppliciter innouari: quod propter contradictionem venerabilis fratris nostri Marci Eugubin. Episcopi, qui tunc temporis superuenit, asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum. Cumque alter vestrum de altero in nostro auditorio quereretur, venerabili fratri nostro. N. Assisinat. Episcopo caussam sub ea forma commisimus audiendam, vt vos, & iam dictum Episcopum curaret ad concordiam reuocare. Alioquin audiret vtrinque proposita, & omnia in scriptis redigens, nobis processum negocij fideliter referaret. Qui cùm indulta vobis à sede apost. priuilegia inspexisset, intellecto quòd monasterium vestrum ad Rom. eccle. specialiter pertineret, in caussa non duxit vlteriùs (sicut accepimus) procedendum. Consequenter verò ad ven. fratrem nostrum Callen. Episcopum, & dilectum filium Ar. Abbatem Sanctæ Mariæ vallis pontis ad postulationem præfati Episcopi Eugubini litteræ nostræ fuerunt super mutuis quæstionibus destinatæ. Sed quia pendente iudicio Ioannes monachus priuilegia, chartas alias, & thesaurum monasterij vestri rapuit, te Abbas ad nostram oportuit præsentiam iterum laborare, vbi litteras impetrasti, quòd per ex com. sententiam, qui de amissione priuilegij scirent aliquid, cogerentur dicere veritatem. Sed, quoniam, neque sic amissa potuisti priuilegia reperire, ad nos denuò es reuersus. Te igitur cum testibus tuis, & præfati Episcopi Eug. procuratoribus in nostra præsentia constitutis, dilecto filio N. Pand. Basilicæ duodecim Apostolorum dedimus in mandatis, vt super amissione, ac tenore priuilegiorum testes reciperet diligenter, quos duceres producendos: Qui mandati nostri diligens executor, præsentibus præfatis procuratoribus, fideliter redegit in scriptis depositiones decem testium iuratorum: quorum depositionibus publicatis, iam dicti procuratores ad producendos testes Episcopi, per quos inductos à parte aduersa repellerent, indutias postularũt, quas præfixo termino peremptorio sub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud apostolicam sedem probarent, quæ vellent, vbi onus probationis pars altera subijsset. Cæterùm quoniam infra datum terminum, & receptum in producendis testibus defecerunt, nos tam depositiones testium, quàm per assertiones quorundam fratrum nostrorum liquidò cognoscentes, talem dicti priuilegij fuisse tenorem, quòd videlicet ipsum cœnobium nullo mediante ad Rom. ecclesi. pertineret, & quòd non liceret alicui Episcopo eidem monast. & eius ecclesijs excommunicationem indicere, vt fratres illic domino seruientes ab omnium potestate liberi, ecclesiæ Ro. libertatis gratia potirentur, & quòd nulla in eo mentio diœcesani Episcopi habebatur: illud etiam nihilominus attendentes, quòd sicut ex dictis quorundam testium intelleximus euidenter, & plerique de nostris fratribus tempore illo præsentibus recolebant, cùm tum fili Abbas tempore bo. me. Ce. Papæ prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegijs, te, licet excommunicatus ab Eugubino Episcopo dicereris, tanquam non ligatum admisit ad osculum, quod præsumitur non fecisse ad Rom. eccl. specialiter pertinere: de communi fratrum nostrorum consilio pronunciando decernimus priuilegij illud bo. me. Lucij Papæ, quod sine omni reprehensione bullæ, cartæ, vel litteræ apparebat, quando fuit nobis ostensum illius

 fuisse

fuisse tenoris, cuius per depositiones testium, & assertiones fratrum ... praemisimus extorsisse. Decernimus ergò &c. nostrae pronunciationi ... Dat. Lateran. II. cal. Iunij.

ABBATI DE FIRMITATE G. ET F. ARCHIDIACONO CABILONEN.

Qua ipsis caussam Eduensis ecclesiae & Balmensis monasterij cōmittit.

Expositam nobis Eduen. ecclesiae accepimus quaestionem, quòd ... caussam, quae inter eum, & Balmen. monasterium vertebatur super ... ris, & ecclesijs vallis Poliniaci constitutis fe. re. C. Papa praedecessor ... noster, venerab. fratri nostro Cabilonen. Episcopo, & dilecto filio B. quōdam Abbati de Firmitate commisisset fine debito terminandam: monachi Balmen. ... ipsis iudicibus appellārunt. Ille verò, qui Abbas eiusdem Monasterij dicebatur ... se simulans ad prosequandam appellationem accedere, semel tantùm apostolic ... se conspectui praesentauit, & sic illicentiatus recessit, de appellatione ... terposita nullam faciens mentionem. Cumque post paucos dies Eduen. ecclesiae nuncius pro appellatione prosequenda transmissus, fuisset apud sedem apostolicam diutius commoratus, idem praedecessor noster monachos antedictos ... remptoriè citauit, per litteras suas eis sub pena excommunicationis iniungens ... vt ille, qui se gerebat Abbatem, cum aliquibus ciusdem monasterij monachis in festo Beati Lucae iam secundo praeterito ad eius ad praesentiam accederet, ... cienter instructi Eduen. ecclesiae plenariè respōdere, & satisfacere sedi apostolicae de cōtemptu. Ipsi vero, licet iuxta quod eis iniunctū fuerat, nō venissent, ... tamen monachorum ad Rom. eccl. accesserunt, quos nuncius Eduen. ecclesiae apud apostolicam sedem inuenit: sed de suo negocio diffidentes, ante c... gnitionem, vt magis Eduen. aggrauarent ecclesiam, recesserunt ad ... fratrem nostrum Bellicē. Episcopum, & dilectum filiū Abbatem de Balerna, & N. Priorem Boni loci per suppressionem veritatis, ignorāte prefato nuncio ... ecclesiae litteras, vt dicitur, reportantes. Postmodum aūt cùm iam dicto ... Eduen. sequidam Balmen. monachus obiecisset, & ne posset obtinere litteras ... impediret, eis dilectum filium I. tituli Sancti Stephani in Cęlio monte presbyterum, & G. Sancti Hadriani diaconum Cardinalem concessimus auditores ... quorum praesentia cùm super caussa illa fuisset aliquandiu litigatum, & ... pta, & allegationes ab vtraque partium assignatae, monachus ipse illicentiatus recessit, & noluit sententiam expectare. Quae omnia cùm ad nostram audientiam peruenissent, nolentes aliquam de fraude sua commoditatem reportare ... rab. fratri nostro Episcopo, & dilecto filio decano Matisconen. per scripta ... mandauimus, vt cōuocatis ad praesentiam suam partibus, si eis constaret ... ecclesiā praedictis terris, & ecclesijs à praefatis monachis fuisse praeter iuris ... spoliatam, ipsi ei auctoritate nostra terras ipsas, & ecclesias cum fructibus ... ptis ex eis, non obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, re... rent. Praedictis litteris nequaquam obstantibus, quas & morte praesari ... foris nostri credimus expirasse. Post restitutionem verò integram ablatorum ... expensarum, quas canonici Eduen. ecclesiae in pro sequenda monach... latione, quoniam ipsi monachi prosequi nō curārunt, se rationabiliter ... probatent, audirent ipsi iudices si quid emergeret quaestionis, & illud fine ... to, appellatione postposita, terminarent. Quòd si ambo his exequendis ... nequirent, praedictus Episcopus nihilominus qnod mandauimus ad implere ... Cùm aūt sicut in litteris eiusdem Episcopi prospeximus contineri, ... in eius esset pręsentia constituta, & pars Eduensis ecclesiae iuxta mandati ... tenorem restitutionem ablatorum, & expensarum cum instantia postularet, Balmenses monachi se ad ea nolle respondere, nec de iure debere affirmarunt ... quòd ad suggestionem falsi à nobis ipsae litterae fuerant impetratae. Caeterum contra Eduen. canonici respondebant, quòd illa falsitatis suggestio ... negotium, pro quo ... am dicti canonici litteras impetrārunt, non poterat im... dire, & ideo monachorum Balmen. allegatio in casu ipso non erat aliquatenus admit...

[illegible] c-
cere, ac [illegible]
pro eo quia [illegible]
in eius n[illegible] appellationi [illegible]
tes nostris appellatio [illegible] tis domini pro
[illegible] præteritas termin[illegible] appellati[illegible]xi. Ad cuius prosecutio
nem appellationis licet [illegible] Edu[illegible] termino cõstituto, pro
parte tamen alia nullus pror[illegible]us compa[illegible]is. Volentes igitur quòd ipsi
caussæ finis debitus imponatur, nec pror[illegible]teri[illegible] per fraudē, vel insolen-
tiam aliquorum, discretioni vestræ per a[illegible] ipsa mādamus, & distri[illegible]
p[illegible]pim[illegible]is, quatenus [illegible]duensem ecclesiam in possessionem terrarum, & eccle-
siarum in valle Poliniaci positarum, quibus eam vobisco[illegible]irerit per Balmen.
monachos præter iuris di[illegible]ione m spoliatam, cum fructibus inde perceptis, nõ
obstante contradictione, vel appellatione cuiuslibet, auctoritate apostolica in-
ducatis, a molestatione ipsius super possessione Balmē. monachos per cēsuram
ecclesiasticam compescentes. Quod si nõ potuerint tali districtione compesci, &
possessionem eorum præsumpserint impedire, venerab. fratri nostro Bisuntin.
Archiepiscopo, & suffraganeis eius ex parte nostra firmiter iniungatis, vt sentē-
tiam, quam in dictos monachos rationabiliter duxeritis promulgandā, faciāt au-
ctoritate nostra suffulti inuiolabiter obseruari. Volumus aūt nihilominus, &
mādamus, vt expēsas, quas Eduē. ecclesia in prosequēdis appellationib⁹ a mona-
chis interpositis, fecisse [illegible]biliter fecisse probabit, ipsi ecclesiæ faciatis a Balmē.
monasterio cum integritate persolui, nec eos super quæstione proprietaris, si li-
tigare voluerint, audiatis, donec iuxta mādati nostri tenorē terras prædictas, &
ecclesias restituerint, & expensas. Super quibus omnibus eis penitus appellatio-
nis remedium interdicimus, nec à vobis appellationem eorum, si obiecerint, au-
diri volumus, vel admitti. Post factā verò restitutionem integrā ablatorū, & ex-
pensarum, audiatis [illegible] quid emerserit quęstionis, & illud appellatione remota, fi-
ne debito terminetis. [illegible] tamen in nostri procedatis executione mandati,
quod sollicitu[illegible] vestram [illegible]mus in domino cōmendare, nec audiamus
super his vlterius quæstionem. Testes autem &c. Quod si omnes &c. Duo ve-
strum &c. Dat. [illegible]n. [illegible]. cal. Iunij.

*EPISCOPO ET DECANO PATHELBVRNEN. ET ABBATI DE HELMVAR-
deshusan vt electo Hildesemensi Episcopo, contra intrusi fautores, auxilio sint.*

CVM C. quondam Hildesemen. Episcopus, pro eo quòd sine li-
centia nostra ad ecclesiam Herbipolen. transiuit, fuerit suspen-
sus à nobis, & postmodùm, quoniam à sua noluit præsumptio-
ne desistere, vinculo sit excom. astrictus, & de mandato nostro
in Hildesemen. ecclesia electio canonicè celebrata, nobiles qui-
dam scilicet Adolphus Comes, Hermannus, & Henricus Co-
mites de Hartesborc. Fredericus de Insula, & ipsius ecclesiæ ministeriales, vi-
delicet Lupoldus de Escherte, Vgo aduocatus, & eorum complices Hilde-
semen. diœcesis electioni factæ, & auctoritate sedis apostolicæ confirmatæ, de
dilecto filio H. Hildesen. præposito maiori contradicere non verentur: & ip-
si quondam Episcopo, sicut non conuenit, adhærētes, ipsum electum, & Hilde-
semē. ecclesiā aggrauant multipliciter, & infestant, sicut ipsius electi, & capitu-
li Hildesemen. transmissa nobis conquestio patefecit, prænominati etiam no-
biles, & ministeriales ipsius ecclesiæ bona Hildesemen. ecclesiæ, præbendas ca-
nonicorum, & speciales redditus ipsorum, & Episcopales prouentus præsentis
anni, occasione, & auctoritate prefati C. quondā Episcopi recipiunt, & detinēt
violenter. Pręterea prędicti nobiles, & ipsius ecclesię ministeriales eidem quon-
dam Episcopo Hildesemen. fauentes, ipsum electum nõ permittunt ciuitatem,
& castra, & alia bona ad Hildesemen. ecclesiam pertinētia pacificè possidere: im-
mo impendentes prefato quondam Episcopo, contra ecclesiā, & electū, & clerū
Hildesemen.

Hildesemen. auxilium,& fauorem, ipsum à poss ssione castro um,& ... & aliorum bonorum prohibent,& ei modis omnibus co tradic ... igitur talia sub dissimulatione transire, quæ noscuntur contra mandata apostolicæ attentari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandam ... & strictè in obedientiæ virtute præcipimus, quatenus si verum est, quod p... tur, præsumptores prædictos, nisi ad commonitio nem vestram ab lata ... men. ecclesiæ,& electo restituerint vniuersa,& ab ipsius ecclesiæ, ele ... indebita molestatione destiterint, tā diu nuncietis vinculo excōmuni atio ... subiato appellationis obstaculo, innodatos,& terrā eorū supposiiā int ... & ad quencunq; locū deuenerint, eis præsentib' diuina prohibeatis officia ... brari, donec tam electo, quàm clero super pręmissis idoneā satisfactio ... dāt. Volumus etiā nihilominus,& mādamus, vt nisi clerici,& laici in Hi... men. diœcesi constituti, præfato electo debitam reuerēriam impendere ... rint,& honorem, eos ad id, omni gratia & timore postpositis, districtione ... siastica, appellatione remota, cogatis. Volentes insuper eiusdem eccle ... demnitatibus,& electi, paterna sollicitudine præcauere, præsentium ... ctoritate præcipimus, quatenus quicquid de bonis ipsius ecclesiæ præfatus q... dam Episcopus, postquam Herbipolen. Episcopatui se non timuit ... alienauit quomodolibet, vel distraxit, auctoritate nostra, appellatione ... denunciantes irritum,& inane:& quę per eum, ante etiam, cùm Episcop ... t, ecclesiæ memoratæ irrationabiliter infeudata inueneritis, vel distracta, ... obstante appellationis obiectu, legitimè reuocetis: taliter mandatum no ... omni gratia,& timore postpositis, exequamini, quòd sollicitudo vest ... a ... domino apparea te cōmendāda,& non possitis de negligentia, seu inobedi... tia reprehendi. Nullis lit. veritati,& iustitiæ &c. Quòd si omnes &c. tu fra ... co-pe, cum eorum altero &c. Datum Lateran. IIII. Nonas Februarij, ponti... catus nostri Anno secundo.

IN SICHEN. ET DE VALLE BEATI GEORGII ABBATIBVS, ET PRAEposito Sanctæ Mariæ in Herfordia. De præbendarum deuolutione, nisi intra statutum à iure tempus conferantur.

GRAVE gerimus,& indignum, quòd in multis ecclesijs tam pr... quàm subditi contra constitutiones canonicas temerè ve ... casdem eneruare pręsumunt,& de quo dolemus non modic ... pro ecclesiarū vtilitate à sanctis patribus prouida fueru ... d... tione statuta, in detrimentū earum euacuare cōtendunt. Sa ... in Laterā. concilio fuerit cōstitutum, vt quoties ecclesiastica beneficia va... contingit, si capitulū, vbi donatio spectat ad ipsum, infra tēpus in eod ... diffinitum, eadem conferre distulerit, per Episcopum concedantur,& ... copo negligente, ad superiorem eorundem donatio deuoluatur: mira ... non modicùm,& commoti, quòd venerabilis frater noster N. Archiep... pu ... & dilecti filij Capitulum Magdeburgen. non habentes ad præmissa re... m, nec attendentes etiam quāta ex defectu personarum possint ecclesijs prou... maximè eùm propter hoc diuinum eis officium subtrahatur, præposit... am ... sex præbēdas ecclesiæ Magdeburgen. cùm per annum,& vltra vacauerin ... tempus sibi permissum non curauerunt idoneis personis assignare: pro... quod ab N. scholastico eiusdem ecclesiæ, ne quid ab eis fieret de pręposit... ra ... dicta, ad nostram fuit audientiam appellatum. Licet aūt ante aduentum nū... rū dicti Archiepiscopi, A. præpositi,& N. scholastici cano... rū Magdeburgē. eccl. ad nostram audientiā peruenisset, quòd donatio pręp... turę & prebendarum ipsarum ad nos esset, secundū statura dicti cōsi ... ij, deuo... ra, quia tamen super his per eosdem nuncios in nostra fuit pręsentia aliq... an ... litigatum, nobis plenius cōstitit de præmissis. Vt autem non possemus de ne... gentia reprehendi, qui prædictos Archiepiscopū,& Capitulum dignos pr... redargutione censemus: volentes etiā (prout ad nos pertinet) præcauere, ne ...

... conduntur, ibidem iniuria patiantur, præpositurani ipsam dilecto filio ... Sanctæ Mariæ ad gradus ... M... ecclesia præposito, ... ecclesiæ Magdeburgen. canonico, viro prouido & honesto, quem ex aliquanta conuersatione quam apud sedem apostolicam habuisse dignoscitur, credimus eo ... bene... non indigum: per cuius etiam industriam, & potentiam utiliter poterit ipsius officium adimpleri) duximus conferendam: ipsum in consistorio nostro de eadem per anulum inuestire curantes. Volentes autem prædictis A. ... episcopo, & Capitulo pro deuotione, quam ad nos, & sacrosanctam Romanam ecclesiam habere noscuntur, paterna solicitudine respondere, eisdem duximus indulgendum, vt ex illis sex præbendis dictus Archiepiscopus duas, & Capitulum duas alias vice nostra, non sua, possint idoneis personis conferre; ita tamen, quod si infra quadraginta dies post receptionem litterarum nostrarum id efficere fortè neglexerint, vos filij Abbates, & magister P. scholasticus Maguntinus, quem vobis in hoc duximus adiungendum, auctoritate nostra tam illas quatuor, ... alias duas, sublato cuiuslibet contradictionis, & appellationis obstaculo, personis idoneis conferatis: ita quòd si omnes his exequendis nequiueritis interesse dictus scholasticus cum altero vestrum ea nihilominus exequatur. ... si aliqui contra prædictam donationem nostram, aut etiam factum vestrum hij Abbates, & Præposite de Herfordia, aliqua temeritate venire præsumpserint, vos eos a præsumptione sua per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis. Prouideatis autem attentiùs, quatenus si postquam ad nos ipsius præpositurae donatio deuoluta, super eadem aliquid fuerit attentatum, in irritum appellatione postposita reducatis. Nos autem prædicto Archiepiscopo nostris damus litteris in mandatis, vt dicti præpositi nuncios ... corporalem eiusdē possessionem suo nomine inducere non omittat: & eidem præposito cùm se prędictæ ecclesiæ personaliter exhibuerit, stallum in Choro, & locū in Capitulo iuxta ipsius ecclesiæ consuetudinem non differat assignare. Si verò prædictus Archiepiscopus (quod non credimus) mādatum nostrum distulerit, vel neglexerit adimplere, volumus, & præsentium vobis auctoritate districtè præcipim*, quatenus vos id auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, exequi ... nimè postponatis. Cùm autem præfatus Al. pacificam ipsius Magdeburgen. ... positurae possessionem fuerit assecutus, liberum sit eis ad quos donatio præpositurae Sanctæ Mariæ ad gradus, quam prius idem habuerat, pertinere dignoscitur, de ipsa præpositura quod canonicum fuerit ordinare. Quòd si omnes &c. Duo vestrum &c. Datum Lateran. XIIII. cal. Martij. Pontificatus nostri anno secundo.

HAEC TRIA SEQVENTIA CAPITA ICCIRCO HIC ADDITA VIDENTER, *ne vacuam chartam relinqueret typographus, & quòd hæc sub Innocentio pontifice maximo gesta fuerint.*

EGO Comes Ildebrandinus ab hac hora in antea fidelis ero beato Petro, & domino meo Papæ Innocentio, eiúsque successoribus canonicè intrantibus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ non ero in facto, neque in dicto, neque in consilio, aut in consensu, vt vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium quod per se, vel per suū nuncium, aut per suas literas mihi manifestauerint, ad eorum damnum me sciente nulli pandam, si eorum certum damnum sciero, si possum remanere faciam: sin autem aut per me, aut per meum nuncium, vel per talem personam, quam pro certo credam eis dicturam, significabo. Papatum Romanum, & regalia Beati Petri, & nominatim Montem altum, & quicquid aliud teneo de ipsis regalibus, adiutor ero ad retinendum: quæ non habet ad recuperandum, & recuperata ad retinendum, & defendendum contra omnes homines. Cùm autem à domino Papa fuero requisit* per litteras eius, aut per nunciū suum certum, ad præsentiam eius accedam. vbi securus possum accedere & in manibus eius ligium hominiū ei faciam. Hæc omnia bona fide sine fraude, & malo ingenio obseruabo, sic me Deus adiuuet, & sancta hæc euang...

IN nomine Christi. Ego Petrus Vrbis præfectus iuro, quòd terrã, mihi dominus Papa procurandam commisit, fideliter procu ad honorem, & profectum ecclesiæ. Nõ vendam, nec locabo, nec feudabo, nec impignorabo, nec aliquo modo alienabo quicq ex ea. Iustitias, & rationes ecclesiæ Rom. studiosè requiram, & piam, & iura ipsius recuperare studebo, & recuperata, & habita cõseruabo, & fendam quandiu mihi procurationem dimiserit. Stratam custodiam, & iu exercebo. Ad custodiam munitionum diligens studiũ, & operam efficacem pendam: vt ad honorem, & mandatum ecclesiæ Rom. benè custodiantur. lanos, & seruientes nec mutabo, nec alios introducam, nec mutari faciam, alios introduci prçter mandatum domini Papç. Fideles, & vasallos de pa nio ecclesiæ sine speciali mãdato Rom. pont. ad fidelitatem, & dominium non recipiam, & ex ea non faciam mihi affidatos teneri, nisi procuratio re. In terra meç procurationi cõmissa munitiones çdificari non faciam sine ciali mandato domini Papç. Quandocunq; fuero requisitus per dominum P aut nuncium, vel litteras eius, reddam rationem de procuratione fideliter. quãdocunq; iussus a domino Papa, vel ab ecclesia Ro. integrè, & liberè resi abo. Hæc omnia iuro me fideliter seruaturũ sine fraude pro posse meo, salu omnibus mãdato domini Papç, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei euã

VIDE TITVLVM DE IVDÆIS ET SARRACENIS.

LICET perfidia Iudæorum sit multipliciter improbanda, quia tamen per eos fides nostra veraciter comprobatur, nõ sunt à fidelibus grau re opprimendi, dicente propheta: Ne occideris eos, ne quando obliuiscantur legis tuæ: ac si diceretur apertiùs, ne deleueris omnino Iudæos, ne fortè christiani legis tuæ valeant obliuisci, quam ipsi non intelligẽtes, in libris suis intelligentibus repræsentant. Sicut ergo Iudæis non debet esse licentia in Synagogis, vltra quam permissum est lege, præsumere, ita in his, quæ sunt illis concessa, nullum debẽt præiudicium sustinere. Nos ergo, licet in sua magis velint duritia perdurare, quàm vaticinia Prophetarum, & legis arcana cognoscere, atque ad christianæ fidei notitiam peruenire: quia tamen nostræ postulant defensionis auxilium, ex christianæ pietatis mansuetudine, prædecessorum nostrorum felicis memor. ç Calixti, Eugenij, Alexandri, Clementis, & Cœlestini Rom tificum vestigijs inhærentes, ipsorum petitionem admittimus, eisq; protectionis nostræ clipeum indulgemus. Statuimus enim, vt nullus christian⁹ inui vel nolentes eos ad baptismum per violentiam venire compellat, sed si eorum quilibet sponte ad christianos fidei caussa confugerit, postquam voluntas fuerit patefacta, sine qualibet efficiatur calumnia christianus. Veram christianitatis fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptism spontaneus, sed inuitus cognoscitur peruenire. Nullus etiam christian Potestatis terræ iudicio personas eorum nequiter lædere, vel res eorum violenter auferre prçsumat, aut bonas, quas hactenus in ea, in qua habitant regione habuerint, consuetudines immutare. Prçterea in festiuitatum suarum celebratione quisquam fustibus, vel lapidibus eos vllatenus non perturbet: nec aliquis ab eis indebita seruitia exigere, vel extorquere contendat, nisi ea, quæ ipsi præteritis facere temporibus consueuerunt. Ad hoc malorum hominum prauitati, & auaritiç obuiãtes, decernimus vt nemo cœmiteriũ Iudçorum mutilare audeat, vel minuere, siue obtentu pecuniæ corpora effodere iam humata. Siquis autem decreti huius tenore cognito temerè (quod absit) contraire tentauerit, nisi præsumptionem suam condigna satisfactione correxerit, excõmunicationis vltione plectatur. Eos aũt duntaxat huius protectionis præsidio volumus cõmuniri, qui nihil machinari prçsumpserint in subuersionem fidei christianæ. Dat. Laterani per manum Raynaldi Acherontini Archiepiscopi, Cãcellarij vicem agentis. XVII. cal. Octobris, indictione secunda, incarnationis dominicç anno M. CXCIX. Pontificatus verò domini Innocentij Papæ Tertij anno secundo.

LIBRI SECVNDI FINIS.

MATERNVS CHOLINVS CANdido Lectori.

ETsi, candide Lector, accessione Epistolarum Decretalium opus hoc nunc à me illustrius reddatur, attamen quoniam huc incumbimus sedulò, vt sanctissimi, doctissimique Pontificis huius Innocentij tertij lucubrationes omnes typis nostris euulgemus, ea etiam addenda hîc duximus, quę eiusdē authoris ex iuris pontificij Decretalibus, ijsdē passim inserta, Vir quidam pietate & doctrina præclarus olim collegit, atque in ordinem percommodum redacta, Constitutiones Decretales inscripsit, quas perquàm aptissimè in quinque libros digessit. Triplici autem de caussa huc adducti; primum, ne quid esset, quod sanctissimi huius authoris meritò desiderari possit; deinde, quòd insignē hinc vtilitatem accessuram tibi sperauerimus: tertiò, quòd hasce Constitutiones ex præcedentibus hic Epistolis minimè desumptas esse perspexerim. Ne autem sit porrò in Constitutionibus hisce quod te remorari possit, vnicuique Constitutioni suū librum, titulum & caput assignatū deprehendes, vnde huc translata sit. Innumera item loca ad iura imperialia & ciuilia collata sunt. In tuam itaque Lector vtilitatem impensos sumptus & labores nostros fauore tuo excipito, qui nos in alijs Patribus posthac tibi communicandis alacriores reddat. Bene vale.

D. INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINIS TERTII, CONSTITVTIONVM DECRETALIVM IN Ecclesia Catholica, Liber primus: agens potissimum de fide Catholica, de Constitutionibus, de rescriptis, de iudicibus eorumque officijs, &c.

DE CONSTITVTIONIBVS IN Ecclesia Catholica.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM Dei, Archiepiscopo Senonensi, & Episcopo Trecensi.

Absque causa rationabili non posse per maiorem partem alicuius capituli tolli consuetudinem, priuatam nutriendo vtilitatem.

Constitutio I.

Extra lib. 1 tit. 2. de constitut. cap Cum omnes.

CVm omnes. Et infrà. Ad audientiam nostram peruenit, quod Trecenses Canonici nouum fecerunt in Trecensi Ecclesia constitutum, vt eis tam in præsentia, quàm in absentia redditus suos ex integro percepturis, qui in eadem Ecclesia post illam constitutionem fuerunt, vel de cætero fuerint instituti, redditus in absentia non percipiant, sed tunc solum cum fuerint residentes: cum secundum Trecensis Ecclesiæ consuetudinem omnes in hoc consueuerunt esse pares.

Statuerunt etiam, vt cum singulis præbēdis annexæ sint vineæ, ipsis suas dum vixerint possidentibus, vineæ decedentiũ ad successores non transeant, sed prouentus earum inter singulas diuidantur.

ff tit. Quod quisque iuris le. 1. & dist. ca. 1.

Cum igitur, quod quisq; iuris in alterum statuit, ipse debeat vti eo, & Sapientis dicat authoritas: Patere legem, quam tu ipse tuleris, Mādanimus quatenus antiquos Canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum, tam præbendarum, quàm vinearum coæquetis: antiquis secundum priorem consuetudinē, vsq; ad tempus prædictæ constitutionis seruatam, vel secundum rationabilem institutionem in posterum obseruandam.

Idem Tridentino Episcopo.

Laicorum constitutione Ecclesiam eiusq; bona non astringat.

Constit. II.

Extra li. 1. tit 2. de Constitut. cap Quæ in Eccle.

QVæ in Ecclesiarum. Et infrà. Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod ciues Teruisini cōstituerunt, vt si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegauerit, alienandi feudum, quod ab Ecclesia vel alijs tenet, liberam habeat facultatem. Et infrà.

Volentes igitur Ecclesiarum indemnitati consulere, constitutionem huiusmodi, & venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu vires decernimus non habere.

Idem Innocentius Papa tertius.

Dignitas sublata de Ecclesia per statutum capituli, confirmatum per Papam, vlterius non censetur vacare, nisi per contrarium actum statutum fuerit reuocatum.

Constit. III.

Extra li. 1. tit. 2. de Constitut. cap Cum access.

CVm accessissent ad apostolicam sedem Archidiaconus Tullensis, & G. Tullensis capituli procurator, Archidiaconus proposuit memoratus, quod cum olim quidam Tullenses Canonici nostris auribus intimassent, quod primiceratus in Tullensi Ecclesia tanto tempore vacauisset, quod ad manus nostras illius personatus esset donatio deuoluta. Et infrà.

Fuit

Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quod de communi assensu Canonicorum Tullensium fuerit constitutum, ne primiceriatus dignitas esset vlterius in Ecclesia memorata, inter Canonicos ipsos primiceriatus prouentibus & possessionibus distributis. Et infrà.

Propter quod euidenter apparet, quod primiceriatus ipse tanto tempore nô vacauerit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum. Et infrà.

Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit Tullenses Canonicos, ne vlterius in Tullensi ecclesia primiceriatus esset officium, communiter statuisse, ac statutum ipsum authoritate sedis apostolicę fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere, nisi postea dicti Canonici contrauenerint, aliquem videlicet in primicerium eligendo.

Idem Clugiensi Episcopo.

Non obstante certo Canonicorum numero, etiam per Papam confirmato, prouidendum esse de receptis vltra numerum desuper excrescentibus fructibus: maximè si voluntariè per Canonicos fuerint recepti.

Constit. iiij.

CVm M. Ferrariensis, pro se, ac quatuor socijs suis proposuit, quod Ferrarienses Canonici, vt eò amplius suos redditus augmentarent, quò prouentus Ecclesiæ, qui diuidi consueuerant inter plures, in vsus cederent pauciorum, quatuordecim præbendas tantum (præter id quod communiter mensæ deputarũt) in eadem Ecclesia contra antiquam consuetudinem statuerunt. Postmodum verò contra constitutionem ipsam voluntariè venientes, dictos quinque in Canonicos receperunt, nullis præbendis assignatis eisdem. Et licet eorum redditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex superexcrescentibus redditibus prouidere. *Extra lib. 1 tit. 2. de Constitut. cap Cum M. Ferrar.*

Verum ex aduerso fuit propositum, quod quatuordecim præbendarum numero in Ferrariensi Ecclesia instituto, & apostolicæ protectionis præsidio roborato, quum vna in eadem Ecclesia præbenda vacasset, ad quorundam instantiam duos ad eam, & postmodum ad preces Episcopi dictum M. & quendam alium sine præiudicio dictæ constitutionis in Canonicos receperunt, ita quod Canonici nihil de Canonia perciperent, donec primi duo essent præbendas integrè assecuti. Cumque per Canonicorum industriam fuerit procuratum, vt ex possessionibus, quas ecclesia longo tempore possedit, plures eis redditus soluerentur, superexcrescentes communi mensæ (quæ minus sufficiens fuerat) deputauerunt, quos dicti quinque postmodum sibi petierunt contra capituli constitutionem in beneficium assignari. Et infrà.

Mandamus quatenus quum in constitutione prædicta, & confirmatione sedis Apostolicæ vel fuerit, vel esse debuerit (sicut consueuit) expressum, nisi in tantum excrescerent Ecclesiæ facultates, quod pluribus possent sufficere competenter, & ijdem Canonici in derogationem suæ constitutionis, ad vacaturas prębendas quatuor receperunt vltra numerum constitutum: antiquis Canonicis præbendas eum integritate percipientibus consuetas, superexcrescentes redditus facias prædictis Canonicis assignari, ita, quod si ex eis pares potuerint cum alijs sortiri præbendas, quod superfuerit in communes Canonicorum vsus (sicut prius statuerant) siue aliter, prout melius videbitur, conuertatur. Reuocatis in irritum, quæcunque ab alterutra partium in præiudiciũ alterius post motam quæstionẽ coram Episcopo Ferrariensi circa præbendas vel possessiones fuerint innouata.

Idem Abbati, & conuentui sancti Siluestri.

Statutum generale laicorum ad Ecclesias vel ecclesiasticas personas, vel earum bona, in earum praeiudicium non extendi: nec speciale, etiamsi earum commodum & fauorem concernat.

Constit. V.

ECclesia sanctæ Mariæ. Et infrà. Nos attendentes, quod laicis etiam religiosis super ecclesijs & personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, *Extra li. 1. tit. 2. de*

cap. Eccle- quos obſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi. A quibus ſi quid
ſia ſancta. motu proprio ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum
Conſtitut. & fauorem, nullius firmitatis exiſtit, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum. Vnde
xcvi. diſt. ſtatutum Baſilij, de non alienandis prædijs ruſticis, vel vrbanis miniſterijs & or-
cap. Bene namentis Eccleſiarum, illud reprobatum fuit potiſſima ratione, quod authori
quidem. tate non fuit Romani Pontificis roboratum.
2 quaeſt. 1. Quod à Senatore factum fuerat in præiudicium monaſterij nō conuenti, nec
cap. Nos in confeſſi, vel conuicti in irritum reuocantes, eaſdem poſſeſſiones reſtituendas ſi-
quenquam bi ſententialiter definimus.

Idem vniuerſis Doctoribus Parrhiſijs commorantibus.

Pœna ſimpliciter appoſita propter contumaciam in dubio, intelligitur temporalis & non perpetua.

Conſtit. vj.

Extra lib. 1 EX literis veſtræ deuotionis accepimus, quod à vobis fide præſtita fuerit con-
tit. 2. de ſtitutum, vt ſi quis magiſtrorum ordinationi vniuerſitatis ipſorum duce-
Conſtitut. re reſiſtendum, & primo, ſecundo, tertió ve commonitus, infra triduum vni-
cap. Ex lite uerſitati parere contemneret Magiſtrorum, ex tunc beneficio ſocietatis eorum
ris. 24 quaeſt. in Magiſtralibus priuaretur, & ob hoc Magiſter G. fuit eorum communione
3 cap de il- priuatus.
licita. Quia tamen conſtitutum non fuit, vt in perpetuum huiuſmodi priuatio per-
Infra lib. 5. duraret, quum tam iuris canonici, quàm noſtri moris exiſtat, vt is, qui propter
Conſtitut. contumaciam communione priuatur, cum ſatisfactionem cōgruam exhibue-
per quas rit, reſtitutionem obtineat, Mandamus quatenus ſupradictum Magiſtrum ſta-
literas. tutis veſtris nunc humiliter parere curantem, ad communionis veſtræ conſortium in Magiſtralibus admittatis.

DE RESCRIPTIS SEDIS APOSTOLICAE.

D. INNOCENTIVS PAPA III. ELIENSI EPISCOPO.

In quaeſtione reuocationis reſcriptorum recurritur ad arbitros, ſi iudices in cognitione ſibi non deferant, nec inuicem concordant, &c.

Conſtit. vij.

Extra li. 1. PAſtoralis officij. Et infrà. Præterea quæſiniſti quando de reuocatio-
tit. 3. de re ne literarum ambigitur, vtrum iudices priores an poſteriores co-
ſcriptis ca. gnoſcere debeant, & vtrum per ſecundas ſint primę literæ reuocatæ.
Paſtoralis Ad quod tibi reſpondemus, quod niſi poſteriores prioribus, vel
officij. è conuerſo duxerint deferendum, ſimul vtrique cognoſcāt, & ſi forte nequiuerint ſimul in vnam ſententiam concordare (quamuis plures ſint ex vna parte, quàm ex altera) per arbitros communiter electos à partibus huiuſmodi concertatio ſopiatur.

Per generalem clauſulam poſitam in reſcripto, delegatus ante expreſſionem perſonarum vel rerum iuriſdictionem habet in habitu, & non in actu. Et ſpeciales literæ derogant literis generalibus ſuper non ſpecificatis in eis, quanquam de illis nullam faciant mentionem.

Quoniam autē ſub huiuſmodi forma videlicet, cauſam, quam talis aduerſus talem & quoſdā alios, ſuper hoc & quibuſdam alijs ſe habere proponit, tibi duximus cōmittendam, à nobis multoties literæ impetrantur, & ſolicitè quæſiuiſti, an Iudex ex delegatione huiuſmodi ante perſonarum, vel rerum expreſſionem ſuper perſonis, vel rebus exprimendis habeat poteſtatem adijciens, Vtrum, ſi antequam perſonæ, vel res expreſſę fuerint nominatim, ſuper non expreſſis in commiſſione priori, ſed generaliter comprehenſis ſpeciales literæ, quæ de priori commiſſione nullam faciant mentionem ad alios Iudices à ſede Apoſtolica emanauerint, eandem vigorem debeant obtinere.

Nos igitur ad hæc duo tibi reſpondemus, quod quum generali per ſpecialem, pro-

procul dubio derogetur, iurisdictio per generales literas attributa, per speciales, quantum ad ea, quæ specialiter exprimuntur, penitus eneruatur: licet de prioribus non faciant mentionem. Vnde superflua relinquitur prima quæstio, & si meritò dici possit, quod donec iurisdictio reuocetur, eam super rerum vel personarum articulis exprimendis obtinet delegatus, sed antequam exprimantur personæ vel res, delegatus nequit iurisdictionem huiusmodi exercere.

Idem Senonensi Archiepiscopo.

Per generalem clausulam, quidam alij, & res aliæ, multitudo effrenata non includitur, nec persona, nec res maiores expressis: sed pares vel maiores.

Constit. viij.

SEdes apostolica consueuit exhibere se petentibus liberalem, sed quidam eius gratia nequiter abutuntur. Et infrà. *Extra li. 1. tit. 3. de rescriptis, ca. Sedes apostolica.*

Nos igitur volentes eorum malitijs obuiare, decernimus, vt quum in commissionibus nostris minores, & viliores personæ solummodo designantur, maiores & digniores sub generali clausula non intelligantur includi.

Sed nec libeat occasione generalitatis huiusmodi multitudinem effrenatam in iudicium euocare.

Nec super maioribus & grauioribus negocijs audiantur, qui de minoribus & leuioribus tantum faciunt mentionem.

Si verò quis aliquas personas expresserit, non vt velit cum eis in iudicio experiri, sed vt ad pares transire valeat, vel minores (quod fraus & dolus ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator, careat penitus impetratis.

Idem R. Cantori, & Priori de monte Leprosorum.

Qui contra vnum super eodem ad diuersos iudices diuersa rescripta impetrat, & eis vtitur, perdit commodum vtriusque.

Constit. ix.

EX tenore literarum, quas nobis destinatis, intelleximus, R. sacerdotem de Collouilla ad alios iudices super quæstione, quæ inter ipsum & Abbatem de Becco vertitur, literas Apostolicas impetrasse, qui eum partem citassent aduersam, dictus presbyter coram eis noluit litigare. Et infrà. *Extra lib. 1 tit. 3. de rescriptis, ca. Ex tenore.*

Cumq; vos in causæ cognitione procedere velletis, Abbas coram vobis proposuit, quod non tenebatur per directas ad vos literas presbytero respondere, cum per alias ab alijs iudicibus fuisset citatus, quæ authoritate illarum non fuerant reuocatæ.

Nos igitur intelligentes fraudem presbyteri memorati, duas commissiones super eodem negocio impetrantis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipse commodo careat vtriusque.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo.

Non valet rescriptum ad beneficium impetratum de beneficio impetrantis non faciens mentionem.

Constitutio x.

CVm adeo scripta sedis Apostolicæ moderemur. Et infrà. Scripsisti nobis, quod cum P. clericus in Ecclesia Modecensi sufficientem sibi sit præbendam adeptus, mirabaris, quod pro receptione ipsius in Ecclesia de Gronzala Præposito & fratribus eiusdem Ecclesiæ literas miserimus, cum, si literarum nostrarum seriem attendisses, nihil inuenisses in eis, quod debuisset tuum animum offendisse. *Extra lib. 1 tit. 3. de rescriptis, ca. Cum adeo.*

Cum enim in literis, nec de præbenda ipsius mētio haberetur, nec Modecēsis Canonicus, imò nec clericus diceretur in eis, & in literis ipsis hęc esset adiecta cōditio, si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendum intelligere potuisses, qualiter literæ ipsæ fuerant impetratæ.

Idem Electo Decano, & N. Canonico Cameracensi.

Ordinem rescripti interpretationem recipere à iure communi.

Constit. xj.

Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis, cap. Causam quae.

CAusam, quae Inter Praemonstratensem,& Pramonensem Ecclesias super possessionibus de anapia vertitur. Et infrà. Quia in literis animaduertimus fuisse insertum, quod si alterutra partium citata legitime, praesentiam vestram adire, vel iudicio vestro parere contemneret, vos praesentis partis probationes recipere,& quantum de iure poteritis in causae cognitione ac decisione procedere minime tardaretis.

Nos volentes, vt clausula illa, quantum de iure poteritis, quae antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inserenda, clausulam illam de receptione probationum praecedat: mãdamus, quatenus ipsam intelligentes ibidem, in causa iuxta tenorem literarum procedere non tardetis: prouisuri, vt si literarum authoritate priorum in eodem negocio legitime est processum, firmum & stabile perseueret, alioquin, si occasione clausulae memoratae aliquid constiterit in alterius partis praeiudicium attentatum, id viribus decernimus carituram: mandantes, vt in decisione ipsius negocij (sicut praemissum est) tam super principali, quàm super incidentibus quaestionibus appellatione remota, canonice procedatis.

Extra lib. 1. tit. 2. de constitut. cap. Canonum statuta.

Idem Archiepiscopo Senonensi.

Non valere executorium rescriptum impetratum, si statutus numerus canonicorum iureiurando firmatus subiicetur & frangitur, licet non frangatur numerus praebendarum.

Constit. xij.

Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis, ca. Constitutus.

COnstitutus apud sedem apostolicam. P. clericus proposuit, quod cum Celestinus praedecessor noster decanonicis & capitulo Bituricensi dederit in mandatis, vt ipsum reciperent in canonicum,& in fratrem,& praebendam ei conferrent, si qua tunc in eorum vacaret Ecclesia, vel proximo vacaturam,& ipsi cum mandatum eius admittere non curassent, eis praecipiendo mandauit, vt quod mandauerat adimplerent, sibi super hoc executoribus deputatis. Et infrà.

Verum pars aduersa respondit, quod cum in Bituricensi Ecclesia rectus esset numerus canonicorum institutus, firmatus iureiurando,& per Romanum Pôtificem confirmatus,& de hôc memoratus P. non fecisset in suis literis mentionem, intelligendum erat circumuenisse praedecessorem nostrum,& dictas literas veritate tacita impetrasse. Et infrà.

Discretioni vestrae mandamus, quatenus si legitime constiterit vobis numerum canonicorum, qui nunc est in eadem ecclesia, per Decanum & Capitulum eiusdem Ecclesiae iuramento firmatum, antequam praedictus clericus literas executorias impetrasset, quicquid factum est occasione literarum ipsarum irritũ decernatis: alioquin ei faciatis in eadem Ecclesia praebendam (si qua vacat) sublato cuiuslibet appellationis obstaculo.

Idem Canonico A. Pictauiensi.

Literas executorias data opera fraudulenter & mendaciter consequutas nil valere. Sed cum obtentis per simplicitatem vel ignorantiam, tacita veritate vel falsitate expressa, saltem etiam in forma communi, delegatus secundum formam iuris in causa procedere debet.

Constit. xiij.

Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis, ca. Super literis.

SVper literis, quae ab aliquibus ex malitia,& à nonnullis ex ignorantia, tacita veritate, vel suggesta falsitate impetrantur à nobis, diuersos intelleximus diuersa sentire. Alijs asserentibus eos debere prorsus carere omni commodo literarum, quum mendax precator carere debeat penitus impetratis. Alijs verò dicentibus, quod etsi forma carere debeant in literis nostris expressa, nihilominus iuxta rigorem iuris sit à delegato iudice in negocio procedendum.

Nos igitur inter eos, qui per fraudẽ vel malitiam,& illos, qui per simplicitatem,

tem, vel ignorantiam literas à nobis impetrãt, huiusmodi credimus discretionem adhibendam: vt hi qui priori modo falsitatem exprimunt, vel supprimũt veritatem, in suæ peruersitatis pœnam nullum ex illis literis commodũ consequantur: ita videlicet, quod delegatus (postquã sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo literas impetrant, duximus distinguendũ, quę falsitas suggesta fuerit, vel quę veritas sit suppressa. Nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ quamuis fuisset tacita, vel expressa, nos nihilominus (saltẽ in forma cõmuni) literas dedissemus: delegatus non sequens formã in literis ipsis appositam, secundum ordinẽ iuris in causa procedat. Si verò per huiusmodi falsitatis expressionẽ, vel suppressionem etiã veritatis literæ fuerint impetratæ, qua tacita vel expressa, nos nullas prorsus literas dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendũ, nisi forsan eatenus, vt partibus ad suam præsentiam conuocatis, de precũ qualitate cognoscat, vt sic in vtroque casu eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat etiam delegatum & vbi delegans suas literas denegaret, delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus interponat.

Idem Abbati & Conuentui Præmonstratensi.

In causa monasterij conuenitur Abbas per rescriptum, in quo nulla fit mentio de conuentu: nec propter hoc appellari potest, nisi Abbatis & conuentus essent bona distincta omninò.

Constitutio xiiij.

EDoceri postulastis à nobis: Vtrum per literas aduersus Abbates nulla mentione habita de suis conuentibus impetratas, teneantur Abbates ipsi super causis, quæ ad conuentus pertinent, & eisdem, de ipsis querulantibus responderc. Ac licet inhibita sit appellatio, per appellationis obiectum possint, ne respondeant, se tueri? *Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis, ca. edoceri.*

Super quo duximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffragetur) per appellationem se tueri non possunt, quo minus debeant authoritate literarum huiusmodi legitimè respondere.

Cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negocia procurare: Nisi fortè Abbatis & conuentus negocia essent omninò discreta.

Idem Archiepiscopo, & Magistro V. Canonico Moguntinensi.

Processus factus per literas subreptitias irritatur: sed factus contra formam rescripti irritus nunciatur.

Constitutio xv.

CVm dilecta in Christo filia R. Hildesinensis ecclesiæ, ac procurator G. monialis super electionibus in eadem ecclesia celebratis litigauerint aliquandiu coram nobis. Et infrà. *Extra lib. 1. tit. 3 de rescriptis.*

Deprehendimus literas ad Abbatem de Remech. & suos conindices impetratas, per surreptionem obtentas, cũ in eis illius articuli, videlicet, de subtractorum resignatione fuerit præter conscientiã nostram cognitio demãdata, qui in priotibus literis ad Scholasticum Hildesinensem, & coniudices suos obrẽtis insertus fuerat, de quibus in secundis literis mentio non fiebat, & ideo, quod ipsarum literarum occasione dinoscitur attentatum, duximus irritandum. *cap. Cum dilecta.*

Dictum insuper Scholasticum, & coniudices suos inuenimus minus prouide processisse. Cum enim in literis nostris eisdem principaliter mandaretur, vt ad prædictam Ecclesiam personaliter accedentes, personæ idoneæ committerent administrationẽ Abbatiæ, cui ad opus eius fieret hinc inde resignatio subtractorũ, ipsi formam mandati Apostolici transponẽtes, illo capitulo prætermisso, de alijs articulis inordinatè plurimum cognouerãt. Propter quod processum ipso-

rum contra nostri formam rescripti, ac iuris ordinem attentatum irritũ decernimus & inanem.

3 quest. 1. ca. Quasi partitum. Ideoque mandamus, quatenus G. & quibusdam alijs sororibus Ecclesiæ (sicut iustum fuerit) restitutis, & forma mandati nostri exacta diligẽtia obseruata, in negocio ipso ratione præuia procedatis.

Idem Archiepiscopo & magistro V. canonico Moguntinensi.

Rescriptum secundum valere, licet de primo non faciat mentionem, quo vti noluit impetrans intra annum.

Constitutio xvj.

Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis, cap. Plerũque. PLerumque contingit, quod aliqui nostris literis impetratis, illis vti multo tempore postponentes, tunc demum eas exhibent, cũ aliarum authoritate ab eis, contra quos primitus literas impetrarant, cœperint conueniri, dicentes, posteriores literas non valere, vtpote non facientes de prioribus mentionem.

Supra eodẽ lib. cõstit. 8. Cum igitur non sit malitijs hominum indulgendum, statuimus, vt si quis nostras literas impetrans, intra annum postquam copiam iudicũ habuerit, ex malitia vel negligentia postposuerit vti eis, authoritate posteriorum literarum valeat conueniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo.

Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi, dummodo nouerit sibi contrarium non mandari per alium delegatum, per cuius mandatum reuocentur prima litera, & hoc casu secundum exequetur.

Si autem dubitauerit de reuocatione, & cognouerit contentionem esse inter vtrumq; delegatum, nullatenus exequetur secundum mandatum, vsque dum nouerit de contentione sine inter eos.

Constitutio xvij.

CVm contingat. Et infrà. Præterea cum quidam super aliquo litigantes ad diuersos iudices literas impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduersam denuncies excommunicationis sententiæ subiacere: alijs iudicibus postmodum tibi iniungentibus, vt eandem denuncies absolutam: Quæris, An vtrisque, an neutris, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte.

Super quo tuæ prudentiæ respondentes, credimus distinguendum, An, cum primum mandatum recepisse dinosceris, tibi forsan innotuerit inter illos & alios super iurisdictione discordiam suscitatam, an super hoc nihil omninò sciuisti. Et quidem, si super contentione huiusmodi nil tibi penitus innotescat, cum primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni mandare. Sed si postea contrarium tibi ab alijs demandatur, tunc literarum ad vtrosque à sede apostolica obtentarum copia postulata, quas tibi authoritate præsentium districtè præcipimus exhiberi, si ex ipsarum tenore deprehenderis euidenter, ita quod non sit aliquatenus hæsitandum, quod literæ, quæ ad illos, à quibus secundum mandatum receperis, impetratæ noscuntur, expresse reuocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi secundo loco mandatur. Si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet, quod literæ obtentæ ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minimè reuocantur, secundum mandatum nullatenus exequaris. Quod si super hoc meritò fuerit dubitandum, ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet, donec iuxta cuiusdam

Supra eodẽ lib. constit. 7. Pastoralis. nostræ constitutionis tenorem, inter eos huiusmodi concertatio sopiatur. Et idipsum facere debes, si primo mandato recepto, & nondum executioni mãdato, tibi forsan innotuerit, quod inter se super iurisdictione demãdata cœperint disceptare.

Cæterum

Cæterum in his omnibus puram & prouidam te conuenit intentionem habere, ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum non est, vel etiam ad exequendum te asseras esse certum, vbi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi Dei doctrina qualiter in his te debeas habere, nulla tamē tibi attribuitur potestas, vt inter delegatos aut partes de iurisdictione debeas iudicare.

Idem magistro G. & P. de Firmisca.

Quando in rescripto plura narrantur diuersos effectus operantia, non sufficit impetranti alterum solum probare ad vtrumq; effectum consequendum

Constitutio xviij.

OLim ex literis S. Nicasij Remensis, Sarginensis & vallis regiæ Abbatū fuit nostris auribus intimatum, quod cum ad eos semel & iterum à nobis literæ processissent, super eo quòd P. clericus S. Remigij parochiam de Salice, quam R. de Cliuo per interpositam personam sibi collatam fuisse proposuit, detinebat: ipsi paries semel, secundo & tertio citauerunt, & dictum P. (quia citatus pluries apparere noluit per se, vel per responsalem aliquem coram eis) excōmunicationis vinculo innodantes, fecerūt fructus ipsius parochiæ sequestrari. Cumque idem P. postmodum accedens ad eos, se iuri promiserit pariturum, ac obtinuerit se absolui: ipsi absolutionis literas concedentes, diem et assignauerunt & locum, quibus coram eis, quod promiserat, adimpleret. Qui diē & locum ex literis illis radens, in locum rasuræ rescripsit, quod ipsi ei sequestratos fructus assignari mandabant, quod coram duobus eorum tandem (tertio sui absentiā excusante per literas) est confessus. *Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis. cap. Olim ex.*

Nos igitur, cum tantæ temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careret, vobis dedimus in mādatis, vt si esset ita, ipsi præsumptori super dicta parochia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Cliuo assignaretis eandem cum fructibus sequestratis.

Verùm sicut vos per vestras nobis literas intimastis, cum dictus R. rasurā præfatam coram vobis per testes idoneos probauisset, & ob hoc postulasset sibi dictā ecclesiam assignari, vos, vtrū clausula ista (si esset ita) de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasuræ deberet intelligi, dubitastis. Nos igitur respondemus, quod clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc vt ipsi R. ecclesia præfata conferatur. Quia licet vitium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatē huiusmodi perpetrauit, non tamen propter hoc eadem ecclesia est aduersario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides.

Idem Episcopo Imolensi.

Rescriptum non penitus valere ad recuperanda denuò semel ablata beneficia impetratum, si ablationis vel amotionis ab officio vel etiam excommunicationis causa non intimetur.

Constitutio xix.

DIlectus filius Abbas S. Stephani Bononiensis per suas nobis literas intimauit, quod cum ipse cui visitationis officium in ciuitate ac diœcesi Bononiensi commisimus, B. & A. Presbyteros ab ecclesijs suis propter eorum graues & manifestos excessus duxerit amouendos: ijsdem super restitutione sua nostras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis suæ causa & excommunicationis, qua tenētur astricti, nullam facientes penitus mentionem. *Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis. cap. Dilectus filius.*

Nos igitur fraternitati tuæ mandamus, quatenus si est ita, literas ipsas tanquā per veri suppressionem obtentas viribus carere decernas.

Idem Episcopo Veratisamensi.

Non tenetur episcopus habenti perpetuam vicariam, vel sufficiens patrimonium, vnde commode sustentetur, prouidere. vel etiam obtinere aliud beneficium. etiamsi obtinuerit super hoc rescriptum quod etiam omni modo viribus caret, si qua gaudet, si perpetuam vicariam non intimauerit.

Con-

Constitutio xx.

Extra lib. 1. tit. 3. de rescriptis. ca. Postulasti. Infra lib. 3 Constit. Cum secundum.

Postulasti per sedem apostolicam edoceri, vtrum alicuius ecclesiæ perpetuò vicario de prouentibus vicariæ bonisque paternis habenti, vnde valeat commodè sustentari, tenearis per illam formam communem, enim secundum Apostolum, in ecclesiastico beneficio prouidere.

Ad quod sic duximus respondendum, quod cum per formam prædictam necessitatibus pauperum clericorum, qui nullum sunt ecclesiasticum beneficium assecuti, sedes apostolica duxerit succurrendum, perpetuus vicarius (nisi de vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de huiusmodi literis, vtpote veritate tacita impetratis.

Non enim carere beneficio debet dici, cui competenter de perpetuæ vicariæ prouentibus est prouisum. Et pro habente beneficij sufficiẽtis subsidium, ex certa scientia super obtinendo alio beneficio de leni nõ scribimus, quin faciamus de primo in nostris literis mentionem.

DE CONSVETVDINIBVS ECCLEsiæ Apostolicæ.

D. INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEpiscopo & Capitulo Lugdunensi.

Ex consuetudine potest introduci actus siue solennitas, per quam siue apprehensione reali transfertur possessio rei absentis.

Constitutio xxj.

Extra lib. 1. tit. 4. de Cõsuet. ca. Ex literis.

EX literis. Et infrà. Si verò aliqui possessiones claustris, vel alijs religiosis locis, in bona valetudine vel vltima voluntate pro suorum vult remedio peccatorum conferre, hanc conferendi formam esse proponis, quod in huiusmodi donationibus modicum terræ consueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij, quod manu Prælati ecclesiæ sustinetur, aut super altare ponendum sub testimonio videntium & audientiũ sub dicta forma, quæ scotatio vulgariter appellatur. Et infrà. Quare discretioni vestræ mandamus, quatenus donationes eorum, quæ sub obtentu consuetudinis claustris, ecclesijs, vel quibuslibet locis religiosis piè conferũtur, vel etiam sunt collata, faciatis irreuocabiliter obseruari, cũ huiusmodi signũ, quod scotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ possessionis sit euidens argumentum.

Idem Episcopo Pictauiensi.

Consuetudo canonicis obuians institutis non valet, vt scilicet in causis ecclesiasticis dictum populi vel requisitorum pro sententia teneatur.

Constitutio xxij.

Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. cap. Ad audientiam.

AD audientiam nostram noueris peruenisse, quod in tua diœcesi, etiã in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur, quod quum aliqua causa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis vtriusque partis auditis, à præsentibus literatis, & illiteratis, sapientibus & insipientibus quid iuris sit, quæritur, & quod illi dictauerint, vel aliquis eorum (præsentium consilio requisito) pro sententia teneatur.

Extra lib. 1. tit. 23. de officio archidia. cap. Cum satis 2. quæ. 1. ca. In primis.

Nos igitur attendentes, quod cõsuetudo, quæ canonicis obuiat institutis nullius debet esse momenti, cum sententia à non suo iudice lata nullam obtineat firmitatem, vt in causis ecclesiasticis subiectorum tuorum, postquam tibi de meritis eorum constiterit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, authoritate tibi præsentium (præmissa consuetudine non obstante) concedimus facultatem.

Idem Reuerendiss. Domino N. Legato suo apud Constantinopolim constituto.

Conferre temerè sacramenta solis pontificibus reseruata nullatenus potest simplex sacerdos, dempto periculo instante vel necessitate magna vrgente, qua legem non habet.

Constitutio xxiij.

QVantò de benignitate. Et infrà. Peruenit ad audientiam nostram quod quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta præsumunt fidelibus exhibere, quæ ab apostolorum tempore fuerunt solis pontificibus reseruata, vt est sacramentum confirmationis, quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manus impositionem conferre, ad excusandas excusationes in peccatis, solam consuetudinem prætendentes. Quapropter discretioni tuæ mandamus, quatenus omnibus presbyteris districtè prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant, quæ licet non sint à fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate (quæ legem non habet) omittere, quàm vt ab his, quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quæ legem damnatur) non sine graui periculo inaniter conferantur, cum vmbra quædam ostendatur in opere, veritas autem subeat in effectu.

Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. cap. Quanto de. De cau. dist. 1. ca. Manu ta. Psal. 140. 16. quæst. 6. Peruenit.

Idem Decano & Capitulo Cenomanensi.

Non valet consuetudo, per quam interdicti sententia viciatur.

Constitutio xxiiij.

CVm inter vos ex vna parte, & canonicos S. Petri de curia ex altera, super eo quòd dicti canonici generale interdictū, ab Episcopo vestro vel à vobis in ciuitate Cenomanen. positum non seruabant, quæstio verteba tur. Et infrà.

Procurator verò ipsorum proposuit, quod ipsa ecclesia S. Petri à prima fundatione libera extitit & exempta, & de consuetudine etiam in generali interdicto licitum erat eis pulsatis campanis alta voce (interdictis & excommunicatis exclusis) diuina officia celebrare.

Nos igitur cognito, quod ex tali consuetudine, si qua foret, disrūperetur neruus ecclesiasticæ disciplinæ, ipsam decōsensu fratrum nostrorum duximus irritandam.

Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. ca. Cum inter.

Idem Episcopo Eliensi.

In attribuendis alicui officijs noua dignitatis conformare se debet consuetudini vicinarum ciuitatum in suscipiendis honoribus, quæ si diuersa in locis diuersis fuerit, seruabitur magis rationabilis & alijs non præiudicans.

Constitutio xxv.

CVm olim Londoniensis episcopus nostris auribus intimasset, quòd in suâ ecclesia proposuerat statuere præcentorem, nos eius precibus inclinati, ei licentiam concessimus præcentorem huiusmodi ordinandi, dūmmodo in conferendis sibi redditibus nulli inferretur præiudicium. Statuentes vt præcentor taliter institutus in sessionibus, processionibus, & alijs, illam haberet in Londoniensi ecclesia dignitatem, quam alij habent præcentores in alijs ecclesijs Anglicanis. Et infrà.

Quocirca mandamus, quatenus si secundum diuersas consuetudines locorum, diuersas noueris habere præcentores in Anglicanis Ecclesijs dignitates, iam dictum præcentorem illam facies habere in Londoniensi ecclesia dignitatem, eaque manere contentum, quam (rationabilibus & approbatis consuetudinibus ecclesiæ saluis) sine præiudicio alieno poterit obtinere.

Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. cap. Cum olim. 12. quæst. 11 ca. Bona, &c.

Idem

Idem Conuentui Corbiensis Monasterij.

Nullatenus potest quis dignitatem alicuius officij temerè dimittere absq; scitu & licentia suorum superiorum, nec licet electus, administrare aliam dignitatem non habita confirmatione à superiori, etiamsi sit illius terrae consuetudo talis.

Constitutio xxvj.

Extra lib. 1 tit. 4. de Consuet. cap. Cum venerabilis

CVm venerabilis frater noster Episcopus Hostiẽsis, & Legatus S. Crucis presbyter Cardinalis in partibus Alemaniæ legationis officio fungerentur, inuenerunt Abbatem de monasterio Hermionensi, quod ad Romanam Ecclesiã noscitur pertinere, nullo mediante ad monasterium Corbiense, quod est etiam Romanæ Ecclesiæ speciale, propria temeritate migrasse, licentia illud deserẽdi, vel confirmatione à nobis vel ab ipsis, qui vices nostras in illis partibus nunc gerebant, nec habita, nec petita. Et infrà.

Postmodum autem nuncij eius ad defensionem ipsius generalem illius terræ consuetudinem allegarunt. Cum igitur hæc non tam consuetudo, quàm corruptela meritò sit censenda, quæ profectò sacris canonibus est inimica, ipsam mandamus de cætero non seruari.

Idem Decano Sales Herbienensi Archidiacono, & Magistro P. Penetellino canonico Pisano.

De consuetudine potest induci, quod vna Ecclesia de gremio alterius, teneatur sibi prælatum eligere.

Constitutio xxvij.

Extra lib. 1. tit. 4. de Consuet. ca. Cum dilectus filius 6. quæst. 2. ca. Abbatẽ.

QVum dilectus filius Gu. Andrecensis Ecclesiæ monachus, qui pro clerico eiusdem Ecclesiæ se gerebat, & Gu. procurator monasterij Karofenensis super iure eligendi Abbatem in Andrenensi monasterio, & eiusdem electione in nostra præsentia ad inuicem litigarent. Idem Gu. electionem suam à fratribus Andrenen. Ecclesiæ concorditer celebratam, authoritate Apostolica petijt cõfirmari. Asserens tã de iure communi, quàm priuilegio speciali, eis ab Alexãdro Papa concesso, & à nobis postmodum confirmato, liberam eligendi anthoritatem ad eosdem fratres tantummodo pertinere. Et infrà.

Dictus verò procurator proposuit ex aduerso, quod cum olim ad petitionem patronorum Ecclesiæ à Morienensi Episcopo fuerit constitutum, quod si præfatus locus diuino munere adeò pullularet, vt Prior, aut Abbas constitueretur ibidem, electio eius penes fratres eiusdem loci, & capitulũ Karofenense penderet, & obtentu huiusmodi statuti sic fuerit lõgè retroactis tẽporibus obseruatũ, vt monasterio Andren. vacante, Andrenẽses fratres in Karofenẽsi Capitulo, aliquem de gremio monasterij Karofenẽ. sibi eligerent in Abbatem. Electio prędicti Gu. tam contra statuti tenorem, quàm etiam contra consuetudinem approbatam (quæ optima est legum interpres) minus canonicè attentata, meritò cassari debebat. Et infrà.

Quia ergo nobis constitit electionẽ ipsam à suspensis, & de suspenso etiam celebratam, eam iustitia exigente cassauimus. Cæterum cum supradictũ statutum ita sanè posset intelligi, quod per illud nec iuri communi, nec priuilegio derogetur, vt videlicet ad sæpe dictos fratres electio spectet Abbatis, & ad Karofenen. capitulum confirmatio, Mandamus, quatenus si ex parte Karofenen. cœnobij talis fuerit consuetudo probata, quæ iure communi pręiudicet, in hac parte vos secundum illam decernatis electionem Andrenen. Abbatis de cætero faciendã. Alioquin Andrenen. monachis ius eligendi Abbatem adiudicare curetis, & sic de cætero liberam habeant facultatẽ vel de gremio ecclesiæ suæ, vel etiam aliun de per electionem canonicam eligendi personam idoneam in Abbatem, præsentandam Karofenen. Capitulo, vt ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

De

DE POSTVLATIONE PRAELATORVM in Ecclesia Catholica obseruanda.

INNOCENTIVS PAPA III. DECANO & Cap. Senonensi.

Impostulabilis est, qui violat interdictum.

Constitutio xxviij.

AD hæc in beato Petro. Et infrà. Cumque de facili non possetis in vnum locum & propositum conuenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus appellatum, tandem conuenientes in vnum, Altisiodorensem Episcopum in Archiepiscopum postulastis. Postulationem vestram per magistrum R. præcentorem vestrum, & per Abbatem S. Petri exponentes, & petentes, vt faciendæ translationi pium præberemus assensum.

Extra lib. I tit. 5. de Postulat. cap. Ad hæc

Verùm, quoniam antequam idem magister ad sedem apostolicã accessisset, nobis quasi pro certò constabat, quod idẽ episcopus interdicti sententiam non seruasset, quod etiam idem magister non negauit in fratrum nostrorum præsentia requisitus à nobis, in ipsius Episcopi excusationem allegans, quod sententiã latam nullatenus seruare tenebatur, quæ ad eius notitiã nec per literas nostras, nec per Cardinalem tunc apostolicæ sedis legatum, qui eandem sentẽtiam promulgaret, nec per deputati ad hoc executoris mandatum, vel literas peruenisset. Et infrà.

Quod nec sufficit, imò nec proficit ad excusationem prædicti Episcopi, cum Cardinalis idem sententiam interdicti præsentibus multis solenniter ac publicè promulgauit, & eadem interdicti sententia in regno Francorũ iam à multis publicè cœperit obseruari, nec sit necessarium, cum constitutio solenniter editur, aut publicè promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale mandatum, vel literas inculcare, sed id solum sufficit, vt ad eius obseruantiam teneatur, qui nouerit eam solenniter editam, aut publicè promulgatam. Cum & contra quosdam, qui Sardicense concilium non seruabant, tanquam illud non habuerint, aut perceperint, canonica tradat authoritas, quòd eis non facilè facultas credendi tribuitur, cum idem penes illos in suis regionibus actum fuerit, & receptum. Nec valet, quod in Altisiodorensi diœcesi dictus rex terram propriam dicitur non habere, cum nos terram totam regis ipsius subijci mandauerimus interdicto, & Cardinalis nostrum interpretatus mandatum, in terram illam sententiam, promulgauerit, quę regi tunc temporis adhærebat. Et infrà.

xvi dist. ca. Quod dicitur.

Sed inde liquidò constat, sępè dictum Episcopũ sufficienter excusari non posse, quod suam metropolitanam ecclesiam generalis interdicti sentẽtiam & recepisse nouerat, & seruare.

xij dist ca. De his.

Nos igitur, qui secundum Apostolum prompti sumus inobedientiam omnẽ vlcisci, eiusdem Episcopi Altisiodorensis inobedientiam attendentes, ne nil obedientia prodesse videretur humilibus, si contemptus contumacibus non obesset, cum iuxta canonicas sanctiones quædam sint culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, postulationem huiusmodi non propter postulantem ecclesiam, sed propter postulatam personam repulimus vt indignam.

xxiij. quæ. 6. ca. Capi. II. quæst 3. ca. Quãto. xxviij dist. ca Quia si culpa.

Licet autem ex eo, quod hominem qui vestro non conueniebat proposito postulastis, cum vos interdicti sententiam seruaretis, & ipse eam contemneret obseruare, permissa vobis facilè abusi fueritis potestate, ac ideo vos ea non immeritò priuare possemus: de solita tamen benignitate concedimus, vt vobis per postulationem, seu electionem canonicam de persona congrua consulatis.

Idem Hostiensi Episcopo, & apostolicæ sedis Legato.

Qui postulatione cassatam vitio personæ innouat, est eligendi & postulandi potestate priuatus.

Constitutio xxix.

Extra lib. 1. tit. 5. de Postulat. cap. Gratum gerimus.

GRatum gerimus. Et infrà. Accepimus ex literis tuis, quod Canonicis Senon. quorum postulatio nostra fuit authoritate cassata, licet cassationis literas suppressissent in fraudem, vt canonicè ad electionem procederent mandauisti. Et infrà.

Cumque plures eorum postulationem cassatam à nobis innouare denuò niterentur, quidam verò Episcopum Cameracensem in Archiepiscopum postularunt. tu intelligens eos, qui cassationem nostram quodammodo reuocare volebant, eligendi priuilegium amisisse, quia concessa sibi ex apostolicæ sedis benignitate abuterentur temerè potestate, ac ideo ad alios, licet pauciores numero, quantum tamen ad hoc pertinet consilio saniores eligendi vel postulandi deuolutam esse licentiam, prædictum Cameracensem ad eorum instantiam in pastorem authoritate fretus apostolica prouidisti.

Nos igitur à sollicitudine Cameracensis Ecclesiæ ipsum reddidimus absolutum, quod à te de mandato nostro factum est authoritate apostolica confirmantes.

Idem Clericis Rauennensis Ecclesiæ.

Postulatio, per quam priuata vel minor vtilitas communi vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori, quàm à tertia parte collegij, admitti non debet.

Constitutio xxx.

Extra lib. 1. tit. 5. de Postulat. ca. Bonæ memoriæ.

BOnæ memoriæ Gu. Archiepiscopo vestro viam vniuersæ carnis ingresso, quidam vestram sanctæ Praxedis presbyterum Cardinalem, quidam verò Imolensem Episcopum postulauerunt.

Nos igitur auditis, quæ de facto, & de iure fuerant allegata, plenius etiam pro vtralibet partium curauimus allegare. Considerauimus verò, quod eiusdem Cardinalis præsentia vtilior sit non solum Romanæ, sed etiam ecclesiæ generali, tam apud apostolicam sedem, quàm apud ecclesiam Rauenensem. Vnde non immeritò præferentes speciali vtilitati communem & minori maiorem, prædictum Cardinalem postulationi vestræ non duximus concedendũ. Attendentes autem ex altera parte, quod prædictus episcopus à minori, quàm tertia parte postulatus fuerit, & quod apostolica sedes postulationes huiusmodi non consueuerit in tanta diuisione ac contradictione recipere, cum etiam quando aliquis ab alijs vnanimiter postulatur, ad admittendam postulationem eorum, non tam ex iustitia, quàm gratia moueatur, postulationem ipsius non duximus admittendam.

Mandantes, quatenus eum his, qui vocem in electione habere noscuntur, per electionem, postulationem, seu nominationem canonicam in personam idoneam conuenite curetis.

Idem Præposito & Capitulo Stringenensi.

Archiepiscopus in Archiepiscopum postulatur. Et ex quo postulatio præsentata est Papæ, non possunt postulantes ab ea recedere, sed debet superioris iudicium expectari.

Constitutio xxxj.

Extra lib. 1. tit. 5. de Postulat. cap. Bonæ memoriæ.

BOnæ memoriæ Gu. Archiepiscopo vestro viam vniuersæ carnis ingresso, Deum in Colocenensem Archiepiscopum postulandum, à nobis contulisseris vnanimiter vota vestra, suffraganei Strigonensis ecclesiæ, Quinque Ecclesienensis Episcopus videlicet, & quidã alij postulationi vestræ se opponere curauerunt,

uerunt, afferentes, quod eis contemptis, qui ius eligendi habebant vobiscum, postulatio eadem fuerat attentata, licet vestri nuncij proponerẽt ex aduerso, quod super præficiendo vobis pontifice de gratia multoties suffraganeorũ fuerat requisitus assensus, sed ipsi vobis consilium denegauerunt.

Nuncijs igitur in nostra præsentia constitutis, & proponentibus aduersarijs quædam alia contra processum postulationis vestræ, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus prouidendum, vt si Suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos postulationi vestræ velletis instare, per procuratores idoneos ad sedem apostolicam veniretis. Si autem illi à contradictione sua cessarent, & vos instaretis proposito vestro, ad præsentiam nostram mitteretis personas idoneas, quæ super his, quæ opportuna forent nos redderent certiores. Quod si contradicentibus Episcopis memoratis vos contingeret de iure verò diffidere, aliam personam idoneam prouideretis vobis canonicè in pastorem.

Cæterùm quidam vestrum à postulatione vestra, quàm nobis præsentaueratis, communiter temerè recedentes, alijs persistentibus in eadem, prædictum Episcopum Quinqueecclesien. In Archiepiscopum postulauerunt. Et infrà.

Nos igitur postulationem ipsam, quam inuenimus in multa discordia, nõ solũ suffraganeorum, verumetiã canonicorum Strigonen. ecclesiæ, ac contra formam mandati nostri temerè celebratam, non duximus admittendam, sed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendũ vobis pastorem idoneum per electionem canonicam, vel postulationem concordem (requisito suffraganeorum assensu, si esset de antiqua & approbata consuetudine requirẽdus) procedere curaretis. Alioquin nos ipsi prouideremus ecclesiæ viduatę. Verùm antequam ad vos literæ nostræ peruenissent, innitentes mandato priori, Suffraganeos, præter Quinqueecclesien. ad concordiam reuocastis. Et infrà. Post hæc mandato nostro recepto, hi, qui in Colocen. conuenerãt, ab eius postulatione recedere noluerunt, sed innouauerunt eandem, reuersis ad eos quibusdam canonicis, qui in partem alteram declinarent. Et infra.

Cæteri vero, qui Quinqueecclesien. Episcopum postulatant, conuenientes in vnum, cæteros canonicos ad capitulo conuocarunt, ad postulationem cõcordẽ vel electionem canonicam, iuxta mandatum apostolicum procedere cupientes, sed illis nolentibus conuenire, intelligentes penes se tantũ remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius suum prosequi negligebãt, prædictum Quinq; ecclesien. denuò postulauerunt. Et infrà.

Nec obstabat eorum discordia, qui alium postularunt, cùm prius in postulatione Archiepiscopi supradicti conuenissetis pariter vniuersi, & consensum vestrum annotatum literis, & subscriptionibus proprijs roboratum petijssetis à nobis per communes nuncios confirmari, nosque vestram recepissemus postulationem dijudicandam, si Suffraganei forsitan in contradictione persisterent, vel (si consentirent, aut etiam cederent) approbandam. Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, & præsentatur Romano pontifici approbanda, possent ab ea recedere postulantes, nobis frequenter illuderẽt, & iudicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur. Et infrà.

Intelleximus itaq; quod & si esset neutra postulatio approbanda, iuxta tenorem tamen posterioris rescripti ad nos de cætero Strigonen. Ecclesiæ prouisio pertineret. Quia verò nõ plenam de personis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salua conscientia eidem ecclesię in alia persona, quę de regno Vngariæ originem duceret, congruè prouidere: nec vellemus ei præficere alienum, quamuis honestius videretur, si Suffraganeus ad Metropolitanum suum accederet, quàm Archiepiscopus ad Metropolitanum transferretur, partem tamen elegimus potiorem. Et eundem Archiepiscopum, in quem omnes, quorũ cõsensus in electione, vel postulatione pastoris requiritur, licet diuersis temporibus conuenerant, à vinculo quo tenebatur Colocen. ecclesiæ absoluentes, ad Metropolim Strigonen. transferimus, & ei licentiam tribuimus trãseundi, pallium ei ad nomen & vsum eiusdem ecclesiæ transmissuri. *71. dist. ca. Hortamur.*

Ece 2 Idem

Idem Capitulo Strigonensi.

Postulatio contra quam agitur de contempto potest sine praeiudicio alicuius reijci, potest tamen de speciali gratia admitti.

Constitutio xxxij.

Extra lib. 1 tit 5 de Postulat. cap Postulationem 7 dist cap. multis.

POstulationem, quam celebrastis. Et infrà. Licet ergo per postulationem huiusmodi, nullum ius sit alicui acquisitum, ideoque sine praeiudicio alicuius, postulationem potuissemus repellere memoratam: vt tamē vobis de speciali gratia consulamus, ita duximus prouidendum, quod per procuratores idoneos, sufficienter instructos ad omnia, nostro vos conspectui praesentetis: quatenus (vtraque parte praesente) quod iustum fuerit decernamus.

DE PRAELATORVM IN ECCLESIA CAtholica Electione, eorumdemque potestate.

D. INNOCENTIVS PAPA III. DE CELLA Sancti Petri, & Mutinensibus Abbatibus.

Qui electioni de se factae renunciat, appellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio quae est a suspensis celebrata, non tenet.

Constitutio xxxiij.

Extra lib. 1 tit. 6 de electione. ca. cū inter 11 quaest. 1. ca. meritò.

CVm inter R. seniorem, & R. iuniorem super abbatia Straphusen. quaestio verteretur, bonae memoriae Celestinus praedecessor noster praedictum R. seniorē sentētiā cum instantia postulātem, ad componendum coēgit inuitum, & sic abbatiae renunciās, de manu eius custodiam & Prioratum recepit, ab eo dum viueret possidēdos. Cui ordinationi licet cōsentiret inuitus, domum tamen reuersus (aduersarijs compositionem ipsam nolentibus obseruare) non potuit quae cōcessa sunt obtinere Et infra.

Nos attendentes, quod ex consensu compositiōis receptae, ius (si quod sibi cōpetierat) R. senior amisisset, ac per hoc ne monachi ad electionem procederent, de iure minimè appellare potuisset, cum nisi quorum interest audiri non soleāt appellantes, appellationem illam dicimus legitimam non fuisse, vnde per eam non potuit electio impediri.

Sanè quamuis praepositus, & Capitulum Constantiense de interdicto, quod Cardinalis posuerat, in suis literis inseruerint, quia tamen per id quod R. iuniori dioecesanus Episcopus munus benedictionis impendit, ei videtur quod praemisimus obuiare. Vnde vel scriptura facto, vel factum scripturae praeiudicat, nec probarum fuit (licet obiectum) quod ab interdictis electio fuerit celebrata, ipsam non potuimus irritare. Et infrà.

Ideoque causam ipsam duximus vobis committēdam, vt si constiterit, quod electio fuerit facta à suspēsis, ea omninò cassata ipsi monasterio (post satisfactionem cōdignam suspensionis, & interdicti sententia relaxata) de persona idonea consulatur.

Idem Capitulo Pennensi.

Si electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirmationem administrat, eius electio cassari debet.

Constitutio xxxiiij.

Extra lib. 1 tit. 6. de Electione. cap. Qualiter. Heb. 5.

QValiter post obitum. Et infrà. Verùm, quoniam electus à vobis ante confirmationem administrationi Episcopatus se irreuerenter immiscuit, recipiendo tam à clericis, quàm à laicis iuramenta, non attendens quod secundum Apostolum: Nemo debet sibi honorem assumere, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron, praecipuè, quia nec donum scientiae Pontifici conueniens fuerat assequutus.

Postquam

Postquam nobis præsentastis eundem, sufficienti examinatione præmissa, electionem de ipso factam duximus irritandam, quicquid ex ea, & ob eã factum est denunciantes penitus non tenere.

C. de leg. L. non dubiũ.

Idem Capitulo Capuano.

Si vocantur ad electionem non vocandi, valet electio facta, eis non expectatis.

Constiturio xxxv.

CVm inter vniuersas metropolitanas. Et infrà.

Intelleximus autem per I. & F. canonicos vestros, per literas quas ad sedē Apostolicã detulerunt, quod ad Decanum, & alios canonicos vestros Panormi manentes, (cum de earum parte fuisset vobis per literas intimatum, vt sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quod nullum deberetis in eorũ absentia nominare) quendam socium vestrum cum literis destinastis, XII. dierũ terminum assignantes, infra quem post receptionem literarũ vestrarũ iter arriperent redeundi. Quamuis ecclesiastica consuetudo non exigat, vt ad electionē pastoris canonici iam remoti vocentur, & illi præcipuè, qui longè antequã vos metropolitani vestri obitum præsentialiter cognouerunt, quorum aliqui post eius decessum ad Capuanam ecclesiam sunt reuersi.

Extra lib. 1. tit. 6. de Electione. c. Cũ inter

Quia verò mora largior est in electionibus valde suspecta, imò sæpe damnosa, mandamus, quatenus inuocata spiritus sancti gratia personam idoneam per electionem canonicã concorditer assumatis, ad regimē Capuanæ ecclesiæ, consequenter ad audientiam nostram nuncios idoneos transmissuri, per quos à nobis vice regia postuletis assensum, & apostolicæ confirmationis gratiam requiratis.

24. quæst. 4 ca Displicet.

Idem Archiepiscopo & Capitulo Capuano.

Non debet inspici, an post appellationem, sed an contra electio fuerit celebrata. Et penes vocantes, quibus competit vocandi potestas remanet ius eligendi, si vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmationis spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus doceatur legitimæ ætatis & literatura, habetur pro non legitimè electo.

Constitutio xxxvj.

CVm nobis olim de obitu. Et infrà. Cùm autem constaret interpositam fuisse appellationem ne fieret electio nisi canonica, videri poterat, quod post eam medio tempore nihil debuit innouari. Vnde talis electiò iudicanda erat irrita & inanis, vtpote post appellationem canonicè interpositam attentata.

Extra lib. 1. tit. 6 de electione. cap. Cum nobis.

Sed contra, Cum appellatum fuisset non vt nulla electio fieret, sed vt fieret canonica, si factum electionis canonicè fuerit subscriptum, non vtique contra formam appellationis huiusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum. Et ideo licet post appellationem, non tamen contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda. Et infrà.

25. quæst. ca Quæ ad perpetuum.

Item cum post appellationem emissam Archidiaconus cum suis fautoribus chorum exijsset, & vos illos vt interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis solicitè reuocare (quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt) alienos se fecisse videntur, propter quod electioni à vobis iuxta formam mãdati apostolici concorditer celebratæ, de iure non posse contradicere videbantur. Et infrà.

His igitur & alijs allegatis, quanquam contra personam illius, quem elegistis, nihil dictum fuerit vel obiectum, quia tamen (iuxta verbum Apostoli dicentis, Nemini citò manum imponas) debemus attēdere diligēter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant, duximus ex officio nostro (sicut decuit) procedendum. Et infrà.

78. dist. ca. Quod est cito. Et 28. dist. par. t.

Illius quoque literaturæ, licet non eminentis, tamen cõuenientis electus existit, vt pro defectu scientiæ (sicut plenius intelleximus ab his, qui eum melius

83 dist. ca. Quæ ipsis

cognouerunt) ab electione non deberet excludi. De legitima tamen ætate scire plenè non potuimus veritatem, quia cum à multis cuius ætatis existeret, curauerimus indagare, à nemine vnquam audiuimus quod annum ætatis xxx. attigisset. Et infrà.

Nos ecclesiæ pariter & personæ prouidere volentes, & tā rationes, quàm canones obseruare, quia propositum vestrum prouidum intelleximus, & ideo propter vrgentem necessitatem, & euidentem vtilitatem ecclesiæ Capuanæ (quam in hac parte potius approbamus) volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum subditū nostrum vobis in procuratorem cōcedimus, liberam ei administrationem (tam in temporalibus, quàm in spiritualibus) committentes.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Illegitimus potest postulari, non autem eligi: & electores, nisi probauerint illum ignoranter elegisse, incidunt in pœnas Lateranensis concilij.

Constitutio xxxvij.

Extra lib. 1. tit. 6 de electione. cap. Innotuit.

INnotuit nobis, quod Vigoriensi ecclesia destituta pastore, Prior & conuentus eiusdē magistrum M. Archidiaconum Eboracensem in Episcopum elegerūt, cuius confirmationem vsque in aduētum ipsius (qui absens eligebatur, & inscius) distulisti. Qui tandem spontanea tibi & secreta confessione mōstrauit, quod conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset læsa. Et infrà.

Cuius electionem Capitulum petijt per sedem Apostolicam confirmari, præsentato nobis electionis decreto subscriptionibus eligentium roborato. Quidā autem Suffraganeorum tuorum asseruerunt eum fuisse filium cuiusdam militis, & ab eo ex quadam ingenua & non coniugata susceptum. idē quoq; Magister adiecit, quod nunquam pater eius habuerat vxorem, sed matris eius virginitatis florem præripuit quasi furtim. Et infrà.

Extra lib. 1. tit. de electione. & electi potestate. ca. Cū in cunctis. 21. dist. ca. Inferior.

Quamuis autem canon Lateranensis concilij ab Alexandro prædecessore nostro editus, non legitimè genitos adeò persequatur, quod electionem talium innuit nullam esse, nobis tamen per eum non fuit adempta dispēsandi facultas: cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullū potuit in hac parte præiudicium generare, pari post cum (imò eadem) potestate functuris, cum non habeat imperium par in parem. Et infrà.

Multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur, literarū sciencia, morum honestas, vitæ virtus, & fama personæ multipliciter à quibusdam, etiam ex fratribus nostris (qui eum in scholis cognouerant) approbatæ. Faciebāt etiam hæc ad id non modicum, concors Capituli Vigoriensis electio, petitio populi, assensus principis, votum tuum, Suffraganeorū suffragia, & humilis deuotio confitentis, qui spontè ac humiliter maluit suum confiteri reatū, quàm læsa cōscientia thronum conscendere Pastoralem.

Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigorien. Capitulū eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improuidè potius elegisse (cū ad obtinendum dispensationis beneficium procedendum fuisset non per electionem inhibitam, sed per postulationem permissam) electionem ipsam, prędicti canonicis authoritate cassatam, denunciamus irritam & inanem: parcentes non modicū Vigorien. capitulo, quod eis nec pœnam infligimus expressam in canone supradicto, nec probare cogimus ignorantiā, quā allegant. Et quamuis post cassationē huiusmodi nobis fuerit supplicatū, vt dignaremur cū eo misericorditer dispensare: supplicationē huiusmodi, quę nomine Capituli non fiebat (cum non ad postulandam dispensationem, sed ad petendam confirmationem ipsius fuerint nuncij destinati) ad præsens non duximus admittendam, decernētes irritum & inane, quicquid super ordinatione ipsius Episcopatus, ante susceptionem literarum nostrarum fuerat attentatum. Quod si Vigorien. Capituli eundem magistrum (propter prærogatiuam meritorum ipsius) duxerit postulandum, postulationem apud sedem Apostolicam præsentare procuret.

Idem

Idem Archiepiſcopo Genuenſi,& Placentino & Bobienſi Epiſcopis.

Non poſſunt electores in praeiudicium electi compromittere.ſed ſi conſenſerit electioni ſuae, vel conſentire velit,eſt confirmandus ſi aliud canonicum illi non obſiſtat,licet non ſit de gremio illius eccleſiae quantumcunque ob cauſam à maiori parte fuerit appellatum.

Conſtit. xxxviij.

CVm inter Canonicos Saonenſes ſuper electione pontificis quæſtio verteretur,ad ſedem apoſtolicam S. ſubdiaconus Saonen.& I. procurator Capituli acceſſerunt.Et infrà.Propoſuit autē procurator prædictus,quod ſinguli requiſiti communi aſſenſu in Haſten. Præpoſitum(excepto prædicto ſubdiacono)conuenerunt, quo in ſua duritia permanente,aliorum conſenſus redactus fuit in ſcriptum publicum conſequentur. Cęterum pro parte altera fuit propoſitum ex aduerſo,quod cum ſeptem eſſent canonici Saonen.in Capitulum ſe receperunt de futura electione Pontificis tractaturi,ſed Archidiacono, Archiepiſcopo,& Præpoſito dictum Haſten.Præpoſito dictum Haſten. Præpoſitum nominātibus, fuit à præfato S.obuiatum,aſſerente ipſum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recuſatus. Nec ad aliam eccleſiam debere fieri tranſitum,donec reperiretur idoneus in eccleſia Saonen. Et infrà. Extra lib. 1 tit 6. de electione.cap. Cum inter 63. diſt. ca. In ſynodo.

Poſt hæc Archipresbyter pro parte altera de rato (vt dicebat) literis præmunitus. Ipſe verò S. pro parte ſua in Mediolanen. Archiepiſcopū compromittere curauerunt,qui Magiſtrum G. Modicen. Canonicum eis dedit in Epiſcopū, & confirmauit.Et infrà.Diſcretioni veſtræ mandamus,quatenus cū conſtet electionem de Præpoſito memorato à maiori,& ſaniori parte Capituli celebratam fuiſſe,publicatam etiam, & ſubſcriptam: ſi dictus Præpoſitus eidem electioni conſenſerit,vt per mutuum conſenſum eligentiū,& electi,quaſi coniugale vinculum ſpiritualiter ſit cōtractum,niſi ſufficienter ſit oſtenſum eundem morbo epileptico laborare(ſuper quo dicitur contra ipſum appellatum)vos non obſtāte appellationis obiectu,ſi qua ex alijs cauſis ſuperius memoratis proponitur interpoſita(cum eas friuolas reputemus) electionem confirmetis ipſius, non obſtante quod poſt talem electionem à præfato Archiepiſcopo proponitur eſſe factum,etiamſi à partibus in eum fuerit compromiſſum,cum electores à tali electione ſic reſilire nequiuerint.Quod ſi electores illius compromiſerint in Archiepiſcopum memoratum,etiam ſi dictus Præpoſitus nondum electione de ſe factæ conſenſerit,eo tamen conſentire (dummodo à morbo ſit immunis obiecto)vos electionem ipſius nihilominus confirmetis.

Idem Præneſtino Epiſcopo,Sedis apoſtolicæ Legato.

Electus à maiori & ſaniori parte capituli,ſi eſt,& erat idoneus tempore electionis,confirmabitur: ſi autem erat indignus in ordinibus ſcientia vel ætate, & fuit ſcienter electus,electus à minore parte, ſi eſt dignus,confirmabitur.

Conſtitutio xxxix.

DVdum ad audientiam noſtam quæſtione prælata, quod vacante Præpoſitura Colocenſis eccleſiæ,in duo ſe vota eligentium diuiſiſſent,cauſam iudicibus duxibus committendam. Et infrà. Extra lib. 1 tit. 6. de electione cap. Dudum.

Ipſi verò partes ad ſuam præſentiam conuocarunt, receperūnt teſtes, examinauerunt eligentium conſcientias,audierunt allegationes vtrinq;.Et quoniam Præpoſitus S.Georgij eorum ſententiæ ſe aſſeruit nolle ſtare, proceſſum ad ſedem Apoſtolicam deſtinarunt.Et infrà.Cumq; nuncij Præpoſiti ſanctorū Apoſtolorum ſtatuto termino ad præſentiam noſtram acceſſiſſent Prępoſitus S.Georgij nec venit,nec pro ſe miſit idoneum reſponſalem.Et infrà. 2. quaeſt. 6. cap Si qui ſunt.

Geſtis igitur iudicū diligenter inſpectis,inuenimus,quod pro Præpoſito ſanctorum Apoſtolorum authoritas,pro Præpoſito verò S.Georgij numerus eligētium faciebat,cum primus à xiiij.tū perſonis,tum Canonicis,qui alios dignitate,& ætate,& tēpore præcedebant,ſecundus verò à xxiiij. fuiſſet electus. Et infrà. 23. diſt ca. In nomine domini.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione & electi potestate. cap. Significasti

Cum autem allegationes, pro eodē Præposito S. Georgij coram iudicibus ipsis propositæ, nobis non fuerint præsentatæ, propter quod non potuimus scire per nos quid obiecerint, vel quid responderint ad obiecta, sicque causa remissa non fuit sufficienter instructa, ad diffinitiuam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem causæ ipsius iudicibus cōmisimus sub hac forma: vt si vel notorium esset, vel per ea, quæ iam dicta erant, constaret quod Præpositus S. Georgij electionis tempore pateretur, vel in ordinibus vel in scientia, vel in ætate defectū, qui eum iuxta canonum sanctiones impediret ad homini officiū promoueri, ei (non obstante ipsius absentia corporali) silentium imponentes, Præposito sanctorum Apostolorum Præposituram adiudicarent eandē. Alioqnin (cum in eum non solum plures, sed duæ pene partes conuenerint, & impedimētis cessantibus appareat, quod cum bono zelo elegerint) Prępositi sanctorum Apostolorum electione cassata, electionem confirmarent ipsius, & ei facerent tāquam Præposito responderi.

Idem S. Canonicis Moguntinensibus.

Recipientes postulatum ad Ecclesiam tanquam institutum vel administratorem ante admissionem postulationis à superiore factam, priuati sunt potestate eligendi, & ad alios, licet pauciores, deuoluitur potestas eligendi: & si omnes priuati sunt, deuoluitur ad Papam in Ecclesiis cathedralibus.

Constit. xl.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione, cap. Bona memoria. 7. quæst. 1. cap. Episcopus. & cap. Si quis Episcopus.

Bonæ memoriæ Moguntin. Archiepiscopo via vniuersæ carnis ingresso, & quibusdam petentibus Vuormatien. Episcopum, quibusdam verò Archiepiscopum vestrum, tunc Præpositum S. Petri Moguntin. sibi eligentibus in pastorem, Prænestino Episcopo à sede Apostolica legato dedimus in mandatis, vt si eundem Episcopum, quo ad temporalia, vel spiritualia recepisse constaret ecclesiam Moguntinensem, vel ministrasse in temporalibus, aut spiritualibus in eadem postulationem de ipso factam nunciaret irritam. Et infrà.

Deinde inquireret de ipsius electione Archiepiscopi veritatem, & si ei de vi, quam ipse & sui metuebant, constaret, (eo non obstante quod post appellationē ad nos interpositam fuerat in eius electione, processum: cum alij, qui appellationi ad nos interpositæ, ne sine ipso ac socijs eius haberent in electione processum, non duxerint deferendum, vti contra ipsum hac exceptione non possent. Quia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. Vnde nec ab eis posse obijci videbatur, quod idem esset à paucioribus secundum eorum assertionem electus, quum ipsi appellationem ad nos legitimè interpositam contemnentes, & præter licentiam nostram recipientes Episcopum memoratum, reddiderint se indignos, electionem Archiepiscopi confirmaret. Et infrà.

Licet autem essent notoria, quę contra dictum Vuormati. Episcopum & eius fautores fuerant obiecta: prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam multos testes recepit ex ipsius Archiepiscopi parte productos. Vnde ipse iuxta mandati nostri tenorem procedens, postulationem factam de Vuormati. cassauit, & electionem Archiepiscopi memorati (quamuis à paucissimis celebratam) curauit authoritate Apostolica confirmare, ipsumque ordinauit in presbyterum, & tandem in Archiepiscopum consecrauit. Et infrà.

1. quæst. 5. De manifesta. 2. quæst. 6. cap. Hoc etiam placuit. 6. quæst. 5. ca. Accusat

Contra verò legati processum hoc facere videbatur, quod non citatis Vuormati. Episcopo, & eius fautoribus processisset. Porrò excessus notorius examinatione non indiget, & pro his quæ à iudice sunt acta, præsumitur quod omnia ritè fuerint celebrata, quamuis & quid citati non fuerint, non posset de facili cōprobari. Quia negantis factum per rerum naturam, nulla est directa probatio. Cum etsi quilibet de se posset asserere, quod ad eum citatio minimè peruenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. Ad ipsum quoq; Legatum (si voluissent) securè potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuncium destinarant. Et infrà.

Nos igitur, etsi propter authoritatem iudiciariam præsumamus pro his, quæ acta sunt à Legato, illi tamē plus innitimur rationi, quod aduersarij Archiepiscopi ex tribus causis prædictis se vsque adeò reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri. Vnde quod de ipso factū fuerat, non poterat impediri

diri per eos:quin etiam si electores eiusdē partis pariter deliquissent, vt se reddidissent indignos, ad nos deuoluta fuisset hac vice ordinatio Ecclesiæ Moguntinen. Quare dictum Archiepiscopum sine iuris iniuria potuissemus eidem Ecclesiæ præficere in pastorem. Super his verò habito diligenti tractatu, cessationem postulationis factæ de Vuormatien. Episcopo ratam habuimus, electionem memorati Archiepiscopi confirmantes.

Idem Clericis S. Agathæ.

Sufficit electo ad obtinendum, docere eligentem fuisse in quasi possessione tempore electionis, licet non probet, quòd proprietas iuris eligendi ad illum pertineret.

Constit. xlj.

QVærelam quàm G. tituli S. Vitalis presbyter Cardinalis per œconomum ecclesiæ vestræ, cuius idem Cardinalis est gubernator, contra P. presbyterum Ecclesiæ S. Saluatoris super Ecclesiā ipsa proposuit, Celestinus papa prædecessor noster nobis in minori officio constitutis audiendam commisit. *Extra lib. 1. tit. 6. de electione cap. Quærelam.*

Petebat igitur œconomus præfatum P. ab Ecclesia S. Saluatoris (quam in præiudicium vestræ Ecclesiæ, ac iniuriam Cardinalis prædicti occupare præsumpserat) remoueri, cum ipsa Ecclesia pertineat ad S. Agathæ Ecclesiam pleno iure: petens pensionem xvj. den. Papien. debitam Ecclesiæ S. Agathæ, pro eadem Ecclesia de Thermis sibi restitui, de nouo subtractam.

Prædictus verò P. respondebat, quòd ipse nullam iniuriam irrogauerat Cardinali, nec in præiudicium Ecclesiæ vestræ receperat dictam Ecclesiam, cum hęc ad illam nullo iure, pertineat, nec aliquam sibi reddere pensionem debebat, sed ipse per electionem populi, ad quem de antiqua consuetudine pertinet electio, à cardinali S. Susannæ (cui eadem Ecclesia tanquam capella suo titulo in spiritualibus est subiecta) canonicè fuerat institutus. Et infrà.

Nos igitur rationibus vtriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi vestri, super electione, ac institutione de se facta in Ecclesia S. Saluatoris absoluimus, & super his præfato œconomo silentium duximus imponendum, cum nobis constiterit, quod populus in quasi possessionem præsentandi Clericum existebat, quando ipsum presbyterum ad illam elegit, & Ecclesia eadem spectat ad tit. S. Susannæ in spiritualibus pleno iure, salua quæstione super iure patronatus inter Ecclesiam vestram, & populum sæpedictæ Ecclesiæ S. Saluatoris.

Quia verò fuit liquidè comprobatum, quòd pensio xvj. denariorum Papien. monetæ, fuerit clericis Ecclesiæ vestræ pro Ecclesia S. Saluatoris de Thermis annuatim per multa tempora persoluta, sed de nouo subtracta, vos in eundem statū percipiendi huiusmodi, de ecclesia S. Saluatoris de Thermis ecclesiam vestram decernimus reducendam, & ad solutionem pensionis subtractæ condemnamus presbyterum antedictum, salua quæstione proprietatis inter Ecclesias memoratas.

Idem Archidiacono & capitulo Vintonensi.

Eligentes scienter indignum, priuati sunt potestate eligendi in electione, quæ primo occurrit facienda.

Constit. xlij.

CVm Vintonensis ecclesia pastore vacaret, Archidiaconus cum suis fautoribus Salubriensem Decanum, prior verò & complices eius præcentorem Linconensem in Episcopum elegerunt. Et infrà: *Extra lib. 1. tit. 6. de electione cap. Cum Vintonen.*

Licet igitur omnes in communi de electione facienda tractauerint, quia tamen nequiuerunt esse concordes, infecto negocio ad nos habuere recursum. Et hi quidē, qui præcentorem elegerant, asserebant, quod illi, qui Decanū elegerant, eligendi erant potestate priuati: pro illa maxime caussa, quod hominē illegitime natū scienter eligere præsumpserunt. Vnde secundū Lateranense concilium *Cap. 24.*

Extra li. 1. tit. 6. de Electione & electi potestate cap. Quia propter.

cilium,& eligendi hac vice perdiderãt potestatem, & per triennium ecclesiasticis beneficijs carere debebant. Illi verò taliter respondebant, quod licet is, quem elegerant, fuisset minus legitimè natus, per gratiam tamen Apost. sedis legitimari promeruit, & hoc asserebant se legitimè probaturos.

Nos igitur attendentes, quod isti post primam electionem admiserant, illos ad secundam celebrandam,& quod decretum concilij memorati decreuit huiusmodi præsumptores vna vice duntaxat eligendi potestate priuatos, quoniam electio, quam coram nobis celebrare volebant, non iam secunda, sed tertia concurrebat, ad eligendum illos censuimus admittendos.

Idem Abbati Cisterciensi R. & P. monachis Montis frigidi.

Eligens scienter indignum in Episcopum, est ob hoc suspensus à beneficijs ecclesiæ per triennium, nec potest interim ad dignitatem illam eligi vel assumi.

Constit. xliij.

Extra lib. 1 tit. 6. de Electione ca. per inquisitionem. 40. dist. ca. multi sacerdotes. 1 quæst. 6. cap. sicut is qui inuitatus. 46. dist ca. Sicut non suo.

PEr inquisitionem, quam de mandato nostro fecistis super statu Episcopatus,& Episcopi Tholosani, perspicaciter intelleximus, quod Mascaron Cancellarius iuratus asseruit se sciuisse pro certo R. olim Tholosanum Episcopũ, & amicos ipsius ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, eosque solicitasse precibus, vt ipsum eligerent in Episcopum: seque vidisse pariter,& audiuisse, quando prædictus Episcopus recognouit in quorundam Canonicorum præsentia, se canonicis illis, qui aduersati fuerant suæ primæ electioni, iurasse, credens pro certo, quod iuramentum illud illicitum fuit,& præstitum vt idem R. eligeretur ex pacto,& quod ipsemet post electionem ipsius cassatam, domum Episcopalem eius nomine detinebat, recipiens quosdam redditus,& prouentus, quos de ipsius conscientia & consensu, in eiusdem negocijs expendebat.

Cum igitur talem scienter in Episcopum eligendo (sicut ipse suo iuramento firmauit) ecclesiasticis beneficijs reddiderit se indignũ, graue gerimus,& molestum, quod Tholosano Præposito in Episcopum Conuennarum electo idem Mascaron in præpositum dicitur substitutus.

Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio præpositurae penitus amouentes, faciatis virum idoneum ad officium illud assumi.

Idem Priori sancti Frigidiani G. & G. canonicis Lucanensibus.

Si non professus eligitur ad regimen ecclesiæ regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante.

Constitutio xliiij.

Extra lib. 1. tit. 6. de electione cap. Cum causam.

CVm causam, quæ inter Bonum presbyterum,& Brunum canonicum S. Petri Lucanen. vertitur, super eo, quod dictus presbyter, Bonus, à maiori parte canonicorum eiusdem Ecclesiæ, prædicto Bruno,& quodam alio contradicentibus, in priorem (sicut dicitur) est electus, olim vobis duximus cõmittendam. Et infrà.

Quamuis autem multi priores continuè vnus post alium in ipsa Ecclesia per multa,& longa tempora fuerint non professi, quia tamen præfatus presbyter Bonus non est professus obseruantiam regularem, dubitatis,& merito, nobis procedere inconsultis.

Deut. 22. 18 quæst. 2 can. Abbatem monast. 2. & ca. sequen. Quam sit necessarii.

Quia igitur non debemus attendere solummodo quid factum sit, sed potius quid sit faciendum, consultationi vestræ taliter respondemus, quod cum secundum legem diuinam, non sit in boue arandum & asino, nec quisquam debeat vestem induere de lano linoque contextam, irritetis electionem prædictam,& compellatis præfatum presbyterum aliosq́; clericos non professos, vt vel beati Augustini regulam in eadem Ecclesia constitutam profiteantur,& serueant, aut ipsam Ecclesiam omnino dimittant.

Idem

Idem I. Tituli sancti Stephani in Celio monte presbytero Cardinali apostolicæ sedis legato.

Nominatio vel appellatio eius, cuius non interest, electionem non impedit. Sed si vocandus contemnitur, eo prosequente contemptum, cassatur electio etiam confirmata: & potest prosequi, nisi consenserit electioni.

Constit. xlv.

QVod sicut ex literis tuis. Et infrà. Verum, cum ex prima electione, quæ facta de tribus, dicenda videtur potius nominatio, nihil iuris acquisitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, præsertim, in Ecclesia Armachana, cum iuxta constitutiones canonicas, si fieri potest, in cathedrali Ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita electionem illam potuit impedire, cum in ea nihil attentatum fuerit in præiudicium Regiæ dignitatis, quia non simplex nominatio, sed solennis electio debet principi præsentari, vt postulationi præstet assensum, & si secus aliquando per vsurpationem aliqui faciant abusiuè. Si antè Miridinen. Episcopus, & Abbas Mellifontis, qui interesse debuerant, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocati (si tamen sine periculo potuerint conuocari) siue nequiuerint, siue noluerint ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia nō potuit electionem impedire. Et infrà. Extra lib. 1 tit. 6. de Electione Quod sic. 23. dist. ca. In nomine domini.

Quod si eos vocatos non fuisse constiterit, sed contemptos, infirmanda erit electio penitus taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis curauerint consentire. 4 quæst. 5. can. Quisquis.

Episcopus dum celebratur missa consecrationis suæ, vel Archiepiscopus ante receptum pallium ordines conferre non debet. 72. dist. ca. Propofuisti

Super eo antem, quod in die cōsecrationis suæ antequam missarum solennia finirentur, acoluthum ordinauit, pro tali excessu eū corripias, & castiges: cū solus Rom. Pon. (qui ante hymnum angelicum consecratur, & postmodum ipse missarū solennia incipit, & perficit consecratus) in die consecrationis suæ valeat ordines celebrare. Cæteri verò, qui inter Epistolam, & Euangelium consecrantur, quia consecrati concelebrant principaliter celebrāti, ne diuidatur mysterium vnitatis, non debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non liceat Archiepiscopo sine pallio cōuocare conciliū, conficere chrisma, dedicare basilicas, ordinare clericos, & Episcopos cōsecrare, multum profectò præsumit, qui antequam impetret pallium, clericos ordinare festinat: cum id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videatur. 23. dist. ca. Quorundā

Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidisse (dummodo Ecclesiam Armachanam reddat indemnem) æquanimiter poteris præterire, cum id de Cleri & populi processit voluntate. 23. quæst. 4. ca Si ecclesia.

Idem Episcopo Tolletano & Sagonensi, & Abbati de Arden.

Electio per minorem partem capituli facta non tenet, nec per subsequentem consensum ratificari potest.

Constit. xlvj.

AVDITIS & Intellectis meritis causæ de duabus electionibus celebratis in ecclesia Balocensi, vnam de Gu. Archidiacono, & alteram de R. subdiacono, inuenimus vtramque contra formam Canonicam attentatā. Cum enim inquisitis voluntatibus singulorum Decanus cum pauciotibus in ipsum R. & cantor cum pluribus indictum Gu. Archidiaconum conuenissent solo cantore postmodum quendam alium, videlicet Magistrum R. de Algedijs nominante, ad nostram fuit audientiam appellatū, ne Decanus, qui primam in electione vocem habebat, ad electionē procederet, sine consensu totius capituli, vel maioris, & sanioris partis ipsius. Ipse verò Decanus non habito consensu maioris partis capituli, sed longe minoris, subitò in electionem prorupit: appellans, ne quis cōtra ipsam aliquid attētatet, quamuis asseueret, quod electioni factæ plures alij Extra li. 1. tit. 6 de Electione cap. Auditis.

con-

consenserunt: cum tamen ex post facto nequiuerit conualescere, quod ab initio non valebat, quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso iure, per subsequentem cõsensum (maximè appellatione pendẽte) nõ poterat esse rata. Eis ergo ad propria recedentibus, cantor & alij, qui remanserant in capitulo, post illam electionem nondum cassatam, & appellationem ad nos interpositam, à nominatione dicti Archidiaconi recedentes de nouo præfatum subdiaconum eligere præsumpserunt.

Nos igitur electionem vtramque duximus irritandam.

Idem Grandisiluæ & Belleparticæ Abbatibus.

Potestas data compromissarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non potest: & desijt esse res integra, postquam compromissarij cœperunt habere tractatum.

Constit. xlvij.

Extra lib. 1. tit. 6 de Electione cap. In causis.

IN causis, & infra. Cum capitulum Tholosanæ ecclesiæ ad tractandum de electione Episcopi conuenissent, duos elegerunt, vt quinq; de eodẽ capitulo eligerent electores, qui præstito iuramento de substituendi Pontificis electione tractarent: Et à singulis de capitulo statutum est, & concessum, vt ille, quem illi concorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (si persona esset idonea) pro Episcopo sine contradictione aliqua haberetur. Et infrà.

Postmodum verò, cum à prædictis duobus quinque electores electi fuissent, & ad tractandum de electione secessissent in partem, & non possent omnes in unam pariter concordare personam, tres ex eis conuenerunt in Episcopũ Conuennarum, & deinde electionem quam de postulando Episcopo fecerant, capitulo publicarunt, ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo reliquis absentibus elegerunt Archidiaconum Argenensem. Et infrà.

Nuncij verò prædicti Archidiaconi econtrario responderunt, quod cum prædicti quinq; electores seorsum de electione tractãtes inter se dissiderẽt, ita quod contentiose voces eorum à fratribus, qui remanserant in capitulo, auditæ fuissent, capitulum ipsos, propter huiusmodi contentiones, suspectos habentes, ad eos duos de canonicis destinarũt, per quos inhibuerũt eis ex parte nostra, ne vlterius in facto procederent, & ita potestatẽ eligendi, quam eis cõmiserant, reuocarũt: Mandantes eis, vt redirent ad capitulum, & pariter cum alijs fratribus de electione tractarent. Et huiusmodi reuocationi duo ex ipsis electoribus adhibentes consensum, reliquis tribus non contradicentibus, ad ipsum capitulum sunt reuersi, sed alij tres vsque ad fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum verò cum tota die illa ipsorũ præsentiam expectasset, subsequenti die campanam pulsari fecerunt, sicut moris est ad capitulũ congregandum, & prædictis tribus cum paucis cõplicibus suis sese contumaciter absentantibus, Prior cum maiori, & saniori parte capituli elegit in Episcopum Archidiaconum supradictum. Et infrà.

Extra li. 1. tit 27. de officio custodis cap. 1. & 2. dist. cap. Iam militare.

Quia verò postulatio de Episcopo Conuennarum, quæ præcesserat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transtulerat potestatem, propter quod vnanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res non esset integra, quia in tractatu iam præcesserant electores) capitulũ minimè potuit reuocare, electionẽ ipsius Archidiaconi decernimus irritandã. Quocirca mãdamus, quatenus si personam ipsius Episcopi vtilem & necessariam inueneritis ad regimen Ecclesiæ Tholosanæ, & idoneam tam scientia literarum, quàm suæ conuersationis exemplo, ad hæreticorum perfidiam de Tholosana diœcesi extirpandam, quæ ibi per negligentiam præsulum miserabiliter, & damnabiliter hactenus pullulauit, transeundi ad Ecclesiam Tholosanam propter vrgentem necessitatem, & eorundem vtilitatem ei licentiam tribuatis.

Idem

Idem Archiepiscopo Florentino.

De consuetudine potest canonicorum electio ad solum capitulum pertinere, irrequisito Episcopo.

Constit. xlviij.

CVm Ecclesia Vulterana debito canonicorum obsequlo longo fuisset tempore destituta, Vulteranus Episcopus volens ministrorum defectum in eadē Ecclesia restaurare, canonicos quosdam elegit, & instituit in eadem: quos canonici recipere noluerunt, asserentes, quod talis electio fuerat in eorum præiudicium attentata. Et Infrà.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione cap. Cū ecclesia

Mandamus igitur, quatenus super primo articulo petitionis Episcopi, in quo postulauit à te, vt canonicos ab iniuria, quam ei super electione canonicorum Vulteranen. Ecclesię inferūt prohiberes, ab impetitione ipsius dictos canonicos absoluere non postponas, quia non videtur iniuriam facere, qui vtitur iure suo: cum per testes longe melius sit probatū, quod Canonici supradicti hoc iure vsi fuerint antequam Episcopus memoratus. In secundo quoque articulo, quo idē petebat Episcopus, vt dicti canonici Episcopum ipsum iure electionis vti libere paterentur, absoluere studeas canonicos sępedictos, maximè si sit notoriū, quod in Thuscia generalis consuetudo seruetur, vt in cathedralibus Ecclesijs solum Capitulum irrequisito Episcopo eligendi canonicos habeat facultatem.

14 quæst. 1. cap. Quod debetur.

Idem Abbati S. Victoris, & Decano Parrhisiensi, & magistro R. Decortanensi, canonico Morinensi.

Compromittentes tenentur recipere electum à compromissarijs, si sit dignus, nisi contra formam compromissi eum appareat electum.

Constit. xlix.

CVm dilectus filius Archidiaconus Morinen. nobis intimasset. Et infrà. Ecclesia Morinensis Episcopi solatio destituta, canonici eiusdē de Pastoris substitutione tractantes, in tres canonicos Morinen. potestatem eligendi Episcopum vnanimiter contulerunt: promittentes vt illum reciperent in pastorē, quem de gremio ipsius Ecclesiæ ducerent eligendū. Qui examinatis voluntatibus singulorum, Archidiaconum eiusdem Ecclesiæ elegerunt in Episcopū. Metropolitanus quoque tam electionem, & electi personam examinans, quàm etiā super ipsius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens solicitè veritatem, per sententiam declarando electum ipsum minime sustinere defectum in ætate, electionem factam de ipso solenniter confirmauit. Et infrà.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione cap. Cū dilectus filius.

Verum B. qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex aduerso, quod cum supradictis tribus sub hac forma fuerat eligendi concessa potestas, vt capitulum eum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus, vel maiori & saniori parte de gremio ipsius ecclesiæ nominatum eligerent in pastorem: electores ipsi terminos potestatis sibi traditæ non seruantes, prædictum Archidiaconū eligere præsumpserunt, quem pauci de capitulo nominarant. Vnde canonici Morinen. postmodum admirantes qualiter Archidiaconus electus fuerat memoratus, cū plures essent in Ecclesia eadē digniores, cœperunt fere omnes publicè profiteri, quòd nullatenus Archidiaconū nominarant, & reputātes se in hac parte delusos, quod super hoc factū fuerat nostro curauerūt apostolatui referare.

8. quæst. 1. cap. Illud.

Nos verò attendentes, quia res perniciosa esset exemplo, si per surreptionis astutiam quis ascenderet ad apicem dignitatis: ita duximus prouidendum, vt præstito à contradictoribus iuramento, quod ipsi malitiose contra præfatum electum non moueant quæstionem huiusmodi, prædicti tres electores astringantur dicere vinculo iuramenti veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum Archidiaconum cōuenerunt. Et si tres simul, aut duo saltem ex ipsis iurati, dixerint maiorem canonicorū partem in ipsum Archidiaconum conuenisse, vos contradictoribus silentiū imponatis, cum econtra hoc eorum esset probatio insufficiens, eò quòd singuli in suis testimonijs essent singulares.

63 dist. ca. Metropolitano.

lares. Si verò per eorum depositiones constiterit sæpedictum Archidiaconũ extitisse à paucioribus nominatum, tunc si fuerit sufficienter ostensum, quod illũ de gremio Ecclesię secundum formam sibi traditam debebant eligere, in quem omnes, vel maior, & sanior pars capituli conueniret, vos electionem ipsius Archidiaconi omnino cassetis. Alioquin quod de ipso factum est ratum habentes, contradictores ab eius impetitione per censurã ecclesiasticam compescatis: præfatum B. præbenda Morinen. Ecclesiæ spoliantes, qui se ad hanc pœnam (si forsan in probatione deficeret) obligauit. Non obstante, quod super ætatis defectu obiectum est contra illum, cum idem canonicus huic obiectioni non multum institerit, & super hoc à Metropolitano fuerit iudicatum, cuius sentẽtia in rem trãsijt iudicatã: Cum infra decenniũ nõ fuerit prouocatione legitima suspensa.

Idem Episcopo Baiocensi.

Si ex septem compromissarijs tres eligunt quartum, & ille consentit, si est idoneus, confirmabitur electio.

Constit. L.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione cap. Cũ in iure. 8. quæst. 1. cap. in scripturis. ff tit. Quod cuiusque vniuersi. L. Plane.

CVm in iure peritus existas. Et infrà. Primus tuæ consultationis articulus continebat, quod cuiusdam Decano Ecclesiæ defuncto, eiusdẽ loco capitulum sub hac forma in vij ex ipsis canonicis compromisit, vt illũ quem ex se, vel alijs de gremio ipsius Ecclesiæ omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret, eundem capitulum reciperet in Decanum. Vnde cum vnus ex illis vij à tribus ipsorum, & alius, qui non erat de numero eorum à tribus alijs in Decanum fuerint nominati, requisisti vter eorum assumi debeat in Decanum.

Super quo taliter respondemus, quod is, qui de numero vij. à tribus eorum dinoscitur nominatus, iuxta compromissi tenorem debet in Decanum assumi: dummodo electioni de se factæ consentiat, & aliquod canonicum non obsistat.

Idem Duci Caringiæ.

Electio Imperatoris spectat ad principes Germanos, tres prælatos, quatuor Laicos: & electio facta per eorum maiorem partem, cæteris non contemptis, tenet: & ad Papam pertinet electum examinare, approbare & inungere, & consecrare, & coronare, si est dignus: vel reijcere si est indignus, vt quia sacrilegus excommunicatus, tyrannus, fatuus, & hæreticus, paganus, periurus, vel Ecclesiæ persecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocum eligentium, nec accedente maiori concordia, Papa potest gratificari cui vult.

Constit. LI.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione cap. Venerabilẽ. 8 quæst. 3. ca. Scriptũ est in lege. 3. quæst. 9. per omnes canones fere. 63. dist. ca. Adrianus.

VEnerabilem. Et infrà. Inter cætera quidam Principes hac obiectione præcipuè sunt vsi, dicentes, quod Apostolicæ sedis Legatus, aut electoris gessit aut cognitoris personam. Si electoris, in messem alienam miserat falcem suam, & electioni se ingerens, principum derogauerat dignitati. Si cognitoris, absente altera partium videtur perperam processisse, cum citata non fuerit: & ideo non debuit contumax iudicari. Et infrà.

Verum illis principibus ius & potestatem eligendi Regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus, vt debemus, ad quos de iure ac antiqua consuetudine noscitur pertinere: præsertim cum ad eos ius, & potestas huiusmodi, ab Apostolica sede peruenerit, quę Romanum Imperium in personam magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed & principes recognoscerẽ debent, & vtique recognoscunt, sicut ijdẽ nostra recognouere pręsentia, quod ius & authoritas examinandi personam electam in Regem, & promouẽdam ad Imperium ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regulariter, & generaliter obseruatum, vt ad eũ examinatio personę pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim si Principes non solũ in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcumq; , aut excommunicatum, in Regem Tyrannum, vel fatuum, hæreticum eligerent aut paganũ, nos inũgere, cõsecrare, ac coronare hominẽ huiusmodi deberemus? Absit omnino.

78 dist. ca. Quid est. 17. quæst. 4 cap. Miror.

Obiectioni ergo principum respondentes, asserimus quod Legatus noster approbando Regem, & reprobando ducem, nec electoris gessit personam, vtpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit, nec cognitoris, cum neutrius electionem

ctionem quo ad factum eligentium confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exercuit autem denunciatoris officium, quia personam ducis eiusdem indignam, & personam Regis denunciauit idoneam, quo ad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quàm propter merita electorum: quamuis plures ex illis, qui eligendi Regem in imperatorem promouendum de iure, ac de consuetudine obtinēt potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum Regem. Et ex eo, quòd fautores ducis absentibus alijs & contemptis, ipsum eligere præsumpserunt, pateat eos perperam processisse, cum electioni plus contemptus vnius, quàm contradictio multorum obsistat. Et infrà.

Nos vtique non ducem, sed reliquum reputamus, & nominamus Regem iustitia exigente. Et infrà. Quod autem cum in electione vota Principum diuidūtur, post admonitionem & expectationem alteri partiū fauere possimus, maximè postquam à nobis vnctio, consecratio, & coronatio postulantur, iure patet pariter & exemplo. Nunquid enim si principes admoniti, & expectati, vel non potuerunt, vel noluerunt in vnum propositum cōuenire, sedes Apostolica aduocato, & defensore carebit, eorumque culpa ipsi redundabit in pœnam? Sciunt autem Principes, quod cum Lotharius, & Corradus in discordia fuissent electi, Romanus Pontifex Lotharium coronauit, & Imperium obtinuit coronatus, eodem Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. 11. quaest. 3. cap. Quamer.

Eos igitur duximus commonendos, vt à præfato duce iusto quidem à nobis iudicio reprobato recedant, & præfato Regi non abnuant adhærere, nisi demū tunc contra personam vel factum legitimum quid ab eis obiectum fuerit, & ostensum. Et infrà.

Sunt enim notoria impedimenta ducis, scilicet, excōmunicatio publica, periurium manifestum, & persecutio diuulgata, quam progenitores eius, & ipse præsumpserunt, in apostolicam sedē, & alias Ecclesias exercere. Fuit quoq; à prædecessore nostro excommunicationis vinculo innodatus, quod postmodum re cognouit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulauit. Vnde patet, quod ipse fuit excommunicatus electus. Et infrà. 6. quaest. 1. cap. Sunt plurimi. Verū hæc 5. dist. cap. Ad eius vero conc.

Idem etiam contra proprium iuramentum, super quo nec consilium à sede Apostolica requisiuit, ambitionis vitio regnum sibi vsurpare præsumpsit, cum super illo iuramēto prius Romana Ecclesia consuli debuisset. Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si iuramētum illud dicatum illicitum, cum nihilominus super eo nos prius consulere debuisset, quàm cōtra ipsum propria temeritate venire: præsertim illo exemplo, quod quum Gabaonitæ à filijs Israel per fraudem surripuerint iuramenta, & ipsi tamen cognita fraude contra illud venire temere noluerunt. Vtrum verò dictum iuramentum sit licitum, vel illicitum, & ideo seruandum, an non seruandum extiterit, nemo sanę mentis ignorat, ad nostrum iudicium pertinere. Et infrà. Extra lib. 2. tit. 8. de appellat. cap. Constitutus. C. de pactis L. Pactum. Iosue 9. 22. quaest. 4. cap. Innocens.

Insuper si prædictus Dux Imperium obtineret, libertas Principum in electione periret, & Imperium obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. Nam si prout olim frater dicti ducis patri eorum, sic dux ipse fratri suo succederet, videretur Imperium non ex electione, sed ex successione deberi. Et in præiudiciū Principum redundaret, si non nisi de domo ducis prædicti videretur aliquis ad Imperium assumendus. Et infrà. 25. quaest. 2. ca. Ita nos. 8. quaest. 1. cap. Moyses

Nobilitatem ergo tuam monentes per Apostolica scripta, Mandamus quatenus à præfato duce recedas omnino, non obstante iuramento, si quod ei ratione regni fecisti: cum (eo quantum ad obtinendum Imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat obseruari. 15. quaest. 6 cap. Alius item

Idem Capitulo N.

Absentes ad electionem de prouincia conuocandi: electio maioris & sanioris partis vt sit confirmanda. Extra li. 1. tit. 6. de electione cap. Coram dilecto filio.

Constit. Lij.

Coram dilecto filio Tituli S. Pudentianæ presbytero Cardinale. Et infrà. Si verò vtriusq; partis fuerit cassata electio, vos (fratribus omnibus, qui fuerint

rint in prouincia conuocatis) quæ maiori, & saniori parti eorum super prædictis videritis complacere, per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter obseruari.

Idem Parmenensi Episcopo, & eius coniudicibus.

Cassatur electio partis maioris facta, contempta minori parte, etiamsi est vnus solus, non tamen ius eligendi deuoluitur.

Constit. LIII.

Extra lib. 1 tit. 6 de electione, cap. Bonæ memoria.

BOnæ memoriæ S. Cremonense Episcopo in extremis agente, cum de conualescentia desperaretur ipsius, Cremonense Capitulum H. Canonicum suum Regij disciplinis scholasticis insistentem, ad certum terminum in vigilia Pentecostes pro futuri electione Pontificis citari fecerunt. Et infrà.

Constituto autem dicto H. pro sua electione, & dilecto filio nostro I. pro electione Archipresbyteri coram nobis, electionem ab ipso H. post electionem Archipresbyteri non cassatam, licet de viro multæ literaturæ, honestæ vitæ, & claræ famæ, non tamen sine multa temeritate præsumptam, cum de priori nostrum deberet expectare iudicium, antequam procederet ad secundam, duximus irritandam, in pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo consensu capitulo permanente.

Electionem autem Archipresbyteri (quamuis laudabile testimonium perhibeatur de ipso) iustitia exigente cassauimus, tum quia corpori dicti Episcopi nondum tradito sepulturæ habuerunt de ipsa electione tractatum contra canonicas sanctiones, tum quia inuentus est H. fuisse cõtemptus, licet vnus solus extiterit. Cum plus in talibus consueuerit contemptus vnius obesse, quàm multorum contradictio in præsenti. Nec prædicta debet dici citatio valuisse, quia cum Episcopi mortem præuenerunt, temeraria nimis extitit, ideo non potuit arcere citatum.

79. dist. ca. Nullus pontifice.

Idem.

Non monachum non posse in regularem prælatum eligi.

Constit. LIIII.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione, cap. cum ad nostram.

CVm ad nostram notitiam peruenisset, quod H. qui se pro Abbate Lexouiē. gerebat, non fuit ante monachus, quàm electus.

Nos attendentes quod contra regulares traditiones illud fuerat attentatum, cum nullam spem, vel promissionem habens vt Abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam curauimus reiterare.

Extra lib. 1 tit. 6 de electione & electi potestate c. cũ in magistrũ.

Idem Magistro Ca. presbytero Cardinali, sedis apostolicæ Legato.

In abbatem eligi non potest, nisi instructus in regula monachali.

8. quæst. 1. cap Sunt in ecclesia. Infra. eodẽ constitu. proxima.

Extra lib. 1 tit. 6. de electione cap. Officij tui.

OFficij tui. Et infrà. Sanè nobis tuis literis intimastis, quod cum monasterium quoddam positum in medio nationis peruersæ, Pastore careret: monachi de electione abbatis tractantes, cum non possent sui ordinis idoneam inuenire personam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterant melius defensari, & patrem adierunt ipsius humiliter postulãtes, quod filium suum induceret, vt habitum susciperet monachalem, nullam patri de ipsius promotione fiduciam tribuentes: & pater ad hoc induxit filium prouidũ & discretum, qui effectus monachus fuit in abbatem electus, cuius electio extitit per rectorem Mesanen. Apostolicę sedis Legatum, qui omnibus prędictis interfuit, cõfirmata. Cũ autem idem sit paratus purgare se, quod nulla fuit ad hoc ambitione inductus, postulas edoceri, vtrum dictus Legatus electionem confirmare, vel dispensare potuit, vel quod factum est, stare possit: & vtrum electione cassata iterum valeat eligi in abbatem.

31. quæst. 1. ca. Si quis.

Nos autẽ consultationi tuæ respõdemus, quod cum ex his quæ incontinenti subsecuta sunt, ostendatur, quod talis taliter non possit eligi in Abbatem, Maximè

ximè pro eo, quod antequam esset discipulus, voluit esse magister, electionem illam irritam esse decreuimus & inanem. Verum postquam fuerit in regula competenter instructus (si vrgens necessitas & euidens vtilitas ipsius monasterij postulauerit) purgatione recepta poterit in Abbatem assumi, ne monasterium opprimatur incursibus malignorum.

Idem.

Electio alias canonica confirmatur, licet quidam eligentium essent minori excommunicatione legati.

Constit. Lvj.

ILla quotidiana instantia. Et infrà. Quia pro certo didicimus electionem canonicam extitisse, ipsam authoritate Apostolica duximus confirmandam, supplentes de plenitudine potestatis, si quis in ea ex eo fuisset defectus, quod quidam interfuerunt electioni eiusdem qui ex sola participatione simplicis excommunicationis laqueum inciderunt. *Extra lib. 1 tit 6. de electione, cap. Illa quotidiana. Infra lib. 2 Constit. A nobis.*

Idem Magistro Maximo, apostolicæ sedis notario.

Si postulatio cum electione conuenit, & numerus postulantium est duplo maior, & postulatus est idoneus, postulatio admittitur, reiecta electione. Si verò indignus, & hoc maior pars postulantium ignorauerit, postulatio & electio reprobantur. Si verò sciebant, & electus est idoneus, confirmatur electio, & idem si numerus postulantium non est duplo maior.

Constit. Lvij.

SCriptum est in Apocalypsi Ioannis, quod in medio & in circuitu sedis erant quatuor animalia. Et infrà. Sanè ad hanc Ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam, duo animalia sunt vocata, vtinam plena oculis, & alias habentia senas videlicet Eradiuen. Archiepiscopus, & Plebanus S. Pauli de Venetijs, sicut per procuratores tam postulantium Archiepiscopum quàm eligentium plebanum fuit propositum coram nobis. Et infrà. *Extra li. 1 tit. 6 de electione, cap. Scriptū est. Apoc. 4.*

Verum quia de his quæ per assertionem partium in iudicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides, quamuis super his, quæ de numero dicta sunt postulantium, per quoddam instrumentum publicum, necnon confessionem procuratoris aduersæ partis in iudicio factam, sed postea reuocatam, pars altera assereret suam intentionem esse fundatam, causam discretioni tuæ duximus committendam.

Per Apostolica scripta mandantes, quatenus super his & alijs inquiras diligentissimè veritatem, de meritis electi & postulati apud Venetias, vbi nati fuerunt, & diutius conuersati. De studijs autem eligentium & postulātium, & omnibus generaliter quæ causam possunt instruere, apud Constantinopolim, vbi huiusmodi postulatio, & electio celebratę fuerunt. Et si partes consenserint, procedas hoc modo: vt si constiterit de mutuo conuenisse consensu, quod ad electionem Patriarchæ vij. admitterentur Præpositi, siue per seipsos siue per alios, & duo alij ex parte vniuersitatis pro cæteris conuentualium ecclesiarum prælatis, totque tunc temporis conuentuales ecclesias habuisse prælatos, quod cum vij. præpositis, & ix. Canonicis, quosquidem canonicos constat in postulatione præfati Archiepiscopi conuenisse, duplo maiorem facerēt numerum, quàm xvj. electores plebani, tu vice nostra postulationem admittas: nisi probatum fuerit postulato aliquid obuiare de canonicis institutis, quod promotionem ipsius debeat impedire, ac (plebani electione cassata) ipsum Archiepiscopū absoluas à vinculo, quo Eradiensi ecclesię tenetur, concedendo ipsum Constantinopolitanæ ecclesiæ in Pastorem. *23. dist. ca. illud.*

Quod si ad faciendū duplo maiorem numerum simul omnes prædicti minimè sufficerent, siue dignus siue indignus fuerit postulatus: tu (postulatione repulsa) electionem Plebani authoritate nostra confirmes, dummodo nihil obsistat eidem quod ipsum tanto Præsulatu reddat indignum.

Si verò numerus postulantium inuentus fueris duplo maior, quemadmodū prædictum est, & persona postulata reperta fuerit indigna: Tu tam postulationem,

nem, quam electionem non differas reprobare. Nisi forsan omnes aut maior pars postulantium præsumptione damnabili postulauerint scienter indignum, vt hac vice merito debeat eligendi seu postulandi potestate priuari. Et hoc quoque casu electionem confirmes, si eam de persona idonea constiterat celebratã.

DE TRANSLATIONE EPISCOPORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. PATRIARCHAE Antiocheno.

Patriarcha, qui confirmatum in archiepiscopum transfert ad sedem Episcopalem, ab episcoporum confirmatione suspenditur.

Constit. LVIII.

Extra lib. 1 tit. 7. de translatione episcopi, cap. Cum ex illo. 21 dist. ca. Præceptis. 21 dist. ca. Innouo. & ca. Quãuis. 3. quæst. 6. ca. Quãuis. 7. quæst. 1. ca. Tempore quale. 2 quæst 7. cap. Quapropter.

CVm ex illo generali priuilegio, quod beato Petro & per eum ecclesiæ Rom. Dominus noster indulsit, canonica postmodum manauerint instituta, continentia maiores ecclesiæ causas ad Apostolicam sedem perferendas, ac per hoc translationes Episcoporum ac sedium mutationes ad summum Apostolicæ sedis antistitem de iure pertineant, nec super his quicquam præter eius assensum debeat immutari: miramur quod L. Apaniensem electum in Tripolitanam ecclesiam transtulisti, & nouo quodam mutationis genere paruificasti maiorem, & magnum quodammodo minorasti episcopare Archiepiscopum, imo potius dearchiepiscopare præsumens.

Licenter enim dictus L. nondum fuisset in Archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrarat, sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui se Valinen. Episcopum asseruit confirmasse.

Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia tribuatur, te ab episcoporum confirmatione duximus suspendendum.

Idem Decano & Capitulo Andegauensi.

Electos in Episcopos & confirmatos transferre potest solus Papa.

Constit. Lix.

Extra lib. 1 tit. 7 de Translatione episcopi. cap. Inter corporalia. 15. quæst 7. cap ultimo Infra codẽ, constitu. proxima. 3 quæst. 6. ca. Quãuis Mat. 19. 33. quæst. 2 ca. an quod in.

INter corporalia & spiritualia eam cognouimus differentiam, quod corporalia facilius destruuntur, quàm construantur. Spiritualia verò facilius construuntur, quàm destruantur. Vnde iuxta canonicas sanctiones Episcopus solus honorem dare potest, solus auferre non potest. Episcopi quoque à Metropolitanis suis munus consecrationis accipiunt, qui tamen non possunt nisi per Romanũ Pontificem condemnari. Cũ ergo fortius sit spirituale vinculum, quàm carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale cõiugium, quod est inter Episcopum & ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauerit dissoluẽdum: qui dissolutionem etiam carnalis coniugij (quod est inter virum & fœminam) suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, vt quos Deus coniunxit, homo non separet. Non enim humana, sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur, cum per translationem, dispositionem, aut cessionem authoritate Romani Pontificis (quem constat esse vicariũ Iesu Christi) Episcopus ab ecclesia remouetur. Et ideo tria hæc quæ præmisimus, non tam constitutione canonica, quàm institutione diuina soli sunt Rom. Pon. reseruata.

Sicut autẽ Episcopus consecratus, sine licẽtia Ro. Põt. non debet suã derelinquere ecclesiam, sic & electus confirmatus, cum non debeat in dubiũ reuocari, quin post electionem, & confirmationem canonicam inter personas eligentiũ & electi coniugium sit spirituale contractum. Cui profectò Episcopalis dignitas nihil addit, cum quis Episcopali præditus dignitate, nullius tamen Ecclesiæ possit esse Episcopus, quemadmodum de illo contingit, qui oneri Pontificali renunciat, non honori. Vnde quum non sit maius Vinculum Episcopi ad ecclesiam, quàm electi, maximè cum fuerit confirmatus, imo idem penitus & nõ aliud, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo Episcoporum translatio, depositio,

sitio, & cessio, sic & electorum post confirmationem (spiritualis coniugij ratione) soli est Roma. Pontifici reseruata. Licet vsque ad tempora ista, quod cautum fuerat de Episcopis, expressum nõ fuerat de electis, propter expressam tamen similitudinem vel identitatem potius nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti, cum de similibus idem iudicium sit habendum.

21. quaest. 1. ca. Sicut enim.

Sed neque istud quod in canone legitur de electo, vt si vltra sex mẽses per suã negligentiam retinuerit ecclesiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum consecrationis accipiat, imò Metropolitani sui cedat iudicio: aliter intelligẽtibus poterat suffragari, cũ non intelligatur ecclesia viduata, quasi spõsum non habeat, sed quia sponsus eius nondum sit consecratus, adhuc quo ad quædam quasi viri maneat solatio destituta. Sicut iuxta communem modum loquendi, illa dicitur ecclesia viduata, quæ licet Episcopum inutilem, tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: vt sicut Metropolitani iudicio electus deijcitur, ita etiam ad aliam ecclesiam possit transferri, præsertim cũ nec sine autho. Ro. Pontifi. fiat cessio, vel deiectio memorata: qui vt hæc possent, ex illo canone Metropolitano indulsit. Vnde si circa translationẽ idẽ fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de translatione poterat expressisse. Et quod non est sanctorum patrum decreto sancitũ, superstitiosis non est adinuentionibus præsumendum: præsertim cum nõnunquam intelligatur prohibitum, quod non inuenitur concessum.

ff tit. de exceptio. rei iudi. L. Eumdẽ ter
2 quaest. 3. ca. Consuluisti.

Sanè quoniam Turonen. Archiepiscopus electũ Abricen. per metropolitanũ suum cõfirmatum in ecclesiam vestram (præter authori. sed Ap.) transferre præsumpsit, & in Episcopum consecrare, quem Rothomagen. Archiepiscopus citra mandatum nostrũ absoluit, & ei licentiã tribuit transeundi, prędictos archiepiscopos à cõsecratione & confirmatione Pontificũ, Episcopũ verò ab executione pontificalis officij Bituricen. Archiepiscopus iuxta mandati nostri tenorẽ suspendit. Et quamuis ijdem Archiepiscopi tanquam maiores plus excesserint in præmissis, præfatus verò Episcopus minus, vtpote illorum tanquam maiorem secutus: Nos tamen intellecta eorum cõfessione spõtanea, & supplicatione deuota, veniam errori dedimus. Quia non ex malignitate, sed ex simplicitate peccauerunt. Et quoniam præfatus episcopus, qui minus peccauerat, seuerius fuerat castigatus, reatum suum recognoscens humiliter & deuotè ac misericordiam postulans, & iudicium non requirens, nos intuentes quod licet sibi munus consecrationis impensum, nec prioris ecclesiæ ipsum Pontificem fecerit, nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam (priori vinculo perdurante) non potuerit canonicè consecrari, adhuc coniugaliter alteri alligatus, ei tam à vinculo prioris ecclesiæ, quam à pœna suspensionis penitus absoluto de benignitate sedis Apostolicæ duximus cõcedendum, vt priori consensu hactenus perdurante, Andegauensem ecclesiam studeat gubernare.

40 dist. ca. Homo Christianus.
Infra eodẽ lib. Cõstit. Cũ super.

Idem Episcopo & Petro Scholastico Moguntino.

Episcopus, qui propria authoritate de sua ecclesia se transfert ad aliam, carebit vtraque.

Constitutio Lx.

QVantò personam Hildesenensis Episcopi. Et infrà. Ipse verò relicta Hildesenensi ecclesia ad Herbipolensem ecclesiã authoritate propria se trãstulit: Non attendens quod veritas in euangelio protestatur: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Et potestatem transferendi Põtifices ita sibi retinuit Dominus & magister, quod soli Petro vicario suo, & per ipsum successoribus suis speciali priuilegio tribuit & cõcessit: Sicut testatur antiquitas, cui decreta patrũ sanxerunt reuerentiam exhibendam, & euidenter asserunt sacrorum canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, quos Ro. Pont. (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) ecclesiarũ necessitate, vel vtilitate pensata, non humana, sed potius diuina authoritate dissoluit. Et infrà.

Matt. 19. 33. quaest. 2. ca. Quos Deus. 25. quaest. 1: ca. Contra statuta. C. de summa Trini. L. 1.

23. quaest. 4 cap. Est iniusta. Neautem facti peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum (quod quidem si verum est, non potest non esse notorium) sibi præcipimus, vt administrationem Herbipolensis ecclesiæ penitus derelinquat. Et infrà.

Supra eodē constit. proxima. Cæterum quoniam Herbipolensis ecclesiæ canonici vota sua in ipsum prorsus illicitè contulerunt, volentes (sicut dignū est) vt in eo puniantur, in quo peccauerunt, eligendi eos hac vice suspendimus potestate. Et infrà.

1. Cor. 7. Quia verò Hildesen. ecclesiam cui fuerat alligatus, vnde (secundum Apostolum) solutionem quærere non debebat, nimis improbè dereliquit, ne ad ipsam redeat vlterius, districtius prohibemus, cum secundum traditiones canonicas, 7. quaest. ca. Si quis Episcopus. qui ad maiorē plebem se transtulerit, cathedra repelli debeat aliena, & carere propria, vt nec illis præsideat quos per superbiam spreuit, nec illis quos per auaritiam concupiuit.

Idem Episcopo Bambergensi & Scholastico Mogunt.

Solus Papa transfert Episcopos, & indulgentia per eum super tali translatione concessa ad literam seruanda est.

Constitutio Lxij.

Extra lib. 1. tit. 7. de Trāslatione episcopo. cap. Licet in tantum. Matt. 19. Licet in tantum. Et infrà. Sicut legitimi matrimonij vinculum, quod est inter virum & vxorem, homo dissoluere nequit, domino dicente in euangelio, quos Deus cōiunxit, homo nō separet: sic & spirituale fœdus cōiugij, quod est inter Episcopum & ecclesiam, quod in electione initiatum, ratū in cōfirmatione, & in consecratione intelligitur consummatū, sine illius authoritate solui non potest, qui successor est Petri, & vicarius Iesu Christi.

Hoc autem C. non attendens quondam Hildesenensis episcopus, ad Herbipolensem ecclesiam propria temeritate transiuit. Et infrà.

Nec illa prædecessoris nostri indulgentia præsumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat, cum in ea sit expressum, quod si ad maiorē vocaretur forsitan dignitatem, eam sibi liceret assumere, dum tamen nihil ei de statutis canonicis obuiaret. 93. dist. ca. Legimus in fine. Vnde licet forsitan aliquibus videatur, vt indulgentiæ occasione ipsius ad dignitatem possit transire maiorem, ad parem tamen ipsi transire non licuit, cum in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius solear dispensari. Præterea cum postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ, nō solum videatur postulationis examinationem, sed personæ etiam reseruare, subiungens dummodo nihil de canonicis obuiet institutis, antequam per eum postulatio examinata fuisset, cui fuerat facienda, nulla ratione debuerat transisse.

DE AVTHORITATE ET VSV Pallij in Ecclesia orthodoxa.

INNOCENTIVS PAPA III. C. PRESBYtero Cardinali, Apostolicæ sedis Legato.

Per Pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen Archiepiscopale.

Constit. Lxiij.

Extra lib. 1. tit. 8. de auto & vsu pallij. ca. Nisi specialis. Nisi specialis dilectio illa. Et infrà. Sanè si postulatio Troianensis Episcopi ad Panormitanam ecclesiam fuisset per nos etiam approbata, non tamen deberet se Archiepiscopum appellare, priusquā à nobis pallium suscepisset, in quo Pōtificalis officij plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur.

Tu ergo quod factum est, sic studeas palliare, vt id in confusionem tuam, & sedis Apostolicæ opprobrium non redundet.

Quoniam si oporteat vt nos, vel tu ex hoc negocio cōfundamur, eligemus potius te confundi, quàm lædamus sedis Apostolicæ dignitatem.

Idem.

Idem.

Romanus Pontifex semper & vbiq; vtitur pallio, alij in Ecclesiis suis & certis diebus tantum.

Constitutio lxiij.

AD honorem Dei. Et infrà.
Sanè solus Romanus Pontifex in Missarum solēnijs pallio semper vtitur, & vbique, quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium significatur.

Alij autem eo, nec semper, nec vbique, sed in Ecclesia sua, in qua iurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent vti diebus.

Quoniam vocati sunt in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

Extra lib. 1. tit. 8. de auto. & vsu pallij. cap. Ad honorem. 2. quæst. 6. ca. Qui se.

Idem Compostellano Archiepiscopo.

Archiepiscopus extra suam prouinciam pallio vti non potest, etiamsi hoc habeat consuetudo.

Constitutio lxiiij.

EX tuarum tenore literarum accepimus, quod cum fuerit in concessione pallij tibi dictum, vt ipso infra Ecclesiam tuam vtereris, & tibi pro Ecclesiæ tuæ negocijs frequenter extra tuam prouinciam commoranti, verecundum sit absque pallio ministrare (cum consuetudo sit in Hispania generalis, quod Archiepiscopi extra suas prouincias pallio indifferenter vtantur) vt extra tuam prouinciam vti pallio valeas indulgeri tibi à sede Apostolica postulasti.

Extra lib. 1. tit. 8. de auto. & vsu pallij. ca. Ex tuarum.

Licet autem talis consuetudo dicenda sit potius corruptela: nos tamen de speciali gratia indulgemus tibi, vt si necessitate aliqua præpeditus ad Ecclesiā tibi subiectam accedere fortè nequiueris pro consecrandis suffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad Ecclesiam alienā propter hoc te contigerit declinare (dūmodo is ad quem Ecclesia pertinet, id permittat) vtendi pallio in iam dictis casibus liberam habeas facultatem.

Idem.

In qualibet Ecclesia sua prouinciæ permissis diebus, Archiepiscopus missam celebrans vti pallio potest.

Constitutio lxv.

CVm sis. Et infrà. Vbicunque fueris in Missarum celebrationibus constitutus, diebus solennibus vsum pallij (per quod plenitudo Pontificij designatur) poteris liberius exercere.

Ibidem ca. Cum sit.

DE RENVNTIATIONE IN Ecclesia orthodoxa.

INNOCENTIVS PAPA III. NIDROsinensi Archiepiscopo.

Renunciatio beneficij facta in manibus laici non tenet, renuncians tamen est beneficio spoliandus.

Constitutio lxvj.

QVod in dubijs. Et infrà. Hi prætereà, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud denuo à laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi: licet resignatio talium facta laico nullam obtineat firmitatem.

Extra lib. 1. tit. 9. de renūciatione. cap. Quod in.

Idem

Idem Archiepiſcopo Eboracenſi.

Papa concedit licentiam cedendi Epiſcopo, qui ſine mortis periculo in Eccleſia ſua morari non poteſt.

Conſtitutio lxvij.

Ibid. cap. Ad ſupplicationem. 74 diſt. ca. Quorundã. 93. diſt. ca. Diaconi. AD ſupplicationem Raguſienſis Archiepiſcopi, eum à cura, qua tenebatur Eccleſiæ Raguſienſi, duximus abſolnendũ, eò quòd non poterat ibi ſecurè morari, & ſi acceſſum haberet ad illam, mortis ſibi periculũ imminebat. Et infrà. Ne ergo idem in vituperium miniſterij noſtri defectũ in rebus tẽporalibus patiatur, mandamus, quatenus beneficiũ (quod de liberalitate regia ac cõceſſione tua, in epiſcopatu Carleoli, & Eccleſia de Malebrõ eſt illi collatum) ad ſuſtentationem conſerues ipſius.

7. quaſt. 1. cap. Quamuis triſte. Cui conceſſimus, vt in ipſo Epiſcopatu abſque vſu Pallij officium Epiſcopale valeat exercere, tibi tanquam Metropolitano reuerentiam & obedientiam impenſurus.

Idem Epiſcopo Arelatenſi.

Ponit ſex cauſas, ex quibus Epiſcopi poſſunt petere, & Papa conſueuit concedere cedendi licentiam, quæ his verſibus comprehendi poſſunt:

Debilis, ignarus, malè conſcius, irregularis,
Quem malè plebs odit, dans ſcandala, cedere poſſit.

Conſtitutio lxviij.

Ibid. cap. Niſi cum. NIſi cum pridem. Et infrà. Si in huiuſmodi ceſſione frugem tibi melioris vitæ promittis, ſcire debes te, non eſſe ſanctificato in vtero ſanctiorem, & ideo non oportet te prædicationis iam ſuſceptæ deſerere miniſterium, cum ille cuius fieri baiulus recuſabat, tandem prædicandum receperit verbum Dei.
Mat. 1. Luc. 3. Quod ſi forſan humilitatis cauſa de culmine quæris Pontificali deſcendere, eo ipſo humilitatis videris erigere malè verticem, quod te nimis in reſignandi propoſito exhibes pertinacem, quia tunc in te veram humilitatem cuſtodies, cum & per eam locum ſublimem fugies, & per obedientiam non dimittes.

Intueri te itaque volumus, quod hæc ſunt illa, per quæ cedendi Epiſcopus licentiam poteſt poſtulare: Conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, graue ſcandalum, irregularitasque perſonæ. Sed in his omnibus eſt obſeruanda cautela. Propter conſcientiam enim criminis, cedendi poteſt licentia poſtulari, & forſitan nõ cuiuslibet, ſed dũtaxat illius, propter quod 81. diſt. ca. Apoſtolus. ipſius officij executio poſt peractam pœnitentiam impeditur: cũ ſi omnes quos arguit conſcientia cuiuslibet culpæ cederent, pauci vel nulli in illo miniſterio 2. Cor. 12. remanerent. Et infrà.

Ibidem. Extra lib. 1 tit. 9. de renũciati. ca. literas. 38 diſt. ca. vltimo. 38 diſt. per totum. Alia vero cauſa eſt, debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute procedit: nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo, per quam impotens redditur ad exequendum officium paſtorale. Nam ſi pro qualibet corporali debilitate ſuſceptæ ſeruitutis officium poſſet deſeri, fruſtra fateretur ſe Apoſtolus in ſuis infirmitatibus gloriari: cum interdum non plus hortetur ſenilis debilitas aliquem cedere, quàm moralis maturitas, (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo officio ſuadet permanere. Pro talibus enim de ſe dicit Apoſtolus: Cũ infirmor, tunc fortior ſum. Quia nonnunquam corporis infirmitas fortitudinem corporis augmentat.

36. diſt. ca. Fratrem noſtrum. Oſea 4. 38 diſt. ca. Omnes pſallentes. Pro defectu quoque ſcientiæ plerunq; poteſt quis petere ceſſionẽ. Quia cũ ipſa circa ſpiritualiũ adminiſtrationem ſit potiſſimũ neceſſaria, & circa curam tẽporalium opportuna, præſul qui cõmiſſam ſibi debet Eccleſiam regere in vtriſque, ſalubriter ei renunciat, ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat: Tu enim (inquit dominus) ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi.

mihi. Quanquam etsi desideranda sit eminens scientia in Pastore, in eo tamen
sit competens toleranda. Quia, secundũ Apostolum, scientia inflat, charitas au- *1. Cor 8.*
tem ædificat. Et ideo imperfectum scientiæ potest supplere perfectio chari- *Supra eo-*
taris. *de, constitu*
Propter malitiam autem plebis cogitur interdum prælatus ab ipsius regimi- *tione. Cum*
ne declinare, quando plebs adeò duræ ceruicis existit, vt proficere nequeat apud *nobis olim.*
ipsam, sed propter eius duritiam, quò magis satagit, eò magis iusto iudicio defi-
cere permittatur, dicente domino per Prophetam: Linguam tuam adhærere fa- *Ezech. 3.*
ciam palato tuo, quia domus exasperans est. Et Apostoli leguntur dixisse Iudæ- *Act. 13.*
is: Ecce conuertimur ad gentes, quia verbo Dei indignos vos fecistis. Non tamẽ *Ioan 10.*
pro qualibet culpa debet Pastor gregẽ deserere, ne mercenario cõparetur, qui vi- *23. qua. 4.*
det lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: sed de superioris licentia, *cap. Tres*
tunc demum potest non tam timidè fugere, quàm prouidè declinare, quum *personas.*
oues conuertuntur in lupos, & qui debuerant humiliter obedire, iam irre-
uocabiliter contradicunt. Quum etsi tales sint pro crimine grauiter punien- *23. quæst.*
di, sunt tamen pro tempore vtiliter tolerandi: quia sanguinem elicit, qui nimis *4. ca. Ne*
emungit. *admissa.*
Prouer. 9.
Pro graui quoque scandalo euitando, (quum aliter sedari nõ potest) licet Epi- *4. dist. ca.*
scopo petere cessionem, ne plus temporalem honorem, quàm æternã videatur *Denique.*
affectare salutem: memor illius quod dicit Apostolus: Si esca scandalizauerit fra- *1. Cor. 8.*
trem meum, non manducabo carnem in æternum. Sed inter scandalum & scan-
dalum est subtiliter distinguendum, sicut dominus ipse distinxit: cui quũ dixis-
sent apostoli: Scis, quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizantur? Respondit: *Matt. 15.*
Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorũ. Alibi verò dixit: Qui scandalizauerit vnũ *Matt. 18.*
de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, vt suspẽdatur mola asinaria in col-
lo eius, & demergatur in profundum maris. Personæ verò irregularitas (vt si for
tè sit bigamus, vel viduæ maritus) est causa propter quam petere potest licentiã
aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit: Oportet Episcopum esse vnius *1. Tim. 3.*
vxoris virum. Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ debet ei
qui regulariter ministrauit, cedendi licẽtia indulgeri, vtpote si de legitimo ma-
trimonio non sit natus: quia licet irregularitatem huiusmodi nõ potuerit sub-
ticere, si tamen & culpa latet & causa, cum eo qui laudabiliter suũ impleuit offi-
cium (iniuncta sibi pœnitentia competenti) potest nõ minus vtiliter, quàm mi-
sericorditer dispensari. Ego sum (inquit Deus) zelotes, vindicans peccata patrũ *Exod. 20.*
in filios, & vsq; in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me, id
est, in illis qui contra me paternum odium imitantur. Vnde paret, quod illis qui
paterna vitia nõ sequuntur, propriæ possunt in talibus suffragari virtutes illo
discretionis adhibito moderamine, vt inter nothos & manzeres, naturales &
spurios distinguatur. Et infrà.
Verùm si propter alias causas cessionem affectes, non est in hoc tibi postulan-
ti fauendum, quum huiusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam
(vt id tanquam notissimum omittamus, quod ociositas & voluptas arma sunt
hostis antiqui, ad miseras animas captiuãdas) propter laboris angustias aut per-
secutionis incursus non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo manum
apud extraneum te fide media copulasti: sciens, quod beati sunt isti, qui persecu- *Matt. 5.*
tionem patiuntur propter iustitiam, quoniam quum probati fuerint, accipient *Iac. 1.*
coronam vitæ, quam repromisit Deus diligẽtibus se. Sed dices: Spiritus vbi vult *Ioan. 3.*
spirat, & nescis vnde veniat, aut quò vadat, & ideo non est, qui possit vias illius
spiritus perscrutari. Qui verò spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege: quoniam
vbi spiritus Dei, ibi libertas. Quare si cedendi tibi licentia data ab homine non
fuerit, nihilominus tamen cedes: quia data est tibi libertas cedendi à Deo. Certè
desipis, si sic sapis. Nam quomodo spiritu Dei agitur, qui contra spiritum Dei
agit? Si enim vera sunt quæ præmisimus, (imò quia indubitanter sunt vera) pro-
cul dubio contra spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quo-
niam ipse est spiritus veritatis. Porrò, si dicas, quod forsan alia est causa latens, *Ioan. 16.*
propter quam cedendi volũtas tibi cœlitus inspiratur: & nos siquidem respon-
demus:

demus:Tu quomodo scis,quod [illegible] nspiratio sit cælestis? Nónne recolis, quid
ille gloriosus Pontifex dixit,quum cepisset viribus corporis repētè destitui:Do-
mine,si adhuc populo tuo sum necessarius,non recuso laborem? Fiat voluntas
Phil 1. tua:illius exemplum secutus,qui dixit:Cupio dissolui & esse cum Christo. Ma-
nere autem in carne,necessarium est propter vos.Et infrà.

Quippe si quantocunque virtutum flore refulgeas, & in te non habeas chari-
tatem,nihil te comprobaris habere.Nulla siquidem maior poterit esse charitas,
Ioan 15. quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Quum autem propter hanc
7. quæst. 1. te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione (dummodo
fere per proficere illis possis, etsi non omnibus,tamen multis)ab eorū regimine te con-
totum. uenit excusare:quoniā si laboris causam prætendis, exemplum te Apostoli sub-
1.Cor. 15. leuabit,qui suadet tibi laborem huiusmodi non refugere,dum se asserit pro cō-
24. quæst. muni salute plus cæteris laborasse.quia licet non semper sequatur laborem effe-
4 ca. Quo ctus,nihilominus tamē ipse labor est meritorius apud Deū, iuxta quod legitur:
notum. Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum.Et infrà.
Sap 10
Nec putes quod ideo Martha malam partē elegerit,quæ circa plurima satage-
Luc.10. bat,quia Maria optimam partem elegit,quæ non auferetur ab ea : quoniam il-
De pœnitentia dist. 7. cet illa sit magis secura,illa tamen est magis fructifera. Et licet illa sit magis sua-
ca. vltimo. uis,hæc tamen magis vtilis,quum in fœcunditate sobolis lippitudo Liæ,Racha
Gen 29. elis pulchritudini sit prælata: quamuis simul in vnum & contemplatiuus esse
Exod. 24. valeas & actiuus,legislatoris exemplo, qui nunc ascendebat in montem, vt ibi
gloriam domini cum maiori cerneret libertate: nunc verò descendebat in ca-
stra,vt cum vtilitate maiori necessitatibus populi prouideret. Quapropter faci-
lius indulgetur,vt ascendat monachus ad præsulatum, quàm præsul ad mona-
chatum descendat.Et infrà.

Monemus itaque vt laborem pastoralis regiminis non recuses,ne fortassis ad
pedes suos cum Maria sperneret reaccipere, qui sibi apud te diuertenti spreuis-
ses cum Martha solicita ministrare. Et infrà. Quia verò in postulando ceden-
di licentiam instituisti, tibi te duximus relinquēdum, vt distinctis causis propter
quas cedere oporteat, si propter aliquam causam vtilem & honestam in huius-
modi proposito perseueres,de licentia nostra cedas:alioquin cedendi licentiam
authoritate apostolica tibi scias esse penitus interdictam: quoniam si pennas ha
beas quibus satagas in solitudinem aduolare,ita tamen strictæ sunt nexibus præ-
ceptorum,vt liberum non habeas(absque nostra permissione)volatum.

Idem Episcopo Fauentino, in Archiepiscopum Rauennatensem electo.

*Episcopus qui propter crimen renunciauit episcopatui.& ad religionem transiuit,ad episcopatum reassu-
mi non potest:secus si renunciauerit propter persecutionem, infirmitatem,defectum scientiæ, simo-
niam,ipso ignorante commissam,vel aliam similem causam.*

Constitutio lxx.

Ibidē cap. POst translationem tuam ad Ecclesiam Rauennatensem,cum Præpositus &
Post trasla Canonici Fauentinenses in I. eorum Canonicum liberam eligendi autho-
tio. ritatem vnanimiter contulissent,ipse I.sancti Fridiani Lucanensem Canonicū
olim Episcopum Sartanensem,in Fauentinensem Episcopū postulandū elegit.
Porrò à sancti Fridiani priore super hoc requisito,& obtento consensu,Præposi
tus & alij postulationem eandem approbari à nobis humiliter petierunt.

Verùm postulationi huiusmodi videbatur concilij Constantinopolitani Ca
7. quæst. 1. pitulum obuiare,in quo statutum est, vt quicunque de Pontificali dignitate ad
ca. Hoc ne- monachorum vitam & pœnitentiæ locum descenderit, nequaquam vlterius
quaquam. ad pontificatum resurgat. Vnde contra dictum concilium(quum sit vnū ex qua-
15. dist. ca. tuor principalibus, quæ sicut quatuor Euangelia Ecclesia Catholica venera-
Sicut san- tur) nullatenus videbatur eorum postulatio admittenda. Cæterum speciales
cti. quidam casus inueniuntur, in quibus (prædicto concilio non obstante) is qui
vitam monachalem elegit,rursum licitè potest ad episcopatū assumi. Si enim
quisquam

quifquam perſecutionis rabie ſæuiente, vel præpediente inualitudine corpo-
ris, quum proficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris authoritate ad
monaſticam vitam deſcendat: perſecutionis vel ægritudinis impedimento ceſ-
ſante, ad Epiſcopalem poterit reſurgere dignitatem. Item, ſi quis propter litera- *Luc 6.*
turæ defectum (ne tanquam cæcus cæco ducatum præbeat) locum regiminis au
thoritate Apoſtolica deſerendeadoclum ſe contulerit monachale, ac per exer-
citium lectionis ſcientiæ reperit margaritam, proculdublo poterit denuò vo-
catus à domino cathedram reaſcenderi paſtoralem. Rurſus, ſi quis cupeditate
parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit epiſcopatum adeptus, & hoc
comperto epiſcopatum de licentia ſuperioris dimittens, obſeruantiam elege-
rit regularem, etſi ad epiſcopatum eundem redire poſtmodum nequeat, iuxta
canonicas ſanctiones, ad alium tamen poterit licitè reaſſumi. Quanquam au- *7. quæſt. 1.*
tem in his & conſimilibus caſibus is qui epiſcopatu dimiſſo monaſticam vitam *ca. Præſen-*
elegit, reſurgere valeat ad officium paſtorale, nihil tamen in his contra præſcri- *tium.*
ptum intelligitur concilium attẽtari, quod in eo loquitur caſu, quum propter
aliquod crimen epiſcopatum quis deſerens, ad vitam monaſticam pœnitentiæ
cauſa deſcendit. Vnde quidã in eo caſu loqui dixerunt capitulum ſupradictum,
quum quis pro crimine, de quo conuictus fuerat vel confeſſus, ab epiſcopali di-
gnitate depoſitus in monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus:
vel cum aliquis propter graue crimen, pro quo epiſcopatum retinens pœ- *1 quæſt. 1.*
nitentiam dignè agere non valebat, cedendi obtenta licentia vitam mona- *ca. Si quis*
chalem elegit. Alijs aſſerentibus ſic intelligendum eſſe capitulum antedi- *neque.*
ctum, vt per ſe reſurgere nequeat, id eſt, repetere quaſi debitum, quod tali *7. quæſt. 1.*
modo dimiſit: quanquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantum & non ordi- *cap. Quàm*
nem reſignauit. *periculo-*
Quum ergo nobis cõſtare nequiuerit ob quam cauſam prædictus I. epiſcopa- *ſum.*
tui olim ceſſerit, mandamus quatenus, ſi tibi conſtiterit, quod propter aliquã
ex præmiſſis cauſis, ſeu conſimilibus idẽ I. epiſcopatui ceſſerit memorato, tu au-
thoritate noſtra (dummodo neceſſitas vel vtilitas id expoſcat) licentiã ei tribu-
as aſcendendi ad regimen Eccleſiæ Fauentinẽſis, maximè ſi veritate ſubnititur,
quod dictus I. loco tantũmodò ceſſerit memorato, & nõ ordini, vel etiã digni-
tati. Tunc enim eſſet vehementiſſimè præſumendum, quod nõ propter crimen
aliquod ab ipſo cõmiſſum, ſed cauſa pœnitentiæ ad vitam migrauerat regula-
rem: præſertim cum apoſtolica ſedes poſt ceſſionem multo minus quàm antea
permiſiſſet eidem tali crimine irretito in põtificali ordine miniſtrate: alioquin
(quum durum nimis extiterit contra tam ſolenne concilium huiuſmodi poſtu
lationem admittere) Præpoſito & Canonicis memoratis iniũgas, vt aliam per-
ſonam ſibi idoneam eligant in paſtorem.

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA Prælatorum in Eccleſia catholica.

INNOCENTIVS PAPA III.

Supplet ſuperior inferioris negligentiam in beneficijs conferendis, ſi tempus Lateranenſis concilij lapſum ſit, & collatio per inferiorem poſtea facta non valet.

Conſtitutio lxxj.

LIcet magiſter H. & R. procurator R. de ſancto Cadimundo ſuper *Extra lib.*
Archidiaconatu Richemundiæ diutius litigauerint coram nobis. *1. tit. 10. de*
Et infrà. *ſupplen.*
Ne igitur ius noſtrũ negligere videamur, qui alios in ſua iuſtitia *negligẽtia*
cõfouemus, mandamus, quatenus ſi vobis cõſtiterit Archidiacona- *prælatorũ,*
tũ Richemundiæ vacaſſe per annũ (tempore ſemeſtri quo vel ad Archiepiſcopũ *ca. Licet.*
vel ad Capitulum donatio pertinebat, non à vacatione, ſed à notitia cõputato) *De pœnitẽ-*
cum pro eo quod Eboracenſis Archiepiſcopus alium ſuperiorem non habet, ex *tia. diſt. 3*
tunc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtrique ſuper eo ſilentium imponatis. *cap. Sanè.*

Idem Magistro P. de Castro nouo, & R. Monacho Fontisfrigidi, Apostolicæ sedis Legatis.

Si is, ad quem spectat beneficij collatio, lapso tempore Lateranen concilij conferat, non valet collatio, nisi de misericordia toleretur.

Constitutio lxxij.

Ibidē cap. Literas vestras.

Literas vestræ discretionis accepimus, quod cum in quibusdam Ecclesijs legationi vestræ subiectis quædam beneficia & dignitates tanto tempore vacauissent, quod tam prælati, quàm capitula secundum tenorem Lateranen. cōcilij essent iure instituendi priuati: postquàm aduentus vester innotuit, in beneficijs illis personas minus idoneas instituere præsumpserunt. Et infrà.

Discretioni ergo vestræ mandamus, quatenus, si beneficia & dignitates noueritis personis idoneis assignatas, eas de patientia permittatis ab ipsis pacificè possideri, alioquin personas amouentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis authoritate nostra suffulti non differatis quantotius ordinare.

Idem Episcopo Samorensi.

Is, ad quem primo loco spectabat collatio beneficij, lapso tempore Lateranen. concilij, conferre non poterit.

Constitutio lxxiij.

Ibidē cap. Dilecto filio.

Dilecto filio P. tituli Sancti Marcellini presbytero cardinali S. & R. procuratoribus P. & G. apud sedem apostolicam constitutis, auditore concesso. Et infrà.

Quia nobis constitit à Salamantino decano & eius sequacibus, post elapsum sex mensium spacium, infra quod Episcopus & capitulum (prout communiter spectabat ad eos) procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionem supradicti P. minus canonicè celebratam, eandem decernimus irritam & inanē, & appellationem à Decano & suis fautoribus interpositam factum Archiepiscopi (ad quem iam erat eligendi authoritas deuoluta) nequiuisse aliquatenus impedire. Et infrà.

Mandamus quatenus nisi dicto G. aliquod canonicum obuiet, electionē de ipso factam sublato apostolico obstaculo confirmetis.

DE TEMPORIBVS ORDINATIOnum, & qualitate ordinandorum.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI ET Conuentui Cariloci.

Si Monachus vnius ordinis in secundo ordine, ad quem transiuit, incipit sacerdotium, ad primum ordinem rediens, in eo liberè ministrabit.

Constitutio lxxiiij.

Extra lib. 1. tit. 12. de temporibus ordinationis.

Ex parte vestra nostro fuit apostolatui reseratum, quod quidam monachus vester se ad nigros monachos transferens, & habitum eorum assumens, ad sacerdotij ordinem in ipso habitu est promotus. Vnde quia dubitastis, vtrum in assumpto taliter ordine ministrare debeat.

Mandamus, quatenus (nisi canonicum aliud obuiet) ipsum monachū officium sacerdotis liberè exequi permittatis.

Idem C. Presbytero Cardinali, apostolicæ sedis Legato.

Si Græcus Episcopo Latino subiectus, ordinatur sine Latini licentia, à Græco interdicitur sibi executio: si verò de licentia, tunc toleratur.

Consti-

Constitutio lxxv.

QVod translationem pontificis. Et infrà. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum clericus Græcus Episcopo Latino subiectus à Græco pontifice ordinatur (nisi de mandato vel licentia sui Episcopi fiat) Interdicenda ei ordinis executio sic suscepti, tanquam ab alieno pontifice sine mãdato vel licentia sui Episcopi ordinato. *Ibidē cap. Quod trãslationem.*

Si verò de mandato vel licentia sui præsulis à Græco pontifice secundum morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui clericos suos à Græco facit antistite ordinari, quandiu tamen talis mos ab Ecclesia tolleratur, impediri non debet ab executione ordinum taliter susceptorum. *19. quæst. 2 ca. Lugdunen.*

Idem Mutinensi Episcopo.

Ordinatus à Papa sine licentia Papæ, ad superiores ordines non promouetur.

Constitutio lxxvj.

CVm in distribuendis. Et infrà.

Meminimus à nobis fuisse suppliciter postulatum & clementer indultũ, vt, quia præfatus A. ecclesiæ Romanæ subdiaconus erat, mandaremus ipsum per Bonon. episcopum promoueri. *Ibidem ca. Cum in.*

Idem Mutinensi Episcopo, & H. Romanæ Ecclesiæ subdiacono.

Duo sacri ordines non possunt conferri eidem vno die vel duobus, continuato ieiunio.

Constitutio lxxvij.

LIteras vestras recepimus super inordinata ordinatione Imolen. electi, quẽ Bonon. episcopus præcedenti sabbato in diaconum, & sequenti die dominico (continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit. *Ibidem ca. Literas vestras.*

In quo quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit, qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione, vnum ordinem vno die, & alium altero (ieiunio continuato) conferri: cũ propter continuationem ieiunij fictione canonica, siue mane dominicæ trahatur ad sabbatum, siue vespera sabbati ad diem dominicã referatur, profectò manè cum vespera, seu vespera cũ manè ad eundẽ diem pertinere dicetur. Nam si, quãtum ad hunc necessitatis articulum pertinet, manè ad vnum diem, & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio ieiunij necessaria, cum & sabbato ante cœnam & dominica ante prandium intelligantur esse ieiuni?

Præfatum itaque Bonon. episcopum (vt puniatur in quo deliquit) à collatione ordinum, diaconij scilicet, & presbyterij, alterum verò ab executione officij sacerdotalis tam diu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus.

DE SCRVTINIO IN ORDINATIONIBUS FACIENDO.

INNOCENTIVS PAPA III.

Episcopus interrogatus in scrutinio episcopi ordinandi, potest respondere illum dignum, si non nouit illum indignum.

Constit. lxxviij.

EX parte tua fuit propositum. Et Infrà.

Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod cum aliquem in diaconum vel presbyterum promouemus, prior diaconorũ, qui nobis assistit, dicit: Postulat sancta mater ecclesia hunc diaconũ vel subdiaconũ ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi. Et nobis interrogantibus, si eum cognouerit esse dignum, idẽ respondet, quòd (quantũ humana fragi- *Extra lib. 1. tit. 12. de Scrutinio faciendo. cap. Ex parte tua.*

25 quaest. 3 cap. Hoc videtur. fragilitas nosse finit) & scit & testificatur illum ad huiusmodi onus officij esse dignum. Vnde in tali responsione aliquem peccare nō credimus, dūmodo contra conscientiam non loquatur, quia nō simpliciter illum asserit esse dignū, sed inquantum humana fragilitas nosse finit: cum illum quem indignum esse nō nouit, dignum debeat aestimare. Huiusmodi ergo responsione securè vti poteris, nisi fortè de indignitate tibi constiterit consecrandi. Si autem illum indignum esse cognoscis, Metropolitano (priusquam ad huiusmodi scrutinium veniatur) secretè studeas nunciare vel intimare, quamuis nos interrogationem huiusmodi non in consecratione pontificis, sed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus.

DE AETATE ET QVALITATE, ET ordine praeficiendorum.

INNOCENTIVS PAPA III.

Subdiaconus in Episcopum eligi potest.

Constitutio lxxix.

Extra lib. 1 tit 14 de aetate & qualitate. ca. A multis. A Multis multoties, an subdiaconus in episcopum eligi valeat, haesitatur. Siquidem Vrbanus Papa primus decreuit, vt nullus in episcopum, nisi in sacris ordinibus religiosè viuens inuentus fuerit, eligatur: Sacros (inquit) ordines, diaconatum dicimus & presbyteratum. Hos siquidem solos primitiua ecclesia legitur habuisse. Subdiaconos vero (quia etiam ipsi ministrant altaribus) opportunitate exigente concedi- 60 dist. ca. Nullus. mus in episcopos eligi, si tamen praeclarae scientiae ac religionis existant. Quod ipsum non sine Rom. Pontificis vel Metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quod Vrbanus ad statum primitiuae ecclesiae se referens, in quo subdiaconatus ordo sacer minimè dicebatur, instituit, vt de subdiacono (nisi vtilitatis causa, & tunc etiam de permissione Metropolitani vel Ro. Pontificis) non posset electio celebrari.

32 dist. ca. Erubescant. Verum cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines cōputetur, sicut Vrbanus Papa secundus sub his verbis expressit: Erubescant impij, & Intelligant iudicio spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus, presbytoratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, si castè non vixerint, excludendos ab omni eorundem gra- Ibidem ca. Sequenti. duum dignitate. Et iterum: Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatae castitatis existat, & qui vsq; ad subdiaconatum vnicam & virginem habuit vxorem. Et ad similitudinem diaconi & presbyteri subdia- Ibidem ca Si quis eorum. conus debet continentiam obseruare, sicut & in sexta synodo constitutum est, vt si quis eorum, qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri voluerit copu- 31 dist ca. Ante triennium. lari, hoc ante subdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius statuisse legitur, vt nullum facere subdiaconum praesumant episcopi, nisi qui se castè victurum promiserit.

Nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare, statuimus, vt subdiaconus in episcopum valeat liberè eligi, sicut diaconus vel sacerdos.

Idem tituli Sanctae Crucis Cardinali.

Irregularis, & in minoribus, potest dispensatiuè in Abbatem institui.

Constitutio lxxx.

[illegible] TVam in domino diligentiam commendantes, quā super monasterio sancti Quirici reformando dinosceris adhibere.

Mandamus, quatenus, si non potes eidem monasterio de persona idonea melius prouidere, tu monachum illum, quem literis tuis de honestate ac industria commendasti, per quem status eiusdem loci creditur reformandus (nullū prorsus habens respectum ad petitionem illicitam, quam quidā laici faciebāt, sed ex

tuae

tuæ duntaxat prouisionis officio) instituas in Abbatem, ita videlicet, quod ad sacros ordines non ascendat, cum instante necessitatis articulo possit in abbatē assumi etiam in minoribus ordinibus constitutus. Et laici memorati nō sint consanguinitate vel affinitate coniuncti monacho memorato, vt ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo.

Abbas si est presbyter & benedictus, conferre potest ordinem clericalem.

Constitutio Lxxxj.

CVm contingat interdum, quod laici ad monasteria conuolantes à suis abbatibus tonsurentur, requisisti, an clericatus ordo in tonsura huiusmodi conferatur. *Ibidem ca. Cum cōtingat interdum.*

Super quo tibi respondetur, quod cum in vij. synodo sit statutum, vt lectores per manus impositionem licentia sit vnicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, dummodo ipsis ab episcopo (secundum morem præficiendorum abbatum) manus impositio facta noscatur, & constet cum existere sacerdotem, per primam tonsuram iuxta formam ecclesiæ datam à talibus clericalis ordo confertur. *69 dist. ca. Quoniam videmus.*

Innocentius Papa tertius.

Si canonicus regularis factus monachus, iusta de causa ad canoniam reuersus, ibi postea præficiatur, licitè tenere poterit prælaturam.

Constitutio Lxxxij.

INtelleximus quod cum in monasterio tuo fueris laudabiliter cōuersatus, ad monasterium sancti Innocentij talis ordinis accessisti: vbi cum aliquandiu in ipso ordine permansisses, demum ad correuersus, de Metropolitani & aliorum consilio ad primam domum redire curasti: in qua tandem sub regularis obseruantiæ disciplina taliter Deo & hominibus placuisti, quod per tuorum exigentiam meritorum fratres tui preceferunt te vnanimiter in abbatem. *Ibidem ca. Intelleximus quod.*

Ne igitur occasione moræ, quam in præscripto monasterio contraxisti (quasi conscientia tua te remordeat) in susceptæ administrationis cura tepescas, attendens quod cantum est in canone, ne quis canonicus regularis (nisi fortè publicè lapsus sit, quod absit) efficiatur monachus: & si factus fuerit, ad canonicatus ordinem reuertatur vltimus in choro manēdo cucullam ad memoriā dclaturus. *19 quæst. 3. cap. Mandamus.*

Discretioni tuæ mandamus, quatenus circa curam tibi commissam solicitudinem exercere studeas indefessam, & taliter sequentia bona continuare prioribus, quod dignum à Deo possis meritum expectare.

Idem.

Ordinatus ad sacros ordines sine titulo, ab ordinatore iustè petit beneficium.

Constitutio Lxxxiij.

ACcepimus, te nostris auribus intimāte, quod quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiam Bracaren. super beneficijs obtinendis infestant. Et infrà. *Ibidē cap. Accepimus te.*

Licet igitur in ordinationibus clericorum illam tui ac prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere, vt minus idonei nō ordinarentur à vobis, ac ideo post promotionem eorum exceptionē non poteris prætendere contra illos, nisi fortè postquā promoti fuerint, reddiderint se indignos: ex superabūdanti tamē (quando scribere pro talibus nos oportet) facimus in literis nostris apponi, vt si ordinatus pro quo scribimus, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius cōpetens beneficiū tribuatur, etsi tecum de iure agere vellemus, te possemus meritò ad prouisionem eorū compellere, quos à te vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse cōstaret, eo pręsertim, quod ad obtinēdum ecclesiasticum beneficiū eos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti. Vnde granitet sustinere nō debes, sed nobis potius deuotè inclinare teneris, si illos examinari per alios facimus, quos sine examinatione nō credimus ordinatos, antequam ad prouisionē eorum te cōpellere velimus. *8. quæst. 3. ca. Dilectis simi.*

Ggg 3 Manda-

Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma communi, in maiori ecclesia vel alijs diœcesib. Bracharen. prouidere non tardes. Exceptiones autem, si quas cōtra tales proposueris, præcipimus audiendas.

DE VNCTIONE SACRA IN Ecclesia Catholica.

INNOCENTIVS PAPA III. PATRIarchæ Constantinopolitano.

Ecclesia Græcorum in ordinationibus & consecrationibus seruare debet vnctiones, quas seruat ecclesia Romana. Episcopus autem cum consecratur, inungitur chrismate in capite & manibus, quod si fuerit prætermissum per tres episcopos est supplendum.

Constit. Lxxxiij.

QVum venisset ad apostolicam sedem Bracaren. Episcopus, qui in cōsecratione sua sanctam non acceperat vnctionem, quoniā apud vos non consueuerunt pontifices, cum consecrantur, inungi: nos, quod illi defuerat, mandauimus in ipso suppleri, faciētes caput eius & manus per Alban. episcopum (assistentibus ei duobus episcopis secundum morem ecclesiasticum) sacro chrismate deliniri. Et infrà.

Scire volumus duas esse species vnctionis: Exteriorē, quæ materialis est & visibilis; & interiorem, quæ spiritualis est & inuisibilis. Exteriore visibiliter inūgitur corpus: interiori inuisibiliter inūgitur cor. De prima Iacobus Apostolus ait: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiæ, & orant super eū, vngentes eū oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmū. De secunda Ioannes apost. ait: Vos vnctionē quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et nō necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio vos docet de omnib', ita faciatis. Vnctio visibilis & exterior signū est interioris & inuisibilis vnctionis. Vnctio vero inuisibilis & interior nō solū est signū, sed etiam sacramentum: quia si dignè sumitur, vel agit, vel auget absq; dubio quod designat. Ad exhibendum aūt exteriorem & visibilē vnctionem, benedicitur oleū, quod dicitur catechumenorū vel infirmorū, & cōficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo mystica ratione. Per oleū enim nitor cōscientiæ designatur, iuxta quod legitur: Prudentes virgines acceperūt oleū in vasis suis cū lampadibus. Per balsamū odor famæ exprimitur, propter quod dicitur: Sicut balsamū aromatizans odorem dedi. Hoc ergo chrismate vngi debet Episcopus, nō tā in corpore, quàm in corde, vt & interius nitorem cōscientiæ, quantū ad Deum, & exterius habeat odorē famę quo ad proximum. De nitore cōscientiæ dicit Apostolus: Gloria nostra hæc est, testimoniū cōscientiæ nostræ. Nam omnis gloria filię regis ab intus. De odore famę idē Apostolus ait: Christus bonus odor sumus in omni loco, & alijs odor mortis in mortē. Debet enim episcopus bonū habere testimoniū, & ab his qui sunt intus, & ab his qui sunt foris, vt cortina cortinā trahat, & qui audit dicat, Veni. Hoc vnguento caput & manus Episcopi cōsecrantur. Per caput enim mens intelligitur, iuxta illud: Vnge caput tuū, & faciē tuam laua. Per manus, opera intelliguntur, iuxta illud: Manus meę distillauerūt myrrham. Manus igitur vngitur oleo pietatis, vt Episcopus operetur bonū ad omnes: maximè aūt ad domesticos fidei. Caput aūt vngitur balsamo charitatis, vt Episcop' diligat Deū ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente sua, & proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter authoritatem & dignitatem, & manus propter ministeriū & officiū. Caput enim vngitur, vt ostendatur illius repræsentare personā, de quo dicitur per Prophetam: Sicut vnguentū in capite, &c. Caput enim viri Christus, caput Christi Deus, qui de se dicit, Spiritus domini super me, eò quòd vnxit me, euangelizare pauperibus misit me. Manus Episcopi inunguntur, vt ostēdatur accipere potestatem benedicendi & cōsecrandi. Vnde cum eas consecrator inungit, Consecrare (inquit) & sanctificare digneris domine manus istas per istam

Extra lib. 1 tit. 15 de sacra vnctione cap. Cum venisset ad.
66 dist. ca. Porrò.
Vnctionis species duæ
De conse. dist 4. ca. 1.
Vnctio exterior ex quib. cōstet.
Oleo quid mystice designetur.
Matt 25.
Balsamum quid myst. ce.
Eccles. 24.
12 quæst 1 ca. Nolo & 11 quæst 3 6. Nō sunt audiendi.
2. Cor. 1
Psal 44.
2. Tim. 3.
23. quæst 4 ca. Nabuchodonosor
8 quæst. 1. ca. Licet ergo.
28 quæst. 1. ca. Iā nūc.
Caput mystice quid.
Matt. 6.
Manus quidem.
Cant. 5.
Gal 6.
Matt. 22.
Luc 10.
Caput cur vngatur Episcopo
Psal. 132.
1. Cor 11
33 quæst. 5. ca Cum caput.
Esa 61.
Luc 4.
Manus cur vngantur.

istam vnctionem,& per benedictionem nostram: vt quæcunq; consecrauerint, consecrentur,& quæcunque benedixerint,benedicantur,in nomine domini.

Vnde in veteri testamento non solum vngebatur sacerdos, sed etiam rex & Propheta,sicut in libro Regũ dominus præcepit Hellæ: Vade & reuertere in domum tuam per desertum in Damascum.Cumq; perueneris illuc,vnges Azahel in regem super Syriam,& Iehu filium Nausi vnges in regem super Israel : Heliseum autem filium Saphat,qui est de Abel , vnges prophetam pro te.Sed vbi Iesus Nazarenus(quem vnxit Deus spiritu sancto,sicut habetur in Actibus Apostolorum)vnctus est oleo pietatis præ consorribus suis,qui , secundum Apostolũ,est caput ecclesiæ,quod est corpus ipsius:principis vnctio à capite ad brachiũ est translata,vt princeps ex tunc non vngatur in capite,sed in brachio siue humero vel in armo,in quibus principatus congruè designatur, iuxta illud quod legitur:Factus est principatus super humerum eius,&c. Ad quod etiã significandum Samuel fecit poni armum ante Saul,cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuitati.In capite verò pontificis sacramentalis est delinitio conseruata,quia personam capitis in pontificali officio repræsentat.Refert autem inter pontificis & principis vnctionem,quia caput pontificis chrismate consecratur,brachium verò principis oleo delinitur,vt ostendatur quanta sit differentia inter authoritatem pontificis & principis potestatem.

Quia verò Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum & sacerdotes(propter quod Apostolus Petrus ait:Vos estis genus electum , regale sacerdotium)idcirco in nouo testamento non solum reges & sacerdotes vnguntur,sed etiam omnes Christiani bis ante baptismum,scilicet oleo benedicto,primum in pectore,deinde inter scapulas,& bis post baptismũ, scilicet chrismate sancto, primum in vertice,demũ in fronte.In pectore nanque baptizandus inungitur, vt per sancti spiritus donum abijciat errorem & ignorantiam,& suscipiat fidem rectam,quia iustus ex fide viuit.Inter scapulas,vt per spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam & torporem,& bonam operationem exerceat , quia fides sine operibus mortua est,vt per fidei sacramentum sit munditia cogitationum in pectore,& per operis exercitium sit fortitudo laborum.In scapulis, quatenus fides per dilectionem secundum Apostolum operetur.In vertice verò baptizatus inungitur,vt sit paratus omni petenti de fide reddere rationem,quia per caput intelligitur mens,iuxta quod legitur:Oculi sapientis in capite eius : cuius superior pars est ratio,& inferior est sensualitas.Vnde bene per verticem,quę est superior pars capitis,intelligitur ratio,quæ est superior pars mẽtis.In fronte vngitur baptizatus,vt liberè confiteatur quod credit: Quia corde creditur ad iustitiam,ore verò fit cõfessio ad salutem:memor eius quod dominus ait, Qui me confessus fuerit coram hominibus,&c.Ante baptismum ergo vngitur oleo benedicto,& post baptismum chrismate sancto,quia chrisma soli competit Christiano.Christus enim à chrismate dicitur,vel potius à Christo dicitur chrisma, non secũdum nominis formam,sed secundum fidei rationem. A Christo verò Christiani dicuntur,tanquam vncti deriuentur ab vncto: vt omnes concurrant in odorem illius vnguenti,cuius nomen oleum est effusum.

Per frõtis chrismationem manus impositio designatur,quæ alio nomine dicitur confirmatio:quia per eam spiritus sanctus ad augmentum datur & robur. Vnde cum cæteras vnctiones simplex sacerdos vel presbyter valeat exhibere, hanc non nisi summus sacerdos,id est,Episcopus debet cõferre: quia de solis Apostolis legitur,quorum vicarij sunt Episcopi,quod per manus impositionẽ spiritum sanctum dabant,quemadmodum actuum apostolorum lectio manifestat: Cum audiuissent(inquit)Apostoli qui erãt Hierosolymis,quia recepisset Samaria verbum Dei, miserũt ad eos Petrum & Ioannem.Qui cum venissent,orauerunt pro ipsis, vt acciperent spiritum sanctum.Nondum enim in quenquã illorum venerat:sed baptizati tantũ erant in nomine domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos,& accipiebant spiritum sanctum.Cuius aduentus per vnctionis ministeriũ designatur,quia columba,in qua spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit:ad vesperũ in Cataclysmo reuertens ramum retu-

Vnctionum pontificũ, regumq; differentia. 3 Reg 19. 2 quæst. 7. ca Hiis qua. Act 10. Eph. 1. Col 2. Esa 9. 1 Reg 9. Vnctionis qua fit põtifice & principe, differẽtia qua. 69. dist ca. Duo sunt. Vnctionum Christianorum ratio & differentia qua. Apoc. 1. 1. Pet. 1. De conse. dist 5. cap. De bu. De conse. dist. 4. cap. Deinde à sacerdote. Abac. 1. Heb. 10. Iacob. 2. Gal. 5. 1. Pet. 3. Eccle. 2. Rom. 10. Luc. 9. Christus vnde dicatur. Cant. 1. Confirmationis vnctio quid in finuet. De conse. dist 4. cap. Presbyteri. 95. dist ca. Peruenit. 2 quæ. 7. c. Accusatio. 68. dist. ca. Quorum vices. Act 8. Matth 3. Luc 3. Gen. 8.

Psal. 108. lit virentis oliuæ, cuius vtique sacramentum Dauid Propheta prænoscens, exhilarandam faciem in oleo prædicauit.

Vnctio altaris quid mystice. Exod. 30. Vngitur prętere a, secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non solum ex mandato legis diuinę, verum etiam exemplo beati Siluestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. Præcepit enim dominus Moysi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum & arcam testamenti mensamque cum vasis. Verum vnctionis sacramentum aliud quidem efficit & figurat tam in nouo quàm in veteri testamento. Vnde non iudaizat ecclesia, cum vnctionis celebrat sacramentum, sicut antiqui mentiuntur, qui neque scripturas neque Dei nouere virtutem.

De consec. dist. 1. cap. Nullus Episcopus. Monemus igitur vt illum in ordinandis presbyteris & consecrandis Episcopis morem serues & facias obseruari, quem apostolica sedes obseruat. Et infrà. Licet Romanus Pontifex non vtatur baculo pastorali, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem: tu tamen ad similitudinem aliorum pontificum poteris eo vti.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOpo* Heliensi.

*al. Nouionensi.

In ordinato in subdiaconum sine manuum impositione, & confirmato non chrismatis, sed olei vnctione, non fiet iteratio, sed supplebitur prætermissum.

Constit. Lxxxv.

Extra lib. 1 tit. 21. de Sacramentis non iterã. cap. Pastoralis. De consec. dist. 4. cap. Offeditur. Supra constit. proxima. Pastoralis. Et infrà. Præterea consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad ordinem subdiaconatus assumptus.

Et si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus.

Ad quod breuiter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum.

DE FILIIS PRESBYTERORVM ORDInandis vel non ordinandis.

INNOCENTIVS PAPA III.

Illegitimus in ecclesia paterna prabendari non debet.

Constit. Lxxxvj.

Extra lib. 1. tit. 17. de filijs presbyterorum, cap. Cum decorem. Cum decorem domus Dei. Et infrà. Filijs canonicorum præbendas in eisdem ecclesijs conferri non sinatis, quarum sunt canonici patres eorum.

Cum indecorum sit, vt in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo vnigenitus Dei filius æterno patri pro salute humani generis victimatur.

DE SERVIS NON ORDINANDIS ET de eorum manumissione.

INNOCENTIVS PAPA III. VARMENSI Episcopo.

Manumissus ab ecclesia vt fiat clericus, & ipsi ecclesia perpetuo seruiat in diuinis, ad aliam se transferre non potest: secus si pure fuerit manumissus

Eo

SOlibentius. Et infrà. Adiecisti aliam quæstionem, an illorum filij qui ecclesiæ seruili conditione tenentur, traditi à parentibus militiæ clericali eum suorum conniuentia dominorum, vt in eadem ecclesia debeant deseruire, assequentes propterea libertatem, post tempus ea relicta possint ad aliam se transferre?

In quo credimus distinguendum, vtrum eo tenore fuerint manumissi & oblati ordini clericali quod manumittenti ecclesię dum vixerint, deberēt impendere famulatum in obsequijs diuinorum, & tunc transferendi se ad aliam est eis licentia deneganda: Vel manumissi extiterint absolutè, sicque libertatem habeant transeundi.

Extra lib. 1. tit. 18. de seruis non ordinandis cap. ho libē tius. 14. dist. ca. 1. 2. & 3. 1. quæst. 2. Quampio.

Innocentius Papa tertius.

Ius est de seruo facto diacono, etiam de subdiacono debet intelligi.

Constit. Lxxxviij.

MIramur non modicum, cum certum sit in constitutionibus antiquorum, quando serui in gradus ecclesiasticos ordinati debeant in seruitutem vel non debeant reuocari. Et infrà.

De subdiaconali ordine, quia de eo non fit mentio in patrum statutis expresse, videtur nobis, quod & is eum diaconali gradu priuilegio gaudet eodem. Nā licet sacer ordo non reputaretur in ecclesia primitiua, tamen à constitutione Gregorij atque Vrbani secundum moderna tempora sacer gradus esse minimè dubitatur.

Ibid. cap. Miramur non modicum. 54. dist. ca. Ex antiquis. & ca. Frequens & ca. Quis autem. 31. dist. ca. Ante triennium. 32. dist. ca. Erubescant

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS vel non ordinandis.

INNOCENTIVS PAPA. III.

Sacerdos qui ex iusta causa fecit sibi virilia abscindi, potest vt prius sacerdotale officium exercere.

Constit. Lxxxix.

EX parte M. presbyteri fuit propositum, quod cum sibi sentiret lepræ periculum imminere, de consilio medici virilia fecit sibi abscindi, vt posset à tam graui infirmitatis vitio liberari. Et infrà.

Quoniam igitur canones sanctorum patrum hunc à sacri altaris administratione non prohibent, mandamus, quatenus si est ita & memoratus M. est aliàs idoneus, vt sui ministerij officium exequatur, liberam ei tribuas facultatem.

Extra lib. 1 tit 20 ca. De corpore vitiatis ordi. vel nō. 55. dist ca. Si quis à medicis.

Idem Milicenensi Episcopo.

Mutilatus manu si promotus fuerit in Abbatem, ab Abbatia deponitur.

Constitutio xc.

EXposuisti nobis quod prædecessor tuus H. In Abbatem promouit, nesciens quod ipse esset manu altera multilatus Et infrà.

Nos igitur fraternitati tuæ taliter respondemus, quod quum pro tam enormi defectu ad sacros non possit ordines promoueri, & in promotione sua id tacuerit fraudulenter, ab Abbatiæ officio est non immeritò amouendus.

Ibid cap. Exposuisti.

DE BIGAMIS NON ORDINANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. RATISPONENSI EPISCOPO.

Qui mortua vxore promotus ad ordines sacros, cum secunda de facto contraxit, & cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet non sit bigamus.

Constit. xcj.

NVper à nobis. Et infrà. Tertius articulus videbatur habere non modicū quęstionis, quoniam quū in matrimonijs cōtrahendis, non iuris effectus, sed animi destinatio attēdatur, vnde illum comitatur infamia, qui duas simul vxores habet, quod partim ad factū cōuenit retorqueri, sicut in Canone legitur de presbytero, qui nō legalibus nuptijs detinetur, eadē cēsura tales vidētur inter

Extra lib. 1 tit. 21. de bigamis non ord. ca. Nuper à nobis. 18 ca. Presbyterum.

inter bigamos reputandi. Licet obuiet ex aduerso, quod opinioni veritas sit præferenda, & quod iuxta præmissa, qui nullam vxorem habuit, foret bigamus reputandus: quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diuersis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari.

Nos autem in hac quæstione tibi respondemus, quod cum huiusmodi clericis, qui, quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter coniunxerunt, tanquam non bigamis non liceat dispensari, licet in veritate bigami nō existant, non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cū opere subsecuto.

Idem Metensi Episcopo.

Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio desponsata, bigamus non censetur.

Constit. cxij.

Ibid. ca. Debitum pastoralis. Debitum pastoralis officij. Et infrà. Fraternitati tuæ duximus respondendum, quod cum duo sint in coniugio, videlicet consensus animorum & commixtio corporum, quorum alterum significat charitatem, quæ consistit in spiritu inter Deum & iustam animā, ad quod pertinet illud quod dicit Apostolus: Qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo: reliquum verò designat conformitatem, quæ consistit in carne inter Christum & Ecclesiam, ad quod pertinet illud quod Euang. testatur: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: Profectò coniugium illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud coniugium designandum, quod inter Christum & Ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum, iuxta quod Paulus exponens illud, quod dixerat protoplastus: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: statim subiungit: Hoc autem dico magnū sacramentum in Christo & ecclesia. Cum ergo propter sacramenti defectū inhibitum sit, ne bigamus aut maritus viduæ præsumat ad sacros ordines promoueri, quoniā nec illa est vnica vnici, nec iste vnus vnius, profectò vbi deficit inter huiusmodi coniuges cōmixtio corporum, non deest huiusmodi signaculū sacramenti.

1. Cor. 6. Ioan. 1. Gen. 2. Eph 5. 35 quæst. 9. cap. Fraternitatis.

34 dist. ca. Valentiniano. Vnde is qui mulierem ab alio viro ductam, sed minimè cognitā, duxit vxorem (quia nec illa, nec ipse carnem suam diuisit in plures) propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoueri.

Idem Lugdunensi Archiepiscopo, Apostolicæ sedis Legato.

Qui plures habuit concubinas, ex eo bigamus non est.

Constit. xciij.

Ibid. cap. Quia circa minima. Quia circa minima. Et infrà. Sanè postulasti per sedem Apostolicam edoceri, si presbyteri plures concubinas habentes, bigami censeantur.

Ad quod duximus respondendum, quod quum irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis tanquam simplici fornicatione notatis, quo ad executionem sacerdotalis officij poteris dispensare.

Innocentius Papa tertius.

Subdiaconus, qui cum vidua contraxit & eam cognouit, bigamiæ pœnam incurrit, licet bigamus non sit.

Constit. xciiij.

Ibid. cap. A nobis fuit, & infrà. A Nobis fuit. Et infrà. Ille autem qui in subdiaconatus ordine constitutus, de facto tantum (quia de iure non potuit) duxit viduam in vxorem, pro fectò bigamus non existit, sed nec viduæ potest in veritate dici maritus, cum inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritale contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apostoli tanquam cum marito viduæ dispensari non licet, non propter sacramenti defectum, sed affectum intentionis cum opere subsecuto.

1. Tim. 4. 34. dist. ca. Valenti.

De

DE CLERICIS PEREGRINIS.

INNOCENTIVS PAPA III. CONSTANTINOPOlitano Patriarchæ.

Clericus peregrinus qui iurat se ordinatum, nisi aliter probet, in illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promouebitur.

Constitutio xcv.

INter quatuor. Et infrà. Vtrum clericos ad te sine suorum ordinatorum literis venientes & offerentes iuramentum, quod sint in quouis ecclesiasticorum ordinum constituti, debes ad superiores ordines promouere.

In quibus taliter tibi respondetur, quod (nisi de ipsorum ordinatione Canonica per idonea tibi constiterit argumenta) eos nec in illis suscipere, nec ad maiores debes ordines promouere, præsertim antequam conuersatio eorum fuerit approbata.

Extra lib. 1 tit. 22 de clericis peregrinis cap. Inter quatuor. 71. dist. ca. Primatus. 9 quæst. 1. cap. Episcopi vel presbyteri.

Idem Hierosolymitano Patriarchæ.

Peregrinus, de cuius ordinatione non constat, non permittitur celebrare in loco publico, sed in occulto.

Constit. xcvj.

TVæ fraternitatis. Et infrà. Vtrum clericos, qui ad partes Hierosolymitanas sine commendaticijs literis veniunt, permittere debeas celebrare diuina. Et infrà.

Respondemus, quod nisi legitimè tibi constiterit, siue per literas, siue per testes de illorum ordinatione canonica qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere in tuis plebibus celebrare, sed si forsitan eorum aliqui secreto ex deuotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

De conse. dist. 2 cap. Non prohibeat. Ibid. cap. Tuæ fraternitatis. 71. dist. ca. penultimo. Supra eodē constit. 1.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

INNOCENTIVS PAPA III.

Dicit primo, quid sit officium Archidiaconi, & in quo per illud releuetur Episcopus. Et secundo dicit Decanos rurales per Episcopum & Archidiaconum eligendos & amouendos, si illorum vices communiter gerant.

Constit. xcvij.

AD hæc nos diximus. Et infrà. Sanè consuluit nos tuæ fraternitatis deuotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipsum cura episcopalis solicitudinis debeat releuari: & nos prout possumus, respondemus, Archidiaconus (secundum statuta beati Isidori) imperat subdiaconibus & Leuitis. Parochiarum solicitudo & earum ordinatio ad ipsum pertinet, & audire debet iurgia singulorum: Archiepiscopi, qui à pluribus Decani nuncupantur, eius iurisdictioni se nouerint subiacere. Secundum verò Romani ordinis constitutionem maior post Episcopum & ipsius Episcopi vicarius reperitur, omnem solicitudinem & curam tam in clericis, quàm in Ecclesijs eorum, prout melius secundum Deum poterit, impendendo, cum super his sit redditurus rationem in districti examinis iudicio. Item in Epistola beati Clementis Papæ prædecessoris nostri oculus Episcopi Archidiaconus appellatur, vt loco Episcopi per Episcopatum prospiciēs, quæ corrigenda viderit, corrigat & emendet, nisi adeo fuerint ardua negocia, quod absque maioris sui præsentia nequeant terminari. In quadam verò nostra constitutione iam alia vice nos meminimus expressisse, quod institutio corporalis tam super beneficijs, quàm etiam dignitatibus ad ipsum debeat pertinere, examinatio etiam clericorum, si fuerint ad sacros ordines promouendi: & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus obseruandum, vt qui beneficijs ecclesiasticis præficiendi fuerint, à suo prius examinentur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo præsententur.

Extra lib. 1 tit. 23. de officio Archidia. ca. Ad hæc nos. 25. dist. ca. Perlectis. Extra lib. 1 tit. 23 cap. Vt archidiaconus. 93. dist. ca. Diaconi. Infrà cōst. Vt nostrū.

Sub-

Subsequenter postea quæsiuisti, vtrum Decani rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel Archidiaconi, vel etiam vtriusque institui debeant vel destitui, si fuerint amouendi. Ad hoc breuiter respondemus, quod cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbari debeat, & communi eorum Decanus officium exerceat, communiter est eligendus vel etiam amouendus.

C. aus. præ-stam. L. vltima. Et ff. de aqua.

Idem Innocentius Papa tertius.

Archidiaconus non dat litteras commendatitias ad ordines.

Constit. xcviij.

Ibid. cap. Significasti.

Significasti. Et infrà. Interdicas Archidiacono tuo, ne sine scientia tua & authoritate literas suas promouendis concedat.

Et etiam districtè prohibeas, ne ad ordines audeant conuolare.

Qui si contra prohibitionem tuam venire præsumpserint, executionem eis ordinum susceptorum taliter interdicas.

Idem Innocentius Papa tertius Archiepiscopo Mediolanensi.

Archidiaconus examinat & præsentat ordinandos, & ponit prælatos in sede.

Constit. xcix.

Ibid. cap. Vt nostrũ. Supra eodẽ constit. ad hac.

VT nostrum. Et infrà. Non fuit sufficienter probatum, quod Cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata, cum ea potius de iure communi ad Archidiaconi spectent officium, repræsentare videlicet ordinandos Episcopo, & illos examinare, ponere Abbates & Abbatissas in sede.

DE OFFICIO VICARII.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI SANCTI Eugenij, & Plebano sancti Petri.

Vicarius Papæ in vrbe iurisdictionem habet, non extra vrbem.

Constit. C.

Ibid. cap Sua nobis.

SVA nobis. Et infrà. Nos igitur vicarij literas æstimantes per surreptionem obtentas. Quoniam iurisdictio vicarij, quem Romanus Pontifex in vrbe reliquit, non extenditur extra illam, nisi ei specialiter sit concessum: præsertim cum ipse moratur in sua prouincia speciali, videlicet inter Capuanam prouinciam, & Pisanam, Mandamus quatenus quicquid occasione literarum illarum actum est, in irritum reuocetis.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis Delegati.

INNOCENTIVS PAPA III. RHEGINO ARCHIEpiscopo, & Episcopo Cephadulensi.

Si causa simpliciter delegatur tribus, duo sine sub delegatione tertij procedere non possunt. Quod si fecerint, ab eis poterit appellari. Idem si sunt dati cum clausula, quod si non omnes, non enim valet processus duorum, tertio inconsulto.

Extra lib. I tit. 29. de officio & potesta. iudicis delegati. cap. Cum causa quæ.

Constit. CI.

CVm causa quæ vertitur inter Montis regalis & Rosanensem Archiepiscopos super quibusdam decimis, Panormitano, & Capuano Archiepiscopis, & tibi fratri Rheginensi commissa fuisset à nobis fine debito terminanda, prædictus Archiepiscopus Mõtis regalis. (Sicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani Archiepiscoporũ citationem accessit: in quorum præsentia excipiendo proposuit, quod produabus

duabus causis eorum non deberet stare iudicio: tum quia ipsa causa tribus fuerat iudicibus delegata,& idem ab illis duobus tantum(te fratre Rheginense in eon sulto,nec vices tuas super hoc committente)ad iudicium fuerat euocatus: tum quia ante ipsorum citationem & notitiam literarum,pro eadem causa nunciū suum ad Apostolicam sedem transmiserat,in quo Decretalem Alexandri Papæ prædecessoris nostri sibi affirmabat apertius suffragari. At ijdem Archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere,contra eum,vt responderet interlocutoriam sententiam,protulerunt. Propter quod ad Apostolicam sedem appellauit. Et infrà. *Extra li. 2. ti. 28. de appella. cap. Meruimus.*

Fraternitati vestræ mandamus, quatenus, si vobis constiterit prædictos Archiepiscopos exceptiones prędictas nullatenus admisisse(non obstante eo quod per ipsum factum est) decimas ipsas,quibus prædictus Montis regalis Archiepiscopus se postquam nuncius suus propter hoc ad sedem Apostolicam accesserat, asserit spoliatum, præcipuè eum easdem tam sibi,quàm ecclesiæ suæ à sede Apostolica asserit confirmatas,siue per laicalem potentiam, siue per eosdem iudices factum sit,cum fructibus inde perceptis restitui faciatis, audientes postmodum quantum de iure poteritis quicquid fuerit quæstionis.

Idem Conuentui de Conchis.

Si duo sunt delegati cum clausula quod si ambo & cætera. vno recusato,alter solus procedere potest:nec tenet processus,si cum recusato procedat.

Constit. Cij.

CVm super Abbatia monasterij vestri inter vos & S. quondam Abbatem vestrum fuisset quæstio agitata,demum super ea ad Lexouien. Episcopum & Abbatem de Becco nostræ fuerant literæ destinatæ. Et infrà. *Ibidem ca. Cum super Abbatia.*

Quamuis solus Abbas antequam appellaretur ab eo iuxta formam literatum nostrarum procedere potuisset,quia tamen pro eo,quod cum ipso Episcopo interlocutus est,appellationem prius ab eodem Episcopo interpositam non tenuisset de iure sine ipso,eum posset & nollet negocio interesse,per consequentiam confessus est se non posse mandatum apostolicum adimplere,nec suæ intentionis extitit,vt sine coniudice suo aliquid diffiniret, & eum eo qui iam iudex esse desierat,aliquid super prædicto negocio ritè disponere non valebat, voluntate ac potestate sibi mutuo aduersantibus,eum noluerit quod potuerit, & quod voluerit adimplere nequiuerit,quod à duobus factum fuerat,effectum non potuit de iure obtinere. *11. quæst. 3. ca. Absit manat.*

Idem Archiepiscopo Toletano.

Si iurisdictio delegati expirat in termino peremptorio,quem partibus assignauit, post congruam horam peremptorij,iudex non expectabit contumacem. Si non expirat,potest expectare in diem alteram,& iterum citare si vult.

Constit. CIII.

COnsuluit nos tua fraternitas,vtrum eum ad recipiendos testes, depositiones publicandas eorum, vel sententiam proferendam peremptoriè citatas partes,& earum altera se absentat contumaciter die data, an circa vltimā partē saltem diei sit in negocio procedendum, vel in diem expectandum potius subsequentem:etsi expectaueris,vtrum contumax iterum sit citandus,quum nō fuerit die partibus assignata processum? *Ibid. cap. Consuluit.*

Nos autem credimus distinguendum, vtrum iurisdictio duret post terminū peremptorium,an expiret in illo. Si duret in diem alteram,æquitate suadente, poteris expectare:nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam fecerit ei benignitas iudicantis. Si autem expiret,nisi partes quum id nouerint,se tibi præsentauerint ea hora, qua congruè possis procedere ad exequendū id,propter quod eis legitimè terminū peremptorium assignasti, ex tunc exequi poteris quod intendis,ne frustra iudicialis instantia euanescat. *Ioan. 3. 15 quæst 2 cap. Perniciosam.*

Ne verò iudicium ecclesiasticū exerceatur in tenebris,quia iuxta testimoniū

Hhh veri-

veritatis,qui malè agit,odit lucem. Licet enim secundum consuetudinem & constitutiones legitimas more Romano dies à medietate noctis incipiat, & in medio noctis desinat subsequentis(vnde quod in dimidiatis noctibus agitur, perinde sanxit habendum legalis authoritas, ac si qualibet parte lucis agatur) nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras perficere,quod incumbit.

ff. de ferijs L. more Romano. ff. de iud. L. Nõnunquã 2. quaest. 6. cap. appellatore.

Porro,discretus iudex in assignatione peremptorij non debet iurisdictionem suam(nisi necessitas exigat)adeo coartare.

Idem Abbati de Borbellis, & Priori sancti Sepulchri.

Ex noua causa remouetur delegatus,etiam post litem contestatam,& alius subrogatur.

Constit. Ciiij.

Ibid. ca. Insinuãte R.

INsinuante R. rectore sancti Saldati ad audientiam nostram peruenit, quod quum causam,quæ super iure parochiali inter ipsum & T. vertebatur Vigoriensi Episcopo,& coniudicibus suis à nobis obtinuerit delegari, postmodum (licet fuerit in eadem quæstione processum) tractu temporis ante diffinitiuæ sententiæ calculum idem Episcopus dictum R. in familiarem admisit:sine quo alij coniudices(secundum quod in nostris literis mandabatur) in causa procedere non valebant,& alter ipsorum coniudicum officialis est Episcopi supradicti: propter quod aduersæ parti poterat suspectus haberi. Vnde quum tam Episcopus,quàm officialis prædictus(vtpote quos idem R. in iudices postularat, & ipse familiaris eorum postmodum est effectus)ab aduersa parte possent merito recusari,decisionem ipsius causæ vestræ petijt discretioni committi.

Quocirca mandamus,quatenus si est ita(nisi postquam familiaris eius est effectus litigare consenserit coram illo)in causa secundum priorum continentiam literarum(ratione præuia)procedatis,alioquin partes ad priorum iudicum reuertantur examen.

Idem Priori sancti Fridiani Lucanensis.

Delegatus Papa sententiam suam exequi potest, vsque ad integrum annum.

Constit. CV.

Ibid cap. Quarenti quid per. Infra lib. 5. tit. de verborum sig. const. Quarenti.

QVærenti, quid per censuram ecclesiasticam debeat intelligi, cum huiusmodi clausulam in nostris literis apponimus. Et infrà. Si verò delegatus à nobis excõmunicet illum,qui rei iudicatæ parere contemnit, licet aliquibus videatur quod suo sit functus officio, vt vlterius non habeat ex delegata sibi iurisdictione processum:alij autem dicunt quod iurisdictio eius duret, donec sententiæ pareatur, vt interim absoluere possit parere volentem.

C. de re vsu. rei iud. L. 2. & 3.

Nos tamen per æquitatis semitam incedentes, præsentium authoritate statuimus, vt delegatus à nobis, non solum vsque ad quadrimestre tempus (quod ad soluendum debitum à lege reo conceditur)sed vsq; ad integrum annum, iurisdictionem sibi commissam, ad exequendum sententiam valeat exercere, sicut obseruatur in illo, qui ante litis contestationem contumax inuenitur.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Delegatus Papa potest principium,medium & finem causa coniunctim & diuisim subdelegare.

Constit. CVI.

Ibid cap. Super quæstionum. Infrà cõst Licet u cui

SVper quæstionum articulis, de quibus nos consulere voluisti, tibi respondemus, quod per constitutionem nostram consultationi Alexandri Papæ nullatenus derogatur, sed illa per istam exponitur:imo in ista verius, quæ in illa fuerant prætermissa, supplentur. Ipse nanque respondit, quod si super causa, quę alicui ex apostolica delegatione committitur, à personis ecclesiasticis, vna vel pluribus, quibus delegatus(vt parcat laboribus partium & expensis)causæ cognitionem ipsius & testium examinationes, sententia sibi reseruata, cõmittit, appellatio fuerit interposita, huiusmodi appellationis intuitu causam indiffinitam relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quod licet is cui causa cõmitt i-

mittitur remota appellatione nō possit eam alijs sine prouocationis obstaculo delegare: si tamen delegatus à nobis, vel iudex quicunque non tam cognitorē, quàm executorem ad aliquem certum articulum quempiam deputauerit, ab eo (nisi modum excedat) non liceat appellari, dummodo de partium deputetur vel recipiatur assensu.

Quod si delegatus à nobis vel litis exordium, vel causæ finem, necdum totū negocium ei duxerit committendum, ab ipso tanquam à iudice licitè prouocetur: quum & lis ante iudicem debeat contestari, & causa per iudicem diffiniri.

Intentionis igitur nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis præmissę potest liquidè deprehendi) quod (vt iudicialis authoritas liberius valeat exerceri) delegatus à nobis licitè possit & principium & finem & medium causæ sibi cōmissæ non solum coniunctim, sed etiam diuisim alij delegare: non obstante quod dicitur, quod iudex debet cognoscere per seipsum in principio, in medio, & in fine: cum, antequam ferat sentētiam, vniuersa quæ acta sunt in iudicio, inuestigare debeat diligenter.

A subdelegato cum iurisdictione appellari potest: secus si sine iurisdictione, nisi modum excedat. Tunc enim potest recusari, nisi datus sit de partium consensu.

Verum cum totam causam committit alicui, vel principium aut finē ipsius, ab eo tanquam à iudice potest licitè prouocari. Quum autem alicui medium tantum committit, ab ipso tanquam ab auditore prouocari non potest, nisi mandati fines excedat, vel merito sit suspectus. Vnde, ne valeat recusari, prouidè statuimus, vt de partium detur vel recipiatur assensu.

A subdelegato non in totum appellatur ad subdelegantem, non autem ad primum delegantem: secus si in totum.

Porro, cum delegatus à nobis iurisdictionem suam in alium trāsfert totam, si fuerit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debebit. Quum autem sibi aliquid de iurisdictione reseruat, si causa sit ei, appellatione remota, cōmissa, non ad nos, sed ad eum poterit de iure appellari. Vnde si forsan appellaretur ab eo, cui media causæ cōmittit, siue cognitor vel executor dicatur, vel (quod melius est) auditor, pro eo quod vel mandati fines excedat, vel merito sit suspectus, nihilominus tamen delegatus à nobis iuxta consultationem præmissam, causam poterit diffinire, vt parcatur laboribus partium & expensis.

Auditor datus sine partium consensu recusari potest, vt suspectus: non tamen sine causa.

Quem verò delegatus à nobis deputauerit auditorem, neutra partiū poterit recusare, nisi coram eo iustam recusationis causam ostendat.

Si vnus ex duobus delegatis principis cum clausula, appellatione remota, subdelegat alteri acceptanti, non potest acceptans subdelegare, nec appellatione remota procedere, quod tamen ante acceptationē poterat. & si ab ipso fuerit appellandum, appellabitur ad Papam, etiam si fuerit subdelegatus non in totum.

Si verò duo sint à principe delegati, & vnus cōmittit vices suas alteri: Illi nec potest, nec debet appellatione remota procedere, nec causam alij delegare, quāuis in commissione facta duobus contineatur expressum, vt appellatione remota alter possit procedere sine reliquo, si non possunt ambo pariter interesse.

Quia quod potest ex sola iurisdictione sibi à principe delegata, non potest cū iurisdictione sibi à condelegato commissa.

Vnde si ab eo fuerit appellatum, licet aliquibus visum fuerit, quod ad condelegatum valeat appellari, nobis tamen videtur, quod ad primum duntaxat appellandum est delegantem, propter rationem superius assignatam.

Si delegatus Papæ subdelegat non in totum, pars à subdelegato non poterit appellare, ex eo quod datus sit sine suo consensu: potest tamen recusari in ostendendo causam iustam coram delegato, & tunc delegatus diffiniet: à quo etiam, si noluit recusationem admittere, appellatur ad Papam.

Eius ergo appellatio, de quo tua fraternitas nobis scripsit, si nostræ constitutionis occasione ad nostram audientiam appellauit, pro eo quod delegatus à nobis, reseruata sibi diffinitiua sententia, audientiam causæ commisit quibusdam, qui de partium assensu, nec dati sunt nec recepti (nisi cōtra eos iustam recusatio-

nis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram iudice delegato) non debuit impedite, quo minus procederent auditores. Qui etiamsi tanquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus tamen à nobis nihilominus potuisset sublato appellationis diffugio causam iudicialiter expedire.

Quod si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eum litigare cogebat, à tali grauamine licitè potuit ad nostram audientiam appellare: quodque post appellationem huiusmodi est appellare præsumptum, iudicari debet irritum & inane.

Idem Episcopo Heliensi.

Delegatus Papa, nisi malitiose se exoneret, subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationem, in coactione tamen defert sua dignitati & personæ.

Constit. CVII.

Ibidem ca. Pastoralis officij. C. de iudic. L. a iudice. PAstoralis officij. Et infrà. Consultationi tuæ duximus respōdendum, quod cum delegata à principe iurisdictio dandi iudicem sit à lege concessa (dummodo ipse exonerare seipsum malitiose non quærat) potest compellere renitentem, eò quòd iurisdictio illa nullius videretur momenti, si coërtionem aliquā non haberet.

Delegatus tamen debet solicitè prouidere, vt si personis superioribus (exigente necessitate) negocium duxerit delegandum, in coactionibus inferendis dignitati deferat & personæ.

Delegatus Papa sicut potest committere totam causam, ita potest citationem & punire contemnentem & acceptare.

Item cum totum negocium alij possit committere delegatus, sicut superius est expressum, citationis officium potest cuilibet (discretione præuia) demandare, ac punire merito contemptorem.

9 quæst. 3. ca. Cum simus. 2. quæst. 5. ca. Præsentium.

Si Papa scienter commisit appellationem interpositam à suo delegato dato cum clausula, appellatione remota, iurisdictio primi delegati est interim suspensa quo ad executionem.

Extra lib. 1 tit. 29. de potestate iudic. dele. cap. Sane. Præterea postulasti, si, cum à sententia lata authoritate literarum nostrarum in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & literæ post appellationē ad iudices alios emanauerint, an ad mandatum posteriorum iudicum executio sententia à prioribus delegata debeat retardari, vt priores iudices ipsam neque per se neque per alios exequantur.

Nos autem inquisitioni tuæ taliter respōdemus, quod cum appellationis causam ex certa scientia iudicibus alijs committimus cognoscendā, appellationem videmur recipere, ac iurisdictionem priorum iudicū reuocare, vt interim executio sententiæ suspendatur, donec appellationis merita plenius sint discussa.

Ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, etiam si sciat eam iniustam.

Quia verò sæpe contingit, quod executio sententiæ ordinario demandatur, quæsiuisti an, si ipsam iniustam esse cognouerit, debeat eam executioni mandare, an sit ei potius subsistendum.

Attendentes itaque quod non cognitio, sed executio tātum demandatur, eidem respondemus, quod cum ordinarius teneatur obsequi delegato, & si sciat sententiam illam iniustam, exequi nihilominus tenetur eandem, nisi apud eū efficere possit, vt ab hoc onere ipsum absoluat.

Delegatus qui impeditur die statuta procedere, partem hoc procurantem puniet, & quantum ad diem illam causam committet appellatione remota in odium procurantis, nisi partes negocium prorogent.

Cum autem sæpe contingat ad diem, quam iudex delegatus à nobis partibus assignauit, earum altera procurante, vt negocium prorogetur, iudicem ipsum à rege vel archiepiscopo euocari.

18. dist. ca. Episcopus. C. de sportulis L. 2. Nos peruersorum volentes malignitatibus obuiare, decernimus, vt si delegato constiterit hoc fuisse alicuius partis malitia procuratum, ipsam puniat animaduersione condigna, & (ne aliquod lucrū ex huiusmodi fraude reportet) personæ neutri parti suspectæ, quantum ad diem illum, committat ipsum negociū audiendum, quæ in ipso appellatione remota procedat, nisi fortè partes consenserint negocium prorogari.

Idem Abbati sancti Hilarij, & magistro G. Canonico Tarnisinensi.

Subdelegatus à delegato Papa iurisdictionem habente, potest coërcere impedientem

Constit. CVIII.

EX literis patriarchæ Granden. Et infrà. Mandamus, quatenus, nisi vobis constiterit, quod literæ quæ secundo loco ad Archipresbyterũ Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus literis ad primicerium Graden. & plebanum sanctæ Sophiæ obtentis expressam fecerint mentionem, vt per secundas primæ apparetẽt reuocatæ, cum primos iudices authoritate literarum nostrarum iurisdictionem nõ sit dubium habuisse, quàm potuerunt postmodum patriarchæ, quoad excutionem sententiæ, demandare: ex qua coërtionem etiam idem patriarcha receperat, cum huiusmodi demandata iurisdictio delusoria videretur, si subdelegatus huiusmodi coërcionem aliquam non haberet, interdicti sententiam ab eodẽ patriarcha in Castellan. Archidiaconũ promulgatam, pro eo quod eiusdẽ patriarchæ executionẽ impediens, eius literas quibus mandatũ prædictorũ iudicum nũciabat, legi in publicum nõ permisit, tamdiu faciatis inuiolabiliter obseruari, donec eidem patriarchæ de iniurijs irrogatis sufficiẽter fuerit satisfactũ. *Ibid. cap. Ex literis.*

Si verò constiterit primas literas per secundas legitimè reuocatas, cum appareat primos iudices iurisdictionem nullam penitus habuisse, & ita constet per cõsequentiam, patriarcham ipsum non recepisse iurisdictionem vel coërtionẽ aliquam ab eisdẽ, prædictam interdicti sententiã denuncietis irritã & inanem.

Idem Episcopo Pictauiensi.

Iurisdictio delegati re integra morte mandantis expirat.

Constit. CIX.

LIcet vndiq;. Et infrà. Cũ igitur duxetis requirendũ, si causam tribus iudicibus delegamus, apponi in literis nostris illã clausulam faciẽtes: quod si nõ omnes his exequẽdis poteritis interesse, duo vestrũ nihilominus eã exequãtur, & vnus postq̃ cõmiserit cuidã ex alijs vices suas, de medio sit sublatus tertius vt suspectus meritò recusetur, an collega superstes suo nomine ac defũcti possit negociũ diffinire. *Ibid. cap. Licet vndique. Extra lib. 1. tit. 29 de offi. & potestate iudi. delegati. c. Prudentiã*

Inquisitioni tuæ taliter respondemus. quod si iurisdictione à suo sibi collega delegata eo viuente vti nõ cœperit, quia mandatũ huiusmodi re integra morte mandatoris expirauit, nõ habet solus officiũ iudicandi. Si verò ante mortẽ illius iurisdictione vti cœperit taliter demãdata, vices suas & illius poterit adimplere. *Ibid. cap. Causam.*

Idem Episcopo Baiocensi.

Non creditur quis delegatus nisi delegationem probet.

Constit. Cx.

CVm in iure peritus. Et infrà. Præterea quæsiuisti cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur, authoritate qua fungor iniungo, vt talem denuncies excõmunicationis sententiæ subiacere, ac tibi super mandato apostolico hæsitanti ab aliquo non sit facta fides, an mandatum huiusmodi exequi tenearis? *Ibid cap. Cum in iure peritus. Supra eodẽ tit. de rescriptis const. Cum contingat.*

Super quo tibi huiusmodi damus responsum, quod nisi de mandato sedis apostolicæ certus extiteris, exequi non cogêris quod mandatur.

Idem Parrhisiensi & Trecensi Episcopis, & Abbati S. Genouefæ.

Per procuratorem non habentem mandatum de re ad rem iurisdictio prorogari non potest.

Constitutio Cxj.

CVm olim Abbas & conuentus Virgiliacensis sua nobis conquestione monstrassent, quod comes Altisiodorensis quoddam stagnum molendinum, & domum in terra eorum construere nitebatur, in ipsorum præiudiciũ & grauamen Episcopo & thesaurario Niuernen. commisimus causam ipsam. *Ibid cap. Cum olim abbas.*

Per quorum literas accepimus, quod lite super petitionibus ecclesię contestata, receptis vtrinq; testibus & attestationibus publicatis, cum super dictis testiũ inter partes fuisset postmodum disputatum:

Tandẽ pars comitis proposuit, quod de dãnis in nemoribus & rebus alijs datis

Supra.de rescriptis, cap. Cum dilecta.

super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debebant, cum in rescripto nostro nulla de damnis mentio haberetur. Et infrà.

Iudices autem interlocuti sunt, quod super damnis datis à comite ad eos cognitio pertinebat.

Quo audito comes ad appellationis beneficium conuolauit.

Vnde ipsum iudices euocatum, & nec per se, nec per responsalem idoneum comparentem, excõmunicationis vinculo astrinxerunt. Et infrà.

Quia verò super damnis datis antequam lis fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in rescripto nulla de eis mentio haberetur, nec ad ipsos potuerit iurisdictio prorogari, cum procurator ad illa solummodo intelligatur constitutus, quæ in cõmissionis literis inueniuntur expressa, & postquam comes publicatis attestationibus intellexit super his fuisse depositum, protinus cõtradixit: nos eosdem iudices pronunciauimus minus iustè interlocutos fuisse, ac sæpe dictum comitem, qui ob hoc ad appellationis beneficium conuolauit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum.

Idem Senonensi Archiepiscopo.

Qui acta causa relationis iudicũ delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodũ contra illa.

Constit. Cxij.

Ibid. cap. Cum olim Magister.

CVm olim magister S. & B. archidiaconatum & præposituram ad inuicem commutassent. Et infrà.

Verum dictus B. delegatis nostris non deferens, imo verius deleganti sigilla violauit illorum, & scripta quæ nobis fuerant præsentãda, non erubuit aperire. Qui postmodum in nostra præsentia constitutus aduersario præsente in excusationem suam proposuit, quod iudices perperam processerant contra ipsum, cũ acta in scriptis minus fideliter redegissent: vnde timẽs ne literas portaret Vriæ, illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, adinuenit.

Sanè si quod expediret, melius notauisset, vel non recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter præsentasset, & ostendisset causam suspicionis propositæ coram nobis: prçterea cũ non conquereretur de iudice, quem ei proprio motu concessimus, sed de illo potius, quem ipse duxerat eligendum, & iudices suas nobis per eum literas destinassent, de ipso pariter conquerentes, verbis ipsius fidem non duximus adhibendam.

Sed vt in hoc saltem puniretur in quo peccauerat, contra acta iudicum quæ temerè violarat ipsum (sicut nec debuimus) noluimus exaudire, ne videretur dolus suus ei patrocinium attulisse.

Idem Abbati & Capellano S. Mariæ Bononiensi.

Delegatus non tenetur admittere collegam sibi adiunctum per literas surreptitias, nec ipsius subdelegatũ.

Constit. Cxiij.

Ibid cap. Coram dilecto filio.

COram dilecto filio M. diacono Cardinali, quem tibi & H. nuncio & clerico sanctæ Agathæ aduersario tuo, qui cum instrumentis eiusdem ecclesiæ, sed absque literis de rati habitione ad apostolicam sedem accesserat, sed de rato cauerat sub fide iussoria cautione, concessimus auditorem, proponere curauisti, quod cum quidam in parochia sanctæ M. in honorem beatæ Agathæ ecclesiam construxisset, Alexander Papa prædecessor noster causam super hoc Abbati sancti Stephani & Priori sancti Victoris commisit terminandam, qui pro ecclesia sanctæ M. diffinitiuam sententiam protulerunt. Verum Capellanus sanctæ Agathæ sententiæ parere contempsit. Cumque super eadem causa coram Ferrariensi episcopo per annum disceptatum fuisset, pars ecclesiæ sanctæ Agathæ horum veritate suppressa magistrum L. Bononiensem canonicum obtinuit eidem Episcopo in causæ decisione adiungi: qui cum causæ interesse non posset, prædictus Episcopus, cui per sequentes literas mandabatur, vt si ambo interesse non possent mandatis apostolicis exequendis, ea ipse nihilominus adimpleret, sententiam prædictam confirmauit.

Nun-

Nuncius verò ecclesiæ sanctæ Agathæ inter alia proposuit, quod cum dictus magister L. vices suas alij delegasset, Episcopus admittere noluit subdelegatū, sed post appellationem ad nos interpositam solus in causæ cognitione processit. Et infrà.

Sed econtra fuit respōsum, quod Ferrarien. Episcopus solus procedere potuit, cum in vltimæ commissionis literis fuisset insertum, quod si ambo interesse non possent, prædictus Episcopus nihilominus exequi procuraret: quod nō intelligitur, vt si per se vel per alios interesse non possent, quia id raro vel nunquam contingere, sed si non possent personaliter interesse.

Idem igitur Cardinalis latā ab eodem Ferrarien. Episcopo sententiam cōfirmauit, & aduersæ parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum.

Nos ergo quod ab eo factum est, authoritate apostolica confirmamus.

Idem Præposito Sancti Dominici, subdiacono nostro.

Locus, ad quem reus securè accedere non potest, & canonicus in causa concanonici delegatus, recusari poterunt.

Constitutio Cxiiij.

CVm R. canonicus Ianuensis causam, quæ inter ipsum ex vna parte, ac P. ciuem Ianuensem vertitur, tibi obtinuerit delegari, & idem ciuis propter multas & graues inimicitias ciuitatis suæ in tua nequeat præsentia comparere: *ibidem ca. Cum R canonicus.*

Mandamus, quatenus supradicto R. huiusmodi optionē relinquas, vt (exceptis canonicis Ianuen. quos, cum sint eius socij, meritò habet pars aduersa suspectos) in ciuitate vel diœcesi Ianuensi, in qua sunt multi viri prouidi, iudicem eligat, coram quo quæstio terminetur, cui authoritate nostra districtè præcipias, vt eandem causam iuxta rescripti à te obtenti tenorem, appellatione remota, fine debito terminare procuret.

Idem Rothomagensi Archiepiscopo.

Si mandatur iudici delegato, vt illum absoluat, qui dicit se iniustè excommunicatum, ante probationem illum absoluere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam, probationem nullitatis ante pronunciationem admittet.

Constitutio Cxv.

CVm contingat interdum, quod laici. Et infrà. Insuper requisiti sumus, cū quis conqueritur in se à suo Episcopo post appellationem ad nos legitimè interpositā, vel aliàs iniustè excommunicationis sententiam promulgatā, & nos iudicibus damus in mandatis, vt si est ita, iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium illi impendant, vel eandem sententiam denuncient esse nullam, ac episcopus paratus sit probare, se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs iustè huiusmodi sententiam protulisse, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatum absoluere, vel denunciare sententiam esse nullam? *ibidem ca. Cum cōtingat.*

Ad quod taliter respondemus, quod cum quis cōqueritur se, post appellationem ad nos legitimè interpositam excommunicatione fuisse innodatū, semper vtriusque partis probationes sunt admittendæ, antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur, per quas deniq; apparebit, an absolutione indigeat conquerens, vel denunciandus sit potius non ligatus.

In eo verò casu, cum excommunicatum quis se asserit iniustè, vix vel nunquā est eius (antequā absolutus fuerit) probatio admittēda, nisi tunc tantū, cū asserit in excōmunicationis sententiam, intolerabilem errorē fuisse patenter expressum. ad quod probandum admittitur, antequā absolutionis gratiā cōsequatur. *12 quæst. 2 ca. Quia diuinæ.*

Verum si proponat se simpliciter excommunicatum iniustè, ac episcopus ad probandum, quod iustè ipsum excommunicauit, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus: cū & si pro cer-

Idem Sancti P. & S. Leonis, Abbatibus, & R. archidiacono Tullensi.

Legatus de latere confert beneficium vacans, licet illud spectet ad præsentationem alicuius clerici.

Constit. Cxix.

Dilectus filius R. Methensis canonicus intimauit, quod cū Prænestinus Episcopus Apostolicæ sedis Legatus ecclesiam sancti Trudonis contulisset ei. dem: Meten. Archidiaconus, ad quem illius ecclesiæ præsentatio pertinebat, asserens quod eodem inconsulto conferri non potuit à legato, canonicum ipsum super eadem ecclesia molestare præsumit. *Ibidem. ca. Dilectio.*

Cum igitur plus iuris habeat in concessione prælatus, quàm in præsentatione patronus, nec præiudicetur prælato, si quando per Apostolicæ sedis legatum, eo inconsulto, ecclesia concedatur, mandamus, quatenus dictum archidiaconum, vt ab eius super hoc molestatione desistat, appellatione remota, cogatis.

Idem N. Illustrissimo Regi Francorum.

Legatus in pluribus locis, potest in quolibet dictorum locorum iurisdictionem suam exercere, ita quod facta vnius loci potest in alio explicare.

Constitutio Cxx.

Nouit ille qui nihil ignorat. Et infrà. Ex parte querimoniā accepimus, quod eum tibi legatus esse certa ratione suspectus, extra fines regni Francorum in terram tuam interdicti sententiam promulgauit. Et infrà. *Ibidem ca. Nouit ille.*

Tuæ magnificentiæ respondemus, quod etsi fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos suæ legationis egressus, cum non solum in regno Francorum, sed in Viennen. Lugdunensi & Bisuntinēsi prouinciis iniunctam sibi à nobis legationis solicitudinem suscepisset.

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

INNOCENTIVS PAPA III. AVSLtano Archiepiscopo.

Ordinarius supplet negligentiam Abbatis, non reuocantis monachum vagabundum.

Constitutio Cxxj.

Quanto deuotio religiosorum. Et infrà. Ad audientiam nostrā peruenisse, quod monachi, canonici & alij regulares tuæ prouinciæ, cum deberent potius in claustro iuxta regularia cōstituta diuinis obsequijs vigilare, de obedientijs & redditibus, quorum curā gesserunt, pecunia congregata claustrū abhorrentes, per curias principum & potentum discurrere non verentur. *Extra lib. 3. tit. 31. de officio iu. dic. ord. cap. Quanto deuotio.*

Mandamus igitur, quatenus quoscunque tales inueneris, nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium in manibus prælatorum suorū sine difficultate resignent, conuertendum in vtilitatem domus secundum abbatis consilium, & regularem vitam obseruent, si prælati eorum post tuam cōmonitionem id exequi negligenter omiserint, per suspēsionem officij & beneficij appellatione remota compellas. *16. quæst. 1. ca. Sicut pia ibidem. ca. Placuit. 74. dist. ca. Consilium.*

Idem Rothomagensi Archiepiscopo & eius suffraganeis.

Ab vno Episcopo excommunicatus, ab alijs est vitandus. Et Archiepiscopus per querelam aditus non absoluet, nisi primo remittat.

 Consti-

Constitutio Cxxij.

Ibidem. ca. Ad reprimendam. 4 dist. cap. Facta sunt. 2. quaest. 1. ca. Quis fecit. 11 quaest. 3. ca. Cura.

AD reprimendam malitiam peruersorum pœnæ certæ sunt in canonibus constitutæ, quas sicut latas à vobis interdum in subditis vultis inuiolabiliter obseruari, ita latas & ab alijs debetis inuiolabiliter obseruare.

Ideoque mandamus, quatenus sententias, quas Lexouiensis episcopus dixerit in subditos suos canonicè promulgandas, & vos ipsi seruetis, & à vestris subditis faciatis inuiolabiliter obseruari. Tu verò frater Archiepiscope (cum excommunicationis sententia per appellationis non suspendatur obiectum) si quis excommunicatus ab ipsa, de iniusta tibi fuerit excommunicatione cōquestus, ad ipsum (ei quasi coëpiscopo deferens) absoluendum secundum formam Ecclesiæ remittas. Qui si noluerit ipsum absoluere, tu (recepta cautione iuratoria) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen, quod nisi legitimè tibi constiterit eum contra iustitiam excommunicatum fuisse, ex debito sibi iuramenti præcipias, vt super eo, de quo fuerit excommunicatione innodatus, eidem episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

Idem Turonensi Archiepiscopo.

De causis subditorum archiepiscoporum & Episcoporum suorum Patriarcha non cognoscit, nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis seu priuilegij.

Constitutio. Cxxiij.

Ibid. cap. Duo simul 9. quaest. 3. ca. Cōquestus. & 18. quaest. 2. c. 1 & vltimo 63 dist. ca. Mos antiquus; & ca. sequenti. 21. quaest. 2 ca 1. 2 & 3 9 quaest. 3. ca. Cōquestus. 16. quaest. 1. ca. Fraternitati.

DVo simul. Et infrà. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum sit in canonibus diffinitum, primates vel patriarchas nihil iuris præceteris habere, nisi quantum sacri canones concedunt, vel prisca illis consuetudo contulit ab antiquo: ita vt secundum Nicenas regulas sua priuilegia seruentur Ecclesijs, præterquam si Apostolica sedes aliquam ecclesiam vel rectorem ipsius quolibet speciali priuilegio decreuerit honorare: quādiu clerici tui coram te voluerint stare iuri, compelli non debent iudicium patriarchæ subire, nisi causa per appellationem ad eius audientiam perferatur, aut ei aliquid super hoc à sede apostolica sit indultum.

Idem Turonensi Archiepiscopo.

Archiepiscopus impeditus potest consecrationem sui Suffraganei alteri committere, & consecrandus tenetur ab illo commissario munus consecrationis recipere.

Constitutio Cxxiiij.

Ibidem ca. Quod sede.

QVod sedem apostolicam. Et infrà. Nos siquidem consuluisti, vtrum si aliqua infirmitate, vel alia iusta causa detentus, aliquem Suffraganeorum tuorum consecrare non posses, alicui coëpiscoporum tuorum vices tuas committere licitum tibi esset. Et infrà.

Consultationi tuæ taliter respondemus, quod in tali articulo constituto, & tuas vices (vt dictum est) tibi committere licet, & consecrandus munus debet ab eo consecrationis accipere, cui eas duxeris committendas, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ apostolicæ sedis non obsistat.

Idem Episcopo Eliensi.

Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam, subditis Suffraganei committere potest: non tamen ad ipsam suscipiendam compellere potest.

Constitutio Cxxv.

Ibidem ca. Pastoralis.

PAstoralis officij. Et infrà.

Ex parte tua fuit insuper quæsitum, vtrum si aliqua causa fuerit ad archiepiscopum per appellationē delata, possit eandē iure ordinariæ potestatis suffraganei sui subdito delegare, vel animaduertere in eundem, si causam renuerit

rit ſuſcipere delegatam. Ad quod reſpondemus, qnod archiepiſcopns ipſum ad ſuſcipiẽdam delegationem hniuſmodi compellere nequiuit inuitum, cum in eum (exceptis quibuſdam articulis) nullam habeat poteſtatem, licet Epiſcopus ſuus eidem ſit metropolitana lege ſubiectus.

Mortuo delegato Papa, qui excommunicauit reum vel actorem in poſſeßionem induxit, ſi eius ſucceſſor in delegatione ſuccedit, abſoluere, & reſtituere poſſeßionem poterit: aliàs ſolus Papa reſtituet & abſoluet, præterquam in mortis articulo: ne tamen currat annalis præſcriptio, eo is coram ordinario vel publicis perſonis de ſtando iuri cautionem præſtabit.

Præterea poſtulaſti, an alicui ordinario liceat ſine ſpeciali mandato apoſtolicæ ſedis delegato, qui reum propter contumaciam manifeſtam excommnnicationis vinculo innodauit, vel petitorem cauſa rei ſeruandæ in poſſeſſionem petitorũ induxit, rebus humanis exceptis, eidem volenti iuri parere abſolntionis beneficium impartiri & poſſeſſionem reſtituere infra annum, ſufficiẽti recepta primitus cautione.

Ad quod dicimus, quod cum delegatus, quantum ad illud, ſit maior ordinario, ſine mandato ſummi Pontificis excommunicatus ab huiuſmodi delegato, non poteſt per alium (præterquam in mortis articulo) abſolutionis gratiã obtinere, niſi forſan delegatus talis extiterit, cui alius ſnccedat in onere & honore. Nec per aliũ, quàm per ſummum pontificem recuperare poterit poſſeſſionem amiſſam. Veruntamen ne alius poſt annum verus efficiatur poſſeſſor, corã ordinario, vel ſi eius copiam habere neqniuerit, coram publicis & honeſtis perſonis (vt quaſi præſcriptionem interrumpat annalem) offerre ac præſtare, quod iuri parebit, poterit cautionem, vt ſic poſt annum recuperare poſſeſſionem per ſedẽ Apoſtolicam mereatur.

Extra lib. 1. tit. 29. de offic. & poteſtate, iude dele. ca. Sanè. C. ſi aduer. rem iud. L. Aduerſus.

Idem Archiepiſcopo Senonenſi.

Papa per reſcriptum, quo mandat ordinario, vt ſubditos ſuos corrigat, non facit ex hoc ipſum delegatum: ideo ab eo poterit appellari ad proximum ſuperiorem, ac ſi Papa nullum mandatum feciſſet.

Conſtit. Cxxvj.

Licet in corrigendis exceſſibus iuxta Canonicas ſanctiones, appellationis ſit diffugium interclusum, & ideo pariſien. Epiſcopus à nobis receperit in mãdatis, vt tam circa viros religioſos, quàm etiã clericos ſeculares ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, qui multa & grauia crimina committere proponnntur, inquirat & corrigat appellatione remota, quæ viderit corrigenda, ſtatuẽs ad reformationem eorum, quod regulare fuerit & honeſtum.

Ibidem. ca. Licet in cor.

Quia tamen intentionis noſtræ nec fuit nec eſſe debuit iuriſdictioni tuæ per mandatum huiuſmodi derogare, præſentium authoritate duximus declarandum, quod ſi in inquiſitionibus ab eodem epiſcopo, non tanquam à delegato, ſed tanquam ordinario, faciendis aliquis caſus emerſerit, in quo licitum ſit ad ſedem Metropolitanam appellare, prædicti occaſione mãdati authoritati tuæ, quo minus ad te tanquam ad metropolitanum appellari valeat, nolumus aliquatenus derogare.

DE MAIORITATE ET Obedientia.

INNOCENTIVS PAPA III. CAPItulo Herbipolenſi.

Extra li. 1. tit. 33. de obedientia. cap. Illud dominus.

Non obediens canonicis inſtitutis incurrit inobedientiæ notam, id eſt, infamiam.

Conſtitutio Cxxvij.

Illud dominus in beato Petro. Et infrà. Cnm ſpiritualia ſint temporalibus digniora, & obedientia melior ſit quàm victima, & auſcultare magis q̃ adipem arietũ offerre: non debuerat Hildeſenẽſis Epiſcopus pro tempo-

1. Reg. 15. Eccleſ. 4. 81. diſt. ca. Si qui ſunt.

1. quaest. 1. temporali commodo inobedientiæ notam incurrere,& apostolicis iussionibus
ca. Non est contraire.
putanda.

Idem Illustrissimo Imperatori Constantinopolitano.

Imperium non praeest sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic: Episcopus non debet subesse principibus, sed praeesse.

Constitutio Cxxviij.

SOlitæ benignitatis affectu. Et infrà. Mirata est imperialis sublimitas, quod te nisi fuimus in nostris literis increpare. Huic autem tuæ admirationi non
1. Pet. 2. causam, sed occasionem præbuit, quod legisti beatum Petrum apostolorũ prin-
11 quaest. 1. cipem sic scripsisse: Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deũ, siue regi
ca. Quam tanquam præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis, ad vindictam malefa-
magnum. ctorum, laudem verò bonorum.
26 dist. ca. Verum si personam loquentis & eorum ad quos loquebatur, ac vim locutio-
Deinde op- nis diligentius attendisses scribentis, non expressisses taliter intellectum. Scri-
ponitur. bebat enim apostolus subditis suis,& eos ad humilitatis meritum prouocabat. Nam si per hoc quod dixit, Subditi estote, sacerdotibus voluit imponere iugum subiectionis,& eis prælationis authoritatẽ afferre, quibus eos subiectos esse monebat, sequeretur ex hoc etiam, quod seruus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, eum dicatur, Omni humanæ creaturæ. Quod autem sequitur, Regi tanquam præcellenti, non negamus, quin præcellat imperator in temporalibus
10 dist. ca. illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt temporalia: sed põtifex in spiritualibus an-
Suscepitis. tecellit, quæ tantò sunt temporalibus digniora, quantò anima præfertur corpo
12 quaest 1. ri: licet non simpliciter dictum fuerit, Subditi estote, sed additum fuit, Propter
ca Praecipi Deum: nec purè sit subscriptum, Regi præcellenti, sed interpositum, forsitan nõ
mus. sine causa, Tãquam. Quod autem sequitur, Ad vindictam malefactorum, laudẽ verò bonorum, intelligendum non est, quod rex vel imperator super bonos & malos gladij acceperit potestatem, sed in eos solũmodo, qui vtentes gladio eius sunt iurisdictioni commissi.

Potuisses autem prærogatiuam sacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictũ est, non à quolibet, sed à Deo, non regi, sed sacerdoti, non de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Ana-
Hier. 1. thot: Ecce constitui te super gentes & regna, vt euellas,& dissipes, & ædifices,& plantes.
Gen. 1. Præterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamen
96 dist. ca. to cæli: luminare maius, vt præesset dici,& luminare minus, vt præesset noct:
Duo. vtrunq; magnũ, sed alterum maius. Ad firmamentũ igitur cæli, hoc est, vniuersalis Ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt pontificalis authoritas,& regalis potestas. Sed illa quæ præest diebus, id est, spiritualibus, maior est: quæ verò carnalibus, minor: vt quanta est inter solẽ & lunam, tanta inter pontifices & reges differentia cognoscatur.

Hæc autem si prudenter attenderet imperatoria celsitudo, nõ faceret aut permitteret Constantinopolitanum patriarcham, magnum quidẽ & honorabile membrum Ecclesiæ, iuxta scabellum pedũ suorum in sinistra parte sedere, cum alij reges & principes Archiepiscopis & Episcopis suis (sicut debent) reuerenter
63. dist. ca. assurgant,& eis iuxta se venerabilem sedem assignent.
Valentinia- Nos autem, etsi non increpando scripserimus, potuissemus tamẽ rationabi-
nus. liter increpare.
Ioan. 21. Nobis autem in beato Petro sunt oues Christi commissæ, dicente domi-
31. quaest. 1. no: Pasce oues meas, non distinguens inter has oues & alias: vt alienum à
ca. Quod si suo demonstraret ouili, qui Petrum & successores ipsius magistros non reco-
dormierit. gnosceret & pastores: vt illud tanquam notissimum omittamus, quod do-
Matt. 16. minus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris

ris super terram, erit solutum & in cælis, &c. nihil excipiēs, qui dixit, Quodcunque. Et infrà.

Vtrum autem Imperatoriam excellentiam ad bonum & vtile per literas nostras duxerimus inuitandā, vtrum tibi iusta suggerimus, & honesta, tua solicitudo discernat, quum nō nisi ad vtilitatē Ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidium, nos te meminerimus inuitasse. *19. dist. ca. Si Romanorum.*

Idem Episcopo Florentino.

Ordinatus per Papam non per hoc eximitur à iurisdictione sui Episcopi.

Constitutio Cxxix.

PEr tuas nobis literas. Et infrà.

Postulasti per sedis Apostolicæ oraculum edoceri, vtrum quis per ordinem subdiaconatus à Romano Pontifice susceptum, à debita tibi reuerētia subtrahatur. *Ibid. cap. Postulasti. ff. tit. de albo scrip. l. 1.*

Ad quod breuiter respondemus, quod etsi decens sit, vt illis, quantum eo nuenit, à te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas Apostolica collatione ipsius ordinis honorauit, per eā tamen ab obedientia, quam aliàs tibi debent, minimè absoluuntur.

Idem Patriarchæ Constantinopolitano.

Quando de obedientia vel subiectione agitur, nihil attentari debet in præiudicium rei, vel possessoris non citati.

Constitutio Cxxx.

INter quatuor. Et infrà. Petitionem contra Ecclesias, quas tibi subiici postulabas, quæ priusquam Constantinopolis ciuitas caperetur, Constantinopolitano patriarchæ minimè respondebant, duplici ratione non duximus admittē dam. Iuris nanque ratio postulat, vt in eorum præiudicium, quibus eædē Ecclesiæ sunt subiectæ, nihil ordinemus de ipsis, cum nec citati sint, nec conuicti, nec per contumaciam se absentent. *Ibid. cap. inter quatuor. 19. quæst 6 ca. Placuit.*

Super obedientia verò, quam vt tibi impendi faceremus ab Archiepiscopo & Episcopis regni Cypri similiter postulasti, ferè idem duximus respondendum: cum & ipsi ante tuam promotionem fuerint exempti, quando videlicet Cōstantinopolitana Ecclesia erat inobediens & rebellis: & in eorum absentia cōtra statum eorum non debuerimus aliquid immutare. *Extra lib. 1 tit 6 de Electione & electi potestate. ca. Quia diligentia.*

Iustitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Abbates & sacerdotes, qui sunt diœcesani Episcopi, ad eius synodum venire, & illi obedire compelli possunt per censuram ecclesiasticam.

Constitutio Cxxxj.

QVod super his. Et infrà. Abbates & sacerdotes diœcesana tibi lege subditos, qui ad tuam synodum venire contemnunt (dummodo in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod Canonicis obuiet institutis) per censuram Ecclesiasticam ad synodum illam venire compellas, & debitam tibi obedientiam & reuerentiam exhibere. *Ibidem ca. Quod super ff. tit. Si quis in ius vocatum nō obtem. l. 1.*

Idem Sancti Stephani & Sancti Proculi Abbatibus Bononiensibus.

Canonici regulares inobedientes priori suo, per ipsum excommunicari possunt: & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.

Constitutio Cxxxij.

Ibidem ca. Cum in Ec cl. fu.

CVm in Ecclesijs sancti Victoris, & sancti I. de Monte. Et infrà.

Nos igitur ad reformationem earundem Ecclesiarum diligenti sollicitudine intendentes, vniuersis Canonicis dedimus in mandatis, vt priori suo in his, quæ ad Deum pertinent, obedirent.

Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, prædicti quatuor se contra Priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo Priori præstanda præstitissent iuramentum corporaliter, tamen exhibiti iuramenti immemores, suo Priori per omnia restiterunt: & cum pro contumacia sua nequiuissent ad debitam obedientiam reuocari, dictus Prior in eos excommunicationis sententiam promulgauit.

Quum igitur præfati canonici ad Apostolicam sedem accessissent, per scripturas autenticas ex multorum testimonio prælatorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesiæ ab eisdem corporaliter iuramento, ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi, præcipientes eis sub debito iuramenti, vt ad suum claustrum, de quo exierant, redeuntes, Priori suo secundum Deum deuotè ac humiliter obedirent. Ideoque mandamus, quatenus præfatos canonicos, vt ad Prioris sui obedientiam reuertantur, per censuram ecclesiasticam compellatis, & ne de sua possint contumacia vel malitia gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) vt iuramentum quod de parendo mandatis Prioris pro absolutionis beneficio impertando superbè negauerant, humiliter præstare procurent: alioquin eos de fratrum consortio penitus excludatis.

DE POSTVLANDO IN ECclesia Catholica.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPIscopo Compostellano.

Canonici regulares postulare non possunt, sicut monachi, nisi pro vtilitate Ecclesiæ vel sui monasterij & præcepto abbatis.

Constitutio Cxxxiij.

Extra lib. 1 tit. 37 de postulãdo, cap. Ex parte tua. 16 quæst 1. cap Monachi. Et ibid. cap. De præsentiũ.

EX parte tua nobis fuit propositum, quod quidam canonici regulares non solum in ecclesiasticis, verum etiam in Forensibus causis præsumunt aduocati officium exercere. Cumque obijcitur eis, quod non debent esse Forensis vel ecclesiastici negocij susceptores vel executores, nisi fortè id monasterij exposcat vtilitas, Abbate nihilominus imperante, ad suam proponunt insolentiam excusandam, quod capitulum illud, per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis, non de Canonicis regularibus loquitur manifestè.

Vnde consultationi tuæ taliter respondemus, quod idem iudicium de Canonicis regularibus, quod & de monachis, quantum ad supradicta, credimus obseruandum, licet de monachis in Canone specialiter sit expressum.

DE PROCVRATORIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. CABILlonensi & Cathalanensi Episcopis.

Rescriptum super consecutiuo iudicij impetratum à Procuratore reuocato, & de hoc certificato, non valet, nec processus vel sententia lata per ipsum, si reuocatio peruenit ad aduersarium.

Constitutio Cxxxiiij.

Extra lib. 1. tit. 38 de procuratoribus, cap. In nostra.

IN nostra præsentia Tullensis Episcopus est conquestus, quod quum ad causam, quæ inter Episcopum & Decanum Tullenses super dilapidatione, excommunicatione & periurio, ac quibusdam alijs criminibus vertebatur,

tebatur, T. & G. presbyteros procuratores institués, ipsos ad sedem apostolicam duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum titubasset, mandatum quod eis dederat infra modicum temporis spacium reuocauit: sed ipsi licet man dati literas reuocatorias recepissent, nihilominus in negocio processerunt, & pro procuratoribus se gerentes, cum aduersario ingressi iudicium, cum eo ad Parisiensem Archidiaconum & collegas suos in eiusdem præiudicium nostras literas impetrarunt.

Cumque prædictus episcopus ad probandum, quod falsi procuratores fuerāt, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem & superuacuam reputantes, ad probationem ipsius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed idem nihilominus lite non contestata, & iuris ordine prætermisso, testes contra eum recipere præsumpserunt, ipsum à Tullensi Ecclesia per sententiam remouendo.

Nos verò, licet vix fidem adhibere potuerimus, quod dicti iudices, vtpote viri literati, prouidi & honesti taliter processissent, maximè cum in sua relatione, quam ad nostram præsentiam transmisere, de huiusmodi exceptione nullā fecerint mentionem: quia tamen episcopus per viros religiosos, prouidos & honestos, de quibus non est verisimile, quod suæ salutis obliti, ac iuramenti religione contempta, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super his, quæ sunt proposita, plenam fidem: attendentes etiam, quod falsi procuratoris exceptio non solum ante sententiam, verum etiam postea potest obijci, vtpote qua probata iudicium nullum, & nullius momenti controuersiæ reputantur, processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum.

Extra lib. 1 tit. 9 de renunciatione cap. In præsentia. 1. quæst. 7. ca. Sanctimus.

Idem Brixiensi Episcopo.

Si agitur de adulterio coram iudice seculari, ad pœnam legalem, non interuenit procurator; secus si coram ecclesiastico ad separationem thori.

Constitutio Cxxxv.

TVæ fraternitatis. Et infrà. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si vir accusat vxorem de crimine adulterij coram iudice seculari, ad pœnā legitimam infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet arripere, seq; ad pœnam talionis astringere, non per procuratorem, sed per seipsum præsentē oportet præsentialiter accusare.

Si verò vir accusare velit vxorem de adulterio coram ecclesiastico iudice, vt ab eius cohabitatione discedat, quia tunc & si forsan oporteat eum inscribere, vt designet in scriptis nomen, locum & tempus, & omnia quæ comprehenduntur in lege ciuili, ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare, ne fortè cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequatur effectum, sustineri potest, si necessitas id postulauerit, vt per procuratorem accuset: quoniam huiusmodi accusatio, & si de crimine fiat, non est tamē criminalis, sed quasi mixta inter ciuilem & criminalem, quanquam in præsentia principalium personarū securius procedatur.

Ibid cap. Tuæ fraternitatis. C de adulteri L. Castitati. 33. quæst. 2 ca. admonere. De pœnitentia dist. 1. ca. Quamobrem. ff de accus. & in scrip. L 3.

Idem Archiepiscopo, Decano & Præcentori Lugdunensibus.

Qui de mandato domini causam procurauit, ab eo repetit expensas propter hoc factas.

Constitutio Cxxxvj.

CVm pro causa quæ inter G. & F. Gabionensis Ecclesiæ Archidiaconos vertebatur. Et infrà.

Discretioni vestræ mandamus, quatenus expensas Archidiacono restitui faciatis, si legitimè probare potuerit, se de mandato Capituli suscepisse prædicta negocia promouenda, & propter hoc ad sedem Apostolicam accessisse.

Ibidem ca. Cum pro causa. 11. quæst. 4 ca. Quicunque.

Idem Scholaribus Parrhisiensibus.

Vniuersitas etiam scholarum potest ad agendum & defendendum procuratorem constituere.

Constitutio Cxxxvij.

Ibidem ca. Quia in causis. ff. tit. de procuratoribus. L. 1.

QVia in causis, quæ contra vos & pro vobis mouentur, vestra vniuersitas ad agendum & respondendum commodè interesse non potest, postulastis à nobis, vt procuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret.

Licet igitur de iure communi hoc facere valeatis, instituendi tamen procuratorem super his authoritate præsentium vobis concedimus facultatem.

DE HIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

INNOCENTIVS PAPA III. DECAno & Subdiacono Linconiensi.

Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio suo renunciare iurauit, & renunciauit, illud repetere poterit.

Constitutio Cxxxviij.

extra lib. 1. tit. 40 de his quæ vi metúsve causa fiũt. cap. Ad audientiam nostram. 6. quæst. 3. ca. Denique.

AD audientiam nostram, magistro G. de Cheuellis significante, peruenit, quod quum Ecclesiam de Cheuellis Canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacificè possedisset, grauissimo tandem metu regis, quod eam resignaret iurare coactus, eam in eorũ, ad quos pertinebat, manibus resignauit. Quia verò quæ vi metúsve causa fiũt, carere debent robore firmitatis.

Mandamus, quatenus si eundem ad resignationem constiterit vobis per talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum constantem, non obstante iuramento prædicto, quo non ad repetendũ, sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam Ecclesiam ei restitui faciatis.

*al. Nidrosieunensi.

Idem * Vidronensi Archiepiscopo.

Excommunicatus non est, qui absolutè coactus excommunicato communicat: secus si coactio fuit conditionalis.

Constitutio Cxxxix.

Ibid. cap. Sacris. L. dict. cap. presbyteros 2. quæst. 1. ca. In primis. 11 quæst. 3. cano. Quid prædecessor. 32 quæst. 5 ca. Ita ne.

SAcris est canonibus. Et infrà. Distinguimus autem, vtrum is qui communicat excommunicatis inuitus, sit per coactionem astrictus, aut per metum inductus.

In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri, quum magis pati, quàm agere videatur.

In secundo, licet metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.

Idem Marsiliensi & Agathenensi Episcopis.

Metum passo non subuenitur, si non fuit talis, qui cadere potuit in constantem virum.

Constitutio Cxl.

Ibidem ca. Cũ dilectus

CVm dilectus filius. Et infrà.

Quia constitit nobis de voto emisso, & de præstito iuramento à Canonicis insularum, quod regulam Cistertiensem obseruarent, vel translationẽ ipsius ecclesiæ ad ordinem illorum nullatenus impedirẽt: cum vtrumq; seruatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam periurijs aperire.

Non

Non obstante violentia, quæ proponebatur illata, cum neque metũ mortis, neque cruciatum corporis contineret, & ideo non debuerat cadere in constantes. Nec obstante dolo, pro quo se proponebant fuisse seductos, cum talis dolus non tam ad circumuentionem prædictorum Cistertiensium, quàm ad fatuitatem eorum debeat retorqueri. *22. quæst. 4. ca. Si aliquis. C. de indi. vidui. L. 1.*

Super restitutione petita silentium eis duximus sententialiter imponendum.

DE IN INTEGRVM RE-stitutione.

INNOCENTIVS PAPA III. SANCTI Georgij, & Sancti Sergij Abbatibus.

Restituitur Ecclesia læsa propter negligentiam procuratoris, qui iura Ecclesiæ non produxit.

Constit. Cxli.

CVm venissent ad apostolicam sedem, electus & monachi Rothonenses, pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro Episcopo Venetensi, eis sancti Georgij diaconum Cardinalem dedimus auditorem. *Ibidem ca. Cũ venissent.*

Coram quo idem magister pro Episcopi parte proposuit, quod cũ monasterium Rothonense esset situm in diœcesi Venetensi, & ecclesiæ Venetensi subiectum, prædictus Episcopus possessione subiectionis vsus est hactenus inconcusse, sed cum occasione cuiusdam electionis, quæ ibidẽ facta fuerat, partes de communi assensu ad Nanthenensem Episcopum, & eius collegas commissionis literas impetrassent, duo eorum ad monasterium accesserunt: quorum aduentum intrusus præsentiens, renunciauit huiusmodi electioni, & se à monasterio absentauit. Sed iudices authoritate apostolica monachis iniunxerunt, vt syndicum vel procuratorem eligerent, qui in causis monasterij & cõsulte ageret, & vtiliter responderet: districtius inhibentes eisdem, ne aliquem eligerent in Abbatem, donec plenius agnosceretur de iure, quod Episcopus se habere in Abbatis electione dicebat. Monachi verò, etsi procuratorẽ ad mandatum iudicum elegissent, Abbatem tamen contra inhibitionem eorum eligere præsumpserũt: cuius electionem Episcopus petijt infirmari, & se ad possessionem restitui, qua eum monachi spoliarant. Deinde iudices diffinitiuam sententiam protulerunt, electionem cassantes eandem, quam sententiam dictus magister petijt confirmari.

Ad hoc fuit responsum, quod licet per procuratorem ex parte monachorum fuisset propositum, quod monasterium ad Romanam ecclesiam nullo medio pertineret, dicti tamen iudices contra eos procedere nimis animose cœperunt.

Nos igitur inspectis priuilegijs prædecessorum nostrorum Leonis, Gregorij & Clementis, quæ monasterium illud ad ius & proprietatem indicant sedis apostolicæ pertinere, intelligentes quod monasterij procurator, etsi eadem priuilegia coram prædictis iudicibus exhibere omiserit negligenter, ius tamen nõ tam suum, quàm nostrum fuerit protestatus, videlicet quod monasterium ipsum ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertineret, ne ipsius negligentia in damnũ tam nostrum, quàm monasterij redundaret, ad audientiam restituimus monachos Rothonenses. Et infrà. Electionem autem à monachis (sicut dicitur) concorditer factam, pendente controuersia, ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam infirmandam.

Idem Eliensi & Florensi Episcopis.

Ecclesia læsa in probatione necessaria omissa, potest petere restitutionem in integrum, non obstante termino iuris probationis exclusa. Et restitutionem petere potest, non solum contra priuatum, sed etiam contra ecclesiam.

Constitutio Cxlij.

Ibidem ca. Auditis. Auditis & intellectis causæ meritis in quæstione, quæ vertitur inter Vigoriensem Episcopum & Abbatem de Euescam super ecclesijs in valle de Euescam, quas Episcopus asseruit ad se diœcesana lege spectare: Abbas autem eas ab eius iurisdictione prorsus esse exemptas, cognouimus euidenter ecclesias illas per priuilegia illa Romani pontificis non esse ab Episcopali iurisdictione subtractás, nisi fortè vallis de Euescam sit ille locus, qui fuit à duobus regibus Roë videlicet & Offa, libertati donatus, & quem bonæ memoriæ Celestinus Papa libertati donauit, sicut in ipsis priuilegijs continetur. Verũ tanto tempore probantur per testes abbatibus de Euescam pleno iure possessæ, vt videatur in eis ius Episcopale legitimè præscripsisse, nisi fortè per tantum temporis spacium Vigoriensis ecclesia interim vacauisset, vt tempore vacationis subducto præscriptio minimè sit completa.

Extra lib. 2. tit. 26. de præscriptionib. cap. primo. Licet autem vtrinque sit in causa conclusum, quia tamen vtraq; pars necessariam (vt asserit) probationem omisit, nos attendentes, quod vtraq; ecclesia fungatur iure minoris, æquitate pensata, vtranq; restituimus contra reliquam, ad probandam rationem omissam, ne alterutra pars propter huiusmodi negligentiam graui iactura lædatur.

Idem Priori S. Mariæ ad carceres, & L. canonico sanctæ Mariæ de Mandria.

Restitutio ex iusta causa etiam maiori est concedenda, dummodo iusta causa petendi probetur. Si autem non probatur planè vel semiplenè, conceditur restitutio in causa fauorabili.

Constitutio Cxliij.

Ibidem ca. Ex literis. Ex literis Abbatis de Caluen. didicimus, quod cum Ramisanæ & Grimol. archipresbyteri inter I. virum & L. mulierem ex delegatione nostra sententiam diuortij protulissent, & appellatione interposita cognitionem sententiæ ipsi abbati & archipresbytero Paduano duxerimus committendam: quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, abbas ipse, cui alter cõiudex commiserat vices suas, allegationibus diligenter inspectis, latã à iudicibus prædictis confirmauit sententiam, sed post octo dies, pater puellæ accedẽs ad ipsum, intellecto quod sententiam protulisset, firmauit proprio iuramento, quod quidam ad eum & filiam eius accedens, fraudulenter sub ipsius abbatis nomine falsas eis literas præsentauit, quibus mandabatur eidem, vt quia iudex ad diem, quam assignauerat, venire non poterat, post octo dies à termino constituto, ipsius se conspectui præsentaret. & postmodum appellauit ad sedem apostolicam & etiam supplicauit. *Extra lib. 1. tit. 29. de officio & potestate iudi. delega. ca. Cum matrimonij.*

Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiusmodi iuramentũ, non constet ad plenum, in fauorem tamen matrimonij, de benignitate canonica, contra fraudem propositam supplicationem mulieris admisimus, & ad audientiã restituimus eam, pro matrimonio postulantem. Ideoq; mandamus, quatenus de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes, confirmetis vel infirmetis, sicut iustum fuerit, sententiam à primis iudicibus promulgatam.

Idem Episcopo & Capitulo Osenensi.

Etiam contra sententiam Papæ restituitur ecclesia. Et causa restitutionis in integrum debet præsentibus partibus tractari.

Constitutio Cxliiij.

Ibidem ca. Tum ex literis. Tum ex literis Celestini Papæ prędecessoris nostri, tum ex his quę ipsius temporibus gesta fuerunt, grauem Hilerdensis ecclesiæ intelleximus quæstionem, per sententiam Eugenij Papæ super ecclesijs quibusdam prolatã, se læsam enormiter & olim, & nunc etiam conquerentis. Vnde cum idem Celestinus tẽpore Anastasij Papæ proximi successoris eiusdem Eugenij, in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniæ legationis officio fungeretur, & ex delegatione

gatione ipsius cognoscere cœpit de controuersia memorata: cui etiam Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus eisdem fungenti causam commisit eandem: idem quoque Celestinus ad apicem summi pontificis promotus, G. sancti angeli diacono cardinali, tunc apostolicę sedis legato, dictam controuersiam sub eo tenore cō.. isit, vt inspectis Hilerdensis ecclesiæ priuilegijs, auditis etiam partium rationibus, memorata sententia non obstante diffinitiuam proferret sententiam, eamque faceret obseruari. Verum quoniam per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodem tenore causa eadē commissa extitit (licet producti testes ex parte Hilerdensis Episcopi recepti fuerant) mandatum apostolicum non extitit adimpletum, magister A. canonicus Hilerdensis postulauit per officium nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui ecclesiam Hilerdensem.

Nos igitur cum fratribus nostris & alijs deliberauimus diligenter, nonnullis asserentibus, quod cū prędictus Celestinus prędecessor noster contra iam dictam sententiam visus fuerit Hilerdensi ecclesiæ restitutionis beneficium indulsisse, cum ea non obstante duxerit negociū cōmittendum, & nos supplicationē eiusdem ecclesiæ admittere debebamus, præsertim, quia sententia Romanæ sedis nō negatur posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum & temporum, seu grauium necessitatū, dispensatiuè quicquam ordinare decreuit. Et secundū iura ciuilia principes etiā cōtra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum promiserunt. Prospeximus quoq; ex data sententiæ in regesto dicti Eugenij Papę repertę, quod primo mense sui pontificatus fuerit promulgata, quando non plenè de meritis ipsius causę videbatur instructus, illa nitens pręcipue ratione quod priuilegium Vrbani secundi ex parte vestra productum, subiectum fuerat falsitati, cuius tenorem nos in regesto ipsius inuenimus incorruptum. Tandē deliberatio nostra, in hoc resedit, vt an data sit restitutio, an danda contra præmissam sententiam, partibus præsentibus decernatur: quarum assertione merita causarum panduntur.

35. quæst. 9. c. Veniam. et. sententiā. ff. de mino. 2. aun. L. minor autem magistratus.

Quocirca mandamus, quatenus vsq; ad festum beati Lucæ, vel in proprijs personis, vel per idoneum responsalem nostro vos conspectui presentetis, quod dicta sentētia retractari nō debeat, si poteritis, ostensuri: vel si fortè exigente iustitia fuerit retractanda, vel per vos vel per responsalem idoneum appareatis sufficienter instructi, vt in principali negocio canonicè procedatur, pro certo scituri, quod cum propter multam locorum distantiā nō possit ad vos sine magnis laboribus & expensis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, iniuncta vobis cōtempseritis adimplere, nos nihilominus in ipso negocio, quantum de iure poterimus, procedemus.

C. si per vim &c. L. vltim.

Idem Innocentius Papa tertius.

Petitio restitutionis in integrum contra sententiam suspendit regulariter executionem sententiæ in euentu istius causæ restitutionis. fallit si contra petentem restitutionem est præsumptio malitia, quod causa differendi executionem hoc petat: quo casu executio fit præstita cautione de restituendo. si petens restitutionem obtinebit in causa.

Constit. Cxlv.

SVscitata super diuersis articulis inter Burgensem Episcopum & Ouiense monasterium quæstione. Et infrà.

Ibid. cap. Suscitata.

Nos intellectis, quæ vtraque pars proposuit coram nobis super quotuor articulis prænotatis, monasterium Ouiense iustitia condemnauimus exigente.

Sententia verò lata procurator monasterij ad probandam præscriptionem factam tam super quatuor articulis prænotatis, quàm etiam super quibusdam decimis per transactionem acquisitis, restitutionem in integrum nomine monasterij postulauit, quam eidem duximus indulgendam.

Ne verò per excogitatam malitiam (sicut ex præsumptionibus pluribus videbatur) effectum sententiæ in damnum Episcopi contingeret impediri, néue monasterium per executionem sententiæ propter diuersas suspiciones incurreret detrimentum, nos æquitate pensata, iure duximus prouidendum, vt ante om-

Extra lib. 1. tit. 36. de transactionibus. cap. Statuimus. 2. quæst. 1. ca. Sicut.

16 quaest. 6 ca. Si Episcopum. C. de iudi. L. Placuit. nia supradicta sententia executioni mandetur. Volumus nihilominus & mandamus, vt ab Episcopo ipso recipiat is idoneam cautionem: quod si monasteriũ in causa ipsa praeualuerit vniuersaquę medio tempore sententię ipsius occasione perceperit, monasterio restituat memorato.

DE ARBITRIS.

INNOCENTIVS PAPA III. CANCELLARIO ET MAgistro Lothario canonico Parrhisien.

In mulierem singularem tanquam in arbitratricem compromitti non potest: secus si mulier habet aliàs iurisdictionem de iure communi vel consuetudine. Nam etiam super rebus temporalibus ecclesia potest in eam validè compromitti.

Constit. Cxlvj.

Extra lib. 1 tit. 43 de arbitris. c. Dilecti filij Dilecti filij abbas & conuentus de Scarduna Cisterciensis ordinis, sua nobis querela monstrarunt, quod cum inter eos ex vna parte, ac hospitalarios ex altera, super vsuario cuiusdam nemoris quaestio verteretur, in reginam Francorum fuit compromissum vtrinq;: quae causae meritis intellectis arbitrium duxit per diffinitiuam sententiam promulgandum.

33. quaest. 5. ca. Mulierem. Quamuis autem, secundum regulam iuris ciuilis, foeminae à publicis officijs sint remotae, & alibi dicatur, quod licet summae opinionis existant, si arbitrium in se susceperint, vel si patronae inter libertos suos interposuerint audientiam, ab omni sunt iudiciali examine separãdae, vt ex earum prolatione nulla poena aduersus earum contemptores, nullaque pacti exceptio habeatur: quia tamen iuxta cõsuetudinem approbatam, quae pro lege seruatur, in partibus Gallicanis foeminae praecellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscũtur, mandamus, quatenus hospitalarios, vt arbitrium ipsum, praesertim cum Episcoporum fuerit praesentia & consilio roboratum, sicut prouidè latum est, & *25. quaest. 2 cap. Si ecclesia.* ab vtraque parte sponte receptum, obseruent per poenam in compromisso statutam, appellatione postposita, compellatis.

Idem Abbati & Conuentui de Pigrauia.

Ecclesia exempta non potest in praeiudicium exemptionis compromittere.

Constit. Cxlvij.

Ibid. cap. Cum tempore. CVm tempore Celestini Papae praedecessoris nostri. Et infrà. Super controuersijs, quae inter te & Mesburgensem Episcopum & quosdam tuos monachos vertebantur, te promisisti arbitrium Magdeburgensis archiepiscopi seruaturum. Et infrà.

Extra lib. 1 tit. 43 de arbitris c. Ex parte. Quia legitimè cõstitit, quod fide hinc inde data compromissum est in archiepiscopum memoratum, nos arbitrium ab ipso prolatum decernimus obseruandum, illis duntaxat capitulis exceptis, quae contra libertatem ipsius monasterij, & duarum capellarum eiusdem in arbitrio sunt expressa.

Cum etsi sponte volueris, de iure tamen nequiueris sine licentia Romani pontificis renunciare priuilegijs, vel indulgentijs libertatis, quae monasterium illud indicant ad ius & proprietatem Romanae ecclesiae pertinere.

Idem Episcopo S. Andreae, & Abbati de Bechot.

Arbiter nõ habet potestatem iudicandi vltra comprehensa in compromisso: ideo corã eo nõ fit reconuentio.

Constit. Cxlviij.

Ibidem ca. Cum dilectus filius. CVm dilectus filius. Et infrà. Vtrum coram arbitris reconuentioni sit locus, postulasti per sedem apostolicam explicari.

Nos igitur respondemus, quod licet in iudicio conuenientem reconuenire valeat is qui coram iudice conuenitur, coram arbitris tamen reconuenire non potest, cum arbitri iudicare non valeant, nisi de his tantum, super quibus in eos extitit compromissum.

Idem

Idem Rectori Hospitalis sancti Bartholomæi Lucanensis.

Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum consilio, tenetur illorum consilium in tractatu electionis requirere, sed sequi non astringitur.

Constit. Cxlix.

QVum olim super eligendo in hospitali vestro rectore & fratribus inter vos & Priorem sancti Bartholomæi Lucanensem coram iudicibus delegatis quæstio verteretur, & vtraque pars in eos compromittens, ipsorum arbitrium se promiserit seruaturam, super prolato ipsis arbitrio ab vtrinq; dubitatio est exorta, quam petistis per sedem Apostolicam declarari. Nos igitur publico instrumento arbitrium continente diligenter inspecto, cognouimus, quod secundum formam arbitrij Prior sancti Bartholomæi Lucanensis tenetur habere consilium cum familia hospitalis eiusdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, quod nisi Prior super inueniendo rectore tractauerit cum familia hospitalis, & ipsius consilium requisierit, non habet potestatem eligendi rectorem: & si alio modo eum elegerit, eius electio haberi debet irrita & inanis. Verum habito cum familia super hoc consilio & tractatu, Prior liberè potest rectorem eligere duntaxat idoneum, siue concordet, siue discordet familia cum ipso super inuentione rectoris. *ibid. cap. cum olim.* *63. dist. ca. Obeuntibus.*

Idem Pisano Archiepiscopo.

Authoritate iudicis causa etiam delegati potest de causa spirituali in clericum & laicū compromitti. Et si arbitrium est à partibus receptum, debet executioni mandari: licet per generalem procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium approbatum, & pœna fuit apposita, agitur ad pœnam, alias ad interesse.

Constit. CL.

PEr tuas literas intimasti, quod cum super executione arbitrij, quod inter hospitalarios sancti Ioannis, & plebanum de Piscia super hospitali sancti Allutij latum erat, à nobis literas accepisses. Et infrà.

Plebanus proposuit, quod ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum: non tamen ei mandauit, vt sine speciali mandato compromittere posset, vel transigere super eo. Et præterea procurator iam dictus de assensu Canonicorum suorum non fuerat institutus: & ideo dicebat arbitrium non valere: præsertim quum procurator fines mandati excesserit, & arbitrium fuerit per vnum clericum & duos laicos promulgatum, licet ipsi de assensu Genuensis Archiepiscopi, cui causa commissa fuerat, arbitrium protulissent.

Super quo fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si ex parte plebani arbitrium receptū fuerit indistinctè, ratum haberi debet, ac per hoc iuxta tenorem mandati Apostolici executioni mandari. Si verò receptum non fuerit, refert vtrum fuerit vel non de obseruando ipsum pœna statuta. Et quidem si pœna apposita fuit, agi potest ad pœnam: at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter fuit, quod staretur sententię, compromissum, procurator ad interesse poterit conueniri: quia iuramento suo seipsum personaliter, non Ecclesiam poterit obligare. Quod autem à duobus laicis & vno clerico dicitur esse prolatum, nequaquam obuiare videtur, cum authoritate dicti Archiepiscopi factum sit, cui causa, de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

LIBRI PRIMI FINIS.

D. IN-

D. INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINIS TERTII, CONSTITVTIONVM DECRETALIVM in Ecclesia Catholica Liber secundus, agens potissimum de iudicijs, pertinentibusque ad ea.

DE IVDICIIS IN ECCLESIA Catholica.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SERuorum Dei, dilectis nobis Abbatibus sancti Georgij & sancti Sergij.

Solus Papa cognoscit de dubijs priuilegiorum Apostolicæ sedis, & non inferior.

Constit. I.

Extra li. 2. tit. 1 de iudicijs. cap. Cũ venisset

CVm venissent ad Apostolicam sedem electus, & monachi Rothonẽses pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro Episcopo Venetensium, eis sancti Georgij diaconum cardinalem dedimus auditorem. Et infrà.

Cum super priuilegijs sedis Apostolicæ causa vertatur, nolumus de ipsis per alios iudicari.

Idem prælatis per Franciam constitutis.

Iudex ecclesiasticus potest per viam denunciationis Euangelicæ seu iudicialis procedere contra quemlibet peccatorem, etiam laicum, maxime ratione periurij, vel pacis fractæ.

Constit. II.

Ibid. cap. Nouit ille qui. Matth. 18. Deut. 17. 2. Cor. 13. Heb. 10.

NOuit ille qui nihil ignorat. Et infrà. Non putet aliquis, quod iurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare aut minuere intendamus, quũ ipse iurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire. Sed quũ dominus dicat in Euangelio: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecũ vnum aut duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbũ: quod si non audierit eos, dic ecclesiæ: si autẽ nec ecclesiam audierit, sit tibi tanquã ethnicus & publicanus: Et rex Angliæ sit paratus sufficienter ostẽdere, quod rex Frãcorum peccat in ipsum, & ipse circa eũ in correctione processit, secundũ regulã Euangelicam: & tãdem quia nullo modo profecit, dixit ecclesiæ: quomodo nos, qui sumus ad regimen vniuersalis ecclesiæ superna dispositione vocati, mandatum diuinũ possumus non exaudire, vt non procedamus secundũ formã ipsius, nisi forsan ipse coram nobis, vel legato nostro, sufficientem in contrariũ rationem ostendat? Nõ enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium, nisi fortè iure cõmuni per speciale priuilegiũ, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum: sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere & possumus & debemus.

Non igitur iniuriosum sibi debet regia dignitas reputare, si super hoc Apostolico iudicio se committat, quum Valentinianus inclitus imperator suffraganeis Mediolanen. Ecclesiæ dixisse legatur: Talem in pontificali sede constituere procuretis, cui & nos qui gubernamus imperiũ, syncerè capita nostra submittamus, & eius monita, cũ tanquam homines deliquerimus, suscipiamus necessario tãquam medicamenta curantis. Nec sic illud humillimũ omittamus, quod Theodosius statuit Imperator, & Carolus innouauit, de cuius genere rex ipse noscitur descendisse: Quicunque videlicet litem habens, siue petitor fuerit, siue reus, siue in initio litis, vel decursis temporũ curriculis, siue cum negociũ peroratur, siue cum iam cœperit promi sententia, si iudicium elegerit sacrosanctæ sedis antistitis, ilico sine aliqua dubitatione etiam si pars alia refragetur, ad Episcoporum iudicium cum sermone litigantium dirigatur. Cum enim non humanæ, sed diuinæ potius innitamur constitutioni, quia potestas nostra non est

ex

ex homine,sed ex Deo, nullus qui sit sanæ mentis ignorat,quin ad officium nostrum spectet,de quocunque mortali peccato quemlibet corripere Christianū: & si correptionem contempserit,per districtionem ecclesiasticam coërcere. Sed forsan dicetur,quod aliter cum regibus,& aliter cum alijs est agendum. Cæterū scriptum nouimus in lege diuina: Ita magnum iudicabis vt paruum:nec erit apud te personarum acceptio. Et infrà. Deut 1. 3.quæst.9. ca. vltimo.

Licet autem hoc modo procedere valeamus super quolibet criminali peccato,vt peccatorem reuocemus à vitio ad virtutem,ab errore ad veritatem, præcipuè cum contra pacem peccatur,quæ est vinculum charitatis: postremo cum inter reges ipsos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinque præstito iuramento proprio firmata,quæ tamen vsque ad tempus prætaxatum seruata non fuerint, nunquid non poterimus de iuramenti religione cognoscere,quod ad iudicium ecclesiæ non est dubium pertinere,vt rupta pacis fœdera reformentur?

Ne ergo tantam discordiam videamur sub dissimulatione fouere, prædicto legato dedimus in præceptis,vt nisi rex ipse vel solidam pacem cū prædicto rege reformet,vel saltem humiliter patiatur,vt idem Abbas & Archiepiscopus Bituricen. de plano cognoscant, vtrum iusta sit querimonia,quam contra eum proponit coram ecclesia rex Anglorum, vel eius exceptio sit legitima, quam contra eum per suas nobis literas duxit exprimendam, iuxta formam sibi datā à nobis procedere non omittat.

Idem Episcopo Eliensi.

Principalis persona per se,non per aduocatum debet factum proponere in iudicio,nisi sit indiscreta.

Constit. III.

PAstoralis officij. Et infrà. Statuimus præterea vt principales personæ non per aduocatos,sed per seipsas factum proponant. Ibid. cap. Pastoralis officij.

Nisi fortè sint adeo indiscretæ,vt earum defectus de iudicis licentia per alios suppleatur.

Idem nobili viro Petro de Riparia.

Si actio & intentio sunt ineptæ vel sola intentio, debet reus absolui ab instantia iudicij: iterum tamen actor audietur,si aptè egerit.

Constit. IIII.

EXaminata causa,quæ vertitur inter te & milites Campaniæ. Et infrà. Actionem quam super iure patronatus eiusdem ecclesiæ contra præfatos milites intentabas,incongruentem cognouimus & ineptam. Ibid cap. Examinata causa.

Quia cum testes induxeris ad probandum,quod quando præfatus A. vicedominus ecclesiam eandem tanquam sequestratam accepit,tu ius patronatus ipsiꝰ ecclesiæ possidebas,profectò nec rei vendicationem intentare,nec ipsius restitutionem poteras postulare.

Vnde intentionem tuam in hac parte pronunciamus non tenere, absoluentes eosdem milites ab eadem. Ita tamen, quod si congruentem & aptam intentare volueris actionem,tibi respondere nihilominus teneantur.

Idem Magistro & fratribus militiæ templi in Italia constitutis.

Præceptores templi pro domibus suis agere & defendere possunt, nec obstat eis religio, vel quod ingnota sit eorum origo.

Constit. V.

CVm deputati. Et infrà. Accepimus quod quidam tam seculares,quàm ecclesiastici iudices illos,quos habetis in domibus vestris præceptores, in causis ad prosequendā suam iustitiam non admittunt,tanquam licitum non sit eis super litigiosis negocijs curam gerere,qui pacificis decreuerunt inhęrere studijs, illud allegantes in repulsionem eorum, quod eorum ipsis generatio non est nota,qui vndecunque venerint gratia diuina vocati, dum laudabiliter exequātur officium sui ordinis,ex superabundanti requiritur suæ notio nationis. Ibid. cap. Cum deputati.

Ne

Ne quis igitur in prosecutione causarum præceptores eosdem ab agendo vel respondendo occasione huiusmodi repellat, authoritate præsentium inhibemus.

Idem Vercellensi Episcopo, & abbati de Toleto.

Prælati debent laicis de clericis, appellatione frustratoria non obstante, iustitiam facere: ad seculare tamen forum clerici à laicis trahi non debent, etiam data ipsorum prælatorum negligentia.

Constit. VI.

Ibid. cap. Qualiter. QValiter & quando. Et infrà. Præcipiatis ex parte nostra prælatis, vt laicis de clericis conquerentibus plenam faciant iustitiam exhiberi, non obstantibus appellationibus frustratorijs, quas in eorum grauamine clerici frequẽter opponunt.

Ne pro defectu iustitiæ clerici pertrahãtur à laicis ad iudicium seculare, quod omnino fieri prohibemus.

INNOCENTIVS PAPA III.

Iudex habens consimilem causam, à iudicio remouetur.

Constitutio vij.

Ibid cap. Causam quæ. CAusam quæ inter Abbatem & conuentum Vindonensem, & archidiaconum Cartonensem super quibusdam procurationibus vertitur, vobis & archidiacono Parisiensi meminimus commisisse. Et infrà.

Quia verò cum eundem archidiaconum similis pœnæ causa contingat, nimis fauorabilis parti alteri videretur, nostre fili decane loco ipsius archidiaconi subrogantes, mandamus quatenus non obstantibus prioribus literis in causa, ratione præuia, procedatis.

DE FORO COMPETENTI.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO Vercellensi.

Laicus laicum super re ciuili coram iudice ecclesiastico conuenire non potest, nisi in defectum iudicis secularis, vel nisi consuetudo id exposcat.

Constit. viij.

Extra lib. 2 tit. 2 de foro compe. cap. Licet. LIcet ex suscepto. Et infrà. Mandamus, quatenus si quando à laicis Vercellen. literas super rebus præcipuè, quæ forum secnlare contingunt, à sede apostolica contigerit impetrare, sublato appellationis obstaculo decernas authoritate nostra irritas & inanes, dummodo consules & commune de se conquerentibus in iudicio seculari exhibeant iustitiæ complementum.

Liceat tamen ipsis, qui sub eisdem consulibus taliter duxerint contendendũ, si se in aliquo senserint prægrauari, ad tuam, sicut hactenus seruatum est, vel ad nostram, si maluerint, audientiam appellare, hoc præsertim tempore, quo vacante imperio, ad iudicem secularem recurrere nequeunt, qui à superioribus in sua iustitia opprimuntur.

Si vero consules iustitiæ tanquam merito suspecti fuerint recusati, coram arbitris communiter electis de causa suspicionis agatur, quæ si probata fuerit esse iusta, ad te vel ad nos pro iustitia recurratur, sicut superius est expressum.

Idem Archidiacono & thesaurario Turonensi.

Vidua laicum coram ecclesiastico iudice conuenire non potest, nisi super causa ecclesiastica, vel in defectum iudicis secularis.

Constit. ix.

Ibid. cap. Ex tenore. EX tenore literarum comitis Britanniæ est nostris auribus intimatum, quod cum causam quæ inter mulierem nobilem E. & I. de Meduano super hæreditate sua noscitur agitari, vobis commisimus terminandam, ipse comes eidem mulie-

mulieri,cum tam ipsa quam prædictus I. essent de foro ipsius,mandauit vt causam deferrent ad ipsum,promittens eidem quod ei faceret iustitiæ plenitudinē exhiberi.

Nos igitur attendentes,quod sic sumus viduis in iustitia debitores, quod alijs iniustitiā facere non debemus,mandamus quatenus nisi sit talis causa,quę ad ecclesiasticū iudicem pertinere cognoscatur,ei supersedere curetis,dummodo per iudicem secularem suam iustitiam possit obtinere:alioquin nō obstante ipsius contradictione,causam ipsam ratione præuia terminetis.

Idem Pisano Archiepiscopo.

Clericus non potest constituere sibi iudicem laicum,etiam si proprium iuramentum, & aduersarij consensus accedat.

Constitutio x.

SI diligenti. Et infrà. Asseruisti te vsque ad hæc tempora tenuisse,quod licitum sit clerico renunciare,saltem in temporalibus causis, iuri suo, & sibi laicum iudicem constituere, præsertim vbi aduersarij voluntas accedit,ac tenere iuramentum super hoc interpositum respondisti. *Ibid cap. Si diligēti.*

Immemor constitutionis,qua cauetur pacto priuatorum iuri publico minimè derogari.Quum ergo ius hoc in Mileuitanensi & Carthaginēsi concilijs sit specialiter promulgatum,ne clerici clericos,relicto suo pontifice,ad iudicia publica pertrahant,alioquin causam perdant,& à communione habeantur extranei,& tā Episcopi,quàm diacones,seu quilibet clerici, in criminali,seu in ciuili negocio,si derelicto ecclesiastico iudicio,publicis iudicijs se purgare voluerint, etiam si pro eis sit lata sentētia,locum suum amittāt, & hoc in criminali actione.In ciuili verò perdant quod euicerint,si suum locum maluerint obtinere. *11.quæst 1. ca. Inolita. Et ibidem, ca. Placuit vt quisquis*

Manifestè patet,quod non solum inuiti, sed etiam voluntarij pacisci non possunt,vt secularia iudicia subeant,cum nō sit beneficium hoc personale,cui renunciari valeat, sed potius toti collegio ecclesiastico sit publicè indultum, cui priuatorum pacto derogari non potest,nec iuramētum licitè seruari potuit, quod contra Canonica statuta illicitis pactionibus informatur.

Idem Beluacensi Episcopo.

Clerici super excessibus coram suo Episcopo conueniri debent,non coram his quibus seruiunt, nisi consuetudo vel priuilegium aliud inducat.

Constit. xj.

CVm contingat interdum.Et infrà. Insuper postulasti,an,cum aliqui clerici deputati seruitio capituli Beluacensis,aut aliorum clericorū tuæ diœcesis super excessibus impetuntur,sint cogendi corā te,vel potius coram illis,quibus seruiunt,querelantibus respōdere,cū illi sibi iurisdictionem huiusmodi vendicare cōtendant,licet illos excōmunicare non valeant vel aliàs etiam coërcere. *Ibid cap. Cum contingat.*

Super quo taliter respondemus,quod ad te,vtpote ordinarium,de talibus debent conquerentes habere recursum: maximè, si super his impetuntur,quæ in tua noscuntur diœcesi commisisse:nisi fortè hi,quibus delinquentes ipsi deseruiunt,ex indulgentia vel consuetudine speciali iurisdictionem huiusmodi valeant sibi vendicare.

Innocentius Papa tertius.

Episcopus delicti condemnat clericum de delicto, priuando beneficio alibi sito,sed executio realis fit ab Episcopo beneficij.

Constit. xij.

POstulasti per sedem Apostolicam edoceri, vtrum sacerdos habēs ecclesiam in vna diœcesi,& residens in eadem, domicilium verò patrimonij ratione in alia,ibi delinquens ab eo,in cuius diœcesi habet patrimonium, pro delicto ibidem commisso debeat iudicari:præsertim in causis,quæ officij sui seu beneficij priuationem exposcunt. *Ibid cap. Postulasti.*

Ad quod breuiter respondemus,quod per episcopum in cuius diœcesi deliquit,sententia promulgari poterit in eundem.Sed ab eo in cuius diœcesi beneficium obtinet,erit quoad illud executio facienda.

Kkk De

DE LIBELLI OBLATIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. MAGISTRO G. ARCHIdiacono, & V. Normanno Canonicis Suessionensibus.

Cum agitur reali, non sufficit rem generaliter peti, sed debet ita specificari, vt euitetur obscuritas, & aequiuocatio.

Constit. xiij.

Extra li. 2. tit. 3. de libelli obla. ca. Significantibus.

SIgnificantibus T. & R. fratribus, nostro fuit apostolatui declaratū, quod quum inter ipsos ex vna parte, & V. ex altera super quadam terra coram iudicibus delegatis tracti fuissent in causam, oblato eis libello: illi (quum plures terras haberent) vt terra illa, super qua quęstio vertebatur, ostenderetur, eisdem à iudicibus postularunt: quod quum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocarunt.

Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, reuocato in statum debitum, si quid post appellationem huius noueritis attentatum.

DE LITIS CONTESTATIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI S. PROCVli, & L. Canonico Bononiensi.

Si agatur de adulterio ad separationem thori, & ante litis contestationem reus est contumax, potest excommunicari, sed testes recipi non possunt, nec causa diffiniri.

Constit. xiiij.

Extra li. 2. tit 6. de litis contestat. cap. Ad haec Deus.

AD haec Deus. Et infrà. Quum causa, quae inter R. & B. vxorem eius vertitur, authoritate Apostolica vobis commissa fuisset, tandem procurator eiusdem R. libello vxoris, quo virum ad separationem thori, & vt dotem reciperet de adulterio accusabat, noluit respōdere, donec aduocatus eius veniret inducias postulando, qui cum huiusmodi inducias saepe petendo vobis illudere videretur, tandem ad pręsentiam vestram accedens, dixit se respondere paratum: sed die statuto, quum crederetur responsurus, libello restitutionem vxoris primo fieri postulauit, ne secus fieret appellando. Verum quia dicebat mulier se virum habere suspectū, & idem procurator, nec de mulieris impunitate cauere, nec vestro se curasset postmodum conspectui praesentare, vos testes mulieris recipere studuistis.

Consultationi vestrae taliter respōdemus, quod licet ordo iudiciarius in alijs controuersijs sit seruandus, & in matrimonialibus causis non vsquequaque seruetur, quia tamen in praesenti negocio non est actum de foedere matrimonij, sed de crimine adulterij, per quod ad separationem coniugij, non ad coniunctionē intenditur, quia lite non contestata, testes fuerunt recepti, & attestationes etiam publicatae, siue deferendum, siue non deferendum appellationi fuisset, non est ad diffinitiuam sententiam procedendum: potuit tamen praefatus R. propter suam contumaciam, vel etiam procuratoris, si sciens non purgauerit eandem, excommunicationis sententia innodari.

Idem Patriachae Hierosolymitano, & Archiepiscopo Cassinensi.

In causa restitutionis contra contumacem lite non contestata, sententia proferri non potest.

Constit. xv.

Ibid cap. Accedens.

ACcedens. Et infrà. Cum in iudicum delegatorum praesentia Archiepiscopus Cytenensis restitutionis beneficium postularet, plebanus sancti Marci de Venetijs contra quem agebat, nihil ad obiecta respondit, sed ad nostram audientiam appellauit, & licet sępe fuisset admonitus, vt iuri pareret, quia eius appellatio non tenebat, noluit tamen respondere amplius, vel coram eis

eis etiam compatere. Ipsi verò iudices, quum plebanus in sua contumacia perduraret, testes receperunt ab aduersa parte productos, & depositionibus redactis in scriptis, mandauerunt eidem, vt ad eos accederet, in personas, vel in dicta testium obiecturus, quod quum facere noluisset, in ipsum excommunicationis sententiam protulerunt, possessionem iuris parochialis adiudicantes Archiepiscopo memorato, & eum restituentes in integrum districtius vetuerunt, ne quis possessionem Cyren. Ecclesiæ restitutam præsumeret perturbare.

Quum igitur lis coram eisdem iudicibus non fuerit contestata, & manifestè pateret literas ipsas per veri suppressionem obtentas (quum manifestū esset duos prædictorum iudicum, Acconensem videlicet & Beritenensem Episcopos eidē Archiepiscopo, tāquam suffraganeos suos Metropolitano subesse) ac ex his plebanum legitime appellasse constaret, in quem, etiamsi minus legitimè appellasset, & iudices ipsi licet propter contumaciam excommunicationis fortè potuerunt proferre sententiam, non tamen debuerunt super principali negocio diffinitiuam sententiam, lite non contestata, proferre, prædictas cassauimus sententias, imo cassas & inanes denunciauimus. Vnde Cyren. Archiepiscopo dedimus in mandatis, vt Ecclesiæ sancti Marci instrumenta restituat, & etiam vniuersa quæ huiusmodi occasione sententiæ per se vel per alios occupauit.

Idem Episcopo Brixiensi.

Si lite non contestata reus est contumax, mittitur actor, si fieri potest, in possessionem, causa custodiæ, aliàs reus excommunicabitur.

Constit. xvj.

TVæ fraternitatis deuotio. Et infrà. Consultationi tuæ taliter duximus respondēdum, quod si reus lite non contestata absentauerit se contumaciter, talisque causa sit, quod actor possit in petitarum rerum possessionem induci, est in eandem, causa custodiæ, inducendus. *Ibid cap. Tuæ fraternitatis.*

Quod si talis causa fuerit, quod idem nequeat in possessionem intromitti, vt iuri pareat per censuram, ecclesiasticam, contumax est compellendus.

Idem de Decima & Eleemosyna Abbatibus Aurelianensis & Carnotensis diœcesis.

Receptio testium facta contra non contumacem, lite non contestata, in causa matrimoniali est nulla.

Constit. xvij.

ACcedens ad sedem Apostolicam nobilis vir Gu. vicecomes nobis exposuit, quod quum Corisopitenensis Episcopus, comitem Britanni proxima linea consanguinitatis attingat, & Archidiaconus eius sit continuus cōmensalis, qui eidem vicecomiti est aduersarius principalis, vtpote qui vxorem suam & terram publicè detinere præsumit, & magister P. de terra vxoris suę oriundus, existat nimis fauens eidem, & omnes sub districtu existunt comitis memorati, nec nisi per districtum ipsius ei patet accessus ad eos, & ipsi, quibus causa inter ipsum & vxorem suam commissa fuerat, nunquam ei voluerunt (nisi in terra inimicorum suorum) locum & terminum assignare, vbi sine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas non habuit de conductu, si tamen missæ ei fuissent, non debebat se credere suis capitalibus inimicis. Et infrà. *Ibidem ca. Accedens.*

Mandamus, quatenus (quum propinquiores sitis terræ, nobilis tam dictæ quàm suæ, & causa ipsa per vos commodius valeat terminari, quum ad vos securus pateat accessus) vtrinq; partibus conuocatis, si vobis constiterit, quod ante litem legitimè contestatam, vel post appellationem ex præmissis causis interpositam, testes super consanguinitate contra matrimonium absque culpa contumaciæ recepti fuissent, vel attestationes huiusmodi decernatis irritas & inanes, compellētes dictam nobilem vt reuertatur ad virum suū, quem inconsultè dimisit: ita quod postquam ipse vir plenariam restitutionem habuerit, tam vxoris quàm terrę, causam super matrimonio audiatis, eamque fine Canonico terminetis.

Innocentius Papa tertius.

Lite non contestata, non recipiuntur testes regulariter super principali, fallit in casibus hic annotatis, scilicet cum timetur de morte vel absentia diuturna testium, tunc enim seruata solennitate hic posita possunt, etiam lite non contestata, testes examinari.

Constit. xviij.

Ibid. cap. Quoniam. 3. quaest. 6. cap. Epiphanium. c. de proba. l. ult.

QVoniam frequenter in dubium reuocatur à multis, an lite non contestata testes recipi valeant, authoritate praesentium duximus declarandum, regulariter verum esse, quod lite nō contestata, non est ad receptionem testium procedendum, nisi fortè de morte testium timeatur, vel absentia diuturna, in quibus casibus cum ciuiliter est agendum (ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis casibus subtrahatur) senes & valetudinarij, & alij testes, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, etiam lite non contestata sunt procul dubio admittendi, seu pars conuenta sit contumax, seu sit absens absque malitia, vt conueniri non possit.

Sed si actor non conuenerit aduersarium infrà annum ex quo conueniri poterit, vel saltem receptionem huiusmodi testium non denunciauerit illi, attestationes sic receptae non valeant, ne fortè hoc procuret in fraudem, vt processu temporis exceptiones legitimae ad repellendum testes, vel aliae locum habere non possint.

Cum agitur de matrimonio carnali vel spirituali, possunt contra contumacem, lite non contestata, testes recipi & sententia diffinitiua ferri. Si verò reus est absens, sed non contumaciter, tunc in carnali non proceditur, sed expectatur absens: in spirituali verò si agatur de contracto, stabitur iuribus antiquis: si de contrahendo, expectatur absens per sex menses.

Porrò, spirituales causae possunt occurrere, in quibus causaliter est aliud obseruandū, vt, verbi gratia, si super alicuius electione, vel copula maritali quęstio moueatur: tunc etenim, ne propter longam moram in spiritualibus & temporalibus patiatur ecclesia laesionem, vel viro siue mulieri fornicationis occasio prębeatur, maximè cum propinquitatis gradus opponitur, lege diuina prohibitus, in huiusmodi casibus si contumax apparuerit is, in quē fuit actio dirigenda, seu quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, seu quia malitiose seipsum occultat, seu quia impedit, ne possit ad eū citatio peruenire, testes, lite nō contestata, sunt meritò admittendi: & nihilominus si de causa liqueat ad diffinitiuam sententiam procedendum.

Si verò aliter absens fuerit, & agatur de spirituali coniugio inter Ecclesiam & praelatum iam contracto, electione maximè confirmata, illud in hoc articulo volumus obseruari, quod super exceptione talium personarum in sacris est canonibus diffinitum.

7. quaest. 1. ca. Praesentium. Ibid. ca. Si quis.

Quod si forsan agatur de spirituali coniugio contrahendo, is qui est in praelatum electus, per spacium sex mensium expectetur: nisi pensatis negociorum circumstantijs, per superioris prouidentiā magis vel minus fuerit expectandus.

Si autem de carnali coniugio sit agendum, alteruter tam diu coniugum expectetur, donec de ipsius obitu verisimiliter praesumatur: quia quum sine culpa sit absens, vt si captiuitate vel aegritudine, aut alio iusto impedimento forsitan teneatur, aut etiam propria, sed non malitiosa voluntate in remotis partibus moram faciat, vt de facili vel in breui citari non possit: ei quidem praeiudicari non debet, quum habeat forsan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquam obstante, quod de lapsu carnis possit opponi: quoniam in coniugio casus multi occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur.

Ad perpetuam rei memoriam, vel cum agitur per viam inquisitionis, possunt testes sine litis contestatione recipi, & etiam publicari.

Sunt & alij casus similiter speciales, in quibus absque litis contestatione legitimè possunt testes produci, vt quando excessuum inquisitio vel testium publicatio imminet facienda.

Si reus lite non contestata est contumax, & agitur reali, mittitur actor in possessionem rei petita, causa custodia, quam tamen reus recuperat, veniens infra annū, si offerat cautionem de stando iuri, & refundat

ſtituat expenſas. Poſt annum verò bis non ſeruatis non auditur, niſi ſuper proprietate. Sed ſi conuenitur reali, qui nomine alieno poßidet, nominabit dominum in iudicio, & ſtatuetur ſibi terminus, infra quem faciet dominum comparere. Qui ſi infra terminum non venerit, iudex illum citabit. Quo adhuc non venientem, iudex actorem mittet in poſſeßionem veram. Si verò reus contumax conuenitur actione perſonali, mittetur actor in poßeßionem bonorum ipſius rei modo debiti declarati, & primo mobilium: ſecundo immobilium, ſi mobilia non exiſtant: vel excommunicabitur reus.

In alijs verò caſibus prudenter eſt attrendendum, vtrum cõtumax reali actione an perſonali conueniatur. Si reali, mittendus eſt actor in rei petitæ poſſeſſionem, vt tædio affectus reus, veniat reſponſurus. Qui ſi venerit infra annum iudicio ſiſti, præſtita cautione ac exhibita ſatisfactione congrua, expenſarum poſſeſſionem recuperet, quod ſi cautionem offerre neglexerit infra annum, actor poſt annum verus conſtituetur poſſeſſor, ſuper proprietate duntaxat aduerſæ parti defenſione legitima reſeruata. Quod ſi ſuper rebus immobilibus quiſque conuenitur, qui eas poſſidet nomine alieno, debet ſtatim in iudicio dominum nominare, certo dierum ſpacio à iudice finiendo, eoque ad eius notitiam producendo, vt vel ipſe veniens, vel idoneum dirigens reſponſalem actoris intentionem excipiat. Si verò poſt tempus indultum, quod diſpoſitum eſt, noluerit adimplere, tanquam lite, quæ ingeritur, ex eo die, quo poſſeſſor ad iudicium vocatus eſt, ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis conteſtata, dominum poſſeſſionis iudex tribus edictis legitimis euocabit: & tunc ipſo in eadem voluntate manente, negocium ſummatim examinans, in poſſeſſionem ipſarũ rerum actorem mittere non tardabit, omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione reſeruata. Si autem ſuper perſonali actione conueniatur, vel mittẽdus eſt actor in poſſeſſionem mobilium ipſius, vel immobilium: ſi fortè mobilia non habeat, pro modo debiti declarati, vel in contumacem eſt eccleſiaſtica ſententia proferenda, ita videlicet, quod alterutra pœna, quæ magis timeri debeat, iudex à principio ſit contentus, ad alteram nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas contumacis, qui veniẽs infra annum vel poſt annum etiam audietur iuxta diſtinctionem in alio caſu ſuperius annotatam.

DE IVRAMENTO CALVMNIAE.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO Placentino.

Procurator vel ſyndicus vniuerſitatis eccleſiaſticæ vel ſecularis de calumnia iurare poteſt.

Conſtit. xix.

CVm cauſam, quæ inter Rauennaten. Archiepiſcopum & commune Fauentinum ſuper villa luci ac quibuſdam alijs vertitur, delegatis iudicibus duxerimus committendam, & ijdem in negocio minimè proceſſiſſent, nos partibus dedimus in mandatis, vt pro ipſa cauſa noſtro ſe conſpectui pręſentarent. Quorum procuratoribus cum inſtrumentis de rato in noſtra præſentia conſtitutis, petitionem ipſius Archiepiſcopi per procuratorem eius fecimus exhiberi, ac ad eam partem alteram reſpõdere, & interrogationibus, & reſponſionibus redactis in ſcriptis, & lite coram nobis pleniſſimè conteſtata, fecimus calumniæ iuramentum ab ipſis procuratoribus vtrinque præſtari. *Extra lib. 2. tit. 8. de iuramento calum. ca. Cũ cauſam*

DE ORDINE COGNITIONVM.

INNOCENTIVS PAPA III. NARMARINENSI EPISCOPO.

Si reus contra actorem ſpoliatorem ſpoliationem opponit: aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata reſpondere non cogitur, ſed per hoc non reſtituitur: aut agendo, & tunc ſimul vtraque quæſtio terminatur, & ea probata reſtituetur.

Conſtit. xx.

CVm dilectus filius Abbas de Ferentino de nobilibus viris, dominis de Artone depoſuerit quæſtionem, quod manu armata & cum exercitu ad caſtrum monaſterij venientes in prædis animalium & alijs damnificare *Extra lib. 2. tit. 10. de ordine cog. cap. Cum dilectus.*

 dictum

dictum cœnobium præsumpserunt, de quibus iustitiam sibi fieri postulabat.

Et citra litis contestationem sub forma exceptionis fuit ex aduerso responsum, quod per ipsius dolum & violentiam castrũ Sirati amiserant, quod & progenitores eorum tenuerant, & ipsi possederant inquietè, sibi petentes prius restitui, quàm petitionibus ipsius responderent, præsertim cum testes haberent præsentes, per quos intentionem suam incontinenti probare volebant.

Verum ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quod ab eo restitutio peti non poterat, quia non fuerat spoliator, præsertim cum dictum castrum ad ius & proprietatem sui monasterij pertineret: quod etiam pars aduersa nullatenus denegabat. Vnde vt verus dominus, ad quem ab alio res sua possessa reuertitur, etiam post tempora longiora retentionis debebat commodum obtinere, & iudicium restitutorium contra spoliatorem tantum competere dinoscitur.

Nos autem distinguendum esse credimus, vtrũ spoliationis quæstio ab eisdẽ nobilibus sit obiecta, in modum actionis ad restitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem aduersarij repellendam.

Cum ea in modum actionis proposita, intelligãtur mutuæ petitiones sese tãquam diuersæ minimè contingentes, ac per hoc iuxta regulã iuris (quæ dicitur: Qui prior appellat, prior agat) quæ prius esset proposita, prius foret tractãda: quãquam in idem iudicium ambę deductę vicissimque tractatę, simul essent eadem sententia terminandæ.

ff. iudi. qui prior.

Sed quoniam quęstio illa fuit ab eisdem nobilibus tantum in modũ exceptionis obiecta, interloquendo pronunciauimus, vt probationes eorũ super ipsa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitime, Abbati non cogerentur respondere, super petitionibus memoratis, donec restituerentur ab ipso, cum spoliatori spoliatus ante restitutionem non cogatur vllatenus respondere.

Verum spoliatione in modum exceptionis tantum probata, non est per hoc restitutio facienda. Quemadmodum si in modum exceptionis aliquod crimen testi obijcitur, vt à testimonio repellatur, & si crimen contra eum ciuiliter probatũ fuerit, non ideo sibi pœna infligitur ordinaria, sed eius duntaxat testimonio non creditur, quod ea ratione contingit, quoniam in ipsum accusatio non procedit. Testes etiam, quorum testimonium reprobatur, inter infames, quasi ex falso testimonio, non habentur.

DE CAVSA POSSESSIONIS ET proprietatis.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIepiscopo & canonicis Sutrinis.

Si spoliatus possessorio & petitorio simul agens possessionem & spoliationem probat, sed nõ dominium seu proprietatem, obtinet in possessorio, sed succumbet in petitorio.

Constit. xx).

Extra lib. 2. tit. 8. de causa poss. & proprie cap. Cum ecclesia.

Cum ecclesia Sutrina pastore vacaret, vos conuenientes in vnum, & sicut moris est, spiritus sancti gratia inuocata pastorem vnanimiter elegistis, petentes ipsius electionem à sede apostolica confirmari.

Verum clerici conuentualium ecclesiarum ciuitatis eiusdem consequenter suam deposuere querelam, quod cum Episcoporum electionibus ipsi ac prædecessores eorum consueuerint interesse, vos eis renitentibus & exclusis ad electionem procedere præsumpsistis: quam ob hoc non confirmari, sed infirmari potius postulabant.

Partibus ergo apud sedem apostolicam constitutis, in auditorum præsentia testes vtrinque producti fuerant, & eorum depositionibus publicatis, pars canonicorum per testes à se introductos Intẽtionem suam, quod ad eos tantũ spectaret electio, sufficienter dicebant esse probata: parte nihilominus clericorum asserente, quod per dicta testium, quos produxerant, & ipsi assertionẽ suam, quod electioni pontificum interesse deberent, plenius probauissent, per quæ constare dicebant eos electionibus triũ episcoporũ, qui ecclesię Sutrinæ vltimo & immedia-

mediatè præfuerant, cum canonicis cathedralis ecclesiæ affuisse, & vocem habuisse cum alijs eligendi.

Nos igitur (quoniam deprehendimus testes vestros in perhibendis testimoniis varios extitisse, atq; aduersus fidē attestationis suæ corā auditoribus vacillasse, & quod negatiuam quodam modo astruere satagebant, probare volentes ius electionis ita ad vos spectare, quod ad aduersarios minimè pertineret: per testes verò aduersæ partis fuit satis sufficienter ostensum, quod in trium episcoporū electionibus, de quibus præmissum est, clerici præsentes affuerint, & vocem habuerint eligendi) præmissam electionem factam eis contradicentibus & exclusis decreuimus irritandam, clericos sæpe dictos in eam quasi possessionem suam, quā ante controuersiam motam habuerant, reducentes.

Verum quoniam in quæstione prædicta, quicquid iuris vtraq; pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cum iure ciuili sit cautum, id venire in iudicium, non solum de quo actum est, vt veniret, sed id non venire, de quo nominatim actum est ne veniret: & secundum statuta canonica electiones Episcoporū ad cathedraliū ecclesiarum clericos regulariter pertinere noscātur, nisi alibi secus obtineat de consuetudine speciali: nec ex eo quod clerici antedicti se inter eligentes Sutrinos Episcopos probauerunt tertio extitisse, ius eligendi propter breuitatem temporis vsque ad præscriptionem legitimam non producti sibi acquirere potuerunt, & actore non probante, qui cōuenitur, & si nihil præstiterit, obtinebit, ab eorum impetitione, super electionibus faciēdis, vos duximus absoluendos, sæpe dictis clericis ecclesiarum super hoc perpetuum silentium imponentes. *ff. de iudic. Solemus. 63. dist. c. 1.*

Idem Canonicis de Bethleem.

Idem dicit quo ad intellectum quod decretalis supra proxima.

Constit. xxij.

CVm super electione Bethleemitanensis ecclesiæ, inter R. subdiaconum nostrum & P. canonicum sepulchri dominici quæstio verteretur, vtroq; se pro electo gerente, cum præfatus subdiaconus à patriarcha Hierosolymitano fuerit confirmatus. Et infrà. Et quia probauerat se per secularem potentiam spoliatū, restituendum decreuimus iustitia mediante. *Ibidem c. 1. Cū super electione.*

Verum quoniam tam possessorium, quàm petitorium deductum fuerat in iudicium, & tam restitutionis, quàm electionis quæstio plenius agitata, & constitit nobis electionem vtriusque minus canonicam extitisse, cum iudex de qua recognouerit, pronunciare debeat, vtramque duximus sententialiter irritandam.

Idem Episcopo Nouionensi.

Qui agit de proprietate ante conclusionem causæ, possessorio adipiscendæ vel recuperandæ agere potest: post conclusionem verò & ante sententiam hoc non potest, nisi iusta causa subsit.

Constitutio xxiij.

PAstoralis officij. Et infrà.

Sanè, sicut intimasti, cōtingit aliquando, vt cum is, qui se asserit spoliatū, suum trahit spoliatorem in causam, inter ipsa iuris auspicia requisitus, quo malit experiri iudicio, litem proprietatis ingreditur; de illata sibi violentia nullā faciens mentionem: cum autem fuerit in causa processum, nouum iudicium super possessorio nititur inchoare. Et infrà. *Ibid. cap. Pastoralis.*

Consultationi tuæ taliter respondemus, quod possessorio quidem iudicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur, antequam renunciatum sit, aut conclusum in proprietatis iudicio primitus instituto, agi potest ab eo qui rem cœperit vendicare.

Cum legali sit prouisione statutum, eum qui fundum vendicauerit ab eo, cū quo interdicto vnde vi potuit experiri, pendente iudicio interdictum nihilominus posse intentare.

Alijs possessorijs iudicijs suo robore duraturis, quæ vendicationem dominij sui natura præcedunt.

Si verò renunciatum fuerit vel conclusum, vt iam possit causa proprietatis diffinitiuæ sententiæ calculo terminari (ne lites litibus inculcētur, & via possit fraudibus aperiri) causa non decisa, possessorio non erit vtendū: nisi iudex, qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex iusta causa viderit expedire: puta cum ex perspicuis iudicijs facilè agnitur iniquitas inuasoris, & spoliato casu seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem.

His igitur & alijs causis inspectis (quæ continent æquitatem, aut iustè mouerint animum iudicantis) postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio non negamus.

Idem Episcopo & Officiali S. Andreæ.

Si petitorio & possessorio simul est actum, vna sententia terminatur & præmittitur possessorium in terminando, sed in exequendo præualet petitorium.

Constitutio xxiiij.

Ibidem ca. Cum dilectus. CVm dilectus. Et infrà.

Ad quartum breuiter respondemus, quod cū super possessorio & petitorio simul est actū, vtrinq; vna sententia debet terminari, sed licet in pronunciatione sit possessio præmittēda, in executione tamen debet proprietas præualere.

Idem Episcopo Veronensi.

Adiudicatur illi beneficium, qui probauit collatorem suum fuisse in possessione conferendi collationis tempore. Per hoc tamen non prohibetur succumbens agere de proprietate iuris conferendi cum ipso collatore.

Constitutio xxv.

Ibidem ca. Cum olim. CVm olim quæstio, quæ inter archidiaconum ex vna parte, & archipresbyterum & canonicos Vicentinæ ecclesiæ ex altera. Et infrà.

Quoniam per attestationes nobis constitit euidenter, quod ab Episcopis Vicentinis archidiaconatus ipse sine reclamatione aliqua canonicorū duobus archidiaconis continuè, qui ante ipsum extiterant, fuerat assignatus, & quia canonici prædicti iudices recusare minimè debuerunt, cū causa prædictis iudicibus fuisset delegata, de vtrisq; partis procuratorū assensu prędictum archidiaconatū eidem per diffinitiuā sententiā adiudicare curauimus, canonicis Vicētinis perpetuū silentiū imponentes, reseruata tamen eis quæstione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius, si fortè super hoc cōtendere voluerint aduersus episcopum Vincen. cū res inter alios acta non debeat eis præiudicium generare.

DE RESTITVTIONE SPOLIATORUM.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO & Capitulo Tridonensi.

Ei, qui non possidet, denegatur restitutio.

Constitutio xxvj.

Extra lib. 2. tit. 13. de restit. spoli. ca. Cum olim. OLim causam, quæ inter vos nomine Tridonensis ecclesiæ & magistrum, & fratres militiæ templi in Lombardia super domo Calventiæ vertebatur, de Lōcedio, & de Columba abbatibus meminimus cōmisisse. Et infrà. Episcopus Tridonensis possessiones quasdā humilitatis sub ea cōditione concessit, quod nomine Tridonensis Episcopi oratoriū ibidē & hospitale cōstituerent, & tres solidos sensuales Tridonensi episcopo annis singulis exhiberēt, à quo etiā persona, q̄ loco præficeretur, eidē inuestiturā perciperet, & pro se & alijs fratribus ei & successoribus eius obedientiam fecerunt manualē, Episcopo sibi loci dominiū nihilominus retinente. Dictus verò magister ad eandē domū aspirās, ipsos adeò circūuenit, quod pręter conscientiā vestrā se & sua in eius manibus tradiderit, ea tamē cōditione apposita,

posita, si vobis quod facerent, complaceret, sine quorum assensu se nihil posse facere asserebant. Et infrà.

Intelligentes autem prædictam domum eidem magistro traditam sub conditione fuisse, & quod nullũ iuri vestro fuerat præiudicium irrogatũ, ex eo quod idē magister iustitiæ vestræ non inscius, vobis ignorantibus possessionem accepit, prętertim cũ statim ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendā: & quod idem sua temeritate possessionem præter conscientiam vestram (ad quos possessionem ipsam nouerat pertinere, & quos quęstionē sibi moturos suspicari debuerat) est ingressus, procuratorem vestrũ & nomine vestro ab impetitione ipsius magistri nomine domus militiæ templi, quo ad faciendam restitutionē quam petebat, reddimus absolutum: decernentes vos magistro satisfactionē debitam exhibere, si defendendo ius vestrum, in offensam ipsius, vel domus militiæ templi modum forsan excessistis.

Idem Archidiacono Bituricensi.

Si contra petentem restitutionem coniugis opponitur consanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ, recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur restitutio quo ad thorum, & fiet quo ad reliqua. Si vero probationes promptæ non sint, fiet plena restitutio, nisi sit magna viri sæuitia.

Constitutio xxvij.

Literas tuas recepimus, quod cum quædā matrimonialis causa, Bituricensi *Ibidem ca.*
Archiepiscopo in remotis agēte, in præsentia tua tractaretur, N. mulier se. *Literas.*
parata B. viro suo instantissimè postulabat, cui se quarto gradu consanguinitatis proponebat esse coniunctam. Et infrà.

Vir autem sibi vxorem postulabat restitui, quæ sua temeritate ab eo diuertit. Et infrà. Rescripto petebas apostolico edoceri, vtrum quando aliquis cōsangui- *32.quæst.5*
nitatis gradus obijcitur, in quo sedes apostolica dispensare nō potest, nec etiam *ca. Si Pau-*
consueuit, & probationes promptæ sint & paratæ, indulgenda sit restitutio, an *lus.*
neganda. Et infrà.

Sanè circa solutionem propositæ quæstionis diuersæ sunt sententiæ diuersorum, alijs asserentibus restitutionē faciendā, alijs sentientibus in contrariũ, nōnullis viā mediam eligentibus, ac dicentibus eam faciendā interdum, quandoq; penitus denegandā. Primi per decretalē epistolā Lucij Papæ iuuari videtur, argumentis quosdā iudices delegatos, q restitutionē viri, qui sine iudicio ecclesiæ vxorem dimiserat, & ei postmodũ consanguinitatē opponebat, spoliatæ ac repenti coniugē denegabant: & mandatis sibi prius restitui taliter spoliatā, & postea de matrimoniali causa cognosci. Horũ aũt assertionē incestus videtur periculũ oppugnare, sed ipsi timorē incestus inanem esse respondent, cũ etiā beneficio restitutionis obtento, qui cōsanguinitatis habet notitiā, nec exigere debitũ, nec contra cōscientiam soluere teneatur, quoniā si secus egerit, ædificat ad gehennam, sicut nec consanguinitatis conscius, super cuius coniugio quæstio nō mouetur. Secunda verò assertio, per oraculum Clementis Papæ fulcitur, à quo cum fuisset quæsitum, vtrum muliere quadam quendam in virum petente, qui vt eam repelleret, exceptionem consanguinitatis obiecit, prius esset de impedimento consanguinitatis agendum, quàm super matrimonio sententia proferretur, sic inquisitioni factæ respondit, quod cum exceptione probata principalis quæstio perimatur, (prius enim cognoscendum est de ipsa, quam ad diffinitionis articulum procedatur) cũ etiam in multis casibus restitutio differatur secundum canonicas sanctiones. Opinioni aũt vltimę videtur non incongruè adaptari, vt in *Leuit 18.*
gradibus consanguinitatis diuina lege prohibitis, restitutioni aditus præcludatur, sed constitutione interdictis humana, restitutio locum habeat cum effectu: cũ in illis dispensari non possit, & in istis valeat dispensari, sicut beatus Grego- *35.quæst.3*
rius, & multi alij dispensarunt. Vnde non peccat, qui in hoc articulo ad manda- *ca. Quadā*
tum ecclesiæ reddit debitum coniugale. *lex.*

Nos autem ad præsens nullā de prædictis sententijs reprobamus, nec cuiquam

corum

eorum aliquod præiudicium ex nostra volumus responsione generari, quamuis præscriptum Lucij Papæ mandatum ad possessorium, Clementis verò responsum ad petitorium referatur. Porrò cum mulier quæ cõsanguinitatis habeat no-

Rom 14. 28.quæst. 1 Ex his. titiam, præsertim in gradibus quos diuina lex prohibuit, non possit huiusmodi viro sine mortali peccato carnaliter commisceri: quoniam omne quod non est ex fide, peccatum est, & quicquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennã: frustra in tali casu adiudicaretur restitutio spoliato, cum illa contra Deum non debeat in hoc iudici obedire, sed potius excommunicationem humiliter sustinere, sicque difficultas occurreret quasi proplexa: quia propter sententiã oporteret eam reddere debitum, & propter conscientiam reddere non deberet. Vnde cõtingeret eos grauiter impediri, & vtriq; laqueus pararetur, cum inter se carnaliter coniungi non possent, nec alter alteri matrimonialiter copulari.

Propterea melius videtur, quod cum opponitur consanguinitas, præsertim in gradibus diuina lege prohibitis, & probationes offeruntur incontinenti paratæ, in cæteris adiudicanda sit restitutio, sed ad maiorem cautelam iuramento recepto, quod talis obiectio malitiosè non fiat, sola, quo ad commixtionem carnalẽ, maximè, si fama consentit, est restitutio differẽda, donec auditis probationibus, & discussis, causa sine diffugio terminetur, cum vtrique sit melius taliter expediri, quàm manere taliter impeditos.

Quod si non habeat probationes incontinenti paratas, sed dilationes expectat longiores (quia præsumitur contra eam, quæ sine iudicio ecclesiæ sua tantũ temeritate recessitã viro) ad restitutionẽ plenariam ecclesiastica debet censura cõpelli, quam tamen ipsa thori negando cõsortiũ debet humiliter tolerare, donec probationes offerat præparatas, & tunc absolutione petita secundum formã ecclesiæ absoluetur, sed antequam ei fiat mandatum, sub debito iuramenti receptis probationibus procedatur quemadmodum est præmissum.

Si verò tanta sit viri sæuitia, vt mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas prouideri, non solum nõ debet illi restitui, sed ab ipso potius amoueri: alioquin sufficienti, si fieri potest, securitate prouisa, profectò videtur coniunx ante causæ cognitionem restituenda marito.

Idem Vulteranensi Episcopo.

Petens restitutionem coniugis, habet probare coniugium legitimum ex consensu.

Constitutio xxviij.

Ibidem ca. Ex parte. EX parte M mulieris fuit propositum, quod cum eam infra pubertatis tempora constitutam patruus suus filio H. Senensis ciuis nondum septem annorum matrimonio voluerit copulare, ac eadem traducta fuerit in domũ eiusdem, ipsa ex quo ad nubiles annos peruenit traitum nolens habere quod à patruo suo circa hoc procuratum fuerat, à Senensi Episcopo nubendi alij licentiam postulauit. Et infrà.

Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipsa mulier, quamuis minor, causam possit matrimonij per procuratorem tractare, ac pars alia (quæ mulieris restitutionem sibi prius fieri postulabat) restitui nequaquam debeat, vt pote nullo iuris seu possessionis commodo destituta, cum per solam traductionem (quã non præcesserunt sponsalia vel cõsensus legitimus, nec fuerit etiam subsecuta) nullum inter eos obligatorium vinculum sit contractũ: mandamus, quatenus si est ita, nõ obstãtibus exceptionibus supradictis, audias quæ hincinde partes duxerint proponenda, & quod canonicum fuerit appellatione remota decernas.

Innocentius Papa tertius.

Interdictum vnde vi non competit contra illum qui non spoliauit, nec spoliari mandauit, nec ratam habuit spoliationem.

Constitutio xxix.

Ibid cap. Cum ad. CVm ad sedẽ apostolicã accessissent Cumanensis Episcopi & fratrum hospitalis Hierosolymitani procuratores. Et infrà. Abbati de Accon. cõmuni (quę super

super ecclesia & hospitali de mõte Citano inter eos vertebatur) taliter duximus committendam, vt audiret omnia, tam ad possessoriũ quàm ad petitoriũ iudicium pertinentia, quæ vtraq; pars duceret proponenda, & causam ipsam fine debito terminaret. corã quo procurator hospitalis prædicta cũ possessionibus & pertinentijs suis, quæ tenebat Episcopus, sibi restitui postulauit, asserẽs illa de iure ad hospitale Hierosolymitani spectare, & quod ipsa diutius possedisset. Ad quę respondit procurator Episcopi, se nec scire nec credere supradicta ab hospitali possessa, vel ad illud aliquatenus pertinere, quæ Cumanensis Episcopus, vtpote in sua diœcesi constituta, rationabiliter detinebat. Cum igitur ad fundandam intentionem suam pars vtraq; testes produceret, dictus abbas procuratorẽ Episcopi condemnauit ad restitutionem omnium prædictorum. Et infrà.

Nuper aũt vtriusq; partis procuratoribus comparentibus corã nobis, causam ipsam examinauimus diligẽter, & quidẽ per testes videbatur esse probatũ, quod Cumanensis Episcopi nuncius cruces hospitalarijs abstulit, inhibẽdo ipsis ne ad supradictam ecclesiam vel hospitale rediręnt, & quod Episcopus supradicta omnia possidebat. Vnde procurator hospitaliorum petijt dictam restitutionis sententiam confirmari. Et infrà.

Nos prioris acta iudicij recensentes, quia nec per dicta testium, vel confessiones partium (quum nullæ penitus in iudicio factæ fuerint) vel etiam instrumenta, quæ nullatenus de spoliatione tractabant, nec per euidentiam facti nobis constare potuerit, quod Cumanensis Episcopus hospitalarios spoliauerit vel mandauerit spoliari, vel spoliationem factam saltem ratam habuerit, pronunciauimus in quæstione prædicta interdictum vnde vi locum nullatenus habuisse, restitutionis sententiam, à prædicto Abbate prolatam (licet pars aduersa proponeret, quod præsumendum esset pro sententia iudicis, qui motum animi sui ex causis alijs potuit informare) iustitia exigente cassantes.

Innocentius Papa tertius.

Exceptio inopiæ, de qua constat, à clerico opposita, impedit executionem sententiæ, etiam latæ in possessorio.

Constitutio xxx.

OLim vobis dedisse meminimus in mandatis, vt Ouetenensem Episcopũ ad debitam partis restitutionem Zamorinensis diœcesis, quam tenebat, quum inde perceptis fructibus restituere cogeretis. Et infra. *Ibidem ca. Olim vobis*

Verum quoniam inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, mandamus, quatenus non prius episcopum ad restitutionem fructuum compellatis, quam ipse fuerit taliter restitutus, vt restituere possit, quod percepit de prouentibus alienis.

Innocentius Papa tertius.

Per excommunicationem aliquibus diebus obseruatam, in obseruantes non acquiritur iuris parochialis possessio.

Constitutio xxxi.

OLim inter te pro Abbatia tua, & Parhisiensem Episcopum nomine Parhisiensis Ecclesiæ super possessione iuris parochialis in parochia de monte, quæstione suborta. Et infrà. *Ibid cap. Olim inter*

Nos attendẽtes, quod ex eo solo quod populus prædictę parochiæ timore sententiæ suæ per aliquot dies abstinuit à diuinis, nullã in eis iuris parochialis possessionẽ idẽ Episcopus fuerit assecutus, nec fuerit aliquo modo probatum, quod eo tempore, quo sententiam ipse protulerit, possessionem in ipsis iuris parochialis haberet, vel prius etiam habuisset, restitutionem ei adiudicare de iure nequiuimus, quum ipsum non constiterit spoliatum.

De

DE DOLO ET CONTVMACIA.

INNOCENTIVS PAPA III.

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obijcit, quam non probat incontinenti, sed accipit inducias, si defecerit in probando, condemnatur incontinenti, diffinitiua non expectata, in expensis, ac soluere cogitur: quod si non potest, punietur in corpus secundum arbitrium iudicis.

Constit. xxxij.

Extra lib. 2. tit. 14 de dolo & contuma. cap. Finem litibus.

FInem litibus cupientes imponi, ne partes vltra modum grauentur laboribus & expensis, præsertim quū de beneficijs ecclesiasticis litigatur, quæ sine dispendio diu vacare non possunt:

Præsenti decreto statuimus, vt postquam intentionem suam altera pars fundauerit, si reliqua fortè exceptionem legitimam voluerit opponere, quam non, lit aut nequeat incontinenti probare (quia frequenter ad impediendum vel differendum processum, exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam opponuntur) ad soluendas alteri parti moderatas expensas, extunc in iudicio faciendas, cum exceptis inducijs, si fortè in probatione defecerit, condemnetur. Et si soluendo non fuerit, aliàs, secundum arbitriū discreti iudicis, puniatur, vt hoc saltem timore perterritus, non facilè quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat.

Idem Prænestino Episcopo, & Apostolicæ sedis Legato.

Citatus ad totam causam, certo termino ad comparendum assignato, tenetur comparere in termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quàm citius potest post terminū, aliàs condemnabitur in expensis à tempore citationis admissæ.

Constitutio xxxiij.

Ibidem ca. Cum dilecti filij.

CVm dilecti filij nuncij Leodicen. electi pro eo ad sedem Apostolicam accessissent, Archidiaconus & H. Canonicus Leodicensis Ecclesiæ nomine suo & quorundam concanonicorum suorum, quorum literas exhibuere de rato, contra eundem electum quædam crimina proponebant, per quæ nitebātur eum ab electione repellere vt indignum. Et infrà.

Quamuis autem ex eo quod idem electus à grauamine aduersæ partis appellauerit, & appellationem non fuerit per sufficientes procuratores (quam posſit illis prosequentibus) prosecutus, non leuis exorta est suspicio contra eum: volentes tamen iuris ordinem obseruare, ipsi mandamus, quatenus vsque ad dominicam, qua cantatur, Ego sum pastor bonus, per se vel per procuratorem sufficientem ad præsentiam nostram accederet, super prædictis omnibus responsurus: alioquin cum assignaremus ei pro peremptorio terminum supradictum, sciret quod quantum de iure possemus, procederemus extunc in negocio memorato.

Expectantibus igitur aduersarijs, ipsum diu vltra terminum duximus expectandum, sed ipse direxit simplicem solummodo nūcium excusationis literas afferentem. Scribebat enim quod nuncium, cui cum à nobis recederet, iniunximus viua voce, vt citaret eundem, serò receperat: vnde non poterat tum propter termini breuitatem, tum propter viarum discrimina nostro se conspectui præsentare.

Sed contra hoc faciebat, quod sicut excusatorem direxerat, sic dirigere potuerat responsalem, cum ei non fuisset iniunctum, vt ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed vel ipse accederet, vel procuratorem idoneum destinaret. Præterea quum mandatur alicui, vt ad certum terminum se iudici repræsentet, duo sub hac forma mandantur, vt ad iudicem veniat, & ad diem sibi præfixā accedat. Vnde si venire non possit ad diem assignatum, tenetur nihilominus se iudici præsentare. Si enim mandatur alicui, vt alij ad certum diem certam rem

exoluat,

exoluat, non ideo citrà mandato solutus, si soluere nequiuerit die data, imò ad solutionem elapso etiam die solutioni præfixo tenetur.

Quapropter quia dictus electus nec venerat nec sufficientem miserat responsalem ad diem sibi statutum, vel etiam post diu tinsexpectatus, neque de vicino eius aduentu speserat, vtpote qui per literas vtcunque excusauerit suam morã, & calores æstiuos, & insidias sibi positas formidabat, eum reputanimus contumacem, & ad legitimas & moderatas expensas, quas aduersarij eius fecerant à tempore citationis emissæ, quam ex tunc expectare inceperant, ipsum curauimus condemnare.

Idem Armachano & Casalenensi Archiepiscopis.

Sententia in causa beneficiali non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit de iuribus partium inquirere, maximè quando sententia fuit lata contra absentem, licet contumaciter & indefensum.

Constitutio xxxiij.

CVm olim D. clericus Celestini Papæ prædecessoris nostri diuersis prælatorum Hyberniæ literis præsentatis se assereret in Episcopum fuisse Roscen. electum, nullusque appareret, qui aliquid contra eum proponeret, dictus prædecessor noster, ei munus consecrationis fecit impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eiusdem prædecessoris nostri accedentes præsentiam, vterque se asseruit à Canonicis Roscen. Ecclesiæ fuisse electum, & quod prædictus D. per falsas literas fuerat consecratus, propter quod idem prædecessor noster causam vobis sub ea forma commisit, vt de forma, & processu electionis memorati D. solicitè quæreretis: & si Canonicè electum eum fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere: alioquin inter prædictos F. & G. audiretis causam, & cuius electionem canonicam & magis rationabiliter factam inueniretis, alterius curaretis electioni præferre. Et infrà. *Ibidem ca. Cum olim.*

Cumque à vobis dictus D. tertio citatus nollet se vestro conspectui præsentare, procedẽtes in causa, iã ex testimonio cleri, & populi Roscen. Ecclesiæ, quàm assertione regis Conaciæ & prælatorum prouinciæ de prædicto F. electionem fuisse celebratã canonicè didicistis, & eam curastis authoritate Apostolica cõfirmare, præsertim cum Capitulum Roscen. Ecclesiæ dictum D. se non elegisse cõstanter assereret, nec de prædicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim memoratus D. ad Apostolicam sedem accedens, super quibusdã alijs grauaminibus & iniurijs contra dictum F. & quosdam literas impetrauit: dictus F. postmodum ex parte vestra nobis literas præsentauit: quæ qualiter à vobis in cõmissione prædicta processum fuerat, continebant. Et infrà.

Volentes igitur adhuc misericorditer agere cum absente, vt eius malitia cõuincatur, dictum F ad vos duximus remittendum, mandantes, quatenus non obstante, quod eiusdem F. fuit electio confirmata, sæpedictum D. si in Hybernia poterit inueniri, legitimè citetis ad causam, & facultate sibi defensionis indulta, in causa ipsa canonicè procedatis. Qui si inuentus infra tres menses vestro se contempserit conspectui præsentare, ad consecrationem dicti F. omni occasione postabita procedatis. Si autem in Hybernia inuentus non fuerit, indulto sibi vnius anni spacio, ex quo ad nos, etsi non verbo, facto tamẽ intelligitur prouocasse, arrepto itinere ad sedem Apostolicam veniẽdi, dicto F. administrationem Roscen. Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus cõmittatis: quo elapso, non eum differatis in episcopum consecrare.

Innocentius Papa tertius.

Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non contestata, testes recipi possunt, & sententia diffinitiua ferri, etiam per viam depositionis, si hoc meretur delictum.

Conſtit. xxxiiij.

Ibidem ca. Veritatis. VEritatis eſt verbum, organo dominicæ vocis emiſſum. Et infrà. Sicut Canonici Curienenſes, in noſtro auditorio retulerunt, H. Curien. Epiſcopus Eccleſiam ſuam non ſolum dilapidando depreſſit, ſicut publica prædicabat infamia, ſed homicidio, inceſtu, alijsq́ue criminibus polluit. Et infrà.

Super his commiſimus primo cauſam Tridonenſi Epiſcopo, & Abbati montis S. Mariæ, & Præpoſito de Inſula: ſecundo quoque Brixenẽſi Epiſcopo, & ipſis Abbati & Præpoſito. Et infrà. Verum cum Epiſcopus ipſe priorum iudicũ præſentiam adire per contumaciam cõtempſiſſet, authoritate noſtra fuit per ipſos iudices ab officio, beneficioq́; ſuſpenſus. Et infrà. Tandem verò coram iudicibus canonica citatione vocatus, pręſentiam ſuam difficulter exhibuit: ſed friuolam tunc excuſationẽ malitia concepta prætendens, experiri cum Canonicis in iure neglexit: qua de cauſa nos de conſilio fratrum noſtrorũ ſuſpendentes Epiſcopũ ipſum, vel potius ſuſpenſionem à iudicibus factã authoritate apoſto. confirmantes, tertio ſuper his Cumano Epiſcopo, & Abbati ſancti A. cauſam ad ſuperandam malitiam ipſius Epiſcopi commiſimus audiendam: qui partibus citatis, quũ nec per ſe, nec per reſponſalẽ idoneum cõparuerit, in eundem propter inobedientiam excõmunicationis ſententiam protulerunt, teſtes ex parte veſtra (quemadmodum in mandatis à nobis acceperant) admittentes, ſcilicet Abbates, Priores, Præpoſitos, & alios religioſos viros, per quos quemlibet articulũ criminum prædictorum conſtat fuiſſe probatum. Et inſta.

Nos igitur videntes ordinem iudiciarium in hoc facto fuiſſe ſeruatum: conſiderato præterea, quod poſt ſententias in ſe datas celebrare præſumpſerit, cũ multi prælati Eccleſiarum contra eundem Epiſcopum ſcripſerint, nec vnus pro de-
2. Cor 10. fendendo eo, vel aliquatenus excuſando, in nomine domini cũ Apoſtolo omnem inobedientiam vlciſci volentes, licet abſentes corpore, præſentes tamẽ ſpi-
1. Cor. 5. ritu, iuxta verbũ eiuſdẽ Apoſt. tulimus ſentẽtiã perpetuę depoſitionis in ipſum, & eũ tã à pontificali quàm ab omni officio ſacerdotali priuantes, ſine ſpe reſtitutionis aliqua duximus condemnandum: ea nihilominus in irritum reuocantes, quæcunque poſt inhibitionem ſedis Apoſtolicæ ſeu ſactam ſuſpenſionem & excommunicationem de rebus Eccleſiæ alienare præſumpſerit.

DE EO QVI MITTITVR IN POSſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.

INNOCENTIVS PAPA III. VRSAcenſi & Senagolenſi Epiſcopis.

Si reus, contra quem facta eſt miſſio in poſſeſſionem, doceat ſe contumacem non fuiſſe, non condemnabitur ad expenſas.

Conſtitutio xxxv.

Extra lib. 2. tit. 15. de eo qui mittitur. cap. Cũ veniſſent. CVm veniſſent ad Apoſtolicam ſedem Abbas S. Angeli, & P. Gall. idem P. propoſuit, quod prædictus Abbas eum ſuper quadam poſſeſſione coram Ioanne Apoſtolicæ ſedis legato, traxit in cauſam. Et infrà. Verum legatus ipſe cauſam commiſit iudicibus, ſecundum ius, & bonam terræ conſuetudinem terminandam: qui cum ſecundum ius tantum vellet procedere, præfatus P. noſtram audientiam appellault: ſed iudices nihilominus partem aduerſam in poſſeſſionem rerum petitarum inducendam cauſa cuſtodiæ decreuerunt: ita, quod ſi vſque ad annum & diem præſtaret ſiſtendi iudicio cautionem, & parti alteri triginta libras reſtitueret pro expenſis, reciperet poſſeſſionem eandem. Cumque G. ſedis apoſtolicæ legatus infra annum fuiſſet terram illam ingreſſus, ipſe cautionem iuri obtulit coram eo, & poſſeſſionem ſibi reſtitui poſtulauit, paratus expenſas reſtituere factas in lite, quæ ſex librarum ſummam (ſicut aſſerit) non excedunt, ſed Abbas triginta librarum ſibi reſtitui petit quantitatem. Et inſtà.

Nos igitur ipsum P. cautione præstita in possessionem credimus reducẽdum, hoc etiam decernentes, vt si consuetudinem, quam allegat, laudabilem esse constiterit (quia ex hoc sequitur eum rationabiliter appellasse) ad restituendas expẽsas nullatenus compellatur: alioquin (cum ex hoc appareat eũ frustratoriè prouocasse) ad restitutionem cogatur expensarum illarum, quas Abbatem eõstiterit propter hoc necessarias in lite fecisse.

VT LITE PENDENTE NIL innouetur.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI ET Conuentui S. Siluestri.

Qui rem litigiosam alienauit, ita quod rehaberi non potest, debet æquiualentem substituere in locum illius, quam alienare non poterit.

Constitutio xxxvj.

ECclesia sanctæ Mariæ in via lata, contra Ioannem de Ateia, qui quasdam possessiones ipsius dicebatur contra iustitiam detinere, mouit sub L. iudice quæstionem. Et infrà.

Prohibemus ne possessiones, quæ successerũt in locum & ius illarũ, & quas ab Ioanne de Ateia Ecclesia sanctæ Mariæ petierat, in monasteriũ vestrum ab eodem Ioanne lite pendente trãslatas, alienare interim præsumatis, vt si Ecclesia sanctæ Mariæ de vitio litigiosi contractus, vel de proprietate voluerit experiri (nisi obtinueris in iudicio, in vanum laboret monasterio vestro minimè possidente) sit quod euincere valeat & habere.

Extra lib. 2 tit. 16 vt nil innou. lite pẽden. c. Ecclesia.

Innocentius Papa tertius.

Idem summarium est cum præcedente.

Ecclesia sanctæ Mariæ. Et infra. Possessionem qua fuerat (prætermisso iuris ordine) prædicta Ecclesia spoliata, sibi restitui postulabat. Et infrà. Nos quicquid ab alijs factum fuit, postquã prædecessor noster ad curiam suam idem negocium reuocauit, Irritum decernimus & Inane. Et infrà. Verum quoniam præfatã possessionem post restitutionem vobis factam ab Ioanne de Ateia alij locationis titulo assignastis, neque restituere poteratis Ecclesiæ spoliatæ: loco ipsius tantundem possessionum æquiualentium ad arbitrium bonorum virorum ipsi Ecclesiæ fecimus assignari: quas cum alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis instrumentum pignoris resignauerunt.

Ibidem ca. sequenti.

DE SEQVESTRATIONE POSsessionum & fructuum.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIepiscopo Mediolanensi.

Res, in quam facta est missio, non debet sequestrari, etiamsi missus inde fuerit violenter eiectus. vel notabiliter sic: sequestrum factum loco missionis propter scandalum euitandum reuocari debet, oblata cautione & restitutis expensis.

Constitutio xxxvij.

AD hoc vnxit nos Deus. Et infrà. Abbas de regula nobis exposuit, quod cum M. prædecessor tuus super causa, quæ inter ipsum & monasterium suum fuerat agitata, obtinuisset Veronen. Episcopo literas destinari, & ipse super iudicio possessorio partim pro monasterio, partim pro Archiepiscopo sententiam protulisset, procuraro. re ipsius monasterij quæstionem de proprietate postmodũ intentare volẽte, Archiepiscopus iurisdictionem Episcopi opposuit expirasse: asserens causam possessionis tantũ, & non proprietatis fuisse commissam: & quia super possessione

Extra lib. 2. tit. 17. de sequest. pos. & fruc. ca. Ad hoc.

 pronun-

pronũciauerat semel, functus officio suo, super quæstione proprietatis deinceps cognoscere non valebat. Et infrà. Sed iudex actorem in possessionem (quę fuerat per ipsum archiepiscopo adiudicata) propter eiusdem contumaciã mitti decreuit, à qua tamen Archiepiscopus violenter monasterium eiecit. Et infrà. Celestinus Papa prædecessor noster sic suum interpretatus fuit rescriptum, quod tam causa possessionis, quàm proprietatis fuerat iudici delegata, cum absolutè & indistinctè commissa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet: prę libatã quoque possessionem pro suo arbitrio sequestrari præcepit, iniungens Reginensi & & Mutinensi Episcopis, vt de causa possessionis & proprietatis plenius cognoscentes, eam debito fine deciderent, & possessionem ei parti postmodũ resignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum. Et infrà.

In eum statum continentiam causæ reducimus, in quo fuerat, cum prædictus prædecessor noster causam proprietatis & possessionis Reginensi & Mutinensi cõmisit, mandato sequestrationis penitus reuocato. Et infrà.

Ne autem monasterio videamur in suo iure deesse, moderatas expẽsas (ex quo Episcopus Veronensis ipsum in possessionẽ induci decreuit vsq; ad satisfactionis tempus oblatæ) propter hoc factas sibi restituendas esse censemus, & à te sufficientem præberi standi in iudicio cautionem.

DE CONFESSIS.

INNOCENTIVS PAPA III. CANOnicis de Bethleem.

Si de crimine contingente causam principalem constat contra aliquem per eius confessionem, punitur pœna ordinaria, etiamsi directè contra eum non agatur.

Constitutio xxxviij.

Extra lib. 2. tit. 18 de Confessu. cap. Cum super.

CVum super electione Bethleemitanæ Ecclesiæ inter R. & P. quæstio verteretur. Et infrà. Quoniam V. canonicus Bethleemitanus fuit in iure confessus, quod pro præstando alterius electioni consensu quingentorum Saracenorum obligationem receperat, & mediator extitit simoniacæ prauitatis: Nos quoniam vicium huiusmodi persequi volumus vt debemus, ipsum per diffinitiuam sententiam duximus ab omni beneficio & officio ecclesiastico deponendum.

DE PROBATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIdiacono Parrhisiensi.

Si per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, à procuratione repellitur.

Constitutio xxxix.

Ibid cap. Post cessionem.

POst cessionem. Et infrà: Quum igitur per literas iudicis ordinarij, quibus standum est, donec probetur contrarium, nobis constiterit, quod V. erat excommunicatus, quum procurationis officium assumpsit: Ipsum tanquam procuratorem non duximus admittendum.

Idem Abbati & Conuentui Cassenensi.

Si rogatus restituere totam hæreditatem, eo sine liberis decedente intret monasterium, euanescit fidei commissum, & hæreditas applicatur monasterio, nec ad inualidandum ingressum sufficit probare minorem ætatem tempore ingressus, si ex aduerso geminatus probetur ingressus.

Constit. xl.

Ibidem ca. In præsentia.

IN præsentia G. sancti Hadriani Diaconi Cardinalis G. & B. fratres vestro syndico constituto corã ipso fecêre proponi, quod cum quondam A. frater ipsorum conderet testamẽtum, M. filium suum sibi hæredẽ instituit, & præcepit, vt si

si absque liberis decederet, ad eos bona deuoluerētur ipsius: vnde illa, quæ de bonis ipsius vestrum monasterium detinebat, sibi restitui postulabant, & petebant vos super hoc à sua molestatione compesci.

Verum syndicus ipse proposuit ex aduerso, quod prædictus M monasterio vestro obtulit se & sua. Vnde vniuersa quæ habuerat, erant ad monasterium deuoluta, quare vniuersa quæ ipsi de bonis eius inuaserant, restitui monasterio vestro petebat, & super cæteris silentium illis imponi.

Ad hæc autem pars altera replicauit, quod dictus M. oblationis suæ tempore fuerat minor annis, & quod facti voti pœnitens, quod feruore infirmitatis fecerat, post conualescentiam reuocauit. Et infrà. Vnde quū sine liberis discessisset, ex testamento patris ad ipsos erat eius hæreditas deuoluta.

Verum syndicus respondere curauit, quod licet dictus M. de monasterio fuisset egressus, eidem se & sua omnia postmodum obtulit humiliter & deuotè, & quod nec contra oblationem suam veniret iuramento firmauit: quare quū constet, quod idem M. bis monasterio vestro cōtulit se & sua, nec ex aduerso probetur, quod vtriusq; oblationis tempore fuerit minor annis, probationem vestrā huiusmodi exceptionis probatio nō elidit, quū etsi primæ oblationis tempore minor annis fuerit, secundæ tamē potuit maior extitisse. Præterea quum verbū illud (minor annis) duobus potuerit modis intelligi, quū & qui minor est xiiij. annis, & qui xxv. dici soleat minor annis, intentioni vestræ verbum dubiū non nocebat, quum infra xxv. annos teneret donatio iuramēto firmata. Sed etsi teneret quod factum fuerat à dicto A. quia tamen intelligendum nō erat sine hærede discedere, qui monasterium sibi hæredem instituit, hoc monasterio nō nocebat. Et infrà.

Dilectus filius H. sancti Eustachij cardinalis attendēs, quod syndicus vester intentionem suā plenè fundasset, & quod nihil ex aduerso sufficienter fuisset probatū, quum etsi ostensum esset per testes, & quod M. suę oblationis tempore fuerit minor annis, vtrum tamen primæ vel secundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuisset expressum, de mandato nostro sententiam protulit, & prædictis G. & B. silentium imponens super his, quę à monasterio postulabant, eos ad restitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. propria temeritate inuaserant, condemnauit.

Nos igitur sententiam ipsam authoritate apostolica confirmamus.

Innocentius Papa tertius.

Actor & reus si in interdicto retinendæ possessionis probant, obtinet is qui antiquiorem possessionem probat titulo maximè iustificatam, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit.

Constitutio xlj.

Licet causam quæ vertitur in Ecclesiā Rauen. item & cōmune Fauentiæ, super iurisdictione, honore, & destrictu in villa sancti P. & castro Arioli, quod de iure ad se spectare dicta ecclesia proponebat. Et infrà. *Ibidem ca. Licet causam.*

Porrò attestationibus publicatis syndicus Fauentinorum proposuit se velle in personas testium ex parte altera productorum quædā obijcere ac probare, œconomo ecclesiæ asserente id fieri non debere: super quo interloquendo decreuimus ipsum nullatenus audiendum, cū infrà trium mensium spacium in nostris literis comprehensum testes huiusmodi producere non curauerit, infrà quem terminum pars vtraq; testes inducere potuit, tam in personas testium, quàm super negocio principali.

Post hoc idem obiecit in testes prædictos, quod corrupti falsa dixissent. Vnde quia talis exceptio non solum ante, sed etiam post sententiam potest opponi, licet nonnulli crederent Fauentinorum partē exceptionem huiusmodi per excogitatam malitiā ad impediendum processum negocij obiecisse: quia tamen nolumus à iuris tramite declinare, magistris G. & T. præcepimus, vt testes quos super hac exceptione procurator Fauentinorū duceret producendos, infrà mēsem recipere & examinare curarēt, de singulis circūstantijs subtiliter inquirentes, ex

tunc indulto altero mẽse procuratori ecclesiæ supradictæ, Infra quem si vellet, ad reprobationem testium illorum produceret testes coram eis. Et infrà.

Quanquam aũt pars Fauentiorũ testes multos produxerit super negocio principali, vix tamen ex illis sex remanserunt concordes, cũ alij sibimet in serie testimonij sui contradicant, & quidam alij sint in dicto sui testimonij singulares. Ad reprobandum verò quosdam testium ecclesiæ Rauen. etsi ex parte Fauentinorũ quidam sint testes inducti, plures tamen illorum reprobãtur, quia sibi inuicem euidentissimè contradicunt: quidam verò alij pauci numero, quamuis non reprobentur expressè, vsq; adeo tamẽ malæ famæ sunt, & leuis opinionis, quod eorum dictis nulla vel modica est fides habenda. Ijdem quoq; testes Fauentinorũ generaliter repelluntur, quia non probant illud, ad quod probandum eorũ syndicus se astrinxit, videlicet quod corrupti falsa dixissent, quoniam & si de corruptione videantur aliquid dicere, de falsitate nihil penitus dicunt. Et infrà.

Ex præmissis igitur euidenter apparet, quod ecclesia per testes plures numero, quibus potius lux veritatis assistit, qui etiam aptiora negocia, & vero proximiora in suis testimonijs expresserunt, sufficienter ostendit, quod A. lx. annis & citra cũ omni iurisdictione, honore, atq; districtu loca supradicta possedit: per quod patet, quod si cõmune Fauentinorum à quinquaginta annis & citra, sicut videntur testes eorũ deponere, aliqua seruitia in locis perceperũt supradictis, illa proculdubio fine iusto titulo percipere inceperunt, cũ duo in simul eandem rẽ & eodem modo in solidum possidere non possint, maximè cũ eidẽ Fauentini iustum possessionis titulum non ostendant, & ex priuilegijs Imperatorum & Ro. Ponti ecclesiæ Rauennaten. concessis euidentissimè colligatur possessionẽ ipsius ecclesiæ in prædictis locis iustam fuisse.

Cum ergo constet Fauentinenses ab eo tempore, quo se possedisse probare cõtendunt, minus iustè ac fine titulo aliqua in prædictis locis temeritate propria occupasse & œconomus eiusdem ecclesiæ petierit à vi turbatiua seu inquietatiua super præmissis commune Fauen. prohiberi: nos recognoscentes in hoc casu non sic locum esse interdicto vti posidetis, vt dicere debeamus: vti posideris, ita posideatis, cum probationes ecclesiæ longæ sint potiores, & non sit in interdicto superiore commune Fauen. sibi condemnamus super iurisdictione & honore atque districtu & alijs ad hoc pertinentibus generaliter in locis prædictis, quoad possessorium iudicium, quo tantummodo actum est, perpetuum silentium imponentes, & prohibentes eidem, vt neque per se, neque per alios super his præsumat Rauennat. ecclesiam, aut habitores prædictorum locorũ aliquatenus molestare.

Innocentius Papa tertius.

Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur postmodum alteri eorum contrarium iuranti.

Constitutio xlij.

Ibidem ca. Per tuas. PEr tuas nobis literas intimasti, quod cum T. Tibertinus ciuis quandam per septennium habuerit concubinam, nec prolem susceperit interim ex eadẽ, ac ipsa postmodum diuertens ab eo, ad ipsum non post multum tempus redijsset, filium quem reuersa in domum ipsius pepetit, ex eo se asseruit suscepisse. Et infrà.

Quia verò mulier illa de dicto T. suscepisse R. de quo agitur, primitus constãter asseruit, & idem T. præfatæ mulieris præcipuè deuictus instantia, ipsum suũ filium publicè recognouit, & filius eius cõmuniter nominatus fuit & habitus ab ambobus, eiusdem mulieris postmodum iuramento in contrario præstito non est standum, cum nimis indignum sit iuxta legitimas sanctiones, vt quod sua quisque voce dilucidè protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Vnde apparet per consequens, quod prædictus R. Sophiã neptem memorati T. eius prima facie præsumitur consobrinus, non potest habere aliquatenus in vxorem.

DE TESTIBVS ET ATTESTATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. CONSVLIbus & populo Beneuentano.

Vnius Iudicis verbo non creditur, & ſcriptura eius per teſtes reprobari poſſunt: fallit verò hoc in Papa.

Conſtit. xliij.

CVm à nobis. Et infrà. Et canonica & ciuilia iura ſequentes diſtrictius inhibemus, ne vnius iudicis quantæ cunque fuerit authoritatis verbo credatur in cauſis, ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuſlibet alijs contractibus quæſtio agitetur. *Extra. li 2 tit. 20. de teſt. & atteſt. cap. Cum à nobis.*

Nec ſcriptum eorum, niſi teſtium adminiculo fulciatur, eam obtineat firmitatem, quin ei poſſint & debeant duorum vel trium teſtium bonorum teſtimonia prꝗualere: ſalua in omnibus ſedis apoſtolicæ authoritate. *6. quaſt 3. ca Si tantū C de arbi. Ne in arbitru.*

Idem Tirenenſi Epiſcopo.

Teſti ſuper dilatoria tantum exceptione inducto non creditur ſuper principali, nec cogitur deponere: ſecus ſi ſuper peremptoria inducitur. Tunc enim cogi poteſt, vt iuret deponere ſuper toto.

Conſtit. xliiij.

DE teſtibus. Et infrà. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi teſtes ſint inducti ad exceptionem dilatoriam ſolummodo probandam, cum ſuper ea tantum iurauerint dicere veritatem ſuper principali nec debent audiri nec cogi teſtimonium perhibere, vtpote ſuper quo deponerent non iurati. *ibid. cap. De teſtibus*

Si verò cum ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partiū inducuntur, reliqua pars ſuper principali negocio etiam eos deponere fortè petierit, & vt cogantur ſuper toto negocio dicere veritatē, ſacramento eos poſtulauerit obligari, ad id ſunt ſine dubitatione cogendi, niſi forſan ſufficiens productio teſtium ſuper principali iam facta fuerit, vel renunciatum teſtibus, vel depoſitiones teſtium fuerint publicatæ.

Idem Elienſi & Ciſtrenenſi Epiſcopis, & Archidiacono de Norbanen.

Dicta teſtium non ſunt ad petitionem tertij publicanda. Et is qui produxit teſtes coram certis iudicibus, non poteſt ad eundem effectum coram alijs iudicibus illos producere ſed illorum atteſtationibus debet eſſe contentus.

Conſtit. xlv.

COnſtitutus in præſentia noſtra procurator magiſtri R. propoſuit, quod cū decanus, & Capitulum Eboracenſe ei tum authoritate Lateranenſis concilij, tum priuilegij proprij ratione archidiaconatum Richimundiæ canonicè tuliſſent, magiſter H. qui archidiaconus Richimūdiꝗ nominatur, ipſum eo poſt appellationem ad nos interpoſitam ſpoliauit. Cunque prædictus R. ad iudices ſuper reſtitutione ſua commiſſionis literas impetraſſet, memoratus H. literas reuocatorias impetrauit. Et infrà. *ibid. cap. Cōſtitutus.*

Inter alia poſtulabat prædictus H. vt faceremus depoſitiones quorundam teſtium aperiri, ſed procurator prædictus aperiendas eas non eſſe dicebat, cum nō in hac cauſa fuiſſent inducti, ſed in ea quæ inter Eboracenſem archiepiſcopum, & eundem R. vertebatur. Et infrà.

Nos eas aperire noluimus, ſed cauſam veſtro examini duximus committendam, ita quod ſi vobis conſtiterit præfatum H. teſtes pro ſe coram Epiſcopo & decano & te filii archidiacone delegatis iudicibus produxiſſe, atteſtationibus apud eum depoſitis ſit contentus, alioquin eo non obſtante quod teſtes illi coram iudicibus ipſis & te fili archidiacone fuêre producti, pro dicto H. ſi producti fuerint, ad teſtimonium admittantur.

Innocentius Papa tertius.

Publicatis attestationibus non opponitur in personas testium. Tres casus excipit, & ad secundam determinationem subdit.

Constit. xlvj.

Ibid. cap. Praesentiũ. PRæsentium authoritate statuimus, vt si quis post depositiones testium publicatas obijcere voluerit in personas eorum, ei tunc tandem id liceat, cum iuramento firmauerit, quod ad hoc ex malitia non procedat.

Nisi forsitan ante publicationem id fuerit protestatus.

Vel ostendere poterit, quod post publicationem didicerit, quod obijcit in personas.

Cæterum cum quis personas testium se velle post publicationem depositionum repellere fuerit protestatus, si quid pro ipso dixerint, non facile credatur.

Idem Londoniensi & Eliensi Episcopis.

Si actoris & rei testes contraria deponunt, fidem sibi non derogant, sed praualent digniores & veri similiora deponentes. Et si in cæteris est disparitas, præfertur numerus.

Constitutio xlvj.

Ibid. cap. In nostra. IN nostra præsentia. Et infrà. Cum igitur hinc plures, inde verò sint testes numero pauciores producti, quos non solum diuersa, sed aduersa penitus in quibusdam constat testimonia reddidisse: quia etiam ad multitudinem tantum respicere nõ oportet, sed ad testium qualitatem, & ad ipsorum deposita, quibus potius lux veritatis assistit, ex quibus motũ animi sui conuenit iudicem informare:

Mandamus, quatenus si testes vtrinque producti eiusdem honestatis & æstimationis extiterint, cum constet testes monachorum esse testibus archidiaconi numero pauciores, pro archidiacono sententiam proferatis.

Si verò testes ex parte monachorum producti tantæ præeminentiæ fuerint, quod eorum authoritas aliorum sit merito multitudini preferenda, ab impetitione archidiaconi absoluatis eosdem.

Idem Priori S. Fridiani Lucanensis, & magistro G. canonico Pisano.

Ad probanda impedimenta electi, etiam laici & fœmina admittuntur. Testes ex auditu & fama sufficienter non probant.

Constit. xlviij.

Ibid. cap. Tam literis. TAm literis vestris, quàm depositionibus testium intelleximus nihil contra Lucanum electum sufficienter ostensum esse, nisi de auditu tantum & fama: cum super alijs, si qua fortè videantur esse probata, testes sint vel soli vel tales, qui non potuerunt illa legitimè comprobare.

Quia verò super matrimonio, quod idẽ clericus dicitur contraxisse cũ vidua, testes non fuere recepti, propter appellationis obstaculũ, ne laici vel fœminæ in tali reciperentur articulo contra ipsum, nos vt tantæ irregularitatis obiectio nõ remaneat indiscussa, mandamus quatenus testes, siue laicos, siue fœminas (dumtaxat idoneos) qui ad hoc fuerũt probandũ inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter, excõmunicantes solenniter, si quis eos impedire præsumpserit, quo minus testimonium perhibeant veritati. Demum attestationibus publicatis, si fortè constiterit irregularitatem huiusmodi non esse probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de obiectis per septem canicos maioris ecclesiæ, vel priores ecclesiarum ciuitatis Lucanensis presbyteros siue diaconos bonæ famæ præstandam, qua recepta præfigatis ei terminum, quo consecrandus nostro se conspectui repræsentet. Si verò vel irregularitatis impedimentũ fuerit probatum, vel infra terminum constitutum non præstiterit purgationem indictam, vos eum à prælatione Lucanen. Ecclesię amouentes, mandetis ex parte nostra capitulo, vt electionem de alio non differant canonicè celebrare.

Archipresbyterum autem Lucanensem & G. sacristam, qui contra prædictũ electum literas nobis sub nomine maioris partis capituli destinauerunt, cũ constet

stet per attestationes prædictas longè maiorem partem Capituli non fuisse conscium huiusmodi literarum, ab officio & beneficio denuncietis esse suspensos, donec mereantur nostram indulgentiam obtinere.

Idem Dulinensi Episcopo, & Decano & Priori sanctissimæ Trinitatis Eboracensis.

In causa liberali contra contumacem, etiam lite non contestata, testes recipi possunt.

Constir. xlix.

CVm olim archidiaconus Menensis aduersus Cantuariensem archiepiscopũ super statu Menensis ecclesię proposuerit quęstionem. Et infrà. *Ibidem ca. Cum olim.*

Mandamus quatenus nisi aduersa pars prædictum archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat ab agendo, partibus, si fieri poterit, vel procuratoribus earum ad locum securum & idoneum conuocatis, & lite legitime contestata, testes quos archiepiscopus in Anglia, & quos archidiaconus duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. Verum si archiepiscopus citatus legitime vel per se vel per aliũ idoneum procuratorem noluerit comparere, aut litem etiam contestari, vos testes, maximè senes, & valetudinarios, quos archidiaconus duxerit producendos, sublato appellationis obstaculo, admittatis, & depositiones eorum conscriptas ad sedem curetis apostolicam destinare, statuẽtes partibus terminum peremptorium, quo per se vel per alios responsales idoneos nostro se conspectui repræsenteñt, sententiam recepturæ.

Idem Pirori de Boluic. & I. rectori Ecclesiæ de Borellis.

Publicatis attestationibus admittitur aduersarius ad probandum contrarium, si ante publicationem super hac probatione contraria instrui non potuit.

Constir. L.

EX tenore accepimus vestrarum literarum, quod cum vobis causam quæ vertitur inter R. militem, & M. mulierem commiserimus fine debito terminandam. Et infrà. *Ibidem ca Ex tenoré*

Pars mulieris proposuit, quod dictus miles prius corporale præstitit iuramentum, quod ipsam duceret in vxorem, post modũ carnaliter cognitam traduxit in domum. Miles verò hoc inficiabatur omnino, adijciens quod & si vera hæc essent, eam tamẽ de iure habere non potuit, eo quod aliam tunc viuentem prius duxerat in vxorem. Cum per testes militis videretur esse probatum, quod ipse ante festũ purificationis B. virginis B. mulierem solenniter accepit in vxorem: & testes M. mulieris dicerent, quod in septimana paschali sequenti festum prædictum de ea ducenda præstiterit iuramentum, prædictus miles ab eius impetitione cum instantia magna absolui postulabat. Verùm ex parte sæpe dictæ mulieris extitit replicatum, quod eo tempore nec non & ante, quo testes dicti militis dixerant, cum eum alia matrimonium contraxisse, fuerat semper in Eboracensi prouincia commoratus, cum testes ipsi dicerent hoc longè extra dictam prouinciam actum esse, determinantes tempus & locum, quod per testes idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex aduerso responsum, quod (cũ attestationes iam essent hinc inde solenniter publicatæ) locus productioni testium iam non erat.

Quia igitur dubitatis, vtrum post publicationem attestationum super illo articulo deberent testes admitti: Nos inquisitioni vestræ authoritate præsentium respondemus, testes mulieris ad probandum illum articulũ admittendos.

Idem Priori sancti Victoris.

Indulgenda est in causa quarta productio testium petita cum solennitate legali, causa legitima non refragante: aliàs legitime appellatur.

Con-

Constit. Lj.

Ibid. cap. Significauerunt.

Significauerunt nobis. Et infrà. Cum causa,quę vertitur inter Abbatem & monachos sancti Dionysij ex vna parte,ac Abbatissam & moniales de Forcellis ex altera,tam super proprietate quam super possessione prioratus de Argētolio,iudicib⁹ à nobis cōmissa fuisset,& moniales super causam proprietatis prius litem ingressæ testes produxissent,in illa postmodum possessionis,iudicium suspenso petitorio intentarunt. Et infrà. Vnde in causa possessionis quam moniales petebant ea ratione,quod illæ quibus ipsæ successerant, fuerint inde violenter eiectæ,testes fuerunt ab vtraque parte producti,& eò vsque processum,vt publicatio iam fieri deberet. Et infrà.

Mandamus, quatenus si vobis constiterit,Abbatem & monachos quartam productionem testium cum iuris solennitate super possessorio petiuisse,& propter hoc infra decem dies post interlocutoriam sententiam appellasse(nisi fortè iudices quartam productionem negauerint)pro eo quod voluerint effrenatā multitudinem testiū refrenare,vos ad quartam productionem , adhibita legali solennitate,admittatis eosdem ipsos,si in probatione defecerint,in expensis legitimis cōdemnantes. Et nisi adeo iam in petitorio sit promissum,vt plenè possit de proprietate liquere,vos causam possessionis,ad quam de iuris beneficio abbatissa & moniales habuere recursum,primitus termineris, in causa proprietatis postmodum processuri,alioquin quæstionem terminetis simul vtranque.

Idem Episcopo Placentino.

Diligenter examinandi sunt testes, & puniendi illi qui eos impediunt,& effrenata testium multitudo est per iudicem refrenanda.

Constit. Lij.

Ibid. cap. Cū causam

Cum causam,quæ inter archiepiscopum Rauennatensem ac commune Fauentinum. Et infrà.

Quia verò vtrique parti nimis existeret onerosum , vt testes producerēt corā nobis,mandamus quatenus recipias testes,quos vtraque pars tam super principali negocio,quàm in personas testium duxerit producendos,ac eos diligenter examinare procures,& de singulis circumstantijs prudenter inquirens,de causis videlicet,personis,loco,tempore,visu,auditu,scientia,credulitate,fama,& certitudine cuncta plenè conscribas. Et infrà.

Quod si fortè Fauentini vel alij,eos, quos dictus archiepiscopus ad perhibendum testimonium veritati duxerint producendos,præsumpserint impedire,tu ipsos à præsumptione huiusmodi cessare compellas.

Volētes igitur effrenatam multitudinem testium refrenari,volumus vt hinc inde quadragenarium numerum testium excedere non permittas,ita videlicet, vt si Fauentini testium depositiones ratas habere voluerint, quę à Ferrariensi Episcopo & Abbate Pompon. receptæ fuerint, testes ipsi computentur in numero prælibato, alioquin cum attestationes ipsę sint clausę,ijdem testes si necesse fuerit, iterato producantur.

Idem Abbatibus de nouo fonte & Casæ Dei.

Vbi variatur modus agendi publicatis attestationibus, super eodem capitulo alios testes producere licet.

Constitutio Liij.

Ibid. cap. Veniens.

Veniens ad apostolicam sedem C. archidiaconus Claremontensis humiliter supplicauit,vt sententiam super decanatu Claremontēsis ecclesiæ pro eo latam,quæ iam in parte fuerat executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cum autem procuratores capituli Claremon. in nostra præsentia proposuerint,sententiam illam contra iustitiam & post appellationem ad nos interpositā,promulgatam. Et infrà Et idē archidiaconus ipsos tanquam procuratores admittere noluerit, vel dictis eorū aliquaten⁹ respōdere, P. subdiaconus noster se ipsi opposuit ex aduerso,asserens canonicè se in decanatu Claremō.electū,propter quod dictus archidiaconus in sua petitione nō erat aliquatenus audiēdus,quia decanatus ipse nō ad illū,sed ad se potius pertinebat. Et infrà.

Cum igitur super his aliquamdiu disceptassent , interlocuti fuimus, vdictus

ctus P. si posset, incontinenti suam intentionem fundaret. Qui cum super hoc testes & instrumenta produxerit, interloquendo pronunciauimus, quod sua intererat, vt se possit opponere archidiacono memorato. Lite igitur inter eos tam super electione quàm super sententia contestata, quæsitum fuit ab ipso archidiacono, vtrum attestationes prius exhibitas in articulo supradicto, in hoc iudicio vellet admittere. Qui respondit, quod vellet, dummodo posset obijcere tam in personas testium, quàm in dicta. Quo audito pars aduersa respondit, quod attestationibus illis in hoc iudicio vti nolebat, cum non super principali negocio, sed super articulo incidenti fuissent lite non contestata receptę, vnde super toto negocio alios volebat testes producere, vel eosdem. Pars autem respondit aduersa, quod cum testes illi tam super sententia quàm super electione dixissent, & eorum attestationes fuissent in iudicio publicatę, non licebat eidem, postquàm testificata didicerat, super eisdem articulis alios testes producere, præsertim cum in hoc iudicio attestationibus illis vsus fuisset subdiaconus prælibatus.

Nos igitur pronunciauimus exigente iustitia, quod testes essent recipiendi super toto negocio, quos vtraque pars duceret producendos.

Quocirca mandamus, quatenus receptis testibus, & rationibus partim intellectis, causam ipsam, tam super principali, quàm super incidenti, fine canonico terminetis. Quia verò, quæ in capitulo aguntur, non facile possunt nisi per canonicos ipsos probari, volumus, vt ad cautelam absoluatis eosdem, vt vocati ad testimonium liberè valeant pro vtraque parte testari.

Idem Archiepiscopo Bisuntino.

Religiosi ad testificandum non admittuntur absque iuramento, nisi à partibus remittatur.

Constit. Liiij.

TVis quæstionibus. Et infrà. Monachi verò de suis fratribus ac conuersis testes in causis proprijs producere absque iuramenti exhibitione non possunt, nisi fortè à parte remittatur aduersa. *Ibid. cap. Tuis quæstionibus.*

Idem Attrebatensi Episcopo, & Dedimensi & Vrsicampenensi Abbatibus.

Delegatus necessarius in testem remouetur à iudicando, & alius subrogatur.

Constit. Lv.

DIlecto filio Arienen. præposito nobis innotuit exponente, quod cum causam, quæ inter ipsum & comitissam Flandren. super donatione sex præbendarum sacerdotalium agitatur, vobis Episcope, & Abbas Dedimen. & Attrebaten. decano duximus committendam: idem præpositus citra litis contestationem proposuit, quod testimonium decani necessarium erat sibi in causa prædicta, cum de iure suo non nisi per ipsum & alium vnicum tamen testem facere fidē posset. Vnde postulauit, vt in causa ipsa procederetur eo excluso, vel supersederetur in negocio, quousque substitueremus alium loco eius, vos autem petitionem eius admittere recusastis, quinimo post appellationem à præbendarū ipsarum donatione suspendistis eundem. *Ibid. cap. Dilecto filio.*

Ne igitur ob testis defectum eius iustitia valeat deperire, te abbas Vrsicampi loco ipsius duximus surrogandū, mandantes, quatenus si est ita, suspēsione præpositi relaxata, in causa iuxta prioris mandati tenorē ratione præuia procedatis.

Idem Iudici Sabinensi.

Ne probationis copia pereat, citato aduersario recipiuntur & publicantur testes, quos reus induxit.

Constit. Lvj.

SIgnificauit nobis presbyter sancti N. Sabinensis diœcesis, quod fundatores eiusdem ecclesiæ liberam eam esse volentes, fundationis tempore se in ea nihil iuris retinere dixerunt, vnde timens ne processu temporis probationis copia valeat deperire, prouideri super hoc idem presbyter postulauit. *Ibid. cap. Significauit*

Quocirca mādamus, quatenus testes idoneos, quos ipse super hóc duxerit producendos examines diligenter, & corū dicta in publica redigi facias* monumēta, **al. munimenta.*

ta,

ta, denunciando fundatoribus prædictis, vel eorum hæredibus, vt receptioni testium, si velint, intersint, & super denunciatione sic facta confici facias publicum instrumentum.

Idem Episcopo & Archidiacono Beneuentanis.

Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito quod subijcitur necessitati probandi, possunt testes etiam antiqui publicatis attestationibus produci.

Constit. Lvij.

Ibidem ca. Cũ causam

CVm causam quæ inter œconomum monasterij sancti M. de monte. Et infrà. Cum igitur Abbas & fratres eiusdem loci probari intendant quanti precij venditionis tempore possessiones prædictæ fuere, mandamus quatenus recipiatis testes, quos alterutra partium super hoc duxerit producẽdos. Et infrà. Si verò pars monasterij ad hunc articulum testes produxerit eosdem, quos ad alium probandum produxit vos nihilominus eos recipere procuretis: quoniam aliud est probasse deceptionis excessum, & aliud probare quantitatem valoris.

Innocentius Papa tertius.

Recipiuntur, & publicantur testes, qui sententiæ interfuerunt, vbi per scripturam de sententia non apparet.

Constit. Lviij.

Ibidem ca. Albericus.

ALbericus miles nobis insinuare curauit, quod cum olim inter ipsum & C. mulierem Rauennatensem coram Capitulo Rauennatensi matrimonij quæstio verteretur, tandẽ lata fuit diuortij sentẽtia inter eos: postea verò dictus miles timens sibi & filijs suis, quos de legitima vxore suscepit, ex eo posse præiudicium generari, quod in scriptis redacta non fuit sententia memorata, supplicauit, vt testes, qui sententiæ interfuere prædictæ, recipi faceremus.

Id. oque mandamus, quatenus testes curetis recipere antedictos, depositiones ipsorum in scripturam publicam redigi facientes.

Idem Beluacensi Episcopo.

Publicatis attestationibus possunt produci testes super eodem articulo, vel directè contrario, qui prius fuerunt producti in iudicio, summario, vel extra iudicium.

Constit. Lix.

Ibid. cap. Cũm ina.

CVm in tua diœcesi. Et infrà. Verum autem si accusatore idoneo comparente per tres vel quatuor testes inter se coniunctos parentela probaretur, per depositiones eorundem posteriorum testium derogetur fidei vndecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tempore & præstantiores meritis ante contractum matrimonium in contrarium iurauerant, distinguendo personas & gradus, à quibus directè hi, de quorum copula agitur, descẽderunt, an primi posterioribus præferantur, non immeritò quæri posset.

Quanquam autem ad aliud & ob aliud iurauerint, tam illi, quàm isti, tamen si in secundo iudicio priores personæ iuratæ deponerent illa eadem quæ primo dixerunt, absque dubio eorum testimonia præualerent, nec eo possent prætextu repelli, quod partes testificata didicerant, cum talis exceptio locum non habeat in hoc casu.

Innocentius Papa tertius.

Excommunicari possunt, qui partem impediunt in producendis testibus. Et denunciandi sunt testes, eos non teneri iuramento de veritate non dicenda. Et si consanguinei impediunt testes actoris de veritate non dicenda, punitur reus, de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.

Constit. Lx.

Ibidem ca. Constitutis in nostra.

COnstitutis in nostra præsentia Archiepiscopo, & M. canonico Surrenti. dum ipse illum de crimine Simoniæ deferret. Et infrà. Cæterum quoniam à principio protestatus est præfatus M. ipsius Archiepiscopi consanguineos multa impedimenta per suam potentiam præstitisse, quominus probationum copiã

in

in nostra præsentia secum haberet, cum quosdam induxerint ad iurandum, ne aduersus Archiepiscopum aliquid dicerent, & alios minis & terroribus à testimonio perhibendo arcere nitantur: nos ex officio nostro super hoc prouidere volentes, mandamus vt generalem feras excommunicationis sententiam, in omnes qui impedimentum aliquod ipsi M. præstare præsumpserint in testibus producendis.

Illos autem quos (vt dictum est) iurasse constiterit, quod contra Archiepiscopum nihil dicerent, denuncies iuramento huiusmodi non teneri.

Si quis autem de consanguineis dicti Archiepiscopi aliquem de testibus præsumpserit impedire, quia verisimile nō videtur, vt eo inuito talia fierent, & ob hoc non caret scrupulo societatis occultæ, eò quòd si voluerit, potuerit prohibere, quum secundum legitimas sanctiones iniquam ostendant se causam fouere, & experiri debeat iudicis authoritatē elusam, qui defensionis copiam subtrahit aduersario, eundem archiepiscopum ab officio pontificali suspendas, & facias manere suspensum, donec illum fecerit à tali præsumptione cessare.

Idem Magdeburgensi Archiepiscopo & Præposito Suburgensi.

Qui testificata non didicit, nec renunciauit testibus producendis super antiquis articulis seu capitulis, testes etiam aliàs productos producere potest.

Constit. Lxj.

Constitutis in nostra præsentia procuratore A. sororis nobilis viri Marchionis Misinensis, & nuncio illustris principis Bohemorum. Et infrà. *Ibid. cap. Constitutis*

Pragensis episcopus ad petitionem eiusdem principis, ipsa volente ad ipsum accedere, vt suas coram eo proponeret actiones, sed à satellitibus eiusdem prohibita, qui ei bis vel tertio prohibuerunt ingressum, post appellationem ad nos interpositam diuortij sententiam promulgauit, à qua ipsa fecit ad nostram præsentiam prouocari. Et infrà.

Mandamus quatenus partibus ad locum idoneū conuocatis, recipiatis testes, quos vel nobilis ipsa pro se, vel princeps pro parte sua, cum nondum testificata didicerint, super processu Pragēsis Episcopi vel posteriorum iudicum duxerint producendos, & nobilis ipsa pro se vel testes quos induxit prius, vel alios, si voluerit, inducere non vetetur, cum non renunciauerit testibus producendis.

DE TESTIBVS COGENDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. PRIORI S. FRIDIANI, & magistro P. canonico Pisano.

Cum de fama vel vitio falsitatis inquiritur, cogendi sunt testes.

Constit. Lxij.

Super his. Et infrà. Cæterum volumus & mandamus, vt super inquisitionis articulis tam de fama electi, quàm literis contra eum sub nomine longe maioris & sanioris partis capituli destinatis, cogatis testes qui nominati fuerint perhibere testimonium veritati. *Extra lib. 2 tit 21. de testib cogend cap. Super his.*

Idem Archidiacono Mediolanensi.

Testes qui se subtrahunt, etiam in criminali cogendi sunt.

Constit. Lxiij.

Cum contra magistrum R. super eo quod dicitur falsas de sede Apostolica literas deportasse, ac per se vel procuratorem fuisse vsum eisdem, tibi direxerimus scripta nostra, postulasti per sedis Apostolicæ oraculum edoceri, vtrum super præfato vitio falsitatis testes compellere debeas nominatos. *Ibidem ca. Cū contra.*

Nos igitur respondemus, quod testes prædicti, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram ecclesiasticam debes appellatione remota compellere veritati testimonium perhibere.

Mmm DE

DE FIDE INSTRVMENTORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEpiscopo Mediolanensi.

Instrumentum publica manu non confectum, habens sigillum cuius literæ non sunt legibiles, vel scriptura deleta, vel enormem patitur fracturam, non probat.

Constit. Lxiii).

Extra li. 2. tit. 22 de fide instrumentorum cap Inter dilectos.

INterdilectos filios G. Abbatem sancti Donati de Scozula, & B. procuratorem tuum super subiectis articulis diu fuit in nostro auditorio litigatum. Petebat siquidem Abbas nomine monasterij sui à præfato procuratore tuo nomine Mediolanensis Ecclesiæ restitui monasterio memorato portum Scozulæ siue Sexti, cum honore, districtu, & iurisdictione loci prædicti, dicens ad monasteriũ hæc omnia pertinere: hoc ipsum dicens de hominibus qui habitant in curte* Biniensi & tenẽt res monasterij in Gralia: de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio per sententiam episcopi Veronensis. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus perceptis inde, saluo in omnibus iure addendi vel diminuendi, satagens comprobare omnia, quæ præmissa sunt, ad monasterium suum pertinere.

*al Bernensi.

Primo per priuilegium Luitardi comitis quondam episcopi Lucani, qui monasterium ipsum fundauerat, & ei, quæ præmissa sunt, donauerat vniuersa. Secundo per instrumentum sententię Asperti quondam Mediolanensis archiepiscopi, quã ex delegatione Lodouici imperatoris tulit super his pro monasterio cõtra præfati Luitardi nepotem, qui super his monasterium molestabat. Tertio per priuilegia Romanorum imperatorum, & præsertim Henrici, qui præmissa omnia monasterio confirmabat vel etiam conferebat. Quarto per instrumentũ locationum, quas fecerant diuersis personis abbates monasterij memorati. Testes quoque produxerat, per quos nitebatur probare, quod monasterium à sexaginta annis & citra, & à quinquaginta annis & supra possederat supradicta, & quod fama publica erat præfato monasterio à iam dicto Luitardo fuisse donata.

Sed contra priuilegiũ donationis à procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primo, quia ibi maxime apparebat consumptum (videlicet in annotatione indictionis) vbi potuisset falsitas facilius deprehendi. Secũdo, quia cum charta vetustissima videretur, recentior apparebat scriptura, tanquam non illo tempore fuisset facta. Tertio, quia falsum sigillum vitiose videbatur appositum, eò quòd à media parte sigilli apparebat quædam imago, non cum mitra in capite, sed cũ pileo: nec induta pontificalibus, sed regalibus indumentis, tenens in manu non baculum pastoralem, sed sceptrum regale: cuius facies nõ apparebat integra, sed dimidia, tanquam in illa medietate respiceret aliam mediam, quę tamen tota vacua remanebat, sed quædã imago videbatur ex ea fuisse deleta, quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planicie, reliquæ parti similis apparebat, vnde non episcopi, sed imperatoris videbatur fuisse sigillum, quod in vna medietate Cæsaris imaginem exprimebat, & in altera medietate vel filij vel coniugis præsumebatur imaginem habuisse. Nam in ipso sigillo nullæ aliæ literæ apparebant, nisi quę nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia, designabant. Sed cum proprium nomen ipsius episcopi fuerit Luitardus, in nomine proprio quod exprimebat sigillum, deletæ fuerant duæ literæ, secunda quæ erat inter L. & T. & sexta quæ fuerat inter R. & V. ita quod si secunda O. & sexta I fuisset, proculdubio non Luitardus, sed Lotarius legeretur: quod etiam inde conuinci poterat, quod secundum dispositionem aliarum literarum inter L. & T. non erat spacium, nisi quod potuisset vnam literam continere, cum secundum integritatem huius nominis Luitardus inter L. & T. duæ literæ sint diuersæ. Præterea inter R. & V. tam modicum erat spacium, quod non hæc litera D. quæ maius occupat spacium, sed hæc litera I. quæ minus occupat, videretur formata fuisse. Rursus cum cera sigilli ab *anteriori parte vetustissima esset, cera quæ posita erat ab exteriori parte, quasi ad conseruationem sigilli recens erat & mollis. Quod cũ diligenter inuestigatum

*al interiore.

inuestigatum fuisset, certo certius est compertum, quod sub vetusto sigillo charta fuerat perforata, & per glutinum nouæ ceræ, quæ fuerat posita exterius, quasi ad conseruationem sigilli vitiose fuit ipsi chartæ subiunctum. Eadem falsitatis specie, per vitiosam videlicet appositionem sigilli, cætera fere priuilegia Romanorum imperatorũ, præter priuilegia Henrici, vel falsa reperta sunt vel falsata. Sed & ipsum Henrici priuilegiũ ad fidem instruendam non videbatur sufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec sigillũ habebat autenticũ, eò quòd erat ex media parte fere consumptum, nec plus de proprio nomine, nisi vltima medietas, videlicet, icus, nec de cęteris literis nisi hęc adiectio, Dei gratia, apparebat: ita, quod ex literis ipsis non magis poterat comprobari fuisse sigillum Henrici, quàm Lodouici. Instrumentum quoque sententiæ multis modis inueniebatur suspectum, tum quia quædam in ipso apparebant lituræ, tum quia subscriptio notarij videbatur alterius manus fuisse, quàm subscriptio instrumenti: quũ tamen notarius in subscriptione profiteretur instrumentum se propria manu conscripsisse. Litera quoque recentior videbatur, quàm charta, & aqua videbatur incaustum infectum, vt antiquius appareret. In omnibus autem imperialibus priuilegijs, quæ posteriora fuerant, nulla est habita mentio de sentẽtia, quãuis in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luitardi, qui dicebatur donationem fecisse. Porrò, si legitimum esset instrumentũ sententię, per illam tamen sententiam nullum Mediolanensi Archiepiscopatui* præiudicium poterat generari: quũ ipsa sententia lata fuerit inter alios, & res inter alios acta, alij nõ præiudicet: nec attestationes quæ continebantur in instrumento sententiæ, per quos legitima donatio Luitardi esse videbatur probata, poterant eidem Archiepiscopatui aliquod nocumentum irrogare, cum inter aliàs personas, & in alio iudicio receptæ fuissent. Cæterum memorati Henrici priuilegium, quod non solum confirmationis, sed etiam donationis videbatur fuisse (vnde rerũ dominiũ donatarũ intelligi fortè poterat monasterio acquisitũ) quamuis ex forma petitionis, quæ in ipso priuilegio declaratur, cõfirmatorium videretur fuisse, vt tamen intelligatur eo modo, quo magis posset valere, distinguendũ videbatur, vt idem Henricus & alia donauerit & alia cõfirmauerit, quum eadem legitimè nequiuissent confirmari pariter & donari. Confirmari tanquam prius habita & possessa, Donari, tanquam tunc tradita & concessa: ac per hoc illa non poterant intelligi per priuilegium illud donata, sed cofirmata, quum iuxta legum sanctiones, quod meum est, ex alia causa meum fieri non possit, nisi meum esse desierit. Et infrà.

*al. nocumentum.

Cum ergo priuilegium Henrici confirmatorium tantum extiterit, falsẽ quo ad illa, quę deducta sunt in iudicium, si principale non tenuit, nec accessorium, quod ex eo, vel ob id dinoscitur esse secutum. Et infrà.

Per instrumenta verò locationis, nec est vtiq; probata proprietas, nec ad plenum possessio, quum ad probationem rei proprię, siue ad defensionem non sufficiat facta locatio. Et infrà.

Cum autẽ super his diutius fuisset litigatũ, quia legitimè probata nõ fuerant, quæ petebantur, ad monasterium pertinere, ab impetitione ipsius procuratorẽ tuũ, nomine tuo & Mediolanẽ. Ecclesię sententialiter duximus absoluendũ, quoniam quũ obscura sunt iura partiũ, consueuit contra eũ qui petitor est iudicari.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Non valent literæ super absolutione voti per cruce signatos impetrata, tacita veritate, vel expressa falsitate.

Constitutio Lxv.

QVod super his. Et infrà. Quæsiuisti quid agere debeas circa cruce signatos, qui dicentes se ab Apostolica sede redire, super absolutione sua ignota cardinalium sigilla reportant, cum eis super impedimentis expositis non fuisset de leui credendum. *Ibidem ca. Quod super*

Ad quod tibi respondemus, quod quando talibus literas indulgemus illis, qui personas & facultates eorum plenius nouerunt, hoc modo scribimus, vt super impedimentis expositis inquisita diligentius veritate, statuant circa illos, quod animarũ saluti & succursui terræ sanctæ magis nouerint expedire, prouidentes

attentius, ne quid in fraudem voti fallaciter confingatur. Vnde si tales per suppressionem veritatis, aut falsitatis expressionem literas non solum Cardinaliū, sed & nostras, nec solum dubias, sed & certas constiterit impetrasse, carere volumus impetratis, & eis non obstantibus, ad voti executionem compelli.

Idem Eliensi Episcopo.

Quando de extrauaganti dubitatur, an Decretalis sit authentica, aut est communi iuri consona, & tunc iudicatur secundum illam, aut dissona, & tunc Papa consulitur.

Constit. Lxvj.

Ibidem ca. Pastoralis. PAstoralis. Et infrà. Authoritate præsentium duximus statuendum, vt cum Decretalis aliqua, de qua iudex merito dubitet, allegatur, si eadem iuri communi sit consona, secundum eam non metuat iudicare, quum non tam ipsius quàm iuris communis authoritate procedere videatur. Verum si iuri communi sit dissona, secundum eam non iudicet, sed superiorem consulat super ea.

Idem Episcopo S. Andreæ, & Abbati de Broc.

Post publicatas attestationes vsque ad conclusionem possunt instrumenta produci. Consuetudo loci facit instrumentum authenticum.

Constit. Lxvij.

Ibid. cap. Cū dilectus CVm dilectus. Et infrà. Ad secundam quæstionem duximus respondendum, quod vtraque pars potest instrumentum etiam post publicationem attestationum vsque ad diffinitiuæ sententiæ calculum exhibere, antequam sit in causa conclusum.

Super tertio verò articulo respondemus, quod si cōsuetudo illius patriæ obtinet approbata, vt instrumentis illius regis fides adhibeatur, vos ea securè poteritis admittere, præsertim quum supradictus rex tantæ fuerit honestatis, quod ipsius instrumenta maximæ sint authoritatis in partibus Scoticanis.

Idem Petro ciui Viterbiensi.

Falsitas instrumenti, vel quod deest instrumento, probari potest per testes.

Constit. Lxviij.

Ibid. cap. Cū Ioannes CVm Ioannes eremita à te Cxxx. libras Senen. ex causa mutui corám Donadeo & Io. iudicib⁹ Viterbiensib. petijsset, & tu ex aduerso proponeres, quod quum idem in C. & Lxxx. libris tibi pro precio domus, quam eidem vendideras, teneretur, Cxxx. libras ex illis non immerito debebat compensare. Tandem cū inter vos super hoc & alijs quibusdam articulis fuisset aliquandiu litigatum, iudices attestationibus publicatis te sententialiter condemnarunt, vt eidem prædictæ domus possessionē vacuam traderes, & à creditoribus liberatam. Et infrà.

Cum igitur ab hac sententia ad nostram audientiam duxeris appellandū, & nos tam tibi, quàm prædicto I. T. subdiaconum & capellanum nostrū dedimus auditorem, ex parte tua propositum fuit, supradictæ domus venditionē nō purā sed cōditionalem potius extitisse, ac nullatenus teneri ad traditionē ipsius, quatuor nihilominus testibus ad hoc probandum inductis, quod etsi nouum esset capitulum, pendebat tamen ex veteri, qui iurati deposuerunt se interfuisse contractui, inter te & prædictum I. super eadem domo celebrato, pro qua Clxxx. librarum precium tibi fuerat constitutum, tali videlicet adiectá conditione, vt tu domum ipsam inhabitares liberè in vita tua: & post obitum tuū M. & R. natis tuis eiusdē Io. nepotibus remaneret: cuius conditionis intuitu domū ipsam eidē I. pro minori precio vendidisti, cum à G. morandi pro ipsa CC. libras potuisses habere: anni verò mensis & diei, quo venditio facta fuit, iidem testes dixerunt se minimè recordari. Dictus vero Io. venditionem nō conditionalem, sed puram extitisse proposuit, ad hoc probandum publicè exhibens instrumentū. Et infrà.

Tabellionem quoque, qui confecerat instrumentū, & vnum ex testibus in instrumēto subscriptis, ad id probandū induxit. Et infrà. Porro cū dubitatio fuisset exorta, vtrius deberet probatio præualere, pro tua fuit parte propositū, quia etsi eandem

eandem vim obtineant instrumētorum fides,& depositionis testinm in litibus exercendis,non tamen quodlibet instrumentū tanti deber esse momenti,vt trium vel plurium idoneorum testinm depositionibus præferatur.Et infrà.

Ad hoc autem Idem Ioannes ex aduerso respondet, quod cum intentionem suam per iam dictum instrumentum fundauerit, ac tu in modum exceptionis venditionē ipsam non purè, sed conditionaliter celebratā esse proponas, nec per testes ad hoc à te inductos de certo fuerit tempore facta fides, & ideo non appareat quod super illa venditione deponant, quam constat per dictum instrumentum, determinato tempore fuisse contractam, huiusmodi probatio videbatur inefficax ad intentionem contrariam elidendam. Verum responsionem istam esse proponebas inualidam, quoniam cum vtraq; pars à nobis interrogata, fuisset in iure confessa, quod vnica tantum venditio super domo contracta fuerit, & ex depositionibus testium venditionem liqueat conditionalem fuisse ex vtriusque confessione colligitur eiusdem domus venditionem conditionalem extitisse, non puram: non obstante quod ipsa interrogatio facta fuerit, postquam à partibus in causa extitit cōclusum, cum iudex (qui vsq; ad prolationem sententiæ debet vniuersa rimari) possit interrogare de facto quoties dubitationis aliquid occurrerit. Et infrà. De concilio fratrum nostrorū pronunciauimus venditionem prædictæ domus conditionaliter fuisse celebratam, & ex eo hoc nullatenus obligatum ad traditionem ipsius, super hoc memorato Io. silentiū imponentes. Sententiam verò iudicum prædictorum, qui aliàs iustè pronunciasse noscuntur (cum huiusmodi exceptio coram ipsis nec probata fuerit, nec obiecta) quo ad dictum capitulum infirmamus, eam quo ad alios articulos, authoritate apostolica confirmantes.

DE PRAESVMPTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO NIVERnensi,& Archidiacono Bituricensi.

Propter præsumptionem etiam vehementem non debet quis de graui crimine condemnari.

Constitutio Lxix.

Literas vestras recepimus, continentes, quod quum causa quę vertitur inter Altisiodorensem Episcopum, & quosdam Burgenses de Charitate, quos idem Episcopus de hæresi impetebat, vobis & Abbati Collonensi à sede apostolica delegata fuisset, vtraque pars vos duos sub certa pœna sibi arbitros statuerunt, delegata nihilominus vobis potestate reseruata: Gu. autem lator præsentium vnus ex illis hæresim suam fuerat publica voce confessus, & de fratre suo similiter recognouerat, quod eodem secum laborabat errore. Et infrà. *Extra li. 2. tit. 23 de præsumptionibus cap. Literas vestras.*

Nos verò prædictum Gu. suspectum de hæresi vehementer habnimus, tum qnia quod antea dixerat, postea se dixisse negauit, tum quia mēdacium prius dixit in fratrem, asserendo illum hæreticum, vel periurium postea commisit in Deum purgando illum de hæresi: quorum vtrumque illum reddit valde suspectum: quāquam verisimilius videbatur, quod eo tempore, quo tanquam verè pœnitens ab hæresi reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset, præsertim in fratrem, quem tanquam charissimum non asseruisset hæreticum, nisi fuisset accensus zelo fidei orthodoxæ, vnde præsumitur, quod eum postea purgauit illum de hæresi, turpiter deierauit.

Quocirca mandamus, cum propter solam suspicionem (quamuis vehementem) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem ac tantam securitatem recipiatis ab ipso, præter iuratoriam cautionem, quod timore pœnæ corporalis debeat coërceri, discretam ei pœnitentiam iniungentes, ex qua valeat apparere, vtrum in tenebris ambulet, an in luce, vtrúm ve sit vere pœnitens, an fictè conuersus. Et si eum hoc modo verè catholicum cognoueritis, non sinatis ipsum indebite molestari, alioquin ipsum tanquam hæreticum condemnetis.

Idem Epiſcopo Cenadienſi, & Abbati Deciquorum.

Non præſumitur incontinens in ſenectute, qui in iuuentute continuit: maximè ſi eſt literatus.

Conſtit. Lxx.

Ibid cap. Cum in iuuentute.

CVm in iuuentute ſua Quinqueccleſienſis Epiſcopus adeo ſe maturum, honeſtum & prouidum exhibuerit, vt ab eccleſia Romana meruerit pallio decorari, non eſt de leui credendum, quod poſtquam ad ſenilem peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum domini fœtores libidinis amplexando, cum labes huiuſmodi, quę nonnunquam in iuuentute contrahitur, in ſenectute frequentius expietur. Quis præterea de facili crederet, quod vir præditus ſcientia literarum, propriæ ſalutis oblitus, ad eam paſſionis ſe ignominiam cõuerteret, vt cum propria nepte abominabilem perpetraret inceſtum, cum & ſecundum ſententias ethnicorum naturale fœdus inter tales perſonas nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari. Licet igitur rex Vngariæ eundem Epiſcopum nobis per literas & nuncios de tali crimine detuliſſet, poſtulans vt malum huiuſmodi perniciosum exemplo de Vngarica eccleſia tolleremus: quia tamen eius ſuggeſtio non de charitatis radice procedere videbatur, noluimus aures noſtras quaſi maliginis detractionibus inclinare.

C. de epiſcopis & clericis. tũ qui.

**al. Lauarienenſi.*

Sed vt probaremus, ſi ſpiritus eſſet ex Deo * Aurienſi epiſcopo dedimus in mãdatis, vt prudenter & cautè à coepiſcopis indagaret, vtrũ præfatum Epiſcopũ crederent tali labe reſperſum: qui nobis poſtmodũ reſcripſerunt, quod eum virum honeſtæ cõuerſationis eſſe credebant, perſonã illius multipliciter cõmendãtes.

Idem Archidiacono & præpoſito Mediolanenſibus.

Is pro quo beneficiando ſcribitur cum clauſula, Si idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cum idoneus præſumatur.

Conſtit. Lxxj.

Ibid cap. Dudum.

DVdum archidiacono Mediolanẽſi dedimus in mandatis, vt C. ſcholarem à presbytero ſancti Victoris in clericum eiuſdem recipi faceret eccleſiæ & in fratrem. Et infrà. Sed presbyter memoratus archidiaconi declinans examen, aſſeruit, quod nequaquam ſufficiebant facultates memoratę eccleſiæ duobus clericis, adijciens quod prædictus C. non erat idoneus ad illius eccleſiæ beneficium obtinendum. Et infrà.

Cauſam vobis duximus cõmittendam, ita vt ex illa clauſula, ſcilicet, Si perſona fuerit idonea, quę noſtro reſcripto reperitur inſerta, eidem ſcholari probãdi ſe idoneum nulla neceſſitas imponatur, cum prima facie præſumatur idoneus, niſi aliud in contrarium oſtendatur.

DE IVREIVRANDO.

INNOCENTIVS PAPA III. H. ET S. ET M. ciuibus Venetis.

Si is, cuius mandato ſtare iuraui, aliquid mihi præcipit contra iuramentum per me prius licitè factum, illud ſeruare non teneor.

Conſtit. Lxxij.

Extra li. 2. tit. 24 de iureiurando. cap. Veniens.

VEniens ad præſentiam noſtram A. nobis expoſuit, quod olim cum M. Maurienenſi alteratim conuitia inferẽdo certauit, propter quod cum graues inimicitias incurriſſet, quidã qui partis vtriuſq; amatores extiterant, ſuggeſſerũt prædicto A. vt in ſatisfactione iniuriarum veſtro iuraret obedire mandato. Cumq́ue idem non crederet ſe tale quid commiſiſſe, propter quod ei aliquid graue deberet imponi, iuramentumque illud ſub tali confidentia præſtitiſſet, ipſi ſub iuramento debito præcepiſtis, vt nunquam curiam ducis intraret, niſi cum omnes per edictum ipſius generaliter ad curiam vocarentur. Et infrà.

Verum quia idem A. qui dicti ducis eſt conſiliarius, & in iure ſuo multis eccleſijs, quarum eſt aduocatus, ex promiſſo tenetur adeſſe, nequaquam taliter iuraſ-

ſet,

set,si mandatum illud sibi contrariū præsciuisset:noueritis nôs patriarchæ Grā. den. mandasse,vt si mandatum priori iuramento licitè facto repugnet, ipsum authoritate nostra denunciet non obseruandum.

Idem Magistro Apollinari.

Qui iurauit Ecclesiam defendere,& requisitus sine iusta causa recusat,periurus est,nec eum defendit appellatio.

Constitutio Lxxiij.

BReui sciscitatus es quæstione, vtrum ille qui iura alicuius ecclesiæ seruare *Ibidem ca. Breui.* ac pro posse defendere iuramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub iuramenti debito requisitus,duxerit appellandum, periurij reatum incurrat.

Respondemus,quod in hoc articulo appellantem à periurio talis appellatio non excusat,imò nisi difficultas existat,propter quam requisitus non possit ecclesiæ subuenire,culpa periurij potius irretitur.

Idem Illustri Regi Aragoniæ.

Iurans scienter illicitum,non indiget absolutione,sed tenetur illud non obseruare. Si verò iurauit ignoranter,debet illud obseruare,si aliquo licito modo est obseruabile. Si autem iurauit licitum quod putabat illicitum,debet obseruare iuramentum, sed de animo deprauato agat pœnitentiam.

Constitutio Lxxiiij.

QVantò personam tuam.Et infrà. Quidam consiliarij tui,imò potius deceptores,tuum animum induxerunt,vt iurares irrequisito assensu populi *Ibidem ca. Quantò.* vsque ad certum tempus patris tui conseruare monetam,quæ tamen circa mortem ipsius fuerat legitimo pondere defraudata. Cum autem adeo sit diminuta & minoris* ponderis effecta,quod graue propter hoc scandalum in populo generatur:tu,quod egeras indiscretè cupiens reuocare, ac necessitati populi satisfacere, ab obseruatione iuramenti prædicti postulasti suppliciter à nobis absolui. *al. valoris*

Super quo diligens indagator potuisset facilè intueri,quod non erat tam absolutio necessaria,quàm interpretatio requirenda, quoniam cum iuramentū fecisti, monetam aut falsam aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentum fuisset illicitum & nullatenus obseruandum, & pro eo esset tibi pœnitētia iniungenda,cum iuramentum nō, vt esset iniquitatis vinculum,fuerit institutum.Si verò legitimam esse credebas,iuramentum licitum fuit, & vsquequaq; seruandum,& vt irreprehensibiliter obseruetur, consulimus & mandamus, vt reprobata moneta,quæ fuerat à legitimo pondere defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur,quam ad legitimum pondus reducas, secūdum eum statum,quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat,cum ea pariter expendatur : per quod & dispendium vitari poterit,& seruari iuramentum.

Veruntamen si monetam ipsam in præstatione iuramenti credebas à legitimo pondere diminutam,&tua super hoc conscientia remordebat, tuum humiliter peccatum cōfiteri, & satisfactionem iniunctam tibi pro illicito iuramento studeas adimplere.

Idem Consulibus & populo Tudertino.

Non valet iuramentum præstitum in præiudicium iuris superioris.

Constitutio Lxxv.

VEnientes ad sedem apostolicā consules vestros super his, quæ ad nos de vobis sæpius deferuntur,& commonere curauimus,& aliquantulū asperè cō- *Ibidem ca. Venientes.* uenire.Cum enim & appellationibus interpositis ad apostolicam sedem teneamini humiliter & deuotè deferre,cum & leges etiam seculares post sententiam

Mmm 4 bene.

2. quæst. 6. ca. Anteriori, & ca. Nõ ita.

beneficium appellationis non denegent aggrauatis: vos sententias appellationis suspensas executioni mandastis.

Verum ijdem consules nobis exponere curauerunt, quod cũ aliqui vestrũ vocantur ad officiũ consulatus, firmant proprio sacramento, quod super mutuis & plagiarijs, secundum vestræ ciuitatis consuetudinẽ, iudicabunt: & intra viginti octo dies, quæ iudicauerunt, exequentur. Vnde saluo huiusmodi iuramento, vos non posse deferre super his appellationibus dicebant.

Quia verò non minus iudices secundum leges, quàm consules vestri secundũ consuetudinẽ vestræ ciuitatis iudicare iurarunt: & ideo sicut iudices contra leges, sic & consules vestri contra consuetudinẽ possent subditos aggrauare: mandamus quatenus appellationibus ad nos interpositis deferatis, cum prædictum iuramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi ius superioris exceptum.

Cum ergo postquam S. lator præsentium ad sedem apostolicam à sententia G. iudicis appellauit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, in possessionem rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis aduersarium inducentes: volumus & mãdamus, vt possessionem ipsam restituatis eidem, alioquin noueritis nos Episcopo Nucerino mandasse, vt vos ad illud ecclesiastica censura compellat.

Idem Archiepiscopo Pisano.

Iurans vsuras non repetere, potest, iuramento non obstante, ex noua causa repetere.

Constit. Lxxvj.

Ibidem ca. ad nostrã.

AD nostram noueritis audiẽtiam peruenisse, quod cum I. & G. Petro vsuras non modicas persoluissent, iuramento firmauerunt, quod nec per se nec per alium prędictas vsuras repeterent, vel apud ecclesiasticum iudicẽ, seu etiam secularem super his deponerent quæstionem. Cumq; creditor condiderit testamentum, suis præcepit hæredibus, vt omnibus, qui probarent se dedisse vsuras eidẽ, ipsas eis restituere procurarent. Vnde cum prædicti I. & G. vsuras repetere nõ attentent propter huiusmodi iuramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant satisfacere de vsuris.

Mandamus, quatenus sub pœna excõmunicationis publicè in ecclesia proponi facias, vel proponas, vt qui super hoc nouerint veritatem, procedant ad testimonium proferendum: & si per dicta testium, vel alia documenta tibi constiterit de præmissis, hæredes illius, vt vsuras, quas à prædictis pater eorum accepit, restituant vniuersas ecclesiastica censura compellas.

Idem Neopolitano Archiepiscopo.

Iuramentum generale debet intelligi, si fieri potest, vt non obuiet iuri, aliàs tanquam temerarium non obligat contra iuris obseruantiam.

Constitutio Lxxvij.

Ibidem ca. Ad nostrã noueris. 2. quæst. 1. Deus omnipotens. Ibidem ca 20. quæst 2 ca Nequis Extra de verbo. signif. cap Cum olim.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, quod à te quasi per extorsionẽ tale fuit præstitum iuramentum, quod in omni causa deberes ordinẽ iudiciariũ obseruare. Verum quoniã secundũ traditiones canonicas, manifesta accusatione nõ indigent, nec in eis est ordo iudiciarius obseruãdus, qui debet in alijs obseruari: nec tu, quando sub præmisso tenore iurasti, habebas in mente, vt propterea venires contra canonicas sanctiones, alioquin non iuramẽtum, sed periurium potius extitisset: nec esset aliqua ratione seruandum.

Nos iuramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, fraternitati tuæ authoritate præsentium intimamus, quod in manifestis & notorijs ratione iuramenti pmissi nõ credimus te teneri seruare subtilitatem ordinis iudiciarij, quam in his non seruari per omnia ipsa iuris ratio postulat & requirit. Vnde videbitur subtiliter intuenti de ordine iudiciorũ procedere, vt in præmissis non per omnia ordo iudiciarius obseruetur, quanquã & secundum approbatum intellectum rectè possit intelligi, quod iurasti vt in

omni-

omnibus causis ordinem iudiciarium obseruares, in illis videlicet, in quibus est ordo iudiciarius obseruandus. Sic ergo faciens, & iuramenti tenorem seruabis, & instituta canonica non omittes.

Idem iudici Carolitano.

Iuramentum alicui debitum, si alteri praestetur, illicitum est, & eo non obstante, cui debetur, praestandum est.

Constitutio Lxxviij.

EA te credimus discretione vigere, vt intelligas per teipsum, quod onus nõ remittitur, sed augetur, cum cuiquam improuise soluitur, quod alij ex debito est praestandum. *Ibidem ca. ea te credimus.*

Sanè cum Archiepiscopus Turritanus à te nomine nostro iuramẽtum fidelitatis, sicut à nobis mandatum acceperat, exegisset, illud exhibere in eius manibus distulisti, asserens quod Pisano archiepiscopo, saluo apostolicae sedis honore, huiusmodi praestiteras iuramentum.

Cum igitur nobis & ecclesiae Romanae fidelitatem facere tenearis, si prȩstitũ iuramentum ei, quod à te nobis tanquam debitum est praestandum, cõtrarium reputes, illud illicitum iudicabis, & illicito non obstante, quod licitè, imò ex debito petitur, exhibebis, vel si praestitum praestando contrarium non existit, illud sine difficultate praestabis.

Idem Altharino Episcopo.

Qui iurauit stare mandato alicuius, non tenetur parere, si praecipit illicita, vt quod filium exhaeredet, aut vxorem abiuret.

Constitutio Lxxix.

QVintauallis nostris auribus intimauit, quod pro offensa, quam filiae ipsius alijs mulieribus irrogarant, quod earum mandato pareret, praestitit iuramentum: quae tale illi sub debito iuramenti dedere mandatum, quod si quando filij aut vxor illius aliquod verbum vel factum contumeliosum mulieribus illis obijcerent, idem filias & filios exhaeredaret, & à se propriam remoueret vxorem. *Ibidem ca. Quintauallis.*

Quocirca mandamus, quatenus, cum licitum fuerit iuramentum, sed mandatum illicitum, praedictos vt reuocent mandatum illud iniungas, alioquin ad mandati obseruationem illius denuncies non teneri.

Idem Archiepiscopo Tarraconensi.

Ex causa leui & temeraria coniuges, etiam quo ad thorum, & mutuam cohabitationem, se separare non possunt, etiam cum iuramenti interpositione.

Constitutio Lxxx.

TVa nos duxit fraternitas consulendos, quid tibi super hoc sit faciendum, quod B. & A. vxor eius ad inuicem iurauerunt, se nunquam mutuo petituros: idem verò nunc repetit illam instanter, ea ecõtrario affirmante, quod prius se faceret Saracenam, quàm rediret ad ipsum. Et infrà. *Ibidem ca. Tua nos.*

Nos igitur fraternitati tuae respondentes mandamus, quatenus vtrunque ad continentiam seruandam moneas, & inducas, quam si promittere voluerint & seruare, vtrunque dimittas sine alio commorari: alioquin si vir noluerit continere, tu illam vt reuertatur ad ipsum, & tanquam vxor cum viro moretur, per excõmunicationis sententiam appellatione remota compellas, cum & temerarium fuerit huiusmodi iuramentum, & adulterium vtrinque sit commissum.

Idem Genuensi Archiepiscopo.

Is qui iurauit cum muliere contrahere, propter fornicationem superuenientem vel deformitatem eam repellere potest, propter praecedentem vero non.

Consti-

ad creaturam honorificẽtia creatoris. Quare cum in Euangelio præmisisset, Di- *Ibidem.*
co vobis, nolite iurare omnino, statim subiũxit, Neq; per cælũ, quia thronus Dei
est; neque per terram, quia scabellum pedum ipsius est; neque per Hierosolymã,
quia ciuitas regis magni est; neque per caput tuum, quia non potes vnum capil-
lum facere album aut nigrum. Et quamuis non sit per creaturam iurandum,
si tamen iuretur per creaturam, seruandum est quidem, dummodo sit licitum
quod iuratur: quia teste Veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo
qui sedet super eum.

Iacobus quoque non simpliciter prohibet iuramentum, sed voluntatẽ iuran-
di, cum ait: Ante omnia fratres mei nolite iurare: quoniam ad iuramentum nõ *Iacob. 5.*
debet quenquam spontanea voluntas inducere, sed necessitas trahere importu-
na. Et tunc potest sine culpa iurare, dũmodo illos tres comites habeat iuramen-
tum, de quibus Propheta ait: Et iurabunt viuit dominus, in veritate, & iudicio, *Hier 4.*
& iustitia. Quod autem Iacobus subdit, neq; per cælum, neque per terram, neq;
per quodcunque aliud iuramentum, iurare vetat per quamlibet creaturã, quod-
cunque sit illud, alioquin non dixisset Apostolus, Homines per maiorem suum *Heb. 6.*
iurant, & omnis controuersiæ eorum ad confirmationem finis est iuramentũ.
In quo patenter ostendit, per quem sit iurandum, cum ait: Homines per maiorẽ
suum iurant, id est, per Deum. & cur sit iurandum, vt videlicet omnis cõtrouer-
siæ finis sit iuramentum.

Angelus quoque quem vidit in Apocalypsi Ioannes stantem super mare, & *Apoc. 10.*
super terram, leuauit manum suam ad cælum, & iurauit per viuentem in secu-
la seculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in Euãgelio, quàm Est, est, nõ, *Matt. 5.*
non, cum sæpissimè dixerit: Amen dico vobis. Quod ipse secundum Lucam ex- *Luc 4.*
ponens, cum præmisisset: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in
patria sua, consequenter adiũxit: In veritate dico vobis, quod multæ viduæ erãt *4. Reg 4.*
in diebus Heliæ in Israel. Apostolus quoque iurabat, cũ diceret: Testis mihi est *Rom. 1.*
Deus. Et iterum. Quotidie morior per gloriam vestram fratres: quia græca exem
plaria manifestissimam iurationem esse ostendunt. Si enim per se malum esset
iurare, profectò dominus non iurasset, cum tamen in veteri testamẽto legatur,
quia iurauit dominus, & non pœnitebit eum. Et rursus: Iurauit dominus Dauid *Psal. 109.*
veritatem, & non frustrabitur eum. Imò & præcepit in veteri testamento: Red- *Psal. 131.*
de Deo iuramenta tua.

Quædam verò prohibentur, quia per se mala sunt, vt furtum, adulterium, &
huiusmodi: quæ non sunt aliquatenus facienda.

Quædam verò prohibentur ex causa, non quia per se mala sunt, sed quia si fi-
ant frequenter & multum, ex his mala sequuntur, vt vinum per se malum non
est, & tamen prohibet Apostolus dicens: Nolite inebriari vino, in quo est luxu- *Ephes. 5.*
ria, quoniam ex frequenti & immoderata poratione vini luxuria generatur. Sic
& iuramentum per se malum non est, cum sit confirmatio veritatis: sed tamen
prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti & incauta iuratione periurium sæpe
contingit, sicut in Ecclesiastico legitur, Vir multum iurans replebitur iniquita- *Eccles. 23.*
te, & non discedet à domo eius plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulsit *1. Tim. 5.*
propter necessitatem discipulo suo Timotheo, vt vtatur modico vino pro-
pter stomachum, & frequentes infirmitates: sic profectò cum necessitas exigit,
pro re vera, licita & honesta potest securè iurari, quia cessante causa, cessat
effectus.

Licet ergo debeatis esse viri perfecti, vt, quantum potestis, iuramenti vincula
euitetis, volentes tamẽ indemnitati vestri monasterij prouidere, ne propter defe
ctum testium sui iuris sustineat læsionem, præsenti vobis pagina indulgemus,
quatenus vos & monasterij vestri conuersi possitis in causis eiusdẽ, deficiẽtibus
alijs testibus, pro ipso perhibere testimonium veritati.

Idem Episcopo Ameliensi.

Iuramentum contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum non tenet.

Consti-

Constitutio Lxxxiij.

Ibidem ca. Sicut nostris.

SIcut nostris est auribus intimatum, ecclesia Tudertina vacante, ipsius canonici, & episcopus cum eis, dum esset in minoribus ordinibus cõstitutus, iuramenta quædam in damnum episcopalis iuris fecerunt, priusquam de pontificis electione tractatus aliquis haberetur. Et infrà.

Pro iuratione incauta, Episcopo imponi fecimus pœnitentiam congruentem. Et infrà.

Quia non iuramenta, sed periuria potius sunt dicenda, quæ contra vtilitatem ecclesiasticã attentantur, mandamus, quatenus ab ipsis canonicis inquiras super præmissis diligentius veritatem, & si ea inueneris esse vera, quod in damnũ episcopalis iuris repereris taliter attentatum, in statum debitum, appellatione remota, reducas.

Innocentius Papa tertius.

Non auditur mulier contra alienationem rei dotalis, cui sponte consensit & non contrauenire iurauit.

Constitutio Lxxxiiij.

Ibidem ca. Cum contingat.

CVm contingat interdum, quod constante matrimonio, mulieres alienationibus, super rebus dotalibus & donationibus propter nuptias cõsentiant, ne vlterius contraueniant proprio sacramento firmãdo, ac soluto processu temporis matrimonio contrauenire nituntur, vtrum hoc eis liceat, à nobis tua fraternitas requisiuit.

Nos autem fraternitati tuæ taliter respondemus, quod etsi mulierum cõsensus in talibus non videatur obligatorius, secundum legitimas sanctiones, ne tali tamen prætextu viam contingat periurijs aperiri, mulieres ipsa seruare debẽt huiusmodi iuramenta, sine vi & dolo sponte præstita, cũ in alterius præiudiciũ non redundent, nec obseruata vergant in dispendium salutis æternæ.

ff de fundo dotal. L. iulianus. & C. ad velle. autẽ. Siue à me.

Innocentius Papa tertius.

Mouens bellum iniustum, compellitur restituere quæ per violentiam occupauit, & eos absoluere, à quibus indebitè iuramenta extorsit. Non astringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præstitum est iuramentum.

Constitutio Lxxxv.

SIcut. Et infrà. Si constiterit quod prædictus Henricus iniustè bellum mouerit contra Ioannem: ipsum Henricum studeatis inducere, vt vniuersa per huiusmodi violentiam occupata restituat conquerenti, & eum à præstito sibi iuramento prorsus absoluas. Quod si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc, si premissa veritate nituntur, cogatis per sententiam excommunicationis, terrã ipsius interdicti sententiæ supponentes.

Iuramentum autem quod Ioannes se asserit præstitisse, si de assensu factum est vtriusque, cum non ligat qui præstitit, dum ille, cui præstitum fuerit, seruare negligit quod promisit.

DE EXCEPTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHI. diacono Richimundiæ.

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obstat replicatio communionis.

Constitutio Lxxxvj.

Extra lib. 2 tit. 25. de exceptionibus.

A Nobis ex parte tua fuit quæsitum, vtrum is qui excommunicato in locutione vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum à sua possit accusatione repellere, cum ille communionem huiusmodi replicet contra eum.

Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod ipse ab accusatione

cusatione illius poterit remoueri, cum primus à communione fidelium sit exclusus: secundus verò tantum à sacramentorum participatione sit remotus.

Idem Audicensi Episcopo.

Habens plura beneficia contra alium de pluralitate non excipit.

Constitutio Lxxxvij.

CVm ecclesiasticæ prouisionis officium. Et infrà. Mandamus, quatenus Ia. faciatis præbendæ illius, de qua per Celestinum prædecessorē nostrū, nosci- tur inuestitus, pacifica possessione gaudere, cum exceptionem illam, quod præfatus Ia. in alia ecclesia beneficium possider, ei non possint opponere, quos cōstat varia beneficia in diuersis Ecclesijs obtinere. *Ibidem ca. Cū ecclesiastice.*

Idem Episcopo Eliensi.

Iudex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

Constit. Lxxxviij.

PAstoralis. Et infrà. Quoniam per dilatorias exceptiones, malitiosè non- nunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuæ respon- dendo decernimus, vt infrà certum tempus à iudice assignandum omnes dilatoriæ proponantur. *Ibid cap. Pastoralis.*

Ita, quod si partes extunc voluerint aliquas opponere, quas non fuerint protestatæ, nullatenus audiātur, nisi fortè aliqua de nouo sibi cōpetens exorta fuerit, vel is qui voluerit eam opponere, fidem faciat iuramento se postmodum ad illius notitiam peruenisse.

Idem Monachis Farsenensibus.

Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed reconuenire non potest.

Constitutio Lxxxix.

CVm inter Priorem & Conuentum de Argentolio ex parte vna, & nobilem virum S. de Malileone diœcesis Pictauien. ex altera, super damnis & alijs eorum vobis ex delegatione nostra quæstio verteretur, procuratore ipsius nobilis vestrū volente declinare iudiciū, eò quòd duos ex vobis habebat suspectos, Procurator monasterij allegauit parti eiusdē nobilis, quum esset vinculo excōmunicationis astrictus, exceptionis huiusmodi beneficium interdictum. Et infrà. *Ibidem ca. Cum inter.*

Inquisitioni duximus vestræ respondendum, quod prædicto nobili legitima defensio in iudicio reseruatur, & maximè iudicis recusatio, cū periculosum sit corā suspecto iudice litigare, ac suspectis iudicibus sedes Apostolica causam de certa conscientia non committat. Vnde in talibus non excōmunicati fauor attenditur, sed æquitas iudicantis, quum non debeat claudicare iudiciū, ac satis videatur absurdum, si actore impugnante, reo defensionis copia denegetur: quia sic condemnaretur multoties absoluendus. Porrò, cum excommunicato, quando in causa absolutionis existit, non sit iusta deneganda sententia, nec interdici debet eidem appellationis remedium, si contra iustitiam condemnetur: qua ratione in vno eodemq; negocio ipsi alia legitima subtrahantur suffragia, nō videmus. Cæterum non sic in recōuentione sentimus, ne, quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

Idem Monachis Farsenensibus.

Excipiens non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falsi potest etiam post sententiam opponi.

Constitutio xc.

CVm venerabilis frater noster I. Sabinensis Episcopus coram dilectis filijs nostris R. tituli sanctæ Anastasiæ presbytero & P. sanctæ Luciæ Diacono, *Ibidem ca. Cum venerabilis.*

 Cardi-

Cardinali quos sibi & R. procuratori vestro concessimus auditores, Ecclesiã sancti Viti cum suis possessionibus & pertinentijs periuisset, asserens eandem ad se in spiritualibus & temporalibus pertinere.

Idem nondum episcopi intentione fundata, præproperè sic respondit, Quod etsi dicta Ecclesia dudum fuerit ecclesiæ Sabinen. subiecta, eã tamen nõ poterat Episcopus vendicare, quam ex permutationis causa Farsenense monasteriũ obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo cõtineri prima facie videbatur, quod Theodosius Episcopus cum sacerdorum suorũ assensu prædictam ecclesiam sancti Viti pro quibusdam Ecclesijs & rebus alijs in cambium vestro duxit monasterio concedendam.

Ad hæc episcopus proposuit memoratus, intentionem suam per huiusmodi respõsionem esse fundatam. Cum enim pars vestra responderit se dictam ecclesiam ex permutatione facta per Sabinensem Episcopum obtinere, confiteri per consequens videbatur se credere quod dicta ecclesia tẽpore permutationis pertinuit ad Ecclesiam Sabinen. cum permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio, quàm cum domino, vel cum eo qui habebatur loco domini legitimè valeat celebrari. Et infrà.

Porrò memoratus Episcopus ad probandum, quod iam dicta Ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur ostendere, quod tam dictam Ecclesiam, quàm molendina, terras & alia bona eius Sabinenses Episcopi diutius possederunt, de illis pro suæ voluntatis arbitrio disponendo. Et infrà.

Intelleximus supradictum episcopum intentionem suam minimè fundasse per testiũ depositiones, vel per procuratoris supradicti responsionem: quia exceptionem obijciens, de intentione partis aduersæ non intelligitur fuisse confessus, vel per instrumentum ex aduerso exhibitũ: cũ in eo Theodosius Episcopus, à quo permutatio facta proponitur, non dicatur Episcopus Sabin. quanquam in transscripto, quo procurator vtebatur, appositum fuerit Sabin. per vitium falsitatis. Licet autem nimis excesserit, qui transscriptum illius instrumẽti falsauit, quia tamen delictum personæ in damnum Ecclesiæ redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verumetiam post obijci potest exceptio falsitatis cum falsorum instrumentorum prætextu lata sententia, vsq; ad viginti annorum spacium valeat retractari, veritate comperta nolumus, vt per id monasterio vestro præiudicium generetur.

Quia verò nobis constitit supradictam Ecclesiam sancti Viti constitutam esse in diœcesi Sabinensi, episcopale ius in omnibus eidẽ Episcopo adiudicauimus in eadem: istis duntaxat exceptis, quæ per authentica scripta ei noscũtur esse subtracta, quum per priuilegium siue per præscriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta.

Verum, quia dictus Episcopus, qui eandem Ecclesiam vendicabat, munitum se præscriptione legitima non ostendit, quamquam probauerit Episcopum Sabinensem bona eiusdem Ecclesiæ aliquanto tempore possedisse, vos ab impetitione Episcopi, quo ad temporalia eiusdem Ecclesiæ, sententialiter duximus absoluendos.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBAti de Cenedo.

Procurationes quæ debentur legatis & nuncijs Apostolicæ sedis, præscribi non possunt.

Constitutio xcj.

Extra lib. 2. tit. 26. de præscriptionibus: cap. accedẽtes.

ACcedentes ad præsentiam nostram, Præpositus S. Nazarij, & A. canonicus sancti Stephani, syndici & procuratores primicerij, & clerici Mediolanenses, de ordinarijs maioris ecclesiæ grauiter sunt conquesti, quod cum ipsi legatos & nuncios Apostolicæ sedis deuotè recipiant & procurent, dicti ordinarij procurare ipsos renuunt, & procu-

procurantibus ad expensas subsidium impartiri. Et infrà.

Volētes autem, vt quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur, Mandamus quatenus nisi dicti ordinarij per speciale priuilegium apostolicæ sedis præstandis procurationibus ostenderint se immunes (etiamsi longissimo tempore procurationis obsequium non impederint, cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vendicare) ipsos ad procurationis sarcinam ordine debito subeundam teneri decernas.

Idem Prioribus de Costa, & de sancto Donato.

Subditus non præscribit obedientiam contra prælatum.

Constit. xcij.

CVm non liceat à capite membra recedere, non sufficimus admirari, quod sicut referente Bracharensi archiepiscopo nobis est intimatum, licet ecclesiæ vestræ in ipsius sint diœcesi constitutæ, vos tamen obedire sibi tanquam episcopo vestro contumaciter recusatis. Et infrà. *Ibidem ca. Cum non liceat.*

Ideoque mandamus, quatenus præfato Archiepiscopo, & Ecclesiæ Bracharensi obedientiam & reuerentiam debitam, sicut alij clerici suæ diœceseos faciunt, impendatis, præscriptione temporis non obstante.

Idem Nobili Viro Matafeloni.

In iuribus ad Romanam Ecclesiam spectantibus currit sola centenaria præscriptio.

Constitutio xciij.

ADaudientiam nostri apostolatus peruenit. Et infrà. Proponebatur ex parte tua, Alexandrum Papam prædecessorem nostrum tibi in castro Palatioli concessisse singulis annis quadraginta solidos denariorū Papienūū, quos Romana Ecclesia ibi consueuit recipere annuatim: insuper comestiones, banna, placita, forisfacta, & omnia iura, quæ ibi Apostolica sedes habebat. *Ibid cap. Ad audientiam.*

Sed ea tibi ratione deberi castellanus eiusdem castri constantissimè asserebat.

Ad quod probandum inducebas prædicti papæ priuilegium, & librum Ecclesiæ Romanæ censualem: hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebant se vidisse præscriptum censum nuncijs Romani pontificis à quinquaginta annis, & infrà fuisse solutum.

Sed inter alia fuit ex aduerso responsum, quod nec priuilegium, nec liber censualis tibi aliquid commodi afferebant, quum priuilegio vsus non fueris spacio annorum triginta, & liber cēsualis suspectus existeret: * quare non fuerat in camera nostra receptus, ac scrinarius alio modo scripsisset dicta testium, quàm dixissent. *quia.*

Nos igitur magis authoritatem priuilegij, quàm depositiones testium attendentes, considerantes etiam librum censualem, quem non suspectū habuimus, licet non in camera nostra, sed in Cardinalis sancti Hadriani sit inuentus, quia eum, quando camerarius fuerat, de camera beati Petri suscepit, nec credentes ipsum scrinarium (quum iuratus sit, officium suum fideliter exequi) aliud scripsisse, quàm à testibus diceretur: respicientes insuper, quod est longe validius, ipsum negocium tangere principaliter Romanam Ecclesiam, contra quàm non nisi centenaria præscriptio currit: in solutione prædicti census, & aliorum petitorum condemnauimus partem aduersam, iniungentes eidē, vt tibi, non tanquam tibi, sed tanquam Romanæ Ecclesiæ (cuius authoritate debes percipere, cuius etiam propter prædicta beneficia vasallus existis) sine difficultate persoluat.

Idem Abbatibus Hildeſenenſi & Grandenenſi.

De centenaria præſcriptione, quæ ſolum currit contra Romanam Eccleſiam, tempora ſchiſmatum deducantur.

Conſtitutio xciiij.

Ibidem ca. Cũ nobis. C. de ſacro ſanct. Eccleſ. Vt inter diuinũ. Et in Authent. Vt Romana Eccleſia. 16 quæſt. 3. ca. Nemo. ibid. cap. Auditis.

CVm nobis. Et infrà. Licet tam legali, quàm canonica ſit diffinitione ſtatutum, vt contra Romanam Eccleſiam, quæ gaudet priuilegio ſpeciali, nõ niſi centum annorum præſcriptio ſibi locum valeat vendicare, tempora tamen intercidentium ſchiſmatum, quæ ſecundum iuris ordinem curſum præſcriptionis impediunt, nolumus aliquatenus computari, ſed diligenti conſideratione adhibita, de ipſa computatione deduci.

Idem Elienſi & Roſenſi Epiſcopis.

Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis Eccleſiis ſuæ diœceſis totum ius epiſcopale: ſubducitur tamen de præſcriptione temporis, quo vacauit Eccleſia cathedralis.

Conſtitutio xcv.

AVditis & intellectis meritis cauſæ, quæ vertitur inter Vigorienſem Epiſcopum, & Abbatem de Heueſcham, ſuper Eccleſijs in valle de Heueſchã, quas Epiſcopus aſſerit ad ſe diœceſana lege ſpectare: Abbas autem eas eſſe ab eius iuriſdictione prorſus exemptas. Et infrà.

Verum tanto tempore probantur per teſtes ab Abbatibus de Heueſcham pleno iure poſſeſſæ, vt videantur in eis Epiſcopale ius legitimæ præſcripſiſſe. Et infrà.

Quocirca mandamus, quatenus inſpectis priuilegijs The. & Of. regũ, quæ Abbas ſuper præmiſſa libertate ſe aſſerit habere: ſi per illa conſtiterit, quod vallis de Heueſcham ſit ille locus, quem Celeſtinus prædeceſſor noſter libertate donauit, abſoluatis Abbatẽ de impetitione epiſcopi ſuper eccleſijs memoratis, & adiudicãtes illas Abbati pleno iure ſubiectas, Epiſcopo ſuper illis ſilentiũ imponatis. Quod ſi Abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes ſuper tẽpore, quo infra quadraginta annos ſedes epiſcopalis vacauit: etſi per tantum tẽporis vacaſſe conſtiterit, vt illo ſubducto, non ſit quadragenaria cõpleta præſcriptio, vos in illis Eccleſijs epiſcopale ius adiudicetis Epiſcopo, & ſuper illo perpetuũ ſilentium imponatis Abbati. Si autem exceptionem huiuſmodi Epiſcopus non probauerit, quia tamen interruptionẽ probauit circa proceſſionem Pentecoſtalẽ in villa & eccleſia de Mortana, & receptionẽ ac procurationẽ Archidiaconi, necnõ ſolutionem denariorũ ſancti Petri in valle de Heueſcham, circa cognitionẽ quoq; cauſarum matrimonialiũ, & capellani ſuſpenſionẽ in prædicta villa de Mortana, & interdictum capellarũ in præfata villa de Heueſchã, vos ſuper his ius epiſcopale adiudicetis eidem, ſi tamen circa ſuſpenſionem & interdictũ huiuſmodi infra quadraginta annos interruptio facta eſt, in cæteris ei ſilentium imponentes, quæ Abbas præſcripſiſſe probatur.

Idem Parrhiſienſi Epiſcopo.

Non poteſt ſubditus contra ſuperiorem viſitationem aut procurationem, ratione viſitationis debitam, in ſeipſo præſcribere: quamuis alius in perſonam alterius præſcribere: poſſet vtrauque.

Conſtitutio xcvj.

Ibidem ca. Cũ ex officij ſui.

CVm ex officij ſui debito Senonenſem prouinciam viſitaret Archiepiſcopus Senonenſis, per Parrhiſienſem diœceſim tranſitum faciens, ad Abbatis ſancti Maglorij prioris de Caſtres, & quorundam aliorum Eccleſias eiuſdem diœceſeos neceſſe habuit declinare, à quibus cum debitam ſibi procurationem poſtularet, ipſi eam inhumaniter negauerunt, ad ſuæ negationis defenſionem hoc

ſolum

ſolum allegantes, quod non meminerant ſe procurationem huiuſmodi prædeceſſoribus eiuſdem Archiepiſcopi exoluiſſe, nec ab eis fuiſſe aliquando petitam. Et infrà.

Nos igitur præmiſſam eorum allegationem penitus nullam reputantes, cum contra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur, præſcribi nequiuerit, quemadmodum nec contra viſitationem ipſam poteſt aliquo modo præſcribi: etſi alius contra eum præſcribere poſſet vtranque.

Ideoque mandamus, quatenus ſententiam, quam in huiuſmodi contemptores de antiqua metropolis conſuetudine tulit Archiepiſcopus memoratus, vſq; ad ſatisfactionem condignam facias obſeruari: quia ſecundum Apoſtolum, qui ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum ſi metat carnalia, quũ nemo cogatur ſuis ſtipendijs militare. *1. Cor. 9.*

Si quid enim aliud quàm ſuperius fuerit allegatum, contra intentionem Archiepiſcopi obijcere & probare voluerint, nos eis faciemus iuſtitiam exhiberi.

Idem Archiepiſcopo Piſano.

Qui alieno nomine poßidet, non præſcribit: nec etiam is qui proprio, niſi habeat bonam fidem & iuſtum titulum.

Conſtitutio xcvij.

CVm iudicatus Calaritanus ad ius & proprietatem B. Petri pertineat, ſicut tota Sardinia nullo pertinet mediante, tibi non licuit pro te vel Eccleſia tua à Marchione Maſſe iudice Calaritano fidelitatis exigere iuramentum. Et infrà. *Ibidem ca. Cum iudicatus.*

Nos igitur, quæ nuncius tuus proponere voluit, plenius circumſpectis, non intelleximus te vel Eccleſiam tuã ſuper hoc aliquo iure ſubnixam, quum authoritatem ſedis Apoſtolicæ non oſtendas, per quam à iudicibus Calaritanis tu & anteceſſores tui fidelitatis exigeretis iuramẽta: nec præſcriptione aliqua munlaris, quũ ſecundum confeſſionem tuam nec eccleſia Piſana, vel tu fueris in quaſi poſſeſſione, iuris exigendi huiuſmodi iuramentũ, quod pro ſede Apoſtolica ab ipſis iudicibus receptum fuiſſe fateris, per quod conſtat Eccleſiã Romanam ſemper in quaſi poſſeſſione fuiſſe, quũ pro ea miniſterio tuo & anteceſſorum tuorũ exactum fuerit, & præſtitum iuramentũ, & is etiam poſſidere dicatur, cuius nomine poſſidetur. Si vero dicatur, quod nomine tuo & anteceſſorum tuorũ, & nõ nomine noſtro, & Romanæ Eccleſiæ fuerit iuramẽtum exactum, poſſit inferri, quod iuramentum præſtitum de conſeruando iure & honore ſedis Apoſtolicæ fuerit violatum: vnde licitè retineri non poſſet, quod contra iuramentum huiuſmodi fuerit ſcienter obtentum: quia etiam ſecundũ hoc, locum præſcriptio habere non poſſet, quum in præſcriptione rerum eccleſiaſticarum bona fides, & iuſtus titulus exigantur: etſi etiam locum potuiſſet habere præſcriptio, non credimus centenariam præſcriptionem, quæ ſola currit aduerſus Romanam Eccleſiam, poſſe probari. *34. quæſt. 2. ca. Si virgo.*

Idem Epiſcopo Lucanenſi.

Abbas in capellis præſcribere poteſt iura epiſcopalia, obtinet tamen in his ſolis quæ præſcripſit.

Conſtitutio xcviij.

CVm olim frater Epiſcope cum abbate & monachis ſancti ſaluatoris de Ficheto ſuper plebe Falmazane, & adiacentibus capellis: ipſius in noſtra præſentia litigando inſtitutionem in eis & alia ad ius epiſcopale pertinentia vendicares, ad fundãdam intentionem tuã ius cõmune principaliter allegabas: cũ ius authoritate dicebas vniuerſa ſpiritualia in prædictis locis, quæ ſunt in diœceſi tua conſtituta, ad te, tanquam ad diœceſanum Epiſcopũ pertinere: arbitriũ præterea ſuper hoc promulgatum à Piſtorienſi Epiſcopo, archipresbytero ac primicerio Lucanis allegans. *Ibidem ca. Cum olim frater. 16 quæſt. 7 ca. Omnes baſilicæ.*

Ad elidendam autem intentionem tuam Abbas Gregorij septimi Papæ priuilegium exhibuit, quod prædictum arbitrium multo videbatur tempore præcessisse, per quod tam monasterium, quàm plebs & capellæ prædictæ videbantur libertati donatæ. Et infrà.

Aliorum quoque Romanorum pontificum dictus Abbas priuilegijs vtebatur post arbitrium promulgatum obtentis, qui libertatis priuilegia sibi concedere videbantur. Et infrà.

Quia prædictus Abbas sufficienter ostendit monasterium suum, super institutionibus, destitutionibus, & ordinationibus plebani & clericorum, baptismo & pœnitentia in leuioribus culpis, sepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prædictis, in excommunicando, atq; interdicendo, & etiam absoluendo legitima præscriptione munitũ: Abbatem ipsum ab impetitione tua super iam dictis articulis duximus absoluendum, super illis tibi perpetuum silentium imponendo: super alijs omnibus, quæ ad Episcopale ius spectare noscuntur, iuxta tenorem arbitrij eundem Abbatem quo ad plebem, & capellas prædictas sententialiter condemnantes.

Innocentius Papa tertius.

Qui præscriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo, præscriptioni renunciat. Si præscriptio non erat completa, malam fidem habet: & ideo non præscribit.

Constitutio xcix.

Ibid. cap. Veniēs ad. VEniens ad præsentiam nostram Abbas sancti Martini de Pannonia. Et infrà.

Petijt à nobis postmodum idem Abbas, vt Vesprimensis episcopus non impediat vel faciat impediri, quominus omnes qui in Simagiensi parochia vel comitatu consistunt, de omnibus, quæ possident, decimas sibi soluãt, sicut in priuilegijs Paschalis Papæ prædecessoris nostri & sancti Stephani regis continetur.

Præfatus vero Episcopus postulauit, vt decimas Simagiensis comitatus infrà diœcesis terminos constitutas, quas detinet idem Abbas, sibi restitui faceremus: nisi aliquo iure speciali se ipsas possidere monstraret. Et infrà.

Chrisma verò, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicatum, ordinationes clericorum, qui ad sacros ordines promouendi fuerint clerici Ecclesiarum seu capellarum ipsius monasterij, quod est in Vesprimensi diœcesi constitutum, à Vesprimensi Episcopo postulabunt, siquidem catholicus fuerit, & gratiam sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis sine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio, quem maluerint, præsule catholico suscipiendi ea liberam habeant facultatem, sicut in priuilegio dicti Paschalis, & Alexandri Papæ prædecessorum nostrorum perspeximus contineri.

Non obstãte priuilegio Clementis papæ, per quod priuilegium suorum prædecessorum non extitit derogatum, cum de illis nullam fecerit mentionem, præsertim quum & ipse Clemens priuilegium illud concesserit saluis institutionibus, non solum Romanæ Ecclesiæ, sed ipsius etiam legatorum.

Nec obstare poterat præscriptio, quàm idem Abbas in suum subsidium opponebat, quia si consummata erat, quando ab Alexandro Papa priuilegium impetrauit, iuri præscriptionis renunciasse videtur, præsertim quum coram nobis priuilegio illo sit vsus, quod suæ intentioni (quantum ad hunc articulum) contradicit. Si verò nondum consummata erat præscriptio, sed erat in præscribendo: post impetratum huiusmodi priuilegium bonam fidem non habuit: & ideo secundum Canones non præscripsit.

DE SENTENTIA ET RE IVDICATA.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIDIACONO & Sacristæ Magalonensibus.

Si Papa contra pronunciationem suam confert beneficium, hoc tacito surreptitia dicitur collatio, & non tenet.

Constit. C.

CVm olim Magalonensis episcopus P. de Castro nouo ad vacantem archidiaconatum eiusdem Ecclesiæ nominasset, I. præposito, vt nullus ibi, nisi prius duplici sibi voce concessa, institueretur, per appellationem interpositam inhibente, Episcopus dictum P. de Archidiaconatu per suum annulum inuestiuit. Præpositus vero alium ad eundem archidiaconatum nominare præsumpsit. Tandem Celestinus prædecessor noster quod factum fuerat ab vtraque parte, cassauit: pronuncians quod aliquibus scriberet, vt tam Episcopum quàm personas ad ordinandum concorditer Archidiaconatum monerent: & eorum fortè monitis non admissis, hoc ipsi exequi non differrent. Post hæc verò dictus prædecessor noster G. qui nondū ad diaconatus erat promotus officium, præter conscientiam procuratoris Episcopi apud sedem Apostolicam tunc morantis, ipsum archidiaconatum contra pronunciationem suam contulit, sicut credimus, circumuentus. *Extra li. 2 tit. 27. de sententia & re iudicat. cap. Cū olim.*

Nos igitur inhærentes vestigijs prædecessorum nostrorum, dicentium sententiam Romanæ sedis, cum aliquid fuerit surreptum, posse in melius cōmutari, quod de prædicto G. factum est, non obstāte donatione, quam ab eodem Episcopo in elusionem donationis Apostolicæ nuper dicitur recepisse, in irritū reuocamus, & ei, licet absenti, quum de surreptione liquidò constet, super dicto Archidiaconatu perpetuū silentium imponentes, pręcipiendo mandamus, quatenus sæpedictum Archidiaconatum plena omnium vestrum, qui præsentes fuerint in Ecclesia, interueniente concordia ordinare curetis.

Idem Abbati & conuentui sancti Zenonis Veronensis.

Valet sententia contra ius litigatoris lata, si ab ea infra decem dies non fuerit appellatum.

Constit. Cj.

CVm inter vos pro ecclesia vestra, & archipresbyterum, & clericos sancti Proculi super subiectione eiusdem ecclesię quęstio verteretur: ex parte vestra fuit propositum, quod dicta ecclesia monasterio vestro pleno iure debet esse subiecta, videlicet in institutione, destitutione, inuestitura archipresbyteri & eiusdē fidelitate, ipsius & fratrum obedientia, correctione, repręsentatione, ad ordines, tonsoratione, susceptatione chrismatis, litanijs, & alijs similibus, per quæ plena subiectio declaratur, ad quod approbandum instrumentum publicum concessionis B. quondam Veronensis Episcopi pars vestra in medium producebat, quam concessionem successor eius G. ratam habuit & etiam confirmauit. Super his quoque tam Romanorum pontificum, quàm patriarcharum Aquilegiensium priuilegia, & confirmationes induxit, quorum vnus de subiectione plenaria in priuilegio suo euidenter expressit, quod sub testimonio R. quondam Veronensis Episcopi, qui eiusdem ecclesiæ archipresbyter extitit, factum fuerat & completum, & in eodem à priore sancti Zenonis mandauit sua vice subscribi. Adiecit etiam pars vestra, quod inter B. quondam Abbatem eiusdē monasterij, & sancti Proculi archipresbyterum & fratres ipsius procedente tempore de fidelitate, & obedientia manuali, controuersia fuit exorta: ad quæ duo illi se duntaxat teneri negabant, & super his testes producti fuerunt: tandem præfatus G. Veronensis Episcopus quendam Cardinalem sequens, à quo idem fuerat iudicatū, quod vel archipresbyter dimitteret ecclesiam, aut Abbati obedientiam repromitteret, sententialiter diffiniuit: cuius sententia cum nulla fuerit, appellatione suspensa in rem transijt iudicatam. Et infrà. *Ibid. cap. Cum inter.*

Quamuis fortè dicto instrumento donationis non sit plurimũ innitendum, nec confirmationibus, nec priuilegijs, quæ de ipso causam & originem acceperunt: attendentes tamen quod quantum ad litigantes ipsos, ius ex sententia factum fuit, postquam in rem transijt iudicatam, etiam si contra ius litigatoris lata fuisset, cum contra ius constitutionis expresse lata non fuerit, veritate gestorũ sermonibus præualente, quæ præsumitur rite per omnia celebrata, diffinimus vt archipresbyter sancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem & obedientiã præstet abbati sancti Zenonis.

Idem Canonicis Nouariensibus.

Sufficit ad confirmationem sententiæ nihil continentis iniquum, quod contra ipsam aliquid non probetur.

Constit. Cij.

Ibid. cap. Causam quæ inter. CAusam quæ inter vos & A. clericum super præbenda Nouariensis ecclesiæ vertebatur, Laudensi Episcopo de consensu partium commisimus terminandam, qui pro vobis contra dictum A. diffinitiuam sententiam promulgauit, à qua fuit ad nostram audientiam appellatum. Et infrà.

Licet ex parte ipsius A. fuisset propositum, quod contra formam mandati nostri dictus Episcopus sententiam promulgauit, sicut per attestationes nitebatur probare, quia tamen iudicis animus non semper ad vnam probationis speciem inclinatur, & ipsa sententia nihil continebat iniquum, & eidem iudici de communi partium assensu fuerat causa commissa, qui vt sententiam ferret post examinationem causæ ab vtraque parte fuerat requisitus, sententiam ipsam curauimus confirmare.

Idem Constantino Episcopo.

Sententia per lapsum decem dierum transit in rem iudicatam, si prius non fuerit appellatum, & quadrimestre tempus, quod datur condemnatis in personali ad soluendum, potest ex causa per iudicem arctari.

Constit. Ciij.

Ibid. cap. Quod ad consultationem. QVod ad consultationem. Et infrà. Quia postulasti, vtrum appellationi sit clerici deferendum, qui purgationem indictam sibi per sententiam, & ad ipsius receptionem terminum competentem, puta viginti dies vel amplius, sine contradictione recipiens, & ad diem veniens consequẽter appellat causam non exprimens appellandi, nec sit locus nisi suscipiendæ purgationi, & executioni sententię, à cuius prolatione & purgatione iniuncta vltra decẽdium dicitur effluxisse, taliter duximus respondendum, quod cum post decem dierum spaciũ sentẽtia in authoritatem rei transeat iudicatæ, qui ad procurationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditum denegauit, cum per hoc videatur per interpretationem iuris latæ sententiæ paruisse, præsertim vbi causa non redditur appellandi. Sed nec executionem ipsius sententiæ ideo conuenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest non nunquam à sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio sponte recipit terminum breuiorem, imputari sibi potest & debet, cum ex hoc videatur amplius beneficium contempsisse: vnde talis non audietur appellans, nisi forte aduersus eum modus executionis canonicus excedatur. *ff. de re. iudic. L. 2. Si 2. quæst. 6. § Sunt quorum.*

Idem Decano, Cancellario & C. canonico Lundoniensi.

Sententia potest probari per testes, licet non deponant de causis, quæ solent iudicem mouere ad sententiandum.

Constit. Ciiij.

Ibidem ca. Sicut nobis SIcut nobis intimastis, cum causa, quæ inter H. subdiaconum, & B. presbyterum super quinque modijs frumenti vertebatur, ipsi subdiacono singulis annis exoluendis, vobis cõmissa fuisset, & restitutionem sibi fieri postularet subdiaconus, supradictus aduersarius se ad hoc non teneri respondit, cum alia vice super

super hoc cōuentus fuerit, & sentētialiter absolutus, quod ostendere voluit duorum testimonio, ex quorū dispositione constiterit, quod magister A. authoritate episcopi Lundoniensis ipsum absoluit ab impetitione subdiaconi memorati. Verum, quia testimonium ipsorum quasi nudę prolatum fuerat, cum de causis, quæ iudicem mouere solent ad sententiam proferendam, nihil dixerint, quid tenendum sit, sedem duxistis apostolicam consulendam.

Cum autem in plerisque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris existat, quod omnia quæ iudicem mouent non exprimantur in sententijs proferendis, vobis taliter respondemus, quod cum ex depositionibus testium prædictorum constiterit sententiam à iudice suo prolatam, propter authoritatem iudiciarlam præsumi debet omnia legitimè processisse.

Idem Episcopo Astoricensi, & Abbati sancti Isidori Legionensis.

Ab eadem sententia potest appellare, ne dum reus victus, sed etiam tertius, cuius interest. & poterit sententia, quo ad reum, nil de suo iure docentem, confirmari: respectu verò tertij rationabiliter appellantis infirmari.

Constit. Cv.

CVm super controuersia, quæ inter Aurienensem Episcopum, & monasterium Celiæ nouæ super statu ipsius vertebatur, pro Episcopo diuersæ sententiæ latæ fuissent, nuncius Onetensis Episcopi per eas Onetensem ecclesiam læsam grauiter querebatur, ad quam proponebat monasteriū pertinere. Et infrà.

Ibidem ca. Cum super

Cum ex parte monasterij nihil rationabile fuerit propositum & ostensum, quare sententia pro Episcopo promulgata debuerat irritari, eam quantum ad monasterium duximus confirmandam. Et infrà.

Mandamus, quatenus, si constiterit appellationem pro ecclesia Onetensi rationabiliter interpositam, & ad eam prosequendam nuncium eius infra tempus legitimum destinatum fuisse, executio sententiæ differatur, ne circa possessionē Onetensis ecclesia detrimentū incurrat, alioquin, sicut ius postulat, executioni absque Onetensis ecclesiæ præiudicio demandetur, cui, quæ præmissa sunt, non præiudicent, quo minus suam valeat consequi rationem, cum res inter alios acta non noceat regulariter alij, iuxta constitutiones canonicas & ciuiles.

Extra lib. 2 de fide instru. cap. inter dilect.

C lib. 7 L. 2. res inter alios. & ff. de re iudicata. Sape.

Innocentius Papa tertius.

Si citatus ad sententiam ex legitima causa iudici ignorata non comparuit, tenet sententia, eo absente lata: sed retractatur, eo probante legitimam absentia causam. Si verò impedimentum probatur non plenè, non retractatur sententia, nisi prius doceat de ipsius iniquitate.

Constit. Cvj.

CVm Bartholdus miles curiam suam P. militi pignori obligasset, eodem P. subiato de medio, A. nepos eius, qui successit eidem, vacante ecclesia eiusdē, asserens quod ius patronatus cum vniuersitate transisset in eum, D. clericum eiusdem loci archidiacono ad supradictam ecclesiam præsentauit: qui de consensu Episcopi ipsum instituit in eadem, in possessionē eum induci faciens corporalem. Prædictus verò B. dominus fundi T. sacerdotem memorato Episcopo præsentauit, sed ipsum Episcopus non admisit. Cum autem dictus T. aduersus memoratū D. super prædicta ecclesia deposuit quæstionem, Remensis Episcopus apostolicæ sedis legatus iudicibus negocium delegauit: ad quem cum attestationes vtrinque receptas per partes postmodum remisissent, & præfato D. cum suis attestationibus accedente, dictus T. nec per se, nec per responsalem idoneū comparere curaret, ipse attestationibus inspectis clerici memorati, ipsum ab impetitione sæpe dicti T. sentētialiter reddidit absolutum, eidem T. imponens silentiū super ecclesia memorata. Postmodum autē idem presbyter ad archiepiscopi præsentiā infra breue tempus accedens, iustam causam absentię allegauit. Archiepiscopus verò Argentino electo, & Altæ syluæ, & Tudebernensis Abbatibus dedit suis literis in mandatis, vt si iustam absentię causam ille ostenderet corā eis, prędictam sententiam nullius decernerēt esse valoris, & causam fine debito terminatent:

Ibidem ca. Cum Bartholdus.

narent:alioquin facerent sententiam obseruari. Verum dicto electo, & præfatis abbatibus committentibus alijs vices suas, ipsi subdelegati testes super prædicto articulo receperunt, à quibus dictus clericus vocem ad nos appellationis emisit. Et infrà.

Licet aūt iustam absentiæ causam minus sufficiēter presbyter probauisset, ne tamen præiudicaret opinio veritati, R. diaconum Cardinalem eis concessimus auditorem: qui cum nobis omnia fideliter retulisset, ex tenore sententiæ Archiepiscopum inuenimus circumuentum: tum quia continebatur in illa, quod per attestationes ipsius clerici fuerat sufficiēter probatum, quod præfatus A. in possessione iuris patronatus extiterat, cum eūdem ad prædictam ecclesiam præsentauit, cum tamen per attestationes illas nihil ostensum aliud fuerit, nisi quod pro quodam iure, quod de illa ecclesia consueuit exhiberi patronis prædicti P. & A. annuatim decem solidos acceperunt: tum etiam quia in eadem sententia dicitur, quod dictus T. in probatione defecit, cum per attestationes suas appareat ipsum suam intentionem sufficienter probasse: tum etiam quia causam non recepit sufficienter instructam, cum vnius tantum partis attestationes receperit, quæ parum faciebant ad causam, vnde sententiam ipsam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes ecclesiam supradictam, cum per attestationes nobis constiterit euidenter, ipsum à vero patrono fuisse ad sæpedictam ecclesiam præsentatum.

Innocentius Papa tertius.

Papa in sententijs, quas profert, ordinem iuris seruat.

Constit. Cvij.

Ibid. cap. In causis. IN causis quæ summi pōtificis iudicio decidūtur, & ordo iuris & vigor æquitatis est subtiliter obseruandus: cū in similibus casibus cæteri tencātur similiter iudicare: nisi fortè cū aliquid causa necessitatis & vtilitatis inspecta dispensatiue duxerit statuendum.

Idem Conuentui S. Leufredi.

Secunda sententia in diuersa instantia contra primam lata tenet mero iure, nec debet infringi etiam si sit iniusta, ex quo ab ea non fuerit appellatum, præsertim si prima sententia secundis iudicibus non fuit ostensa.

Constit. Cviij.

Ibid. cap. Inter monasterium. INter monasterium sancti Anthonij Rothomagense & vestrum, super modo eligendi abbatem in monasterio vestro fuit quæstio agitata. Et infrà.

Cum constiterit nobis primam commissionem non fuisse per vltimam reuocatam, tum quia causæ suspicionis in iure propositæ, friuolæ videbantur, quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingressum opponere debuissent, quibus coram delegatis eisdem de subeundo iudicium renunciasse videntur: tum etiam quoniam de priuilegijs apostolicæ sedis & processu negocij coram primis iudicibus nihil in secundis literis dicebatur: quod si fuisset expressum, obtinere minime potuissent: Non obstante sententia, quæ pro monasterio sancti Anthonij dicebatur fuisse prolata, quæ tamen nobis ostensa non fuit: cum si à prædictis iudicibus fuisset ostēsa, ea posthabita, contrarium statuissent: alioquin eam obijcientibus imputetur, cum sub prætextu nouorum instrumentorum lites non debeant instaurari.

Factum priorum iudicum ratum & firmum habemus, & eorum sententiam confirmantes electo à vobis nos ipsi munus benedictionis saluo iure diœcesani curauimus exhibere.

Idem Episcopo, Decano & Cancellario Parrhisiensibus.

Tenet sententia contra priuilegium ostensum vel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, vel supplicatum.

Constit. Cix.

Suborta inter Meldensem Episcopum,& monasterium Resbacense super ipsius monasterij subiectione materia quæstionis,& procuratoribus partium litigantibus coram nobis, quia per confessionem partis aduersæ constitit eundē Episcopum quasi possessionem obedientiæ in eodem monasterio habuisse, ipsum restituendum decernimus ad eandem. *Ibidem rã Suborta.*

Verum quia priuilegium Innocentij Papæ prædecessoris nostri libertatem monasterij plenariam exprimebat, decano Suessionēsi, & suis coniudicibus dedimus in mandatis, vt Episcopo in quasi possessionem obedientiæ restituto, nisi contra priuilegium rationabile aliquid obijceret & probaret, super subiectione monasterij sibi silentium imponere procurarent. Et infrà.

Iudicibus autem causam instructam remittentibus, quia cognouimus efficaciores Episcopi rationes, subiectionem eidem adiudicauimus memorati monasterij, vt ibidem habeat tanquam diœcesanus Episcopus potestatem, ita tamen, vt per hoc nullum apostolicæ sedis præiudicium generetur, quo minus si voluerit, suam iustitiam prosequatur. Nimirum si præfati Innocentij priuilegium Alexandro fuit in iudicio præsentatum, & ipse tulit sententiam contra illud, intelligitur reprobasse. Si verò non fuit coram eo exhibitum, prætextu priuilegij de nouo reperti, prædicta non debet sententia retractari.

Idem Abbatibus sanctæ Mariæ in Cathag.& vallis secretæ.

Sententia à qua fuit appellatum, retractatur, si constet testes, ad quorum dicta tantum lata fuit, conspiratores fuisse, & contradicente parte receptos.

Constit. Cx.

Cum I. & A. canonici sancti Dionysij Remensis ex parte quorundam canonicorum eiusdē ecclesiæ nostro apostolatui reserarint, quod abbas eorum super dilapidatione, periurio, simonia, & quibusdam alijs erat multipliciter infamatus, nos Catalanensi episcopo & eius collegis dedimus in mandatis, vt ad ecclesiam personaliter accedentes, tam in capite, quàm in membris corrigerent corrigenda, & statuerent quæ statuenda viderent. Et infrà. *Ibid cap. Cū I. & A.*

Iudices autem abbatis & canonicorum iuramenta recipientes, abbatem ab administratione ipsius ecclesiæ per sententiam remouerunt, correctione membrorum dilata, quam tunc non poterant expedire. A qua sententia cum procurator prædictus ad nostram audientiam appellauerit, proposuit dictam sententiam reprobandam, tum quia iudices lite non contestata in ipso negocio processerunt, tum quia iuramenta conspiratorum contra ipsum recipientes, depositionibus coram partibus minimè publicatis nec ostensis eisdem, ad sententiā procedere præsumpserunt. Et infrà.

Quia verò de conspirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides, mandamus quatenus si vobis constiterit, quod illi cōspiratores fuerint, quorum cōstat à iudicibus iuramenta recepta, quod abbas probare voluit coram eis, & eorū dicta iudices secuti tantum modo, cum per alios ea probata non essent, sententiam protulerunt, vos irritantes processum eorum, in negocio iuxta formam prędictam comprehensam in prioribus literis procedatis. Si verò eos conspiratores fuisse nequiuerit comprobare, vel licet de hoc constaret, appareat tamen illos nihil super his deposuisse, pro quibus idem abbas fuit amotus, vel etiam si aliqua super his deposuerint, ea tamen per aliorum dicta fuerant sufficienter ostensa, processum ipsorum iudicum cōfirmetis, quia licet aduersus Abbatem non debuerint conspiratores admitti, iuramenta tamen ipsorum de veritate dicenda super statu ipsius domus recipi potuerunt, vt per ipsorum dicta super alijs fides possit haberi, quæ abbatem minimè contingebant: præsertim cum tunc probatum non esset eos conspiratores fuisse.

Idem

Idem H. De castro Guarcino.

Damnatus pro nulla vel pro modica iniuria infamis non efficitur.

Constit. Cxj.

Ibidem ca. Cum te à B.

CVm te à B. iniuriarum actione conuento, eò quòd diceres equum tuum non esse minoris precij quàm capillos ipsius, iudices qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent, tu timens ne ipsorum sententia te notaret infamia, beneficium restitutionis ad famam à sede apostolica implorasti.

Nos autem considerantes, quia nulla fuerit vel minima facta iniuria, volumus te per prædictam sententiam infamia non notari.

Innocentius Papa tertius.

Reuocata sententia propter defectum iurisdictionis, vt quia vnus ex iudicibus publicè excommunicatus erat, vel propter iuris ordinem non seruatum, iterum de principali quæritur.

Constitutio Cxij.

Ibidem ca. Ad probandum.

AD probandum quod procurator dominæ. Et infrà. Vos autem interim agnoscatis de confirmationis sententia, quæ lata est à iudicibus delegatis de electione custodis, vt eam (sicut de iure fuerit faciendum) confirmare vel infirmare curetis, ita vt si pro eo quod vnus ex delegatis iudicibus, qui eandem sententiam protulerunt, excommunicationis vinculo esset publicè innodatus, quando sententia lata fuit, sicut per metropolitani literas perhibetur, aut ex alia iusta causa eandem sententiam constiterit infirmandum, ipsa cassata, de ipsius electione custodis iterum cognoscatis.

DE APPELLATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ILLVSTRI regi Francorum.

Merus executor non recusatur, nec ab eo appellatur, nisi modum excedat, maximè si est datus cum clausula, appellatione remota.

Constit. Cxiij.

Extra li 2. tit 28 de appellat cap. Nouit ille. Supra eode libro. cōstitutione 103 & C. quorū app. non recip. L. Ab executione

NOuit ille, qui nihil ignorat. Et infrà. Præterea interdicti sententiam Cardinalis non edidit, sed potius publicauit, nec fuit dictator ipsius, sed verus executor. Vnde cum secundum ius ab executoribus appellari non possit, nisi forsan modum excederent in exequendo, nos etiam in literis super hoc directis ad ipsum, appellationis curauimus obstaculum inhibere, appellationi ab eo interpositæ non fuerat deferendum. De suspicionis autem obiectu, licet eum merito tibi suspectum non fuisse credamus, non tamē & si fuisset, propter appellationem interpositam ab eo desistere debuisset, ad quod non proprio motu, sed nostro potius præcepto processit.

Innocentius Papa tertius.

Si appellatio recipitur à iudice, vel approbatur à parte, terminus ad eam prosequendam prefixus obtinet vicem peremptorij, vt in absentem procedatur, ac si peremptoriè fuisset citatus, nec talis terminus praeueniri poterit ab aliqua partium.

Constit. Cxiiij.

Ibid cap Sæpe contingit.

SAepe contingit, quod cum ad nostram audientiam appellatur, propter defectum partis alterius neque per se, neque per responsalem idoneum appellationem interpositam prosequentis, vel forsitan ex malitia responsalis, mandatum procuratorium occultantis, lites quæ de facili poterant terminari, remaneant indecisæ, cum frequenter iuris quæstio moueatur, cuius apud nos probationes necessariæ non existunt, & interdum etiam facti quæstio de leui posset partibus præsentibus comprobari. Vnde licet in Lateranensi concilio fuerit constitutū, vt si in quocunque negocio aliquis appellauerit, & eo qui appellatus fuerat veniente,

Extra. li. 2 tit 28. cap. Reprehensibilis.

niente, qui appellauit venire neglexerit, competentem illi recompensationem faciat expensarum, vt hoc saltem timore deterritus, in grauamen alterius non facile quis appellet: quia tamen propter hoc quæstiones prorogantur, præsenti decreto statuimus, vt si huiusmodi appellatio, vel à iudice recepta, vel à parte fuerit approbata, post terminum appellationi præfixum, edicti peremptorij vires obtineat, ita videlicet, vt ex tunc in absentem perinde procedatur, ac si peremptoriè vocatus ad iudicium extitisset.

Quod si forsitan interposita prouocatio malitiose recepta vel approbata nõ fuerit, cum constiterit legitimè prouocatũ, nihilominus eam vigorẽ volumus obtinere, saluis constitutionibus de prouocãtibus post sentẽtiam promulgatis, quibus appellationes suas prosequi nõ curantibus, post terminum appellationi prosequendæ præfixum, rata manet sententia, quæ fuerat appellatione suspensa.

Quicquid autem contra citationem peremptoriam posset ab absente proponi, aduersus huiusmodi appellationem valeat allegari. Si quis autem terminũ appellationis præueniens tacita veritate literas impetrauit, & careat impetratis, & pœnam contumaciæ non euadat.

Hoc autem in litibus siue iudicijs exercendis volumus obseruari.

Idem Lemouicensi & Cathurcensi Episcopis.

Appellatione deserta per negligentiam appellantis, potest iudex ex officio procedere in casibus, in quibus eius officium exuberat.

Constit. Cxv.

COnstitutus in præsentia nostra Claremontensis Archidiaconus nobis exposuit quod Claremontensi decanatu vacante quidam canonici vota sua in Episcopum transtulerunt, & Episcopus cum quibusdam alijs expresse consentientibus in eũdem, archidiaconus ei cõtulit decanatum, vndecim canonicis prius appellantibus, ne quis assumeretur in decanum præter assensum omnium, cũ electioni eius viginti quinque tum per se tum Episcopo medio consentirent. *Ibid. cap. Cõstitutus.*

Cumq; sancti Marcelli presbyter Cardinalis, tunc apostolicę sedis legatus, per terras illas transitum faceret, non vt appellationi ad nos interpositæ derogaret, sed vt instructam transmitteret ad nos causam, sancti * Illudij & sancti Andreæ abbatibus examinationem ipsius delegauit, & mandauit eisdem, vt partem contradicentem electioni decani citarent ad ipsum, contradictionis suæ causam in eius præsentia ostensuram. Et infrà. ** al. Egidij.*

Intellecto igitur per assertionem cardinalis, quod sub ea forma fuerat appellatum, ne sine assensu omnium procederetur in electione decani, & quod appellantes appellationem infra annum nõ fuerant prosecuti, nec erat, propter quod eis esset biennium indulgendum, cũ sicut bis simplicem nũcium infra tempus legitimum ad sedem apostolicam destinarant, sic potuissent saltem semel procuratorem idoneum destinasse: ne tamen peremptorias exceptiones ex eorum parte propositas videamur sub silentio præterire, mandamus, quatenus si vobis constiterit archidiaconum facto Episcopi, ex quo nititur, sponte renunciasse, vel prædictum Episcopum processisse ad electionem ipsius, prætermissis prædictis, sine quibus ne procederet in illa translatione voluntatum, ex qua nititur archidiaconus, proponitur effeactum, ei super decanatu silentium imponatis: alioquin nominationem seu electionem taliter factam de alio, & quicquid fuerit sequutum ex ipsa, denuncietis irritum & inane.

Idem Cancellario Metensi.

Contra electum vel confirmatum nullum aliud ius expectantem, non admittitur regulariter exceptio vel appellatio, maximè frustratoria, ad impediendum electionis vel confirmationis effectum, sed possessione habita, poterit accusari vel denunciari.

Constitutio Cxvj.

COnstitutis in præsentia nostra N. Decano sancti Saluatoris, & Cantore Metensi. Et infrà. *Ibid. cap. Cõstitutis.*

Metensis intimauit Episcopus, quod sancti Saluatoris præpositura vacante dicclectioni præfixo per patrem & filium, & sanctum spiritum, in virtute obedictiæ, ac sub animæ periculo Canonicos adiurauit, vt secundũ Deum, & iuxta conscientiam suam vnũ eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendisse, quem Ecclesiæ magis vtilem, & idoneum reputarent. Decanus autẽ cum duobus diaconibus & subdiaconibus tribus, dictum cantorem in præpositum nominauit: Cantor verò ipse, qui presbyterali officio fungitur, & custos cũ scholastico, & magistro B. sacerdotibus, leuitis duobus, & subdiaconis quinque, te concorditer elegerunt, electionem tanquam à maiore & saniori parte capituli factam, cum de personæ tuæ honestate constaret, prædictus Episcopus confirmauit: & cum tibi vellet domum & inuestituram porrigere (vt moris est) decanus ad sedem apostolicam appellauit contra te, impotentiam duntaxat allegans, proponendo te in partibus illis quasi penitus impotentem, in quibus præpositiuæ possessiones existunt: addens quod alia tibi obijceret in præsentia nostra, quæ tunc in præsentia iudicis suspecti noluit explicare.

Nos ergo, quia constitit euidenter, illam appellationis causam, quæ fuit expressa, rationabilem non fuisse, aliam autem tunc non expressit, etsi dixerit idẽ Decanus, quod aliam vellet obijcere coram nobis, decreuimus tuæ confirmationis effectum non debere per ea quæ sunt proposita impediri.

Si quid tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum, sed in modum denunciationis vel accusationis duxerit proponendum, postquam pacificam ipsius præpositurę possessionem fueris assequutus, proponendi licentiam non negamus.

Idem Vigoriensi Episcopo.

Appellari potest, si locus non tutus partibus assignatur, etiam si sit scriptum, appellatione remota.

Constit. Cxvij.

Ibid cap. Ex parte tua. Ex parte tua. Et infrà. Præsenti pagina respondemus, quod quum excusetur honestè, qui ad præsentiam delegatorum iudicum non potest securè venire, citatus tu vel tui quoties ad illos iudices vos euocari contigerit, ad quorum præsentiam vobis periculosum est ire, liberè poteris appellare, etiam si in literis commissionis appellationis fuerit remedium interclusum, nisi iudices vobis assignent locum idoneum & securum.

Idem Episcopo, Decano & Præcentori Herfordensibus.

Licite appellat reus, si non auditur excipiens, procuratorem actoris non habere sufficiens mandatum, vel se prius conuentum per alias literas, de quibus non fit mentio in secundis.

Constit. Cxviij.

Ibid. cap. Significauit. Significauit nobis magister hospitalis Eboracensis. Et infrà. Præterea capitulum Eboracense authoritate quarundam literarum, in quarum sigillo continebatur sigillum capituli ad citationes tantum, cum aliud sigillum capitulum illud noscatur habere, quendam constituebat actorem: sed licet idem magister allegauerit, quod occasione literarum illarum actor non deberet admitti, & insuper adiunxisset, quod authoritate literarum quarundã à nobis ad alios iudices obtentarũ prius conuentus, non debuit per literas posteriores, in quibus nulla fuerat mentio de prioribus, conueniri, iudices tamen exceptiones huiusmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos appellationis emisit.

Quocirca mandamus, quatenus si vobis constiterit ob dictas causas, vel earum aliquam ad nostram fuisse audientiam appellatum, reuocato in irritum quicquid noueritis post appellationem huiusmodi esse factum, partes ad nostram audientiam conuocetis, & in causa procedatis.

Idem

Idem Magistro G. Archidiacono, & venerabili Normanno Canonibus Suessionensicis.

Licitè appellat reus, si non auditur, petens declarari rem petitam in libello.

Constit. Cxix.

Significantibus T. & R. fratribus, nostro fuit apostolatui declaratũ, quod quũ inter ipsos ex vna parte, & V. ex altera, super quadam terra coram indici- bus delegatis quæstio verteretur, ipsi quum plures terras haberent, vt terra illa super qua quæstio vertebatur, ostenderetur eisdem, à iudicibus postularũt: quod cum ipsi facere denegarent, ad nostram audientiam prouocauerunt. *Ibid. cap. Significantibus.*

Quocirca mandamus, quatenus, si est ita, reuocato in statum debitum, si quid post appellationem noueris attentatum, &c.

Idem Eboracensi Episcopo, & Abbatibus de Lucano & monte molli.

Iudex à quo non potest statuere terminum ad finiendam appellationem: quod si fecerit, intelligitur statuisse ad se præsentandum.

Constit. Cxx.

Ex insinuatione Prioris & Canonicorum sanctæ Barbaræ nobis innotuit, quod eum inter ipsos ex vna parte, & V. camerarium de Tangar. ex altera, super quodam monasterio coram iudice ordinario quæstio verteretur, & idem Camerarius ad nostram audienriam appellauerit, appellationi rerminum non præfigens, dictus iudex, qni causam illius fonere videbarur, pro eo quod quidam clericus commensalis suus dicti Camerarij in eadem causa fuerat aduocatus, hunc terminum appellationi præfixit, vt ad festum Purificationis vtraque pars esset ab appellationis prosequtione reuersa, licet non potuit nobis legem imponere, vt eam teneamur infra dictum terminum expedire, quum & secundum legitimas sanctiones lis, quæ in consistorio principis speratur inferri, absque damno moræ intracta permaneat, donec ipsam faciat introduci, & à proceribus dirimi, iuxta morem. Interim autem nuncius Camerarij præueniens nũcium eorundem, nec ipso vsque ad terminum legitimum expectato impetrauit literas & recessit. *Ibid. cap. Ex insinuatione.*

Quia vero fraus & dolus alicui patrocinari non debẽt, mandamus, quatenus, si est ita, partibus conuocatis, audiatis causam, & si de his constiterit, literæ Camerarij non valebunt.

Idem Rofensi & Bondensi Episcopis.

Qui extra iudicium appellat ex verisimilibus & probabilibus causis, ne in possessione molestetur, si postea spoliatur, restituitur antea omnia in statum, in quo erat tempore appellationis emissæ.

Constit. Cxxj.

Bonæ memoriæ O. de camera persona Ecclesiæ de Fan. viam vniuersæ carnis ingresso, Abbas sancti Augustini Cantuariensis eiusdem Ecclesiæ, quam ad se asserit pertinere, primo per quosdam monachos, secundo per seipsum possessionem ingressus, ad nos pluries vocem appellationis emisit, ne quis eum super possessione ipsius Ecclesiæ præsumeret molestare. Cumque aliquandiu prædictam Ecclesiam pacificè possedisset, quidam laici Cantuariensis diœcesis ipsum Abbatem & monachos de possessione ipsius Ecclesiæ per violentiam eiecerunt. Et infrà. *Ibid. cap. Bonæ memoria.*

Procurator verò archidiaconi proposuit ex aduerso, quod defuncta persona Ecclesiæ, archidiacono tamen datur eius custodia: imo Archidiaconi, qui fuerunt pro tempore, tam de iure communi, quàm de generali consuetudine, tam in illa Ecclesia, quàm in cæteris eiusdem diœcesis hoc iure semper vsi fuere. Præterea præfatus O. nomine Archidiaconi Ecclesiam possedit eandem, vt pote qui ei vnam procurationem, & quinque solidos nomine ecclesiæ annis singulis exoluebat. Et infrà. *63. dist. ca. Si in plebibus.*

Præmissis igitur diligenter inspectis, prædictos Abbatem & monachos in eum statum, in quo tempore appellationis factæ ex verisimilibus & probabilibus causis ad nos legitimè interpositæ fuisse noscuntur (proprietatis parti vtrilibet saluo iure) decernimus reducendos, ac fructus medij temporis perceptos censuimus pariter assignandos eisdem.

Idem sancti Augustini & sancti Gregorij Prioribus.

Itineris arreptio habet vim appellationis, si seruantur ea quæ seruari debent in appellatione.

Constit. Cxxij.

Ibid cap. Dilecti filij Dilecti filij Io. & H. Prioris, & monachorum Cantuariensis Ecclesiæ nuncij retulerunt, quod cum pro causa, quæ inter dictos Priorem & monachos & Cantuariensem Archiepiscopum super capella de Lamede verteretur, ab ipsis ad sedem Apostolicam mitterentur, idem Archiepiscopus post iter arreptum in eos excommunicationis sententiam promulgauit.

Cum autem plus sit ad sedem Apostolicam facto prouocare quàm verbo, & ipsis propter dictam causam ad Romanam Ecclesiam venientibus, intelligitur ad sedem apostolicam prouocatum, mandamus, quatenus si est ita, dictos Io. & H. denunciet is excommunicationis vinculo non teneri.

Idem Episcopo Eliensi.

Per clausulam, appellatione remota, inhibetur omnis appellatio, quæ à iure non indulgetur expressè.

Constit. Cxxiij.

Ibidem ca. Pastoralis. Pastoralis officij diligentia. Et infrà. Quæsiuisti, vtrum quando inhibetur appellatio in rescripto, frustratoria tantum inhibita videatur.

Nos igitur attendentes, quod per appellationē frustratoriā, etiamsi non fuisset inhibita, negociū non debeat impediri, respondemus, quod quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ à iure non indulgetur expressè: sed si appellans fuerit grauatus iniustè, grauamen huiusmodi per superiorem poterit emēdari.

Verum, quia multoties quis ad tempus per appellationem legitimam à iudicis sui, quo ad aliquem certum articulum, eximitur potestate: consuluisti nos, vtrum, si quis excommunicationis sententia innodatus, ante denunciationem ipsius ab ea tanquam minus rationabiliter promulgata in eo casu, in quo ante sententiam appellatoriam vires obtinuisset, curauerit prouocare, eò quòd per appellationem interpositam excommunicantis videtur iurisdictio dormitasse, ipse denunciare possit eundem, & ad tempus ecclesiasticis beneficijs clericum spoliare.

Nos itaque respondemus, quod quum executionem excommunicatio secum trahat, & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipsum excōmunicatum denunciare potest, vt ab alijs euitetur: & illi prouentus ecclesiastici meritò subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur.

Idem Episcopo Parrhisiensi.

Si appellans ad superiorem comparet coram iudice inferiori super concernentibus ipsam appellationem, ipsi appellationi renunciare videtur. Si autem protestetur, quod propter hoc non intendit renunciare appellationi, tanquam contraria allegans, non est audiendus, nisi notorium sit, actum illum esse iniustum, super cuius emendatione audiuit inferiorem.

Constitutio Cxxiiij.

Ibidem ca. Solicitudinem pastoralis. Solicitudinem pastoralis. Et infrà. Sanè quum sicut recepimus duobus coram Episcopo litigantibus alter eorum ad sedem Apostolicam appellasset, Episcopus appellantem reputans contumacem, ipsum excōmunicationis vinculo innodauit: qui coram metropolitano de Episcopo sibi petijt iustitiam exhiberi, asserens, quod post appellationem legitimè ad nos interpositam ipsum excommunicauerat, & petens se ad eum statum, in quo fuerat appellationis tempore, à metropolitano reduci, denunciari videlicet absolutū, adijciens etiā quod appellationi non renunciabat obiectæ, sed prosequi volebat eandem. Et infrà,

Nos

Nos igitur Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod sicut metropolitanus de appellatione ad nos interposita cognoscere omnino non valet, sic nec de his quæ post appellationem fuerant innouata, dummodo de alijs cognosci nō possit, nisi de appellatione pariter cognoscatur, vel de his quæ appellationis causam contingere dinoscuntur. In quo casu si metropolitanus ad cognoscendū partes suas interponere fortè præsumeret, Episcopus posset ad appellationis beneficiū conuolare. Nam ad officium eius, qui de appellatione cogniturus est, pertinet prudenter corrigere, quæ contra ipsam inuenerit attentata: si verò notoriū extiterit, quod mandatum Episcopi indiscretum fuerat, vel iniustum, cui non tenebatur subditus obedire, ac per consequentiam ei liquebat euidenter subditū legitimè prouocasse, potest Archiepiscopus authoritate metropolitani declarare subditum irrationabiliter extitisse anathematis mucrone percussum. Cum autem excommunicatus, qui appellauerat iuxta perscriptam formam coram archiepiscopo, deponit contra Episcopum quęstionem, metropolitanus ad cognoscēdum de causa potest interponere partes suas, cum ille appellationis prosecutioni renūciasse tacitè videatur: sed si verbo vel facto appellationem se velle prosequi protestetur, non est tanquam aduersa petens & sibi contrarius audiendus.

Idem Episcopo & Cantori Trecensibus.

Per appellationem legitimè interpositam principale cum accessorijs ad iudicem appellationis defertur, & sententia excommunicationis & interdicti post appellationem lata non tenent.

Constit. Cxxv.

Dilectis filijs Decano Altisiodorensi, ac magistro R. Altisiodorensis Episcopi procuratore in nostra præsentia constitutis, idem magister proposuit, quod cum dictus Episcopus presbyterum domus Dei, in qua dispēsationem plenariam obtinere dinoscitur, detineri faceret vinculis mācipatum, pro eo quod bona quædam eiusdem domus, quæ furtiuè subtraxerat, restituere detrectabat, propter quod etiam ab eodem Episcopo excōmunicationis fuerat vinculo innodatus, & supradictus decanus Episcopum monuisset, vt ei restitueret vel saltē recrederet presbyterum memoratum, quem ad iurisdictionem suam pertinere firmiter asserebat. Episcopus metuens ne decanus aliquid in suum præiudicium attētaret, se ac suos, statum ecclesiæ, ac ciuitatis, protectioni metropolitani supponens, ad eius audientiam appellauit. Verum decanus post modicum tempus interdictum huiusmodi promulgauit, vt episcopo in ciuitate præsente à diuinis in Altisiodorensi ecclesia cessaretur. Postmodū verò, cum die appellationi præfixo comparuissent partes coram officiali curiæ Senonensis, decanus allegās quod appellationi ab Episcopo interpositę ideo non duxerat deferendum, quoniam presbyter supradictus adhuc in vinculis tenebatur, quando ad nos vocem appellationis emisit. Officialis autem iudicauit irritum interdictum à decano post appellationem episcopi promulgatum. Et infrà. *Ibid. cap. Dilectis filijs.*

Quia verò idem Episcopus diuersos modos expressit, secundum quos decano paratus fuerit super captione presbyteri iustitiam exhibere, ad metropolitanam sedem appellans, decanus non potuit post hoc ferre sententiam interdicti, & ideo sententiam ipsam ab eo post appellationem legitimè promulgatam irritam decernimus & inanem: non obstante quod decanus ad excusationem suam quasi variando proposuit, quod priusquā Episcopus appellasset, sententiā tulerat, cuius effectū ad tempus duxerat suspendendum, cum interim appellatione interposita procedere non debuerit ad sententiam exequendā, officialis processum, qui post appellationem huiusmodi sententiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerarium iudicās, cum appellatione ad nos interposita nil debuit innouari. Præterea licet excommunicationis sententia in Decanum per Episcopum promulgata, ritè lata prima facie videretur, quum per dictum Officialem esset prohibitū, ne seruaretur in Ecclesia interdictum, & Decanus ne celebraretur in Ecclesia prohibendo, diuinum videretur officiū perturbare: quia tamen per appellationem ad nos interpositam ex parte Decani, cui etiam officialis duxerat deferendum, apostolos concedendo, non solum principale ne-

goeium,sed accessoria etiam ad nostrū referebantur examen, eandem sententiam post appellationem promulgatam decernimus viribus caruisse. Verū licet Archiepiscopus post appellationem promulgatam decernimus viribus caruisse. Verū licet Archiepiscopus post appellationem prædictam, de qua sibi per officialis literas innotuerat, Decanum denunciauerit euitandū: Senonenses tamen canonicos, qui saniori ducti cōsilio cōmunicauerūt eidē, vt appellationi ad nos interpositę magis quàm denūciationi ab Episcopo factæ deferrent, inculpabiles iudicam⁹.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo.

Postquam Papa aliquam causam ad se reuocat, non valet processus postea per minorem iudicem factus, sicut non valeret, si fuisset ab ea legitimè appellatum.

Constit. Cxxvj.

Ibidem ca. Vt nostrum VT nostrum prodeat de vultu Dei iudicium. Et infrà. Iudicibus dedimus in mandatis, vt si post secundum mandatum, per quod totius cognitionem negocij ad nostrum iudicium reuocauimus, traditionem sigilli dicto H. à te cognoscerent esse factam, eam decernerent irritam & inanem, inhibentes illi, ne quomodolibet eo vti præsumeret, cum plus sit Romanū Pontificem ad se aliquod negociū reuocare, quàm quenquā ad eū super aliquo negocio prouocare.

Idem Abbati sancti Felicis, & G. Canonico Bononiensi.

Si terminum appellationi prosequendæ statutum ab homine, altera pars præuenit, hoc tacito literas impetrando, litera non valent, sed terminum iuris etiam appellatus præuenire potest, dummodo nimium non præcurrat, & vbi ex dilatione imminet periculum (etiam neutra parte prosequente) potest iudex ad quem supplere partes, compellendo ad prosequutionem.

Constit. Cxxvij.

Ibid. cap. Oblata nobis. OBlatæ nobis vestræ literę continebant, quod quum quidam iudices, quibus causa, quæ inter Sambriensem & Rinocorensem plebes vertebatur, fuerat ab Apostolica sede commissa, pro plebe Sambriensi sententiam protulissent, ac à procuratoribus plebis de Rinocor. ad nos fuerit sine termino appellatum, nec delatum appellationi fuisset, nec ad prosecutionem ipsius terminus à iudicibus partibus assignatus: plebanus de Sambro. super obseruatione prædictæ sententiæ, sicut rationabiliter lata erat, nostras ad vos literas, & alia pars alias commissionis literas à nobis super infirmanda eadem postmodum ad alios iudices, impetrauit, nulla in posterioribus literis de prioribus habita mētione. Vnde in dubitatione reuocato, an posteriores iudices vel vos de illa debeatis cognoscere, nos super hoc consulere voluistis. Et infrà.

Supra eodē lib. constit. 64. Licet igitur appellanti legitimè à sententia indulgeatur annus à lege, aut ex iusta causa biennium ad appellationem interpositam prosequendā: quia tamen huiusmodi terminus potest restringi, non solum à prouocante, verum etiam à iudice, à cuius sententia prouocatur (cum ideo sit constitutum, non vt terminus ipse præueniri non possit, sed ne valeat prorogari) credimus distinguendum in quo casu literæ impetrantur. Et quidem quando certus terminus ab appellante, vel à iudice appellationi præfigitur prosequendæ, si eo tacito appellatus literas impetrauerit, huiusmodi literæ tanquam tacita veritate surreptæ obtinere non debent aliquam firmitatem.

Si verò non sit aliquis terminus à iudice vel ab appellāte præfixus, pars appellata infra terminum constitutum à lege (dummodo nimium non præcurrat, vt appellantem in commissione impetranda supplantet) cōmissionis literas poterit impetrare, quarū authoritate in appellationis causa legitimè procedatur, ita quod si appellans volueris in causa appellationis procedere, oportebit eum agere sub iudice sic obtento, nisi possit eum legitimè recusare. Quod si agere noluerit, appellatus potest nihilominus prosequi causam ipsam, maximè si sentiat sibi ex dilatione imminere grauamen.

Superior quoq; iudex si viderit ex dilatione periculū imminere, potest & debet neutro prosequente appellationem occurrere, vt periculū euitetur: puta si à sententia lata super cōfirmatione alicuius electi fuerit prouocatū, & vtraq; pars velit

vel itetiam ad annum prosecutionem appellationis differre, potest vtique, imò debet superior iudex, ad quem fuerat appellatum, terminum prouidè moderari, ne gregi dominico diu desit cura pastoris.

Ex his igitur consultationi vestræ noueritis esse respõsum, quod per posteriores non derogatur prioribus legitimè impetratis, per quas ad confirmandã sententiam, vel infirmandam præuia potest ratione procedi.

Innocentius Papa tertius.

Altera parte contumaciter absente, potest iudex appellationis etiam principale negocium diffinire, si post litem contestatam fuerit appellatum.

Constitutio Cxxviij.

PErtuas literas requisisti, vtrum, si post latam sententiam, vel saltem post depositiones testium publicatas fuerit aptè appellatum, hi qui super hæc delegantur à nobis, si altera partium eorum se noluerit cõspectibus præsentare, causam sibi delegatam iudiciali possint calculo terminare.

Ibidem ca. Per tuas literas.

Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quod cũ lis sit super eodẽ negocio coram primis iudicibus legitimè contestata, poterunt iudices delegati (eo qui conuenitur se per contumaciam absentante) cum eis de meritis causæ liquebit, commissum sibi negocium diffinire.

DE CONFIRMATIONE VTILI vel inutili.

INNOCENTIVS PAPA III. DECANO Padcbornensi.

Innouatio priuilegij nouum ius non tribuit, nec antiquum confirmat, sed si quod competebat, conseruat.

Constitutio Cxxix.

CVm dilecta in Christo filia Abbatissa & sorores Ecclesiæ de Gardeuenensi, sua cuperent priuilegia innouari, propter viarũ discrimina quatuor Episcopis & Abbatibus totidem, vt ea inspicerent diligenter, & tenorem ipsorum fideliter transcribentes sub sigillis suis nobis remitterent duximus iniungendum. Et infrà.

Extra lib. 2. tit. 30 de confirmatione vtili vel inutili. cap. Cum dilecta in Christo filia.

Nos autem tam legato, qui sub sigillo proprio ea nostro fecit conspectui presentari, quàm inquisitoribus ipsis fidem debitam adhibentes, licet non videremus, quare non deberent eadem priuilegia innouari: quia tamen C. maioris Ecclesiæ, & I. sanctæ Crucis Canonici proposuerunt Hildesemensem Ecclesiam in possessione subiectionis ipsius monasterij per centum annos & amplius extitisse, priuilegia ipsa tunc non duximus innouanda.

Vnde iudicibus dedimus in mandatis, vt ad locum idoneũ accedentes, ciuitatis qui fuerint euocandi, inquirerent super his diligentius veritatem, à quibus pars Hildesemensis Ecclesiæ, ad apostolicam sedẽ appellauit. Nuper autẽ iterato prædicta petijt Abbatissa, quatenus deberemus priuilegia suæ Ecclesię renouare. Ex aduerso vero fuit postulatum, vt causam ipsam discretis viris committere dignaremur, qui testes reciperent, quos cõtra priuilegia monasterij & ad probandum præscriptionem legitimam inducere proponebant.

Nos igitur attendentes, quod iure sit ciuili statutum, vt quando periculum testiũ formidatur, ne veritas occultetur, vt probandi copia fortuitis casibus subtrahatur, etiã lite non contestata, testes valetudinarij, & alij, de quibus ex aliqua rationabili causa timetur, ad testimonium admittantur: eiusdem æqultatis similitudine prouocati, prædicta priuilegia, quasi iã nimia vetustate consumpta, cum fuerint non in pergameno, sed in papyro conscripta, duximus innouanda, nolentes quod ex innouatione huiusmodi nouum ius monasterio acquiratur, sed antiquum, si quod habet, per innouationem priuilegij conseruetur.

Ooo 4 Quia

Quia verò præfatum monasterium ad ius & proprietatē apostolicæ sedis per priuilegia prædecessorum nostrorum pertinere monstratur, ne ius Ecclesię Romanæ remaneat indefensum, eandem Abbatissam procuratricem ipsius duximus statuendam, vt cum aduersus Romanæ Ecclesiæ possessiones & iura nō nisi conrenarla currar præscriptio, ipsa super hoc, & alijs, vice nostra procuret, quę coram te in iudicio fuerint procuranda.

Nolentes igitur, quod de statu eiusdem monasterij diutius dubitetur, mādamus quatenus locum tutum & commodū eligēs recipias testes, quos ad præscriptionem probandā Hildesemensis Ecclesia, vel ad interruptionem ostendendā cœnobium duxerit producendos: & si legitimam præscriptionem probauerit, vt intendit, nisi probata fuerit interruptio ex aduerso, subiectionem ipsius monasterij adiudices Episcopo memorato, cum constet ipsum in sua diœcesi constitutum, priuilegiū, quod monasterio innouari fecimus, corrumpendo: alioquin eidem super hoc perpetuum imponens silentium, monasterium pronūcies perpetua libertate gaudere, nostro sibi priuilegio resignato.

Idem Episcopo & Præposito Vticensibus.

Non valet confirmatio, quam religiosus impetrauit à Papa super temporali administratione, seu prioratu, si tacuit se regularem, si vero expreßit, rescriptum præsumitur falsum, quia Papa non consueuit concedere.

Constitutio Cxxx.

Ibidem ca. Ad nostrā audientiā. AD nostram audientiam Præposito Nemanensis Ecclesiæ significante peruenit, quod quidam Canonici Nemanensis Ecclesiæ à nobis literas confirmationis super administrationibus suis obtinere laborant, religionis suæ conditione suppressa.

Cum igitur regularibus personis non cōsueuerit Apostolica sedes aliqua personaliter confirmare, mandamus, quatenus confirmationes, quas ab ipsis canonicis, quum regulares existant, noueritis taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes.

Innocentius Papa tertius.

Concordat cum capitulo supra proximè posito.

Constitutio Cxxxj.

Ibidem ca. Porrecta nobis ex parte. POrrecta nobis ex parte tua petitio continebat, quod plures ex religiosis, qui prioratibus & alijs administrationibus pręsunt, à nobis super ipsis quoad vixerint possidendis, confirmationis literas se asserunt impetrasse. Et infrà.

Cum igitur à cancellaria nostra huiusmodi literas emanasse non credamus, mandamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus vel administrationes tanquā religiosis confirmantur, eosdem punias tanquā falsitatis authores. Si verò in eis non fit mentio religionis ipsorum, illas tanquam tacita veritate surreptas denuncies non valere.

Idem Nobili Viro Matthæo de Riuarijs.

Sententia seu laudum contra formam iuris vel compromißi latum per arbitros, licet per Papam in forma communi fuit confirmatum, non tenet.

Constitutio Cxxxij.

Ibidem ca. Examinata. EXaminata causa, quæ vertitur inter te, & milites Campanicos super Ecclesia sancti Angeli, perpendimus arbitrium, quod vicedominus Sabinensis dicebatur super eodem negocio promulgasse, contra formam iuris & compromissi fuisse dictatum. Vnde quum non obstante confirmatione Celestini Papæ prædecessoris nostri, qui confirmauerat illud, sicut prouidè latum fuerat, & ab vtraque parte receptum, decernimus ipsum irritum & inane.

LIBRI SECVNDI FINIS.

D. INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINIS TERTII, CONSTITVTIONVM DECRETALIVM IN Eccleſia Catholica Liber tertius, agens potiſſimum de Vita & honeſtate Clericorum, de rebus negocijsque ad eos pertinentibus, deníque de Eccleſijs earundemque attinentijs.

DE VITA ET HONESTATE Clericorum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM Dei, dilecto nobis N. Apoſtolicæ ſedis Legato.

Eccleſiaſtici iudices & delegati gratis iudicare debent, nec exigere poſſunt decimam, vel aliam quotam litis, etiamſi hoc habeat conſuetudo.

Conſtitntio I.

CVM ab omni ſpecie mali præcipiat Apoſtolus abſtinere. Et infrà. Sanè ad audientiam Apoſtolatus noſtri peruenit, quod cum ex delegatione noſtra cauſas ſuſcipitis pertractãdas, more ſeculariũ ſuper decima litis vel parte alia, pro diuerſa terrarum conſuetudine, præter expenſas victualium cum litigantibus receptis pignoribus, pro ſalario conuenitis: non attendentes, quod ad hoc vobis & alijs clericis ſint eccleſiaſtici redditus deputati, vt ex ipſis honeſtè viuere debeatis. Et infrà. Ideoq́ue mandamus, quatenus ab huiuſmodi exactionibus de cætero abſtinentes, vigorem iudiciarium gratis ſtudeatis litigantibus impartiri: non obſtante quod in fraudem à quibuſdam proponitur, quod id exigatur nomine aſſeſſorũ, cum nec inſtum iudicium iudici vendere liceat, & venales ſententiæ ab ipſis etiam ſecularibus legibus reprobentur.

Extra lib. 3. tit. 4. de vita & honeſta clericorum. cap. Cum ab omni ſpecie. 1. Theſ. 5.

Idem Liuonienſi Epiſcopo, & eis qui cum eo ſunt fratribus.

Ad euitandum ſcandalum, poſſunt religioſi diuerſi habitus miſſi ad prædicandum de nouo conuerſis, ſe in vnum ſuperiorem habitum & propoſitum conformare.

Conſtitutio ij.

DEus qui Eccleſiam ſuam noua ſemper prole fœcundat. Et infrà. Ne igitur, ſi diſpar in vobis obſeruantia fuerit, & diſſimilis habitus apud eos, quibus vnum Euangelium prædicatis, ſcandalum ſuſcitetur, mandamus, quatenus eo non obſtante, quod inter vos monachi ſunt, & canonici regulares, vel alij etiam regularem vitam ſub alia diſtrictione profeſſi, omnes pariter in vnum regulare propoſitum & honeſtum habitum, quantum ad hoc ſpectat officium, conformetis.

Ibidem ca. Deus qui.

Idem Innocentius Papa tertius.

Ludi theatrales etiam prætextu conſuetudinis in eccleſiis vel per clericos fieri non debent.

Conſtitutio iij.

CVm decorem domus Dei. Et infrà. Interdũ ludi fiũt In Eccleſijs theatrales, & non ſolum ad ludibriorum ſpectacula introducuntur in eis mõſtra laruarum, verum etiam in aliquibus feſtiuitatibus, diaconi, presbyteri, & ſubdiaconi inſaniæ ſuæ ludibria exercere præſumunt. Et infrà.

Ibidem ca. Cum decorem.

Fraternitati veſtræ mãdamus, quatenus, ne ꝑ huiuſmodi turpitudinẽ Eccleſię inqui-

inquinetur honestas, prælibatam ludibriorum consuetudinem vel potius corruptelam curetis à vestris Ecclesijs extirpare.

DE COHABITATIONE CLERIcorum & mulierum.

INNOCENTIVS PAPA III. EXONIensi Episcopo.

Si fornicatio clerici ita est publica, quod transit in notorium, nec accusator nec testis necessarius est, sed si est publica per solam famam, non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est, testium dicta non iuratorum, sed si ex hoc oriretur scandalum, indicitur purgatio, in qua deficiens canonicè punitur.

Constitutio iiij.

Extra lib. 3. tit. 2. de cohabitatione clericorum & mulierum. cap. Tua nos duxit.

TVa nos duxit fraternitas consulendos, si de clericis publicè concubinas habentibus, qui quando à te conueniuntur se esse concubinarios diffitentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos viuere dinoscuntur.

Nos igitur consultationi tuæ taliter respondeamus, quod si crimen eorum ita publicum est, vt meritò debeat appellari notorium, in eo casu nec testis, nec accusator est necessarius: cum huiusmodi crimen nulla possit tergiuersatione celari. Si verò publicum est, non ex euidentia, sed ex fama, in eo casu ad cōdemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt, cum non sit testimonijs, sed testibus iudicandum. Sed si de clericis ipsis talis habeatur suspicio, vt ex ea scandalum generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicēda: quàm si præstare noluerint, vel defecerint in præstanda, eos canonica debebis animaduersione punire.

Idem Episcopo Pistoriensi.

Mulieres quanam & quando permittantur clericis cohabitare.

Constitutio v.

ANobis tua fraternitas requisiuit. Et infrà. Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi fortè de illis personis existant, in quibus naturale fœdus nihil permittat sæui criminis suspicari.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

INNOCENTIVS PAPA III. NORuicensi Episcopo.

Auferenda sunt clerico beneficia, quæ habebat tempore contractus matrimonij: collata verò postmodum scienter per episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem.

Constitutio vj.

Extra lib. 3. tit. 3. de Cleric. coniugatis. ca. Diuersis fallacijs.

DIuersis fallacijs. Et infrà. Accepimus aūt quod quidā clerici tuæ diœcesis, qui matrimonium contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere contendunt, in quorum conuersatione cithara cum psalterio malè concordat.

1. Cor. 7.

28. dist. ca. Siracusana

Cum ergo vir cogitet quomodo placere possit vxori, & ideo minus quę Dei sunt, valeat cogitare, cum quasi diuisus in duo, plenam sui non habeat potestatem, vt ei, à quo stipendium recipit, plenius famuletur, mandamus, quatenus huiusmodi clericos beneficijs ecclesiasticis, quæ in tua diœcesi sunt adepti, priues, appellatione remota: præsertim quum rerum ecclesiasticarum substantia per tales soleat deperire. Nisi fortè tu talibus scienter contuleris ecclesiastica beneficia, quibus eos non per te, sed per superiorem decernimus spoliandos.

Idem

Idem Archiepiſcopo Acheronenſi.

Filius ſacerdotis Græci ex vxore genitus, licitè inter Latinos promouetur, ſi ſcandalum non obſiſtat.

Conſtitutio vij.

CVm olim ad noſtram audientiam perueniſſet, quod canonici Anglorien. *Ibid. cap.*
cantorem Tricaricen. ſibi elegerint in paſtorem. Et infrà. Licet tibi de ſol- *Cum olim.*
ma electionis canonicè ac idoneitate perſonæ in alijs conſtitiſſet, mouit te ta- *32. diſt. ca.*
men, quod cum pater eius Græcus fuerit, & iuxta ritum Græcorum vxorem *Si quis co-*
duxerit in minoribus ordinibus conſtitutus, cantorem ipſum ex vxore legiti- *rum.*
ma in ſacerdotio ſuſcepiſſet.

Nos igitur attendentes, quod orientalis eccleſia votum continentiæ non ad- *31. diſt. ca.*
miſit, quoniam orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in ſuperio- *Nicena.*
ribus vtuntur matrimonio iam contracto, mandamus, quatenus, niſi pro eo *& ca. Quo-*
quod inter Latinos Græci huiuſmodi conuerſantur, regionis conſuetudo repu- *niã & cap.*
gnet: ſi aliud canonicum non obſiſtat, ad confirmationem & conſecrationem *Aliter.*
eiuſdem ſine dubitatione procedas. *32. diſt. ca. Placuit.*

Idem Epiſcopo Pictauienſi.

Clericus coniugatus non beneficiatus, non cogitur deferre tonſuram.

Conſtitutio viij.

IOannes nobis conquerendo monſtrauit, quod tu cum, quanquam iam du- *Ibidem ca.*
dum vxorem legitimam duxerit, pro eo quod prius in Acoluthum fuerat or- *Ioannes.*
dinatus, compellere niteris, vt tonſuram deferat clericalem: ex qua inter ipſum
& vxorem ſuam poſſet ſcandalum generari, de conſuetudine terræ tuæ clerici
vxorati non cogantur inuiti portare tonſuram.

Quoniam igitur idem etiam tonſoratus, non poteſt priuilegio clericali gau- *17. quæſt. 4*
dere, Mandamus, quatenus ipſum ſuper tonſoratione huiuſmodi nõ moleſtes, *ca. Si quis*
dummodo nullum percipiat beneficium eccleſiaſticũ, cuius ratione teneatur *ſuadente.*
clericalem deferre tonſuram: quia cum eum oporteat ſecularibus negocijs im-
miſceri, tonſura ipſius ſecularia exercentis videretur profecto in miniſterij no-
ſtri vituperium redundare.

Idem Innocentius Papa tertius.

Vxorati non admittuntur ad eccleſiaſticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.

Conſtitutio ix.

CVm decorem domus Dei. Et infrà. Eos qui ſunt publicè vxorati, non ad- *Ibidem ca.*
mittaris de cætero ad eccleſiaſticas dignitates, dimiſſis ab eis, quas non poſ- *Cum de-*
ſunt ſine prauo exemplo & graui ſcandalo retinere. *corem.*

DE CLERICIS NON REſidentibus.

INNOCENTIVS PAPA III. Capitulo Raguſino.

Priuandus eſt prælatus vel clericus non reſidens, qui citatus non reuertitur in termino ſibi præfixo, niſi habeat iuſtum impedimentum.

Conſtitutio x.

QValiter archiepiſcopus veſter temeritate propria receſſit ab eccleſia *Extra lib.*
Raguſinenſi, nec iam vltra quadriennium expectatus redierit, per li- *3. tit. 4. de*
teras etiam veſtras reuocatus. Et infrà. Diſcretioni veſtræ mãdamus, *Cleric. non*
quatenus, niſi forſitan iam redierit, vos poſt menſem à receptione *reſidẽt. ca.*
præſentium perſonam vobis idoneam in archiepiſcopum eli- *Qualiter.*
gatis.

Idem

Idem Patriarchæ Constantinopolitano.

Argumentum idem, quod & capitu præcedentis.

Constit. xj.

Ibidem ca. Inter quatuor. 21. quæst. 2 ca. Placuit.

INter quatuor animalia. Et infrà. De clericis qui ecclesias vel præbendas sibi concessas sine iusta & necessaria causa deserunt, tuo præsertim non accedente consensu, hoc tibi duximus respondendum, quod postquam congruo tempore fuerint expectatæ, nisi redierint ad illas, possunt eis iustè priuari, dùmodo nō sint iusto impedimento detenti.

Idem Archiepiscopo Panormitano.

Si nescitur vbi sit clericus, tribus publicis edictis citabitur in ecclesia sua: & si infrà sex menses non reuertitur, priuabitur ecclesia sua.

Constitutio xij.

Ibidem ca. Ex tua deuotionis.

EX tuæ deuotionis. Et infrà. In ecclesijs, eorū qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio peruenire, trinæ citationis edictum facias publicari, etsi nec sic curauerint obedire, & vltra sex menses suas deseruerint ecclesias, eis debent meritò spoliari, contra eos etiam procedatur, vt ipsos per suspensionis & excommunicationis sententiam ad tuam obedientiam venire cōpellas. Quod si nec sic eorum malitia poterit emolliri, eos B. tituli S. Susannæ presbyter Cardinalis apostolicæ sedis legatus à spiritualium administratione remoueat, & quibus præsunt ecclesijs de personis idoneis faciat prouideri, sed in eos degradationis sententiam non promulget, vt cum eis misericorditer, si expediat, facilius agi possit.

Idem Episcopo Altisiod.

Priuilegiatus & absens in studio, fructus præbendæ recipiat, existens in villa vel castello, vbi nullum est vel minus competens studium, priuilegio non vtitur.

Constitutio xiij.

Ibidem ca. Tua fraternitatis.

TVæ fraternitatis discretio postulauit. Et infrà. Quæsiuisti præterea vt cū interdum canonici, quibus studiorum gratia est indultum, vt in absentia sua fructus percipiant præbendarū suarum, accepta licentia se ad villas transferunt vel castella, in quibus nullum est vel minus competens studiorum exercitium, vtrum præbendarum suarū fructus sint talibus cōferendi. Ad quod breuiter respondemus, eis qui huiusmodi fraudē cōmittunt, cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impartiri, præfatam indulgentiam competere non debere.

DE PRAEBENDIS ET DIgnitatibus.

INNOCENTIVS PAPA III. ZAmorensi Episcopo.

Ordinato ad sacros per episcopum sine titulo nemine præsentante, ordinator vel successor compellitur in necessarijs prouidere, donec titulum habuerit.

Constitutio xiiij.

Extra lib. 3 tit. 5. de praben. & dig ca. Cū secundum. 12. quæst. 1. ca. Ex his 12 dist. ca. Cleros. & 16 quæst. 1. ca Si cupis. Psal. 15. 70. dist. ca. Neminem & ca. Sanctorum.

CVm secundum Apostolū, qui altari seruit, viuere debeat de altari, & qui ad onus eligitur, repelli non debeat à mercede: patetā simili, vt clerici viuere debeant de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur: vt ipsa nominis ratio persuadet. Cum enim κλῆρος, quod est sors vel hæreditas, clerici appellentur, quia in sui ordinatione vel assumuntur in hæreditatem domini, vel assequuntur hæreditatem in ipso, vt verè possint psallere cum propheta dicente, Dominus pars hæreditatis meæ: dignum est vt ecclesiasticis stipendijs sustententur, in qua & per quam diuinis obsequijs asscribuntur. Licet autem prædecessores nostri ordinationes eorum, qui sine certò titulo promouentur, in iniuriā ordinantiū irritas esse voluerint &

& inanes: nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per ordinatores vel successores eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos ecclesiastica beneficia consequantur.

Inde est, quod cum G. lator præsentium à prędecessore tuo fuerit ad subdiaconatum nullo præsentante promotus, mādamus quatenus, si eum hi, quibus examinationem ipsius duximus cōmittēdam, te citato legitimè, vt per teipsum vel idoneum respōsalem intersis, & tam super idoneitate personæ, quàm etiam super quantitate ac qualitate beneficij proponere tibi liceat, quicquid duxeris rationabiliter proponendum, idoneum esse repererint, tamdiu ei vitæ necessaria congruè subministres, donec per te in Zamaren. ecclesia vel alia fuerit competens beneficium ecclesiasticum assecutus, sciturus pro certò, quod si per examinationem eorum fuerit repertus idoneus, & tu ei iuxta mandatum nostrum neglexeris prouidere, cum hoc nobis per literas eorum innotuerit, ad id exequendum te per districtionem ecclesiasticam compellemus.

Idem Archiepiscopo Senonensi.

Qui hoc ignoranti scienter contulit præbendam, quam non potuit, illa euicta, aliam quam potest conferre tenetur.

Constitutio xv.

INter cætera. Et infrà. Facta resignatione à Guilhemo quondam canonico Laudunensi de præbenda eiusdem ecclesiæ, quæ per commutationem præbēdarum H. tūc Siclunen. canonico, authoritate apostolica assignari debebat, magister P. per Lauducen. episcopum de præbenda fuit inuestitus eadem. Super quo cum inter magistrum ipsum & dictum H. controuersia suborta fuisset, per Celestinum Papam prædecessorum nostrum omnia retractata fuerunt. Et infrà. *Ibidem ca. Inter cætera.*

Supradicto episcopo dedimus in præceptis, vt donec idē magister in eadē ecclesia fuerit præbendale beneficiū assecutus, nulli alij præbendam assignare pręsumat. Quod si fortè præsumpserit, id irritum decernimus, & inane. Decet enim vt quia præbendam ei, quam de iure nō potuit, assignauit, eam quam de iure potest, assignet, ne præbendam ei fraudulenter visus sit assignasse.

Idem Episcopo & Cantori Tornacensi.

Cassatur electio illius, qui poßidet plures dignitates, atque præbendas: & idem si detinetur aliquo vicio hic scripto.

Constitutio xvi.

CVm iam dudum. Et infrà. Verum quoniam ab R. Siclunen. canonico, I. de Bythinia quædam obiecta fuere, multitudo videlicet tam dignitatum quàm etiam præbendarum, ambitionis & auaritiæ vitium: cui nondùm finem imponens, contra diffinitionis nostræ tenorem & Lateranen. concilij statuta ad obtinendam præposituram Siclunensem se ingerit & ingessit, & quod die intrusionis suæ ante confirmationem præsumpserit ministrare, sicut & post cōfirmationem cassatam, mandamus, quatenus si inueneritis prædictum I. habere plures alias dignitates atque præbēdas, aut aliquid aliud præmissorum, quod ad cassationem eius sufficiat, inueneritis esse verum, ei super iam dicta præpositura silentium imponatis, ab impetitione ipsius Siclunen. ecclesiam absoluentes: cum multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in iudicium, exigente iustitia non debeant tolerari. *Ibidem ca. Cum iam. Extra lib. 3. tit. 5. de præben. & dignit. cap. Quia intātum.*

Idem Archiepiscopo & Archidiacono Senonensibus.

Recepto in canonicum, quàm citò facultas se obtulerit, debetur præbenda, & interim habebit quotidianas distributiones.

Constitutio xvij.

DIlectus filius T. canonicus Lingonen. proposuit, quod cū de mandato Cælestini Papæ prædecessoris nostri Lingonensis episcopis quandā præbēdam assigna- *Ibidem ca. Dilectus filius.*

assignauit eidem in ecclesia Lingonen. quia capitulum ipsum ad eandem recipere contemnebat. Et infrà.

Ad instantiam Remen. archiepiscopi, tunc Episcopi Prænestin. apost. sedis legati & authoritate ipsius, talis inter eũ & episcopũ & canonicos Lingõ. cõpositio intercessit, quod ipso ab eis recepto in canonicum, & concesso sibi stallo in choro, & participatione qualibet diuinorum, idem fructus præbendæ percipere non deberet, nisi loco proximo vacatur. Et infrà.

Cum ergo dictum T. in canonicum recipi canonicis non obuiet institutis, & vacaturam expectare præbendam, Lateran. concilio non sit dubium obuiare, nos facto eiusdem legati illicito reprobato, quod est licitum approbantes: quia videtur indignum, vt receptus in canonicum præbendæ beneficio defraudetur. Mandamus quatenus dictos Epis. & canonicos, vt ei præbendã cum se facultas obtulerit, non differant assignare app. postp. compellatis, facientes eidem portiones quotidianas, quæ fiunt in ecclesia memorata, sine diminutione qualibet assignari.

Idem Episcopo Brixiensi.

Non tenet electio, cum ad vnam præbendam duo simpliciter eliguntur.

Constit. xviij.

Ibidem ca. Tua fraternitatis. 1. quæst. 3 c. p. si quis præbendas. Extra lib. 3. tit. 8 de conceß. præben. ca. Nulla.

TVæ fraternitatis deuotio. Et infrà. Cum sæpe contingat, quod ad vnam præbendam duo clerici propter importunitatem petentium eligantur. Nos attendentes, quod si duo vnam præbendam tenerent, illud esset contra concilium Turonen. quod præbendarum prohibet sectionem: & si vnus illorũ ipsam obtineret præbendam, sub expectatione alius contra Lateranen. concilij statuta remaneret, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore iuris penitus est cassanda.

Idem Innocentius Papa tertius.

Si duo electi ad aliquam dignitatem compromittant in iudice, poterit index alterum confirmare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouisionem facere.

Constitutio xix.

Ibidem ca. Nisi essent.

NIsi essent viri prouidi & honesti, tam qui ordinem fecerunt, quàm illi, circa quos est facta ordinatio in ecclesia vestra sup negocio prioratus, ordinationem illam valde suspectam propter exempli perniciem haberemus. Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa vnum de electis, vt ipse habeat prioratum, hoc ex iurisdictione delegata secundũ iustitiam videtur esse statutum. Quod autem ordinatum est circa reliquũ, vt ipse viginti libras de redditibus capituli & xl. de prouentibus prioratus percipiat annuatim; hoc secundum prouidentiam intelligitur esse præceptum, ex arbitraria potestate, cum in delegatos fuerit compromissum, qui authoritatem sibi retinendo commissam, se pro bono pacis & vtilitatis hoc ordinasse fatentur.

Quia igitur hæc ordinatio ab omnibus est recepta, possuntq́; licitè prior & capitulum de prouentibus suis propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iussione iudicum prouisionem huiusmodi exhibere, nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, vt ad præstationem quadraginta librarum non dignitas prioratus, sed persona prioris maneat onerata, ne si fortè circa prouentus aliqua videatur facta sectio prioratus, ita quod ipso priore defuncto successor ipsius ad præstationem xl. lib. minimè teneatur.

Idem Episcopo Vadanensi, & Abbati Vatianensi.

Canonici priuilegiati à Papa super certo numero, si sponte receperunt aliquem supra numerum, contra impetrantes à Papa exceptione numeri vti non possunt.

Constitutio xx.

Ibidem ca. Pro illorũ.

PRo illorum prouisione. Et infrà. Burdegalensi archiepiscopo mandamus, vt magistro P. in aliqua ecclesiarũ suarum, vbi ei expedire cognosceret, competens faceret beneficiũ assignari, contradictores ecclesiastica districtione compescens:

pescens: qui decano & capitulo Xantonensi autho. nostra mandauit, vt ipsum admitterent in canonicum & in fratrem. Cumque iidem reluctarentur Canonici ac indulgentiam de quadragesimo canonicorum numero ei opponerent: quia archiepiscopus cognouit illos in elusionem mandati nostri indulgentia concessa eis irreuerenter abuti, prædictum magistrum de præbenda & canonia Xantonensis ecclesiæ inuestiuit, contradictores vinculo excommunicationis astringens. Et infrà.

Quia verò quod per dictũ archiepiscopũ de memorato magistro authoritate nostra prouidè factũ est, firmitatem volumus obtinere, mandamus, quatenus si vobis constiterit prædictos canonicos indulgentiã, quam habent de certo canonicorũ numero, non seruasse, & aliquem vltra constitutũ numerũ in canonicũ authoritate propria recepisse, cũ nobis legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt obseruare, latam in ipsos excõmunicationis sententiam à prædicto archiepiscopo tã diu denuncietis sublato appellationis obstaculo obseruandã, donec sæpedictũ magistrũ recipiant in canonicum, & ea quæ ad canonicatũ pertinent, cum stallo chori, & loco capituli ei studeant assignare.

Idem Bisuntinensi Archiepiscopo.

Non beneficiatus habens sufficiens patrimonium, ad sacros ordines legitimè promouetur.

Constitutio xxj.

TVis quæstionibus respondemus, quod clericos in minoribus ordinibus cõstitutos, de patrimonialibus bonis habentes vnde possint cõgruè sustentari, & si nondum fuerint beneficium ecclesiasticum assecuti, dummodo aliud canonicum non obsistat, ad superiores poteris ordines promouere. *Ibidem ca. Tuis quæstionibus.*

Idem Zamoren. Episcopo.

Absenti potest conferri beneficium alio mediante, nec refert vtrum absens inuestiatur per personam mediam, vel persona media inuestiatur pro absente.

Constitutio xxij.

ACcedens ad apost. sedem. Et infrà. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod clericus absens per alium, vel alius magis pro ipso poterit de beneficio ecclesiast. inuestiri. *Ibid cap. accedens.*

Idem Episcopo Trecensi.

Si ad vnum canonicatum & præbendam duo sunt recepti simpliciter, receptio non tenet, etiam interueniente apostolica authoritate.

Constitutio xxiij.

DIlecto filio P. sanctæ Prudētianæ presbytero cardinali, cellerario Trecen. & R. procuratori tuo auditore concesso, idem cellerarius proposuit coram eo, quod cum in manibus Remen. archiepiscopi tunc apost. sedis legati intendentis prouidere G. nepoti suo in Trecen. ecclesia pręben dam, quam ibi obtinebat, liberaliter resignauit, dictus legatus præfatum G. & eundem cellerarium in canonicos Trecen. instituit, & ambobus idem capitulum Trecen. stallũ in choro & locum in capitulo, & idem archiepiscopus supradictæ præbendæ fructus diuidendos communiter assignarunt, donec idem G. integrum esset præbendale stipendium assecutus. Et infrà. *Ibidem ca. Dilecto filio.*

Quorum receptionẽ procurator generalis prædecessoris tui in partibus Constantinop. tunc agentis postmodũ approbauit. Dictus quoq; cellerarius lectionẽ & Euangeliũ in hebdomada sua legisse dinoscitur, & tam decani quàm episcopi electioni, & aliorum negociorũ tractatibus, sicut canonicus Trecen. interfuit, & domũ quandam per capitulum memoratum obtinuit, quæ non nisi canonico consueuerat assignari: tuque cum ad eandem accessisses ecclesiã consecratus, eũ cum canonicis alijs ad osculum suscepisti, cum tunc nõ nisi canonici ad osculũ admittantur: & eidem super prædictis non mouisti per bienniũ quæstionẽ, propter quod petijt vt te ab ipsius super hoc molestatione indebita cõpescere dignaremur.

remur. Et infrà. Procurator tuus proposuit ex aduerso, quod ad vnicum [illegible] rituale quod vacabat ibidem, in simul duos canonicos instituere prædicto [illegible] to non licuit. Nam si duo vnicā præbendā haberent, id esset cōtra [illegible] cilium, quod præbendarū inhibet sectionem. Si verò duobus receptis vni ta[illegible] præbēda daretur, sub expectatione alius cōtra Lateran. conciliū remaneret. Præterea licet in ecclesia, in qua non est certus numerus præbendarum, nulla etiam vacante, in canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quoddam [illegible] us eligi, quod ex electorum assensu de nouo creatur, & cum electo in canonicum [illegible] nascitur, & desinit cum defuncto: in ecclesia tamen, quæ determinatum habet numerum præbendarum, vno indiuiduo iure vacante, duo simul eligi [illegible] po[illegible] r ad illud, eo quòd huiusmodi spirituale ius diuidi seu cōmunicari nequeat [illegible] eos: quanquam interdū hi, ad quos spectat electio, de cōmuni assensu a[illegible] re valeant numerum præbendarum, quoddā ius spirituale de nouo crea[illegible] forte statutum aliquod obuiaret, quod esset iuramento firmatum vel [illegible] apost. cōfirmatio accessisset, huiusmodi clausula prohibitionis ad[illegible] a, v[illegible] quid. quam contra id fieret, non valeret: propter quod institutionem præ[illegible] atam [illegible] fuisse dictus asseruit procurator, cum in Trecen. ecclesia certus sit nu[illegible] erus præbendarum, quem capitulum vel legatus augmentare minimè intendeb[illegible] vel ius aliquod de nouo creare. Vnde dictum cellerariū ad restitution[illegible] quæ rarioue prædictæ institutionis tenebat, sententialiter duximus condemnādum, ei super præbenda ipsa, vel eius parte, silentium imponentes, ita quod per hoc prædicto G. nullum præiudicium generetur, cum res inter alios acta regulariter alijs non obsistat.

Extra lib. 3 tit. 5. de præben. & dignit. cap. Maioribus. Eodē lib. tit. 8. de cō cess. præbē. ca. Nulla.

Idem Innocentius Papa tertius.

De vna prebenda vacante possunt fieri dua, si eius suppetant facultates: aliàs diuidens integrare tenetur.

Constitutio xxiiij.

Ibidem ca. Vacante.

VAcante quadam præbenda in ecclesia tua, duas ex ea constituens, ad illas de consensu capituli tui duos canonicos assumpsisti: quorum altero viā vniuersæ carnis ingresso, præbendam, quam defunctus habuerat quidam [illegible] nomine Hippolytus fult authoritate sedis apost. assecutus. Verum cum id[illegible] polytus te super integritate præbendæ per quasdam nostras literas inquie[illegible], & alius idem ius aduersus te se habere proponat, quid facere debeas, requi[illegible]. Si p quo sic duximus respondendum: quod cum Turonen. statuta concilij [illegible] inhibeant præbendarum, teneris vtrique de his quæ vacare contigerit integrare præbendam, nisi rationabili causa de vacante præbenda supradicta du[illegible] constitutæ, ac tot sint vtriusq; prouentus, quod per vtranque sit vtriq; prou[illegible] in beneficio competenti.

Extra lib. 3. tit 5. de præben. & dignit. cap. Maioribus.

Idem Vercellensi Episcopo.

Si Papa mandat Capitulo, vt aliquem in canonicum recipiant, & prebendam, si qua vacat, [illegible] si de mandato scientes alij conferunt coguntur primum recipere. & de redditibus ecclesiæ [illegible] sic prouidere, donec prabendam habeat.

Constitutio xxv.

Ibid cap. Dilectus filius.

DIlectus filius G. clericus nobis exposuit conquerendo, quod cum [illegible] ad Nouarien. ca[illegible] tulum mandatum apostolicum misissemus, vt [illegible] in canonicum reciperent & in fratrem, præbendam, si qua tunc vacabat, [illegible] eidem. Et infrà.

Fraternitati tuæ mandamus, quatenus si tibi constiterit, quod [illegible] Nouarien ecclesia præbenda vacaret, tempore quo eiusdem ecclesiæ canon[illegible] ras literas receper[illegible] nt, c[illegible] eam ali[illegible] in elusionem mandati nostri d[illegible] conferendam, eundem clericum, si non habet sufficiens beneficium ecclesiasticum, in canonicum recipi facias, & sibi de redditibus ecclesiæ singulis annis assignari prouentus, donec ei sit in beneficio præbendali prouisum.

DE

DE EPISCOPO AEGROTANTE.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHI-episcopo Arelatensi.

Episcopo, qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor.

Constitutio xxvj.

EX parte tua fuit præpositum, quod cum Aurasiensis episcopus graui morbo & incurabili ferè per quadriennium laborauit, ita quod pastorale officium non potest vllatenus exercere, princeps terræ illius ac ciues ciuitatis eiusdem à te postulant incessanter, vt ipsis, cum sis metropolitanus eorũ, studeas prouidere. Verum cũ ipsum ad cessionem compellere non possis, nec debeas vllo modo, nec afflicto afflictio sit addenda: imò potius ipsius miseriæ miserandum, eò quòd idem vir bonus extitit, & ecclesiam sibi salubriter commissam gubernauerit: nos volentes tam episcopo, quàm ecclesiæ prouidere, mandamus, quatenus illi coadiutorem associes virum prouidum & honestum, per quem tam episcopo, quàm populo vtiliter consulatur.

Extra lib. 3. tit. 6. de clerico aegrotante. ca. Ex parte. 7. quæst. 1 ca. Cũ percussio & 3 quæst. 9. ca. Indicas.

DE INSTITVTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. S. MARCELLI & S. Susannæ Cardinali, Apostolicæ sedis Legato.

Cum in ecclesiis oportet extraneos institui, non debent institui clerici certæ originis tantum, sed vndecunque sint, dum tamen sint idonei.

Constitutio xxvij.

AD decorem. Et Infrà. Sicut nostris auribus est suggestum, Constantinopolitanus patriarcha aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in Constantinopolitanis ecclesijs satagit collocare: non attendens, quod in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est Deo, nec sanctuarium Dei cõuenit iure hæreditario possidere. Quocirca mandamus, quatenus moneatis eundem, vt viros literatos & aliàs idoneos, vndecunque originem duxerint, in prædictis ecclesijs, & maximè in maiori instituere non postponat: alioquin indignum se reddet, vt vos aliarum clericos nationum ad eius obedientiam compellatis. Nec dissimulare potestis, quin hoc nostris auribus intimetis, vt ex hoc ipso, an verum sit, quod super hoc Venetis dicitur promisisse, conijcere valeamus.

Extra lib. 3. tit 7. de institutionibus cap. ad decorẽ. Acto. 10 32 quæst 4 §. Is ita.

Idem Episcopo Eliensi, & Archidiacono Noruicensi.

Institutiones & custodia possunt de iure speciali ad non episcopum pertinere: & pendente lite cum diœcesano defenduntur in possessione.

Constitutio xxviij.

CVm venissent ad apostolicam sedem Archidiaconus Richimundiæ, & procuratores Eboracensis archiepiscopi, ex parte archiepiscopi fuit propositum, quod institutio personarum, & custodia ecclesiarum vacantium ad eum in diœcesi sua spectat, tam de iurisdictione cõmuni, quàm de consuetudine generali: verum quidam prædecessores ipsius quibusdam archidiaconis Richimundiæ tam institutionem quàm custodiam personaliter cõmiserũt. Et infrà.

Inter alia verò archidiaconus ipse respondit, quod archiepiscopus tam institutiones, quàm custodias non personaliter archidiacono, qui tunc erat, sed perpetuo de consensu capituli archidiaconatui reali concessione donauit. Cũ autẽ archidiaconatus ipse in continua possione, tam istarũ quàm aliarum libertatũ, multorum archiepiscoporum & archidiaconorum temporibus extitisset, & ar-

Ibid cap. Cũ venissent. 70 dist ca. Sanctorum canonum. 1. quæst 3. ca. Si quis dator.

chiepiscopus sine conditione qualibet concessisset, ipsum eidē, post concessionē asseruit, quod ipsum concesserat, institutionibus & custodijs vacantium ecclesiarum exceptis. Ipse vero timens, ne, si negaret expressè, cum nondum esset archidiaconatus possessionem adeptus, vel impediretur penitus factum eius, vel diutius differretur, respondit quod non solum de illo, sed de omnibus redditibus suis faceret, quod sibi placeret. Et infrà.

Nos igitur interlocuti sumus archidiaconum esse in plena libertatum eiusdem archidiaconatus possessione tuendum, donec probatum legitimè fuerit ex aduerso libertates ipsas archidiaconis ab archiepiscopis personaliter fuisse concessas, cum in hoc casu tam ante quàm post & in ipsa etiam concessione archiepiscopus eas retinere potuerit licitè tanquam suas, vel donec legitimè probatum fuerit easdem libertates archidiaconum abiurasse. Sed in hoc casu, si cōcessio illa fuerit realis, archiepiscopo nihil iuris vel vtilitatis accederet quia nos vel ad petitionem Eboracensis Ecclesiæ, vel per nos ipsos super hoc archidiaconatui consulemus. Si ergo alterutrum ipsorum fuerit legitimè approbatum, archidiacono super libertatibus ipsis: si neutrum, archiepiscopo silentium imponatur.

Idem Episcopo Trecensi, & Archidiacono Parrhisiensi.

Is, ad quem spectat collatio dignitatum, seipsum instituere non potest.

Constitutio xxix.

Ibidem ca. Cum ad nostram. 24. quæst. ca. Didicimus.

CVm ad nostram. Et infrà. Illud autem nolumus vos ignorare, quod postquam M. fuit Abbas effectus, custodiam de iure non potuit obtinere, quia cum ratione Abbatiæ ad ipsum pertineat donatio tam custodiæ, quàm aliarum dignitatum, ac etiam præbendarum in ecclesia Patranensi, custodiam ipsam recipere non potuit à seipso, quum inter dantem & accipientem debeat esse distinctinctio personalis: sed nec ab alio, cum ius conferendi alius non haberet.

Idem Præposito & Capitulo Cameracensi.

Si scribitur ei, ad quem spectat collatio, dato executore ad prouidendum, per præsentationem literarum collatori factam, efficitur præbenda, ita quod collatio alteri facta non tenet.

Constitutio xxx.

Ibidem ca. Proposuit.

PRoposuit nobis T. presbyter, quod quum Celestinus Papa prædecessor noster, pro receptione ipsius in fratrem & assignatione præbendæ ad donationem vestrā spectantis, in ecclesia vestra proximo vacatura, mandatum apostolicum vobis destinasset, Decano Remensi executore concesso, decanus ipse vos contumaces inueniens, ipsum de præbenda primo vacatura in ecclesia vestra, quæ ad donationē capituli pertinet, authoritate apostolica inuestiuit. Et infra. Sed cum præbenda quæ ad donationem vestram spectabat in ecclesia Cameracensi vacasset, eam alij assignastis. Et infrà.

Extra lib. 3 tit. 8 de cōcess. præben. cap. Qui in viuorum. Et supra constit. 17 Dilectus.

Idem autem prædecessor noster, quod ab eodem decano factum fuerat ratum volens haberi, collationem factam præbendæ à vobis penitus irritauit, & eum de ipsa per annulum inuestiuit. Licet autem intentionis nostræ non sit inuestituras de vacaturis factas contra canonum instituta ratas habere, qui secundum plenitudinem potestatis de iure possumus supra ius dispensare, attendentes tamen, quod idem presbyter non de vacatura, sed de vacante per prædecessorem nostrum fuerit inuestitus, vtpote quæ post cassationem concessionis à vobis factæ intelligebatur vacare: Mandamus quatenus amoto ab ea præbenda quolibet detentore, eam ipsi cum plenitudine honoris canonicè assignetis.

Idem

Idem P. sanctæ Mariæ in via lata diacono Cardinali, apostolicæ sedis Legato.

semestre ad eligendum seu conferendum à iure præfixum, non currit legitime impedito, nec incipit currere, nisi à die notitia vacationis.

Constit. xxxj.

QVia diuersitatem corporum diuersitas sæpe sequitur animorum. Et infrà. Conquerebatur inter cætera Eboracen. archiepiscopus, quod cum ad eũ in ecclesia Eboracensi & alijs suis ecclesijs collatio pertineat præbendarum, tempore suspẽsionis ipsius, & postmodum etiam quidam præter eius authoritatem se intruserunt in ipsas. Et infrà. *Ibid cap. Quia diuersitatem. De cõsecra. dist. ca. 4. Sicut in sacramentis.*

Mandamus quatenus eos, qui præbendas vel dignitates ecclesiæ Eboracen. vel aliarum ad donationem eius spectantes præter authoritatem acceperunt ipsius, ad eas resignandas, monitione pręmissa, per excommunicationis sententiam & subtractionem aliorum beneficiorum, non obstante confirmatione à sede apostolica obtenta sub forma communi, quæ confirmauit beneficia & præbendas, sicut iustè & pacificè possidentur, appellatione remota cõpellas, nisi fortè aliqui ca vel speciali mandato apostolicæ sedis, vel authoritate Lateranensis concilij ab Eboracensi capitulo sint adepti, sic tamen, vt tempus suspensionis in sex mẽsibus nullatenus computetur, cum Lateranensis concilij constitutio contra negligentes tantum fuerit promulgata: & tunc si voluerit, non tamen valuerit archiepiscopus ipse in cõferendis præbendis vti propria potestate: à qua etsi fuerit sua culpa suspensus, non tamen ad ipsum capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta, sed ad illum tempore suspensionis illius prębendarum donatio pertinebat, qui præter eius desidiam & negligentiam poterat præbendas donare. Tempus etiam quoad sedem apostolicam accessit, & apud illam permansit vel recessit ab illa, infra sex menses nullatenus computetur. Semestre autem tempus non à tempore vacationis præbendarum, sed notitiæ ipsius potius volumus computari. *Extra lib. 3. tit. 8. de conceß. præben. cap. Nulla.*

Idem Basileensi Episcopo, & Abbati sanctæ Mariæ.

Non valent literæ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti possessione non faciunt mentionem.

Constitutio xxxij.

CVm nostris fuerit olim auribus intimatum, quod præpositura ecclesiæ Lausanensis tempore tanto vacasset, vt secundum statuta Lateranensis concilij ad nos esset eiusdem donatio deuoluta, Episcopo & canonicis Lausanensibus mandauimus, vt præposituram ipsam thesaurario Lausanensi conferrent, quibusdam super hoc executoribus deputatis. Et Infrà. *Ibid. cap. Cũ nostris.*

Verum præfati episcopus & canonici literis receptis, præposituram prædictam non vacare dixerunt: quia licet ille, qui præpositus fuerat, in episcopum fuisset assumptus, ad ipsam tamen præposituram post consecrationem suam denuo fuerat ab ipsis canonicis electus, & eam sicut antea possidebat, quod dicti executores dicentes contrarium esse iuri, ipsam præposituram de iure vacentem authoritate apostolica præfato thesaurario assignarunt. Et infrà.

Auditor igitur super hoc datus à nobis, de mandato nostro decreuit, vt quod à memoratis executoribus factum fuerat, obtentu literarum nostrarum, eò quòd per falsi suggestionem, & veri suppressionem fuerat impetratæ, cum præpositura illa non vacaret de facto, quia talis possessio plus habet facti quàm iuris haberetur irritum & inane.

Nos verò sententiam eiusdem ratam habentes, mãdamus, quatenus nisi prædictus episcopus sufficienter ostenderit, quod vel ex indulgentia sedis apostoli-

cę speciali, vel ex alia iusta causa & necessaria sibi post cōsecrationem suam pręposituraconcessa fuerit memorata, ipsum ad resignationem ipsius, si sponte noluerit, compellatis. Deinde Lausanen se capitulum ad conferēdam eam thesaurario supradicto diligentius inducere ptocuretis.

Idem Archidiacono Richimundiæ.

Vbi constat beneficium collatum per habentem potestatem, per exceptionem abiurationis & renunciationis non debet possessio retardari.

Constit. xxxiij.

Ibid. cap. Post electionem. POst electionem & confirmationem episcopi Elien. vacātearchidiaconatu Richimundiæ, quem tenuerat Eboracen. Archiepiscopus, eum tibi propria liberalitate concessit, dans Eboracensi capitulo in mandatis, vt te in archidiaconum recipere procurarent: cuius noluerunt mandato parere: quia prædecessor noster inter alia, quæ decano & Capitulo Eboracensi suo priuilegio noscitur indulsisse, ordinationem canonicorum seu personarum liberam esse decreuit, vt videlicet idonea & honesta persona, cui archiepiscopus vacantem in ecclesia Eboracensi præbendam vel dignitatem duxerit conferendam, secundum antiquam ipsius ecclesiæ consuetudinem præsentaretur decano & capitulo supradictis. Et infrà.

Si quis contra consuetudinem huiusmodi in ecclesia ipsa esset per aliquem introductus, nec pro persona, nec pro canonico haberetur. Quod si Archiepiscopus infra terminum Lateranensis concilij secundum formam præscriptam personæ idoneæ non cōferret, liceret decano & capitulo authoritate apostol. iuxta eiusdem concilij statuta conferre. Cum igitur in literis archiepiscopi directis capitulo de decano mentio nullatenus haberetur. per cuius manum debebas in capitulo inuestiri, eius mandato extitit contradictum. Et infrà.

Ipsius igitur institutione propter præmissas rationes à capitulo reprobata, ipsi intelligētes archidiaconatus donationē ad eos tam authoritate Lateranen. cōcilij, quàm indulti sibi priuilegij deuolutā, R. de sancto Cadmundo illum vnanimiter contulerunt, inuestientes eundem de ipso & solenniter installātes. Processu verò temporis præfatus Archiepiscopus post resignationem & abiurationem à te factam, & receptam ab ipso, eidem R. archidiaconatum contulit antedictum, qui archidiaconatum ipsum tam ratione primæ quàm secundæ concessionis sibi assignatum per sedem apostolicam confirmari. Et infrà.

Quoniam constitit nobis archidiaconatum prędictum tibi per Eboracensem archiepiscopum primitus fuisse cōcessum, & quod institutione facta per ipsum secundum iuris ordinem minimè reprobata, archidiaconatus non vacans non potuit nec debuit in alium ritè transferri: memorato R. qui contra iustitiæ regulam in archidiaconatum alterius prouehi se consensit, super eo duximus silentium imponendum, Sententialiter decernentes, vt institutio facta per archiepiscopum de te sortiatur effectum. Exinde si super renunciatione vel aliquo præmissorum aliquis, qui velit & valeat, aduersus te quicquam duxerit proponendum, ordine poterit iudiciario experiri.

Idem C. Can. Triden.

Receptoin canonicum tenetur capitulum prouidere, quàm cito facultas se obtulerit.

Constit. xxxiiij.

Ibidem ca. Cum super extra li. 3. tit. 5. de conceß præben. cap. Nulla. CVm super quæstione. Triden. præbendæ. Et infrà. Cum autem constet te in canonicum Triden. ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateranense concilium, pars aduersa proponat, quia tamen probatum non extitit, nec ipsi canonici videbantur tibi hoc opponere posse de iure, qui se fatentur te contra statuta præfati concilij recepisse, sententialiter decernimus, vt tibi quàm citò se facultas obtulerit, præbendale beneficium in Trident. ecclesia conferatur, cum ex quo receptus es in canonicum, non debeas carere præbenda.

Idem

Idem Episcopo & Magistro P. canonico Hildesemensibus

Si habens prabendam in eadem ecclesia recipit dignitatem cum prabenda vel aliam prabendam, vacat prima. & quamuis a superiore sibi confirmetur tamen valet impetratio per alium facta de ipsa, etiam tacito de possessione alterius, qua colorata non est.

Constit. xxxv.

Literas vestras accepimus, quod cum pro D. clerico vobis scripserimus, vt eũ de præbenda vacante sancti Vuiscardi Bremensis, quam dicebat ad donationem nostram fuisse iuxta Lateranensis concilij statuta deuolutam, curaretis auctoritate apostolica inuestire. Et infrà. De facto fuit propositum coram nobis, quod H. præpositus quondam simplex canonicus eiusdem ecclesiæ, de ipsa in maiori ecclesia in canonicum est electus, & postmodum anni spacio euoluto in ipsa sancti Vuiscardi in præpositum est assumptus, priorem præbendam nihilominus retinens, quam in ipsa ecclesia tunc habebat. *Ibid cap. Literas vestras.*

Sed præpositus allegabat econtra, quod erat ex consuetudine generali, quod vnus in eadem ecclesia plures haberet præbendas. Et eum archiepiscopus Bremensis præpositum ipsum de præpositura in plena synodo inuestiret, tam præposituram illam, quàm præbendam ei de canonicorum confirmauit assensu. Et infra.

Vnde cum vobis dubium videretur, vtrum cum aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat abdicari eidem, an propter confirmationem huiusmodi, quæ superius est expressa, præbenda illa dici debeat non vacare, nos consulere voluistis.

Cum igitur si ita est præbenda illa etsi non de facto, de iure tamen vacare noscatur, Mandamus quatenus dictum præpositum vt illam sine difficultate resignet, appellatione remota, cogatis: quam cum de facto vacauerit, clerico memorato conferre curetis.

Idem Episcopo & Archipresbytero Papiensibus.

In ecclesiis non numeratis vacatio prabendarum seu canonicatuum possibilis non est, nec sit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri in non prouidendo ecclesia de ministris.

Constit. xxxvj.

EX parte Astensis ecclesiæ est nostris auribus intimatum, quod cum quædam præbendæ in ipsa per quatuor annos & amplius vacauissent, Astensis Episcopus quosdam ibidem instituit, credens sibi hoc ex Lateranensi concilio licere. Instituti autẽ scientes non esse firmã institutionem huiusmodi ad Mediolanensem Archiepiscopum recurrerunt, qui eosdem in canonicos Astensis ecclesiæ ordinauit, & in corporalem possessionem præbendarum induxit, capitulo eiusdem ecclesiæ præbente assensum, tribus tantum exceptis, qui se institutioni huiusmodi opponere curauerunt. Et infrà. *Ibid. cap. Ex parte.*

Tandem vtraque pars esteon concorditer confessa, quod in prædicta ecclesia non erant distinctæ præbendæ, nec canonicorum numerus erat certus.

Nos igitur intelleximus euidenter, statutum Lateranensis concilij de beneficijs vltra sex menses vacantibus locum in hoc articulo nullatenus habuisse, etsi fortè Hastensis ecclesia canonicorum pateretur defectum. vnde institutio per archiepiscopum vel episcopum facta occasione concilij memorati carere debet robore firmitatis.

Quia verò totum capitulum tribus exceptis prædictorum receptionem affectat, nec ab illis tribus aliquid rationabile contra ipsos obiectum est & ostensum, Mandamus quatenus si Astensis ecclesiæ suppetant facultates, secundum consuetudinem hactenus obseruatam, prædictos electos pro canonicis faciatis haberi.

Idem

Idem Episcopo & Capitulo Laudunensibus.

Habens potestatem conferendi, non potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium quod vacabit.

Constit. xxxix.

Ibid. cap. Constitutus. CONstitutus in præsentia nostra H. ecclesiæ vestræ Canonicus humiliter intimauit, quod tu frater episcope potestatem ei dedisti sacerdotalem conferendi præbendam, quę primo in vestra ecclesia esset vacatura. Et Remensis archiepiscopus tūc apostolicæ sedis legatus, vobis filij capituli authoritate nostra præcepit, vt cum præbenda ipsa vacaret, personam illam cui vellet eam H. conferre, sine interpositione alterius personæ reciperetis ad ipsam. Et infrà.

Quocirca mandamus quatenus personam illam, cui memoratus H. sacerdotalem præbendam quum contigerit eam vacare, duxerit canonicè conferendā, sine cōtradictione qualibet admittatis: & tu interim frater episcope præbendam huiusmodi contra formam concessionis tuæ conferre alicui non præsumas. Et infrà.

Quia verò concessiones tales si ad consequentiam traherentur, fieri possent in fraudem canonicæ sanctionis, per quam prohibentur ecclesiastica beneficia concedi siue promitti antequam vacent, nolumus quod huiusmodi occasione mandati, quod gratiam continet personalem vel specialem, fraudem ad alibi volentibus licentia concedatur.

Idem Innocentius Papa tertius.

Lateranense concilium de beneficijs vltra sex menses vacantibus ad episcopatus non extenditur.

Constit. xxxviij.

Ibid. cap. Dilectus filius. DIlectus filius magister Guilhelmus canonicus vester nobis suggessit, quod episcopo vestro vniuersæ carnis viam ingresso, archiepiscopus S. Seuerinæ asserens, quod propter negligentiam vestram ad episcopum erat eligendi authoritas deuoluta, in episcopum vestrum elegit eundem.

Nos igitur attendentes quod canon Lateranensis concilij ab Alexandro Papa contra negligentes editus, ad archiepiscopatum vel episcopatum non debet extendi, sed ad personatus alios, & minora ecclesiastica beneficia coartari, electionem huiusmodi iustitia cassauimus exigente.

Idem Priori Hostiensi, & superiori S. Fridiani.

Non valet promissio beneficij vacaturi.

Constit. xxxix.

Ibid. cap. Ex tenore. EX tenore literarum vestrarum accepimus, quod quum causam quæ inter clericum ex vna parte, & abbatem & conuentum de Bello ex altera super prouisione vertebatur ipsius. Et infrà.

Dictus clericus post litem contestatam chartam quandam monachorum exhibuit continētem, quod primam ecclesiam ad donationem suam spectantem assignarent eidem. Et infrà.

Supra codē cap. Nulla. & Relatū. Nos igitur attendentes, quod promissio prædicta non tenet, vt pote contra statuta Lateranensis concilij attentata, mandamus, quatenus memorato clerico super hoc silentium imponentes, ab impetitione ipsius dictos abbatem & monachos absoluatis.

Idem Innocentius Papa tertius.

Obligatur prælatus, qui promittit prouidere cum poterit.

Constit. xl.

Ibid. cap. Accedens. ACcedens ad apostolicā sedem R. clericus, sua nobis insinuatione monstrauit, quod cū promiseritis vos prouisuros eidē in ecclesiastico beneficio cū possetis, sicut per literas iudicis delegati inde cōfectas liquido apparebat. Et infrà.

Nos autem considerantes, quod aliud est prælatum promittere beneficij collationem, cum poterit, aliud cum vacabit, cum in multis casibus se facultas offerre posset, in quibus collatio nō esset in expectatione vacaturi beneficij differēda, mādam⁹, quaten⁹ memorato R. cū poteritis ecclesiasticū beneficiū assignetis.

Inno-

Innocentius Papa tertius.

Si ad capitulum & prelatum, vt prelatum, potestas conferendi pertinet, de vno ad alterum lapsu temporu non transit: secus si prelatus interfit vt canonicus, quia tunc de capitulo transit ad prelatum, nisi dolum committat.

Constitutio xlj.

POstulastis per sedem apost. edoceri, vt cum ad vos & archiepiscopum vestrum simul donatio præbendarum ecclesiæ vestræ pertineat, vtrum præbendæ vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remaneat, si eam infra semestre tempus neglexeritis ordinare.

Ibid. cap. Postulastis.

Ad quod breuiter respondemus, quod si vos & idem archiepiscopus infra tempus præscriptum circa hoc negligentes extiteritis, sicut nec ab illo ad vos, ita nec à vobis ad illum potestas deuoluitur conferendi: sed secundum statuta Lateranensis concilij ad superiorem transit donatio: nisi fortè archiepiscopus non vt prælatus, sed vt canonicus vobiscum ius habeat conferendi. Et in hoc casu cum dolose impedierit, dolus ei suffragari non debet.

NE SEDE VACANTE ALIQVID innouetur.

INNOCENTIVS PAPA III. PRIORI ET Conuentui Glastonensi.

Vacante sede, statum eiusdem mutari non debet.

Constit. xlij.

NOuit ille qui scrutator est cordium, quod licet Celestinus prædecessor noster ecclesiam vestram erexerit cathedralem, ipsam Bathoniensi ecclesiæ vniendo, vt idem esset episcopus vtriusque: quia tamen hæc vnio asserebatur à vobis in graue præiudicium Glastonensis ecclesiæ redundare, cum per ipsam dissolueretur religio, & fraudaretur eleemosyna, & hospitalitas tolleretur: nos ad releuandum ecclesiæ vestræ statum cœpimus intendere diligenter. Et infrà:

Extra li. 3. tit. 9. ne sed vacãte, cap. Nouit ille qui scrutator.

Vos autem post obitum Bathoniensis episcopi humiliter postulastis, vt quia tempus aduenerat, quo sine scandalo ecclesiæ vestræ ruina poterat releuari, cum & Bathoniensis ecclesia idipsum pariter postularet, rex quoque cum regni magnatibus, & quidam episcopi cum multis abbatibus deposcerent illud idem, vt vnione penitus dissoluta, monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum, sub abbatis regimine gubernandum. Attendentes igitur quod episcopali sede vacante non debet aliquid innouari, cum non sit qui episcopale ius tueatur: maximè ne plus sauisse personæ, quàm ecclesiæ videremur, si quod eo viuente concessimus, post obitum eius subitò mutaremus: petitionem vestram nequimus exaudire, authoritate prædicta indulgentes, vt cum Bathoniensis ecclesia de præsule fuerit ordinata, ius vestrum apud sedem apostolicam prosequendi facultatem liberam habeatis. Interim autem sub cura prioris idem monasterium gubernetur.

12. quæst. 2 ca. Si quæ de rebus.

DE HIS QVAE FIVNT A PRAELATO, sine consensu capituli.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIPRESBYTERO & Magistro scholarium Bituricensibus.

Tenet donatio, quam de solius diœcesani consensu facit Laicus ecclesiæ de decimis, quas ab alia ecclesia habet in feudum ab antiquo, id est, ante Lateranense concilium.

Con-

Constit. xlllj.

Extra li. 3. tit. 10. de his quae fiunt a prælato. cap. Cum sedes apostolica. 16 quæst. 1. cap. Quoniam quicquid. Hieronymus. 12 quæst. 2 ca. Sine exceptione.

CVm sedes apostol. Et infrà. Sanè sicut accepimns, cum ex vna parte capitulum S. Stephani, & altera monacbi de platea, super decima quadam in vestrum compromisissent arbitriũ, dicti monachi proponebant donationem ipsius decimæ sibi à quodam milite factam, & Bituricensis archiepiscopi diœcesani eius accedenre consensu confirmatam fuisse, seque authoritate Hieronymi munitos existere, qui scribens ad Damasum ait: Si aliquando fuerint à laicis malè detenta, quæ diuini Iuris esse noscuntur, & In vsum transierint monachorum, episcopo loci præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua firmitate subnixa. Econtrario pars allegabat aduersa, consensum episcopi sine cleri consensu minus sufficere, authoritate Leonis Papæ, dicentis: Ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi fortè aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat, & eum totius cleri consensu, atque tractatu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum. Quia verò nos consulere voluisti, vtrum quando decima tenetur à laico, si conferatur ecclesiæ, ad confirmandam donationem consensus episcopi sine cleri consensu sufficiat. Taliter respondemus, quod monendus est laiens qui decimã detinet, vt eam ecclesiæ restituat, ad quam spectat: qui si fortè induci nequiuerit, & eam eum in diœcesani consensu alteri ecclesiæ assignauerit, præsertim religioso conuentui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa. Authoritates enim præmissæ, licet diuersæ sint, non tamẽ aduersę: cum aliud sit alienare quod ab ecclesia possidetnr, & aliud quod detinetur à laico, ad vsum ecclesiasticum reuocare. In alienatione quoque iuxta Leonis Papæ decretum consensus episcopi sine clericorum consensu non sufficit. In reuocatione autem, iuxta scripturam Hieronymi, sufficit consensus episcopi: eum per vtrunque vtilitati ecclesiæ consulatur. Nam & in Lateranensi concilio est inhibitum, ne quælibet religiosa persona ecclesias & decimas de manibus laicorum sine consensu episcoporum recipiat: per quod indirecte datur intelligi, quod sufficit consensus episcopi, vt licitum sit ecclesiæ decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ laicis in feudum perpetuo sunt concessæ.

Extra li. 3. tit. 33 de priuilegijs. cap. Cum & plãtare.

Idem Metensi Archidiacono.

Non potest episcopus sine consensu capituli concedere ecclesias alijs ecclesijs, etiam si habeat ius patronatus in ecclesijs concessis.

Constit. xliiij.

Ibid cap. Tua nuper. 12 quæst. 2 ca. Sine exceptione.

TVa nuper. Et infrà. Adiecisti etiam, vtrum episcopo vel electo cum solo archidiacono, prętet assensum maioris ecclesię, cum ab ipsa eligatur episcopus, & archidiaconus assumatur de ipsa, cœnobijs vel ecclesijs conuentualibus, ad quas ius pertinet patronatus, liceat conferre perpetuo vacantes ecclesias baptismales. Et infrà. Alterius etiam quæstionis solutio ex epistola Leonis Papæ colligitur euidenter, in qua legitur, ne quis episcopus de rebus ecclesiæ quicquã donare vel permutare, vel vendere audeat: nisi fortè aliquid horum faciat vt meliora prospiciat: & totius cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit dubium ecclesiæ profuturum. Irrita enim episcoporum donatio, venditio & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniuentia & subscriptione clericorum. Per hoc enim noueris solutam secundo loco propositam quæstionem, cum concessiones ecclesiarum ad perpetuas alienationes non sit dubium pertinere.

Idem Episcopo Eliensi.

Episcopus parochiales ecclesias, vel obuentiones ipsarum, de consensu patroni, sine consensu capituli sui, monasterio conferre non potest.

Ibid. cap. Pastoralis. 13 quæst. 1. c. ecclesias.

Constit. xlv.

PAstoralis officij diligentia. Et infrà. Præterea quæsiuisti, cum anthoritate Dionysij fuerint parochiæ limitatæ, quatenus singularum parochiarum prouentus

prouentus in vsus ecclesiæ cederent necessarios, & stipendia ministrorum, si epi-
scopo liceat sine authoritate summi pontificis, vel saltem sine sui capituli vo-
luntate, vitis religiosis conferre obuentiones alicuius parochialis ecclesiæ, su- *Extra lib.*
stentatione vicarij reseruata. Et cum Lateranensis concilij statuta prohibeant *3. tit. 9. de*
ecclesijs nouam imponi, vel augeri veterem pensionem, postulas edoceri, an e- *censibus.*
piscopus valeat religiosis, consentiente patrono, totam ecclesiam, vel de nouo *cap. Prohi-*
conferre aliquam portionem. *bemus.*

Ad quod breuiter respondemus, quod salua constitutione canonica de con- *12. quæst. 2*
cedenda pijs locis quinquagesima portione, neque primum, neque secundum *cap. Bona*
potuit facere episcopus (nisi de licentia Romani pontificis) præter sui capituli *rei.*
voluntatem.

Idem Archiepiscopo Senonensi & eius Suffraganeis.

ad concilia prouincialia vocari debent & admitti cathedralium ecclesiarum capitula.

Constit. xlvj.

ETsi membra corporis. Et infrà. Prouinciæ Senonensis capitula cathedraliū *Ibid. cap.*
ecclesiarum ad nos querimoniam transmiserunt, quod archiepiscopus Se- *Etsi.*
nonensis & eius suffraganei procuratores eorum nuper ad prouinciale conciliū
conuocatos ad tractatum eorum admittere noluerunt. Et infrà.

Visum fuit nobis & fratribus nostris, vt capitula ipsa ad huiusmodi concilia *18. dist. ca.*
debeant inuitari, & eorum nuncij ad tractatum admitti: maxime super illis, quę *per totum*
ipsa capitula contingere dinoscuntur.

DE HIS QVAE FIVNT A MAIORE parte capituli.

INNOCENTIVS PAPA III. AVGV- stensi Præposito.

Communis ordinatio ecclesiæ per contradictionem & appellationem eius, cuius non interest, impediri non debet.

Constit. xlvij.

EXore sedentis. Et infrà. Accedentibus ad præsentiam nostram T. ac *Extra lib. 3*
B. Augusten. canonico pro quæstione, quæ inter vos super præpositu- *tit. 2. de his*
ra Augusten. ecclesiæ vertebatur, ex parte ipsius B. fuit propositum, *quæ fiunt à*
quod pater eiusdem à Celestino prædecessore nostro, decano & capi- *ma. parte*
tulo Augustensi literas obtinuit destinari, vt infra spacium vnius *capituli. c.*
mensis eundem eligerent & assumerent in præpositum Augustensem, in signū *Ex ore.*
inuestituræ annulo aureo destinato, & quibusdam mandati apostolici executo-
ribus constitutis. Capitulum memoratum cum audisset, quod E. quondam eo-
rum præpositus in episcopum Brixien. electus & confirmatus fuisset: licet dictas
literas recepissent, in contemptum tamen eorum, assignato prius termino, in-
fra quem ipsi deberent super mandato apostolico respondere, H. tunc Augustē-
sem decanum in præpositum elegerunt. Et infrà. Quia verò legitimè constitit,
quod prædictus B. de præpositura non fuit aliquatenus inuestitus, et si mandatū
fuerit, vt de ea inuestiretur: de qua etiam si inuestitus fuisset, inuestitura eius per
prædecessorem nostrū, certa fuit ratione cassata: quæ nec etiam si cassata fuisset,
per hoc quod dicto H. reuerentiam exhibuit, quæ debetur præposito, iuri suo re-
nunciasse videtur: nos attendentes sibi de iure nō potuisse cōpetere, vt per appel-
lationem ob id interpositam cōmunem ordinationē ecclesiæ impediret: intelli
gentes etiā te à maiori parte, tā dignitate, quam numero eorū, quos eligendi ius
cōstabat habere, electum fuisse canonicè in præpositū, electionē tuam authori-
tate apostolica confirmamus, præfato B. super præpositura silentiū imponentes.

Idem Innocentius Papa tertius.

Prælatus cum maiori parte capituli, contradicente minori, statuere potest quod ad necessariam reparationem fabricæ quilibet canonicus conferre tenetur.

Constit. xlviij.

Ibid.cap. Ex parte. EX parte tua nobis fuit frater archiepiscope intimatum, quod ad restaurandā fabricam Rothomagensis ecclesiæ tractatū cōmuniter habuistis, te postulāte, vt quilibet canonicorum tecum pariter aliquam suorum reddituum portionem operi tam pio & necessario deputaret. Et infrà.

Statuimus, vt si qui vestrum tuis, frater archiepiscope, & maioris & sanioris partis capituli statutis super hoc duxerit resistendum, obtineat sententia plurimorum.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE diminutione conferantur.

INNOCENTIUS PAPA III. ARCHIEpiscopo Mediolanensi.

Occulta collatio beneficij licet sit suspecta, bene valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur.

Constit. xlix.

Extra lib. 3. tit 12. Vt ecclesia, bene. cap. Vt nostrum prodeat. VT nostrum prodeat de vultu Dei iudicium. Et infrà. Præterea proponebas, quod cū nullus debeat sine accusatione damnari, nec aliquid circa negocium illud sit actum in forma iudicij, depositiones testiū non poteranr tibi præiudiciū generare. Quia vero hæc allegatio personam nostram tangere videbatur, dignum duximus causam commissæ inquisitionis & ordinem plenius explicare, ne quis quomodolibet suspicetur, quod nos in hoc negocio perperam processerimus: præsertim, cum ratio assignandi debeat esse posteris profutura. Cū enim iuris sit explorati, quod actore non probante, is qui conuenitur, etiam si nihil præstiterit, debeat absolui: videri poterat, quod nos tibi, qui cōueniebaris à nobis, malitiose vel indiscretè onus probationis super tribus præmissis articulis imposuimus, videlicet, vt ostēderes, quod prædictam cancellariam personæ idoneæ, modo canonico, & tempore competenti donasses. Porro, cum donatio fuisset occulta, & ideo suspicione non careat, & elapso iam anno nullus cancellarius omnino appareat, non *Extra lib. 3 tit 8. cap. Nulla.* immerito credebamus, quod secundum Lateranensis concilij statuta ad nos esset ipsius cancellariæ donatio deuoluta: & ideo potuissemus ipsam sine culpa conferre: quoniam etsi locum Dei teneamus in terris, non tamē de occultis potuimus diuinare. Quia ergo contra illud, quod prima facie iustè præsumebatur pro nobis, præsertim cum responderis prima vice, quod cancellariam alicui nō contuleras, facultatem tibi pro te probandi concessimus, non fuit grauamen, sed gratia: nec ex malitia, sed ex benignitate processit. Quod etiam de modo canonico fidem nobis fieri mandauimus, tu causam præstitisti mandato, qui sæpe nobis per literas tuas intimasti, & tandem probasti per testes, quod retentis tibi prouentibus, officium concesseras memoratum: ex quo non immerito in talem concessionem fuimus suspicati. Et ideo nos, qui non tam ex plenitudine potestatis, quàm ex officij debito, possumus & debemus de subditorum excessibus ad correctionem inquirere veritatem, te maximè causam & occasionem præstāte, Inquisitionem commisimus faciendam. Omnibus ergo diligenter auditis, te in tribus comperimus fuisse culpabilem. Circa contrarietatem responsi, quia non solum nobis, sed nec cuiquam debuisses ex certa scientia contraria respondere. Circa carnalitatē animi, quia non ex affectu carnali, sed discreto iudicio debuisti ecclesiasticum beneficium & officiū in persona magis idonea dispensare. Et circa inhonestatem facti, quia non licuit ex pactione vel conuentione quacunque *Extra lib 5. tit. 39. ca Probibemus. 1. quæst. 3. cap. Si quis* sub modo vel tenore præscripto concedere nudū officium, & tibi retinere prouentus, cum in Lateranensi concilio prohibitū sit, ne quis cōferendo ecclesiasticum beneficiū, partem prouētuū suis vsibus retinere præsumat: & alibi cantū reperiatur in canone, quod ecclesiastica beneficia sine diminutione debēt cōferri. *Extra lib 3 tit. 5. cap Maioribus.* Vnde credimus distinguendū, vtrum qui dat spirituale beneficiū, prouētus ipsius ante donationē percipiat. Nam si prouentus ante donationē non percipiat ipse, sed alius, & ex donatione consequatur, vt ipse prouentus percipiat, nō est dubiū circa hæc intercedere simoniacam prauitatē. Si verò ante donationem perceperit

rit ipse prouentus, credimus distinguendū, vtrum ante donationē constituat, vt ipsi prouentus retineantur ad tempus pro causa iusta & necessaria, aut cōueniat cū eo, qui accepit beneficium, seu cū mediatore quocunq;, vt officio illo cōcesso retineat ipse sibi prouentus. Primū enim membrū credimus esse licitū: secundū aut dicimus non licere, ne viam aperiamus his, qui prauitatem suam satagunt palliare.

DE REBVS ECCLESIAE NON ALIENANDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO Montis regalis.

Possessiones quæ sunt de mensa, non possunt alienari, & ecclesia consueta regi per regulares, secularibus clericis conferri non debent.

Constitutio L.

POssessiones ad mensam tuam vel capituli pertinentes alienare non de- *Extra lib.*
bes, aut ecclesias, in quibus monachi ministrare consueuerant, clericis *3. tit 3. de*
vel laicis assignare. *reb eccle.*
non alien.
ca. Possessiones.

Idem Episcopo Mauriensi & Præposito Vlconensi.

Restituitur ecclesia contra alienationem, per quam enormiter fuit læsa.

Constit. Lj.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, quod cum Tusiense monaste- *Ibid cap.*
rium depressum esset onere maximo debitorum, abbas & cōuentus eiusdē *Ad nostrā.*
villam quandā necessitate coacti B. laico concesserunt in feudum, tali conditione apposita, quod idem Lxxx. libras persolueret, pro quibus eadem extiterat obligata. Quod non distulit effectui mancipare. Et Infrà. Vnde humiliter supplicarunt, vt feudum prædictū faceremus ad vtilitatem monasterij reuocari: præsertim cum idem laicus primo anno de ipsius prouētibus vltra summam perceperit prætaxatam, & per multos postmodū annos sumpserit eius fructus. Et infrà.

Quocirca mandamus, quatenus, si prædictum monasteriū propter hoc inueneritis enorme dispendiū incurrisse, dictum laicum, vt (pecunia, quam pro exoneratione feudi, seu etiam pro vtilitate ipsius monasterij expendisse noscitur, ab eisdem abbate & conuentu recepta, cum sibi fructus percepti sufficere debeāt pro labore) præfatum feudum eidem monasterio dimittat liberum & quietum, appellatione postposita compellatis.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOpo Pallonensi.

Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus modico constituto precio, præsumitur pignus & non venditio.

Constit. Lij.

AD nostram noueris audiētiam peruenisse, quod cum R. laicus lator præ- *Extra lib. 2*
sentium, ab M. mutuum recipere voluisset, creditor ne per canonem *tit. 7. de*
contra vsurarios editum posset in posterum conueniri, domos & oliuas *empt. &*
recepit ab eodem titulo emptionis: quum reuera contractus vsuratius ageretur, *vendit ca.*
quod patet ex eo, quod creditor debitori promisit, quod quandocunq; à septen- *ad nostrā.*
nio vsque ad nonennium daret quadraginta vncias tarenorum, quæ vix dimi- *Extra lib.*
diam iusti precij contingebant, domos eius restitueret & oliuas. *5 tit. 19 ca.*

Quia igitur fraus & dolus cuiquam patrocinari non debent, mandamus, qua- *Quia in*
tenus, si res ita se habet, instrumento venditionis confecto in fraudem canonis *omnibus.*
promulgati contra vsurarios non obstante, prædictum M. ad restituendas domos & oliuas ei, ad quem debent hæreditario iure deuolui, quum debitor sit viam vniuersæ carnis ingressus per pœnam in Lateranensi concilio contra vsurarios promulgatam appellatione remota compellas.

Idem Episcopo & Archidiacono Vrbeuentano.

Venditor deceptus vltra dimidiam iusti precij agere potest, vt res sibi reddenti precium acceptum restituatur, vel iustum precium suppleatur, & in hoc electio est emptoris.

Constit. Liij.

Ibid cap. Cũ causa. CVm causa, quæ inter œconomum monasterij S. Martini de monte ex parte vna, ac ciues Viterbien. super casamentis ex altera vertebatur, fuisset aliquandiu ventilata, quum constitisset nobis monasterium in venditione vltra dimidiam iusti precij fuisse deceptũ, sententiando decernimus, vt præfati ciues aut recepto precio possessiones restituerent memoratas, aut supplerent quantũ constaret legitimè venditionis tempore iusto precio defuisse.

DE LOCATO ET CONDVCTO.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI ET conuentui sancti Petri de Pratellis Londensis diœcesis.

Personæ ecclesiasticæ locare possunt prouentus decimarum his, cum quibus conditio ecclesiæ fit melior, statuto diœcesani contrario non obstante. & eadem ratione de alijs rebus ecclesiæ.

Constit. Liiij.

Extra lib. 3 tit. 18. de locato & cõducto. cap. Vestra nobis. VEstra nobis relatio declarauit, quod quum ad firmam fructus vestrarum dare consueueritis decimarum. Et infrà.

Diœcesanorum episcoporum statuto contrario non obstãte vestrarum decimarum prouentus illis liberè locare potestis, cum quibus ecclesiæ vestræ conditionem poteritis facere meliorem: ita tamen, quod huiusmodi locatio ad feudum vel alienationem non videatur extendi.

DE RERVM PERMVTATIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. ARchiepiscopo Senonensi.

Beneficia sua perdunt, qui ea propria permutant authoritate.

Constit. Lv.

Extra lib. 3. tit 19. de rerum permutatione c. Cũ olim. CVm olim magister S. & B. archidiaconatum & præposituram ad inuicem commutassent. Et infrà. Licet prædictus magister ab initio sponte fuerit de permutatione confessus, idem tamẽ B. eam inficiabatur omnino, proponens quod ipse præposituram sine conditione qualibet resignauit, & post resignationem prædicti magistri archidiaconato fuerat assecutus. Et infrà.

Cum ergo nobis constaret, quod ipse B. suum præstiterit permutationi consensum: prædictus autem magister suum publicè fateretur errorem, & hunc præpositura & illum archidiaconatu curauimus spoliare, super hoc diffinitiuam contra eos sententiam proferentes.

Idem Archiepiscopo, & P. sancti Andreæ Coloniensibus.

Si permutatio beneficiorum completa est ex vna parte, & per alteram stat, quo minus impleatur, restituitur pars ad suum beneficium, & secundum hoc continet ius.

Constit. Lvj.

Ibid cap. Cũ vniuersorum. CVm vniuersorum. Et infrà. Intelleximus G. canonico referente, quod cum ipse & L. clericus de permutatione præbendarum suarum inter se tractare cœpissent, quam vtilitati vtriusque imminere credebant: tandem idem L. præbenda eiusdem G. cuidam consanguineo suo assignata, præbendam suam ei sicut promiserat, noluit resignare. Et infrà. Cum igitur deceptis & non decipientibus iura subueniant, licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare: vt tamen simplicitati venia tribuatur, mandamus, quatenus, si constiterit prætaxatum G. taliter fuisse deceptum, amoto à præbenda sua consanguineo ipsius L. vel quolibet alio illicito detentore, eam restitui faciatis eidem. *Supra li. 1. tit. 3. cap. Super literis.*

DE FEVDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. MARIENSI Episcopo.

Si dominus à vasallo recipit feudum in pignus, abstinendo ab eius seruitio, non tenetur computare fructus in sortem.

Constit. Lvij.

INsinuatione præsentiũ declaramus, quod Gageria, quam de feudo ecclesiæ tuæ ab M. dinosceris recepisse, à te potest liberè detineri, fructibus non computatis in sortem: ita videlicet, vt quandiu fructus illos ceperis in sortem minimè computandos, idem M. à seruitio, in quo tibi & ecclesiæ tuæ pro feudo ipso tenetur, interim sit immunis. *Extra lib. 3. tit. 20. de feudis cap. insinuatione.*

Idem Archiepiscopo Mediolanensi.

Ponit tres casus, in quibus non obstante iuramento de non infeudando, potest episcopus antiquum feudum ad ecclesiam reuersum nouo vasallo concedere.

Constit. Lviij.

EX parte tua nostro est apostolat. reseratum, quod sæpius dubitasti, vtrum, cũ contingit vasallum tuum decedere, & ad te feudum ipsius redire, feudum eius alij liceat tibi dare, quamuis iuramento tenearis astrictus, non infeudare de nouo Romano pontifice inconsulto. Ad hæc si vasallum tuum feudum alienare contingat, an ipsius filium vel consanguineum eiusdem feudi consortem de ipso valeas inuestire. Alia quoque dubitatio continebat, vt cum feudum alienatum repereris, quod per te facile recuperare nõ potes, vtrum posses alicui laico in feudum illud concedere, qui & illud recuperet, & in feudum per ecclesiam recognoscat. Et infrà. *Ex parte tua.*

In primo ergo casu feudum decedentis liberè, si videris expedire, concedas, atq; in secundo filium vel consanguineum alienantis inuestiens, in tertio feudum alienatum poteris ei licenter concedere, per quem ipsa ecclesia valeat rehabere.

DE PIGNORIBVS ET ALIIS CAVTIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. G. SVBDIACONO nostro, & P. canonico Pisano.

Si vsurarius emit rem eo pacto, quod post tempus restituat eam venditori, recipiendo aliquid vltra sortem, fructibus tamen in ea computatis, iudicatur contractus fœneratitius.

Constit. Lix.

ILlo vos credimus scientiæ dono vigere. Et infrà. Sanè intimastis nobis, quod causam quæ vertitur inter H. & B. filios G. de Cosa ex vna parte, & G. filiam T. & hæredes ipsius ex altera, super quibusdam terris prẹfatis personis pro xxiij. libris pignori obligatis, vobis duximus committendam. Et inf. Ex parte prædictæ G & hæredum eius fuit propositum, terras quas idem H. & B. repetebant, ab eis non esse pignori obligatas, sed purè venditas, sicut in instrumento confecto exinde continebatur. Prẹfatus verò H. pro se ac fratre suo firmiter asserebat terras non esse purè venditas, sed pignori obligatas, cum venditioni prædictæ talis fuerit adiecta conditio, vt si à tempore contractus vsq; ad duos proximos annos præfato T. emptio displiceret, G. pater H. abinde vsque ad annum xxvj. libras perceptis fructibus cõputatis in ipsis dare deberet. Verum quia ambigitis, vtrũ pura sit & absoluta venditio, an præfatus contractus pignus debeat iudicari: respondemus quod qualiscunq; fuerit intentio contrahentium, & ex forma contractus venditio non appareat conditionalis sed pura: quamuis per conditionem possit resolui, ex duobus tamen, quæ in pacto fuerunt expressa, videlicet quod fructus percepti deberẽt in soluenda pecunia numerari, & quod vltra summam receptam * xl. solidi deberent persolui, contra ipsum emptorem præsumitur vehementer, præsertim cum vsuras consueuerit exercere. *Extra lib. 3. tit. 21. de pignoribus ca. Illo vos.* *al. lx.

Idem Episcopo Aquinaten.

Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.

Constit. Lx.

Ibid cap. Ex literis. EX literis fraternitatis tuae accepimus, quod causam quae vertitur inter R. & A. mulierem tibi duximus committendam. Et infrà.

Siquidem probatum est, quod pro facinore à marito praedictae mulieris commisso, eo fugam petente, tam frater mariti, praefatus videlicet R. quam ipsa mulier, licet minus iustè à regio iudiciario capti fuerint, & de ipsius mandato bonorum omnium delinquentis facta distractio & soluta pecunia mercatori, qui à marito mulieris vulneratus fuerat, & rebus proprijs spoliat⁹: sed quaedā possessiones illius penes eundem R. remanserant, quos idem de mandato curiae retinuit, soluta pro eis pecunia praedicto mercatori, quia emptor alius propter po[illegible] bonum minutias non extabat: pars vero mulieris aestimationem dotis instantius petebat sibi restitui, vel in possessiones, quae mariti fuerant, ex officio delega[illegible]onis induci. Et infrà.

Mandamus, quatenus si tibi constiterit ex his, quae in praesentia tua fuere proposita & probata, quod mulier dicit viro dedisse in dotem & praed[illegible]um R. de bonis fratris aliqua possidere, cum mulieribus fauor multus in recuperādis dotibus debeatur: & cautum sit in iure, quod propter maleficium viri mulier remanere non debeat indotata, cum etiam bona viri mulieri sint pro dote tacite obligata, & cum suo onere transierint ad quemlibet possidentem: R. praed[illegible] eidem mulieri ad restitutionem dotis eatenus condemnes, quatenus de bonis fratris sui praefati noscitur possidere.

Idem R. de Montefortino.

Si creditor, vel is qui ab eo causam habet, tot fructus percepit ex pignore, quod satisfactum est sorti, debet pignus restitui debitori.

Constit. Lxj.

Ibid cap. Cū contra. CVm contra G. ciuē Anaginen. super quibusdā possessionibus, quas quondā pater tuus L. de Saul. pro certa quantitate pecuniç obligarat, & ipsius creditoris haeredes praedicto G. pignorauerāt, mouisses in nostra praesentia quaestionē, legitime probauisti, quod ex earū prouētibus tantū fuerat, tam ab eodem G. [illegible] ab alijs, qui eas tenuerāt à tempore, quo fuerant obligatae, perceptū, quod fr[illegible] sorti poterāt adaequare. Nos igitur attendētes, quod in talibus perceptio fru[illegible] in solutione sortis accedat, cum secundū canonicas sanctiones fructus re[illegible], & in sortem debeant computari, considerantes etiā, quod possessiones, ip[illegible] extenuassent penitus totū onus, & debitū annulassent, ipsas tibi restitu[illegible] decernimus, & te per nuncium nostrū in possessionē induci fecimus corpora[illegible].

Extra lib. 3. tit 19 ca. Quoniam.

Idem Innocentius Papa tertius.

Si is qui sub pacto legis commissoriae pignorauit rem suam, & iurauit non contrauenire, iuste impeditus, infra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.

Constit. Lxij.

Ibid cap. Significāte. SIgnificante R. ciue Pisano nobis innotuit, quod cum domum suam G. [illegible]no ciui pro CCL. libris pignori obligasset, ac promisisset praestito iu[illegible]to, quod nisi domum ipsam statuto termino recolligeret, creditorem vlterius super eo minime molestaret, & infra statutū tempus per certum fidele[illegible] nunc[illegible] prout ei videbatur, creditori pecuniam numeratam remisit, quam idem nuncius infideliter agens, sicut ei iniunctum fuerat non persoluit, & postmod[illegible]m idē R. ab imperatore detentus, dicto G. satisfacere nō potuit vt debebat. Et infrà.

Cū igitur pactū legis cōmissoriae sit in pignoribus improbatum, & praedictus R. quantum in eo fuit, iuramentum debitum adimpleuit: cum per eum, quem certum nūcium esse sperabat, pecuniā remiserit tēpore, statuto, sed in captio[illegible]e detentus satis facere nō potuit creditori: Mandamus, quatenus, si est ita, praed[illegible] creditorem, vt sorte contentus, pensionibus pignoris computatis in eam, i[illegible] praefato R. omni dilatione postposita resignet, pacto tali vel iuramento nequaquam obstante, censura ecclesiastica cogatis.

D

DE DONATIONIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARchiepiscopo Florentino.

Non obstante iuramento de non infeudando de nouo, prælatus integrare potest feudum, si apparet vasallum in mensura fuisse deceptum.

Constitutio Lxiij.

PEr tuas literas proponere procurasti, quod cum quidam nobiles Florentini tempore schismatis episcopum Florentinum in domo sua tenuerunt, idem episcopus sedata schismatis tempestare de mandato Alexandri Papæ, quatuor modios terræ in feudum concessit eisdē, & successor ipsius, pro vt est moris, de certo feudo præfatos nobiles inuestiuit. Verum cum ipsi assignatam terram mensurari fecissent, non nisi duos modios inuenerunt, feudum integrari cū instantia postulantes, super quo dubitas, eò quòd non sunt in possessione ipsius ne de nouo videaris illud conferre. Et infrà.

Extra lib. 3. tit. 24. de Donat. ca. Per tuas literas.

Nos igitur attendentes quod ecclesia in actibus suis fraudem non debet aliquam adhibere, respondemus, quod feudum ipsum securè poteris integrare, cū terra illa quatuor modiorum ipsis fuerit assignata.

Idem R. de Burgis & G. Berburg. Abbatibus.

In donationibus plenissima fit interpretatio. & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposita proximam donationem tantum respicit.

Constitutio Lxiiij.

CVm dilecti filij Abbas & monachi, de Melios proposuerint corā nobis, quod nobilis vir Alanus quasdam terras à patre ipsius eorum ecclesiæ in eleemosynam assignatas violenter redigere cupiat in forestam. Et infrà.

Ibidem ca. Cū dilecti.

Mandamus quatenus ad sententiam pro ipso monasterio proferēdam appellatione postposita procedatis, cum ex tenore instrumenti *euidenter apparet, quod hæc fuit mens & intentio donatoris, vt clausula de foresta, quæ in fine ponitur instrumenti, nō ad superiorem donationem, quæ tam libera & pura fuit, vt immunis esset ab omni vexatione & consuetndine seculari, sed ad inferiorē concessionem, quæ pensionem & determinationem habet insertam, iuxta sanū referri debeat intellectum. quia in contractibus plena, in testamētis plenior, in beneficijs quoque plenissima est interptetatio adhibenda.

**al. vehementer.*
Extra lib. 6. tit. 60. L. 4. Quacunque res. ff. de reg. iuris in testamentis.

Idem Episcopo Eliensi.

Si episcopus in ecclesia, quam de consensu capituli pio loco concessit, percipiebat certos prouentus, illos donasse videtur alioquin omnes prouentus, præter cathedraticum cedunt, pio loco: & si episcopus concessit de consensu patroni, intelligitur patronus donasse ius patronatus.

Infra lib. 5. tit. 40. Constit. Olim.

Constitutio Lxv.

PAstoralis officij. Et infrà.

Tua nos duxit discretio consulendos, si episcopus consentiente patrono viris religiosis aliquam ecclesiam concedendo hac vtatur simplicitate verborū, concedimus vobis illam ecclesiam, vtrum eo ipso videatur in eorum vsus fuisse concessa, vel ius tantummodo patronatus.

Ibidem ca. Pastoralis.

Nos autem inquisitioni tuæ duximus respondēdum, quod si episcopus ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profectò patronus quod suum est conferre videtur, ius videlicet patronatus, & episcopus quod temporaliter obtinet in eadem, vt si fructuum ecclesiæ eiusdem aliquam recipiat portionem, in eorum vsus illa portio conuertatur. Quod si ex ipsius prouentibus nullam debeat portionem habere, omnes prouentus prӕter cathedraticum in eorum vsus credimus conuertendos: sed vt episcopi donatio sit legitima, consensus est sui capituli requirendus.

Idem Florentino & Fisulanensi episcopis.

Possunt hospitalarij in praeiudicium suum se & domum suam alteri religiosae domus subijcere, & donare.

Constitutio Lxvj.

Ibidem ca. Inter dilectos.

INter dilectos filios hospitalarios sancti sepulchri ac fratres hospitalis sancti Allutij super eodem hospitali quaestione suborta, cum ijdem hospitalarij super possessorio, quod semel & iterum, ex causis tamen dissimilibus, intentarūt, contrariam sententiam reportassent: deindead petitorium recurrentes, proponere curauerunt, quod cum G. quondam rector, & fratres ac patroni eiusdē hospitalis, habito communi contractu deliberassent, hospitale ipsum hospitalarijs supponere supradictis, commiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas, communiter statuentes, vt quod per ipsos fieret, acceptarent. Qui cum eisdem taliter statuerunt, vt ad ipsum hospitale aliqui mitterentur, qui eorum nomine acciperent assignationem ipsius. Cum autem duos illuc de suis fratribus transmisissent, ipsi donationem & assignationem hospitalis, tam à magistro quàm supradictis procuratoribus & alijs eiusdem domus fratribus receperunt. Et infrà.

Procurator autem partis alterius ex aduerso respondit, quod praedicta donatio debebat non immeritò retractari, quoniam multis ex fratribus inconsultis, à praedicto rectore ac paucioribus fratribus excommunicatis & periuris de re litigiosa in fraudem plebani de Piscia, qui super eodem hospitali mouerat quaestionem, fuerat celebrata. Et infrà.

Attendentes igitur quod fratres & patroni S. Allutij pro se, imò potius cōtra se turpitudinem allegabant, videlicet periurium, excommunicationem, fraudem: non vtique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis hospitalarijs factam puram ac simplicem extitisse, quia non deceptoribus sed deceptis iura subueniunt: vnde per ea quae superius proposita sunt se contra factum proprium legitimè defendere non valebant, hospitale praedictū cum pertinentijs suis hospitalarijs sancti sepulchri adiudicare curauimus, ita quod per hanc sententiā dioecesano episcopo & plebano de Piscia nullū praeiudicium generetur: cum res inter alios acta non debeat alijs praeiudicium generare.

Supra lib. eod. tit. 19. Constit. 56 Cum vniuersorū. Supra lib. 2 tit. 22. Constit. Inter dilectos.

Idem Episcopo S. Andreae.

Donatio quinquagesima vel centesima, quam fecit episcopus cum graui ecclesiae suae detrimento, potest legitime reuocari. Nec etiam potest vltra quinquagesimam vel centesimam conferre, etiam cessante laesione ecclesiae, sine authoritate superioris.

Constitutio Lxvij.

Ibid. cap. Apostolicae.

APostolicae sedis oraculo. Et infrà. Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod licet sit in canone diffinitum, vt si quis episcoporum in parochia sua monasterium construere voluerit, & de rebus ecclesiae, cui praesidet, ipsum dotare, non amplius ibidem quàm quinquagesimam partem: ecclesiae vero, quā monasticis regulis informare, vel pro suis proprijs magnificare voluerit sepulturis, non amplius quàm centesimam partem census ecclesiae, cui praeest, debeat elargiri. Quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, vt haec temperamenti aequitas obseruetur, quod cui tribuit, competens subsidium conferat, & cui tollit, damna grauia non infligat: ea quidē cautela seruata, vt vnā tantūmodo, quae placuerit, ex his duabus remunerationem assumat. Hoc semper est obseruandum, quod vnus episcopus vel alius, non solum non debet amplius, sed nec tantum nec minus cum graui ecclesiae suae detrimento cōferre, siue simul & semel id facere velit, siue pluries successione eisdem vel diuersis ecclesijs conferendo. Vnde cum graue detrimentum siue de possessionibus, siue de prouentibus ad episcopalem mensam vel cathedralem ecclesiā pertinentibus in quantalibet portione cōstiterit esse collatū, poterit legitimè reuocari, nisi praescriptione vel alia exceptione legitima actio huiusmodi excludatur. Nā etsi prima facie praesuma-

ſumatur, quod collatio quinquageſimæ vel centeſimæ partis graue non inferat detrimentum, quia tamen non ſolum ſi ſæpe, ſed etiam ſi ſemel id fiat, ex varijs circumſtantijs deprehendi poteſt interdum valde damnoſum (quod quidem magis poteſt ex oſtenſione facti, quàm expreſſione alicuius ſtatuti cognoſci) nec quinquageſima, nec centeſima ſemel aut ſucceſſione debet cum graui eccleſiæ damno conferri. Si vero in tantum abundat epiſcopus, vt ſine damno eccleſiæ ſuæ poſſit amplius etiam quàm per quinquageſimam vel centeſimam partem neceſſitati alterius eccleſiæ ſubuenire, quamuis per ſe non debeat ſummam excedere à canone præfinitam, per quam incautè largiri volentibus eſt occurſum: de ſuperioris tamen authoritate pontificis, poteſt etiam in minori ſumma inopiæ alterius prouideri.

DE TESTAMENTIS ET VLtimis voluntatibus.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIſcopo Altiſiodorenſi.

Tenet teſtamentum, ſi quis extremam voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni committit, & dicitur teſtatus ad pias cauſas.

Conſtitutio Lxviij.

QVum tibi de benignitate ſedis apoſtolicæ. Et infrà. *Extra lib.*
In ſecunda quæſtione dicimus, quod qui extremam voluntatem in *3 tit. 26 de*
alterius diſpoſitione committit, non videtur decedere inteſtatus. *Teſtamentis cap. Cum tibi.*

Idem C. Tituli Sancti Laurentij in Lucina presbytero Cardinali, apoſtolicæ ſedis legato.

De clericis eccleſia petit epiſcopus partem ſuam, licet aliquid fuerit ſibi à teſtatore relictum, niſi eo modo & non in fraudem fuerit relictum a teſtatore quod maneret ea parte contentus, & legatum agnouerit.

Conſtitutio Lxix.

QVæſiuiſti, cum quis in teſtamēto relinquit epiſcopo propriam portionem, *Ibidem ca.*
& alia multa monaſterijs vel eccleſijs, vtrum epiſcopus ex illis legitimam *Offic.*
poſſit petere portionem. Et infrà.

Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi portionem illam cum conditione legauit epiſcopo, vt eſſet illa ſola cōtentus, & epiſcopus acceptauit, quia per hoc alijs renunciaſſe videtur, pro cæteris non poterit exigere portionem. Quod ſi eam ipſe abſolutè reliquit, portionem ſibi debitam poterit nihilominus de cæteris vendicare. Si verò conſtiterit quod in fraudem modicū cōſtituit mortuarium, vt in cæteris epiſcopus debita portione fraudaretur: quia fraus & dolus alicui patrocinari non debet, epiſcopus portionem ex illis poterit exigere à canone conſtitutam, ſaluis indulgentijs Romani pontificis, quæ quibuſdā *10. quæſt. 1.*
regularibus ſunt conceſſæ. *c. Decreuimus.*

Idem Innocentius Papa tertius.

Relictum epiſcopo contemplatione perſonæ non diuiditur cum eccleſia cathedrali: ſecus ſi contemplatione eccleſiæ ſiue nihil relinquatur eccleſiæ ſiue aliquid, ſiue coniunctim, ſiue ſeparatim. Si autem ſoli eccleſiæ factum eſt relictum, epiſcopus habebit portionem canonicam. Præſumitur autem relictum contemplatione eccleſiæ factum, quando ſit ab extraneo habenti adminiſtrationem, ſecus ſi fiat ab adminiſtrationem non habente. Cum eccleſiis vero inferioribus epiſcopus non diuidit ſibi relictum, quia non eſt ſibi tanta communio cum eccleſiis inferioribus, ſicut cum cathedrali.

Conſtitutio Lxx. *10 quæſt. 1. ca. Decernimus.*

REquiſiuiſti de his quæ teſtator pro anima ſua legat in vltima voluntate,
qualiter ſint inter epiſcopum & eccleſiam diuidenda. Et quidem regulari- *12 quæſt. 2*
ter verum eſt, quod epiſcopus debet de his ſecundum diuerſas conſuetudines *cap. Nobis*
tertiam *conceſſo.*

tertiam vel quartam portionem habere, sed considerandum est diligenter, vtrū testator leget hoc modo: Relinquo istud episcopo: an, Relinquo istud ecclesiæ, vel Relinquo istud episcopo & ecclesiæ: an Relinquo istud episcopo, & illud ecclesiæ. In primo casu distinguendum est, vtrum relinquatur episcopo ab extraneo aut propinquo. Si ab extraneo, verū est, quod præsumitur esse relictum intuitu ecclesiæ, non personæ. Vnde cathedralis ecclesia de illo potest canonicam petere portionem, quemadmodum episcopo competit sua portio, si aliquid ecclesiæ relinquatur. Et hoc verum est, nisi testator exprimat, quod velit illud tantū esse episcopi, nō ecclesiæ. In quo casu seruāda est dispositio testatoris: secus autem si exprimat, quod velit esse illud tantum ecclesiæ, nō episcopi: quia priuata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare. Nec est contrarium quod in canone legitur, videlicet, quod pontifices quibus ab extraneis aliquid aut cum ecclesia aut sequestrarim dimittitur aut donatur: quia hic ille qui donat pro redemptione animæ suæ, non pro cōmodo sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiæ inter facultates ecclesiæ computabunt: quoniā hoc est verum, cū testator ita sequestrarim legat illud episcopo, quod non exprimit, vtrum velit ad episcopū tantum, non ad ecclesiā pertinere. Si vero relinquatur illud episcopo à propinquo, non præsumitur esse relictum intuitu ecclesiæ, sed personæ, nisi fortè contrarium probaretur. Et de isto nihil potest ecclesia petere in vita eius.

12. quæst. 3. can. Pontifices.

Quod si relinquatur episcopo & ecclesiæ, de illo canonica inter ipsos est diuisio facienda.

Si vero istud episcopo & illud ecclesiæ relinquatur, siue æqualia siue inæqualia sint relicta, reducenda sunt ad diuisionem canonicam inter episcopum & ecclesiam cathedralē, nisi ambo velint esse testatoris dispositione contenti, quam propter vltimæ voluntatis fauorem satis decens est obseruare, vbi neq; fraus interuenit neq; dolus, nec quisquam nimiū defraudaretur debita porrione. Secus aūt est, si aliquid legetur episcopo, & aliqua capellis, vel monasterijs aut alijs pijs locis. Nā in hoc casu quod legatur episcopo eius est præcipuū cum ecclesia cathedrali, quemadmodum si cuilibet alij legaretur: & de illis quæ alijs legantur portionem canonicā nihilominus obtinebit, quoniam non est tanta cōmunio inter ipsum & inter capellas & monasteria seu alia pia loca, quāta est inter episcopū & ecclesiam cathedralem, cui est spirituali cōiugio copulatus. Vnde quæ acquirit episcopus, non illis, sed isti tantum acquirit.

Illud autem est generaliter obseruandum circa eum qui potest proprium possidere, prælationem vel administrationem ecclesiæ non habētem, quod si ei aliquid relinquatur specialiter, non solum a propinquo, verumetiam ab extraneo intelligitur esse relictū, non intuitu ecclesiæ, sed personæ, nisi probario in contrariū appareret: & idcirco de illo nec episcopus nec ecclesia potest in vita eius sibi aliquid vendicare: & hoc intelligitur esse verum, cum fraus minimè procuratur, quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

Idem Episcopo Tuscano.

In bonis patris, matris & Auia habet quis debitam iure natura, in qua grauari nequit. & filius rogatus de restituenda hereditate sub conditione, detrahit debitum iure natura & Trebellianicam, in qua computantur fructus post litis contestationem percepti.

Constitutio Lxxj.

Ibidem ca. Rainutius.

RAinutius de Clera duas habens filias, Alterocham videlicet & Adiectam, matrem insuper Cleram & vxorem nomine Adelasiam, in extremis positus condidit testamentum, Alterochæ filiæ puberi vltra dotem quam ei dederat domum & quendam hortum in eodem testamento relinquens. Adlectæ vero impuberi reliquit cætera bona sua, adijciens vt Alterocha & soboles, quā gestabat in vtero, eidē impuberi succederēt, si absq; liberis moreretur. Mortuo itaque testatore tutores impuberis eā cū omnibus bonis eidē relictis à patre iure* Lōbardo cuidam P. nomine tradiderunt, quæ filium ex eo suscipiens, tandē sine libe-

*al. Lōgobardo.

liberis est defuncta. Cuius bona idem P. maritus eius superstes aliquanto tempore possedit in pace. Qui cum alia muliere cõtrahens matrimonium & filios suscipiens ex eadẽ, diem clausit extremum. Postmodum inter Alterocham & filium eius ex vna parte, & filios eiusdem P. & Raineriũ tutorem eorũ ex altera super bonis prædictis eiusdem Adiectæ suscitata materia quęstionis, cœperunt coram G. iudice Tuscano ad inuicem litigare, coram quo Alterocha, & filius eius bona quondam Rainutij tanquã ex causa fidei commissi vel substitutionis sibi debita petierunt, tutore filiorum prædicti P. ex aduerso dicente, quod obstabat illis annalis præscriptio, vsucapio pro dote, ac longi temporis diuturnum silentium. Insuper allegabat, quod de bonis illis tam tertia Cleræ matris testatoris & tertia Adelasiæ vxoris eiusdem, quàm quarta per Trebellianum nomine ipsius Adiectæ erant ante omnia deducendæ. Dictus verò iudex supradictum Rainerium tutorio nomine pupillorum in restitutione bonorum Rainutij cõdemnauit. Tertia Cleræ primo deducta, quam Adiectæ ac viro suo donauerat, de qua in substitutione, quã fecit Rainutius, non videtur aliquatenus cogitasse. Deducta quoque tertia Adelasiæ quam ipsa P. vẽdiderat supradicto. præcepit etiam idẽ iudex de his rebus illas tertias deducẽdas, de quibus deduci poterãt secundũ Tuscanæ questionem ciuitatis. Deduci præterea quartam per Trebellianum idem iudex iniunxit, cum etiam quilibet extraneus restitutione grauatus eam deducere potuisset: sed vtraque pars ab illa sententia prouocauit. Et infrà.

Cum autem coram G. diacono cardinali auditore à nobis cõcesso fuisset diu tius litigatum, ipse de mandato nostro sententiam supradicti iudicis, videlicet in eo quod dixit tertiam Cleræ & tertiam Adelasiæ integraliter deducẽdas, pronunciauit iniustam, & ab ea legitimè prouocatum definiens sic illas tertias deducendas, vt legitima portio iure naturæ debita Alterochæ, illi salua sit in vtraque, ad cuius restitutionem dictum Rainerium condemnauit. In eo verò quod quartam per Trebellianum idem iudex censuit retinendam, sententiam confirmauit eiusdem: ita videlicet quod fructus de bonis ipsius à tempore litis contestatæ percepti à prædicto P. & filijs eius post mortem Adiectæ computentur in ea. Qui si suffecerint ad quartam & fructus eius, eo nomine deductio alia nulla fieret. Alioquin iuxta quantitatem fructuum perceptorum computationis ratio habeatur. Quia vero pater Adiectæ ipsam in legitima non potuit aggrauare, legitimam ipsam videlicet eius partis, quæ sibi debebatur ab intestato, deducendam censuit, & etiam retinendam, ita quod deductio fiat tantum modo de his rebus, de quibus secundum Tuscanæ consuetudinem ciuitatis fieri consueuit. In eo autem quod prænominatus iudex condemnauit Rainutium nomine pupillorum ad residui restitutionem Alterochæ ac eius filio faciendam, ipsius sententiam confirmauit.

Nos igitur eiusdem cardinalis sententiam ratam habentes, ipsam authoritate apost. confirmamus.

DE SVCCESSIONIBVS AB intestato.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIscopo Murnensi.

Valet testamentum ad pias causas conditum per verba ennunciatiua, etiam propter aliud prolata, quanquam testatio seu successio veniat ad exclusionem alterius ecclesiæ.

Constitutio Lxxij.

Cum dilectus filius Abbas de Brusia pro causa quam aduersus episcopum Aduenensem habebat, diutius expectasset, Abbas proposuit antedictus, quod archipresbyter de Alterio ad participationem creationum monasterio de Brusia obtulit se & sua. Et infrà. *Extra lib. 3. tit. 27. de successionibus cap. Cũ dilectus filius.*

Sufficienter intelleximus esse probatum, quod dictus archipresbyter agens in ex-

in extremis velut vltimam exprimens volũtatem, asseruit se & sua monasterio contulisse. Vnde eũ requisitus esset, vt conderet testamentũ, respondit se nõ posse testari: quia se & sua cõtulerat monasterio sæpedicto: vt licet vnus testis solus dixerit se vidisse, quando se & sua obtulit monasterio, quia tamen alij testes dixerunt se audisse ipsum in abbatis præsentia, quod prædictum est confitentem, non tanquam sufficienter probantes, sed tanquam vehementer adminiculantes assertionem abbatis plurimum adiuuabant.

Quia vero pars episcopi asserebat se velle probare, quod dictus archipresbyter in extremis laborans tanquam phreneticus alienatus erat à mente, vnde non voluit quod expressit: Nos eausam illam ribi sub hac forma duximus committendam, quod nisi præfatus episcopus legitimè probauerit sæpedictum archipresbyterum suæ mentis compotem non fuisse, cum vltimam voluntatem expressit, super impetitione monasterij perpetuum ei silentium imponatur, & cõpellatur restituere monasterio quæcunque de bonis ipsius archipresbyteri vel etiam monasterij occupauit. Si verò legitimè probauerit archibrespyterũ, quæ super vltima voluntate præmissa sunt alienata mente dixisse, ad faciendã ei in nomine parochialis ecclesiæ, cuius ipse administrationem gesserat dum vixisset, restitutionem bonorum quæ ipsius archipresbyteri fuerant, monasterium condemnetur, cum idem archipresbyter ab intestato discesserit, ipsique monasterio super impetitione episcopi silentium imponatur.

DE SEPVLTVRIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHI. episcopo Genuensi.

Vbi quis sepulchro maiorum relicto eligit sepulchrum in loco minus religioso dolo inductus seu ex contemptu, seu non dimissa ecclesiæ sua canonica portione expressè vel tacitè, non tenet electio.

Constitutio Lxxiij.

Extra lib. 3. tit. 28. de sepulturis ca. Fraternitatem. 13. quæst. 2 ca. Hebrõ. & Vnaquaque.

FRaternitatem tuam non credimus ignorare mortuorum sepulchra & cœmeteria apud illas ecclesias & monasteria ex antiquo esse disposita, in quibus religiosorum fratrum conuentus sunt cõstituti, & orationes atque missarum solẽnia tam pro viuis quam pro defunctis frequentius celebrantur. Vnde ipsorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui apud huiusmodi ecclesias sepeliri desiderant, minimè cõtradicendum est. Qui verò relictis antiquis ecclesijs, & patrum aliorumque parentum suorum sepulchris contra consuetudinem patrum veteris testamenti, qui cum patribus suis sepulti esse leguntur, ad noua & minus religiosa loca se transferunr, irrationabiliter, & contra antiquam institutionem facere videtur. Vnde si P. de castello contra antiquam & rationabilem consuetudinem aliquid de corpore suo sepeliendo mandauit, hoc non periudicat rationi, sed viribus debet carere. Quocirca mandamus, quatenus corpus ipsius monachis sancti Stephani reddi facias, & cum suis patribus sepeliri.

Idem Episcopo Claremontensi, & Abbati Maurienensi.

Priuilegiati super iure funerandi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam: soluendo tamen canonicam portionem ecclesiæ parochiali: si vero alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris receperunt.

Constitutio Lxxiiij.

Ibidem ca. In nostra.

IN nostra præsentia constitutis priore ecclesiæ montis Ferrandi, & procuratore hospitaliorum Claremonten. diœcesis, idem prior proposuit, quod prædicti hospitalarij quosdam parochianos suos, quorum duo erant infrà annos legitimos, receperunt ad ecclesiasticam sepulturam.

E contra prædictus proposuit procurator, quod tam ex priuilegio, quàm ex indul-

indulgentia speciali licet hospitalarijs omnes passim præter excõmunicatos & interdictos ad ecclesiasticam sepulturam recipere, qui apud illos elegerint sepeliri, fideique commissa in vltima voluntate relicta possunt licenter accipere, soluta tantummodo quarta parochiali ecclesiæ, de cuius parochia mortuorũ corpora assumuntur, præterquam de equis & armis, quæ indulta sunt ipsis in subsidium terræ sanctæ, de quibus quartam deducere non tenentur. Et infrà.

Talem super his duximus sententiam proferendam, quod prædicti hospitalarij de cætero non recipiant parochianos ecclesiæ supradictæ ad ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos elegerint sepeliri: & tunc parochialis ecclesia, de oblationibus lectis & alijs quæ defunctus pro anima sua in vltima dispositione reliquit, præterquam de armis & equis, recipiat quartam partem, & hospitalarij residuum habiant, nisi dolo vel fraude eorum defunctus inductus fuerit ad dispositionem huiusmodi faciendam, nihilominus ipsis hospitalarijs iniungentes, vt de quarta trium milium solidorum priori satisfaciant memorato, cum constet eos à parochianis eius illos solidos recepisse, nisi sit sufficienter ostensum, quod eorum oblati vel conuersi fuissent. Eisdemque præterea duximus iniungendum, quod nisi probauerint quod Gu. parochianus prioris qui fuit interfectus in campis, apud ipsos elegerit sepulturam, vniuersa quæ ipsius intuitu receperunt, priori restituant memorato: alioquin quartam partem solummodo restituere teneantur. Pro illis vero quos constat infrà annos legitimos decessisse, quæ sepulturæ eorum gratia receperunt, restituant vniuersa.

Idem Archiepiscopo Turonensi.

Casualiter mortuus priuari non debet ecclesiastica sepultura.

Constitutio Lxxv.

Ex parte parentum M. nobis est intimatum, quod cum nobilis vir dominus I. de Insula Butardi eidem posuisset insidias, quam sollicitauerat sæpe de stupro, & ipsa garionibus, qui eam rapere nitebantur, super quendam pontem occurreret: tandem fugiens manus illorum, in amnem de ponte cadens, fuit casu submersa. *Ibidem ca. Ex parte.*

Quocirca mandamus quatenus si ẽ illa non sponte præcipitauerit se de ponte, sed sicut superius est expressum, casu ceciderit, corpus eius tradi facias ecclesiasticæ sepulturæ: præsertim cum ex honesta causa fugisse noscatur: & cui communicabatur viuenti, communicandum sit iam defunctæ.

Idem Nidrosiensi Archiepiscopo.

Si ossa excommunicatorum sunt sepulta in ecclesiastico cœmeterio, & discerni possunt, debent exhumari & proijci: alias secus.

Constitutio Lxxvj.

Sacris est canonibus in[illegible]tum, vt quibus non communicauimus viuis, nõ communicemus defu[illegible], & vt careant ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab ecclesiastica vnitate præcisi, nec in articulo mortis ecclesiæ reconciliati fuerint. *Ibid. cap. Sacris est. 24. quæst.*

Vnde si contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmeterio ecclesiastico tumulentur, si ab alioru m corporibus discerni poterunt, exhumari debent, & procul ab ecclesiastica sepultura iactari. Quod si discerni non poterunt, expedire nõ credimus, vt cum excommunicatorum ossibus corpora extumulentur fidelium: cum licet non obsit iustis sepultura nulla vel vilis, impijs tamen celebris vel speciosa non prosit. *1. can. Acha rius, & Ma iores.*

Idem Episcopo Magalonensi.

Terra cœmeteriata pro sepultura fodienda vendi non debet.

Constitutio Lxxvij.

Ibidem ca. Abolendae. Abolendae cõsuetudinis peruersitas apud montem Pessulanum, vt dicitur, inoleuit, vt decedentibus non prius permittatur effodi sepultura quã pro terra in qua sepeliẽdi sunt, certum precium ecclesiae persoluatur. Et infrà. Mandamus quatenus cum loci dioecesanus existas, inhibeas clericis ne quicquam omninò praesumant exigere hac de causa.

DE DECIMIS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIscopo Pistoriensi.

Locator vel conductor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.

Constitutio Lxxviij.

Extra lib. 3. tit. 30. de decimis cap. A nobis tua. A Nobis tua fraternitas requisiuit. Et infrà. Cum igitur quilibet decimas soluere teneatur, nisi à praestatione ipsarum specialiter sit exẽptus, fraternitati tuae taliter respondemus, quod à dantibus & recipientibus possessiones ad firmam, de fructibus, quos percipiunt, decimae sunt soluendae. Nisi ab eis ostendatur quare ab huiusmodi sint immunes.

Idem Episcopo Vercellensi.

Imperialis cõcessio sub quacunque forma à solutione decimarum eximere non potest. Et decima noualium non pertinent ad laicum qui decimas habet in feudum.

Constitutio Lxxix.

Ibidem ca. Tua 16. quaest. 1. ca. Reuertimini et extra lib. 3. tit. de Decimis ca Parochianos. Tva. Et infrà. Poriò cum laicis nulla sit de spiritualibus concedendi vel disponendi facultas, Imperialis concessio quantumcunque generaliter fiat, neminem potest à solutione decimarum eximere, quę diuina constitutione debentur: nec occasione decimationis antiquae (licet in feudum decimae sint concessae) sunt decimae noualium vsurpandae, cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.

Idem Episcopo Vercellensi.

Sine deductione seminis & sumptuum debent dominus & colonus decimam soluere, & non cui voluerint ecclesiae vel pauperibus, sed ecclesiae cui debentur, nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.

Constitutio Lxxx.

Ibidem ca. Tua nobis. Tva nobis fraternitas intimauit, quod quidam laici decimas ecclesijs & clericis suis peruersis machinationibus subtrahere moliuntur: quidam enim ex eis semen & sumptus qui fiunt in agricultura dicunt primitus deducendos, & de residuo impendendam decimam asseuerant. Alij verò de portione fructuũ, quam à colonis accipiunt, partem decimae separantes, eam capellis suis aut alijs clericis, aut etiam pauperibus conferunt, vel in vsus alios pro sua voluntate cõuertunt. Nonnulli etiam vitam clericorum tanquam abominabilem detestantes, decimas eis ob hoc subtrahere non verentur. Et infrà.

Verùm si ad Deum, à quo cuncta bona procedunt, assertores huiusmodi debitum respectum haberent, ius ecclesiasticum diminuere non contenderent, nec decimas, (quae tributa sunt egentium animarum) praesumerent detinere. *16 quaest. 1. ca Decima Psal. 23. 16 quaest. 1. cap Reuertimini.* Cum enim Deus, cuius est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo, deterioris conditionis esse nõ debeat, quàm dominus tẽporalis, cuius statutum de terris quas exhibet alijs excolendas, non quidẽ deductis sumptibus, aut semine separato necessario, cũ integritate persoluitur: nimis, profectò videtur iniquum, si decimae quas Deus in signum vniuersalis dominij sibi reddi praecepit, suas esse decimas & primitias asserens, occasione praemissa vel excogitata magis fraude diminui valeãt, cum Deo debita sit solutio decimarum, in

in tantum, vt ad eas clericis exhibendas, quibus eas ipse pro suo cultu concessit, Laici si moniti reddere noluerint, ecclesiastica sunt districtione cogendi. Et cũ de cunctis omninò prouentibus decimæ sint reddendæ, sicut colonus de parte fructuum, quæ sibi remanet ratione culturæ, sic & dominus de portione, quam percipit ratione terræ, decimam sine diminutione reddere tenetur. Prætextu vero nequitiæ clericorum nequeant eas (nisi quibus ex mandato diuino debẽtur) pro suo arbitrio erogare, cum nulli sit licitum aliena cuiquam concedere, præter domini voluntatem. Et infrà. *16. quæst. 1. cap. In canonibus.*

Quoniam igitur pati nolumus, vt ecclesiarum, & clericorum iura persumptione qualibet minuantur, Mãdamus quatenus oẽs qui ratione personarũ aut etiam prædiorum decimas ecclesijs & clericis tuæ diœcesis exhibere tenentur, ad eas cum integritate reddendas appellatione remota compellas. *32. dist. ca. Præter hæc*

Idem Abbati Sanctæ Columbæ Senensis.

Priuilegium super decimis non soluendis ecclesiasticis personis concessum noualia comprehendit.

Constitutio Lxxxj.

EX parte tua. Et infrà. Cum tibi quod maius est, sit concessum, vt videlicet decimas de laboribus terræ parochiarum tuarum cum integritate percipias, de noualibus eas exegire satis potes: quia vbi maius conceditur, minus concessum esse videtur. *Ibid. cap. Ex parte. 12. quæst. 1. ca. Præcipimus.*

Idem Episcopo Eliensi.

Negociator de lucro decimam soluit, deductis expensis, quas fecit de pecunia decimata: expensæ vero quæ fiunt pro habendis fructibus, non deducuntur, & de fructibus soluitur decima, etiam non deductis expensis factis pro re restauranda.

Constitutio Lxxxij.

PAstoralis officij. Et infrà.

Explicari postulasti, vtrum quis possit de molẽdinis & pistarijs necessarias expensas deducere, priusquam soluat decimas ex eisdem, sicut est in negociatione concessum. *Ibidem ca. Pastoralis.*

Ad quod respondemus, quod licet circa res acquisitas vel factas de pecunia decimata, cum ipsæ venduntur, credamus deducendas expensas, & de residuo quasi de lucro decimas persoluendas, vt si vendatur domus, ager, vinea, clibanus, molendinum, grex, aut quælibet merces.

Expensas tamen, quæ fiunt pro fructibus percipiẽdis ex illis, de quibus fructus proueniunt, non credimus deducendas, etiam si fuerint decimatæ: quoniam salua decima fructus efficiuntur eorum, qui faciunt ipsas expensas: fructus aũt ipsos alienari posse non credimus, nisi cum onere decimarum, nec pro restaurãdo detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ persoluuntur, credimus deducendas expensas de prouentibus decimandis, quia penes dominum res permanent restauratæ, vt si pars aliqua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depereat, totus clibanus destruatur.

Idem Innocentius Papa tertius.

Qui præscribit decimas in aliena parochia, si ibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit.

Constitutio Lxxxiij.

CVm contingat interdum in tua diœcesi. Et infrà.

Cum in quibusdam parochijs ad quasdam ecclesias vel personas ecclesiasticas ab antiquo pertineat perceptio decimarum, & de nouo fiant noualia in eisdem, quæris à nobis, ad quam huiusmodi noualium decima incipiat pertinere. *Ibidem ca. Cum contingat.*

Vnde inquisitioni tuæ taliter respõdemus, quod cũ perceptio decimarũ ad parochiales ecclesias de iure cõmuni pertineat, decimæ noualiũ, quæ fiũt in paro- *16 quæst. 1. ca. Statuimus.*

chijs eorundem, ad ipsas proculdubio pertinere noscuntur, nisi ab his qui alias percipiunt decimas, rationabilis causa ostendatur, per quā appareat noualium ad eos decimas pertinere.

Idem Episcopo Beluacensi.

Decima omnium fructuum prędij debetur ei, qui decimas sibi præscripsit, sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur.

Constitutio Lxxxiiij.

Ibidem ca. Cū in tua. CVm in tua diœcesi quædam monasteria & conuentuales ecclesiæ in multis parochijs maiores decimas percipiant & minutas, de quibusdam fructibus annuatim perceptis non fuerunt decimæ persolutæ. Et infrà.

Respondemus, quod si fructus prædicti de illa terra proueniunt, de qua monasteria vel conuentuales ecclesiæ aliquos percipiebant ratione decimarum prouentus, eis procul dubio decimę fructuum debentur eorū, cum ipsis terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat vna eademq́ue ecclesia diuerso iure censeri. alioquin parochialibus ecclesijs exoluantur, ad quas de iure communi spectat perceptio decimarum.

Idem Episcopo Vesprimensi.

Laici ecclesias vel decimas donare non possunt, etiamsi sunt reges, nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi.

Constitutio Lxxxv.

Ibidem ca. Dudum. DVdum aduersus fratres Hierosolymitanos hospitalis sancti Stephani te proponente in nostra præsentia quæstionem, quod ipsi decimas de laboribus rusticorum suorum Vesprimensi ecclesiæ debitas non permitterent tibi solui. Et infrà.

Comparentibus igitur te ac ipsis statuto termino coram nobis, G. presbyterū Cardinalem tibi & eis concessimus auditorem: coram quo decimas terrarum, quæ per rusticos hospitalis in Vesprimen. diœcesi excoluntur, & de chirographa & de nouacularia ecclesias, quæ per ipsos hospitalarios detinentur, intentione

16 quæst. 7 cap. Omnes basilicæ. tua de iure communi fundata petisti. Prior autem hospitalis in prædictis decimis & ecclesijs præscriptionem allegans, proposuit se non teneri tibi super his respondere. Quod cum per auditorem ad nostram audientiam peruenisset, mādauimus. quod idem prior præscriptionis titulum, quem allegauit, probaret qui B. regis ac reginæ Vngariæ priuilegia exhibuit, qui ecclesiam sancti Stephani, ad quam dictæ ecclesiæ cum eisdem decimis pertinebant, in perpetuam eleemosynam hospitali donationis titulo concesserunt, confirmationis Clementis Papæ prædecessoris nostri scriptum exhibens, per quod probare volebat concessionem prædictam plenum habere vigorem. Et infrà.

Cæterum ex parte tua fuit propositum, quod in decimis & ecclesijs à rege & regina donatis præscriptionem non poterat opponere pars aduersa, quæ nec a donatione ipsorum initium habere poterat, nec à confirmatione præfata tantum effluxit temporis, quod possit præscriptio confirmari, & sic donationis regis ac

16 quæst. 7 ca. Si quis deinceps. Ibid. cap. 1. reginæ allegatus titulus nullus erat, cum sacrilegij crimen incurrat, qui ecclesias vel ecclesiasticum aliquid de manu receperit laicali. Et infrà. Nos igitur, cum donatores prædicti conferre non potuerint alijs, quæ ipsi de iure non poterant possidere, & per confirmationem prædicti Clementis super ecclesia S. spiritus hospitali cum decimis & alijs pertinentibus ad se factam, etiamsi authentica appareret, iuri episcopali nulla tenus derogetur: sententialiter prohibemus, ne fratres hospitalis præsumant vlterius impedire, quo minus decimas percipias memoratas, & pacificè possideas in futurum.

81. dist. ca. Florētinorum.

(∴)

DE

DE REGVLARIBVS ET TRANSEVNtibus ad religionem.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIscopo & Capitulo Targilensi.

Furiosus profitendo non obligatur, nisi factus sana mentis ratum habuerit.

Constitutio Lxxxvj.

SIcut tenor literarum. Et infrà. Consultationi tuæ taliter respondemus quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, vt quisquam scilicet sit extra se positus, & de præsenti vita desperent: si tamen eo tempore, quo P. sacerdos lator præsentium positus extra mentem asseritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, eum denuncietis ab obseruatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis suæ est compos spontanea voluntate professionem fecerit monachalem. *Extra lib. 3. tit. 33 de regularibus. cap Sicut tenor.*

Idem Pisano Archiepiscopo.

Professio nec fieri nec recipi debet infra tempus probationis, sed facta & recepta tenet.

Constitutio Lxxxvij.

AD apostolicam sedem. Et infrà. Cum monachū fieri ante vnius anni probationem regularis institutio interdicat. Et infrà. *Ibidem ca. Ad apostolicam.*

Quæstionibus tuis taliter respondemus, quod licet tempus probationis à sanctis patribus sit indultum, non solum in fauorem conuersi, sed etiam monasterij, vt & ille asperitatis istius, & istud mores illius valeat experiri (quod vtrunque est diligenter obseruandum, præsertim cum ab vtroque de reliquo facta certa notitia non habetur) si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui conuerti desiderat, habitum recipit, & professionem emittit, abbate per se vel per alium professionem recipiente monasticam & monachalem habitum concedente, vterque renunciare videtur ei, quod pro se noscitur introductum: ideoque obligatur per professionem emissam pariter & acceptam ad obseruantiam regularem, & verè monachus est censendus: quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent firmitatem. *17 quæst. 2 Cōsaldus. 17 quæst. 1 ca Nos nouimus. 19. quæst 4 ca Monasterijs.*

Prohibendum est abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant, & si contra formam præscriptam quoslibet indiscretè receperint, animaduersione sunt debita corrigendi, cum in subsidium fragilitatis humanæ spacium probationis sit regulariter institutum.

Idem Aconensi Episcopo.

Qui professionem fecit, licet in claustro nunquam permansit, sed in seculo, & suis bonis vsus fuerit, ad obseruantiam regularem compellitur.

Constitutio Lxxxviij.

SIcut nobis fuit propositum, quidam clericus cum ægritudine nimia laboraret, quasi de morte securus, de recuperanda sanitate desperans, habitum canregularium petijt & accepit: sed nec ad ecclesiam transijt, nec bonis suis vti cessauit, videntibus & scientibus episcopo & canonicis ecclesiæ Nagaren. à quibus habitum susceperat regularem. Et infrà. Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod si regularem habitum se postulante suscepit, & ad obseruationē religionis canonicæ sua se professione ligauit, ad resumendum habitum ecclesiasticum est districtione cogendus: cum, quod tanto tempore extra canoniam mansit, non in excusationem eius, sed in maioris transgressionis augmentum meritò valeat allegari. *Ibidem ca. Sicut nobis. 33 quæst. 1. ca Quod Deo.*

Idem Priori & Conuentui Dimoliensi,

Potest religiosus zelo sanctioris vitae ad religionem transire strictiorem, petita prius licentia praelati sui, licet non obtenta, etiamsi primum monasterium sit priuilegiatum, quod de illo ad aliud etiam arctius transire non possit.

Constitutio LXXXIX.

Ibid cap. Licet quibusdam 19. quaest. 3. ca. Statuimus. 1 Cor 7. 21. quaest. 1. cap 1. 2. Cor. 7. Rom 8. 1. Tim. 1. LIcet quibusdam monachis & canonicis, nec non & hospitalariis, & templariis à sede apostolica sit indultum, ne postquam aliquis professus fuerit apud eos, ad alium locum possit ipsis inuitis, artioris etiam religionis obtentu transire, vt vnusquisque secundum apostolum in ea vocatione permaneat, in qua dinoscitur esse vocatus: quia tamē vbi spiritus Dei est, ibi libertas, & qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege, quia lex non est posita iusto: ea ratione videtur hoc illis fuisse concessum, ne quis ex temeritate vel leuitate in iacturam vel iniuriam sui ordinis sub praetextu maioris religionis ad alium ordinem transuolaret, sicut frequenter à multis constat esse praesumptum: non quidem vt ei trāseundi licentia denegetur, qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandam, vt non fictè, sed verè ad frugem melioris vitae valeat transmigrare. Talis ergo postquam à praelato suo transeundi licentiam postulauerit, ex lege priuata, quae publicae legi praeiudicat, absolutus, liberè potest sanctioris vitae propositum adimplere, non obstante proteruo indiscreti contradictione praelati: quia 11. quaest. 3. cap. Priuilegium. Et 74. dist. ca. Vbi ista. priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate: cum etiam Romanus Pontifex, qui supremam in ecclesia obtinet potestatem, archiepiscopis & episcopis cedendi licentiam ex iusta causa petentibus sine difficultate concedat.

Quocirca nouerint vniuersi, quibus huiusmodi priuilegium est concessum, se ad concedendam licentiam transeundi taliter postulantibus de iure teneri: quia sicut subditus à praelato cum humilitate & puritate debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiae contemnere videatur: sic profectò praelatus subdito sine difficultate & prauitate qualibet debet transeundi licētiam indulgere, ne videatur propositum impedire diuinitus inspiratum. Si verò probabiliter dubitetur, vtrum quis velit ad ordinem artiorem aut laxiorē, ex charitate an ex temeritate transire, superioris est iudicium requirendum, ne fortè angelus satanae in lucis angelum se transformet. 11. quaest. 1. cap Peruenit. 2. Cor. 11.

Illa semper regula inuiolabiliter obseruata, vt nullus absque licentia Romani Pontificis praesumat occasione quacunque deserere praesulatum: quoniam sicut maius bonum minori bono praeponitur, ita cōmunis vtilitas speciali vtilitati praefertur: & in hoc casu rectè praeponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi, & labor quieti. Ad quod vtrique designandum vnigenitus Dei filius Iesus Christus non de Rachele secundum carnem natus est, sed de Lya: nec legitur eum in domum suam Maria recepisse, sed Martha. Vnde quando potest episcopus prodesse pariter & praeesse, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. 7. quaest. 1. ca. Scias. Luc. 10.

Cum ergo R. monachus vester ad fratres Cisterciensis ordinis transmigrauerit, non vt ordini vestro aliquatenus derogaret, sed vt apud eos vitam duceret artiorem: Mandamus quatenus super eo, quod de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta fecisse, dinoscitur, cum nullatenus molestetis: quia charitas est fons proprius, cui non communicat alienus. 1. Tim. 1.

Idem Praeposito & Decano & scholastico Demerensibus Colonensis dioecesis.

Coniuges religionem profitendo ab inuicem diuertere possunt, aliter si se abiurant, & non continent, illicitum est iuramentum.

Constitutio XC.

Ibidem ca. Veniens ad VEniens ad apostolicam sedem S. mulier, supplici nobis insinuatione monstrauit, quod cum matrimonium cum E. in facie ecclesiae contraxisset, & diutu-

diutius cohabitaſſet eidem, orta eſt diſſenſio inter ipſos, intantum, vt quod deinceps alter non requireret alterum, vterque corporaliter præſtitit iuramentũ: hanc vir ipſe diuortij cauſam aſſignans, quod quandam ipſius mulieris amitam cognouiſſet, antequam duceret eam in vxorem. Quod licet aſſererent quàm plurimi, non fuit ſuper hoc eccleſiæ facta fides. Cum autem poſtmodum ad ſecunda vota conuolaſſet vterque, ſecundo viro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, priore ſuperſtite, dicta mulier ſe fecit in arcto loco ad pœnitentiam agendam includi, poſtulans vt ei dignaremur impendere conſilium ſalutare.

Nos igitur attendentes, quod illud fuit illicitum iuramentum, mandamus, quatenus præfatum virum monitione præuia compellatis, vt ea quam ſuperduxit excluſa, præfatam mulierem recipiat, audituri poſtmodum, ſi quid fuerit quæſtionis. Si verò contra matrimonium nihil fuerit oſtenſum, & vir ſeculo derelicto maluerit ad regularem vitam migrare, vos ei ſuper hoc licentiam tribuatis, vt & illa in ſuo propoſito poſſit permanere.

Idem Abbati de Affligenen. & magiſtro R. & G. canonicis Traiectenſibus.

Qui ad monaſterium conuertitur ſumendo habitum nouitij, poteſt infra tempus probationis redire ad ſeculum, niſi appareat, eum vitam voluiſſe mutare omnino.

Conſtit. xcj.

Conſulti ſumus frequenter à multis, vtrum is qui monaſterium ingreſſus eſt, *Ibid. capi.*
habitum ſumendo nouitij, ſi ante profeſſionem emiſſam infra tempus pro- *Conſulti*
bationis exire voluerit, licite poſſit abſque apoſtaſiæ nota vel noxa, præſertim *ſumus.*
cum debita morum correctione, ad ſeculum remeare.

Licet autem ſuper hoc ſenſerint diuerſi diuerſa, nos tamen credimus diſtinguendum, vtrum is qui conuertitur propoſuerit abſolute vitam mutare, vt ſub habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur: an conditionaliter experiri obſeruantiam regularem, vt ita demum ſi infra annum ſibi placuerit, profiteatur ordinis diſciplinam: aut ſi forte non placuerit, moribus emendatus ad ſtatum reuertatur priſtinum. In primo caſu debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem ſaltem regulam pertranſire: in ſecundo poteſt ad ſeculum, non tamen vt viuat ſeculariter, remeare. Vt ergo quæ ſit eius intentio plenius agnoſcatur, propoſitum ſuum in principio proteſtetur.

Idem Innocentius Papa tertius.

Qui infra annum probationis non facta profeßione redit ad ſeculum, licite poteſt ad ordines & beneficia promoueri.

Conſtit. xcij.

Poſtulaſti. Et infrà. Tertio quæſiuiſti, vtrum illi, qui in annis minoribus cõ- *Ibid. cap.*
ſtituti nouitiorum habitum ſuſceperunt, & infra annum poſtmodum non *Poſtulaſti.*
facta profeſſione, ad ſeculum ſunt reuerſi, & epiſcopis ſuis hoc ſcientibus ad ſacros ordines ſunt promoti, ſuſtineri debeant in illis eccleſijs miniſtrare, in quibus ſunt ab eiſdem epiſcopis inſtituti.

Nos fraternitati tuæ taliter reſpondemus, quod propter hoc non ſunt ab eccleſijs ipſis amouendi, ſed in eis poſſunt libere miniſtrare.

DE CONVERSIONE CONIVGATORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO PISANO.

Vxoratus religionem intrare non poteſt, niſi etiam vxor ingrediatur, vel niſi ſuſpecta non ſit, & continentiam promittat.

Conſtit. xciij. *Extra lib. 3*

Ad apoſtolicam ſedem. Et infrà. *tit. 32. de*
Cum autem vir & vxor vna caro ſint per copulam effecti, nec vna *cõuerſione*
pars conuerti poſſit ad dominum, & altera in ſeculo remanere, profecto *coniugat.*
non eſt alter coniugum recipiẽdus ad obſeruantiã regularẽ, niſi reliquus perpe- *cap. ad apoſtolicã ſedẽ*

tuam continentiam repromittat:sed & vitam debet mutare, nisi fortè sit eius ætatis, vt sine suspicione incontinentiæ valeat in seculo remanere.

Idem Archiepiscopo Lugdunensi.

Per religionis professionem, non per propositum castitatis seruandæ in seculo dissoluuntur sponsalia de præsenti.

Constit. xciiij.

Ibid cap. Ex parte.

EX parte tua est intimatum, quod cum quędam mulier velum viduitatis coram duobus abbatibus assumpsisset, benedictione solenni cum celebratione Missæ ac litania, sicut debuit, accedente, quidam nobilis proponebat se prius mulierem ipsam mediantibus internuncijs per verba de pręsenti, atra etiam interposita desponsasse. Et infrà.

At illa se in illum consensisse confessa, dixit, quod audierat eum esse lepra percussum, & ob hoc eius fuerit abominata complexus. Et infrà.

Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod etsi possit non inconsultè videri, quod ex quo matrimonium inter legitimas personas per verba de præsenti contrahitur, illis viuentibus, in nullo casu possit dissolui, vt viuente reliquo alter ad secunda vota transmigret, etiam si vnus fidelium, inter quos est ratum coniugium, fieret hæreticus, & nollet permanere cum altero sine contumelia creatoris: nisi fortè secus fieret ex reuelatione diuina, quę superat omnem legem, sicut à quibusdam sanctis legitur esse factum. Nos tamen nolentes à prædecessorum nostrorum vestigijs declinare, qui respondere consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri coniugum reliquo inconsulto ad religionem transire, ita quod reliquus extunc legitimè poterit alteri copulari, hoc ipsum tibi consulimus obseruandum in articulo prænotato: quamuis falsa sit causa, per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta, cum sine qualibet tali causa idipsum religionis obtentu facere potuisset.

19 quæst. 2 ca Duæ sunt.

Porrò licet prædicta mulier videatur in veli susceptione religionis habitum assumpsisse, si tamen velit in domo propria remanere, quasi propositum castitatis in seculo seruatura, nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum, nisi se voto astrinxerit ad obseruantiam regularem: in quo casu compelli potest, vt relicto seculo religionis propositum exequatur.

Idem Rudinensi Episcopo.

Maritus factus monachus à coniuge adulterata reuocari non potest.

Constit. xcv.

Ibid. cap. Cõstitutus

CONstitutus in præsentia nostra H. sua nobis confessione monstrauit, quod in acoluthatus ordine cõstitutus, quandam puellam R. nomine in facie ecclesiæ duxit vxorem: quam cum carnaliter cognouisset, orta discordia inter eum & amicos puellæ, ipsa fuit cuidam alij V. nomine copulata: & tu memoratum H. vsque ad gradum sacerdotij ordinasti. Cum autem eum sua conscientia remorderet, habitum ordinis Cisterciensis assumpsit. Et infrà.

Ideoque mandamus, quatenus, si res ita se habet, prædictam mulierem, vt à dicto V. recedat, cui per adulterius est coniuncta, nec prædictum monachum inquietet, quo minus regulare votum valeat adimplere, per censuram ecclesiasticam cogere non omittas.

Idem Episcopo Pictauiensi & Abbati de Boribard. Pictauiensis diœcesis.

Vxor non potest repetere maritum, de cuius licentia religionem intrauit, si post ingressum non continuit, licet ad consentiendum, seu ad dandam licentiam dolo fuit inducta.

Constit. xcvj.

Ibid. cap. Veniens.

VEniens ad præsentiam nostram L. nobis intimauit, quod cum olim intrādi monasterium propositū concepisset, pluribus sacerdotibus præsentibus, apud vxorem suam institit, vt super hoc suum impartiretur assensum. Et infrà.

Ipsa

Ipsa demum tam ipsius, quàm multorũ astantiũ precibus fletibusque deuicta, caput eius altari supposuit manu sua: qui ea præsente tonsuratus, ibidem monasterium adijt: & finito probationis tempore, professionem fecit solenniter monachalem. Illa verò in seculo remanens, inhonestos amatores admisit. Et infrà.

Quocirca mãdamus, quatenus, si ita est, prædictum L. in monasterio, quod intrauit, perseuerare liberè permittatis. Licet enim in hoc videatur non modicũ deliquisse, quod captiose asseruit, quia nisi sibi eadem mulier consentiet, tam sibi quàm toti mũdo se inutilem redderet, & cum presbyteros exorauit, ne prædictæ mulieri exponerent, quod eandem relinquere seculum oporteret, si fortè licentiam daret viro: ex quo tamen eadem caput viri altari sponte supposuit, & postmodum non continuit: super reuocatione ipsius non est aliquatenus audienda, cũ ipsius intentio exceptione possit cõmissæ fornicationis elidi, maxime cum antequam fuerit fornicata, ipsum non duxerit repetendum.

Innocentius Papa tertius.

Vxor maritum professum repetere potest. non obstante licentia profitendi ab ea metu extorta.

Constit. xcvij.

Ibid. cap. Accedẽs ad

ACcedens ad præsentiam nostram I. mulier proposuit, quod cum V. vir eius eam sibi matrimonio copulasset, volens tandem idem vir habitum assumere monachalem, postulabat humiliter ab eadem, vt tam pio proposito faueret ipsius, quæ propter multa verbera, & alia grauamina, quę dictus vir inferebat eidem, se ipsam asserens dimissurum, annuit votis eius. Cumque idem in domo de Vader, Cisterciensis ordinis religionis habitum assumpsisset, mulier in domo monialium nullo ibi habitu religionis assumpto vel voto conuersionis emisso, permãsit. Processu verò temporis, cum idem vir ad seculum rediens religionis habitum reliquisset, eadem mulier se instanter ab ipso petijt reassumi. Et infrà. Quocirca discretioni vestræ mandamus, quatenus, si ita res se habet, dictum virum, vt eam recipiat, eiq; affectum exhibeat coniugalem appellatione remota cogatis.

Idem Episcopo & Decano & thesaurario Lingonensibus.

Vxor professi quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi religionem, si continens est, & non suspecta.

Constit. xcviij.

Ibid. cap. Significauit.

SIgnificauit nobis A. mulier, quod cum ipsa F. viro suo coram decano sancti Quiriaci vice archiepiscopi Senonen. in hac parte fungente licẽtiam concesserit religionem intrandi, continentiæ tamen voto eidem iniuncto, & recepta fide ab ipsa, quod perpetuo contineret: idem decanus post factam professionem à viro prędicto in monasterio, in quo habitum assumpserat monachalem, asseruit ipsam debere religionem intrare, quanquam id primo non expressisset eidem, & hoc expresso illi licentiam non dedisset. Et infrà. Quocirca mandamus, quatenus, si ita est & est talis ætatis, de qua suspicio haberi non possit, ipsam votum continentiæ obseruantem intrare monasterium compelli non permittatis inuitam.

DE VOTO ET VOTI REDEMPTIONE.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEPISCOPO Strigonensi.

Executio voti vltramarini authoritate Papæ potest ex causa differri.

Extra lib. 3 tit. 34 de voto & voti redempt. cap. Non est voti.

NOn est voti dicendus transgressor, qui, quod vouit, authoritate sedis apostolicæ distulit adimplere. Sanè significauit nobis rex Vngariæ, quod cum in regni perturbatione consilium & auxilium tuum sibi senserit hactenus profuisse, vtilitati eius nõ modicum derogaret, si Hierosolymã, sicut ex voto teneris, regno pergeres impacato. Et inf. Ideoque

Ideoque mandamus, quatenus non prius iter irripias Hierosolymā adeundi, quàm regnum ipsum fuerit tranquillitati pristinæ restitutum, vel super hoc receperis ab apostolica sede mandatum.

Ecclesia compellit hæredem laicum per excommunicationem & bonorum subtractionem ad executionem voti vltramarini, ad quod se obligauit pro defuncto.

Licet vniuersis liberum sit arbitriū in vouendo, vsque adeo tamē solutio necessaria est post votum, vt sine proprio salutis dispendio alicui nō liceat resilire.

Accepimus siquidem, quod cum rex Vngariæ pater tuus agens in extremis votum quod vouerat domino Hierosolymitanam prouinciam in forti manu, humili corde visitare, sub interminatione maledictionis paternæ commiserit tuæ fidei exequendum, & tu assumpto crucis signaculo te impleturum sine dilatione qualibet promisisti. Et infrà Mandamus, quatenus postpositis cæteris sollicitudinibus, vsque ad festum Exaltationis sanctæ crucis debitum acceptæ crucis exoluens, propositum iter arripias, & humiliter prosequaris. Ne, si onus tibi à patre iniūctum, & à te sponte susceptum occasione qualibet detractaueris, paterna te reddas successione indignum, & hæreditatis emolumento priueris, cuius reeu sauerıs onera supportare, sciturus ex tunc anathematis te vinculo subiacere, & iure quod tibi, si dictus rex sine prole decederet, in regno Vngariæ competebat ordine geniture, priuandum, & regnum ipsum ad minorem fratrem tuum appellatione postposita deuoluendum.

11. quæst. 1. c. Silvester.

Idem Trecensi Episcopo.

Commutat Papa votum vltramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia, tunc maxime, cum cessat causa, quæ induxit ad vouendum. ita etiam quod expensa fienda, in eundo, morando, & redeundo integraliter mutantur in terræ sanctæ subsidium.

Constit. C.

ibid. cap. Magnæ deuotionis.

Magnæ deuotionis. Et infrà. Cum Trecensis ecclesia contra libertatem ecclesiasticam grauaretur, nec per alium quam per comitem Campaniæ in vltramarinis partibus constitutum, eidem ecclesiæ credere posse de facili subueniri, ad ipsum proposuisti accedere, ac in signum peregrinationis & deuotionis terræ Orientalis crucem dominicam assumpsisti. Et infrà.

Quamuis autem audita morte ipsius intentionem tuam cōspiceres iam frustratam, noluisti tamen sine cōsilio apostolicæ sedis ad propria remeare, sed ingressus vrbem intentionis tuæ propositum ac statum Trecensis ecclesiæ nobis humiliter expressisti. Et infrà.

11. quæst. 1. cap. aliud.

Et quidem tria præcipuè in hoc duximus negocio attendenda: Quid liceat secundum æquitatem, quid deceat secundum honestatem, & quid expediat secundum vtilitatem. Sanè non videbatur contra votum licitum vt venires, quum vox clamet Prophetica: Vouete & reddite domino Deo vestro, & primum ad consilium, secundum ad imperium referatur. Sed nec decens videbatur, cum sit scriptum in Euang. Nemo mittens manū ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei, &c. Præterea non videbatur expedire, cum ex absolutione tua scādalum posset laicorum mentibus generari, dicentium: Vbi est Deus clericorū? & hoc exemplo credentiū se ad voti obseruantiam non teneri. Quod enim agitur à prælatis, facile trahitur à subditis in exemplū, iuxta quod dominus inquit ad Moysen in Leuitico: Si sacerdos, qui est vnctus, peccauerit, faciet delinquere populum. Verum ætatis vitæ senescentis defectus atque canicies, quæ vix labores & dolores sustolerare possunt, in contrarium allegabant, & ecclesiæ Trecensis suspiria, cui vinculo pastoralis sollicitudinis es ligatus, sine cuius assensu votum peregrinationis emittere forsitan non debueras. Et infrà.

Psal. 75. Luc 9. 26 quæst. vlt can. Non obseruetis. 11. quæst. 3 cap. Præcipue. Leuit. 4.

Ipsum etiam votum, quod ex sui forma sanctum & honestum erat, ex persona vouentis minus licitum videbatur. Quum enim iuxta canonica instituta, clericus absque sui licentia episcopi peregrinari non debeat, & episcopus nonminus, imo potius sedi apost. sit astrictus, videri merito poterat, quod absque generali vel speciali licentia votum peregrinationis, quod te tam diu absentares, emittere non deberes. Et infrà.

7. quæst. 1. cap. Præsentium. De consec. di. 5 cap. Non oportet.

Cum

Cum igitur in lege veteri, in qua non minus præceptum domini obligabat, quàm votum hodie obliget in ecclesia, primogenita, quæ domino mandabantur offerri, quædam domino redderentur, vt primogenita leuitarum, quædam redimerentur, vt aliarum tribuum, quædam commutarentur in aliud, vt primogenitum asini, qui pro oue cõmutabatur: ex hoc attendentes, quod votum cõmutari potest, in opus aliud pietatis, non curantes, quod os loquentium iniqua loquatur, dum tamen non recedamus à tramite veritatis, de illius authoritate securi, qui cum audisset à discipulis, Nonne scis, quia pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt? Respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum: tibi pro te & famulis tuis licentiam concedimus, votum peregrinationis taliter commutare, vt expensas quas fueras in eundo, morando & redeundo facturus, alicui religioso cõmittas in necessarios vsus terræ illius sine diminutione qualibet transferendas. Et infrà. *Exod. 13. Exod. 22. Num. 3. Num 8. Deut. 15. Psal. 62. Matt. 15. 11. quæst. 3. cap inter verba.*

Laborem etiam laboribus recompenses, solicitius instando vigilijs, deuotius vacans orationibus, & in ieiunijs fortius te exercẽs. Ad hanc autem indulgentiã tibi faciendam specialiter nos induxit, quod cum pro libertate Trecen. ecclesiæ per dictum comitem assequendam, præcipue votum peregrinationis emiseris: eo sublato de medio, quia cessauerant causæ, facilius cessare potuit & effectus.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Impedito ad tempus exequi votum vltramarinum conceditur dilatio: perpetuo vero impedito indicitur redemptio in eo quod magis expediat terræ sanctæ.

Constit. Cj.

QVod super his. Et infrà. Quæsiuisti de his, qui pro succursu terræ sanctæ signo crucis assumpto, propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliã iustam causam votum non possunt vtiliter adimplere: quũ sine distinctione receperis in mandatis, vt eos, qui signum crucis assumptum abiecerũt, ad resumptionem ipsius & executionem voti compellas. *Ibid. cap. Quod super his.*

Nos autem inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod debiles & inopes magis illuc in defectum, quàm ad profectum accedunt, cũ isti pugnare nõ possint, & illi mendicare cogantur: nisi fortè sint nobiles & magnates, qui secũ suis expensis bellatores adducant, vel artifices & agricolæ, qui de laboribus suis sibi possint acquirere necessaria, & terræ subsidia ministrare: quamuis non multi taliũ propter breuitatem possessionum & paucitatem inhabitãtium, ibi sint opportuni.

Vnde credimus distinguendum inter illos qui temporalem, & eos qui perpetuam impedimenti causam creduntur habere: quod primis indulgenda est dilatio, secundis autem est redemptio iniungenda, ac rerum facultate pensata, quas possunt aut quas facturi essent expensas, personarum præterea compensato labore, in subsidium terræ sanctæ transmittant, exequentes per alios, quod per se nequeunt adimplere.

Rursus inter illos qui pro defensione terræ sanctę votum peregrinationis emittunt, & eos, quibus pro satisfactione suorum criminum iter peregrinationis iniungitur, credimus distinguendum: quod circa primos plus terræ sanctæ succursus, & circa secundos plus labor itineris secundum intentionem vouentis vel pœnitentis debet attendi. Vnde si quis hoc modo vouentium est inutilis ad pugnandum, quamuis habilis sit ad eundum, melius est redimere votum, quã expensas consumere. Quod & de pœnitente, qui propter debilitatem non potest iter iniunctæ peregrinationis implere, sane valet intelligi: non autem de illo, qui quamuis sit impotens ad bellandum, potens tamen est ad eundum. Et infrà.

De mulieribus autem credimus hoc obseruandum, vt quæ remanere noluerint, viros suos sequantur. Cæteræ verò (nisi fortè sint diuites, quæ secum in suis expensis possint ducere bellatores) votum redimant quod vouerunt.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Votum vltramarinum certis casibus redimi & commutari potest, non tamen per alium, quam per papam, vel cum ipsius speciali mandato.

Con..

Constitutio Cij.

Ibid. cap. Ex multa. EX multa tuæ solicitudinis prouidentia. Et infrà. Ex consultatione, quam ad inquisitionem tuam super negocio crucè signatorū olim edidimus, viam inuenisti ad alias quæstiones, & vtrum quod in ea dicitur, ius constituat generale, vt passim prælatis quibuslibet illos secundum formam expressam absoluere liceat, qui eorum sunt iurisdictioni commissi, solicitè requisisti. Ad hoc igitur respondemus, quod in consultatione nostra ius editur: & licet ad quales, ad quos tamen specialiter spectat eius executio, nullatenus explicatur: illis autem solūmodo ius hoc exequendum incumbit, qui super hoc mandatum receperint à sede apostolica speciale. Sic ergo illi est inquisitioni responsum, qua consequenter tua fraternitas requisiuit, de quibus religiosis intelligendum hoc esset, vtrū scilicet ibi religiosi vocentur hi tantum, qui religionis habitum susceperunt, quorum plures idiotæ sunt, & iuris ignari, an episcopi, qui sicut dignitate præcellunt, sic & religione debent alijs præeminere. Nam ad neutros illius executio iuris spectat, nisi per apostolicam sedem eis specialiter delegetur.

Habiles ad eundum, sed inhabiles ad pugnandum, si sunt strenui consilio, vel milites bellatores possunt secum ducere, votum vltramarinum non redimunt.

Secundo quæsisti, vtrum quod dicitur, si quis vouentium est inutilis ad pugnandum, quamuis sit habilis ad eundum, melius est vt redimat votum, quàm consumat expensas, generaliter accipi debeat, vt nobiles & magnates, qui sunt consilio strenui, & multos secum trahere possunt bellatores, an minores tantūmodo verbū huiusmodi comprehendat. Verum si ad superiora oculū tuæ considerationis extēdas, quæstionem istam inuenies in serie cōsultationis nostræ solutam, vbi dicitur, quod debiles & inopes magis in defectum terræ sanctæ, quàm ad eius profectum accedunt. Et infrà.

Quamuis possit aliter responderi, quod non sunt inutiles ad propugnandū, qui etsi per se pugnare non possunt, maturitate tamen consilijs adesse valent pugnantibus, & personæ defectum per alios releuare. Et infrà.

Vxores possunt sequi viros vltra mare si volunt, sed non tenentur, nisi & ipsæ vouerint.

Quod autem superius ponitur, mulieres quæ remanere noluerint &c. de illis intelligendum esse videtur, quæ se ad peregrinationis propositum nullius voti vinculo astrinxerunt. Et infrà.

Viri sine consensu vxorum emittere possunt votum vltramarinum.

In tanta quoque necessitate populi christiani, ne terræ sanctæ impediatur subsidium, viri præter vxorum assensum huius peregrinationis propositum liberè vouere valent, & quod vouerint liberè adimplere. Vt autem consentiant, sunt attentius commonendæ.

Clerici, tanquam inhabiles ad pugnandum, redimunt votum vltramarinum, nisi in certis casibus.

De clericis vero duximus respondendum, quod cum clericatus officium eos reddat inhabiles ad pugnandum, nisi vel consilio strenui vel officio prædicationis instructi, aut magnatum sint obsequio deputati, aut vsque adeo diuites fuerint & potentes, vt in expensis suis aliquos secum ducere valeant bellatores, magis ab eis expedit redemptionē accipere, quàm ad votū illos cogere prosequendum, si necessitas exigit vel vtilitas persuadet. Hæc autem de vouentibus diximus, non de his quibus labor peregrinationis in pœnitentia est iniunctus.

Idem Innocentius Papa tertius.

Qui vouit religionem ingredi, si voto non completo fiat episcopus, renunciare debet, & votum implere.

Constit. Ciij.

Ibidem ca. Per tuas. PEr tuas nobis literas intimasti, te in Grationopolitana ecclesia suscipiendi habitum regularem votum solenniter emisisse, & postea promisisse in manibus prælati eiusdem ecclesiæ, te infra duos menses, postquam ab apostolica sede redijsses, votum, quod emisisti, impleturum. Cumque termino ipso transacto, non curasses quod voueras adimplere, tandem existens voti transgressor, vocatus fuisti ad regimen ecclesię Gebenensis. Et infrà.

Nos igitur tuæ discretioni consulimus, vt si tuam sanare desideras conscientiam,

tiam, regimen resignes ecclesiæ memoratæ, ac reddas altissimo vota tua. Quod *Psal. 49.*
si capitulum Gebenensis ecclesiæ te postmodum canonicè duxerit eligendum,
electionem recipere poteris de te factam.

DE STATV MONACHORVM ET CAnonicorum regularium.

INNOCENTIVS PAPA III. V. PLEBANO sancti Ganni.

Canonicus regularis potest præfici ecclesiæ parochiali, etiam seculari, sed debet habere socium secum sui ordinis, si comodè fieri potest.

Constit. Ciiij.

QVod Dei timorem præ oculis habeas, ex fructibus tuis colligitur euidenter, cum opera quæ facis, testimonium perhibeant veritati. *Extra lib. 3 tit 35 de statu monach cap. Quod dei timorem.*
Sanè quondam desiderans ad frugem melioris vitæ transire, officium plebani resignans coram fratribus sancti Victoris Bononien. promissionem de tua côuersione fecisti, neque professionem solennem emittens, neque habitum religionis assumens: sed parochiani plebis eiusdem attendentes te laudabiliter præfuisse, à Florentino episcopo impetrauerũt, vt ministrares ibidẽ. Hoc etiã P. presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, proponitur annuisse, quod iã dicti parochiani à nobis ratũ haberi suppliciter postularunt: præsertim cum de licentia prioris sancti Victoris noscaris hactenus id fecisse.

Licet autẽ in Lateranensi concilio de monachis caueatur, ne singuli per villas & oppida, per quascunque parochiales ponãtur ecclesias, &c. quia tamẽ istud de canonicis regularibus specialiter non cauetur, quia etsi à sanctorum monachorum consortio non putentur seiuncti, regulæ tamen inseruiunt laxiori, & per antiquos canones etiam monachi possunt ad ecclesiarum parochialium regimen in presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium, quod priuilegiatum est, exercere: sic annuẽdum duximus postulatis, vt exercens plebani officium, si commodè fieri poterit, vnum canonicum regularem tecum habeas ad cautelam, cuius in his quæ Dei sunt & regularis obseruantiæ, tam consortio, quàm solatio perfruaris. *Extra lib. 3 tit 35. de statu monach cap. Monachi. 16 quest. 1. cap doctos.*

Idem Abbati & conuentui Sublacensi.

Primo tractat de vestibus monachorum secundo de abdicatione proprietatis, tertio de silentio, quarto de cibis, quintò de officijs in genere & in specie.

Constit. CV.

CVm ad monasterium Sublacense. Et infrà. Firmiter inhibuimus, ne quis de cætero monachorum lineis camisijs vteretur. Et infrà. *Ibid cap. Cũ ad monasterium.*
Prohibemus quoque districtè in virtute obedientiæ, sub obtestatione diuini indicij, ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat: sed si quis aliquid habeat proprij, totum incontinenti resignet. Si verò post hęc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari monitione præuia de monasterio expellatur, nec recipiatur vlterius, nisi pœniteat secundum monasticam disciplinam. Quod si proprietas apud quenquam inuenta fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilinio subterretur, secundum quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Vnde si quidquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed abbati vel priori vel cellario assignetur. *Extra li. 3. tit 35 de statu monachorum. cap. Monachi.*

In oratorio verò, refectorio & dormitorio continuum semper silentium obseruetur, in claustro quoque certis horis & locis, secundum antiquam consuetudinem monasterij, laudabiliter obseruatam.

In refectorio verò nullus omnino carne vescatur, nec in quibusdam solennitatibus, sicut aliquando fieri consueuit, côuentus exeat cũ abbate paucis ibi reli- *De consec. dist. 5. cap. Carnem.*

ctis, vt extra refectorium edant carnes: cum illis diebus praecipuè regularis disciplina sit studiosius obseruāda. Sed nec extra refectorium, nisi infirmitorio esum carnium credant sibi licere, quanquam ex indulgētia possit abbas interdum aliquos fratrum, nūc hos, nunc illos, prout necessitas postulauerit, aduocare, ipsisque secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi, qui minutione indigēt, vel aliqua medicina, nō seorsim in cameris, sed omnes in infirmitorio, quae necessaria fuerint, sibi tam in carnibus, quàm in alijs recipiant competenter.

41 dist. 1. ca. Non cogantur.

Quod si quis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, vnde non possit cōmunibus cibis esse contentus: sic ei prouideatur sine scandalo aliorum, vt si abbas vel prior voluerit in refectorio misericordiam facere speciale, cibum aliquem competentem non ante illum, sed ante se faciat apportari, de quo ipse illi faciat pitantiam pro sustentatione naturae.

Tales autem ad agenda officia monasterij deputētur, qui fideles fuerint & discreti, nec alicui committatur aliqua obediētia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur: sed cum oportuerit amoueri, sine contradictione qualibet reuocetur.

Prior autem prae caeteris, post abbatem, potens sit in opere & sermone, vt exemplo vitae, verboque doctrinae fratres suos & instruere possit in bono, & à malo etiam reuocare: zelum religionis habens secundum conscientiam, vt delinquentes corripiat & castiget, obedientes foueat & confortet.

Abbas verò (cui omnes in omnibus reuerenter obediant) quanto frequentius poterit sit cum fratribus in conuentu, vigilem curam & diligentem solicitudinem gerens de omnibus, vt de officio sibi commisso dignam possit Deo reddere rationem.

18. quaest. 2 ca. Si quis abbas. Ezech. 3.

Quod si praeuaricator ordinis fuerit aut contemptor seu negligēs aut remissus, pro certo se nouerit non solum ab officio deponēdum, sed & alio modo secundum regulam castigandum: cum offensa non solum propria, verum etiam aliena de suis manibus requiratur. Nec aestimet abbas quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulae monachali, vt contra eā nec summus pontifex possit licentiam indulgere.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. Patriarchae Constantinopolitano.

Locus religiosus debet reformari de religiosis duntaxat non secularibus, nisi in defectum religiosorum.

Constit. Cvj.

Extra lib. 3 tit. 36. de religiosis domibus cap. inter quatuor.

INter quatuor animalia. Et infrà. Quamdiu monasteria per regulares remanere potuerint ordinata, non sunt ad seculares clericos transferenda: sed si regulares defuerint, propter eorum defectum in eis seculares clerici poterunt ordinari.

Idem Abbati & Fratribus Cryptae ferratae.

19 quaest. 3. ca. Quae semel.

Ecclesia sita in dioecesi episcopi tenetur sibi in episcopalibus respondere, nisi appareant remissa legitimè, & potest episcopus remittendo episcopalia censum sibi retinere.

Constit. Cvij.

Ibid cap. Cōstitutus

COnstitutus in presentia nostra Episcopus Albanensis in ecclesia Castri, quod Pauli dicitur, in qua ius patronatus monasterio vestro recognoscebat, à vobis ius episcopale petebat, quoniam sita erat in dioecesi Albanensi, & ideo de iure communi ei tenebatur in episcopalibus respondere. Et infrà.

16 quaest. 7. ca. Omnes basilicae. Et 18 quaest. 2 cap. Monasteria.

Verum oeconomus vester proposuit ex aduerso, quod etsi ecclesia sita esset in dioecesi Albanensi, ei tamen non tenebatur in aliquo respōdere, cum Dominicus Lauitanus episcopus, qui fuerat episcopus Albanensis, vniuersas ecclesias ad vestrum monasterium pertinentes in dioecesi eius sitas, & quidquid iuris tam in monasterio vestro, quam in eis habebat, in emphyteusin sub annua octodenariorum

riorum vsualium pensione monasterio vestro concessit:ita videlicet, vt liceret abbati & fratribus à quocunque vellent episcopo tam ordinationem clericorũ quàm consecrationem altarium in monasterio ipso, & ecclesijs prædictis obtinere. In quibus etiam vobis tertiam partem mortuariorum indulsit, & Celestinus Papa prædecessor noster, quod ab eo factum fuerat, confirmauit. Verum etsi ecclesia ipsa fuisset aliquando ecclesiæ Albanen. subiecta, monasterium vestrũ nihilominus legitima se potterat præscriptione tueri: quum per xl. annos ipsam pacificè possedisset.

Cæterum œconomus episcopi concessionem episcopi Lausani non tenere dicebat, vtpote continentem simoniacam prauitatem. Cum enim tertiàm mortuariorum monasterio concessisset, & tam in ordinationibus clericorũ, quàm altarium consecrationibus indulsisset plenariam libertatem, non est dubium quin cum spiritualia hæc existant, eo ipso quod super his recompensationem certæ pensionis accepit, cõmiserit vitium simoniæ: vnde contractus huiusmodi nullam obtinet firmitatem. Confirmatio autem apost. sedis fuerat per subreptionem obtenta, cum in eadem de pensione nulla mentio habeatur. Et infrà.

Cum autem nec insolitum sit, nec nouum, vt cum episcopi ecclesias concesserint pijs locis, aliquid sibi reseruent in eis nomine pensionis: nos quoque cum libertatis priuilegium vel protectionis præsidium aliquibus ecclesijs indulgemus, gratis accipiamus censum, gratis oblatum: & in literis nostris ad successorum nostrorum memoriam census exprimamus etiam quantitatem: auditis propositis, œconomum monasterij vestri œconomo eiusdem episcopi ecclesiæ nomine in solutionem pensionis prædictæ iuxta ratam, quæ cõtingit ecclesiam prædictam, & restitutionem subtractæ à xl. annis, secundum ratam eandem, per diffinitiuam sententiam condemnamus, & eundem œconomum vestrum ab impetitione œconomi eiusdem ei super alijs reddimus absolutum, perpetuum illi silentium imponentes.

Idem Abbati & Conuentui Farbensi.

Episcopus petens ecclesiam, quo ad temporalia & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso quod probat esse in sua diœcesi, si non appareat exempta: sed in temporalibus succũbit, nisi aliter doceat de iure suo.

Constit. Cviij.

CVm venerabilis frater noster I. Sabinen. episcopus ecclesiam sancti angeli de Cauceia cum suis pertinentijs & possessionibus petisset, asserens eam ad se, tã in spiritualibus, quàm in temporalibus pertinere, allegauit ante omnia ius commune: quia cum constituta sit in diœcesi Sabinensi, sub ipsius debebat consistere potestate. In temporalibus quoque ad se dictam ecclesiam pertinere nitebatur ostendere, per publicum instrumentum, in quo continebatur expresse I. Sabinen. episcopum H. Farben. abbati & duabus personis post * episcopum dictam ecclesiam cum suis pertinentijs locauisse pro annua quatuor solidorũ. Papien. pensione. Sed pars vestra proposuit instrumẽto prædicto nullam fidem penitus adhibendam, propter superlinearem scripturam, & rasuram loco suspecto factam, vbi videlicet annotatio temporis recensetur. Et infrà. *Ibid. cap. Cum venerabilis.* *al. ipsum.*

Quia igitur nobis constitit, ecclesiam supradictam cõstitutam in diœcesi Sabinẽ, episcopale ius in omnibus spiritualibus eidem episcopo adiudicauimus in eadem, illis tantũ exceptis, quæ per authentica scripta ei dinoscũtur esse subtracta. Et infrà.

Quia vero instrumentum prædictum, per quod episcopus ecclesiam intendebat quo ad temporalia vendicare, ad faciendam super hoc fidem inualidum esse cognouimus, vtpote propter prædicta de iure suspectum, vos ab impetitione ipsius, quo ad temporalia eiusdem ecclesiæ, duximus absoluendos.

Innocentius Papa tertius.

Monasterium subiectum est episcopo, in cuius diœcesi situm est, nisi probetur exemptum.

Constit. Cix.

CVm dilectus filius. Et infrà. Quia causa non poterat in nostra præsentia terminari, cum nuncius monasterij super procuratione vel ratihabitione li *Ibid. cap. Cũ dilectus*

teras non haberet, eam vestro duximus examini committendam: mandantes, quatenus si constiterit abbatem ad sedem apost. antequam episcopus in eum suspensionis vel excommunicationis, & in monasterium interdicti sententias tulerit, legitimè appellasse, vel monasterium à iurisdictione episcopi eiusdem exemptũ, eo nõ obstante quod abbas ab eo eiteu muentus præter fratrum suorum assensum ei obedientiam repromisit, cum fraus & dolus ei patrocinari non debeant, iudicetis illas sententias non tenere.

Quod si abbas in exemptionis probatione defecerit, nec legitima poterit se præscriptione tueri, licet probet se ante prædictas sententias appellasse, nihilominus tamen monasterium iudicetis Auriensi ecclesiæ subiacere, in cuius est diœcesi fundatum.

Similiter eo in probatione appellationis deficiente, si vobis constiterit de exceptione, vel legitima præscriptione, tam abbatem, quàm monasterium ab impetitione episcopi absoluatis.

DE CAPELLIS RELIGIOSORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIpresbytero & clericis S. Ceciliæ.

Si ecclesia non cathedralis vendicat sibi ius in alia ecclesia, obtinebit solum, quo ad ea quæ probabit sibi deberi præscriptione, vel alio legitimo modo.

Constit. Cx.

Extra li. 3. tit 37. de capellis relig. cap. Dilectus. *al. pisciniala. Extra li. 3. tit. 36. de religios. domibus cap Cũstitutus.

Dilectus filius M. syndicus ecclesiæ vestræ ab œconomo sancti Laurentij de* Piseinia in scrutinijs, baptismate & capitulis & similibus subiectionem postulans, possessorium, & petitorium intentabat. Cum enim ecclesia sancti Laurentij sit in parochia vestra sita, debet de iure cõmuni ecclesiæ vestræ in prædictis omnibus subiacere: quia nec priuilegium exemptionis habet, nec præscriptionem pro se poterat allegare: quum illa ecclesia sanctæ Ceciliæ præscripsisset, sicut per testes dicebat legitimè comprobatum. Præterea cum coram Celestino Papa prædecessore nostro, super prædictis inter vestram & prædictam ecclesiam quæstio verteretur, M. presbyter eiusdem ecclesiæ fuit sponte confessus, quod ecclesiæ sanctæ Ceciliæ scrutinium & baptisma debebat. Cumq; pars vestra testes, qui se illum diuersis temporibus ad capitulum vocasse, ipsumque venisse asserebant, in medium produxisset, eis iurare paratis, prædictus presbyter se vocatum suisse ad capitulum est confessus. Vnde prædictus prædecessor noster ecclesiam vestram capitulo, quo se conquesta fuerat spoliatam, saluo iure proprietatis ecclesiæ sancti Laurentij reuestire curauit, sicut in eius literis continetur. Per hoc ergo proprietatem, quo ad scrutinium & baptisma, & possessionem, quod ad capitulum, vester voluit syndicus comprobare.

Ad hæc sancti Laurentij œconomus ex aduerso respondit, quod ecclesia illa nullo medio ad Romanam ecclesiã pertinebat. Cum enim monasterium monialium fuerit, & generaliter seruetur in vrbe, vt nullum monasterium titulo sit subiectum, incongruum videbatur, vt regulares secularibus supponantur. Præterea vsque hodie nos in ea institutionem & destitutionem liberam exercemus. Et infrà.

18. quæst. cap. Peruenit.

Nos igitur auditis propositis œconomum sancti Laurentij syndico vestro in baptismo & scrutinio condemnamus: ita vt per hoc ecclesiæ Romanæ nullum præiudicium generetur, si quando fortè ius suum duxerit prosequendum. In institutione autem & destitutione & capitulo, œconomum ipsum ab impetitione syndici vestri prorsus absoluimus, syndico vestro super hoc perpetuum silentium imponentes.

DE IVRE PATRONATVS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEpiscopo Rothomagensi.

Patronus ecclesiæ vacantis, quanquam sit clericus, ad eam se præsentare non potest.

Constit.

Conſtit. Cxj.

PEr noſtras poſtulaſtis literas edoceri, vtrum clericus ad vacantẽ eccleſiã, in qua ius obtinet patronatus, ſeipſum, ſi eſt idoneus, valeat præſentare. Cum igitur nullus ſe ingerere debeat eccleſiaſticę prelationis officijs, reſpondemus quod nullus ſe poteſt ad perſonatum alicuius eccleſiæ præſentare, quantumcunq; idoneus ſit, & quibuſcunque ſtudijs & meritis adiuuetur.

Extra li. 3. tit. 38. de iure patro. cap. Per noſtras. 18. quæſt. 1. ca. In ſcripturis.

Idem Conuentrenenſi Epiſcopo.

Si quæſtio iuris patronatus inter patronos non diffinitur infra quatuor menſes, epiſcopus ordinabit eccleſiam ſine præiudicio eorundem.

Conſtit. Cxij.

CVm propter diſcordias laicorum. Et infrà. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi de iure patronatus quæſtio emerſerit inter aliquos, & ab eo, cui competit, infra quatuor menſes non fuerit diffinitũ, extunc eccleſiam ipſam de perſona non differas idonea ordinare, ita quod illi ex hoc non debeat in poſterum præiudicium generari, qui ius euicerit patronatus.

Ibid. cap. Cũ propter

Idem Archidiacono & Cancellario Altiſiodorenſibus.

Legatus de latere eccleſiam, cuius alia eccleſia eſt patrona, collationi ſuæ reſeruare poteſt, licet non vacet, & conferre cũ vacat: & ex duobus præſentatis à patrono laico poteſt ſuperior inſtituere ſecundum.

Conſtit. Cxiij.

CVm dilectus filius. Et infrà. Cum Hoſtien. epiſcopus, tunc apoſtolicæ ſedis legatus, archidiacono Carnotenſi mãdauerat, vt eccleſiam, quam in archidiaconatu ſuo primo vacare contingeret, donationi ſuæ ſeruaret, inhibens, ne alicui conferret eãdem: de qua Gu. clerico diſpoſuerat prouidere, & eccleſia de Berouilla ibi vacaſſet, idem archidiaconus contra mandatum eiuſdem legati ad ipſam Gu. ſubdiaconum præſentauit: cuius facto ab eodem legato caſſato, ipſe præfato G. conceſſit eccleſiam ſic vacantem. Et infrà.

Ibidem ca. Cũ dilectus

Vacante vero quadam præbenda in eccleſia S. Martini Carnotenſis diœceſis, epiſcopus dictam eccleſiam ad præſentationem archidiaconi H. clerico, præbendam vero præfato G. aſſignare curauit. Vnde ipſe H. ſupplicabat eandem ſibi eccleſiam confirmari, vtpote quam ad præſentationem archidiaconi, veri patroni, ſe dicebat adeptum. Et infrà.

Nos igitur attendentes, quod etſi præfatus archidiaconus memoratum G. tanquam laicus ad illam eccleſiam præſentaſſet: quia tamen per diœceſanum admiſſus non fuit, ſed dictus H. ab eodem archidiacono præſentatus, à diœceſano epiſcopo inſtitutus, iuxta ſtatutum Alexandri Papæ, non primus, ſed ſecundus ius eſt aſſecutus in eccleſia memorata, etſi archidiaconus præfatum G. tanquam clericus præſentauit: quoniam in eo quod tanquam clericus faciebat, ſuberat iuriſdictioni legati. Vnde poſtquam legatus donationem illius eccleſiæ ſibi decreuerat reſeruandam, ad eam tanquam clericus non potuit quempiam præſentare: præſentationem ipſius minus canonicè factam decernimus irritam, & ea non obſtante, conceſſionem eiuſdem eccleſiæ factam prænominato H. pronunciamus canonicam extitiſſe, adiudicantes eidem eccleſiam præfatam cum fructibus medio tempore perceptis ex ea, plenè ac pacificè poſſidendam, prædicto G. ſuper hoc perpetuum ſilentium imponendo.

Extra li. 3. tit. 38. de iure patrona cap. Quod autẽ

Idem Elienſi Epiſcopo

Si laicus patronus duos ſucceſſiuè præſentet, valet inſtitutio de ſecundo non obſtante appellatione primi facta per primũ, Epiſcopus tamẽ, qui malitioſe primũ repulit, eidẽ in competenti beneficio prouidere cõpellitur.

Conſtit. Cxiiij.

PAſtoralis officij. Et infrà. Poſtulaſti edoceri, an clericus ad aliquam eccleſiã à patrono laico præſentatus, ſi diœceſanus epiſcopus ipſum nõ duxerit admittendum, ex huiuſmodi præſentatione aliquid iuris aſſequatur in illa: etſi fortè idem ad ſedem apoſt. appellauerit, & poſt appellationem ab ipſo interpoſitam idem patronus alium curauerit præſentare, ac ſecundum inſtituit epiſcopus præſentatum, ide ab ipſa eccleſia debeat amoueri.

Ibid. cap. Paſtoralis.

Extra li. 3. tit. 38. de iure patro. ca. Quod autem.

Nos igitur Alexandri Papæ veſtigijs inhęrentes, qui inter præſentatos à cleri-

co & laico patronis distinguens, inter præsentatos à laico conditionem possidẽtis censuit meliorem: dicimus quod institutio præsentati secundo loco à laico patrono robur obtinet firmitatis. Veruntamen constituimus, vt episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose recusauit admittere, ad prouidendum eidem in competenti beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo in quo ipsum non est dubium deliquisse.

Supra li. 1. Constitutione 60.

Idem Episcopo Aurienen.

Si ad præsentationem rectoris ad titulum ecclesiæ aliquis fuerit ordinatus, patronus qui non consensit ad ipsam, cum vacabit, poterit præsentare.

Constit. Cxv.

Ibid cap. Postulasti. POstulasti per sedem aposto. edoceri, vt quum rectores parochialium ecclesiarum quosdam præsentant ad suarum ecclesiarum titulos ordinandos, vtrum electio taliũ ad ipsos rectores pertineat, vel etiã ad patronos: & si in his patronorum non est requirendus assensus, vtrum ius illis saluum maneat eligendi, vt cũ ipsas ecclesias vacare contigerit, intitulati huiusmodi non sint alijs præferendi.

Ad quod breuiter respondemus, quod per intitulationem huiusmodi nullũ patronis præiudicium generatur, quin possint alios ad illas ecclesias, quum vacauerint, præsentare, nisi de patronorum processisset assensu.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS & procurationibus.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI & Conuentui Bellæuillæ.

Qui tenetur procurare fratres alicuius domus, obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus nunc creuerit. Sed si ex hoc grauaretur nimium, per iudicis officium sibi prouidebitur.

Constit. Cxvj.

Extra li. 3. tit. 39 de censib. exact. & procurat. ca. Quanto creatori. QVanto creatori. Et infrà. Accepimus quod ab ipso domus vestræ primordio de fundatoris voluntate processit, vt fratribus sancti Irenæi procurationem vnam annis singulis liberaliter exhiberet, cum nihil teneatis ab eis, propter quod huiusmodi procuratio ipsis debeat exhiberi. Verum tunc propter fratrum & seruientium paucitatem, talis procuratio non grauabat: sed nũc intantum excreuit numerus eorundem, quod ad procurationem vix quatuor Marchæ sufficerent, quæ pro vna fieri consueuit. Et infrà.

Indulgemus igitur, ne vltra primã mensurã in procuratione ipsa sitis vlterius prædictis fratribus obligati: sed expensis quæ cõsueuerunt sufficere, sint cõtenti, nisi facultates ecclesiæ intantũ excreuerint, quod sine grauamine ampliato fratrũ numero, ad soluendũ debitũ procurationis extẽdi possit quãtitas expensarũ.

Idem Primicerio & Clero Mediolanensibus.

Omnes ecclesiæ, nisi quæ ab hoc per priuilegiũ apostolicũ sint exemptæ, procurare tenentur legatos sedis apostolicæ, seu etiã eius nuncios, nec in hoc præscriptione iuuantur. Item de modo procurationis.

Constit. Cxvij.

Ibid cap. Cum instãtia. CVm instantia vestra quotidiana. Et infrà. Postulationi vestræ taliter respondemus, quod cũ omnes ecclesię legatis & nũcijs sedis apost. procurationes impẽdere teneantur, ab earũ pręstatione nullam habere volumus excusatã, nisi fortè per speciale priuilegium sedis apost. quod non credimus, sit exempta, etiam si longissimo tempore procurationis obsequium non impenderint, cum in talibus præscriptio sibi locum nequeat vendicare: quia nos à prouisione pastoralis solicitudinis circa omnes ecclesias nunquam omnino cessamus.

Extra li. 3. tit. 39. ca. Procurationes.

Sanè in his exigendis cum modum & ordinem volumus obseruari, vt nulla ecclesia vel prælatus se indebitè prægrauari rationabiliter conqueratur. Si verò de cõmuni collecta legatorũ & nunciorũ nostrorũ expensas duxeritis faciendas, quod vobis non duximus inhibẽdum, ex hoc nobis & nostris nullum præiudicium volumus generari, quominus possint à quocumq; maluerint procurationes sibi debitas postulare: & ita quod si exactus vltra suam fuerit grauatus facul-

facultatem, sibi ab alijs restauretur. Nuncijs tamen in nostris necessarijs exhibēdis pareat quicunque fuerit requisitus: ita quod in fraudem nihil penitus attentetur, nec per communes ministros procurationis obsequium, si noluerint recipere, compellantur. Qui vero contumaciter eis duxerint resistendū, districtione sunt ecclesiastica compellendi.

Idem Zamorensi & Salamantino Episcopis.

Si ad vnicam mensuram solui solet, quod debetur ex voto, ad illam in posterum solui debebit. Si vero ad diuersas, liberabitur soluens etiam ad minorem.

Constitutio Cxviij.

EX parte Compostellani archiepiscopi fuit propositum, quod cum hi qui vota beati Iacobi continuè persoluerunt, ad communem terræ suæ mensuram, cum qua videlicet emunt & vendunt, ipsa persoluerint, hactenus & persoluant quidem, quia longis temporibus ab eorum solutione cessarunt: nunc quandam mensuram exhibent paruissimam & ignotam. Et infrà. Cum ergo non constet, ad quam mensuram antecessores eorum prædicta vota persoluerint, credimus distinguendum, verū habitatores regionis ipsius ea cōtinuè persoluerunt, ad vnam & eandem mensuram huiusmodi vota persoluerint, an ad varias & diuersas. In primo nanque casu ad eandem & illi soluere sunt cogendi. In secundo volentes soluere ad minorem non sunt cogendi, vt ad maiorem persoluant, quoniam cum huiusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt à viris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare. *Ibidem ca. Ex parte.*

Idem Cæsar Augustensi Episcopo.

Ecclesiæ tenentur episcopo, in cuius diœcesi sunt, respondere de procurationibus quarta decimarum & alijs episcopalibus.

Constitutio Cxix.

CVm olim. Et infrà. Quia nobis fides facta fuit, quod ecclesiæ de Luna, & de Bes. in tua sunt diœcesi constitutę, non solum per alia, verumetiam per hoc ipsum quod in instrumentis compositionum continetur expresſè, vt abbas S. Ioannis Prilaten. tam de quarta decimarum, quàm de cæteris episcopalibus, tibi debeat respondere, abbatem ipsum ad integram solutionem quartæ omniū decimarum, nullis factis deductionibus, & ad præstationem procurationum & aliorum episcopalium iurium in prædictis ecclesijs condemnamus. *Ibidem ca. Cum olim.*

Licet enim ex forma secundæ compositionis deductiones essent aliquæ faciendæ, quia tamen compositionem idem abbas nullatenus approbauit, sed studuit multipliciter impugnare, ex ea non debuit beneficium cōsequi, cui renunciasse tacitè videbatur. *13 quæst. 2. cap. Quam præposterū*

Absonum erat præterea, vt negaret illam ecclesiam in tua diœcesi constitutam, super quam instrumenta prædecessoris tui ostendebat in iure monasterio fuisse concessa, per quæ episcopale ius patebat expresſè. *C. de recre. L. Si quis iusiurandum.*

Idem Episcopo Spoletanensi.

Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua instituti fuerint, nisi sit in alterius monetæ solutione præscriptum.

Constitutio Cxx.

OLim causam, quàm aduersus clericos plebis Rupinæ sup synodatico proponebas, Tudertinensi episcopo & collegijs suis commisimus terminandā, corā quibus ex parte tua fuit propositū, quod cū ijdē clerici pdecessoribus tuis tres in festo Natiuitatis, & tres in festo Resurrectionis dominicæ pro synodatico soluerint denarios Papiē. nunc tantū tres Lucēses pro singulis denarijs Papiēsibus psoluebāt: cū tamē vnꝰ denarius Papiē. valeat sex Lucēses, vnde petebas eos ad Papiē. solutionē cōpelli: cū etsi tu Lucē. primo anno receperis, semp tamē ius *Ibidem ca. Olim causam.*

tuum postmodum fueris protestatus. Et infrà. Cum igitur constet quod Papien. olim pro synodatico soluebantur, quod ex eo etiam sequitur, quod Lucen. soluti sunt postmodum pro eisdem: cum ex dictis testium & confessione aduocati alterius partis non reuocata, postmodum appareat euidenter, quod tempore L. prædecessoris tui, pro synodatico Papien. fuit moneta soluta, & à tempore dicti L. non nisi xxvj. annorum ad plus tempus effluxerit, & sit legitimè comprobatum, quod tres Lucen. qui pro vno Papien. post mortem ipsius L. soluebātur v. vel vj. valebant ex illis, qui hodie sunt in vsu: intelligentes ex hoc quod per monetæ declinationem acciderit, vt vsque ad tempus tuum Lucen. dati fuerint pro synodatico, sicut erant in vsu, procuratorem aduersæ partis nomine clericorum plebis prædictæ tibi ad solutionem denar. Papien. vel æstimationem eorum pro synodatico per diffinitiuam sententiam condemnamus.

Idem Priori Sancti Stephani.

Episcopus remittens ecclesiæ seruitia, quæ sibi debebat, & statuens, quod aliud seruitium non imponetur, procurationem non intelligitur remisisse.

Constitutio Cxxj.

Ibidem ca. Cum venerabilis. CVm venerabilis frater noster Fauentinus episcopus. Et infrà. Cognouimus, quod præfatus episcopus spallas quas habeat ab eadem ecclesia, tam ipse, quàm prædecessores sui recipere consueuerant, ecclesiæ præfatæ remisit, & statuit, quod aliud ei seruitium non imponeret, sibi & ecclesiæ suæ annuatim trium librarum cereo pēsionis nomine reseruato. Quia ergo visitationi annexa est procuratio, & episcopus ratione episcopalis iurisdictionis, quam habet in ea, tenetur causa correctionis ecclesiam visitare præfatam, nec intelligatur quasi nouum imponi, quod ab ipsa fundatione de communi fuerat iure impositum: Decernimus, quod idem episcopus, cum ad ipsam ecclesiam causa correctionis accesserit, moderatam ab ea procurationē accipiat bis in anno: sed nihil aliud, præter pensionem & procurationes præscriptas ab eadem ecclesia exigere vel extorquere præsumat. *Extra lib. 3. tit. de censibus cap. Cū apostolus.*

Idem Archiepiscopo Compostellano.

Ecclesia de nouo conuersa, in procurationibus & alijs seruabunt consuetudinem vicinarum.

Constit. Cxxij.

Ibidem ca. Super eo. SVper eo, quod fraternitas tua nos consulere voluit, vt quia fere tota prouincia Compostellana de nouo est ad iurisdictionem ecclesiæ tuæ conuersa, qualiter tibi prouinciam vel partem prouinciæ visitanti obsequi debeat, & seruire, necnon in procurationibus prouidere: tibi duximus respondendum, quod illud obseruare tenetur, quod in vicinis prouincijs obseruatur.

DE CONSECRATIONIBVS ECclesiarum.

INNOCENTIVS PAPA III. TORnacensi Episcopo.

Diebus etiam non festis possunt ecclesiæ consecrari.

Constitutio Cxxiij.

Extra lib. 3. tit. 40 de Consecrat. eccle. cap. Tua fraternitas. TVa fraternitas. Et infrà. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod in diœcesi tua licet tibi ecclesijs dedicationem impendere tam diebus dominicis quàm priuatis.

Idem Nidrosiensi Episcopo.

Amoto altari vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur altare, non autem Ecclesia. Et oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum fit consecratum.

Constitu-

Constitutio Cxxiiij.

QVod in dubijs. Et infrà. Altari verò, in quo tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari. Nec negamus, quin oleum non consecratum, consecrato possit oleo commisceri. *Ibidem ca. Quod in dubijs.*

Idem Compostellano Archiepiscopo.

Reconciliatur ecclesia, quæ propter homicidia & vulnera hominum ibidem perpetrata polluta est.

Constitutio Cxxv.

PRoposuisti, quod venientibus ad ecclesiam S. Iacobi ex diuersis regionibus peregrinis, & volentibus alijs ab alijs per contentiones & rixas altaris de nocte custodiam vendicare, homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur. Et infrà. Fraternitati tuæ breuiter respondemus, quod manente ecclesia & altari, ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere benedictam. *Ibid cap. Proposuisti*

Idem Innocentius Papa tertius.

Plura altaria semel in eadem ecclesia consecrari possunt, & idem in pluribus episcopis.

Constitutio Cxxvj.

CVm sis. Et infrà. Noueris igitur quod plura in ecclesia vna altaria & plures episcopos simul poteris consecrare. *Ibidem ca. Cum sis.*

Idem Innocentius Papa tertius.

Corruento tecto, parietibus illæsis, & mensa altaris non enormiter fracta, nec altare nec ecclesia consecratur.

Constitutio Cxxvij.

LIgneis ædificijs ecclesiæ vestræ casu consumptis, parietibus tamen illæsis ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam. Et infrà. *Ibidem ca. Ligneis.*

Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quod cum parietes in sua integritate permanserint, & tabula altaris mota vel enormiter læsa non fuerit, ob causam prædictam nec ecclesia, nec altare debet denuo consecrari. *De consec: dist. 1. cap. De fabrica.*

Idem Episcopo Senonensi.

Polluitur ecclesia vel cœmeterium, si excommunicatus in ea sepelitur.

Constitutio Cxxviij.

COnsuluisti. Et infrà. Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt aspersione aquæ solenniter benedictæ, sicut in dedicationibus ecclesiarum fieri consueuit. *Ibidem ca. Cõsuluisti. De consecra dist. 1 ca. Si motum.*

DE CELEBRATIONE MISSARVM ET sacramento Eucharistiæ, & de diuinis officijs.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIscopo Vigoriensi.

Extra lib. 3 tit. 41. de celebratione missarũ cap. Consuluisti.

Sufficit sacerdoti in die semel celebrare, exceptis duobus casibus, scilicet necessitatis, & festi natiuitatis Christi.

Constitutio Cxxix.

COnsuluisti. Et infrà. Respondemus, quod excepto die natiuitatis dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficere sacerdoti semel in die vnã missam solummodo celebrare. *De consec. dist. 1. cap. Nocte sancta.*

Idem

Idem Archiepiscopo Bracharensi.

In missa commemorationis licet dicatur propria Praefatio, non tamen dicitur hymnus angelicus, nec symbolum.

Constitutio Cxxx.

Ibidem ca. Consilium CONsilium nostrum. Et infrà. Requisisti vtrum in diebus profestis, in quibus ad honorem sancti spiritus, beatae virginis & S. Crucis missam celebrari contingit, hymnus angelicus, symbolum ac praefatio propria debeat decantari. Et infrà.

Inquisitioni tuae taliter respondemus, quod apud nos in diebus profestis cum missarum solennia in honore beatae virginis celebrantur, neque hymnus angelicus, neq; symbolū decantetur: licet in missa propria praefatio decantetur, vt inter commemorationem & solennitatem differentia ostendatur. Vnde: Te Deum laudamus regularius dimittitur, quàm dicatur in laudibus matutinis. *2. quaest. 1.*

Idem Clericis P. Magalensis.

Quando in missa vinum ablutionis sumendum.

Constitutio Cxxxj.

Ibidem ca. Ex parte. EX parte vestra. Et infrà. Postulationi vestrae taliter respondemus, quod semper sacerdos vino perfundere debet, postquam totum accepit eucharistiae sacramētum, nisi cum eodem die aliam missam debuerit celebrare: ne, si fortè vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.

Idem I. quondam Archiepiscopo Lugdunensi.

Si qua verba sunt in canone missae, quae ab euangelistis dicta non fuerunt, credere debemus, quod à Christo apostoli, & ab apostolis eorum successores acceperunt.

Constitutio Cxxxij.

Ibid cap. Cum Marthae. CVm Marthae. Et infrà. Quaesiuisti, quae sint formae verborū, quas ipse Christus expressit, cum in corpus & sanguinem suum panem transsubstantiauit, & vinum, illud in canone missae, quo ecclesia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangelistarum legitur expressisse. Cum enim in euangelio sic legatur: *Matth. 26.* Accipiens calicem, gratias agens benedixit, & dedit discipulis suis dicens, Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. In canone missae sermo iste videlicet, Mysterium fidei, verbis ipsis interpositus inuenitur, vnde cum non euangelista Christum hoc dixisse testetur, mirarls quod aliquis asseuerare tentauerit, eum aliquid plus dixisse, quàm aliquis euangelistarum asseueret. Verum si formam ipsius Canonis inspicias diligenter, praeter hoc de quo tua fraternitas requisiuit, alia duo, videlicet, Eleuatis oculis in caelum, &, aeterni testamenti, poteris in ipso canone reperire, quae in textu euangelico non leguntur. *2. quaest. 5. cap Consuluisti.*

Sanè multa tam de verbis quàm de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa, quae apostoli vel suppleuisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Paulus nanque in Actibus apostolorum sic ait: Meminisse nos oportet verbi domini Iesu, qui dixit: Beatius est dare, quàm accipere. Haec nullus quatuor euangelistarū descripsit. Nullus etiā homo expressit, quod Paulus de Christo ad Corinthios scribēs, ait: Visus est plus quàm quingentis fratribus simul, deinde visus est Iacobo: nouissimè aūt tanquā abortiuo, visus est & mihi. Ipsi etiam euangelistae mutuo inter se suppleuisse leguntur, quae ab eorum aliquo vel aliquibus sunt omissa. Vnde cum tres euangelistae posuerint, Hoc est corpus meum, solus Lucas adiecit, Quod pro vobis tradetur. Et cum Matthaeus & Marcus dicant, Pro multis, Lucas dicit, Pro vobis: Matthaeus autem, In remissionem peccatorum, adiunxit. Caeterum quae adduntur in Canone missae, possunt ex aliis locis Euangelij comprobari. Ioannes enim suscitationem Lazari describens, Iesum sursum oculos leuasse asserit, & dixisse: Pater gratias ago tibi, quoniam audi- *Act. 20. 16. quaest. 1 cap. Praedicator. 1. Cor. 15. Luc. 22. Matt. 26. Mar. 14. Matt. 26. Ioan. 11.*

audisti me. Et infrà. Si runc igitur in cælum oculos leuauit ad patrem, cum ad
corpus exanime animam Lazari reuocauit, probabilius esse videtur, quòd tunc
oculos leuauerit ad patrem in cælum, cum panem & vinū in corpus & sanguinem proprium commutauit.

Cæterum sicut superius est expressum, cum in textu euangelico, noui testa-
menti ponatur, hic interponitur, & æterni. Nam vetus testamentum, quod hir-
corum & vitulorū fuit sanguine dedicatum, temporalia promittebat: Nouum *Exod. 12.*
autem, quod est Christi sanguine consecratum, promittit æterna, & ideo testa- *Heb. 9.*
mentum illud fuit vetus & transitorium, hoc aūt nouum est & æternum: vel vt *Esa. 1.*
vtamur alia ratione, vnde nouum, id est, vltimum esse describitur, inde æternū, *C de sacro-*
id est, perpetuum cōprobatur. Nouissimum etenim hominis testamentū mor *sanct. eccle.*
te immobile perseuerat, quia testatoris obitu confirmatur, iuxta quod apost. *L. 1. & C.*
testamentum in morte asserit confirmatum: alioquin non valet, dum vixerit *de test. L.*
qui testatur. Præterea nō solum scriptura, sed etiam promissio dicitur testamen *Quoniam indig.*
tum, iuxta quod Apostolus ipse scribit, Ideo noui testamenti mediator est, vt re- *Heb. 9.*
missionem accipiant, qui vocati sunt hæreditatis æternæ. Sic ergo intelligi de- *Heb. 12.*
bet, quod in ipso canone reperitur: Hic est enim sanguis meus noui & æterni te-
stamenti, id est, nouæ ac æternæ promissionis, scilicet confirmator, sicut domi-
nus repromittit: Qui manducat, inquiens, carnem meam, & sanguinem meum
bibit, habet vitam æternam. *Ioan. 6.*

Ex eo autem verbo, de quo mouit fraternitas tua quæstionem, videlicet, my-
sterium fidei, munimentum erroris quidam trahere putauerunt, dicentes, in sa-
cramento altaris non esse corporis Christi & sanguinis veritatem: sed imaginē
tantum & speciem & figuram, pro eo quod scriptura interdum commemorat, *De consec.*
id quod in altari suscipitur esse sacramentum & mysterium, & exemplū: sed ta- *dist. 2 cap.*
les ex eo laqueum erroris incurrunt, quod nec authoritates scripturæ conueni- *Ego Berengarius.*
enter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipiunt reuerenter. Si enim, quia figu-
ra est sacramentum altaris, veritas esse negatur, ergo nec mors nec resurrectio *De consec.*
Christi (cum figura sit) veritas est credenda. Siquidem mortem & resurrectionē *dist. 2. cap.*
Christi similitudinem & imaginem esse Apostolus manifestat: Christus, inqui- *Non oportet.*
ens, mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter iustificationem nostrā. *Rom. 6.*
Apostolorum etiam princeps Petrus sic in epistola sua scribit, Christus passus est *1. Cor. 15.*
pro nobis, relinquens vobis exemplum, vt sequamini vestigia eius. Sic ergo tam *1. Pet. 3.*
mors Christi, quàm eius resurrectio est exemplum, vt & nos peccato mortui, iu-
stitiæ iam viuamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec verè
mortuus fuit Christus, nec verè à mortuis resurrexit. Sed absit à fidelium cordi-
bus error iste, cum propheta de ipso testetur, quod verè lāguores nostros ipse tu-
lit, & dolores nostros ipse portauit. Dicitur tamen mysteriū fidei, quoniā aliud
ibi creditur quàm cernatur, & aliud cernitur, quàm credatur: cernitur species *Esa. 53.*
panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis Christi, ac virtus vnitatis & *De consec.*
charitatis. Et infrà. *dist. 2. cap.*

Distinguendum est tamen subtiliter inter tria quæ sunt In hoc sacramento *Fortè dicas*
discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritua-
lem. Forma est panis & vini, veritas carnis & sanguinis: virtus vnitatis & chari-
tatis. Primum est sacramentum, & non res: secundum est sacramentū, & res: ter- *De consec.*
tium est res, & non sacramentum. Sed primum est sacramentum geminæ rei: se- *dist. 1. cap.*
cundum est sacramentum vnius, & alterius res existit: tertium est res gemini sa- *Sacrificiū.*
cramenti. Credimus igitur quod formam verborum, sicut in canone reperitur,
& à Christo apostoli, & ab ipsis eorum acceperint successores.

In sacramento altaris aqua cum vino transsubstantiatur in sanguinem.

Quæsinisti etiam, vtrum aqua cum vino in sanguinem conuertatur. Super
hoc aūt opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur, quod
cū de latere Christi duo pcipua fluxerint sacramēta, redēptionis in sanguine ac
regenerationis in aqua, in illa duo vinū & aqua, q̄ cōmiscentur in calice, diuina
virtute mutātur. vt in hoc sacramento plena sit veritas & figura. Alij vero tenēt,
qđ aqua cū vino transsubstātiatur in sanguinē, cum in vinū trāseat mixta vino,
licet

licet physici contrarium asseuerent, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quod vini saporē assumit, quod inde conuincitur, quia si post calicis consecrationem, aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini cōmiscetur, sed accidentibus prioris vini cōmixtum corpori, quod sub eis latet, vndique circūfunditur, non madidans circumfusum: ipsa tamen accidentia vinum apposită videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectū contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinē operatur. Sed nec inconueniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur: quum legatur de ipsius corpore processisse. Et infrà.

Ioan. 19. Apoc. 17. Esa. 32. Verum inter opiniones prædictas illa probabilior iudicatur, quæ asserit, aquā cum vino in sanguinem transmutari, vt expressius eluceat proprietas sacramenti. Nam cum aquæ multæ sint populi multi, iuxta quod alibi legitur: Beati qui seminant super aquas: ideo vino aqua vnitur, vt Christo populus adunetur.

De consec. di. 2. ca. in Christo patri. Ioan. 17. Per hoc enim quod suscepit ipse de nostro, & accepimus ipsi de suo, tam insolubili nexu coniungimur, vt qui est vnum cum patre per ineffabilem vnitatem, fiat vnum nobiscum per admirabilem vnionem: ac per hoc ipso communiter mediante, cum patre vnum efficimur. Pater, inquit, sancte serua eos quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos. Non pro his rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, vt & ipsi in nobis vnum sint, & mundus credat quia tu me misisti.

Oratio qua dicitur in secreta in festo sancti Leonis, immutata est: quia vbi dicebatur, Annue nobis domine, vt anima famuli tui Leonis hac prosit oblatio, hodie dicitur, Vt intercessione B. Leonis hac nobis prosit oblatio, & hac mutatio contingit, quia sancti nostris orationibus non indigent: sed nos suis.

Tertio loco fraternitas tua requisiuit, quare fuerit mutatum quod in secreta beati Leonis secundum antiquiores continetur, sic videlicet: Annue nobis domine, vt animę famuli tui Leonis hęc prosit oblatio: cū in modernis sacramentarijs habeatur: Annue nobis quęsumus domine, vt intercessione B. Leonis hęc

August. nobis prosit oblatio. Super quo respondemus, quod cum sacræ scripturæ dicat authoritas, quod iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre. Idem est ratione consimili de sanctis alijs sentiendum: quia orationibus nostris non indigent, pro eo quod cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt: sed nos potius

*al. nos. orationibus eorum indigemus, quos cum miseri simus, vndique mala * nostra perturbant. Vnde quod in plerisque orationibus continetur, prosit vel proficiat huic sancto, vel illi talis oblatio ad gloriam & honorem, ita debet intelligi, vt ad hoc prosit, quod magis ac magis à fidelibus glorificetur in terris. Licet plerique reputent non indignum sanctorum gloriam vsque ad iudicium augmentari: & ideo ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare. Verum vtrum in hoc articulo locum habeat illa distinctio, qua docetur,

13 quæst. 2 ca. Tempus. quod defunctorum alij sunt valde boni, alij sunt valde mali, alij mediocriter boni, alij mediocriter mali: vnde suffragia quæ fiunt à fidelibus in ecclesia pro valde bonis, actiones sunt gratiarum; pro valde malis, consolationes viuorum: expiationes pro mediocriter bonis, & propiciationes pro mediocriter malis tua discretio inuestiget.

Idem Rectoribus Romanæ frater.

Ibidem ca. De homine 16 quæst. 1. cap. Mulier & 1. quæst. 7 ca. Si quis omnem.

Grauius peccat qui simulat conficere, & non conficit, quàm ille qui conficit in mortali.

Constitutio Cxxxiij.

DE homine. Et infrà. Quæsiuisti quid de incauto presbytero videatur, qui cum se sciat in mortali crimine constitutum, missarum solennia, quæ nō potest propter necessitatem quamlibet intermittere, propter sui facinoris conscientiam dubitat celebrare, peractisq; cæteris circumstantijs, missam celebrare

se fin-

se fingit,& suppressis verbis,quibus conficitur corpus Christi, panem & vinum tantummodo purè sumit,ita credens per id quod prætendit populo satisfacere, vt per hoc quod intendit,Deum non debeat prouocare.

Cum ergo falsa sint abijcienda remedia,quæ veris sunt periculis grauiora, licet is qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum,peccet grauiter, si se ingerat irreuerẽter ad illud,grauius tamen videtur offendere,qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare,cum ille in solius misericordis Dei manũ incidat:iste verò non solum Deo cui non reueretur illudere,sed populo,quem decipit,se astringat. *12.quæst.2 ca. Certè.*

Idem Ferrariensi Episcopo.

Hic improbat opinionem,quæ habet, quod in sacramento altaris aqua conuertatur in phlegma,& probat Christum fuisse verum Deum & verum hominem,& quod de ipsius latere exiuit vera aqua.

Constitutio Cxxxiiij.

IN quadam nostra decretali epistola asseris te legisse,illud esse nepharium opinari,quod quidam dicere præsumpserunt, in sacramento videlicet Eucharistiæ aquam in phlegma conuerti.Nam & de latere Christi nõ aquam,sed humorem aquaticum mentiuntur exisse.Et infrà.Nos igitur ad tuæ supplicationis instantiam respondemus,quod quidam dixerunt,sed errauerant,Christum non fuisse verum Deum,sed adoptiuum,vt miseri Arriani:Alij Christum non fuisse verum hominem,sed phantasticum,vt impij Manichæi. *Ibidem ca. In quadã.* *24. quæst. 3.ca. Quidam vero.*

Sed aduersus huiusmodi hæreses Ioannes apostolus in epistola sua loquitur dicens:Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, verbũ & spiritus sanctus. Et hi tres vnum sunt.Per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus Deus.Et tres sunt qui testimonium dant in terra,spiritus,aqua,& sanguis. Per hoc intendens ostendere,quod Christus sit verus homo.Nam ad esse hominis, duo principaliter exiguntur,videlicet,corpus & anima. Ex quorum coniunctione verus homo subsistit.Per hoc autem,quod in articulo mortis Christus inclinato capite tradidit spiritum,de quo voce magna clamauerat:Pater in manus tuas commendo spiritum meum,manifestè probatur, quod ipse spiritum habebat, non solum flatum vitalem,sed animam rationalem,de qua prædixerat: Tristis est anima mea vsque ad mortem.Et: Potestatem habeo ponẽdi animam meam, & iterum sumendi eam. *Supra eodẽ Constit.Cũ Marte.* *1.Ioan.5.* *Matt.27.* *Lucæ 23.* *Matt.26.* *Ioan.10.*

Per hoc autem,quod vnus militum lancea latus eius aperuit,& continuo sanguis exiuit & aqua,probatur apertè,quod Christus verum corpus habebat. Nam de phantastico corpore nec sanguis,nec aqua potuisset exire.Vnde ille qui vidit testimonium perhibuit,& testimonium eius est verum, quia tres sunt qui testimonium dant in terra:Spiritus,aqua,& sanguis.Quod videlicet Christus sit verus homo ex anima rationali & humana carne subsistens, probatur ex eo, quod spiritum vitalem emisit:& de vero corpore probatur, quoniam ex eo sanguis exiuit & aqua.Rationalis quippe anima non posset viuificare, nisi corpus humanum,ex quibus verus homo consistit. Cæterum, sicut fuit verus spiritus & verus sanguis,ita proculdubio vera aqua, cum Christus sit veritas, & à veritate omnis fallacia sit penitus aliena.Nam si non fuisset aqua,sed phlegma,quod de latere saluatoris exiuit,ille qui vidit & testimonium veritati perhibuit, profectò non aquam,sed phlegma dixisset: nec in homine verum regenerationis sacramentum fuisset ostensum:cum per sacramentũ baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua:neque per hoc posset vero argumento probari, quod in sacramẽto eucharistiæ admiscenda sit aqua vino,si de latere Christi nõ aqua, sed phlegma cum sanguine profluxisset: sed nec vera fuisset figura, quæ super hac re præcessit in veteri testamento,quando Moyses virga percussit silicem, & ex ea non phlegma sed aqua emanauit. Restat igitur, vt qualiscunque fuit illa aqua,siue naturalis,siue miraculosa,siue de nouo diuina virtute creata, siue de componentibus ex parte aliqua resoluta,proculdubio vera fuit,cum naturali- *Ioan.19.* *Ioan.19.* *1.Ioan.5.* *Ioan.19.* *Ibidem.*

terpoſſit & compoſitum in componentia, & elementatum in elemēta reſolui:
Luca 22. quemadmodum verus extitit ſudor ipſius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in-
terram.

Cum autem ad compoſitionem humani corporis quatuor elementa concur-
rant, videlicet terra, aqua, aër, & ignis, & ad vegetationem eiuſdē corporis qua-
tuor humores conſimiles illis cōueniant, videlicet ſanguis, cholera, phlegma,
& melancholia, vt veritatem humani corporis expreſſius demonſtraret, vnum
ex illis, & vnum ex iſtis Ioānes expreſſit: illa quæ potius ex illis, & ex iſtis quæ ma-
gis myſterio congruebant, ex elementis aquam & ex humoribus ſanguinem, in
**al. maxi- ma.* quibus duobus duo * maximè ſacramenta, redemptionis videlicet & regene-
rationis relucent.

DE BAPTISMO ET EIVS effectu.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHI- epiſcopo Arelatenſi.

Sacramentum baptiſmi vtiliter confertur paruulis, licet non credant, nec intelligant: & remittitur eis peccatum originale.

Conſtitutio CXXXV.

Extra lib. MAiores eccleſiæ cauſas, præſertim articulos fidei contingentes, ad
3. tit. 42. de Petri ſedem referendas intelligit, qui cum quærenti domino, quem
Baptiſmo diſcipuli dicerēt ipſum eſſe, reſpōdiſſe, notabat: Tu es Chriſtus filius
ca. Maiores Dei viui: & pro eo dominum exoraſſe, ne deficiat fides eius.
17 diſt. ca. Quibuſdam igitur quæſtionibus, quas contra catholicos hæretici
Huic ſedi. mouerant, nos poſtulas reſpondere. Aſſerūt enim paruulis inutiliter baptiſma
Et 24. conferri, quod nituntur probare, illud primo & præcipuè inducentes, quod cū
quaeſt. 1. ca. ſecundum verbum Iacobi apoſt. dicentis in epiſtola ſua, Charitas operit multi-
Quoties. tudinem peccatorum: & iuxta illud teſtimonium veritatis, in Euang. de pecca-
Matt. 16. trice, quæ ipſius pedes lauerat, perhibentis: Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoni
Luc. 22. am dilexit multum: non niſi per charitatem & in charitate nimia dimittantur
Prouer. 10. paruulis: qui nec ſentiunt nec conſentiunt, & charitatem non habent, quæ ſen-
Iacob. 5. tientibus & conſentientibus tantum infunditur, peccatum non dimittitur in
1 Pet. 4. *Luca 7.* baptiſmo. Et infrà.

Ad id autem tibi reſpōdemus, quod cum baptiſma ſucceſſerit circuncisioni.
Abſit enim vt in illam damnatam hæreſim incidamus, quæ perperam affirma-
bat legem cum euangelio, & circunciſionem cum baptiſmo ſeruandam: quoni
Gal 5. am, ſecundum apoſtolum dicentem ad Galatas: Si circuncidimini, Chriſtus vo
bis nihil prodeſt. Cum ergo circunciſio tam adultis, quàm paruulis ex præcepto
domini conferretur, ne baptiſmus qui ſuccedit loco ipſius, & generalior tamē
exiſtit, cum tam viri, quàm fœminæ baptizētur, minoris videatur effectus, tam
adultis quā paruulis eſt conferendus. Sicut enim ſine diſtinctione qualibet moy
Gen 17. ſaica lex clamabat: Anima cuius præputij caro circunciſa non fuerit, peribit de
Ioan. 3. populo ſuo: ita nunc indiſtinctè vox intonat euangelica: Niſi quis renatus fue-
rit ex aqua & ſpiritu ſancto, non introibit in regnum Dei: ab hac generalitate
nec ſexum nec ætatem excludens. Cautè tamen notandum eſt, quantò plus ba-
ptiſmus hodie conferat Chriſtianis, quàm quondam Iudæis circunciſio contu-
Gen 17. liſſet. Dictum eſt in fine prædictæ authoritatis inductæ de veteri lege: Peribit de
populo ſuo. In euangelica vero veritate ſubiunctum eſt: Non intrabit in regnū
Dei: quoniam etſi originalis culpa remittebatur per circunciſionis myſterium,
& damnationis periculum vitabatur, non tamen perueniebatur ad regnum cæ-
lorum, quod vſque ad mortem Chriſti fuit omnibus obſeratum: ſed per ſacra-
mentum baptiſmi, Chriſti ſanguine rubricati, culpa remittitur, vitatur pericu-
lum, & ad regnum cœlorum etiam peruenitur, cuius ianuam Chriſti ſanguis
fideli-

fidelibus suis misericorditer reseruauit. Absit enim vt vniuersi paruuli pereant, quorũ quotidie tanta multitudo moritur, quando & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procurauerit ad salutem. Cæterũ ex vi literæ satis patet, prædictas authoritates intelligendas esse tantũmodo de adultis, qui habent multitudinem peccatorum: cum de paruulis nõ possit intelligi, qui peccato tantum originali tenentur. Similiter & illa authoritas est soluenda, Qui crediderit & baptizatus fuerit, &c. cum non possint credere paruuli, sed adulti. Et ob hoc tota authoritas hic intelligẽda est de adultis, ne ad alios prima & ad alios secunda clausula referatur: quamuis nonnulli concedant, quod paruuli credant, non per vsum, sed per habitum fidei, quem suscipiũt in baptismo: sicut & alia multa verba secundum communem vsum loquendi, non ad actũ sed ad aptitudinẽ referuntur. Illud verò quod opponentes inducunt, fidem aut charitatem aliasque virtutes paruulis, vtpote non consentientibus, non infundi, à plerisque non conceditur absolutè, cum propter hoc inter doctores theologos quæstio referatur: alijs asserentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri: nonnullis dicentibus, dimitti peccatum & virtutes infundi, habentibus illas, quo ad habitum, non quo ad vsum, donec perueniant ad ætatem adultam. Matt. 16.

Originale peccatum, quod sine consensu contrahitur, remittitur in baptismo, etiam non consentienti vt paruulo. secus de actuali, quia sicut non committitur sine consensu, ita non relaxatur.

Verum, quidam ex hac solutione inuenisse se credunt viam ad alias quæstiones, argumentantes ex eo quod dicimus paruulis in baptismate peccatum originale dimitti, quod & adultis dormientibus, vel amentibus peccatum, si baptizentur, ratione simili dimittatur. Cum enim neutri sentiant tunc vel cõsentiant, dicunt idem in consimilibus iudicandum. Hic vero dicimus distinguendũ, quod peccatum est duplex: Originale scilicet, & actuale. Originale quod absque consensu contrahitur, Actuale, quod committitur cum cõsensu. Originale igitur, quod sine consensu contrahitur, sine consensu per vim remittitur sacramẽti. Actuale vero, quod cum consensu cõtrahitur, sine cõsensu minimè relaxatur.

Licet in baptismo dimittatur originale peccatum paruulo, qui tamen consentire non possunt, in adultis tamen amentibus vel dormientibus qui non consentiunt baptismo, non dimittitur actuale, & idem etiam nec originale.

Sed adhuc quæritur, quare non saltem originale peccatum amentibus & dormientibus in baptismo, sicut paruulis dimittatur. Ad hoc taliter est respondendum, quod dominus, qui totum hominem saluum fecit in sabbato, opus imperfectionis non nouit. & ob hoc peccata non ex parte, sed ex toto dimittit. Præterea pœna originalis peccati, est carentia visionis Dei: actualis vero pœna peccati, est gehennæ perpetuæ cruciatus. Vnde si dimitteretur alicui primum, altero non dimisso, talis non caret visione Dei, propter originale dimissum, & cruciaretur in gehenna perpetuò propter reatum criminis actualis, sed hæc tanquam incompassibilia sese minimè patiuntur: imò sibi mutuò aduersantur. Ioan 7.

Amentes vel dormientes baptizati, si ante dormitionem vel dementiam baptizari volebant, characterem suscipiunt, aliàs secus: Coacti vero causatiuè suscipiunt.

Item quæritur, vtrum dormientibus & amentibus sacramenti saltem character in baptismate imprimatur, vt excitati à somno vel ab ægritudine liberati, nõ sint denuò baptizandi. Sunt aũt nonnulli qui dicũt, quod sacramẽta quæ per se sortiuntur effectum, vt baptismus & ordo, cæteraq; similia, non solũ dormientibus & amentibus, sed inuitis & contradicentibus, etsi non quãtum ad rem, quantũ tamen ad characterẽ conferuntur: cũ non paruuli solũ, qui non cõsentiunt, sed ficti, qui quãuis non ore, corde tamẽ dissentiunt, recipiant sacramẽtum.

Sed opponitur talibus, quod qui fuissent inuiti, & reluctantes immersi, saltẽ ratione sacramenti ad iurisdictionem ecclesiasticam pertinerent: vnde ad seruandam regulam fidei Christianæ forent rationabiliter compellendi. Verum id est Christianæ religioni contrarium, vt semper inuitus & penitus contradicens, ad recipiendam & seruandam Christianitatem aliquis compellatur.

Propter quod inter inuitum & inuitum, coactum & coactum, alij non absurdè distinguunt: quod is qui terroribus atque supplicijs violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis (sicut & is qui fictè ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tanquam conditionaliter volens, licet absolutè non velit, cogendus est ad obseruantiam fidei Christianæ: in quo casu debet intelligi decretum concilij To-
45 dist. ca. De Iudæis. letani, vbi dicitur, quod qui iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est tempore religiosissimi principis Sisibuti, quia iam cõstat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis domini extitisse participes: oportet etiam vt fidē, quam necessitate sus-
1. Tim. 6. ceperunt, tenere cogantur, ne nomen domini blasphemetur, & fides quam susceperunt, vilis ac contemptibilis habeatur. Ille verò qui nunquam cõsentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramenti: quia plus est expressè contradicere, quàm minimè consentire: sicut nec ille notam alicuius reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans thurificare idolis cogitur violenter.

Dormientes autem & amentes, si priusquàm amentiam incurrerent aut dormirent, in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare: etsi sic fuerint immersi, characterem non suscipiunt sacramenti: secus autem si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi. Vnde tales in necessitatis articulo consueuit ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sacramētalem imprimit operatio, cum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obsistentem.

Idem Metensi Episcopo.

Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo.

Constitutio Cxxxvj.

Ibidem ca. Debitum. DEbitum. Et infrà. Sanè intimasti, quod quidam Iudæus in mortis articulo cõstitutus, cū inter Iudæos tantum existeret, in aquam seipsum immerserit, dicendo: Ego baptizo me in nomine patris & filij & spiritus sancti, Amen.
Matt. 28. Et inf. Respondemus, quod cū inter baptizantē & baptizatū debeat esse discretio, sicut ex verbis domini colligitur, dicentis apost. Baptizate omnes gentes in
Matt. 3. nomine patris & filij & spiritus sancti: memoratus Iudæus est denuò ab alijs ba-
Mar. 1. ptizandus, vt ostendatur, quod alius est qui baptizatur, & alius qui baptizat. Ad
Luc. 3. quod etiam designandum, ipse Christus non a seipso, sed à Ioanne voluit bapti-
Ioan. 1. zari: quamuis si talis cõtinuò decessisset, ad patriam protinus euolasset, propter
De pœnit. sacramenti fidem, & non propter fidei sacramentū. In baptismo quippe illa spi-
dist. 7. cap. ritualis generatio celebratur, de qua Veritas ait: Oportet vos nasci denuò: quia
Nullus expectet. nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorū. Sicut ergo in carnali generatione, qua proles ex viro & fœmina nascitur, alius
1. quæst. 1. ca. Firmissime. est qui carnaliter gignit, & alius est qui carnaliter gignitur: sic & in sacramentali generatione, qua soboles ex aqua & spiritu sancto renascitur, alius debet esse
Ioan 3. qui spiritualiter generet, & alius qui spiritualiter generetur. Sanè etsi corpus exterius, siue cum cor interius baptizatur, oportet vt vtrobique paternitas & filiatio valeat inueniri, quibus baptizans & baptizatus ad inuicem referantur.

Idem Episcopo Morosiensi.

Vbi deest verbum vel elementum aquæ, non est baptismi sacramentum.

Constitutio Cxxxvij.

Ibidem ca. Non vt. NOn vt apponeres. Et infrà. Postulasti, vtrum paruuli sint pro Christianis habendi, quos in articulo mortis constitutos propter aquæ penuriā & ab-
1. quæst. 1. ca. Detrahe. sentiam sacerdotis aliquorū simplicitas in caput ac pectus ac inter scapulas pro baptismo saliuæ conspersione liniuit.

Mar 16. Matt. 28. Respondemus, quod cum in baptismo duo semper, videlicet, verbum & elementū necessario requirantur, iuxta quod de verbo Veritas ait: Euntes in mundum

dum vniuerſum, prædicate Euangeliũ omni creaturæ. Et: Baptizate omnes gen- *Ioan. 3.*
tes in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti: eademque dicat de elemento: Niſi
quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum,
dubitare non debes illos verum non habere baptiſmum, in quibus non ſolum *C. de teſti.*
vtrunque prædictorum, ſed eorum alterum eſt omiſſum. *L. Si vnus.*

DE PRESBYTERO NON Baptizato.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIſcopo Cremonenſi.

Omiſſio baptiſmi non nocet credenti probabiliter ſe eſſe baptizatum.

Conſtitutio Cxxxviij.

APoſtolicam ſedem conſulere decreuiſti. Et infrà. Inquiſitioni tuæ *Ibid cap.*
taliter reſpondemus, presbyterum quem ſine vnda baptiſmatis ex- *Apoſtolicã.*
tremum diem clauſiſſe ſignificaſti, quia in ſanctæ matris eccleſiæ fi-
de & Chriſti nominis confeſſione perſeuerauerit, ab originali pec-
cato ſolutum, & cæleſtis patriæ gaudium eſſe adeptum aſſerimus in- *De conſec.*
cunctanter, ſicut & D. Auguſtinus ait viij. libro de ciuitate Dei, vbi inter cætera *diſt. 4. cap.*
inquit: Baptiſmus inuiſibiliter miniſtratur, quem non contemptus religionis, *Catechu-*
ſed terminus neceſſitatis excludit. Librum etiam B. Ambroſij de obitu Valen- *menum.*
tiniani idem aſſerentis reuolue. Sopitis igitur quæſtionibus doctorum, patrum *ibidem ca.*
ſententiam teneas, & in eccleſia tua iuges preces, hoſtiasque Deo offerri iubeas *Baptiſmi*
pro presbytero memorato. *vicem.*

Idem Epiſcopo Ferrarienſi.

Non baptizatus ordinari non poteſt, & ſi de facto ordinetur, non recipit ordinis characterem, licet credebatur baptizatus.

Conſtitutio Cxxxix.

VEniens ad apoſtolicam ſedem I. lator præſentium nobis expoſuit, quod cũ *Ibidem ca.*
ad gradum ſacerdotij aſcendiſſet, comperit tandem, quod non fuerit ſecun- *Veniens.*
dum formam Euangelij baptizatus: vnde nos eum ritè fecimus baptizari. Cumque
ſuper ordinibus fuiſſet diutius diſputatum, quidam in eam declinauerunt
ſententiam, vt cum baptiſmus ſit fundamentum omnium ſacramentorum, &
ante ſuſceptionem baptiſmi non ſuſcipiatur aliud ſacramentum: quoniam vbi
fundamentũ non eſt, ſuperædificari non poteſt. Porrò econtra videri poteſt. Nã
cum quis non ſolum per ſacramentum fidei, ſed per fidem etiam ſacramenti ef-
ficiatur procul dubio mẽbrum Chriſti, & qui Chriſtum habet per fidem, etiã ſi *1. Cor. 3.*
baptiſmum non habeat, habet vtiq; fundamentum, præter quod aliud poni nõ
poteſt, quod eſt Chriſtus Ieſus: ſuperædificare poſſe videtur, ſicut ſalutifera opera,
ſic & quælibet eccleſiaſtica ſacramenta, cum illud non ſit generaliter verum;
neque de nouis neque de veteribus ſacramentis, quod baptiſmus ſit fundamentum
illorum: quoniam & ſacramentum coniugij, & euchariſtiæ à non baptizatis
recipi poteſt. Præterea ſacramentum ordinis non ſolum pontificalis, ſed ſacerdotalis
etiam & Leuitici ex inſtitutione ſua præceſſit baptiſmum: per quod
forſitan videtur, quod ante baptiſmum huiuſmodi ordines poſſent ritè cõferri:
maximè his qui baptizari credunt.

Quia vero in concilio apud compendium legitur conſtitutum, quod ſi quis *Extra lib.*
in presbyterum ordinatus deprehenderit ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & *3. tit. 43. de*
iterum ordinetur: nos circa latorem præſentium in hoc dubitabili caſu, quod *cle. non*
tutius eſt ſequentes, mandamus, quatenus ipſum per ſingulos ordines vſque ad *bapt. cap.*
ſacerdotium promouere procures, & permittas eum in ſacerdotio miniſtrare: *Si quis.*
quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur eſſe factum: nec malè de ſacramento
ſentitur, cum illud non religionis contemptus, ſed articulus neceſſitatis
excludit. Et certè de illo, qui natus de Chriſtianis parẽtibus, inter Chriſtia-

nos est fideliter conuersatus, tam violenter praesumitur, quod fuerit baptizatus, vt haec praesumptio pro certitudine sit habenda, donec euidentissimis forsitan argumentis contrarium probaretur.

DE OBSERVATIONE IEiuniorum.

INNOCENTIVS PAPA III. CLEricis sancti Petri Magolensis.

Vigilia occurrens in dominica, ieiunari debet in sabbato, & ieiunanda est vigilia Mathiae.

Constitutio Cxl.

Extra lib. 3 tit. 46. de obser. ieiuniorũ. cap. Ex parte. EX parte vestra quaesitum fuit, vtrum, si natiuitatẽ domini, vel assumptionem beatae Mariae, vel festiuitatem alicuius apostolorum in secunda feria contigerit euenire, die sabbati praecedenti vigilia debeat ieiunari: & vtrum in vigilia B. Mathiae apostoli sit ieiunium iniungendum? Ad quod breuiter respondemus, quod die sabbati festiuitates praelibatas secundae feriae praecedentis, & B. Mathiae apostoli debet vigilia ieiunari.

Idem Archiepiscopo Bracharensi.

Non capit congruam summationem, & textus in se satis clarus est.

Constitutio Cxlj.

Ibid cap. Consilium. COnsilium nostrum. Et infrà. Consultationi tuae taliter respondemus, quod omnium apostolorum vigiliae sunt in obseruatione ieiunii celebrandae, praeter vigilias apostolorũ Philippi & Iacobi, & B. Ioannis Euangelistae: quoniam eorum solennitas infra solennitatem Paschalẽ: istius autem infrà Natale domini celebratur.

76 dist. ca. Non auté. Ieiunium etiam apud nos in Aduentu domini agitur. Sanctorum quoq; vigiliae, quorum festiuitates oportet secunda feria celebrari, in praecedẽti sunt sabbato ieiunandae.

De festiuitate vero B. Bartholomaei apostoli, de cuius celebratione dubietas oritur apud quosdam, respondemus, quod in hoc consuetudinem tuae regionis obserues. Et infrà.

Cum autem quaesieris, quae sit illis poenitentia iniungenda, qui diebus quadragesimalibus, tempore, quo tantae famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonae periret, carnes comedere sunt coacti: respondemus, quod in tali articulo illos non credimus puniendos, preces tamen *5. dist. cap. Ad eius.* pro illis domino & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur: quia bonarum mentium est ibi timere culpam, vbi culpa minimè reperitur.

Gregorius. Item de illis, qui propter debilitatem in sabbato carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consueuit, cum hoc ab alijs molestè feratur, & oriatur *11. dist. cap. In his.* inde illis occasio detrahendi: respondemus, quod super hoc cõsuetudinem tuae regionis facias obseruari: sic tamen, quod debilibus & infirmis* super hoc periculum non emergat. **al. propter.*

Praeterea de illis, qui in quadragesima vel alijs ieiunijs solennibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, respondemus, quod cum non subiaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum vrgens necessitas exigit, supportare potes & debes, vt malus periculum in eis cuitetur. *De consec. dist. 5. cap. Sicut.*

DE PVRIFICATIONE POST PARTVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ARMACA-nensi Episcopo.

Mulier post partum statim potest ingredi ecclesiam, nec tenetur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam.

Constit. Cxlij.

VOlens. Et infrà. Licet secundum legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarent ingressu: quia tamen lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est, inquisitioni tuę taliter respondemus, quod postquam vmbra legis euanuit, & illuxit veritas Euãgelij: si mulieres post prolem emissam acturæ gratias ecclesiam intrare voluerint, nulla proinde peccati mole grauantur, nec ecclesiarum est eis aditus negandus: ne pœna illis conuerti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, deuotionem earum non credimus improbandam.

Extra li. 3. tit. 47. de purificat. post partũ ca. Volens. Leuit. 12. Ioan. 1. 5. dist. cap. Si mulier. De consec. dist 2. cap. Quotidie.

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ILLV-stri Regi Scotiæ.

Reus criminis ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commissi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem, est tamen aliter legitimè puniendus.

Constit. Cxliij.

INter alia. Et infrà. Tuis quæstionibus respondentes iuxta sacrorum statuta canonum, & traditiones legum ciuilium, ita duximus distinguendum, quod fugiens ad ecclesiam, aut liber, aut seruus existit. Si liber, quantumcunque grauia maleficia perpetrauerit, non est violenter ab ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem vel ad pœnam, sed rectores ecclesiarum sibi obtinere debent membra & vitam. Super hoc tamen, quod iniquè fecit, est aliàs legitimè puniendus. Et hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentat, vel publicas stratas obsidet aggressionis insidijs, ab ecclesia extrahi potest, impunitate non præstita, secundum canonicas sanctiones.

Si verò seruus fuerit, qui confugerit ad ecclesiam, postquam de impunitate sua dominus eius clericis iuramentum præstitit, ad seruitium domini sui redire compellitur etiam inuitus, alioquin à domino poterit occupari.

17. quæst. 4 ca. Reum. Ibid. cap. Sicut antiquitus. 17. quæst. 4 c. Metuentes.

NE CLERICI VEL MONACHI SECV-laribus negocijs se immisceant.

Innocentius Papa tertius.

Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem, vt desistant à tabellionatus exercitio.

Constit. Cxliij.

SIcut te accepimus referente. Et infrà. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus clericis in sacris ordinibus constitutis tabellionatus officium per beneficiorum subtractionem, appellatione postposita, interdicas.

Extra li. 3. tit. 50. Ne clerici vel monachi. ca. Sicut te.

LIBRI TERTII FINIS.

D. INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINIS TERTII, CONSTITVTIONVM DECRETALIVM IN Ecclesia Catholica Liber quartus, agens potissimum de sacramento Matrimonij, & de ad illud pertinentibus.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SERuorum Dei, Exoniensi Episcopo.

Sponsalia de futuro dissoluuntur, si sponsi se dissoluunt, etiam si fuerint iurata.

Constit. I.

Extra li. 4. tit. 1. de sponsalibus & matrimonijs. ca. Praeterea hi qui. 32. quae. 8. ca Non solum.

PRæterea, hi qui de matrimonio contrahendo pure & sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, & modis omnibus inducendi, vt præstitam fidem obseruent. Si autem se ad inuicem admittere noluerint: ne forte deterius inde contingat, vt talem scilicet ducat, quam odio habet, videtur, quod ad instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eãdem sibi remittunt, hoc possit in patientia tolerari.

Idem Fernatino Episcopo.

Extra li. 4 tit 1. de spõ. & matrimo cap Ex literis. 20. quaest. 3 ca Praesenti clericus. Ibid. cap. Sicut ex. C de spon. l. 2.

Sponsalia de futuro, etiam iurata, soluuntur per secunda sponsalia de præsenti, non autem per secunda de futuro.

Constit. ij.

SIcut ex literis tuæ fraternitatis accepimus, cum Lau. parochianus tuus P. mulierem se ducturum in coniugem, in manus patris eiusdem P. iurantis, quod eam sibi traderet in vxorem, proprio firmauit iuramento, nec per virum stetetit, sed per mulierem potius, quo minus inter eos matrimonialis solennitas sit secuta: quatuor postmodum, vel quinque annis elapsis, idem Lau. E. mulierem per verba de præsenti (vt eius consanguinei asserunt) desponsauit. Et infrà.

Postulationi tuæ taliter respondemus, quod si tibi constiterit, quod idem L. P. per verba de futuro, E. verò desponsauerit per verba de præsenti, imposita ei pœnitentia competenti, quia primam fidem irritam fecit (nisi forsitan iuramento suo certum terminum, infra quem dictam P. duceret in vxorem, præfixit, nec per eum stetit, quin ad statutum terminum matrimonium * confirmauerit) matrimonium secundo loco contractum legitimum iudices, & ad illud seruandum compellas eundem. Quod si fortè per verba de futuro spõsalia cum vtraque contraxit, iuramentum primum, sicut licitè factum est, ipsum seruare compellas, de secundo ei pœnitentiam iniuncturus. Quod si de his non constat ad plenum, tam diu adhuc cognoscas de causa, donec super his sufficienter instruaris.

**al. cõsummauerit.*

Idem Arelatensi Episcopo.

Mutus & surdus & omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere possunt.

Constit. iij.

Ibid. cap. Cum apud sedem. 30 quaest 4 cap Qui spiritualis.

CVm apud sedem apostolicam. Et infrà. Sanè consuluisti nos, vtrum mutus & surdus alicui possint matrimonialiter copulari. Ad quod taliter respondemus, quod cum prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, vt quicunq; non prohibetur, per consequentiam admittatur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum, de quorum quarunq; coniunctionibus agitur, videtur quod si talis velit contrahere, sibi non possit, vel debeat denegari: cum quod verbis non potest, signis valeat declarare.

Idem

Idem Vercellensi Episcopo.

Furiosus matrimonium contrahere non potest.

Constit. iiij.

Dilectus filius R. proposuit, quod filiam suam cuidam matrimonialiter copulauit. Et infrà. Cum autem eadem mulier cum ipso viro, qui continuo furore laborat, morari non possit, & propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire consensus, mandamus, quatenus si rem noueras ita esse, præfatas personas cures ab inuicem separare.

Ibid. cap. Dilectus filius. 32 quæst. 7 ca. Neque furiosus.

Idem Brixiensi Episcopo.

Solo consensu legitimo contrahitur matrimonium. sed verba requiruntur quoad probationem, & intellige vel alia signa æquipollentia.

Constit. V.

TVæ fraternitati. Et infrà. Postulasti, vtrum ex solis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur.

Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod matrimonium in veritate cõtrahitur per legitimum viri & mulieris cõsensum: sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de præsenti. Nam surdi & muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba sola non contrahunt, cum intelligantur minimè consentire.

Ibid. cap. Tuæ fraternitati. 27 quæst. 2 ca. Sufficiat

Innocentius Papa tertius.

Si alter contrahentium vtitur verbis dubijs animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscit carnaliter, iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali: secus in pœnitentiali.

Constit. Vj.

TVa nos duxit fraternitas consulendos. Et infrà. Consequenter quæsiuisti, cum quandam mulierem quidam aliter inducere nequiuisset, vt sibi commisceretur carnaliter, nisi desponsasset eandem: nulla solennitate adhibita, vel alicuius præsentia, dixit illi: Te Ioannes desponsat: cum ipse Ioannes non vocaretur, sed finxit se vocari Ioannem: non credens esse coniugium, eò quòd ipse non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulã tantum exequi carnalem: vtrum inter prędictos sit matrimonium celebratum, cũ mulier consenserit in eũdem, & ille dissenserit & dissentiat, nec aliud aliquid egerit, quàm superius est expressum, nisi quod cognouerit eandem? Super quo tibi respondemus, quod cum præfatus vir prædictam desponsauerit mulierem in propria persona, & sub nomine alieno, quo vocari se tunc finxit, & inter eos sit carnalis copula subsecuta: videtur fortè pro coniugio præsumendum, nisi tu nobis expresse scripsisses, quod ille non proposuit, nec consensit illam ducere in vxorem: quod qualiter tibi constiterit, non videmus.

Ibid cap. Tua nos duxit. Extra li. 4. tit. 1. de sponsalibus & matrimonijs ca. Is qui fidẽ. 22. quæst. 5 cap. Hoc videtur.

Nos autem quid iuris sit rescribentes dicimus, quod si res ita se habuerit, videlicet quod ille eam non proposuit ducere in vxorem, nec vnquam consensit in prædictam personam, non debet ex illo facto coniugiũ iudicari, cum in eo nec substantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi coniugiũ valeat inueniri: quoniam ex altera parte dolus solummodo affuit, & defuit omnino consensus, sine quo cætera nequeunt fœdus perficere coniugale.

27. quæst. 2. c. Sufficiat.

Idem Episcopo Beluacensi.

Ad denunciationem vnius honesti viri qui defert consanguinitatem, & de fama vel scandalo docet, impeditur matrimonium contrahendum.

Constit. vij.

CVm in tua diœcesi. Et infrà. Sanè quia contingit interdum, quod aliquibus volentibus contrahere matrimonium, bannis, vt tuis verbis vtamur, in ecclesijs editis, ac nullo contradictore publicè comparente, licet fama priuatũ impedimentum deferat parentelæ, cum ex parte contrahentium iuramenta maiorum de sua propinquitate (vt suspicionis tollatur materia) offeruntur; quid tibi sit faciendum in casibus huiusmodi, quæsiuisti.

Ibid. cap. Cũ in tua.

Ad

Ad quod taliter respondemus, quod si persona grauis, cui fides sit adhibenda, tibi denunciet, quod hi qui sunt matrimonio copulandi, se propinquitate contingat, & de fama vel scandalo doceat: aut etiam per teipsum possis certificari de plano: non solum debes iuramenta parentum sponte oblata non recipere, verũ etiam eos, qui sic contrahere nituntur, si moniti induci nequiuerint, compellere, vt à tali contractu desistant, vel contra famam huiusmodi secundum tuæ discretionis arbitrium iuramenta exhibeant propinquorum: alioquin si persona denuncians non extiterit talis vt diximus, & de fama vel de scandalo nõ poterit edocere: ad desistendum monere poteris, non compellere contrahentes.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

INNOCENTIVS PAPA III. C. ET P. QVONdam filijs Malebrancæ.

Accusari matrimonium non potest, quod non est, vt si cum minori septennio sit contractum: denunciari tamen potest impedimentum, ne contrahatur in posterum.

Constit. viij.

Extra li 4. tit 2 de desponsa. impuberũ cap. ad dissoluendum.

AD dissoluendum quod factum fuerat inter I. & S. Et infrà. Accusatione pro puella super consanguinitate proposita, præfatus I. multas exceptiones proposuit, per quas nitebatur vos ab accusatione multipliciter remouere. Et infrà. Interloquendo pronunciauimus inter iuuenem & puellam nec matrimonium, nec sponsalia fuisse contracta: cum constet puellam nondum ad septennium peruenisse. Quocirca nec accusatio locum habebat, cum nõ esset, quod posset legitimè accusari, denunciari tamen poterat consanguinitas, vt interdiceretur matrimonium contrahendum. Ad denunciationem ergo legitimè probandam terminum assignamus, saluis exceptionibus, non solum propositis, sed etiam proponendis. Ne verò quicquam in puellam interim attentetur, authoritate apostolica interdicimus ne in negocio de nouo procedatur vlterius, donec vel à denũciatione cessetur, vel ea probata ordine iudiciario procedatur. Quod si contra interdictum nostrum in præiudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum esse decernimus, & viribus omnino carere.

Idem Episcopo Abbatensi.

Si quis per verba de præsenti contrahit cum impubere, in qua ætatem malitia non supplet, intelligitur nõ matrimonium, sed sponsalia contraxisse, etiam si subarratio intercesserit.

Constit. ix.

Ibid cap. Quæ nobis. 27. quæst. 2 ca Si quis vxorem.

TVæ nobis exhibitæ literæ continebant, quod quidam filiam suam circiter xij. annos habentem cuidam nobili desponsauit, qui subarrauit eandem, consensu mutuo accedente. Et infrà. Quia vero nobis constare non potuit, cuius ætatis esset puella, cum eidem viro extitit desponsata, cum dicatur quod circiter duodecim annos habebat, vtrum ne prudẽtia tunc in illa suppleret ætatem: respondemus, quod si puella nubilis non erat ætatis, cum sæpe præfatus vir desponsauit eandem, & ætatem in ea prudentia non supplebat, proculdubio inter eos non coniugium, sed sponsalia contracta fuerunt, quamuis ab ipso viro eadem fuerit subarrata.

DE SPONSA DVORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. MVtinensi Episcopo.

Qui duas per verba de præsenti desponsat, primam desponsatam habebit in vxorem, etiam si priùs secundam cognouerit: nec valet contraria consuetudo.

Constit.

Constit. x.

Vas dudum. Et infrà. De consuetudine quæ in Mutinen. obtinuit ciuitate, vtrum si quis iuraret se aliquam ducturum, & citra carnis copulam desponsasset, si consequenter desponsasset aliam, & etiam cognouisset: primo cognita adiudicaretur viro, non quæ prius extitit desponsata. Et infrà. Ne verò turpis sit pars, quæ suo non cóngruit vniuerso, & ecclesia Mutinen. tenere debeat humiliter & seruare, quod beati Petri sedem & suam metropolim sequi viderit & docere, in matrimonijs de cætero contrahendis, illud te volumus obseruare, vt postquam inter legitimas personas cōsensus legitimus interuenerit de præsenti, qui sufficit in talibus iuxta canonicas sanctiones, & si solus defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur: si personæ iunctæ legitimè cum alijs postea de facto contrahant: prius quod de iure factum fuerat, nō poterit irritari.

Extra li. 4. tit. 4 de sponsa duorum cap. Vas dudū. 8. dist. cap. Quæ cōtra mores. 11. dist. cap. Nolite. 28. quæst. 2 ca. sufficit

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS in desponsatione.

INNOCENTIVS PAPA III. MANSIcanensi Episcopo.

Qui sub honesta conditione sponsalia contrahit, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscit, à conditione recedit.

Constit. xj.

Per tuas literas intimasti, quod cum quædam mulier P. nomine M. postularet in virum, asserens inter se mutuum de præsenti consensum interuenisse, & carnalem copulam accessisse: vir ipse quamuis contracta sponsalia, & carnis copulam non negaret, asserebat se tamen illam in vxorem ducere non teneri: quia sponsalia inter ipsos sub hac fuerunt conditione contracta, si pater eius & patruus sponsalibus consentirent: sed ipsi quàm citò nouerunt, & sponso contradixerunt & sponsæ. Verum mulier replicabat, quod licet fides præstita fuerit ab vtroque sub conditione præscripta, non tamen sibi fuerat à patre viri, vel patruo aliquando contradictum: & ante tempus contradictionis expressum à testibus, & post, dicebat inter se carnalem copulam accessisse. Et infrà.

Extra li. 4. tit. 5. de conditionibus appo. c. Per tuas.

Consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum liquido cōstet, quod post contracta sponsalia carnalis est inter eos copula subsecuta, pro matrimonio est præsumendū: quia videtur à conditione apposita recessisse. Nam etsi probatum sit, quod postquam pater & patruus viri contradixere sponsalibus, idem vir mulierem illam carnali coniunctione cognouerit, non est tamen aliquo modo probatum, quod antequam ipse cognouisset eandem, pater eius & patruus contradicere curauissent.

CLERICI VEL VOVENTES CONTRAHEre non possunt matrimonium.

INNOCENTIVS PAPA III. LIBOnensi & Lubecensi Episcopis.

Votum solenne impedit & dirimit matrimonium post contractum.

Constit. xij.

Insinuante I. nobili muliere nostro est apostolatui reseratum, quod à quibusdam curialibus fuit regi Legionēsi pro ipsius copula supplicatum, quod cum ad consanguineorum eius notitiam peruenisset, vt maritum acciperet, ei sub obtestatione regia suggesserunt: ipsa verò quod tunc nollet nubere protestās, consiliū accepit ab eis, quod votū emitteret castitatis: quod in manibus cuiusdā de fratribus sancti Agustini fecit eo adiecto tenore, vt in domo propria cū omni substantia sua remaneret. Sanè

Extra li. 4. tit 6. de Cleric. & vouentibus cap. Insinuante. 36. quæst 2 ca. Nullus.

Sanè in eiuſdem ordinis habitu biennio poſt permanſit, licet id ſe inuitam feciſſe aſſerat & coactam, non tam metu regio, quàm parentum. Et infrà.

Tandem attendens, quod inuita votum emiſerit, eo dimiſſo, de parentum conſilio P. Michaeli publice fuit matrimonialiter copulata: de quo quatuor ſuſtulit filios tempore procedente. Et infrà.

Nos igitur attendentes, quod in emiſſione voti quod præceſſit, nulla vel modica coactio affuiſſet, quam patientia & perſeuerantia ſequentis temporis penitus profugauit, & quod ſequens coniunctio potius iniqua fuit, & violenter extorta: Mandamus, quatenus ſi pręmiſſis veritas ſuffragatur, pręfatam mulierem ad male dimiſſum religionis habitum reaſſumendum, & ſeruandum quod vouit, monere & inducere procuretis, & (ſi opus fuerit) per cenſuram eccleſiaſticam coërcere.

DE EO QVI DVXIT IN MATRIMONIVM quam polluit per adulterium.

INNOCENTIVS PAPA III. SPOLETANO EPISCOPO.

Si quis mortua vxore contrahit cum ea quam viuente vxore ſine fidei datione cognouerat, tenet matrimonium, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.

Conſtit. xiij.

Extra li. 4. tit. 7. de ijs qui duxerunt. cap. Significaſti. 31. quæſt. 1. cap. ſi quis viuente. Et ibid. ca. Prælatum. 22. quæſt. 1 cap. Prædicandum.

SIgnificaſti nobis, quod cũ P. ciuis Spoletanus, quandam mulierem duxiſſet legitime in vxorem, ea relicta cuidam meretrici adhæſit. Et infrà. Verum cum vxor ipſius eſſet viam vniuerſæ carnis ingreſſa, meretricem cui adhæſerat deſponſauit. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod niſi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea viuente, ſibi fidem dederit de matrimonio contrahendo, legitimum iudices matrimonium ſupradictum, excommunicato munus abſolutionis, ſi petierit, iuxta formam eccleſiæ impenſurus.

Idem Meſſanenſi Epiſcopo.

Si quis viuente prima, ſecundam huius rei inſciam duxerit vxorem, mortua prima, licite remanet cum ſecunda, nouo conſenſu interueniente.

Conſtit. xiiij.

Ibidem ca. Veniens ad præſentiã.

VEniens ad pręſentiam noſtram G. laicus humili inſinuatione monſtrauit, quod cum in ciuitate Lemouicen. quandam ſibi matrimonialiter copulaſſet, ab ea recedens Meſſanam aduenit, vbi M. mulierem inſciam, quod aliam haberet vxorem, ſibi ſolenniter copulauit. Verum cum eidem pœnitentia fuiſſet iniuncta, vt ad legitimam rediret vxorem, & ipſe propter hoc in ſuam patriam rediſſet, vxorem ſuam inueniens carnis debita perſoluiſſe, ad Meſſanam rediſt ciuitatem, & ſupradictæ M. tanquam legitimæ cohabitauit vxori. Et infrà.

Licet autem viuente vxore legitima prædictam M. ſibi copulare nequiuerit in vxorem: quia tamen vxore defuncta, vtpote à lege ipſius ſolutus, in eandem M. de nouo potuit matrimonialiter conſentire, dummodo non præſtiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Mandamus, quatenus, ſi ita eſt, eidem G. vt ſupradictæ M. affectu adhæreat coniugali, licentiam concedatis.

34. quæſt. 2 ca. In lectũ

DE CONIVGIO SERVORVM.

INNOCENTIVS PAPA III. ELIENSI EPISCOPO.

Si liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſciuit non conſenſit, ſeparatur matrimonium, & cum alia contrahere poterit.

Conſtit.

Constit. xv.

AD nostram noueris audientiam peruenisse, quod G. presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus R. militem à muliere quadam propter conditionis separauit errorem. Ideoque mandamus, quatenus, si constiterit, quod miles ignoranter contraxit cum ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eandem, propter quod per cardinalem eundem ab eius fuerit consortio separatus, contrahendi cum alia liberam ipsi concedas authoritate apostolica facultatem.

Extra li. 4. tit. 9. de cōiugio seruorum cap. Ad nostrā. 29. quæst. 2. cap. Si quis ingenuus.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO ET archidiacono Linconiensibus.

Inter patrem baptizati, & leuantem, seu tenentem baptizatum, contrahitur cognatio spiritualis valida ad impediendum & dirimendum matrimonium post contractum.

Constit. xvj.

VEniens ad apost. sedem C. Anglicus. Et infrà.

Mandamus quatenus, si constiterit H. mulierem prædicti viri filium de sacro fonte leuasse antequam eam desponsasset vxorem, vos inter eos diuortium appellatione postposita celebretis.

Extra li. 4. tit. 2. de cognatione spirituali.

Idem Magistro S. Canonico Herfordensi.

Si filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem, matrimonium contrahant, separantur, & tempore contractus scientes impedimentum illud denunciare tenentur.

Constit. xvij.

TVa nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiū compatris patris sui vel cōmatris sibi possit matrimonialiter copulare? & si contraxit, an debeant separari? & an conscij talis matrimonij, teneantur illud in publico accusare? Super quo respondemus, quod huiusmodi personæ non possunt matrimonium contrahere: & si contraxerint, possunt ab inuicem separari: & qui contractum sciuerint, debent ecclesiæ illud nunciare.

Extra li. 4. tit. de cognatione spirituali can. Contracto matrimonio. Ibid. cap. Tua nos duxit.

DE AFFINITATIS VIOLATIONE.

Extra li. 4. tit. 2. de cogna. spirituali. ca. Vtrū autē.

INNOCENTIVS PAPA III. PRAEPOSITO Magdeburgensi.

Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de præsenti.

Constit. xviij.

DIscretionem tuam. Et infrà. Sanè ex parte tua fuit propositum, quod quidam cum muliere quadam legitimè per verba de præsenti contraxit, quam postmodū à se incognitam cuidam consanguineo suo tradidit in quantum potuit renitentem. Ille verò cum ipsa, licet inuita, matrimonij solennia celebrauit: sed mulier quàm citò fuit reddita libertati, aufugit ab eo, & se priori viro restitui postulauit. Nos igitur inquisitioni tuę taliter respondemus, quod & viro pro tā turpi facinore grauis est pœnitentia iniungenda, & mulier propter publicam honestatem est monenda solicitè, vt nec primum repetat, cuius cōsanguineus eam licet inuitam cognouit: nec redeat ad secundum, cui non potest propter reatum adulterij commisceri: sed in continentia maneat, donec prior fuerit viam vniuersæ carnis ingressus.

Extra li. 4. tit. 13. de eo qui cognouit consan. vxoris suæ, ca. Discretionem.

Quod si forsan ad id induci nequiuerit, prior vir cogatur redire ad ipsam, & maritali eam affectione tractare: cum adulterium ei nō possit obijcere, qui eam adulterandā tradidit, præsertim inuitam. Nā etsi secundū euangelicam veritatē, nūquam, nisi propter fornicationis causam, aut vir vxorē, aut vxor possit dimittere virum: non tamen semper propter causam eandem, vel vxor virum, vel vir dimittere potest vxorē, cum possit exceptione vel replicatione legitima impe

Mat. 19. 32 quæst. 7 ca. Omnes causas. Mar. 10. Luc. 16.

diri. Sed nec affinitas, quæ post contractum legitimè matrimonium inter virū & vxorem iniquè contrahitur, ei debet officere, quæ huiusmodi iniquitatis particeps non existit, cum suo iure non debeat sine sua culpa priuari: quanquam à quōdam prædecessore nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum, vtrum incestus vel adulterium manifestum fuerit, an occultum: alijs asserentibus inter gradum proximum & remotum esse potius distinguendum.

Idem Archiepiscopo Bisuntinensi.

Copula carnalis habita cum puella septem annorum dirimit matrimonium postea contractum cum consanguinea.

Constit. xix.

Ibid cap. Fraternitati. FRaternitati tuæ. Et infrà. Diuortij sententiam approbamus, quam in eum canonicè promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cuius antea sororem adhuc septennem contractis sponsalibus extraordinaria libidine noscitur polluisse.

Idem Episcopo Gerundinensi.

Affinitas causata ex copula illicita rumpit sponsalia præcedentia, & priuat facultatem contrahendi matrimonium.

Constit. xx.

Ibid. cap. Ex literis. Extra li. 4. tit. 13. de eo qui cog. ca. Veniens ad nos. 32. quæst. 2 ca. In adolescentia. EX literis fraternitatis tuæ accepimus, quod G. lator earum matrem puellæ, quam infra nubiles annos desponsauerat in vxorem, carnaliter sępe cognouit, & post carnali cōmixtione puellam tractauit adultam. Et infrà. Nos autem eidem viro pœnitentiam iniungi fecimus pro peccato, consultationi tuæ respōdentes, quod eis ab inuicem separatis, mulier alteri viro non nubat, si, postquam nouit viri & matris delictum, ei non erubuit commisceri. Vir etiam & mater mulieris nunquam debent ad alias nuptias conuolare, sed semper continentiā seruare tenentur, & enorme deflere delictū, quod pro nephanda libidine contraxerūt, præsertim si circa personas huiusmodi delapsu carnis minimè timeatur.

Idem Archiepiscopo Magdeburgensi.

Idem quo ad titulum dicit quod decretum supra proximum.

Constit. xxj.

Ibidem ca. Veniens ad aposto. VEniens ad apostolicam sedem E. laicus, nobis proposuit, quod cum tempore infantiæ suę quandam puellam se ducturum iurauerat in vxorem quàm citò ad legitimam peruenisset ætatem, pater puellæ confœderatione huiusmodi fideiussorum obligatione hincinde firmata, cum in propriam domum recepit & nutriuit insimul cum puella: deinde ex conuersatione diuturna sorori puellę carnaliter se coniunxit: Tandem amicorum suorum deuictus instantia, quam iurauerat, in vxorem accepit: & nuptijs celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, cognoscebat vtramque. Verum, licet in pręsentia tua super hoc fuerit accusatus, conuinci tamen nōn potuit, nec suum voluit confiteri delictum: nūc autem reuersus ad cor, pœnitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi.

1. Thess. 5. Cum igitur non tantum à malo, sed ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, mandamus, quatenus prædicto E. pro huiusmodi enormitatis excessu iniuncta pœnitentia competenti, consulas ei, monens illum salubriter & inducens, vt de cætero abstineat ab vtraque.

Idem Archiepiscopo Strigonensi.

affinitas superueniens non dissoluit matrimonium.

Constit. xxij.

Ibid. cap. Tuæ fraternitatis. TVæ fraternitatis deuotio postulauit, vtrum is, qui cum sorore legitimę coniugis fornicatur, cum vxore possit postmodū cōmorari, & exigere debitū, ac soluere requisitus. Nos igitur respondemus, quod vxor, vt à cōmixtione viri abstinear,

ftineat, propter publicam honeftatem & in cõtinentia maneat, donec vir viam vniuerfæ carnis ingreffus fuerit, diligentius eft monenda. Quod fi fortè commonitioni parere recufans, talis fuerit, vt de lapfu timeatur ipfius, vir eius poterit & debebit cum Dei timore debitũ ei foluere coniugale, cum affinitas poft matrimonium inique contracta, illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non exiftit.

DE CONSANGVINITATE & affinitate.

INNOCENTIVS PAPA. III. ARCHIEPISCOpo & capitulo Tyrenenfi.

Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica, poft baptifmum non feparantur.

Conftit. xxiij.

DE infidelibus ad fidem conuerfis, vtrum fi ante conuerfionem fuam fecundum legis veteris inftituta, circa gradus confanguinitatis à canone denotatos coniuncti fuerint, feparari debeant poft baptifmũ: Confultationi tuæ duximus refpondendum, quod matrimonium fic contractum, non eft poft baptifmi lauacrum feparandum: cum à Iudæis dominus requifitus, fi liceret vxorem ex quacunque caufa dimittere, ipfis refpondit: Quos Deus coniunxit, homo non feparet: per hoc innuens effe matrimonium inter eos.

Extra li. 4. tit 14 de confangu. & affi ca: De infidelibus. Gen. 2. 31 quæft. 2 cap 1. & 2 & ca. Contradecimus 26. dift. ca. deinde opponitur.

Idem Archiepifcopo Roffanenfi.

Confanguinei mariti cum confanguineis vxoris licite contrahunt. In gradibus prohibitis non poßunt matrimonia contrahi, etiam fi hoc habeat confuetudo.

Conftit. xxiiij.

QVod fuper his. Et infrà. Super eo igitur, quod pater & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus, & nepos cũ duabus fororibus contrahunt matrimonia, taliter tibi duximus refpondendum: quod licet omnes confanguinei viri fint affines vxoris, & omnes confanguinei vxoris fint viri affines: inter confanguineos tamen vxoris & viri, ex eorundem, fcilicet viri & vxoris, coniugio, nulla prorfus eft affinitas contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.

Mat. 19. Mar. 10. Ibidem ca. Quod fuper.

Ne autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præfumptores ecclefiaftica diftrictione punire, non obftante confuetudine, quæ dicenda eft potius corruptela.

Innocentius Papa tertius.

Non valet obtenta difpenfatio à Papa fuper matrimonio inter confanguineos contracto, fi ibi caufa falfa fit expreßa, nifi poftea eam Papa confirmaret.

Conftit. xxv.

QVia circa. Et infrà. Porro de nobili viro N. pro cuius difpenfatione, indulgentia fcilicet remanendi cum ea, quæ ipfum quinto confanguinitatis gradu contingit, à fede apoftolica obtinenda, falfa nobis fuerat caufa allegata, videlicet proles: cum tamen ante difpenfationem obtẽta vnica filia, quam habebat, viam fuerit vniuerfæ carnis ingreffa, prout tua cõfultatio continebat: diffimulare poteris, vt remaneat in copula fic contracta, cum ex feparatione, vt afferis, graue videas fcandalum imminere.

Ibid. cap. Quia circa 31. quæft. 3 ca. Quidã lex.

Innocentius Papa tertius.

Teftes, qui de confanguinitate deponunt, computationem debent à ftipite vel germine incipere.

Conftit. xxvj.

TVa enim nos duxit fraternitas confulendos, vtrum illorum fufficiat teftimonium ad matrimonium dirimendum, qui confanguinitatis gradus ab auunculo & nepote, videlicet fratris filio vel fororis, inceperunt computare.

Ibid. cap. Tua nos duxit.

Nos igitur inquifitioni tuæ taliter refpondemus, quod cũ coniugiũ multum

fauoris obtineat, testes, qui ad diuortium celebrandum producti consanguinitatis gradus computant, à stipite debent incipere, id est, à parentibus vel germanis, & sic per ordinem distinguere gradus nominibus proprijs, vel æquipollentibus indicijs designando personas, præsertim cum sæpius testimonium perhibeāt de auditu: quod quia minus est validum, non est in articulo huiusmodi nimium laxanda facultas: cum qua ratione computationem inciperent à secunda, eadem ab vlterioribus inchoarent.

DE IMPEDIMENTIS ACTVS CARNALIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ALTIsiodorensi Episcopo.

Propter arctionem mulieris, si apparet quod præter diuinum miraculum absque periculo corporali habilis reddi non potest, separatur matrimonium: reintegratur tamen si postea appareat ecclesiam fuisse deceptam.

Constit. xxvij.

Extra li. 4. tit 15. de frigidu & maleficiatis. cap. Fraternitatis tua.

FRaternitatis tuæ literas recepimus, continētes, quod O. muliercula dam viro matrimonialiter nupsit, cum quo per multos annos morata, non potuit carnaliter ab ipso cognosci. Licet autem per archipresbyterum tuum super hoc fuisset edoctus, tu tamen volens habere certitudinem pleniorem, quasdam matronas suæ parochiæ prouidas & honestas, ad tuam præsentiam euocasti, districtè illis iniungens sub periculo animarum, vt mulierem ipsam prudenter inspicerent, & perquirerent diligenter, vtrum idonea esset ad viriles amplexus. Quæ tandem in fide sua tibi asseruere constanter, quod eadem nunquam poterat esse mater aut coniunx, tanquam cui naturale deerat instrumentum. Vnde inter ipsam & virum diuortiū celebrasti, mulierem inducens, vt ad religionem aliquam se tranferret, perpetuam continentiam seruatura: & viro licentiam tribuisti, vt vxorem duceret, quia pater fieri cupiebat. Contigit autem postea, quod mulier inuenit qui seras huiusmodi reserauit, & abijciens continentiam quam promisit, Gu. latori præsentium supernupsit.

Quamuis igitur semiplene nobis expresseris, quomodo dicta mulier se promiserit continentiam seruaturam, vtrum videlicet simplici verbo, an voto solenni, vtrumue ad religionem transierit, vt promisit, an contra promissionem suam in domo remanserit, & qualiter seras illas fecerit reserari, vtrum videlicet artificio medici, an cōcubitu viri, seu alio quolibet modo: Nos tamē perspicaciter attendentes, quod impedimentū illud nō erat perpetuum, quod præter diuinum miraculū per opus humanum absque corporali periculo potuit remoueri: sententiam diuortij per errorem licet probabilem nouimus esse prælatam, cū pateat ex post facto, quod ipsa cognoscibilis erat illi, cuius simili commiscetur: & ideo inter ipsum & primum virum dicimus matrimonium extitisse: quare inter eam & præfatum Gu. matrimonium nō esse censemus, eosque præcipimus ab inuicem separari. Etsi prędicta mulier ad religionē transiuit, sicut asserit promisisse, primus vir, qui non cognouit eandē, cum ea remaneat, cū qua postmodū ecclesię authoritate contraxit: alioquin ea dimissa, debet ad illā redire, cū qua primo cōtraxit, nisi se voto mulier illa cōstrinxerit ad continentiā obseruandā, vt intelligatur p hoc cū pfato Gu. fornicata fuisse, vel nisi se fornicario modo alij viro miscuerit, vt prim⁹ vir ptextu fornicationis, eius velit cōsortiū declinare.

33 quæst. 1. ca. Requisisti.

Nam si tantum simplici verbo se promisit continentiam seruaturam, & postea in conspectu ecclesiæ nupsit memorato Gu. quamdiu articulus iste dubitabilis erat, præsumi non debet, quod fornicaretur cum illo, sed amodo non debet cum illo aliquatenus remanere.

33. quæst. 2 cap. Cū per bellicam.

Per hæc autem quæstionem illam noueris esse solutam, qua quæritur, vtrum ea, quę adeo arcta est, vt nulli possit carnaliter cōmisceri, nisi per incisionem, aut alio sibi modo violētia inferatur, nō solūmodo leuis, sed fortè tā grauis, vt ex ea mortis periculū timeatur, ad matrimoniū cōtrahendū debeat idonea perhiberi.

Similiter

Similiter illa, quæ viro cui nupserat, adeo arcta est, vt nunquam ab eo valeat deflorari: si ab eo fit per iudicium ecclesiæ separata, & nubat alteri, cui arcta non sit, & per frequentem vsum secundi reddatur etiam apta primo: vtrum ad eum redire debeat, cum quo prius fœdus inierat coniugale. De talibus autem non est facilè iudicandum, cum finale iudicium pendeat ex futuro.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

INNOCENTIVS PAPA III.

Statur dicto testium, qui probant aliquem legitimum, licet fama viciniæ & tractatus parentum habeat contrarium.

Constit. xxviij.

PEr tuas literas intimasti, quod R. ex muliere, quam secundum opinionem maioris partis viciniæ in concubinam habebat, prole suscepta, quandam post & aliam, ea defuncta, duxit in vxorem: & ea, de qua prolem susceperat, virum sibi alium copulauit: processu vero temporis idem R. in præsentia multorum firmauit proprio iuramento, quod eam, quam habere visus fuerat concubinam, prius affidauerat in vxorem, quàm ex ea filium genuisset: & postea eum ageret in extremis, eum, quẽ ex ea susceperat, in testamento hæredem instituens, legitimum filium appellauit. Cum autem tuæ inquisitioni fuisset cõmissum, an filius sic susceptus, legitimus esset hæres ipsius R. & ad eius patrimonium admittendus, tu pater id, quod ex quadam decretali bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri standum esse super hoc verbo viri & mulieris credebas, receptis testibus à filio eiusdem R. productis, quibus legitimè comprobauit prędictum R. matrem suam in capella sancti Sergij affidasse, eum ipsius R. hæredem esse legitimum iudicasti.

Extra li. 4. tit. 17. de illis qui sint filij legit. ca. Per tuas.

Extra li. 4. tit. 7. de filijs legit. ca. Transmissa.

Nos autem attendentes, quod plus est, quod in veritate agitur, quàm quod simulatè concipitur: licet dictus R. cum ea dimissa, quam vt concubinam habuerat, ad alia vota transiuerit, videatur ipso facto matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegasse: quia tamen desponsatio per testes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuisse coniunctos ostendit: siue ipsa desponsatio fuerit de præsenti, vt per consensum legitimũ per verba de præsenti expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata: siue per verba de futuro, carnali copula subsequuta: non tam decretali dicti prædecessoris nostri, quæ in casu dissimili loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te processisse legitimè respondemus, sententiam tuam authoritate apostolica confirmantes.

Idem nobili viro G. montis Pessulani.

In terris ecclesiæ Papa potest liberè illegitimos legitimare, in terris vero alienis non nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritualibus, tunc tamen indirectè, & per quandam consequentiam intelligitur legitimare etiam quo ad temporalia. hoc tamen vltimum non est fine scrupulo.

Constitutio xxix.

PEr venerabilem fratrem nostrum Arelaten. archiepiscopum tua nobis humilitas supplicauit, vt filios tuos legitimationis titulo dignaremur decorare, quatenus eis, quo minus tibi succederent, natalium obiectio non noceret. Quod autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur, quod diuersis causis inspectis, cum quibusdam minus legitimè genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam, dispensauit, sic ad actus spirituales illos legitimans, vt possint in episcopos promoueri: ex quo verisimilius creditur & probabilius reputatur, vt eos ad actus legitimare valeat seculares, præsertim si præter Romanos pontifices inter homines superiorem alium non cognoscant, qui legitimandi habeat potestatem. Quia cum maior in spiritualibus tam prouidentia, quàm authoritas & idoneitas requiratur: quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in minori. Per simile quoq; videtur id posse probari, cum eo ipso quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis attollitur, eximitur à patria potestate.

Ibid cap. Per venerabilem.

30 quæst. 4 ca. Liberi.

96. dist. ca. Duo sunt.

95. dist. ca. Illud.

54.dist.ca. Si seruus. Præterea etiam si simplex episcopus scienter seruum alterius in presbyterum ordinaret, licet ordinator domino satisfacere teneretur, ordinatus tamen iugũ euaderet seruitutis. Videretur siquidem monstrosum, vt qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret. Vnde cum in spiritualibus dispensetur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio beati Petri liberè potest apostolica sedes efficere, in quo & summi pontificis authoritatem exercet, & summi principis exequitur potestatem. Videbatur autẽ ex eo trahere maiorem audaciam postulandi, quod cum rex Francorum I. reginam dimiserit, & ex alia postmodum superducta puerum suscepit & puellam, & tu similiter exclusa legitima superduxeris aliam ex qua filios suscepisti: sicut cum filijs regis eiusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate sedis apostolicæ dispensandum. Verum si veritas diligenter inspicitur, non res similis, sed valde dissimilis inuenitur. Nam rex ipse à regina per Remen. archiepiscopum apostolicæ sedis legatum fuit per sentẽtiam separatus. Tu
2 quæst 6. cap. verò vxorem tuam à te temeritate propria separasti. Ipse quoque priusquam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera peruenisset, aliam superduxit, ex qua prolem geminam noscitur suscepisse: sed tu in contemptũ ecclesiæ, aliã superinducere attentasti. Præterea rex ipse contra matrimonium impedimentum affinitatis obiecit, & coram præfato archiepiscopo testes induxit: cuius sen-
27.quæ.2. ca Omne itaque. Et 35. quæ. 1 ca Non enim. tentia, quia cassata fuit solummodo propter iudiciarium ordinem non seruatum, nos post restitutionem reginæ alios cognitores duximus deputandos. Tu verò vxori tuæ nihil, quod diuortium induceret, obiecisti: cum etsi fides thori sit vnum de tribus bonis coniugij, non tamen ipsius violatio coniugale vinculum violasset. De filijs ergo eiusdẽ regis, vtrum legitimi vel illegitimi fuerint, quamdiu pendet quæstio affinitatis obiectæ, potest non immerito dubitari. Nã si affinitas fuerit comprobata, prædictam reginam non esse regis coniugem apparebit: & per consequens alia videbitur sibi legitimè copulata, & filios ei legitimos peperisse. Insuper cum rex superiorem in temporalibus minimè recognoscat, sine iuris alterius læsione in eo se iurisdictioni nostræ subijcere potuit, in quo videretur aliquibus, quod per seipsum (non tanquam pater cũ filijs, sed tanquam princeps, cum subditis) potuit dispensare. Tu autem nosceris alijs subiacere. Et infrà.

Rationibus igitur his inducti, regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex veteri, quàm ex nouo testamento trahentes, quod non solum in ecclesiæ patrimonio (super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) verumetiam in alijs regionibus certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter
Deut.17. exercemus: non quod alieno iuri præiudicare velimus, sed quia in Deuteron. cõtinetur, si difficile & ambiguum apud te iudicium esse conspexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas videris variari, venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore: qui iudicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunq; dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit dominus, sequerisque eorum sententiam. Qui autẽ superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, decreto iudicis morietur.

Sanè cum Deuterõ. lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt quod ibi decernitur, in nouo testamento debeat obseruari. Locus enim quem
2 quæst. 7. ca. Beatus Petrus & Paulus. Mat. 16. Psal 109. Act. 10. elegit dominus apostol. sedes esse cognoscitur. Cũ enim Petrus vrbẽ fugiẽs, exiuisset, volẽs eum dominus ad locũ, quem elegerat, reuocare, interrogatus ab eo, Domine quo vadis? Respondit: Venio Romam iterum crucifigi. Quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum est protinus reuersus. Sunt autem sacerdotes leuitici generationis fratres nostri, qui nobis iure leuitico in executione sacerdotalis officij coadiutores existũt. Is verò super eos sacerdos siue iudex existit, cui dominus inquit in Petro: Quodcunq; ligaueris super terrã, erit ligatum & in cœlis. Eius vicarius, qui est sacerdos in æternũ secundũ ordinem Melchisedech, cõstitutus à Deo iudex viuorũ & mortuorũ. Tria quippe distinguit iudicia: primum

mum inter sanguinē & sanguinē:per quod criminale intelligitur & ciuile. Vltimū inter lepram & leprā: per qđ ecclesiasticū & criminale notatur. Mediū inter causam & causam:quod ad vtrumque refertur,tam ecclesiasticum, quàm ciuile. in quibus cum aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad iudicium est sedis apostolicæ recurrendum, cuius sententiam qui superbiens contempserit obseruare, mori præcipitur, id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari. Paulus etiam vt plenitudinem potestatis exponeret ad Corinthios scribens ait: Nescitis quoniam angelos iudicabitis? quanto magis secularia? *1. Cor. 6.*

Licet igitur cum filijs sæpe dicti regis (de quibus an fuerint legitimi ab initio dubitatur) duxerimus dispensandum: quia tamen tam lex Mosaica, quàm canonica sobolem susceptam ex adulterio detestatur, testante domino, quod manseres & spurij vsque ad decimam generationem in ecclesiam non intrabunt: canone vero vetante tales ad sacros ordines promoueri: secularibus quoque legibus non solum repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, petitioni tuæ non duximus annuendum.

Idem H. & R. Canonicis Beneuentanis.

Si coniugatus viuente prima in facie ecclesiæ contrahit cum secunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.

Constitutio xxx.

EX tenore literarum vestrarum nobis innotuit, quod quum G. vidua hæreditatem quondam R. mariti sui sibi & pupillo filio suo restitui postularet, pars aduersa petitionem eius nitebatur excludere pro eo, quòd R. maritum ipsius viduæ de adulterio genitum asserebat. Et infrà. *Ibidem ca. Ex tenore.*

Intelligentes, quod pater prædicti R. matrem ipsius in facie ecclesiæ ignaram, quod ipse aliam sibi matrimonialiter copulasset, duxerit in vxorem, & dum ipsa coniunx ipsius legitima putaretur, dictum R. susceperit ex eadem: in fauorem prolis potius declinamus, memoratum R. legitimum reputantes.

Idem Episcopo Tibertino.

Proles infidelium, qui postea conuertuntur, legitima est, etiamsi parentes sint in gradu prohibito lege canonica.

Constitutio xxxj.

GAudemus. Et infrà. Cæterum prolem de infidelium coniunctionibus natam, qui secundo, tertio, vel vlteriore gradu, secundum opinionē illorum matrimoniali contraxerunt affectu, post fidem receptam (vtilitate publica suadente) legitimam volumus reputari. *Ibidem ca. Gaudemus*

QVI MATRIMONIVM ACCVSARE possunt, vel contra illud testificari.

IDEM ARCHIEPISCOPO PRAEPOSITO ET Priori S. Mariæ de Albanen. Genuensi.

Repellitur accusans matrimonium propter quæstum.

Constitutio xxxij.

SIgnificante M. de Canula nostro est apostolatui declaratum, quod cum N. duxisset legitimè in vxorem, S. mater ipsius nisa est matrimonium accusare, vt ab eo pecuniam extorqueret: & licet intellectui suo praua non possint opera respondere, nihilominus vult habere pecuniam, vt ab accusatione desistat. *Extra si 4. tit 18. q cum matrimonium accusare cap. Significante 2. quæst 1. cap. Prohibentur.*

Cum igitur non sit malitijs hominum indulgendum, mandamus, quatenus, si est ita, ipsam ab accusatione matrimonij repellentes, eidem super hoc silentium imponatis.

Innocentius Papa tertius.

Repellitur ab accusatione matrimonij, qui denunciationis tempore tacuit, nisi denunciationem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & quod non obijcit illam malitiose.

Constitutio xxiij.

Ibidem ca. Cũ in tua. CVm in tua diœcesi. Et infrà. Si verò post contractum matrimoniũ aliquis appareat accusator, cum non prodierit in publicum, quando banna secundum consuetudinem in ecclesijs edebantur, vtrum vox suæ debeat accusationis admitti, meritò quæri potest.

Super quo sic duximus distinguendum, quod si tempore denunciationis præmissæ, is qui iam coniunctos impetit, extra diœcesim existebat, vel aliàs denunciatio non potuit ad eius notitiam peruenire, vtputa si nimiæ infirmitatis feruore laborans, sanè mentis patiebatur exilium: vel in annis tam teneris constitutus, quod ad cõprehensionem taliũ eius ætas sufficere non valebat: seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri. Alioquin cũ rationabiliter præsumatur, quod denunciationem publicè factã idem existens in ipsa diœcesi minimè ignorauit, tanquã suspectus est proculdubio repellendus: nisi proprio firmauerit iuramento, quod postea didicerit ea, quæ obiecerit: & ad hoc non ex malitia procedat: quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denunciationis tempore siluerunt, claudi non debet eidem aditus accusandi: quoniam etsi ab impetitione huiusmodi culpa de silentio tali cõtracta illos excluderet, iste tamen amoueri nequiret, cum culpabilis non existat.
(Margin: 35. quæst. 1. ca. illa canenda.)

DE DIVORTIIS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIscopo Ferrariensi.

Vinculum coniugale non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapso. Sed si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit sibi cohabitare, vel non sine blasphemia, vel sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.

Constitutio xxiiij.

QVanto te nouimus in canonico iure peritum. Et infrà. Sanè tua fraternitas intimauit, quod altero coniugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur, ad secunda vota desiderat conuolare. Quod vtrum possit fieri, per tuas nos duxisti literas consulendos.

Nos igitur consultationi tuæ respondentes distinguimus, licet quidam prædecessor noster sensisse aliter videatur, an ex duobus infidelibus, alter ad fidem catholicam conuertatur, vel ex duobus fidelibus alter labatur in hæresim, vel decidat in gentilitatis errorem. Si enim alter infidelium coniugum ad fidẽ catholicam conuertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit. Et in hoc casu intelligimus, quod ait Apost. Si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror non est seruituti subiectus in huiusmodi. Et canonem etiam in quo dicitur, cõtumelia creatoris soluit ius matrimonij circa eum, qui relinquitur. Si verò alter fidelium coniugũ vel labatur in hæresim, vel transeat ad gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu is, qui relinquitur, viuente altero possit ad secundas nuptias conuolare, licet in hoc casu maior appareat contumelia creatoris.

Nam etsi matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum: inter fideles autem verum & ratum existit: quia sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit coniugij sacramentum, vt ipsum in coniugibus illo durante perduret.

(Margin: Extra lib. 4. tit. 19. de diuortijs cap. Quanto te nouimus. 28. quæst. 2. ca. Si infidelis. Extra lib. 3. tit. 33. de conuersio. ne infide. ca. Laudabilem. 28. quæst. 1. ca. Si infidelis. 1. Cor. 7. 28. quæst. 2. ca. Si infidelis. 20. quæst. 2. ca. item illud. 32. quæst. 7. cap. 1.)

Nec

Nec obstat, quod à quibusdam forsan obijcitur, quod fidelis relictus nō debeat iure suo sine culpa priuari, cum in multis casibus hoc contingat, vt si alter coniugum incidatur.

Per hanc responsionem quorundam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, vel quando sibi inuicem displicerent, si eas possent in tali casu dimittere simularent hæresim, vt ab ipsa (nubētibus cōiugibus) resilirent. Per hanc ipsam responsionem illa soluitur quæstio, qua quæritur, vtrum ad eum qui ab hæresi vel infidelitate reuertitur, is, qui permansit in fide, redire cogatur. 32 quæst. 7 ca. Illi 32. quæst. 1 ca. Dixit dominus.

Idem Episcopo Tiberiadensi.

Pagani iuncti in gradu prohibito, lege canonica tantum, conuersi ad fidem, non separantur. Si paganus prius plures vxores habebat, post fidem susceptam adhærebit primæ: & si repudiata vxore cum secunda contraxerit, etiam post baptismum dimittet secundam, & adhærebit primæ repudiatæ, etiam si repudiata cum alio contraxisset: secus, si fornicata fuisset.

Constitutio xxxv.

GAudemus in domino. Et infrà. Vtrum pagani vxores accipientes in secūdo vel tertio vel vlteriore gradu sibi coniunctas, sic coniuncti, debeant post conuersionem suam in simul remanere, vel ab inuicem separari, edoceri per scriptum apostolicum postulasti. Super quo taliter respondemus, quod quum sacramentum coniugij apud fideles & infideles existat, quemadmodum ostendit Apostolus, dicens: Si quis frater infidelem habet vxorem, & hæc consentit habitare cum eo, non illam dimittat, & in præmissis gradibus à paganis, quo ad eos, matrimonium licitè sit contractum: qui constitutionibus canonicis non arctantur (quid enim ad nos, secundum Apost. eundem, de his quæ foris sunt iudicare?) in fauorem præsertim Christianæ religionis & fidei, à cuius perceptione per vxores se deseri timentes viri, possunt facilè reuocari: fideles huiusmodi matrimonialiter copulati liberè possunt & licitè remanere coniūcti, cum per sacramentum baptismi non soluantur coniugia, sed crimina dimittantur. Ibidem ca. Gaudemus. 26. dist. ca. Deinde. 1. Cor. 7. 26. dist. ca. Deinde.

Quia vero pagani circa plures in simul fœminas affectum diuidunt coniugalem, vtrū post conuersionē omnes, vel quam ex omnibus retinere valeant, non immeritò dubitatur. Et infrà. Gen 2. Gen. 3.

Verum absonum hoc videtur, & inimicum fidei Christianæ, quum ab initio vna costa in vnam fœminam sit cōuersa, & scriptura diuina testetur, quod propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erūt duo in carne vna: non dixit, Tres vel plures, sed, Duo: nec dixit, Adhærebit vxoribus, sed, Vxori. Et infra. Matt. 19. Mar. 10. Ephes. 5. 31. quæst. 1. ca. Quod si dormierit.

Nec vlli vnquam licuit in simul plures vxores habere, nisi cui fuit diuina reuelatione concessum: qui mos quandoque, interdum etiam fas censetur, per quam sicut Iacob à mendacio, Israelitæ à furto, & Samson ab homicidio: sic & patriarchæ, & alij viri iusti, qui plures leguntur habuisse vxores, ab adulterio excusantur. Sanè veridica hæc sententia probatur, etiam de testimonio veritatis, testantis in Euangelio: Quicunque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Si ergo vxore dimissa, duci alia de iure non potest, fortius & ipsa retenta: per quod euidenter apparet, pluralitatem in vtroque sexu (cum non ad imparia iudicentur circa matrimonium) reprobandam. 32. quæst. 4 ca. Dixit Sara. Gen. 27. Iosue. 7. Iudic. 16. 14. quæst. 5. ca. Dixit dominus. Matt. 19. Luc. 10.

Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiauit vxorem, cum tale repudium Veritas in euangelio reprobauerit, nunquam ea viuente licitè poterit aliam etiam ad fidem Christi conuersus habere, nisi post conuersionem ipsius illa renuat cohabitare cum ipso: aut etiam si consentiat, non tamen absque contumelia creatoris, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum: in quo casu restitutionem petenti, quamuis de iniusta spoliatione constaret, restitutio negaretur: quia secundum Apostolum, frater aut soror non est in huiusmodi subiectus seruituti. Matt. 19. 31. quæst. 1. ca. Dixit dominus in Euangelio. 28. quæst. 1 ca. Si infidelis. 1. Cor. 7.

Quod

Matt. 19.

Quod si conuersum ad fidem, & illa conuersa sequatur, antequam propter causas prædictas legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur. Quãuis quoque secundum Euangelicam veritatem, qui duxerit dimissam mœchatur, non tamen dimissor poterit obijcere fornicationem dimissæ, pro eo quod nupsit alij post repudium, nisi aliàs fuerit fornicata.

Idem Liuoniensi Episcopo & eis qui cum eo sunt fratribus.

Non licet relictam fratris in vxorem accipere, & de facto ducta separanda est, nisi aliter ecclesia dispenset.

Constitutio xxxvj.

Ibidem ca. Deus qui. 35. quæst. 8. ca. Quadã Deut. 25.

DEus qui ecclesiam suam. Et infrà. Quia dispar est ritus in Liuonien. ecclesia de nouo ad fidem catholicam conuersorum à nostro: propter infirmitatem gentis eiusdem concedimus, vt matrimonijs contractis cum relictis fratrum vtantur, si tamen (fratribus decedentibus sine prole, vt semen defuncti iuxta legem Mosaicam suscitarent) cum talibus contraxerunt, ne tales sibi de cætero, postquam ad fidem venerint, copulent prohibentes.

Idem Archiepiscopo Compostellano, & vniuersis episcopis in regno Legionensi constitutis.

Cogitur mulier ex officio iudicis donata sibi à viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij relaxare, si talis donatio præstet impedimentum dissolutionis talis matrimonij.

Constitutio xxxvij.

Extra lib. 4. tit. 20. de donat. inter virũ & vxorẽ, ca. Etsi necesse 36 quæst. 1. ca. Legi.

ETsi necesse sit. Et infrà. Quia verò castra quædam, quæ rex Legion. filiæ regis Castelli in dotem tradidisse proponitur, ita vt si eam aliqua occasione relinqueret, ipsa cederent in ius eius impedimentum præstare videntur huiusmodi copulæ dissoluendæ: cum castra ipsa non tam ob turpẽ, quàm ob nullam causam sint data, vtpote cum inter eos matrimonium non existat: & ideo nec dos nec donatio propter nuptias, ne ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam eius potius retorqueri: castra ipsa restitui volumus, & ad id puellam per excommunicationis sententiam coarctari.

Idem Archidiacono Sancti Andreæ de Scotia.

Vsufructuarius donans sine consensu domini rem ipsam vxori propter nuptias, non transfert in eam plus iuris, quàm ipse habebat. Idem de eo, qui sub conditione adimente habet rem in hæreditatem vel in feudum.

Constitutio xxxviij.

Ibidem ca. Nuper. 10 quæst. 2. ca. Hoc ius porrectum.

NVper à nobis tua discretio requisiuit, si aliqua terra alicui data fuerit, non in hæreditatem vel feudum, sed tantum quoad vixerit possidenda, & ipse postmodum tertiam partem vxori suæ in dotem concesserit, vtrum eo defuncto præfatam dotem vxor (dum vixerit) habere debeat & tenere: quum ecclesia dotes protegere teneatur viduarum? Postulasti præterea, si qua terra data fuerit alicui, & hæredi, quem de vxore legitima procrearet, in hæreditatem vel feudum: & ipse vxori suæ quadam parte ipsius in dotem concessa, decesserit postmodum sine prole, an mulier dotem eandem de iure posset habere?

1. quæst. 7. ca. Daibertum.

Nos autem consultationi tuæ taliter respondemus, quod cũ regulariter nullus plus iuris transferre possit, quàm eum constat habere: vir, cui terra prædicto modo conceditur, non potest vxori relinquere, quod ei non licuit, nisi quoad vixerit possidere: nec licet vxori suæ partẽ illius terræ in donationem propter

nuptias

nuptias ex viri concessione tenere, nisi donationi ille, ad quem spectat dominium illius terræ, voluerit consentire.

Quod autem de prima consultatione dicimus, hoc respondemus etiam de secunda. Nam licet ecclesia in causis viduarum se fauorabilem debeat exhibere, *88 dist. ca.* contra iustitiam tamen non est eis fauor ecclesiasticus concedendus. Illud vero *Episcopus.* te nolumus ignorare, quod vxor dare dicitur viro dotem: vir autem vxori do- *C de do-* nationem facere propter nuptias, secundum legitimas sanctiones. *nat. ante nup. L. 1. & vlt. §. Sancimus.*

Idem Archiepiscopo & Archidiacono Genuensi.

Vir agens pro dote, non omninò excluditur ex eo quod vergat ad inopiam, nec præcise cogitur satisdare vltra facultatem propriam, sed dos sibi assignatur sub cautione, quam præstare potest. Etsi per illam cautionem non esset sufficienter prouisum consumptioni dotis, deponitur dos apud mercatorem, vt de honesto lucro vir sustineat onera matrimonij.

Constitutio xxxix.

PEr vestras literas intimastis, quod cum magistrum R. super quadam summa *Ibidem ca.* pecuniæ pro H. paupere, authoritate nostra curaueritis conuenire, quam idē *Per vestras* H. pro dote vxoris suæ requirebat ab eo: dictus R. exceptionem opposuit contra ipsum, quod vxorem suam à se repulerat, & tacita veritate super hoc literas impetrauerat: quia cum super eadem dote alia vice coram vestræ ciuitatis consulibus quæstio mota esset, ipsi pronunciauerunt, vt quoniam idem H. ad inopiam vergere videbatur, dos illa non assignaretur eidem, nisi cautionem idoneam *C. ne fide* de ipsa non peritura præstaret: vnde vos ei, vt de saluanda dote caueret, & vxo- *iusso. do. de.* rem suam reciperet, præcepistis. Et infrà. *L. 1. & 2.*

Cum ergo satis possit ei modicum eredi dotis, cui creditum est corpus vxoris, mandamus, quatenus dotem assignari faciatis eidem sub ea, quam potest, cautione præstare, vel saltem alicui mercatori committi, vt de parte honesti lucri dictus vir onera possit matrimonij sustentare: ne occasione dotis detētæ, vxor *ff. de iur.* à viro dimissa, seu vir, qui dimisit vxorem, adulterij reatum incurrat. *do Si is qui Stichum.*

DE NVPTIIS SECVNDIS.

INNOCENTIVS PAPA III. P. NObili mulieri.

Mulier nubens infra annum lugubrem, infamiam non incurrit.

Constitutio xl.

CVm secundum Apostolum, mulier mortuo viro suo ab eius sit le- *Extra lib.* ge soluta, & nubendi cui vult, tantum in domino, liberam habeat *4. tit. 21.* facultatem: non debet legalis infamiæ sustinere iacturam, quæ licet *de secundis* post viri obitum infrà tempus luctus, scilicet vnius anni spacium, *nuptijs ca.* nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo vtitur potestate, cum in his *Cum secūdum.* præsertim seculares leges non dedignentur sacros canones imitari. *Rom. 7. 7. quæst. 1. ca Sicut alterius. 28. dist. ca. Debis.*

LIBRI QVARTI FINIS.

D. INNOCENTII PONTIFICIS MAXIMI, HVIVS NOMINIS TERTII, CONSTITVTIONVM DECRETAlium Liber Quintus.

DE ACCVSATIONIBVS, INQVISItionibus & Denunciationibus.

INNOCENTIVS EPISCOPVS SERVVS SERVOrum Dei, Archiepiſcopo Biſuntino.

Dicens ſe aliquem accuſaturum coram iudice, ante inſcriptionem poteſt ſine pœna deſiſtere, & non accuſare, ſed ei deſiſtenti ſilentium imponitur in perpetuum.

Conſtitutio I.

Extra lib. 5. tit. 1. de accuſationibus, cap. Licet in. LIcet in beato Petro. Et infrà. Sanè cum ex literis B. decani S. Stephani & I. & O. canonicorum eccleſiæ Biſuntinæ ad ſedis apoſt. audientiam perueniſſet, te varia crimina commiſiſſe, ac abeis fuiſſes per eaſdem literas ſuper periurio, crimine ſimoniæ & inceſtus delatus, Clemens Papa prædeceſſor noſter (ſeruata iudiciaria grauitate) tibi certum terminum aſſignauit, quo reſponſurus obiectis apoſtolico te conſpectui præſentares. Cum autem iuxta tenorem citationis ad ſedem apoſt. acceſſiſſes, nec vllus appareret, qui te ita impeteret de prædictis, ne aliquid de cõtingentibus omittere videremur, ab I. & O. archidiaconis in noſtra præſentia conſtitutis quæſiuimus diligenter, ſi quid ſuper præmiſſis aduerſus te pro ſe, vel alijs proponere vellent, & quod ſcripſerant, legitimè demonſtrarent: ipſi autem, quod non propoſito accuſandi hæc ſcripſerant, reſponderunt, ſed quia ſuper quibuſdam incorrigibilis videbaris, quædam de te apoſt. ſedi duxerant intimanda: ſed nuncius, qui pro literis acceſſerat impetrandis, mandati formam exceſſit.

4. quaſt. 5. ca. Quiſqs Nos igitur dictis canonicis ſuper prædictis ſilentium duximus imponendũ, ne te de cætero eis ſuper his accuſare liceat, vel etiam infamare.

Epiſcoporũ Quia vero prędicti canonici citra vinculum inſcriptionis deſiſtere voluerũt, eis de iuris permiſſione id non duximus imputandum. Ne autem in abſolutione tua minus canonicè procedere videamur, quamuis potius in odore bonæ o-

3 quaſt. 9. ca. Si quẽ. pinionis coëpiſcoporum noſtrorum, quàm eorum infamia delectemur, (abi- ionen. epiſcopo & abbati de Firmitate, inquiſitionem tuæ famæ duximus committendam.

Idem Saliburgenſi Archiepiſcopo.

Ad proſequendam accuſationem criminalem, non admittitur procurator licet poſſit allegare cauſam abſentiæ, ſeu alias exceptiones non tangentes crimen propoſitum: & qui iurauit ſtare mandato alicuius, non admittitur ad accuſandum illum, ſi virtute iuramenti ſibi fuit iniunctum vt non accuſaret.

Conſtitutio II.

Ibid. cap. Veniens. VEniens ad apoſt. ſedem A. Pragen. canonicus contra Pragen. epiſcopum inter alia propoſuit coram nobis, quod cum eſſet filius ſacerdotis, in eccleſiam fuerat Pragen. intruſus: & contra eiuſdem eccleſiæ priuilegium homagium duci Bohemiæ præſtitiſſet, ſic ſubijciens Pragen. eccleſiam ſeruituti. Et infrà. Vnde prædictum epiſcopum ad feſtum reſurrectionis dominicæ peremptoriè nos meminimus citauiſſe. Idem vero ad ſuam excuſationem viarum diſcrimina, conſecrationem chriſmatis imminentem, & quod filius Bohemię principis eſſet per ipſum baptizandus, tunc temporis per nuncios & literas allegauit. Licet autem excuſationes huiuſmodi, ſicut erant, friuolas æſtimãtes, ipſum reputauimus contumacem: nec procuratores eius in cauſa poſſemus recipere criminali:

nali:eis tamen concessimus auditores, vt si possent, illum aliquatenus excusarent. Cumque prædictus A. coram eis repetijsset obiecta, fuit ex aduerso responsum, quod, cum olim super hoc ad Magdeburgensem archiepiscopũ literæ fuerant impetratæ, idem A. in obiectorum se videns probatione deficere, ad pedes eius se humiliter prosternens, veniam postulauit: & quod aduersus eum calumniose processerat, est confessus. Cæterum cum super hoc mandato stare eiusdem archiepiscopi iurauisset, ipse præcepit eidem, sub debito præstiti iuramenti, vt contra eundem episcopum de cætero proponere talia non auderet.

Cum igitur nobis ex ipsius A. confessione constaret ipsum iuramentum huiusmodi præstitisse, ac tale recepisse mãdatum, super impetitione dicti episcopi silentium ei duximus imponendum: propter contumaciam tamen eidem episcopo * citationem & purgationem propter infamiam indicentes.

5. quæst. 1. ca. Placuit. — ** al. canonicã purgationem.*

Idem Priori S. Fridiani, & Magistro B. canonico Pisano.

Denunciator criminis non se inscribit quia ad correctionem tendit: accusationem autem inscribit, quia tendit ad pœnam excipiens vero inscribit ad pœnam extraordinariam, si per exceptionem deijcitur ab obtento: & dum discutitur de crimine per modum exceptionis, potest interuenire procurator.

Constitutio iij.

SVper his, de quibus nos consulere voluistis, inquisitioni vestræ breuiter respondemus, quod tribus modis valet crimen opponi: Denũciando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est inscriptio necessaria, sed cum in modum accusationis, oportet inscribi, quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denunciatio facienda. Cum aũt excipiendo fuerit crimen obiectum, distinguendum est, quare opponatur & quãdo. Si autem obijcitur, vt ab accusatione & testificatione aliquis repellatur, non est inscribi necesse, sed cum opponitur, vt quis à promotione officij vel beneficij excludatur. Si ante confirmationem obijcitur, nõ cogitur quisquam inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit promouendum, sed non deijcit iam promotum. Post confirmationem verò, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis aut etiam consecrandus, quia etiã ab obtinendo repellit, & deijcit ab obtento, ad extraordinariam pœnam, secundum arbitrium iudicis discreti, citra vinculum inscriptionis est excipiens astringendus, si defecerit in probando: pro eo quod crimine sic probato perdit, quod per electionẽ & confirmationẽ ei fuerat acquisitum: sed ob hoc prius habita non amittit. Licet enim agatur de crimine, non est tamen huiusmodi quæstio criminalis: vnde per procuratorem potest ritè tractari.

Ibidem ca. Super his. — *Infra lib 5. tit. de simonia. cõstit. Licet Heli.*

Idem Episcopo Vercellensi, & abbati de Tileto.

Generales inquisitores, si non seruauerunt debitum inquisitionis ordinem, prudenter & cautè se corrigere debent. Item qua sit forma iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisitis.

Constitutio iiij.

QValiter & quando. Et infrà. Si circa Nouatien. episcopum debitũ inquisitionis ordinem seruastis, discretionem vestram in domino commendamus. Si vero qualibet occasione prætermisistis eundem, adhuc ipsum tempore opportuno volumus obseruari, ne inde nascantur iniuriæ, vnde iura nascũtur. Ideoq; mandamus quatenus ad conscientiæ vestræ iudicium recurrentes, si contra præscriptũ ordinem, tanquã homines excessistis, nõ pudeat vos errorẽ vestrũ corrigere, qui positi estis, vt aliorum corrigatis errores: quoniã apud iudicem districtum, in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, vt inueniatis occasionem aliquam congruentem, per quam ne vestra vilescat authoritas, quantò cautius & prudentius poteritis supersedeatis ad præsens: quoniam ex his, quæ inordinatè sunt acta, non potest ordinabiliter agi.

Ibidem ca. Qualiter. — *21. quæst 3 cap Peruenit.* — *Matt 7.* — *14 quæst 5. cap Neque enim si.*

Si vero præscriptum ordinem custodistis, omni gratia & timore postpositis,

Deum solum habentes præ oculis, via regia incedentes, sine personarum acceptione in negocio procedatis. Formam vero iuramenti, quam à clericis Nouarien. super inquisitione faciēda in hoc negocio recepistis, in similibus volumus obseruari: vt videlicet iurent clerici, quod super his, quæ sciunt vel credunt esse in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quàm in membris (exceptis occultis criminibus) meram & plenam dicant inquisitoribus veritatem.

Supra lib. 2. constit.

Idem Archiepiscopo Arelatensi, & Abbati Vallis magnæ.

Si is, contra quem inquiritur, iurauit respondere tantum ad interrogata, post confessionem auditur volens probare excusationes quæ confessionem non perimunt, sed exponunt: secus si iurauerit plenam & meram veritatem dicere.

Constitutio v.

Ibid cap. Cū dilecti. 2. quæst. 1. ca. Deus omnipotens. Gen 6.

CVm dilecti filij Cistertiē. abbas & P. & R. monachi Fontis frigidi apóstol. sedis legati ad ecclesiam Agathen. accessissent, vt in ea legationis officium exercerent, quia de Agathen. episcopo per frequentem clamorem multa sibi fuerant insinuata sinistra: voluerunt descendere ac videre, si clamorem opere complevisset. Et infrà.

Quia verò nobis non constitit, sub qua forma Episcopus cum canonicis Agathen. coram dictis legatis præstiterit iuramentum, vtrum, videlicet ita iurauerit, vt super statu ecclesiæ plenam & meram diceret veritatem, an vt ad inquisita veraciter responderet: Mandamus, quatenus eisdē legatis ex parte nostra mandetis, vt sub qua forma iuramentum præstiterit, studeant fideliter intimare. Et si secundum responsionem eorum, sub secunda forma iurauit, aut ipse sufficienter probauerit, se sub illa forma iurasse, per depositiones testium, quos produxit, aut etiam aliorum: cum depositiones illæ non fuerint publicatæ, nec productioni testium renunciare curauerit: quoniam secundum eandem non teneretur ex debito iuramenti, nisi ad inquisita solummodo respondere, vos excusationes suas audire curetis. Et si eas probauerit, cum excusationes huiusmodi cōfessiones non perimant, sed exponant, quæ tales sunt, vt ad bonum & malum valeant retorqueri, & ideo iudicari debent ex causa, eum sublato appellationis obstaculo absoluatis: cum etsi repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tamē & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, huiusmodi leuis culpa leuiter ei valeat indulgeri. Quod si excusationes illas super dilapidatione, naufragio & simonia probare nequiuerit, aut sub prima forma iurauerit, cum secūdum eandem, nec veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos, (nō obstantibus excusationibus, quas de nouo proposuit: cū in confessionibus suis nullam de illis omninò fecerit mentionem, quamuis firmiter asseruerit, quod plures ex illis legatis prædictis exposuit, cum hoc per se probare non posset, tanquam qui solus examinabatur ab illis) eum ab administratione Agathen. ecclesiæ remouere curetis.

3. quæst. 9. ca. Hortamur. 2. quæst. 3. cap. Nullā.

Idem Archiepiscopo Terraconensi, & Abbati S. Mariæ de Populeto & Archidiacono Barchinonensi.

De veritate criminum non inquiritur, nisi prius constet de infamia. & tunc non inimici vel periuri, sed idonei viri ad prosequendum inquisitionem & ad testimonium admittuntur: & non probato crimine, indicitur infamatis purgatio.

Constitutio vj.

Ibidem ca. Cum oporteat.

CVm oporteat episcopum. Et infrà. Sanè venientibus ad apost. sedem G. & H. canonicis Vicentinensibus & multa enormia contra Vicen. episcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debeamus sub dissimulatione transire, vobis inquisitionem illorum duximus committendam. Verum dictus episcopus, antequam ad ipsum nostra citatio peruenisset, ad præsentiam nostram accedens proposuit, quod illi, qui enormia de ipso suggesserant typo malicię potius, quàm iustitiæ zelo ducti nobis huiusmodi intimarunt: cū ipsi eius sint inimici

3. quæst. 5. ca. Cōsanguinei accu.

mici manifesti,& cum eius hostibus conuersentur, consanguineosque suos ac complices intendant ad testificandum producere contra ipsum, qui ad denunciandum, seu testificandum admitti non debent, vtpote iuramenti præstiti transgressores,& alijs criminibus irretiti. Et infrà. Discretioni vestræ mandamus, quod nisi super prædictis famam ipsius læsam esse noueritis, vos ad inquisitionē illorum subito non procedatis. Quod si ad inquisitionem fuerit procedendū, prædictos vel alios, quos ipsius esse constiterit inimicos, nec ad prosequendam inquisitionem, nec ad perhibendum testimonium contra ipsum episcopū admittatis: sed per viros idoneos super his, quæ gesta sunt, inquiratis diligentius veritatem: & si nihil graue probatum fuerit cōtra ipsum, vos purgationem canonicam indicatis eidem.

Innocentius Papa tertius.

A denunciatione repellitur publicus concubinarius, excommunicatus & conspirator & is qui non præmonuit.

Constitutio vij.

CVm dilectus filius. Et infrà. Si vobis constiterit prædictos, quorū nomine sunt excessus huiusmodi de episcopo nunciati, publicè concubinarios tūc fuisse, propter quod in eos fuit excommunicationis sententia promulgata, vel præfatum episcopū de iam dictis excessibus non fuisse præmonitum ab eisdē, vel ipsos conspirasse in eum, à denunciatione repellatis eosdem: alioquin audiatis, quæ fuerunt hincinde proposita: eidem episcopo authoritate nostra nihilominus prohibentes, ne super his, super quibus ad audientiam nostram fuerit legitimè appellatum, præfatos clericos indebitè grauare præsumant, donec causa sua prædicta iuxta formam mandati nostri fuerit terminata. *Ibidem ca. Cū dilectus Infra lib. 5 de simonia, c. ōstit. Per tuas.*

Idem Episcopo Gebennensi.

Crimen probatum per modum inquisitionis, regulariter pæna ordinaria non punitur: sed si impedit ordinis executionem fit depositio sicut in accusatione: & si impedit tantum beneficij retentionem, fit priuatio à beneficio, nec poterit iudex hanc pænam moderare.

Constitutio viij.

INquisitionis negociū, quam de episcopo & de canonicis Valentin. vobis com misimus terminandam. Et infrà. *Ibidem ca. Inqsitionis*

Secundò quæsistis, quid vobis sit statuendum, si contra quempiam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen, quod deponeret accusatum criminaliter & conuictum: in quo quidem duximus distinguendum, vtrū sit tale crimen, quod ordinis executionem suscepti, aut retentionē beneficij etiam post peractam pœnitentiam impediret. puta si homicidium cōmisisset, vel adeptus esset ordinem, aut beneficium vitio simoniæ: quo casu erit sicut in accusationis iudicio procedendum: alioquin secundum personæ merita, & qualitatē excessus pœnam poterit iudicantis discretio moderari.

Contra non infamatum super veritate criminum inquiri non debet, etiam si libellus famosus contra eum oblatus fuerit in secreto, nec super principali creditur testi, qui iuratus dicit se illius, contra quem inquiritur, inimicum. idem si hoc dicit ante iuramentum, nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem.

Tertiæ dubitationis articulus continebat, vtrum, cum duo vel plures iurati affirmant aliquem crimen aliquod eisdem videntibus commisisse, de quo aliqua infamia non laborat, aliquam illi pœnam infligere debeatis. Et vtrum ad petitionem quorundam quasdam scedulas vobis occultè tradentium infamationem episcopi continentes, sit ad inquisitionem eorū, quæ in ipsis continētur scedulis, procedendum, & an fides eorum dictis debeat adhiberi, qui post iuramentum interrogati secreto, vtrum sint eorum, de quibus inquiritur, inimici: Respondent, quod non diligunt illos, vel directè inimicos se asserunt eorundē, aut etiam ante iuramentum id publicè confitentur, nullas tamen inimicitiarū causas probabiles ostendentes. Ad hæc respondemus, nullum esse pro crimine, super quo aliqua non laborat infamia, seu clamosa insinuatio non processe- *C. de testibus, L. nullum.*

rit,propter dicta huiusmodi puniendum:quinimò super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cum inquisitio fieri debeat solummodo super illis, 5. quaest. 1. de quibus clamores aliqui praecesserunt. Nec ad petitionem eorum, qui libel- ca. Quidā. lum infamationis porrigunt in occulto, procedendum est ad inquisitionem super contentis ibidem criminibus faciendum. Aut etiam aduersus eos, contra quos fit inquisitio, fides adhibenda dictis eorum, qui post iuramentum vel ante tacitè, vel expressè inimicos se asserunt eorundem: nisi forsan ante iuramētum in fraudem id facere praesumantur.

Non punitur quis de crimine, de quo non constat nisi per famam, & testium credulitatem: & per dicta paucorum non debet quis apud iudicem infamatus reputari.

Quaesiuisti etiam, quid statui debeat, si nihil per certam scientiam, sed tantū per famam, & eorum, qui fuerint inquisiti, credulitatem iuratam cōtigerit inueniri. Et vtrum aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipsum duo vel tres vel etiam plures dixerint infamatum: licet de ipso nihil sinistri in publico audiatur. Ad quod est nostra responsio, quod propter famam & deponentium credulitatem duntaxat non erit ad depositionis sententiam procedendum: sed infamatio canonica poterit indici purgatio secundum arbitriū iudicantis, qui propter dicta paucorum eum infamatum reputare nō debet, cuius apud bonos & graues laesa opinio non existit.

Idem Episcopo & Decano Saluatensibus.

Si is, de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudiciarium ordinem non seruatum, non est audiendus, sed eum tanquam notorium criminosum debet superior de nouo priuare.

Constitutio lx.

Ibid. cap. ad petitionem. AD petitionem Galteri quondam Corbiensis abbatis R. P. canonicis Nouiomen. à nobis dudum correctione commissa. Et infrà. Verum dilectus filius G. S. Mariae in porticu diaconus cardinalis apo. sedis legatus dicto G. praesente, nec reclamante super statu monasterij coepit inquirere diligenter, & cum inquisitione finita eum Parrisius euocasset, propositurum contra inquisitionē eandem si quid rationabiliter duceret proponendum, idem praesentiam eius audiens, allegauit, quod in monasterij correctione procedere nō valebat, quae praedictis iudicibus prius fuerat authoritate nostra commissa, licet cardinalē ipsum ex iustis causis se asserens habere suspectum, vocem ad nos appellationis emisit: quem cardinalis (inspectis quae probata fuerant contra eum) amouit à regimine abbatiae, dando fratribus eiusdem loci liberam facultatem alium eligendi: qui 2. quaest. 1. priorem de argentolio elegerunt concorditer in abbatem. Et infrà. Cum igi- cap. In primis. tur nobis de talibus fuerit facta fides, propter quod praefatus G. erat merito amouendus, & si restituendus foret propter iudiciarium ordinem non seruatum, ipsum prouidimus manere priuatum regimine abbatiae: supradictum priorem, (pro eo quod praefato G. propter iuris ordinem non seruatum inordinatè remoto, intelleximus ob eandem causam per consequentiam minus legitimè substitutum) per sententiam amouentes: quem quia non propter personae vitium, vel scientiae defectum, sed propter iuris solennitatem praetermissam amouimus, ipsum postmodum restituimus in abbatem.

Innocentius Papa tertius.

Agenti possessorio adipiscenda in beneficialibus, non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus: & infamato, accusatore non probante, vel non apparente, indicitur purgatio, in qua si defecerit, punitur vt conuictus.

Constitutio x.

Ibidem ca. accedens. ACcedens ad pręsentiam nostram G. quondā nepos H. subdiaconi nostri, sua nobis conquestione monstrauit, quod cum idem H. apud sedem apost. viā vniuersae carnis ingressus fuisset, praebendam, quàm decedens habuerat in ecclesia Cremonen. ci duximus conferēdam. Et infrà. Mandamus, quatenus, nisi praefatus G. super obiectis eidem in modum exceptionis criminibus, videlicet

periurio

periurio & homicidio publicè fuerit infamatus, concessionem nostram sibi factam executioni mandetis. Deinde si legitimus accusator apparuerit, audiatis quæ fuerint hinc inde proposita: & si prædicta crimina vel eorum aliquod legitimè probatum fuerit contra eum, ipsi super eadem præbenda silentium imponatis. Si verò contra eum legitimus non apparuerit accusator, & ipse super prædictis criminibus dinoscitur respersus infamia, purgationem ei canonicam indicetis: in qua si defecerit, imponatis ei silētium. Si autem purgationē præstiterit, contradictores ab eius molestia compescentes, eos qui eum nisi sunt impedire in expensis legitimis condemnetis.

DE CALVMNIATORIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. CAMOrensi, Segebiensi & Abulensi Episcopis.

Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suam purget.

Constitutio xj.

CVm dilectus filius magister scholarum Palæstinus ad sedem apost. *Extra lib.*
accessisset, & de suo episcopo excessus varios nūciasset, examinatio- *5 tit 2 de*
nem commisimus excessuum obiectorum. Et infrà. Cum autē pro- *calumniatoribus ca.*
cessum negocij examinauerimus diligenter, nec intelligere potue- *Cū dilectus*
rimus probatum esse sufficienter aliquod de prædictis, eundem episcopum absoluendum decernimus ab obiectis, vobis mandantes, quatenus memoratum magistrum scholarum, donec purgauerit canonicè suam innocentiam, scilicet quod non calumniādi animo ad huiusmodi crimina proponenda *2. quæst. 3.*
processit, ab officio & beneficio suspendatis, vt cæteri simili pœna perterriti, ad *ca. Qui nō*
infamiam suorum facilè non persiliant prælatorum. *proba.*
2. quæst. 7. cap Quapropter.

DE SIMONIA, ET NE ALIQVID PRO spiritualibus exigatur, vel promittatur.

INNOCENTIVS PAPA III. ABBATI de iugo Dei & Priori de Sill.

Pro benedictionibus nubentium & exequijs mortuorum nihil exigi debet.

Constitutio xij.

SVam nobis parochiani de villa Franca querimoniam destinarunt, *Extra lib.*
quod capellanus eorum pro exequijs mortuorum & benedictioni- *5. tit 3. de*
bus nubentium minus licitè ab eis pecuniam exigit & extorquet. Et *Simonia.*
infrà. *ca. Suam*
Discretioni vestræ mandamus, quatenus dictum capellanum, vt *nobis.*
à tanta præsumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciat competenter, moneatis sibi (si obedire noluerit) pœnam canonicam infligentes.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Si per accusationem constat monachum simoniacè fuisse receptum, receptus & recipiens deponuntur. Si vero per inquisitionem, receptus in arctius monasterium detruditur: recipienti vero & maioribus pœna condigna imponitur: & interim ab executione ordinum sacrorum suspenduntur.

Constitutio xiij. *Ibidem ca.*

DIlectus filius A. nuncius tuus, pro parte tua proposuit, quod cum Cantua- *Dilectus filius.*
riensem diœcesim visitans, in monasterijs & religiosis locis pullulasse re-
pereris simoniacam prauitatē, ita quod in eis multi precio sunt recepti, qui po- *1. quæst. 2.*
tius gratis recipi debuissent, imò etiam ad religionis obseruantiā inuitari. Du- *ca. Quā pio.*
bitas igitur, an (quia multitudo reperitur in causa) seueritati sit aliquid detra- *30. dist.*
hendum. *ca. Vt cōstitueretur.*

Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si aduersus eos, qui labe fuerint huiusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonicè instituta: postquã crimen fuerit ordine iudiciario patefactum, tam in dantes, quàm in recipientes canonicæ seueritatis exerceas vltionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constiterit, eos qui per simoniacam prauitatem in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos, ad agendam pœnitentiam ad monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem abbatissis, prioribus, prælatis quibuslibet, & officialibus eorundem iniungas pœnitentiam competentem: & donec illam peregerint, eos à sacrorum ordinum executione suspendas, iniungens episcopis tuis, vt hanc formam per suas diœceses studeant obseruare.

Extra lib. 5. tit. 3. de simonia. c. Insinuasti.

Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum.

1. dist. ca. De eulogys.

Idem Priori sancti Victoris, Magistris I. Bononiensi & L. Modicensi canonicis.

Abbas contra testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in iudicio inquisitionis excipere potest, quod sunt inimici & conspiratores: alias vero exceptiones criminum opponere non potest.

Constitutio xiiij.

Licet Heli summus sacerdos in se bonus existeret, quia tamẽ filiorũ excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit, dum filijs eius in bello peremptis, ille de sella corruens, fractis ceruicibus, expirauit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus, tanto diligentius debet prælatus assurgere, quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas, cõtra quos (vt de notorijs excessibus taceatur) etsi tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denunciationem & inquisitionem ipsorum: vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitimam præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitatiua correctio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio præuenire. Descendam, inquit dominus, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere cõpleuerint. Tũc enim clamor peruenit ad prælatum, cum per publicam famam, aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus: & tunc debet descendere & videre, id est, mittere & requirere, vtrum clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam iuxta canonicas sanctiones, si quid de quocunq; clerico ad aures prælati peruenerit, quod eum iustè possit offendere, non facilè credere, nec ad vindictam eum res accendere debet incognita, sed coram ecclesiæ senioribus diligenter est veritas perscrutanda: vt si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis: non tanquã sit idem accusator & iudex, sed quasi fama deferente, vel denunciante clamore, sui officij debitũ exequatur: eo semper adhibito moderamine, vt iuxta iudicij formam, sententiæ quoque forma dictetur.

Ibidem ca Licet Heli. 1. Reg. 4. 2. quæst. 5. c. Nos in quisitionibus (?) 81. dist. ca. Dictum est. Gen. 18. 2. quæst. 1. ca. Deus omnipotens. Iona 1. 86. dist. ca. Si quid vero. 2. quæst. 1. ca. In primis. & ibi cap. Multi.

Cum igitur de abbate Pomposiano ea nobis frequẽter insinuata fuissent, quæ ab honestate regulari nimiũ dissonabant, monachis ad præsentiam nostrã accedentibus, quidã ex ipsis nobis ipsum de simonia, periurio, dilapidatione, ac insufficientia detulerunt, contra quos eum idem abbas exciperet, quod denũciatione huiusmodi fraterna correctio secundum regulam euangelicam non præcesserat, & ij dem constanter assererent, quod correctionem huiusmodi præmisissent, licet ad probandũ hæc duorum monachorũ iuramẽta fuissent exhibita: quia tamẽ super hoc ipsi nondũ cõtendere desistebant, nos, vt prædiximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro voluimus inquirere de præmissis omnes monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant, iuramẽti vinculo astringẽtes, vt de propositis plenam, quam scirent, exponerẽt veritatẽ: quorũ depositiones cũ in scriptis redactæ, publicatæ fuissent, super illis cœperũt multipliciter disputare. Quia verò tũ ex assertione monachorũ, tũ ex ipsius abbatis cõfessione cognouimus, quod idẽ non modicã summã pecuniæ relictã à prædecessore suo expenderat, & in alia summa maiori monasterium obligarat: nos eum quasi de dilapidatione suspectũ ab administratione abbatiæ duximus suspen-

Matt. 18. 2. quæst. 1. ca. Si peccauerit. 35. quæst. 6. cap. Episcopus in synodo.

ſuſpendendum. Et quia ſimonia multis modis contra ipſum abbatẽ videbatur eſſe probata, ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, ſuper quibus fuerat multipliciter diſputatũ: alijs aſſerentibus in crimine ſimoniæ, ſicut in crimine læſæ maieſtatis omnes indifferenter, tã infames, quàm criminoſos, non ſolũ ad accuſandum, ſed etiam ad teſtificandum admittendos: cum inſtar publici criminis & læſæ maieſtatis procędat accuſatio ſimoniæ: alijs econtrario reſpondentibus, quod licet hæc duo crimina, quantum ad accuſationem, quaſi paria iudicentur: differunt tamen in multis, cum alia pœna pro vno, & alia pro altero inferatur: & inter perſonas accuſatorum & teſtium ſit vtique diſtinguendum: cum non per accuſatores, ſed teſtes crimina comprobentur.

Ne verò vel innocentiæ puritas confuſa ſuccumberet, vel ſimoniæ prauitas effugeret impunita, nos æquitate penſata, illas duntaxat exceptiones oppoſitas probandas admiſimus, quæ probatæ non de zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite procedere viderentur. *Supra eodẽ conſt. proxima.*

Innocentius Papa tertius.

An, & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine ſimoniæ, &c.

Conſtit. xv.

PEr tuas literas nobis intimaſti, te dubitare ſuper quadam epiſtola decretali, quam nos aſſeris edidiſſe de teſtibus admittendis contra ſimoniacam prauitatem. Noueris igitur, quod nos illam epiſtolam, quæ ſic incipit: Quamuis ad abolẽdam, nequaquam edidimus: ſed aliam, quæ ſic incipit: Licet Heli, nos ediſſe fatemur: ad eius intelligentiam credimus diſtinguendum, vtrum is, cõtra quem agitur de ſimoniaca prauitate, denuncietur ſimpliciter, aut criminaliter accuſetur: & vtrum agatur ſecundum iuris rigorem, an ſecundum temperantiã æquitatis. Item, vtrum ipſe ſit regularis, qui iam renunciauerit mundo, an ſecularis, qui adhuc in mundo exiſtit, & an inferioris gradus, an excellentioris ſit dignitatis. Adhæc, vtrum ante fuiſſet claræ opinionis, & bonæ famæ, an grauiter infamatus, & valde ſuſpectus: & vtrum de facili poſſit puniri, an ſine ſcandalo nequeat condemnari. Præterea, vtrum teſtes ſint honeſti, an criminoſi, & an ſint emẽdati de crimine, an adhuc in crimine perſeuerẽt. Rurſus, ſi crimina ſint eadẽ vel minora, an paria, vel maiora: vtrũmue teſtes ex zelo iuſtitiæ, an ex malignitatis fomite depoſuiſſe credantur. Denique, vtrum ad prauitatem ſimoniacam detegendam ſola dicta teſtium indicẽtur, an alia etiã adminicula ſuffragentur. *Ibid. cap. Per tuas.* *2. quæſt. 1. c. In primis 23. quæſt. 4. ca. Non poteſt.*

Hæc omnia ſunt ad intelligentiam illius epiſtolæ diſtinguenda. Ille quidem Pompoſianus abbas qui iam pridem renunciauit mundo, erat de ſimonia, periurio, dilapidatione ac inſufficientia grauiter infamatus. Cumque per monachos, qui iurauerãt perhibere teſtimonium veritati, ſimonia multis modis videretur eſſe probata: ipſe contra teſtes multas exceptiones oppoſuit, conſpirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum & adulterium, vt eos à teſtimonio remoueret. Nos verò (ne innocentiæ puritas cõfuſa ſuccumberet, vel ſimoniæ prauitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admiſimus, quibus forte probatis, teſtes non zelo iuſtitiæ, ſed malignitatis fomite proceſſiſſe conſtaret, vt conſpirationes & inimicitias capitales: cæteras autem exceptiones, vt furti, adulterij, propter immanitatem hæreſis ſimoniacæ (ad cuius comparationem cætera crimina quaſi pro nihilo reputant) duximus repellendas: quoniam etſi probatæ fidem teſtium debilitarent in aliquo, non tamẽ euacuarent ex toto, alijs adminiculis ſuffragantibus, præſertim cum teſtes de crimine fuerint emendati. *11. quæſt. 2. Si quis Abbas.* *11. quæſt. 1. ca. Conſpirationum.* *1. quæſt. 7. ca. Pater Si moniacos.*

Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos, non ſecũdum rigorem iuris, ſed ſecundum temperantiam æquitatis, cum ageretur non criminaliter, vt deponeretur ab ordine: ſed ciuiliter, vt ab adminiſtratione amoueretur, tanquam immeritus & damnoſus: & vtique tales prælati ex leuioribus cauſis poſſunt ab adminiſtrationibus amoueri, ſicut quorundã religioſorum approbata conſuetudo depoſcit. Vnde prædictus abbas non expectata ſententia, quaſi male conſcius ſibi, ceſſit.

Idem Abbati Templacensi.

Non imputatur electo confirmatio, si eo prohibente pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.

Constit. xvj.

Ibidem ca. Sicut tuis. Supra lib. 1 constit. Cū inter causas.

SIcut tuis literis intimasti, cum in Temblacen. ecclesia fueris monachus, fuisti tandem promotus ad regimen ecclesiæ Floren. Verū abbate Temblacen. si post sublato de medio, ipsa quæ prius te filium habuerat, in patrem per electionem canonicam te vocauit. Et quia pastore carebat Leodiē. ecclesia cathedralis, ad Colonien. ecclesiam, quæ tua est metropolis, proficiscens, ipsius authoritate in Temblacen. ecclesia interim ministrasti. Cæterum postquam in Leodien. ecclesia fuit episcopus institutus, is à te requisitus, electionem de te factam noluit confirmare. Verum cū hæc fieri pro extorquēda pecunia comperisses, sub interminatione anathematis vetuisti, ne pro facto huiusmodi aliqua pecunia offerretur. Sed quidam de fratribus, te inconsulto & ignorante, contra excōmunicationis, à te factæ, sententiam venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exoluerunt: & sic ab episcopo inuitatus, institutionem ab eo accepisti liberè, quem admodum postulabas. Et infrà.

1. quæst. 1. ca. Præsentium. C de pœnis l. sancimus

Quamuis autem secundum sacrorum canonum instituta, etiam paruuli, qui cupiditate parentum ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur: quia tamē longè diuersum est non præbere consensum, & expressum aliquid prohibere: taliter duximus respondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem & voluntatem tuam (à qua postmodum minimè recessisti) aliquis penitus te ignorāte promisit pecuniam, & exoluit, præsertim quum is nulla sit tibi consanguinitate coniunctus, nihil debet tibi ad pœnam vel ad culpam, sicut credimus, imputari, nisi postea consenseris, pecuniam soluendo promissam, aut reddendo solutam: alioqui contingeret, quod alicuius factum insidias inimico parātis ei damnosum existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret.

1 1 dist. ca. Erubescant

Illos autem qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, intantum constat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset ecclesiæ manifestus, quæ non iudicat de occultis, pœna essent canonica feriendi.

Idem Decano Beluacensi.

Si clericus cum pacto confert ecclesiæ bona sua, vt in ipsa recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda, simonia committitur: secus si hoc fiat sine pacto.

Constit. xvij.

Ibid. cap. Tua nos duxit. 1. quæst. 2. ca. Quā pio

TVa nos duxit discretio consulendos. Et infrà. Deuotioni tuæ taliter respondemus, quod si quis clericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offeratbona sua, vt illa postmodum pro præbenda retineat, & in canonicum admittatur, huiusmodi oblatio vel receptio fieri non poterit sine vitio simoniæ, cum in talibus omnis pactio aut conuentio cessare debeat, iuxta canonicas sanctiones. Si verò purè ac sine pacto ex conditione qualibet offerat, rogans humiliter, vt in canonicū admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda, & clerici eiusdem ecclesiæ purè consentiant, huiusmodi exceptio fieri potuit absque scrupulo simoniacæ prauitatis.

Hier. 17. Apoc. 2.

Licet autem taliter duximus respondendum, quia nobis datum est de manifestis tantummodo iudicare: si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, vt per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci, & clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio tam ille, quàm isti apud districtum iudicē, qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum, culpabiles iudicantur.

Idem Priori Carthusien.

Non debet quis ordinē recipere ab eo, quem credit simoniacū: sed ministrare potest in illis, quos prius ab illo recepit.

Constit. xviij.

Ibid. cap. Per tuas.

PEr tuas literas intimasti, quod cum B. in quadam domo Carthusiensis ordinis suscepisset habitū monachalem, à diœcesano episcopo fuit in subdiaconum ordinatus: sed postmodū didicit ex relatione quorundam, quod episcopus multoties

multoties commiserat vitium simoniæ: propter quod idem monachus in su- *33. dist. ca.* scepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem episcopo ad superiores or- *Habuisse.* dines promoueri. Et infrà.

Nos igitur respondemus, vt idem in ordine sic suscepto securè ministret: sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forè ædificet ad gehennam: licet ex eo, quod conscientiam nimis habuerit scrupulosam, in difficultatē huiusmodi sit collapsus: quam vtique non euadet, nisi deponat errorē.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Pro chrismate vel inuestitura ecclesiarum, nihil exigi debet, nec excusat consuetudo, vel nominis variatio.

Constit. xix.

IN tantum peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca prauitas deprauauit. Et infrà. Sanè peruenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam *Ibid. cap. In tantum.* suffraganei tui pro chrismate certam consueuerant pecuniæ accipere quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupiētes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media quadragesima, quod recipere consueuere post Pascha: & vt causam recipiendi dissimulent, *Extra lib. 5. tit. 3. de simonia c. Ea quæ de.* nomen denariorum variant, denarios, quos prius chrismales, secundo Pascha les dicebant, consuetudinem mediæ quadragesimæ nuncupantes: Et infrà. Cum vero expressius exprimat venditionis speciem, qui prius recipit precium, quàm rem conferat præciosam, & gratis sit gratia conferenda: mandamus, quatenus *1. quæst. 1. ca. Gratia si nō gratis.* taliter excessus corrigas supra dictos, suffraganeos tuos, & officiales eorum à tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam. Prauam etiam illam consuetudinem de tua prouincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum inuestitura archidiaconi marchā argenti, minores verò decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solui pecuniæ quantitatem.

Innocentius Papa tertius.

Ordinatus in subdiaconum, qui prius præsentatori suo promisit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiā si peccare non crediderit.

Constit. xx.

PEr tuas nobis literas intimasti, quod cum D. lator præsentium vellet in subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet, quendam presbyterū *Ibid. cap. Per tuas.* exorauit, vt ipsum ad ecclesiæ suæ titulum præsentaret: quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod nunquam, si præsentaret eundem, in ecclesia sua aliquam pereret portionem. Et sic ad pręsentationem eius extitit ordinatus, nec se in hoc egisse aliquid illicitum intellexit. Et infrà. Nos inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatū, nec ad superiores ascendere, nec in suscepto debet ordine ministrare.

Innocentius Papa tertius.

Simonia est dare pecuniam pro vicariatu vel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarum habenda, & dantes & recipientes sunt ab illa ecclesia eijciendi.

Constit. xxj.

COnsulere. Et infrà. Quicunque vicedominatum, vel aliam ecclesiasticarum *Ibid. cap. Consulere.* rerum administrationem per pecuniam obtinere voluerit, tam ementes, quàm vendentes cum Simone percelluntur, & ab illa ecclesia, in cuius contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, iustè excluduntur.

DE IVDAEIS ET SARACENIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEpiscopo Senonensi, & Episcopo Parrhisiensi.

Iudæi

Iudæi nutrices vel seruientes, Christian[illegible] contra facientibus interdicitur Christianorum commercium.

Con[illegible]itutio xxij.

Extra lib. 5. tit 6. de Iudæis & Saracenis. ca. Etsi Iudæos. 13. quæst. 1. c. Ecclesias. § Item Præcepit.

ET si Iudæos, (quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti) pietas Christiana receptet, & sustinear cohabitationem illorum: ingrari tamen nobis esse non debent, vt reddant Christianis pro gratia contumeliam, & de familiaritate contemptum: qui tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retributionem impendnnt, quam juxta vulgare prouerbium, mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueuerunt hospiribus exhibere.

Accepimus autem, quod Iudæi faciunr Christianas filiotum suorum nutrices, & (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die resurrectionis dominicæ illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos lactent, lac effundere faciant in latrinam. Alia insuper contra fidem carholicam detestabilia & inaudita committunt: propter

87 dist. ca. Facientu culpam.

quæ fidelibus est verendum, ne diuinam indignationem incurrant: cum eos perperrare patiuntur indignè, quæ fidei nostræ confusionem inducunr. Er infr.

22. quæ 4. ca Dicat aliquis.

Inhibemus ergo districtè, ne de cætero nutrices, vel seruientes habeant Christianos, ne filij liberæ filijs famulentur ancillæ: sed tanquam serui à domino reprobati, in cuius mortem nequirer coniurarunt, se saltem per effectum operis recognoscant seruos illorum, quos Christi mors liberos, & illos seruos effecit. Et infrà.

Si verò nutrices & seruientes non dimiserint Christianos, sub excommunicarionis pœna inhibearis districtè omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

Innocentius Papa tertius.

Iudæus qui percusserit clericum, temporaliter punitur: & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit iniuriam passo.

Constit. xxiij.

Ibid. cap. Postulasti.

POstulasti, qualiter contra Iudçum procedere debeas, qni manus iniecit in quẽdam clericum violentas. Ad quod breuiter respondemus, quod si dictus Iudæus ruæ iurisdictionis existit, ipsum pœna pecuniaria punias, vel alia (secundũ quod conuenir) temporali, faciens læso satisfactionem congruam exhiberi. Alioquin eius dominum moneas & inducas, vt passo iniuriam, & ecclesiæ ab eo satisfieri faciat competenter. Quod si dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis omnibus per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cũ ipso Iudæo antequam satisfaciat, præsumant comercia exercere.

DE HAERETICIS.

INNOCENTIVS PAPA III.

Bona hæreticorum confiscantur. & in terris ecclesiæ applicantur fisco ecclesiæ, in terris imperij iudicis secularis fisco: & procedit, etiam si catholicos habent filios.

Constit. xxiiij.

Extra lib. 5. tit 7. de hæreticis ca. Vergẽtis Extra lib 2. tit. 1. de Iudicijs, c. Nouit ille qui.

VErgentis in senium seculi corruptelam. Et infrà. In terris vero temporali nostræ lurisdictioni subiectis, bona hæreticornm statuimus publicari: & in alijs idem præcipimus fieri per potestates & principes seculares, quos ad id exequẽdum (si forrè negligentes extiterint) per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compelli volumus, & mandamus, vt nec ad eos bona eorum vlterius reuertantur, nisi eis ad cor reuertentibus, & abnegantibus hæreticorum consortium misereri aliquis voluerit, vt temporalis saltem pœna corripiar, quem spiriralis non corrigit disciplina. Cum enim secundum legirimas sanctiones, reis læsæ maiestatis puniris capite, bona confiscentur eorum, filijs suis vita solummodo ex misericordia conseruata, quanto magis, qui aberrantes à fide domini Dei filium Iesum offendunt, à capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtio-

82. dist. ca. Plurimos.

ne

he præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cũ longè sit grauius, æternam, quàm 17. quæst. 4
temporalem lædere maiestatem. Nec huiusmodi seueritatis cẽsuram orthodo- ca. Sicut
xorum exhęredatio filiorum, quasi cuiusdam miserationis pretextu debet vlla qui ecclesiã
tenus impedire, cum in multis casibus (etiam secundum diuinum iudicium) fi- 15 quæst. 8.
lij pro patribus temporaliter puniantur, & iuxta canonicas sanctiones quãdoq; ca. Cum
feratur vltio, non solũ in authores scelerum, sed etiã in progeniem damnatorũ. multa.

Innocentius Papa tertius.

Aduocati & notarij hæreticis vel eorum defensoribus fauentes, aut sub eis litigantibus patrocinãtes, & pro eis instrumenta scribentes, infames sunt, & ab illo officio suspensi.

Constit. xxv.

SI aduersus nos terra consurgeret. Et infrà. Quia timeri plus solet, quod specia- Ibid. cap.
liter iniungitur, quàm quod generaliter imperatur: vobis aduocatis & scrinia Si aduersus
rijs firmiter inhibemus, ne hæreticis, credentibus fautoribus, vel defensoribus 23. dist. ca.
eorundem in aliquo præstetis auxilium, cõsilium aut fauorem: nec eis in causis, Quamquã
vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine vestrum patrociniũ 23. quæst. 2
præbeatis, & pro ipsis publica instrumenta vel scripta facere nullatenus attente- c. Vniuersã
tis. Quod si contra præsumpseritis, ab officio vestro suspensos, perpetuæ vos decernimus infamiæ subiacere.

Idem vniuersis Christifidelibus, tam in vrbe Metensi, quàm in eius diœcesi constitutis.

Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciant, nec sacerdotes reprehendant.

Constit. xxvj.

CVm ex iniuncto. Et infrà. Licet autem desiderium intelligendi diuinas Ibid. cap.
scripturas, & secundum eas studium adhortandi reprehendendum non sit, Cum ex
sed potius commendandum: in eo tamen apparent quidam laici merito argu- 11. quæst. 1.
endi, quod occulta conuenticula celebrant, officium prædicationis Christi sibi ca. Cõspira
vsurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernan- tionum.
tur, qui talibus non inhærent. 38 dist. ca.

Deus enim lux vera, quæ omnem hominem venientem in hunc mũdum il- Sedulo.
luminat, intantum odit opera tenebrarum, vt apostolos suos in mundum vni- Ioan. 1.
uersum prædicaturos euãgelium omni creaturæ missurus, eis præceperit apertè, Mar. 16.
dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: & quod in aure auditis, su- Matt. 10.
per tecta prædicare. Et infrà.

Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia vero eundem actum non 1. Cor. 12.
habent: ita multi sunt ordines in ecclesia, sed nõ omnes habent idem officium: 89 dist. ca.
quia secundum Apostolum, alios dominus dedit apostolos, alios prophetas, ali Singula.
os autem doctores, &c. Cum igitur doctorum ordo sit quasi præcipuus in eccle- Ephes. 3.
sia, non debet sibi quisque indifferenter prædicationis officium vsurpare. Nam 16. quæst 1.
secundum Apostolum, quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Et Veritas ipsa ca. Adyci-
præcepit apostolis: Rogate dominum messis, vt mittat operarios in messem suã. mus.
Quod si fortè quis arguitè respõdeat, quia tales inuisibiliter mittũtur à Deo, & si Rom. 10.
nõ visibiliter mittãtur ab homine, cum inuisibilis missio multo sit dignior, q̃ Mat 9.
visibilis: & diuina longè sit melior, quàm humana: potest rationabiliter respon 1 quæst. 1.
deri, quod quũ interior illa missio sit occulta, nõ sufficit cuiquam nudè tãtum ca. Tenea-
asserere, quod ipse sit missus à Deo: quũ hoc quilibet hęretic⁹ assereret: sed opor- mus.
ter, quod astruat illam inuisibilem missionem per operationẽ miraculi, vel scri Exod. 7.
pturę testimoniũ speciale. Vnde cũ dominus vellet mittere Moysen in Aegyptũ De consec.
ad filios Israel, vt crederent ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signũ vt conuer- dist. 2 cap.
teret virgã in colubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoq; Baptista Reuera.
speciale suæ missionis testimonium protulit de scriptura, dicens: Ego vox cla- Esa. 40.
mantis in deserto, dirigite viam domino, sicut ait Esaias propheta. Et infrà. Ioan. 1. Mat. 3.

Licet autem sciencia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iu- Mal. 2.
xta verbum propheticum; labia sacerdotis custodiunt sciẽtiam, & legem exqui- 43. dist. ca.
runt ex ore eius. Non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam à scholasticis de- Si Rector.
trahen- 38. dist. ca. Sedulo.

Exod. 22. Joan. 10.

trahendum, quum in eis sacerdotale officium debeat honorari. Propter quod dominus in lege præcepit: Dijs non detrahes, sacerdotes intelligens. Qui propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem deorum nomine nuncupantur. Et infrà.

Joan. 8. Num. 22. 11. dist. ca. Euāgelica. Mat. 5. 2. quæst. 7. Nos si in competenter. 18. quæst. 2. ca. Si quis abbas.

Nec quisquam suæ præsumptionis audaciam illo defendat exemplo, quod asina legitur reprehendisse prophetam: vel, quod dominus ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? quum aliud sit fratrem in se peccantem occultè corripere (quod quisque tenetur efficere secundum regulam euangelicam: in quo casu sanè potest intelligi, quod Balaam fuit correptus ab asina) & aliud est fratrem suũ delinquentem reprehendere manifestè, quod vtique nulli licet, secundum euāgelicam veritatem. Nam qui etiam dicit fratri, Fatue, reus erit gehennæ ignis. Rursus, aliud est, quod prælatus sponte de sua confisus innocentia, subditorum se accusationi supponit. (In quo casu præmissum domini verbum debet intelligi:) & aliud est quod subditus non tam animo reprehendendi, quàm detrahendi exurgit temerarius in prælatum, cum ei potius incumbat necessitas obsequendi. Quod si fortè necessitas postularet, vt sacerdos tanquam inutilis & indignus à cura gregis debeat remoueri, agendum est ordinatè apud episcopum, ad cuius officium, tam institutio, quàm destitutio sacerdotum noscitur pertinere.

DE SCHISMATICIS.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIEpiscopo Bisuntino.

Ordinatus à schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet secum dispensatum per habentem potestatem.

Constit. xxvij.

Extra li. 5. tit. 5. de schismaticis ca. Fraternitatis tuæ.

FRaternitati tuæ. Et Infrà. Priorem, quem asseris à schismatico ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitimè probauerit secum fuisse misericorditer dispensatum, & ab ea persona, quæ super hoc potestatem habuerit dispensandi.

DE APOSTATIS.

INNOCENTIVS PAPA III.

Infamatus de apostasia, compellitur se purgare.

Constit. xxviij.

Extra li. 5. tit. 9. de Apostatis cap. Tuæ fraternitatis.

TVæ fraternitati. Et infrà. Super secundo articulo inquisitionis tuæ duximus respondendum, quod clerici, qui sunt de apostasiæ crimine infamati, qui videlicet abiecerunt habitũ clericalem, nõ sunt in seculari habitu tolerandi, sed per districtionem ecclesiasticam coërcendi, donec deficiente probatione ad infamiam abolendam purgationem canonicā curauerint exhibere.

DE HOMICIDIO.

INNOCENTIVS PAPA III. EPISCOPO Lugdunensi.

Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

Constitutio xxix.

Extra lib. 5. tit. 12. de Homicidio cap. Dilectus filius.

DIlectus filius A. cappellanus proposuit, quod cum quadam corporis molestia grauaretur, vt comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum, quem nutriebat, ascendit: qui quum bene non pareret habenis, sed præter sessoris arbitrium saltibus lasciuiret, ipse (vt eius refrenaret impetũ) freno vim intulit, equumq; calcaribus stimulauit: cumque fracto freno equus proprio arbitrio relictus curreret, festinãter quædam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit: in quam equus irruens (procul abiecto sessore) puerum prædictum oppressit.

Ideoque

Ideoque mandamus quatenus si est ita, quum idem capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetrauit, nec dedit operam illicitæ rei, non impedias, quo minus diuina possit officia celebrare.

ff. de furtis L. continua. L. dist. ra He q. il.

Idem Metensi Episcopo.

Homicidium non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.

Constit. xxx.

EX literis tuæ fraternitatis accepimus, quòd quū H. presbyter fœnum vellet de curru deponere, perticam superius alligatam proiecit in terram: & cum fœno insisteret deponendo, puerum quendā iuxta currum reperit semiuiuum, in quo præter modicum liuoris in fronte nihil inuenire potuit læsionis. Nos autem ab eodem quæsiuimus sacerdote, si priusquam iaceret perticam circumspexisset solicitè, an aliquis esset circa currū: qui quod diligētissimè circumspexisset asseruit, sed quod vidisset aliquem denegauit. Ad te igitur remittentes eundem, Mandamus, quatenus, si res ita se habet, nisi circa eundem graue scandalum sit exortum, vel tanta laboret infamia, quod deficiente accusatore, oporteat eidem canonicam purgationem indici, ipsum liberè permittas exequi officium sacerdotis.

Ibid. cap. Ex literis.

Idem Bisuntino Archiepiscopo.

Summatur ista vt dua præcedentes constitutiones.

Constit. xxxj.

EX literis tuæ fraternitatis accepimus, quod quidam monachus ad deponendam de campanili campanam subseruiens, quia quoddam lignum corruit ipso mouente, quēdam puerum oppressit & occidit. Quocirca mandamus, quatenus si monachus ipse rem necessariam agebat & vtilem, & in loco, per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existere, vel etiam illuc de consuetudine venire, quando lignum dinoscitur mouisse, satis poterit, præsertim in monasterio, ad altiores ordines promoueri.

Ibid. cap. Ex literis tua.

Idem Episcopo Paduano.

Summarium vt in præcedentibus.

Constit. xxxij.

SIgnificasti nobis, quod cum F. clericus equitaret, equus, cui insidebat, tam se, quàm ipsum proiecit in aquam, vnde clericus ipsum grauiter calcaribus stimulauit: equus verò cum existeret bucca durus, præter voluntatem sessoris, raptus in cursum, mulierem quandam obuiam habuit, quam ex improuiso pedibus interfecit. Cumq; nos ab eodem clerico fecissemus inquiri, vtrum equi vitium prius sciuisset, illud asseruit se ignorasse. Ideoque mandamus, quatenus, si ita est, ad cautelam iniungas eidem pœnitentiam competentem: qua peracta, non impedias, quo minus in susceptis ministret ordinibus, & ad maiores valeat promoueri.

Ibid cap. Significasti. 23 quæst. 5 ca. Excommunicatorum.

Innocentius Papa tertius.

Non censetur homicida is, quo prohibente, & causam non dante, à consanguineis homicidium committitur.

Constit. xxxiij.

PEtrus diaconus & monachus sancti Ioannis de Puna, sua nobis insinuatione monstrauit, quod cum ipsum quondam seculari habitu in ecclesia de Rigelo beneficium obtinentem, abbas illius ecclesiæ eodem beneficio spoliasset: cognati & amici eius irati plurimum & commoti, nocte quadam in domo diaconi conuenerunt, & cœna facta, dicebant, quod vindictam volebant sumere de abbate: inhibiti autem expressè ab eodem diacono, ne abbatem occiderēt, aut aliquid sibi facerent, vnde ordinis sui discrimen incurreret, & animæ detrimentum: nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis, abierunt semiuiuo relicto: qui post dies aliquot expirauit. Et infrà.

Ibid cap. Petrus diaconus.

Quocirca mandamus, quatenus, si præmissa non eris veritate subnixa, sæpedi-ctodiacono, non solum in diaconatus officio ministrari, sed etiam ad ordinem presbyteratus ascendere, si aliud canonicum non obstiterit, liberam concedas authoritate apostolica facultatem: præsertim si super hoc non fuerit respersus infamia: cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem eius expressam, eo causam vel occasionem non dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attentatum.

Extra li. 5. tit. 3. de simonia. ca. Sicut 2. 23. quæst. 5 ca. Cum homo.

Idem abbati sanctissimæ Trinitatis de Meldenberga.

Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab alijs fuerit extinctus. Idem si non apparet an lethaliter, si etiam percussus ab alijs obijt. & non apparet ex cuius vulnere decesserit, idem est si non percusserit lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expirauit.

Constit. xxxiiij.

Ibid. cap. Significasti.

Significasti nobis, quod cum quidam maleficus ingressus ecclesiam, eucharistiam cum altarium ornamentis & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset, L. presbyter ecclesiæ canonicus regularis præfatum iniquitatis filium fossorio arrepto percussit: sed si ad mortem fuit ictus huiusmodi, tu & ipse penitus ignoratis, quem parochiani ecclesiæ videntes ornamenta ecclesiæ asportantem, arreptis gladijs & fustibus in eodem loco protinus occiderunt. Et infrà. Nos in præmisso casu credimus distinguendum, vtrum constare possit, quod præfatus sacerdos non inflixit percussionem lethalem, de qua, si aliorum non fuissent vulnera subsecuta, percussus minimè interijsset: etsi percussor voluntatem non habuerit occidendi, neque ipsius studio, consilio, vel mandato processerint alij contra illum.

Extra li. 5. tit. 39. de sententia excom. ca. Si vero 1.

Et quidem, si hoc ita se habet (quod forsan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio ab eodem inflicta tam modica & tam leuis, in ea parte corporis, in qua quis de leui percuti non solet ad mortem, vt peritorum iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis) cum de cæteris credendum sit ipsi, qui non accusatur, vel denunciatur ab aliquo, sed per seipsum consilium appetit salutare, post pœnitentiam ad cautelam iniunctam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maximè religionis accedēte fauore, cum sit canonicus regularis, & sine omni scandalo possit sacerdotale officium celebrare. Quod si discerni non possit, ex cuius ictu interijt, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos: & si fortè homicida non sit à sacerdotali officio abstinere debet: cum in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo vero magnum periculum timeatur. Et infrà.

Si verò, quemadmodum perhibetur, sacerdos iste prius percussus ab illo sacrilego, mox eum cum ligone in capite repercussit, quamuis vim vi repellere omnes leges & omnia iura permittant: quia tamē illud debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam: non videtur idem sacerdos à pœna homicidij penitus excusari, tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cum graue sit, non solebat leuem plagam inferre: tum ratione partis, in qua ipse fuit percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet lædi.

Innocentius Papa tertius.

Religiosus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est, etiam si sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis. sed cum eo post satisfactionem misericorditer dispensari potest.

Constit. xxxv.

Ibid. cap. Tua nos.

Tua nos duxit fraternitas consulendos. Et infrà. Quæsiuisti, quid sit de quodam monacho sentiendum, qui credens se quandam mulierem à gutturis tumore curare, vt chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & eū tumor aliquantulū resedisset, ipse mulieri præcepit, ne se vento exponeret vllo modo, ne forte ventus subintrans gutturis apertionem, sibi causam mortis inferret: sed muliere eius mandato contempto, dum messes colligeret, vento se exposuit incautè, & sic per apertionem gutturis sanguis effluxit, & mulier diem vltimum sic finiuit: vtrum videlicet, cum prędictus monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere?

Nos

Nos igitur fraternitati tuæ respondemus, quod licet ipse monachus multum deliquerit officium alienum vsurpando, quod sibi minimè congruebat: si tamen causa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio chirurgiæ, omnemque studuit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo quod per culpam mulieris contra consiliũ eius accidit adeo reprobandus, quod non post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, vt diuina valeat celebrare, alioquin interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Qui iudici seculari dedit intersignia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur.

Ad vltimum fuit ex parte tua propositum, quod quidam scholaris metuens, quod latrones in hospitio suo essent, de strato consurgens, reperit ibi furem: qui non solum ipsum scholarem prostrauit ad terram, sed pene ad mortem vulnerauit eundem. Et infrà. Mane itaque scholares latronem quæsierunt eundem, quem vulneratum inuentum Potestati Vincentiæ tradiderunt: coram quo cõstanter negauit, quod præmissa minimè perpetrauit: vnde præfata Potestas ad eũdem scholarem nuncios destinauit, vt exponeret, si qua sciret de fure prædicto, vel traderet intersignia: qui cultrũ, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus audiretur, nuncijs tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus intersignijs, latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum: qui sibi amputauerunt virilia, & oculos eruerunt. Latro vero ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum: & sic de medio est sublatus. Vnde per nostrum oraculum postulas edoceri, vtrum præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoueri?

Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si præfatus scholaris dignis meritis adiuuatur, propter præscriptum euentum, à susceptione sacrorũ ordinum nullatenus est arcendus.

Idem Priori & Fratribus Carthusiæ.

Qui dat causam abortioni, homicida est, si conceptum erat viuificatum animal rationale, alias secus.

Constit. xxxvj.

Sicut ex literarum vestrarum tenore accepimus, cum quidam presbyter vestri ordinis, qui prius fuerat niger monachus, quandam mulierem pregnantem, cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, & quæ asserebat se concepisse ex eo, per zonam arripuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se asseruit esse læsam, quod occasione huiusmodi abortiuit: propter quod idem presbyter proborum virorum vsus consilio, seipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum. Et infrà. *Ibid. cap. Sicut ex literarum.*

Nos vero deuotioni vestræ insinuatione præsentium respondemus, quod si nondum erat viuificatus conceptus, ministrare poterit: alioquin debet ab altaris officio abstinere. *32. quest. 2 ca. Quod verò.*

Innocentius Papa tertius.

Non imputatur clerico ciuiliter iustitiam petenti de laico, si iudex in laicum exercet vindictam sanguinis.

Constit. xxxvij.

POstulasti. Et infrà. Quæsiuisti præterea, vtrum contra quosdam contempta excommunicationis sententia debitas ecclesijs decimas subtrahentes tibi, regiam implorare tibi liceat potestatem, cum ad solutionem ipsarum vix absq; sanguinis effusione valeant coarctari? Ad quod respondemus, quod si tede huiusmodi querimoniam simpliciter deponente, rex, cui ad bonorum laudem, vindictam vero malorum gladius est commissus, in eosdem rebelles traditam sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritiæ aut malitiæ imputandum. *Ibidem ca. Postulasti.* *Rom. 13.*

DE SAGITTARIIS.

INNOCENTIVS PAPA III.

Excommunicandus est sagittarius & balistarius contra Christianos.

Constitutio xxxviij.

Extra lib. 5. tit. 15. de sagittarijs. ca. Artẽ illã 63. dist. ca. Salonitana

ARtem illam mortiferam & odibilem balistariorum & sagittariorum aduersus Christianos & catholicos exerceri de caetero sub anathemate prohibemus.

DE ADVLTERIIS ET STVPRO.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIepiscopo Turonensi.

Coniunx coniugem de adulterio impetere non potest, si & ipse adulterium commisisse conuincatur.

Constitutio xxxix.

Extra lib. 5. tit. 16. de adulterijs & stupro. ca. Intelleximus.

INtelleximus, quod cum S. laicus H. vxorem suam à maritali cõsortio depulisset, dioecesanus eorum audiens eãdem cum quodam adultero fornicari, eam & illum vinculo excommunicationis astrinxit: quae tandem adulterium abiurans, absolutione recepta, coram episcopo memorato praedictum virum sibi restitui postulauit. At ille obijciens ei adulterium, & quod ab ipso non expulsa, sed spontanea recessisset, restitutionem sui proposuit minimè faciendam: quod mulier inficians, replicauit in ipsum, quod fuerat fornicatus. Et infrà.

32. dist. ca. Priusquam 32. quaest. 2 ca. Lotharius.

Quocirca mandamus, quatenus, nisi tibi constiterit, vel per euidentiam rei vel per confessionem legitimam mulieris, quod adulterata sponte fuisset: adulterij etiam, quod vir dicitur commisisse, probatione cessante, ipsum recipere cõpellas eandem: quod si praedicto modo de mulieris fornicatione constiterit, (nisi testes, per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobati, cum matrimonij ius in vtroque laesum consistat, & paria delicta mutua compensatione tollantur) nihilominus eum cogas, vt eam recipiat, & maritali affectione pertractet: alioquin mulieri silentium imponere non postponas.

Idem Episcopo Ambianensi.

Non debet separari matrimonium, quo ad thorum, propter adulterium, quando ambo coniuges fuerint adulterati.

Constitutio xl.

Ibidem ca. Tua fraternitas.

TVa fraternitas requisiuit, vtrum aliquo denegante vxori suae in adulterio deprehensae debitum coniugale, si postmodum ipse cum alia perpetret adulterium manifestè, cogi debeat, vt eandem maritali affectione pertractet.

Super quo taliter respondemus, quod cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir huiusmodi fornicationis obtentu, suae vxoris nequit consortium declinare.

Extra lib. 5 tit 17 de raptoribus ca Accedẽs 36 quest 2 ca. Dependet lu.

DE RAPTORIBVS.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIscopo Saronensi.

Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, vbi datur libera facultas in contrahendo.

Constitutio xlj.

Extra lib. 4 tit 1. de sponsalibus & matrimonijs cap. Ad id quod.

ACcedens ad apost. sedem. Et infrà.

Rapta puella legitimè contrahet cum raptore, si prior dissensio transeat postmodum in consensum: & quod ante displicuit, tandem incipiat complacere, dummodo ad contrahendum legitimae sint personae.

DE

DE VSVRIS.

INNOCENTIVS PAPA III. PRAELATIS in regno Franciæ constitutis.

Manifestus vsurarius appellans ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est.

Constit. xlij.

QVam perniciosum. Et infrà. Mandamus, quatenus manifestos vsurarios (maximè quos vsuris publicè renunciasse constiterit) cum eos aliquis conuenerit de vsuris, permittatis appellationis subterfugio se tueri. *Extra li. 5. tit. 19. de vsuris cap. Quàm perniciosum.*

Idem Narbonensi Archiepiscopo.

Per subtractionem communionis Christianorum, & per principes seculares cogendi sunt Iudæi ad vsuras restituendas.

Constit. xliij.

POst miserabilem. Et infrà. Iudæos ad remittendas Christianis vsuras, per principes & potestates compelli præcipimus seculares: & donec eis remiserint, ab vniuersis Christi fidelibus tam in mercimonijs, quàm in alijs per excommunicationis sententiam eis iubemus cõmunionem omnimodam denegari. *Ibid. cap. Post miserabilem. 5. dist. cap. Quo iure. & C. de Iudæ. L. Iudæi.*

Idem Mutinensi Episcopo.

Non obstante iuramento de non repetendis vsuris per debitorem præstito, potest iudex ex officio suo vsurarium ad restituendas vsuras compellere.

Constit. xliiij.

TVas dudum recepimus quæstiones, quod quidam vsurarij eos, quibus dant pecuniam ad vsuram, præstare faciunt iuramentum, quod vsuras non repetent, & super his, quas soluerint, nullam moueant quæstionem. Nos igitur respondemus, vt vsurarios ipsos modo præfato per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas ante vsurarum solutionem ab earum exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint persolutæ, ne de dolo & fraude contingat eos commodum reportare. *Ibid. cap. Tuas dudũ*

Innocentius Papa tertius.

Non auditur vsurarius repetens vsuras, nisi prius restituat extortas.

Constit. xlv.

QVia frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: statuimus, vt si quis vsurarius à nobis literas impetrauerit super restituendis vsuris, vel fructibus computandis in sortem: nisi prius ipse restituerit vsuras, quas ab alijs noscitur recepisse, authoritate literarum ipsarum nullatenus audiatur. *Ibidem ca. Quia frustra. ff. tit. Quod met. causa. L. Isti quidem.*

Idem Altisiodorensi Episcopo.

Conuictus de vsuraria prauitate per famam & alia argumenta potest manifestari vsurarius, & tanquam manifestus vsurarius compesci secundum dispositionem Lateranensis concilij.

Constit. xlvj.

CVm in diœcesi tua sint quamplurimi vsurarij, de quibus minimè dubitatur, quin sint vsurarij manifesti, contra quos propter timorem potentum, qui tuentur eosdem, nullus accusator apparet, nec ijdem sunt per sententiam condemnati. *Ibid. cap. Cum in diœcesi. 11. quæst. 1. ca. Iniustũ.*

Fraternitati tuæ taliter respondemus, quod licet contra eos non appareat accusator, si tamẽ alijs argumentis illos cõstiterit esse vsurarios manifestos, in eos pœnam in Lateranensi concilio contra vsurarios editã liberè poteris exercere.

Innocentius Papa tertius.

Maritus recipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare.

 Constit.

Conſtit. xlvij.

Ibidem ca. Salubriter C. de iu. do. l. Pro onere.

SAlubriter. Et infrà. Sanè generum ad fructus poſſeſſionum, quæ ſibi à ſocero ſunt pro numerata dote pignori obligatæ, computandos in ſortem, non credimus compellendum: cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonij ſupportanda.

Idem Epiſcopo Bononienſi.

Repetens vſuras, non auditur, niſi reſtituat extortas per ſe, vel per alium, à quocunque cauſam habeat.

Conſtit. xlviij.

Ibid. cap. Michael.

MIchael laicus ſuam nobis querimoniam deſtinauit, quod M. & quidam alij Bononienſes ciues multa extorſerunt ab eo, & à patre ſuo, cuius hæres extitit, nomine vſurarum. Et infrà. Attentius prouiſurus, ne authoritate noſtra in negocio procedas eodem, niſi dictus conquerens reſtituerit, vel adhuc reſtituat, ſi quas aliquando ipſe, vel pater eius extorſit vſuras.

DE CRIMINE FALSI.

INNOCENTIVS PAPA III.

Exiſtens in curia literas apoſtolicas non recipiat, niſi de manibus Papæ, vel officialium ab ipſo deputatorum. Perſonæ tamen ſolennes per nuncios recipere poterunt, de manibus tamen prædictorum. Contra faciens, ſi laicus eſt, excommunicationi ſubiacet: ſi clericus, ab officio & beneficio deponitur.

Conſtit. xlix.

Extra li. 5. tit. 20. de crimine falſi, cap. Dura ſæpe. Inno. in conci. Lateran. cap. Nonnulli. C. de præci. imper. offe. l. vniuerſis

DVra ſæpe mandata. Et infrà. Statuimus & ſub excommunicationis pœna, & ſuſpenſionis ordinis & beneficij diſtrictius inhibemus, ne quis apud ſedem apoſt. literas noſtras, niſi à nobis vel de manibus illorum recipiat, qui de mandato noſtro ad illud ſunt officium deputati. Si vero perſona tantæ authoritatis extiterit, vt ipſam deceat per nuncium literas noſtras recipere: nuncium ad cancellariam noſtram, vel ad nos ipſos mittat idoneum, per quem literas apoſtolicas iuxta formam præſcriptã recipiat. Si quis autem in hac parte mandati noſtri tranſgreſſor extiterit, ſi laicus fuerit, excommunicationi ſubiaceat: ſi clericus, officij & beneficij ſuſpenſione damnetur. Et infrà.

Qui ſcienter literas falſas vltra viginti dies reſeruauerint, nec eas aut deſtruxerint, aut reſignauerint, excõmunicationis ſententiæ ſubijciuntur, & abſolutio ſoli Papæ reſeruatur, excepto mortis articulo.

5. quæſt. 1. ca. Quidã. 22. quæ. 5. ca. Hoc videtur 17 quæſt. 4 ca. Si quis ſua.

Adijcientes ſtatuimus, vt generalem excommunicationis ſententiam promulgetis, quam per ſingulas parochias faciatis frequẽtius innouari, quod ſi quis falſas literas ſe habere cognoſcit, intra xx. dies literas illas aut deſtruat, aut reſignet, ſi pœnam excommunicationis voluerit euadere: quam (niſi forſan in mortis articulo) ſine ſpeciali mandato noſtro, à quoquam nolumus relaxari: nec etiã (ſi præſumpta fuerit) contra hoc abſolutio quicquam habeat firmitatis.

Idem Archiepiſcopo & canonicis Mediolanenſibus.

Ponit nouem modos falſandi literas Papales.

Conſtitutio L.

Ibid. cap. Licet ad.

LIcet ad regimen. Et infrà. Vt autem varietates falſitatis circa noſtras literas deprehendere valeatis, eas vobis præſentibus literis duximus exprimendas.

Prima ſpecies falſitatis hæc eſt, vt falſa bulla falſis literis apponatur.

Secunda, vt filum de vera bulla extrahatur ex toto, & per aliud filum immiſſum falſis literis inſeratur.

Tertia, vt filum ab ea parte, in qua charta plicatur inciſum, cum vera bulla falſis literis immutatur, ſub eadem plicatura cũ filo ſimilis canabis reſtauratum.

Quarta, cum à ſuperiore parte bullæ altera pars fili ſub plumbo reſcinditur, & per idem filum literis falſis inſerta, reducitur infra plumbum.

Quinta, cum literis bullatis & redditis in eis, aliquid per raſuram tenuem immutatur. Sexta, cum ſcriptura literarũ, quibus fuerat appoſita vera bulla, cum aqua vel vino vniuerſaliter abolita ſeu deleta, eadem charta cum calce & alijs iuxta conſuetum artificium dealbata de nouo reſcribitur.

Septima, cum chartæ, cui fuerit appoſita vera bulla, totaliter abolitę vel abraſæ,

sæ,alia subtilissima charta eiusdem quantitatis scripta, cum tenacissimo glutino coniungitur. Eos etiam pro crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem nostram scienter literas non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoque qui accedentes ad bullam falsas literas cautè proijciunt, vt de vera bulla cum alijs sigillentur. Sed hæ duæ species falsitatis nō possunt facile comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel qualitate chartæ falsitas cognoscatur.

In cæteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, vel in adiunctione filiorum, vel in collatione bullæ, vel motione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit æqualis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa. *C. de fide instru. Li. Comparatione.*

Idem Episcopo Atinacensi.

Falsæ sunt literæ papales, in quibus episcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel vni scribitur in plurali.

Constit. Lj.

QVàm graui pœnæ subiaceat. Et infrà. Nos verò literas, quæ tibi sub nostro nomine præsentatæ fuerunt, diligentius intuentes, in eis tam in continentia, quàm in dictamine deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales literas à nobis credideras emanasse, cum scire debeas apostolicam sedem consuetudinem in suis literis hanc tenere vt patriarchas, archiepiscopos, episcopos fratres: cæteros autem reges, principes, vel alios cuiuscunque ordinis, filios in nostris literis appellemus. Et cum vni tantum personæ nostræ literæ diriguntur, nunquam ei loquimur in plurali, vt Vos siue Vester, & his similia in ipsis literis apponamus. In falsis autem literis tibi præsentatis, in salutatione dilecto in Christo filio vocabaris: cum in literis, quas aliquando tibi trāsmisimus, te videre poteris à nobis fratrem venerabilem appellatum. *Ibid cap. Quàm graui. Supra eodē consti. proxima in fine.*

Propter quod sic literas apostolicas studeas intueri, tam in bulla, filo & charta, quàm in stilo, quod veras pro falsis, vel falsas pro veris literis modo aliquo non admittas. *Infra eodē consti. proxima.*

Innocentius Papa tertius.

Qui per se vel per alios literas Papæ falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus, & clerici officijs & beneficijs priuati sunt, & degradandi & tradendi curiæ seculari, per quam laicus legitimè punitur. Qui verò falsis literis vtitur, si clericus est, officio & beneficio priuatur: si laicus, excommunicatus est.

Constit. Lij.

AD falsariorum confundendam malitiam. Et infrà. De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, vt qui literis nostris vti voluerint, eas primo diligenter examinent: quoniam si falsis literis se vsos dixerint ignoranter, eorum sera pœnitentia euitare nequibit pœnas inferius annotatas. *Ibid cap. Ad falsariorum.*

Nos enim omnes falsarios literarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus & defensoribus suis anathematis vinculo decernimus innodatos: statuentes, vt clerici, qui falsarij fuerint deprehensi, omnibus officijs & beneficijs ecclesiasticis perpetuo sint priuati: ita vt qui per se falsitatis vicium exercuerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari potestati tradantur secundum constitutiones legitimas puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate conuicti, legitimè puniantur. *C. ad legē corne. de fal. L. maiorem.*

Qui verò sub nomine nostro literis falsis vtuntur, si clerici fuerint, officijs & beneficijs ecclesiasticis spolientur: si laici, tamdiu maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter: ita tamen, vt in istis & in illis malitia grauius, quàm negligentia puniatur, quod & de his, qui falsas literas impetrant, statuimus obseruandum. *ff. tit. Ad legem corne. de falsis L. id est. in fine.*

Innocentius Papa tertius.

Non præsumitur quis falsare literas de simplici iustitia, nec punitur, si hoc comperto destiterit illis vti.

Constit. xxxv.

Ibid cap. Accedens. Infra eodē tit. de excessi. prælat. cōst. Inter

ACcedens. Et infrà. Fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si literæ apostolicæ, in quibus falsitas deprehensa fuerit, de simplici iustitia formam habeant, (cum præsumi non debeat, quod pro talibus literis, quæ possunt facilè obtineri, fraudem quis commiserit falsitatis) nec literis vsus est, postquam eas falsas esse cognouit, tu ei officium beneficiumq́; restituens, ipsum super hoc vlterius non molestes.

Innocentius Papa tertius.

Propter paucarum literarum rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum.

Constit. xxxvj.

Ibid cap. Ex conscientia.

EXconscientia. Et infrà. Verum literas ipsas, quæ redargutæ fuerant falsitatis diligentius intuentes, nullum in eis falsitatis signum, vel suspicionis inuenimus, nisi paucarum literarum rasuras, quæ nequaquam sapientis animū in dubitationem vertere debuerunt: vnde si vobis constiterit prædictum R. obligasse se sub periculo causæ quod literas illas falsas esse probaret, (cum quilibet ad renunciandum iuri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta ecclesia silentium imponatis.

DE CLERICO EXCOMMVNICAto ministrante.

INNOCENTIVS PAPA III. CAPITVLO Herbipolensi.

Si habens notitiam excommunicationis, per solam famam celebrat, debet de rigore deponi, licet cum eo posit misericorditer dispensari.

Constitutio xxxvij.

Extra li. 5. tit. 27. de clerico excommunicato ministrante. ca. Illud dominus. Supra eodē tit. de crimine falsi, consti. Dura sæpe.

ILlud dominus in beato Petro. Et infrà. Venerabilis frater noster quondam Hildesemensis episcopus licentia non solum non obtenta, sed nec etiam postulata (ecclesia Hildesemensi relicta) Herbipolē. ecclesiam occupauit. Et infrà.

Vnde Magdeburgen. episcopo dedimus in mandatis, vt cum factū ipsum non posset in partibus illis non esse notorium, nisi dictus episcopus infrà xx. dies ab Herbipolen. ecclesiæ administratione cessaret, eum excommunicatū publicè nunciaret, quod idem Magdeburgen. studuit adimplere. Et infrà. Ipse vero episcopus in nostra postmodum præsentia constitutus, etsi suum recognosceret, & confiteretur excessum, & non iudicium, sed misericordiam postularet: hoc tamen inter alia in sua excusatione proposuit, quod cum dictus Magdeburgen. non esset ordinarius iudex eius, non crediderat, quod monitione non præmissa authoritate delegata posset procedere contra ipsum, aut sententiam in eū aliquam promulgare. Vnde cum nec ante factum monitorias, nec post literas ab eo aliquas accepisset, peccare non credidit, si diuina officia quantumcunque solenniter celebrauit, præsertim cum ei non nisi per famam de sententia contra eum probata constaret. Et infrà.

De consec. dist. cap. 4. Quando quis.

12 quæst. 3 ca. Si quis Episcopus.

Licet autē in hoc nō videatur omnino culpabilis extitisse: quia tamē in dubijs via est eligenda tutior, & si de lata in eum sententia dubitaret, debuerat tamē potius se abstinere, quàm sacramēta ecclesiastica pertractare. Illud autem quod sub spe veniæ diuina sibi fecit (postquam se à nobis excommunicatum nouerat) celebrari, & cōmunioni fidelium se ingessit, potius contra eum facere credimus, quàm pro eo, cum sub fiducia pœnitentiæ non debuerat deliquisse, & excōmunicato non vitare, multo magis, quàm non vitari periculosum existat. Non vitare siquidem, cū in eo sit, excōmunicatus sine delicto non potest: sed cū ex alijs pendeat, sine suo delicto poterit non vitari. Et infrà.

Cum eo misericordiam faciens, pœnam, quam canon minatur his, qui post excommunicationem diuina præsumpserint, officia celebrare, vel se celebrationi ingesserint diuinorum, ei non diximus infligendam.

Idem

Idem Archiepiſcopo Biſuntino.

Excommunicatus celebrans, a beneficio deponitur.

Conſtitutio xxxviij.

FRaternitati tuæ. Et infrà. Presbyteros autem & alios clericos, qui pro ſuis exceſſibus, à te nexibus anathematis canonicè innodati, præſumpſerũt, vel præſumunt officia celebrare diuina, rationabiliter poteris omnibus beneficijs eccleſiaſticis ſpoliare.

Ibidem ca. Fraternitati.

Idem Decano & Priori Colonienſi.

Collatio beneficij excommunicato facta non tenet. & ſcienter talibus conferens à beneficiorum collatione ſuſpenditur.

Conſtit. xxxix.

POſtulaſtis per ſedem apoſt. edoceri. Et infrà. Conſultationi veſtræ reſpondemus, quod cum excommunicatis communicari nõ debeat, & clericis excommunicationis vinculo innodatis eccleſiaſtica beneficia conferri non poſſint, nec illi valeant ea retinere licitè, niſi forſan cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum, cum ea non fuerint canonicè cõſecuti. Illi vero qui ſcienter talibus illa beneficia contulerunt, tamdiu debent à beneficiorum collatione ſuſpendi, donec ſuper hoc veniam conſequi mereantur, vt puniantur in hoc, in quo delinquere præſumpſerunt.

Ibid. cap. Poſtulaſtis. 11. quæſt 3. ca. Excommunicatio.

Celebrans in loco interdicto, ſi eſt clericus ſecularis, beneficijs priuatur. Si vero monachus, in arctius monaſterium detruditur.

Quæſiuiſtis præterea qualiter puniri debeant clerici, monachi vel moniales eccleſiarum conuentualium, qui poſt latam interdicti ſententiam in locis ſuppoſitis interdicto præſumpſerunt hactenus, & adhuc etiam non verentur diuina officia celebrare, quamuis propter hoc ſint excommunicationis vinculo innodati.

Ad hoc breuiter reſpondemus, quod clerici, qui talia præſumpſerunt, ſunt eccleſiaſticis beneficijs ſpoliandi: monachi vero vel moniales in arctioribus monaſterijs ad peragendam pœnitentiam detrudendi.

Idem Decano & Subdiacono Pictauienſi, & Magiſtro P. canonico Petragoricenſi.

Valet collatio beneficij ei facta, qui fuit prius excommunicatus, ſed abſolutus tempore collationis.

Conſtitutio xl.

PRopoſuit coram nobis magiſter P. clericus epiſcopi Tuſculanen. quod G. S. Mariæ in porticu diacono Cardinali in partibus illis apoſt. ſedis fungente officio legationis, quidam de Lemouicen. ei humiliter ſupplicarunt, vt eorum eccleſiam, quæ debito fraudabatur clericorum ſeruitio, ordinaret, pro ſe ac magiſtro eodem preces ſpecialiter porrigentes. Ipſe vero Lemouicen. ciuitatem ingreſſus canonicos monuit, vt illos reciperent in ſocios & in fratres: maximè cum præbendæ quinque vel quatuor ab vltima ipſius eccleſiæ ordinatione vacaſſent, quibus poſt petitas & conceſſas deliberationis inducias non curantibus reſpondere, de præbenda Lemouicen. cardinalis prædictus eoſdem clericos inueſtiuit. Et infrà. Cum autem dictus magiſter & Lemouicen. pœnitentiarius in noſtra fuiſſent præſentia conſtituti, & acta iudicij inſpici fecerimus diligenter, per pœnitentiarij teſtes intelleximus, quod Lemouicen. epiſcopus pluribus annis antequam idem magiſter inueſtitus fuerit, clericos & Burgen. caſtri Lemouicen. & eundem P. nominatim (quem eorum dicebat conſiliarium & fautorem) vinculo excommunicationis aſtrinxit. Per teſtes vero magiſtri P. probatur, quod ſi dictus epiſcopus in Burgen. & eorum fautores tam clericos quàm laicos Lemouicenſes excommunicationis ſententiam protuliſſet, eos tamẽ per tres annos abſoluit, antequam dictus magiſter fuerit inueſtitus. Et infrà. Et quia

Ibid. cap. Propoſuit.

Idem episcopus dicto magistro communicauit postea in ecclesia, & in mensa. Et infrà.

Quod vero dictum magistrum inuestituræ suæ tempore à præfato episcopo extitisse excommunicatum dictus pœnitentiarius, (sicut obtulerat) non probauit, cũ ex aduerso de absolutione & cõmunione dicti episcopi fuerit facta fides, quod per dictum legatum de memorato magistro factum est, per diffinitiuam sententiam duximus approbandum.

DE CLERICO PER SALtum promoto.

INNOCENTIVS PAPA III. EPIscopo Bononiensi.

Qui ignoranter per saltum d., subdiacono fit presbyter, post pœnitentiam in diaconum ordinatur, & postea potest secum in sacerdotio dispensari.

Constitutio xlj.

Extra li. 5. tit. 29. de clerico per saltum promoto cap. Tuæ litera

Qvæ literæ continebant, quod, sicut ex relatione quorundam receperas, P. presbyter diaconatus ordine prætermisso, se fecit ad sacerdotij ordinem promoueri. Ipse tibi quoque secreto confessus est, se pro certo nescire, si res taliter se haberet. Sed ex quo boni viri hoc asserebant, inter quos fuerat conuersatus, credebat assertioni eorum, eò quòd tempore, quo ordines inferiores susceperat, infrà annos discretionis fuerat constitutus. Et infrà.

De consec. dist. 1. cap. Ecclesia. 52 dist. ca. Solicitudo.

Mandamus, quatenus condignam pœnitentiam pro huiusmodi negligentia iniungas eidem: qua peracta, quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur, ipsum in diaconum ordinare procures, & sic de misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotis.

DE EXCESSIBVS PRAELATORVM & subditorum.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIpresbytero S. Andreæ de Pall.

Suspendi debet clericus, qui de suo crimine publicè gloriatur.

Constit. xlij.

Extra lib. 5 tit 31 de excessibus Prælatorũ. ca. Quã sit

Qvàm sit graue crimen in clericis cum malefecerint gloriari, nullus sanæ mentis ignorat.

Accepimus sane quod cum R. Deserien. P. filiam suam cuidam I. nomine tradiderit in vxorem, P. diaconus non erubuit publicè confiteri, se mulierem prædictam carnaliter cognouisse: Vnde factum est, quod vir eam ad propria remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoque mandamus, quatenus, si tibi constiterit de præmissis, appellatione cessante, præfatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas, compellens virum, vt vxorem suam recipiat, eique, sicut iustum est, officium exhibeat maritale.

Idem Episcopo Hyponensi, & abbati de Toleto visitatoribus Lumbardiæ.

Clericus authoritatem vel consilium directè vel indirectè homicidio præstans, irregularis efficitur.

Constitutio xliij.

Ibidem ca. Ex literis

EX literis vestris accepimus, quod cum ad Albiganensem ecclesiam vna cum Pisano archiepiscopo tunc episcopo Versellen. accessissetis, visitationis offici-

officium impleturi: Albiganen. episcopus inter cætera, quæ proposita fuerant contra ipsum, ore proprio est confessus, quod cum quidam in villa quadam ad eius iurisdictionem spectante infamaretur de furto, & idem illud inficiaretur omninò, offerens quod candentis ferri iudicio se purgaret, & vt suspendio puniretur, si deficerent in eodem, dictus episcopus requisiuità iudice, quid super hoc videretur eidem: & cum iudex respondisset, vt fieret sicut fur ipse dixerat, ferrum candens in ipsius præsentia episcopi est allatum: Quod cum accepisset fur ille, combustus est. Vnde iudex pauefactus, quid sibi super hoc videretur, cōsuluit episcopum memoratum. Qui respondit, quod si fur sic euaderet, malum esset, quanquam affirmet se verbis talibus vsum fuisse: Auditis quantus est clamor populi: omnes dicunt, malum est, si sic euaserit impunitus. Et sic episcopus & iudex villam ipsam cum multitudine sunt egressi: in quorum præsentia est prædictus fur suspēsus: propter quod ipsum cum literis vestris ad sedem aposto. destinastis: sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec literas vestras vidimus: licet idem se nobis illas asserat præsentasse. Quinimo cum dictus archiepiscopus ad sedem apostolicam accessit, qui nobis huiusmodi rei seriem plenariè indicauit, idem episcopus à nostra discessit præsentia, & perquisitus non potuit inueniri. *11. quæst. 3. ca. Certum est.*

Nos autem quia idem episcopus non solū in iudicio candentis ferri, verū etiā in furis suspendio grauiter noscitur deliquisse, cum his non tantū authoritatē præstiterit, verumetiam præsentiam exhibuerit corporalem, ipsum indignum altaris ministerio reputamus. Cum igitur pontificale officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri, Mandamus quatenus episcopatui cedat moneatis eundem: alioquin ipsum ab Albiganen. ecclesia amouentes, faciatis eidē per electionem canonicam de persona idonea prouideri. *18. dist. cap. De cōsilijs.*

Idem Archiepiscopo & Maioris monasterij & sancti Iuliani Abbatibus Turonensibus.

Collatio beneficij facta indigno, occulta cassari debet. & conferens secundo ante cassationem primæ collationis, priuari debet ea vice potestate conferendi.

Constit. xliiij.

INter dilectos filios B. & P. canonicos Pictauen. super succentoria Pictauensis ecclesiæ questione suborta, vtroque asserente succentoriam ipsam se per Pictauen. cantorem, ad quem eius donatio pertinebat, canonicè assecutum. Et infrà. Nos igitur attestationibus vtriusque partis inspectis, inuenimus esse probatum eundem P. publicum aleatorem esse, ac vsurarium manifestum, vtpote, qui vndecim denarios pro duodecim mutuauerat in ludo: vnde licet ad palliandum tantæ præsumptionis excessum proposuerit, quod hoc fecerat iuxta consuetudinem gallicorum clericorum, qua fere vniuersi clerici mutuant sic frequenter & ludunt. Nos tamen qui ex officij nostri debito, pestes huiusmodi extirpare proponimus, atque ludos voluptuosos (occasione quorum sub quadam curialitatis imagine ad dissolutionis materiam peruenitur) penitus improbamus, excusationem prædictam, quæ per prauam consuetudinem, quæ corruptela dicenda est, palliatur, friuolam esse reputantes: cum in illis magis plectibilis sit offensa, per quos ad excusandas excusationes in culpis, delinquendi authoritas vsurpatur: quod circa eundem P. de succentoria factum esse dinoscitur, propter indignitatem & vtilitatem ipsius duximus irritandum: cum personis vilibus & indignis portæ dignitatis patere nō debeant, iuxta legitimas sanctiones. *Ibid. cap. Inter dilectos. In concilio Lateranē. cap. Clerici officio. C. de vsuris ff. tit. ad legē aqui. L. Nam ludus 16. quæst. 1. ca. Prædicator.*

Præterea contra præfatum B. manifestè per testes probatum fuit, quod de conscientia iudicum vltima clausula inserta non fuerit in literis eorundem, sicut in ipsorum depositionibus exprimitur euidenter. Et infrà.

Vnde pars altera proponebat, quod cum prædictus B. scienter vsus fuerit literis sic falsatis, debeat tanquam falsarius omninò repelli. Verum nos attēdentes, quod etsi constaret, quod dicta clausula literis illis fuisset apposita, præter conscientiam iudicum prædictorum, quia tamen fides nobis facta nō fuit, quod dictus

ctus

ctus B. illam clausulam apposuerit, vel procurauerit, vt ab alio poneretur: vel etiam quod scienter vsus fuerit literis sic falsatis, ab huiusmodi falsitatis obiectu eundem duximus absoluendum, maximè cum postquam sibi hoc obiectū fuit, praeter miserit vti eis. Et infrà.

Cum igitur per dispositiones duorum testium nobis constiterit, quod cōcessio P. facta praecesserit, quanquam propter indignitatem eiusdem meruit reprobari, concessionem postmodum B. factam irritam decernimus & inanem. Quia vero canior adeo inhonestum se habuit in hoc facto, vt prima donatione non reprobata, secundam facere attentauerit, & dignum sit, vt in eo quis puniatur, in quo visus est deliquisse, in hoc eius duximus varietatis inconstantiam puniendam, vt concedendi successoriam ipsam hac vice nullam habeat facultatem: praesentium vobis authoritate mandantes, concedimus, quatenus eandem, authoritate nostra suffulti, personae idoneae assignetis.

DE NOVI OPERIS NVNciatione.

INNOCENTIVS PAPA III. CANtuariensi Archiepiscopo.

Etiam ecclesia aedificata post nunciationem noui operis destruenda est expensis construentis.

Constitutio xlv.

Extra lib. 5. tit. 32. de Noui operis nunciatione, cap. Cum ex in.

CVm ex iniuncto. Et infrà. Fraternitati tuae mandamus, quatenus quidquid aedificatum est in ecclesia de Lemech, post noui operis nūciationem, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante, si etiam absens extiteris: quum cautum sit legitima sanctione, vt si is, cui opus nouum fuerat nunciatum, ante remissionem ędificauerit, deinde agere ceperit ius sibi esse ita aedificatum habere, sibi debeat actio denegari, reducens prorsus in irritum, quidquid de instituendis ibi canonicis & alijs ad ipsam ecclesiam pertinentibus, à te vel praedecessore tuo cognoscitur ordinatū, eorum redditibus ad statum pristinum reuocatis, quos ab obligatione praestiti iuramenti, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, authoritate nostra per te de-

16 quaest. 7. ca. Si hoc diximus.

nunciari praecipimus absolutos. Cum enim amodo nō teneat principale, quidquid ex eo vel ob id sequutum est, sub praemissa districtione decernimus irritandum. Et infrà.

Super eo quoque non sufficimus admirari, quod quum viri religiosi monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus & periculis personas & res non dubitauerint frequenter exponere: quod non fecissent, nisi cognoscerent praemissa respicere in graue Cantuarien. ecclesię detrimentum: tu saltem pro vitando tam graui scandalo proximorum, ab huiusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: quū sacrae scripturae testimonio debueras didicisse, quod licet opera illa, quae sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt pro vitando scandalo dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitando cōmitti, quae sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quae sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum,

1. Cor. 8.

& eis etiam pro vitando scandalo insistendum. Vnde Apostolus: Si scandalizatur frater, non comedam carnes in aeternum. Et dominus in Euangelio contra

Matt. 18.

eos, qui scandali praestant materiam, Vae homini illi, per quem scādalum venit.

Ibidem.

Et licet maiorum scandalum sit vitandum, vitandum est etiam scandalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis: Qui scandalizauerit, inquit, vnum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter à te imponatur, quod praeteritae contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiae valeat expiari.

(∴)

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESsibus priuilegiatorum.

INNOCENTIVS PAPA III. ARCHIepiscopo Lugdunensi.

In tota prouincia exhortationis officio priuantur hospitalarij, qui mittunt pro eleemosynis cruce falso signatos. & si missi sunt laici, excommunicantur: si sunt clerici, ab officio & beneficio suspenduntur. Et eadem suspensione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant. & suspensi per episcopos exemptos absolui non possunt, & fratres priuilegiatorum, qui ad eos se omnino non transferunt priuilegiati non sunt.

Constitutio xlvj.

QVarum nos tenor edocuit literarum, quod fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos & illiteratos mittunt pro eleemosynis colligendis. Et infrà. *Extra lib. 5. tit. 33. de priuilegijs, cap. Tuarū nos.*

Cum in quadā ecclesia baptismali eis à pdecessore tuo collata, quidā eorū pcutiens vicariū sacerdotē, ipsam ecclesiā sanguinis effusione fœdasset, vsq; ad reconciliationē diuina ibidē interdixisti officia celebrari: sed nihilominus ipsi in ea diuina officia celebrarūt: alios vero presbyteros ab officio suspēsos per episcopos suos, ijdē, cū sint laici, ad diuina officia restituūt exequēda. Quosdā præterea, qui cū vxoribus suis in domibus proprijs cōmorantur, eò quòd eis de suis aliqd cōferunt annuatim, ita emancipare contendunt, vt aliquibus secundū legē terræ de sibi obiectis respondere minimè teneantur. Verum, quia priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: fraternitati tuæ mandamus, quatenus, si quos clericos aut laicos à dictis fratribus pro colligendis eleemosynis cruce falso signatos inueneris, his à quibus ipsos missos esse constiterit, per totam prouinciam suam exhortationis officiū interdicas. Missos, si laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque suspendas, nullo priuilegij beneficio prorsus vel appellationis remedio præualente. Eos vero, quos in prędicta ecclesia lege tibi diœcesana subiecta post interdictum tuum diuina celebrare cognoueris, eadem pœna suspensionis inuoluens, in ea, donec reconciliata fuerit, officia non permittas celebrare diuina: presbyteros etiam suspensos ab episcopis suis, & prædictos fratres ad officia sua temerè restitutos, in eandem sententiam suspensionis reducas. Illos vero qui ad respondendū alijs secūdum legem terræ pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum sublato appellationis impedimento compellas.

Idem Abbati & Conuentui sancti Petri Eugubenensis.

Contenta in instrumento perdito probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, & quod erat sine vitio.

Constitutio xlvij.

CVm olim essemus apud Perusium constituti, & tu fili abbas priuilegium Lucij papæ nobis præsentans, postulaueris innouari, propter contradictionem Eugubini episcopi, asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum. Et infrà. *Ibid. cap. Cum olim.*

Te igitur & præfati episcopi procuratoribus in nostra præsentia constitutis, P. basilicæ xij. apostolorū presbytero cardinali dedimus in mandatis, vt super amissione ac tenore priuilegiorum testes reciperet, quos duceres producendos: qui fideliter redegit in scriptis depositiones x. testium iuratorū: quorum depositionibus publicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos à parte aduersa repellerent, inducias postularunt: quas sub eo tenore illis duximus concedendas, vt apud sedem apostolicam probarent, quę vellent, vbi onus probationis pars altera subijsset. Et infrà.

Nos

Nos verò tam per depositiones testium, quàm assertiones quorundam fratrũ nostrorum, liquido cognoscentes, talem dicti priuilegij fuisse tenorem, quod videlicet cœnobium vestrum nullo mediante ad Romanam ecclesiam pertineret, & quod non liceret alicui episcopo eidem monasterio & eius ecclesijs excõmunicationem Indicere, & fratres illic domino seruientes, ab omni potestate liberi Romanæ ecclesiæ libertatis gratia potirentur: & quod nulla in eis mentio diœcesani episcopi habebatur: illud etiam attendentes, quod cum tu fili abbas tempore Celestini prædecessoris nostri ad ipsius præsentiam accessisses, ipse inspectis ecclesiæ tuæ priuilegijs, te (licet excommunicatus ab Eugubinensi episcopo diceretis) tanquam non ligatum admisit ad osculum (quod præsumitur non fecisse, nisi monasterium vestrum cognouisset ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere) decernimus priuilegium illud Lucij papæ, quod sine reprehensione bullæ chartæ vel literæ apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cuius per depositiones testium, & assertiones fratrum nostrorum noscitur extitisse.

Idem Cathalanensi Electo, & Abbati trium fontium.

Innouatio priuilegiorum, nouum ius non tribuit, sed antiquum conseruat.

Constitutio xlviij.

Ibidem ca. Ex parte. EX parte abbatissæ ac sororum Iotrensis ecclesiæ extitit intimatum, quod Melden. Episcopus commissionis occasione cuiusdam per literas ad iudices delegatos obtentæ (in qua nulla mentio habebatur de ipsarum priuilegijs, quæ illas & ipsarum ecclesias, clerum & populum Iotren. ad apostolicam sedem, nullo mediante spectare declarant, quorum ipse non erat ignarus) eos inceperit grauiter molestare, obedientiam ab ipsis, ac clero & populo Iotren. subiectionem omnimodam requirendo. Et infrà.

Verum quum iudices ipsas grauarent valde, ad appellationis beneficiũ conuolarunt. Et infrà.

Sed iudices appellationi non deferentes, nec fragilitati sexus compatiẽtes earum, in abbatissam excommunicationis, & in clerum & in populum Iotren. interdicti sententias protulerunt.

Sanè quum iam nuncij Iotren. ecclesiæ, prædicta, & alia in nostra præsentia retulissent, priuilegium nobis apostolicum ostẽderunt, per quod ecclesiã Iotren. constabat ad Romanam ecclesiam specialiter pertinere.

Nos autem eosdem nuncios per appellationem prædictam diutius detinentes, quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partem defensaret aduersam, priuilegium apostolicæ sedis Iotren. ecclesiæ concessum duximus innouandum, ita tamen, vt per innouationem ipsius eidem ecclesiæ non plus iuris accrescat, quàm per priuilegia prædecessorum nostrorum obtinuit: cum per hoc non nouum ei concedere, sed antiquum ius conseruare velimus.

(:·)

CONSTITVTIONVM DECRETAlium Libri Quinti & Vltimi Finis.